45

7.a.3.8.

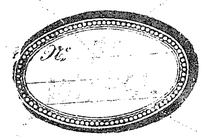

2 400 40 Staedtler MADE IN SPAIN

R.3128
Bª

Bibl. 2
Núm. 05
Sala
38

de la compª de ths de granada

Tabula questionū prime partis summe magistri Alexandri de ales.

qm
de

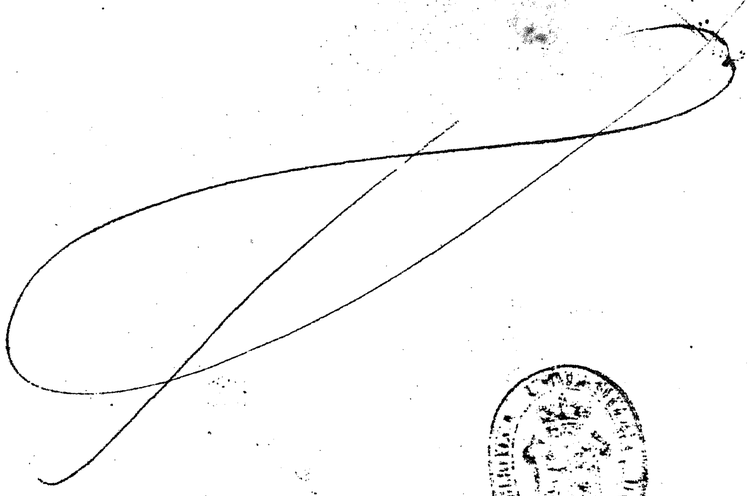

Tabula prime partis summe Alexādri de Ales.

Prima pars summe Alexandri de Ales tractat.

De

Bonitate diuina: increata ⁊ creata. q. xvij. ⁊ sequenti.
Cognitione dei qua cognoscitur in se. q. ij.
Doctrina theologica qualiter ab alijs sit distincta. q. j.
Dilectiõe dei generali ad creaturas ⁊ speciali respect⁹ rationalis creature. q. xxx. ⁊ sequenti.
Dispositione diuina quid sit: cuius sit ⁊c. q. xxv.
Diuine substãtie essentialitate: incõmutabilitate: simplicitate: infinitate: incõprehensibilitate: inscriptibilitate: et localitate. q. iij. ⁊ sex sequentibus.
Diuina existentia in generali ⁊ speciali. q. x. ⁊ sequenti.
Diuine essentie eternitate: vnitate: veritate: bonitate creata ⁊ increata. q. xij. ⁊ sex sequentibus.
Diuina prouidentia quid sit: quorum sit ⁊c. q. xxvj.
Diuina electione. q. xxx.
Diuina generatione eterna. q. xlij.
Diuinarum personarum veritate: numero: ordine: ⁊ equalitate. q. xliij. ⁊ tribus sequentibus.
Diuinis noīb⁹ in generali ⁊ in speciali. q. xlviij. ⁊ sequẽti.
Deus quid significet ⁊ consignificet. l. j.

De

Eternitate diuine essentie. q. xij.
Electione diuina: an sit ⁊ ad quid sit ⁊c. q. xxx.
Falsitate rerum ⁊ sensuum. q. xvj.
Fato: an sit: quid sit ⁊ quorum. q. xxvij.
Generatione diuina eterna. q. xlij.
Libro vite quid dicatur: quorũ sit ⁊c. q. xxxiij.
Mali ad bonum oppositione. q. xix.
Missione cõuniter dicta. q. lxxj.
Missione actiue dicta. q. lxxij.
Missione passiue dicta inuisibili. q. lxxiij.
Missione passiue dicta visibili. q. lxxiij.

De

Noībus diuinis in generali ⁊ speciali. q. xlviij. ⁊ sequẽti.
Nomine deus ⁊ eius significatione ⁊ cõsignificatiõe. q. l.
Nominib⁹ priuatiuis ſm affirmationẽ ⁊ negationẽ. q. lj.
Nominibus consequentibus naturam. q. lij.
Nominibus essentialibus connotantibus respectus creatoris ad creaturas. q. liij.
Noībus significãtibus respectũ psone ad personã. q. liiij.
Nominibus simbolicis. q. lv.
Nominibus personalibus. q. lvj.
Nomine subsistentia. q. lvij.
Nomine hypostasis. q. lviij.
Nomine pater. q. lix.
Nomine filius. q. lx.
Nomine filij quo dicit verbũ ⁊ eius pprietate. q. lxij.
Nomine spiritussancti. q. lxiij.
Nomine donum. q. lxiiij.
Nominibus diffinctiuis partitiuis ⁊ exclusiuis. q. lxv.
Nominibus collectiuis. q. lxvj.
Nominibus appropriatiuis. q. lxvij.
Nominibus notionalibus in generali ⁊ speciali. q. lxviij. cum sequenti.
Nominibus nõ cõnotantibus effectũ in creatura. q. lxx.

De

Personarum diuinarum veritate: numero: ordine: ⁊ equalitate. q. xliij. ⁊ tribus sequentibus.
Predestinatione quid sit ⁊ quorũ ⁊c. q. xxviij.
Prescientia dei. q. xxiij.
Potentia diuina. q. xx.
Potentie conditionibus. q. xxj.
Potentiarum creaturarum derivatione a potentia diuina. q. xxij.
Prouidentia diuina quid sit ⁊ quorum ⁊c. q. xxvj.
Processione spiritussancti cuius sit ⁊ quomodo ⁊c. q. xliij.

De

Reprobatione ⁊ eius effectu. q. xxix.
Sacra scriptura qualiter differt ab alijs ⁊ qualis sit. q. j.
Scientia dei quid sit: cuius sit ⁊c. q. xxiij.
Veritate diuinarum personarum. q. xliij.
Voluntatis diuine intentione ⁊ eius causalitate. q. xxxij. et sequenti.
Voluntatis diuine permissione ⁊ implectione. q. xxxviij. ⁊ sequenti.
Voluntatis humane ad diuinam cõformationem. q. xlj.

Tabula questionum prime partis summe Alexandri de Ales.

Questio. prima de doctrina

theologica habet quatuor membra.
Primo queritur vtrũ theologia sit scientia. fo. 2
Secũdo vtrũ ab alijs sciẽtijs sit distincta: ⁊ qualiter. fo. 2
Tertio de quo sit ista sciẽtia siue qd sit eius subiectũ. fo. 3
Quarto de modo traditiõis huius sciẽtie. i. sacre scripture habet quinq; articulos. fo. 3
Primus an modus in sacra scriptura sit artificialis vel scientialis. fo. 3
Secundus an sit certitudinalis. fo. 4
Tertio an sit vniformis vel multiformis. fo. 4
Quartus de multiformitate que est in intellectibus sacre scripture. fo. 4
Quintus de sensu litterali an fundet super versũ. fo. 5

Questio. secũda de cognitione dei qua cognoscitur in se habet tria membra.

fo. 5
Primo querit ex pte cognoscibilis sub sex articulis. fo. 5
Primus an deus sit cognoscibilis aie humane. fo. 5
Secundus an diuina substãtia sit cognoscibilis in sua immensitate. fo. 6
Tertius an sit cognoscibilis in sua trinitate per naturalem rationem. fo. 6
Quartus an sit cognoscibilis facie ad faciẽ in via. fo. 7
Quintus an sit cognoscibilis in sua spẽ sicuti est. fo. 7
Sextus an sit cognoscibilis in sua presentia ſm q̃ presens est creature. fo. 7
Scdo q̃rit ex pte cognoscẽtis p. quatuor articulos. fo. 7

Tabula summe prime partis.

¶ Primꝰ an sit in naturali potẽtia cognoscere deũ. fo .8
¶ Secũdus an sit cognoscibilis a bonis tantum vel etiã a malis. fo.8
¶ Tertius an sit cognoscibilis sensu vel rõne tantũ. fo.8
¶ Quartus an sit cognoscibilis fm modũ vnum ab homine ante peccatum ꝛ post. fo.9
Textio queritur ex parte medij cognoscẽdi sub quinq; articulis.
¶ Primus an cognoscatur per medium. fo.9
¶ Secundus de medio cognoscendi per naturam. fo.9
¶ Tertius de medio cognoscendi per gratiam. fo.10
¶ Quartus de comparatione cognitionis per naturam et gratiam. fo.10
¶ Quintus de comparatione fm certitudinem medij ad cognoscendum deum ꝛ creaturam. fo.eodẽ

Questio.ij.de diuine substantie essentialitate habet tria membra.

fo.11
Primo ostẽditur q; necesse est diuinã substantiã esse. fo.11
Secundo q; necesse est notam esse sic vt nõ possit cogitari non esse. fo.eodem.
Tertio vtrum hoc sit proprium diuine essentialitatij non posse cogitari non esse. fo.12

Questio.iij.de diuine essẽtie incommutabilitate habet tria membra.

fo.12
Primo queritur an diuina essentia sit omnino incommutabilis. fo.12.
Secundo an cõueniat ei aliquo mõ q; sit mutabilis. fo. 13
Tertio an proprium sit diuine essentie q; sit incõmutabilis. folio.13

Questio.v.de diuine essentie simplicitate habet tria membra.

fo.13
Primo queritur quomodo est simplicitas diuine substatie. fo.13
Secundo quomodo est simplicitas summa. fo.13
Tertio quomodo est proprium diuine substantie simplicitas. fo.14

Questio.vj.de diuine essentie infinitate habet duo membra.

fo. 14
Primo queritur vtrum diuina essentia sit finita vel infinita. folio. 14.
Secũdo suppposito q; sit infinita: vtrũ istud sit ei proprium ita q; non conueniat infinitas creature. fo.15

Questio.vij.de diuine essentie incomprehensibilitate habet duo membra.

fo.15
Primo queritur vtrum diuina essentia sit comprehensibilis vel incomprehensibilis. folio.15
Secundo de differentia comprehensionis essentie diuine in patria. folio .16

Questio.viij.de diuine essentie inscriptibilitate habet duo membra.

fo.16
Primo q̃rit̃ an diuina essentia sit circũscriptibilis. fo.eo.
Secũdo vtrũ inscriptibilitas sit ei proprium. fo.eo.

Questio.ix.de localitate diuine essentie habet quinq; membra.

fo 16
Primo queritur an deus sit alicubi: vel nusq; vel in seipso. fo.16.
Secundo an deus sit vbiq;. fo.17
Tertio quid est deum esse vbiq;. fo.17
Quarto vtrũ ab eterno queniat ei esse vbiq;. fo.17
Quinto an sit ei proprium esse vbiq;. fo.18

Questio.x.de existentia generali diuine essentie in reb⁹ habet q̃nq; mẽbra.

fo.18
Primo queritur an diuina essentia sit extra res. fo.18
Secundo an sit in rebus essentialiter presentialiter ꝛ potentialiter. fo.eodẽ
Tertio de numero istorum modorum essentialiter presentialiter ꝛ potentialiter. fo.19
Quarto que sit ratio distinguendo istos modos. fo.19
Quinto vtrũ predictis modis existat deus in rebus equaliter. fo.19

Questio.xj.de speciali existentia diuine essentie in rebus p inhabitantem gratiã habet sex membra.

fo.20
Primo queritur quid sit esse per gratiam: an ponat aliquid in creatura. fo.20
Secundo in quibus vtrum sine sacramentis sit per gratiã inhabitantem. fo.20
Tertio vtrum in carne ante infusionem anime possit esse per gratiam inhabitantem. fo.20
Quarto vtruꝫ in homine ante natiuitatem possit esse per gratiam inhabitantem. fo.21
Quinto vtrum sit in paruulis per gratiam inhabitantem.fo.21
Sexto vtrum possit dici inhabitare vel esse in homine per gratiam gratisdatam. fo.21

Questio.xij.de eternitate habet decem membra.

fo.21
Primo queritur q̃d sit eternitas fm nomen ꝛ habet duos articulos. fo.21
Primus vtrum eadem est intentio nominis eternitatis ꝛ sempiternitatis. fo.21
Secundus vtrum equiuoce aut vniuoce dicatur eternum de creatore ꝛ creaturis. fo.22
Secundo queritur quid sit eternitas fm rem. fo. eodẽ
Tertio quid sit eternitas fm diffinitionem. fo. eodẽ
Quarto quomodo probetur eternitas de diuina essentia.fo.eodem.
Quinto de immensitate eternitatis. fo.23
Sexto de inuariabilitate eternitatis. fo.23
Septimo de vnitate siue simplicitate eternitatis. fo.23
Octauo de incõmunicabilitate eternitatis.i. si soli diuine essentie conueniat. fo.23
Nono de comparatione eternitatis ad eum: ꝛ habet quatuor articulos. fo.25
Primus de esse eui. fo.25
Secundus de eius vnitate. fo.26
Tertius de eius simplicitate. fo.27
Quartus de cõparatiõe eui ad tẽpus sub trib⁹ ℈. fo.27
Decimo queritur de comparatione eternitatis ad tempus.fo.28

Questio.xiij.de vnitate diuine essentie

Tabula Alexãdri de Ales.

me essentie generaliter habet quinq; membra. fo.29
Primo queritur quid sit vnum. fo.29
Secundo quomodo se habeat vnum ad intentionem entis veri ꝛ boni. fo.20
Tertio vnde causetur vnũ in rebus.ꝛ de differentijs vnitatis ꝛ vnius. fo.30
Quarto que differentie vnius. fo.31
Quinto que oppositio vnius ad multa. fo.31

Questio.xiiij.iterũ de vnitate diuine essentie specialiter habet.vj. mẽbra.

fo.31
Primo queritur an vnitas diuine essentie compatiatur secum pluralitatem. fo.31
Secundo an cõpatiatur secum pluralitatem naturarum: ita vt dicantur plures dij. fo.32
Tertio an cõpatiaꝫ secũ pluralitatẽ principioꝝ. fo. 33
Quarto an cõpatiaꝫ secũ pluralitatẽ ydearum. fo.34
Quinto an cõpatiaꝫ secum pluralitatẽ personarũ. fo.34
Sexto de conformitate aliarum vnitatum ad diuinam:et habet quinq; articulos. fo.35
¶ Primus an eadem sit vnitas essentie ꝛ psone. fo.35
¶ Secundus an vnitas diuine essentie sit maior vnitas que possit intelligi. fo.35
¶ Tertius an vnitas diuine essentie magis repꝛesentet̃ in vnitate componentium q̃ compositi. fo.35
¶ Quartus vtrum magis repꝛesentetur in vnitate vniuersalis aut particularis. fo.36
¶ Quintus vtrũ esse vnum sit vnã abvnitate pꝛima. fo.36

Questio.xv.de veritate diuina habet nouem membra.

fo.36
Primo queritur an sit necesse veritatem esse. fo.36.
Secundo an intentio veritatis differat ab intentionibꝰ entis vnitatis ꝛ bonitatis. fo.36
Tertio quid sit veritas. fo.37
Quarto in quibus sit. fo.38
Quinto an sit vna vel plures. fo.39
Sexto an plures veritates sint ab eterno. fo.39
Septimo an oĩs veritas sit eterna fo.39
Octauo an veritas sit mutabilis vel iumutabilis fo.40
Nono an pꝛima veritas sit causa oĩm veritatũ fo.40

Questio.xvj.de falsitate habet quinq; membra.

fo.40
Primo queritur an falsitas sit in rebus. fo.40
Secundo an sit in sensu vel intellectu. fo.41
Tertio an causa falsitatis sit res vel rei similitudo. fo.41
Quarto an falsitas substantificetur in vero sicut malum substantificatur in bono. fo.41
Quinto vtrũ veritati pꝛime sit opposita falsitas fo.42

Questio.xvij.de bonitate diuina increata habet nouem membra.

fo.42
Primo queritur si omnino secundũ rationẽ intentionis sit idem bonum ꝛ ens. fo.42
Secundo vtrũ sit idem secundum rationem intentionis pulchꝝ ꝛ bonum. fo.42
Tertio an intentio boni dicatur secundum intentionem cause finalis. fo.43
Quarto vtrum eadem sit bonitas in oĩbus rebus .fo.43
Quinto que sint differentie boni. fo.44
Sexto de conuenientia bonitatis in bonis. fo.44
Septimo an notio ꝛ amoꝝ summi boni sint nobis a conditione indita ꝛ impꝛessa menti. fo.44
Octauo an summũ bonũ dicat additionẽ ad bonũ. fo.44
Nono vtrum a summo bono fluant omnia secũdum rationem bonitatis. fo.45

Questio.xviij.de bõitate creata habet decem membra.

fo.45
Primo queritur vtrum ista tria videlicet modus ꝛ species ꝛ ordo reperiatur in omni creatura. fo.45
Secundo suppposito q; sic. vtrum secundum quid accipiũtur in illis . vtrum scilicet secundum aliquid substantiale vel actuale. fo.46
Tertio fm quid differat assignatio hoꝝ differẽs. fo.46
Quarto an ista tria sint eadẽ in oi creatura. fo.47
Quinto penes quid attendatur bonuꝫ in creatoꝛe ꝛ creatura. fo.47
Sexto vtrũ vnũquodq; inq̃tũ est: bonũ est. fo.48
Septimo vtꝛ vnũquodq; bonũ creatum sit bonum per essentiam vel per participationẽ. fo.48
Octauo vtrũ bonũ creatũ sit immutabiliter bonũ. fo48
Nono vtrũ tũ bonũ sit effectiua causa mali culpe. fo.49
Decimo de bono vniuersitatis. ℣ tres articulos. fo.49
¶ Primus an deꝰ pmittat mala fieri i vniuersitate.fo49
¶ Secũdus an vniuersitas esset melioꝝ sine malis. fo.50
¶ Tertiꝰ an vniuersitas esset melioꝝ si omnia essent equaliter bona. fo.50

Questio.xix.de oppositione mali ad bonum habet octo membra.

fo.50
Primo queritur an increato bono opponiꝫ malũ .fo.50
Secundo quomodo opponitur malum bono creato gratie ꝛ nature. fo.51
Tertio quomodo malum habeat subsistentiam in bono nature. fo.51
Quarto de coꝛruptione boni per malum an sit finita.eodem.
Quinto an malum sit coꝛruptiuum habilitatum naturaliũ. fo.52
Sexto an malum sit coꝛruptiuum modi speciei ꝛ ordinis. fo.52
Septimo an vnico malo vel triplici fit coꝛruptio vel diminutio modi speciei ꝛ ordinis. eodem
Octauo de differentia coꝛruptiõis que est per veniale et mortale. eodem

Questio.xx.de diuina potentia habet quinq; membra.

fo.52
Primo queritur, an deo conueniat ratio potentie pꝛopꝛie. eodem
Secundo vtrum dicatur vniuoce vel equiuoce de creatuꝛa ꝛ creatoꝛe. fo.53
Tertio vtrum aliquod creatum connotet intentio potentie pꝛeter diuinam essentiam. fo.53
Quarto de comparatione intentionis potentie ad intentiones scientie et voluntatis quantum ad oꝛdinem. fo.53.
Quinto de comparatione intentionis potentie ad voluntatem quantum ad oꝛdinem et quantum ad extensionem. eodem

Tabula summe prime partis.

Questio.xxj.de cõditionibus

potentie habet quinq membra. fo.54
Primo queritur de vniuersalitate diuine potentie & habet quatuor articulos. fo.54
¶Primus an deo conueniat omnipotentia. eodē
¶Secundus fm quā rationē dicatur omnipotētia.fo.55
¶Tertius an tribus personis diuine essentie conueniat omnipotentia. fo.eodem
¶Quartus an omnipotentia sit dei solius ppria. fo.56
¶Secūdo q̄ritur de immensitate diuine potētie. fo. eo.
Tertio de pfectione potētie dīe: & hꝫ septē articulos. 57
¶Primꝰ virū possit facere res meliores q̄ fecit gñaliter.eo.
¶Secundus vtrum potuerit meliori modo facere res q̄ fecerit. fo. 58
¶Tertius vtrum potuerit redemptionem humani generis facere meliori modo. fo. eodem
¶Quartus vtrū adā potuerit fieri melior. fo.eodē
¶Quintus vtrū xp̄s fm humanā naturam potuerit fieri melior. fo. eodem
¶Sextus vtrum beata virgo vt pura creatura; potuit fieri melior. fo.eo.
¶Septimꝰ vtrū rerū vniuersitas potuit fieri melior. eo.
Quarto querīt de inuariabilitate diuine potentie.fo.eo.
Quinto quid diuine potentie sit possibile vel impossibile & habet quatuor articulos fo.59
¶Primꝰ q̄d sit simpliciter possibile & impossibile.fo. eo.
¶Secundus an illud quod est cōtra naturam sit deo possibile sub.§.suis. fo. 60
¶Tertiꝰ vtrū q̄ opposita sint idē; sit deo possibile.fo.eo.
¶Quartus vtrū q̄ est impossibile p accidēs sit deo possibile: vt de corrupta facere virginem. fo.61

Questio.xxij.de deriuatione

potentiarum creaturarū a potentia diuina habet sex mēbra. fo.61
Primo queritur vtrū ex diuina potentia fluxerit potētia patiendi siue susceptiua. fo. eo.
Scōo vtrū a diuina potētia fluxerit oīs potētia agēdi.eo.
Tertio vtrū a deo fluxerit oīs potestas p̄sidendi. fo. 62
Quarto incidenter queritur de potentia p̄sidendi q̄ est angeli ad angelum. fo. eodē
Quinto de potentia p̄sidēdi q̄ est hoīs ad aīalia.fo. eo.
Sexto de potētia que est creature corporee sup̄ incorpoream.fo.eodem

Questio.xxiij.de sciētia dei habet quatuor membra. fo. 62

Primo q̄rit̄ q̄d sit sciētia diuina fm rōnē intelligētie. eo.
Scōo p q̄d sciat diuina scia: & hꝫ q̄tuor articulos. fo.63
¶Primus vtrū deus sciat res p se vel p aliud. fo.63
¶Secūdus vtrū deus sciat p cām vel nō p cām. fo.eo.
¶Tertius vtrū cognoscat p vnū vel p multa. eodem
¶Quartus vtrū diuina sciētia scit p exēplar. fo.64
Tertio q̄rit̄ cuiꝰ sit diuina scia: & hꝫ.vij.articulos.fo.eodē
¶Primus vtrum sit entiū vel nō entiū. eodem
¶Secundus vtrū sit finitoꝝ vel infinitoꝝ. fo.eo.
¶Tertius vtrum sit bonoꝝ & malorū. fo.eodē
¶Quartus vtrū sit necessarioꝝ & cōtingētiū. fo.65
¶Quintus vtrū sit enūciabiliū. fo. eodem
¶Sextus vtrū sit singulariū. fo,eo,
¶Septimus vtrum sit oppositorum. fo.eo.
Quarto queritur de modo sciētie dei:et hꝫ septem articulos fo.66.
¶Primꝰ de ydeis rex & rōnibus fm quas sint i deo. eo.
¶Secūdus cū mala nō habeāt esse in deo quomodo cognoscuntur a deo. fo. eodē
¶Tertius quomodo deꝰ scit omnia p̄sentialiter. fo eo.
¶Quartus quomodo sit oīa simul. fo, 67
Quintus quomodo scit oīa pfecte. fo eodē
¶Sextus quomodo scit oīa immutabiliter. fo.eo.

Questio.xxiiij.de p̄scientia

dei habet septem membra. fo.67
Primo q̄rit̄ an p̄sciētia dei sit tēporalis vel eterna.fo.eo.
Secundo vtrū sit causa;rerum. fo.68
Tertio vtrū sit causata a rebus. fo.eodē
Quarto vtrū inferat rebus necessitatem. fo. eodē
Quinto an stet cum libero arbitrio. fo.69
Sexto vtrum sit infallibilis. fo. eo.
Septimo vtrum sit mutabilis. fo.eodē

Questio.xxv. de dispositione

diuina habet quinq membra. fo. 70
Primo queritur an sit dispositio diuina. fo. eodē
Secundo quid sit. fo.eo.
Tertio cuius sit. fo. eodem
Quarto quomodo sit. fo.eo.
Quinto fm quid: & hꝫ tres articulos. fo.71
¶Primus vtrū numerus: pondus: & mensura sint quid creatum vel increatum. fo. eo.
¶Scōs vtrū res spūales sint create numero: pondere et mensura:an tm̄ corporales. fo. eodē
¶Tertiꝰ quid sint hec tria.vtrū substātia vel accidēs.eo.

Questio.xxvj.de diuina p̄uidentia habet octo membra. fo.71

Primo ostenditur q̄ p̄uidētia diuina sit. fo. eodē
Secundo quid sit p̄uidentia diuina. fo.72
Tertio quomō sit p̄uidētia diuina: & hꝫ tres articulos. 73
¶Primus vtrū sit tēporalis vel eterna. fo. eodē
¶Secūdus vtrū sit simplex vel multiplex. fo.eodem
¶Tertius vtrū p̄uidentia dei sit causa rerum; & in quo genere causarum. fo. eodē
Quarto queritur quorū sit p̄uidentia: & habet quatuor articulos. fo.eo.
¶Primus vtrū bonorum vel malorum. fo.eo.
¶Secundus vtrum casualium. fo.74
¶Tertius vtrū voluntariorum. fo. eodē
¶Quartus vtrū nobiliū & viliū indifferenter. fo. eo.
Quinto queritur per quid sit p̄uidentia: & habet quatuor articulos. fo.eo.
¶Primus an possit deus cōferre creaturevt se gubernet sine deo. fo. eo.
¶Secundus vtrū p̄uideat p̄o creaturas. fo.eo.
¶Tertius vtrū operari per malos conueniat diuine p̄uidentie. fo. eo.
Sexto q̄rit̄ de modis p̄uidētie diuine:scz quot modis.eo.
Septio de effectu p̄uidētie diuine.& hꝫ duos articulos.76
¶Primꝰ q̄s sit effectꝰ diuine p̄uidētie. fo.eodē
¶Scōs vtrum effectꝰ diuine p̄uidētie inferat necessitatem in rebus. fo. eodem
Octauo

Octauo querit̄ de p̄uidētia fidei. & hꝫ.ij.articulos. fo.eo.
¶Primus q̄re nō ponit̄ in symbolo p̄ articulo. fo.eod.
¶Scōs de errore circa p̄uidentiam. fo.eodem.

Questio.xxvij.de fato habet

quinq membra. fo.77.
Primo querit̄ an sit fatum. fo.eodē.
Scōo quid sit. & hꝫ duos articulos. fo.eodē.
¶Primus quid sit fatum fm rem. fo.eodem
¶Scōs quid sit fm diffinitionem. fo.eodem.
Tertio querit̄ quoꝝ sit fatū. & hꝫ.iij.articulos. fo.78.
¶Primus an fatum sit omnium quorum est diuina p̄uidentia. fo.eodem.
Scōs vtrum naturalia oīa inferiora vt corporalia subiaceant fato. fo.eodem.
¶Tertius.v.corpus xp̄i in suo cōceptu vel partu aliquo modo subfuerit fato. fo.eodem.
Quarto queritur in quibus sit fatum radicaliter tanq̄ causis. folio.79.
Quinto de cōcordia liberi arbitrij cū fato. fo.eodē.

Questio.xxviij.de p̄destinatione habet.iiij.membra. fo.79.

Primo querit̄ q̄d sit p̄destinatio sub triꝰ arti. fo.eodē.
¶Primus q̄d sit p̄destinatio fm nomē. fo.eodē.
¶Scōs quid sit fm rationē. fo.eodem.
¶Tertius quid sit fm rem. folio.80.
Scōo q̄rit̄ quoꝝ sit p̄destinatio sub.v.articulis. fo.eod.
¶Primus an sit entis vel nō entis. fo.eodem.
¶Scōs.v.sit tam reproborꝝ q̄ electorꝝ. fo.eodem.
¶Tertius an possit esse reproborꝝ. fo.eodem
¶Quartus.vtrū sit beatorꝝ angelorꝝ. fo.eodem.
¶Quintus vtrū sit illorꝝ qui sunt in gloria. fo.81.
Tertio queritur an p̄destinationis sit causa vel ratio. tribus articulis. fo.81.
¶Primus.v.causam hꝫ ex meritis p̄oprijs. fo.eodē.
¶Scōs.v.causam hꝫ ex meritis alienis. fo.eodē.
¶Tertius.v.causam hꝫ ex parte dei. fo.eod.
Quarto q̄rit̄ de causalitate p̄destinatiōis sub.iij.ar. eod.
¶Primus cuiusmodi causa sit. fo.eodem.
¶Scōs si ponat aliquē effectū in p̄destinato. fo.82.
¶Tertius si effectus eius possit cassari. fo.eodem.

Questio.xxix.de reprobatiōe

habet quinq mēbra. fo.82.
Primo querit̄ quomodo intētio p̄scientie appropriat̄ reprobationi. fol.eodē.
Secūdo quid sit reprobatio. fol.eodē.
Tertio de primo effectu reprobationis qui est subtractio gratie. fol. eodem.
Quarto de secūdo effectu qui est excecatio. fol.83.
Quinto de tertio effectu q̄ est obduratio sub.iij.arti. fo.83.
¶Primus quid sit obduratio. fol.eodē.
¶Scōs cui p se opponit̄ obduratio. fo.eodē.
¶Tertius vtrū obduratio sit generalis omnibus tā parvulis q̄ addultis peccatoribus. fo.eodem.

Questio.xxx.de diuina electione habet.vj.membra. fo.83.

Primo querit̄ an in deo sit ponēda electio. fol.eodē.
Scōo ad quid sit diuina electio ex parte nostra. fol.84.
Tertio ad quid sit ex parte diuina. fo.eodem.
Quarto fm quid sit ex parte dei. fol.eodem.
Quinto fm quid sit ex parte nostra. fol.eodem.
Sexto cuius sit electio p̄destinationis. fo.eodem.

Questio.xxxj. de dilectiõe dei

generali ad creaturas hꝫ.iiij.mēbra. fo.84.
Primo querit̄ vtrū eadē sit dilectio respectu creature & p sonarum adinuicem. fo.eodem.
Scōo.v.dilectio dei;q̄ est respectu creature sit sūma. fo.85.
Tertio.v.deus oēm creaturā eque diligat. fo.eodē
Quarto q̄d sit dictū deū diligere creaturā. fo.eodem.

Questio.xxxij. de dilectiõe dei

spāli respectu rōnalis creature hꝫ.iiij.mēbra. fol.85.
Primo queritur vtrū deus plus diligat homines q̄ angelos vel ecōuerso. fol.eodem.
Secūdo vtrū inter hoīes plus diligit p̄scitū qui nūc iustus est: q̄ p̄destinatū qui nūc peccatorest. fo.86.
Tertio vtrū inter p̄destinatos plus diligat eū qui nūq̄ cecidit q̄ qui cecidit & surrexit. fo.eodem.
Quarto vtrū necesse sit de ogruo q̄ deus plus diligit diligentem se vel non. fol.eodem.

Questio.xxxiij.de libro vite habet quatuor membra. fo.86.

Primo q̄d sit liber vite sub duobus articulis. fo.eodē.
¶Primus.v.liber vite sit q̄d creatū vel increatū. fol.eo.
¶Secundus supposito q̄ quid increatum vtrū vna persona vel omnes. fo.eodem.
Secūdo querit̄ quid dicat̄ liber vite. fo.87.
Tertio quoꝝ sit liber vite sub.iiij.articulis. fo.eo ē
¶Primus.v.liber vite sit respectu dei & respectu creaturarū.aut respectu creaturaꝝ solū. fo.eodē.
¶Scōs si respectu creaturaꝝ vtrū respectu oīm vel rationabilium solum. fo.eodem.
¶Tertius si respectu rationabiliū vtrū respectu bonorū & malorum. fo.88.
¶Quartus si respectu bonorum tantuꝫ vtrum bonorum tantum fm electionem aut etiam bonorum fm p̄sentem iusticiam. fo.88.
Quarto querit̄ quomodo se habeat liber vite. & habet.iij. articulos. fo.eodem.
¶Primus qñ o se habeat ad scriptionē. fol.88.
¶Scōs qñ o se habeat ad deletionem. fo.89.
¶Tertius qñ o se habeat q̄tum ad lectionē. fo.eodē.

Questio.xxxiiij.de voluntatis

diuine intētione hꝫ tria mēbra. fol.89.
Primo querit̄ an intētio volūtatis q̄eniat deo. fol.eo.
Secūdo quid sit voluntas fm rationē dicendi. i. quid addit super essentiam. fo.90.
Tertio que sit cōparatio intētionis volūtatis ad intētiones potētie & sciētie fm cōparationē & ordinē. fo.eodē.

Questio.xxxv.de causalitate

diuine voluntatis hꝫ tria membra. fol.90.
Primo querit̄ quare magis diffiniat̄ diuina volūtas per causam q̄ potētia vel sapientia. fo.eodē.
Secūdo cuius causa sit. fo,eodem.
Tertio an habeat rōnem,vel causam. fo.91.

Tabula prime partis summe.

Questio.xxxvj.de differentijs voluntatis diuine. fol.91.
Primo in generali que sint ille differentie sub pluribꝰ duobꝰ ꝛ.§.suis. fol.eodem.
Secundo in speciali. vtrum voluntas beneplaciti possit frustrari. fol.92.

Questio.xxxvij.de signis volũ tatis diuine.ꝛ primo de preceptione ꝛ prohibitione que runtur tria. fol.93.
Primo an possit precipere quod non vult: an prohibere quod vult. fol.eodem.
Scõ an deꝰ possit ꝑcipere ꝓtra ius naturale. fo.94.
Tertio an possit precipere aut prohibere cõtra ius moꝛale decalogi. fo.eodem.

Questio.xxxviij. de pmissione diuine volũtatis hꝫ tria membꝛa. fo.95.
Primo queritur an conueniat diuine voluntati permittere mala. fo.eodem.
Secũdo an iuste permittat mala fieri. fol.eodem.
Tertio qua ratione permittat mala fieri cum duobus aꝛculis. fo.eodem.
¶Primus de oꝛdine maloꝝ. fo.96.
¶Scõs de cooperatione maloꝝ in bonũ. fo.eodem.

Questio.xxxix. de impletione diuine volũtatis per opera misericoꝛdie ꝛ iusticie habet tria membꝛa. folio.96.
Primo queritur an in deo sit ponenda intentio misericoꝛdie aut iusticie. fo.eodem.
Secundo queritur que sit pꝛioꝛ in deo.intentio misericoꝛdie:an iusticie. fo.eodem.
Tertio vtrũ in omnibus operibus dei sit inuenire iusticiã ꝛ misericoꝛdiã.ꝛ habet quinq; articulos. folio.97.
¶Primus vtrũ in omnibꝰ operibꝰ creationis sit simul misericoꝛdia ꝛ iusticia. fo.eodem.
¶Secũdus vtrũ in omnibus operibus recreationis ponenda sit simul misericoꝛdia ꝛ iusticia. fo.eodem
¶Tertius vtrũ in operibus retributiõis q̃tum ad beneficentiã sint simul misericoꝛdia ꝛ iusticia. fo.eodẽ.
¶Quartus vtrũ in operibus retributionis q̃tum ad punitionem sub.§.suis iuxta punitionem temporalem ꝛ punitionem eternam. fo.eodem
¶Quintus vtrum deus misericoꝛdius agat cum vno q̃ cum alio. folio.99.

Questio.xl. de subiectis diui- ne voluntati habet quatuoꝛ membꝛa. folio.99.
Primo queritur vtrum subiectum sit diuine voluntati q̃ mala sunt vel fiunt. fol.eodem.
Secũdo vtrũ mala esse vel fieri sit bonum. fol.100.
Tertio vtrum mala expediant. folio.eodem.
Quarto an semper impleatur diuina voluntas in malo sicut in bono. fo.eodẽ

Questio.xlj. de cõformatione voluntatis humane ad diuinã hꝫ.vj.membꝛa. fo.eodem.
Primo queritur vtrũ possit esse talis ꝯformatio. fo.101.
Secundo quid sit hmõi cõformatio. fo.eodem.
Tertio an teneamur cõformare voluntatẽ nostrã voluntati diuine. fo.eodem.
Quarto an teneamur velle qđ deus vult. fo.eodem
Quinto supposito q̃ non an teneamur velle quod scimus deum velle. fo.eodem.
Sexto an sit meritoꝛium sanctis q̃ volebãt xp̃m pati. Et vtrum nobis sit meritoꝛium velle passiones sanctoꝝ.ꝛ velle damnationem repꝛoboꝝ. fo.102.

Questio.xlij.de diuina genera tione hꝫ quinq; membꝛa. fol.102.
Primo queritꝝ an in diuinis sit generatio. fo.eodẽ
Scõ quid sit generare in diuino esse. fo.103.
Tertio cuius sit generatio.ꝛ hꝫ duos articulos. fo.104.
¶Primus an generare vel generari sit essentie aut pꝛsone. fo.eodem
¶Secũdus suppositoq̃ persone.cuius persone sit generare ꝛ cuius pꝛsone generari. fo.106.
Quarto queritꝝ de generatione eterna de quo sit. ꝛ habet duos articulos. fo.107.
¶Primus an sit de aliquoꝛ an de nihilo. fo.eodẽ.
¶Secundus si de aliquo.vtrũ de substantia patris. et si de tota substantia patris. fo.eodem.
Quinto queritur de eterna generatione quomodo sit sub tribus articulis. fo.eodem
¶Primus vtrũ sit volũtaria vel necessaria. fo.eodẽ.
¶Secũdus vtrũ sit semp in fieri vel in facto esse. fo.108
¶Tertius cũ multi sint modi generationis:quis modus ei attribui debeat. fo.eodem.

Questio.xlij.de pꝛocessiõe spi ritussancti hꝫ quinq; membꝛa. fo.109.
Primo queritꝝ an ꝓcessio spũssancti sit. fo.eodem.
Secundo cuius sit ꝓcedere. fo.eodem
Tertio quomodo sit pꝛocessio spũssancti.ꝛ habet quatuoꝛ articulos. fo.110.
¶Primus an ꝓcedat p modũ spirationis. fo.eodẽ.
¶Scõs an ꝓcedat p modũ amoꝛis aut sapiẽtie. fo.eodẽ.
¶Tertiꝰ an ꝓcedat p modũ nexus vel cõnexionis. fo.111.
¶Quartus an ꝓter generationem filij ꝛ processionem spiritussancti sit alius modus pꝛoductionis in diuinis. fo.eodem.
Quarto queritꝝ a quo sit ꝓcessio spũssancti. fo.eodẽ.
Quinto ſm qđ sit ꝓcessio spũssancti. fol.112.

Questio.xliij.de veritate diui narum personaꝝ sub vnico contextu.v.in diuino esse sint plures persone ſm veritatem. Et.v. persona dicatur ſm substantiam.ꝛ.v.ratio persone dicatur vniuoce in deo in angelo ꝛ in homine. fo.113.

Questio.xlv.de numero diuiã rum pꝛsonaꝝ hꝫ.vij.membꝛa. fo.114.
Primo q̃ritꝝ an sit ponere numeꝝ in diuis pꝛsonis. fo.eodẽ.
Secundo an sit ibi numerus ſm modum quo ponimus in creaturis. fo.eodem
Tertio supposito q̃ nõ.an sit ibi numerus pꝛsonalis vel ſm alium modum. fol.115.
Quarto quid numeraꝝ ibi. fo.eodem.
Quinto vnde sit ibi ratio numeri.ꝛ.v.ratiõe caritatis vel de perfectione virtutis. fo.116.

Sexto

Sexto an sit ibi numerus finitus vel infinitꝰ siue ꝑductio finita vel infinita. fol.eo.
Septimo an possit ille numerus esse in paucioꝛibus vel in plurib us. fol.eo.

Questio.xlvj.de oꝛdine diuiã rum personarũ habet octo membꝛa. fol.117
Primo queritur an sit oꝛdo in diuinis pꝛsonis. fol.eo.
Scõ cuiusmõi sit ille oꝛdo vtrũ naturevl oꝛiginis fol. eo.
Tercio de oꝛdine oꝛiginis an sit ibi aliqua pꝛsona sine oꝛigine. fol.118
Quarto an possunt esse plures pꝛsone sine oꝛigine. fol.eo.
Quinto an due habẽtes oꝛiginem immediate pꝛocedẽtes a non habente oꝛiginẽ.ita q̃ neutra ab alia: sicut ponebãt greci de spiritusancto. fol.eo.
Sexto an illa que habet oꝛiginem ab alia similiter habet oꝛiginem a pꝛima immediate. fol.119
Septimo an pꝛocessio spiritussancti ꝓsequaꝝ oꝛdine naturae ad generationẽ filij vel ecõuerso. fol.eo.
Octauo queritꝝ abstracto oꝛdine nature per intellectũ an adhuc sit itelligere hypostases ĩ eẽ diuino. Et an abstractis hypostasibus siue personis sit itelligere oꝛdinem nature in trinitate ꝛ econuerso. fol.120

Questio.xlvij.de equalitate di uinarum personarum habet quinq; membꝛa. fol.120
Primo queritur an sit equalitas in personis. fol.eo.
Scõ.v.filius sit equalis patri. fol.eo.
Tercio vtrũ spũssanctus sit equalis patri ꝛ filio. fol.eo.
Quarto.v.vna persona sit equalis duabus. fol.121
Quinto penes que attẽdit equalitas in personis. fol.eo.

Questio.xlviij.de diuinis no minibus in generali habet quattuoꝛ membꝛa. fol.121
Primo queritur.v.deus sit nominabilis. fol.eo.
Secundo quomodo deus sit nominabilis. et habet duos articulos. fol.122
¶Primus si deus sit nominabilis absq; cõparatione ad creaturam. fol.eo.
¶Scõs.v.sit noꝛabilis pꝛopꝛie aut impꝛopꝛie. fol.eo.
Tertio queritꝝ vñ sit multiplicitas diuinoꝝ noim. fol.eo.
Quarto cõsideratione cõpata ſm quam attenduñt intentiones speciei ꝛ indiuidui predicabilis ꝛ predicamẽti que runt quattuoꝛ sub suis articulis. fol.123.
¶Primus.v.in diuinis sunt accipiẽde intẽtiones vniuersalis ꝛ pticularis siue generis spẽi ꝛ indiuidui. fol.eoꝺ.
¶Secundus.v.sit accipere intentionem pꝛedicamenti et pꝛedicabilis. fol.124
¶Tertius.v.in deo sit accipe intẽtiones pꝛedicamẽtoꝝ substãtie ꝛ relationis sub.§.suis. fo.eodẽ.
¶Quartus qualiter circa diuina sint accipiende intentiones alioꝝ pꝛedicamentoꝝ.um.vt quãtitatis qualitatis sub.§.suis. fo.125.

Questio.xlix.de diuinis nomi nibus in speciali hꝫ quinq; membꝛa. fo.126.
Primo queritꝝ de noie eẽntia sub q̃tuoꝛ articulis. fo.eoꝺ.
¶Primus an hoc noie essentia noiẽꝝ diuinũ esse. fo.eoꝺ.
¶Secũdus an noiẽꝝ ꝓpꝛie. fo.eodem.
¶Tertius an vniuoce nominet istud nomen creatoꝛem ꝛ creaturam. fo,eodem.
¶Quartus.v.sit approbabile pꝛsone. fol.eoꝺ.
Scõ queritꝝ de noie existẽtia. fo.127.
Tertio de noie entis. fol.eodem.
Quarto de hoc noie q̃ ẽ:sub duplici articulo. fol.128.
¶Primus an sit pꝛedicabile an eẽntiale. fol.eodẽ.
¶Scõs de oꝛdine istius noĩs ad alia. fol.eodem.
Quinto queritur de signatione que ꝓnominalis est sub duobus articulis. fol.eodem.
¶Primꝰ.v.diuia essentia hẽat signari. p ꝓnomẽ.fo.eodẽ
¶Scõs.v.p ꝓnoĩa masculinivel femininũ gñis. fol.129.

Questio.l.de nomine opatio- nis videlꝫ hoc noie deus hꝫ tria membꝛa. fol.129.
Primo queritur de significatione huius nominis deꝰ sub duobus articulis. fol. eodem.
¶Primus.v.hoc nomen deus dicaꝝ vniuoce vel equiuoce ꝓut accipiꝫ naturaliter adoptiue ꝛ nũcupatiue.fo.eo.
¶Secundus.v.hoc nomen deus ſm q̃ accipitur naturaliter sit nomen operationis. fol.130.
¶Secũdo queritur de consignificatione huius nominis deus. fol.131.
Tertio de suppositione huius nominis deus.ꝛ habet duos articulos ſm duplicem opinionẽ. fol.eodem.
¶Primus de opinione pꝛima. fol.eodem.
¶Secundus de opinione secunda sub. vij. §. singularibus. fol.132.

Questio.lj.de nominibꝰ pꝛima tiuis secundum affirmationem ꝛ negationem habet duo membꝛa. fol.133.
Primo queritur de nominibus affirmatiuis sub tribus articulis. fol.133.
¶Primus.v.hec nomina dicantur de deo ꝛde creatura vniuoce aut equiuoce. fol.eodem.
¶Secundus.v.dicaꝝ vere. fol.134.
¶Tertius.v.ea que dicuñ ſm pꝛiuationem dicuñ in diuinis verissimeꝛ pissime. fol.134.
Secundo queritꝝ de noĩbus negatiuis vtrũ. ꝓpꝛius dicatur in deo q̃ nomina positiua mistica. fo.eodẽ

Questio.lij.de nominibꝰ cõse- quẽtibus naturã hꝫ quatuoꝛ membꝛa. fo.134
Primo queritꝝ an significẽt diuinã substantiã fol.eoꝺ.
Scõ an eodẽ mõ dicaꝝ de deo iustũ ꝛ bonũ. fo.eoꝺ.
Tertio an iusticia ꝛ hmõi ꝓnotẽt effectũ. fol.eodẽ.
Quarto.v.eodẽ mõ dicaꝝ iustꝰ ꝛ iusticia. fol.eoꝺ.

Questio.liij.de noĩbus essen- tialibus cõnotãtibus respectum creatoꝛis ad creaturas habet quatuoꝛ membꝛa. fo.135.
Primo queritur.v.significẽt essentiam. fol.eodem.
Scõ.v.deus omniũ rerum sit dominꝰ ex tpe. fol.eodẽ.
Tertio.v.dominium ꝛ huiusmodi respectus sint creata vel increata. fol.eodem.
Quarto.v.respectus cõnotatus sit in creatoꝛe vel creatura.ꝛ habet tres articulos. fol,eodem.
¶Primꝰ.v.diuina eẽntia referaꝝ ad creaturã. fol.eoꝺ.
¶Scõs.v.ille respectus q̃ cõnotaꝝ in dño vel in creatoꝛe sit in creatura vel in deo. fol.136.
¶Tertius an similis ratio sit in respectu huius nominis dominus ꝛ huius nominis creatoꝛ. fol,eodem.

Questio.liij. de nominibus

designatib⁹ respectu psone ad psonā hz duo mēbra. f.136
Primo queritur de nominib⁹ relatiuis logice sub. iiij. articulis. folio eodem
¶Primus vtrum equalis ⁊ similis seu similitudo equalitas dicantur fm substātiam aut relatiue. eodez
¶Secundus.v.pater debeat dici equalis vl similis filio: dicitur econuerso. fo.137
¶Tertiꝰ.v.pr̄ eq̄lis filio siue eq̄lis imagini. eodē
¶Quartus.v.xps fm q̄ hō sit filius sibi deo. eodem
Secundo queritur de nominibus relatiuis grāmatice. vt puta talis qualis. fo.eodem

Questio.lv.de nominib⁹ sym

bolicis vnico cōtextu queriť quid significeť per oculos aures manus pedes ⁊c.dei. fo.138

Questio.lvj de nominib⁹ per-

sonalibus habet.vij.membra. fo.138
Primo q̄riť vñ sumptū sit illud nomē psona. eodez
Scdo.v.psona dicať hz substātiā vl hz relatiōez. eodem
Tertio q̄riť de diffinitiōe psone: qd sit psona. fo.139
Quarto de cōmunitate huius nominis persona sub duobus articulis. fo.140
¶Primus.v.dicantur vnioce. eodē.
¶Secūdus que sit cōitas psone in diuinis. eodem
Quinto q̄riť de suppositiōe huius nomis psona. eodez
Sexto de consignificatiōe eiusdem nois. eodem
Septimo de comparatione persone ad intentionem essentie.⁊ habet tres articulos. fo.140
¶Primus an persona sit essentia. eodez
¶Scōs.v.psona differat ab essentia ⁊ ecōuerso. 141
¶Tertius.v.cōueniētius dicať psona esse essentie in obliquitate q̄ esse essentie in rectitudine. eodez

Questio. lvij.de hoc nomine

substantia habet tria membra. fo.142
Primo q̄riť an hec q̄ttuor noīa videlz.essentia subsistētia. substātia.psona sint in diuinis ponenda. eodem
Secundo qualiter distinguuntur. fo.143
Tertio.v.nomē substārie sit psonale vl essentiale. eodem

Questio.lviij.de hoc nomine

hypostasis habet.vij.mēbra. fo.143
Primo q̄riť an in diuinis debeat dici hypostasis. fo.144
Secundo quid dicatur hypostasis. eodem
Tertio an vnioce dicatur. eodem
Quarto q̄o compareť ad essentiam. fo.144
Quinto qualiter q̄tum ad suppositionem. eodem
Sexto q̄tum ad simplicitatem. eodem
Septio q̄riť de ꝓpatiōe hypostasis ad ꝓprietatē. fo.145

Questio.lix de hoc nomīe pa-

ter habet tria membra. fo.145
Primo queriť vtrū ratio huius nominis pater prius sit in creaturis q̄ in diuinis. fo.146
Secūdo quomodo istud nomē p̄diceť de essentia. eodem
Tertio fm q̄d de ipso notio gnationis dicať. fo.146

Questio.lx.de hoc nomine fi-

lius habet quinq; membra. fo.147
Primo q̄riť q̄o sit ꝓpriū nomē psone diuine. eodez
Secundo an nos dicamur filij dei per naturam vel per solam gratiam. fo.eodem
Tertio.v.demones vel mali hoīes dicāť filij dei. eodem
Quarto an adā in statu innocētie dicaťfilꝰ dei. eodem
Quinto de sanctificatis ivtero: si dici possint filij dei. eo.

Questio.lxj.de nomine fi-

lij quo dicitur imago habet tria membra. fo.147
Primo queritur an imago in diuis dicatur essentialiter. ⁊ quid sit sic accepta. fo.eodem
Secundo quid sit imago in diuinis psonaliter accepta. et habet tres articulos. fo.148
¶Primus de partibus prime diffinitionis. eodez
¶Secundus de partibus secunde diffinitionis. eodez
¶Tertius de differentia harum diffinitionum. eodem
Tertio queritur quomō imaginis esse conueniat soli filio ⁊ habet duos articulos. fo.eo.
¶Primꝰ.v.nomē imaginis possit cōuenire rōnali creature ⁊ filio dei.⁊ si queniat.v.vnioce aut eq̄oce. eodez
¶Secundus.v.possit attribui spiritui sancto. eodē

Questio.lxij.de nomine filij

quo dicitur verbum habet tria membra. fo.149
Primo queritur de intentione seu significatiōe verbi sub v.articulis. fo.eod.
¶Primus ad cuius verbi creati similitudinez dicatur in diuinis nomenverbi. fo.eodem
¶Scōs.v.in dīnis pri⁹ sit nomē noticie q̄ verbi. eodem
¶Tertius fm quā intētiōez noticie dicaťx̄bū. eodem
¶Quartus an effectꝰ i creatura ꝓnoteť noīe x̄bi. eod.
¶Quintus.v.filiꝰ possit dici cognitio sicut x̄bum.fo. 150
Secūdo queriť de ꝓprietate verbi. eodē
Tertio queritur de operationeverbi ad duo cognoscenda sub duobus articulis. fo.151
¶Primus q̄ verbum non sit factum. eodem.
¶Scōs q̄ eternitatē x̄bi nō seq̄ť eternitas facti. eodez

Questio.lxiij.de hoc nomine

spiritussanctus habet tria membra. fo.151
Primo queritur.v.hoc nomen spiritus sit cōe. eod.
Scdo q̄ꝰ appropriet̄ p hoc q̄ dr sanctus. eodem
Tertio.v.debeat dici spiritus noster. fo.eodem

Questio.lxiiij.de hoc nomine

donum habet tria membra. fo.152
Primo queriť an sit cōe vel ꝓpriū spūssancti. eodem.
Secundo an conueniat spūisancto ab eterno. eodem
Tertio an donabilitas sit notio spūssancti. eodem

Questio.lxv.de nominib⁹ dis-

iunctiuis habet tria membra. fo.152
Primo queritur que nomina disiunctiua sint recipienda in diuinis ⁊ que non. fo.eo.
Secundo de nominibus partitiuis videlicet vnus duo tres ⁊c.sub quattuor articulis. fo.153
¶Primus quid significent.v.essentiam vel personam vel notionem. fo.eodez
¶Secundus cuius predicamenti rē significēt. fo.eodē
¶Tertiꝰ vtrū pr̄ ⁊ filiꝰ possit dici vnꝰ substātiue. eodē.

Quartus

¶Quartus .v. nomen distinctiuum vnus aliquis conuenienter addatur nomini essentiali. fo.eodez
Tertio queritur de nominibus exclusiuis sub tribus articulis. fo.eodem
¶Primus de intentione huius nominis solus fm q̄ iūngitur nomini personali. fo.eodem
¶Secundus fm q̄ iungitur nomini essentiali. fo.154
¶Tertius qualiter intelligatur id:nemo nouit filium ni si pater:neq; patrem nisi filius. fo.eodem

Questio.lxvj.de nomībus col

lectiuis habet duo membra. fo.154
Primo q̄riť de hoc noīe trinitas sub q̄tuor articlis. eodez
¶Primus que vnitas ponitur nomine trinitatis. eod.
¶Scōs qualiter intelligať nūerositas trinitatis. eodē
¶Tertius an trinitas dicatur fm substantiam aut fm relationem. fo.eodem
¶Quartus an possit dici in diuinis trinitas vel triplicitas. folio.155.
Secundo queritur de hoc nomine trinus sub tribus articulis. folio eodem.
¶Primus quid predicet cū dicit deus est trinus. eod.
¶Secundus an possit dici trinitas trina. eodem.
¶Tertius qualiter intelligatur dictum trinitas in vnitate ⁊ vnitas in trinitate. eodem

Questio.lxvij. de nominibus

appropriatis habet quattuor membra. fo. 156
¶Primo queritur de appropriatiōe eternitatis speciei et vsus. fo. eodem.
Secundo de appropriatione vnitatis equalitatis et concordie. folio eodem
Tertio de appropriatione potentie sapientie ⁊ bonitatis sub tribus articulis ⁊.§.suis. fo.157
¶Primus que sit ratio appropriationis horum trium generaliter. fo.eodem
¶Secundus de sapientia specialiter sub.§.septez. Primus vtrum dicatur vnioce. Secundus vtrum dicatur personaliter. Tertius vtrum pater sit sapiens sapientia genita. Quartus vtrum filius sit sapiens sapientia ingenita. Quintus vtrum sapientia dicat causam rerum. Sextus vtrum deus dicatur sapere per creaturas. Septimus vtr sapiētia participeť ab irratiōabilibus creaturis. Octauus vtrum sapientia participatur a rationalibus creaturis malis. Nonus vtrus perceptio sapientie innata sit anime vel addita. fo. 157. 158. 159
¶Tertius de voluntate aut amore spirituisan. appropriato. folio.159.
¶Quarto queritur de appropriatione verborum apostoli ex ipso ⁊ per ipsum ⁊ in ipso. fo.160

Questio.lxviij.de nominibus

notionalibus in generali habet quinq; mēbra. fo.160
Primo queritur an sit ponere notiones in diuinis personis sub.ij.ar. fo.160
¶Primus an sit ponere notiones. eodem
¶Secundus an licitum sit ponere ꝓtraria de notionibus. folio.161.
Secundo queritur quid sint notiones ꝓprietates ⁊ relationes fm rationem intelligentie. eodem
Tertio de numero notionum ꝓprietatū ⁊ relationū .162
Quarto plura dubia de numero illo. fo. eodē
Quinto de cōpatiōe ꝓprietatū ⁊ notionū:⁊ hz.vj. arti. 163
¶Primus an notiones sint persone. eodem
¶Secundus an sint essentia. eodē
¶Tertiꝰ an sint in essentia notiōes seu ꝓprietates. 164
¶Quartus an adiectiua essentialia que dicuntur de personis dicantur de notionibus. eodē
¶Quintus an adiectiua notionalia que dicūtur de personis dicantur de notionibus. eodem
¶Sextus de comparatione assignationum de notionibus sub fer.§.specialibus.eodem fo. ⁊ sequenti

Questio.lxix. de nominibus

notionalib⁹ in speciali:⁊ primo de innascibilitate queriť quinq;. fo.165
Primo.v.innascibilitas dicať de deo pr̄e fm relationē eo.
Secundo.v.sit notio vel ꝓprietas. fo.166
Tertio.v.sit ꝓprietas patris. eodem
Quarto.v.eadem notio que est paternitas. eodem
Quin.v. remota notione paternitate intelligi possit persona innascibilis. fo.eodē
Additur questio de verbis ſHylarij sexto loco. 167

Questio.lxx.de principio ⁊ no

tionibus non connotantibus effectū in creatura habet tria membra. fo. 167
Primo queritur de intentione principij dicta in diuinis multipliciter fo. eodem
Secūdo de intentiōe principij dicta essentialiter sub duobus articulis fo.eodem
Primus.v.intētio principij dicať ab eterno vel ex tpe.
Secūdus.v.pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sint vnus principium creature vel plura. fo.eodem
Tertio queritur de intētione principij sumpta notionaliter per sex articulos.
Primus de circūlocutionibus q̄ ponunť fm Augustinū principiuz sine principio:principiū de principio.fo. 167
Scōs an diuina essentia sit principiū spūssancti. 168
Tertius an pater ⁊ filius sint vnū principium spiritussancti. fo.eodem
Quartus vtrum pater ⁊ filius sint idem principium spiritussancti. fo.eodem
Quintus vtrum pater ⁊ filius debeant dici vnus spirator spiritussancti. fo.eodem
Sextus de vnitate ratione cuius pater ⁊ filius dicuntur vnum principium spiritussancti. fo.169

Questio.lxxj.de missione com

muniter dicta habet quattuor membra. fo.169
Primo queritur an sit ponere missionē in diuinis. fo.eo.
Secundo vtrum missio sit quid creatum vel increatum tēporale vel eternum. fo. eodem
Tertio quid significetur per hec nomina mittere et mitti vtrum essentia vel persona vel notio. fo.170
Quarto vtrū missio dicatur de deo ab eterno vel ex tēpore vel vtroq; modo. fo.eodem

Questio.lxxij.de missione acti

ue dicta habet quatuor membra. fo.171
Primo queritur vtrū missio actiue dicta cōueniat toti trinitati respectu filij vel spiritussancti. fo.eodem

Secundo vtrū cōueniat alicui ꝑsone respectu sui. fo.172.
Tertio vtr̄ conueniat spūisctō respectu xp̄i. fo.eodem.
Quarto vtrum dare vel mittere spiritumsanctū possit cō-
uenire creature rationali ratione ministerij. fo.173.

Questio.lxxiij. de missione

passiue dicta inuisibili ꝟ ꝗtuor mēbra. fo.173.
Primo queritur quid sit missio inuisibilis. fo.eodem.
Secundo cuius sit missio inuisibilis.et habet quattuor ar
ticulos. fo. 174.
¶Primus vtrum mitti conueniat patri vel tantum filio
et spirituisancto. fo.eodez.
¶Secundus supposito illo. vtrum ꝑm eādem rationem
conueniat vtriq̄. fo.eodem.
¶Tertius vtrum missio spiritussancti possit esse sine mis-
sione filij et econuerso. fo.175.
¶Quartus vtrum plenius fuit missus filius vel spiritus-
sanctus post incarnationem q̄ ante. fo.eodem.
Tertio queritur ad quos sit missio inuisibis.et habet tres
articulos. fo.176.
¶Primus vtrum dicatur mitti filius vel spiritussanctus
ad irrationalem creaturam vel tm̄ ad rōnalez. fo.eodez.
¶Secundus suppositō q̄ ad rationalem tm̄.vtrum etiaz
ad angelos. fo.eodem.
¶Tertius vtrum ad xp̄um hominem. fo.eodem.
Quarto queritur de missione filij et spiritussancti ꝟ quid.
et habet tres articulos. fo.177.
¶Primus vtrum dicatur mitti vel filius vel spiritussan-
tus quia detur ipse filius vel spiritussanctus.vel ad ali-
quod donum gratie appropriatum filio vel spiritussan-
cto vel vtrunq̄. fo.eodem.
¶Secundus vtrum dicantur mitti ratione collationis
gratie gratisdate vel gratum facientis. fo.178.
¶Tertius vtrum ratione augmenti gratie dicantur mit-
ti filius vel spiritussanctus. fo.179.

Questio.lxxiiij.de missione

visibili habet quinq̄ membra. fo.179.
Primo queritur quid sit missio visibis ꝑm rem. fo.eodē.
Secundo ad quid sit missio visibilis. fo.180.
Tertio cuius sit.i.cui cōueniat missio visibilis. fo.181.
Quarto per quos administrata sit. fo.182.
Quinto qualiter et quibus modis manifesta sit. fo.183.

Tabula prime partis summe Alexandri de Ales finit feliciter.

¶In laudem irrefragabilis doctoris diui Alexā
dri de Ales: ordinis beatissimi Frācisci: pangeri cū
carmen incipit.

QUi tibi maior repetat monumēta p orbē
Patris Alexādri gesta viator habe.
Hic placito superū pgnat⁹ gēte britānā
Protenus a puero fecit ad astra gradū
Non gaze meminit: nec auor rura licetur
Pectore in eximio sola mincrua sedet.
Ergo freta emensus t vastos equoris amnes:
Se totum ad studium parisiense tulit.
Quo vel socraticos vel summos quosq; platones.
Ingenio facile dexterioze preit.
Inde polum t celos t quicquid super astra geruntur
Rimatus: didicit abdita fata dei.
Sic tandem t meritis t digna laude probatus
Doctrine t verbi fit sator atq; pater.
Ast vbi theologis pugna sententia venit:
Acciperet ne minor signa magisterij:
Nullus enim sacri doctoris signa ferentem
Ex grege franciscī videret orbis adhuc
Magnus Alexā der cui mēs pfancta fuisset:
Ac deuota diu t religiosa deo:
Ipse ego: mox inquit: certamina litis inique
Compescam: nec erit cui suus obstet amor.
Ir vir: t induitur palla vilente minor:
Quicq; magister erat fit pius ecce minor.
Nos quid obest dixit humilem gestare togellam
Qui pariter gerimus nomen onusq; patris?
Quid ptra impediat sublimi in nole mentem
Cordigeros fratres continuisse piam?
Discipulos xpi q̄bus est lustrare popellos
Quis ferat ignaros iussa docere dei?
Non tumet: irrigua celesti flumine virtus:
Nec sese extollit cui deus autor adest.
Mens humilis purgata dolo conserua deorum
Nec fama augescit: nec iacet: ima colens.
Jam primum posthac doctor fraterculus ibo.
Ueste sub hac minimus parta trophea gerens.
Dixerat. hinc patuit francisci semper alumnus.
Laurea doctorum: qui tot vt astra micant.
Tum demum ex superis captum geminare talētū
Ne torperet: iners prouidus instituit.
At seola sacrorum quia nil satis ordine notat.
Cuncta quidem incertis sparsa fuere locis.
Hic prudens opifex multa celeberrimus arte.
Compage t neruis consolidauit opus.
Primus in articulos diuina volumina duxit.
Artis t in morem retulit acta senum.
Quo duce premonitus in prelia diuus aquinas.
Quotquot t vsq; legis fortius arma gerunt.
Nec quisq; aduenies: q̄uis ars crescit in horas.
Tam mente integra qui senis ossa latret.
Hauriet hinc potius veluti de fonte liquorem.
Et tanq; exemplar preferat vsq; virum.
Hec breuibus dixi: que cetera multa supersunt.
Non vacat vt noris qui citus ire paras.

Anno ab incarnatione dñi. M. CC. lv. xij. Kalis.
Septembris obijt idem irrefragabilis doctor: parisius sepultus: cuius tūba his preconizat metris

Clauditur hoc saxo famam sortitus abunde.
Gloria doctorum: decus t fios philosophorum.
Autor scriptorum: vir alexander variorum.
Norma modernorum: fons veri lux aliorum.
Inclitus anglorum fuit archileuita: sed horum
Scriptor clericorum: frater collega minorum
Factus: egenorum fit doctor: primus eorum.
Si quis bonos meritis: si qui virtute coluntur.
Hunc animo prefer: hunc venerare patrem.
Nec sorde t culpa pigritere pericia desces.
Mancisci studio que minor iste refer.

¶Doctoris irrefragabilis anglici Alexandri de ales regule sancti francisci professoris: parisiense pulti: prima pars summe theologice feliciter incipit. Alpha t o christi nomine inuocato.

Libro primo capitulo. ij.

QUoniam sicut dicit Boetius in libro de trinitate optime dictum videt. Eruditi est hominis vnūquodq; vt ipsius est: ita de eo fidem capere et tenere. vnde in naturalibus rationabiliter: in mathematicis disciplinabiliter: i diuinis intellectualiter ꝝ sari oportebit: theologice facultatis inquisitionibus intendentes: cum adiutorio gratie iesu christi tale principium capimus. Inquirentesq; ex primis de doctria theologie vtrum sit scientia. vtrum distinguatur ab alijs scientijs. De quo sit ista scientia. De modo traditionis huius scientie.

Quorum primum

Questio pria Argumentū primum.

QUereret igitur aliqs in primis vtrum theologie doctrina sit scientia. Ad qđ argunt sic Aug. in libro. lxxiij. questionum. xlviij. questione. Quedaz credunt t nunq̄ intelliguntur sicut est oīs historia singularia t humana gesta percurrens. cuz ergo doctrina theologie pro magna parte sit historica. vt patet in lege t euangelio. ergo est eorum que nunq̄ intelliguntur. sed eorum que nunq̄ intelliguntur non est scientia. scientia enim est intelligibiliuum. relinquetur ergo q̄ doctria theologie non est scientia. ¶Item sicut dicit philosophus in principio metaphy. Experientia est singularium. ars vero vniuersalium. sit autez ars cū ex multis experimento intellectis vna sit de similibus acceptio sed doctrina theologie pro magna parte non est vniuersalium sed singulariuz. vt patet in narratione historica. relinquitur ergo q̄ nō est ars vel scientia. ¶Item cum triplex sit acceptio veritatis in doctrinis. opinio. fides. scientia ex opinabilibus opinio. ex credibilibꝰ fides. ex scibilibus scientia sed nunq̄ ex opinabilibus scientia. neq; ex credibilibus inquātum huiusmodi. ergo cum doctrina theologie inq̄tū huiusmodi sit credibilium. Joan. xx. hec scripta sunt vt credatis. relinquitur ergo q̄ acceptio doctrine theologie non erit scientia. ¶Item Augustinus. xiij. de trinitate. Non quicquid sciri ab hominibus potest in rebus humanis vbi plurimum superuacue vanitatis t noxie curiositatis est si huic scientie tribuo. sed illud tantūmodo quo fides saluberrima que ad veram beatitudinem ducit gignitur nutritur t roboratur. ergo hec sciētia non generat nisi fidem ergo nō est vero nomine scientia. maxime cū fides sit acceptio supra opiniones t infra scientiā constituta. ¶Contra quod cognoscitur per diuinaz inspirationez verius scitur q̄ quod per humanā ratiocinationem. quia in inspiratione impossibilis est falsitas. in ratione vero contingit plerūq;. ergo cum cognitio theologie sit edita ispiratione diuina. ij. thimo. iij. Omnis scriptura diuinitꝰ inspirata &c. Et. ij. petri. j. Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. ergo verius est scientia q̄ cetere scientie. ¶Item Augu. xiij. de trinitate. Theologia est sciētia que est in rebus que ad salutem hominis ptinēt ergo est scientia. Solutio prenotandum est q̄ est scientia cause t scientia causati. Sciētia vero causarum est sui gratia. Sciētia vero causatorum siue sicut cause vel effectus tantum non sunt sui gratia quia referuntur t dependent a causa causarum. Hinc est q̄ theologia que est scientia de deo qui est causa causarū sui gratia est. Noticia ergo sciētie appropriatur scientie causatorū. Nomen vero sapientie scientie cause causarum. Unde t ipse philosophus dicit q̄ philosophia pria que est sui gratia t de causa causarum debet dici sapientia. vnde. iij. deut. hec est vestra sapiētia t intellectus coram populis. ¶Notandum q̄ est scientia perficiens cognitionez sm veritatem. Est etiam scientia mouens affectionē ad bonitatez. pria est vt cognitio sm visum. t ideo debet dici scientia absoluta. Secūda est vt cognitio sm gustum. t ideo debet dici sapiētia a sapore affectionis sm quod dicitur ecclesiasticus. vj. Sapientia sm suum nomen est. Theologia igitur q̄ perficit animam sm affectum monendo per bona principia ad bonuz timoris et amoris proprie t principaliter est sapientia. Prima philosophia que est theologia philosophorum que est de causa causarum fuit perficiens cognitionem sm viam artis t ratiocinationis. minus proprie dicitur sapientia. Cetere vero scientie que sunt de causis cōsequētibus t causatis non debent dici sapientie sed scientie. Unde per hoc dicendum q̄ doctrina theologie est sapientia vt; sapientia. philosophia vero prima que est cognitio causaruz primarum. q̄ sunt bonitas sapientia et potentia. est sapientia vt scientia. Cetere vero scientie que considerant passiones de subiectis per suas causas. sunt scientie vt scientie. ¶Respondendum igitur ad obiecta. Ad primum dicendum q̄ aliter est historia in sacra scriptura aliter in alijs. In alijs enim historia significatione sermonum exprimit singularia gesta hominum. nec est intentio significatiōis interioris. t ideo quia singularū actuum tempora liuz est omnis talis historia que est eorum nūq̄ intelliguntur. In sacra vero scriptura ponitur historia non ea ratione seu fine vt significentur singulares actus hominum significatione sermonum sed vt significentur vniuersales actus t conditiones particulares ad informationem hominum t contemplationis diuinorum misteriorum significatione rerum. Hinc introducitur passio abel vt significetur passio christi t iustoruz. Malicia cayn vt significetur peruersitas iniustorum. t sic in ceteris. Introducitur ergo in historia sacre scripture factum singulare ad significandū vniuersale t inde est q̄ eius est intellectus t scientia. ¶Ad secundum dicendum q̄ vniuersale dicitur quatuor modis. In predicando vt homo. In exemplando vt forma sorularis ad sorulares t vita Job ad vitam multoz hominuz. In significādo vt Jacob ad significandum iustum qui cōtrahit cū rachele lya: quia exercet se in vita actiua t contemplatiua. In creando vt deus causa vniuersalis conditionis rerum: t christus causa vniuersalis reparatiōis hominū. Scōm hoc ergo dicenduz q̄ est vniuersale in scriptura. sacra em scriptura habet sententias generales. vt initium sapientie timor domini. Prouer. j. Finis precepti est caritas. j. thim. j. t huiusmodi in quibus vniuersalibꝰ sententijs est vniuersale primo modo. Secundum ambitum predicationis habet sententias particulares vt q̄ proponuntur hystorice prophetice t huiusmodi. in quibus q̄tum ad sensum exteriorem est vniuer

Solutio siue respōsio que stionis.

Respōsio obiectorum.

Ad primum.

Ad secundus

Secundum.

Tertium.

Quartum. Aug. cj.

In oppositū

Augu. parte quinta. ca. j.

sale secundo modo dictum vel exẽplare. verbigratia i litterali hystoria abrahe ꝛ Job singulare est quod narratur. sed ad hoc in scriptura narratur: vt exemplar sit vite ꝛ conuersationis bonoꝝ. vñ Rom̃. xv. Quecunq; scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Et vlt. Jac. exemplum accipite patientie ꝛ longanimitatis prophetas. Quã tñ vero ad sensum interiorẽ ꝛ spirituales est vniuersale tercio modo in particularibus sententijs. sci licet vniuersale in significando: quia est signũ rei vniuersalis ad multa. Quantum ad vtrunq; sensum scripture interiorem ꝛ exteriorem. siue in sententijs particularibus siue generalibus ꝑm q̃ fit reductio ad deum qui est vniuersalis causa cõditionis rerum vel ad christũ qui est vniuersalis causa reparationis hominum. est vniuersale quarto modo licet in creando. Scõm ergo hunc modũ ꝛ distinctionem est dicere doctrinam sacram esse rerum vniuersalium. ¶ Ad tertium dicendum q̃ ꝑm distinctiones Aug. in libro. lxxiij. questionum. Credibilium tria sunt genera. Alia sunt que semper creduntur ꝛ nunq̃ intelliguntur sicut est omnis hystoria. Alia que modo vt creduntur intelliguntur. sicut sunt rationes omnes humane vel de numeris vel de q̃buscunq; disciplinis. Alia que ꝓmo creduntur ꝛ postea intelliguntur. qualia sunt ea que de diuinis rebus non possunt intelligi nisi ab eis qui mũdo sunt corde: quod fit preceptis seruatis que de beneviuendo accipiuntur. Ex hoc ergo apparet q̃ est credibile quod nunq̃ coniungitur scientie. sicut sunt gesta historica. quedam vero que coniunguntur scientie sicut credulitas rationuꝝ disciplinaliũ. quedam vero sunt que disponũt ad intellectum ꝛ scientiaꝫ. sicut est in diuinis. vñ ꝑm aliam litteram dicitur Esa. vij. Nisi crediderit is non intelligetis. Non repugnat ergo doctrinam theologie esse credibilem: ꝛ esse scientiam. ¶ Ad quartum iam apparet responsio: quia hec sciẽtia primo generat fidem ꝛ postmodum mũdato corde per fidem operantem per dilectionem generat intellectum. Unde hec est differentia illius doctrine que est sapientia ab aliis que sunt sciẽtie quia hoc ipsum credere introducit ipsum intelligere. in aliis vero ipsum intelligere introducit credere. eo enim q̃ intelligit assentit. Tamen ad id quod addit q̃ fides est infra scientiam ꝛ supra opinionem distinguendum est q̃ est fides suasa ex ratiõibus probabilibus. ꝛ de hoc est verũ q̃ ipsa est infra scientiam. Et est fides inspirata ad assentiendũ prime veritati siue primo vero propter seipsum. ꝛ hoc est supra omnem scientiam ꝛ ad hanc disponit ac ceptio doctrine sacre. ꝛ in hac totaliter intendit. Item adhuc obiciet aliquis sic. omnis sciẽtia est alicuius generis subiecti. cuius partes ꝛ passiões per se considerat. sicut dicit philosophus. Sed dicit Boetius in libro de trini. q̃ deus non est subiectum. go non est accipere cõsiderationẽ de deo. vt passionem de subiecto. theologia ergo que est cognitio de deo non est scientia. ¶ Et ad hoc dicendum est q̃ est alius modus cognoscẽdi formas a ligatas materie: alius modus cognoscendi formas separatas a materia, sicut ostẽdit Boetius in libro de trinitate. In primis eñ est forma circa subiectum, ꝛ hoc per causam aliquam: ꝛ de huiusmodi intelligit. Scientia est generis subiecti passiones ipsius subiecti considerãs. In formis vero ꝛ rebus separatis a materia, velut est ipsa diuinitas ꝛ trinitas personarum: est modus cognoscendi alius. vt per operationes cognoscamus virtutẽ per virtutem ipsam diuinitatis substantiam. i. re

Ad tertium. Aug. c. lxxiij. Tria genera credibilium.

Ad quartuꝫ.

fides.

Obiectio.

Boetius libro. j. cap. xj.

Responsio.

ma. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellectu conspiciuntur. sempiterna quoq; virtus eius ꝛ diuinitas. ¶ Preterea alius modꝰ cognoscẽdi est simplicia alius cõposita. Composita enim cognoscuntur per resolutionem in suas partes. ꝛ ideo scientia que est de compositis est vnius generis subiecti cuius partes considerat. In simplicibus vero quorum non est accipere partes. non est accipere hunc modum sciẽdi. Circa ergo simplicia diuinitatis est modus cognoscendi non talis sed qui dictus est.

Quembzum secundum

Utrũ theologia ab aliis sciẽtijs sit distincta: ꝛ q̃liter.

Argumentũ primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

In oppositũ

QOnsequenter queritur de distinctiõe doctrine sacre ab aliis scientijs. Querit ergo si doctrina theologie sit sicut vna aliarum scientiarum vel comprehendatur in ipsis: vt alicui parti philosophie supponatur. ¶ Ad quod obijcitur sic. j. Eccle. Omnis sapiẽtia a domino deo est. ergo oĩs sapientia seu sciẽtia est theologia ꝛ diuina. qz theologica scientia non est aliud q̃ scientia diuina. ¶ Item theologica seu diuina scientia. aut dicit diuina quia a deo ꝛ tunc omnis alia sciẽtia est diuina. aut dicitur diuina quia est de deo. ꝛ ꝑm hoc philosophia prima est diuina ꝛ theologica: quia est ꝑõ deo. erit ergo sacra scriptura sciẽtia. sicut alie vel sicut philosophia prima. ¶ Item si dicatur diuina qz a spiritusancto edita. Obijcitur qz omne verum a quocunq; dicatur a spiritusancto est verum sicut dicit glo. super illud prima corin. xij. Nemo potest dicere dñs iesus ꝛc. ergo oĩs veritas cuiuscunq; scientie est edita a spiritusancto. ergo cũ theologia sit scientia a spũ diuino edita: erit oĩs alia scientia theologica. ¶ Item si theologica seu diuina dicatur: quia per diuinam reuelationem habita. obijcitur. j. Roma. vbi loquitur de cognitione philosophorum quam habuerunt de deo. quod notum est dei manifestum est in illis. deus enim reuelauit illis. ergo cognitio philosophica ꝺ deo fuit habita per reuelationem. ergo theologica. Ex his ergo rationibꝰ videtur relinqui q̃ theologia sit sicut vna scientia connumerabilis inter alias. ¶ Contra omnis humana scientia est acquisita per inuentionem vel doctrinam. sed theologica disciplina est inspirata non acquisita q̃tuꝫ ad edificationem. sicut dicitur. ij. thimo. iij. ergo non est sicut vna ex aliis. ¶ Item omnes humane sciẽtie fundantur super testimonium creature ex quo colligitur experimentum sicut dicit philosophus in metaphy. Omnis scientia ꝛ ars per experientiam accidit. experientia enim fecit artes. Sz theologica doctrina fundatur super testimoniuꝫ fidei. Esa. vij. ꝑm aliam litteram. Nisi crediderit is non intelligetis. ergo est sicut alie scientie. ¶ Item prima corin. secundo. Sapientiam loquimur in misterio que abscondita est. Glosa vt nesciant: pseudo: quia non est in verbis sed in virtute non in humana ratione comprehensibilis: sed spiritus efficacia credibilis. ergo nõ est sicut alie scientie. ¶ Item Hugo de sancto victore. alle scientie sunt de operibus conditiõis que scilicet apparent in rerum natura. Theologia vero est de operibus reparationis que apparẽt ex fide non ex rerum natura seu in humana ratione. sicut dicitur super illud primo Roma. quod notũ est dei. idest quod de deo notificabile est per naturalem rationem: quia multa sunt que de deo per naturaꝫ sciri non possunt. ergo non est cõnumerabilis inter alias scientias. ¶ Item in aliis scientijs sunt solũ significationes

significationes verborum. in hac autem sunt significationes non solum verborum: sed rerum. Ad gala. quarto. Scriptum est quomodo Abrahas duos filios habuit. ꝛ sequitur. que sunt per allegoriam dicta. ꝛ prima ad Corin. secundo. Loquimur sapiẽtie causam in misterio. Glosa exponẽdo misteria veteris testamenti in quibus christus significat: vt in hostia abel vel abrahe. ¶ Item omnes alie scientie traduntur ꝑm ordinem ratiocinationis a principijs ad conclusiones: quibus doceatur ꝛ tel lectus nõ moueatur affectus: sed scriptura sacra traditur ꝑm ordinem informationis practice principiorum ad operationes vt moueat affectus ꝑm timorem ꝛ amorem ex fide iusticie ꝛ misericordie. vnde. vj. deutero. Diliges dominum deum tuum ꝛc. ꝛ infra dominum deum tuum timebis ꝛc. ꝛ Exodi vigesimo. Ego sum deus zelotes vindicãs ꝛc. ꝛ faciens misericordias ꝛc. Ex his ergo sequit q̃ theologia non est sicut alia scientia: nec connumerabitur inter alias sciẽtias vt alicui parti philosophie supponatur: quod concedendum est. ¶ Ad oppositum autem respondendum hoc modo quoniã doctrina sacra dicitur diuina seu theologica: quia a deo ꝛ de deo ꝛ ductiua ad deum. A deo quod conuenit aliis scientijs: sed tamen hoc modo non conuenit sacre scripture. Est enim verum vt verum. ꝛ est verum vt bonum: vtrumq; autem est a spiritusancto. Sed cum accipitur verum vt bonum: illud bonum aut est vt bonum morale: aut vt bonũ gratuitum. Si gratuitum sic est assimilatio ad spiritum qui est bonitas. ꝛ ideo huiusmodi attẽtio est a spiritusancto per modum ipsius. Hinc est q̃ anthonomasice idest per excellentiã dicitur hec scriptura tradita seu doctria a spũsancto. In aliis vero scientijs speculatiuis. scilicet est acceptio veri vt veri. In practicis autem moralibus etsi sit acceptio veri vt boni: non tamẽ vt boni gratuiti: sed moraliter. vnde non dicuntur edite a spiritusancto. Item de deo dicitur esse ista scientia. ꝛ non sicut alie velut philosophia prima quia non agunt de deo ꝑm misterium trinitatis vel ꝑm sacramentum humane reparationis. Itẽ inductiua ad deũ per principia timoris ꝛ amoris ex fide misericordie ꝛ iusticie dei: quod non conuenit alicui ex sciẽtijs ꝛ per hoc patet solutio ad obiecta.

Septimum.

Septimum Respõsio.

Solutio obiectorum ad primum.

Quembzum tertium

Queritur de quo sit sacre pagine scia.

Cõtra argumentum primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

ORdine consequenti queritur de quo sit scientia sacre scripture. Circa quod diuersa leguntur. Hugo de sancto victore in libro senten. Materia diuinarum scripturarum sunt opera reparationis: aliarum vero scientiarum opera cõditionis. ¶ Cõtra Genesis primo agit de operibus cõditionis. ¶ Item theologia est scientia de deo. ergo est scientia de causa operum conditionis ꝛ reparationis. non ergo materia diuinarum scripturarum erunt opera reparationis: sed magis ipsa causa que deus est. ¶ Item magister in sententijs ꝑm beatuꝫ Augustinum de doctrina christiana ponit continentiam noue ꝛ veteris legis circa res ꝛ signa versari ergo materia diuinarum scripturarum sunt res ꝛ signa. ¶ Cõtra non est eadem scientia rerum ꝛ signorum: immo diuidunt scientie reales que sunt de rebus contra scientias sermocinales que sunt de signis rerum. ergo non est vna scientia rerum ꝛ signorum. ¶ Item res de quibus ait theologia ꝑm Augustinum sunt res quibus fruendum: quibus vtendum: que fruuntur ꝛ vtũtur. sed sub his cõprehenditur omne genus rerũ. ergo theologia est de omnibus. ¶ Item ponit alij q̃ materia diuinarum scripturarum est christus integer caput et corpus: christus ꝛ ecclesia: sponsus ꝛ sponsa. iuxta glosam in principio psalterij q̃ nihil est in diuina scriptura quod non pertineat ad christuꝫ vel ad ecclesiam. Sed contra finis legis est christꝰ. roma. decimo ꝛ Ecclesiastici quadragesimo tertio. consũmatio sermonum ipse est. ergo non est materia. ¶ Respõsio. materia dupliciter accipitur i scientijs: de qua ꝛ circa quam. Materia de q̃ potest assignari tripliciter ꝑm illud beati Dyonisij in hierarchia angelica. In tria diuiduntur super mundana ratione omnis diuini intellectus in essentiam virtutem ꝛ operationem. Scõm hoc ergo si assignemus materiam diuinarum scripturarũ ꝑm rationem virtutis. dicemus q̃ materia diuinarum scripturarum est christus: qui est dei virtus: ꝛ dei sapientia. prima Corin. primo. Si vero assignemus materiam diuinarum scripturarum ꝑm rationem essentie. dicemus q̃ materia diuinaruꝫ scripturarum est deus siue diuina substantia. vnde ꝑm hoc theologia est scientia de substantia diuina cognoscenda per christum in opere reparatiõis. ¶ Ad illud ergo quod primo obijcitur contra assignationẽ Hugonis q̃ in primo Señ. agitur de operibus conditionis. Dicendus est q̃ dupli ratione agitur in scientia de aliquo. vel qz pertinet ad genus rei de qua agitur in illa scientia sicut contentum in illo. Vel vt clarius fiat et manifestius illud de quo agitur in illa sciẽtia ꝑm primum modum agitur etiam in sacra scriptura de operibus reparationis: sed ꝑm modum secundum agitur de operibus conditionis. Unde Hugo de sancto victore in sententijs vt competenti ad tractanda opera reparationis accedat. primũ in ipso capite narrationis constitutionem narrat operum conditionis Genesis primo. Non enim ostendere posset conuenienter qualiter homo reparatus sit nisi prius ostẽderet qualiter sit lapsꝰ. neq; lapsum eius cõuenienter ostẽderet: nisi prius qualiter a deo institutus fuerat exemplificaret: Ad ostendendam autem primam institutionem hominis oportuit vt totius mundi cõstitutio poneretur: quia propter hominem factus est mundꝰ

Ad secundum

Opus conditionis. Opꝰ restaurationis.

¶ Ad secundum vero quod obijcitur contra eundem q̃ theologia est de causa operum recreationis ꝛ conditionis. concedendum est non tamen ex hoc sequitur q̃ materia diuine scripture non sint opera reparationis: qz summa causa que deus est declaratur per opus reparationis per virtutem christi: sicut dictum est. vt in operatione cognoscamus virtutem: ꝛ in virtute diuinitatem. primo roma. Inuisibilia dei scilicet virtus ꝛ diuinitas cognoscuntur ꝑ ea que facta sunt. ¶ Nota ergo ꝑm Hugonem q̃ opus conditionis est creatio mundi cum omnibus elementis suis: opus vero restaurationis est incarnatio verbi cum omnibus sacramentis suis. Mũdane siue seculares scientie materiam habent opera conditionis. diuina scriptura materiam habet opera restaurationis.

Ad tertium

¶ Ad illud vero quod obijcitur contra assignationem materie sacre scripture in sententijs circa res ꝛ signa. Dicendum q̃ res ꝛ signa sunt materia circa quam est sacra scriptura non materia de qua est. ꝛ ideo conuenienter dicitur iuxta verbum Augu. materiam sacre scripture circa res ꝛ signa versari. Materia vero de q̃ sacra scriptura est diuina substantia cognoscenda per christum in opere repa-

rationis: quemadmodum eſt dicere de philoſophia prima q̄ materia circa quam eſt ſunt omnia vnde ⁊ dicitur eſſe de omnibus quia eſt circa ens ſm omnem ſui differentiam ſm differenres diuiſiones entis. ſcilicet ens potentia: ens actu: ens vnum ⁊ multa. ens ſubſtantia ⁊ accidens ⁊ huiuſmodi. Materia de qua intentio eſt ens actu vnuꝫ quod eſt ſubſtantia prima a qua omnia dependēt ita quemadmodum materia circa quam eſt ſacra ſcriptura ſunt res ⁊ ſigna. Materia vero de qua principalis intentio eſt illa de q̄ dicta eſt. ¶ Ad

Ad quartuꝫ. illud vero quod obiicitur de vnitate ſcientie: que non eſt rerum ⁊ ſignorum. Reſpondendum q̄ hoc eſt vbi eſt ſeparata ratio conſiderationis rei et ſignorum. hic vero non ſeparatur conſideratio cum ſit relatio conſiderationis ad vnum quod eſt reformatio hominis ad ſimilitudinem dei ſeu conformatio hominis ad deum per opus reparationis a chriſto. ¶ Ad illud vero quod obiicitur q̄ eſt

Ad quintuꝫ. de omnibus quia agit de rebus ſm omnem differentiam. Dicendum q̄ etſi agat de omnibus non tamen ſm rationes differentes omnium: ſed ſm vnam rationem que eſt vt homo reparatus per ſacramenta incarnationis que eſt res inter vtenda ⁊ fruenda conſtituta per vtenda perueniat ad fruenda que ſunt pater filiꝰ ⁊ ſpiritusſanctus. ſcilicet incommutabile bonum etſi agat de omnibꝫ in genere non tamen de omnibus ſm eundez modum ſiue ſm omnium rationem. ſed ſm vnum proprium modum ⁊ rationem que dicta eſt. ¶ Ad id

Ad ſextum. quod obiicitur contra aſſignationez quā ponitur totus chriſtus caput ⁊ corpus materia ſacre ſcripture. concedendum eſt ſm modum qui dictꝰ eſt.

Ad ſeptimuꝫ Virtutes q̄ ſunt in fine. ¶ Et quod obiicitur quod chriſtus eſt finis ergo non eſt materia. dicendum quod non ſequit. quēadmodum enim in virtutibus que ſunt in finem: vt fides. ſpes. caritas. idem eſt materia ſiue ſubiectum ⁊ finis. vt fides materiaꝫ ⁊ finē habet ſummūverū credens ipſum ſummūveruꝫ propter ſummum verum. et caritas ſimiliter amat ſummum bonum propter ſummum bonum. non autem ſic eſt in virtutibus que ſunt eorum que ſunt ad finē vt in iuſticia ⁊ fortitudine. immo eſt alia materia virtutis. alius finis. fortitudinis em̄ materia ſunt ardua ⁊ difficillima: ſed finis eſt ſummū bonum. tolerat enim ⁊ aggreditur difficillima ꝓpter ſummum bonum. Similiter eſt dicere de ſcientia que eſt in finem que eſt in ſacra ſcriptura. quoꝛūā idez habet pro materia ⁊ fine. vnde nō ſequitur: chriſtꝰ eſt finis. ergo non eſt materia.

Virtutes q̄ ſunt ad finē.

Theologie materia et finis idem eſt.

Membrum quartum.

De mō traditionis huiuſ ſcientie. ¶ Conſequenter queritur de modo ſacre ſcripture. Et eſt primꝰ articulus an modus in ſacra ſcriptura ſit artificialis vel ſcientialis. Secundus an ſit certitudinalis. Tertius an ſit vniformis vel multiformis. Et ſuppoſito quod ſit multiformis. Quartus de multiformitate modorum ſacre ſcripture. Quintus de ſenſu litterali an fandetur ſupra verum.

Articulus primus.

Argumentū primum. ¶ Ad primuꝫ obiicitur ſic. Omnis modus poeticus eſt inartificialis ſiue non ſcientialis quia eſt modꝰ hiſtoricus vel trāſumptus: que quidem non cōpetunt arti. ſed theologicus modꝰ eſt poeticus hiſtorialis vel parabolicus. ergo non eſt artificialis. ¶ Itez

Argumentū ſecundum. omnis modus ſcientie eſt diffinitiuus: diuiſiuus: collectiuus. ſed modus ſacre ſcripture non eſt huiuſmodi. ergo non eſt ſcientialis. ¶ Item oīs modus artis ⁊ ſcientie eſt per ſermones manifeſtos: modus ſacre ſcripture eſt per ſermones myſticos. ergo non artificialis ⁊ ſcientialis. Reſponſio. dicendum quod non eſt modꝰ ſacre ſcripture modus artis vel ſcientie ſm comprehenſionis humane. ſed per diſpoſitionem ſapientie diuine ad informationem animc in his que pertinent ad ſalutem. Unde Auguſtinus decimoquarto de trinita te. capitulo primo. Non quicquid ſciri ab hominibus poteſt in rebus humanis vbi plurimum curioſitatis vel noxie vanitatis eſt huic ſcientie tribuo. ſed illud tantummodo quo fides ſaluberria que ad veram beatitudinem ducit: gignitur: nutritur: roboratur: que ſcientia eſt in rebus que ad ſalutem pertinent. ¶ Ad primum ergo quod obiicitur reſpondendum ſm beatum Dionyſium in hierarchia angelica dicentem valde artificialiter theologia poeticis ſacris informationibus in nō figuratis intellectibus vſa eſt noſtrum intellectū reſpiciens. Etenim non eſt poſſibile aliter nobis lucere diuinum radium: niſi varietate ſacrorum velaminum anagogice circumuelatum quoniam non eſt poſſibile animo noſtro ad non naturalem illam aſcendere celeſtium hierarchiam cōtemplatione niſi ea que ſm ipſum eſt materiali manuductione artatur. preterea pulchre in ſacra ſcriptura procreate ſunt informium forme ⁊ figure carentium figuris. preterea decentiſſimum eloquijs diuina enigmata occultare ⁊ in inuiam multis ponere ſacram abditamq; ſupernum donoꝝ intellectuum veritatem. eſt enim non omnis ſacer neq; omnium eloquia dicunt ſcientiam. Ex quibus ꝛbis beati dionyſij patet quod ratio quare ſacra ſcriptura valde artificialiter ſm modum poeticū traditur: poteſt eſſe neceſſitas intellectus noſtri: qui deficit in comprehenſione diuinorum. Secunda eſt dignitas veritatis que debet celari hominibus malis. ¶ Ad ſecundum dicendū quod alius eſt modus ſcientie qui eſt ſm comprehenſionem veritatis per humanam rationem. alius eſt modus ſcientie ſm affectum pietatis per diuinaz traditionem. Primus modus diffinitiuus debet eſſe diuiſiuus ⁊ collectiuus. ⁊ talis modus debet eſſe in humanis ſcientijs: quia apprehenſio veritatis ſm humanam rationem explicatur per diuiſiones diffinitiones ⁊ ratiocinationes. Secundꝰ modus debet eſſe preceptiuus: exemplificatiuus exhortatiuus: reuelatiuus. oratiuus. ⁊ hi modi cōpetunt affectui pietatis. ⁊ hic modus eſt in ſacra ſcriptura. Unde ad Thimo. primo dicitur ſcientia ſm pietatem. Preterea modus preceptiuꝰ eſt in lege ⁊ euangelio. exemplificatiuus in hiſtoriographis. exhortatiuus in libris ſalomonis ⁊ epiſtolis. reuelatiuus in prophetis. oratiuus in pſalmis. Nota etiam q̄ alius modus debet eſſe ſcientie que habet informare affectum ſm pietatem. alius ſcientie que habet informare intellectuꝫ ſolum ad cognoſcendam veritatem. Ille qui erit ad informationem affectus: erit per differētias que dicte ſunt quia precepta: exempla: exhortatiōes: reuelationes: orationes introducunt pietatis affectiones. Eſt autem pietas cultus dei ſicut dicit Auguſtinus duodecimo de trinitate introducēs illud Job. Ecce pietas ipſa eſt ſapientia. Eſt autē cultus dei quo nunc deſideramus euꝫ videre. credimuſq; ⁊ ſperamus viſuros deſideramus caritate: credimus fide: ſperamus ſpe. ſcōm quas tres

Argumentū tertium.

Reſponſio.

Solutio ad argumentuꝫ primum.

Ad ſecunduꝫ Modus ſcie duplex.

Augu.c.xiiij.

virtutes

Ad tertium. virtutes pietatis diſciplina formatur. ¶ Ad tertium dicendum eſt q̄ ſicut eſt proprium humane ſcientie tradi per ſermones manifeſtos: ita proprium eſt diuine ſapientie vt ſit per ſermones occultos. Eſt enim ſapiētia in miſterio ſm quod dicitur prima ad Corin. ſecundo. Loquimur ſapientiam que in miſterio abſcondita eſt. Ratio autez abſconſionis eſt triplex. Prima eſt merituz fidei: in hoc enim meretur quia credit quod non videt: propter hoc Apocalipſis quinto vidit in dextra ſedentis librum ſcriptum ſignatum intus ⁊ foris ſeptem ſigillis. Secunda cauſa eſt exercitium ſtudij: propter quod dicitur Danielis duodecimo. Claude ſermones ⁊ ſigna librum vſq; ad tempus ſtatutum. pertranſibunt enim plurimi ⁊ multiplex erit ſcientia. Tertia cauſa eſt dignitas veritatis que debet abſcondi malignis. Matthei ſeptimo. Nolite ſanctum dare canibus: neq; mittatis margaritas ante porcos.

Theologia ē ſciētia occulta tribus de cauſis.

Articulus ſecundus.

Queritur an modus ſacre ſcripture ſit certitudinalis. Argumentū primum. Secundum. ¶ Conſequenter queritur an modus ſacre ſcripture ſit certitudinalis. ſcilicet an is modus ſacre ſcripture ſit certior q̄ in aliis ſcientijs. ⁊ cum certior ſit ſcientia q̄ fides in aliis ſcientijs eſt intellectus: in hac ergo fides. ergo certior eſt modus in aliis ſcientijs q̄ in iſta. ¶ Item certior eſt ſciētia que procedit ex principijs per ſe manifeſtis intellectui q̄ illa que procedit ex principijs occultis intellectui. ſed alie ſcientie procedunt ex principijs per ſe manifeſtis intellectui hec aūt ex occultis intellectui q⁊ ex principijs fidei. ergo modus in aliis ſcientijs eſt certior. ¶ Item certior eſt modus in illa ſcientia que traditur ex ſermonibus propijs q̄ illa que procedit ex ſermonibus tranſumptis. ¶ Item certior eſt

Tertium. Quartum. que per vniuoca ⁊ ſimpliciter dicta tractatur q̄ que per equiuoca ⁊ multipliciter dicta: q⁊ ex his dubia ſententia generatur. Relinquitur ergo q̄ certior eſt modꝰ in aliis ſcientijs q̄ in theologia. ¶ Contra certior eſt modus ſciendi per inſpirationem q̄ per humanam ratiocinationes. ¶ Itez certius eſt quod ſcitur teſtimonio ſpiritus q̄ q̄ teſtimonio creaturarum. ¶ Item certꝰ eſt quod per modum guſtus q̄ per modum viſus. cum ergo modus ſacre ſcripture ſit modus ſciendi per inſpirationem per teſtimonium ſpiritus: modus ſciendi per modum guſtus: in aliis vero ſciendi per ratiocinationem per teſtimonium creature per modum viſus manifeſtum eſt q̄ certior eſt modus ſciendi in theologia q̄ in aliis ſcientijs. ¶ Reſponſio. eſt certitudo ſpeculatiōis ⁊ eſt certitudo experientie. preterea eſt certitudo ſm intellectum ⁊ eſt certitudo ſm affectum. Itez eſt certitudo quo ad animum ſpiritualem ⁊ eſt certitudo quo ad animum animalem. Dico ergo q̄ modus theologicus eſt certior certitudine experientie certitudine quo ad affectum qui eſt per modū guſtus. Inpſal. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua ꝛc. q̄ uis non certior quo ad ſpeculationem intellectus que eſt per modum viſus. Item certior eſt homini ſpirituali q̄uis incertior animali. prima Corint. ſecundo. Animalis homo non percipit ea que ſpiritus dei ſunt: ſpirtualis autem omnia diiudi-

In oppoſitū

Reſponſio Certitudo multiplex.

De modo ſacre ſcripture. IIII.

cat. ¶ Ad primum ergo quod obiicitur iam patet ſolutio quod fides eſt certior intellectu aliarū ſcientiarum certitudine affectionis non certitudine ſpeculationis. ¶ Ad ſecundum dicenduz q̄ ſunt principia veritatis vt veritatis. et ſunt principia veritatis vt bonitatis. Dico ergo quod alie ſcientie procedunt ex principijs veritatis vt veritatis ⁊ per ſe notis. hec autem ſcientia procedit ex principijs veritatis vt bonitatis ⁊ per ſe notis vt bonitatis q̄uis occultis vt veritatis. vnde hec ſcientia magis eſt virtutis quam artis. ⁊ ſapientia magis quam ſcientia. magis enim cōſiſtit in virtute ⁊ efficacia quam in contemplatione ⁊ noticia. prima Corint. ſecundo. ſermo noſter non in perſuaſionibus humane ſapientie verbis. ſed in oſtenſione ſpiritus ⁊ virtutis. ¶ Ad tertiū dicenduz q̄ eſt certitudo homini animali qui nō habet noticiam niſi experimento ſenſibilium. et eſt certitudo homini ſpirituali qui habet ſpirituz ad contemplationem diuinoruz. animali ergo homini non eſt certus modus per myſticas locutiones q̄uis ſit certius homini ſpirituali. prima Corin. ſecundo. Quod oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis aſcēdit nobis reuelauit per ſpiritum. ſpiritus enim omnia ſcrutatur. Preterea proprium eſt ſicut dictum eſt huiuſmodi ſcientie tradi in miſterio. ⁊ ideo in ſermonibus occultis. Preterea cum modus ſermonum occultorū vel myſticorum ſit ſecundum proprietatem ſcientie. certior erit ille modus anime diſponēte ad illam que ſcilicet eſt ſpiritualis non animalis.

Solutio ad primum.

Ad ſecundū.

Theologia plus eſt ſcia virtutiſ q̄ ars: ⁊ ſapientia magis q̄ ſcientia.

Ad tertium.

¶ Ad vltimum dicendum q̄ alius eſt modus certitudinalis in ſcientia tradita ſecundum ſpirituz humanum: ⁊ in ſcientia tradita ſecundum ſpiritum diuinum. illa enim eſt coartata ſecunduz intellectum vnum per modum ſpiritus humani q̄ ſimul ⁊ ſemel non intelligit niſi vnum. in iſta vera non eſt coartatio quia ſpiritus diuinus ſecundum quem tradita eſt: eſt vnicus multiplex: ſicut dicitur Sapientie ſeptimo. ⁊ ideo hic modus eſt in ſcriptura ſacra vt ſit vnicus ſenſus littere: multiplex vero in miſterio. ⁊ hoc non detrahit certitudini in anima que eſt diſpoſita ad illam que ſcilicet ſpiritualis eſt vt dictum eſt.

Ad quartuz.

Articulus tertius.

Queritur an ſit vniformis an multiformis. ¶ Conſequenter queritur an modus ſacre ſcripture ſit vniformis vel multiformis Quod autem ſit multiformis arguitur ad hebreos prima. Multifarie multiſq; modis olim loquens deus patribus in prophetis ex quo relinquitur quod non eſt vniformis modꝰ in veteri teſtamento. Item ad Epheſios tertio. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias gratie chriſti. ⁊ ſequitur vt innoteſcat poteſtatibus ⁊ principibus per eccleſiam multiformis ſapientia dei. ex quo relinquitur q̄ non eſt vniformis modus in veteri teſtamento. ¶ Itez quadruplex ſenſus eſt in verbis ſacre ſcripture. ſicut dicit Beda ſuper principium Geneſis. Quattuor ſunt ſenſus ſacre ſcripture. Hiſtoria que res geſtas loquitur. Allegoria in quo aliud ex alio intelligitur. Tropologia id eſt moralis locutio in qua

Quattuor ſunt ſenſus ſacre ſcripture.

de moribus ordinandis tractatur. Anagogia per quam de summis & celestibus tractaturi ad superiora ducimur. verbigratia hierusalem ſm hiſtoriam eſt ciuitas. allegorice ſignificat eccleſiaz. ſm tropologiam ideſt moraliter animaz cuiuſlibet fidelis. ſecundum anagogiam celeſtium omniuz vitam. qui reuelata facie deum vident. ij. Corin. iij. igitur ſenſus intelligentie ſacre ſcripture eſt multiformis.

¶ Item in lege eſt modus preceptiuus in hiſtoricis modus hiſtoricus exemplificatiuus. in libris Salomonis modus exhortatiuus. in pſalmis modus oratiuus. in prophetis modus reuelatiuꝰ. relinquitur igitur non eſſe moduz vniformē i libris veteris teſtamenti.

¶ Item in euāgelio eſt modus hiſtoricus quo ad narrationem vite chriſti & actionem. mandatorius & conſultorius in doctrina chriſti. In epiſtolis ꝑauli & canonicis eſt modus commonitorius in actibus modꝰ hiſtoricus. in apocalipſi modus reuelatiuus. ergo non eſt vniformis modus in nouo teſtamento.

¶ Item Dionyſius in hierarchia angelica. duplex eſt ſancte manifeſtationis modus. vnus quidem ſicut conueniens per ſimiles. procedens imagines. alter vero per diſſimiles formationes omnino inconueniens & indecoraꝫ formatus per ſimiles imagines: vt cum eloquia domini rationē & intellectum & eſſentiam laudant diuinam: rationalitatem & ſapientiam & vere exiſtentem ſubſiſtētiam declarantes per diſſimiles: vt cum inuiſibilem & infinitam & incomprehenſibilem vocant. ex quibus non quod eſt ſed quod non eſt ſignatur. relinquitur ergo ꝙ non eſt vniformis modus manifeſtatiōis modus ſacre ſcripture.

In oppoſitū Argumentū primum.

¶ Cōtra ad Romanos quindecimo. Quecunq; ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ſi igitur ad doctrinam noſtram: magis eſt modus vniformis ꝙ multiformis: quia in multiformi confunditur itellectus. relinquitur ergo ꝙ modus doctrine ſacre debet eſſe vniformis.

Secundum.

¶ Item intellectus noſter magis inſtruitur per pauciora ꝙ per multa: quia in paucioꝛ via maioꝛ. debet igitur eſſe vniformis.

Tertium.

¶ Item planioꝛ eſt modus & facilioꝛ qui eſt vniformis quam qui eſt multiformis. ſed modus ſcripture debet eſſe per planiora & manifeſtiora. vnde dicitur abacbuc ſecundo. Scribe viſum & explana eum vt percurrat qui legerit eum. relinquitur ergo ꝙ debet eſſe vniformis.

Reſpõſio ꝙ oꝛ eſſe multiformis tribꝰ rationibus.

¶ Reſponſio. dicendum ꝙ modus ſacre ſcripture multiformis debet eſſe: & hoc triplici ratione. Prima eſt ratio efficientis. ideſt ſpiritusſancti q̄ eſt ſicut dicitur Sapientie ſeptimo. Spiritus intelligentie multipler: vnicus preterea vt in ſcientia ſacra modus efficientis appareat debet eſſe multipler ſeu multiformis.

¶ Scōa eſt ratio materie que eſt multiformis ſapientia dei. preterea vt materie modus reſpondeat debet eſſe vt multiformis.

¶ Tertia eſt ratio finis q̄ eſt inſtructio in his q̄ pertinent ad ſalutem. cum ergo ſint multiformes ſtatus hominum in lege: poſt legem: tempoze prophetie: tempoze gratie: & etiam in his ſtatus multiformis hominum: quia alij hebetes in his q̄ ad fidem. alij difficiles in his que ad bonos moꝛes & differentibus modis. alij in proſperis: alij in aduerſis vitam agunt: alij in bonis: alij in peccatis. relinquitur quod inſtructio ſacre ſcripture que eſt ordinata ad hominis ſalutem debet habere modum multiformem vt modus reſpondeat fini.

Ad primum.

¶ Ad illud ergo quod obijcitur quod modꝰ multiformis confundit intellectum. Dicendum quod non eſt verum. immo inſtruit intellectum. cum enim ſit intellectus hebes: acutus: mediocris: aliter & in alio debet fieri demonſtratio veritatis. hebeti: acuto mediocri. vt quod non capit intellectus hebes in vna forma capiat in alia. ¶ Preterea aliter inſtruendi ſunt puuli ſimplices: aliter adulti perfecti. ſicut dicit Apoſtolus prima ad Corin. tertia. Tanquam paruulis in chriſto lac dedi vobis non eſcam. nundum enim poteratis nec adhuc poteſtis. propter hoc neceſſarius eſt modus multiformis.

Ad ſecundū.

¶ Ad aliud vero quod obijcitur eodem modo ſoluendum eſt per interemptionem quod intellectꝰ magis inſtruitur ner pauciora niſi referretur ad ſtatum vnius ſingularis perſone. ſed referendo ad intellectus differentiam ſecundum diuerſitatem hominum & ſtatus non eſt verum.

Ad tertium.

¶ Similiter eſt dicendum ad aliud quo obijciebatur quod planioꝛ & facilioꝛ eſt vniformis quam multiformis. Dicendum quod non eſt verum niſi multiformis modus ponitur in manifeſtatione vnius rei. ſed tamen ſecundum formas differentes:

Articulus quartus.

De multiformitate intellectuum ſacre ſcripture

Onſequenter queritur de multiformitate. & primo de multiformitate que eſt in intellectibus ſacre ſcripture. Et videtur ex predicta autoritate Bede ꝙ multiformitas intellectuum ſacre ſcripture eſt in quattuoꝛ. in hiſtoria. allegoria. tropologia. anagogia.

Hiſtoria. Allegoria. Tropologia

¶ Sed contra hoc obijcitur: quia Hugo de ſancto victoꝛe ponit tantum tres. hiſtoriam. allegoriam. tropologiam. vnde dicit in tertio ſententiarum. Hiſtoria eſt rerum geſtarum narratio: que in prima littere ſignificatione continetur. Allegoria eſt cum per id quod factuz dicitur aliud factū ſiue in preterito ſiue in futuro ſignificatur. Tropologia eſt cum per id quod factum dicitur aliquid faciendū ſignetur. per hoc enim videtur ſuperflua Bede aſſignatio quantum ad anagogiam.

¶ Item.

Scōm argu.

¶ Item in ſacra ſcriptura ſunt prouerbia & parabole quantum ad litteram ſcripture. & conſtat ꝙ modus parabolicus non eſt hiſtoricus nec allegoricus nec tropologicus nec anagogicus. ergo plures ſunt intellectus q̄ iſti quattuoꝛ. diminuta eſt ergo aſſignatio predicta.

Tertiū arg. Aug. c. ij.

¶ Item Aug. in li. de vtilitate credendi. Omnis ſcriptura que vetus teſtamentum dicitur: quadripharia dicitur. vel ſm hiſtoriam cum docetur q̄ ſcriptum eſt. vel ſm ethimologiam cum docetur de qua cauſa ſcriptuz eſt vel ſm anagogiam cum docetur conuenientia inter duo teſtamenta. vel ſm allegoricam cum docetur ad litteram non eſſe accipienda: ſed ſpiritualiter intelligenda. Ex his ergo relinquitur ꝙ eſt vnus ſenſus miſticus triplex & litteralis. In ſupra dicta ꝛo aſſignatione Bede vnꝰ litteralis & tres miſtici.

Rñſio. & ad arg. primum ſolutio.

¶ Solutio. reſpondeo ꝙ cum veritas prima trina ſit & vna: modus ſcientie veritatis prime eſt trinus in vno. vnus litteralis: triplex ſpiritualis. Anagogicus qui eſt ſurſum ducens in primum principium. Allegoricus qui eſt enunciatiuus archanoꝝ prime veritatis. Tropologicus vel moralis qui eſt ordinatiuus ad ſummam bonitatem Unde anagogicus ad patrem. allegoricus ad filium. moralis refertur ad ſpiritumſanctum. Accipitur numerus intellectuum hoc modo. quia aut eſt litteralis exterior: aut ſpiritualis interior. primo modo non mutatur. ſecundo modo ſpiritualis variatur. quia aut refertur ad mores: aut ad fidem. et ſi ad fidem: aut ad fidem diuinitatis: aut ad fidem humanitatis. primo modo moralis. ſecundo modo anagogicus. tertio allegoricus. Alio modo poſſunt accipi: vt dicamus ꝙ intellectus ſenſus ſacre ſcripture aut eſt de cauſa aut de effectu. De cauſa que eſt eterna deus eſt anagogicus intellectus. De effectu dupliciter poteſt eſſe. aut de facto aut de faciendo. Si de faciendo ſic eſt moralis intellectus ſiue tropologicus. Si de facto: hoc eſt dupliciter. aut enim intelligitur in prima facie littere: hoc eſt per ſignationem verbi. & ſic eſt litteralis ſiue hiſtoricus. hiſtoria enim eſt rerum geſtarum narratio: que in prima facie littere continentur ſicut dicit Hugo. Aut intelligitur per ſignationem facti: et ſic eſt allegoricus ſecundum ꝙ dicit Hugo. ꝙ allegoria eſt cum per id quod factum dicitur aliquod aliud factum ſiue in preſenti ſiue in preterito ſiue in futuro ſignificatur.

Moto.

¶ Nota ergo ꝙ Hugo de ſancto Victoꝛe qui poſuit materiam diuinarum ſcripturarum opera reſtaurationis. poſuit tantum tres intellectus diuinarum ſcripturarum. qui quidez fundantur in opere. ſcilicet hiſtoricum anagogicum & tropologicum. Beda vero qui intellexit materiam diuinarum ſcripturarum: non ſolum opus reparationis immo cauſam addidit anagogicum. qui quidem intellectus reſpicit cauſam: ſicut alij tres effectum.

Ad ſcōm.

¶ Ad illud vero quod opponitur de parabolico intellectu. Dicendum ꝙ reducitur ad hiſtoricum dupliciter ſecundum rem & ſecundum rei ſimilitudinem. Secundum rem ſicut in rebus geſtis. ſecundum ſimilitudinem ſicut in parabolis.

Parabola

¶ Parabola enim eſt ſimilitudo rerum: cum per rerum differentem ſimilitudinez ad id quod per ipſum intelligitur peruenitur. Unde de parabolicis euangelijs dicit Auguſtinus. ꝙ ſic accipienda ſunt: non vt eſſent: ſed vt eſſe poſſent.

Ad tertium.

¶ Ad tertium quod obijcitur eſt reſponſio. ꝙ Auguſtinus diſtinguit intellectus in libro de vtilitate credendi. non ſecundum diuerſitatem que eſt in ratione intelligentie ſiue eius quod intelligitur: ſed ſecundum differentiaz que eſt in modo intelligendi. vnde tres primi ſenſus intelliguntur & comprehendūtur ſub ſenſu litterali. illi enim tres ſenſus conueniunt in materia dicendi cum litterali. quartus ꝛo ſenſus cōprehēdit tres ſpirituales. & idco nō eſt cōtrarietas.

Articulus quintus.

De ſenſu liberali an fundaꝫ ſup verum.

Ueritur iteruz de ſenſu litterali: an fundetur ſupra verum. Mā videtur aliquādo fundari ſupra mendaciū. Jud. ix. Jerunt ligna ſiluarum vt vngerent ſibi regem. ſed iſtud videtur extraneuz a ſciētia veritatis. Job. xiij. Mō indiget deus noſtro mendacio.

Rñſio.

¶ Reſponſio. ꝙ veritas eſt in ſermone dupliciter: quantum ad illud quod dicitur. & quantuz ad illud per quod dicitur. quia ſunt ad deſignationem alicuius facti vel rei ſecundum veritatem. et iſto modo aſſumuntur non quantum ad ſignificationem primam: ſed quantum ad ſignificationez ſecundam. Unde notandum ꝙ in hiſtoricis eſt veritas quantum ad ſignificationem vocum in parabolicis quantum ad ſignificationem rerum.

Veritas i hiſtoricis parabolicis.

¶ Itez queritur de ſpirituali ſiue miſtico qui maxime vtitur ſimilitudinibus rerum corporalium & paſſibilium. nam cum conuenientes ſimilitudines ſint magis ad demonſtrationem diuinoꝝ. ꝙ diſconuenientes: miſticus intellectus deberet habere conuenientioꝛes ſimilitudines. ergo cum ſpiritualium ſimilitudines. ſint conuenientioꝛes diuinis ꝙ ſimilitudines corporalium: non deberent aſſumi ſimilitudines in miſtico intellectu niſi ſpirituales.

De ſenſu miſtico.

Argumentū primum

¶ Item inconueniēs eſt formationes turpes pulchritudini ſumme coaptare. ſed formationes turpes ſunt formationes que ſunt ex rebus materialibus obtuſis & inordinatis. ſicut ira furoꝛ & concupiſcentia. ergo per huiuſmodi non debet fieri demonſtratio de deo. Inconueniēter igitur hic agitur in miſticis intellectibus ſcripturarum qui nominant deum ignem. lapidem angularem beſtiā vt leonem vermem & huiuſmodi. & fureſcentem et iraſcentem & concupiſcentem.

Argumentū ſcōm

¶ Contra. Dionyſius negationes in diuinis vere ſunt affirmationes in compacte. quia ex his affirmatiōibus nō oſtenditur quid eſt deus. ſed magis quid non eſt. ſi igitur diſſimiles formationes magis ſunt ad negationem ꝙ ad affirmationem. ergo magis competit oſtenſioni diuinoꝝ oſtēſio ꝙ diſſimiles formationes ꝙ

In oppoſitū

per similes. ¶Item per preciosiores formationes seducitur intellectus simplicium: credens hecipsa diuina siue celestes essentias eē huiusmodi res vnde sumuntur similitudines preciose. sed per dissimiles formationes reducitur intellectus. ergo conuenientiores sunt dissimiles formationes mistricis intellectibus q̄ similes. Unde beatus Dionysius. per preciosiores formationes contingit seduci antiformes quasdam estimates esse celestes essentias. z quosdā viros fulgureos z quibuscūq; alijs formis quib⁹ theologia celestes formauit intellectus q̄ quidem ne paterentur qui nihil visibilibus bonis altius intelligunt sanctorum theologorum sapientia ad indecorum descendit. nō cōcedens materiale nostrum: hoc est intellectum in turpibus imaginibus remanēs quiescere. ¶Itez dicit beatus Dionysius. nihil eorum que sunt: est vniuersaliter boni priuatione priuatum. siquidez vt eloquiorum veritas ait: omnia valde bona. Genesis.j. Est ergo ex omnibus intelligere bonas speculationes z inuisibilibus z immaterialibus rebus ex materialibus formare dissimiles similitudines. Quod concedendum est. z dicendum ſm beatum Dionysium. Quoniam manifestatio diuinorum fit duobus modis. Per similia: sicut cū laudatur ex dispositionibus spiritualis creature que est ad eius similitudinem. vt ratio z intellectus z sapientia. Et per dissimilia: sicut cum laudatur per dispositiones rei corporalis que contingit tripliciter. Aliquando enim laudatur ex supremis: sicut cū dicitur. sol iusticie. stella matutina. Aliquando ex mediis: vt cum dicimus ipsum ignē resplendentem. Aliquando ex nouissimis: vt cum dicimus ipsum lapidem angularem: z bestias aut etiam vermem. z ratio conuenientie assignatur a beato Dionysio multipler. Prima est: quia sunt magis ad negationem q̄ ad affirmationes. z ideo veriora: quia negationes veriores sunt in diuinis Scōa est: qz p ista magis reducit intellect⁹ nr̄. Ui cū intellectus nr̄ ad deū cognoscēdus ista accipit: nullo modo quiescit in illis vt credat deus esse huiusmodi. sicut accideret ex locutione que esset per similia in dispositionibus spiritualiū. Tertia est quia ex omnibus est bonas speculationes elicere z conuenientes formare celesti bus formas ex vilibus materie partibus. quoniam ex vere bono substistentia imagines intellectualis pulchritudinis habent. Quarta vt celentur diuina immundis et malis. Unde Dionysius. sicut omes prophete dissimilem sanctam signationem honorant: vt neq; diuina ab immundis accipi possint ꝛc. Quinta ratio: quia per ista noster manuducitur intellectus vnde Dionysius. Pulchre p̄create sunt informiū forme propter nostram anagogiam non valentem immediate inuisibiles extendi contemplationes. Et per hoc patet solutio ad obiecta. In hūc ergo modum terminatur hec questio: que est sicut exordium sequentis inquisitionis. Ex predictis manifestum est q̄ doctrina theologie est de substantia dei efficiente per christum opus humane reparationis. ideo partes prime inquisitionis theologice sunt circa excellentiam diuine sublimitatis. cō sequentes ꝺo erunt de christo z pertinentibus ad opus reparationis.

Manifestatio diuinorū p̄ silia z dissimilia ſz dionysium.

Conclusio.

Questio secunda de cognitione dei qua cognoscitur in se.

Dolens autē se manifestare humanis cordibus supessentialis substātia deus: in latione legis precipit moysi Exo.xx. Cōtestare populuz: ne forte velint transcendere terminos ad videndū deum. ponens limites humane rationi in inquisitione diuinorum. z maxime in perscrutatione abditissime z sacratissime diuine vnitatis z trinitatis. hinc est qō etiam per sapientem dictum est. Ne transgrediaris terminos quos posuerunt patres tui. Termini autem isti sunt: sentētie diuini eloquij. propter quod beatus Dionysius in libro de diuinis nominibus dicit vniuersaliter non audere aliud cogitare vel dicere de superexcellētissima diuinitate: preter hoc qō in diuinis scripturis inuenitur expressuz. Huius rei gratia preponamus questionem de cognitione dei que potest haberi ab homine in hac vita vt manifesti sint termini inquisitionis circa essentiam beatissime trinitatis. Queritur itaq; de cognitione dei in via ex parte cognoscibilis: ex parte cognoscentis: ex parte medij cognoscēdi.

Membrum primum

Primo queritur ex parte cognoscibilis per sex articulos. Primus an deus sit cognoscibilis. Secundus an sit cognoscibilis in sua immensitate. Tertius an sit cognoscibilis i sua trinitate Quartus an cognoscibilis sit facie ad faciem. Quintus an sit cognoscibilis i sua specie. Sextus an sit cognoscibilis i sua presentia ſm q̄ presens.

Articulus primus.

An deus sit cognoscibil' humane aīe

Argumentū primum Aug.c.iij.

Queritur igitur primo vtrum deus sit cognoscibilis anime humane. Ad qō sic Augustinus in libro de videndo deo.c. viij. Inuisibilis est natura deus: non tātum pater sed z ipsa trinitas deus vnus. sed hoc est ei esse visibilem quod cognoscibilem. nam sicut dicitur in eodem libro. hoc distat intervidere z credere. quia presentia videntur: creduntur absentia Presentia autem hoc loco intelligimus que presto sunt sensib⁹ siue animi siue corporis. sicut hanc lucem corporis sensu video z malam voluntatem. qz presto est animi mei sensibus: qz intus mihi presens est. omne autem cognoscibile est visibile sensibus anime vel corporis. cum ergo deus sit inuisibilis. ergo incognoscibilis. ¶Item Augustinus in eodem. deum nemo vidit vnq̄: nec videri poterit qui lucem habitat inaccessibilem: z est natura inuisibilis sicut et incorruptibilis. et sicut nunc incorruptibilis nec postea corruptibilis. ita non solum nunc sed et semper inuisibilis. ¶Item Job. 9. infinitus est deus et incomprehensibilis. sed omne

Secundum. Aug.c.v. prevj.

Tertium

Quartum.

sed omne quod cognoscitur animo comprehendit intellectu. deus igit non erit cognoscibilis. ¶Itē ois cognitio infiniti inquantum hmōi est infinita. qz si esset finita non transiret super infinitum. cum ergo substantia diuina sit infinita: nō cognoscetur nisi cognitione infinita. sed cognitio infinita non potest esse a potentia finita: quia actio infinita non egreditur a potentia finita. cum ergo omnis potentia rationalis sit finita: non egredit ab ipsa actio que sit cognitio substantie dei infinite. ¶Item inferius optimo nostro non est natus cognoscere optimum nostrum. siue optimum nostrum non est cognoscibile ab inferiori nostro: vt mēs vel relatio nō est cognoscibilis imaginatiōe vt sensu. ergo nec melius z excellentiꝰ optimo nostro ꝯparabiliter erit cognoscibile ab optimo nostro. ergo nec deus a mente nostra qō est optimū in nobis. ¶Cōtra. Aug. in primo soliloquiorum. intelligibilis est deus. intelligibilia sunt scētiarum spectamina: sed differunt plurimum. naz terra visibilis est z lux: sed terra nisi luce illustrata videri non potest. Similiter disciplinaruz spectamina videri non possunt nisi aliquo velut sole suo illustrentur. videlz deo. ¶Item Ro.j. qō notum est dei manifestum est in illis. Glo.i. cognoscibile ductu rationis. q.d. in se habent vnde possunt cognoscere qō est cognoscibile de deo. z ibidē Inuisibilia dei p ea que facta sunt a creatura mūdi intellecta conspiciuntur sempiterna quoq; virtus ei⁹ z diuinitas. Et sap.xiij. a magnitudine speciei z creature cognoscibiliter poterat creator eorum videri. ¶Item sicut virtutis affectiue rationalis est ad amandum bonum: sic virtutis cognitiue rationalis ad cognoscendum verum. Si ergo summum bonuz est appetibile ab affectiua rationali. ergo z summum verum cognoscibile a cognitiua rationali. Respondeo ſm b. aug. ad paulinam de videndo deo dicentem. si queris vtrū deus sit deus videri: respondeo potest. si queris vñ hoc scia: respondeo q̄ in veracissima scriptura legitur beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. ¶Ad primum ergo obiectum dicendum ſm verbum. b. aug. si queris quomodo dictus sit inuisibilis deus si videri potest. Respondeo inuisibilem esse natura: videri tamen cuz vult z sicut vult. Et quo patet distinctio q̄ deus est inuisibilis natura: visibilis ꝺo voluntate. Secunduz hoc ergo distinguendum q̄ est visibile necessitate: z est visibile voluntate. visibilia necessitate sunt corporalia aut sensibilia. visibilia ꝺo voluntate sunt spiritualia quemadmodum angeli z deus. z hoc est qō dicit Augu. in eodem li. sumens autoritatem Ambr. super illud. j. Lu. apparuit angelus ꝛc. Non similiter sensibilia videntur z is cuius nature est non videri: voluntate videri. nam si non vult non videt: si vult videtur. apparuit enim deus abrae quia voluit: alijs quia noluit non apparuit. ¶Ad secundum qō dicit q̄ est natura inuisibilis sicut incorruptibilis. Dicendum ſm beatum Aug. deviden. deo. corpora consuetudine loquēdi visibilia nominantur. propterea deus inuisibilis dicitur ne corpus esse credatur non q̄ munda corda sue substātie contemplatione fraudauit. z hec summa merces deum diligentibus promittitur dicente ipso domino. qui diligit me diliget a patre meo z ego diligam eum z manifestabo illi meipsum. ¶Ad tertium similiter respondit iuxta distinctionez aug. de viden. deo. aliud est videre: aliud videndo totū comprehendere. Istud enim videtur qō presens vt cūq; sentitur. totum autem videndo comprehendere. qō ita videtur vt nihil eius lateat videntes: aut cuius fines circūspici possunt. sicut nihil latet presentis voluntatis tue. circūspicere autez potes fines anuli tui. exempli gratia. duo posui quorum vnum ad mentis obtuitum: alterum ad corporales oculos pertinet. ex quo manifestum est q̄ non sequitur deus est incomprehēsibilis. ergo in cognoscibilis. ¶Ad quartum respondendum iuxta Boe. in li. de consolatione q̄. ea que cognoscūtur non secunduz sui naturam cognoscuntur: sed secundū cognoscentium facultatem. cognitio igitur non dicetur finita vel infinita a re cognita finita vel infinita. sed a facultate cognoscentis. finita vel infinita. quia quod cognoscitur per moduz cognoscentis cognoscitur: non per modum rei cognite. z hoc manifestum est in omnibus modis cognitiōis: siue sit cognitio sensitiua: siue imaginatiua: siue intellectualis. nō ergo sequitur q̄ si substātia diuina sit infinita q̄ cognitio que de ea est ab intellectu humano sit infinita. immo qz intellectus humanus finitus est: cognoscet substantiā diuinam finite. ¶Ad quintum dicendum q̄ materialitas prohibet q̄ sensus qui est vis inferior nō possit cognoscere vim superiorē que est ratio. nulla enim vis cuius esse non dependet a materia: potest apprehendere formam vel rem abstractam a materia. hinc est cū virtus sensitiua ſm esse z agere. dependeat a materia: non erit cognoscitiua mētis vel rationis que est res z forma abstracta a materia. ex alia autem parte ipsa immaterialitas et simplicitas spiritualitatis facit q̄ mens vl ratio est cognoscitiua meliorum z excellentiorum se. scilicet diuine substātie que est simplex z immaterialis. z in hoc imago eius est. Scōm. b. aug. in li. de trī. imago dei est in hoc q̄ capax eius z particeps esse potest. capax per cognitionem: particeps per amorem. hunc ꝑz q̄ non sequitur obiectio.

Obiectorum. Aug.v. z. vj. c.parte.vj.b.

Responsio.

Ad ar. p̄mū. Augu. de vi. deo.c.z.

Ad quartuz. Boetius li. v. prosa.v.

De⁹ natura inuisibilis. volūtate ꝺo visibilis.

Augu.ca.vj. parte.vj.

Ad secunduz Aug.xxj.b.

Ad quintuz.

Ad tertium. Aug.c.ix. prevj.

Articulus secundus.

An diuina substātia in sua imēsitate sit cognoscibil'. Arg. primū.

Quenter queritur. an diuina substantia sit cognoscibilis in sua immensitate. Ad quod sic. Roma.j. Inuisibilia dei. glo. tam pulchra astra p̄didit vt ex his quantus z q̄ admirabilis est creator eorum possit agnosci. ergo de deo potest haberi cognitio quantus est. sed quantus est virtute infinita z immensa. videm est ei quantum qō magnus. nec mole magnus est. sed virtute sicut dicit Augustinus. ergo potest cognosci in sua immensitate siue infinitate. ¶Item ad Ephe.iij. vt impleamini omni plenitudine dei. sed omnis plenitudo dei est sua immensitas. Impletio autem ista est per cognitionem z amorem. ergo immensitas poterit cognosci. ¶Item Joh.xv. omnia quecunq; audiui a patre meo nota feci vobis. sed omnia ibi intelliguntur potentia. veritas bonitas eternitas. z immēsitas. quia omnia illa nota sunt filio. ergo z ipsam immensitatem z eternitatem notam fecit apostolis. ¶Item omnia quecūq; sunt in deo sunt vnū. scilicet eternitas veritas immēsitas. si ergo est cognoscibilis veritas: erit cognoscibilis immēsitas. ¶Contra Ambro. super primum luce in origina li. deum nemo vidit vnq̄. quia eaz que habitat in deo plenitudinem diuinitatis nemo conspexit. nemo mēte aut oculis cōprehendit. ¶Itē Boetius

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Rñsio in cōtrarium. Amb.j.f.

omne quod scitur aut cognoscitur.non ex sua natura.sed ꝑm comprehendentium cognoscitur facultatem.cum ergo facultas anime comprehendē tis sit finita.Diuina autem substantia ꝑm suam immensitatem sit infinita.ergo nō erit cognoscibilis in sua immensitate ab anima rationali. Solutio qōnis. Solutio.dicendum ꝙ est cognitio de deo per modum positionis.et per modum priuationis:per modum priuationis cognoscimus de deo quod non est. per modum positionis cognoscimus quid est.Diuina ergo substantia in sua immensitate non est cognoscibilis ab anima rationali cognitiōe positiua.sed est cognoscibilis cognitione priuatiua.

Ad argumētum primum. Deꝰ ex creaturis cognoscit ꝙ modus priuationis quātus sit. ¶Ad illud ergo qō primo obiecit.ꝙ ex creaturis quantus sit creator possit agnosci.Dicendum ꝙ quantus sit potest cognosci per modum priuationis non per modum positionis.verbi gratia. quātus sit duratione cognoscitur per modum priuationis cum dicitur eternus.i.sine principio ⁊ fine Similiter quantus sit repletione. cognoscitur ꝙ hoc qō dicitur incircūscriptus per abnegationez loci ⁊ vbi.Similiter quantus sit virtute per abnegationem mēsure virturis ipsius cum dicitur immensus.ꝑ modum ꝛō positionis vt determinaret quātā sit ei magnitudo siue duratio siue virtus nō est possibile.

Ad scām. Aug.de.v.d deo. ca.xv.a. ¶Ad secundus rādet Aug. ꝙ illud apostoli non est intelligendum ꝙ implearmur oī plenitudine dei.vt habeamus plenitudinem quam habet.sic enim implebuntur in omnē plenitudinē dei cum non fuerint ⁊ ipsi plenus deus.sed cum perfecte fuerint pleni deo.

Ad tertium. ¶Ad tertium dicendum ꝙ oīa nota feci vobis.intelligēdū est.a.prozdinaui vt oīa nota faciam vobis. oīa autem ibi distribuit pro creaturis non vniuersaliter pro oībus conditionibus immense ⁊ infinite diuine essentie.tñ ⁊ si diceret distribuere ꝙ diuina immensitate eternitate ⁊ hmōi.tunc distinguendus est.Diuina essentia est cognoscibilis in sua immēsitate.hoc est qz immēsa est.⁊ hoc modo verum est vel est cognoscibilis ꝑm suam immēsitatem.⁊ hoc modo falsum est ꝑm ꝙ modus immensitatis determinat cognitionē in eōparatione ad cognoscētem.nam si determinaret cognitionē in comparatione ad rem cognitam.vera esset.⁊ esset idem sensus qui prius.

De cognitione diuine essentie.

Ad quartus. ¶Ad vltimum dicendum ꝙ nō sequitur in diuinis talis modus arguendi.in diuinis idem est sapientia bonitas ⁊ immensitas. ergo qō de vno dr ⁊ de altero.Ista enz noīa.⁊ si vnū designent ratione principalis signati.tñ differūt rone connotati ⁊ rone modi significandi.vñ ⁊ cuz idem sit in deo scientia ⁊ voluntas nō tñ sequitur scia est maloꝝ.ergo voluntas malorus.ergo nec sequitur illud qō obiicitur.

Articulus tertius

Ar.primum. QVeritur consequenter. an cognoscatur per naturalem rationem trinitas personarum.Et videtur ꝙ sic Rō.j. Inuisibilia dei.per ea ꝙ facta sunt intellecta cōspiciūtur,sempiterna quoqꝫ virtus eius ⁊ deitas. ibi dicit glo.ꝙ per illa tria inuisibilia sempiterna virtus ⁊ diuinitas intelligitur trinitas psonaruz. ergo trinitas personarum cognoscebatur per philosophos naturali ratione.

Secundum. ¶Item philosophus in libro de celo ⁊ mundo in principio.ofidit ꝙ ternarius est numerus omnis rei.⁊ inducit in naturalibus mathematicis ⁊ diuinis.In naturalibus vt motus a medio.motus ad mediuz.⁊ motus cōtra medium.In mathematicis vt linea.superficies corpus.In diuinis similiter.vnde dicit hoc numero adhibuimus nosmetipsi magnificare deum vnum creatorem imminentem ex proprietatibus eorum que sunt creata.ergo ⁊ ipse Aristo.per naturalem rationem habuit noticiam trinitatis.

Tertium. ¶Item trimegistus: monas monadem genuit.⁊ in se suum reflectit ardorem.ergo trimegistus habuit noticiam trinitatis.qꝛ monas gignēs est pater.monas genita filius.⁊ ardor spiritussanctus.

Als de ciui. dī.li.xj.c.xxv ¶Item Augu.in libro de trini.philosophi sapiētiam tripartitam esse dixerūt.que est signatio trinitatis.cui enim sunt he ascribende nisi actori omnium creaturarum datori intelligentie amoris inspiratori.vnde vult dicere Aug.ꝙ naturalis philosophia est de his que pertinent ad conditionez nature.Rationalis de his que pertinent ad rationem ⁊ intelligentiam.Moralis de his que pertinent ad moralem.Jd eo naturalis ascribitur actori patri.rationalis sapientie filio. moralis amori seu bonitati spiritussctō.

In oppositū ¶Contra Rō.j.inuisibilia dei ⁊c.glo. Augu.dicit philosophos non pertigisse vsqꝫ ad noticiam tertie persone.s.spiritussancti.super Exo.viij. Ubi magi pharaōis defecerūt in tertio signo.quia summi gentiuz philosophi de togaton idest summo patre.⁊ de noys.s.mente eꝝ philosophati sunt.Tertio signo defecerunt magi quia vsqꝫ ad tertiam personam peruenire non valuerunt philosophi.

Rñ.ꝑm glo. Responsio ꝑm glo. ꝙ cognitionem ipsius trinitatis per propria ipsarum personarum non habuerunt nec habere potuerunt. nisi per doctrinam aut inspirationem.sed noticiā trinitatis per appropriata ipsis personis.s.potentiam sapientiam ⁊ benignitatem habuerunt ⁊ habere potuerunt.Sed obiicitur.nam sicut scibile est appropriata patri ⁊ filio.ita scibile est appropriatum spiritui sancto.⁊ sicut nescierunt appropriatum spiritussancti.sic nescierunt appropriatum patris ⁊ filij.⁊ sicut ignorauerunt personam spiritussancti.ita ignorauerunt personas patris ⁊ filij.⁊ sicut cognouerunt personas patris ⁊ filij. ita ⁊ personam spiritussancti.

Obiectio ꝑma. ¶Item nonne trimegistus cognouit personas propriae cum dixit monas monadem genuit ⁊ ardorem procedentem.

Secunda ¶Item Aug. in libro de trini. c.xiij.li.j. Rich.de sancto victo.credo sine dubio ꝙ ad quā cūqꝫ explanationem que necesse est esse non modo per probabilia.imo ⁊ necessaria argumenta nō deesse.sed nihil adeo necesse est esse sicut trinitatē personarum.ergo ad ipsam ostendendas possunt haberi argumenta necessaria ⁊ rationes naturales.ergo per rationez naturalem potest cognosci trinitas.

Tertia Rich.de tri. c.xiij.li.j. Responsio.ꝙ per naturalem rationē non potest haberi cognitio trinitatis ꝑm propria tamen per naturalem rationem adiutam per aliquam gratiam aut gratis datam aut gratum facientem potest.Et ratio huius est.quia intellectꝰ noster obtenebratus per originalem corruptionē deficit in his que verissime sunt.⁊ ideo circa mari me intelligibilia deficit.⁊ etiam de his que minime sunt.⁊ ideo minime intelligibilia sicut est esse motus ⁊ temporis que habent debilissimum esse. quemadmodum sensus deficit in extremis: idest maxime sensibilibus ⁊ minime. Hinc est cum esse diuinarum personarum in vnitate essentie sit maxime ⁊ verissime.intellectus noster obtenebratus deficit.nec hoc est mirum.quia sicut dicit Aristoteles in prima philosophia .intellectus noster se hz ad manifestissima nature sicut oculus noctue ad lumen

Posteriora dei q dicunt

Ad obiectuz primum. ad lumen solis. ¶Dicendum ergo ad primū obiectum ꝙ ideo dicuntur defecisse in cognitione tertie persone:quia defecerunt in cognitione bonitatis.⁊ hoc multipliciter.primo quia non cognouerunt potissimum effectum bonitatis incarnationem ⁊ redemptionē.Secundo quia ⁊ si bonitatem cognouerunt:non tamen vt summam et primam venerati sunt: quia sua bona sibi attribuerunt. Tertio quia ⁊ si habuerunt appropriata duabus personis:scilicet potentiam ⁊ sapientiam.non tamen habuerunt appropriatum tertie persone.scilicet bonitatem.

Ad secundus ¶Ad secundum dicendum ꝙ et si trimegistus intellexit propria personarum cuz dixit monas monadem genuit ⁊c.hoc tamen non habuit per naturalem rationez:sed per doctrinaz vel inspirationem.

Ad tertium. ¶Ad tertium dicendus ꝙ nō est argumentum ad probandum trinitatem idest medium.siue ratio inferens de necessitate trinitatem esse.sed tamen deest ratio conferens ex parte nostra.nō est ergo defectus ex parte rei:sed est defectus rationis conferentis idest intellectus nostri qui non potest medium ipsum inuenire ⁊ inuentum conferre.Ad concludendum ibidem dicit Richardus.Ad quecunqꝫ necessaria est esse argumenta non deesse ꝙ⁹ contingat ipsam industriam latere.

Articulus quartus.

Aug.ij. libro c.xvij. QEunde queritur an deꝰ aut diuina substantia sit cognoscibilis facie ad faciem in via.Et ꝙ sic probatur Genesis.xxxij. Vidi dominum facie ad faciem ⁊c. Augustinus i libro de inspiratione.facies est illa forma in qua non rapinam arbitratus est filiꝰ esse se eq̄lem patri.ergo ipse Jacob vidit ipsuz in forma diuina ⁊ facie. ¶Item numeri xij.ore ad os loquar ei.idest moy. ⁊ palam ⁊non per enigmata deuz videt.ergo ⁊ ipse Moy.videbat dominum absqꝫ vlla similitudine in sua forma ⁊ specie.et hoc est ꝑm faciem. ¶Item Esaie.vj.vidi dominum sedentez super solium excelsum ⁊ plena erat oīs terra.⁊c. ergo Esaias vidit dominum in sua maiestate.ergo in sua forma ⁊ specie.Item secunda Corin.tercio. Nos reuelata facie gloriam dei speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem.ergo nos absqꝫ velamine videmus gloriam dei.ergo absqꝫ omni similitudine in sua claritate. ¶Itē Exo.trigesimosecūdo.loquebat dominus ad Moy.facie ad facie sicut solet loqui homo ad amicum suū. ¶Contra.j.Corin.xiij.Videmus nunc per speculum ⁊ in enigmate.tunc autē facie ad faciem.vbi dicit glosa ꝙ per speculum et enigma significat similitudines quevalēt ad intelligendū deū ī pfiti.ergo in pfiti nō pōt videri ī sua forma siue ꝑm faciem.

In oppositū ¶Item Exo.xxxiij.non poteris videre faciem meam.non em̄ videbit me homo ⁊ viuet.⁊ sequitur.videbis posteriora mea.faciem autem meam videre non poteris. Relinquitur igitur ꝙ non possit videri in sua forma siue ꝑm faciem.

Differt videre posteriora dei ⁊ visio faciei. ¶Item queritur quomodo differat videre posteriora dei a visione faciei. Responsio facies dei dicitur multipliciter vno modo dicitur facies dei presentia eius per gratiam ꝑm quod dicitur ī psal.A facie domini mota est terra.Alio modo dicitur facies presentia dei per carnem. psal. Ostende nobis domine faciem tuā.Et in figura Moy. Exo.xxxiij.facies mea precedet te.Tertio modo dicitur facies presentia eius per gloriam in propria forma.Job.xxxij.videbis faciem eius in nubilo.et prima Corin.xiij.tunc autem facie ad faciem.Et ꝑm hunc modum posteriora dei dicuntur triplicitꝫ per cognitio per posteriora.vno modo rationes naturales.alio modo figure.tertio mō creature.Scōm ꝙ facies dicitur presentia dei p gratiaz ꝑm hoc ergo cognitio per faciem erit cognitio per presentiam seu contemplationem gratie.quomodo accipitur Genesis trigesimosecundo.Vidi dominum facie ad faciem.⁊ hunc respō det quasi a posteriori cognitio per naturalem rationem que nō accipit presentiam eius ī affectu sicut est in cognitione per gratiam.sed tamē accipit quasi a posteriori veritatem aliquam de eo ꝑm intellectū.Item ꝑm quod facies dicitur presentia eius ꝑm carnem ꝑm hoc posteriora domini dicuntur figure legis q̄ figurabant incarnationem eius.vnde illi qui erāt in veteri lege videbant quasi a posteriori per figuras futurorum.sed nos videmus eum quasi in facie quia credimus ⁊ accipimus eū vt in carne presentem quo modo accipitur illud apostoli.ij.Corin.tertio. Nos autem reuelata facie ⁊c. Ubi postq̄ locutus est de velamine figurarum hoc adiunxit Apostolus. Item ꝑm ꝙ tertio modo dicitur facies.scilicet presentia glorie.ꝑm hoc posteriora dei in sua forma possunt dici creature. Est enim cognitio dei in sua forma:⁊ est cognitio ipsius in suo effectu. Cognoscere ipsum in suo effectu est cognoscere ipsum a posteriori. Cognoscere ipsum in se sicut est:est cognoscere ipsum in sua facie.⁊ hoc modo dicitur Moy. Videbis posteriora mea faciem autem meam non videbis:quia in presenti per effectus cognoscimus ipsum ꝑm quod dicitur pro Roma. Inuisibilia dei ⁊c. In futuro vero cognoscimus ipsum in se.

Deuz cognoscere in effectu suo est a posteriori in se est ī sua facie.

Aug.ij.de trini.ca.xvij.a. ¶Item Augustinus ꝙ facies dei dicitur forma dei ⁊ ꝑm hoc posteriora dei possunt dici forma humana.⁊ ꝑm hoc pōt ī telligi illud Moy.posteriora mea videbis.hoc est in carne videbis.faciem autem meam videre non poteris. Nota etiam ꝙ facies dei dici potest visio intellectualis siue fit per rem siue per speciem intelligibilem aliquam. Et ꝑm hunc modum posteriora dicuntur visio imaginaria ⁊ visio corporalis. Et ꝑm hoc intelligitur illud.loquebat dominus moysi facie ad faciez.quia apparebat ei ī specie intelligibili. Et etiam illud.xij. Nu. palam et non per enigmata deuz vidit vt enigma referatur ad imaginariam visionem.figure ad corporalem. apparet enim dominus in visiōe corporali in specie aliqua exteriori.sicut Exodi.iij.Moy. in rub. Apparet etiam in visione imaginaria: sicut in somnis Jacob.Genesis vigesimooctauo:de quibus duobus modis dicitur. Numeri duodecimo. Si quis fuerit inter vos propheta in visione apparebo ei:scilicet corporaliter vel per somnum scilicet visione imaginaria. Apparet etiam in visione intellectuali in specie intelligibili.vt Moy.duodecimo Numeꝝ.

facies dei pt dici visio itel lectualis.

Deus apparere dicit visione imaginaria ⁊ corporali ⁊c.

Articulus quintus.

Utruz deus cognosca tur sicuti ē ī hac vita. QVestea queritur vtrum deus sit cognoscibilis in sua specie.hoc est vtrum deus cognoscatur sicuti est in vita ista.⁊ probatur ꝙ non. Exodi trigesimotertio.nō videbit me. ¶Item prima Thim.vltimo. Habitat lucem inaccessibilem quam nullus hominum vidit.sed nec videre potuit glo.in hac vita.post autem videbit. ¶Itē Gregorius in moralibus.deuz nemo vidit vnq̄.per quod patenter datur intelligi ꝙ q̄diu in hac vita mortali viuit videri p quasdam imagines potest deus.sed per ipsam nature sue speciem nō potest.vnde anima gratia spūs af-

fiata per figuras quasdam videt deū. sed ad ipam speciem non pertingat. ergo in hac vita non potest videri etiā per gratiā: sicut est. ¶ Itē species omnino abstracta: ⁊ absoluta a corporeitate. si intelligitur sicuti est: non intelligitur nisi a vi intellectiua omnino absoluta a corpore ⁊ expedita a mole corporea. Si ergo intellectus humanus ꝺ̄diu hic mortaliter viuitur est pegrauatus a corpore ꝑm ꝙ dicitur Sapientie.ix. Corpus qō corrumpitur aggrauat animam. ⁊ terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. ergo relinquetur ꝙ non potest cognoscere speciem diuinam: sicuti est: que est omnino abstracta a corpore. ¶ Contra Aug. in lib. de videndo deo. in li. numerorum. s.xij. dicit dominus alijs prophetis se in visione apparere ⁊ in somnis: moysi aūt per speciem non per enigmata. vbi etiam addit dicens ⁊ gloriam domini vidit. Quid ergo est ꝙ sic fecit eum exceptum: nisi forte quia in illa contemplatione dignum tunc haberet ministrum in tota domo sua fidelem. vt quemadmodum concupierat videret deum sicut est. ¶ Item August. in eodem. ita etiam verum est quod dictum est nemo potest faciem meam videre ⁊ viuere: quia necesse est ab hac vita abstrahi mentem quando in illius ineffabilitatem visionis accipitur: ⁊ non sit incredibile quibusdam sanctis: nondum ita defunctis vt sepelienda cadauera remanerēt: etiam illam reuelationem fuisse concessam. ⁊ ponimus exemplum de paulo in raptu. ij. Corin. xij. Relinquitur igitur ꝙ potest in hac vita videri. ¶ Item non est aliquis defectus in potentia nature qui non possit remoueri per potentiam gratie ⁊ supernaturari. ergo si potentia nature est ad videndum deū sicuti est cum viuitur in carne. tamen cum multiplici defectu per potentiaz gratie poterit defectꝰ ille amoueri. ergo per adiutoriuz gratie potest deꝰ videri in presenti sicuti est. ¶ Solutio per naturā constans est nō potest videri sicuti est. Distinguēdum ergo est ꝙ est gratia perfecta. ⁊ est gratia imperfecta. dico autem gratiam imperfectā que est in hominibus imperfectis. perfectam vero gratiā que est perfectorum ꝑm qō est esse perfectuz in via. Dicendum ergo ꝙ non est possibile videre deum in presenti per gratiam imperfecte contemplationis. sed per gratiam perfecte contemplationis potest: non tamen adeo plene vt post hanc vitam. et hoc est quod dicit grego. super Job. xxviij. vbi dicitur. Sapientia abscondita est ab oculis omnium viuentium. quia in hac mortali carne consistentibus: ⁊ videri potest per quasdam circumscriptas imagines: ⁊ videri nō potest per incircumscriptū lumen eternitatis: a quibusdam videri non potest in hac mortali carne existentibus: tamē inestimabili virtute crescentibus quodam contemplationis acumine eterna dei claritas videri potest. Uñ notandum ꝑm Augustinum in libro de trinitate ad soluenda obiecta: ꝙ facies dei dicitur forma in qua non sapientiam arbitratus est esse se equalez patri: quam nemo potest videre ⁊ viuere. siue quia post hanc vitam videbimus facie ad faciez ꝑm qō dicit Apostolus prima Corinth. decimoterio. ⁊ ꝑm Johannem. j. Jo. iij. nondum apparet quid erimꝰ. cum autem apparuerit similes ei erimus: quādo videbimus eum sicuti est. quod vtiq; post hanc vitam intelligi voluit: cum mortis debitum solueri mus: siue etiam nunc in ꝙtum dei sapientiaz per quam facta sunt omnia spiritualiter intelligimꝰ. intantuz carnalibus affectibus moriamur. vt mortuum nobis hunc mundū deputantes: nos quoq; ipsi huic mundo moriamur. ⁊ quod ait apostolus ad galla. vlti. mihi mūdus crucifixus est ⁊ ego mūdo. ⁊ per hec patet solutio ad oīa obiecta. Uñ ꝑm hoc quod dicit Augustinus in questione penultima ad orosium de raptu pauli. ob id raptus fuerat apostolus in tertium celum. ideſt intellectualem visionem vt deum non per corpus: non per similitudines corporis. sed sicut est ipsa veritas cerneret. ad hoc profecto peruenerat paulus vt deuz sic i ista vita videret: sicut scti post hāc vitā videbūt

In cōtrariuz arguitur. Augu. parte sexta. c. xiij. b

Aug. de videndo deo. c. xiij ⁊ ō tri. c. xvj. lib. secundo.

Responsio.

Sfa ꝓfecta.

Sfa ipfecta

Grego. xviij. libro. c. xxviij fol. clxvj. numero. xcviij.

Augustini Obiectoꝝ solutio. Aug. ij. de trinita. c. xvij. a

Articulus sextus.

Augustinus parte. xj. questiōe. lxiij. ad orosium.

Utruz deus possit naturaliter cognosci in sua presentialitate.

Argumentū In oppositū

Sup Lucaz Ambrosiꝰ li. x. c. xxxij. e

Responsio.

Ad dictum Ambrosij.

Scōm Aug. parte sexta. capit. vj. xij. ⁊ xiij. Ambr. parte ij. c. j. g.

Eodem.

Questiones ex parte cognoscentis.

QOnsequenter queritur vtrum deus possit naturaliter cognosci in sua presentialitate ꝑm ꝙ presens est creature: hoc est vtrum possit cognosci de deo naturaliter quod presens est omnibus rebus. Et videt ꝙ sic. j. Rom. Invisibilia dei. glosa. per gubernationem videtur ꝙ presens est omni rei. ¶ Contra cognitio per gratiam maior est ꝙm illa que est per naturam. sed per gratiam non cognoscitur esse presens per gratiam de necessitate. ergo multominꝰ per gratiam poterit cognosci esse in rebus per essentiaz. nam illa cognitio certior est. ¶ Itē Ambrosius cum absens putatur videtur. cum presens est non videtur. ¶ Respon. dicenduz ꝙ per naturam potest cognosci esse presens rebus: per gratiā tamen non potest cognosci esse presens per gratiā quia medium in cognitione naturali est affectus creatus qui potest comprehendi. gratia autem dicit acceptionem in deo. ratione cuius non est i potestate nostra comprehendere gratiam nostrā esse. ⁊ ita nec deum presentem per gratiā esse. ¶ Ad autozitatem Ambro. potest dici ꝑm quod exponit a pluribus: cuz absens putatur ideſt reputatur vt absens per humilitatem videtur: quia tūc est presens per gratiam. item cum presens est per gratiā non videtur: quia reputatur absens per humilitatem. ¶ Notandum tamen ꝑm Augustinum in libro de videndo deo. ꝙ Ambrosius videtur tractare verba illa. xiij. Jo. Tanto tēpore vobiscum sum. ⁊c. philippe qui videt me ⁊c. ꝑm hoc dicit Ambrosiꝰ ꝙ ꝙuis vbiq; sit presens per immensitatem: tamē putatur esse absens per incomprehensibilitatem Scōm hoc ergo exponitur autoritas cum absens putat. ⁊. i. incomprehensibilis. tunc videtur. i. cognoscitur. Item cum presens est nō videtur. quia non putatur eius presentia incomprehensibilis. vnde ℙhilippus ⁊ alij apostoli habebant christū presentem ⁊ non videbant: quia non cogitabāt eū vt absentem ideſt incomprehensibilem. vnde Augustinus exponens verbum Ambrosij in libro de videndo deo. Cum absens putatur videtur. nō dicit cum absens est: sed cuz absens putatur. Nusq; enim absens est: quia celum ⁊ terram implet: nec spaciꝭ intercluditur: paruus nec magnus diffunditur: vbiq; totus est ⁊ a nullo loco cōtinetur. hec qui excedente mente intelligit: videt deum cuz absens putatur.

Membrum secundum.

SEcūdo principaliꝭ queritur ex parte cognoscentis per quattuoꝛ articulos.
ℙrimus an sit in naturali potentia cognoscere deum.
Secundus an sit cognoscibilis a bonis tantuz vel etiam a malis.
Tertius an sit cognoscibilis sensu vel ratione tm̄.
Quartus an sit cognoscibilis ꝑm modum vnum ab homine ante peccatum ⁊ post.

Articulus

Articulus primus.

Querit an naturali potētia aut gra superaddita cognoscatur deꝰ. Mō non ꝓbat primo.

Scōo Aug. pte. vj. c. vj. ⁊ Amb. pte. ij. c. j. f

Tertio

Quarto ca. e

In oppositū

Responsio eiusdem.

Cognitio de re qd est ⁊ qz est. Damas. de ortho. fideꝭ. c. j. ⁊. iij. ⁊. iiij.

Amb. eo. vt supra. f

QRimo queritur. vtruz sit in naturali potentia cognoscere deū. aut requiraꝭ gratia superaddita. Mō autem non sit sufficiens naturalis potētia. primo probaꝭ per hoc qō dicitur. j. thi. vlti. habitat luccm inaccessibilem quam nullus hominum vidit ex se. sed cui datur ex dono eius. qō intelligebat prophetа dicēs. accedite ad eum ⁊ illuminamini. ⁊ ita inaccessibilis est lux. qz ipse est quem nullus hominum vidit ex se. ¶ Itez Amb. super lucam qō repetit Aug. in li. de viden. deo. non est in potestate nostra videre deuz. sed in potestare illius apparere. Et quo sequitur ꝙ non sufficit naturalis potentia ad videndum deum. ſ requiritur gratia. Item in eodes Amb. si potestas non est videre deum. est tamē gratia promerendi vt videre possumus. ergo videre deuz est ex gratia non ex naturali potentia. ¶ Item Amb. in eodem nō fiſt sensibilia videnꝭ. ⁊ bis in cuiꝰ volūtate ſuū est videri. ⁊ cuiꝰ nature est nō videri. volūtatis dei est videri. Mā si vult videꝭ. si non vult non videtur Apparuit deus abrae qz voluit. aliꝭ nō apparuit. qz noluit. Ex quo relinquitur ꝙ deus non potest videri per nauralem potentiam solum. ¶ Contra Rō. j. qō notum est dei manifestuz est in illis. glosa ductu rationis. quasi diceret. in se habent vnde cognoscere possunt qō est noscibile de deo. s. naturalem rationem. ¶ Rñ. ꝑm Hugo. in suis sententijs. deus noticiam suam ab homine sic ab initio temperauit. vt sicut nunc̄ quid esset poterat comprehendi. nunc̄ qz esset poterat ignorari. Dicendum ergo ꝙ cognitio de deo qz est. potest haberi p naturalem rationem. sed cognitio quid est non. ¶ Nota igitur ꝙ cuz sit cognitio de re multiplex qz est. quid non est. qz est. supra dixit Hugo. ⁊ Job. dama. j. li. ipsa creatio ⁊ gubernatio ⁊ permanentia rerum. magnitudinem diuine predicant naturе. vnde omnibus cognitio existendi deuz naturaliter inserta est. item qō non est. ꝑm ꝙ dicit Johā. dama. de deo qō est impossibile est dicere ꝑm substantiam. familiarius autem est magis ex omniū ablatione facere rationem. nihil enim est eoꝝ que sunt. vnde non est ens sed super omnia ens. Cognitio ꝝo quid est ⁊ qualis est. quid est ꝑm substantiā qualis ⁊ liceat ita loqui ꝑm personalem proprietatem. non potest haberi per naturalem rōnem. sed impropꝛie imperfecte ⁊ in enigmate habeꝭ p gratiam. perfecte ꝝo ⁊ ꝑm speciez p gloriā. vnde Job. dama. qd est dei substantia ⁊ qualiter deus ex deo genitus est. ignoramus ⁊ dicere nō possumus. Cognitio qua cognoscitur per potentiā quantus est propria est ipsius dei. ⁊ excedit omnem cognitionē creature. Unde ⁊ de cognitione quātus est que ꝑtinet ad eius immensitatem dixit Amb. plenitudinem diuinitatis eius nemo mēte aut oculis cōprehendit. ⁊ beatus Greg. super Job. eius essentia a nullo plene videbitur.

Articulus secundus.

Utꝛa bonis tm̄ vel etiā a malis.
Aug. pte. iij. c. ij.
Arg. primuz.

QOnsequēter q̄rit. vtrū possit deꝰ cognosci a bonis ⁊ a malis. ⁊ ꝓbaꝭ ꝙ nō. Aug. in li. de tri. mētis humane acies invalida in tā excellēti luce nō figit. nisi ꝑ iusticiā fidei emūdet. ergo nō pōt cognosci nisi a mundis. ¶ Item Augustinus trinitas que est summū bonum purgatissimis mentibus cernitur. ergo requiritur ad hoc ꝙ cernatur purgatissima mens. non ergo potest cerni a malis. ¶ Item Math. v. Beati mundo corde quoniā ipsi deum videbunt. Ambro. si qui mundo corde deum videbunt: ergo alij non videbunt. Neq; enim immundi ⁊ indigni deum videbunt. neq; is qui deum videre voluerit potest eum videre. ¶ Contra Rcm̄. j qui cum cognouissent deum non sicut deuz glorificaverūt: aut gratias egerunt sed euanuerunt in cogitationibus suis ⁊ obscuratum est insipiens cor eorum: ⁊ in eodem qō notum est dei manifestū est i illis. ¶ Item Aug. in lib. retracta. retractans illud qō dixerat in soliloquijs ⁊ dicens non approbo quod dixi in oratione deus qui non nisi mundos veruz scire voluisti. respondere enim potest multos non mundos multa vera scuisse ⁊ de deo. ¶ Item Job. j. legitur quod ipse diabolus venit ante conspectum dei inter filios dei: ergo ipse diabolus cōspexit deum qui est immundissimus. ¶ Itē Apoca. j. Ecce veniet cuz nubibus ⁊ videbit eū omnis oculus: ⁊ qui eum pupugerunt: ergo mali videbūt eum in iudicio. ¶ Responsio sicut dictum est: est cognitio de deo qz est. ⁊ hec pōt esse maloꝝ. ⁊ est cognitio de deo quod est. ⁊ hoc duobꝰ modis quid est ꝑm operationem in creaturis: vt qz potēs in operatione sapiens in gubernatione. iustus in retributione. ⁊ hoc modo potest etiam cognosci a malis. Et est cognitio q̄d est de deo in se. ⁊ hoc modo non est cognoscibilis a malis. ¶ Respondenduz igitur ad obiecta vtriusq; partis ¶ Ad primū iam patet solutio ꝙ intellectus malorum non figitur in ipsa luce qz non videt eam in se sed in vmbra creature. ¶ Ad secundum dicendū vt fiat vis in hoc quod dico cernere: ⁊ assignatur differentia eius quod est cernere: ⁊ eius quod est videre: videre enim est rem sub specie aliqua comprehendere: cernere verū est rem sub certa ⁊ distincta specie ⁊ determinata apprehendere. propterea ille qui videt a remotis hominem ⁊ non discernit an sit homo sed corpus aliquod vel animal: non dicitur cernere ꝙuis dicatur videre. Sed cum videt ipsum de prope sub certa specie tunc dicitur ipsum cernere. ꝑm illum modum dicendum ꝙ cum cognoscatur deus per effectus naturales ⁊ per effectus gratie in effectibus naturalibus cognoscitur deꝰ sub ratione bonitatis generali que est participabilis ab omni creatura. In effectibus vere gratie participant sub ratione bonitatis speciali: que solum prebet se aīabus sanctis vt dulcis ⁊ delectabilis. ideo primo modo dicetur videri aliquomodo: sed secūdo modo cerni. Ideo ꝙuis a malis aliquomodo videri possit in effectibus nature: tamen a purgatissimis mentibus cerni potest in effectibꝰ gratie. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ est videre deuz in eo scilicet quod est in se: ⁊ est videre deum in eo qō n̄ on est scilicet in suo effectu quod non est in se. ſ ab ipso. ℙrimo modo videtur solum a mūdis corde. Secundo videtur a malis. Item Aug. in lib. de videndo deo. si nostra voluntas apud se manens ⁊ latens sine vlla sui commutatione per quas se extenderet exprimit voces. quanto facilius deus omnipotens sua latente ⁊ incommutabiliter manente natura in q̄ voluerit specie ⁊ cuivoluerit apparere potcrit. Ad visionē vero illam in qua videbimꝰ eū sicuti est mūda corda puenīūt. ¶ Ad obiecta alterius partis ſam ꝓz responsio ꝙtuz ad primū ⁊ tertium. tamen dicendū ꝑm qō dicit beatus Augu. in lib. de videndo deo ꝙ scriptuz est venisse diabolū

Secundum. Aug. eodem.

Tertium.

Oppositum ꝑs altera

ℙrimum. Secundum. Augu. pare viij. c. iiij.

Tertium

Quartum.

Responsio Cognitio multiplex.

Solutio ad obiecta. Ad primum. Ad secundū.

Videre. Cernere.

ℙer effectꝰ naturales et gratie cognoscitur deus.

Ad tertium:

Augu. parte vj. c. xix. i fine

Ad oppositа ⁊ alterā ꝑtez. Aug. pte. vj c. xj. A.

in ꝓspectu dei.non ideo diabolusvidisse deum credendus est.ipse enim dr venisse in cōspectu dei nō deus in conspectu eius. Ueniunt aūt in ꝓspectum nostrum que videmus.non a quibus videmur. Si ergo obijciaṫ ꝙ semp veniat diabolus in cōspectu dei.cum semper videatur ab eo. Rñ.ꝙ ꝙus sit in conspectu dei quantum ad sapientiam cum oīa videt.tñ dicitur venire in conspectu dei quantum ad ordinem iusticie qua ordinatur differenter mala voluntas diaboli ad tentationem bonorum. sicut dicit in Job.7 ad seductionem reproborum.sicut.iij.Reg.xxij. de Achab.qui congregatis quadringētis prophetis quesiuit ab eis. ire debeo in ramoth galaad ad bellandū:qui vna voce responderūt ascēde dabit eā dominus in manu regis. Econtra micheas prophetauit dicens.vide cunctus israel dispersum in montibus quasi oues non habentes pastorem.vnde distinguetur conspect⁹.sapiente et conspectus iustitie. ¶ Ad vltimum respondet Augustinus eodem libro de videndo deo. videbunt in quem pupugerunt ꝑm humanam formam.non illam dei formam in qua non rapinam arbitratus est esse se equalez deo.in illa dei forma tunc videbuni qui videbunt eum sicut est.

Ad quartuz. Aug.eo.d.

Articulus tertius.

Utrū cognoscaṫ de⁹ sensu vel rōne tñ

Arguiṫ ꝙ ēt sensu 7c.

Arg scōm

Cōtrariū 7 ꝙ rōne tm.

Aug. p te.vj. c.xvij.c

Amb.c.j.g.ō apparitione angeli.

DEinde queritur.vtrum deus cognoscaṫ sensu.et hoc exteriori vel interiori.vel ratione tantū Et videtur ꝙ sensu nō tātū ratione.nam vbicunq; est apparitio ponitur cognitio.sed legitur deus apparuisse invisione corporali.et in visione imaginaria.7 in diuisiōe intellectuali.ergo cognitio de ipso fuit ꝑm actum virtutis sensibilis exteriozis et interiozis.7 ꝑm actum virtutis intellectiue. ergo qualibet vi potest deus cognosci. ¶ Item idem videṫ per distinctionem illam qua dicitur triplex est visio scilicet corporalis imaginaria et intellectualis. ergo aliqua est ad sensuz ¶ Itē Exo.iij.legitur dñs apparuisse moy.in rubo.et.xxiij.septuaginta seniorib⁹ qui viderūt deū israel.7 sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini et quasi celū cū serenū est. Et Abrahe in specie humana gen̄.xviij.ergo apparuit ī specie corporali.sed sicut apparuit cognoscebaṫ. ergo cognoscebaṫ in specie corporali.cū ergo spēs corporalis sit apprehēsibilis per vim sensibilē exteriorē corporalē.relinquetur.ꝙ ipe de⁹ pōt cognosci ꝑm aliquē modū ꝓvim sensibilē ¶ Itē legiṫ dñs apparuisse in specie imaginaria.vt Jacob gen̄.xxviij.qñ vidit in somnis dominū innixū scale.et vj. ysaie vidi dominū sedentē super soliū excelsuz 7c.dan̄.vij qñ aspiciebat donec throni appositi sunt7 antiquus dierum sedit 7c.ergo ipse apparuit in visione imaginaria. Sed visio imaginaria est virtutis imaginatiue sive sensus interiozis.relinquiṫ igitur ꝙ ipse deus possit cognosci a virtute imaginaria.

¶ Contra.diuina forma magis est eleuata a sensu ꝙ a forma aliqua creata.sed forma aliqua creata. vt charitas nō est participabilis a sensu.ergo multomagis nec forma diuina.7 ad hoc Augu.in li.de videndo deo. Charitas quātula cuiꝯ in nostra volūtate ꝓsistit nobis q̄ perspicua non est.nec in loco videtur.nec corporalibus oculis contuctur. quanto magis nec ipse deus cuius hoc pignus in nobis ē ergo relinquitur ꝙ deus non videtur visione corporali sicut nec charitas. Item Amb.super luc.deus non in loco videtur.sed in corde mundo.nec circūscribitur visu nec tactu tenetur.nec auditu affatur.nec incessu sentitur. Non circūscribiṫ in visu ꝓpter id qō dictū est Exo.xxiij.posteriora mea videbis faciem 7c.nec tactu tenetur.dicit propter luctuz Jacob. Gen̄.xxviij.nec audiṫ affatu: dicit qz legitur etiam auditus a filijs israel. Exo. xxj. nec sentit incessu sicut legiṫ Gen̄.iij. Dū deambularet dñs 7c. Relinquiṫ igiṫ ꝙ deus nō videṫ visiōe corporali. ¶ Itē oia que videntur imaginatiua videntur vt localia:7 sub aliquibus spacijs locorum seu circūstantijs loci.si ergo deus cognoscit absq; omni spacio locali.relinquitur ꝙ non pōt aliquo modo cognosci a virtute imaginatiua. Unde Augu.de videndo deo. Si illa que in luce corꝑis oculis intuemur sicut sunt cogitationes animi7 affectiones.virtutes aīe nullis locorū spacijs separāt7 tñ discernunt inter se ꝓtomagis deus qui lucē habitat inaccessibilē corporis sensibus:quo nec ipsius nisi mūdo corde pōt esse accessus. ¶ Itē idē in eodē cū ab exterioribus sensibus interiora distinguis.atq; illa istis anteponis cūq; illis foris relictis illius intrinsecis demoraris:7 ea quibusdā suis finibus incorporalibus metiendo dijudicas:in nulla te putas animi luce versari. ego existimo ꝙ tanta 7 talia:tam vera:tam clara:tam certa videri sine luce non possunt. Ipsam igitur lucē in qua illa perspicis intuere:7 vide vtrū ad eā possit accedere vllus corporeoꝝ radius oculorū. Si ergo illa est lux diuina.ergo nullo mō pōt videri deus oculo corporali. ¶ Item nulla vis corporea cōprehensiua habens determinatum sitū in corpore est apprehensiua nisi virtutis corpore. Si ergo vis sensibilis interior et vis sensibilis exterior sint virtutes corporee habētes determinatū sitū 7 organuz in corpore.relinquitur ꝙ non erunt apprehensiue nisi specierum corporeorum. Relinquitur igiṫ qō deus non pōt cognosci vel apprehendi virtute sensibili interiori vel exteriori. ¶ Itē superiozis cōtinet inferiozem.inferior autem non surgit in superiozem sed eius est obiectū rationis.ergo non pōt in illum sensus:cum omnino sit absq; conditione materie. ¶ Item in visione moysi erant duo: esse speciem ignis.7 esse signum. Sed constat ꝙ signū vt signum non erat obiectum sensus.qz signuz vt signum:7 signatum.que dicuntur relatiue:7 intellectu vnius includitur intellectus alterius ab eadem vi comprehendiṫ.ergo sensus nullomodo exigebatur in cognitionem signati.ergo relinquitur ꝙ non exigebatur ad cognitionem signati: cum non apprehenderet illud vt signum. Quod concedimus:7 dicendum ad obiecta ꝑm beatū Auguſt. in lib.de videndo deo.ꝙ interiores oculi sunt iudices exteriozum oculorum . isti autem illis quodam officio nunciandi in ministerio famulantur multaq; illi vident que isti nō vident. Sc̄m hoc ergo dicendū ad obiecta ꝙ in corporalibus visionibus est apprehensio forme corporalis 7 eius qō est signum.sensus ergo apprehendebat formā corporalem.ꝙ autem esset signum: istud erat solum rationis.vnde in apparitione erat forma obiecta 7 signatio dei qui apparebat.7 ex illa parte dicit apparitio ex qua est signatio que est solum in rationali. ¶ Per hec patet solutio ad primum. ¶ Ad scōm dicendū ꝙ Aug.in lib.de videndo deo.ea q̄ mente conspiciunt non indigent vllo corporis sensu:vt ea vera esse nouerimus:que ante per corpus nunciant.nisi mēs assit q̄ nunciata suscipiat.nulla possunt scia cōtinere:7 que nūciata quasi suscipere ꝓhibent foras ea reliquit:ꝫ eoꝝ imagines.7 incorporeas similitudines corporū incorporaliter cōmēdat memorie.vt cū voluerit velut ō custodia ducas atq; in cōspectu cognitiōis exhibitas iudicet etiā ista duo discernit q̄d ī spē corpali foras reliq̄rit.quid

Augu. parte vj.c.xvij.d.

Eodem.A.

Respōsio ad obiecta. Aug.xvij.a.

Solutio ad primum.

Ad secundū. Augu. parte vj.c.xvj.a.

rit.quid ei simile ītus aspiciat.7 illud absens hoc presens esse dinoscit.sicut me absentem faciez mei corporis cogitas.7 illa est tibi imago presens . absens aūt facies cuius illa imago est. Ex hoc ergo manifestum est ꝙ visio corporalis siue imaginaria non erit visio prophetica vel diuina.nisi assit visio intellectualis.que formam corporalem 7 imaginariam abstrahendo dijudicet.hinc est ꝙ visio pharaonis imaginaria nō fuit prophetica.sed ioseph. nec visio balthasar corporalis fuit ꝓphetica. sed danielis.per hoc ꝑz rñsio ad cetera.

Uisio pharaōis nō fuit ꝓphetica.

Queritur iterum cum. §.j.

An solus rōe aut intelligētia. ꝑs.iiij.j

In oppositū Ar.primum Aug. pte.7.b c.iij. 7.c.xj.a

Secundum' Boe.li.v. ꝓsa.iij.ipsum quoq; hoiez.

7 ode loco.

Rñsio. Rō dr cōiter 7 stricte.

Ad primum.

cognitio dei non sit per sensum sed per intellectuz ex parte aūt intellectus multiplicatur vis apprehensiua ꝑm.b.Aug.vt ratio 7 intelligentia. Queritur ergo vtrum deus cognoscatur ratione vel intelligentia solum. ¶ Ad qō sit in ꝑs. Signatū est super nos lumen vultus tui dñe glo.lumen vultus ratio est que est ad cognoscendum deum. ¶ Item illa vi que est in anima sublimioz cognoscim⁹ deū. sed dicit in li.de lib.arbi.ꝙ nihil est sublimius ratione.ergo cognoscit ratione. ¶ Contra Augu.in lib.de anima 7 spiritu assignās animе vires q̄q; apprehensiuas sensum imaginationem rationem intellectum. Intellectum intelligentiā dicit. Sensus est vis que percipit formas corporeas ꝓsentes. Imaginatio est vis que ꝙcipit formas corporeas absentes. Ratio est vis que percipit corporum naturas vniuersales abstractas vt genera 7 species differentia propria 7 accidentia.abstrahit enim a corporibus que fundant vniuersales naturas.non actione sed cōsideratione. Intellectus est vis qua cognoscit spiritum creatum. Intelligentia ꝺo est vis qua cognoscit spiritum increatum deum. Relinquitur ergo ꝙ cognoscitur deus intelligentia non ratione. ¶ Item Boetius de ꝓsolatione philosophie distinguens vires apprehensiuas dicit. sensus contuetur speciem in subiecta materia cōstitutum.imaginatio ꝺo solam sine materia indicat figuram.ratio ꝺo hanc quoq; transcendit.speciemq; ipsam que singularibus ineſt vniuersali cōsideratione perpendit. Intelligentia supergressa vniuersitatis ambitum ipsam simplicem formam pura mentis acie contuetur. Cum ergo diuina essentia sit simplex forma.7 talis que nō ineſt singularibus vt vniuersalis forma.relinquiṫ ꝙ cognoscitur intelligentia non ratione. ¶ Item Boetius in eodem.superior vis amplectitur inferiorem.inferior ꝺo ad superiorem nullo modo consurgit.neq; enim sensus aliquid extra materiā valet cognoscere.nec vniuersales species imaginatio contuet nec ratio capit simplicem formam. Responsio. Ratio ꝺo modo dicitur communiter:alio modo stricte ꝑm ꝙ large sumitur comprehendit intelligentiam intellectum 7 rationem stricte acceptaz. vis enim rationalis ꝑm aspectum quem habet ad id quod supra est.s.deum:dicitur intelligētia ꝑm aspectum quem habet ad id qō iuxta se est.s.spiritualem naturam dicitur intellectus.ꝑm ꝺo respectum quem habet ad id qō infra se est.s.corporum naturas:dicitur ratio stricte.7 hec est intētio beati Aug.in li.de anima 7 spiritu. Aliter ꝑm bimembrem diuisionem;dicit Augu.ꝙ ratio diuidit se in duo.s.in superiorem 7 inferiorem.s.in virum 7 mulierem. Superior pars est ad contemplādum deū 7 eterna. Inferior ad contemplandas creaturas 7 temporalia.ad superiorem pertinet sapientia. ad inferiorem scientia. Dicendum ergo ꝑm hoc ꝙ deus comprehenditur ratione ꝑm ꝙ rationis nomē extenditur ad superiorem partem que est mēs vel intellectus dicta.non ꝑm ꝙ restringitur nomē rationis ad inferiorem partem que est ad cōtemplādas creaturas vel inferiores naturas. ¶ Ad aliud ꝺo Boetij dicendum ꝙ est accipere rationem ꝓ modum rationis 7 per modum intelligentie.similiter intelligentia per modum intelligentie 7 per modum rationis. Modus ꝺo propius rationis est accipere in collectione vt vnuz in multis velut vniuersalem formaz in multis singularibus 7 vnū ex alio 7 post aliud vt ex principijs conclusionem. Modus ꝺo intelligentie est apprehendere ipsaz simplicem vt vnum per aliud siue post aliud: ꝫ totum simul.in nobis ergo est ratio per modum rationis.7 ipsa intelligentia ꝑm statum presentez ꝓ modum rationis.qz nostra intelligentia apprehēdit simplicem formam que est deus.nō per modū simplicitatis 7 simultatis : sed velut vniuersalem causam in multis effectibus:et per aliud vt per effectus scilicet creaturas. Ratio vero per modum intelligentie:et intelligentia per moduz intelligētie est diuini intellectus:hinc dicit boetius in libro.de consolatione:ꝙ ratio soluz hominis est in telligentia dei.et hoc est quod ipse dicit.sensus solus cunctis alijs cognitionibus destitutus immobilibus animātibus cessit quales sunt conche maris.imaginatio vero mobilibus beluis quibus iaz inesse fugiendi appetendiue aliquis videtur affectus. Ratio vero tātum humani generis est sicut intelligentia diuini.

Ad scōm.

Articulus quartus.

An in se aut ꝓ creaturas.

Duo q̄runt.

In oppositū Primo

Secundo

Rñsio.

Ad scōm.

DEinde queritur.vtrum homo in primo statu cognosceret per creaturas deum. Circa quod duo queruntur. Primo.an nosceret deuz per creaturas. Secundo vtrum melius tūc cognosceret deum per rationē ꝙ modo cognoscatur per fidem. ¶ Circa primuz sic.hugo de sancto victore.sic loquitur de scala 1a cob.7 vult facere differentiam inter cognitionem hominis 7 cognitionem angeli dicēs ꝙ angelus nō indigent scala:qz volant per cōtemplationem. homo aūt qui volare non potest indiget scala. Scala aūt est vehiculum creature.ergo adaz in primo statu cognoscebat per creaturas deum.ergo indigebat creaturis. ¶ Cōtra.hugo.cognouit homo creatorem suum non ea solum cognitione que foris ex auditu solo perficitur:sed ea q̄ intus per inspirationē monstratur. ¶ Itez idem. Non ea qua modo deus accedentibus absens fide creditur:sed ea que tunc per presentiam contemplationis sciēti manifestius cernebatur cognouit creatorē suuz non ita excellenter sicut postea cognoscere debuisset si perstitisset.ergo non cognouit deuz per creaturas:sed seipso. ¶ Responsio.sicut dicitur eccl. xvij.posuit oculum ipsorum super corda ipsorum. ostendere illis magnalia operum suorum:vt magnalia enarrarent operum illius. Oculus aūt est aspectus intellectus rationalis.7 iste oculus est ī terrena 7 eterna.sed in terrena est per naturaz: in eterna ꝺo per gratiam. Dicendum ergo ꝙ adam per creaturas videbat deum nō in se. ¶ Ad illud qō dicitur manifestius per contemplationis presentiaz. Dicēdum ꝙ deus manifestaṫ in se 7 in suo effectu. In effectu ergo tūc manifeste videbaṫ non obscure.sed modo propter peccatuz obscure 7 non manifeste videṫ.naturaliter ergo nō est acceptatio eius ꝑm qō est:sed cum effectu semper.

Andeꝰ melioꝰ in primo statu ab adā cognitꝰ fuit q̄ mō p fidem.

Postea queritur. §. j.

vtrum adam in primo statu melius cognosceret deum q̄ modo cognoscatur per fidem. Et videtur q̄ sic qꝛ cognitio per absentiam nō est tanta: quāta est illa que per presentiam contemplationis. ſ talis fuit cognitio ade ante peccatum: sicut dicit hugo. ergo ꝛc. ¶ Contra. glo. xxxiij. Job. Consumpta est caro eius a supplicijs. Nota. adā ante peccatum nec stultum nec sapientem fuisse: neq; sapienter neq; stulte peccasse. ꝛ ita videt q̄ minoꝛ fuerit illa cognitio quam habuit: q̄ fidei. ¶ Reſpōſio. in adam fuit cognitio naturalis ꝛ superaddita. Maioꝛ aūt cognitio potest dici tripliciter. ſcz quantum ad comprehensionē intellectus. vel quātum ad meritum vel quantum ad gustum. potest ergo dici q̄ cognitio quam habuit adam naturaliter de deo per creaturas: maioꝛ fuit quantuz ad comprehensionem intellectus. sed illa que est per fidem maioꝛ est quantum ad intellectum ꝛ quantum ad gustum q̄ illa que est per naturā. Est eñ duplex presentia dei: in viſu ꝛ i gustu. ꝛ ſm hoc est cognitio videntis in lumine. ꝛ gustantis in tenebris. ꝛ talis est cognitio fidei in qua absens est viſui ꝛ presens gustui. propter q̄ dicitur i ps. Quaz magna multitudo dulcedinis tue dñe quam abscondisti ꝛc. Dicendum igitur q̄ est sapientia quātum ad speculationem ꝛ quantum ad electionem primo modo fuit sapiēs adam. sed in electione nō fuit sapiens. qꝛ male elegit. nec fuit stultus: qꝛ nō penitus ignorabat quid eligenduz. ꝛ hoc est q̄ sequitur in illa glo: Sapiens enim est qui obseruatione peccati agenda vel vitanda nouit. Stultus vo qui sequēda vel vitāda oīno ignorat. nec talis fuit adam. Et sic pz quō intelligatur.

Ad primum.

Ad secundus Uſio intellectualis duplex.

Ad tertium.

Ad quartuz.

Ad quintuz.

Membrum tertium

Mões ex parte medij cognoscendi.

Eterminatis questionibus illis que incidunt ex parte cognoscibilis ꝛ ex parte cognoscentis: consequēs est determinare questiones incidentes ex parte medij cognoscendi. ꝛ hoc sub q̄nq; articulis. ſPrimus an cognoscat per medium. Scōs de medio cognoscēdi p naturā. Tertiꝰ de medio cognoscēdi p gram. Quartus de comparatione cognitionis per naturam ꝛ gratiā. Quintus de cōparatione ſm certitudinē medij ad cognoscēdū deū ꝛ creaturam.

Articulus primus.

An p medium cognoscit deus.

Arg. primuz. Par. j. c. vj. ꝛ viij. a

Scōm

Tertium.

Quarto

Quintum.

alis ſz p hoc.

In oppositū

Rñſio argumentoꝝ ad p mum

Rñſio argu. Ad pmuz

Cōuenīētia dei ꝛ creature reſt p analogiam

Ad scōm.

Ad tertium.

Ad quartuz.

Ad quintuz.

Primo queritur vtrū deꝰ videat vel cognoscat ſeipſo vel requirat aliq̄d aliud sicut mediū ad cognoscēdū ipm. ¶ Ad q̄ sic obijcit. sicut ſe hz lux ista corporalis ad sensuz ꝛ visibilia: ita ſe hz lux diuina ad intellectū ꝛ intelligibilia. sicut dicit Aug. in li. soliloq. q̄ terra visibilis est ꝛ lux: sed terra nisi luce illustrata videri nō pōt. similiter disciplinarū spectamina nō possunt cognosci ꝛ intelligi nisi aliquo suo sole illustrent. ꝛ illud est deus. ſi ergo lux corporalis per ſeipſam videt ꝛ nō p aliud. ergo lux que est deus p ſeipſam videbit ꝛ nō alio. ¶ Itē cū tria sint gñaviſionis sicut dicit Aug. corporalis ꝛ imaginaria et intellectualis. tertio gñe vident res que nō habēt ſimilitudinē nisi ſeipſas. vt ōr. ij. cor. xij. in glo. Augu. sed tertio gñe vī deus. ergo nō p imaginē vī ſi ue ſimilitudinē. Mō aūt tertio gñe viſionis videtur deus: habet. j. Rom. ſup illud inuiſibilia ꝛc. q̄ pbi viderunt deū tertio gñe viſionis. ¶ Itē dicit Aug. q̄ mēs nulla interposita natura ab ipſa pma veritate format. nulla igit natura alia interuenit inter primā veritatē ꝛ mētē q̄ ſit ſicut medium ad cognoscēdum deū. ¶ Cōtra. j. cor. xiij. videmꝰ nunc p ſpeculum ꝛ in enigmate. Glo. p ſpeculuz ꝛ in enigmate. i. imaginē obſcuram. videmus eñ aliquas creaturas in quibus aliqua dei ſimilitudo relucet ꝛ ſequit. ſicut noīe ſpeculi imaginē ſignificant ita noīe enigmatis ſimilitudinem q̄uis obſcurā. vtroq; igit noīe ſimilitudines ſignate sunt q̄ valēt ad intelligendū deū ſz obſcure. Relinquit igit q̄ nō cognoſcit in pñti deus niſi p ſimilitudines creaturarū. ¶ Item. b. Dionyſ. in pin. hierarchie. nō est poſſibile aīo noſtro ad nō materialē illam aſcēdere celeſtiū hierarchiarū cōtēplationez: niſi ea que ſm ipſam est materiali manuductione vtaſ. huius rei gratia miſericors pfectionis principium ſenſibilibus imaginibus celeſtes deſcripſit intellectus. Relinquit igit q̄ nō poſſunt percipi ſpūales creature niſi p medias ſimilitudines. ergo multomagis nec ipſa ſpūalis ſubſtātia increata. ¶ Rñſio. in pñti nō est cognoſcere deum ſine medio. vtrū aūt in futuro poſſit cognoſci ſine medio aliquo: aliꝰ inquireꝝ. ¶ Ad primum ergo dōm q̄ videri ſeipſo ōr dupl̄r effectiue ꝛ materialiter. Dōm ergo q̄ lux etiā videt ſeipſa ꝛ p ſeipſam effectiue: qꝛ nō est alia cā q̄ faciat lucē videre niſi ipſa. Est tñ aliqua cā materialis in qua. ſ. lux videt quē admodū in aere vel colore vñ videt lux ſeipſa effectiue: nō tñ ſeipſa materialiter. hoc est in ſeipſa. i. in ſua ſpūalitate ꝛ abſolutiōe nature ſue. ſz in alia vt in aere vel colore. Eodē mō lux eterna in pñti videtur ſeipſa. nō tñ in ſeipſa: ſed in creatura q̄ est q̄ ſi mediuz materiale deferēs ipſam lucē ad intellectum. ¶ Ad ſcōm dōm q̄ intellectualis viſio ōr duobꝰ modis. Uno mō intellectualis viſio cognitio p intellectū ſiue ſit p ſimilitudinē ipſius rei in intellecte ſiue p rem ipſam. ꝛ hoc mō ōr intellectualis viſio. j. Rō. in glo. Alio mō ōr intellectualis viſio put ōr celū. ꝛ hoc mō nō quecūq; cognitio p intellectū ōr viſio intellectualis. ſed ſolū illa qua res videt nō p ſimilitudinē aliā a re. ꝛ hoc mō accipit ij. cor. xij. in glo. ſup illud. Raptus vſq; ad tertiuz celū vbi ōr. Tertiū genus viſionis est illud quo dilectio intellecta cōſpicit. eas res cōtinet q̄ nō bñt imagines ſui ſimiles. ꝛ ſequit. dilectio eñ non aliter videt in ſpecie pñs q̄ est: ꝛ aliter absens in aliqua imagine ſiue ſimili. Dicendum ergo q̄ primo mō viſione intellectuali videt deus in pñti ſed ſecundo mō videbit in patria. ¶ Ad tertiuz dōm q̄ natura pōt accipi dupliciter. ſ. ſubſtātia aliqua vī diſpoſitio ipſius ſubſtātie ſm q̄ natura appellat ſubſtātia aliqua ſicut dicit Aug. q̄ nulla est interposita natura inter mētem ꝛ deū. vt. ſ. aliqua ſubſtātia intellectualis: velut angelus p quē formet ꝛ pficiat aliqua mēs. quēadmodū pbi mētiti ſunt dicētes: intelligētiam humanā educi in actū ꝛ pfici p intelligentiā angelicam. Scōm vo q̄ natura ōr diſpoſitio ſubſtātie: ſic nō est inconueniēs diſpoſitionē aliquā eſſe ex parte mētis ad videndū deū vt vtaſ ibi ſeipſa. ſicut imagine quadā ad videduz deū: vel etiā ſpeciebus alijs intelligibilibus.

Articulus ſecundus.

M. quō deus p creaturas ſicut p mediuz cognoſcat Arg. primū.

Ordinate q̄rit de medio cognoſcendi deū p naturā q̄ est creatura. Querit ergo quō deus cognoſcat p creaturas ſicut mediū. Et videt q̄ nō. qꝛ oīs cognitio est p cōuenientiā: ſed nō est cuenientia creature ad deū: qꝛ nō est cuenientia nec in gñe nec in ſpecie nec i numero. ergo nō erit ipm cognoſcere per creaturā. Secundum. creaturaz. ¶ Itē oīs cognitio q̄ est fundata ſupra rationē: est fundata ſup habitudinē aliquā. ſed nō est habitudo creature ad dcū. ergo nō erit cognoſcere deū p creaturas. ꝓbatio medie: qꝛ nō est aliqua proportio infiniti ad finituz. ſed dcus infinit est: creatura finita. ergo non est aliqua proportio cōis vel habitudo. ¶ Item Aug. in li. de lib. arbi. Fortis acies mentis cum multa etiā incōmutabilia cōſpexerit diriget ſe in ſummā veritatē: qua oīa alia mōſtrant. eiq; iherēs obliuiſcit cetera. ſed cū intelligit primā veritatē puenit ad ipſam. ergo obliuiſcit oīa alia. ergo nō intelligit ipm p alia. ¶ Itē cū aīa ſit nata ad videndum ipſam primāveritatē non est defectus ex parte eius. ſed lux diuina ſemper est ei pñs. ergo ſemp etiam ſine medio videt ipſam. ¶ Item Mat. xj. Nemo nouit patrem niſi filius. Glo. pater declaraſ p verbum. ergo videmus deum p filium: non p creaturas. ¶ Ad idem est illud ſententiarū: deus pater qui veriſſime ſe indicare oībus cognituris ꝛ voluit ꝛ potuit. hoc ad ſe indicandum genuit q̄ est ipſe qui genuit. ergo filius ꝓprie est ad indicandum deum. ¶ Contra. primo Rō. Inuiſibilia dei. Glo. deus qui inuiſibilis erat natura: opus ſuum fecit q̄ opificem ſuavi ſibilitate monſtraret. ergo videmus eum p creaturas. ¶ Item prima cor. xiij. Videmus nunc p ſpeculum in enigmate. ¶ Rñſio. ad primum dicēdū q̄ est conuenientia ſm vnuocationez: ꝛ est conuenientia ſm analogiam. ſm vnuocationem est cōuenientia in gñe vel in numero vel in ſpecie. cōuenientia ſm analogiam: vt ſubſtantia ꝛ accidēs cōueniunt in enteq̄ ōr ſm primꝰ ꝛ posterius de illis q̄ eius ſubſtantia est principium accidentis. ꝛ iō p primꝰ ōr ens de ſubſtātia q̄ est ens p ſe. p posteriꝰ de accidente q̄ est ens i alio. Dōm ergo q̄ nō est cōuenientia dei ꝛ creature ſm vnuocationem ſed per analogiā. vt ſi dicatur bonum de deo: ꝛ de creatura. de deo ōr p naturam: de creatura p participationē. Similiter eſſe bonū de deo ꝛ de creatura ōr ſm analogiam. ¶ Ad ſcōm dicēdum q̄ est conſiderare diuinam ſubſtantiā in ſe. et vt cām. in ſe conſiderata est quaſi quoddā pelagus ſubſtātie infinite. ſi vo conſideraꝝ vt cā efficiens ꝛ vt cauſa finalis: qꝛ est alpha ꝛ o. iſto ſcōo modo conſideraꝝ vt finiens creaturam a parte ante inquantum est cauſa efficiens: ꝛ a parte poſt vt cauſa finalis. ꝛ ſic est accipere aliquam habitudinez finiti ad infinituz. non vt eſt in ſe: ſed vt eſt finiens. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ eſt dirigere aſpectum in ipſam veritatē dupliciter. ſm q̄ eſt ipſa: vel ſm q̄ eſt in creatura. primo modo nō eſt aſpectū figere: ſed ſecūdo modo. Dicendum ergo q̄ eſt cognitio in fieri ꝛ in facto eſſe. cognitio de deo ſemp eſt in fieri ꝛ in via iſta: ſed in futuro erit facta. Et hoc mō debet itelligi q̄ dicit Aug. q̄ mens obliuiſcet cetera. ſicut pz. cum aliquis facit rem habet inſtrumenta: ſed cum facta eſt proiciet ea. Aug. indigemus in pſenti diſpenſatiuis diſſimilitudinib⁹. ¶ Ad quartuz dicendum q̄ defectus est ex parte nature. ſic enim ſe habet itellectus noſter ad manifeſtiſſima nature ſicut oculus noctue ad ſolem. ſicut enim viſus noſter deficit in maxime lucidis: vt cognitione trinitatis propter immenſitatez luminis. ſimiliter deficit in minimis. ſ. in tempore ꝛ in motu. deficit ergo in eternis intellectus noſter quaſi in maximis ꝛ in minimis. ſ. in tpe ꝛ in motu. ſicut ergo oculus debilis non potens ſolem videre in rota: videt euz in aere. ſimiliter ꝛ nos in creatura. ¶ Ad quintuz dicendum q̄ eſt deum videre per verbum ꝛ p creaturam. ſicut eſt videre rem per lucem ꝛ per ſpeculū. ſed p lucē formaliter ꝛ p ſpeculum materialiter. ſimiliter eſt videre deum p verbum vt per lucem: ſz per creaturas vt per ſpeculum.

Articulus tertius.

M: de medio cognoſcēdi p gram fidei.

Ordinate queritur de medio cognoſcendi deum per gratiam. cum ſit cognitio per gratiam fidei. per gratiam donorum intellectus ꝛ ſapientie. per gratiaz prophetie. per gratiam raptus. hic tantūmodo q̄remus de medio cognoſcendi per gratiaz fidei. q̄ ſine iſta cognitione nulli adulto eſt ſalus. alia vo ſuis locis inquirētur. ¶ Ad hoc ergo primo introducitur illud q̄ dicit aug. in li. de vidē. deo. inter videre ꝛ credere hoc diſtare dicimus. qꝛ vident p̄ſentia creduntꝝ abſentia. pñtia aūt in hoc loco itelligimus q̄ preſto ſunt ſenſib⁹ ſiue corporis ſiue animi. vñ ſumpto vocabulo preſentia noīant. ex hoc ergo relinquit q̄ cognitio fidei nō eſt viſio ꝛ q̄ cognitio abſentium eſt p fidem. ¶ Cōtra. j. cor. xiij. videmus nūc per ſpeculum in enigmate ꝛc. ex quo accipimus q̄ videre eſt duobus modis. videre per ſpeculum ꝛ enigma; videre p ſpeciē. cū ergo credere ſit videre per ſpeculum ꝛ enigma. credere eſt videre: nulla ergo eſt differentia quam ponit Aug. inter videre ꝛ credere. ¶ Item cognitio abſentiū est credulitas. ergo cū imaginatio ꝛ memoria ſint rerum abſentium: cognitio imaginaria ꝛ memoratiua erit credulitas. imaginari ergo ꝛ memorari erit credere q̄ ptz eſſe falſum: relinquitur ergo q̄ non eſt ꝓpria differentia. videnꝝ preſentia creduntur abſentia. ¶ Item queritur vtrum cognitio fidei ſit ſcientia. ad q̄ Aug. de viden. deo aſſumens illud. j. Jo. iij. Scimus q̄m cum apparuerit ſimiles ei erunt. ſcire ſe dicit q̄ nōdū factū fuerat. nec videndo ſed credendo cognouerat. ergo credere eſt ſcire. ergo fides eſt ſcientia. ¶ Item Aug. in eodem. ſcientia noſtra conſtat ex rebus viſis ꝛ creditis. ſed acceptio aīe ex rebus creditis eſt fides. ergo fides eſt ſcientia. ¶ Cōtra. tripleꝝ eſt acceptio intellectus. opinio fides ſcientia. ſi ergo opinio nō eſt ſcientia: fides nunq̄ erit ſciētia. ¶ Reſpōdeo per ordinem. Ad primum dicendum q̄ videre aliquid ōr duobus modis. videre in ſe: videre in alio. ꝓprie ōr aliq̄d videre cū videt in ſe: ipropꝛie cū vī in alio. Scōm hoc dicēdū q̄ credere eſt videre aliq̄d in alio nō in ſe. ꝛ ideo improprie. ꝛ hoc eſt q̄ dicit Aug. in li. de vidē. deo. Si ſcire non incongruenti⁹ dicimus illud q̄ certiſſimuz credimus. ita falſum eſt vt etiaz recte credita q̄uis abſit a noſtris ſenſibus videre mente dicamus. tñ ꝓprie ſicut ipſe dicit creduntur illa que abſunt a ſenſibus noſtris. ſi videtur idoneum teſtimonium q̄ eis perhibetur. videntur aūt illa que pſto ſunt animi vel corporis ſenſibus ꝛc. vnde ꝛ preſentia nominant. ex quo patet q̄ illud q̄ creditur ꝓprie non videtur in ſe ſed in ſuo teſtimonio. q̄ vo videtur ꝓprie cognoſcitur in ſui preſentia. Unde notatur ex emplum Aug. hanc lucem corporis ſenſu ꝛ meam voluntatem ſenſu animi mei video. Si quis vo indicat mihi voluntatem cuius vox mihi preſens est tñ q̄ ipſa voluntas quaz indicat latet ſenſum corporis ꝛ animi mei. credo non video: dummodo recipiam vocem eius pro teſte idoneo. q̄ ſi exiſtimarem mentiri: non eſſet teſtis idoneus ꝛ ideo nō crederem. ¶ Ad ſecundum reſpondet Aug. in li. de videndo deo. non q̄ dixi que abſunt a ſenſibus nſris ea credi ſic accipiatur vt inter illa deputētur que aliquando videmꝰ ſicut imaginaria. ꝛ vidiſſe nos retinemus vt memorabilia. certiq; ſumus q̄ tunc

Ca. iij. c

In cōtrariū.

Solutio ad pmuum

Aug. eadem c. iij. c

Ca. iij. b

Ad ſcōm. Ca. iij. b

Udere Credere.

Ad tertium.

Ca.ij.

De cognitionis cõparatione p naturã ⁊ gratiaz. Argumẽtũ. j Greg. i omelia. xxvj. Secundum

Tertiũ

Quartum

Rich. li. j. c. iij.

Responsio. Rõ prima.

Scõa

Tertia Dama. c. iij.

ps. xvij.

Solutio. Ad primum.

non presto sunt cum recoluntur a nobis. neq; cm inter credita sed inter visa reputant. videre cm est sensu corporis vel intuitu mẽtis rẽ cõprehendere. credere vo est qõ in spectu mẽtis vel corporis sui affuisse recolit. ¶Ad vltimum qõ querit. an fides dicatur scientia. distinguenduz q scientia dr stricte cõiter ⁊ cõmunissime. Stricte dr scientia cognitio rei per causam. sicut dicit phs. Scire idem est q causam rei nosse. Cõiter dr scientia visio rei per intellectum. sm quẽ modum dicit aug. in lib. de videndo deo. que per corpus vident nisi mens affit que talia nunciata susceperit: nun q possunt scientia aliqua contineri. Communissime vo dicitur eo modo quo dicit Aug. de vidẽ. deo. Scientia nostra cõstat ex rebus visis ⁊ creditis. sed his que vidimus ⁊ videmus nosipsi testes sumus: bis aũt que credimus aliys testibus cõmonemur ad fidez. cum earum rerum quas nec vidisse recolimus nos nec videmus: videntur signa in vocibus vel litteris vel quibuscũq; documẽtis: quibus visis nõ visa credantur. Nõ immerito ergo scire nos dicim9 nõ solum ea q̃ vidimus vel videmus: verũetiaz ea q̃ idoneis testibus vel testimonijs credimus.

Articulus quartus.

Deinde querendum est per comparationem cognitionis p naturalem rationez ad cognitionem per gratiam fidei de p batione credendorum per gratiam. naz dicit. b. Greg. fides non hz meritum vbi humana ratio prebet experimentum. ergo fidez probare est meritum fidei euacuare. ¶Item ad Hebre. xj. fides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium. cuz ergo fides sit argumẽtum. ergo probans non probatum. ¶Item cuz dicat auctoritas q nihil est certius homini sua fide. ois aũt probatio est per certius. ergo fides non poterit p bari supernacue. ergo vane sunt rationes ad probandum credenda. ¶Item ipsa credenda sunt super omnem intellectum ⁊ rõnẽ. Sed q̃cũq; probant naturali rõne sunt intra intellectum ⁊ rationem. ergo credenda non possunt probari naturali ratione. ¶Contra. Rich. in li. de tri. credo sine dubio ad quecũq; que necesse est esse. non tm p babilia: immo etiam necessaria argumenta nõ de esse. cũ ergo credẽda maxime necesse sit esse: ad ipsa probãda maxime sunt necessaria argumẽta.

¶Rñsio sicut quidã dixerunt ⁊ bene. triplici rõe p̃nt probari credenda p naturales rõnes. Prima rõ est propter nos. s. intelligentia creditę veritatis quã semp debem9 inuestigare. iuxta illud ps. Querite faciẽ eius semp. vñ propter hãc intelligentiaz veritatis quã credimus obtinendã. possumus excogitare rõnes ad quas inueniẽdas illuminat ipsa gratia fidei. Secũda rõ est promotio simpliciz ad perfectã fidez. sicut enim p bona tpalia simplices promouẽtur ad diuinũ amorẽ sic per hmõi rationes promouent ad pfectã seu maiorem fidẽ. vn de propter hoc prelatis dr. j. petri. iij. vt oi poscenti parati sint reddere rõnem de ea q̃ in eis est fide ⁊ spe. Tertia rõ est reuocatio infidelium ad fidem. sicut em dicit Job. dama. j. li. q̃us cognitio existẽdi deum naturaliter nobis inserta sit tm intantuz p̃ualuit pernicios malicia hoim vt dicant nõ esse deũ. sm q̃ dicit dauid. Dixit insipiens i corde suo nõ est deus. ppterea ad tales reuocandas necesse sunt rõnes. ¶Ad primum ergo obiectuz dicendũ q̃ q̃us credẽdo cognoscat p naturalẽ rõnẽ ⁊ p fidem. tm aliter ⁊ aliter. Nã in cognitione quaz habemus de credendis per naturalem rationem ac quiescimus veritati ipsi. propter testimoniũ proprium qõ habemus in nobis. s. ipsam rõnẽ qua cognoscit intellectus. In cognitione vo per fidez ac quiescimus ipsi veritati. non propter testimoniuz proprium sed alienum. s. diuinum seu primeveritatis. ⁊ hoc insinuat Aug. supra i de vidẽ. deo.

Ca.iij. Ad illõ fides nõ habet.

¶Ad illud ergo qõ obijcit q fides nõ hz meritũ ⁊c. dõm q humana rõ p̃bet experimẽtum ei qui innitit rõni. vt. s. credat ipsam veritatẽ propter rationẽ ⁊ illi eũ acuat meritũ. ei vo qui non innititur rõni immo acquiescit ipsi veritati p testimoniuz prime veritatis: humana rõ non p̃bet experimentum. q̃us habeat rationẽ credendo: non tm ei innitit ⁊ hoc modo est in fidelibus qõ signatũ fuit Jo. iiij In samaria qui dixerunt mulieri. iam nõ propter te credimus.

Ad scõm.

¶Ad scõm qõ obijcitur q fides est argumentum ⁊c. eleganter quidam respõdẽdo dixerũt q aliter se habet rõ in logicis ad fidẽ aliter in theologicis. In logicis enim ratio creat fidem. vñ argumentũ est ratio rei dubie faciẽs fidem. In theologicis vo est econuerso. q̃ fides creat rõnez. vñ fides est argumẽtum faciens rationẽ. fides em̃ qua creditur est lumẽ animarũ. quo quãto q̃s magis illustratur: tanto magis est perspicax ad inuemendas rationes q̃bus probant credenda.

Fidei facit rationẽ. ⁊ est lumen aĩarum

¶Ad tertium qõ obijcitur q nihil est certus hoi sua fide. distinguendum q est certitudo sm speculationem intellectus q̃ est per modum visus. ⁊ est certitudo sm sensum affectus q̃ est per modum adherẽtie voluntatis vel amoris. ⁊ hoc scõo modo intelligitur nihil est certus hoi sua fide nõ pmo.

Ad tertium.

¶Ad quartum dicendum q q̃dam probant per priora: quedam per posteriora. per posteriora vt causa per effectus. per priora vt effectus per causam. In bis vo que probat ratio vel intellectus per priora. medium quo probatur ⁊ qõ probatur est infra humanum intellectum. ⁊ ideo hac vita probationis non probantur credenda. In bis vo que probat p posteriora. ⁊ si medium sit infra intellectum humanum vel iuxta. nihil prohibet quin probet veritatem que est supra humanam rationem vel intellectum. vt inuisibilia dei sempiterna virtus ⁊ deitas per ea que facta sunt. j. Roma. ⁊ hoc modo probãtur credenda.

Ad quartus.

Articulus quintus.

Restat ad complementum presentis inquisitionis querere vtrum certior sit cognitio de deo q̃ de creatura per naturalẽ rationem.

vtr certior dõ deo q̃ de creatura per naturalẽ rõnez sit cognitio. Argumentũ primum ps. xvij.

¶Ad qõ sic obijcitur. certius videt qõ videt in lumine q̃ qõ videtur in tenebris sed creatura videt vt in lumine: diuina vo substãtia vt in tenebris. ps. Posuit tenebras latibulum suum. glo. in bis tenebris vite mortalis latet vbi p fidem ambulamus non per spem. ergo certius cognoscitur creatura.

Aug. ⁊ dam̃.

¶Item certior est cognitio q̃ cognoscitur de re. q. est ⁊ quid est. q̃ cognitio qua cognoscitur de re. q. est ⁊ quid non est ⁊ de qua nõ potest cognosci quid est. sed de creatura est cognitio primo modo. de deo est cognitio secũdo modo sicut dicit Dion. ergo certior est de creatura cognitio.

In oppositũ Aug. pte. j. c. iij.

¶Item certius cognoscitur mediuz q̃ cõclusio. sed creatura est medium in presenti ad cognoscendum. vt dicitur Ro. j. ergo certius cognoscitur creatura. ¶Contra. certius videtur lux q̃ ea que lumine videntur. sed ipse deus se habet ad intelligibilia sicut lux ad visibilia. vt dicit Aug. in j. solilo. quomodo in hoc sole aduertimus q est q̃ fulget q illuminat. sic in secretissimo deo tria animaduertere debemus q est q intelligit q cetera intelligere

Rñsio. Est cognitio de re q̃d est ⁊ q. est.

intelligere facit. ¶Rñ. sicut superius dictum est cognitio de re q. est ⁊ quid est. cognitione quid est cognoscitur creatura certius q̃ deus. Cognitiõe vo q. est cognoscitur deus aliquo mõ. nam multiplex est certitudo. est enim certitudo quantuz ad sensum ⁊ est certitudo quantuz ad intellectũ. Itẽ sm intellectum dupliciter: aut sm habitũ aut sm actum. Item sm habitũ multipliciter. aut sm habitum innatum aut sm habituz infusum aut sm habitum acquisitum per viam sensus. Dõm ergo q creatura certius cognoscit q̃ deus dupliciter. sc̃z certitudine sensus. ⁊ certitudine q̃ est p habitũ acquisitum per viam sensibilium: deus aũt certio cognoscit dupliciter. s. certitudine q̃ est p habituz innatum. ⁊ illa que est p habitũ infusuz. primo mõ ab oĩbus. scõo a fidelibus.

Solutio ad primum.

¶Ad primum ergo dicendum q cognoscere rem in lumine est cognoscere de ea quid est vel quanta vel qualis. ⁊ hec cognitio certius habet de creatura q̃ de deo. nihil tñ p hibet cognosci deum certius cognitione. q. est eo mõ quo superius dictuz est. ⁊ per hec pz solutio ad scõm.

Ad scõm pz. Ad tertium.

¶Ad tertium dõm q creatura medium est ad cognoscendum deum sm q habet cognitio de deo per habitum acquisitum: per experientiã sensibilium. ⁊ hoc mõ vt dictũ est. certior est de creatura q̃ de deo. nõ tñ ppter hoc sequitur quin cognitio de deo per habitum innatũ vel infusum sit certior. ⁊ in hunc modũ terminat hec qõ de cognitione dei per naturalẽ rationem: ad cognoscendũ. termínos inquisitionũ circa diuine substantie vnitatem ⁊ trinitatem.

Questio tertia de diuine substantie essentialitate

De diuine substãtie essentialitate.

Diuinã substãtiã esse ne cesse est

Rõnib9 subsequẽtib9 p batur. Ric. li. j. c. vj

Diuãte diuĩa gratia Iesu xpi ad propositam inquisitionem circa diuine substantie vnitatem ⁊ trinitatem cum oi reuerentia procedamus. cuius inquisitiõis sunt due partes. sm verbum ap̃li. r. ad rom. Corde creditur ad iusticiã. ore aũt fit pfessio ad salutem. Est igit inquisitio bipartita de vnitate ⁊ trinitate dei tatis. prima de ipsa re que est vnitas trinitatis ordinata ad credulitatẽ cordis. scõa de noiatione ordinata ad pfessionẽ oris: vt sciamus qõ credimus pfiteri locutionibus catholicis ⁊ veris.

¶Prima iterum inquisitio geminatur. In primis igit erit inquirere de substãtia diuine vnitatis. Cõsequenter vo de pluralitate diuine trinitatis. Inquirenda aũt circa substantiã vnitatis proponemus ista dño largiente. De diuina essentialitate. De incõmutabilitate. De simplicitate. De immensitate. De diuina vnitate. De vitate. De bonitate. De diuina potentia. De diuina sciẽtia. De diuina voluntate.

Membrum primum.

De diuina igitur essentialitate ostendenda sunt tria. Primo q necesse est diuinam substantiã esse. Scõo vo q necesse est notam esse sic vt non possit cogitari non esse. Tertio vtrum hoc sit proprium diuine essentialitati. nõ posse cogitari nõ esse.

¶Ad primũ ostendendum. multiplices adducuntur rões sumpte sm differentes intentiones cogitandi diuinã essentiam. Per intentionem igitur entis siue esse Rich. de san. victo. in li. de tri. probat deum esse proposita hac distinctiõe. oẽ qõ est aut esse potest. aut ab eterno habet esse: aut esse cepit ex tpe. Itez oẽ qõ est vel esse põt. aut habet esse a semetipso vel ab aliquo alio q̃ a semetipso. vniuersaliter itaq; omne esse triplici distinguitur rõe. erit enim eẽ cuiq; existenti. aut ab eterno ⁊ semetipso. aut ecõtrario nec ab eterno. nec a semetipso. aut mediate inter hec duo. ab eterno quidem nec tñ a semetipso. Nã illud quartũ qõ huic mẽbro tertio videt ecõtrario respondere: nullo mõ ipsa natura patit esse. nihil enim oĩno põt esse a semetipso qõ nõ fit ab eterno. quicqd enim ex tpe esse cepit: fuit qñ nihil fuit sed q̃diu nihil fuit oĩno nihil habuit. ⁊ oĩno nihil potuit. nec sibi ergo nec ãlteri dedit vt esset vel vt aliquid posset. alioquin dedit qõ nõ habuit ⁊ fecit qõ nõ potuit. Relinquitur igit q si aliquid est ex tpe: nõ est a semetipso sed ab alio. a destructione ergo consequẽtis si aliquid est a semetipso: nõ est ex tpe sed ab eterno. illud ergo quartuz nõ põt esse q aliquid sit a seipso. non tñ ab eterno. bis itaq; sic positis arguit sic. Mõ i natura sint q̃ ab eterno nõ fuerunt. quotidiana experimenta latere nõ sinũt. superioz aũt ratio inuenit quicquid ab eterno nõ fuit. a semetipso esse nõ possit. sed si nihil a semetipso fuisset non esset oĩo. vñ ea existere potuissent que suum esse a semetipsis nõ habẽt nec habereva lent. cõuincitur ergo aliquid esse a semetipso ⁊ eo ipso vt iam dictum est esse ab eterno ⁊ hoc dicim9 diuinam substantiam. Itez vlterius arguit aliqd fuisse ab eterno qõ non sit a semetipso: que est media differentia. nemini videat impossibile q̃ sit nec cessariuz cãm semp effectũ p̃cedere. ⁊ oẽ qõ ab alio est semp suo principio succedere oportere. certe radius solis de sole p̃cedit ⁊ ab illo origine trahit. et tñ soli coeuus existit. Si igit lux ista corporalis radium sibi coeternum. cur nõ habeat lux ista spiritualis ⁊ inaccessibilis radium sibi coeternum?

Item Damas. li. j. c. iij.

¶Itẽ Joh. dama. probat illud p rõnẽ causalitatis oẽ qõ est aut est creabile aut increabile. sed oẽ creabile est vertibile. q̃ est vel sm electionẽ vt spũalis vel sm gñationẽ ⁊ corruptionẽ vel alterationẽ. vel sm motum localẽ vt corporalis. ergo extiterunt de non esse in esse. Quoz enim esse a versione incipit hec versioni subiecta sunt ⁊ mutabilitati. ⁊ ecõuerso quecũq; subiecta sunt versioni ceperunt a versione. cum ergo omnes substãtie hmõi sunt vertibiles. extiterunt de non esse in esse. ergo creabiles. sed nihil est creabile a se. relinquit ergo q est substantia increabilis a qua sint ista creabilia.

Als vertibilitati.

¶Itẽ cõstãs est q vniuersitas creaturaruz siue ponat finita siue infinita tota creata est. cũ ergo nihil sit sibi cã. necesse est q habeat causam sui non causatã. Nec põt poni circulus in causis efficientibus. q̃, sequetur q idem esset prius ⁊ posterius in essendo. vt si. a. poncret cã. b. b. vo cã. c. Itẽ. c. cã. a. cũ causando esset. a. prius. b. ⁊ c. ergo cũ ceteris. c. esset prius a. cui9 est cã. ergo. a. prius. a. qõ est impossibile. Relinquit igit q non potest poni circulus. sequit ergo de necessitate precedens ratio.

¶Itez sap. xiij. Si virtutem ⁊ opera creaturarum mirati sunt. intelligãt ab illis qñ qui hec fecit fortior est illis. a tua gnitudine enim speci ⁊ creature põt cognoscibiliter creator eoz videri.

¶Itẽ hugo de san. victo. in primo sen. cum aĩa de se dubitari nõ possit qm̃ est. q̃ se ignorare nõ põt cogit ex se ⁊ hoc credere. q̃ aliqñ cepisse se meminit qm̃ nõ semp est. cũ ergo nõ p se cepisse ⁊ initium habuisse se videat. nõ põt ignorare. q̃ nõ fuit sibi initium. vt ergo inciperet qõ non erat ab alio factũ est qui erat. ⁊ illũ dicimus deũ. Hinc est q dr in ps. Scitote qm̃ dns ipse est deus ipse fecit nos ⁊ nõ ipsi nos.

¶Preterea p intẽtionẽ veritatis p̃bat idẽ ab Anselm. in lib. de veritate

cogitet qui pōt qñ non fuit verum hoc.s. q; futurum erat aliquid.aut qñ detinet ⁊ non erit hoc verum.s.q; preteritum erit aliquid.q; si neutrum horum cogitari pōt ⁊ vtrūq; horum verum sine veritate non pōt esse:impossibile est cogitare q; veritas principium vel finem habeat.ergo est veritas eterna:⁊ hanc dicimus diuinam essentiaz. ¶Itē idem anselm.in eodem li. Si veritas habuit principium aut habebit finē anteq; ipsa inciperet veruz erat.q; non erat veritas.⁊ postq; finita erit verum erit.q; nō erit veritas:sed verum non potest esse sine veritate.erat igit veritas anteq; esset veritas.⁊ erit veritas postq; finita est veritas.qō incōueniētissimum est eternaliter.ergo est veritas. ¶Item ex negatione veritatis sequitur positio veritatis. sicut ratiocinat Aug.in.j.li.solilo. Si veritas non est.veritas est.q; consequitur veritatem non esse: esse verum. Si dicatur veritatem non esse verum. pone verum ꝑm quid non simpliciter:tñ adhuc sequitur.q; omne ꝑm quid est respectu alicuius qō est simpliciter.si ergo est verum ꝑm quid sequitur necessario q; aliquid est verum simpliciter ⁊ aliq; veritas simpliciter. ¶Item per intentionem bonitatis probant idem.optimum est optimum.ergo optimum est.q; intellectu eius qō est optimuz intelligitur esse. Respondent dicentes q; non sequitur.q; hoc verum est non copulat actum existēdi:sed solum essentiam siue esse ꝑm habitum.sicut hic cesar est cesar:ex quo non sequitur ergo cesar ē ¶Contra.intellectu eius qō est optimum intelligitur ens actu necessario.q; intellectus eius qō ē optimum:est ex quo nihil est melius.sed melius ē ens actu q; ens in potentia.⁊ vtrūq; melius q; nō ens:liceat sic loqui.si ergo ens nihil melius ponit ens actu necessario.ergo ⁊ optimū ponit ens actu si ergo nullus intellectus pōt negare optimū esse optimum.ergo necesse habet concedere optimuz esse. ¶Item ansel.ad idem in prosologion. credimus te dñe esse aliquid quo nihil possit cogitari maius.an non est aliqua talis natura.q; dixit insipiens in corde suo non est deus.sed certe cum audit hoc ipsum q; dico aliquid quo nihil maius cogitari pōt.intelligit qō audit ⁊ qō intelligit in intellectu eius est.etiam si non intelligit illud esse. Inde sequit certe illud quo maius excogitari nequit non pōt esse in solo intellectu.si enim in solo est:pōt cogitari esse ⁊ in re qō maius est. Si ergo id quo maius excogitari non pōt.nō est in solo intellectu idipsum quo maius excogitari nō potest. est quo maius excogitari pōt.sed certe hoc esse nō potest.existit igitur proculdubio aliquid quo maius excogitari non potest ⁊ in intellectu ⁊ in re.et necessitatem huius rationis ipse ansel.multipliciter declarat in li.contra respondentem pro insipiente. ¶Item probatur per intentionez preeminentie.vnde ansel.in monologion. Cum naturarum alie alijs negari nō possint esse meliores.nec enim persuadet ratio aliquam in eis sic superemi nere vt non habeat superiorem se. Si enim huiusmodi distinctio graduz sic est infinita. vt nullus sit ibi gradus superior quo superior alius non inueniatur.ad hec ratio deducitur vt ipsa multitudo naturarum nullo fine claudatur.qō absurduz est.est igitur ex necessitate aliqua natura que sic ē alicui vel aliquibus superior:vt nulla sit cui ordinetur inferior.restat igitur summam esse naturā. ¶Item Rich.in li.de trin.ad idem.illud certissimum est ⁊ vnde credo nemo dubitare potest.q; in tanta multitudine rerum existentium ⁊ tam multiplici differentia graduz oportet aliqd esse summum:summum autem omnium dicimus quo nihil est maius.nihil est melius. His igitur rationibus ostendunt de necessitate deum esse.

Aug.c.xv.

ps.xiij.

Rich.li.j.c.xj

Membrum secundum.

Necesse est notā esse sic vt nō possit cogitari non esse.

Probatiōes deū ignorari nō posse a rōnali creatura.

Damas.li.j.ª a.i ijc.

Obiectio.

ps.xcix.

Obiectionez ꝓtrariū ꝓbātes ꝙ deū cē possit ignorari.

ps.xiij.

Tertium.

Quartum.

Boe.c.ij.

Quintum.

GOnsequenter quantum ad diuinam essentiam declarandam ostendendum est eam sic notam esse vt non possit cogitare non esse. Ad qō arguit Ansel.in prosologion. si potest cogitari esse aliquid.qō non possit cogitari non esse.maius erit q; illud qō potest cogitari. Si ergo id quo maiꝰ cogitari nequit potest cogitari non esse idipsum quo maius cogitari nequit.non est id quo maius cogitari nequit : qō conuenire non potest. Sic ergo videre est aliquid quo maius excogitari non potest vt nec excogitari possit non esse.⁊ hoc es tu dñe deus noster. Si enim mens aliqua posset cogitare aliquid melius te.ascenderet creatura supra creatorem . qō valde absurdum est. ¶Item naturales impressiones manente natura sunt immutabiles ⁊ vnibiles ⁊ eedē apud oēs.sed cognitio existēdi deum est nobis naturaliter impressa ꝑm qō dicit dama.ergo cū semper maneat natura constat q; hec cognitio est vniuersalis.⁊ eadem apud omnes.ergo de esse diuine essentie nullus potest dubitare.ita ergo est q; non potest ignorari a creatura rationali. ¶Item verissime ⁊ verissima essentia est que nec non cē nec cogitari potest non eē quādo.s.vere ⁊ perfecte est. vt nec non cē in re nec in opinione nō eē possit.si ergo diuina essentia verissime est ⁊ verissima.ergo non potest non esse nec cogitari non esse. ¶Item si distinguatur sicut quidam dixerunt.q; est ratio vt ratio.⁊ ratio vt natura. Ratione vt natura nō potest ignorari deus nec cogitari non esse:sed ratione vt ratio est potest. ¶Obijcitur q; nullus si monetur ratione vt ratione ad cogitandum de se potest ignorare suum esse.quoniam semper sibi presens est:insuper nec ignorare se nec semper fuisse. Sed si cognoscat se esse ⁊ se nō semper fuisse:necessario cognoscit se esse ab alio qō est principium sui esse.ꝑm illud ps.Scitote qñ dñs ipse est deus.ipe fecit nos ⁊ non ipsi nos.ergo non pōt deū eē ignorare.si ratione vt est ratio moueatur. ¶Contra. Joh.dama.q; cognitio existendi deum naturaliter sit nobis impressa:tñ intantum inualuit pernitiosa hominum malicia.vt dicant non esse deū. ꝑm q; dicit dauid. Dixit insipiens in corde suo nō est deus.ergo diuina essentia ab insipiente potest ignorari ⁊ cogitari non eē. ¶Item iuxta hoc obijcitur ansel.in prosologion:quomodo dixit insipiens in corde suo nō est deus.aut enim dixit qō cogitare potuit.aut qō cogitare non potuit. Si qō cogitare potuit.ergo potest cogitari deum nō eē. Si qō cogitare non potuit.Contra.idem est dicere corde ⁊ cogitare.si ergo vere cogitat.q; dixit in corde deum non esse.ergo potuit cogitare deuz nō esse. ¶Item ydolatra dicit de deo fidelium qō nō est deus.nec etiam aliquid.potest igitur deus cogitari non esse. ¶Item.j.thimo.vlti. Solus habet immortalitatem ⁊ lucem habitat inaccessibilem quaz nullus hominum vidit sed nec videre potest.ex quo accipitur q; diuinum eē minime est cognoscibile.si ergo ō quolibet ente creato possum9 cogitare non esse:ergo multomagis de diuino esse potest cogitari ipsum non esse. ¶Item Boe.in libro de ebdomadibus. Intellecto paulisper gratia disputandi q; non sit summum bonum.adhuc intelligeretur aliquid esse album.aliquid esse nigrū sed tamen non intelligeretur aliquid esse bonum. qui q; potest ergo ītellectus noster accipere de rebus eē non intellecto summo bono esse. ex quo videtur sequi q; summum bonum possit cogitari non esse.

Utrum non posse cogitari nō esse sit diuine essentie ꝓprīū.

Solutio ad primum.

Duplex cognitio ō deo est actu.vel habitu

Ad ſcōm.

Ad tertium

Ad quartuz.

Ad quintuz.

¶Solutio.dicendum q; est cognitio de deo dupliciter cognitio actu ⁊ cognitio habitu.de deo in habitu naturaliter nobis impressa est q; ipsa inest naturaliter nobis habitus impressus.s.primeveritatis in intellectu.quo pōt cōnicere ipsum esse: et non pōt ipsum ignorari ab anima rationali. Cognitio vō in actu duplex est.vna est cuz mouetur anima ꝑm partem superiorem rationis ⁊ habituz similitudinis prime veritatis supion partī rationis impressum.eo modo quo recolit suum principium per hoc q; videt se non esse a se. ⁊ hoc etiam modo non potest ignorare deum esse in ratiōe sui principij. Alia est cum mouetur anima ꝑm partez inferiorem rationis que est ad cōtemplādas creaturas.⁊ hoc mō pōt ignorare deum esse cum.s.per peccatuz ⁊ errorem auersa a deo obtenebratur. co modo quo dicit aplꝰ Ro.j. cum deū cognouissent non sicut deum glorificaverunt:sed euanuerūt in cogitationibus suis.⁊ obscuratū est insipiens cor eoꝝ.⁊ seruierunt creature potius q; creatori.⁊ hoc modo dixit insipiens nō est deus.aliꝰ aūt modis non per hoc pz responsio ad primum. ¶Ad scōm respōdet ansel.in prosologion. dupliciter dicitur aliquid in corde vel cogitatur. Aliter enim cogitat res cum vox eam significans cogitatur. Aliter cuz illud ipsum quo res est intelligitur. Illo itaq; modo.s.primo pōt cogitari deus non esse. Isto secundo modo minime.nullus quippe intelligēs id qō est deus:pōt cogitare q; deus non est. Iz hec verba dicat in corde aut sine vlla aut cum aliqua extranea signatione.deus enim est id quo magis excogitari non pōt.qō qui bene intelligit:vtiq; intelligit idipsum sic esse vt nec cogitatione possit non esse.nequit igitur eum nō esse cogitare. ¶Ad tertium dōm q; cognitio alicuius pōt esse duob9 modis in ratione cōi:⁊ in ratione ꝓpria.pōt ergo aliquid cognosci in ratione communi.⁊ tñ ignorari sub ratione propria.sicut cū aliquis cognoscit mel sub ratione communi.videlz q; est corpus molle. rubeum.ignorat aūt ipsum sub ratione propria.et ideo cum videt fel esse corpus molle rubeum dece ptus credit ipsuz esse mel.Similiter cognitio beatitudinis ⁊ appetitus ipsius nobis innatus est ratione cōi.que est status omnium bonorum aggregatione perfectus:tñ in ratione propria ab aliquibus ignoratur.vnde diuersi ⁊ in diuersis ponunt ⁊ estimant beatitudinem.quidam in voluptatibus quidam in diuitijs.quidam in honoribus. Hinc pz q; ipsi ignorant beatitudinem in propria ratiōe Similiter dicitur q; idolatre deum in ratione cōmuni non ignorant q; est ens.principiuz omnipotens dñs.tñ sub ratione propria ignorant . ⁊ ideo negant de deo q; est vnus trinus ⁊ verus.quia nō est deus.⁊ de idolo quia est deus. ¶Ad quartum patet responsio per precedētia de cognitione dei.quia cognitione.quia est nō quid est ⁊ que est.ꝑm habitum infusum vel innatuz maxime cognoscitur deus.sicut dictum est supra vlti mo.c.inquisitionis de cognitione dei. ¶Ad quintum ⁊ vltimum dicendum sicut dicit ansel.supra. q; intellectu siue cognitione qua cogitatur res cū vox eam signans cogitatur:pōt summum bonum cogitari non esse.cognitione q; vel ītellectu quo idipsum quo res est intelligitur nullo modo.

Membrum tertium.

REstat querendum si hoc sit proprium diuine essentialitati nō posse cogitari nō esse:ita q; non conueniat alij. Ad quod sic obijcit respondens pro insipiente ansel.cogitare me non eē q; diu me eē certissime, scio nescio vtrum possim.sed si possum.cur non ⁊ quicquid aliud qō eadem certitudine sic scio.ergo q; uis certum mihi sit deum esse:potero cogitare, ipsum nō esse. Si aūt nō possum:iā non erit istud proprium deo.s.non posse cogitari non esse. ¶Itez si ꝑm proprietatem falsa nequeat intelligi.nihil qō est pōt intelligi non esse.falsuz enim est non eē qō est:quare non erit proprium deo non posse intelligi non esse. ¶Contra obijcit ansel.contra respondentem in libro.pro insipiente.proculdubio quicquid alicui aut aliqñ non est.etiā si est alicui aut aliqñ.pōt tñ cogitari nunq; ⁊ nusq; esse.sicut, non est alicui aut aliqñ.verbigratia qō beri non fuit.⁊ hodie est.sicut heri nō fuisse intelligit:ita ⁊ nunq; ītelligi esse pōt.⁊ qz hic nō est ⁊ alicubi est:sicut nō est hic:ita pōt nusq; cogitari eē. Similiter cuius partes singule nō sunt vbi aut qñ.sūt alie partes eius oēs partes.⁊ ideo ipsum totum pōt cogitari nunq; ⁊ nusq; esse.nā ⁊ si dicat tps semp esse ⁊ mūdus vbiq;:nō tñ illud totum semp aut iste totus ē vbiq;.⁊ sicut singule partes nō sunt qñ alie sunt: ita pñt nunq; esse cogitari.⁊ singule mūdi partes sicut nō sunt vbi alie sunt.ita subintelligi possunt nusq; esse.sed ⁊ qō ex partibus ꝓiunctum est. cogitatione dissolui ⁊ esse nō pōt.quare quicq; d alicubi aut aliqñ totum nō est.etiam si est:pōt cogitari nō esse.talis aūt ē oīs creatura.aut vō quo maius nequit cogitari si est.nō pōt cogitari non esse vt probatum est supra.proprium igitur soli diuine essentie sic esse:vt possit cogitari non esse . ¶Mō concedendum est cum distinctione q; posita est supra. ¶Ad obiecta dōm ꝑm ansel.q; uis nulla que sunt inquantum sunt pñt cogitari non esse. q; nō possumus cogitare simul esse ⁊ nō esse:tñ oīa possunt cogitari non esse preter id qō summe est. Illa oīa in q; ⁊ sola possunt cogitari non esse que initiū habent aut finem aut partium coniunctionem.et sicut iam dixi quicquid alicubi aut aliqñ totū nō est.Illud vō solum cogitari non pōt nō eē. in quo nec initium nec finē nec partium est ponēdum, cōiunctionē.⁊ qō non nisi semp ⁊ vbiq; totum vlla p uenit cogitatio. ¶Ad primum vō rīdet anselm9 Scito qz potes te cogitare nō esse q; uis certissime scias te esse.multa nāq; cogitamus nō esse que scimus esse.⁊ multa esse q; non esse scimus.non existimando sed fingēdo ita esse vt cogitamus.nō tñ inquantum concernit esse pōt simul cogitari nō esse ex pdictis pz rīsio ad scōm. Jn hunc ergo modum terminat questio de diuina essentialitate.

Respōsio obiectoꝝ

Ad primum.

Questio quarta de diuine essentie incommutabilitate.

POstea inquirēduz est de diuina incommutabilitate. Primo an diuina essentia sit oīno incōmutabilis. Secōdo an cōueniat ei aliquo mō q; sit mutabilis. Tertio an ꝓprīū sit diuine eēntie q; sit incōmutabil.

Membrum primum.

An diuina essentia sit oīo incōmutabil. Rich.li.ij.c. iij.

DO primū ergo arguit hoc mō Rich.i li. de trī. Dis mutatio aut est de statu i statū meliorē aut in statuz deteriorē aut in statū priori equalē vbi aut nihil bonum

erit.nata incōmutabilis erit:ſed talis eſt diuina natura.qz nō in deteriorē:qz veriſſime eſt.nec ī ſtatum meliorē.qz a ſemetipſo eſt.nec in ſtatū equalē qz pfecta eſt.relinquit igit̄ q̄ natura diuina oīno eſt incōmutabilis. ¶Item oē qđ mutabile eſt eſt ens in potētia ad aliqđ nō eſſe vel ad aliqđ eſſe.ſz qđ veriſſime ⁊ maxime eſt:ens eſt.nō ens in potētia ad aliqđ nō eſſe. Sīr qđ pfectū eſt nō eſt ens ī potētia ad aliqđ eſſe.ergo qđ veriſſime ⁊ pfecte eſt nullo mō eſt mutabile.ſed talis eſt diuina natura ergo ⁊c. ¶Itē Aug. oē qđ mutaī nō ſeruat ip̄m eē ⁊ qđ mutari pōt etiā ſi nō mutet pōt q̄ ſeruat nō eſſe.qđ ergo ſeruat ſemp ip̄m idē eſſe ⁊ nō pōt ſm aliquē modū nō eſſe nō mutabilr:nec poterit mutari.erit ergo ſimplr immutabile. ¶Cōtra.oē qđ ſe hz alio mō nunc q̄ prius eſt mutatū . qz mutari eſt alio mō ſe habere nunc q̄ prius.ſed de alio mō ſe hz nunc q̄ ſe habuit ab eterno.ergo eſt mutat⁹. ꝓbatio medie.qz mō ſe hz ad creaturas vt dñs. vt ꝺſeruator ⁊ rector.ſm quē modū ſe non habuit ab eterno. ¶Item filius dei nūc eſt hō qđ nō fuit ab eterno.ergo ſe hz alio mō q̄ ſe habuit ab eterno.

¶Item motus alterationis ſiue mutatio ſm alterationē eſt duobus modis.vno mō eſt tranſitus a contraria qualitate in cōtrariā.vt cū ex albo fit nigrū.Alio mō exitus ab ocio in actū.vt cū ex non ꝑſiderante fit cōſiderās.ex nō volēte fit volēs : ⁊ ex nō operāte fit operās.oīs ergo hō exiēs ab ocio in actum eſt mutatus vel alteratus.ſed deus in creā do eſt exiens ex ocio in actū.ergo alterat. ergo eſt mutabilis. ¶Itez oē volens qđ prius noluit mutatur voluntate.ſed deus vult nunc eſſe creaturā quā noluit eſſe prius.ergo eſt mutatus voluntate ¶Itē arguit Ambr.in li.ſen.ix.di.li.j.q̄ ſi de⁹ cepit eſſe pr.ita q̄ primo erat deus.poſtea fact⁹ ē pr ergo mutat⁹ eſt.ſimr deus nō ſemp erat creator.⁊ ī cepit eē creator.ergo mutat⁹ ē. ¶Itē.vij.di.j.ſen. aug.Si ſpūſſctūs naſci potuit:potuit eſſe filius. ⁊ ſi potuit eē filius:mutabilis eē potuit.et ex hoc vult concludere.ergo nō potuit naſci ſed vñ ſequitur hoc niſi in ſpūſctō eſt ꝓprietas ꝓceſſionis.Si aūt poneret eſſe filius.poneret in eo ꝓprietas generationis.⁊ ita mutaret. ¶Si tūc obȝcit. qz tūc in patre ſit notio ſpirationis reſpectu ſpūſſancti ⁊ nō paternitatis reſpectu gñationis filȝ a patre.ergo pater mutabilis eſt.qz ſpirat ⁊ gñat:ſicut ſpiritusſanctus mutabilis diceretur ſi ſpiraretur ⁊ generaretur. ¶Rñ.quedam relationes aduenunt ⁊ concomitatur mutatio in eo q̄ relatiue dicitur ſm illas ſicut dicit aug.in li.de tri.Quō obtinebimus nihil ſm accidens dici deum:niſi qz ipſi⁹ natura nihil accidit qō mutet.vt ea ſint accidētia relatiua q̄ cum aliqua mutatione rerū de quibus ꝺr accidit.ſicut amicus relatiue ꝺr.neqz enim eſſe incipit niſi cū amare inceperit.ſit ergo aliqua mutatio voluntatis vt amicus dicaī.nūmus aūt ꝺr relatiue nec tñ mutatus eſt cū eſſe incipit ꝑcū.neqz cum ꝺr pignus.etſi qua ſimilia. Si ergo nūm⁹ pōt ſine aliqua ſui mutatione totiens dici relatiue.vt neqz cū incipit dici neqz cum deſinit aliquid in ei⁹ natura vel forma qua nūmus eſt mutationis fiat. quāto facilius de illa dei immutabili ſubſtātia,debemus accipere,vt ita dicaī relatiue aliqđ ad creaturas.vt q̄ius incipiat tpaliter dici:nō tñ ipſi ſubſtātie dei acciduſſe aliqđ intelligaī.ſed illi creature ad quam ꝺr.qñ ergo aliqua dicunt de deo relatiue,nō dicunt aliqua relatione q̄ ponat mutatio nē in ipſo:ſed ſolum in creatura. ¶Scōm hoc ergo dōm.cū ꝺr deus eſt modo creator ⁊ prius nō fuit q̄ nō ſe hz aliter q̄ prius:ſz creatura aliter ſe habet ad ip̄m.Quedā em̄ relatiua dicūt mutuam dependentiā vt pr̄ ⁊ filius in naturali gñatione.⁊ tūc relatio fundaī ſup vtrūq; extremū.qđam aūt ſunt quoꝝ vnū dependet ab altero ⁊ nō ecōuerſo.vt qñ qz vt cā ⁊ effectus.qz effectus depēdet a cā ⁊ nō ecō uerſo.⁊ tūc totus reſpectus fundaī ſup vnū extremum.tñ in comparatione ad alterū.⁊ tunc ſi deſignaī habitudo nō ponit mutatio ex parte vtriuſq; ſed ex parte alterius tm̄.ſ.in quo reſpectus fundatur.deus ergo cū ſit cā nō depēdet a creatura ſz ecōuerſo.⁊ ꝓpter hoc cū ꝺr deus creator nūc ⁊ non prius:nō ponit in ipſo innouatio ad creaturā:ſed ponit illa innouatio in creatura,ſm quā nūc ſe habet aliter ad ipſum q̄ prius.vñ ſenſus eſt deus incipit eſſe creator deus eſt.⁊ creatura nunc incipit ab illo eſſe de nihilo.Sīr cū ꝺr deus eſt nunc hō ⁊ prius nō fuit.ex hoc ſequit̄ q̄ humana natura aliter ſe hz ad ipſum q̄ prius.⁊q̄ ponamus relationē creatoris ad creaturā:hoc eſt ſolum ex parte defectus noſtri intellectus ⁊ non ex parte ipſius.⁊ per hoc pz ſolutio ad prima duo obiecta. ¶Ad tertiū dōm q̄ actus ſiue actio ꝺr duobus modis. ꝺr enī actio qua agens agit.⁊ ꝺr actio actus vel effectus quē agens efficit ſm primū modū actio dei idē eſt cum ſua virtute ⁊ ſua ſubſtantia.⁊ ſm hoc ſemper agēs eſt ⁊ ſemp agit.nec aliquo modo eſt dicere q̄ exeat ab ocio in actū.quēadmodū ſol ſemp lucet. ⁊ ſi aliqđ nō illumineī a ſole.Scōm alium modū nō ſemp agit.ſicut ⁊ ſol nō ſemper illuminat . nec ex hoc ſequit̄ mutatio ex parte agētis:ſicut non ſequit̄ mutatio ex pte ſolis:cū nō illuminat.ſed ſeqūtur mutatio ex parte ſuſcipiētis.illa aūt ꝓpoſitio exitus ab ocio in actum eſt alteratio quedam. vniuerſaliter tenet in illis que agūt paſſibilia entia. ſed in aliquibus que agūt impaſſibilia entia hoc eſt impaſſibiliter.nō ſequit̄.vt ꝑz in ſole. ¶Ad ql̄tum dōm q̄ illa eſt duplex deus vult nūc eſſe creaturā quaz prius noluit eſſe. Mā hec aduerbia nūc ⁊ prius poſſunt determinare noluit ⁊ vult . ſm q̄ reſpiciūt ſuppoſitū.⁊ ſic falſa eſt.qz ſenſus eſt nunc vult creaturā eſſe quam prius noluit.qz ab eterno qō vult voluit immutabiliter. vel poſſunt determinare hoc verbū eſſe ſiue hec verba vult ⁊ noluit in comparatione ad oppoſitū. et hoc modo vera eſt.quia ſenſus eſt vult creaturā nunc quā non voluit eſſe prius.et tunc dico nunc et prius referuntur ad eſſe creature non ad voluntatem diuinam et ideo non ſequitur mutatio volūtatis diuine ſed mutatio voliti. ¶Ad quintū dōm.q̄ non eſt ſilis rō argumentādi in relatōe perſonali qua ꝺr pater ad filiū ⁊ ī relatōe tēporali qua ꝺr creator ad creaturā Mā ſicut dicit ioh. damaſ.ſi diceret quō iam nō ens pater poſtea factus eſt pr̄.verſionē.a.mutationē ypoſtaſis pr̄is.i.perſone inducemus nō autē ſic eſt ſi dicaī q̄ nō ens creator poſtea eſt creator. ergo eſt mutatus et rō eſt.qz creatio non eſt ex dei ſubſtātia.ſed de nihilo.vn de verſio que eſt in creatiōe.nō tāgit dei naturā ſed creature:gñatio vero eſt ex ſubſtātia generātis ſimilis in natura ꝑductio.⁊ ergo ſi eſſet mutatio ex pte paternitatis ſequeret mutatio ex parte ſubſtātie Ex iſta ergo parte ſequitur.q̄ deus eſt mutabilis ex alia vero pte nō. ¶Adviltimū dōm.q̄ ratio quia ſpiritusſanct⁹ diceretur mutabilis ſi poſſet eſſe filius. non eſt qz ineſſet pluralitas notionum:ſed qz mutaretur ab vna in aliā.ſed in patre nō eſt ſic hz ſint ibi plures notōes.qz nō ſit de generāte ſpirās.nec ecōuerſo immo eternaliter eſt ſpirās et generans. ¶Itē ad hoc nō eſt ſimile de patre et ſpirituſancto q̄tū ad huc.quia ſine omni commutatione poteſt poni q̄ vna res

Aug.pte.v.ō tri.li.v.c.ij.

Ar.primum.

Secundum

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum

Reſpō.

Solutio ad primum

Ad ſcōm.

Ad tertium.

Exitus ab ocio in actuz

Ad quartuz.

Deꝰ vult nūc eſſe qō prius noluit qūo ī telligatur.

Ad ſextum.

li.j. cap.viij

Quintum

vna res ſit origo plurium.ſicut punctus ſine ſui mutatione eſt origo duarum linearum.ſed nō poteſt poni q̄ aliquod vnuz habeat duas origines ſine diuerſitate ⁊ ad diuerſitatem ſequitur mutatio.⁊ qz pluralitas notionum eſt in patre ſicut in eo qui eſt origo pluriuz.ſcilicet tanq̄ eſſet in eo q̄ diuerſas habet origines.ideo ad pluralitatez notionum ſequeretur mutatio ī ſpirituſancto licet non ſequatur in patre.

Membrum ſecundum

An aliquo modo ſit mutabilis.

Argumentū. primum.

Secundum.

Lib.j.c.iij.

Ad ſecunduz

SEcundo queritur an conueniat diuine eſſentie aliquo modo q̄ ſit mutabilis. Et videtur q̄ ſic. Nam diuina eſſentia dicitur ſimplex ⁊ immutabilis:⁊ veraq; eſt ſua proprietas:ſed licet ipſa ſit ſimplex per eētiam.eſt tñ multiplex in effectu ſiue in q̄tum cauſa.ergo ſimiliter licet ſit immutabilis per eſſentiaz: poteſt tñ dici mutabilis in q̄tum eſt cauſa. ¶Itē Sapiētie.vij.oībus mobilibus mobilior eſt ſapiētia.ſed ipſa ſapientia eſt diuina eſſentia. ergo eſt omnibus mobilior.ſed ad mobile ſequitur mutabile.ergo diuina eſſentia eſt mutabilis aliquo modo. ¶Solutio dicendū q̄ quedam ſunt proprietates creature ex parte illa qua de nihilo eſt. Quedam ex parte illa qua a deo eſt.proprietates q̄ conſequunt eſſe creature in q̄tū de nihilo eſt:non poſſunt dici de deo per cauſam.talis autem eſt mutabilitas.ex hoc enim creatura mutabilis eſt qz de nihilo eſt.qz ſicut dicit Damaſcenus quecunq; a verſione incipiunt verſioni ſubiecta ſunt.ſed proprietates conſequentes eſſe creature in q̄tum eſt a deo vt a principio poſſunt dici ꝛe deo per cauſaz tales ſunt vnitas.multiplicitas.ſimilitas.emanant enim in eſſe creature ſm q̄ eſt a ꝛeo.⁊ ideo poteſt dici ꝛe ꝛeo multiplicitas per cauſaz.ſed nō formaliter:non autē mutabilitas. ¶Ad ſecundū dicendum q̄ mobile poteſt dicere aptitudinē ad mouere vel ad moueri.ſm q̄ mobile dicit aptitudinē ad pati.ſic non dicit ꝛe deo.Si autē dicat aptitudinem ad mouere:ſic dicit aptitudinē ad agere.⁊ ſic dicitur ꝛe ꝛeo.⁊ eſt ſimile de ſenſibili qz ſenſibile dicitur dupliciter.vel ſm q̄ dicit aptitudinem ad agendum.ſz ad ſentire ſicut aīa dicit ſenſibilis vel corpus animatum ſenſibile.vel prout dicit aptitudinez ad ſentiri.ſic ſenſibile dicitur res apprehenſa a ſenſu ita mobile.Sed mutabile ſemper dicit aptitudinem ad patiendum ſiue ad paſſionem que eſt mutari.non ad actionem que eſt mutare.⁊ ideo non dicitur de ꝛeo.

Membrum tertium.

An proprius ſit diuine eſſentie q̄ ī cōmutabiliter ſtat.

Augu. parte iij.c.j.

Obiectiōes oſtendentes ſolus dei immutabilitates.

Augu. parte v.c.ij.

Augu. parte ij.lib. primo

Oppoſitum

TErtio queritur an ſit proprium diuine eſſentie q̄ ſit incommutabilis ita q̄ nō cōueniat creature ſed ſoli ꝛeo. obȝcitur ergo ſic Augu.in lib.de natura boni. Solus deus ī commutabilis eſt.que autē fecit ex nihilo mutabilia ſunt.mouentur enim ſpūs ini q̄tate.corpora mortalitate.ergo ſoli ꝛeo conuenit in cōmutabilitas.ergo eſt ei proprium. ¶Item Aug. v.de trinitate.quod mutatur non ſeruat ip̄m eſſe.a quo mutari poteſt etiam ſi non mutet poteſt quod fuerat non eſſe. Si ergo ſoli diuine ēētie conueniat q̄ non poſſit quod fuerat vel eſt non eſſe:⁊ non alicui creature:ergo ꝓpriū eſt ei eſſe immutabile. ¶Itē Aug.cōtra Adrimū.ſolus dicitur habere immortalitatem.in oī mutabili natura nonnulla moꝛa eſt ipſa mutatio que facit aliquid eſſe in ea quod non erat. ¶Contra oīs mutabilitas aut eſt ſm eſſe aut ſm bene eſſe.ſz ī creatura rōnali.ſ.aīa eſt immutabilitas q̄tuz ad eſſe: qz hz eſſe perpetuum .nec eſt poſſibilis ad non eſſe. Similiter in animabus beatis eſt immutabilitas q̄tum ad bene:ergo alij q̄ ꝛeo conuenit eſſe immutabile. ¶Si dicatur q̄ immutabilitas q̄tum ad eſſe non eſt in aīa per naturam ſz per gratiā.⁊ ita nulli per naturā cōuenit eſſe immutabile niſi ꝛeo. Contra q̄ aīa ſit imago eſt ei natura:ſed eo q̄ eſt imago eſt immortalis:qz vt dicit Caſſidorus non eſſet imago ſi mortis termino clauderetur:eo aūt quo immortalis eſt immutabilis q̄tū ad eſſe per naturam ⁊ non ſolum per gratiam. ¶Itē triplex eſt eē ſcilicet eſſe quod incipit ⁊ deſinit:⁊ hoc eſt eſſe tēporale ⁊ eſſe quod non incipit nec deſinit:⁊ hoc eſt eſſe eternū:⁊ eſſe quod incipit ⁊ non deſinit:⁊ hoc eſt eſſe perpetuum. Primū eſſe ſcilicet tēporale eſt veſtigium ſecundi quod eſt eternum:ſed eſſe ſcilicet perpetuum magis eſt ex impreſſiōe eſſe eterni q̄ temporale:qz non deſinit ſicut nec eſſe eternuz. ⁊ propter hoc eſt imago ipſius eſſe eterni:⁊ nō primū.qz imago eſt in maioꝛ expreſſiōe.Si ergo hoc quod ponit expreſſionem eterni:eſſe ponit immutabilitatem per naturam:qz ponit q̄ non deſinat nec poſſet ipſum exprimere ſi deſineret.ergo ipſa aīa rationalis cui conuenit eſſe perpetuum:eſt immutabilis per naturam.⁊ ita eſſe immutabile nō eſt proprium deo. ¶Solutio dicenduz q̄ dupler eſt mutatio.ſ.mutatio ad eſſe:⁊ mutatio in eſſe. Similiter dupler eſt immutabilitas ad eſſe ⁊ in eſſe Ineſſe autē diuino eſt immutabilitas ad eſſe ⁊ in eſſe:ſed in oī creatura eo q̄ ex nihilo eſt:⁊ ita mutatur de nō eſſe ad eſſe:eſt mutabilitas ad eſſe.vñ ſicut ens ex nihilo a nulla creatura ſeparatur:ita nec iſta mutabilitas que eſt ad eſſe. Mutabilitas autem in eſſe eſt dupler.ſcilicet ſm ſubſtantiam:⁊ ſm accidens.mutabilitas in eſſe ſm ſubſtantiā corpus eſt.ſcilicet cum mutatur creatura ab eſſe ī non eſſe.⁊ immutabilitatem contrariam huic mutabilitati habent creature que primo ⁊ immediate exeunt a deo.ſicut angeli ⁊ aīe rationales:retiā prima materia prout eſt de primo creatis hz eam. ſed in alijs que conſequenter fiunt ex ipſa eſt mutabilitas iſta:⁊ ſm ſubſtantiam illam ⁊ ſm accidens:ſicut in elementis ⁊ huiuſmodi. Mutabilitas autem in eſſe ſm accidēs iſta eſt in creaturis imperpetuis.ſicut anima cum mutatur ab vna affectione in aliam.vt a triſticia in gaudium.ab iuſticia in iuſticiā. Solū aūt illud ſimplr ⁊ vere eſt immutabile qō nō hz mutabilitatē ad eſſe q̄ eſt a non eſſe in eſſe:nec mutabilitatē in eſſe ſm ſubſtātiam.nec ſm accidēs.talis eſt diuina eſſentia ſolū ⁊ ideo ꝓprium eſt ei eſſe immutabile vere ⁊ ſimplr

indicans ī in creatura rationali īmutabilitatem.

Eſſe triplex.

Solutio. Mutatio eſt dupler.

Queſtio.v. de diuīe eſſentie ſimplicitate.

Finde querēdum eſt de ſimplicitate diuina ⁊ hz tria mēbra. Primū qūo eſt ſimplicitas diuine ſubſtātie. Scōm qūo eſt ſimplicitas ſumma. Tertiū qūo eſt proprium diuine ſubſtantie ſimplicitas.

Membrum primum.

Mūo eſt ſimplicitas diuine ſubſtātie. Argumentū oppoſiti primum.

AD primum arguet aliquis hoc modo:in diuino eſſe eſt ponere eſſe diſtinctum ⁊ indiſtinctum.ergo in eo eſt diſferentia:non ergo ſimplicitas.maioꝛ patet:quia in deo eſt eſſe eſſentiale.⁊iſtud eſt indiſtinctum.⁊ eſſe perſonale.⁊iſtud eſt diſtinctum.

Secundum. ¶Item in deo est vnitas substantie ꝛ pluralitas personarū. ergo in eo est disparatio. ergo non est i eo omnimoda simplicitas. ¶Item in patre sunt duo quorum vnum non est alterū. ſ. inascibilitas ꝛ paternitas. ergo in eo est cōpositio ꝛ non oīmoda simplicitas.

Tertium. ¶Item in deo est esse cōicabile: sicut est esse substantiale ꝛ esse incōicabile sicut esse personale. non ergo oīmoda simplicitas cū hoc nō sit illud.

Quartum. ¶Itē impossibile est ꝙ diuina eētia cōprehendatur vel tota videatur. sed si aliquod ſ; simplex videak videt ſm totū qz simplex non hz partē ꝛ partem. vnde si punctus videt: videt ſm totū vel totus. ergo diuina essentia non est simplex. maiorem ꝓpositionē supponimus. si eī tota videret cōprehenderetur. sed hoc est impossibile sicut supponimus ad ꝓsens.

Respōsio. q. ¶Solutio dicimus ꝙ diuina essentia est simplex oīmoda simplicitate: ita ꝙ nō est in ea cōpositio essentialis nec accidentalis. oē eī cōpositum pōt intelligi non esse: qz pōt intelligi resolubile. sed diuina essentia non pōt intelligi non esse. ideo nec cōposita esse. Item vbi est cōpositio ibi est ꝛpendentia ꝛ indigētia cōpositi a cōponentibus qz oē cōpositū cōponentibus indiget. sicut habetur in li. de regulis fidei. ꝛ ideo repugnat ꝙ deus sit creatorꝰ ī ꝛ cōpositus.

Solutio ad rōnes in contrarium. ¶Ad rōnes ergo in contrariū dicēdum ſm Boetiuz in li. de trinitate qui dicit non pōt dici per ꝓdicationē relatiuā quicquaz rei de qua dicit ſm se addere vel mīuere vel mutare. que tota non in eo qō est esse consistit. sed in eo quod est in comparatione ali quomodo se habere. nec semp ad aliud sed aliquotiens ad idem. Age eī stet quiſq; ei igit si accedā ꝛterter: erit ille siniſter ad me cōparatus non ꝙ ille siniſter sit. sed ꝙ ego ꝛterter accesserim. Rursus ego accedo siniſter ꝛ ille fit ꝛterter: non ꝙ ille sit ꝓ se dexter velut albus vel longus. sed ꝙ me accedē te fit ꝛterter atqz id quod est a me ꝛ ex me est. minime vero ex se. quare que ſm rei alicuiꝰ in eo ꝙ ipa est ꝓprietatē non faciunt ꝓdicationē vel alterna re vel mutare. nullāqz oīno variare essentiam. ex quo patet ꝙ relatio nihil addit vel mutat vel mīnuit. ſm hoc dicēdum ꝙ in diuino esse est esse substantie ꝛ esse relationis: ꝛ esse substantie dicit eēn tialiter: esse vero relatiōis ꝑsonaliter. Vñ Boetius substantia continet vnitatē: multiplicat relatio trinitatē. Quāuis ergo in deo intelligamus vnitatē substantie ꝛ multiplicationē personarum que quidē est ſm relationē. relatio autē nō addit ad vnitatem: nec mutat. ꝛ maxime in deo non est vlla in ipso cōpositio cum nihil addat in eo.

Relatio nihil addit mutat vel mīnuit

Ad primū. ¶Secundū hoc dicendum ad primū ꝙ nō ſm idē dicit esse distinctum ꝛ indistinctum in deo. imo esse indistinctū dicitur ſm substantiā. distinctuz ſm relationem quod solum dicit existentie modum ꝛ nihil addit ad substantiā.

Ad secundū. ¶Similiter est dicendū ad illam rōnem qua obijcitur de esse cōicabili et incōicabili. ¶Ad aliud dicendū ꝙ si pluralitas illa esset in genere vnitatis illius: bene sequeretur ratio. sed nō ita est. ꝛ est exemplū de ꝑncto qui est principium ꝛ finis linearum diuersarum. pōt eī esse principiū vnius linee vel terminus alterius. vel finis ꝛ principiū alterius. Idem dico ſm substantiam. Sed constat ꝙ ex his nihil detrahitur sue simplicitati. nec ex hoc est ei aliquid additus. Unde cum in deo dicitur ꝑsona ꝛ substantia: nō est per hoc nomen ꝑsona additio ad substantiā diuinam facta. Et similiter posset obijci in ꝑsona patris est natura diuina vel essentia seu ꝑsonalitas: ergo hoc ꝛ hoc. ergo cōpositio. Dicenduz ꝙ istud sequeretur si ꝑsonalitas diceret aliquid in patre ſm substantiam vel accidens quod addere ret ad esse. sed solum dicit aliquid ſm relationem que nihil addit ad esse.

Ad tertium ¶Ad tertium quod obijcitur in patre sunt duo quorum vnum non est alterum. dicendū ꝙ hoc est verum notionaliter vnuz non est alteruz. ꝛ sic nihil addit ad esse. vñ hec habitudo nō est illa. qz inascibilitas dicit qō est ens quod non est ab alio. paternitas dicit ꝙ est ens a quo est alius. vnde ibi est numerꝰ habitudinis solum ꝛ non substantie. sicut punctus hz habitudinem ad hāc lineā ꝛ ad illam aliā. ꝛ hec habitudo non est illa. manet tamen punctus in simplicitate essentie sue. ꝛ per hoc est ꝛ quartū solutū.

Ad quartuz. Ad quintuz. Ad sextum. Augu. parte vj.c.ꝛ. ¶Ad quintum concedendum ſm Aug. ꝙ diuina essentia non comprehenditur. tñ tota videt ab animabus sanctis ꝛ angelis. vnde bene sequitur ꝙ si aliquid est simplex ꝙ videtur totū. sed ex hoc non sequitur ꝙ cōprehendatur. nam simplex potest videri totū ꝛ non ſm totū. vel totū ꝛ ſm totum. Si videatur totum ꝛ ſm totum. sequitur ꝙ apprehēdatur. ꝛ hoc modo non potest videri deus. vt scilicet videatur totus ꝛ ſm totum. tñ totus bene videt. ꝛ est exemplū de puncto. video enim punctum totum qz non hz partem ꝛ partem. sed non ſm totū ipsum video. qz non video ipsum ſm totam suā potentiam ꝛ virtutem. Undeꝓnatur ꝙ ab hoc puncto exeant plures linee. possuz dicere de qualibet illarum linearum ꝙ tangit punctum totum. sed non tangit ſm totum. hoc est ſm totam habitudinem ipsius puncti. sic dicendum ꝙ deus totus videbitur non tamen ſm totum. hoc est ſm omnem modum sue virtutis ꝛ infinitatis. nec ꝓpter hoc sequitur ꝙ habeat partem ꝛ partem. sicut nec de puncto.

Membrum secundum.

Mūo est di. es. simplicitas sūma. Argumentū. primum.

¶Deinde queritur quomodo diuina essentia sit simplicitas summa. ¶Ad qō sic obijcitur. maior est indifferentia vbi est vnitas essentie ꝛ ꝑsone ꝙ vbi est vnitas in essentia ꝛ distinctio in ꝑsona vel econuerso. Si ergo diuina essentia in summo est simplex ꝛ simplicitas sequitur indifferentiam. intelligetur in ea vnitas essentie ꝛ ꝑsone. sed hoc est falsum. immo solum vnitas essentie ꝛ distinctio ꝑsone. ergo non est simplex in summo simplicitatis.

Secundum. ¶Item non est idem dicere pater est deus et pater est pater. non enim quo est deus eo est pater. immo deitate est deus ꝛ paternitate est pater. et non paternitate est deus vel deitate pater. ergo alio est deus ꝛ alio est pater. ergo in deo inuenit numerus. non ergo summa simplicitas.

Tertium. ¶Item quedam dicuntur de deo ſm substantiaz vt deus omnipotens iustus ꝛ huiusmodi. Quedā ſm relationem sicut que dicuntur de deo ꝑsona liter. vt cum dico deus est pater. aut ergo substantia ꝛ relatio distinguuntur in deo ſm rem aut ſm intellectum solum. Si ſm intellectum solum. ergo solus intellectus faceret trinitatem hanc. scilicet patrem et filium et spiritumsanctuz esse. si nō esset ibi rei distinctio. Si ſm rem distinguuntur. ergo est ibi differentia substantie ꝛ relationis. ergo non est in deo accipere terminum simplicitatis.

In cōtrariū. ¶Contra nos videmus in ꝑncto differentes habitudines. non tamen hoc ponit aliquaz cōpositionem in ꝑncto. immo ex eo quod simplex est conuenit ei quod habeat plures habitudines. Quis ergo similiter ponatur in deo differētia habituum ꝑsonalium. non tamē hoc detrahit ſm plicitati eius. ꝛ ita vere simplex est.

¶Soluendum

Questiōis responsio. dum ꝙ est vnitas essentialis ꝛ ꝑsonalis. Similiter est differentia essentialis opposita vnitati essentiali. ꝛ differētia essentialis siue multiplicitas opposita vnitati ꝑsonali. Sed diuersitas essentialis non opponitur ꝑsonali vnitati. nec vnitas essentialis differentie ꝑsonali. Unde Richardꝰ de sancto victore. sicut esse substantialiter aliud ꝛ aliud non tollit vbiqz vnitatez ꝑsone: sic esse ꝑsonaliter alium ꝛ alium non scindit vbiqz vnitatē substantie. exemplum in hoīe nec pluralitas substantiarum ibi diuidit vnitatem ꝑsone nec pluralitas ꝑsonarum hic dissoluit vnitatem substātie.

De trini. li. iij. ca. ꝛ.

Solutio ad primum. ¶Ad primū ergo dicendū ꝙ prima propositio est falsa. nam vnitas dicitur maior: qz simplicior ꝛ virtuosior. posita autē vnitate ꝑsonali cum vnitate essentiali. minor erit vnitas ꝛ simplicitas ī virtute ꝙ̄. si ponatur cum differentia ꝑsonali qz simplicissima ꝛ maxima vnitas est que hz esse in pluribus non multiplicata. sicut probabitur ifra. ꝙ̄. ro enim est aliquod maius vnum in simplicitate essentie. tantomagis est in vnitate. ideo summa vnitas vel simplicitas ponit pluralitatem: aliter nō esset simplex in summo simplicitatis: exemplum ꝛ puncto sicut supra.

Als virtute.

Ad secunduz ¶Ad secundam rōnem dicē dum: qō non sequitur nō eo quo est ꝛtus est pater ergo alio ꝛ alio. si cī paternitas nō esset ꝛtas vt pater ꝛtas: bene procederet ratio. hz paternitas est deitas. pater eī dicit habitudinem illaz qua est ens a quo alius ꝑ generationem: hec autē habitudo non connumeratur cum essentia. nec etiā aliquod addit essentie. ꝛ ita non est causa compositionis: aliquo modo circa essentiam.

¶Ad tertiū dicendum supponendo qō infra declarabitur ꝙ diuinum esse est vnum idem esse habitu ſm rationem ordinis seu originis. intelligitur enim diuinū esse quod est habituz a patre: non alio nec per generationem nec per processionem. a quo idem esse est habitum a filio. illud idem habitū a spiritusancto per processionem ab vtroqz. ꝛ hoc modo est non solum ſm acceptionem nostri intellectus. sed etiam ſm ipsam rez. Necessario est ergo ibi qō est identitas substātie. ꝛ quod est habitudinis ſm rationez originis seu principij ad id quod est ꝛ principio. Ex illa ergo parte qua intelligit identitas sumetur velut ꝓdicamentum substantie in enūciatione diuinorum. ex illa vero parte qua est ibi habitudo ꝛ pluralitas ꝓdicamentum relatiōis. Nec tamē hoc detrahit summe simplicitati sicut ex predictis manifestum est ꝛ plenius declarabit.

Membrum tertium.

Mūo simplicitas sit proprius diuine essentie. In oppositū Argumentū primum.

¶Onsequēter queritur an simplicitas sit ꝓpriuz diuine essentie ita ꝙ nulli alij rei conueniat. ¶Ad quod sic obijcit. oē quod non hz compositionem partiuz vel accidētium vel formaruz est summe ꝛ vere simplex sicut patet ex distinctione. viij. primi libri sententiarum. Sed puma materia non hz compositionē partium nec accidentium nec formaruz. ergo prima materia est in simplicitate. non enīz habet cōpositionem partium integralium cum abstrahamus ab ipsa q̄titatem. nec compositionem essentialium sicut materie ꝛ forme. quia sic esset materia de materia. ꝛ ita non esset prima: nec etiam accidentium quia intelligimus eam spoliatam oībus accidentibus. Nec formarum quia intelligimus eam nudam ab omni forma. similiter obijcitur de forma.

Secundum. ¶Item de specie siue forma vniuersaliter obijcitur. qz sicut dicit philosophus. forma est compositioni contingens simplici ꝛ invariabili essentia consistens. ergo cuī sit ivariabili ꝛ simplici essentia. relinquitur ꝙ simplicitas vera conuenit ei. ¶Si vero diceretur ꝙ simplicitas forme vniuersalis est compositioni contingens. simplicitas vero diuine essentie non. vnde non est cōparabilis simplicitas simplicitati. ¶Cōtra diuina substantia est vnibilis humane. que quidez est cōposita ex anima ꝛ corpore. ergo est adueniens compositioni cum vnitur humane nature. nec tamen aliquid detrahitur eius simplicitati ꝛ invariabilitati essentie. relinquitur igitur ꝙ nec ipsi forme vnibili q̄tum ad simplicitatez detrabetur ex hoc ꝙ est compositioni contingens.

Tertium. ¶Item Boetiꝰ in li. de trinitate. in omni eo quod est citra primū: differt quo est ꝛ quod est. sed ipsum qō est: aut est aliquid citra primū aut nihil. Constans est ꝙ non nihil. ergo aliquid in eo erit. ergo erit differentia eius quod est ꝛ quo est. ꝛ ita in infinitum. aut; erit dicere ipsum quod est ꝛ ipsuz quo est. ita esse ficut primum.

Quartum. ¶Ad illud vero quod obijcitur de diuina essentia que est vnibilis ꝛ ita componi contingens. Dicendum ꝙ non sequitur. Nam hoc quod dico cōtingens componi importat dependentiaz ab ipsa cōpositione ita ꝙ nec habeat subsistere sine ipsa. sicut humanitas non subsistit nisi manente compositione anime ꝛ corporis. diuina autem essentia nullo modo habet dependentiaz ab humana. immo sine ipsa consistit. vnde hoc ipsuz ꝙ vnibilis est vel vnita diuina natura humane non dicit ꝛpendentiam vel dispositionem in ipsa. sed in ipsa humana natura que quidem vnibilis est ꝛ vnita.

Responsio. ad questiōez

Patet solutio ad primū ꝛ secundum, Ad tertium.

¶Ad illud vero quod vltimo obijcitur quod dicit Boetius in eo quod est citra primum ꝛc. intelligitur de his que scōm se habent esse qō est: aut ꝛ quo est. prout dicuntur principia esse cuiuscz nō habent esse. vt ens. sed sunt entis vt distinguamꝰ ꝙ quedam sunt entia: quedam entium. vt dispositiones vel partes. ꝛ ista non sunt entia simpliciter. sed sunt entium. non tamē sequitur ꝙ sint nihil. Nihil enim negat ꝛ quod est ens. ꝛ quod est entis. Preterea ea que sunt entium iam habent dependentiam a seipsis componibilia adinuicē. propterea non sunt vere simplicia.

Ad quartuz.

Questio. vj. de diuīe essentie immensitate.

¶Onsequenter queritur de immensitate diuine essentie que immensitas determinatur quantum ad quattuor. Primo quātum ad se ꝛ sic determinatur per infinitatem. ꝛ ꝙ tum ad intellectū ꝛ sic ꝛterminat ꝑ

incõprehensibilitatez t ẽtum ad durationẽ t sic determinatur per eternitatem. ¶Primo ergo q̃rit de immensitate diuine essentie. Scõo de cõprehẽsibilitate diuĩe eẽntie. Tertio de icircũscriptibilitate diuĩe eẽntie. Quarto de ei⁹ eternitate. Quãtum ad primũ duo querunt. ¶Primũ vtrum diuĩa essentia sit finita vel infinita. Secundũ suppositio q infinita vtrum istud sit ei principium: ita q non conueniat infinitas creature.

Membrum primum.

Utrum diuina eẽntia sit finita vel infinita.

Argumentũ primum.

ED primum sic obijcitur. finitũ t infinitũ congruit ẽtitati. vñ semp dicĩ finitũ t infinitũ sub rõne ẽtitatis. simpler aũt t cõpositũ sub rõne substãtie vel essentie. Si ergo ẽtitatẽ non dicimus circa diuinã essentiam nisi solũ virtutes eius que dicĩ aliquo modo ẽta ẽm qđ ponit Aug. in li. de ẽtitate aĩe. Virtualẽ ẽtitatẽ t dimensionẽ. ergo non est dicere de diuina essentia q sit finita vel infinita. ẽ solum de eius virtute vel potentia. ¶Item finituz t cõpletum idẽ. Sed diuina essentia est cõpletissima. ergo est finitissima. ¶Itẽ sicut se hz potentia ad posse ita essentia ad esse. sed potentia dicĩ finita cũ põt in tot t non in plura. ergo similiter est ĩ esse. ergo simil⁹ in essentia. q cũ ita est hec eẽntia q non alia essentia dicet finita. sed diuina essentia, ita est hec eẽntia q nõ alia. ergo finita. ¶Itez inter differentias entis semp nobilior dicĩ de deo vñ qz ens actu nobilius est ẽ ens in potentia. dicitur deus ens actu t non dicitur ens possibile. ẽ finitũ est nobilior conditio ẽ infinitũ: ergo finitũ dicet de potentia diuina t non infinitũ. ¶Itẽ finitũ magis ducit in deũ ẽ infinitũ. hoc est quia creatura ducit in deũ ẽm rationez qua est finita. qz in ẽtum infinita dicĩ per ordinẽ ad finẽ. Infinitũ aũtẽ pnuat huiusmodi ordinẽ. ergo finitum magis dicit similitudinem dei in esse t eius expressionẽ ẽ infinitũ. Si ergo exẽplari magis hz attribui qđ ipsum magis exprimit. ergo deo hz attribui finitũ non infinitũ. ¶Cõtra idẽ est in deo essentia t potentia. sed potentia eius est ifinita. ergo t ei⁹ essentia. Et confirmatio istius rationis est qm̃ in summo simplici non differunt potẽtia t essentia. aliter non esset summe simplex: ergo non attingit aliquid potentia quin essentia illud attingat. ergo cũ infinitũ dicat extensionem vltra finitũ. eẽt dicere q potẽtia extenderet vltra essentiã nisi essentia sit infinita. ¶Itẽ diuina essentia põt cõsiderari dupl⁹ absolute t in se. t sic est absoluta ab omni respectu. Si ergo finitũ vel infinitũ dicunt intensiones respectus. ergo non sunt in ea absolute. sed in ea prout intelligit ẽm extensionẽ. ẽm qđ dicimus q se extendit diuina essentia in oĩ esse rerum sicut sua potẽtia in oĩ posse. Sed hoc mõ eẽntia est infinita. ꝓbatio qz potẽtia eius est infinita qz non est in tot: neq; põt esse in tot ḋn adhuc posset esse in plura. ergo similiter non est dicere de diuina essentia q ita sit in essentijs rerũ: nec possit esse quin adhuc possit esse in pluribus. constat q ipsa est infinita. ¶Itẽ bonitas illa dr infinita a q est oĩs bonitas t qua maior excogitari non potest. Et similiter illa ponit infinita q maior a qua est oĩs potentia t qua maior excogitari nõ põt. ergo t illud dicet esse infinitũ a quo est omne esse. t quo maius esse excogitari non potest. sed tale est eẽ diuinũ, ergo t illud est infinitũ. dico autẽ maxime: esse sicut dicit Anselmus. quod maxime distat a non eẽ: quod scz nec hz non esse post esse: nec esse post non esse. nec potest cogitari non esse. ¶Itẽ circũscriptum per impossibile diuina potentia ab essentia. adhuc possum dicere q deus est vbiq; nec tm̃ põt cogitari vbi sit quin adhuc possit dici q vltra sit. sicut ergo corpus dicetur infinitũ quod totum mundũ repleret. t vltra si essent mundi infiniti et ita diuina essentia hz dici infinita. ¶Itẽ. ij. regũ viij. Si enim celum et celi celorum capere te non possunt. quasi diceret si multi essent celi tm̃ capere non possent. sed replet omnes. ergo ipse deꝰ ẽm essentiam esset infinitus. ¶Ite deus est causa efficiens prima formalis t finalis. ergo si non est dicere te ipsa in ẽtũ est causa efficiens prima q sit effecta nec in ẽtuz est causa formalis q sit formata. ergo non est dicere cum sit causa finalis q sit finita. ergo si ẽm essentiam ipse est finis siue finalis causa. constat q. eius essentia est ifinita. ¶Si dicatur q potentia diuina dicitur finita non qz habet finem vel terminum ad quem terminetur sed qz ita est hec essentia q nõ est illa. vnde iste est vnus modus finitatis. Sed q ratione ista nõ debeat dici finita patet qz anteq̃ alia essentia causaretur erat dicere qm̃ diuina essentia erat nec tamen erat dicere qđ finiret ab alia. qz res hec erãt. qz idem est esse eius ante rerum creationẽ t post. ergo si non diceba⁹ tunc finita per comparationẽ ad res. ergo nec modo. ¶Item si propter hoc dicetur finita essentia qz ita est hec essentia qđ non illa. similiter ratione eius potentia diceret finita cũ sit ita hec potentia qđ non illa. quod tamen esset inconueniens dicere. ¶Si dicatur ad hoc qđ diuina potentia est ens t operatur. t verum est in ẽtum est ens est finita. tamen in ẽtum operatur est infinita. qz non potest in tot quin adhuc plura. Contra adhuc videtur q sit finita in ẽtũ operatur ẽm hunc modum. quoniam sicut cõtingit dicere diuina potentia est hec t non illa. ita contingit dicere q diuina potentia operatur hec t non alia. potentia ergo hac ratione dicetur finita in ẽtum operatur. Sed hoc facit finitatem. qđ tamen inconueniens est dicere. ¶Item Damascenus credendum est vnum deum immortalez eternum infinitum incircũscriptum. sed cuz dico vnũ deum loquor de deo ẽm essentiam. ergo diuina eẽntia est infinita. ¶Itẽ sicut dicitur Exo. xxxiij. ca. Non poteris videre faciem meam. Et iterum nõ videbit me homo t viuet. Rursumq; Tollãq; manum meam, t videbis posteriora mea faciem, autẽ meam videre non poteris. Super hoc Aug. reprobat opinionem dicentem q deus non videbitur in sua essentia sed in sua luce. t obijcit sic. Cuz sua lux non sit aliud ẽ sua essentia. ergo non est aliud videri in sua luce t in sua essentia. Similiter cum potentia non sit aliud ẽ sua essentia non est aliũ infinitum in potentia ẽ in essentia. ¶ Solutio dicendum sicut dicit beatus Dionysius. vniuersaliter non audendum dicere aliquid de occultis t inseparabili diuinitate ẽ ea que nobis diuinitus ex sacris eloquijs claruerunt. ¶Preterea cum ex sacra scriptura nihil de finitate diuine essentie inueniatur non est asserendum ipsam esse finitam simpliciter sed infinitam proprie ergo est dicendũ ipsum esse infinitũ ẽm substantiam. t non finituz nisi dicatur finitum completum. vnde Damascenus deus est incircumscriptus. increatus. infinitus. Item in eodem videtur quidem omnibus ꝑncipalius eorum que de deo dicuntur nominib⁹ esse. qui est totum ens in seipso comprehendens. Hunc velut quoddam pelagus substantie infinitum et indeterminatum. ecce ẽm Damascenum quod est infinitus ẽm essentiaz. ¶Sed tamẽ infinitum di

In cõtrariũ.

Damasc. de ortho. fid. li. j. c. v. in fine

Respõsio ad questionem.

Lib. j. c. xvij.

nitum dicitur tripliciter: scilicet negatiue: priuatiue. contrarie: siue disparate. Infinitum negatiue dicitur per abnegationez finis. t sic dicitur infinitum id quod non finitum. t hoc modo infinitum est quod non est natũ finiri. Infinitũ priuatiue est quod natũ est finiri non tamen finitur. Infinitum contrarie est quod hz cõtrariã dispositionem siue disparatam ad finiendũ. ¶Primo mõ essentia diuina est infinita qz non hz finem sed est finiens omnia neq; est nata finiri. Similiter si dicatur infinitũ disparate sic adhuc est infinita: qz hz disparatam dispositionem respectu simplicis: dicimus enim aliquid infinituz quod in tot est q non potest esse in plura. In deo autem est dispositio disparata respectu huius que est q diuina essentia est in omnibus t extra omnia: t adhuc si essent infinita: implere illa. vnde hoc quod est in oĩbus non inclusa t implens illa. immo infinita si essent est dispositio disparata respectu finitatis. Si dicatur infinitum priuatiue non põt dici infinita qz non est nata finiri: immo finiens omnia.

Infinituz dr tripliciter.

Solutio ad primum.

¶Ad primam ergo rationem dicendũ in contrarium q cum finitũ dicitur per positionem finis: infinitum per ablationem finis. Finis autem dicĩ tripliciter t finitum t infinitum. Finis em̃ dicitur terminus t sic finitum t infinitũ. Fin qđ a fine accipiuntur soli ẽtitati congruunt. ratione em̃z termini in ẽtitate sumuntur: qz em̃ in continuo nõ est terminus sue diuisionis dicimus ipsum diuisibile infinitũ siue infinitũ diuisione. Similiter qz in numero non est terminus in addendo: dicim⁹ ipsum esse infinitũ additione. Similiter iuxta locum dicitur finitum t infinitum circũscriptione: t circa tempus finitum t infinitum duratione.

Finis tripliciter.

¶Alio modo finis dicitur idem q perfectio. nec dicitur sic finitum t infinitum in substantia. et sic dicitur materia ẽm se infinita. qz caret pfectione. ¶Tertio modo dicitur finis ẽm rationez propriam qua quidem est id ꝓpter quod vnũquodq; t sic finitum dicitur a fine per ordinem ad finẽ. infinitũ vero per deordinationem. t sic malum culpe dicitur infinitũ. ¶Primo ergo modo ẽm q finituz t infinitũ dicuntur in ẽtitate est dicere infinituz in deo. Sed ẽtitas duplex est ẽm quod dicit Augu. s. ẽtitas dimensiua t virtualis. prout finitum t infinitũ sunt circa ẽtitatem dimensiuam: neutrum est in deo: qz talis ẽtitas non est in eo: sed iuxta ẽtitatem virtualem que in ipso est dicitur ĩ eo infinitũ. Sed q in deo oĩmoda est indiuisio diuisio virtutis t entie non potest esse infinitas virtutis quin etiam sit essentie. vbi autem differunt virtus t essentia: quod est vnius non est alterius. ¶Ad secundum dicendũ q cõpletũ dicitur duobus modis. s. ex se t ex alio. cõpletus ex se dicĩ finis qz finis est complementũ. Cõpletum vero ex alio accipitur solũ in illis que sunt ad finem. finis vero cõpletur nõ ex alio sed ex se: qz ergo finitũ dicitur q aliquid finiat t cõpleatur ex alio: qz dicĩ passiue: ꝓpter hoc non sequitur est finis: ergo nõ est infinitus siue ergo est finitus: immo ergo est finiens: t ergo non sequit̃ q si deus est cõpletus cuz sit cõpletus in se: qz est finis oĩm: q sit finitus ẽm qđ sit omnia finiens. ¶Ad tertium dicendum q aliquid non debet dici finitum quia sit hoc t non aliud. sed quia terminatur ad aliud vel est ꝓpter aliud vel quia perficitur ab alio. Et hoc sumitur iuxta triplicem rationem finis cuz finitũ dicatur a fine. finis enim terminus est. finis est ꝓpter qđ vnumquodq; t finis est perfectio. si ergo diuĩe essentie non possunt conuenire ista quia non terminantur ad aliud. immo non est aliqua essentia in qua non sit essentia etiam si essent infinite. immo etiam terminantur omnia alia t non econuerso. Similiter nõ est propter aliud. immo omnia alia propter ipsum. similiter nec ab alio perficitur: sed perficit alia. constat qđ non potest dici finita. t ratio illa male assumit rationem finiti: sicut etiam probatum est in rationibus que sunt ad verã partem. ¶Ad quartum dicendum qđ sicut in re que habet ordinem ad formam nobilitatis est esse formatum: ita in re que est ad finez nobilitatis est esse finitum. Et quia omnis creatura ordinatur ad finem. ideo in omni creatura nobilitatis est qđ sit finita. Similiter in his que habent ordinem ad efficiens nobilitatis est esse effectum. sed in ipso efficiente non est nobilitatis: immo ignobilitatis. Similiter in forma est ignobilitatis qđ esset formata. t similiter in fine quod esset finitus. t ideo esse effectum: esse formatum: esse finitum. omnia ista sunt nobilitatis in creatura qz ordinantur ad efficiens formam t finem. In deo tamen qui est efficiens primum t prima forma omnium exemplaris erunt ista ignobilitatis. t ideo contraria istoz sunt nobilitatis in illo. ¶Ad quintum dicenduz qđ deus est causa efficiens, formalis, exemplaris. t finalis. hz ergo primas duas causalitates cõparãt creature ad deũ tanq̃ ad illud a quo sunt vt a suo principio. in ẽtum vero est causa finalis sunt creature ad ipsum. licet ergo finitum magis ducat in deum in ẽtum est finis: non tamen in ẽtum est efficiens vel exemplar. immo istis modis magis infinitum ducit in ipsum. scilicet in ẽtũ est efficiẽs t exemplar. vnde prima materia que est infinita ĩ potentia passiua ducit in potentiam dei infinitã non in ratione qua ordinatur ad ipsum vt ad finẽ sed in ratione qua ordinatur ad ipsum vt ad efficiens t exemplar t magis ducit ad ipsum hoc modo q̃ si esset finita in potentia. Similiter creatura rationalis que habet potentiam infinitam ad cognoscendum quia non potest tot intelligere q̃n possit plura intelligere. per hoc ducit magis in ipsum efficiens t exemplar q̃ si esset finita. Similiter infinitas de ratione infinitas durationis in rationali creatura magis ducit in deum q̃ ad eternitatem sine durationis finitas durationis: qz eius est imago: ista nõ. non em̃ esset imago si mox te clauderetur. vt dicit Cassiodo. licet ergo finitũ aliquo modo magis ducat in deum q̃ infinitum. non tamen simpliciter. immo magis ecõuerso ẽm alias considerationes.

Ad quartuz.

Ad quintuz.

Membrum secundum.

Ad secunduz

Ad tertium.

Utrum diuine eẽntie sit propriũ q sit infinita.

Argumentũ primum.

Contra.

So. finituz multiplex.

OStea queritur supposito qđ infinitas conueniat deo. vtrum sit proprium diuine essentie quod sit infinita. Ad quod sic Johan. tertio. non est ei datus spiritus ad mensuram. et loquitur de gratia christi. ergo gratia christi est spiritus non ad mensuram. ergo est infinita. ergo alij quaz diuine essentie conuenit esse infinitum. ergo non est proprium. ¶Cõtra oĩa creata sunt sub numero põdere t mensura. Sapiẽ. xj. ergo oĩa creata sunt finita. ergo si cõuenit infinitas alicui: hoc est soli creatori. ¶Ad hoc dom̃ qđ finitũ dr multipl⁹. s. finitũ principio t finitũ fine. t finitũ subiecto t finitũ virtute: tot etiã modis dr infinitũ. Si ergo cõsideram⁹ finitũ ẽm finitũ principio vel fine. sic gra xpi est finita t nõ infinita. hz em̃ terminuz a quo est. t hoc est ꝑncipium. t finem ad quẽ est. t hoc mõ sola diuina essentia est ifinita. Similiter si accipiamus finituz

subiecto.sic adhuc gratia christi est finita qz anima christi est suum subiectum que est quedam res finita.Si autem accipimus finitum ⁊ infinitum virtute:sic gratia aliquo mō est finita:aliquo modo infinita.finita enim ſm qꝫ in ꝛpo est gratia singularis persone:dicitur gratia christi infinita.nā preter gratiam que est in ipso vt est homo singularis:est in ipso gratia ſm quam est caput et gratia vnionis.dicitur ergo gra christi ſm qꝫ est caput aliquo modo infinita q̄tum ad virtutem influendi qz potest influere in infinitum in mēbra corporis ecclie.Similiter gratia vnionis dicitur aliquo modo infinita.s.potestate satisfaciendi: qz non est ponere tot peccata quin pro pluribus possit satisfacere:nec ita magnis quin etiam ꝓ maioribus si essent.prout dicit Ansel.putasne tantum bonum tam amabile posse sufficere ad soluendū quod debeꝫ pro peccatis totius mundi:imo plus potest in infinitū.vnde si maius esset peccatū totius mundi in infinitū sufficeret ad illud soluendum.¶ Ad illud quod obijcit qꝫ spiritus datꝰ est ei non ad mensuram.dicendū qꝫ hoc intelligitur non absolute sed facta cōparatione ad alios homines quibus data est gratia ſm mensuram donationis xpi.Vñ sicut dr̄.j.Corin.xij .alijs datur per spiritū sermo sapientie.alijs sermo sciētie ſm eundem spm̄ ⁊c.Quia ergo in christo erat gra vniuersaliter ad oia que dabant alijs particulariter dicit habuisse spm̄ non ad mensurā qz nō habuit ad mensurā alioꝝ.vnde sup illud Joh. iij. Omnia dedit in manu eius.glo.Aug.hoibus dat ad mensurā filio non ad mensuram.sed sicut totum exꝫ se ipso toto genuit filiū suuꝫ.ita incarnato filio suo totum spiritum suum non particulariter nō per subdiuisiones. sed generaliter ⁊ vniuersaliter.

Solutio argumenti.

Questio.vij.de immensita

te diuine essentie q̄tum ad incōprehensibilitatē

Onsequenter querit de immensitate diuine substantie q̄tū ad incomprehensibilitatem.Et querūtur duo.¶Primū vtrū diuina essentia sit cōprehēsibilis vel incōprehensibilis.Secundū est de differentia cōprehensoꝝ essentie diuine in patria.

Membrum primum.

Utrū diuīa eētia sit cō prehēsibilis vel incōpre hensibilis ⁊ qꝫ non ꝓbat

Ad primum quo queritur vtruꝫ diuina essentia sit cōprehensibilis vel incōprehensibilis:sic obijcitur Hiere.xxxij. magnus consilio incōprehensibilis cogitatu.⁊ loquit de deo.sed dicendo deū dico diuinam essentiā:qz dico ipsum sine notiōe ꝓsonali.⁊ sic loquitur.ergo diuina essentia est incōprehensibilis

Dꝫ masc. de ortho.fid .li. j.ca.iij.

¶ 3 ē Damascē.Infinitus est deus ⁊ incomprehensibilis.¶ Itē Aug.in lib.de videndo deo ponit quadruplicē autoritatē Ambrosij dicens plenitudinē diuinitatis eius nemo asperit.nemo mēte aut oculis comprehendit.¶ Itē cōis animi cōceptio est quod finitū non pōt cōprehendere infinitū.ergo cū intellectus humanus sit finitus .diuina essentia infinita vt visum est:ergo incōprehēsibilis ab itellectu humano. ¶ Cōtra multiplex est cognitio de deo:est cognoscere de deo qz est.qd est :sicut est.q̄tus est .cognitio prima:scōa ⁊ tertia non ponunt cōprehensibilitatē.ſz creatura potest cognoscere q̄tus est.ergo pōt ipm cōprehendere.ergo est cōprehensibilis.minoꝝ ptz Roma.j. Invisibilia dei ⁊c.glo.tā pulchra astra cōdidit vt ex magnitudie q̄tus esset posset cognosci.¶ Itez

Utrū diuīa eētia sit cō prehēsibilis vel incōpre hensibilis ⁊ qꝫ non ꝓbat

In cōtrariū. Argumentū primum.

¶ Phili.iij.Sequor si quo modo cōprehendā ī quo ⁊ cōprehensus sum.glo.si aliquo mō potero perfecte cognoscere xpm qui est summa beatitudo.Intendebat em̄ apostolus qꝫ posset xpm cōprehēdere.sed non sequereꝝ nisi esset possibile.non eēt vero hoc possibile nisi totā deitatē comprehēderet. ergo est cōprehensibilis. ¶ Itē ibidē sup illud in quo ⁊ cōprehensus sum.glo.vt videā eū sicut est: sicut ipse me videt sicut sum.Sed cōstat qꝫ xps videbat apostolū ꝓ cōprehensionē.ergo apls intēdebat ipm cōprehendere. ¶ Itē Ephe.iij.vt possitis cōprehendere cū oibus sanctis que sit lōgitudo.latitudo.sublimitas ⁊ profundū.s.dei .longitudo.s. eternitatis.latitudo.s.caritatis.sublimitas.s.maiestatis.profundū.s.sapientie dei.⁊ sequit vt impleamur in omnē plenitudinē dei.ergo vult qꝫ fit cōprehensibilis. ¶ Itē.j. Coun.ij. Spūs scrutat oīa etiā ꝓfunda dei.i.facit nos scrutari.sed quod facit nos scrutari cognoscemus in patria.ſz si oīa etiā ꝓfunda dei cognoscemus. ergo cōprehendemus. ¶ Itē Aug.in lib.de aīa ⁊ spū.Alia ad similitudinem totius sapientie facta oīm similitudines ī se gerit.aīa autē qz est similitudo dei:se vtik vt similitudine ad deū cognoscendū.Sed ipsa est similitudo totius sapiētie diuine que est ipse deus ergo potest se vti vt similitudine ad cognoscendā totā sapientiam que est deus.ergo pōt eū comprehendere.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum. Augu. parte j.ca.vj.a.

¶ Solutio dicendū qꝫ pōt appellari cōprehensio cognitio intellectus apprehendentis siue adherētis veritati.vel pōt appellari cōprehēsio cognitio intellectus includentis sumēdo cōprehensionem primo mō.dicendū qꝫ deus est cōprehensibilis:qz intellectꝰ noster adheret veritati q̄ deus est.vnde spōsa in Cant.Tenui eū nec dimittā.⁊ hec cōprehensio nihil aliud est qꝫ quedam cognitio cum adhesione seu quedam apprehēsio.hoc modo loquitur apls cuꝫ dicit.Sequor si quo mō cōprehēdam i.si quo mō ꝓfecte potero cognoscere xpm.xpō autō perfecte attēdit in adhesiōe ad deū. Si dicaꝫ cōprehēsio cognitio intellectus includentis.hoc mō facit Aug.in lib.de videndo deo ad paulinā differentiaꝫ inter videre ⁊ cōprehēdere dicēs qꝫ videre non ponit nisi pītiā rei.cōprehēdere vero ponit totū ī videndo includere:ita qꝫ de re nihil lateat.hoc mō impossibile est deū cōprehēdi:qz ipossibile est qꝫ itellectꝰ includat diuinā essentiā.ſm em̄ Aug.illud solū cōprehēdere possumꝰ cuiꝰ fines circūspici possunt.illud aūt ipossibile est in deo. ¶ Sz obijcit: oēsimplex cū nō habeat partē cū attingit: attingit totū.cū xo attingit totū : cōprehēdit.cū ergo diuina essentia intellectu humano attingaī aliquo mō cū ipsa sit simplex cōprehendet.ergo si cognoscet cognitiōe visiōis:cognoscet cognitiōe cōprehēsiōis. ¶ Rēspōsio qꝫ nō sequit attingit totū ergo cōprehēdit:cōprehēdere em̄ est ſm totaꝫ substantiā ⁊ virtutē ⁊ respectū rē cōprehensam includere.Attingere xo est totū ad totū iūgi q̄uis nō ſm totū fiat iclusio.Xbigratia linea ducta ad cē trū tāgit centrū:nec tn̄ cōprehēdit:qz nō oēm xtutē ⁊ respectū cētri respicit.imo infiniti sunt respectus ipsius cētri ⁊ xtutis infinite ad lineas q̄ possunt duci ab ipso ⁊ ad ipꝫ ꝓter respectū huiꝰ linee ſzcircūferētia sola ipm centrū cōprehēdit. Sc̄m hunc modū est dicere qꝫ intellectꝰ creatꝰ est velut quedā linea ducta ad centrū hoc est simplicitatē diuīe substātie q̄ est ſm esse quod hꝫ ī creatura intelligit velut centrū habēs virtualem positionez in creatura ⁊ simplicē.Sed illud quod habet esse in se habet esse velut icircūferētia ifinita:quia nec hꝫ principium nec finem:sed in infinituꝫ excedens modum

Quintum. Augu. parte j.ca.vj.a.

Rēspōsio.

Obiectio.

Rēsponsio.

Canti. iij. v.

dens modum essendi in creatura:sicut circumferentia centrum.propter quod dicit trimegistus. deus est sphera intelligibilis cuius centrum est vbiq; circūferentia nusq̄. ¶ Ad alias rationes respondendum.Ad primam dicendum qꝫ est cognitio de deo per positionez:sicut cognitio de ipso qz est:per priuationez sicut cognitio de deo quid nō est.sicut dicit Dionysius:contingit de deo cognoscere non quid est:sed quid non est.cognitione ergo qua cognoscitur de deo quid est non potest cognosci q̄tus est deus:sed cognitiōe qua cognoscitur per priuationem ⁊ abnegationem aliorum bene cognoscimus q̄tus est:bene eniꝫ cognoscimus qꝫ maioꝝ est q̄ quelibet creatura ⁊q̄ omnes simul sicut supra dictum est in questione de cognitione dei an cognoscitur q̄tus sit. ¶ Ad secundum dicendum qꝫ loquitur apostolus de comprehensiōe que est ſm adhesionem siue que est idem qꝫ apprehensio:⁊ non de comprehensiōe que est intellectꝰ includentis.Et prima appellatur velut cōprehensio manu:qz comprehensio manu nō includit necessario totam rem.sicut loquit apostolus.vt cōprehendam.idest vt apprehendam ⁊ adhereaz ⁊c. Secunda appellatur comprehensio visu.quia cōprehensio visu non est nisi totaz rem includat .vñ ipsa est comprehensio per inclusionem ⁊ non prīa

Ad primum.

Ad secundū.

Ad tertium.

¶ Ad tertium dicendum ſm Augu.qꝫ illud quod dicit apostolus non intelligitur qꝫ simus plenus deus:sed qꝫ simus pleni deo:et dicimur pleni deo quia intellectus noster ſm suam capacitatem impletur deitate.Sed si ipsum comprehenderemus totum equaremur ei quia cum sit, infinitus nihil ipsum comprehendit nisi ipse:ex hoc sequeret quod si ei equaremur qꝫ essemus plenus deus et qꝫ in nos verteretur quod est impossibile.⁊ ꝓpter hoc dicit Aug.super illud.banc plenitudinez dei quidam in his verbis sic intellexerunt: vt putaremus nos hoc idem futuros quod deus est:dicentes si aliquid minus habebimus ⁊ minores erimꝰ quomodo implebimur in omnem plenitudinem dei.Sed quoniam implebimur profecto erimus equales.⁊ certe ex hoc sequeretur qꝫ essemus deꝰ qz nihil equale deo nisi deus.⁊ ꝓpter hoc dicit detestandus est errox iste.non enim sic implebūtur vt sint plenus deus:sed vt perfecti sint pleni deo.

Augu.parte vj.lib.de viden.deo. ca. xv.a.

¶ Ad quartum dicendum qꝫ veruꝫ est qꝫ spiritus facit nos omnia scrutari scd non ſm omnez virtutem.⁊ ideo non est comprehensio. ¶ Ad quintum dicendum qꝫ anima est ad imaginez totius sapiētie:hoc,est perfecte ⁊ ī genere.vñ debet ibi sumi totius ꝓ perfecte. ¶ Ad aliud dicenduꝫ qꝫ anima ad cognoscendum deum vtitur seipsa vt similitudine:sed non sequitur qꝫ comprehendat.qz totalitas similitudinis non attenditur q̄tum ad equalitatem sed q̄tum ad representationem. vnde Augu.in.lib.lxxxiij.questionum.vbi imago et similitudo:non continuo eqlitas:vt in speculo est imago.quia de illo expressa est.est etiam necessaria similitudo non tamen equalitas:qz multa desunt imagini de qua expressum est. Uel dicendum qꝫ licet posset vti se vt similitudine ad cognoscendam diuinam sapientiam totam non tamen secunduꝫ totum sicut supernus dictum est de pūcto ⁊ linea

Ad quartuz.

Ad quintuz.

Augu.parte iij.questione lxxxiij .a.

Membrum secundum.

De comprehensiōis differētia.d. es. in patria.

Secundo queritur de differentia cōprehensionis diuine essentie in patria.cuꝫ enim deus in gloria sit simplex ⁊ impartibilis ſm omnem modum.ergo quilibet videbit ipsum totum non plus vnus q̄ alius

¶ Item cum sit impartibilis.ergo vna creatura nō erit magis in participatione eius q̄ alia. īmo quelibet videbit ipm totū:non plus vnus q̄ aliꝰ ¶ Itē cū sit impartibilis ergo vna creatura non erit magis ī ꝓticipatiōe eiꝰ q̄ alia.imo quelibet totū participabit.ergo nihil est dictū qvnus plꝰ participabit in patria de bonitate diuina q̄ aliꝰ. ¶ Itē duplex distinguit theologia.scz mistica et parabolica.Mistica est qua deus cognoscitur ꝓ similitudines rerum spiritualiuz.sicut dicitur qꝫ deus est sapiens.benignus.¶Parabolica est q̄ deꝰ cognoscit per similitudines acceptas a rebus corꝓalibus.sed nec mistice nec parabolice videbit deus in patria qz seipso videbitur non ꝓ similitudinem sed ex similitudine venit.quod plus cognoscit vnus q̄ alius.ergo cū remoueat similitudovi debitur in sui presentia tota equaliter ab oībus.

Dō nō fit diuersitas ꝓbat argumētis.

¶ Solutio dicendum qꝫ diuersitas visiōis ex triplici causa prouenit.scilicet ea ꝓte rei vise:ex parte medij videndi: ⁊ ex parte videntis.Ex parte rei vise prouenit diuersitas visionis sicut dicimꝰ:quia aliter videtur lucidum:aliter tenebrosuz.Ex parte medij videndi prouenit.sicut aliter videtur res mediātevitro rubeo alr mediātevitro albo.Ex pte videntis qualr videt oculꝰ acutꝰ q̄ oculꝰ obtusꝰ. Dicēdū ergo qꝫ diuersitas visiōis diuīe nec hic nec qz in patria prouenit ex prīa causa.immo ipse q̄tus est de se ab omnibus videtur equaliter: qz oībus se offert.Ex scōa vero ⁊ tertia prouenit hec diuersitas.qz aliter videtur deus invia per istas similitudines ⁊ aliter per illas.Similiter videt hic aliter ab vno ⁊ aliter ab alio.In gloria autem diuersitas visionis eius nec erit ex parte rei vise nec ex parte medij videndi.quia non videbitur per similitudines aliquas sed videbitur per se ⁊ etiam in se:sed solum erit ibi diuersitas ex parte videntis. sicut enim dicit Boetius. Omne qō apprehendi tur est in apprehendente per modum rei apprehēdentis ⁊ non per modum rei apprehense quia ergo in gloria erit differentia intellectuum:erit differentia apprehensionum.exemplum enim in luce:luce em̄ manente eadē non intensa vnus oculꝰ ſm qꝫ est perspicacior plus de eavidet q̄ alius.sic luce diuina manente eadē ⁊ in eadē dispositione ad res q̄tum est de se:ille intellectus qui erit perspicacior per gloriam.plus de ea percipiet q̄ aliꝰ minus ꝓpicax.sicut em̄ stella differt a stella ī claritate.sic corꝑa clarificata differūt ī claritate :ita etiā aīe differūt in claritate ī glia.⁊ ita hꝫ diuīa essentia sit simplex et ipartibilis.tn̄ est differentia visionū ex parte videntiū nō ex parte sui. ¶ Ad id qō obijcitur de ꝓticipatione.dicendū qꝫ non dicitur diuina essentia ꝓticipabilis qz trahaī in ꝓtes hꝫ participatio ista refert ad effectū.s.illustrationis ſm qđ dr̄ differēs participatio. Differentia autē istius participationis est ex parte participātium non ex parte dei.qz sicut dicit philosophus in li.de causis.cā prīa se hꝫ ad res omnes ſm dispositionē vnā.non tn̄ oēs res ſm dispositionem vnā ab ipsa recipiūt influētiam. Sicut em̄ radius ſm dispositionē vnā q̄tus est de se:se hꝫ ad materias:nō tn̄ materie se habēt eodē mō ad receptionē radij illius lucis.imo quedā materia liquescit ex eius receptione.⁊ quedam condensaī.⁊ ita hec diuersitas effectuū est ex parte recipientiū.sic est in receptione radij diuine lucis.⁊ sicut aer purior aliter recipit lucem q̄ aer tenebrosior sic est hic.per hoc patet solutio ad cetera.

Solutio argumenti.

Questio.viij.de imensita

te diuine essentie ꝓtū ad incircumscriptibilitatē.

QUerit consequēter de imensitate ꝓtum ad incircumscriptibilitatez: circa hoc querunt duo. Primo an sit circūscriptibilis. Secundo an incircumscriptibilitas sit ei proprium.

Membrum primum.

An diuina essentia sit circumscriptibilis.

Joh. Damasce. de ortho. fid. lib.j. ca. xvij. nu. lxiij

Argumentū

AD primum obijcit sic damascenus. Circumscriptibile est quod loco vel tempore vel comprehensione comprehenditur Incircumscriptibile quod nullo horum continetur. ergo est incircumscriptibilis. ¶ Contra. ij. Corin. vj. que est conuentio christi ad belial lucis ad tenebras. quasi dicat nulla. sed semp est conuentio existentis ad id in quo existit: ergo non existit deus siue lux diuina in demonibus. sed oē quod est ita in aliquibus quod non in alio est circumscriptibile. ergo deus est circumscriptibilis. ¶ Item iustitia non existit in iniquitate. ergo ꝛc. ¶ Item j. Sapiētie. spiritus. s. discipline effugiet fictum. ergo spiritussanctus non est in ficto. ergo

Rēspōsio. q.

est ād determinatū. ergo ād circumscriptibile. ¶ Sol. simplr dōm est sine distictiōe ꝙ diuina essentia ē incircūscriptibilis: qr nō hz terminū nec essentie nec virtutis. Iterū nec loco nec tempore nec cōprehensione cōprehēditur. ¶ Ad primū obiectū dicēdū ꝙ quedaz nomina imponunt a natura ꝛ perfectione naturarum rerum. quedam autem a deformitate ꝛ defectu: quod patet in diabolo: qr diabolus ꝛ spiritus dicitur. ꝙ dicat spiritus hoc imponitur ei a natura ꝛ perfectiōe nature in qua cōditus est: ꝙ dicatur diabolus hoc imponitur ei a malicia sua ꝛ deformitate. concedo ergo ꝙ deꝰ nō est in rebus in ꝗtum nominatur nomine sumpto a sua deformitate vel malicia vel defectu: qr sic videretur ꝙ deus esset causa defectus vel deformitatis in rebus. In omnibus tamē rebus est in ꝗtū sunt condite ab ipso: ꝛ hoc essentialiter. presentialiter: potentialiter: non tamen ſm omnem modū scilicet in ꝗtum corrumpunt ꝛ sunt deformes per peccatum. ¶ Per hoc ptz solutio de ficto qui potest considerari in ꝗtuz fictus: ꝛ sic est deo dissimilis. ꝛ sic spiritus discipline ipsum effugit. non tamen in ꝗtum; est substantia. quedā a deo condita

Solutio argumenti.

Membrum secundum.

Utrum incircūscriptibilitas sit ei proprium.

Damasce. ō ortho. fid. ca. xvj. nu. lxj.

Augu. parte x. c. xviij. b.

SEcundo queritur vtrum incircumscriptibilitas sit proprium diuine essentie. Ad quod Damasce. in primo libro. incircumscriptibilis solus deus est sine principio ꝛ sine fine. ens incircumscriptibile oīa continens: nulla cōprehensione contentus. ergo solꝰ deus est incircūscriptibilis. ¶ Item Augu. in lib. de aīa ꝛ spiritu. ex eo corporales dicimus intellectuales substātiales ꝛ naturas: quia loco circumscribuntur. Solus autem deus est incircumscriptus. Cōtra dicitur. v. Canti. Quo abijt dilectus tuus o pulcherrima inter mulieres. Super illud dicit Grego. cum dicantur angeli locales circūscribi non possunt: longeminus illa substantia in cōprehensibilis scilicet diuina. Si ergo angeli dicuntur locales non tamen circumscriptibiles.

Argumenta in contrariū

Scōm arg.

non igitur solus deus. ¶ Item vltimum locans non locatur. scilicet vltimum celum. ergo cū ipm sit similiter vltimum circumscribens non circumscribitur. ergo ei conuenit incircumscriptibilitas non ergo soli deo. Solutio dicendum ꝙ incircumscriptibilitas est propria diuine essentie ſm quod tamen conuenit creature. ¶ Ap primam rationē in contrariū qua obijcitur de angelis. dicendum ſm quod dicit Ansel. in monologiō. quasi loquēs cum deo. creatus spiritus ad te collatus est circū scriptus. ad corpus vero est incircumscriptus. oīno circumscriptum est quod cum alicui totum est non potest alicubi simul esse quod de solis corporibus cernitur. Incircumscriptū vero quod simul est vbiq; totū quod de deo solo intelligitur ꝛ loqr tur hoc ad deum. Circumscriptum simul ꝛ incircumscriptum quod cum alicui sit totum potest simul esse totū alibi. non tamen vbiq;. quod de creatis spiritibus cognoscitur ꝛ ponit rationem huiꝰ Si enim anima non esset tota in singulis mēbris sui corporis non sentiret tota in singulis. sed licet anima sit vbiq; in suo corpore non tamen alibi ꝙ in suo corpore est. ꝛ sic anima ſm quid est incircūscripta respectu corporis non tamen simpliciter. Similiter in angelis respectu dei circumscriptus est angelus. ꝙ autem dicat incircumscriptus hoc est ſm quid. s. respectu corporis. vel ſm hoc loquitur Greg. ꝙ angeli circumscribi non possunt. istud verum est sicut corpora. ꝛ de tali circumscriptiōe loquitur ibi qr sicut dicitur. Quoniā vere locale dicitur quod circumscribitur ſm partes loci: supra ꝛ infra: ante ꝛ retro. dextra ꝛ sinistra. Ex quo patet ꝙ loquitur de circumscriptione corporum ſm ꝙ angeli sunt incircumscriptibiles. ¶ Ad secundum dicēdū ſm Amb. ꝙ triplex est circūscriptio: scz loco: situ: ꝛ tempore. vnde dicit. vj. de trinitate sicut in aliquo loco non circumscribitur pater q̄ est super omnia. nec filius suorum operum tempo ribus concluditur: qui totius est opifex creature. neq; spiritussanctus aliquibus finibus circūscribitur: qui omnem intelligibilem substantiam inenarrabili pulchritudine superat. Simpliciter ergo incircumscriptibile est quod nec loco nec tempore siue durationē nec fine circumscribitur quod soli deo conuenit. licet autem angelus ꝛ corpus vltimum non circumscribuntur loco nec tēpore. sine tamen circumscribuntur qr habent terminum substantie ꝛ virtutis. ꝛ ideo non simpliciter ei incircumscriptibilitas conuenit.

Scōm bōe. argumentuz

Boe. cap. ix. lib.j. Aug. pte. viij. cap. viij. Obiectio.

Solutio ad auto. boetij.

Esse in loco multipliciter

Aug. pte. vj. cap. iiij. a

Ad secundū Amb. pte. iij. ō spūsa. prio lib. ca. x. C

Questio. ix. de localitate diuine essentie.

Ad obiectionem.

QUonsequēter queritur de locatione diuine essentie: de qua plura inquiruntur. primo an deus sit alicubi vel nusq; vel in seipso. secūdo an deus sit vbiq;. tertio quid est deū esse vbiq;. quarto vtrū ab eterno conueniat ei esse vbiq;. quinto an sit ei proprium esse vbiq;.

Membrum primum.

An deus sit alicubi vel nusq; vel in seipso.

Argumentū primum.

Boetius. c. ix. lib. primo Secundum.

HIc primum an deus sit alicubi siue i loco. sic obijcitur Canti. v. Quo abijt dilectus tuus. Greg. Notandum ꝙ deus q̄ vbiq; est in loco est. sed localis non est. sed si in loco est ergo alicubi est. ¶ Contra Boe. in libro de trinitate. omnino in loco esse nō potest qui vbiq; est. sed deus vbiq; est. ergo non potest esse in aliquo loco: ergo nec alicubi. ¶ Item Ansel. in monologion. in nullo loco aut tēpore est: qr nullum locum aut tempus hz: nec in se locorum recipit distinctiones. vt hic vel ibi vel alicubi. neq; tēporum. vt nunc tunc vel aliquando: ergo nō est alicubi. ¶ Itez non potest inuenirt comparatio dei ad creaturam vt ad locum. ergo non est in aliquo loco. maior patet quia quicquid est in loco est in ipso velut in ipso velut cōtentū vel vt saluatū vel vt quietatū in ipso. iz deus nō est in re vt cōtentum in re. nec vt saluatum a re. nec quietatur in re: ergo non pōt in aliqua sicut in loco: ergo nō est alicubi. Sed tunc circa hoc obijcitur qm̄ si non est dicere ipsum esse alicubi: ergo est nusq̄. Si dicatur ꝙ esse in loco est dupliciter. vel per diffinitionē sicut ipūs sunt i loco: vel per circūscriptionē sicut corpora. istis modis non est deꝰ in loco: tñ alio mō est deus in loco. Sz tñ q̄cq̄d dicat eo mō quo hec est falsa deꝰ est alicubi: hec est vera deꝰ est nusq̄ ꝙ est sua cōtradictoria. ¶ Item boecius in lib. de trinitate. Ideo nusq̄ esse dr. quia vbiq; est: ergo ē nusq̄. ¶ Ulterius queritur de hac deꝰ est in seipso. aug. ad dardanū. deus est vbiq; ꝛ in seipso vbiq;. qr nusq̄ est absens in seipso. qr nō cōtinetur vbi est pns. tāq̄ fine ipis esse nō possit: ergo deus est in seipso. ¶ Cōtra. deus est vbiq;. sed hoc qō est vbiq; esse non est esse in seipso: ergo est alibi ꝙ in seipso. ergo est extra se: nō ergo in se ipso. ¶ Si dicatur ꝙ li vbiq; non ponit alibi. Cōtra. cōstat ꝙ vbiq; dicit aggregationē locoꝝ. sed cōstat ꝙ hec aggregatio est in rebꝰ creatis ꝛ nō in deo: ergo ponit alibi. ¶ Solutio. dōm. ꝙ ſm boecīū de trinitate. deus est vbiq;: ita dici videtur. nō ꝙ sit in omni loco. sed ꝙ ois locus ei assit ad eū capiendū: cū ipse nō capiat in loco. Est ergo esse in loco multipliciter vt dicatur esse in loco cōtineri a loco vel esse in loco nō deesse loco. sed ei esse pñtē replere locū primo modo nō est deꝰ in loco. ꝛ hoc volūt dicte auctoritates ad istud posite. s. qr nō sit in loco vt contentus a loco. Secundo modo est in loco. nō tamen vt dicatur replere locum materialiter sz virtualiter. ſm ꝙ dicit aug. ad dardaū. ꝙ aliter dicitur sapientia replere sapientem et aqua vas. eo modo quo sapientia replet sapientes. eo mō diuina sapientia replet loca. Sapientia enim non maior est in maiore nec in minore. sic deus est in locis virtualiter ꝛ cōsummative: in hoc ꝙ dat locis esse et virtutē qua repleātur. ¶ Ad primā rationē boecij omnino in loco esse nō potest ꝛc. si dicatur esse in loco contētiue: verum est. si dicatur esse in loco ꝙ pñtiā falsum est. ¶ Ad rationem anselmi dicēdum. ꝙ ex illa auctoritate sequitur ꝙ nō sit in loco distinctiue. ita ꝙ sit in vno loco ꝛ nō in alio. sed non sequitur ex hoc ꝙ nō sit in loco aliquo modo. ¶ Ad tertiuz dicendum. ꝙ ſm predictas cōditiones loci non est deus in loco. dicerentur esse loca vacua ꝛ imperfecta. nisi replerentur locato. ꝛ propter hoc locus dicit imperfectionem respectu locati. deus aūt perficit locum dādo ei virtutem qua cōtinet ꝛ saluat. et sic est in eo: ꝛ non quia ab eo cōtineatur et saluetur et sic replet repletiōe virtuali. ¶ Ad secūdum dicēdum. ꝙ hec deus est nusq̄. nō est recipiēda fine determinatione. negatiōes enim vniuersaliores sunt affirmationibus. ꝛ propter hoc ex hac nō solum viderentur tollia deo alie cōditiones existendi in loco. immo etiā repletio ſm quā dicitur esse in loco. Et propter hoc vt concedatur oportet addi deus est nusq̄ circūscriptiue vel cōtentiue. ꝛ in hoc sensu dicit boecius nusq̄ esse dicitur. quia vbiq; est.

Ad.j.boe.

Ad.ij.boecij argumentuz

deꝰ ēi seipso

¶ Ad vltimum dicendū. quia hec est vera deus est in seipso ꝛ similiter illa deus est vbiq;. ꝛ ex vna earum vult aug. ostendere presentiam dei ad omnem locum. s. ex hac. deus est vbiq; cū dicit vbiq; est quia nusq̄ est absens. resoluatur em̄ hec negatio nusq̄ est absens. in affirmatiuam. sensus est. presens est omni loco. ex hac autem deꝰ est in seipso. remouet omnem dependētiam eius a loco. ꝛ propter hoc dicit in seipso. quia nō continetur his quibus est presens. nō enim dependet a loco sed locus ꝛ mūdus ab ipso. ¶ Ad hoc quod obijcitur ꝙ ē alibi ꝙ in seipso ꝛ ita extra se. dicēdū ꝙ alia ratiōe deꝰ est vbiq; et deus est in seipso. dicitur em̄ ens in seipso. quia est per se ens nō indigens alio. vñ non notatur hic habitudo eius ad rem aliā. sed cū dicitur deus est vbiq; notatur habitudo eius ad rē aliam que est habitudo replētis ad repletum. ꝛ nō cum dicitur deus est ens. deus est ens in seipso. ad hoc autē ꝙ predicta ratio procederet. s. ꝙ esset alibi. oporteret ꝙ vniformis modus essendi in vtrobiq; notaret. qō falsum est: ꝛ propter hoc nulla est illa ratio.

Membrum secundum.

An deus sit vbiq;

SEcundo queritur an diuina essentia sit vbiq;. Ad quod sic anselmꝰ. omne quod clauditur aliquatenus loco vel tempore minus est ꝙ quod illa lex loci vel temporis cohercet quoniā ergo maius te nihil est: nullus locus aut tempus te cohibet. sed vbiq; ꝛ semper es eternus. ꝛ quia de te solo dici potest tu solus incircunscriptus. ꝛ eternus. ꝛ loquitur ad deum. deus igitur vbiq; est. ¶ Joh. damas. j. li. siue ſm bonitatē siue ſm virtutem siue ſm sapiētiā siue ſm tempus siue ſm locum diffinitat a perfectione nequaq̄ erit deus. nō ergo deficit a perfectione. ſm locū. sed perfectio ſm locum est esse vbiq;. ergo deus est vbiq;.

Cap. v.

¶ Item qō nobilitatis est nesse. deo est tribuēdū et quod ignobilitatis remouēdum. Sed in creaturis videmus ꝙ ignobilitatis est. nesse singularis quod est hic ꝛ nō alibi. esse autem vniuersalis nobilitatis quod ipsuz est vbiq; suoꝝ singularium ergo esse vbiq; deo est tribuendū. ¶ Contra. nobilior est virtus que potest cōseruare rem existens in illa et absens ab illa. ꝙ q̄ nō pōt cōseruare rē nisi existēs in illa. Sed quod est nobilitatis in conservāte ꝛ regente. deo tribuendū est: ergo regit ꝛ obseruat deus aliquam creaturam absens et non existens in illa. e. go non est vbiq;. ¶ Item est substantia in deo et virtus ꝛ actio qua agit. sed hec sunt eadē. Sed deꝰ ſm suam actionem se habet ad aliquas creaturas mediate qr creat deus immediate naturas ꝛ postea nature agunt ꝛ producunt ex virtutibus sibi datis a diuina bonitate. ergo inuenitur creatura mediate se habens ad diuinā actionem ita ꝙ non est in ea actio diuina nisi mediate. ergo ꝛ similiter ꝛ diuina essentia. ergo est non existens in aliqua creatura.

In oppositū argumētū. j.

Scōm.

Solutio

¶ Solutio. dicendus ꝙ vbiq; dicit quandam summam multitudinis omnium vbi. hec autem multitudinis omnium summa potest intelligi ſm distinctionem vel ſm indistinctionem. Si ſm distinctionem non conuenit deo esse vbiq;. quia non est partibiliter in loco. sicut lux est in aere toto per distinctionem. quia pars in parte nō tota in qualibet parte: sic nō dicitur deus vbiq;. Si vō dicatur ſm indistinctionem sic deus dicitur vbiq;. Et tunc idē est dicere: deus est vbiq;. quod deus est presens omni vbi totus est ſm rationem sumpto vbi communiter vt infra dicetur totus ꝛ ſm idem quia sicut dicit aug. sicut anima est in qualibet parte sui corporis tota. sic deus in suo mundo: ꝛ ita esse vbiq; ponit presentiam dei ad omne vbi. Nisi enim esset ista presentia sequeretur ꝙ esset coartatio et finitatio in suo eē ¶ Ad primam rationem in contrariū dicendum. ꝙ aliquid est nobilitatis in his que sunt a principio quod esset ignobilitatis in ipso principio. licet ergo nobilitatis sit in creatura que est a principio quod conseruet rem absens: istud tamē esset ignobilitatis in deo. quia per hoc poneretur. ꝙ virtus eius se extenderet vbi non esset sua essentia. ꝛ ita poneretur in ipso cōpositio. Quia ergo idē

Aug. pte. x. libro ō aīa spū cap. xviij. in fine.

Ad primū.

est virtus in ipso t essentia. et ita nō congruit ei vt absens rem cōseruet per essentiam. ¶ Ad secūdum dicendū. q nūq̄ est processus creaturarū a deo mediate tm. immo vel semper immediate: vel mediate et immediate simul. vnde sicut in processione eterna aliquid procedit a deo immediate sicut filius a patre. t aliquid mediate t immediate sicut spiritus sanctus qui procedit immediate in q̄ tum a patre procedit. mediate in q̄ tum. p cedit a filio qui est a patre. t nō est ibi aliquid quod procedat tm̄ mediate: sicut etiā est in processu creaturarum ex creaturis. Eua em̄ processit ab adam immediate. abel processit ab adam immediate. f. in q̄ tū genitus ab ipso et mediate in q̄ tū processit ab eua que erat ab adā. Similiter ex parte ista principia enim nō processerunt immediate. res autē que sunt ex principijs mediate et immediate a deo procedūt. Ad mediate in q̄ tum ex principijs: in q̄ tū vno a deo immediate. quia nūq̄ aliqua causa tantum operatur in suo effectu: quin ipsa causa magis operetur in eodem. et ita nō est aliquid creatum in quo non sit sua actio immediate et sua essentia.

Ad scōm

Membrum tertium.

Quid ē deus esse vbiq̄.

Argumē.

Oppositum Aug. pte. t. c. xviij. b.

TErtio queritur quid est deum esse vbiq̄. scz. vtrum sit idem q̄ deum esse in omnibus locis. Ad quod sic. deus est in omnibus rebus cōtinentibus t non continentibus. t hoc ponit suum esse vbiq̄ sed locus est solummodo cōtinēs. ergo plus dicit esse vbiq̄ q̄ esse in omni loco. ¶ Ad oppositū in lib. de anima t spiritu. ex eo intellectuales naturas corporeas dicim9 quia loco cōscribuntur. sed quod loco conscribitur locale est. igitur omnis creatura spiritualis localis est. multo fortius t natura corporalis. ergo omnis creatura localis est. ergo per hoc patet q̄ ponitur esse in omni re ponetur ee in omni loco. sed hoc ponitur per hoc q̄ est deū esse vbiq̄. f. q̄ sit in oībus rebus. ergo t q̄ sit in omnibus locis. t ita idē est dicere de9 est vbiq̄ t deus est in omnib9 locis. ¶ Itē gratia huius queritur. vtrum idē sit dicere deus est vbiq̄ q̄ deus est in omni re. quod nō videtur. quia cum dico deus est in omni re: dico habitudinē conseruantis ad cōseruatum. sed conseruatum magis est in cōseruāte q̄ econuerso. quia conseruās continet cōseruatum ad minus virtualiter. ergo ex hoc q̄ dicitur deus est in omni re. ponitur q̄ res sint in deo et cōtineantur ab illo et non ecōuerso. Sed cū dico deus est vbiq̄ nihil pono esse in deo: sed pono ipsum replere omnia vbi. ergo nō est idē dicere tc. ¶ Item destructo omni loco et manētibus adhuc rebus: adhuc esset dicere deus est in omni re. ſz nō contingit dicere deus est vbiq̄. quia vbiq̄ ponit aggregationem locorum. ergo aliud est dicere hoc et illud. ¶ Responsio. q̄ est locus corporalis de quo damas. loc9 corpalis ē finis ales termin9 ei9 qō cōtinet fm id qō cōtinet quod cōtinetur. Est etiā locus spiritualis de quo scilicet idē damascē. Est autē intelligibilis locus vbi intelligitur. t est intellectualis et incorporea natura t non corporaliter cōtinē sed intelligibiliter. Est autē locus corporalis communis. f. primum celū quod cōtinet visibilia t inuisibilia. de quo damascenus. Celū est cōtinentia visibilium et inuisibilū creaturarū. infra enim ipm intellectuales angelorū virtutes et omnia sensibilia concluduntur t circūterminātur. Similiter est locus spiritualis cōmunis. f. diuina virtus vel potētia de quo dicit greg. q̄ qualibet mittantur angeli intra deum currūt. Est iterum locus spiritualis specialis limitatio siue terminatio ppie potētie. Vñ ambro. in lib. de spiritusancto. omnis creatura certis nature sue circūspecta est limitibus modis proprijs locis respōdet modi ppij. vnde modo p prio locus corporalis rñdet. modus ppius ei9 quod est fm q̄ describit phs dicēs. vbi est circunscriptio corporis a loci circūscriptione procedens. Similiter modo proprio loci spiritualis respōdet vbi. de quo aug. in lib. de anima t spiritu. sicut deus vbiq̄ est in semetipso: sic anima vbicūq̄ est. est i semetipa quodāmodo. sumendo igitur vbi cōmuniter p out respondet loco corporali et spirituali. deus esse vbiq̄ est deū adesse omni vbi t nulli ibi deesse. t hoc ē qō dicit aug. q̄ deum esse vbiq̄ est nusq̄ deum abesse. Sic igitur sumpto vbi. omnia hñt vbi. spiritualia vbi quod respōdet loco proprio spirituali t corporali. Et corpoalia vbi quod respōdet loco proprio corporali. ¶ Sed obijcitur. q̄ primū celū nō habet locū nec corporalem nec spirituale. Dicēdū q̄ quo ad esse partium habet locū proprū corporale. quo ad esse totius: habet locū proprium spirituale qui est limitatio sue essentie t potentie. Dicēdū ergo q̄ differt deum esse in omni loco t vbiq̄ t in omni re. Cuz ergo dicit deus est vbiq̄ notatur habitudo replentis ad repletum. vñ sensus est. deus est vbiq̄. deus est presens omni vbi t replens omne vbi. Et similiter deus est in omni loco. i. deus est pñs omni loco t replens omnē locū. vñ aliud t aliud dicit per ista. Cū aūt dicitur de9 est in omni re. notatur habitudo cōseruantis ad cōseruatū per hāc prepositionē in. ¶ Ad hoc quod obijcitur q̄ oīs creatura est corporalis. dicēdū q̄ spūalis creatura nō est corporalis simpliciter. ds tm̄ corporalis habito respectu ad simplicitatē primi. vñ dicit damas. omne qō est: cōparatū est ad deum q̄ solus est incorporalis: grossum t materiale inuenit. Solus em̄ essentialis t incorporeꝰ de9 est. vñ ex tali modo existēdi corporalis nō sequit q̄ sit localis: nisi noīe extenso co mō q̄ locus ds limitate essentie et potentie rei. ¶ Ad aliud dicēdum. q̄ duplex est cōtinens. f. virtuale t dimēsiuū. Virtuale est duplex. f. extra t itra Intra sicut aīa virtualiter cōtinet corpus: de9 aūt est virtuale cōtinens intra t extra. ipse em̄ est itra omnia nō iclusus: t extra oīa nō exclusus. Ea ergo rōne qua ipse est continens intra sicut aīa corpus: dicitur esse in reb9 sic aīa in suo corpore t singulis mēbris tota. ea vo rōne qua ipse est cōtinēs extra. dicūtur res esse in deo. t sic cū dicit de9 est in omni loco: notat habitudo replētis ad omnē locū. Et similiter cum ds de9 est vbiq̄: habitudo vt replētis t pñtis ad omne vbi. cū ds deus est in reb9: notatur habitudo cōtinentis intra ad ea q̄ cōtinet. cum ds res est in deo: notatur habitudo continentis extra ad ea que continet. t sic patet qualiter deus est in rebus t etiam qualiter res sunt in deo.

Ambro. pte iij. li. j. c. vij. a.

Aug. parte. t. cap. xviij. i fi.

Obiectio. rño obiec.

Membrum quartum.

Solu. arg. a.

de9 intra omnia et extra omnia.

.U. ab eterno cōueniat deo esse vbiq̄.

QUarto queritur vtrum ab eterno conueniat deo esse vbiq̄. Ad quod sic. sicut semper dicit aggregationē oīm tēporū: sic vbiq̄ oīm vbi. Sed est dicere ab eterno q̄ de9 est semper. ex hoc. f. q̄ est in suo nūc eterno. q̄ recipit sua virtute omnia vt tpa que transeunt t transierunt. ergo similiter debet dici esse vbiq̄ ab eterno vel quare nō. ¶ Item aug. ad dardan. vbiq̄ dicitur deus quia nusq̄ est absens sed istud cōuenit ei ab eterno: ergo t esse vbiq̄. ¶ Cōtra. vbiq̄ dicit aggregationem omnium vbi. hec autem aggregatio est creata ergo non est ab eterno. ergo nec deus est vbiq̄ ab eterno. ¶ Solutio. dicēdum q̄ cū dicitur deus est semper. in itellectu eius q̄ est semper duo sunt

aug. pte. vij. cap. viij. a. oppositū argumentum.

Solutio.

sunt. scz principale t connotatū. quia ly semper supponit ipsum nūc ad presens diuinuz. t hoc est principale. connotādo tamen respectuz ad omnia nūc temporis que fluunt. t propter hoc sensus est. deus est semper. i. deus est in suo nunc. t nūq̄ deesse alicui pterito. presenti t futuro. Similiter vbiq̄ dicit plenitudinem bonitatis diuine. cōnotando tamē respectum ad omne vbi in creatura. nā deus comparat ad res vt bonitas t vt eternitas. t sicut nunc sue eternitatis quod est ex parte esse: comparatur ad omne nūc tēporis. que comparatio designatur cum dicitur. deus ē semper ita plenitudo sue bonitatis ad omnem capacitatē t omne vbi replenduz in creatura operatur. que cōparatio designatur cū dicitur. de9 est vbiq̄. ibi enim designatur pñtia bonitatis diuine t respectus ad omne vbi replenduz. vnde sensus est. deus est presens omni vbi. t replēs omne vbi. t pricipaliter designatur presentia t plenitudo bonitatis diuine cū dicitur deus est pñs. et respectus cōnotatus cū dicitur deus est replēs omne vbi. buiusmodi aūt respectus cōnotatus temporalis est. ¶ potest aūt dici respectus iste vl fm actū vel fm habitum. Si dicatur fm habitū: sic verū est dicere ab eterno deus est semp. q̄ deus est ab eterno in suo nūc q̄ō est aptum vt nō desit alteri tempori. Similiter hoc modo ab eterno est vbiq̄. vt sit sensus. bonitas diuina apta est replere omne vbi. Si in vtraq̄ dicatur cōnotatum in actu. sic hec nō est vera. ab eterno de9 est semper. quia propter hoc notaretur q̄ tempus eēt ab eterno. Similiter hec non est vera ab eterno deus est vbiq̄. quia sic notaretur q̄ vbi esset ab eterno. vnde sicut deus nō dicitur dñator ab eterno. dicit tamen dominus ab eterno. quia dominator dicit respectum ad creaturam fm subiectionē in actū vel in habitum. sic ex parte ista deus est vbiq̄. deus est semper.

An sit ei proprū ee vbiq̄ In oppositū.

¶ primum. Scōm.

Tertium.

quartum.

Responsio. Aug. pte. viij. cap. viij. a.

Solutio ad primum.

Membrum quintum.

QUinto queritur an alij q̄ deo conueniat ee vbiq̄. t videtur q̄ sic. quia vniuersale est qō est vbiq̄. t illud ē aliud a deo. ergo tc. ¶ Maior patet. qz hoc vniuersale substantia vbiq̄ est nec est dicere aliquod vbi in quo non sit substantia. ¶ Item si aliqd cōuingit alij fm totalitatē vel alij toti. nō erit totū. ibi erit illud cōiunctum. sed humana natura toti diuine nature i pso cōiungit: ergo vbi tota diuinitas t humanitas. sed tota diuinitas est vbiq̄. ergo et hūanitas. ergo alij q̄ deo cōuenit. ¶ Item ē ponam9 q̄ nihil sit in mūdo nisi vnus hō. possum dicere q̄ aīa illius hōis sit in qualibet pte corpis. ſz nō sit vbi nisi illi9 corporis ergo est i oi vbi. ergo ex ypostasi pōt cōuenire ei ee vbiq̄. ¶ Itē angelus pōt velle esse vbiq̄. sed si pōt esse illud velle: potest esse ibi quia cū dicat aug. de corpore glorificato. q̄ ibi erit vbi volet. multomagis istud est verū de angelo. ergo angelis potest cōuenire esse vbiq̄. ergo nō soli deo. ¶ Solutio. cum dicitur deus est vbiq̄ semper intelligit q̄ nō sit dependentia eius ab vbi. t ideo dicit aug. ad dardan. in seipso est t vbiq̄. vbiq̄ quia nusq̄ est absens in seipso: qz non continetur his quibus est presens et propter hoc per hāc deus est vbiq̄: nō excluditur hec deus est in seipso. immo per ipsam ponitur presentia dei pñs oīm vbi sine dependētia eius ad vbi. et quia istud alicui creature non cōuenit: propter hoc proprie non conuenit nisi soli deo q̄ sit vbiq̄ nisi fm quid. ¶ Ad primum ergo obiectum. Dicendum. q̄ quando aliqua res proprie dicit esse vbiq̄ per hoc ponitur proprie q̄ sit ens separatum non dependens. t q̄ nata sit replere omnez rem. t istud soli deo cōuenit et nō forme vniuersali. forma em̄ vniuersalis nō habet esse p se nec separatuz immo dependēs a primis. vnde destructis primis impossibile est aliquod aliorū remanere. t ita fm actum existendi dependet a singularibus vniuersale. Itez quelibet creatura fm q̄ comparatur ad deū est nata repleri diuina bonitate. aliter enim vacua esset. t ideo omnis res siue sit subsstantia siue accidens quecūq̄: sic comparatur ad deum vt vbi. communi modo loquēdi. Sed vniuersale quod est subsstātia nō comparatur ad omne singulare vt ad suum vbi: sed solū ad sua singularia. vnde q̄ sit ſ. in quo non sit subsstantia hoc est suorum singularium sed non est in alijs rebus. Item t si nō esset nisi subsstantia t eius singularia: adhuc tamen nō esset nata replere omnia aliorum generum que possent esse sicut deus. ¶ Ad aliud. Dicendum. q̄ licet humanitas cōiungatur diuinitati toti. i. perfecte nō tamē propter hoc sequitur q̄ habeat extensionē vbiq̄. licet enim natura humana sit vnita diuine in vnitate persone nō tamē natura humana cōmetitur immensitati diuine que quidem immensitas quia circūscribit esse per diffinitionē t circūscriptionez requirit esse vbiq̄. natura autem humana huiusmodi immēsitatem non sortitur ex hac vnione propter quod diffinirī habet t circunscribi loco. tamē quoddā mirabile conuenit ei ex hac vnione. scz q̄ ipsa eadem humanitas potest esse in pluribus altaribus simul. Ita tamen est in pluribus quod nō est vbiq̄. nec potest esse. quia sacramentaliter non potest cōsecrari ex alijs speciebus q̄ panis et vinū. he autem species non pñt esse vbiq̄. t propter hoc nec corpus christi. quia terminata materia de qua consecratur sequitur necessario q̄ non possit esse vbiq̄. Et si ponerēt q̄ nihil aliud esset nisi panis et vinum. esset t vbiq̄: adhuc tamen posset intelligi materia de qua nō posset consecrari: et ideo non proprie posset dici vbiq̄: licet etiam species ille essent cōsecrate. ¶ Ad tertium. Dicēdum. q̄ licet ille homo esset in omni vbi quod est. non tamen esset vbiq̄ sicut deus quia vbi dictum de deo notat presentiam ad omne vbi quod est. q̄ si etiā essent alia vbi. q̄ diuina bonitas repleret ea. et hoc est vbiq̄ proprie. licet aūt anima istius hominis esset i quolibet vbi quod posset ee. ¶ Ad vltimum. Dicēdum. q̄ duplex est potentia. ics potentia absoluta que dicitur potentia nature. t potētia ordinata. loquendo de potētia absoluta: possem ergo velle nō mori. quia voluntas est impossibilium: sed non loquendo de potentia dei ordinata. sic angelus de potētia nature posset cē velle in omni vbi: sed non de potentia dei ordinata per gratiam. quia cum nihil posset ee vbiq̄ simul nisi de9. si ipse vellet ee vbiq̄: simul vellet ee deus. quod non potest velle de potētia dei ordinata. licet posset de potētia nature quia vt dictū est ipsa est impossibilium.

Ad scōm.

Nota humanitas xpi eadez pōt ee in pluribus altaribus simul.

Ad tertium.

Questio. r. de existentia

diuine essentie in rebus.

Uesito de immēsita

te diuine eēntie q̄ tū adesse i loco. q̄rendum est de existentia eius in rebus generaliter. ¶ primo an sit extra res. Scōo an sit in rebus essentialiter. presentialiter. potētialiter. Tertio de numero istorum modorū essentialiter. psentialiter. potētialiter. Quarto que ē ratio distinguendi istos modos. Quinto vtrum predictis modis existat deus in rebus equaliter.

An deus sit extra res.

Membrum primum.

AD primuz sic opponit anselmus. si deus vbiqz est essentialiter.ergo vbi locus est et vbi locus non est.erit itaqz extra omnem locum.et intra omnē locum.et supra omnia.ifra omnia intra oia.extra omnia: ergo est extra res. ¶Item anselm⁹ in monologion.quo niam absurduz est vt scilicet.quemadmodum nul latenus aliquid creatum potest excedere fouentis immensitatem. sic creans et fouens nequaq̄ aliquo modo valeat excedere factoꝛ vniuersitatez liquet quontā ipsa est que cuncta alia pozat et superat claudit et penetrat.et vult dicere. q̄ sicut absurdum eēt dicere q̄ res creata se extendit vltra immensitatē creantis. ita q̄ creatoꝛ claudatur in creaturis.ita q̄ eas nō excedat.ergo ē extra ens. ¶Cōtra.nihil est extra omne.ergo nihil ē extra res.ergo nec deus est extra res. ¶Item bene sequitur si hoc est in hoc:ergo illud est.quia in quo est aliquid ipsum est.si ergo deꝰ est extra res:ergo aliquid est extra res.quod est falsum: ergo et primū. ¶Solutio Dicendum q̄ deus est in reb⁹ ꝛ extra res.vnde intra non est inclusus: extra nō est exclusus et idem est dicere deus est extra res ꝛ deus ē in se. ¶Ad primam rationem in cōtrarium.Dicendum q̄ hoc signum omne potest distribuere p vniuersitate creaturarum solum.et sic illa ꝓpositio est falsa.vel pōt supponere pro eo qui est supra vniuersitatem creaturarū ꝛ hoc est deus.ꝛ sic est vera.quia nihil extra deum.ꝛ primo modo accipitur cum dicit deus eē extra omne. ¶Ad secundum. Dicēdum.q̄ cum dicitur ī quo est aliquid ꝛc.si hoc q̄ dico aliquid supponit rem particularem vera est illa propositio.ſz deus nō est res particularis.propter hoc nō sequitur q̄ si deus est extra res. q̄ aliquid particulare.ſ. aliud a deo est extra res.immo idē ist dicere q̄ deꝰ est extra res:q̄ deꝰ est in se. per hoc enim quod est in se qui est supra vniuersitatem rerum.sequitur q̄ sit extra omnia.

als extre creantis.

In cōtrariuz argumētū .j. scōm argu.

Responsio.

Solutio ad cōtrarium.

Ad scōm.

Cōclusio

Membrum secundum.

An sit ī rebꝰ potētialiter: essentialiter. presentialiter. Richard. lib. ij. capꝫ xxiij.

DOstea queritur vtrum deus sit in rebus potētialiter.essentialiter.presentialiter. Qō potētialiter sit ī rebus. Richardus in li. de trinitate Si deus omnipotēs ē. consequenter ꝛ vbiqz potest.si vbiqz potest:potētialiter vbiqz ē. ¶Item q̄ presentialiter.anselmus in monologion.Simili nāqz per omnia ratione qua collectum est omnia eē per aliquem vnum. ipsum solum est per seipsum:et alia per aliud.Simili inquā ratione potest probari. q̄ quecūqz vigent: per vnum aliquid vigent. vnde solum illud viget p seipsum ꝛ alia per illud.quod quomā aliter esse non pōt nisi vt ea que facta sunt vigeant p aliquid. ꝛ id a quo facta sunt vigeat per ipsum. necesse est vt sicut nihil factum est nisi per creatricez pñtem essentiam.ita nihil vigeat nisi per eiusdem seruatricem pñtiam.Ex qua autoritate patet. q̄ presentialiter est in omnibus que sunt. ¶Itez q̄ sit vbiqz eēntialiter Richardus de.ſ.vi. si vbicunqz potentialiter: vbiqz est eēnaliter.cūꝫ non sit aliud et aliud in ipso potentia ct eēntia..aliter extenderet se potentia vltra eēntiam quod est inconueniens. ¶Cōtra.omne quod est eēntialiter in aliquo est de illo vel principium cēntiale illi. Sed diuina eēntia non est de rebus:ergo si eēntialiter est in eis.ē principium essentiale illis:sed principiuz eēntiale ē ſm aliquod genus causarū.deus autem non est sicut materia ergo est forma vel finis vel efficiens. ſm q̄ finis non est eēntialiter in rebus.immo extra res.Similiter in q̄tum efficiens.quia finis ꝛ efficiens cause sunt extrinsece.ergo ponitur actio in rebꝰ vt forma. ¶Sed tunc obiicitur.deus non est forma rei que dat esse cōiuncto.immo est ex forma exemplaris. sed forma exemplaris est extra res nō itra.ergo deꝰ aliquo modo nō est essentialiter in rebus cum non sit de re:nec principium essentiale quod sit in rebꝰ. ¶Item illud per quod dicitur deꝰ esse in rebus.dicitur in deo per cōparationē ad res:sed essentia dicit omnino abstractum:ergo habet intellectum absolutum a cōparatione ad res.ergo deus ſm essentiam nō debet dici in rebꝰ.sed absentia venit essentialiter.nec essentialiter est in rebus. q̄ autez deus sit ita essentialiter in rebꝰ q̄ sit de esse rerum:videtur.augu.in lib.de anima et ſpiritu.deus est rerum vniuersitas ita q̄ nullū singularuz. propterea motibus rationis nō subiacet.quia ratio nō est nisi de re aliqua.aut ergo istud dicitur per essentiam aut per causam.q̄ dicit deus est vniuersitas rerū.si per causam non per essentiam: ergo et similiter secundum dicetur per causaz nō per essentiam quod est q̄ nullum singulorum est. quod est incōueniens. cum ergo hoc abneget esse per essentiā:ergo et primum potuit esse p essentiam ergo ita est essentialiter in rebus quod est de illis siue de esse rerū. ¶Itē aug.viij.de trini.Est bonum per essentiā ꝛ bonum per participationē.ꝛ dicit.tolle hoc tolle illud:ꝛ inuenies summū bonum quod est bonum per essentiam.ergo bonum per essentiam quod est deus:est essentia aliorum bonorum. Sed sicut se habet bonum ad bonum ita essentia ad essentiam ergo ita essentialiter est in aliis quod est diuinorum essentia. ¶Item queritur vtrū sit ita essentialiter in rebus q̄ formaliter:ad quod sic.omne esse est a forma creata.sed forma creata dat esse determinatuz et tractum in partem.ergo oportet ponere causam formalem vniuersalē que facit esse simpliciter. sed deus est hmōi forma ergo est a rebus essentialiter ita q̄ formaliter est principiū ipsius eē simpliciter non determinati in creatura. Malachie et minor patent per boecium in lib. de trinitate dicētem.deus est vere forma que nec ꝙ imago ē ꝛ que eē ipsuz.ē ex qua est eē:nā eē forma est. ¶Itē sicut est bonū per eēntiam et participationē.ita ꝛ eē per eēntiaz ꝛ participationez.si ergo creature dicūtur bone per participationem diuine bonitatis:ergo sunt entes per participationē diuine eēntie. Si ergo eo sunt quo participant eēntiam:ergo est in illis formaliter.qz quo res est illud formale est. ¶Item diuina eēntia simplex est.ergo nō potest trahi in partem.ergo nō participat a creaturis hoc modo.ergo si ab eis participatur:hoc est sicut nos dicimus participatiōe spēi plures homines sunt vnꝰ homo sed ī hac participatione illud quod participatur eēntialiter est ꝛ formaliter est impartipās.ergo ꝛ diuina eēntia eēntialiter ꝛ formaliter est in omnibꝰ rebꝰ. ¶Solutio. Dicēdū.q̄ diuīa eēntia ē in oibꝰ rebus ſm pdictos tres modos generales.ſ.eēntialiter. potentialiter.presentialiter.et hoc patet per autoritatem grego.super illud canti.v. quo abiit dilectus tuus. Deus communi modo omnibus inest eēntia.presentia.potentia.Et istos tres modos tangit dauid prophetа di.in.pſ.Si ascendero in celuz tu illic es. per hoc tangens modum existendi deū essentialiter:per hoc autem si descēdero ad infernum ades. tangit modum existendi presentialiter quia ad esse tangit presentiam.per hoc autem quod dicit ꝛ habitauero in extremis maris.illuc enim manus tua deducet me.i.potentia tāgit modum existendi potentialiter.

Obiectio.

Scōm.

Utrūdeus sit de esse rerum. aug.pte.v.ca. xij.in fi.

Aug. pte.v.c xij.de summo bono.

U. sit ita eēntialiter in rebus q̄ forma liter.

Boe.li.j.c.ij. Tertium.

ps. cxxxviij.

In deo sunt eēntia virtus et operatio.

Solutio ad rōnes in contrarium.

ad obiectonē

Ad scōm.

ad rōnē aug. viij.de trini.

tentialiter.nec est intelligendū q̄ ita reddantur singula singulis.quin illis tribus modis sit in celo et etiā vbiqz.ꝛ sic appropriando tāgit triplicem modum existendi in omnibꝰ rebus. ¶Et ad habendā distinctionem istoꝝ modorum generaliū: notādū. q̄ ín deo sunt tria.essentia.virtus ꝛ operatio. et dicotria ſm rationem intelligentie.ꝛ distinguuntur illi modi ita q̄ per essentiam est ī rebus essentialiter.per virtutem est i rebus potētialiter.per operationem ꝙ presentialiter. Ihā per operationem innotescit rebus diuina potētia ꝛ essentia. Io.j.in visibilia dei ꝛc.ꝛ sapꝫ.xiij.a magnitudine spēi creatu re poterat creatoꝛ eorum cognoscibiliter videri.qz igitur sua essentia attingit omnem rē propter hoc dicitur in rebus omnibꝰ essentialiter. quia ꝙ sua potētia vel virtus et sua operatio per quam ipsa est presens attingūt omnem rē ꝓpter hoc in omnibꝰ rebus est potētialiter ꝛ principaliter. Aliter voluerunt distinguere dicētes q̄ primū quod cadit ī intellectu est ens.ꝛ post ens potētia.ꝛ post ens actus cōnotat.ergo diuinū esse respectu entis simpliciter cum dicitur essentialiter esse.respectu entis potentia cum dicitur:potentialiter esse. respectu ꝙ entis actu cū dicitur presentialiter esse.vt ostendatur ergo q̄ dominium eius nusq̄ deest quoquo modo accipiatur ens.dicitur esse his tribus modis in rebus. ¶Ad primā rationem incōtrariū dicendū.q̄ deus non est essentialiter in rebus vt principiū qō sit de esse:sed vt principiū essentiale.Sed distinguēdum.est principium partis esse:ꝛ est principium essentiale totius esse. primo modo anima est principium essentiale corporis.non enim est ei principiuz totius sed partis. Non enim est principium corporis quia corpus.sed corporis quia viues actu et sic est ei principiū partis esse.sed deus dicit principium essentiale quia est principium totius esse. vñ est principiuz corporis ꝛ quia corpus ꝛ quia viues quia sicut dicit anselmus in autoritate predicta in monologion.quecūqz vigent per ipsum vigent: et ipse solus per seipsum viget.sine isto ergo principio essentiali nō possunt res esse.Et qō obiicit q̄ principium essentiale quod est in re accipitur ſm formalem causam intra.Dicendū q̄ hoc est verū de principio essentiali partis esse.sicut est anima. ¶Ad secundū.Dicendū.q̄ diuina essentia est abstracta a rebus per impermixtionem. quia omnino non est ipse res nec dependet ab eis. sed nō est abstracta p causalitatem:quin res dependeant ꝛ teneantur ab ipsa.nec esse possint sine ipsa.vnde creatura ab ipso nō potest abstrahi.vnde sicut lucere solis est substantificū claritatis ꝛ illuminationis que ab ipso est in aere.ita q̄ nō potest esse sine illo: sic claritas esse creature non potest sine claritate lucis eterne. quin semp irradiat ꝛ influat in ipsam. ¶Ad aliud quo queritur vtrum deus sit ita essentialiter in rebus q̄ sit de esse rerum.Dicendum sicut habetur.j. cor.xv.vt sit deus omnia in omnibus.glo.quia deꝰ erit vita ꝛ victus et copia ꝛ gloria ꝛ salus ꝛ honoꝛ ꝛ pax ꝛ finis desideriozū ꝛ omnia bona.et hoc erit in omnibus:sic potest dici q̄ deus est vniuersitas rerum aut quia est vniuersa res.aut qz est entitas. veritas.bonitas.a quo vniuerse res pendent. ¶Primo modo nō intendit augustinus q̄ sit vniuersitas rerum sed secūdo modo.ꝛ quod dicit post et nullum singulorū per hoc notat q̄ ipse sit plenū ens a quo omnia alia nō tractū in partem. ¶Ad aliam rationem augustini tolle hoc tolle illud ꝛc.Dicendū q̄ si dicatur forma que est secūdo perficiens ꝛ esse cōiuncta.sic nō potest dici deus forma rerū. sed si dicatur forma perfectio separata ſm esse.tenens ꝛ cō plens omnia in esse:sic ipse deus est vere forma.Et hoc modo vult boetius q̄ ipse sit vere forma.ꝛ omnis alia forma imago.quia tenet omēs formas in sua materia.et est perfectio perfectionū. sed non sequitur q̄ sit de rebus.per hoc patet solutio ad aliā rationem. ¶Ad tertiuz. Dicēdum.q̄ augustinus ad dardan.ponit exemplum de participatione diuine bontatis in creatura. Et ponit exemplum de auditu in his qui audiūt.cū pariter appropinquāt et:tantomagis alius alio capit.quanto est acutioꝛ auditus.tantominus autē quāto est obtusioris.cū ille non magis minusue insonet. Sed in eo loco in quo sunt omnibus equaliter presto:sic quanto excellentius deus natura incorporea et immutabiliter vna totus adesse rebus omnibus pōt et singulis totus:q̄uis in quibus habitant habeāt eum p sue capacitatis diuersitate.alij plus alijminus participatio ergo ista nō est qz trahatur in parte.immo q̄tum ad effectū.scōm.ſ. q̄ aliquid efficitur plus vel minus:efficitur in conformitatem diuini esse. et ſm q̄ aliquis plus aptus est,tanto plus participat isto modo.Quod ergo obiicitur vtrū participetur sicut dicimus speciem participari a singularibus.dicendū q̄ non quia essentia vnibilis vna est. sed tamen multiplicat in participantibus. ita q̄ partitur in hoc et in illo. et ita participatio ista est in vna forma multiplicata.sed diuina essentia non participatur multiplicata. Item vniuersale est de esse eorum que participant ipsum.diuina aūt essentia in rebꝰ participātibꝰ ipsam sed non est de illis.

pat et sol. ad qstionem.

Ad scōm sol. Aug.pte.viij. capꝫ.viij.b.

Sol.obiecte. questionis.

Membrum tertium.

Queritur de nūero istoꝝ modorum. augu.ad dar. capꝫ.v.a.

GErtio queritur de numero modoꝝ existendi deuz in rebus. Ad quod sic augu. deus dicitur esse in mūdo vt creatoꝛ ꝛ rector.vt creatoꝛ dicitur esse potentialiter. vt rectoꝛ presentialiter.ergo solum his duobus modis est in rebus. ¶Item deus essentialiter est in rebus.quia eius essentia nō deest alicui creature:sed nō deesse est esse presentialiter in rebus. ¶Itē queritur si est in ommibꝰ per volūtatem sicut alijs modis:ꝛ videtur q̄ nō.cum dicat dominus per pphetam.nō est voluntas mea in vobis.i.malis. ¶Itez deꝰ se habet ad res vt alpha ꝛ o.ꝛ isti modi nō sunt aliqui predictoꝝ:ergo alijs modis q̄ tribus predictis est deus in rebus. ¶Secūdo contra.potentia,non exit in esse nisi per voluntatē: ergo magis se habet per voluntatem ad res q̄ per potētiā:ergo si est in omnibus per potētiam.cōstat q̄ est in omnibus per volūtatem. ¶Itē in deo est personale et essentiale.ꝛ ipsa persona est immensa sicut essentia ergo est vbiqz personaliter sicut essentialiter.ergo pluribus modis est in rebus q̄ tribus predictis. ¶Solutio.Dicēdum.q̄ isti tres modi generales sunt existendi deuz in creaturis.ꝛ decurrūt p alios. ¶Ad primo ergo obiectum. Dicendū.q̄ est loqui de rebus q̄ tum ad esse vel q̄ tum ad fieri. sic ī illis est deus vt creatoꝛ.ꝛ etiam est in illis predictis tribus modis.loquēdo aūt de ipsis prout sunt. sic est in illis rector in q̄ tum est in ipsis. hoc modo est in ipsis tribus predictis modis.vnde modi illi nō excludūt illos.immo ponunt illos. nec faciunt vnuz cum illis. ¶Ad secundum.Dicendum.q̄ esse presentialiter est dupliciter.vno modo dicitur presentialiter esse ad esse rei ꝛ non deesse.alio modo dicit presentialiter esse quasi pre sensu esse. vt.ſ. habeat in re esse cognoscibiliter.sapientie.xiij. a magnitudine speciei ꝛ creature poterat creatoꝛ horum cognoscibiliter videri. ¶Primo modo idem est esse presentialiter quod essentialiter. Secundo modo nō

Scōm argu. questio. iij. Tertium. Malachi. j. quartum. apo.xxij

Quintū. Responsio ad questio.

als mūerū. Ad scōm.

Ad tertū. et sic procedit ratio illa ex parte qua nō faciūt deū ¶Ad tertiū. Dicendum. q̄ esse vt alpha t.o. nō dicunt habitudinem ſm quam de⁹ ē in rebus: sed in q̄tum est extra vt principium t finis rerum t ideo non faciunt modum differētem ab illis existendi deum in creaturis. ¶Ad aliud. Dicendū. q̄ voluntas in deo respicit bonum volitū. sed quia bonum est duplex scz nature t ordinis. Si respicit bonum ordinis sic non est de⁹ vbiq̄ per volūtatē. quia iste non est in malis in quibus nō est bonitas ordinis. Si respiciat bonū nature sic est in omni re per voluntatem: sed tunc idem est dicere deum in creatura per voluntatem t per operationem. t ideo non ponit modum differentē ab illis. Item volūtas p̄ pte est ad res nō in rebus. t propter hoc non facit quemadmodum essendi deum in reb⁹. ¶Ad quintum. Dicēdū. q̄ esse personale duo ponit. s. esse ſm tres personas t esse ſm distinctionem. Primo modo dicitur deus personaliter in omnibus rebus. et hoc ſm tres modos predictos generales. nec istud ponit alium modū existendi ab istis. si dicatur esse personaliter. i. esse per distinctionem: sic istud non potest facere generalem modum essendi in creaturis. quia modus quo dicitur esse in omnibus reb⁹ est per indistinctionez. t propter hoc isto modo nō habet respectum ad res: ideo nō facit modū existē di aliū a predictis. t sic patet solutio.

Que sit rō di stinguendo istos modos Primus mo dus.

Membrum quartum.

Quarto queritur de modis assignandi distinctionem istorum modorum. Primus modus assignandi distinctionem talis est deus comparatur ad res vt dans esse rebus. vt regens res: t vt cognoscens. Inq̄tuz comparatur ad res vt cognoscens. p̄sentialiter dicitur esse in rebus. Inq̄tum dans potentionaliter. inq̄tum regens. essentialiter.

cōtra primū.

¶Sed contra istam distinctionem obijcitur. in hoc q̄ deus cognoscit res magis dicuntur res esse in ipso q̄ econuerso ſm illum modum assignandi. ergo nullus est modus distinguendi modos istos.

Scōs mod⁹.

¶Secundus modus distinguendi est ſm q̄ dicit doctissimus q̄ tribus modis exeunt res a deo. per processionem essentialem vitalem. cognoscibilem. Et iterum. que exeunt per processionem cognoscibilem exeunt tribus modis scz per processionem sensualem. rationalem. intelligibilem. in q̄tum exeunt res ab ipso processionem essentialem dicitur esse essentialiter. Inq̄tum vero per processionem vitalem. cuz motus perfectus sit vita. dicitur esse in rebus potentionaliter. Inq̄tum vero res exeunt ab eo per processionem cognoscibilem sic facit se presentem in rebus t sic dicitur esse in reb⁹ p̄sentialiter.

contra scōm.

¶Sed econtra. si sic esset ergo deus in rebus entibus tm̄ que nō viuūt. nec cognoscunt non esset illis tribus modis. sed solū vno modo. s. essentialiter quod est falsum cū in oīb⁹ reb⁹ sit illis tribus modis predictis. t ita nulla est assignatio predicta.

terti⁹ mod⁹.

¶Tertius modus distinguendi talis est. nos videmus in rebus creatis q̄ alicubi est res per potentiam vbi non est per presentiam vel essentiam. sicut rex in toto regno. Item alicubi est res p̄ presentiam vbi non est per potentiam vt rex extra regnum suum. Item alicubi est per essentiaz vbi nō est per potentiam. Ut ergo ostendatur in deo perfectus modus essendi respectu creaturarum. deus dicitur esse in omnibus rebus istis tribus modis.

cōtra tertiuz

¶Sed contra. iste modus distinguendi no distinguit presentiam ab essentia. quia vbicūq̄ est presentialiter est essentialiter. ergo ſm istum modum idē est presentialiter et essentialiter: quod est inconueniens. Quartus modus distinguendi est. q̄ hec tria respiciunt essentiam. virtutem t operationem ſm que tria est vestigium trinitatis in creaturis. vt dicatur q̄ essentialiter est in essentia. potentionaliter in virtute. presentialiter in operatione.

quart⁹ mod⁹

¶Contra. constat q̄ presentia dei nō abest essentie rei nec potētia similiter. nec presentia. ergo in essentia est potētionaliter p̄sentialiter et essentialiter.

¶Nō cōcedendum est. Dicendum. sicut prius q̄ isti modi respiciunt essentiam. virtutez. t operationē creatoris. que q̄uis in deo non differant re. differūt tamen in ratione intelligentie sicut supra dictuz est.

Utrū creature sint in deo essentialiter. presentialiter. t potētialiter.

¶Iuxta hoc queritur. Cum deus sit in rebus essentialiter presentialiter. potentialiter. vtrum econuerso creature sint in deo essentialiter. presentialiter. potentialiter.

¶Item res sunt i deo presentialiter: quia in eius cognitione. potentialiter quia in eo sicut i causa. sed essentialiter nō sunt in ipso. quia ſm hoc intelligeretur diuina essentia dependere ab essentia creature quod nō est verum. Causa enim nō dependet a causato vt sic: sed econuerso. vnde cē creature potest esse cause necessarium ad suum esse: Sz non econuerso vnde essentialiter est deus in rebus quia eius eē. est necessariū ad esse rerum: sed nō econuerso res in deo essentialiter. quia essentia entium non est necessaria ad hoc vt sit.

Membrum quintum.

Utrū p̄dictis modis existat de⁹ in rebus eq̄liter. aug.ix.c.xj.a.

Quinto queritur vtrum predictis tribus modis existat deus in rebus equaliter siue vniformiter vel non. Ad quod sic aug. de presentia dei ad dardan. in fine. at duplicem modum existendi deuz in creaturis: scilicet generalem qui est ſm predictos modos. t ipecialē qui est per inhabitantez gratiam. vnde dicit greg. deus natura incorporea t immutabiliter vna totus adesse rebus omnib⁹ potest t singulis totus. q̄uis in quibus habitat habeant pro sue capacitatis diuersitate alij amplius alij minus. Si ergo isti modi referuntur ad modum generalem ergo ſm illos est equaliter in omnibus rebus.

¶Item esse nō recipit magis t minus. ergo si in rebus est quātum ad esse ſcōm istos modos non est magis t minus.

In opposituz argu. primū. aug. pte. iiij. c iij. in fine.

¶Itez philosoph⁹ in libro de causis. causa prima est in oīb⁹ reb⁹ ſcōm dispositionem vnaz. ergo nec plus nec minus.

¶Contra. augusti. in libro de natura boni. distinguens modum. speciem. ordinem dicit. vbi hec magna sunt magnum bonum est. etiā vbi maiora maius bonum est. et vbi nulla nullum bonum est. Sed scōm ista participatur diuina bonitas. ergo magis t min⁹ participatur. ergo scōm magis t minus participatur in creaturis scōm illos modos.

Scōm.

¶Item quedam res magis conseruatur a deo quedam minus. sicut res incorruptibiles magis conseruātur quā res corruptibiles. ergo magis est in quibusdam rebus presentialiter q̄ in aliis cum in rebus dicatur esse presentialiter q̄tuz ad cōseruationem.

Rēspōsio ad questionē.

¶Solutio. Dicendū. q̄ contingit loqui de diuina essentia dupliciter in se t sic semp se habet equaliter: t ſm dispositionē vnaz vel ſm q̄ participari dicitur in creaturis. t sic nō ōz se habere ſm dispositionē vnā: sed ſm magis t minus. Nā creature quedā sunt in participatiōe essentie tm̄ q̄dā i participatiōe eēntie t vite. q̄dā i participatiōe eēntie t vite t cognitiōis. Sz hec iequalitas nō est

ex parte

ex parte ipsius sed ex parte creaturarū participantium ipsam.

Ad primū.

¶Ad primo ergo obiectum. Dicēdū q̄ differt dicere diuina essentia est in rebus. t diuina essentia habetur. quia nō possum dicere q̄ habeatur nisi vbi est per inhabitantē gratiam q̄ gratia habitus est per quā efficitur anima deiformis. Quod autem deiforme est dicitur habere diuinaz formā: t sic per cōsequens deum. t propter hoc ſm istos modos generales nō habetur a rebus: sed ſm ipsos est in rebus t ab ipsis participat. licet ergo sz istos modos non habeatur ſm magis t minus. tñ ſm ipsos participatur plus vel minus.

Ad scōm.

¶Ad secūdum. Dicendū. q̄ est esse dupliciter. s. esse nature et esse ordinis. primum ergo esse nō recipit magis et minus sed secūdum. et a parte illius participatur esse diuina bonitas a creaturis ſm magis t min⁹ t ſm hoc soluitur tertia ratio. Et ratione huius dicit hugo q̄tum ad esse semper est vniformis. tamē q̄tuz ad esse in aliis t in aliis magis t minus quare ſm eē semper est vniformis. ſm esse ēo in aliis t in aliis sest magis t minus.

Questio.xj.de speciali

essentia diuine eēntie in rebus per inhabitantem gratiam.

Quid sit per gratiam esse an ponat aliquid in creatura.

Cōtrariuz argumētum.

Ostquā inquisitū est de generali modo existendi deuz in creaturis. consequenter inquirendum est de modo speciali existendi deum in creaturis qui est per inhabitantē gratiā. circa quam inquirunt̄ ista.

Primo quid est esse per gratiam an ponat aliquid in creatura.

Secundo in quib⁹. vtrum sine sacramentis sit per gratiam inhabitantem.

Tertio vtrū in carne ante infusionez anime possit esse per gratiam inhabitantem.

Quarto vtrū i homine ante natiuitatē possit esse per gratiā inhabitantē.

Quinto vtrū sit in paruulis p gratiā inhabitantē.

Sexto vtrū possit dici inhabitare vel esse in hoie per gratiam gratisdatam.

Membrum primum.

Solutio.q.

Ad primum obijcitur sic. Ex hoc q̄ deus est in aliquo per gratiam. dicitur ille gratus deo. sed hec denominatio nō est nisi ab aliqua creata qualitate. quia modo est gratus t prius non erat: ergo per hoc ponit aliqua qualitas creata in ipsa.

¶Contra. cuz dicitur esse in rebus per essentiam. presentiā et potētiam. et nō ponitur aliqua qualitas creata i creatura im mo p essentiam et potētiam increatā est in creatura. ergo eadē ratione p gratiā increatā. ergo p hoc nō ponitur gratia nisi increata.

Aug.pte.viij. cap.vij.

¶Solutio. Dicendū. q̄ deū esse p gratiā ponit necessario per gratiā creatam in creatura. que quidem gratia est similitudo: qua anima est imago actu t imutatiōe actuali. Et cū se habet anima p cōformitatē ad deū in similitudine expressa. dicitur deus inhabitare in ipa per gratiā. vnde aug. in lib. de presentia dei ad dardan. bi ab eo lōge esse dicunt: qui peccādo dissimiles facti sunt. t bi propinquare qui eius similitudinez pie viuendo recipiūt. sicut recte dicūtur oculi tātolongius esse ab hac luce quāto fuerint deteriores: q̄uis lux presto sit atq̄ oculis pfundat extinctos appropinquare autē luci oculi merito probibent: qui sanitatis accessu acie recipiendo proficiunt. ex hoc pt̄z q̄ gratia creata est similitudo quia anima est imago in actu. vnde esse per gratiam ponit in anima habitum assimilātē deo.

Ad argu. sol.

¶Ad rationem in contrariū. Dicendū q̄ necessario ponitur gratia creata in aia ad susceptionē gratie increate. id est ad bocvt aliquis vniat̄ deo propinqua similitudine vñ aug. propinquare ei dicūtur qui eius similitudinem pie viuēdo recipiūt. vñ sicut acumen necessario est in oculo ad susceptionē lucis: sic gratia creata necessario est dispositio in anima ad susceptionē gratie increate sicut lucis diuine.

¶Et ad illud quod obijcitur. Dicēdum. q̄ ſm deuz esse essentialiter. potentialiter. presentialiter possunt esse creature quod est ē nature. sicut deū inhabitare in anima ponit bene esse quod est esse gratie. vñ vterq; modus ponit aliquid creatum in re. vñ licet modi generales non ponāt aliquā qualitatē creatam: ponunt tamen aliquid creatum sicut modus spiritualis qui est inhabitare per gratiam.

Membrum secundus.

Utrū deus i sacramētis sit p gram inhabitantem.

Secundo queritur. vtrū deus sit in sacramētis per gratiā inhabitantē. Ad qō sic cāti. v. quo abijt dilectus tuus. Gen. Cum deus vniuersaliter in omnibus rebus sit substantia pītia t potentia. tñ familiari quodam modo est p gratiam. Sed cōstat q̄ deus familiari mō est in sacramētis t aliis reb⁹ sanctificatis. ergo est in illis per gratiā inhabitantē.

¶Itē hugo. de sancto victo. Sacramentū est elemetum corporale ex similitudine repītans. ex institutione signās ex sanctificatione visibilē gratiā cōtinens. ergo de⁹ habitat in sacramētis per gratiā.

¶Itē aug. vnde est creata virt⁹ aque vt corp⁹ mergat et cor abluat. sed quod abluit cor illud nō potest facere sine gratia: ergo deus est in sacramētis per gratiā.

Oppositum argumētū. j.

¶Contra. inter datorē gr̄e t suscipientē nihil est medium quia sicut per se t sine medio creat. ita per se t sine medio recreat. ergo nō dat aie gratiā mediāte sacramēto. ergo in sacramento nō cōtinetur gratia.

Scōm. Quer̄itur in quo sit ista virtus.

¶Itē ois forma que est in aliquo tāq̄ in cōtinēte ponit in eo tāq̄ in subiecto. sed gratia non pōt esse in sacramēto sicut in subiecto quia sacramētū est corporale. gratia autē ēo est q̄d spirituale: ergo gratia nō cōtinetur in sacramēto: nō igit est deus i sacramentis per gratiā.

Rēsponsio.

¶Si dicat ſm aug. s. q̄ ibi non est gr̄a sed virtus gratie. Cōtra. hec virtus est dispositio vel forma. ergo est in aliquo sicut in subiecto. sed nō pōt esse in sacramēto sicut in subiecto rōne predicta. t ita redit id qō prius.

Sol. ad op positū. j.

¶Solutio. Dicendum. ea sine preiudicio q̄ deus est in sacramentis per gr̄am: nō tñ p inhabitantē gratiam est in sacramento. Nomē enim inhabitationis dicit terminū motus. vñ nec in his que pertinēt ad viā nec invia nec in his que sunt ad finē proprie est inhabitatio. quia ergo motus infusione gratie gratificātis nō terminatur nisi in anima vel substantia spirituali: sacramentū ēo est quoddā adminiculū velut via ad gr̄am. ōz de⁹ esse in sacramento per gr̄az. sed nō inhabitare per gratiā: q̄ est via ad gr̄az: t disponēs ad hoc vt gr̄az suscipiat. Et bene cōcedo q̄ quodā mō familiari est de⁹ i sacramētis. et hic ē mot⁹. q̄ gratia que est opus solius dei: ipsa est in sacramento sicut in causa disponente suscipientem ad susceptionem gratie t hic est ille modus familiaris ſm quem deus est in sacramētis. Et in hoc sensu intelligitur illud quod sacramentum continet gratiam et virtutem gratie. q̄ i eo ē virt⁹ qua disponitur suscipiens ad gratiam. Nec est dicendum q̄ in sacramento sit gratia formaliter sicut in subiecto: sed sicut in causa disponente.

¶Ad primū. Dicendū. q̄ ex parte dātis gratiam nihil est mediū: sed ex parte

susciptientis. Ipsa autem virtus sacramentalis est que disponit ipsam ad gratiã deus ergo de se operatur ꝛ immediate dat gratiam anima autẽ mediãte sacramento recipit eam. ¶Ad illud ꝯo quo queritur in quo sit ista virtus sacramentalis. Dicendũ ꝙ sicut sermo significatiuꝰ duplex habet esse. vnũ est nature. ſm ꝙ est vox vel sonus ab ore prolatus. Aliud ſm ꝙ habet esse ex institutione ſm ꝙ est signum designatiuum alicuius rei ad mouendum intellectum. Sic virtus in voce potest esse duplicit er. vt habet esse nature: aut vt habet esse institutionis ꝛ significantie. ¶Similiter. dicendũ. cum sacramentum sit inuisibilem gratiam cõferẽs ꝙ duplex est esse sacramenti. vnum nature inq̃tum elementum corporale. aliud ex diuina institutione ex qua ordinatur ad significandum et sanctificandum. vnde est ei virtus ad instruendum intellectũ inq̃tum est ad significandum institutum. et virtꝰ ad sanctificandum eo modo quo dictum est: inq̃tum ad hoc ex diuina ordinatione ꝛ ministri executione ordinatum est.

Rñsio ad illũ qõ queritꝰ.

Membrũ tertium.

Utrum deus in carne ãte infusionẽ aie possit eẽ per gram inhabitantẽ.

In oppositꝫ argumẽtũ .j.

DErtio queritur an in carne ante infusionem anime possit esse per gratiam inhabitantem. Ad quod sic luce primo. Exul tauit infans. glo. Mondum erat in ipse spiritus vite ꝛ iam inerat spiritus gratie. sed in quibus est spiritus gratie inhabitat deus per gratiam. ergo ante infusionem anime erat in iohãne per inhabitantem gratiam. ¶Item hiere. j. priusq̃ te formarem in vtero noui te. sed dupler est noticia dei. prima est simpler qua cognoscit omnia. secunda est noticia approbationis. de qua mat. xxv. Nescio vos. sed non loquitur ad hieremiam de prima quia est communis omnibus: ꝛ ita non esset commendatio ipsius hieremie. ergo de secunda. ergo iã ante formationem approbabat. sed non dicitur approbare nisi illos in quibus est per inhabitantem gratiam: ergo ante formationem corporis fuit in hieremia per inhabitãtem gratiam. ¶Itẽ constãs est ꝙ caro illa cum quaeritur anima rationalis est susceptibilis peccati. quia est causa peccati ī aĩa q̃ infundit. sed cuicũq̃ põt ieſſe pctm̃põt ieſſe gratia sed peccatum inest carni vt cause quia ab illa contrahit anima peccatum ergo potest inesse gratia a qua sanctificationem contrahat anima. ergo deus potest esse in carne ante infusionem anime per inhabitantem gratiam. ¶Jtez. j. Coz. vj. Nescitis q̃ membra vestra templuꝫ sunt spiritus sancti. sed spiritus non dicitur inhabitare nisi per gratiam: ergo spiritussanctus est in membris per gratiam inhabitantem. ¶Cõtra. differt esse ꝛ bene esse. et prius est esse ꝙ bene esse. sed anima quãtũ ad eẽ perficit corpus gratia ꝯo q̃tum ad bene esse. ergo necesse est prius animari carnem quã sit susceptiua gratie. ergo deus non potest inhabitare per gratiam in carne ante infusionem anime. ¶Item ordinata sunt gratia ꝛ natura. sicut ergo se habet gratia ad naturam. ita se habet vita gratie ad vitam nature. sed impossibile ẽ ꝙ gratia sit nisi precristat. natura. ergo nec vita gratie poterit existere nisi preexistat vita nature. ergo caro sine anima nõ est susceptiua gratie. ergo non est inhabitabilis a deo per gratiaꝫ ante infusionez anime. ¶Item nihil pertinet ad gratiam quod nõ pertineat ad gloriam. quia gratia est ordinata ad gloriam sed aug. querit de abortiuis sine anima. an pertineant ad glorã resurrectionis. in libro de trinitate respondet ꝙ nõ. quia non ceciderunt per mortem. vnde arguitur sic. Nihil pertinet ad gloriam ꝙ nõ pertinet ad gratiam. ergo cuꝫ ante infusionem anime caro nõ pertineat ad gloriam: nõ pertinebit ad gratiam ꝛ ita non est inhabitabilis a deo. ¶In ero. xxj. si quis percusserit mulierem prægnantem: ꝛ abortiuũ quidem fecerit. sed ipsa vixerit: subiacebit dãno: quãtum maritus mulieris expeticrit: ꝛ arbitri iudicauerint. Distinguit ibi de abortiuis ãte animationẽ ꝛ post. ꝛ ibi nõ cõputãt de inanimatis. ergo non sunt receptiua gratie ante animationem. qz si essent: putabilia eẽnt nec etiam fit aliquis propter hoc irregularis. ꝛ ita idem ꝙ prius. ¶Solutio cõcedimus qꝫ caro ante infusionem anime nõ est inhabitabilis a deo per gratiam. quia non est susceptiua gratie: cum nõ sit ordinata ad gloriaꝫ. Caro enim de se nõ habet possibilitatem ad perpetuitatem siue ad incorruptionem. sed propter vnionem quam habet cũ forma perpetua et incorporali scilicet anima rationali. Unde etiam per illã accipit ordinationem ad gratiam si habet aliquam ordinationẽ ad gratiaz corpus vel caro. ergo ꝙ non habet ordinationem ad animam: nõ habet aliquam ordinationem ad gratiam vel gloriam. sicut est caro ante animationem. ¶Ad primum ergo qõ obijcitur nondum erat in illo spiritus vite ꝛc. satis potest solutio perpendi: qz sicut dicitur in textu. iam erat sextus mensis erat corpus animatum. Dicendum. ergo ꝙ aliquando dicitur res tunc primo esse. cum primo innotescat non esse. quando non innotescit. vnde christꝰ dicitur proficere in sapientia luce scõo quado innotuit eius profectus. dicitur ergo non incipere spiritus vite ſm motum et manifestationem: q̃ ius. secundũ veritatem intus viueret. ¶Ad aliud dicendum. ꝙ noticia approbationis dicitur dupliciter. ſm predestinationem: ꝛ sic nihil bom potest actu. vel ſm presentem iusticiam cum aliquis cognoscitur per gratiam presentis iustitie: primo accipitur notitia hieremie. Unde bern. pulchre inter figurationem in vtero et parturitionem ex vtero diuinum distinxit oraculum. vt illam tantum precognitam. istam sanctitatis munere formatam ostenderet. Sed de noticia approbationis secundo modo accipitur illud quod sequitur hieremie. Et ante q̃ exires de vulua sanctificaui te. vnde subdit bernardus: ne quis prerogatiuam prophete estimãdam de sola prescientia estimaret. ¶Ad aliud quod obijcit. ꝙ caro erat susceptibilis peccati. ergo gratie. Dicendum ꝙ peccatum non dicitur esse in carne formaliter sed causaliter. quia in carne est: vnde postea cõtrahit anima peccatum: sed tamen aliter se habet anima ad contrahendum peccatum: aliter ad sanctificationem siue ad suscipiendam gratiam. Potest enim caro corrũpi dupliciter. vel corruptione nature. vt persone. verbigratia. Caro adc stati ex peccato corrupta erat. vnde fecit sibi perizomata. persona aũt scõm ꝙ dicit anselmus corrumpit naturam. quia caro illa in potentia erat caro omnium hominuz. et sua propria caro erat ibi persona. ergo primo corrumpit naturam. natura corrupta postea corrupit personam scilicet filiorum. nos autem habemus duplicem corruptionẽ scilicet ex adam et ex actuali peccato. vnde duobus modis caro inficitur a peccato. sed soluꝫ vno modo sanctificatur a gratia. scilicet solum ratione persone. vnde in persona solum

Respõsio ad questionem.

Sol. ad argumẽtũ primũ oppositũ.

ad scõm.

Bern. i ser. de bea. io. bap. primi logys.

ad tertium.

lam potest fieri sanctificatio. ꝛ hoc illo ordine quo se habet ad personam. gratia autem nunc̃ transfunditur per naturam. quia non habet ordinez ad illam. sed solum ad personam: ꝛ ideo ante animationem non potest esse sanctificatio. Unde etiã ſz hoc apostolus proprie loquitur. Nescitis quoniaz membra vestra ꝛc. quia ex hoc ꝙ corpus habet animam: ex hoc habet spiritum. s. inhabitantẽ gratiã.

Ad quartuz.

Membrum quartum.

Utrum deus sit in homĩe ante natiuitatem p gratiam inhabitantem.

In oppositũ argumen. Augustinus parte. viij. ca. xv. in fi.

Augustinus eodem. capi. xvj. a.

Alias vtruz.

QUarto loco queritur vtrum deus sit in homine per inhabitantem gratiam ꝛ hoc ante natiuitatem. Circa quod sic obijcit augu. ad dardañ. non video quomõ edificentur homines in domum dei ad habenduz in se inhabitantem deum: nisi cuz fuerint renati. quod non possunt esse anteq̃ nati. ergo nullus potest habere deum inhabitantem per gratiam nisi prius fuerit natus. quia si non esset natus: non posset esse renatus. ¶Item idem aug. illa sanctificatio qua efficimur singuli templa. non est nisi renatoruz quod nondum nati. homines esse possunt. ergo idem est quod prius. ¶Item augu. ibidem. quamlibet igit sententiam de paruulis intra materna viscera constitutis habeamus. vnde ⸗existimemꝰ eos donari aliquo sanctificatiõis modo vel propter hieremiã et iohannem. cum sanctificatio qua efficimur templa dei non est nisi renatoruz. quod nondum nati homines esse possunt. ergo non est deus in aliquo per inhabitantem gratiam ante natiuitatem quia ſm inhabitantem gratiam est homo templum dei Si dicatur ꝙ duplex est natiuitas. in vtero ꝛ extero. nullus ergo potest sanctificari siue inhabitari a deo per gratiam ante natiuitatem in vtero. sed bene potest ante natiuitatem ex vtero. ¶Contra augu. huic natiuitati accedit secunda natiuitas ergo iam non erit secunda sed tertia. sed ita non potest intelligi: dominus autem cum loqueretur de spirituali natiuitate inquit. nisi quis renatus fuerit denuo primam. s. computans que fit matre pariente non concipiente. que fit ex ea. non que fit in ea. Nasci ergo denuo dicitur respectu natiuitatis ex vtero ergo nullus potest renasci ſm gratiam sanctificationis in vtero. ¶Item idem si homo regenerari in vtero per gratiaz spiritussancti potest. quonĩa restat illi adhuc nasci: renascitur ante q̃ nascatur qõ fieri nullo modo potest. ergo nec vt habitetur in eo per gratiam. ¶Item aug. exponẽs illud ante q̃ exires ꝛc. loquens de sanctificatione hieremie ꝛ iohãnis baptiste. ꝙ illa sanctificatio potest ſm predestinationem intelligi. sicut filios dei appellat euangelium nondum regeneratos sicut dicitur iohã. xj. ꝙ ihs moriturus erat pro gente vt filios dei congregaret. Ecce filios appellat qui futuri erant filij. ergo sanctificatio illa nihil aliud est q̃ predestinatio. nullus autem nec hieremias nec alius fuit sanctificatus ante natiuitatem. ergo nec inhabitatus a deo per gratiam. ¶Contra. bern. ad lugdo. lego de hieremia. ꝙ priusq̃ exiret de vtero sanctificatꝰ fit. ꝛ de iohanne baptista non secus sentio. ¶Item hiere. j. priusq̃ exires de ventre sanctificaui te. glo. iob. etiam. ergo vteroq̃ sanctificatus est. ¶Itẽ luc. j. exultauit infans ꝛc. Ambro. non prius repleta est mater q̃ filius. sed filius repletus: replet ꝛ matrez. et apparet ꝙ angelus dixerat ꝙ spiritu sancto repletur adhuc ex vtero matris. ergo spiritussanctꝰ habitauit in. b. iohanne per gratiam ante natiuitatem. ¶Item bern. loquens de sanctificatione. b. virginis. fuit proculdubio mater domini ante sancta q̃ nata. ergo ante natiuitatem habitauit in ipsa spiritussanctus per gratiam. ¶Item bern. non fallitur omnino ecclesia celebrãs eius natiuitatis diem. sed statuit in peccato non debetur gaudium sed luctus: ergo non fuit nata in peccato. ergo ante natiuitatem habuit gratiam: ꝛ ita redit idem qõ prius. ¶Responsio ꝙ deus est in homine per inhabitantem gratiam dupliciter. per gratiam sacramenti ſm legem communem. ꝛ hoc modo non habitat deus in homine ante natiuitatem. quia p gratiam sacramenti nemo regeneratur anteq̃ nascatur. Item alio modo dicitur deus inhabitare in homine per gratiam spiritus que est ſm legem priuatam. de qua dicit augu. ꝙ deus non alligauit potẽtiam suam sacramentis. quia sine omni sacramento potest sanctificare. ꝛ hoc modo inhabitat deus per gratiam in quibusdam ante natiuitatem. q̃ habuerunt priuilegium sanctificationis in vtero. Dicendum ergo ꝙ augu. in epistola ad dardañ. loquitur de illa inhabitatione que est ſm legem communem. non ſm legem priuatam. ꝛ hoc patet ex verbis eiꝰ. vnde dicit. Illa sanctificatio qua efficimur singuli templa dei ꝛc. per hoc ꝙ dicit singuli loquitur de illa inhabitatione que pertinet ad omnes. Est ergo inhabitatio pertinens ad omnes que est per gratiam sacramentorum quam nullus habet anteq̃ nascatur. ꝛ est inhabitatio pertinẽs ad paucos que potest esse in existenti in vtero. Hec illud vult negare ibidem augu. vnde dicit quamlibet igitur sententiam habeamus vel propter iohannem ꝛc. ponit etiam autoritatem de regeneratione p sacramentuz nisi quis renatus fuerit ꝛc. ꝛ per hoc patet solutio.

Respõsio ad questionem.

Membrum quintum.

Utrũ sit in p uulis p graz inhabitatez.

Bern. in tracta. de gratia ꝛ li. ar. in principio.

QUinto queritur. vtrum deus sit in paruulis per inhabitantem gratiam. Ad qõ sic opponit. bern. in li. de li. ar. deus autoz salutis est. li. arbitrium capax. nec dare valet eam nisi deus: nec capere nisi liberum arbitriũ. Si ergo in paruulis non est li. arb. ſm actum. qz in eis nõ est vsus li. ar. relinquitur ergo ꝙ paruuli nõ sunt capaces gratie. ꝛ ita deus non est in eis per inhabitantem gratiam. ¶Si dicatur ꝙ li. ar. est in paruulis per potentiam ꝛ hoc sufficit ad susceptionem gratie inhabitantis. Contra. bern. ibidẽ. tam absq̃ consensu esse non potest esse recipientis q̃ absq̃ gratia dantis. sed impossibile est ꝙ gratia saluti detur absq̃ consensu recipientis. cuz ergo in paruulis non sit consensus: non est in eis potentia ad susceptionem gratie inhabitãtis. ¶Item dicit augu. in li. retractationuz. non miseretur deus nisi vo lũtas precesserit: sed dei miseratio est sue gratie donatio. ergo non dat gratiam nisi precedat volũtas. Cum ergo in paruulis non possit esse voluntas sine motus voluntarius non erũt susceptibiles gratie inhabitantis. ergo deus non habitat per gratiam in paruulis. ¶Contra. ro. v. vbi abundauit delictum superabundauit ꝛ gratia. vt sicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iusticiam in vitam eternam per iesum xp̃m. Sed peccatum regnauit vsq̃ ad mortem in paruulis ꝛ adultis. ergo gratia que est per iesum xp̃m attinget nõ solum adultos sed paruulos. ergo in ipsis est deus per inhabitantem gratiam. ¶Jtez. v. ro. non sicut delictuz ita ꝛ donũ. quia gratia vnius hominis iesu christi in plures abundat q̃ peccatum originale.

Argumentũ

Aliud. Augustinus parte. viij. ca. xxiij. E.

In cõtrariũ.

et peccatum originale attingit paruulos:ergo gratia ihesu xpi attinget paruulos.ergo in eis est deus per inhabitantem gratiaz. ¶Ite.j.cor.xv. sicut in adam omnes moriuntur ita ⁊ in xpo oēs viuificabuntur. si ergo in adā nō solū moriūtur adulti sed paruuli.⁊ viuificatio illa est p susceptionem gratie ergo in paruulis est potentia ad susciptendā gratiam.⁊ idem redit quod prius. ¶Solutio.dicendū q̄ per virtutem baptismi in paulis est deus p inhabitantem gratiam.Sed notandū q̄ duplex est iniusticia.Est enim iniusticia quam homo sibi facit. Et est iniusticia que homini fit.Iniusticia prima est culpa actualis quam homo facit p li.ar.Iniusticia secūda est culpa originalis que trahitur ex culpa ade ⁊ non ex li.ar.eius qui contrahit.Similiter cum iustificatio nihil aliud sit q̄ reditus de iniusticia ad iusticiam:est iustificatio duplex.vna ad quā homo facit.alia ad quam non facit:sed ei fit.Et debet esse q̄ iniusticia que homini fit remoueat per iustificationem ad quā facit aliquid.de qua iustificatione dicit aug.qui te creauit sine te:non te iustificat sine te.¶Prima est in paruulo.secunda in adulto.Ex hoc patet q̄ non requiritur consensus in iustificatione prima que est paruuli: cum paruulus nihil possit facere sed totum ei fieri. Sed in secunda requiritur cōsensus.quia oportet q̄ faciat aliq̄d quod in se est ad iustificationē: sicut fecit aliquid quod erat in se ad iniusticiā.p hoc patet q̄ sufficit potentia li.ar.in paruulo.Iz non sit vsus ad susceptionē gratie iustificantis licet non sufficiat in adulto. ¶Ad illud quod obijcitur de consensu.dicēdū q̄ est consensus in potentia ⁊ in habitu ⁊ in actu Consensus in potentia est in paruulo. consensus in habitu est in dormiente adulto.qui firmo proposito dum vigilaret consensit vt querteretur ad deū et petijt gratiam.consensus in actu est in vigilante qui firmum habet propositum vt ad deum conuertatur.Si ergo generaliter intelligatur illa autoritas.debet intelligi sm q̄ consensus generaliter dicitur illis tribus modis.⁊ sic verum est q̄ nō potest esse susceptiua gratie in qua non est consensus sic vel sic. ¶Consimili aūt distinctione volūtatis respondendum est ad obiectum sequens.si tamen intelligeremus illud quod sequitur:loquitur illa autoritas de adultis.Unde dicit gratie operanti salutem cooperari dicitur liberum.sed li. ar. non cooperatur nisi in adulto.cum in ipso solo sit vsus li. ar.⁊ propter hoc intelligitur de adulto.

Iniusticia.

Alias q̄ iniusticia que homini fit remoueat p iustificationez que homini fit.iniusticia vero quaz facit remouea tur p iusticiā ad quam faciat aliquid.

Solu. argumenti.

Consensus triplex.

Sol,ad aliū

Membrum sextum.

Utrum dicī habitare vel esse in homine p gratiaz gratisdataz.

Obiectio.

SExto queritur vtrum deus dicitur inhabitare in hominibus habentibus gratiā gratisdatam.vt in Balaam ⁊ Caypha et in aliis peccatoribus habentibus fidem infozmem ⁊ timozem seruilez.Et videtur q̄ sic.quoniam gratia gratisdata est donum dei.vbi ergo est gratia ista:ibi est deus.ergo per ipsam inhabitat. ¶Contra.tales sunt templum diaboli per peccatum.ergo deus.non habitat in illis per gratiaz gratisdatam. ¶Solutio.dicendum q̄ deus non dicitur inhabitare nisi per gratiam gratumfacientem. et non per gratiam gratisdatam. Quid ergo valet gratia gratisdata in homine:dicendum q̄ sicut videmus in natura q̄ primo est possibilitas in materia ad susciendum formam.postea sunt dispositiones que disponunt materiam ad susceptionem illius forme.sed vltimo aduenit dispositio que est necessitas ad quam necessario sequitur positio illius forme in materia:sic dico.q̄ in natura rationali est possibilitas ad hoc vt sit templum.gratia vero gratisdata siue dona gratisdata.sunt sicut dispositiones que animam ad hoc disponunt. sicut est prophetia.scientia ⁊ huiusmodi.nec tamen adhuc est anima templum dei.sed vltimo sequitur dispositio que est necessitas ad quam necessario sequitur q̄ anima sit templum in quo habitet deus. et hec dispositio est gratia gratum faciens.que perficit templum.vnde ipsa est necessitas vniendi animam vnitati summe ⁊ bontati.Quia ergo hec gratia vnit ⁊ coniungit deo alia non propter.hoc inhabitare dicitur deus sm gratiam,gratum facientem sed non sm gratiam gratisdatam. ¶Ad hoc quod obijcitur q̄ vbi est gratia ista est deus.dicendus q̄ verum est.nec tamē sequitur igitur ipsius inhabitat.sicut patet ex predictis.

Respōsio.

Ad obiectū.

Questio.xij.de eternita.

QOnsequenter est inquirēdum de immensitate diuine essentie q̄tū ad eternitatem: ⁊ multiplicantur questiones in hac parte per hunc modum. ¶Primo enim queritur quid sit eternitas sm nomen.Secundo quid sit eternitas sm rem.Tertio quid sm diffinitionem. Quarto quomodo probetur eternitas de diuina essentia.Quinto de immensitate eternitatis.Sexto de inuariabilitate eternitatis.Septimo de eternitatis vnitate.Octauo de incommunicabilitate eternitatis.¶Nono de comparatione eternitatis ad euum sub articulis suis.Decimo de comparatiōe eternitatis ad tempus.

Membrum primum

Quid sit eternitas sm nomen.

QUarto querunt duo.vnum est si eadem ē intentio nominis eternitatis ⁊ sempiternitatis.Aliud cuz eternum dicat de creatore ⁊ creaturis.an vniuoce vel equiuoce dicatur.

Articulus primus

Utrum eadē est intentio nominās eternitatis ⁊ sempiternitatis.

In oppositū. Boeti.ca.ix. libro primo.

ED primum sic obijcitur.Boecius in lib. de trinitate.tantuz interest inter nostrū presens quod est nunc ⁊ diuinum.q̄ nostrum nunc quasi currens tempus facit sempiternitatem diuinum vero nunc permanens nec mouens sese atq̄ consistens facit eternitatem. ex hoc ergo relinquitur q̄ diuersa est intentio sempiternitatis ⁊ eternitatis.quia sempiternitas constituitur ex nostro nunc:eternitas vero ex diuino nunc. ¶Item quicquid ē semper:est sempiternuz sed quicquid est omni tempore est semper.ergo q̄c quid est omni tempore est sempiternum Cuz ergo angeli sint omni tempore et semper:sunt sempiterni. ¶Augustinus xij.de ciui.dei. angeli semper.i. omni tempore fuerunt.sed constat q̄ de ipsis angelis proprie dicitur q̄ nō sunt eterni.ergo de aliquo est dicere sempiternum de quo non est dicere eternum.ergo non est idem eternitas et sēpiternitas. ¶Cōtra.augustinus in.xj.cofessionū.pteritum iā non est.futurum nondum est presens.aut si sēper esset presens:iam non esset tempus sed eternitas. ad semper ergo esse presens sequitur eternū. sempiternitas ergo que habet intētionem ex semper ēē: erit eternitas. ¶Item boetius in li.de trinitate. diuino nunc si adiycias semper facies eius quod est nunc vigere perpetuū cursum.quod ē sempiternitas.ergo relinquitur primum. ¶Responsio.sicut semper esse dicitur duobus modis:ita ⁊ sempiternitas.

Augustinus capitulo.xv.

Augustinus capi.xv.

In contrariū oppositi.

Responsio.

Libr.ij.c.iij. Sēpiternuz Eternum.

nitas.semper enim esse vno modo dicitur oī tempore esse.Alio modo semper esse dicitur nunq̄ nō esse.sed sine principio esse ⁊ sine fine.Unde aug.xij. de ciui.dei.angeli semper fuerunt:quia omni tempore fuerunt.nec tamē coeterni deo sunt. quia ille semper fuit eternitate.prio ergo modo differt sempiternitas ⁊ re ⁊ nominis intentione ab eternitate secundo modo non differt re sed sola nominis ratione.vnde Richardus de sancto victo.in li.de trinitate.aliud videtur sonare eternum:aliud sempiternum.Sempiternum nāq̄ videtur esse quod caret initio ⁊ fine.Eternum vero quod caret principio ⁊ fine ⁊ omni mutabilitate.q̄uis forsitan neutrum fine altero inueniatur.recte tamen inter nominum significationes distinguitur. ¶Ex hoc patet responsio ad obiecta ⁊ relinquitur quid sit eternitas sm nominis rationem.vnde Richar. Quid est eternitas nisi diuturnitas sine initio sine fine: carens omni,immutabilitate.

Articulus secundus.

Utrum equiuoce aut vniuoce dicatur eternum. de creatore ⁊ creaturis. ps.xxij. ps.xlviij. Argumentū primum. Secundum.

In contra.

Responsio.

Solutio ad argumentuz primum.

Secundum.

QEinde queritur cum eternum dicatur de creaturis vt de angelis. in ps.Eleuamini porte eternales.⁊ de corpozib9 celestibus etiā in ps.statuit ea in eternū.⁊ō sup plitys maloz.xxv.mat.ibūt hy.in supplicū eternū et de tpe vltimo Ro.x vj.sm reuelationem misterij temporib9 eternis.⁊ eternū dicitur de deo.vtrū dicatur vniuoce sm q̄ de deo ⁊ de creaturis vel equiuoce.⁊ cum non videatur aliquid cōmune q̄enire sm rationem substantie temporis euo ⁊ eternitati: ergo eternum equiuoce dicetur ⁊ eternitas sm q̄ de temporali dicetur ⁊ eterno. ¶Contra aug.in li. lxxxiij.questionū.xxxij.q.aia eternitatē creditur cōsequi.sed hec fit eterna eternitatis participatione. Que autem dicuntur de deo per essentiam de creaturis per participationem.non dicuntur equiuoce sed magis analogice quemadmodum bonum. sapientia.iustum.vita.cum ergo eternum sine eternitas de deo dicatur per essentiam.de creatura vero per participationē.cū dicitur deus eternus. Dico eternitatem p essentiaz quia sua essentia est sua eternitas.⁊ cum dicitur angelus eternus non dico eternitatem per essentiā cum essentia non sit eternitas.sed dico per participationem eo q̄ sit in participatione diuine eternitatis. relinquitur igit q̄ non dicatur equiuoce.erit igitur communis aliq̄ ratio ⁊ si non omnimodo tamen sm prius et posterius accepta.Quod concedendum est. Dicendus ergo q̄ eternum dicta de deo.de angelo.de pena eterna.⁊ tpe.dz anagogice.sm prius ⁊ posteriz et in hac rone sm q̄ eternitas dz diuturnitas non habens finem.Per prius ergo dicit de diuturnitate diuina que est diuturnitas non habens finē nec principium nec mutabilitatē ex se nec ex alio.¶Per consequēs vero dicunt de diuturnitate substantie eterni vt angeli que est diuturnitas non habens finem . nec ex se nec ex alio.nec mutabilitatē.tamen habens principium.¶Per posterius vero dicitur de diuturnitate pene reprobozuz.que est diuturnitas non habens finem nec ex se.nec ex alio:tamen habens mutabilitatem ⁊ principium.¶Postremo vero dicitur de diuturnitate temporis.que est diuturnitas non habens finem ex se sed ex alio.⁊ hz mutabilitatem ⁊ principium. Tempus enim non habet aliquam rationem defectus in se nisi in illa ratione qua dicitur esse de nihilo:quēadmodum ⁊ q̄libet creatura.quia motus primi mobilis non habet aliquam rationem deficiendi q̄tum est ex se. nec ex parte mobilis q̄uis ⁊ tempus ⁊ motus primi mobilis rationem habeant deficiendi ex alio.s. ex voluntate creatoris velut cause agentis ⁊ ex parte hominis ad cuius multiplicationem ordinatur motus ⁊ tempus. Unde multiplicato numero electorum hominum a deo:cessare debet motus ⁊ tēpus. Ex fine ergo ⁊ efficiente primo habet rationē deficiendi tempus. q̄uis non habeat ex parte subiecti sicut primi mobilis.nec etiaz ex sui forma que intelligitur vt circulus quemadmodum ⁊ motus primus vnde boecius hac ratione dicit vltimo de consolatione q̄ eternitatem infinitus temporalitū motus imitatur.sed quoniam manere non potuit: in infinitum temporis iter arripuit.sicq̄ factuz est vt continuaret eundo vitam.hoc est esse cuius plenitudinem complecti non valuit permanendo.

¶Ad illud vero quod dicitur in ps de corpozib9 celestibus.statuit ea in eternum. intelligendum q̄ illud refertur ad corpoum substantiam nō ad motum: ⁊ ibi eternum accipitur pro perpetuo.manebunt enim perpetuo q̄tum ad substantiam. ¶Ad illud quod dicitur ro.vlt.temporibus eternis. dicēdum q̄ intelligitur vno modo vt dicit aug.vt tempus accipiatur pro euo.in li.lxxxiij.questionum.q. lxxij.Alio modo exponitur in glo. eterna tempora dicit que precesserunt mundi exordium quod intelligendum est.vt mundi exordium intelligatur constitutio mundi completi in generibus ⁊ speciebus anteq̄ constitutionem p̄intelligitur conditio et distinctio rerum sm opera sex dierum.Iz quas mutationes per quandam impropietatem dicunt tēpora eterna.⁊ hoc modo exponunt quidam. Uel tēpora eterna dicit tempora in diuina dispositiōe nō in sua natura.⁊ tunc determinatio eterni trahit tēpus extra suam rationem.vt non supponantur per eterna tempora.tempora in rerum natura sed rationes temporum que sunt in diuina dispositione.

Membrum secundum.

Quid sit eternitas sm rē.

QEinde queritur de eternitate quid sit sm rem. Ad quod sic.quicquid est in deo est deus sed eternitas est in deo.ergo est deus. ¶Item anselmus.,eternitas cius rei est que nihil aliud est q̄ ipsa immutabilis ens ⁊ sine partibus. ¶Item si eternitas non est deus ⁊ est ab eterno:erunt ergo diuersa ab eterno. ¶Contra augu.in li.lxxxiij.questionum.q.xxij.anima fit eterna eternitatis participatione.non ita eternus deus.Iz quia ipsius eternitatis est autor.si ergo semper differunt in substantia autor ⁊ eius effectus . non est igitur deus eternitas cum sit autor eternitatis.

¶Item phūs in lib.de causis.omne quod est .aut est ante eternitatem vt deus.aut cum eternitate vt angelus ⁊ anima.aut post eternitatem vt tempus aut temporalia.Si ergo deus est ante eternitatem et nihil est ante se:non erit eternitas deus. ¶Responsio eternitas dicitur proprie diuturnitas sine principio ⁊ sine fine ⁊ sine mutabilitate. ⁊ sm hoc eternitas conuenit soli diuine nature.Sed cum dicitur eternitas signatur diuina essentia vt diuturnitas immensa quemadmodum cum dicitur incircunscriptibilitas signatur vt extensio immensa. Iterum eternitas dicitur communiter duratio nō habens finem.⁊ sm hoc nomen eternitatis extenditur ad creaturas perpetuo.⁊ in hoc sensu intelliguntur autoritates augustini ⁊ philo. sm q̄ dicit beatus dyonisius in lib.de di.no.Absolute ingenita.i.sine principio ⁊ vere perpetua dicuntur eterna sicut diuina.Item incorrupta ⁊ immortalia dicuntur eterna.vt cum dicitur cleuamini porte eternales et similia.

In contrariū

Alias.q̄.

Responsio.

Membrum tertium.

Quid sit eternitas ſm diffinitionem.

Dictio eternitatis ſm boecium.

POstea queritur quid sit eternitas ſm diffinitionem. Ad quod boecius in fine de consolatione.eternitas est interminabilis vite simul tota ꝛ pfecta possessio. hāc diffinitionem exponit boecius sic. quicquid vivit in tempore id presens a preteritis in futura procedit.nihil enim est in tempore constitutum quod totum vite sue spacium possit amplecti. Sed crastinum quidem non apprehendit:hesternum vero ītā perdidit.quid igitur interminabilis vite plenitudinem totam pariter comprehendit ac possidet.cui nec futuri aliquid absit nec aliquid preteriti fluxerit:illud eternum vite perhibetur. ¶Sed objcitur contra singulas partes.primo quia videtur hec diffinitio conuenire perpetuitati quem est in animabus ꝛ angelis beatis.eorum enim perpetuitas est interminabilis vite tota simul ꝛ perfecta possessio tota simul. ¶Item cum eternitas sit diuturnitas durationis duratio autem respicit esse.ergo magis debet dici interminabilis esse possessio q̄ interminabilis vite. ¶Item cum totum dicat constitutuz ex partibus.qualiter dicitur totum.cum eternitas non habeat partem.Itez qualiter dicitur ibi simul. cum simul dicat pluralitatem differentium ſz substantiam.Item qualiter dicitur possessio.cum possessio ponat prius ꝛ posterius quasi sessio post in eternitate autem nullo modo accipitur prius ꝛ posterius. ¶Preterea videtur repugnare ei quod est simul. ¶Item quare aggregantur tot conditiōes in distinctione eternitatis. ¶Item est ne hec diffinitio conuenens eternitati create ꝛ increate.

In cōtrariuz objcit primo.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Responsio.

¶Responsio.diffinitio ista boccij conuenit eternitati create ꝛ increate.ꝛ sicut q̄busdā visuz est.tāgūtur tres conditiōes que sunt inseparabiles ab eternitate increata.que sunt interminabilitas.inuariabilitas.simplicitas. Est enim quoddam quod est terminabile.et ex parte ante ꝛ ex parte post.vt generabilia ꝛ corruptibilia:ad quorum differentiam dicitur eternitas interminabilis vite possessio.Item sunt iterminabilia sicut perpetua.ꝛ tamē sunt mutabilia seu variabilia.ad quorum differentiam additur tota simul.nihil enim variabile est totum simul.immo quedam habet actu quedam nondum habet.Item quoddam est esse interminabile ꝛ inuariabile.sed tamen compositum est esse.sicut angelicum esse quod habet compositionem sicut dicit boecius ex eo quod est ꝛ quo est.ad cuius differentiam additur perfecta.illud enim summe perfectum est.cui non est possibilis aliqua additio.vbi nō est aliqua pars possibilis respectu totius:ꝛ simplicitate ista solus deus perfectus est.quia quicq̄d est in eo est ipse. Per primum ergo separatur esse eternitatis ab omni corruptibili.per secundum ab omni variabili.per tertium ab omni composito siue sit compositum ex materia ꝛ forma siue ex eo qō est ꝛ quo est.siue ex differentijs.ꝛ per hoc patet vere responsio ad objecta. ¶Ad primum.q̄ videtur conuenire ppetuitati angelorum.iam patet rñsio.qꝛ si posset dici interminabilis vite possessio tota simul.non tamen perfecta vt dictum est. Preterea. cum hoc dico interminabile dicatur per abnegationem termini.est autem terminus inītialis et finalis.interminabilitas simpliciter dicitur per abnegationem vtriusq̄ termini ſ.principij ꝛ finis.ꝛ hoc modo interminabilis vite possessio conuenit soli eternitati ꝛ non perpetuitati angelorum.q̄uis eis conueniat interminabilitas nature. quod est abnegatio termini finalis tantum. ¶Ad secundum qō

Ad primum Solutio.

Ad secundū.

objcit.q̄ male ponatur interminabilis vite sed magis interminabilis esse. Respondendum. q̄ vita ḥ dicitur coissime:extenso nomine pro actualitate essendi ſm quem modum dicit aug. contra maximum. Solus deus immortalitatem habere dicitur In omni enim mutabili natura non nulla mors ē ipsa mutatio.quia facit aliquid in ea nō esse quod erat:in hoc sensu accipit boecius. Unde in expositione diffinitionis loquens de serie motus rerum mutabilium dicit sic.factum est vt motus temporalium eundo continuaret vitam.cuius plenitudinem complecti non valuit permanendo. ¶Ad tertium dicitur q̄ totum dicitur ſm positionem constitutum ex partibus ꝛ hoc modo non accipitur totum. Alio modo totum dicitur per abnegationem diminutionis.vt totum dicat non diminutum vel cui nihil est extra:ꝛ hoc modo accipit totuz. ¶Ad quartum dicendum simul modo.q̄ simul aliquando dicitur per positionem.ꝛ tunc dicit conuenientiam aliquorum ſm situm locum vel tēpus. ꝛ hoc modo non accipitur hic simul.Aliquando vero dicitur per priuationem successionis ꝛ hoc modo accipitur ad distinctionem eternitatis a tempore et temporali.vnde per hoc quod dicitur,simul:ostenditur q̄ ibi non sit successio. ¶Ad quintum est responsio.q̄ q̄tum ad nominis interpretationē possessio dicitur quasi post sessio.ꝛ habet intentionem prioris ꝛ posterioris.q̄tum vero ad naturam rei. possessio dicitur rei que habetur ad libitum. vnde per hoc ponitur intellectus beatitudinis vel felicitatis in eternitate diuina. ¶Ad aliud dici potest. q̄ in ratione eternitatis aggregantur he differentie hac ratione.in quibusdam enim rebus est terminabilitas simpliciter:ad quorum differentiam ponitur irrationabilis. In quibusdam vero est interminabilitas essentie sed non vite:vt in corporibus celestibus.ad quorum differentiam additur vite. Iterum in quibusdam interminabilitas vite. ſz tamen cum miseria ꝛ infelicitate.vt in demonibus et damnatis.ad quorum differentiam additur possessio:in cuius intellectu est iocunditas felicitatis. Iterum in quibusdam interminabilitas vite possessio:sed tamen non tota.vt in hominibus beatis ante iudicium.quorum est beatitudo ſm partē anime non corporis.ad quorum differentiam dicitur totum. Iterum in quibusdam est interminabilis vite possessio ꝛ tota simul.sed tamen non perfecta eo modo quo nos dicimus perfectum nullo indigēs. ſm quem modum est in angelis ꝛ in hominibus beatis post iudicium,ad quorum differentiam additur in diffinitione eternitatis perfectum nullo indigens ad suum beatum esse.

Augustinus lib.j.arti.iij contra maximinum.

Ad tertium.

Ad quartuz

Ad quintuz.

Ad sextum.

Membrum quartum.

Quomō probetur eternitas de diuina essentia.

Rich.de trin.lib.j ca.vj

SEquitur qualiter probatur de diuina essentia eternitas. Arguit autez hoc modo Richardus de sanctovicto. Nihil omnino potest esse a semetipso quod non sit ab eterno.quicquid enim ex tempore esse cepit:fuit quando non fuit.sed q̄n nihil fuit omnino nihil habuit et omnino nihil potuit.nec sibi nec alteri esse dedit.relinquitur igitur q̄ sicut supra dictuz est.q̄ si aliquid est non ex tempore:q̄ sit eternum. ¶Item omne,quod non est eternū habet esse post non esse.omne tale exūt de non esse in esse.cū ergo nullum increatū habeat esse post non esse.quia sequeretur q̄ haberet esse per alium per quem educeretur in esse.relinquitur q̄ oē quod nō est eternū est creatū.a destructiōe ergo consequētis oīe increatū est eternū. ¶Sed objcitur de ratione cōsequētie

In oppositū arg.

quia totum componitur ex partibus.ꝛ hoc modo non est tempus pars eternitatis.Alio modo est cōparatio habitudinalis.ſm quod excedit omne totum suam partem hac ergo similitudine dicitur tēpus pars eternitatis.qꝛ excedit ab eternitate.qꝛ ante tempus est eternitas ꝛ cum tpe ꝛ post tēpus. ¶Ad secundum respondet anselmus. in proslo. assignans tres rationes quare perpetua non possunt equari eternitati etiam ex parte post. Quaruz prima est quia perpetua sine deo nullatenus esse possunt.deus autem nullo modo minus est si illa redeant in nihilum.ꝛ sic quodammodo est vltra illa.Secunda ratio est.quia illa possunt cogitari habere finem deus vero nequa q̄.ꝛ hoc modo perpetua habent finem quodammodo:deus autē nullo modo.Et certe quod nullo modo habent finem:vltra illō est quod aliquo modo finitur. Tertia ratio est.quia eternitas dei ꝛ perpetuoꝝ tota deo p̄sens est cum illa nondū habeāt de sua eternitate quod venturum est.sicut iam non habēt quod p̄teritum est ꝛ sic deus est vltra ppetua. cū etiā ipsis semp sit presens.seu cum illud semp fit ei presens ad quod illa nondum peruenerunt. ¶Ad tertium dicendū cum ponitur per impossibile presens semp esse presens:iam ponitur extra rationē temporis:cuius eē est in successione ꝛ in fluxu presentis ac de preterito in futurum.ꝛ ideo non sequitur.q̄ si presens possit intelligit esse eternitas q̄ propter hoc tēpus immo posito ad hoc q̄ tempus ſm quod videtur posse q̄ non habuisset initiuz nec finem:adhuc tamen non esset coeternum deo.sicut ostendit boetius in li.de consolatione hunc enim vite immobilis presentariū statum.ꝛ eternitatē:infinitus ille tē poralium motus rerum imitatur.cuiq̄ eum effingere atq̄ equare non possit.ex immobilitate deficit in motum.ex simplicitate presentie decrescit infinitum futuri ac preteriti quātitatem.ꝛ cum totaz pariter vite sue plenitudinem tempus nequeat possidere:hoc ipso q̄ aliquo modo nunq̄ esse desinit.illud quod explere atq̄ exprimere nō potest. aliquatenus videtur emulari.ſ.eternitatez.allegans se ad qualemcunq̄ presentiam illius exigui momenti.ꝛ quoniam manere non potuit.in infinitum temporis uter arripuit.per hoc ergo patet rēsp̄sio ad omnia objecta.

Ad secundū.

Perpetua ſi possunt eēri eternitati.

Ad tertium.

Boe.li.v.p̄sa vltima.

Membrum sextum.

De inuariabilitate eternitatis.

POstea queritur de inuariabilitate eternitatis. ¶Ad quod sic argunt anſel.in mono. Summam substantiam constat sine principio ꝛ sine fine esse:nec habere preteritum aut futurum.nec temporale hoc labile presens quo nos vtimur : quoniam etas siue eternitas eius nihil aliud est q̄ ipsa immutabilitas: ꝛ sine partibus est.sic ergo eternitas est inuariabilis. ¶Item in eodem sicut summa essentia semper sibi eodem modo est eadem substantialiter.ita nunq̄ est a se diuersa vllo modo vel accidentaliter. de summa ergo incōmutabili natura nihil potest dici vnde mutabilis possit intelligi.nō ergo potest poni in eternitate variabilitas.quia per hoc sequeretur q̄ in esse diuine essentie poneretur mutabilitas. ¶Contra anſel.in proslo. loquens ad deum sic objcit.Si per eternitatem tuam deus fuisti ꝛ es et eris.ꝛ esse non est fuisse vel futurum esse.ergo in tua eternitate est variatio ꝛ diuersitas presentis et futuri. ¶Item si respondeatur sicut ipse respōdet ibidem.q̄ de eternitate dei nihil preterit vt iam nō sit.nec aliquid futurū est quasi nondū sit:non ergo

Libr.j.ca.xj. quentie qua arguit Richardus sic. si aliquid est a semetipso non ab alio:est ab eterno.ad priuationē ergo principij positio ente aliquo tali sequitur eternitas.cum ergo de intentione eternitatis sit nō solum priuatio principij substantialis sed etiam priuatio principij finis.quare nō sequitur aliquid est non habens finem.ergo est eternum.sicut aliquid est non habens principium ergo eternum. ¶Item quedam sunt que non habent principium nec finem sicut deus.quedam que habent principium ꝛ finem vt temporalia.quedam que habent principium non finem vt perpetua vt substātie spirituales.videtur ergo ad complementum vniuersi q̄ sit quarta differentia eorum que habent finem ſz non principium.

Scōm argu

Rēspōsio ad primum.

¶Responsio ad primum. quoniam esse quod non habet principium.nihil habet de nō esse in suo esse admixtum.ꝛ quia nihil habet de nō esse in suo esse admixtum non est vertibile in non esse.ꝛ ideo non potest habere finem.ꝛ ideo sequitur.si non habet principiū q̄ nō ḥz finē.ꝛ ita qō est eternum. Ratio igitur consequentie necessaria est. si aliquid est a semetipso:quod est ab eterno.ex parte autem alia cum omne quod habet principium differens in substantia.habeat esse post nō esse:vertibile est in non esse ꝛ conuenit ei non fuisse.ꝛ ideo non poterit esse eternum.q̄nis statuatur immutabile a domino esse ex voluntate creatoris.

Ad secundū.

¶Ad secundum dicendum.q̄ quarta differētia scilicet nō habere principium sed habere finem est impossibilis.quia aut poneretur creatum aut non creatum. Si ponitur creatum iam est habens principium ꝛ ideo non est eternum. Si ponatur non creatum.iā sicut patet ex predictis cum nihil habeat admixtū de non esse.ergo erit eternuz. nullo ergo modo poterit poni illa quarta differentia.

De immensitate eternitatis.

Objcitur,oppositum.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Membrum quintum.

Augustinus parte.xiij. capitu. xxij.

In contra.

Rich.libr. ij. cap.uij.

ONsequēter queritur de immēsitate eternitatis. Queritur igitur an aliquid possit intelligi commensurabile eternitati. Ad qō sic objcitur.omnis pars aliquotiens sumpta reddit totum.sed tempus est pars eternitatis sicut dicit Tullius.ergo tempus aliquotiens sumptum erit equale eternitati. ¶Item que nō habent finem sicut perpetua non excēduntur in duratione a parte post ab eternitate. ergo ex parte post sunt equalia eternitati. ¶Itez aug.in.xj.confessionum.presens tempus ſi semper esset presens. iam non esset tempus sed eternitas.sed presens tēpus potest intelligi semper esse presens : ergo potest intelligi esse eternitas.ergo multomagis equale eternitati. ¶Item anselmus in proslogion loquens ad dominum dicens.tu imples ꝛ complecteris omnia.tu es ante ꝛ vltra omnia.Et quidem ante omnia es quia ante q̄ fierent tu es. vltra vero omnia quomodo es.qualiter enim es vltra omnia que finem non habebunt. ¶Contra.richardus de trinitate.constat q̄ qui eternitatem habet:immensitatem vtiq̄ habere non valet.Immensum vero dicitur quod nulli mensure equale vel mensurabile inuentur.si ergo impossibile est aliquid equari immensitati:impossibile erit equari eternitati.

Rēspōsio ad primum. Alias eāle.

¶Responsio.dicendum q̄ nihil est equabile eternitati diuine. ¶Ad illud quod dicitur primo. tempus est pars eternitatis. per similitudinem dictum est. Non enim dicitur pars eternitatis eo q̄ integretur eternitas ex tempore sicut sua pte: sed istud dicitur ratione durationis eternitatis excedentis tempus.pars enim ꝛ totuz dupliciter cōparantur.vno modo est comparatio substātialis.

Argumentū contra.

fuit heri aut erit cras.sed heri ꝛ hodie ꝛ cras est.imo nec heri nec hodie nec cras est: sed simpliciter est extra omne tempus. ¶ Contra.si diuina essentia nunc̄ fuit heri aut erit cras.ergo quecunq; enūciantur de diuina essentia preterite vel future.false enunciantur.ergo ista deus fuit vel hec de⁹ erit. Similiter ratione ꝛ illa erit falsa deus est cum sicut ipse dicit in monolo.summa substantia non habet temporale hoc labile presens quo nos vtimur.

¶ Item arguit ansel.in mono.sic.nullo modo creatrix essentia aut etas aut eternitas eius recipit p̄teritum vel futurum.presens enim quomodo non habet si vere est.sed fuit signat preteritum ꝛ erit futurum:nunc̄ igitur illa fuit vel erit. ¶ Responsio ſm anselmum in monolo.q̄uis in localibus siue temporalibus naturis vna sit prolatio propter loquendi consuetudinem:diuersus tamen est intellectus propter rerum dissimilitudinem.in illis nāq; duo quedam eadem prolatio signat.scilicet cuz dicuntur res esse in loco vel tempore vnus intellect⁹ est.quia presentia sunt locis ꝛ temporibus in quibus esse dicuntur.Alius est quia contingetur ab ipsis.In summa vero essentia vnde tantum percipitur.scilicet quia presens est. non quia continetur. vnde si vsus loquendi admitteret:conuenientia videretur esse cum loco ꝛ tempore. ¶ Ad illud ergo quod non fuisse heri vel fore cras:intelligitur non fuisse in preterito contentuevel esse in tempore cōtentiue sicut temporalia ꝛ in hoc sensu intelligit anselmus in prosolo.nihil est aliō hodie ꝛ heri ꝛ cras q̄ in tempore. tu autem non es in locovel tempore sed omnia sunt in te.nihil enim continet te sed tu contines omnia. ¶ Cum vero dicitur fuisse vel fore esse.intelligitur presentia eius omni preterito omni futuro omni presenti.vnde Augustinus. super iohannem.Cum de sempiterna re proprie dicatur est.ſm nos proprie dicitur fuit ꝛ erit.fuit q̄ nūq̄ defuit erit quia nūq̄ deerit.est quia semper est. de eo ergo dicuntur verba cuiuslibet temporis q̄ nunc̄ defuit.vel deest vel deerit.

Ad obiectionez in cōtra.

Argumentū primum.

Secundum ps.lxxvj.

Tertium. Augustinus parte.iij.questi.xlvj.b.

Quartum.

Quintum.

Membrum septimum.

De vnitate siue simplicitate eternitatis.

EInde queritur de vnitate siue simplicitate eternitatis.Ad quod arguit anselm⁹ in prosologion.quicquid partibus est ītectum.non est omnino vnum.sed quodāmodo plura ꝛ diuersum a seipso.ꝛ vel actu vel intellectu dissolui potest.que aliena sunt a te:quo nihil melius cogitari potest.nulle igitur partes sunt in te domine.nec es plura.sed sic vnum ꝛ idem tibi ipsi.vt in nullo tibijpsi sis dissimilis.imo tu es vnitas nullo intellectu diuisibilis.Quoniam ergo tu es tua eternitas.nunc̄ eternitas est pars tua aut est pars eternitatis tue.ex hoc ergo aperte relinq̄tur:q̄ nullo modo potest intelligi nisi vnitas i eternitate ꝛ simplicitas. ¶ Cōtra.xxij.dasi.qui ad iusticiaz eruditi;multos fulgebunt quasi stelle in perpetuas eternitates ꝛ hoc nihil esset dictu:nisi eternitas aliquo modo reciperet multiplicationem.

¶ Item in p̄s.Annos eternos in mente habui. ex quo videtur q̄ in eternitate contingit intelligere partem ꝛ partem ſm rationem annorum ꝛ dierum.

¶ Item plures dicuntur ydee ab eterno siue rationes rerum.pluralitas igitur aliqua est ab eterno: cum dicat Augu.q̄ ydee sunt rationes rerum stabiles que diuina intelligentia continentur in.lxxxij. questi. ¶ Item cum diuina intelligeutia nō sit aliud q̄ diuina eternitas.si pluralitas aliqua ponitur in diuina intelligentia.s.ydearum:ergo ꝛ pluralitas aliqua ponetur in eternitate ¶ Item michee v.loquens de generatione filij.Egressus eius sicut a principio a diebus eternitatis.ergo in eternitate sunt dies ꝛ dies.eternitas igitur plurificat.

Obiectum.

In contra.

¶ Si vero diceretur q̄ dicuntur plures dies propter plures respectus ad creaturas quemadmodum respōderi posset de pluralitate ydearum.Contra.loquitur de generatione filij que nullum ponit respectū ad creaturam. non ergo dicentur plures dies propter plures respectus ad creaturas. sicut dicuntur plures ydee ꝛ plures respectus rerum quarū sunt ydee.

Responsio.

Responsio ſm anselmuz in prosologion. sicut seculum.temporum continet omnia tempora.sic tua eternitas continet omnia secula temporum.quod seculum est propter indiuisibilem vnitatem secula vero propter interminabilem immensitatem.vult ergo dicere.q̄ sicut seculum presens quod est in serie temporis continet omnia temporalia:sic ipsa eternitas diuina virtualiter excedit ꝛ cōtinet ipsa secula.q̄ ante ipsa est et vltra ipsa est:ꝛ cū ipsis est:ꝛ eodē mō quo dictū est .ē. Secūdū hoc ergo dicendū.q̄ eternitas est vnitas ſm rem nullo modo diuisibilis. tamen pluraliter dicitur propter virtutem infinitam continendi omnia durabilia

Solutio ad primum.

¶ Ad illud ergo quod primo obijcitur dicendum.q̄ eternitas dicitur pluraliter.non quia ipsa eternitas plurificetur in se:sed propter diuersas participationes eternitatis ex parte creature.vel propter virtutem continendi multiplicem in effectu prout dictum est.ꝛ hoc modo patet responsio ad secundum.nam in hac ratione dicuntur anni eterni.

Ad secūdum

¶ Ad illud vero quod obijcitur de pluralitate ydearum.intelligendum q̄ dicuntur plures ydee: et vna.ꝛ plures rationes:ꝛ vna ratio. respiciendo enim ad principale signatuz quod est diuina essentia:vna est ydea.ꝛ ideo vna dicitur.respiciendo vero ad cōnotationem respectus ad creaturam: vna est ydea ꝛ ratio.sed tamen pluraliter dicitur. non quia plura sit vel quia pluraliter intelligatur in rectitudine:sed plurium vel ad plura in obliquitate.

Ad tertium.

Als ſm.

Ad quintuz.

¶ Ad illud vero quod obijcitur consequenter quia si pluralitas est in diuina intelligentia et in eternitate. Dicendum q̄ non sequitur. nam et si idem sit vtrobiq; signatum:non tamen idem modus.signandi est cum dicitur diuina intelligentia essentia ꝛ eternitas.Cum enim dicitur intelligentia modus signandi:non excludit respectum pluralitatis.sed cum dicitur eternitas sicut dicit Anselmus:nihil aliud est q̄ eius essentia immutabilis ꝛ sine partibus.quod repugnat pluralitati diuersitatis.

Ad sextum.

¶ Ad vltimum dicendum.q̄ cum dicitur egressus filij a diebus eternitatis.per dies eternitatis supponitur pater cui appropriatur eternitas:que virtualiter continet plures dies.vt sit sensus:egreditur ab illo qui appellatur eternitas habens virtutem plurium dierum. eternitas enīz appropriat patri.sicut sapientia filio.ꝛ bonitas spiritui sancto.

Eternitas patri ꝛc.

Respōsio ad obiectum.

¶ Ad illud vero quod obijcitur.q̄ videtur plurificare eternitas quia plures dies.Dicendum q̄ licet idem sit dies eternitatis quod eternitas ſz rem:differt tamen ſm rationem.quia dies ſm suā rationem non dicit totum:cum non sit possibilis additio. simuliter nec annus.Sed eternitas dicit totū et perfectum cui non est possibilis additio .ꝛ ideo nō scq̄t.si plures dies vel ānī;q̄ pluresc eternitates.

Membrum octauum.

An sit ppriū diuine essentie.

Eternitas.

QOnsequēter querendū est de incōmunicabilitate eternitatis. Circa quod disputandum est contra ponentes eternitatez mundi ꝛ temporis. Queritur ergo:an solī diuine essentie conueniat esse eternum siue esse: sine principio ꝛ fine. Ad quod obijcit Richar.in li. de trinita. Immensum dicitur quod nulli mensure equalis vel comparabilis inuenitur.si ergo plures immensos dicimus:erit quilibet eorum cuilibet inequalis ꝛ incomparabilis vnius ergo mensura necessario supergreditur alterius mensuram. ex quo sequitur. q̄ est vnaquelibet altera maior. quod est impossibile. Et quo relinquitur q̄ impossibile est plures immensos esse. ¶ Et quo vlterius arguit sumpta propositione nota per se. Si immēsitate carere non potuit qui eternus est. si non possunt esse plures immensi nec plures eterni. ¶ Itez anselmus in monolo.hoc solo aperte percipiturve ram eternitatem illi soli inesse substantiam.que sola non facta:sed factrix inuenta est. quoniam vera eternitas principij finisq; meta carere intelligitur. quod nulli rerum creaturarum conuenire: eoipso q̄ de nihilo facte sunt conuincitur. ¶ Item omne quod est a principio aut procedit a deo in identitate substantie:ꝛ tunc cum ipsa substantia sit eterna;res:sic procedens erit deo coeterna.quemadmodum filius procedit a patre in identitate substantie.ꝛ spiritus sanctus a filio ꝛ patre. Aut procedit a principio deo;in diuersitate substantie. quemadmodum mundus a deo. primo modo quod procedit est deus:secundo modo non.sed aliud in substātia a deo. Hoc ergo quod sic est a deo:aut est a deo de nihilo aut de aliquo. si est a deo de nihilo. ergo habet esse post non esse.ꝛ ita necessario habet initium siue durationis. Si vero est a deo de aliquo. aut igitur de aliquo quod est deus. aut de aliquo quod non est deus. Non de aliquo quod est deus. quia non procedit in identitate substantie: sed diuersitate.ergo de aliquo quod non est deus. sed quicquid non est deus est creatum a deo sicut principio. erit ergo iterum querere sicut prius:aut de aliquo aut de nihilo.ꝛ sic est procedere in infinitum quod non capit intellectus. aut erit concedere:q̄ quicquid primo procedit a deo in diuersitate substantie:est a deo de nihilo.ꝛ per consequens quod habet initium siue durationis.ꝛ non est eternum.

Alia ratio q̄re mūdus nō sit eternus.

Solī ergo deo ꝛ rei quem est in identitate substantie cum deo:conuenit eternitas. ¶ Iterum impossibile est effectum equari siue causa a qua differt in substantia. sed si mundus poneretur eternus: poneretur equari creatura creatori. que est eius causa differens in substantia.ꝛ hoc q̄tum ad extensionem durationis. relinquitur igitur q̄ impossibile est ponere creaturam eternam.

In oppositū argumentuz primum.

¶ Contra. aliquid procedit a deo ab eterno. quia est consubstantiale illi ꝛ eternuz:sicut filius ꝛ spiritus sanctus a patre.

¶ Item aliquid procedit ex tempore quia est diuersum in substantia ꝛ non est eternum. Si ergo hec duo extrema sunt in vniuerso ꝛ i ordine vniuersi nihil est incompletum:oportebit ponere ꝛ medium. videlicet vnum quod procedat ab eterno consubstantiale quod non sit eternum.vel si dicatur q̄ huiusmodi non potuit esse.saltem erit quartum medium. videlicet quod procedat ab eterno differens in substantia ab eterno.sed tale non est nisi mūdus ergo mundus vel aliqua creatura de mundo procedit ab eterno ꝛ ita aliq̄ deo conuenit eternitas.

Secundum.

¶ Si dicatur q̄ hoc non potest esse q̄ aliquid procedat a deo ab eterno non consubstantiale illi qđ sit eternum. ¶ Contra. q̄ cito pes est in puluere relinquitur vestigium pedis in puluere.vt dicit Augusti.decimo de ciuitate dei.rr. capitulo. Et si ab eterno esset pes in puluere:videtur tunc q̄ ab eterno esset vestigium pedis.ponamus ergo q̄ mūdus architipus fit sicut pes:tunc mundus sensibilis est eius vestigium.ergo cum ad illum pedem nihil requiratur ad modum puluris:cū eius actio nullo extrinseco indigeat.videtur q̄ si est ab eterno q̄ eius vestigium sit ab eterno:ipso pede existente ab eterno. si nullo puluere indigeret ad faciendū vestigium. ¶ Item in deo est summa potentia. summa voluntas.summa scientia.ergo si hec tria sufficiencia sunt ad producendum quemlibet effectum respectu cuius sunt:si in deo fuerint ab eterno respectu mundi faciendi.videtur q̄ mundus debuit esse ab eterno.non enim potest dici q̄ non ab eterno potuerit neq; q̄ ab eterno non sciuerit.hoc em esset inconuenies. ¶ Si dicatur fortasse q̄ non ab eterno voluit.Sed contra.Si non ab eterno voluit ꝛ postmodum voluit.ergo incepit velle ꝛ fact⁹ est de nolente volens.ergo erit mutatio in;eius voluntate.sicut obijcit Augustinus in libro confessionum. ¶ Item non est influentia actiua siue passiua.aut ergo summa bonitas semper influit aut nō Si non semper ꝛ aliquando influit.ergo ꝛ aliquando ibi innouatio facta est.Unde ꝛ philosophus dicit in isto casu scilicet.Si non semper influxit. necesse est q̄ in eo mutetur voluntas vel remoueatur appetitus.oportet ergo ponere q̄ continue influat.ergo per propositionem illam oportet q̄ fuerit aliquid recipiens influentiam illam.sed nō fuit nisi mundus vel creatura aliqua.ergo oportet aliquam creaturam fuisse ab eterno. ¶ Item diuina bonitas manifestatiua fuit in ī summo ab eterno. hoc enim est de natura boni vt manifestet se:ꝛ bonum summi vt summe se manifestet.Et iterum summi boni est vt summe se ab eterno manifestet.si ergo multitudo creaturarum facit ad eius bonitatis manifestationem .videtur q̄ debuit esse multitudo creaturarum ab eterno. ¶ Item Anselmus in monolo.Intelligere dei ē suum dicere.sed suum dicere est facere creaturas.dixit enim ꝛ facta sunt:sicut dicit Augustinus in libro confessionum .ergo suum intelligere est facere creaturas.sed ab eterno intelligit ergo ab eterno facit creaturas. ¶ Itez nihil est sua mutatio.ponatur ergo q̄ aliqua creatura in esse educatur:ipsa non est sua mutatio. Dicatur ergo.a mutatio ipsius.b.tunc querit de.b.b.est: et creatura est.non ergo est ab eterno.ergo non est sua mutatio per quam exeunt ineſſe.Dicantur illa c.similiter quero de illa ꝛ ita videtur q̄ contingat abire in infinitum.Non enim potest ibi assignari reflexio.vt dicatur: q̄ et si idem non est mutatio suijpsius: tamen vnum est mutatio alterius ꝛ econuerso. ¶ Item creatio actio nō fit alias fuit ab eterno.sed esse eternum fuit ab eterno.igitur creatio actio non est eternum.ergo non est deus. ¶ Contra creatio actio ꝛ creatio passio sunt correlatiua: sed correlatiua non sunt in eodem.ergo si creatio passio est in creatura:creatio actio non erit in creatura:sed est in creatura vel in deo.ergo in deo:ꝛ idem est q̄ deus. ¶ Item creatio actio:actio est non nisi dei.sed actio dei ꝛ in deo est:ꝛ idem quasi deus.

¶ Sunt etiam rationes philosophorum quibus probatur creaturas esse ab eterno:quarum vnā ponit Augustinus in duodecimo de ciuitate dei. ita dicens:Arguūt philosophi;q̄ bonitas dei vacua nunc̄ fuisse credenda est.vt sic inciperet operari quasi penituerit eum priorum vacationis.ꝛ iō necesse est in c̄tum eadem semper repeti. ¶ Item luci tpali aliquid est cōtēporaneum quod non est idem cū illa.aut ergo similiter lucī eterne erit ali-

Tertium.

Augustinus confes. li.xij. cap.xv.

Quartum.

Philosophus.

Quintum.

Sextum argumentum.

Augustinus parte.iij.lib. xj.cap.vij.

Septimum.

Octauum.

Contra.

Monum.

Rationes philosophorum probātes creaturas eē ab eterno.

Augustinus parte.vij.capi.xvij.a.

Undecimuz. Augustinus parte.iij. capi.xj.a.

quid coeternum quod non erit idem cum illa. aut quare non. ¶Item Augustinus in vndecimo confessionum. Si exortum est in dei substantia aliqd quod prius non erat. non veraciter dicitur eterna illa substantia. Si autem voluntas dei sempiterna erat vt esset creatura: cur nõ sempiterna est creatura? ¶Item obiciunt philosophi sumẽtes rationem ex natura motus. Nam motus celi aut est eternus aut non. si non: fuit ergo factus: fuit ergo possibilis moueri & postea motꝰ. ergo fuit eductio de potentia in actum. sed huiusmodi eductio ẽ motus. fuit ergo motus ante illum motum. ¶De illo alio similiter potest queri. vtrũ fuerit factꝰ aut eternus. & sic aut erit abire in infinitum aut stabitur alicui ad vnum motum qui sit eternus. ꝛ ista ratione ex natura motus.

Queritur an mundus sit factus. vel fuerit eternus.

Decimũ tertium.

Decimum quartum.

Decimum quintum.

Obiectio ad q̃ te motoris. Et decimum sextum.

Respõsio ad questionem.

Solutio ad argumẽtum primum.

potest poni eternus. ¶Item est alia ratio ex parte materie generabilium & corruptibilium. aut enim ipsa est ingenerabilis & incorruptibilis. aut generabilis & corruptibilis. Si fuit generata: ergo ex materia precedente siue precedente. ergo fuit materia ante illaz. similiter potest queri de illa. aut ergo est ire in infinitũ: aut erit ponere aliquam materiam ingenerabilem. sed sicut põt poni alia: sic & prima. ¶Itẽ alia ratio ex parte motiui oportet enim dicere q̃ semper fuit. & ita si idem ad idem similiter se habens: natum est idẽ facere: sem per fuit motus contra materiam: & ita semper mũdus. ¶Item a parte temporis sic obijcitur. q̃ tempus aliquando incepit: aut non. Si non incepit: ergo est eternum. Si incepit: ergo cum non eẽt prius aliquando incepit. istud aliquando & illud incepit rationem temporis dicunt. ergo si tẽpus quod incepit nondum erat fuit ergo tempus ante tempꝰ. non ergo fuit cogitare quando non fuit tempꝰ. nec similiter quando desinat. est ergo eternum. & tempus: & motus. & si motus: & res inferiores. ¶Item a parte motoris obijcitur sic. Motor est infinite potentie & simplicis & unariabilis essentie & voluntatis. talis autem potentie infinitus est actus. ergo erit actus illius infinitus. dicitur enim: quod aliquando mouerit non semper mouit aut mouebit. tunc si motor voluntarius qui prius non mouebat postmodum mouit: indiguit aliquo expergefaciente: vel prius habuit aliquod impedimentum vel p̃hibens vel retardans. videtur q̃ in deo sit aliquod istorum ponere vel q̃ motus sit eternus. ¶Respõsio. mũdum esse ab eterno siue sine principio est impossibile. quia esse eternum siue esse sine principio durationis: repugnat & creature siue ei quod est esse a deo in diuersitate substantie. In ratione enim creature in q̃ tum huiusmodi est esse ab alio de nihilo. Et sic de ratione creature est habere esse post non esse. & ita habere principium siue durationis. Cum ergo constet mundum & creata eẽ creaturas vel entia a deo in diuersitate substantiarum possibile erit mundum & creata esse eterna: vel non habere principium siue durationis. Est igitur h̃ ordo rerum. est enim aliquid quod procedit ab alio in identitate substantie: & est coeternum illi. sed non eiusdem personalitatis sicut filius vel spiritussanctus est coeternus patri. Et est aliquid quod procedit non consubstantiale. & nõ est eiusdem personalitatis cum illo a quo procedit: nec est coeternum illi. talis est omnis creatura respectu dei. prima ergo processio facit vnam distinctionẽ tantum. scilicet in personalitate. secunda vero duplicẽ. scilicet in personalitate et duratione. ¶Ad primuz ergo quod obijcitur respondendum est. q̃ essentialiter eternalitas dicatur de eternis: necesse est vt p cedat ab eterno consubstantiale illi sit eternuz. q̃ quod essentiale est: dicitur de his quorum est eadẽ essentia. Eternitas autem essentialis dicitur: & õ de vtroq; dicerctur. & propter hoc non potest poni illud membrum predicte diuisionis. q̃ aliquid sit procedens ab eterno consubstantiale non eternũ. Similiter aliud membrum non potest poni. scilicet q̃ aliquid procedat ab eterno differens in substantia et eternum. Si enim differens est in substãtia a creatore: oportet q̃ sit creatura. ita q̃ habeat esse post non esse & principium sue durationis.

Ad secundũ.

¶Ad secundum quod obijcitur de pede & vestigio in puluere dicendum est q̃ non est simile comparatione mundi architipi & sensibilis: sm ordinem priozitatis. Cum enim dicat Augustinus duodecimo confessionuz. q̃ aliquid dicitur prius alio quatuor modis. Primo modo dicitur prius origine. vt sonus cantu. Secundo dicitur prius tempore. vt flos priore fructu. Tertio modo dignitate. vt fructꝰ flore. Quarto modo prius eternitate siue immensitate. vt deus ante omnia. Pes autem in puluere sola origine vel natura precedit vestigium. & õ nihil prohibet illa esse simul duratione. Mũdus autem architipus precedit sensibile: & natura siue origine & eternitate. & hoc est durationis immensitate. & ideo impossibile est mundum sensibilem coquari mundo architipo in duratione. quia immenso nihil equale aut comparabile inuenitur. Unde Augustinus in duodecimo de ciuitate dei. Illud tẽporis spacium quod ab aliquo initio progrederetur aliquo termino coercetur magnitudine quacunq; tendatur: comparatum illi quod initium non habet. nescio vtrum pro minimo aut pro nullo reputandum est.

Augustinus cap. xxix. Prius alio.

Augustinꝰ p te. vij. xij. õ ci ui. cap. xij. c.

Ad tertium.

¶Ad tertium respondendum. q̃ potentia scientia & voluntas faciendi mundum fuerunt in deo sm Augustinum in libro confessionũ. tamen q̃uis in eo esset ab eterno voluntas vt mundus fieret: non tamen erat voluntas vt fieret ab eterno: sed tunc quando factus est. Non ergo fuit mutata eius voluntas: quia semper fuit vt fieret quando factus est.

Ad quartuz.

¶Ad quartum vero dicenduz est. q̃ sicut in sole est influentia lucis dupliciter. Intrinseca qua dicitur semper lucere etiam si nihil esset quod reciperet lumen a sole. Et est influentia extrinseca qua dicitur sol illuminare: cum scilicet ponitur aliquod acceptiuum lucis a sole. de qua influentia extrinseca ponetur nunc esse in sole & aliquando non fuisse: poneretur mutatio aliqua facta in sole. sicut si diceretur: sol lucet & prius non lucebat. ergo mutatus est. de influentia vero extrinseca non sequitur mutatio in sole. vnde non sequitur: sol illuminat & prius nõ illuminabat. ergo mutatus est. Similiter ex parte differentie bonitatis est influentia bonitatis intrinseca. in emanatione eterna filij a patre: & spiritussancti a patre et filio. Ad quam si poneretur nunc esse & huiusmodi non fuisse: sequeretur mutatio ex parte voluntatis vel bonitatis diuine. Et est influentia extrinseca vt in emanatione creaturarum a creatore: que sunt in diuersitate substãtie. & ad hanc influentiam si ponatur non fuisse & postea esse: non sequitur mutatio ex parte bonitatis.

Ad philosophum facit hoc ex mutatione voluntatis. deꝰ vo si facit aliqd quod prius nõ fecit.

¶Quod vero dicit philosophꝰ q̃ necesse est q̃ mutetur in eo voluntas vel remoueatur appetitus. Dicendum q̃ locutus est de deo ad modum hominis: & ideo deceptus est. volũtas enim hominis si facit aliquid quod prius non fecit nulla est in eo seu voluntate eius mutatio. cum voluntas eius nullo modo moueatur ab extra nec dependeat.

Ad quintuz.

¶Ad quintum dicendum. q̃ manifestatio diuine bonitatis in summo potest esse dupliciter.

Ad manifestationem bonitatis.

Querit quare diuina bonitas non fimul &c. manifestauit suaz potentiaz in creaturis.

Ad sextum.

Actio.

Augustinus parte. iij. ca. vij. & viij.

Alias sicut.

Ad septimũ.

citer. quo ad magnitudinem potentie: aut quo ad multitudinem. Quo ad magnitudinem magnifestauit se summa bonitas in generatione filij a patre & processione spiritussancti ab vtroq; ab eterno: nulla autem maior potest cogitari potentia q̃ vt ex patre generetur filius per omnia equalis sibi et consubstantialis. Quãtũ vero ad multiplicationẽ potentie ostendende in creaturis multis. non potuit esse manifestatio ab eterno. & causa supradicta est. quia creatura non potuit esse ab eterno. ¶Si autem iuxta hoc quereret aliquis. propter quid diuina bonitas. non manifestauit suam potentiam per multiplicationem creaturarum faciendo omnes simul & sm speciem & sm numerum. Ad hoc assignatur duplex causa. vna est ex parte defectꝰ materie creaturarum que non potest simul sustinere impressiones agentium. que non possunt agere nisi successiue: vnde in apocriphis esdre. Interrogauit esdras. Mõ poteras facere eos qui facti sunt et qui futuri sunt: vt citius iudicium tuum ostenderes? Et respondit ad me & dixit. non potest festinare creatura supra creatorem nec sustinere seculum qui in eo creati sunt. & nomine seculi appellatur variatio que est materie. Alia vero causa assignatur ratione defectus creature ex parte agentis potentie. potentia enim diuine bonitatis non solum ostenditur in numero & multitudine creaturarum. sed faciendo illas potentes ad operandũ & producendum alias ex se. Si autez fecisset omnes creaturas simul: esset manifestatio potentie quo ad numerum factoruz qua potest vna creatura in aliam producendaz. creatura autem non potest statim facere quod facit deus: sed successiue. deus autem in instanti facit quod facit. ¶Ad sextum dicẽdum. q̃ diuinum dicere est eternum: sicut & intelligere & dicere dei est facere. facere vero dicitur duobus modis: sicut factio siue actio. Est enim actio q̃ agens agit. & est actio quam agens efficit. Prio modo diuina actio est eadem quod sua virtus & sua essentia. & diuinum agere idem est quod esse siue intelligere. Secundo modo sua actio est suus effectꝰ et suum agere suum efficere. & hoc modo actio nõ est eterna: nec facere eternum. Exemplum huius est in sole. facere huius est lucere & illuminare. & vnũ coeuum solis: aliud autem non. Et nota ad hoc auctoritatem augu. xj. confessionum. verbo tuo coeterno simul & sempiterno dicis omnia que dicis. & fit quicquid dicis vt fiat. nec aliter q̃ dicendo facis. nec tamen simul & sempiterna sunt omnia que dicendo facis. sed quomodo id eloquar nescio. nisi q̃ omne quod esse incipit & esse desinit. tunc esse incipit & tunc desinit: quando debuisse incipere vel desinere in eterna ratione cognoscitur. vbi nec incipit aliquid nec desinit: ipsum est verbum tuum qõ est principium quia loquitur nobis. ¶Ad septimum respondetur. q̃ quedam sunt absoluti esse sicut entia per se. & hec sunt terminus creatiõis que est prima mutatio. de istis vniuersaliter verum est q̃ nullum tale est sua mutatio. Quedam vero sunt que non sunt esse absoluti. & hec sunt essentia in aliis seu cum aliis. & hec non sunt per se terminꝰ creationis: & sicut primis conuenit creari: ita & istis cõcreari. Item hec vt concreata sunt adhuc dupliciter. sunt enim quedam que concreantur que insunt rei & permanent cum illa. vt albedo si concreet cuz cigno: & risus hominis. & de istis adhuc verũ est q̃ non sunt sue mutationes. Quedã vero sunt cõcreata. q̃ tum ad fieri ipsius rei & non q̃ tũ ad factũ esse sicut mutationes rerum. & hec non insunt rei tã facte nec permanent cum ipsa. quia non concreantur vt inessentes & permanentes cum re: sed vt trã seuntes. vt per ipsos educatur res in esse solũ. Si ergo tale concreatuz dicatur aliquid tunc non est verum q̃ nihil est sua mutatio. mutationis enim nõ est mutatio. maxime prime per quam educatur sed seipsa educitur.

Ad octauuz.

¶Ad octauum dicendum. q̃ creatio vel creare duo dicit. vnum sicut principaliter signatum: & hec est diuina actio. & aliud sicut connotatum: & hoc est fieri aliquid ex nihilo. Quãtum ergo ad principale signatum quod est diuinum agere siue diuina actio. que non est aliud q̃ diuinum esse vel essentia eo modo quo dictum est supra signatur eternum. Quãtum vero ad connotatuz qõ est creatum designatur temporaneum: non ergo sequitur creatio siue creare est diuina actio. ergo est eterna. quia p hoc q̃ dico creare: ponitur & diuina actio & creatura de nihilo. & ideo si diceretur eterna non diceretur solum eternitas actionis diuine: sed etiam creature. quod non potest esse.

Ad nonuz.

Augustinus cap. xvij. o.

¶Ad nonuz respondet Augu. xij. de ciuitate dei. dicens. Mõ intelligunt philosophi deum animo aliter affici cuz vacat q̃ cum operatur. quia nec affici dicenduz est volunt etiam deus sm hoc ostendere q̃ rebus nõ egerit: sed gratuita bonitate condidit. cum sine illis in eternitate non in minore beatitudine pman sit.

Ad decimuz.

¶Ad obiectum eoz patet solutio ex dictis. ¶Ad decimum dicendum q̃ non est simile de luce creata & increata. lux enim creata finita est: nec habz immensitatem durationis. & ideo nõ est inconueniẽs si habeat contemporaneũ & coequatũ sibi in duratione: in substantia differens. sed lux increata infinita est q̃ tum ad omnia: ideo habet immensitatẽ durationis. & ideo impossibile est aliquid ei esse coequale in duratione quod sit differens in substantia siue coeternum.

Ad vndecimum.

¶Ad vndecimũ. dicendũ q̃ voluntate dei sempiterna ad hoc q̃ creatura sit vel fiat cum ordinate est a deo esse vel fieri. facit immutitas diuine essentialitatis. creaturã vero esse sempiternam necessario prohibet natura creabilitatis sicut ostensum est.

Ad rationes philosophoꝝ & ad duodecimum.

¶Ad. xij. dicendũ. q̃ respicientes philosophi ad causas inferiores motus celi: dixerunt motum non habere principium nec finem siue durationis. Ex parte enim motoris q̃ similiter se habẽs est sp. nec magis se habet q̃ ab ipso sit motus nũc q̃ prius. istud posuerũt similiter ex pte mobilis quod est corpus vmforme: nõ magis se hãs ad motum nunc q̃ prius. cuz enim sit corpus sphericum non habens contrariũ semp est ordinatũ in motum circularem. Similiter ex parte materie q̃ est indeficiens & subiectum generationis & corruptionis. posuerunt motum & mundũ perpetuum. quia eodem modo semper se habente motore & mobili quod est celum: erit semper eodem modo se habens. & eodem modo se habente motu celi qui est causa generationis & corruptionis. & eodẽ modo se habente materia subiectu semper: erit semper generatio & corruptio: & ita modus. Secundum causas ergo inferiores erit positio philosophorum de eternitate motus & mundi. Sm vero causas superiores patet cuilibet recte consideranti initiũ tem pons & motus mundi. Sm q̃ mundus dicitur fluxus rerum sm mutationem & generationem & corruptionem. Cause autem superiores sunt diuina potentia: & diuina sapientia: diuina bonitas. Ex pte diuine potentie patet ex ordium mundi & materie. nam diuina potentia est summa: & ideo non indiget materia subiecta ad operandum aliquid. est igitur operans de nihilo: quia est totum causa sui operis vt non requiratur aliqua possibilitas ex pte subiecte materie: ideo mutatio prima contra operationem diuinam non habet ante se aliam mutationem.

Ad queſituz an mundꝰ ſit factus vel eẽ nus.

¶Ideo ad id quod queritur: mundus est fa-

ctus vel eternus:dico q factus est.ꝛ q vlteriꝰ arguit:ergo prius fuit possibile moueri.si tu dicis possibile materie falsum est:quia motus primus factꝰ est.non per motum qui fit circa subiectam materiam:sed per creationem que est mutatio de nihilo.Si vero tu dicis possibile potentia agentis.hoc modo potest concedi possibile moueri.sed eductio huius possibilitatis in actum non est per aliaz mutationem sicut dictum est supra. ¶Similiter per hoc patet solutio ad tertiũdecimũ qõ dicit: q materia est ingenerabilis.Si enim generatio dicat actionem ex preiacente materia hoc modo est verũ: et sic est generatio mutatio naturalis. Si vero generatio dicit solum idem quod factio:siue ex materia siue non.hocmodo materia non est ingenerabilis.quia est facta q̃uis non per mutationem naturalem sed per mutationem que est ante naturam q̃ est creatio. ¶Ad quartumdecimum dicendum.q tempus incepit ꝛ tempus deficiet.sed dico q non incepit i tẽpore sed in nunc:quod est commune principiuz ipsius.sicut vero quod est continuans in quo saluatur essentia operis:est sicut finis preteriti.ꝛ initiuz futuri.ex hoc ergo sequitur.q non sit tempus ante tempus vel tempus post tempus:sed solum nunc. ¶Ad vltimum dicendum.q non est ratio consimilis in motore increatoꝛ creato.In motore creato enim voluntario cuz mouet quod prius nõ mouebat:aduenit expergefaciens.ꝛ ratio est:quia voluntarius motoꝛ creatus vt homo:finem habz,sue motionis ꝛ actionis extra se.ꝛ ideo excitatur ab extrinseco.Deus vero nunq̃ habet finem extra se fz intra.xvj.prouerbiorum.Omnia propter semetipsum operatus est dominus.Itẽ in motore naturali sicut in corporalibus inferioribus.quia nõ sunt possibilia ad suum motum complendum accidit prohibens:in deo autẽ nulla est impotentia.ꝛ ideo non potest esse impedimentum prohibens suum actum.Itez in motore naturali sicut in corporibus superioribus que sunt potentia ad suum motum complendum quantum est de se accidit retardatio ex coniunctione alicuius dispositionis contrarie: sicut in sole ꝛ luna.ꝛ si non prohibeatur.diuine autem actioni nulla dispositio est contraria nec aliquid aliud.In motore ergo primo non est excitans sicut in homine.nec potest cadere impedimentuz prohibẽs sicut in corpore inferiori.nec impedimẽtum retardans sicut in corpore celesti.Si ergo queritur: quare non mouit eternaliter? Ad hoc, est responsio.quia non est defectus ex parte ipsius:sed ex parte creature:que non est susceptibilis immensitatis durationis ex parte ante. sicut dictum est.

Ad decimũ tertium.

Ad decimũ quartum.

Ad. quintũ decimum.

Ad sextum decimum.

iij.Esdre .iiij.

Membrum nonum.

De comparatione eternitatis ad euũ

¶Onsequenter queritur de comparatione eternitatis ad euum.ad quod inquirendum consideranda sunt hec de euo. Prima questio est de eius esse. Secunda de eius vnitate.Tertia de eius simplicitate. Quarta de comparatione eius ad tempus.ꝛ per his omniꝰ manifesta erit comparatio eius ad eternitatem.

Articulus primus.

De esse eui. In oppositũ Argumentũ primum.

Boeciꝰ.c.ix. libro.j.

Secundum. Augustinus parte.iiij.capitu.xiij.

In cõtrariuz obijcitur.

Tertiũ argumentum. Utrũ euũ sit substãtia vel accidens ꝛc.

¶D primum obijcitur sic. Omnis creatio siue fit esse creari siue increari reducitur ad aliquod nunc vel presens si ergo non est ponere nisi nunc durationis temporalis:ꝛ durationis eterne.ergo nõ erit nisi duplex duratio: eterna et temporalis.ergo nõ est nisi aut duratio que est tempus:aut duratio que est eternitas euum igitur non est aliqua duratio separata a tempore ꝛ eternitate.Quod autem nunc non sit nisi duplex patet per boecium in libro de trinitate, vbi dicit:nostrum nunc quasi currens tẽpus facit semper eternitatem ,diuinum nunc permanens eternitatem. ¶Item augustꝰ.xj.confes. presens si semp est presens:iam non est tempus sed eternitas.sed presens in esse perpetuozum semper est presens. ergo est eternitas si ergo ponitur mensura esse perpetui in q̃ tum huiusmodi. euum non erit aliud q̃ eternitas. ¶Item quasi ex opposito obijcitur.diuersitas materie non diuersificat rationem forme:maxime in formis accidentalibus.vnde dicit philosophus.q eodem denario mensurantur decem homines ꝛ decem equi:non tamen sunt eadem decez. Similiter eadem mensura durationis mensurabitur temporale ꝛ eternum.licet non sit idem temporale ꝛ eternum:tamen vna erit mensura que ꝓportionabitur cuilibet mensuratorum ſm q ei conuenit.Erit ergo quod nos dicimus euum. non separata duratio ſm speciem a tempore. ¶Item si euum est separata duratio ab eternitate ꝛ tempore queritur vtrum sit substãtia vel accidens? non potest pom substantia.quia cum euum ponatur duratio perpetue creature. si esset substantia.non esset,nisi substantia cuius est mensura.ꝛ ita esset.in.p peteris substantijs creatis idem essentia ꝛ sua duratio.quod nullo modo est nisi in sola increata essentia.Ipa enim.increata substãtia ẽ sua duratioꝛ sua eternitas

eternitas.quod nullo modo contingit in alijs.

Quintum.

¶Item si ponatur accidens: non poneretur nisi quantitas cuius proprium est mensurare:aut ergo poneretur continua:aut discreta.non ponetur discreta:quia sic esset in diuisione vt numerus ꝛ oratio. Si vero ponatur cõtinua.aut ergo ponetur ꝑmanens:aut successiua.Si permanens:aut ergo esset linea:aut superficies: aut corpus. quod nullo modo potest pom.ponetur igitur quantitas continua successiua.ergo erit tempus. quocunq; ergo modo dicatur euum.non ponatur separata duratio ab eternitate ꝛ tempore.¶Item.xliij.ecclesiastici.Luna ostensio temporis ꝛ signum eui. Et exponit Rabanus.q iudei intelligebãt tempora penes cursum lune.ſm hoc ergo luna est ostensio tẽporis.id est differentiarũ ꝛ partiũ temporis.ꝛ etiã eui signum.i.durationis totius temporis que per euum poterit mensurari.¶Contra.Ecclesiastici.j Omnis sapientia a domino deo est:ꝛ cum illo fuit semper.ꝛ est ante euum.ergo cuius duratio est eternitas precedit euum.ergo est duratio sequens eternitatem.ergo alia ab eternitate. ¶Item Boe. tẽpus ab euo ire iubes.sed quod erit ab aliquo nõ est idem illi.ergo euum est duratio differens a tempore. ¶Item Dyom.libro de diui.nominibus ꝓprietas eui est antiquum inalterabile ſm totum esse mensurans.tempus vero est quod est in generatione ꝛ corruptione aliter se habens. ¶Item august. in lib.lxxxiij.questionum.in hoc distat tempus ab euo:quia istud stabile:illud autem mutabile. ergo non est idem tempus. ¶Item est esse sine principio ꝛ fine fine non incipiens a non esse.nec variabile seu vertibile in non esse.vt eternum. ꝛ est esse cum principio ꝛ fine incipiens a non esse ꝛ vertibile in non esse.vt temporale.Et est esse habens principium ꝛ incipiens a non esse.sed non habens finẽ nec est vertibile in non esse vt perpetuum.Si ergo durationes differant ſm differentem extensionez e.ſe.cum triplex sit extensio.extensio esse vt dictum est seu quasi ꝓtensio siue extensio:erunt tres durationes. ergo cum duratio primi sit eternitas. duratio secundi est tempus.duratio tertij erit euum. ¶Quod concedendum est.Notandum q nomen eui dicitur multipliciter.Aliquando enim euuz accipitur pro omni duratione que non est tempꝰ. fz q dicit Dyoni.proprietas eui antiquum ꝛc.Aliqñ pro tota duratione temporis.ſm q dicit Dyonisiꝰ in libro de diuinis nominibus.Aliquando totã tẽporis durationem que apud nos est euum appellat.ꝛ hoc modo accipitur. xliij. ecclesiastici. Luna ostensio temporis ꝛ signum eui.Aliquando vero,ꝑ antiquitate temporis eui.vndeoyonisius.Sepe antiquissima eui cognominatione eui surgunt. Aliquando pro magna parte temporis ab adam vsq; ad noe vnum euum. Aliquando vero pro periodo siue durationẽ rei alicuius.fz q tota vita alicuius hominis appellatur suum euum.Aliquando vero accipitur ſm proprium modum.ſm q euuz est duratio rei habentis esse post non esse:sed non vertibilis in non esse.vt in perpetuis. ¶Ad primum ergo dicendum.q boetius non negat nunc eui: fz stabilitatem nunc siue presentis eternitatis declarauit per comparationem ad nunc temporis.qõ nobis magis manifestum est. Triplex tamen est nũc. Est enim nunc quod non incepit esse,ꝛ quod mutabiliter manet in esse,ꝛ est sicut eternitatis'. Et est nunc quod incipit esse sed non mutatur nec fluit in esse.ꝛ tale est nunc eui.ꝛ dicat hic fluxus successionis variabilis ꝛ non continuationis esse siue durationis.Et est nunc qõ incipit esse ꝛ mutat ꝛ fluit in esse.ꝛ tale est nunc temporis.presens enim eternitatis semper fuit ꝛ est ꝛ erit. Uno modo,ens presens perpetui non semper fuit.sed semper ꝛ est et erit. Alio modo ens presens temporis mutatur,et fluit a futuro in presens:ꝛ a presenti in preteritum.

Adp primum.

Nunc.iij.

Secundum.

Tertium.

¶Ad secundum dicendum.q semper vno modo accipitur pro toto tẽpore.alio modo pro tota eternitate que non habet partibilitatis totalitatem fz perfectionis.intelligitur ergo semper cum dicit ꝓsens si semper est presens ꝛc.de totalitate eternitatis in durationeque non incepit.nec desinit.si accipiatur eternitas proprie ꝛ non de totalitate temporis.presens perpetui presens est toti tpi. ¶Ad tertium dicendum.q quantitas est duobus modis sicut dicit beatus Augu.in libro de quantitate anime.Est enim quantum virtute:quantum dimensione.Dicendum ergo q euum accidens est rei eiterne id est perpetue.ꝛ reducetur ad genus quantitatis ſm q extenditur quantitas ad extensionem virtualem.Secundum vero quod coartatur intensio quantitatis ad quantitatez diuensioñ. procedebat obiectio.¶Ad quartumdicendum.q est accidens proprium:ꝛ accidens commune. Accidẽs proprium. vt risibile homini.quod per se ꝛ omni homini ꝛ soli inest.diuersificatur ſm diuersam speciem subiecti. Accidens vero commune.vt albedo ꝛ numerus hominꝰ non diuersificatur ſm speciem:sed solum ſm numerum.Ex accidentibus autem ꝓprijs est euũ euiternis:ꝛ tempus temporalibus.ꝛ ideo differũt specie tempus ꝛ euum.

Ad secundũ.

Semper.

Ad tertium.

Et ad quesitum.

Ad quartuz.

Articulus secundus.

De vnitate eui.

In oppositũ primum argumentum.

Secundum

Tertium.

Quartum.

iij.Esdre.iiij.

In contrariũ autoritate.

¶Onsequenter queritur de vnitate eui. et obijcitur primo.cuz nos videamus i euiternis q quedam recipiunt prius perpetuitatem.quedam consequenter.vt angeli qui a principio receperunt esse perpetuum.cõsequenter ꝛ rationales anime.ꝛ in ipsis etiam sequitur inchoatio esse vnius ad esse alterius.nõ erit aliquo modo vna perpetuitas omnium euiternorũ. nec similis protensio durationis cum vna excedit aliam ex parte ante. ¶Itez perpetua. vt anime angeli ꝛ materia:habent omnino absolutum moduz essendi:ꝛ non dependent ab inuicem.ergo habent omnino essendi disparatam durationem.sed duratio cuiuslibet est euum.est igitur euum disparatuz et diuersum non vnum. ¶Item tempus primo est mensura motus primi mobilis.ꝛ per hoc est tempus mensura vna omnium inferiorum.Unde si eq principaliter ꝛ primo ꝛ non per aliquod vnũ prꝰ vel causa esset,tempus mensura omnium temporalium.iam non posset esse vnum tempus.si ergo ex parte cui non est aliquid euiternum sustinens primo euum:quod euiternum sit causa omnium aliorum immo euum est eque primo mensura omniuz euiternoruz non per aliquod.videtur q quot sunt euiterna tot debeant esse,eua:vt ita dicatur. ¶Itẽ in apocriphis esdre.maiestas ꝛ potestas euoruz est apud te domine. ¶Item dyonisius.Ipse est euum euorum.loquitur de deo. ¶Contra.maior est vnitas ex parte esse perfectionis.si ergo esse perpetuus est perfectus temporalis:maior erit,vnitas ex parte esse perpetui q̃ temporalis.ergo duratio mensurans esse perpetuum magis erit vna q̃ que mensurat esse temporale.ergo euum magis vnum tempore.Cum ergo tempus sit vnum omnium temporalium.vt dicit anselmus in libro de veritate. dicitur tempus huius rei ꝛ illius.cum vnum ꝛ idez sit tempus omnium que in eodẽ tempore simul sunt. et si non esset hec,res vel illa:non,minus esset idez

tempus.ergo multomagis erit vnum euum. ¶Itē primo eccliastici. Omnis sapientia a domio deo est: ⁊ cum illo semper fuit: ⁊ est ante euum. Itē. xliij. in eodē. ✣ respexit dominus in signum eui. In his omnibus autoritatibus nominatur in singulari: non in plurali. ⁊ tamen nominatur per totam durationem suam. ex quo videtur q̄ non habeat pluralitatez. ¶Itē ratione potest ostendi sic. si plura ponuntur eua. aut ergo vnum ponetur precessisse aliud. aut sequi. aut simul esse cū illo. non precessit aliud. quia ante hoc non fuit nisi eternitas. Item post hoc non erit aliud: quia illud quod modo est nunq̄ deficiet. si ergo plura sunt: aliud erit simul cum isto. cum ergo in quantitatibus non habenti bus positionez quod potest mensurare vna potest mensurare reliqua eiusdem generis. vt exprlanabit infra. ⁊ ideo non possunt partes temporis esse simul: quia semper altera superflueret: ⁊ similiter videtur q̄ non possint esse plura eua simul. quoniaz semper alterum superflueret. ¶Ad solutionē huius questionis nota primo opinionem quorundā sicut dicit Boe. in li. de consolatione. sicut se habz fatum ad diuinam prouidentiam. vt tempus ad eternitatem. prouidentia vero est ratio diuina que cuncta disponit. fatum vero inherens rebus mobi libus dispositio per quam prouidentia suis queq̄z nectit ordinibus. q̄uis autem dicantur plura fata: quia quelibet res per prouidentiam habet assignatum ordinem. hoc non est nisi quia fatuz est huius res ⁊ illius. fatum autem est vnum. quia sicut dicit Boe. in eodem. Dido quidem cuncta cōplecti turvt si quis ab assignato ordine recesserit in alium ordinem: relabatur ab vnitate. ergo huius ordinis cuncta complectentis erit fatum vnuz. nō ab vnitate illorum quorū est fatū. Si ergo similmodo se habet tps ad eternitatez: erit tps vnū non ab vnitate illorum tempozalium que mensurātur tempore. sicut patet ex predicta sententia anselmi in li. de veritate. sed ab vnitate cause que est influētia seu virtus durationis ab eternitate ſm q̄ res sunt in participatione eternitatis. Simili mō vnitas eui in quo est primo ⁊ principalis influētia virtutis durationis ab eternitate. ⁊ ſm hanc rationē b. dyo. in lib. de di. no. dicit. oportet diuinum tanq̄ euum ⁊ tanq̄ tempus hymnire. i. laudare vt omnis temporis ⁊ eui causa m. Sed ſm hoc ergo respondetur. Ad primum enim dicendum est. vnuz esse eū eui ternozum: sicut vnum tempus omnium temporalium. quemadmoduz dicit anselmus. temp⁹ vnū et idem est omnium eozum que in eodem tempore simul sunt. Et si non esset hec res vel illa: nihilominus est tempus illud vnum. ita dicendum vnum ⁊ idem euum omnium que in eo sunt. ⁊ licet hec anima vel illa incipiat esse in euo post illam: nihilominus euum quod ingreditur vnum est ab vnitate vnius influentie virtute durationis sine fine ab eternitate que vna est. q̄uis differentia sint receptiua ipsius influentie. quemadmodum vna est influentia lucis a sole. ⁊ tamen differentia recceptiua illuē tiam lucis ⁊ receptio non infusio vel influentia sicut virtutis receptio durationis sine fine que est perpetuitas potest multiplicari cum recipitur ab angelo ⁊ ab anima ⁊ non simul. tamen ipsa perpetuitas sicut nec ipsa influentia non multiplicatur.

¶Ad secundum dicendum sine preiudicio. q̄ q̄uis duratio materie anime ⁊ angeli ⁊ aliozum eui ternozum habeant disparationem nec dependentiam ab inuicem ſm causalitatem. dico tamen q̄ proportionabiliter se habent ſm virtutem durationis. vt dictum est in q̄ tum sunt in participatione divine eternitatis. q̄uis enim ſm actum durationis nec esse angeli nec esse anime nec esse materie se excedant. vt nec esse angeli esse anime: nec esse anime esse materie. virtute tamen durationis ⁊ continuationis esse nihil prohibebit esse anime excedere esse materie. ⁊ esse angeli esse anime. ita q̄ posito q̄ relinquerentur propue nature ⁊ essent vertibilia in non esse: citius deficeret materia que in essendo est ignobilior anima. ⁊ fortitan anima angelo per naturam. ⁊ sic q̄uis se non excedant ꝟz actū durationis. nec dependeāt ab inuicem ſm rationē causalitatis. nil videtur prohibere quin dependeāt et ordinentur ſm virtutem durationis. ⁊ quin virtus durationis nobilior possit se habere virtualiter vt mensura durationis ignobiliozum. etsi non vt causa vt ſm ordinem virtutis durationis ascendendo ad eternitatem a virtute minori ad maiorez perueniatur ad vnam essentiam proximam. in qua primo apparet vnitas eui. quemadmodum in motu celi apparet vnitas temporis ſm presentem statum. hec autem cogitur: quoniam sicut dicit beatus Dyoni. omnia exeunt a primo ſm ordinem.

¶Item propter hoc quod dicit Augusti. oia sunt i equalia ad hoc inequalia vt esset omnia. erit ergo ponere gradum in virtute durationis ⁊ euiternis sicut in tempozalibus ponuntur ſm actum durationis. hoc tamen absq̄ preiudicio sententie melioris dictum est. ¶Ad reliqua obiecta patet solutio ex predictis. nam plura eua dicuntur materialiter sicut plura tempora. non formaliter: siue q̄ plura sunt in euo siue plura in tempore dicūtur plura tempora vel eua. cum tamen euum ⁊ tempus vnuz vel dicuntur plura eua in alia significatiōe q̄ in p̄pria. Aliter potest dici q̄ sunt plura eua scilicet ſm pluralitatem euiternozum. nec habent vnitatem essentie. nec ab hac vnitate vnum dicitur euum. ¶Potest tamen dici vnum ab vnitate conformitatis. q̄ omnia eua distincta ſm distinctionem euiternozū conformitatem habent in mutatione eternitatis ⁊ temporis. eternitatis q̄ tum ad infinitatem ex parte finis. ⁊ carentiam prioris ⁊ posterioris temporis q̄ tum ad habere principium. nec oportet q̄ vnuz euum omnium euiternozum sit vnum: sicut vnum tempus omnium temporalium. euiterna enim omnia immediate exeunt a primo. propter quod nō intercipitur aliquod medium a quo dependeant ſm essentiam vel actum. sicut omnia temporalia q̄ tū ad esse ⁊ operationem in q̄ tum huiusmodi dependeant a motu primi mobilis. eozum motuum ē regula tempus vnum. scilicet illud quod est numerus primi motus. ¶Si autē obiciatur quod dicit philosophus. q̄ si essent plures celi: nihilominus erit euum vnum. ¶Potest dici q̄ vt ponunt in philosophia naturali edocti: proprium subiectum ⁊ primū motus est prima materia que est subiectum totius transmutationis: cuius mensura propria est tempus. Secundum etiam horum opinionem non est ponere tempus esse in primo celo mobili vt in subiecto: sed in prima materia. iuxta quorum opinionem non est inconueniens ponere tempus vnum ab vnitate motus ⁊ subiecti prime materie. Et si sunt plures celi iuxta positionez eorum qui dicunt tempus esse in primo celo mobili sicut in subiecto. Dicendum q̄ si essent plures celi: non esset vnum tempus per essentiam posset tamen esse vnum per conformitatem siue indifferentiam participationis eui ⁊ euiternitatis. Quotquot enim essent motus huiusmodi: eozum mensure consimiliter ⁊ conformiter se haberent ad euum ⁊ euiternitatem. ¶Ad hoc quod primo obiicitur dicendum. q̄ euum q̄ tū ad esse

Alias inspexit.

Ratione.

Responsio.

Boe. lib. rūj. prosa sexta.

Boe. lib. rūj. prosa. vj.

Ad secundū.

Solutio ad primum.

Sol. ad reliqua obiecta.

Alia ratio.

Obiectio.

Solutio.

Ad primam obiectionez.

ad esse proprium non numeratur per prius ⁊ posterius. maioris est vnitatis q̄ tempus quod numeratur. vnde proximus se conformat eternitati ⁊ magis naturam illius participat q̄ tempus.

Articulus tertius.

Dei simplicitate eui.

In oppositū Argumen primum.

QUeritur consequēter de simplicitate eui. Queritur ergo vtrum euum habeat partes vel non. Ad quod sic obiicitur. Omne quod deficit a differentia aliqua cadit in conditionem sibi oppositam vel differentiaz. sicut moueri ⁊ quiescere sunt conditiones oppositeq̄ deficit a quiete cadit in motum. ergo si simplex et diuisibile sunt conditiones oppositeq̄ cum a simplicitate eternitatis deficiat euum sicut ostensum est necesse est cadere in differentiam simplicitati oppositam: sed hec est compositio. ergo oportet eum habere compositionem. ¶Item ad idem. Ansel. in prosologion querit quomodo deus est vltra eterna. ⁊ appellat eterna euiterna. exponens illud Domini regnabit meternum et vltra. vnde dicit: an hoc quoq̄modo transis eterna: quia illoz eternitas tota tibi presens est. cum illa nondum habeāt de sua eternitate quodventurum est: iam non habent quod preteritum est. ex hoc videtur q̄ in euo sint partes successiue ſm prius ⁊ posterius. ¶Itez si mensuratum est partibile: ⁊ mensura. quia necesse est mensuram ⁊ mensuratum esse proportionabilia. sed aliquod eternum contingit esse partibile. ergo ⁊ euum. probatio medie. cōtingat q̄ angelus contēplatur deum: ⁊ contemplando magis ac magis accendatur. si potest ibi esse magis ⁊ magis: ergo pars ⁊ pars. ergo est diuisibile. sed istud est mensurabile ab euo. ⁊ hoc patet: cū sit actio debita euterno non per relationem ad creaturam. ⁊ ideo nō mensuratur tempore. ¶Item possibile est tempus non esse: ⁊ huiusmodi actionē esse. ergo non est eius mensura tempus: ergo euum. ⁊ ita euum erit partibile. ¶Contra. si habet partes. vel ergo permanētes: aut successiuas. si permanentes: ergo due erūt simul. ⁊ si hoc: quicquid mensurat vna ⁊ altera. in quantitatibus enim permanētibus plures partes sunt simul. non tamen quod mensurat vna: mensurat ⁊ altera. ⁊ hoc est: quia sunt quantitates habentes potentiam ſm suas partes respectu mensurati. ⁊ propter hoc cum vna pars mensuret vnaz partem. mensurat ⁊ alia aliam. sed partes durationis non sunt habentes positionem. ergo si sunt plures partes simul: quod mensurat vna. ⁊ altera. ⁊ si sic altera superflueret. quod non debet esse est successiue ergo cum partes sint temporis successiue: iam non differrent euum et tempus. ¶Ad hoc dicendum. q̄ sicut mensuratum caret fine sed non principio ⁊ ex se non habet extensionem: sic nec ipsum euū ſm rē hz extensionē. ¶Ad illō obiicit q̄ illō qō ab aliqua differentia deficit cadit in differentiam oppositaz. Responsio. q̄ eternitas increata simplex est omnino ⁊ ideo in ipso est carentia omnis compositionis. Est enim carens compositione que est ex pluribus sicut est integrale. ⁊ compositione qua aliquid dicitur componi sicut actus substantie. et compositione qua aliquid potest esse tale vt aliq̄d componatur illi sicut materie forma. quia ergo simplicitas eternitatis quamlibet illarum compositionum excludit quocunq̄ modo sit aliquid cōponibile deficit a simplicitate eternitatis ⁊ est in differentia opposita. ⁊ ideo non sequit q̄ si deficit a simplicitate eternitatis: q̄ sit compositum ex pluribus. sed q̄ sit componibile ex pluribus vel componibile alij vel aliud isti. De euo autem potest videri: q̄ alteram compositionum habet. ad minus quia est componibile alij: quod nō est ipsum scilicet suo eui terno. ¶Ad secundum dicendum. q̄ in euiternus est considerare substantiam ⁊ actionem. nomē ergo eum potest accipi communiter ⁊ proprie. proprie enim est euum ſm beatum Dyonisium: in alteratū et ſm totum esse mensurans. ⁊ ſm hoc euuz est mēsura euiterni: in q̄ tum habet esse extra motum omnem ⁊ mutationem. hoc autem est ſm substantiam et ſm actionem connaturalem substantie. cuiusmodi actio est in sole lucere. ⁊ in angelo intelligere. In q̄ tum vero habet esse in mutatione ⁊ motu: mēsura ipsius est tempus vel aliquid ad modum temporis se habens. ſm q̄ dicit philosophus in libro de causis. Inter rem cuius substantia est in momento eternitatis ⁊ rem cuius substātia ⁊ actio est in momento temporis est media. cuius substantia est in momento eternitatis ⁊ operatio in momento temporis. ⁊ tempus dicitur ibi communiter: sicut post patebit. Communiter vero euum siue eternitas creata dicitur complecti metiendo ⁊ substantiam que est extra omnem mutationem: ⁊ actionez ipsam que est rei euiterne. que tamen est in mutatiōe: q̄ ḡcād mēsurat superiꝰ mēsurat inferiꝰ. Secūdū hoc euū substantiaz euiterni ⁊ actionem cōnaturalem que vno modo semper est mensurat vt mēsura propria ſm totum. actionem vero que in motu est ſm totum mensurat vt mensura communis. quemadmodum eternitas mensurat diuina vt mēsura propria ⁊ cocquata euiterna ⁊ tēporalia vt mēsura communis. similiter euum inuariabilia habētia principiuz vt mensura propria: variabilia vt mēsura communis. ⁊ ex hoc non sequitur q̄ euum partibile fit. Anselmus autem eternitati angelorū concernit operationem ſm quam aliquid aduenit aliquid preterit: que autem sit propria mensura huiꝰ operationis infra dicetur. ¶Ad tertium dicendū. q̄ actionis angeli scilicet contemplationis ⁊ amoris intensi ⁊ remissi. posito q̄ intenderetur vel remitteretur. non mensura ponetur tempus proprie nec euum proprie: sed duratio que est tempus q̄ tū ad aliquid ⁊ euum q̄ tum ad aliquid quasi tēpus. quia ibi est quedam variatio in mundo contēplationis ⁊ amoris quasi euum quia in actu contemplationis ⁊ amoris non est ſm essentiam variatio. immo angelus semper videt facie ad faciem per cōtemplationem. manet ergo in angelo non mutata essentia actus q̄uis varietur circunstantia actꝰ et hanc durationem quidam voluerunt appellare seculum: quod dicitur a sequendo. ⁊ sicut dicit dama. protenditur cum eterno velut tempozalis motus ⁊ spacium.

Ad secundū.

Dama. j. de ortho. fi. li. ij. capitu. j.

Ad tertium.

Articulus quartus.

De comparatione eui ad tempus.

ONsequenter queritur de comparatione eui ad tempus. queruntur ergo tria. ✣Primo modo. quomodo se habeant ſm certēsionem durationis. Secundo. an sit ponere aliquaz durationē mediā inter cuū ⁊ tempus. Tertio de comparatione nunc temporis. eui. ⁊ eternitatis.

Ad primū ergo obiici. ſ. j.

✣Primo ꝟz extensionē durationi.

In oppositū primum.

Secundum

Tertiū Ric. th. li. j. co. iij.

tur. Omnis mutatōis mensura est tempus. ꝟz mutatio precedit euum: quia euuz per mutationē que est creatio erit in esse. ergo ⁊ tempus naturaliter precedit euum. ¶Item quod cepit sicut dicit Richar. de. s. victo. cepit esse ex tēpore cuz ergo euum ceperit: cepit ex tempore. ergo primuz. ¶Item simul cepit tempus ⁊ angelus ⁊ materia prima. sed euuz est

duratio angelice nature ergo simul erit in eē tempus et euũ.ergo euum non precedit tempus.Contra.Boetium tempus ab euo ire iubes siue igitur sit sensꝰ ab euo sicut in causa.vel ab euo.i.post euũ semper originaliter euum erit tempꝰ.¶Item omnis motus et mutatio radicatur in aliquo immobili.vt mutationes generabilium in materia que est immobilis.ꝛ mutationes celorum jn materia celorum que est immutabilis.ꝛ mutationes angelorum et animarum in eorum substantia que ẽ immutabilis.Si ergo sic se habet duratio mensuras essentiam materie vel substantiarum celorũ et aiarum vel angelorum ad durationem mensurantem motus et mutationes eorũ:sicut se habet esse mutationuz ad esse substantiarum que sunt radix mutationum:si mutationes procedunt a substantijs. ergo substantia precedit mutationem originaliter ergo ꝛ duratio durationem originaliter. ergo tẽpꝰ ab euo:sine tempus mensura mutationis duratio num euum substãtiarũ.¶Itẽ si tempus dicit radicari in motu primi mobilis:ſm motum primi mobilis precedit substãtia mobilis ꝛ substãtia motoris causaliter q̃ mensurant euo.ergo euũ ꝑcedit tẽpus causaliter.¶Rñsio.tempus dicit cõmuniter et impropríe:cõiter sed minus ꝓprie ꝛ ꝓprie.Communiter ꝛ impropríe dicit tempꝰ vnũ nunc primo. Coiter minus ꝓprie:nũc post nũc.Proprie ẽo tẽpus extensio ꝓtinua ſm ꝓsens a preterito in futurum.Primo modo tẽpus nõ est tẽpus sed tẽporis initium.Scõo modo tps est numerꝰ ſm pri9 ꝛ posterius.Tertio modo tps est ꝓtinuũ ſm ꝓtinuitatẽ motus ſm prius ꝛ posterius.ꝛ mediũ quod est terminus preteriti prioris ꝛ futuri posterioris.Prio modoſm impropríetatez tempus immo nunc qõ est principium temporis:respicit primaz mutationem a non esse in esse.que est creatio passiua:i qua non ponit nisi nunc primo esse post non esse.Secũdo modo respicit mutationem que est de vno esse in aliud esse sine ꝓtinuo.Tertio modo respicit mutationem que determinatur ſm magnitudinẽ primi mobilis ꝛ spacij ſm quam est motus.que est de vno in aliud continue ꝛ successiue.Primus sensus habetur exprimo geñ. In principio creauit ꝛc.Sl. in principio temporis.Secundus ꝛ tertius habentur ab aug.in.xij.de ci.dei.vsqz adeo angeli omni tẽpore fuerunt:vt etiaz ante omnia tẽpora facti sunt. si a celo inceptа sunt tempora:ꝛ illi iam erant ante celum.ꝛ si tempus non a celo sed ante celum fuit: non in horis ꝛ mensibus diebus ꝛ annis.sed in alio quo mutabili motu:cuius aliud prius aliud posterius eo ꝙ simul esse non possunt. Si igitur in angelicis motibus tale aliquid fuit necesse est ꝙ angeli ex quo facti sunt:temporaliter mouebãtur. qꝛ cum illis tempus fuit.Et hoc modo dicit super genesim ad litteram.ꝙ deus creaturam spiritualem mouet per tempus.¶Ad primum ergo quod objicit.ꝙ omnis mutationis mensura est tempus: patet distinctio.nam prime mutationis non est mensura tempus sed nunc.Est enim nunc eui qõ ẽ stãs post non esse.Et est nunc temporis quod est fluens a preterito in futurum.dico ergo ꝙ nunc cui cõcreatur cum euiterno ꝛ habente esse manens.nunc vero temporis concreatur cum motu.nec est inconueniens simul esse duo nunc alterius generis.Mã sicut nunc eternitatis continet nũc eui:sic nũc eui nunc temporis. tamen non est concedendum. ꝙ nunc quod est initium temporis sit mensura creationis euiterni.sed i. ſsum nunc eui.sed nunc cui cũ nunc temporis cepit.¶Ad secundum dicendũ. ꝙ cepisse intelligitur duobus modis.Uno modo cepisse ex tempore:intelligitur cepisse in tempore. et hoc modo non est verum:euum cepisse ex tempore.vel recepisse tempore.id est cum tempore.ꝛ hoc modo verum est.Unde Augusti.de ciuitate dei.mũdus non cepit in tempore sed cum tempore.Cepisse autem dicitur tempus cum primo nunc variationis cuiuslibet rei ſm ꝙ tempus dicitur communiter ꝛ minus proprie vt dictum est.¶Ad tertium dicendum.ꝙ ꝙlis ab esse duine eternitatis exierit per creationem simul esse manens in motum.vt ẽ esse euiternoum.ꝛ esse fluens in motu:vt est esse tẽporalium.ordine tamen nature hoc est prius isto.ꝛ esse motum radicatur in esse manenti:sicut ostendebatur.ꝛ hoc modo tempus ab euo ire iubet.

Ad secundũ

Augustinus parte.vij.lib. rij.capi.vj.

Ad tertium.

Secundo queritur. ſ.ij.

Utrũ sit aliq̃ mensura media inter euum ꝛ tempus.

vtrum sit aliqua mensura durationis media inter euum ꝛ tempus.Ad quod sic Dyoni.in libro de diuinis nominibus.Oportet eterna ꝛ temporalia ſm modos agnitos subaudire ꝛ eterna ibi dicit euiterna. Cui autem proprietatem dixit esse sine alteratione et ſm totum metiri.temporis vero quod in alteratione est ꝛ aliasaliter se habens.media vero entiũ que hic quidẽ euo:illic tẽpore participant. ex quo vult dicere:ꝙ inter tẽporalia ꝛ eterna sunt media: que ꝙtum ad aliquid participent euo:ꝙtum ad aliquid tempore.durationis.igitur huiusmodi mensura est media inter euum ꝛ tempus.¶Item cũ angelus in contemplatione intẽdatur magis ꝙ prius.similiter ꝛ in affectione variatio aliqua est in contemplatione angeli ꝛ affectione.sed constat ꝙ huiusmodi variationis non est mensura euum cũ dicat augustinus in libro. lxxxiij. questio. assignans differentiam temporis ꝛ eui.ꝙ tempus est variabile:euum vero invariabile.Similiter nec huiusmodi mensura durationis potest esse tempus. cũ hec variatio que est ſm intentionem contemplatiõis vel amoris sit ad complementum salutis ipsorum. tempus vero est causa corruptionis per se:generationis autem per accidens.relinquitur igitur ꝙ mẽsura huiusmodi variationis erit mediuz inter euũ et tempus.¶Item contingit angelum cognoscere in deo aliquid esse quod cito desinit esse.ꝛ ita p consequens desinit illud cognoscere.constat ꝙ huiusmodi cognitionis mensura non erit euum:cuz esse desinat.nec tempus:cum huiusmodi cognitio nullo modo infra tempus sit sed supra. relinquitur igitur ꝙ mensura huiusmodi cognitionis erit media inter euum ꝛ tempus. ¶Item ſpposito ſm sanctos:ꝙ non omnia sint creata simul sed per successiones sex dierum.constans est ꝙ primo cum celo et terra cepit euum.quarta autem die ceperunt moueri corpora celestia.simul autem cum motu cepit et tempus.constans est ꝙ in diebus antecedentibus aliqua eductio facta est ꝛ aliqua variatio i materia.huius autez variationis non potest poni mẽsura eui:tum ratione variabilitatis:tum etiam desitionis.nec tempus cum adhuc non incepisset.relinquitur igitur ꝙ huiusmodi variationum ꝛ eductionum mensura est medium inter euum ꝛ tempꝰ ¶Item pena inferni habet variabilitatem. quia sicut dicitur Job.xxiij. transibunt ab aquis nimiuz ad calorem nimium.ex quo relinquitur ꝙ mensura ipsius non erit euũ.habet etiam perpetuitatem et etiam esse cessante motu celi quem non excedit tẽpus dura

Secundum.

Augustinus ꝑte.ij.q.lxxij

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

pus durationе.mensura igitur durationis penarũ non erit tẽpus nec euũ.erit igitur aliqua mensura media.Contra.inter durationẽ esse quod non incipit a non esse nec vertitur in non esse.et durationẽ esse quod incipit a non esse et vertitur in non esse nullo modo potest poni media duratio:nisi duratio esse quod incipit a non esse.sed non vertitur in non esse.vel duratio esse quod non incipit a nõ esse sedvertitur in non esse.sed istud quartum nullo modo potest esse.sicut.ſ.ostensum est in.q.de commutabilitate eternitatis.relinquitur igitur ꝙ non ponetur triplex duratio.si ergo prime durationis mẽsura est eternitas:secunde tempus:euum tertie.nõ poterit poni mensura quarta media inter euum et tempus.¶Item philosophus in libro de causis. Item rem cuius substantia ꝛ operatio est in momẽto eternitatis.ꝛ rem cuius operatio ꝛ substãtia est in momento temporis ꝛ eternitatẽ appellat euum. ꝙtis ergo angelus operetur in tempore sicut ministrando nobis.vel contempletur cum intentiõe maiori ꝛ minori:non erit mediuz ponere inter euũ et tempus.quia ſm substantiam ꝛ operationẽ suaz invariabilem mensuratur euo.ſm vero operationẽ variabilem tempore. ¶Itez in ps.loquendo de pena reproborum dicit.ꝛ erit tempus eorum in secula.ex quo relinquitur ꝙ tempus etiaz est mensura penarum inferni.non erit ergo necesse ponere mẽsuram mediam.¶Propter ea respondendum videtur ꝙ non est aliqua media mensura inter cuuz et tempus ſm rem:sed solum ſm rationem.Sed distinguendum sicut prius rationem temporis duplicem.Una est vt tempus sit numerus ſm prius ꝛ posterius non interuenientе continuo.ſm quem modum tempus dicitur mensura varationum spiritualium ꝛ excedentium motum celi.ꝛ hoc modo in ratione temporis ponitur nunc post nunc. vnde nunc hoc modo habet rationem untiantis ꝛ terminantis:sed non habet rationem continuãtis.Alio modo vt tempus sit mensura ſm continuitatẽ motus succedentis ſm prius ꝛ posterius. ꝛ hoc modo tempus est mensura variationum corporalium et dependentium a corpore vel variatione motus celi.ꝛ hoc modo est continuitas temporis ſm continuitatem motus.ꝛ continuitas motus ſm continuitatem magnitudinis mobilis.ꝛ ꝛ hoc i esse tẽporis est nunc:sicut principium ꝛ finis.ꝛ sicut continuans medium vt sit finis preteriti ꝛ initium futuri.¶Ad illud,ergo quod objicit primo de beato dyonisio.Dicendum ꝙ ex hoc non sequitur ꝙ ponenda non sit media mensura ſm rem: sed ad hoc sequitur ꝙ habeant mensuram duplicem. scilicet euũ et tempus.ꝛ ꝙtum ad illud in quo mutantur mensurantur euo.ꝙtum ad illud in quo non mutantur mensurantur tempore.¶Ad illud vero qõ objicit de angelo simili modo respondebitur.quia ſm substantiam ꝛ ſm operationez ipsius que non mutatur.sicut est,intelligere ꝛ videre deum:mensuratur euo.ꝙtum vero ad operationem in qua mutatur.sicut est operatio qua ministrat nobis:mensuratur tempore.ſm quem modum dicit augu. super geñ.ꝙ deus creaturam spiritualem mouet per tempus non per loca.Quantum vero ad operationem contemplationis intense vel remisse vel contemplationis huius rei desinentis esse.si respiciatur.essentia actus qui non mutatur:mensurabitur euo.si respiciatur circunstantia siue materia actus mensurabitur tempore ſm modum illuz quos distinximus tempus.¶Ad illõ ẽo qõ objicit quarto.dicendum ꝙ tempus dicitur cõmuniter mensura cuiuslibet variationis.ꝛ hoc modo dicit tempꝰ simul cepisse cum euo. Alio modo dicitur tempus mensura ſm determinationẽ motus celi.ꝛ hoc modo cepit quarta die.erit igitur tempus mensura illarum durationum que fuerunt ante quartã diem ſm.ꝙ dicitur primo modo.¶Ad illud quod objicit de penis inferni.dicendum ꝙ ꝙtum ad perpetuitatem mensurabuntur euo.ꝙtum vero advariationem tempore.quod signat illa autoritas ps.erit tempus eorũ in secula.¶Et quod objicitur ꝙ cessante motu celi cessabit tempus.quod etiam videtur accipi ex apocalip.iurauit angelus per viuentẽ in secula seculorum:ꝙ non erit tempus amplius. Dicendum ꝙ tempus duplicem habet radicationem.ꝛ ſm hoc duplex esse.prout tempus dicit mensura variationis corporalis. vna est in variatione materie.ꝛ ſm hoc tempus est mensura indeterminata. Alia vero radicatio'est in motu celi.ꝛ ſm hoc est determinata mensura ſm momentum.diez annum.ꝛ huiusmodi.primo modo tempus ſm theologos cepit ante motum celi.sicut ꝛ variatio que facta est ante quartam diem in materia.ꝛ erit cessante motu celi.quemadmodum ipsa variabilitas que contingit ex imperfectione materialitatis que remanebit in reprobis.sicut dicit Augustinus.Secũdum autem modum alium tempus incipit cuz motu celi ꝛ desinit cum motu celi.ergo protenditur tẽpus ſm quod est determinata mensura.fz vero qõ est indeterminata:antecedit ꝛ sequitur.¶Aliquibus autem aliter visum est:ꝙ esset ponenda mẽsura media inter euum ꝛ tempus:que diceretur seculum a sequendo.eo ꝙ haberet nunc sequẽs ad nũc sine continuitate motus media.sicut tempus habz nunc sequens ad nunc cum continuitate motꝰ media.ꝛ ſm hoc ponunt ꝙ post eternitatem que nunc sine ꝓsens manens non succedẽs nec continuãs. et ſm hoc est nunc eui.ꝛ est nunc fluens succedens et continuans.ꝛ hoc modo est nunc tempus.quẽadmodum punctus linee inchoans lineam ꝛ terminans lineam ꝛ etiam punctus continuãs lineã. Et iterum est nunc succedens ad nunc non continuans.ꝛ hoc modo est nunc in mẽsura que dicitur seculum.sequitur enim nunc ad nunc ꝙtis nõ fit continuans ſm dimensionem mediam.ꝛ ſm hoc dicunt talem ordinem esse durationis post eternitatem: sed est primo duratio vno modo se habens in qua nil sequitur.ꝛ hoc est euum.consequenter,ẽ duratio in qua aliquid consequitur:sed tamen sine continuatione.ꝛ hanc dicunt seculum.ꝛ est vltertꝰ duratio in qua aliquid antecedit,ꝛ sequitur ſm cõtinuationem motus.ꝛ hoc est tempus.Et rationez huius positionis confirmant per autoritatẽ. Aymonis dicentis:secula computãtur ex quo materies informis per species est distincta. ¶Itẽ idem super illud secunda thim.j. dicit tempus secularia dicit.Ante tẽpora secularia dicimus:que ex eo cepe runt,ex quo mundus factus est.ab,autem appellat tempora,secularia idem.ꝙ seculum.Item Dam.seculi,nomen plura significat.seculuz enim dicit vnuscuiuscq eorum + que sunt vita.dicitur rursus et seculum mille annorum tempus. rursus seculum dicitur vniuersa presens vita.ꝛ seculum futura vita que est post resurrectionem:que infinita est:dicitur rursus seculum non tempus neqz temporis aliqua pars a solis motu + ꝛ cursu mensurarum,scilicet per dies ꝛ noctes + cõsistens:sed quod simul protenditur cum eternis velut quidam temporalis motus ꝛ spacium.quod enim est his que sunt sub tempore tempus:hoc eterms est seculum. dicũtur igitur quidez septem secula mundi huius. scilicet a celi ꝛ terre creatione,vsqz ad omnium hominũ cõ

Ad primum.

Augustinus parte.vij.lib rij.ca.xv.b.c.

Responsio.

In cõtrariũ. ꝙ nõ sit media aliq̃ mensura.

Ad quintuz.

Ad sextum.

Apocalip.x.

Solutio ad primum.

Ad ſcundũ. Ad tertium.

Augustinus ꝑte.v.lib.viij. capitulo.xx.

Ad q̃rtum.

Ps.lxxx.

Responsio.

Opinio quorundam.

Lib.ij.cap.j. Seculum. Alias hoim.

Alias latiõe. Alias consti tuta.

summationem et resurrectionem. erit autem communis et omnimoda consummatio cum omnis fiet resurrectio. octauum seculum vero quod futurum est. Ante mundi vero constitutionē cum neq; sol erat diuidens diem a nocte: non erat seculū mēsurabile: sed quod simul protenditur cum eternis velut temporalis motus et spacium.

Restat querendum. §.iij.

Utrum idez sit nunc temporis euī et eternitatis.

Vtrum idem sit nunc temporis ꝛ euī ꝛ eternitatis. Ad quod sic. nunc temporis est principium futuri ꝛ finis preteriti nunc euī ꝛ nunc eternitatis. non ergo est idem nunc. Item nūc euī est quod habet ante se non esse: nunc eternitatis non. ergo nō est idez nunc euī ꝛ eternitatis. ¶ Item nunc temporis stat cum motu. nunc euī stat ꝛ manet et eternitatis ꝛc. ¶ Item presens euī non est presens eternitatis nec presens temporis. ergo non est idem nunc temporis ꝛc. ¶ Contra. quando motus est. angelus est et deus est. Si ergo per quando notatur esse simul eē in aliquo nunc. ergo motus ꝛ angelus ꝛ deus sunt in eodem nunc sed nunc in quo est motus est nunc temporis: nunc in quo est angelus est nunc euī: nūc in quo est deus est nunc eternitatis'. ergo idem est nunc euī ꝛ temporis ꝛ eternitatis. ¶ Responsio. nunc aliquando accipitur nominaliter: ꝛ tunc nulli fuit dubitatio an idem esset nunc temporis, ꝛ euī et eternitatis. constat enim q̄ est diuersum. Alio emodo nunc accipitur aduerbialiter. ꝛ hoc modo ē dubitatio an dicatur idem nunc: cum dicitur deus est nunc. angelus est nunc. motus est nunc. Adhuc distinxerunt quidam q̄ sicut est accipere in mutabili substantia motum: ꝛ q̄ mouetur ꝛ q̄ est. ita nūc triplicater. Est enim nunc quod multiplicatur in tē poze sicut ipsa successio motus. ꝛ hoc modo habet rationem instantis. ꝛ dicitur instans eo q̄ stare nō potest. ꝛ multiplicatur in tempore habens rationē continuantis in q̄ tum est terminus preteriti ꝛ principium futuri. ꝛ rationem diuidentis in q̄ tum accipitur vt principium tm̄ vel vt terminus tantum.

Obiectio.

Responsio.

Distinctio quorūdam.

¶ Item est nunc quod est idez in tempore nec multiplicatur nisi ſm accidens. quemadmodum enim quod mouetur est vnum in motu ꝛ fertur in motu vnum: ita nunc vnum quod fluit ꝛ fertur in tempore. Item est nunc quod non fluit. quemadmodum id quod est: in q̄ tuz huiusmodi intelligitur manēs. primo modo, ꝛ secundo non est idem nūc euī ꝛ eternitatis. tertio modo voluerunt dicere: quoniaz idē est nunc. quoniam in eo quod est creatum intelligitur increatum. ita nunc eternum in euo ꝛ tempore. quemadmodum ergo si diceretur: deus est in se. de⁹ in creatura perpetua deus est in motu: non numeratur in omnibus istis. ita idem nunc temporis et euī, ꝛ eternitatis. ¶ Sed obiicitur ſm hanc rationē dicitur idem nunc: quia eternitas est in euo ꝛ tempore. sed cum dicitur motus est nunc. sed non dicitur nunc eternitatis nisi ex consequenti. si ergo refertur ad idem nunc quando dicitur motus est angelus: ergo ꝛ deus. ergo non dicitur nunc eternitatis. ¶ Propterea dicendum. q̄ in eodem nunc dicitur esse motus ꝛ angelus ꝛ deus. non tamen ex hoc sequitur idem esse nunc temporis ꝛ euī ꝛ eternitatis. et ita in nunc temporis dicitur esse motus et angelus ꝛ deus: sed tamen differenter. quia in nunc tēporis est motus sicut in mensurate. ꝛ ideo in illo p prie. angelus vero ꝛ deus sicut iā concomitante. vnde angelus ꝛ deus est in nunc temporis. id est cum nunc temporis. Item in dunc euī est motus ꝛ angelus ꝛ deus: sed differenter. quia motus in nunc euī sicut in mensura communi que nou. coequatur mēsurato. angelus sicut in mensura propria. deus vero non sicut in mensurante. sed sicut in concomitāte. scilicet quando nunc euī est deus. Item in nunc eternitatis sicut in mensura communi excedente est motus et angelus: deus vero quasi in mensura propria. quia non differt a deo. ſm hoc variantur sermones cum dicuntur esse in eodem nunc. cum enim dicitur quando motus est angelus est ꝛ deus: signantur esse in eodem nunc temporis. cum dicitur quando angelus est motus est ꝛ deus. est nunc euī. Cum vero dicitur quando deus est motus est ꝛ angelus: est nunc eternitatis. sed cuz differentia dicta intelligendum est.

Membrum decimum.

De cōparatione eternitatis ad tps. Primum argumentum.

Ondequenter restat querendum per comparationem eternitatis ad tempus. vtrū diuina natura tota sit in omni tempore ꝛ semper. ¶ Ad quod obiicit anselmus in monologion. Si summa natura tota est semper et in singulis temporibus: aut ergo simul: aut distincte per diuersa tempora. si simul. sed cum tempora ipsa non sunt simul. nihil poterit totum simul esse in diuersis temporibus. ergo nec summa essentia. Si distincte: quemadmodum aliquis homo totus esse habet ꝛ hodie ꝛ cras. proprie dicitur: quia fuit est et erit. ergo eius etas: que nihil est q̄ rei⁹ eternitas: non est tota simul sed est partibus extensa per tempozum partes. Cuz ergo in deo eternitas nihil aliō sit q̄ sua essentia. sequeretur q̄ eius essentia esset diuersa per partes ſm temporuz distinctiones. quod est impossibile. Relinquitur igitur q̄ non est tota in singulis partibus siue semper: cum semper distribuat pro singulis temporibus.

In contrariū

Et probat q̄ deus sit oīm tpe. ꝛ semper vbiq; totus. Ricd.li.ij.ca. pi.xxiij.

Secundum.

¶ Idem in eodem. quod totum est in aliquo loco: nihil eius est quod non sit in eodem loco. Item de quo nihil est q̄ non sit in aliquo loco: nihil de eo est quod sit eodem tē poze extra eundem locum. quod igitur totuz est in aliquo loco: nihil est eodez tempore quod sit extra ipsum locum. Impossibile est igitur q̄ vnum totuz simul sit in diuersis locis. quia si totuz est in vno loco. nihil eius est extra in alio loco in eodem tempore. relinquitur igitur q̄ diuina essentia non est tota in omnibus locis ꝛ vbiq;. ergo pari ratione nec in omni tempore ꝛ semper. quia si tota est in aliquo tempore: nihil eius erit extra illud: tempus in aliquo tempore: relinquitur igitur q̄ impossibile est q̄ tota sit simul in omni tempore ꝛ simul.

Item.

¶ Contra. Anselmus irrefragabiliter constat q̄ sine diuina essentia nec aliquid vsq; nec vnq;: quia sine ea nihil est. necesse est igitur eā esse vbiq; ꝛ semper ꝛ in omnibus locis et in omnibus temporibus. ꝛ quia simplex est: tota erit vbiq;: tota erit semper. ¶ Itē Richar. in libro de trinitate. Si omnipotens est cōsequēter ꝛ vbiq; pōt. si vbiq; pōt: potētionaliter vbiq; est: si vbiq; potētionaliter: vbiq; eētialiter. q̄ nō ē aliō ei⁹ potentia ꝛ aliud eius essentia. Si aūt vbiq; essentialiter est. ergo ꝛ vbi locus est ꝛ vbi locus non est. erit itaq; intra, omnem locum. erit ꝛ extra omnem locum. erit supra omnia. erit intra omnia ꝛ extra omnia. ¶ Item, quoniam simplicis nature est deus: non erit hic ꝛ ibi per partes diuisus sed vbiq; totus erit. itaq; in quantulacunq; cuiuslibet totus parte totus. et in toto totum. et extra totum totum. ¶ Itē idem in eodē. sicut eoū que nō dum sunt nihil est ei futurū: sic omniū eorum que iam nō sunt nihil est ei preteritum: ꝛ omniū eoruz que iam presentialiter sunt nihil est ei trasitoruz. Mō cōcedendū est. ¶ Ad obiecta ſm Anſ. respondendum q̄ in illis que lege loci aut tēporis coartātur: sicut ea que sic sunt in loco vel tēpore: vel loci spaciū vel diuturnitatē tēporis non excedāt. tenet illud quod dicitur vnū ꝛ idem. totū nō posse simul esse in diuersis locis ꝛ temporibus. In his ꝛo que huiusmodi non sunt: hoc ipsum nulla necessitate concluditur: quale est diuina natura. qō sic probat ansel. cui⁹ amplitudini aut diuturnitati nulla meta vel a loco vel a tēpore opponitur. in his nullum esse locū vel tēpus vere proponit. qz locus nō facit ei quod locus: nec tēpus qō tempus. Et quo sequitur q̄ nullatenus loci aut tēporis continentia cōgitur nulla. cozū lege constringitur. Quonīā ergo summā essentiā totam necessitas exigit nulli loco aut tēpore deesse. ꝛ nulla ratio loci aut tēporis prohibet omni loco aut tēpori simul totā adesse: necesse est eam simul totā in omnib⁹ locis ꝛ temporib⁹ presentem esse. ¶ Ad illud ergo quod primo obiicitur iam patet responsio. Nam in omnibus temporibus dicitur tota simul: q̄ uis ipa tempora nō sint simul. quia etsi ipsa tēpora succedant ꝛ transeunt: eternitati tamen eius nō transeūt. sicut probat Richardus.

Sol. ad obiecta.

Ad scōm.

¶ Ad secundam iam patet responsio. Nā cum totum dicatur multipliciter. vno modo totuz ex partibus cōstitutum. alio modo quod sic est vt nihil eius sit extra. tertio modo quod est perfectuz et cōpletum. hoc vltimo dicitur diuina natura tota in omnibus locis et temporibus tota et vbiq; et semper quia perfecta et completa. Unde nota ſm anſel. in omni loco ꝛ tēpore est: quia nulli abest. In nullo ꝛo est: quia nullum locum aut tempus nec in se recipit distinctiones locorum aut temporum vt hic vel illic vel alicubi. aut nunc vel tunc vel aliquādo. qm̄ hec circunscriptorum ꝛ mutabiliū propria sunt. ꝛ tamen hec de ea quodāmodo dici possunt. quonīā sic est presens oībus circunscriptis et mutabilibus. ac si illa eisdē circūscribatur locis et mutetur tempozib⁹. Si aūt queratur: que sit intentio eius quod est semper cum dicitur. deus est semper. Respondendum vno modo ſm Augu. q̄ semper supponit vniuersum tempus. vnde sensus est. deus est semper. i. deus est in omni presenti in omni preterito et in omni futuro. Scōm ꝛo ansel. in monolo. multo verius intelligitur signare eternitatem que sibi ipsi nun q̄ est dissimilis: q̄ temporū varietatem que sibi semper in aliquo est non similis. Cum ergo dicitur semper esse: ꝛ idem est illi eē et viuere: nihil melius intelligitur q̄ eterne esse et viuere id est īterminabilem vitam perfecte simul totam obtinere. In hunc ergo modum terminantur inquisitiones circa diuinam immensitatem q̄ tum ad infinitatez incomprehensibilitatem. incircunscriptibilitatem. ꝛ eternitatem.

Questio.xiij.de vnitate diuine essentie generaliter

Membrum primum.

Quid sit vnū

Primo querit de ratiōe vnius que ponit a philosopho. vnum est ens indiuisum in se: diuisuz autem ab aliis. ꝛ vnitas est indiuisio entis. Et obiicitur. cum omnis diffinitio debeat dari per propria ꝛ notiora. hec autem data sit per posterius et minus notuz: quia est data per indiuisionem que est priuatio diuisionis diuiso autem posterioz est vnitate ꝛ minus nota cum per vnitatem notificetur. simili ergo ratione. indiuisio minus est nota q̄ vnitas. ergo predicta diffinitio est male assignata.

argumētū .j.

¶ Item querunt: an vnum quod est de primis intentionibus possit notificari per aliquod prius. et arguunt: cum vnum ponat ens in intellectu: ꝛ superaddat rationem aliquam qua ratione aliqua determinatur. ergo vnum poterit notificari per ens: et illam rationem superadditam sicut per priora. ens enim intelligitur prius: similiter ꝛ illa ratio q̄ additur ad ens intelligitur prioz vna.

anynū de primis intētionibus possit notificari p aliqd prius.

¶ Item bonum dicit ens in comparatione ad causam finalem. ꝛ verum dicit ens in quodam respectu ad causam formalem. vnū ro dicit ens in quodam respectu ad efficiens. ergo ista poterunt notificari per ens ꝛ illas rationes sicut per priora.

¶ Contra. si per rationez additam ad ens ista que sunt prime intentiones possint notificari. cum in illis rationibus intelligatur ens: et preter hoc aliquid superadditum erit adhuc diffinibilis per ens et illam rationem superadditam. ꝛ iterum est quere de illa ratione. ꝛ sic in infinitum. aut erit stare in primo. prime ergo intentiones non erunt difficiliores per priora.

In ꝛrariū.

Responsio.

¶ Responsio. Dicendum. q̄ cū sit ens primum intelligibile: eius intensio apud intellectū est nota prime. ergo determinationes entis sunt prime impressiones apud intellectuz. he sunt vnum. verum. bonum. sicut patebit. non poterunt ergo habere aliqua priora specialiter ad sui notificationem. Si ergo notificatio fiat eorum. hoc non erit nisi per posteriora: vt per abnegationē vel effectum consequentem. hinc est q̄ in notificatione vni⁹ est vna notio q̄ abnegationem: alia ro per effectum consequentem per abnegationem oppositi intentionis que est diuisio vel multitudo. cum dicitur ens indiuisum per effectum consequentez qui est distinguere ab aliis. vnitas enim distinguit vnū ab alio. ꝛ ideo dicitur diuisum ab aliis.

Slo.ad p̄mū

¶ Ad illud quod obiicitur q̄ diuisio debet eē per priora et notiora. Respō deo. sunt notiora ꝛ priora simpliciter: ꝛ sunt priora ꝛ notiora quo ad nos. prime autē impressiones intellectus cum nō habeant prius et notius simpliciter: nō possunt notificari p priora ꝛ notiora quo ad nos. Motius aūt quo ad nos est qō primo occurrit ſm sensuz. sensui aī primo occurrit partitio ꝛ distinctio. multitudo aūt siue diuisio posita est vnitati distinctio cōsequēs effect⁹.

ad aliud.

¶ Diuuante dei gratia ordine ꝛsequenti inchrēdū est de vnitate. veritate. bonitate diuine nature. q̄ he tres ntētiōez sunt vni⁹ coordiatiōis. ꝛ q̄ tū ad p̄mū vt

notificatio que quidem est prior. Dicendum q̄ ratio que additur enti non est aliud ab vnitate. cum vnitas sit prima entis determinatio. et ideo per illam notificare nihil aliud est q̄ idem notificare per se. si ergo notificetur: hoc non poterit esse nisi p posteriora hoc est per abnegationem oppositę intentionis: ꝛ per positionē effectus cōsequentis p hoc patet respōsio ad cetera.

Q̄embrum secundum.

Querit qūo se hz vnuz ad intētionē entis veri ꝛ boni In' oppositū primū argu.

SEcundo queritur de cōparatione vnius ad ens ꝛ verum ꝛ bonū. Et obijcitur primo de cōparatione vnius ad ens ſm differentiam. quia cūvnum conuertatur cū ente: sicut dicit beatus Dyoni. nihil est entium expers vnius. non videbit addere intentio vnius ad ens. quia si addit: illa determinatio addita contrahet intētionem entis ꝛ restringet ad pauciora supposita q̄ sit intentio entis absoluta. ergo iam non conuertetur cum ente simpliciter: quod est falsuz. relinquitur igitur q̄ nō addit. ¶ Item cū assignantur vestigia trinitatis in creatura ſm intentionem vnitatis veritatis ꝛ bonitatis. alternatim ponitur intentio vnius ꝛ entis. ꝛ ponūtur pro eodem quod attribuitur patri: sicut veritas filio ꝛ bonitas spiritui sancto. ergo nō separantur intentiones vnius: et entis nisi sicut additiones vnius ad ens. hoc aūt manifestum est: sic Augu. in lib. lxxxiij. q. In omni quod est: aliud est quo constet: aliud quo discernitur: ꝛ aliud quo congruit. Quo constat est vnitas: quo discernitur est veritas: quo congruit bonitas. ¶ Item in libro de trinitate ponit alium modum trinitatis dicens. Omnia q̄ arte diuina facta sunt et vnitatē quandā i se ostendunt ꝛ speciem ꝛ ordinem. si ergo cōparemus ordo est quo res congruit vt bonitas. + species quo discernitur veritas. vnitas erit quo res constat siue rei entitas. ¶ Item augu. in libro de ciu. dei. In rebus que infra nos sunt vestigia trinitatis colligamus: per hoc q̄ sunt: ꝛ speciē aliqua continentur: ꝛ ordinem appetunt aut tenent. Ecce q̄ ens assignatur vestigiuz patris. sicut species filij: ꝛ ordo spiritussancti. ¶ Iterū augu. de vera religione. omnis res vel substantia vel essentia vel natura. vel si aliquo verbo melius enunciari habet simul hec tria. vt vnū aliq̄d sit ꝛ propria speciē discernatur: ꝛ ꝛeruz ordinem nō excedat. ecce q̄ vnum assignatur vestigium patris. eadez ergo erit intentio entis ꝛ vnius non addens ad ens. ¶ Cōtra. enti non opponuntur multa: cuz multa apprehendantur sub ente: sed vnitati opponuntur multa. ergo est aliqua additio vnius ad ens. ¶ Itē circa distinctionem vnius ꝛ veri obijcitur. nam verum dicit illud quod est principium distinguendum rē a re. quod patet. nam veritas rei accipitur ſm speciem. ſm autez speciem fit rei distinctio. vt dicitur in libro de vera religione. Cum ergo intentionis vnitatis simpliciter sit per se distinguere. quod pt̄z ex ratione vnius indiuisum a se: diuisuz autem ab aliꝫs. ergo indifferens erit intentio vnitatis ꝛ veritatis. ¶ Item sicut quidam posuerunt iuxta phlosophos: veritas ē indiuisio esse ꝛ eius quod est. sed indiuisio entis est vnitas: ergo per eandem rationem erit vnitas ꝛ veritas. ¶ Item de comparatione vnius ad bonum obijcit Boctius in libro de cōsolatiōe. Omne quod subsistere aut permanere appetit: id vnum esse desiderat. omnia igitur vnuz desiderant. Si ergo ratio boni ab eodem est quod omnia appetunt. relinquitur q̄ eadem est intētio vnius ꝛ bom. ¶ Contra. nō intellecto bono intelligitur vnum. immo predicatur de malo cum dicitur malum est vnum. ergo non est eadem intentio boni ꝛ vni9. ꝛ hec q̄runtur de cōparatione que est ſm differentiam. ¶ Item queritur de comparatione que est ſm ordinem. nam cum omnis creatura cōponatur ex hoc ꝛ hoc. sicut dicit Boecius in libro de trinitate. In omni eo quod est citra primum est hoc ꝛ hoc. ergo ad hoc q̄ res sit oportet sicut causam precedere vnionem eorum ex quibus est. ergo vnitas causa erit entitatis. ergo vnum prius ente ¶ Item Boecius de consolatione. Sublato vno: nec esse + quibusq̄ permanebit: similiter nec verū esse. ergo vnitas cā est entitatis et veritatis. ¶ Itez Boecius de consolatione que discrepant bona minime sunt. cum vo vnum esse ceperint: bona fiunt vt ergo bona sint vnitatis adeptione cōtingit. ergo vnitas causa est bonitatis. ¶ Responsio. Dicendum q̄ ens est primum intelligibile. prime autem entis determinationes sunt vnum et verum et bonum. determinant enim ens ſm q̄ desideratur esse rerum in proprio genere. et etiam ſm relationem esse eorum ad diuinam causam. et ſm relationem rerum ad animam que est imago diuine essentie. Scōm autem q̄ esse rerum cōsideratur in proprio genere triplicatur entis determinatio. Aut enim consideratur absolutum vt diuisum ab aliꝫs ꝛ in se indiuisum: determinatur per vnum. Scōm vo q̄ consideratur aliquod ens cōparatum ad aliud ſm distinctionem. determinatur per verum. verum em est quo res habet discerni. Scōm vo q̄ considerata comparatum ad aliud ſm conuenientiam siue ordinem: determinatur per bonum. bonum enim est ex quo res habet ordinari. ¶ Item scōm q̄ esse rerum comparatur in relatione ad causam diuinā similimodo triplicatur determinatio. Causa enim diuina est causa in triplici genere cause: efficiens: formalis vt exemplar: finalis. que quidem causalitas cum sit communis eternitati appropriatur vt causa efficiens patri: exemplaris filio finalis spiritui sancto. Scōm hoc esse in creatura quod fluit a causa triplicem sortitur impressionem. vt in conformationem ad causam. Impressio ergo dispositionis in esse creature scōm quam fit in cōformitate ad efficientem causam est vnitas. vt sicut efficiens causa est vna indiuisa multiplicata i qualibet creatura: sic vt sibi impossibile est esse indiuisum. Item impressio dispositionis scōm quam fit in conformitate ad causam formalē exemplarem est veritas vt sicut causa exemplaris est ars prima veritatis: sic creatura scōm q̄ sibi possibile est: sit imitatio ne artis. et hoc est habere veritatem. prima impressio scōm quam fit in conformitate ad causam finalem est bonum. vt sicut causa finalis est summa bonitas: sic cuilibet creature fit inclinatio et conformitas ad summam bonitatem. et hec est creature bonitas. vnitas ergo esse creature monstrat vnitatem efficientis: veritas veritatem exemplaris: bonitas bonitatem finis. ¶ Item per comparationē ad animā triplicatur eadem determinatio. Nam esse rerum tripliciter comparatur ad animam. videlicet vt res ordinentur in memoria: percipiatur intelligētia: diligantur voluntate. Est igitur i ente quolibet a causa efficiente vnitas per quam ordinetur in memoria et seruetur. memoria enim ea q̄ retinet scōm aliquam coordinationem relationis ad vnum ꝛ discretionem componit. ¶ Item a causa exemplari est veritas in quolibet ente per quam percipiatur ab intelligentia. Item a causa finali est bonitas per quam diligatur vel apprehendatur voluntate. ¶ Ad

Scōm.

Aug. pte. xij. questio. xvj.

Augu. pte. v. li. vj. cap. x. ac vltimo.

Alis species.

Aug. pte. vij. li. xj. ca. xxviij.

Augu. pte. ij. cap. vij. in. fi.

In cōtrariuz querit. ij. qūo differūt vnū ꝛ verū obijcit q̄ p se vnū et verum distinguunt.

scōz obiectū.

Tertium. Querit qūo se bēat vnuz ad bonum. Boeci. li. iij. prosa. xj.

Queritur. iij. de ordine rc. Obijcit vnitas est cā entium. Boc. li. j. ca. xij. de trinita.

Alis cui q̄. Boe. lib. iij. prosa. xj.

Responsio.

Ad q̄situz. j. ¶ Ad primo quesitum: an vnū addat ſm differentiam ad ens. Dico q̄ sic. ꝛ hec additio est determinatio esse rei vt se habet absolute ꝛ vt in conformitate ad primum efficiens ꝛ ordinabile in memoria quod non importatur per intentionem entis: sed exprimitur per intentionem vnius. ¶ Ad illud qō

Adprimū qō obijcitur.

primo obijcit q̄ illa determinatio coartabit ens. Dicendum. q̄ est coartatio dupliciter. q̄ tuz ad rationem intelligendi ꝛ q̄ tum ad ambitum suppositorum qui consequitur actum existendi. Dicendū ergo q̄ addita determinatio vnitatis ad ens: coartat ipsum quo ad rationem intelligendi. Cum em dico vnum: non intelligitur ens sub quacūq; rōne sed determinata tali q̄ est ratio indiuisionis. Quātum vo ad ambitum suppositorum nō coartat: q̄ non exīstit aliquod ens quod nō participet vnitatem. sicut dicit beatus Dyoni. sicut omnis numerus vnitatem participat ꝛ vnus binarius ꝛ denarius dicitur. ꝛ dimidium vnum ꝛ decimum vnum sic omnia ꝛ omnium omnis particula vno participat: ꝛ tamen esse vnum sunt omnia entia Et si obijcertur. ergo sub intentione vnius cōtinebat multa. verum est ſm q̄ vnum communiter accipitur: et multa ponunt actum existendi. actum enim existendi habent ex conclusione ad vnum. ſm autem q̄ intentio vnius coartatur ad vnum simpliciter: sic est indifferentia opposita ad multa. ¶ Ad secū

Ac scōm.

dum quod obijcitur. q̄ pro eodem accipiūtur vnū et ens in vestigio trinitatis. concedendum: non tamen ex hoc sequitur q̄ non differat intētio vnius ab intentione alterius. Nam quia ens aliquod nō accipitur a me o intellectu nisi cōintellecta in diuisione. inde est q̄ pro eodem accipiuntur. cum tamen indistinctio non importetur per ens sed per vnum. Non sit autem est de intentione veri et boni. noster enim intellectus accipit ens nō eo itelecto bono. Similiter q̄ tuz est ex parte rei nisi illud perhiberet ratio intelligendi: que non potest intelligi nisi verum acciperet ens nō cointellecto vero.

Ad.ij. q̄situz. Ad differentiā vni9 ꝛ veri et solutio ad id q̄ p se distinguunt.

¶ Ad illud quo querit circa differentiam vnius ad verum: patet ex dictis differentia. ¶ Ad aliud quod obijcit q̄ per se tam vnum q̄ verum distinguunt. Dicendum. q̄ est discretio ſm quam separatur res a re in esse. ꝛ est discretio ſm quam separatur res a re vt habet esse cognoscibile. Discernitur autem res a re inquantum est: ꝛ inquantū cognoscibilis est. primam discretionem efficit per se vnitas: secundum vo veritas. ¶ Ad aliud vo Dicendum. ſm q̄ posuerunt plures indiuisio cadit in ratione vnius ꝛ veri ꝛ boni. sed indiuisio in ratiōe vnius est indiuisio entis vnde vnuz est ens indiuisum. In ratione veri indiuisio esse: quia verum est indiuisio esse. ꝛ qō est i rōne boni iduisio cōplemēti a potentia que est nata compleri cum attingit suo fini. vnde bonitas est indiuisio actus a potentia: et actus dicitur perfectio siue complementum Est enim indiuisio principiorum vt constituūt rez in esse simpliciter. ꝛ ab illa est vnitas in rebus. ꝛ est indiuisio scōm q̄ constituunt illam in esse cognoscibili. ꝛ ab hac est veritas. et est indiuisio principium vt constituunt rem in ordine ad suum finem et sic ab illa est bonitas. ¶ Ad tertio quesitum circa

ad.iij. q̄situz.

comparationem vnius ad bonum. Dicēdum. q̄ ille intentiones. vnum. verum. bonum se concludunt. ꝛ inde est q̄ alie rationes induunt rationem cause finalis: ꝛ ita ratione boni. Unde verum non appetitur nisi quia bonum. vnum vo similiter nō appetitur nisi quia bonum. nec bonum nisi in q̄tum bonum. Similiter inquātum apprehenduntur intellectui: induunt rationez veri non enim intelligitur bonum nisi inquātum verum nec vnum nisi inquātum verum. nec verum nisi inquātum verum. Similiter inquātum ordinātur in memoria induunt rationem vnius. non enim ordinatur bonum in memoria nisi vt vnum nec verum nisi vt vnum. nec vnum nisi vt vnū. Dicendum. ergo ſm hoc. q̄ desideratur nō ratione propria principaliter: sed ratione boni quam induit. nihil enim desideratur nisi vt bonum. ¶ Ad quarto quesituz de ordine. Dicendum. q̄ naturaliter ens precedit intenttonem vnius: ꝛ intentio vnius intentionem veri ꝛ boni. absolutioz enim est intentio entis intentione vnius. sicut ostensum est: ꝛ absolutioꝫ intentio vnius que est entis inquātum consideratur absolutū: q̄ intentione veri ꝛ boni que sunt entis comparati. Item intentio veri absolutioz est intentione boni. sicut esse rei consideratum sine sua vtilitate vel ordine: ꝛ esse rei cuz sua vtilitate ꝛ ordine.

ad quartum quesitum.

¶ Ad illud quod obijcit: q̄ vnitas est causa entitatis. Dicendum. q̄ faciēdo comparationem ad idē semper entitas precedit vnitatem. sed faciendo cō parationem ad diuersa: contingit q̄ vnitas precedit entitatem. vt vnitas in principijs ex quibus est res precedit entitatē compositi. Referendo verum ad idem entitas in principijs: precedit veritatem in principijs entitas in composito vnitatem in cō posito.

ad obiectū q̄ vnitas est cā entitatis.

Q̄embrum tertium.

Querit vñ causet vnum et multitudo in reb9 et de differentijs vnitatis et vnius.

QOnsequenter querēdum est vnde causetur vnitas ꝛ multitudo in reb9. sed istud reseruabimus inquirendum cum quere tur de conditione rerum. Nunc autē querendum est de differentijs vnitatis et vnius. Assignant autem multis modis differentiam vnius. Scōm beatum Dyonisium in libro de diuinis nominibus hoc modo. dicit enim: causa omnium nō est vnum vt vnum in multorum: sed ante omne vnuz et multitudinem. ꝛ omnis vnus et multitudinis terminativum. Non enim est multitudo que non participet alicubi vnum. sed quod est multa partibus. vnum est toto. quod est multa accidentibus: vnum est subiecto. quod est multa numero vnum specie. quod est multa speciebus: vnum genere. qō est multa processibus: vnum principio. Ecce q̄ ponit sex differentias vnius. vnde sicut est in causa quod est deus. ꝛ hoc est vnum non in multis: vnū quod est in creatura quod est vnum i multitudine et hoc quinq; modis. vnum toto. vnum subiecto. vnum specie. vnum genere. vnum principio. ¶ Itē alio modo beatus Bernardus in quinto libro de consideratione ad eugenium. Est vnitas collectiua: vt multi lapides faciūt aceruūvnū. et est vnitas constitutiua vt membra multa vnum corpus. vel multe partes + vnūquodq; totum constituunt. Et est vnitas coniugatiua: qua fit vt duo iam non duo sint sed vna caro. Et est vnitas naturalis: qua anima et caro vnus. nascitur homo. Et est vnitas potestatiua qua homo virtutis non instabilis nō dissimilis: sed vnus sibimet semper nititur inueniri. Et est vnitas consentanea cum p̄ charitē multorū hominum est coz vnum ꝛ aīa vna. act. iiij. Et est vnitas votiua cū aīa votis oīb9 adhercs dco

als. qōcūq;.

vn⁹ ſpūs ē.j.cor.vj.Et eſt vnitas dignatiua:qua li-
mus nr̄ a dei verbo in vnā aſſumpt⁹ eſt perſonā.Et
eſt vnitas ſubſtātifica: que ē vnitas trinitatis qua
tres perſone ſunt vna ſubſtantia. ¶Item philoſo-
phi alio modo aſſignant differētias vnitatis.Aui-
cenna in metaphyſica ſua.vnū dicitur ambigue de
rebus:que in hoc conueniunt ꝙ in eis non eſt di-
uiſio in effectu: inquātuz vnūquodq; eoꝝ eſt id
quod eſt.hec autem intentio eſt in eis ſm prius et
posterius.Dicitur ergo vnum ſm accidens: et ſm
eſſentiam. Unde ſm accidens dicitur tribus mo-
dis.Uno modo:quia vnum accidit alicubi.vt albū
ſorti Alio modo:quia duo accidunt vni.vt grāma
ticum ⁊ muſicū ꝓ Platoni.Tertio modo:quia duo-
bus accidit vnuz.ſcilicet albedo Sorti ⁊ ꝓ Platoni.
¶Item vnum per eſſentiaz dicitur multis modis.
vnum genere.vnum ſpecie.vnū cōparatione.vnuz
ſubſtantia.vnū numero.Et poſt modus ſubdiuidit
vnū genere.Aliquādo in genere propinquo. vt ho-
mo aſinus vnū in animali.Aliquādo in genere re-
moto.vt homo ⁊ aſinus vnū in ſubſtantia. ¶Item
vnū in ſpecie dupliciter aliquādo in ꝓpinqua ſpe-
cie.vt ſor.et plato in animali. ¶Itē vnum ſm cōpa
rationem declarat̄ ab eo ſic.vnū enim cōparatione
eſt inter que eſt cōparatio aliqua vna.vt cōparatio
nauis a rectorē.⁊ ciuitatis ad regē vna eſt. he ꝯ
duc cōparatiōes cōſimiles ſunt:nec eſt earū vnitio
per accidens. ¶Itē vnū ſubiecto cuius partes ſm
naturam ſpeciei vt multe habēt vniri in vnū ſubie
ctum:⁊ diuiſam retinēt naturam ſpeciei.vt multe
aque dicunt vnū in ſubiecto.qz natura ſuoꝝ ſubie
ctoꝝ eſt vt poſſit vniri ⁊ fieri vnū ſubiecto:vt mul-
te aque.vna aqua.Et inde eſt ꝙ aggregatio multi-
tudinis non eſt vnū ſubiecto. ¶Itē natura partiū
ſunt eedez in ſpecie cū toto.ſicut partes aque.ſunt
aqua.non autē ſic eſt in partibus vnius hominis.
¶Itē vnū numero ſubdiuidit.aliquādo eſt vnum
numero cōtinuatione.aliquādo perfectione.aliquā
per ſuam ſpeciem.aliquando per ſuam eſſentiam.
¶Item vnum cōtinuatione multipliciter.Aut qō
ſentitur ſm vnū modum vt in lineis.illa in qua nō
eſt angulus.⁊ in ſuperficiebus illa que eſt planiſſi
ma.⁊ in corporibus illud quod circundat ſuperficies
in qua nō ēſt curuatura ſm angulum vt ſphericū.
Aut ſentitur ſm diſpoſitionē differentem.licz duo
extrema cōplentur ad cōmunē terminū.ſicut tota
litas duarū linearū cōtinentiū angulum.Aut ſenti
tur ſm differentē naturā licet habeant vnam cohe
rentiam.ſicut mēbra que ſunt cōpoſita ex aliis mē
bris.⁊ hoc vel naturaliter vel artificialiter.Natura
liter vt in corpore hominis.artificialiter vt i archa.
prima vnitas maior eſt ſecunda et ſecunda tertia.
¶Item nota ꝙ vnum continuatione eſt duobus
modis.quātitate ⁊ natura aut quātitate tm̄.Quā-
titate ⁊ natura cuius quātitas nec natura diuidit
et hec ſunt vnum ſubiecto: vt hec aqua vel ille aer.
vnum ꝯo quātitate tm̄ cuius quātitas non multi
plicatur licet natura.vt vnitas manus. Hec ergo
dicūtur vnū numero per cōtinuationē. ¶Itē vnū
numero ſm perfectionē eſt.cuius partes nō multi
plicātur ſm naturā ſue ſpeciei. queadmodū vnus
homo numero nō multiplicatur ſm ſuam naturā
ſcz ſm qō eſt homo cū diuidatur multiplicatur.aut
alio modo cum diuiditur corpus ⁊ aīa quoꝝ neu-
trum eſt homo:et hoc modo eſt vnuz numero per-
fectione ſiue totalitate.nō autem ſic eſt in eo quod
eſt vnum numero et poteſt multiplicari ſm natu-
ram ſpeciei in partes ſicut vna aqua in plures que
etiā cōtinēt in ſpecie aque.Individua ergo a qua
eſt vna numero cōtinuatione. individuus homo

Unum p acci dens.

Unū p eſſen tiam.

vnum numero perfectione. Simili modo angula-
ris figura erit vna numero cōtinuatione.circularis
vero erit vna numero perfectione: ſi enim ſit par-
tita nō perfecta.nō poterit dici vnus circulus nu-
mero. ¶Item vnum numero ſm ſuam ſpeciem eſt
quod nō eſt diuiſibile aliquo modo nec ex ſua na
tura:tamen habet additam aliquā naturaz ꝑter
vnitatem ſicut punctus.qui ꝑter vnitatem habet
naturam ſitus:⁊ nō eſt diuiſibile aliquo modo.vni
tas eñ puncti eſt vnitas habens poſitionē. ¶Itē
vnum numero per ſuam eſſentiam eſt.quod nō eſt
aliquo modo diuiſibile et in quo nō eſt natura alia
ſicut ipſamet vnitas que eſt principiuz numeri.cui
ſi adiungitur aliqua alia vnitas iam earum conū
ctio erit numerus.⁊ hoc modo vnum eſt quod nō
eſt diuiſibile nec re nec intellectu. ¶Item ſm ari-
ſtotelem in quinto metha.aſſignantur differentie
vnum hoc modo.vnum per ſe:⁊ vnum p accidens
ſm tres modos ſicut prius ab Auicēna. ¶Itē vnū
per ſe multipliciter. vnum cōtinuatiōe ſicut lignū
vel lignea.conglutinatum membrum.vel ſicut mo
tus qui non diuiditur ſm tempus. ⁊ vnum quoruz
ſubiectum non diuiditur ſm formā.quod ab auicē
na dicebatur vnum ſubiecto:quemadmodum dici
tur vnum.vinum ⁊ aqua et oleum . ¶Item vnum
genere.quoꝝ genus eſt vnum ⁊ differunt per dif
ferentias ſubiectiuas.ſicut homo et equus.⁊ vnuz
ſm illud quod intrat ſm vtriuſq; rei diffinitionem
vt augmentabile et diminuibile ſunt vnum: quia
diffinitio ſui generis eſt vnuz.Et vnum.modo ſim-
plici.vt quod indiuiſibile eſt omnino vt punctus:
et vnum modo vniuerſali quod ſcilicet non diuidi
tur ſm ſpeciem ſuam.vt vnum os et vnus homo.⁊
hec dicuntur vnum in forma vnum autem in for
ma ſunt quoꝝ totalitas eſt vna ſm quem modū
dicitur linea circuli vna. magiſq; alie linee. et vnuz
numero quoꝝ materia eſt vna.⁊ vnum ſm equa
litatem quoꝝ proportio eſt vna. ¶Item arga;el
in ſua methaphiſica alio modo diſtinguit. Eſt eñ
vnum ſimpliciter.⁊ vnum ſm quid.Unum ſimpli-
citer tribus modis. Eſt enim in quo non eſt multi
tudo.nec potentia nec actu:vt punctus vn⁹.de⁹ vn⁹
Alio modo vnum in quo non eſt multitudo i actu
ſed in potentia.vt homogeneuz ſicut vna aqua vn⁹
aer. Tertio modo eſt vnum in quo eſt potentia et
actu multitudo vt lectus vnus et membrum vnum
per compoſitionem partium. Unum ꝯo ſm quid
multipliciter.genere. ſpecie.accidente.ſubiecto. p
portione. ¶Item alio modo aſſignantur differen
tie vnius in libro de trinitate ⁊ vno hoc modo.vnū
aliud eſſentie ſimplicitate vnuz vt deus. Aliud ſim
plicium coniunctione vnum vt angelus et anima.
quoꝝ vnūquodq; eſt coniunctione materie ⁊ for
me.⁊ hoc ibi dicitur ſm opinionem:tamen ibi ſunt
componentia quaſi materie et forme .Aliud conti
nuitate vt arbor et petra. Aliud compoſitiōe vt ex
multis tabulis vna archa. Aliud aggregatione. vt
vnus populus vnus grex et accruus tritici. ¶Alia
dicuntur vnum proportione vt rector nauis:guber
nator ciuitatis.vnum ſimilitudine officij. ¶Alia
vnū accidēte ſicut cignus ⁊ nix.vnū albedine.Alia
vero dicuntur vnum numero vt diuerſa accidētia
que vni ſubiecto inſunt dicuntur vnum numero.id
eſt numerando.vt hoc dulce et hoc idem ceruleuz.
¶Alia ꝯo dicuntur vnum ratione. ⁊ hoc duobus
modis.vel ratiōe conſortij:vt intellect⁹ ⁊ vocabulū
et res vnū ſunt genus.vel ratione vni⁹ ſacramenti
vt ſpiritus aqua ⁊ ſanguis dicit vñ. ¶Alia ꝯo vnū
lingua natiōe.vt multi boies vna gen⁹ ⁊ vna trib⁹
¶Alia ꝯo dicunt vnū more. ⁊ hoc duob⁹ modis.
qz aut

Unū ſm alia diſtinctionē Videlicet. Unuz ſimpli Et vnum ſm quid.

Alia diuiſio.

Unū rōne.

Unū more.

quia aut ſm cōſenſum virtutū et dilectiōis:vt mul
titudinis credentiū cor vnū.aut ſm cōſenſum vitij
vt qui adheret meretrici vnū corpus efficitur cū ea
¶Queritur ergo ratio diuerſarū aſſignantiū. Re
ſponſio.Dicēdum ꝙ ratio vnitatis diuerſificatur
tribus modis.vno modo ſm ꝙ cōſideratur vnitas
in rebus ſm fluxū rerum a cauſa a deo.Alio modo
ſm reductionē vnitatis i rebus ad vnitatē in deo.
Tertio modo diſcernendo vnitates rerū ſm ꝙ ha
bent eſſe res in natura ſiue in eſſe proprio. Scōm
primum modū aſſignat differētias beatus dyoni-
ſius.Scōm ſm modum beatus bernardus.Scōm
tertium modū philoſophi. ¶Scōm ergo moduz
beati dyoniſij eſt intentio hec.aut enim cōſiderat
vnitas in cauſa ⁊ ſm hoc eſt vnitas nō in multitu
dine.⁊ iſte eſt primus modus. Aut conſideratur vni
tas in creatura. Aut igitur conſideratur vnitas in
creatura ſm vnitatem cauſe.⁊ ſz hoc creature que
habēt diuerſos ꝓgreſſus eſſendi dicūtur vnuz prin
cipio.⁊ ab hac vnitate dicitur vniuerſitas vna. Aut
ſm vniuerſitatem forme.⁊ iſtud variatur.nā eſt for
ma generalis ſm quā dicuntur multe ſpecies vnū
in genere. Aut eſt forma ſm quā dicūtur multa ſin
gularia vnuz ſpecie. Alia eſt forma ſingularis ſm
quā dicitur vnum numero duobus modis. vnum
toto:vnū ſubiecto:vnum toto referendo ad fieri et
ad partes ex quibus fit vnum ſubiecto : referendo
ad factum eſſe ⁊ ad diſpoſitiones que accidūt rei
poſt ꝙ eſt.hec igitur aſſignatio eſt ſm beatum dyo
niſium. ¶Scōm autem beatum bernardū. cuius
eſt itētio referre omnes vnitates ad vnitatē primā
ſm proprinqui⁹:cuius intentio eſt.primo enim cō
fert vnitates ſm ꝙ inueniūtur i corpore.Scōo ꝯo
confert vnitates ſm ꝙ inueniunt in homine.Ter-
tio modo ſm ꝙ inueniūtur in deo.Scōm ꝙ inue-
niūtur in corpore eſt vnitas collectiua. que eſt vni
tas ſm quid.Et cōtinuatiua que eſt vnitas ſimpli
citer.Item ſm ꝙ inuenitur in homine ponit vnita-
tem tribus modis.Jure.natura.volūtate. vnita-
tem iurevocat vnitatem cōiugatiuam.cōiuges eñ
vnitate iuris ſunt vna caro.quia iure cōiugali caro
vnius cedit in iure alterius. ¶Item vnitatē natu-
ra ponit duplicem ꝙ tum ad eſſe que vocatur na-
tiua:qua ſcz caro ⁊ anima naſcitur vnus homo. et
ꝙ tuz ad bene eſſe que vocatur poteſtatiua:qua ho
mo eſt virtutis nō inſtabilis ſed vnus ſemper niti
tur inueniri. ¶Item vnitatem voluntatum ponit
duplicem:per relationem ad proximum quam vo
cat cōſentaneā:cum per charitatem multoꝝ ho
minum eſt anima vna.et per relationem ad deum
quam vocat naturam:cum anima deo adherens
vnus ſpiritus eſt. ¶Item vnitatem cum deo conſi
derat dupliciter perſonalem et ſubſtatialem. In p
ſonali conſiderat tres naturas et ex tempore. vt in
chriſto tres nature i vna perſona corpus et anima
et diuina natura.In ſubſtātiali cōſiderat tres per
ſonas ab eterno i vna ſubſtantia et natura. ¶Se-
cūdū aūt auicenā qui ſequitur ariſtotelē differen
tie vnius aſſignantur hoc modo.nam non accipit
vnum in rerum natura niſi aut per ſe aut per acci
dens. Si per accidens:non poteſt eſſe niſi tribus
modis.Aut quia duo accidunt vni.aut vnum acci
dit duobus aut vnum accidit vni:et hec eſt ſua in
tentio. ¶Item ſi eſt vnum per ſe.aut eſt vnum nu
mero:aut multa numero.Si eſt vnū numero : aut
diuiſibile aut indiuiſibe. Si diuiſibile eſt homoge
neum.hoc eſt vnius nature in toto et i parte ⁊ tūc
erit vnum numero cōtinuatione vt vna aqua.Aut
etherogeneū.hoc eſt diuerſarum naturarum.⁊ tūc
eſt vnū numero perfectione:vt vna manus ⁊ quod

Ratio vnita tis diuerſifica catur tri bus modis.

Drīe vnius. Scōm dyo niſium.

Scōm berū.

Drīe ſcōm Auicenam:

libet membrum diſſimilium partium.Si indiuiſi-
bile.aut ergo abſolutum ab omni alia natura vni
tati addita.⁊ ſic eſt vnitas ſm eſſentiā que eſt prin-
cipium numeri ſm quem modum dicitur vnitas
in deo. Aut eſt habens aliam naturam additā vni
tati ſm quem modum dicitur punctus vnus quia
vnitati puncti additur natura ſitus ⁊ poſitionis.
Aut non eſt habens aliam naturam additam vni-
tati ſm quem modum diceretur vnitas in anima ⁊
in angelo.et hoc modo diceretur vnū numero ſm
ſuam ſpeciem. Eſt igitur vnum numero quattuor
modis.continuitate.perfectione.ſm eſſentiaz. ſm
ſpeciem.
¶Item ſi ſit vnum per ſe ⁊ multa numero hoc nō
eſt niſi propter conuenientiā quam habēt ✠ in in-
tentione aliqua.Conuenientia autem non eſt niſi
tribus modis. Aut enim eſt cōuenientia compara
tionis:quo modo dicitur vnum comparatiōe.Aut
eſt cōueniētia in ſubiecto:quo modo dicitur vnum
in ſubiecto.Aut eſt conuenientia in predicato: pre
dicatum autem quod eſt per ſe.aut eſt genus aut
eſt ſpecies.⁊ ſm hoc eſt vnum genere vnum ſpecie
hec ergo eſt ratio diuerſarum aſſignationis vnita-
tis ſm Auicennam ſm differentias eius quod eſt p
ſe ⁊ eius quod eſt per accidēs.ſm quem etiam mo-
dum aſſignantur differentie prime in aſſignatio-
ne ariſtotelis:conſequentes ꝯo variantur.ſicut pa
tet diligenter conſideranti. Differentie ꝯo Arga-
zelis aſſignantur ſm differētias eius quod eſt ſim
pliciter:et eius quod eſt ſm quid. ſicut patet dili-
genter intuenti.

als ✠ habet.

Membrum quintum.

De oppoſitio ne vnius ad multa. argumēta in oppoſitu.

Reſtat querere ꝙ tum ad intelligentiam
plenam vnius:de oppoſitione vnius ad
multa.et cum multitudo omnis conſtet
ex vnitatib⁹ . nō erit oppoſitio inter vnū
et multa cum eſſe multitudinis ſit ex vnitatibus.
¶Item non poteſt poni oppoſitio contrarietatis.
cum natura contrariorum ſit: vt cum vnuz venit in
ſubiectum deſtruat alterum.vnum autem non de-
ſtruit multum cum ponitur in ſubiecto quod erat
multitudinis. ¶Itē ad cognitionez cōtrariorū nō
ſufficit vt ſit vnum ſubiectum ⁊ ꝙ ſibi ſuccedant
ſed oportet ꝙ nature refugientes a ſe:⁊ multum di-
ſtantes. Non ſic autē eſt inter vnum ⁊ multa cum
ſint nature conuenientes.
¶Item non poteſt poni ꝙ ſit oppoſitio ſicut pri
uationis ⁊ habitus.namvnitas eſt in multitudine
vt ✠ conſtituens eam.Si ergo ponatur multitudo
priuatio bonitatis ſic erit priuatio compoſita ex ha
bitibus quod nunq; contingit.Similiter ſi ponce-
retur habitus multitudo ⁊ vnitas priuatio.erit pri
uatio compoſita ex ſuis habitibus quod eſt incon
uenientiſſimum.
¶Item nec poteſt poni oppoſitōi relatiua.nam ſi
multitudo eſſet correlatiuum vnitatis:ſequeretur
ꝙ ſicut vnitas multitudinis reſpectu vnitatis di-
citur: ſic quidditas vnitatis in ꝙ tum eſt vnitas di
ceretur reſpectu multitudinis. ⁊ ſm conditionem
conuerſionis relatiuorum.v.eſſent cocqueua in eſſe.
inquantum ſcilicet hec eſt vnitas:illa multitudo:
impoſſibile ergo eſſet vnitatem intelligi ⁊ eſſe ſine
multitudine.Relinquitur ergo ꝙ non eſt oppoſi-
tio relatiua:nec conſtat contradictoria ⁊ hoc eſt ex
affirmationem ⁊ negationez ergo nullo genere op
poſitionis. ¶Itē multum opponitur et qō eſt pau

als ✠ ſtruēs.

cum.sed paucum non dicitur vnum ſm quod est i numero pauco.relinquitur ergo ꝙ multum non opponitur ei quod est vnum.Contra prima entis diuiſio est in vnum ⁊ multa.omnis em diuiſio est ſm oppoſitas differẽtias.¶Reſpõſio multitudo dr duobus modis.est enim multitudo abſoluta que ponit pluralitatem,sed non excessum:⁊ hoc modo multitudo est oppoſita vnitati:non oppoſitione que sit aliqua ullarum quattuor: sed oppoſitione diſparationis qua aliquid quod est de principio opponitur ſuis principijs ex quibus perficitur:et hoc dicit beatus Dionysius ꝙ non est multitudo que non participet:immo alio modo dicit pluralitatem excedentem:⁊ ſm hoc multitudo opponitur paucitati oppoſitione relatiõis:sed paucitas dicitur reſpectu parui numeri:⁊ multitudo reſpectu magni ſiue excedentis:hec ergo preter intẽtionem principalem inquiſita ſunt ad intelligentiaꝫ ſequentium.

In contra..

reſponſio.

Queſtio. xiiij. de vnitate diuine eſſentie ſpecialiter.

Quarto.

Quinto

U.Diuina eſſentia cõpatiatur ſecũ pluralitatem.

Arg.in oppoſitum primũ

Bernar.

Scõm.

Conſequenter vero quod eſt principalis propoſiti de vnitate diuine eſſentie querenda ſunt.

¶Primo an diuina vnitas ſecum patiatur pluralitatem. ¶Habito ꝙ ſic: queritur ſecundo an compatiatur ſecum pluralitatem naturarum. Tertio an compatiatur ſecuꝫ pluralitatem principiorum. ¶Probato ꝙ non queritur quarto an compatiatur ſecum pluralitateꝫ ydearum. Dato ꝙ ſic.queritur quinto an compatiatur pluralitatem perſonarum. Ultimo queritur de conformitate aliarum vnitatum ad diuinam.

Circa primum.

Primo queritur de vnitate diuine eẽntie an compatiatur ſecum pluralitateꝫ ¶Ad quod ſic diuina bonitas eſt qua maior excogitari non poteſt.ergo ⁊ tanta eſt diuina vnitas ꝙ maior cogitari non poteſt ergo ipſa eſt vnitas in termino vnitatis.Sed vnitas que maior eſt et in termino vnitatis. abſoluitur ab omni pluralitate:ergo ſecum non cõpatitur aliquam pluralitatem. ¶Item ſuper illud Ephe.iij.vt poſſitis comprehendere ⁊c. dicit Bernardus cum videbimus deum facie ad faciẽ non diſſiliet anima in ſuam pluralitatem:ſed cõgregabit ſenſuam vnitateꝫ.Si ergo ad hoc quod anima congregetur in deum oportet ꝙ congregetur in ſuam vnitatem.multomagis diuina eſſentia abſtrahetur ab omni pluralitate ⁊ erit omnimoda vnitate.⁊ ita diuinum eſſe non compatitur ſecum pluralitatem. ¶Item cõmunis animi conceptio eſt ꝙ in vnitate eſt perfectio. in multitudine imperfectio.vnde nos videmus in corporalibꝰ ꝙ nobiliora ſunt corpora quoruꝫ ſpecies in vno ſolo ſaluatur:ſicut corpora celeſtia:⁊ inde eſt ꝙ ſunt incorruptibilia:ſed non alia quorum ſpecies plura requirit in quibus habeat perfectionem:ſi qõ nobilius eſt deo attribuendũ eſt:⁊ etiam ſpecies diuina maxime perfecta eſt:ergo ipſa eſt i vno, ſolo ſingulari:ſiue vna ſola perſona abſq; omni pluralitate. ¶Item vanum eſt ponere multitudine vbi natura perfectam habet vnitatem:ſed poſita vnitate diuina: in vno idem habetur. ſcilicet ſumma potentia:ſumma felicitas ⁊c.ergo vnitas diuini eſſe eſt ſolum in vno. ¶Item omnis multitudo ⁊ pluralitas reducibilis eſt ad aliquã vnitatem. ſed ſi ponitur in diuino eſſe pluralitas:non eſt reducibilis ad aliquam vnitatem qꝫ nec ad vnitatem nature:nec ad vnitatem perſone ergo in diuino eſſe nullo modo poteſt eſſe pluralitas Minor patet.conſtat ꝙ illa pluralitas ſi eſſet in deo:non eſſet pluralitas nature. ſed ad vnitateꝫ nature non reducitur niſi pluralitas nature. ergo illa pluralitas non reducitur ad vnitatem nature Similiter nec ad vnitatem perſone:quia vnitas pſone nulla cõmunis eſt illis pluribꝰ. ¶Itẽ vnitas et pluralitas ex oppoſito cõdiuidunt ens. ſic ergo vnitati per ſe ipſum tum huiuſmodi attribuuntur permanentia ⁊ cõſiſtentia ipſius eſſe ergo multiplicationi ⁊ pluralitati attribuitur oppoſitum:videlicet corruptio ⁊ defitio ipſius eſſe.Mõ autem vnitati attribuitur permanentia ⁊ cõſiſtentia ipſius eſſe: ptz per Boecium in libro de cõſolatione. omne quod eſt.tandiu manet atq; conſiſtit:ꝙ dũ vnum eſt.ſed neceſſe eſt interire atq; diſſolui cum vnum eſſe deſierit.Si ergo a diuino eſſe relegata eſt omnino deſitio eſſe.ergo omnis pluralitas relegata eſt ab ipſo ¶Contra. virtuoſior eſt vnitas que poteſt eſſe eadem in pluribus nõ multiplicata. ꝙ illa que nõ poteſt eſſe niſi in vno ſolo:quia iſta coartatur. illa non ſed vnitas diuini eſſe eſt cui nihil deeſt de neceſſitate:ergo ipſa eſt vnitas in pluribus nõ multiplicitas.eſt ergo in pluribus ipſam habentibus.ſ. in patre in filio ⁊ in ſpiritu ſancto. ¶Item poſita hac propoſitione per ſe nota.ꝙ eſſe diuinũ eſt ſummum atq; perfectũ bonum. Item ſuppoſito ꝙ perfectio boni conſiſtit in cõmunione. Tertia ſuppoſitio eſt.ꝙ cõmunio nõ eſt eiuſdẽ ad ſe ſed vni ad alterũ.Ex his ergo neceſſario relinquitur. ꝙ ponenda eſt pluralitas cum eſſe diuino.quia vbicũq; eſt ponere cõmunionem boni vnius ad alteruꝫ: neceſſe eſt ponere pluralitateꝫ.quia ibi eſt ponere alterum ⁊ alterum vel aliũ ⁊ aliuꝫ. Sed in deo eſt ponere ſummũ bonũ ſicut patet per primam propoſitionem.⁊ cõmunionem boni ſicut patet per ſecũdam. quia aliter nõ eſſet bonum perfectum:vni ad alterum ſicut patet per tertiam. ergo in eſſe diuino eſt ponere pluralitatem. Tertia eſt ratio.Richardi per rationẽ charitatis ſuppoſitis tribꝰ propoſitionibus per ſe notis. ¶Prima eſt ꝙ vbi eſt ſumma bonitas:nõ poteſt deeſſe ſumma charitas.Secunda eſt ꝙ ſumma charitas non eſt amor priuatus ſed communis,qꝫ ſic eſſet diminutus. Tertia eſt ꝙ amor communis non priuatus eſt amor currens in alterum.iuxta quod dicit Richar.in libro de trinitate quia oportet vt amor in alterum tendat vt charitas eſſe queat nullus enim pro priuato et proprio ipſius ſui amore dicitur proprietateꝫ habere.Ubi autem totius bonitatis plenitudo eſt:vera ⁊ ſumma charitas deeſſe non poteſt.nihil enim charitate melius nihil charitate perfectius. Ex his ſequitur.ꝙ in diuino eſſe ſit pluralitas.quia in deo eſt ſumma bonitas.ergo in ipſo non deeſt ſumma charitas ſicut patet per primaꝫ ꝓpoſitionem.ergo in ipſo eſt amor communis. currens in alterum: quod patet per ſecundam ⁊ tertiam propoſitioneꝫ quia in deo eſt alter ⁊ alter ſiue aliuſ ⁊ alius.reliquitur ergo ꝙ in diuino eſſe eſt pluralitas. ¶Idem oſtendit Richardus de ſcto victo.ꝙ illa charitas vel amore non erit in aliquid extra deum quod ſit creatum dicens.ſummam caritatem erga perſonã creatam habere non poſſet. inordinata caritas eẽt ſi ſumme diligeret et ſumme diligẽdus non eſſet. vt autẽ caritas ſumma et ſumme perfecta ſit. oportet vt ſit tanta vt maior eſſe non poſſit et talis qua non poſſit eſſe melior. ꝙ dũ autem quis nullũ aliũ ꝙ ſeipſum diligit.ille quem erga ſe habet priuatus conuincit quoniam ſummum caritatis gradũ nondum apprehendit.ſed perſona diuina perfectionẽ nõ haberet ꝙ vt ſeipſam diligeret:ſi condignã perſonam omnino non haberet.diuine autem perſone condigna non eſſet perſona que deus non eſſet vt ergo in illa diuinitatis natura plenitudo caritatis poſſit locum habere:oportet diuinam aliquam perſonam perſone condigne caritatem ſuam communicare.et eo ipſo conſortio non carere. ¶Item Richardus in libro de trinitate arguit illud per rationem beatitudinis ſuppoſitis tribus propoſitionibus per ſe notatis. ¶Prima eſt. ꝙ in deo ſit ſumma beatitudo.Secunda ꝙ vbi eſt ſumma beatitudo.ibi eſt iocundiſſima poſſeſſio.Tertia eſt ꝙ nullus reſine conſortio iocunda eſt poſſeſſio. Ex his igitur relinquitur ꝙ in diuino eſſe eſt ponere conſortium pluriuꝫ.quia in ipſo eſt ſumma beatitudo ergo ⁊ iocundiſſima poſſeſſio:ergo ⁊ iocũditas plurium.¶Relinquitur ergo ꝙ in ipſo eſt pluralitas et iocundiſſima beatitudo poſſidentium. ¶Itẽ alio modo ſuppoſito ꝙ eſſe diuinum ſit eſſe perfectiſſimum.ſed eſſe in multis non de multis eſt eſſe perfectiſſimum.ergo eſſe diuinum eſt tale eſſe. quod eſt vnum in multis nõ de multis manifeſtatio medie eſt nam eſt eſſe vniuerſalis et eſſe ſingularis. Eſſe autem vniuerſalis eſt eſſe in multis et de multis.vt eſſe hominis eſt eſſe in multis ſingularibus et de illis.quia nõ eſt totum eſſe quod ſint illa.homo enim non dicit totum eſſe iſtius hominis .in iſto enim homine eſt eſſe quantitatis et eſſe qualitatis et huiuſmodi:que nõ dicit eſſe hominis. preterea eſt de eſſe:non totum quod eſt eſſe illius. et ideo de illo:non vt illud.eſſe vo ſingularis eſt ecõtrario eſſe non in multis nec de multis immo eſſe in vno et eſſe illud vnum non de illo.conſtans autem eſt quod nobilius eſt eſſe in multis quam eſſe in vno.ſed quod eſt nobiliſſimum eſt deo tribuendum:ergo tale erit eſſe diuinum. ſcilicet quod habebit eſſe in multis non in vno ſolo. ¶Item nobilius ⁊ pfectius eſt eſſe non de multis quam quod eſſe de multis.quia quod dico partem dico non totum.Cum ergo quod eſt perfectiſſimum ſit deo tribuendum:eſſe diuinũ eſt eſſe tale quod eſt in multis non de multis :immo vnum et totum eſſe illorum.ex hoc patet quod eſſe diuinum non eſt vniuerſale vel ſingulare.ſed habens aliquid de vtroq;. Ex hoc relinquitur quod in deo eſt pluralitas. ¶Item virtuoſius eſt ⁊ nobilius quod poteſt eſſe in multis quam quod poteſt eſſe in vno ſolo.Et hinc eſt quod nobilius eſt eſſe vniuerſalis quam eſſe ſingularis. ¶Item nobilius eſt eſſe vnum in multis non multiplicatuꝫ in illis ſed manens omnino idem quam eſſe in multis vnum multiplicatum in illis.velut eſt eſſe vniuerſale quod quidem eſt eſſe in multis ſingularibus multiplicatum in illis.Nobilius autem ⁊ virtuoſius eſſe eſt deo tribuendum: ergo diuinum eſſe eſt vnum in multis nec multiplicatum in illis .ergo in diuino eſſe eſt pluralitas. ¶Solutio concedendum eſt quod vnitas diuini eſſe eſt vnitas in pluribus. et hoc oſtendit perfectionem ipſius quod eſt vnitas in pluribus non multiplicata ſed manens eadem: non de illis ſed totum eſſe illorum. ¶Quidam tamen in contrarium obijciunt ſic:eſt pluralitas in pluribꝰ et eſt pluralitas in vno.Eſt autem vnitas in pluribus et eſt vnitas in vno. primum imperfectionis maxime eſt: ergo vltimum quod maxime diſtat a primo ſumme perfectionis eſt.ſed quod eſt ſumme perfectionis eſt deo tribuendum: ergo vnitas diuini eſſe eſt vnitas in vno. ¶Ad hoc dicendum. ꝙ vnitas et pluralitas poſſunt comparari in vno genere vel in pluribus.Si comparatur in eodem genere.vt videlicet pluralitas nature ad vnitatem nature comparetur:ſic plutalitas in pluribus imperfectiſſimum et vnitas in vno perfectiſſimum. Si in diuerſis generibus vt videlicet comparetur pluralitas perſonalis vnitati eſſentiali: iſtud non ſequitur.immo perfectior eſt vnitas que eſt in pluribus differentibus perſonaliter ſiue ſcõm relationẽ que eſt ſine his quia pluralitas que eſt perſonalis ſiue ſcõm relationem demonſtrat virtutem ⁊ perfectionem ipſius vnitatis. vnde non detrahit ipſi vnitati:quia ſumme perfectionis et virtutis eſt ꝙ ſit in pluribus eadem non multiplicata. vnde eſſe ab alio non eſſe ab alio licet in diuino eſſe reperiantur.non tamen detrahunt ſimplicitati ipſius ſoluꝫ enim dicunt differentiam ſcõm relationem.vnde ſcõm Boecium nihil addunt ad eſſe.nec etiaꝫ pluralitas in perſonis que ab his eſt vnitati diuini eſſe opponitur.ſed pluralitas in numeris ei opponitur .et de hac procedit ratione ſcõm quod diuinum eſſe maxime longe ſit a pluralitate naturarum. ¶Ad primam vero rationem ſuperius poſitam.Dicendum.quod ratio illa bene procederet. ſi pluralitas quelibet opponeretur et detraheret ſimplicitati diuini eſſe: pluralitas autem ſcõm relationem que eſt in diuino eſſe non opponitur vnitati nature.vnde Richardus in libro de trinitate. habet homo quomodo legat ⁊ diſcat in ſeipo quid per contrariũ debeat eſtimari de deo. ibi quidem pluralitas perſouarum in vnitate ſubſtantie: hic autem pluralitas ſubſtantiarum in vnitate perſone.pluralitas autem nature nunq̃ opponitur vnitati perſone in homine.ſimiliter nec pluralitas pſone vnitati nature in deo. ¶Ad aliud.dicendum ꝙ duplex eſt vnitas.ſcilicet materialis ⁊ formalis. vnitas materialis eſt vnitas ſignata vel ſingularis et quia hec vnitas ſignata eſt:non habet potestatẽ multiplicãdi ſe.ſed eſt materia multitudinis et etiã ſubiecta ipſi multitudini.Sed vnitas formalis eſt vnitas ipſius forme que habet virtutẽ ad multitudinem vt potens ſit eſſe in multis. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter.quia hec vnitas poteſt eſſe in multis multiplicata in illis vel non multiplicata. ſed vna et eadem.Quod ſit vnitas in multis dicit perfectionez ſed ꝙ ſit multiplicata hoc dicit imperfectionem.⁊ talis eſt vnitas forme vniuerſalis q̃ multiplicat in ſingularibus. Quod ergo dicitur quod nobilitas eſt in corporibus celeſtibus quod nõ poſſunt eſſe in vno ſolo. Dicendum.quod ex parte ipſius ſingularis iſtud verum eſt quod nobilitas eſt ipſius ſolis quod manet incorruptibile. ſed ex parte ſue ſpeciei.nobilitas eſſet ꝙ eſſet in pluribus et ꝙ non poſſet niſi in vno.Aliud eſt inobilitatis quia

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Alia rõ idem probans Richard.li. j.capꝫ.xvj.

Lib.iij.

In cõtrariũ videlicet ꝙ i.d. eſſen. ſit pluralitas ꝓbatur rõe.

Alia.

Alia ꝓbatio

lib.iij.ca.ij.

lib.iij. capꝫ.ij.

Alia ratio.

amore

Riſio ad.q.

De trinitate lib.j.capꝫ.xj.

Sol.argu. Sid.pitmũ.

lib.iij.capꝫ.ix.

Ad ſecundũ. Unitas materialis⁊ formalis.

ponit coartationē in ipa. Constat igit̄ q̄ perfectioz et virtuosioz est vnitas q̄ potest esse in rebꝰ multis q̄ que nisi i vno solo. ꝛ pfectioz. immo pfectissima est illa q̄ potest esse in pluribus nō multiplicatis. quia ergo quod nobilitatis ꝛ perfectionis est deo ē tribuēdū. ideo ponimus vnitatem diuine essentie in pluribus nō multiplicatā. Et propter hoc distinguēda est illa propositio q̄ in multitudine est imperfectio. dicēdo q̄ est multitudo in multitudie ꝛ multitudo in vnitate. ꝛ multitudo in multitudine perfectionis est. quia deest ibi perfectio vnitatis: sed multitudo in vnitate immo que est vnitas pfectionis est: q̄uis non ꝯgrue dicatur multitudo in deo sed pluralitas nō pro pluralitate intelligatur cum dicitur multitudo. ¶ Ad tertiū. Dicēdum. q̄ vanū est ponere multitudinē vbi idē contingit per positam vnitatē vel vbi natura habet perfectam vnitatem. hoc verum esset si multitudo ꝛ vnitas acciperentur in eodem genere. immo vnitatez essentie et pluralitatē personarū. Et dicimus: q̄ licet sit summa potentia in deo: ꝛ si nō sit aliqua pluralitas in diuino esse. dico tamē q̄ non idem cōtinget. quia per hoc manifestatur summa potētia ꝛ ostenditur in deo q̄ sc̄z sit vnum in multis nō multiplicatuz. ¶ Ad quartū. Dicēdum. q̄ multitudo siue pluralitas que ponitur in diuinis psonis reducibilis est ad vnitatem eiusdē generis sc̄z ad vnitatē persone. Et qō obijcitur. q̄ nō est vna cōmunis persona. distinguendū est: q̄ est comune ꝑm originē. ꝛ ꝑm predicationē. Scōm ergo ꝓdicationem nō est vna cōmunis persona. sed dicēdo cōmune ꝑm originē est vna cōmunis sc̄z psona patris a qua cetere habent originem: filius per generationē. spiritussanctus p processionem. ¶ Ad quintū. Dicendum. q̄ cū vnitas ꝛ multitudo ex opposito diuidātur. vnitati ꝑm essentiam vel naturā opponit multitudo ꝑm essentiam: ꝛ vnitati mō existēdi. multitudo modi existēdi. Consistentia ꝯo ꝛ permanētia ipsius esse attribuitur vnitati ꝑm naturam: nō vnitati ꝑm modum existendi. ita ꝛ ecōtrario corruptio vel sitio ipsius esse attribuit multitudini nature nō pluralitati ꝯz modū existēdi. Adhanet igitur ꝓpluralitas ꝯz existē di modū cū vnitate nature: nō repugnans permanentie ipsius esse diuini.

In multitudine imperfectio est.

Ad tertium.

ad quartum.

Cōe ꝑm ꝓdicationem et originem.

ad quintum.

Membrum secundum.

an diuinū eē cōpatiat̄ secū pluralitatez naturarū ita vt dicāt plures dij. Damas. lib. j. cap. v. lib. iij. c. xvj.

Diusequēter querit. An esse diuinū secū cōpatiatur pluralitatē naturarum ita vt dicātur plures dij. Ad qō sic Damas. Si ponerent plures dij: differētiam oportet cōsiderare. Si enim nulla differentia est in eis. vnꝰ magis et nō multi. Si ꝯo differētia est in eis: vbi ergo est pfectio siue ꝑm bonitatē siue ꝑm sapientiā siue ꝑm tēpus siue ꝑm locū deficiat a perfectione: nequaq̄ erit deꝰ: nulla igit̄ differentia erit in eis. Si ꝯo per oīa est identitas: vnus magis erit et nō multi. Relinq̄tur vnū esse deū ꝛ nō multos. ¶ Itē secūda ratio Richardi. Diuinitas aut est incōmunicabilis aut aliquiꝰ cōis. Si est icōmunicabilis cōsequēs est q̄ nō est deꝰ nisi vnus. Si aūt aliquibus cōis fuerit: cōmunis vtiq̄ erit. ꝛ substantia illa que nō est aliud q̄ diuinitas ipsa: sed substātia vna nō potest esse cōis pluribus substantijs: alioquin vna eadēq̄ substantia esset plures ꝛ plures vna. Si ꝯo dicit esse cōis pluribus psonis. erit vtiq̄ ꝛ cōis illis substantia illa que non est aliud q̄ diuinitas ipsa. Juxta hoc erūt vtiq̄ in diuinitate plures perso ne: sed nō nisi vna substātia nō est igitur in diuino esse pluralitas naturarū. ¶ Itē boecius in li. de trinitate. nulla est in deo diuersitas. nulla ex diuersitate pluralitas. nulla ex accidētibꝰ multitudo. deꝰ enim a deo nullo differt nec vel accidētaliꝰ nec vl̄ substantialibꝰ differentijs. vbi ꝯo nulla est differētia nulla est diuersitas: quare nec numerus. igit̄ vnitas tm̄. nullā autē diuersitatē esse in deo probatum est superius ꝑ simplicitatē. nulla ergo differētia vel diuersitas diuini esse in natura. ¶ Contra. esse ab alio: nō esse ab alio: faciunt diuersitatem in natura. per hoc em̄ differt natura creata ab increata. similiter faciūt differentiā in personis sicut demōstrato ꝑse q̄ est persona ens nō ab alio. ꝛ demōstrato filio q̄ est persona ens ab alio. nō esse ab alio ꝛ esse ab alio faciūt differentiā in dijs. ꝛ ita in deo ē pluralitas naturaꝝ. Arguat̄ ergo sic. filius est deus ab alio. pater ē deꝰ nō ab alio: ergo duo dij. ergo cū dij dicit pluralitatem diuine nature: in deo erit pluralitas naturarū. ¶ Itē aug. in lib. de trini. non dicimus trinitatē descendisse in columbe spē: sed soluꝫ spiritūsanctū. nec dicimꝰ trinitatē sonuisse q̄n vox audita est hic est filius meꝰ. Similiter dicimꝰ solū filiū incarnatū nō ꝑsem aut spiritūsanctū. In diuinis ergo inuenit diuersitas operationis. ita q̄ operatio patris nō est operatio filij. aut spiritusancti ꝛ cōuerso. Sed in diuinis idem est substantia virtus ꝛ operatio. Cū ergo ibi inueniatur diuersitas operationis. erit ꝛ virtutis. ꝛ ita essentie vel nature. plures ergo diuinitates ꝛ plures dij. ¶ Solutio dicimus q̄ vnitas diuini esse nullo modo secum cōpatitur pluralitatē nature. nec diuinitatis nec bonitatis. sicut patet per supradictaz autoritatem boetij de trinitate. q̄ nulla est in deo diuersitas ꝛc. Et quo patet q̄ est vnitas nature tm̄ in diuino esse hoc etiaz predicta autoritas Richardi attestatur q̄ diuinitas aut est cōmunicabilis aut incommunicabilis ꝛc. Et quo vult arguere q̄ ibi tm̄ est vnitas substantie. ¶ Ad hoc qō primo obijcit. q̄ esse ab alio nō esse ab alio faciunt differentiam in natura. dicenduz q̄ istud verum est quādo recipiunt formas diuersas ꝛ suppositā. verbi gratia: cum dico naturam entem ab alio. naturam nō entem ab alio: hec respiciūt formas diuersas et suppositā diuersa. Similiter cum dico personam entez ab alio pro filio. ꝛ personā entem nō ab alio pro patre: hec respiciunt proprietates diuersas quasi formas et suppositā diuersa. quia filius dicitur esse ab alio ratione filiationis: pater ꝯo nō esse ab alio ratiōe paternitatis. sed hoc nō facit differentiam. in natura sed in personis. ꝛ propter hoc pater ꝛ filius sunt differentes persone nō nature. Sed cum dico deꝰ de deo. hoc dico deū ab alio ꝛ deuz nō ab alio ꝛ a quo alius: dico tamen formā eandem ex vtraq̄ parte. vnde esse ab alio: ꝛ a quo alius: nō esse ab alio. non respiciūt ibi diuersam formam sed differentia suppositā. quia vna et eadem est forma sicut vna diuinitas in patre ꝛ filio. ꝛ ideo sicut dicit boecius sequitur. pater est deus. filius est deus: ergo sunt vnus deus. sed non sequitur sor. est homo. plato est homo. ergo sunt vnus homo. quia ergo in deo siue in patre et filio nō inuenit differens forma sicut i sorte ꝛ platone: non habet ibi locum ratio. ¶ Ad secūdum. Dicendum. q̄ nunq̄ est differens actio patris ꝛ filij ꝛ spiritusancti. quod ergo obijcitur q̄ solus filiꝰ icarnat. dōm. q̄ hic dicūt duo. s. ipa actio ꝛ relatio q̄ venit in ꝓprietatē psone: q̄ icarnari dei dicit sibi venire humanitatē vel carnez per hoc qō est venire: tango ipsam actionez. ꝛ hoc cōuenit toti trinitati

lib. j. cap. iij.

In oppositū argumentū.

Primū.

Scōm. lib. ij. cap. vi. aliys sequē.

Respōsio ad questionem.

Solutio ad argumen. j.

Li. iij. ꝑsa. xj

In oppositū Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

De trinitate lib. j. cap. j.

Responsio. ꝛ solutio ad argumentuz primum.

ad secundū.

trinitati: per hoc qō est sibi: tāgo relationē que solum ad filiū refert. tota eīn trinitas soli filio vnit humanitatem. Similiter cū dico solus pater dixit hic est filius meus dilectus. tāgo actionē que est facere vocem. ꝛ hoc cōuenit toti trinitati. Itez per hanc vocem signatur aliquis habere filiū. hec est ipsa relatio. ꝛ hoc conuenit soli patri qui solus hz filium. Similiter cū dico q̄ solus spūssanctus apparuit in colūbe specie. hec est ipsa actio et relatio veniens in proprietatē persone. ipsa actio est ipsa ꝛemonstratio vel signatio. qō sc̄z per hoc signatur spūssanctus. ꝛ hoc facit tota trinitas. Similiter ibi est relatio ad spīnsanctū q̄ solus: ibi significetur. trinitas ergo hoc fecit sc̄z vt per hoc significaret spūssanctus. ꝛ sic non dicit hoc ratiōe actionis q̄ sit differens actio vel operatio horum. hz ratione habitudinis actionis. ꝛ sic patet solutio istius rationis.

Membrum tercium.

An diuinuz esse compatiatur secum pluralitatez principiorum Li. iij. ꝑsa. xj

Queritur postea vtrū vnitas esse diuini secū cōpatiatur pluralitatē principiorum ita q̄ vnum dicatur principium boni: reliquum vero principium mali. vt scilicet dicatur summum bonum ꝛ summum malum sicut posuerant manichei. ¶ Ad quod sic obijcit: bonum verum ꝛ ens conuertuntur. ergo eoruz opposita scilicet malum falsum non ens. Malum vero in q̄tum malum est non est ens. ergo multomagis summum malum. Ideo vnumquodq̄ in q̄tuz est bonum est: sicut probatur a Boetio. ergo malū i q̄tū malū nō est qz i q̄tū malū nō ē malū. Sū mū igitur malū oīno nō est. ¶ Itē si summū bonū habeat oppositionem summum maluz. ergo sicut summum bonum est bonum per essentiā: ita summum malum erit malum per essentiam. nihil ergo bonitatis erit vel intelligetur in summo malo. ergo nulla potentia nec noticia: nec etiam esse. Relinquitur igitur q̄ non erit potens nec etiam ens ergo nec principium. ¶ Item in summo bono intelligit̄ suma voluntas boni: suma potentia. ergo summum odium siue detestatio mali ꝛ summa potentia ad destruendum maluz. posito ergo summo malo queritur an summe bonum habeat voluntatem destruendi ipsum: ꝛ si non hz non summe detestatur malum. ergo non est summum bonum. Si hz: aut ergo potest destruere summum maluz aut non potest. si non potest: ergo nō est summe potēs: ergo non est summum. si potest ꝛ vult ꝛ constat q̄ scit: ergo non est aliquo modo cōpatiens summuz malum in esse. ¶ Contra si simpliciter ad simpliciter: ꝛ magis ad magis. ꝛ maxime ad maxime. ergo si bonum hz oppositum malum ꝛ magis bonuz magis malum. ꝛ summum bonum summum malum. ergo summum malum est. ¶ Item in bonis sequitur aliquid est bonum ꝛ aliquid est melius. ergo aliquid optimum. ergo similiter i malis aliquid est maluz. aliquid plus ergo aliquid pessimū ergo summum malum est. ¶ Item contrariorum contrarie sunt cause. sed in vniuersalitate multe sunt contrarietates ꝛ multa contraria. ergo et cause contrarie. Sed vna est causa omnium bonorum que nec est causa malorum. ergo est necesse q̄ vna sit causa omnium malorum. sicut ergo illa est summum bonum. ita illa ponetur summum malū ¶ Item sequitur si aliquid est bonum participatione. ergo aliquid est bonum per essentiam. ergo similiter aliquid est malum participatione. ergo aliquid est malum per essentiam. ¶ Itē nihil est principium saluatiuuz ꝛ corruptiuum. cuz ergo bonorum ꝛ corruptorum sit principium saluatiuum ergo ꝛ malorum ꝛ corruptibilium erit principium corruptiuum. ¶ Si dicat q̄ corruptibilium non

Ad secundū.

Ad tertium.

Deinde queritur. §. j.

Utrum dicatur aliquod principiū boni ac principiuz reliquū mali.

In oppositū Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

est ponendum principium: cum corruptio accidat ex defectu. & ideo ex non causa potius q̄ ex causa.

¶ Contra omne corruptiuum est actiuum. omne autem actiuum habet naturā post q̄ agit. erit igitur aliqua natura principium corruptiuū. ¶ Itez per auctoritates voluerūt ostēdere Manichei duo principia hoc modo. ij. Math. aut facite arborez bonam & fructum eius bonum. aut facite arborez malam & fructum eius malum. glo. Rabani. non potest ex bono malum vel ex malo nasci bonum. Et ibidem. nihil mediū quin boni actoris tantum sint bona & mali mala. ex quibus colligitur q̄ boni et mali non idem sunt principiū: sed diuersa. ¶ Itē ſ. Joh. iij. qui facit peccatum ex diabolo est: nō materialiter ergo effectiue. & ergo diabolus est principium efficiens mali & deus boni. ¶ Itē Math. xv. oīs plantatio quā non plantauit pater meus celestis eradicabitur. ergo aliquid est quod nō plātauit pater celestis. hec plātatio quid est aliud q̄ alicuius rei productio in esse. igitur est aliud principium a deo producens res in esse. ¶ Item Joh. viij. Vos ex patre diabolo estis. & constat q̄ nō est pater nisi creatione. ¶ Item. ij. Corin. iiij. Si euāgelium nostrum opertum est in his que pereūt. est opertum in quibus deus huius seculi excecauit mētes infidelium. non autem intelligendum est de bono dei quod excecauit mentes infidelium. igitur de malo. ¶ Item Johannis decimoquarto. venit princeps mundi huius. vnde innuit q̄ vnus sit princeps mundi huius: & alter alterius. & itelligitur de diabolo. ¶ Item Rom. vij. video aliaz legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. igitur due leges sunt in homine. sed lex spūs est a deo. ergo contraria est a contrario principio.

¶ Item Joh. viij. diabolus homicida fuit ab initio. igitur essentialiter malus vel a malo principio

¶ Item Joh. viij. diabolus est mendax & pater eius pater igitur efficiēs causa & principiū idem ergo &c.

¶ Item Sen. j. Vidit deus cuncta que fecerat: & erant valde bona. econtra Ecclesiastes. j. Vanitas vanitatum & oīa vanitas. non igitur hoc a deo.

¶ Responsio. deceptio manicheorum fuit: qz estimauerunt priuationes causari sicut positiones. quod non est verum. priuationes enim non habent causam efficientē quēadmodum positiones. sed deficientem. vnde Aug. xij. de ciuitate dei non est efficiens causa mali. sz deficiens: qz nec mala voluntas est effectio sed defectio. Causam ergo mali velle inueniri est: ac si aliquis velit videre tenebras & audire silentium: que nobis per oculos nota sunt non specie sz speciei priuatione. talia vero nesciendo scīuntur: vt sciendo nesciantur. Silentum eīm non nisi audiendo auditur. Respondendum ergo ad obiecta sm ordinē

¶ Ad primum dicendū q̄ regula illa si simpliciter & cetera. differenter intelligitur in positionibus & priuationibus. In positionibus enim est magis & minus per participationem vnius forme vel nature. sicut in coloribus sm participationem forme albedinis sm plus vel minus dicitur presens album vel minus. in priuationibus vero aliter est. Nam in priuationibus non dicitur magis & minus per participationem vnius forme sm magis & minus. sed per recessum a forma sine habitu respectu cuius dicuntur priuatiōes sm magis & minus. Preterea non est ponere terminū. & ideo nec summum simpliciter sicut patet in curuo. dicitur enim curuum per elongationem a recto. curuius per maiorem elongationem: curuissimum per summam elongationem. sic igitur malum & pius dicuntur per elongationem a bono seu puationem boni sm magis & minus. & summum malum dicetur per summam elongationem. si igitur non est ponibilis summa elongatio ab vno: qz hoc esset summa elongatio ab esse sicut superius ostensum est: relinquitur q̄ nullo modo est summum malū Illa ergo regula si simpliciter ad simpliciter &c. tenet in illis in quibus est maximum & terminus sm accessum siue recessum. sed in malo nō est terminus recessus: qz malum est infinitum. propterea non erit ponere summum malum.

¶ Ad secundum iam patet responsio qz non est similis cōparatio in bono & malo. vnde non sequitur si in bono ponitur maximum q̄ in malo ponatur: cū enim malum priuatio sit non hz esse subsistens nisi in natura, que quidem priuata est a bono & nata a ad bonum. Propterea non potest aliquo modo esse nec etiam intelligi summum malum simpliciter. Distinguendum tamen est q̄ summum malū potest dici duobus modis. vno modo quo nihil pōt dici pius nec habet aliquid bōi. & hoc modo nihil est summum malum. Alio modo dicitur summū malum. quo nihil est pius & hoc modo summum malum est ipsa inordinatio creature qua nil est pius

¶ Ad tertium dicendum q̄ est causa propria proxima & immediata. & est causa prima communis. Causa propria proxima & immediata differeus est contrariorum. sed causa principalis & pria est vna contrariorū quod patet. contraria sunt vnius generis: sicut albedo & nigredo in genere coloris. vna igitur est natura in contrarijs: & que est causa illius est causa contrariorum. sicut que est causa coloris simpliciter est cā albi & nigri colorum. q̄uis causa propria similiter differat. Similiter nota in omni oppositione per se est aliquid commune ipsis oppositis vel commune sm dictionem. sicut est in oppositis scōm affectionem & negationem vna essentia est communis sm dictionem. aut communis sm rem. & hoc videtur commune materiale. & hoc modo est commune sm priuationem habitū vel commune formale. & hoc absolutum vel respectiuum. commune absolutum est in oppositione contrariorum qz ibi est vna forma generis communis ipsis speciebus. commune formale comparatum est in relatiuis. qz ibi est communitas habitudinis. Cum ergo in omni oppositione oppositorum inueniatur vnus quod est fundamentū ipsi? oppositionis que erit causa illius vnius erit causa ipsis oppositis. vna ergo est causa oīm oppositorum. prima dico non proxima.

¶ Ad quartum dicendum q̄ participatione bonus dicitur proprie: quia bonitas vna est que est prima que sm magis & minus causatur ab oībus creatis. & illa est bonitas per essentiam. malum vero participatiōe impropie quia non est vna malicia causa malicie in omnibus. sicut ostendit beatus Dionysius in lib. de diuinis nominibus. bonum est ex vna & generali causa. malum autem ex multis & particularib? defectibus. quod declarat consequenter. nō omnibus eadem omnino sm idem mala. demoni enim malum est preter diuinum intellectus. esse anime quod est preter rationē. corpori quod est preter naturam. malum ergo participatione non dicit excommunicatione alicuius entis: sed ex similitudine defectus & alicuius non entis. & ideo non sequitur. ergo aliquid est malum per essentiam.

¶ Ad quintum dicendum q̄ corruptiuum principium in q̄tum agit actiuum est ex natura boni qō substantificat. malum vero in q̄tum corrumpit defectiuus est. & ideo non erit causa efficiens in q̄tum huiusmodi. sed deficiens. quare nec principium. & hoc intendit beat? Dionysius. Unde cuz dicitur malum agit. hoc dicitur per accidens. sed cum dicit corrumpit: hoc dicitur per se. nec tamen ex hoc ponet principium. agit enim per naturam subsistētis boni: corrumpit autem per defectum & priuationem boni per hoc q̄ a bono: agit per hoc q̄ de nihilo: corrumpit vt dicit Augu. exemplus beati Dionysij in morbi actione.

¶ Ad auctoritates vero respondendum. Ad primam dicendum q̄ per arboꝛē signatur voluntas: & per bonam bona per malam mala. per fructuz vero opus. vnde sensus est nō potest ex mala voluntate nasci bonum opus: nec ex bona malum: in q̄tum huiusmodi. Ex libero tamen arbitrio procedit voluntas bona: et mala: sz per modum efficientis: in q̄tuz scilicet a deo est. p cedit voluntas bona: per modum vero deficientis in q̄tum scilicet vertibile per electionez est & de nihilo est causa voluntatis male. & sic sm q̄ declinatur in nou causam per auersionem a summa causa. ideo simpliciter non ponetur principiū sm hoc

¶ Preterea esto q̄ diceretur principium li. ar. mali sequeretur q̄ esset vnū. immo tot prīcipia quot essent libera arbitria deficientia in diuersis rationalibus creaturis. & hoc vult dicere beatus Dionysius q̄ malum est ex multis defectibus non ex vna causa.

¶ Ad aliam auctoritatem respondendū q̄ diabolus non dicitur principium peccati effectiue seu per efficaciam: sed per suggestionem. et q̄ facit peccatum non dicitur esse ex diabolo sm rationem efficientie: sed per conformitatem malicie.

¶ Ad tertiam auctoritatem qua dicitur oīs plantatio &c. dicendum q̄ plantationem non dicit ibi naturam: sed traditionem seu doctrinam phariseorum contra legem dei. & hanc dicit eradicandā ideſt exprobrandam.

¶ Ad quartam dicendum: sicut prius q̄ iudei dicuntur ex patre diabolo non conditione sed malicie imitatione.

¶ Ad quintā dicendum q̄ deus huius seculi itelligitur dupliciter. vno modo intelligitur diabolus sm q̄ seculum dicitur peruersi amatores secularium. quorū dicitur diabolus deus: non creando sed principādo & eos ad mala agendo. Uel de? huius seculi dicitur deus sm q̄ seculum accipitur prouniuersitate rerum mundialium. & tunc q̄ dicitur excecasse mētes infidelium intelligitur non effectiue sed p missiue sm q̄ dicitur Rom. j. tradidit illos deus in reprobū sensum. i. tradi pmisit.

¶ Ad sextā ptz simili modo responsio. nam princeps mundi dicitur diabolus non creaturarum mundi sed amatoris mundi quorum affectionibus dominatur.

¶ Ad. vij. dicendum q̄ lex carnis non dicitur nisi defectus rectitudinis debiti ordinis ipsius carnis ad spiritum. contractus ex culpa originali. cā ergo eius non ponetur nisi causa peccati. scilicet deficiens. que scilicet prava voluntas est inordinata ad deum. tamen in q̄tum pena est aflictiua potest poni a deo siue a diuina iusticia.

¶ Ad. viij. dicendum q̄ homicida dicitur diabolus ab initio. ideſt ex quo homo fuit quem decipiendo interfecit. vel dicitur homicida ab initio. scilicet mundi. ideſt statim post initium cum hominem decepit: non ab initio sui esse.

¶ Ad nonam dicit q̄ diabolus dicitur pater mēdacij qz ab ipso & non ab alio mendacium incepit: non per modum efficiētis cause sed per modum deficientis a veritate.

¶ Ad vltimum dicendum q̄ cū dicitur vidit de? cuncta que fecerat & erant valde bona. ostēditur q̄ creatura duplicem bonitatem hz scilicet in se & in ordine vniuersi. vnde in conditione creaturarū de qualibet dictum est. vidit deus q̄ esset bonum ab significandum bonitatē quam habent in proprio genere. sed de vniuersis dictum est erant valde bona ad significandum bonitatem quam habent in rerum vniuersitate. Quod vero obijcitur vniuersa vanitas. intelligendum q̄ creature sm q̄ referuntur ad principiuz a quo sunt bona sunt. & in se bona sunt. et in vniuerso valde bona sunt. Secundum vero q̄ referuntur ad originez de qua sunt scilicet de nihilo vanitas sunt. & vertibiles ad non esse vel simpliciter vel quodam modo. p hoc ergo nun q̄ astruetur aliud principium.

Autoritates Manicheorum.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Octaua. Nona.

Decima.

Respōsio ad questionem.

Capi. septio.

Solutio ad argumenta. Ad primum.

Malum infinitum est.

Ad secundū.

Malū summū duplex ē

Ad tertium:

Ad quartū.

Ad quintū

Solu. ad auctoritates.

Ad secundā.

Ad tertiam.

Ad quartaz.

Ad quintaz.

Ad sextam.

Ad septimā.

Ad octauam

Ad nonam.

Ad decimaz.

Membrū quartum

Quidne consequenti queritur vtruz vnitas diuini esse compatiatur secum pluralitatem ydearum.

¶ Ad quod obijcit sic Augustinus in lib. lxxxiij. questionuz Sunt namq; ydee principales quedam forme rerum stabiles atq; incōmutabiles qua ipse formate non sunt atq; per hoc eterne ac semper eodem modo se habentes que diuina intelligentia continentur. & cum ipse neq; oriantur neq; intereāt. sm eas tamen formare dicitur omne quod oritur & interire potest. Si ergo ydee sunt principales & eterne forme in diuino esse. & per hoc q̄ dico ydee in plurali designo pluralitatem: constat q̄ sunt plures ydee ab eterno in diuino esse. sic ergo vnitas diuini esse secum compatitur pluralitatem ydearum.

¶ Si dicatur q̄ licet dicantur pluraliter non tamen sunt plures. Contra Augustinus in eodē. nō est absurdum credere singula creata proprijs rōnibus. vnde alia erit ratio qua equus conditus est: & homo & rationes ille sunt ydee: ergo plures sunt idee: & sunt cum diuino esse ab eterno. Unde idez Augustinus. has autem rationes vbi arbitrandū est esse nisi in nostro creatore.

¶ Cōtra ydee sunt rationes eterne incommutabiles. ergo si sunt plures ydee sunt plura ab eterno. quod falsum est. Restat ergo q̄ vnitas diuini esse non compatitur secum pluralitatem ydearum.

¶ Itē vnica est causa materialis prima ad quam reducuntur omnes alie materie. Similiter vna tantū est causa efficiens: & vna causa finalis. ergo similiter est tantum vna causa formalis ad quam reducuntur oēs alie forme: ergo vnica tantū est ydea: ergo in deo esse non est pluralitas ydearū.

¶ Itez si plures sunt ydee in deo ista pluralitas est a parte rei vel a parte intellectus tantum. Si a parte rei sunt plures ydee. sunt i deo ab eterno ergo plures res essent in deo ab eterno. ergo plura ab eterno. Si ex parte intellectus. ergo circumscripto intellectu non sunt plures ydee.

¶ Item omnis numerus aut est a subiecto aut a tempore. aut a fine Sed in diuino esse non est pluralitas ydearum a subiecto: quia non est nisi vna substātia: immo oīno simplex scilicet diuina. Similiter nec a tempore: quia sic tēporale esset causa eterni quod est inconuenies. Similiter nec a fine: hoc est a creatura ad quam est ydea: quia sic sequeretur q̄ esset dependentia diuini esse a creatura quod est inconueniens. Si ergo pluribus modis non possunt poni plures ydee in deo. relinquitur q̄ non compatitur secum vnitas diuini esse pluralitatem ydearū

¶ Solutio dicendum sm beatum Dionysium li bro de diui. nominibus in capitulo de ente vbi dicit q̄ monade subsistit omnis numerus. in q̄tum autem a monade prouenit: discernitur & multiplicatur. ita in centro omnes linee circuli sm vnitatem primam constitute sunt. breuiter autem dista

An diuina essentia cōpatiatur pluralitatem ydearum.

quesſti. xlvj. b Als'que.

In oppositū Primum argumentum.

Secundum.

Tertium.

Mu artum.

Solutio ad questionem

tes breuiter discernuntur: & que magis & magis. sicut tota omnium natura: idest deo omnes rationes nature singulorum sunt conuolute per vnam inconfusam vnitatem. si ergo quereretur de puncto & vnitate: verum vnum vel multa: diceret vnū in re multiplex in ratione: ita dicendū est de ydeis q vna tantum est in re: multiplex in ratione. Mā ex verbis beati dionysij patet q vna tantū esse dicitur vnitas in qua conuolute sunt omnes vnitates create per exemplaritatem. Dicēdum ergo q ydea in deo idem est q diuina essentia: tamē alio modo signat eam: nam essentia diuina signat absolute: & sic signatur per hoc nomen essentia: iterū significatur vt causa: & hoc vel efficiens: vel finalis vel formalis exēplaris. ergo ydea significat diuinam essentiam prout est causa formalis exēplaris: quia ipsa est omnium rerum exemplar: & sic p ydeam signantur duo. scilicet diuina essentia qō est puncipale signatum: & q̄tum ad hoc ydea non dicit nisi vnum: iterum per ydeam signatur connotatum: & illud connotatum est respectu plurium rerum que sunt ſm diuinum exemplar: & q̄tuz ad hoc sunt ydee plures: q; plures & diuerse sunt rationes ſm quas conditur. ¶ Sed obijcitur quoniam sicut ydea exemplar: ita & vita. Johānis primo. Quod factum est in ipso vita erat: sed non dicuntur plures vite aliquo modo in ipso: ergo nec plures ydee: vel quare non dicitur nisi vna vita & plures ydee: ¶ Ad istud dicendum quoniaz aliud connotatur per vnum q̄ per alterum: in hoc enim conueniunt ſm diuinum exemplar vita: ydea ratio: quod ſm istud formatur & existit creatura: sed tamen differenter. Nam in esse quod formal primo accipitur esse: & post esse distinctum: & post esse ordinatum. & hoc modo distinguunt opera prime conditionis. Genesis primo. Pōt ergo signari diuinum exemplar connotando respectuz ad esse tantum: & sic vita dicit diuinum exemplar q̄ viuere dicit esse vel respectum ad esse diuinum: & sic signatur per ydeam: vel respectum ad esse ordinatum: & sicut signatur per hoc qō est ratio: quia ergo vita dicit diuinum exemplar prout respicit ens vt esse. dicendo autem ens vel esse non dico aliquid vnde accipiatur numerus in creatura. immo oēs conueniunt in ente: propterea non est aliquid connotatum per vitam; vnde posset ipsam pluralificare Et quia a parte cōnotati venit pluralitas in istis & non a parte principalis signati quod semper vnū est: propter hoc nō possunt aliquo modo dici plures vite: ideo oīa sunt vna vita in creatione. Nec est pluralitas per aspectum ad res: sed in connotā do per ydeam dico aliquid vnde possit pluralificare: quia ibi cōnotatur distinctio rei a re: & ſm hoc est pluralitas ydee. Similiter ratio connotat respectum ad esse ordinatum in creatura: sed esse ordinatuz dicit distictionē in creatura: quia ad aliud ordinatur esse corporale & spirituale: & ideo q̄tuz ad hoc pluralitas rationum. ¶ Ad primaz rationem qua obijcitur: quia sic plura essent ab eterno si plures essent ydee: dicendum q per ydeam dicitur aliquid vt principale signatum in rectitudine & hoc est diuina essentia vel exemplar: iterum per ydeam dicitur aliquid connotatum in obliquitate: & hic est respectus ad creaturas: nihil aliud est dicere ydeas plures q̄ exemplar plurium: ex parte ergo principalis signati nō ponitur pluralitas: sed ex parte connotati: & propter hoc nō sequitur q plura ab eterno. immo ex hoc sequitur q vnum sit exemplar omnium ab eterno. ¶ Ad secundum dicendum q ydea vna est in q̄tum est forma exemplaris siue exemplar: quia hoc modo dicit exemplaritatem rerum ſm q sunt sicut vita: sicut dictū est: quia res in esse non differunt: tamen in q̄tum ydea plures est: & loquar ſm connotatū: q; plures sunt rerum distinctiones: in q̄tum enim ydea dicit exemplaritatem esse distincti & plures ratiōes quia plures ordines: & sic concedendum est q non est nisi vnuz exemplar vel forma exemplaris: sicut non nisi vnum efficiens. ¶ Ad tertium dicendum q ista pluralitas est a pluralitate rei: sed res dicitur dupliciter: scz absolute & respectiue: vt etiam dicatur res ipsa rei comparatio. dicendum ergo q a pluralitate comparationis est pluralitas ydearum. ¶ Ad quartum dicendum q huiusmodi numerus est a fine. sed ex hoc non sequitur q in deo sit q̄ndentia vel respectus ad creaturam: immo sequitur q creatura habet respectum vel q̄ndētiam ad ipsum. vnde cum dico q ydea signat diuinam essentiam vt formam exemplarem huius & illius: per hoc connotatur respectus & q̄ndentia creature ad diuinum exemplar: & non econuerso: licet tamen ſm modum intelligendi vel signandi significetur respectus creatoris ad creaturaz: hoc enim non est quia creator q̄ndet a creatura: nec quia habet respectum ad ipsum: immo ex defectu intellectus: quia aliter non cognoscimus deuz nisi per creaturas: & propter hoc significamus ipsuz connotare respectus ad ipsas: per hoc tamen magis significatur dependentia creaturarum ab ipo quia creature sunt ab ipso ad ipsum: per ipsum.

Unde Augustinus in libro de trinitate: non ponitur alia mutatio in deo per hoc q ponitur respectus ipsius ad creaturam: sed ponitur in creatura respectus ipsius.

Vita: ydea & ratio in quibus conueniunt & in quibus differūt

Solutio ad argumentuz primum.

Ad secundū.

Ad tertium:

Ad quartuz.

Parte. v. li. v. c. xvj. c.

Membrum quintum.

Utrum vnitas diuine essentie cōpatiat̄ secum pluralitatem personarum.

¶ Onsequenter queritur vtrum vnitas diuine essentie compatiatur secum pluralitatem personarum. ¶ Ad quod sic opponitur suppositā propositione per se nota: scilicet ad diuinum esse est exemplar omnis esse creati. ¶ Itē suppositā alia propositione per se nota q vnitas non potest esse causa multitudinis nisi intelligatur repetita. Item suppositā alia. scilicet q diuinum esse est vnum in natura. ex his arguitur in esse creato est differētia vni & multorum. ergo diuinum esse est exemplar vni & multorum: quod patet per primam propositionē sed diuinum esse est vnitas: quod patet per tertiā propositionem. ergo diuinum esse est vnitas exemplaris vnius & multorum: sed vnitas non est exemplar multitudinis nisi intelligatur repetita sicut patet per secundam propositionē: relinquitur ergo q diuinum esse est vnitas repetita: sed non est repetita in aliquibus pluribus personis. ¶ Item hoc patet per connexionem perfectionis vniuersi est esse naturas plurium personarum: sicut patet demonstrato homine vno & angelo vno: & est esse plures naturas vnius persone: sicut patet in vno homine. sicut ergo duo sunt extrema in rerum natura & etiam vnum medium est accipere: ergo similiter necessario intelligitur inter extrema: scilicet vnam naturam plurium personarum: sed non inuenitur in esse creato: relinquitur igitur q est in esse diuino. ¶ Contra Richardus de sancto victore. vbi nulla differentia nulla pluralitas esse potest. vbi autem est summe simplex nulla potest esse differentia: ergo nulla pluralitas personarum: sed diuinum esse est summum simplex: ergo nulla differentia: nulla pluralitas est in illo: non ergo pluralitas

In oppositū rationes. Richard. de tri. li. ij. c. xx. Boe. c. xij.

Boe. ca. xij. pluralitas personarum. ¶ Item Boetius in libro de trinitate. Deus nullas habet differētias: vbi autem differentie absunt absunt & pluralitas. ergo ibi non est pluralitas personarum. ¶ Solutio dicendum ſm primas rationes q̄ diuinuz esse est vnitas existens in pluralitate personali.

Rsponsio ad questionē ¶ Ad rationes in contrarium dicendum q triplex est differentia: scilicet differentia ſm substantiam. differentia ſm accidens. differentia ſm originem siue ſm relationem. Cum ergo dicit Boetius q̄ in deo nulla est differentia intendit excludere a deo differentiam ſm substantiam & differētiam ſm accidens: sed non differentiam ſm originem: immo ponit eam in vnitate diuini esse: & hoc facit differentiam personalem in diuino esse: immo dicit Boetius in libro de trinitate: quia nulla relatio ad seipsam referri potest: facta est quedam trinitatis numerositas in eo quod est predicatio relationis: seruata vero vnitas in eo qō est i differentia substantie & operationis. Ex quo concludit ita igitur substantia continet vnitatez: relatio multiplicat trinitatem que prouenit ex differentia originis. Similiter Richardus in lib. de trinitate. tres ille in trinitate: siue dicātur persone siue substantie: siue subsistētie: nihil aliud oportet intelligere q̄ habentes substātiale esse sub discreta + & differenti proprietate: & hec est differentia in persona ad quam cōsequitur pluralitas nō in essentia sed in persona. Si ergo in deo non est differentia ſm substantiam: nec ſm accidens: q; ibi non est accidens: sed soluz originis quia est ibi hīs naturā: nō ab alio: hīs naturā ab alio q̄ generationē: & hīs ab alio q̄ processionē: & sic illa ꝓprietas differens de qua loquitur Richardus: nō est accidentalis nec substantialis: sed est proprietas originis siue habitudinis que simplicitati diuine essentie non derogat: & sic patet veritas questionis.

Lib. j. ca. xij.

Lib. iiij. c. xx.

Ds + discreta.

Responsio ad questionē

Membrum sextum.

De comparatione aliarum vnitatū ad diuinam.

¶ Onsequens est querere de comparatione diuine vnitatis: & primo de comparatiōe vnitatis essentie & persone. Et iterum de comparatione vnitatis persone christi: ſz illud ad questionem de incarnatione eius referuamus. Secundo de comparatione vnitatis diuine ad vnitatem intelligibilem. Tertio de comparatione diuine vnitatis ad vnitatem realem q̄tum ad repzesentationem. Quarto de comparatione q̄tum ad causalitatem.

Articulus primus.

An eadez sit vnitas essentie & persone in diuina essentia.

¶ D primum sic obijcitur eadem est veritas ipsius essentie & persone: & vnius persone & alterius: ergo eadem vnitas essentie & persone. Nam vnitas antecedit veritatez: ergo eadem identitate veritatis supponit & prie intelligit ante se identitatem vnitatis. ¶ Item si hec vnitas non est illa in diuino esse est hoc & hoc: ergo compositio & non simplicitas. ¶ Contra vnitas essentie non multiplicat trinitatem. vñ Boetius in libro de trinitate. Substantia cōtinet vnitatem: relatio multiplicat trinitatez: ergo hec vnitas non est illa. ¶ Similiter queritur de vnitate notionum & personarum an sit eadez. ¶ Ad quod sic: sicut se habet res ad esse: ita se habet ad vnitatem: sed idem est esse vel essentia patris & innascibilitas que est eius notio: ergo eadez est vnitas: minor patet quoniam cuz i simplici non differāt quo est & quod est. vnde sequitur q si pater est innascibilis q̄ sit ipsa innascibilitas sicut summuz bonum est summa bonitas. & sic eadem est vnitas notionis & persone. ¶ Contra vnitas innascibilitatis distinguitur ab vnitate paternitatis siue generationis quia hec notio non est illa: sed vnitas persone patris non distinguitur a paternitate: ergo non est eadez vnitas innascibilitatis & persone patris non est ergo eadem vnitas notionis & persone. ¶ Responsio fatendum est diuinum esse in summa simplicitate: & in ordine nature sicut dicit beatus Augustinus cum dicitur filius a patre non ostenditur inequalitas ſz ordo nature. Summa ergo simplicitas cogit eandem esse vnitatem essentie & persone ſm rez. Dicoꝺo nature ſm quā numerantur persone diuine cogit vnitatem essentie & persone differre ratiōe tali scilicet vt propriū sit vnitatis essentie non distingui: vnitati vero persone conueniat distingui & esse in distinctione: nō distinguitur ergo re persona ab essentia q̄uis distinguitur persona a persona ordine nature siue relatione quod amplius declarabitur infra cuz agetur de trinitate & supra declaratum fuit cum agebatur de simplicitate. ¶ Ratio ergo in oppositū ducta non ostendit ibi esse differentiam essentialem siue ſm rem: sed solum ſm rationem. Dō enim essentia non multiplicet trinitatez sicut persona: hoc non facit q persona non sit essentia. sed quod alia ratione dicitur persona & essentia: persona enim respicit ordinem nature in diuinis: essentia non. Ille autem ordo nature qui est ibi ſm rationē principij: & eius quod est de principio: ibi facit distinctionem personalem & hoc est quod dicit Boetius q̄ substantia continet vnitatem: relatio multiplicat trinitatem. ¶ Ad illud quod queritur de idētitate personarum & notionum: dicenduz sicut dictum est ex parte personarum quia plures persone sunt vna essentia. eodem modo plures notiōes sunt persona in re licet sit differentia in ratione. vnde omnes notiōes que sunt ex parte patris sunt ipsa persona patris in re. licet ergo notio a notione distinguatur. hoc non est propter hoc q̄ vtraq; notio non sit ipsa persona: sed propter aliam causam. sicut non distinguitur persona a persona. vtra q̄ notio non sit ipsa persona: sed quia vtraq; non sit essentia sed propter aliud: & propter hoc nō procedebat ratio illa.

Ds + discreta.

Responsio ad questionē

Solutio ad argumentum primum.

Ad secundū.

Articulus secundus.

An vnitas diuine essentie sit maior vnitas que posset intelligi.

¶ Einde queritur de comparatione vnitatis diuine ad vnitatem intelligibilem. Queritur ergo an sit maior vnitas que possit intelligi. Ad quod sic Bernard9 quinto ad Eugenium. inter omnia que recte dicūtur vnum arcem ts vnitas trinitatis: sed hec est illa quam ponimus in deo: & quam diuinam appellamus: ergo summa est inter omnes veritas diuina. ¶ Item in omnibus quibus cōmunicat creatura cum creatore creator excedit creaturam i infinitum: vnde creatura bona. creator autem bonꝰ summe & in infinitum bonum: & sic de alijs: ergo vnitas creatoris summa est & ifinita respectu alia rum vnitatum. ¶ Cōtra maior est vnitas que est sine omni pluralitate q̄ vnitas que est cum pluralitate aliqua. Cum igitur in deo sit vnitas cū plu

In oppositū argumentuz

ralitate aliqua. Cum igitur in deo ſit vnitas cum pluralitate aliqua ſcilicet perſonarum ⁊ notionū ergo in deo non eſt ſumma vnitas que poſſit eſſe aut intelligi. Aut ſi eſt ſumma inter omnes videt q̄ in deo non deberet eſſe pluralitas perſonarum Et iterum ex hoc videtur q̄ cum in angelo vel in anima ſit vnitas eſſentie ſine pluralitate perſonarum q̄ maior ſit aut etiam equalis.

Reſponſio ad queſtionē

¶ Solutio dicimus q̄ inter omnes vnitates que poſſunt eſſe vel intelligi vnitas diuina maior eſt ⁊ ſumma que eſſe vel intelligi poſſit. nec eſt dicendum q̄ ei repugnat pluralitas perſonarum ⁊ notionum. Et quod dicitur q̄ maior eſt vnitas ſine pluralitate ⁊c. dicendum quod hoc verum eſt referendo ad creaturas: ſed i diuinis non eſt hoc verum: immo ibi non contradicit pluralitas perſonarum ſumme vnitati.

Solu. ad argumentum.

¶ Et ad hoc prima ratio eſt. Nam nos videmus q̄ vnitatem ſumme potentie plus declarat multitudo creaturarum ⁊ effectuum q̄ vnitas effectus: multitudo enim creaturarum declarat vnitatem ſumme potentie ⁊ eius infinitatem vel ſummitatem. vnde quanto plures effectus ⁊ q̄to plures poſſunt eſſe tanto plus eſt de potentia. vnde per hoc manifeſtatur diuina potentia eſſe ſumma: ſic dicimus q̄ pluralitas p̄ſonarum plus declarat manifeſtat vnitatem eētie diuine q̄ vnitas perſone ſiue notiōis. vnde ſm Auguſtinum. ſicut verbum declarat illud qō habemus in animo: ſic ⁊ iſta pluralitas perſonaruꝫ virtutem ⁊ vnitatem eſſentie manifeſtat.

¶ Item alia eſt ratio, nam cum eadem ſit eſſentia ⁊ omnino ſimplex in iſtis perſonis non multiplicata ſm multiplicationem. patet q̄ i ipſa eſt magna ⁊ ſumma perfectio vnitatis. vnde in hoc deficit vnitas eſſentie vniuerſalis ab vnitate eſſentie p̄ie. quia licet vterq; ſit in pluribus: tamē eſſentia vniuerſalis ita eſt in pluribus q̄ multiplicatur ⁊ numeratur per illa: eſſentia autem diuina nō multiplicatur per illa. immo eadem eſt non multiplicata in perſonis. vnde cum dicitur deus generat deuꝫ ſiue pater generat filius generatur ſpiritusſanct⁹ p̄cedit ab vtroq; totum refertur ad vnitatem eētie. ſicut dicit Anſelmus.

¶ Item tertia ratio: q̄ quicquid eſt in diuinis ad eius vnitatem refertur vnde patrem generare nihil aliud eſt q̄ patrē eſſe patrem. patrem autem eſſe patrem nihil aliud eſt q̄ patrem eſſe. patrem eſſe nihil aliud eſt q̄ diuina eſſentia. vnde omnia iſta ⁊ omnes rationes perſonales ad vnitatem eſſentie reducuntur que in ipſis non multiplicatur: ⁊ ſic fecunditas generationis ſicut loquitur beatus Dionyſi⁹ facit declarationem vnitatis eſſentie.

Articulus tertius.

An vnitas diuine eſſentie magis repreſentet in vnitate componentium q̄ compoſiti. Als + particulari ter. In oppoſitū Argumentū primum.

¶ Tertio queritur de comparatione diuine vnitatis ad vnitatem realem q̄tum ad repreſentationē. Queritur ergo an magis repreſentetur in vnitate componentium q̄ compoſiti. deide an magis i vnitate + particularis q̄ vniuerſalis.

¶ Quantum ad primum ſic arguitur. vnitas compoſiti differt ab vnitate componentium quia due vnitates componentiū vniuntur: ex quibus ſurgit vnitas compoſiti. ergo poſterior eſt q̄ vnitas componentiuꝫ: magis ergo elongatur ab vnitate prima. ⁊ ita magis repreſentatur vnitas in vnitate componentium q̄ compoſiti.

¶ Item vnitas prima ſimplex eſt. ergo vnitas magis ſimplex in creatis plus aſſimilatur vnitati prime q̄ vnitas minus: ſed ſimplicior eſt vnitas in componentibus q̄ in compoſito. quoniam vnitas componentium non reſoluitur i aliā vnitatem. Unitas autem compoſiti in aliam reſoluitur vnitatem. ergo vnitas componentiuꝫ plꝰ aſſimilatur vnitati diuine.

In cōtrariū.

¶ Contra vnitas in componentibus eſt vnitas ſm quid. vnde Auguſtinus in libro de natura ſummi boni: dicit qō materia non habet vnitatem niſi ſm quid: ſicut nec eſſe niſi ſm quid. ſed vnitas ſimplex magis aſſimilatur prime ac ſumme vnitati: que veriſſime ac ſimpliciter eſt vnitas q̄ vnitas ſm quid. ergo vnitas diuina magis in ea repreſentatur.

Reſpnſio ad queſtionē

¶ Solutio dicendum q̄ vnitas prima ſm q̄ huiuſmodi duo habet. vnum eſt q̄ ipſa eſt ſimplex.

¶ Itē ipſa eſt ſimplex vnitas ⁊ perfecta vnitas. q̄tū ergo ad hoc q̄ ipſa eſt ſimplex vnitas: ex hoc plꝰ habent conuenientiam ipſa componentia q̄ ipſum compoſitum quia ſimpliciora ſunt. ⁊ q̄tuꝫ ad hoc magis participant rationem vnitatis prime.

Quantum ad hoc autem q̄ dicitur ipſa vnitas p̄ma. multiplicitas ſimpliciter ⁊ perfecta. cui nihil deeſt: dicimus q̄ compoſitum plus habet de conuenientia cum ipſa q̄ componentia. Unitas enim compoſiti eſt vnitas ſimplex ⁊ pfecta. Unitas autē ſoume non eſt perfecta ſine vnitate materie nec econuerſo. ſic ergo vno modo plus repreſentatur vnitas diuina in vnitate compoſiti.

An magis repreſentetur vnitas diuina in vnitate vniuerſalis q̄ particularis.

Deinde queritur ſ.ſ.

¶ Ad quod ſic. qē quod eſt vnum numero: eſt vnum genere ⁊ ſpecie: ⁊ non ecōuerſo ſm qō huiuſmodi. vnde vnitas generis non ponit vnitatem ſpeciei: nec vnitas numeri ponitur poſita vnitate ſpeciei: immo econtrario vnitas numeralis illas ponit. ergo vnitas numeralis abundat reſpectu illarum vnitatum ergo plus habet de natura vnitatis q̄ ille vnitates. ergo particulare quod eſt vnum vnitate numerali: magis eſt vnum q̄ vniuerſale quod eſt vnū reliquis vnitatibus. magis ergo in ipſo repreſentatur vnitas diuina.

¶ Item quicquid eſt vnum genere vel ſpecie communicabile eſt a multis: ſed communicari a multitudine hoc recedit a perfectione vnitatis. ⁊ maxime ſicut vniuerſale communicatur a multis: quia numeratur per illa multa Hoc igitur facit elongari ab illa perfectione vnitatis. ſed vniuerſale eſt vnum genere vel ſpecie. ergo magis elongatur a perfectione vnitatis q̄ particulare. ⁊ ita particulare eſt magis vnum q̄ vniuerſale.

¶ Contra vnitas vniuerſalis eſt ſimplicioꝫ quia vnitas particularis addit ad illam

Item eſt indiſſolubilioꝫ quia vnitas vniuerſalis eſt vnitas ſm incorruptionem quia vniuerſale p̄petuum ⁊ incorruptibile. vnitas autem numero i aliquibus accedit ad corruptionem: ergo vnitas i numero plus elongatur ab vnitate prima q̄ nullo modo vergit ad corruptionem q̄ vnitas vniuerſalis. ergo magis repreſentatur vnitas diuina i vnitate vniuerſalis q̄ particularis.

Reſponſio ad queſtionē

¶ Solutio dicēdum q̄ vnitas prima tria habet. Primum enim eſt vnum ita q̄ eſſentia primi non eſt eſſentia iſtius vel illius. ſed hec eſt eſſentia diſtincta ab aliis rerum eſſentiis. vnde vnitas p̄ia ita ſe habet q̄ eſt hec vnitas diſtincta ab hac vnitate ⁊ ab illa ⁊ huiuſmodi: nihilominus tamen iſta p̄ia vnitas eſt i hac vnitate ⁊ in illa ⁊ in alia ſm q̄ nos ponimus q̄ prima eſſentia eſt eſſentialiter in vno quoq; nō tamen eſſentialiter ita q̄ per predicationem. ſed cauſaliter. iterum vnitas diuina ſimplex eſt. Tres ergo rationes habet vnitas prima. ſcz q̄ eſt vnitas in ſe diſtincta per eſſentiam ab omnibus aliis.

¶ Item eſt eſſentialiter in omnibus aliis tāq̄ cōſeruans ⁊ continens.

¶ Item eſt ſimpliciſſima. et hoc totum eſt dictum q̄ vnitas prima tres habet conditiones ſm conditionem intelligentie. ipſa enim eſt virtualis vnitas ſm q̄ eſt in hac vnitate ⁊ illa: ⁊ quantum ad hoc magis aſſimilatur ei minus vniuerſalis. Item in ipſa eſt vnitas ſimplex. ⁊ hac iterum ratione plus ei aſſimilatur vnitas vniuerſalis.

¶ Item prima vnitas eſt completa vnitas ſm q̄ nos dicimus q̄ ipſa eſt quedam vnitas in ſe fixa ⁊ diſtincta ab aliis: ⁊ q̄tum ad hoc plus ei aſſimilat vnitas particularis: et hoc modo plꝰ eſt vnum particulare q̄ vniuerſale: q; vnitas vniuerſalis deficit a perfectione vnitatis particularis.

Articulus quartus.

Utrum eſſe vnum ſit vnum abvnitate prima. Ca. xxiiij.

¶ Quarto queritur de comparatione vnitatis diuine q̄tum ad cauſalitatē. Et hoc eſt querere an omne vnum ſit vnum ab vnitate prima. Ad quod ſic beatus Auguſtinus in libro de vera religione: a primo principio vnum eſt quicquid eſt. ſed primum principiuꝫ eſt prima vnitas: ergo a prima vnitate eſt omnis vnitas.

¶ Item Dionyſius nihil entiū eſt expers vnius: ſed omnia ⁊ omnium omnis particula vnitate participant ⁊ a ſumma veritate deriuantur. Nam ſi dicuntur particulare hoc eſt reſpectu vnitatis ſumme. omnis ergo vnitas eſt ab vnitate prima.

In oppoſitū Argumentū

¶ Cōtra prima Coꝛin. ſexto. Qui adheret meretrici vnum coꝛpus efficitur cum ea. conſtat q̄ hꝰ notatur quedam vnitas ſed hec vnitas non eſt a deo: quoniam hec eſt vnitas peccati: ergo nō oīs vnitas a prima vnitate.

Secundum.

¶ Item prima Coꝛin. tertio. Qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt. ſed hec vnitas nō eſt a deo quoniā ſicut dicit gloſa vnum ſunt ratione miniſterij. Sed vnitas miniſterij non habet ſimilitudinem cum prima vnitate inq̄tum ſic. immo vnitas dominationis. Hec ergo vnitas non eſt per ſimilitudinem prime vnitatis. ergo non eſt ab ipſa.

Queſtio.

Reſponſio

¶ Iuxta hoc queritur propter verbum Dionyſii: vtrum omne quod eſt ſit vnum: nam dicit Dionyſius nihil eſt quod non participet vno.

Solutio ad primum.

¶ Solutio dicendum q̄ omnis vnitas naturalis ratione qua eſt vnitas: eſt ab vnitate prima.

¶ Ad primum dicendum ſm gloſaꝫ que dicit fornicatio ambos vnum coꝛpus facit vt quomodo i natura iam ⁊ in macula vnum ſunt. Sed nota q̄ i fornicatione duo ſunt: ſcilicet ipſa actio que eſt copula carnalis. ⁊ iterum eſt ibi deformitas ratione ergo actiōis eſt ibi copula carnalis: ⁊ ſic eſt ibi dicere vnitatem naturalem ſiue in natura: ⁊ hoc modo illa vnitas eſt ab vnitate prima. Ratione autē deformitatis eſt ibi quedam vnitas diuiſionis a deo: quia in hoc q̄ copulantur in hac deformitate diuiduntur a deo ⁊ conueniunt in diuiſione: et hanc appellat gloſa vnitatem in macula: ⁊ hec nō eſt a deo ſiue ab vnitate prima. ſicut nec deformitas eſt a deo.

Ad ſecundū

¶ Ad ſecundum dicendū q̄ dicitur qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt: hec eſt vnitas miniſterij. Ratione ergo eius q̄ eſt vnitas habet ſimilitudinem cum prima vnitate ⁊ eſt ab illa. Ratione vero miniſterij habet ſimilitudinem: ⁊ ita inq̄tum eſt vnitas eſt a deo.

¶ Sed contra hoc obiecit Auguſtinus in libro de vera religione. a primo principio vnuꝫ eſt quicq̄d aliquo modo vnum eſt: ergo cum vnum in macula ſit vnū aliquo modo: ergo a primo principio eſt

Obiectio cōtra ſolutiōez

¶ Item obiicitur contra hoc quod dicit gloſa q̄ cum dicitur q̄ qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt ibi eſt vnitas ratione miniſterij: quia videtur ibi eſſe vnitas ſubſtantie.

Aliaobiectio

¶ Nam prima Coꝛin. ſexto ſuper illud. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt ⁊c. glo. Hieronymi. Diligenter attende q̄ quādo de duabus rebus vel pluribus dicit vnus eſt vel vna eſt. ⁊ additur quid vnus vel vna etiam de his que ſunt diuerſe ⁊ de his que ſunt vnius ſubſtantie dici poteſt. diuerſe enim ſubſtantie ſunt ſpiritus dei ⁊ ſpiritus hominis: ⁊ tamen dicitur qui adheret domino vnus ſpiritus eſt. Ubi autem dicitur de duobus aut pluribus vnum ſunt: nec additur q̄d vnum: non diuerſe ſed vnius ſubſtantie eſſe intelliguntur: vbi notatur vnitas aliquoꝫ: ⁊ additur quid vnum poſſunt illa eſſe diuerſe ſubſtantie: ſed cum nihil additur intelliguntur eſſe vnius ſubſtātie. Sed cum dicitur qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt: hic dicitur vnum ſine additione: ergo vnius ſunt ſubſtantie qui plantat ⁊ qui rigat: quid ergo dicit glo. q̄ eſt vnum miniſterij rōne.

Reſponſio ad primam.

¶ Reſponſio ſicut iniuſticia non dicit carentia iuſticie niſi vbi eſt poſſibilitas et debitum iuſticie: ideo ſi diceretur vnum demonſtratis duobus iniuſtis: vnum ſunt iniuſticia. non ſolum ſignificaretur carentia iuſticie que dicit conuenientiā in non ente ſed ſignificaretur conuenientia in potentia ſiue i debito habendi iuſticiā que eſt cōuenientia in ēte ſiue in aliquo. Ex iſta ergo parte qua inuenitur vnū debitum ſiue poſſibilitas ad iuſticiam eſt vnuꝫ tātum a primo principio ſiue a prima vnitate.

Ex alia vero parte qua ſignatur carentia iuſticie non erit per effectum a principio primo. ſed defectū ab vnitate illius. Simili modo intelligendum cū dicitur vnum in macula. Macula enim dicit carētiam ſpiritualis pulchritudinis cum debito habē di illam in q̄tum enim deſignatur conuenientia debite pulchritudinis cum dicitur vnum in macula erit vnitas hec in prima vnitate ſicut ipſum debitum. inquantum vero deſignatur conuenientia in carentia pulchritudinis non erit cauſa effectiua illius ſed cauſa defectiua i receſſu eſt ab vnitate prima: vt lib. ar. inordinatum.

Ad ſecundaz obiectionem

¶ Ad aliud dicendum q̄ verum eſt qui plantat ⁊ qui rigat poſſunt eſſe vnius ſubſtantie indiuidue. cum glo. intelligit ibi dicere q̄ ſunt vnius ſubſtantie ſpecifice ⁊ non indiuidue. vnde dicit ſicut vnū ſunt genere: ita ⁊ miniſterij ratione.

Queſtio quindecima de veritate diuina.

Diuuante dei gratia conueniens eſt querere de veritate diuina. ad quam queſtionem inq̄renda ſunt hec.

Primo an ſit neceſſe veritatē eſſe.
Secundo an intentio veritatis ab intentionibus entis vnitatis bonitatis differens ſit.
Tertio quid ſit.
Quarto in quibus ſit.
Quinto an vna vel plures ſit.
Sexto an plures veritates ab eterno ſint.
Septimo an omnis veritas eterna ſit.

Octauo an veritas mutabilis vel imutabilis ſit. Nono an veritas diuina ſit prima cauſa omnium veritatum.

Membrum primum.

An ſit neceſſe veritatem eſſe.

Rationes p̃te affirmatiua.

AD primum arguitur ex ſoliloquijs Auguſtini ſi manebit mundus iſte verus eſt mundum ſemper eſſe manſurum: ſi non manebit verum eſt non eſſe manſurum ſi interiturus eſt: cum interierit verum eſt mundum interiſſe: non poteſt enim eſſe verum niſi veritas ſit. Erit igitur veritas etiam ſi mundus intereat. ¶ Item Anſelmus in libro de veritate z i monologion probat ſic neceſſario veritatem eternaliter eſſe vt non poſſit cogitari non eſſe. primo ſic oſtendo ſiue cogitet qui poteſt quãdo incepit aut quando non fuit hoc verus: quia ſez futur erat aliquid: aut quando definet z non erit hoc verum: videlicet quia preteritum eſt aliquid q̃ ſi neutrum horum cogitari poteſt z vtrũq; hoc verum: ſine veritate eſſe nõ poteſt. Impoſſibile eſt q̃ veritas p̃ncipium aut finem habeat.

¶ Item idem Anſelmus ibidez: ſi veritas habuit p̃ncipium aut habebit finem anteq̃ ipſa incipiret verum erat tunc: quia nõ erat veritas: poſtq̃ finita erit verum erit tunc: quia non erit veritas: erit igitur veritas poſtq̃ finita erit veritas: quod inconuenientiſſimum eſt. Siue igitur dicatur veritas habere ſiue intelligatur non habere p̃ncipium vel finem nullo claudi poteſt veritas p̃ncipio vel fine. ex hoc ergo relinquitur q̃ veritatem neceſſe eſt eternaliter eſſe z q̃ non poſſit cogitari non eſſe.

In oppoſitũ Primum argumentum.

¶ Contra ſicut verum conuertitur cum ente: q̃ vnũquodq; ſic ſe habet ad eſſe ſicut ad veritatem: ſic bonum quia vnumquodq; inquantum eſt bonum eſt. cum ergo aliquid poſſit cogitari eſſe z bonum non eſſe: ſic aliquid poterit cogitari eſſe z verus non eſſe. multo fortius ergo eſt cogitari nõ eſſe z verũ nõ eẽ. Non igitur ad aliq̃d cogitari eſſe: ſeq̃tur cogitari verũ eẽ: nec ad aliq̃d nõ eẽ verũ ſ. eẽ.

Secundum.

¶ Item videtur argumentatio ſm quid z ſimpliciter ſophiſtica: aliquid non eſſe eſt verum vt mũdum interiſſe z huiuſmodi: vel mundum futurus eſſe eſt verum: ergo aliquid eſt verum. nam ex vero ſm quid infertur verum ſimpliciter.

¶ Reſponſio ſm Auguſtinum in libro de vera religione. nullus intelligit falſa. nam verũ eſſe oportet quod intellectu contemplor.

Augu. xxxiij Reſponſio ad q̃ueſtiões

¶ Ad primum dicendũ q̃ rei eſſentia mouet animum duobus modis. vno modo ſm diſpoſitionez veritatis mouet intellectum. Alio modo ſm diſpoſitionem bonitatis mouet affectum: vnde ſicut eſſentia rei per ſuam bonitatem diligitur: ſic eſſentia per ſuam veritatem intelligitur: z ſicut impoſſibile eſt bonitatem non diligi cum diligitur rei eſſentia. ſic impoſſibile eſt veritatem non intelligi intellecta rei eſſentia. Ex quo patet q̃ veritas non eſt ſeparabilis in cogitatione ab eſſe ſiue ab entitate.

¶ Ad ſecundum dicendum quoniam cum omne quod dicitur ſm quid dicitur reſpectu alicui⁹ ſimpliciter. neceſſario ſi ponitur veritas ſm quid ponetur veritas ſimpliciter: q̃uis non reſpectu eiuſdem: ſed reſpectu diuerſorum. quia omne ſm quid reducetur ad ſimpliciter.

Membrum ſecundum.

An in tentione veritatis differat ab intentionib⁹ ẽtis vnitatis z bonitatis

In oppoſitũ Argumentũ primum.

DEinde queritur de intentione veritatis in quo differat ab intentione entitatis vnitatis z bonitatis. Nam diffinitendo dicit Auguſtinus ſ ſoliloquijs verum eſt id quod eſt. ergo veritas diffinitiue eſt entitas. ergo nõ differt intentio veritatis z entitatis.

Secundum. Ca. xxxvj.

¶ Item Auguſtinus in libro de vera religione. vera in tantum vera ſunt inquantum ſunt.

¶ Contra Auguſtinus in libro de vera religione cui manifeſtum eſt falſitatem eſſe id qua putatur q̃ non eſt: vt intelligat eam eſſe veritatem qua oſtenditur id quod eſt. cum ergo differat intentione iã quod eſt z quo oſtẽditur entitas vel eſſentia eſt id quo res eſt: veritas qua oſtenditur. ergo differunt intentione veritatis z entitatis.

¶ Item Auguſtinus in de vera religione dicit q̃ veritas prima eſt ſm quaz de inferioribus iudicamus.

¶ Item in eodem cuz aliquis dicit corporib⁹ vos quidem niſi aliqua vnitas contineret nihil eſſetis. Sed rurſus ſi vos eſſetis ipſa vnitas corpora non eſſetis. recte illi dicitur vnde noſti illaz vnitatem ſm quam iudicas corpora. quod niſi videres iudicare non poſſes q̃ eam non impleant. cum ergo ſm vnitatem iudicemus inferiora: erit eadem intentio vnitatis z veritatis.

Capi. xxxiij.

¶ Contra non contingit de eodem accipere veritatem z falſitatem ſm idem. ſed de corpore accipimus veritatem corporeitatis z falſitatez vnitatis Unde Auguſtinus in libro de vera religiõe. omne corpus verum corpus eſt ſed falſa vnitas. ergo nõ eſt idem veritas corporeitatis z vnitas corporeitatis.

Tertium.

¶ Item alie ſunt differentie veritatis z vnitatis vnitatis differentie ſunt que ſupra diximus: veritatis differentie ſunt quia eſt veritas rei z veritas ſigni. z hoc multipliciter: ergo non ſunt intentione idez veritas z vnitas.

Quartum. Pſal. iiij.

¶ Item Auguſtinus ſuper illud pſ. quercitis mendacium. dicit ſola veritas p̃ficit bona qua omnia vera ſunt. Si ergo bonitas eſt que bona p̃ficit ſm intentionem idem erit veritas z bonitas.

Quintum.

¶ Item Auguſtinus in libro de vera religione. verum eſt lux intelligibilis. Et beatus Dionyſi⁹ dicit q̃ lux intelligibilis eſt bonum quod eſt ſuper omnem lucem: vt fontalis radius z emergens lucis effuſio omnem ſuper mundanum z mundanũ intellectum illuſtrans. ergo eadem eſt intentio veri z boni ſcilicet q̃ eſt lux intelligibilis.

Sextum. queſtione. ij

¶ Item Auguſtinus in libro octuageſimo tertio queſtionum. totum malum de ſpeciei p̃uatione repertum eſt. ergo totum bonum ex poſitione ſpeciei. Sed ex poſitione ſpeciei eſt i re veritas. ex eodem ergo in re eſt veritas z bonitas. ergo non differunt ſecundum intentionem. ¶ Contra verus ſe extendit ad malum. bonum autem nõ. ergo nõ idem ſm intentionem. ¶ Itez nihil q̃ eſt obiectũ vnius po-

Rñſio ad.q.

vnius potentie. eſt idem ſm intentionem cũ obiecto alterius poteutie. cum ergo verum ſit obiectum rationis bonum volũtatis: non erit ſm intentionem idem verum z bonum. ¶ Reſponſio ſm rem coincidant in idem verum z vnum z bonum. tamen differunt intentiones eorum ſicut ſupra dictũ eſt in queſtione de vnitate Ens enim et entitas abſolutam habent intelligentiam. vnum vero addit ad ens in diuiſione. vnde vnitas eſt indiuiſio entis verum vero addit ad indiuiſionem entis indiuiſionem eſſe Unde veritas eſt indiuiſio eſſe et quod eſt. bonum vero addit ad indiuiſionem entis et eſſe indiuiſionem ſm bene eſſe. vnde bonum dicitur indiuiſio actus a potentia et actus dicitur cõplementum ſiue perfectio poſſibilitatis ad quẽ res nata eſt. ¶ Item ſicut ſupra tactum eſt in queſtione de vnitate. differunt intentiones iſte ſm relationem ad cauſam que eſt vnum p̃incipium in ratione efficientis. veritas in ratione formalis. bonitas in ratione cauſe finalis que appropriatur trinitati. vnde auguſtinus de ciuitate dei. dixit deus fiat lux et facta eſt lux. Vidit lucem q̃ eſſet bonum. ecce dicens. et quod dicit. et p̃opter quod dicit. intentio vnius refertur ad dicentem. intentio veritatis ad verbum. intentio bonitatis ad bonum p̃opter quod eſt. dicens eſt pater cui appropriatur ratio efficiẽtis. verbum filius: cui ratio formalis. bonum ſpiritus ſanctus: cui appropriatur ratio finalis

¶ Iſte ergo intentiones non ſeparantur ab eſſentia rei velut veſtigia p̃me cauſe que eſt trinitas vnius eſſentie. vnde ſm hoc dicit auguſtinus in li. de vera religio. colere et tenere nos cõuenit vnius ſubſtantie trinitatem vnum deum quo actore conditi ſumus Simulitudinem eius per quam ad imitationem formamur. et pacem qua vnitati adhereamus. deum qui dixit fiat. et verbum eius per quod factum eſt quod naturaliter eſt. z bonum benignitatis quo placuit vt non interiret quicquid per verbum ab eo factũ eſt. vnum deum quo creatore viuimus. per quez reformati ſapienter viuimus. quem diligentes et quo fruentes beate viuimus.

Soluſio ar.

¶ Reſpõſio igitur ad obiecta. q̃uis id quod eſt diffiniat verum non tamẽ eadem erit intentio entis z veri. Nam per hoc q̃ dicitur id quod eſt. intelligitur id eſt quod habet eſſe. in illo vero quod habet eſſe intelligitur in diuino eſſe et ens quod eſt. vnde eadem eſt per intellectum illa diffinitio auguſtini. verum eſt id quod eſt. cũ iſta verum eſt quod habet indiuiſum eſſe ab eo ſicut explanatũ eſt p̃ius. hoc autem dicitur per additionez ad ens.

Ad ſcõm.

¶ Ad ſm dõm. q̃ cum dicitur omnia ſunt vera inquantum ſunt. quod dico inquantum quod eſt determinatio: poteſt referri ad conditionem ſuppoſiti. per hoc q̃ dico vera. z hoc modo verum eſt. omnia ſunt vera inquantum ſunt. quia nunq̃ in aliquo ſuppoſito ſeparantur verum z ens. immo ſequitur ſi eſt verum eſt vel poteſt referri ad conditionem forme ſiue rationem eius quod dico verum. z hoc modo non eſt verum. Ens enim nõ eſt ratio veri ſed indiuiſio eſſe ab ente vt dictum eſt.

Ad tertium.

¶ Ad tertium quod obiicit de vnitate. dicendũ q̃ ſm vnitatem iudicamus ſicut ſm artem z exemplar de opere. ſm veritatem ſicut luce. Unde dicit auguſtinus in de vera religione. Iſta eſt lux vera per quam fantaſinata non vera eſſe cognoſcis z ita differenter. Notandum q̃ cum dicis q̃ ſm vnitatem iudicamus. hoc eſt inquantum vnitas aſſumit rationem cauſe formalis. z ſic inquantum induit rationem veritatis. ſicut ſupra oſtendimus in queſtione de vnitate.

Ad quartuz.

¶ Ad quartum quod obiicit. intelligendum q̃ veritas perficit bonum in ratione cauſe formalis. bonitas in ratione cauſe finalis. Utrãq; autem perfectionem habent bona. veritas perficit quantum ad eſſe nature relatum ad cauſaz exemplarem. bonitas quantum ad eſſe relatuz ad cauſam finalem.

Ad quintuz.

¶ Ad quintuz quod obiicit contra idem. q̃ veritas eſt lux intelligibilis ẽ bonitas ſimiliter. dicendum q̃ verum eſt: ſed differenter. quia verum eſt lux quantum ad intellectum ſpeculatiuum. bonum eſt lux quantuz ad practicum. Preterea lux dupliciter habet effectuz. manifeſtare z mouere. Eſt enim p̃incipiũ manifeſtandi ſez alia. vt dicit auguſtinus ſ quadam omelia ſuper iohannem ex illo verbo ad ephe. v. que arguuntur a lumine manifeſtãtur. omne enim quod manifeſtatur lumen eſt. z ſm hunc moduni verum eſt lux intelligibilis. quia p̃incipium manifeſtatiuum. vnde Hylarius. verum eſt declaratiuum eſſe. Itez eſt p̃incipiũ motiuum. vnde opera que non ſunt in participatiõe lucis vt opaca z terrea. naturaliter ſunt immobilia. Que vero in participatione lucis: vt perſpicua aquar aer: ſunt mobilia ſed nõ per ſe. z magis aer q̃ aqua: quia magis eſt in participatione lucis. Quorum vero lux eſt de ſubſtãtia ſunt mobilia per ſe vt corpora celeſtia z ignis z hac ratione bonum quod eſt p̃incipium mouendi eſt lux intelligibilis. vnde Dion. bonuz eſt ad quod omnia conuertuntur z quod omnia affectant.

Ad.ſextum.

¶ Ad vltimum dicendum q̃ ſicut ad p̃uationem vite que eſt p̃ma perfectio animalis ſequitur p̃uatio ſenſus: ſic ad p̃uationem ſpeciei: ſecundum quam ponitur veritas: ſequitur p̃uatio ordinis. ſecundum quem accipitur bonũ. z ideo dicitur totum malum ex hoc prouenire. vel ſpecies dicitur dupliciter. ſ. perfectio eſſe et bene eſſe. z totum malum ſm hoc prouenit ex p̃uatione ſpeciei. tamen ſpecies ſm hoc ſe extendit ad bonitatem ſicut ad veritatem.

Membrum tertium.

Quid ſit veritas. parte. ſ. li. ij. c. iiij. Prima diffinitio

ONſequenter inquirẽdum eſt quid ſit veritas. ponende ergo ſunt a diuerſis diuerſe veritatis z veri notificationes. nam in libro ſolilo. Augu. ponitur hoc verum eſt quod ita vt eſt videtur z colligitur ex ſuis oppoſito. ſi eñ eſt falſuz q̃ alr q̃ eſt videt. ergo verũ eſt q̃ ita vt eſt videt. Sed hec diffinitio improbat ſic ab auguſt. nam ablato eo cui aliquid

videtur.nō videt aliq̄d vt eſt:nec videt aliquid aliter q̄ eſt.ergo ablato eo cui videtur neq; verum neq; falſum eſt.quod eſt manifeſtum inconueniens.¶Nam ſecundum hoc lapides in abditiſſimo terre ſinu non eſſent veri lapides:q; nō videntur.¶Propterea ponitur alia diffinitio in eodem talis.Verum eſt quod ita ſe habet vt cognitum videtur.ſi velit ꝛ poſſit cognoſcere.Sed contra hanc obiicitur quia ex hoc ſequitur q; verum non erit q̄ nemo poteſt cognoſcere. Item ſi falſum eſt q̄ aliter q̄ eſt videtur:ergo ſi alteri videatur hic lapis eſſe lapis.alteri lignus: eadem res ꝛ falſa ꝛ vera erit. ¶Propterea ponitur alia breuis in eodem.verum eſt id quod eſt. Sed obiicitur.cum id quod eſt ſit ſuſceptiuum falſi.ſicut enunciatio que dicitur ꝛ vera ꝛ falſa. quod autem eſt verum non eſt ſuſceptiuum falſi.ergo id quod eſt non conuertitur cum vero.ergo non diffinit verum.Item ſi diceretur q; intelligitur de veritate rei nō veritate ſigni.Obiicitur de homine picto qui eſt falſus homo:ꝛ tamen conuenit ei eſſe quod eſt.¶Item ponitur alia a quodaꝫ philoſopho.Veritas eſt adequatio rei ꝛ intellectus: ſicut generaliter adequatio ſigni et ſignati. Sed obiicitur. de adequatione ſigni ad ſignatum non eſt niſi cum ſignificatio eſt.ergo non eſſet veritas ſi non eſſet conſignatio. ¶Item ponitur alia.Veritas eſt indiuiſio eſſe ꝛ quod eſt.Sed obiicitur. in negationibus non eſt indiuiſio eſſe ꝛ eius quod eſt.immo ſignatur diuiſio eſſe ab eo quod eſt.vt cum dicitur homo non eſt aſinus q; negationem dicitur eſſe aſini ab eo quod eſt homo.ergo non eſſet hec vera.homo non eſt aſinus.
¶Item ponitur alia ab auguſtino in de vera religione.Veritas eſt qua oſtenditur id quod eſt ꝛ colligitur ſic.Si falſitas qua id putatur quod non eſt:ea eſt veritas qua oſtenditur id quod ē. Cui ſimilis eſt notificatio hylarij.verum eſt declaratiuum aut manifeſtatiuum eſſe. Sed obiicitur.ſi verum eſt declaratiuum aut manifeſtatiuum eſſe ſiue eius quod eſt: ergo verum non erit id quod eſt aut eſſe:cum nihil ſeipſum clarificet.¶Item ponitur alia ab auguſtino de vera religione.Veritas eſt ſumma ſimilitudo p̄ncipij que ſine vlla diſſimilitudine eſt. vnde falſitas oritur.Sed obiicitur.diuina eſſentia non eſt ſimilitudo principij cum ſit ſine principio. Similiter pater eſt principium ſine principio. ergo nec diuina eſſentia nec pater eſt veritas.
Item cum in creatura non ſit ſumma ſimilitudo p̄ncipij.ergo in creatura non eſt veritas.
¶Item ponitur alia diffinitio ab Anſelmo in libro de veritate.Veritas eſt rectitudo ſola mēte perceptibilis.Sed obiicitur intentio rectitudinis ſi accipiatur propriē:nō inuenitur niſi in quantitate dimenſiua.ergo non eſſet veritas niſi in corporalibus.Item ſi accipiatur metaphorice.ergo eſt ſm ſimilitudinem rectitudinis in quantitate.ſed vbicunq; ſic intelligitur rectitudo erit differentia p̄ncipij medij ꝛ finis.cuius ergo in indiuiſibilibus vt puncto ꝛ vnitate:ꝛ etiā indiuiſibilibus completis vt circulatio non ſit differentia p̄ncipij medij ꝛ finis. ergo in illis non erit veritas.cum ſm trimegiſtum deus ſit ſphera intelligibilis.cuius cētrum eſt vbiq; circūferentia eſt nuſq; ergo intelligitur per modū puncti ꝛ per modum circuli.Item ſi accipiatur rectitudo pro iuſticia ſm q; dicitur quod fit iuſte recte fieri:in quem modum dicitur rectitudo ab Anſelmo ſm quaꝫ eſt aliquid vt debet vel ſic vt debet:tunc non conueniet diuine veritati.que nulli debet eſſe rectitudo. ¶Item cuius iuſticia ꝛ bonitas ſit ſm hoc ſola mente perceptibilis.non differunt ſm diffinitionem veritas iuſticia bonitas.Item cum ſint aliqua que percipiuntur non ſolum mente ſed ſenſu vt corporalia.ergo in corporalibus non eſt veritas.cum veritas ſit ſola mente perceptibilis.¶Item cum tot modis ſunt aſſignate notificationes veri et veritatis quomodo aſſignantur:nam videntur deficere aut ſuperfluere aut male aſſignate eſſe queritur ergo qualiter accipiantur.
¶Reſponſio.ad iſtud primo q; omnes iſte notificationes aſſignate ſunt in ſua ratione. Maꝫ quedam notificatio veri eſt generalis ad veritatem ſiue ſit creata ſiue increata.ꝛ creata ſiue ſit cognitionis ſiue voluntatis ſiue actionis ſiue ſignificatiōis.ꝛ hec veritas eſt rectitudo ꝛc.ſicut ipſe innuit in li.de veritate.ꝛ nominatione rectitudinis diuidit eam ab omni re que rectitudo non vocatur.Mō vero ſola mente perceptibilis dicitur:ſeparat eam ab omni rectitudine viſibili.Specialeꝫ vero notificationes differunt. nam quedam ſunt date de veritate comprehenſionis vt in libro ſoliloquiorum que coincidunt in idem.verum eſt quod ita eſt vt videtur.ꝛ alia verum eſt q̄ ita eſt vt cognitum videtur ſi velit poſſitq; cognoſcere.Quedam de veritate ſigni ſiue ſignificationis vt illa.Veritas eſt adequatio ſigni vel intellectus ꝛc.Quedam de veritate rei vt ille due que coincidunt in idem.verum eſt id quod eſt.Et iterum.veritas eſt indiuiſio eſſe ꝛ ſemper eſt. Quedam vero de veritate increata principaliter.vt ille due augu. de vera religione.ſed vna de veritate ſm q; accipitur eēntialiter.ꝛ hec notificatio eſt per effectum conſequentem.veritas eſt qua oſtenditur id quod eſt quia prima veritas ſe habet ad intelligibilia ſicut lux ad viſibilia.ꝛ huic cōſonat diffinitio hylarij.verum eſt declaratiuum eſſe. Alia vero eſt de veritate increata ſm q; accipitur perſonaliter.ꝛ appropriatur filio ſicut vnitas patri ꝛ bonitas ſpiritui ſancto que eſt veritas.que eſt ſumma ſimilitudo p̄ncipij ꝛc.ꝛ principium ibi dicit patrem.¶Reſpondendum igitur per ordinem ad obiecta.¶Ad obiectum contra primaꝫ diffinitionem.verum eſt quod ita eſt vt videtur iam patet reſponſio. Nam data eſt de veritate comprehenſionis ſiue cognitionis:non rei.ꝛ iō ablato cognitore non eſt hic veritas ſm actum q̄uis ſit ſm habitum.in hoc ſcilicet q; res nata eſt cognoſci vel videri vt eſt.¶Ad obiectum cōtra ſecundam que determinat primam.ſimilis eſt reſponſio.quia q̄uis non ſit aliquis qui poſſit cognoſcere:ipſa tamen res adhuc eſt cognoſcibilis.ꝛ ideo adhuc habitu ſiue potentia manet veritas comprehenſionis.
¶Ad aliud quod arguit.ſicut inconueniens eſt q; eadem res ſit vera ꝛ falſa.patet reſpōſio:quia ex veritate comprehenſionis procedit ad veritatem rei ꝛ ideo quaſi mutat predicamentuꝫ.ꝛ eſt fallacia figure dictionis.
¶Ad aliud obiectum contra tertiam.Veritas eſt id quod eſt ꝛ primo rōe enūciationis q̄ eſt vera ꝛ falſa.Dicenduꝫ ſicut dicit Anſelmus in li. de veritate.

Quinta obi.

Queſtio

Reſponſio q; varia eſt veritatis notificatio.

Ad id q̄ de homine picto.obij.

Ad obiec. cōtra quartam

Ad obie. contra quintam

Ad obie. contra ſextam.

Ad obie. contra ſeptimaꝫ

Solutio ad obiectū p̄me diffinitōis.

Ad obie.ſcde diffinitōis.

Ad aliud obiectum.

Ad aliud obiec.ꝓtra tertiā diffinitionem.

Scda diffinitio. li.ij. c. v.

Aliud obiec.

Tertia diffinitio obie.

Obiectio de hoie picto.

Quarta diffinitio.

Quinta diffinitio.

Sexta diffinitio. c.xxxvj.pte.ij

Septima c.eo.

Octaua diffinitio veritatis ſm anſel.

Obiectio p̄ma

Alia obiectō de deo ſcōa. Alia ꝛ tertia Quarta obi.

de veritate. Alia eſt rectitudo ꝛ veritas enūciationis quia ſignat aliquid ſignandum eſt facta. alia quia ſignat quod accepit ſignare. facta eſt enim ad ſignandum rem eſſe cum eſt ꝛ dum non eſt. verbi gratia.ſiue dies ſit ſiue non:hec oratio dies eſt incepit ſignare diem eſſe.primo modo veritas dicta eſt mutabilis ꝛ ſeparabilis in contingentibus. ſecundo modo inſeparabilis.primo modo eſt ſuſceptiua,veri ꝛ falſi veritas.in hac enim via non attēditur ſm id q̄ accepit enūciatio:ſed ſm id ad q̄ eſt.ſecundo modo non.quia attēditur id quod accepit.vnde Anſelmus dicit q; putauit veritatem habet accidentaliter:ſecundam naturaliter.
¶Ad illud vero quod obiicit de homine picto. dicendum quoniam homo pictus,vera eſt pictura.ꝛ eſt id quod eſt:ſed falſus homo:ꝛ hoc eſt id q̄ non non eſt.quemadmodum dicit Auguſtinus de vera religione.ſi rerum viſibiliuꝫ pulchritudo.quia vnitate continetur ꝛ non implet vnitateꝫ nos fallit:intelligamus nō ex eo quod eſt nos fallit: ſed ex eo quod non eſt.eē enim corpus verum corpus eſt ſed falſa vnitas. ¶Ad obiectum contra quartam Veritas eſt adequatio ꝛc.Dicendum quoniā diffinitiones non reſpiciunt eſſe actu ſed eſſe in habitu.vnde ſi nullus homo ſit:adhuc eſt vera diffinitio homo eſt animal rationale:ita cum dicitur veritas eſt adequatio nō copulatur adequatio in actu ſed in habitu.¶Ad quintam ſcilicet veritas eſt indiuiſio ꝛc.Dicendum q; veritas negationuꝫ fundatur in veritate affirmationuꝫ.vnde veritas huius negationis homo non eſt aſinus:fundatur in hac affirmatione homo eſt homo.ꝛ ſi ſignificet diuiſionem aſini eſſe ab eo q̄ eſt homo hoc nō eſt niſi propter indiuiſionem eē hominis ab eo q̄ eſt homo.ꝛ ita veritas negationum eſt indiuiſio ſm rem. Eadem enim eſt veritas affirmationis . homo eſt homo.ꝛ homo non eſt aſinus. q̄uis differens in ſignandi ratione. ¶Ad obiectum contra ſextam diffinitionem que eſt. Veritas ꝛc.que eadem eſt cum diffinitione hylarij verum eſt declaratiuum.ꝛc.Dicendum eſt q; ſicut lux manifeſtat ſe ꝛ alia ſic veritas que eſt diuina eſſentia. q; eſt lux intelligibilis.ſicut dicit Auguſtinus in de vera religione. ¶Ad obiectum contra ſeptimam diffinitionem. Veritas eſt ſumma ſimilitudo p̄ncipij.Dicendum prout dictum eſt q; hec diffinitio eſt veritatis prime prout accipitur perſonaliter ꝛ per appropriationem.ꝛ ideo nihil ad rem q̄ obiicit de eſſentia vel de patre.ꝛ q̄ obiicit de veritate creature. Unde illa notificatio oſtenditur propter proprietateꝫ perſone filij:ꝛ per diſtinctionem ab alijs perſonis.ꝛ per diſtinctionem a creaturis.Omne enim quod eſt.aut eſt principiū eternum:aut a principio.principium eternum eſt vnitas dei patris.ſed a principio dupliciter.aut a p̄ncipio quod eſt in identitate ſubſtantie: aut in diuerſitate ſubſtantie.ſi in diuerſitate:ſic eſt creatura.que q̄uis ſimilis ſit:non poteſt tamen exprime re illam vnitatem principij quam imitatur. Et iō in hoc poteſt oriri falſitas ſicut dicit Auguſtinus non inquantum imitatur:ſed inquantum implere non poteſt. Item ſi eſt a principio in identitate ſubſtantie:adhuc dupliciter.aut ergo in identitate ſubſtantie ꝛ ſimilitudine ſeu cōformitate notionali:aut in identitate eſſentie in differētia notionali.primo modo eſt a principio patre filius q̄ eſt a patre:idem in ſubſtantia ꝛ conformis in notione.quia ſicut pater perſona a quo alius: ſic filius.ſecundo modo ſpiritusſanctus qui eſt a principio patre in identitate ſubſtantie: ſed non conformis in notione.quia ſpiritusſanctus eſt perſona que ab alio a qua nulla.Similitudo ergo principij magna eſt in creatura inquantuꝫ vna eſt. ſed tamen in diuerſitate eſſentie. Similitudo maior in ſpirituſancto qui eſt a patre in idētitate ſubſtātie:q̄uis nō cōformis in notione.Similitudo vo ſumma filius qui eſt a patre in identitate eſſentie ꝛ conformis in notione:vt tamen de ſpirituſancto non dicatur ſimilitudo minor.ꝛ hic eſt intellectus poſite diffinitionis.In hoc enim q̄ dicitur ſimilitudo principij diſtinguitur a patre.in hoc q; ſumma:per moduꝫ qui dictus eſt a ſpirituſancto in hoc q; nulla diſſimilitudo ex quo falſitas oriꝝ. diſtinguitur a creatura.falſitas enim eſt in creatura ex hoc q; imitatur vnitatem principij ꝛ illud implere nō poteſt.illa eſt veritas que illud implere potuit ꝛ eſſe id quod illud eſt.que ita eſt ſimilis vt omni modo hoc impleat ac ſit ipſum.ipſa enim eſt que id ſicut eſt oſtendit.Unde ꝛ verbum eius ꝛ lux eius rectiſſime dicitur.
¶Ad obiecta contra diffinitionem vltimam Anſelmi.reſpondendum ad primum q; rectitudo dicitur per ſimilitudinem duobus modis.in rectitudine autem eſt debita ordinatio medij ad extrema quia ipſum medium non declinat ab extremis. Ratione debite ordinationis quod eſt debite ordinatum dicitur rectum. Ratione vero habitudinis medij ad extrema vbi inuenitur indeclinabilitas medij ab extremis dicetur rectum. q̄uis propriē ibi non ſit ratio medij ꝛ extremorum. Dicendum ergo q; hec diffinitio generaliter daꝫ ab anſelmo.veritas eſt rectitudo ꝛc.ꝛ cum dicatur veritas multipliciter.In ſigno.vt in ſermone.vt in ſacha.viij.loquimur veritatem vnuſquiſq; cum p̄mo. Et in cognitione.p̄s.Qui loquitur veritatē in corde ſuo. Et in voluntate.vt Johan.viij.de diabolo.In veritate non ſtetit. Et in operatione.vt Johan.iij.omnis qui facit veritatem venit ad lucem.oſtendit Anſelmus q; in omnibus eſt rectitudo ex debita ordinatione.per hoc q; ſunt vel faciūt quod debent vel ad quod debent. Unde veritas enunciationis cum ſit quod debet ꝛ ad quod debet.ſimiliter ꝛ de ceteris.Item eſt veritas prima. Johan.xiij.Ego ſum via veritas ꝛ vita.in qua nō cadit proprie intentio debiti.niſi ſit accipere debitum conuenientie:non neceſſitatis.ſicut dicit anſelmus.quia nulli debet ſed omnia ei debent. ideo quia omnia debite ordinantur ad ipſam: ipſa eſt rectitudo.non quia ipſe debite ordinetur ad res:ſed res debite ad ipſam.In omnibus ergo inuenitur debita ordinatio ꝛ ita rectitudo ſm primū modum.¶Item quia ordo vt dicit Auguſtinus. conſiſtit in tribus.inuenitur in omnibus veritas quaſi medium non declinans ab extremis.verbi gratia.in veritate creata eſſe vel facere quod debent ꝛ ad quod debent.eſt rectitudo que eſt veritas.quod debet dicitur per comparationē ad cauſam a qua eſt quaſi vnum extremum.ad quod debet:dicit comparationem ad finem ad quem eſt q̄ ſi aliud extremum.eſſe vo rei vel facere quaſi medium. Si ergo res eſt vel facit q̄ debet.hoc autē expleat quod a cauſa accipit ꝛ propter finem quez debet:recta eſt.ꝛ per hunc modum decurrit intentio rectitudinis ꝛ veritatis in creatura.ſiue ſit ſignationis ſiue cognitionis ſiue voluntatis ꝛc.ſecundum modum ſecundum.In creatione autem p̄ut conſiderat in ſe ꝛ vt cā:nō inuenit intētio rectitudinis hoc mō ſz emunctiori mō.Scōm q; conſiderat

Ad obiectuꝫ vltime diffinitionis.

p̄s.xiij.

vt causa:inuenitur intentio cause efficientis quasi vnum extremum in ratione intelligētie ꝑm quā accipitur intentio vnitatis.et inuenitur intentio cause finalis quasi aliud extremum ꝑm quam accipitur intentio bonitatis ⁊ inuenitur intentio cause formalis quasi medium inter extrema non declinans.⁊ hec est veritas ꝑm quaz formantur omnia vt dicit augustinus.⁊ hunc ordinem monstrat augustinus in fine libri de vera religione vt dictum est.Secundum autem q̄ consideratur in se hoc est duobus modis.scilicet personaliter ⁊ essentialiter ꝑm q̄ personaliter inuenitur sacer ordo trinitatis quasi vnum extremum pater:qui est non ab alio. quasi alterum extremum spiritussanctus: a quo nullus alius.quasi medium non declinans filius qui ab alio a quo alius.⁊ ipse est veritas personaliter ꝑm q̄ supra expositum est.⁊ ꝑm q̄ essentialiter in ratione intelligentie:inuenitur esse.intelligere diligere.qz deus est:⁊ intelligit se ⁊ diligit se. Est vt vnitas.intelligit se vt veritatem.diligit se vt bonitatem.quasi vnum extremum est esse:alterū diligere:quasi medium non declinans inter hec est intelligere.hinc igitur manifestuz est qualiter intentio rectitudinis accipitur in distinctione veritatis. ¶ Ad illud quod obiecit de illis in q̄bus modo inuenitur comparatio medij ad extrema.vt in puncto ⁊ in circulo.dicendum q̄ ratione debite ordinationis ad esse quod debet ⁊ propter quod deus est rectitudo intelligibilis in puncto ⁊ circulo sicut ostensum est. ¶ Ad illud ꝺo quod obiecit de deo.patet responsio quomodo intelligatur rectitudo ꝑm comparationem medij ad extrema.

¶ Ad illud quod obiecit q̄ ei non conuenit ratio debiti:iam supra ostensum est ⁊ responsum. Et distinguendum q̄ debita ordinatio intelligitur vel in ipsa re q̄ ꝺz. vel in illa cui debet. In creatura ergo est debita ordinatio qz ꝺz. ſz in deo vt cui debet vel distiguēda est intētio debiti.est em̄ debitū necessitatis qō est creature:et est debitum congruitatis et hoc est in creatore. ¶ Ad illud vero quod obiicitur de bonitate et iusticia quia ei conuenit esse rectitudinem ⁊c.maxime ꝑm intētionem qua dicitur debita ordinatio.ꝑm autem aliam intētionem dico q̄ intentio rectitudinis dicit quasi habitudinem medij ad extrema quia vnum extremum ponitur vnitas aliud bonitas:intentio medij non declinantis veritas.et in hac intentione non conuenit bonitati esse rectitudinem sicut necvnitati ꝑm autem q̄ intentio dicit debitam ordinationes distinguendum est q̄ ordo creature duplex est ꝑm comparationem ad causam.creatura enim a causa deo est vt sit ꝑm causam.Itez creatura est a causa deo vt ꝑm causam referatur ad causaz. secundū primum esse attenditur ordo creature: que est ab vnitate cause ad veritatem ꝑm quam est: ⁊ in esse seruatur.ꝑm secundum esse ordo creature ad bonitatem ad quam est debita.ergo ordinatio creature que est a causa: vt sit secundum causam est rectitudo que est veritas.debita ordinatio a causa. vt sit ad causam:est rectitudo que est bonitas.prima percipitur intelligentia mentis.secunda vero sentitur affectu voluntatis.et ideo conuenienter posset ad differentiam voluntatis poni q̄ dicitur mente perceptibilis. ¶ Ad vltimum vero q̄ obiicit de sensibilibus.dicunt q̄ non intendit Anselmus de veritate intelligibilium.Sed contra. veritas signi non fine sensu percipitur.qz signū est qō se sensui subicit:⁊ aliud intelligendum relinquit. Similiter in li.illo ipse inducit veritatem sensuz siue in sensibus.Solutio huius rei questione seqn ti manifestabitur.

Ad primam obiectionem

Ad scōam

Ad tertiam.

Ad quartaz.

Ad quintaz.

Membrum quartum.

In q̄b⁹ sit v ritas.

In oppositi arg.j. li.ij.c.xij.⁊.ij

Scōm

Tertium.

Rñsio. Ad ar. pmi.

Ad scōm.

Ad tertium

DOstea queritur deveritate in quibus sit ⁊ cum vnūquodq̄ sic se habet ad esse sicut ad veritatem:in omni re erit veritas ¶ Contra aug.in solilo.quicquid est in aliquo.non potest manere si non maneat illud in quo est.rebus autem veris intereuntibus manet veritas:non est igitur veritas in rebus mortalib⁹. ¶ Item Aug.de vera religione.Inter mentem nostram qua deum intelligimus patrem ⁊ veritatez lucem.illam interiorem per quam deum intelligimus nulla interposita creatura est:quare ipsazve ritatem nulla ex parte dissimiliter in ipso ⁊ cuz ipso veneremur.que forma est omnium que ab vno ⁊ ad vnum referuntur.si ergo veritas est lux interioz.ergo est solum in spiritualibus ⁊ non in corporalibus. ¶ Item dicit Aug.super cañ.iob⁹.q̄ veritas est lux itelligibilis.sicut ergo lux sensibilis nō est nisi in sensibilibus:similiter lux intelligibilis non erit nisi ī intelligibilibus.ergo nō est veritas in sensibilibus. ¶ Responsio ad primum veritas in rebus duplex est. Est veritas necessitatis ⁊ veritas contingentie.sicut distinxit Anselmus in veritate signationis quemadmodum est esse necessarium ⁊ contingens. Loquitur ergo aug.in solilo.de veritate necessitatis que est solum in rebus necessarijs. Preterea est veritas cause ⁊ veritas causati. et vtraq̄ veritate dicuntur res vere sicut et bone duplici bonitate.s.bonitate cause ⁊ bonitate causati. Veritas ergo communiter nō est in rebus vt dependens ab illis.⁊ ideo q̄uis res vere intereant: non interit veritas.veritas ꝺo causati que est in diuino esse rei interit rebus veris intereuntibus. ¶ Ad aliud dicendum q̄ veritas prima lux interioz dicitur propter sui substantialitatem ⁊ simplicitatem que prohibet vt non posset cognosci nisi ab intellectu qui est vis anime iterior.⁊ tamē quātum ad suam essentiam:attingit omne quod est sicut ponit aug.exemplum de ceco posito in sole q̄ presens est ei lux.ipse tamen absens est ab illa: ita ipsa summa sapientia que est prima veritas oīum in quo est presens est q̄uis ipse absens. est igitur omni rei presens per essentiam per quam omnis res in esse saluatur. Unde primo iohannis. Lux in tenebris lucet ⁊ tenebre eā non cōprehenderūt ⁊c. in mundo erat ⁊ mundus per ipsum factus est ⁊c. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ lux intelligibilis dicitur.non solum quia sit in intelligibilibus:sed solum intellectu percipitur. Unde notandum q̄ ad illud quod obiciebatur in precedēti questione. q̄ sensibilium rectitudo non sola mente percipitur. ergo non est in eis veritas cum percipiuntur sensu. Dicendum q̄ q̄uis intellectu non separantur esse rei ⁊ veritas.qz semper cointelligitur:tñ in iudicio sensus separantur.quia esse sensibilis vt iudicatur ⁊ accipitur sensu semper apprehendit cuz conditionibus materie.veritas autem eius apprehenditur absq̄ omni cōditione materie.⁊ ideo solo intellectu vel mente.ex hoc non sequitur q̄ ī sensibilibus vel in rectitudine visibiliter non sit veritas:sed q̄ non accipiatur corum veritas sensu siue per sensum.

Mēbrum q̄ntum

Membrum quintum.

An' vna sit veritas vel plures.

Rñsio ad.q. ⁊ ad argumēta.

QOnsequenter inquirendum est de veritate. Utruz sit vna ita q̄ nō plures. Ad qō sic ꝑm Ansel.sicut se habet color ad corpus coloratum:sic veritas ad rem veram.ergo si multiplicant colores ꝑm qō multiplicatur coloratum.multiplicabuntur veritates ꝑm multiplicationem veroꝝ.ergo multe sunt veritates.cum constat multa esse vera. ¶ Itez si veritas non est aliud q̄ rectitudo.sed alia rectitudo signationis alia voluntatis:q̄ hec in voluntate illa in significatione habet suum esse.ergo alia veritas signationis.⁊ alia voluntatis. ¶ Item vnūquodq̄ sicut se habet ad esse ita ad veritatem.si ergo non est esse vnum omnium veroꝝ:nō est veritas omnium veroꝝ vna. ¶ Contra.Ansel.de veritate. si rectitudo non est in rebus illis que dicunt rectitudinem nisi cum sunt ꝑm q̄ debent.debent autē esse ꝑm q̄ exigit prima rectitudo que est prima veritas.ergo hic illis rectas ⁊ veras esse ꝑm primam rectitudinem ⁊ veritatem esse.est igitur vna rectitudo ⁊ veritas. ¶ Item Ansel.sicut tempus se habet ad temporalia sic veritas ad vera. Veritas est mensura omnium veroꝝ.sicut tempus omnium temporaliū.Si ergo vnum tempus omnium temporalium q̄uis diuersa temporalia que tempore mensurantur.ergo vna veritas erit omnium veroꝝ q̄uis multa sunt que veritate mēsurantur. ¶ Item ꝑm Aug.in solilo.⁊ Ansel.de veritate.veritas radicatur in permanēte:non in nō permanente. Sed vnum est permanens in omni re.sed illud non multiplicatur in hac re vel in illa ergo veritas non multiplicatur in hac re vel in illa. ¶ Responsio.veritas rei dicitur duobus modis.vno modo ꝑm q̄ dicitur indiuisio esse ⁊ qō est prout dicitur ab augustino veritas.⁊ hec veritas fundatur super debita principia essentie rerum.et debitam eorum vnionem in creaturis.⁊ hec veritas multiplicatur ꝑm multiplicationem essentie veroꝝ. Alio modo ꝑm q̄ veritas dicitur ab Augustino lux intelligibilis eo q̄ in modum lucis manifestat omnia vera ⁊ tenet ⁊ conseruat in esse.quē admodum lux est principium conseruatiuum suorum effectuum prout dicitur ab Ansel. rectitudo mente perceptibilis eo q̄ per ipsam mensurantur omnia vera:sicut per tempus omnia temporalia. ⁊ hoc mō vna est ⁊ sola veritas que est diuina. qua manifestantur omnia ⁊ vera ⁊ conseruantur in eē ⁊ mensurantur.primo ergo modo multe sunt veritates ꝑm multiplicationem essentie veroꝝ.secūdo modo vna tm̄ veritas quemadmodum lux ⁊ rectitudo vna. Si autem queritur in hoc secūdo sensu veritas huius rei vel illius.distinguendo veritatum differentias.vt veritas signatiōis.veritas actionis ⁊c.si nullam ab ipsis rebus accipit veritas diuersitatem. Respondendum ꝑm Anselmuz de veritate.impropie huius rei vel illius veritas esse dicitur:quoniam illa nō in ipsis rebus aut ex ipsis aut per ipsas ī quibus esse dicitur habet suū esse:sed cum res ꝑm illam sunt que semper presto est his que sunt sicut debent. esse veritas dicitur huius rei vel illius vt veritas signationis.veritas voluntatis ⁊ huiusmodi.quemad moduz tempus huius rei vel illius:cum vnum ⁊ idem sit tempus omnium que in eodem tempore simul sunt.⁊ si nō esset hec res vel illa:nihilominus esset idem tempus.nec enim ideo dicitur tempus huius rei vel illius.quia tempus est in ipsis rebus:sed quia ipse sunt in tempore.⁊ sicut per tempus per se consideratum non dicitur tempus alicuius: sed cū res que in illo sunt ꝓsideramus dicitur huius rei vel illius:ita summa veritas per se subsistēs nullius rei est.sed cum aliquid ꝑm illam est:tunc eius dicitur veritas.

Membrum sextum.

An pluresve ritates sint ab eterno.

In oppositū Argumētuz.

Secundum

Rñsio ad.q.

Ad primum.

QOnsequenter queritur an plures veritates ab eterno sint.⁊ cum esse veritatē sit esse quid:si sunt plures veritates ab eterno.erunt plura aliqua ab eterno qō est error. ¶ Itez si diceretur q̄ vna esset vnitas ab eterno sed plura vera. Contra.cum verum non sit determinatio diminuens vel remouens.cum dicitur aliquid verum quemadmodum homo mortuus:sequitur necessario si plura vera ab eterno: q̄ plura aliqua ab eterno. Cum ergo hoc sit falsuz relinquitur q̄ vnum solū ⁊ veritas vna est ab eterno. ¶ Contra.cum dico pater generat.filius generatur.spiritus procedit:hic sunt plures veritates sicut plures persone vel proprietates.sed veritates iste sunt eterne sine principio.ergo plures veritates ab eterno. ¶ Itez Augustin⁹ dicit q̄ tres sunt quibus fruendum est.sed veritas conuertitur cum re:igitur tres sunt veritates respondētes huiusmodi tribus rebus.ſz huiusmodi res sunt sine initio.quia huiusmodi vocat personas diuinas.ergo ⁊ tres huiusmodi veritates sunt sine initio aut ratione personalitatis non esset ponere veritatē in diuinis. ¶ Item deus ab eterno scuit omnem creaturam siue hanc siue illam.scivit ergo ab eterno antichristum fore ⁊ petrum fore.horuz enim veritas fuit in mēte diuina ab eterno:quia omne qō scitur quia verum est scitur.sed antichristum fore non est petrum fore.ergo veritas huiusmodi ī mēte diuina non est veritas illius.quia si hec distinguuntur inter se:⁊ veritates earū distinguuntur. sed iste veritates sunt in mente diuina ab eterno ⁊ scīuntur a deo:⁊ pari ratione veritates omnium creaturarū.ergo plures veritates sunt ab eterno. ¶ Solutio.dicendum q̄ vna sola est veritas cui⁹ proprium est esse sine initio.⁊ hec est veritas prima que est principium omnium aliarum veritatum. ⁊ prior illis causalitate ⁊ duratione.que oēs alias veritates tenet in esse ⁊ conseruat. ¶ Ad primum obiectum dicendum. q̄ cū dicit Augustinus tres sunt res quib⁹ est fruendum Dicendum q̄ res quandoquando appellatur natura.aliquando res appellatur ipsa res nature.aut ergo inuocat res tres diuinas personas.vnde sunt hic tres res nature siue tres persone. Augustin⁹ ergo ibi vocat tres res tres diuinas personas. Unde sunt hic tres res nature siue tres persone:non tres res id est non tres nature:immo sunt tres vni⁹ nature.⁊ sunt illa natura scilicet diuina essentia.⁊ ideo cum veritas ad essentiam referatur ⁊ super ipsam fundetur:nō est dicēdum q̄ sunt harum tres veritates distincte immo vna sola. Mō tñ obiicitur q̄ patrē generare nō est filium generari. dicimus q̄ si loquamur de veritate que est rei relate ad intellectum:posset esse q̄ sint tres veritates ꝑm rationē intelligentie.vna tñ sola est veritas essentie non plures.⁊ de hac hic loq̄mur.ipsa enim proprietas ad psonā reducit ex

persona ad essentiam. et propter hoc veritas proprietatis ad veritatem reducitur persone. et veritas persone ad veritatem essentie. & ideo cum sit ibi vna sola essentia. relinquitur q̄ sit ibi vna sola veritas. quod sic patet. patrem enim generare nihil aliud est q̄ patrē esse. et filium generari idem q̄ filium esse: spiritum sanctuz procedere idem qđ spūm sanctū esse. Sed cū dico pater est filius est. spūs sanctus est: idem dico esse siue eandē essentiā hoc enim esse dicitur de patre: quia pater est essentia. & de filio: q̄ filius est essentia. & sīr de spūsctō. q̄ spiritus sanctus est essentia. Si ergo hec veritas pater generat reducitur ad hanc que est patrē eē: reducitur ad essentiam. & sic de alijs. & ita cum ad eandem essentiam reducātur ratione cuius est veritas: constat q̄ ibi nō sunt tres veritates sine initio. q̄ ad vnā indiuisibilem veritatē reducitur ratione cuius dicitur esse vna. & per hoc patet solutio ad primum & secundum.

Ad secundus

¶ Ad aliud dicendus q̄ licet referendo ad res extra vna nō sit altera. q̄ petrum fore in mente: non est antichristus fore in mente. tamen in mente diuina veritates iste inuerse sunt & sunt vna veritas. Sunt enim prime veritas siue diuina essentia. nam mundum fore ante q̄ mundus sit non est aliud q̄ deum fore creaturū mundum & similiter petrum fore. & sic est de alijs futuris. Sed deum fore creaturum mundum: idest q̄ deum esse. & ita veritates iste relate ad diuinam essentiam vnum sunt. q̄ sunt diuina essentia. Unde hac ratione dicit anſel. q̄ creatura in creatore est creatrix eēntia. vnde sicut nos dicimus de ydeis q̄ ydee relate ad ipsa ydeata plures sunt. q̄ creature quarum sunt plures sunt. nec vna cum alia. & ideo in comparatione ista vna ydea nō alia tamen comparatione ad ipsum primū prout sunt in mente diuina. omnes ydee sunt vnum. Sic dicimus q̄ iste veritates plures sunt in re extra. nec vna sit alia: sunt tñ vna veritas prout sunt in mente diuina. q̄ sunt idem qđ prima veritas que est diuina essentia & ita sunt vna veritas & non plures ꝑm q̄ sit. Sed contingit dicere q̄ est veritas plurium rerum.

Membrum septimum.

An oīs veritas sit eterna In oppositū argu.

¶ Dostea queritur de eternitate veritatis an oīs veritas eterna sit. Ad qđ sic aug. nihil magis est eternum q̄ ratio circuli & similiter duo & tria esse q̄nq̄. ergo aut dicetur deus est ratio circuli. & similiter duo & tria esse quinq̄ vel q̄ plura sint ab eterno: quoꝝ vtrūq̄ est inconueniens. ¶ Item q̄ nō incepit est eternum. sed veritas huius propositionis antixp̄s nascetur non incepit: non enim est dicere quando incepit. ergo est eterna. ¶ Contra. qđ est eternum nunq̄ definet. sed veritas huius propositionis aliquando definet. postq̄ em̄ natus erit non erit amplius vera. ergo nō est eterna. ¶ Item circa hoc q̄ritur. vtrum enunciabilia sunt ab eterno.

An enūciabilia ab eterno sunt.

Ad qđ sic. ab eterno fuit verum mundum fore. aliter eniz prescientia que fuit de hoc ab eterno. non esset veri. & ita de alijs. ergo enunciabilia fuerunt ab eterno.

Obiectionēs Aug.

¶ Itez aug. in li. solilo. dicit qđ sequitur. si mūdus non fuit: inundum non fuisse est verum. & per hoc intendit probare q̄ veritas est eterna. per hoc q̄ necesse est alteram partem contradictionis esse veram. & ita mundum non esse fuit verum anteq̄ ficeret. ergo enunciabile ab eterno.

In cōtrariū.

¶ Cōtra. cū dicitur mundus fore hoc enūciabile affirmat de mūdo q̄m erit. Similiter mundus non est anteq̄ mūdus esset. hec enunciatio negat de mundo q̄m est

Si ergo de hoc q̄ omnino nō est nihil potest affirmari. etsi vniuersaliter nihil esset. nihil posset de altero negari. cū ergo ab eterno non fuit mundus nec aliqđ eoꝝ q̄ sunt i mūdo: nō erit verū dicere ab eterno mūdus erit: & ab eterno mūd⁹ nō est. ¶ Itē ab eterno nō est enūtians nec res de qua enunciatur. ergo enunciabilia non sunt ab eterno. Ad primum dicendū q̄ veritas huius propositionis antichrist⁹ nascetur. et huius duo et tria sunt quinq̄ et huius circulus est figura plana potest reperiri vel ad id in quo radicaſ veritas illa sicut in subiecto. sicut dicit augustinus q̄ breuis distinctio veri est id quod est. et sic iste veritates nō sunt eterne. Et quod dicit augustinus. nihil magis est eternum &c. accipitur ibi eternū pro perpetuo vel pro eterno temporis. Uel potest retorqueri dictarum propositionum veritas ad primam veritatem. et sic est quelibet illarum eterna nec est aliud q̄ ipse deus. nec ideo dicetur q̄ circuli ratio sit deus simpliciter loquendo sed circuli ratio prout est in deo

Solutio ad arg.

¶ Eodem modo respondendum est de illa antichristus nascetur q̄ si veritas eius retorqueretur ad veritatem primam: hoc modo veritas est eterna. Si retorqueatur ad illud in quo est: sic non est eterna simpliciter: tamen in genere temporis & in eterno potest dici non habuisse principium sequitur tamen ꝑm q̄ dicitur preteritorum nō est finis sed principiuz in tempore. econtrario futurorū nō est principium sed initium tantum. sic enim ꝑtuz est de ordine temporis non est assignare tempus in quo vltimo hec fit vera: ecſar fuit: sed est assignare in quo ꝑmo fuit vera: ita ecōtrario ordine tp̄is nō est assignare tp̄s in quo hec prīo vera fuit antitp̄s erit tñ erit assignare tp̄s in quo vltimo erit vera.

Ad scōm.

¶ Ad hoc quod querit de enunciabilibus. dicēdum q̄ enunciabile importat aptitudinem vnam ex parte enunciātis et aptitudinem aliam ex parte eius quod enunciatur Quantū est de aptitudine ex parte rei enunciate: distinguendū. q̄ res enūciata potest considerari in natura propria: sic non sunt enunciabilia ab eterno quia in enūciabili est compositio vel diuisio. Compositio autem & diuisio tunc primo venerunt in esse: cum creatura processit in esse: in quo est prima cōpositio eius quod est et quo est et rationi eius q̄ est: accipitur ratio subiiciendi. ratione eius quo est. ratio predicandi. Quantum vero est de aptitudine rei enūciate ꝑm q̄ prima causa: possunt dici enunciabilia esse ab eterno. sed hoc non simpliciter sed ꝑm quid. ꝑm q̄ esse verū in cā nō est eē simplr: sed ꝑm quid.

Resp̄ōsio ad hoc an enunciabilia sint ab eterno.

¶ Ad obiecta ergo dicendum. q̄ veritas enunciabilium ꝑm quendam modum eterna est. non tamen sequitur q̄ enunciabilia ab eterno. vnde distinguendū q̄ est veritas triplex. Est enim veritas rei ꝑm quod dicit augustinus in libro soliloqui. verum est id quod est. Est etiam veritas signi ꝑm quod dicim⁹ orationem veram esse cum ostendit rem esse sicut est. et ꝑm hoc veritas est adequatio signi ad id cuius est signum. Est etiam veritas cause de qua dixit Anſel. q̄ vna est sola veritas licet plura sint vera. & ponit exemplum de tempore sicut est tempus vnum licet plura tempora alia eodem modo mensurata. et hoc dicit augustinus q̄ omne verum est verum prima veritate. Et ꝑm primum modum mūdum non esse et mundum futurum esse. non fuit verum anteq̄ mūdus et res essent. nulla enim res subiacebat affirmationi vel negationi: sicut nunc affirmationi subiacet compositio alicui⁹ rei. et negatiōi vere subiacet mō propria veritas. quia vna res separationē habet ab alia. Secundū modū ꝑm quem

Ad obiectiones Solutū

Ueritas triplex.

quem ōr veritas signi. cum veritas signi dependeat a veritate rei: non erit dicere ꝑm statum illum mundum fore vel mundum non esse. Scōm aūtvltimum modum prout veritas ōr cause. subest veritas ei qō est mundum fore. mundus nō esse anteq̄ mundus esset. & huic affirmationi mundū fore sufficit veritas ydee siue rō mundi in veritate. siue arte diuina que est respectu mundi futura. Huic autem negationi mundum nō esse subest veritas ipsius esse diuini qō est vere esse. ratione cuius veri esse remouetur a mundo & ab vnaquaq̄ creatura que tunc non erat. Hec ex hoc sequit q̄ mundus fit vel alia creatura: q̄uis aliquid affirmetur vel negetur de mundo sicut non sequitur si byrcocerus est in opinione. ergo byrcocerus est in eē seu hz esse. sed q̄ opinio de byrcocero eē habeat.

Membrū octauum.

An ṽitas sit mutabil': an immutabil'. Aug.

¶ Onsequēter queritur an veritas sit immutabilis vel immutabilis. ¶ Ad qō sic ansel. omnino in deo ipsam rectitudinem immutabilem permanere. sed veritas ē rectitudo. ergo veritas est oīno immutabil'. ¶ Item Aug. in li. de li. ar. veritas non est inferior mēte nostra: q̄ de ea iudicaremus qō non est verum. non enim de ipsa iudicamus sed per ipsam. nec mens equalis: q̄ mutaret sicut mens est mutabilis. vnde dicit mentes nostre aliquando plus vident aliquando minus de ipsa. Ipsa in se manens nec proficit nec deficit. ex quo videtur q̄ sit immutabilis ¶ Item obiicitur q̄ veritas creata sit immutabilis. q̄ res quelibet veritatem habet. q̄ habet similitudinem cum primo. sed ratione eius q̄ habet similitudinem cum primo est permanens. ergo ratione permanentis est veritas in omni re. & super ipsum permanens est fundata veritas. sed ratione illius est immutabilis: alioquin non haberet per illud similitudinem cum primo qui est immutabilis. ergo veritas etiaz creata immutabilis. ¶ Itē sicut dicimus de celo q̄ substantia eius nō mutatur hz moueatur in tempore: ita dicimus q̄ aliquid est in tempore qō ꝑm substantiam non mutatur hz sit alterum & alterum. & hoc est nunc quod fertur. qō idem est ꝑm substantiam non mutatuz. sed manet hz dicatur alterum & alteruz. sic ille qui sedet in foro & post in theatro non dicitur mutatus ꝑm substantiam hz mutetur ꝑm accidens. ergo cum supra permanens fundetur veritas. eadē erit veritas sub hoc presenti preterito & futuro nō mutata: cum eadem sit substātia temporis presens p̄terita & futura. sed altera & altera. & ista est immutabilis veritas. ¶ Item veritas preteriti dicitur respectu alicuius presentis. veritas p̄sentis respectu eiusdem cum est presens veritas futuri respectu eiusdem cum est presens. idem ergo est qō sub est veritati presentis preteriti & futuri. Si ergo qō est verum de preterito semper erit verum. & qō est verum de futuro semper fuit verum. & qō est verum de presenti nunc est verum. cum idem subsit verū presenti preterito & futuro: quodlibet ergo verum semper fuit & est & erit verum. quelibet ergo veritas est immutabilis q̄uis enunciatio de vero per tēpora varietur. ¶ Item anſel. in libro de veritate. non existente significatione non perit rectitudo eius qua rectum est. & qua exigitur vt quod signādum est significetur. Nec ideo est rectitudo in significatione. quia nunc incipit esse cum significatur qō est vel non esse quod non est: sed quia significatio tunc fit ꝑm rectitudinem que semp est. nec ob hoc abest a significatione cum non sicut debet aut cum nulla sit signatio: sed quia tunc signatio deperit a non deficiente rectitudine. Rectitudo igitur qua signatio recta dicitur nō habet eē aut aliquem motum per signationem quocunq̄ ipsa moueatur signatio omnino ergo video hac ratione probari quoquomodo ipsa sint: rectitudinē immutabilem permanere.

In oppositū

¶ Cōtra. diminute sunt veritates a filijs hominum. ergo multomagis in alijs creaturis sunt diminute. cum sit homo nobilior creatura & magis similis deo. sed omne diminutum est mutatum siue mutabile: ergo veritas ē mutabilis.

Responsio. ad. q. & sol. ad arg.

¶ Solutio. dicendum ꝑm Anſel. q̄ veritas prima. est immutabilis. Et similiter aug. loquitur de veritate prima in predicta auctoritate. ō hac enim simpliciter verū est q̄ est immutabilis. Sed de veritate que est in creaturis dicimus q̄ in aliquibus est veritas mutabilis. sed duplex est veritas in istis creatis. vna est que est in creatura ratione eius q̄ habet similitudinem cum deo. & illa veritas fundatur super aliquid vnde habent similitudinem cuz deo. vnde licet tempus non permaneat inquantum huiusmodi in suis partibus: tamen in non permanendo habet quandam permanentiaz. & similiter motus. & ratione huius habet veritatem. & hec veritas est immutabilis in re. vñ hec veritas non interit ꝑm Aug. existente re. s. que est fundamentum veritatis nec variatur ꝑm successionem motus & temporis. Sed est alia veritas que est adequatio rei & intellectus. & hec veritas ē in re non solum in ratione, cuius quod habet similitudinem cum primo: immo est ratione dissimilitudinis. vnde res corruptibilis inquantum huiusmodi non habet similitudinem cum primo. tamē habet veritatem quantum ad hoc vnde intellect⁹ apprehendit & intelligit q̄ hec res est corruptibilis. & hec est veritas rei in se. & hec est veritas mutabilis sicut & res mutabiles sunt. hec enim variatur ꝑm variationem & mutationem eorum quelac cidunt circa essentiam rei que est subiectum veritatis inuariabilis. ꝑm hanc autem variationē subsignis diuersis accipitur siue apta nata est accipi res ab intellectu. vnde quandoq̄ sub consignatione temporis talis vel talis. quandoq̄ sub tali accidente. quandoq̄ sub opposito. propter hoc illa veritas que est rei ꝑm hanc variationem accepte variabilis est. non est ergo auctoritas p̄s. contraria ei qō dicitur veritatē esse immutabilem. q̄ loquit de alia veritate & sic p̄z rñsio.

Membrum nonum.

An prima veritas sit causa oīm veritatum.

¶ Onsequēter queritur an prima veritas sit causa omnium veritatum. Ad quod sic. summa bonitas se habet ad bona sicut summa veritas advera. Si ergo summa bonitas est causa omnium bonoꝝ: ergo summa veritas est causa omnium verorum. ergo & omnis veritatis. ¶ Item. j. Corinth. xij. nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritusancto. glos. omne verum a quocunq̄ dicatur a spiritusancto est verum. ergo & prima veritate est verum.

¶ Item Anſelmus in libro de veritate, videsquoniam prima rectitudo sit causa omnium veritatum & rectitudinum. & nihil sit causa illius. & respondet video & animaduerto in alijs tñ esse effectū. quasiam ꝺo causas & effecta vt cuz veritas q̄ est in rerum essentia sit effectiuum summe verita

tis.ipsa ꝺo cā est veritatis que est cognitionis. et eius que est in proꝓtiõe.q iste due veritates nullius cā sunt veritatis. ¶ Contra. oē verum prima veritate est verus.sed istum fornicari vel q̄ iste fornicaī est verum demõstrato aliquo fornicante. ergo a prima veritate est verum. scd esse ⁊ esse verus quertunt.ergo a prima veritate hz esse q̄ iste fornicatur.ergo a deo hz esse q̄ iste fornicaī. ¶ Itē veritas q̄ est in propositione creata est a veritate q̄ est in re. sicut dicit Ansel. si ergo veritas fornicatiõis que est in re nõ est a prima veritate. ergo nec veritas propositionis qua enunciatur istum fornicari non ergo omne verus a quocūq; dicatur a spiritu sancto est verum. ¶ Item si dicaī q̄ cū dico fornicationē: dico actum inordinatū ⁊ deformem. veritas actus est a prima veritate inquantum actꝰ est non inquantus actus est deformis vel inordinatꝰ obijcitur verum est istum actum esse deformez vel inordinatū. ergo verū est deformationē vel inordinationē esse in hoc actu. veritas ergo qua istud est verum: vel est a prima veritate aut nõ. si sic. ergo a prima veritate est deformatior inordinatio in hoc actu qō est falsum. si nõ: hoc verū non est verū a veritate prima. ¶ Rñsio ꝺm Ansel. in li. de ꝓcordia ꝓscientie ⁊ li. ar. deus facit in oībus voluntatibus ⁊ operationibus bonis q̄ essentialiter sunt: ⁊ qō bona sunt. in malis ꝺo nõ q̄ mala sunt: sed tm̄ q̄ per essentias sunt. ita ꝓ hunc modū dicendū q̄ in malis facit q̄ q̄ veritatē sunt nõ q̄ mala sunt. q̄ hoc ꝓ defectum veritatis sunt. ꝺom ergo q̄ sicut a prīa essentia est oē qō est inquantum est. ⁊ a prima bonitate oē qō bonum est inquantum bonus est: ita a summa veritate est omne verum inquantum verum est. ¶ Ad primū ergo obiectum ꝺom q̄ cū sit veritas que ꝓsistit in adequatione rei ⁊ intellectꝰ ⁊ veritas rei vt accipiī res gñaliter ad bonus ⁊ malum. mutatio predicamēti est cū arguī a veritate dicti ad veritatē rei. ⁊ ideo cum ꝺr istum fornicari vel q̄ iste fornicatur est verum. copulatur veritas dicti non veritas rei. Sequitur ergo istum fornicari est veritas seu verus veritate prima. q̄ hoc dictum vel hec propositio est a veritate prima. Et cū arguit vlterius q̄ ergo fornicatur est a veritate p̄ma procedit ad veritatē rei. Sed deberet arguere ergo habet esse dictum vel enunciatum a veritate prima. ¶ Ad scm ꝺom q̄ sicut in malo non ꝺr eē simpliciter sed ꝺm quid. s. ratione subsistentis boni non rõne defectus a quo noīatur malum: ita dicitur habere veritatem in re ꝺm quid sed non simpliciter. cum ergo dicitur fornicatio habere veritatem in re ꝺm quid dicitur. Maz fornicatio dicit deformitatem actus talis. s. coīre rõne actus subsistentis. deformitas habet esse in re. ⁊ veritatem ratione defectus. vel carentie formalitatis vel ordinis dicit defectum ab esse ⁊ veritate. tm̄ veritas fornicationis dicta de malo vel fornicatore habet veritatem ⁊ esse simpliciter. q̄ cōsistit in adequatione dictionis ad rem que simpliciter est. q̄uis res non simpliciter habeat esse. Non ergo sequitur q̄ ius veritas enunciationis causetur a veritate rei. si veritas rei nō est a veritate prima q̄ nec veritas dicti. q̄ veritas hmōi ꝺm quid est a veritate prima non simpliciter: tm̄ causa est veritatis dicti non q̄ sit ipsa veritas ꝺm quid. immo est veritas simpliciter. q̄ de eo q̄ est ꝺm quid: contingit enunciare verum simpliciter. ¶ Ad tertium qō ꝺicit verum est deformationem vel inordinationem esse ī hoc actu. Dicendum q̄ copulatur veritas dicti: concedendum q̄ veritas qua hoc est verum: est verū veritate prima sed non sequitur. ergo deformatio est

In oppositū Primum.

Secundum.

Tertium.

Rñsio ad.q.

Ad ꝓmus

Ad scm.

Ad tertium

ī actu a veritate prima. q̄ ꝓcedit a veritate dicti ad veritatē rei. sed seqreī ergo dictum vel enūciatum de deformatione in actu est a veritate prima.

Questio. xvj. De falsitate.

Ordine subsequē ti queritur de falsitate. Prīo an falsitas sit in rebus. Scꝺo an sit in sensu vel ī intellectu. Tertio an causa falsitatis sit res vel rei similitudo. Quarto an falsitas substātificetur in vero sicut malum substantificaī in bono. Quinto vtrum veritati prime sit opposita falsitas.

Membrum primum.

An falsitas sit in rebus

In oppositū Ar. primum

Secundum Aug.

Ad primum arguitur sic. Aug. in. ij. soliloquio. Si verum est id qō est falsum nō esse vspiam concludetur quouis repugnāte. ¶ Item in li. de vera religione. Si vna est roma que est circa tyberim. falsa est illa quā cogitans fingo: si vnus est sol: falsus est ille quem cogitans fingo. ex hoc relinquitur manifestam falsitatē esse qua id putatur esse qō non est. Relinquitur igitur q̄ falsitas est in sola mentis estimatione. ¶ Item cum falsitas dicaī a fallendo. cum res non fallunt. sicut dicit aug. in li. de vera religione q̄ nihil aliud ostendunt. q̄ suam speciem quā pro sue pulchritudinis acceperunt gradu. relinquitur igitur q̄ in rebus non erit falsitas. ¶ Item falsitas ꝺr de rebus non entibus: cum. s. ꝺicuntur esse sicut de entibus cū ꝺicunt non esse. Relinquit igitur q̄ falsitas non est in rebus. ¶ Contra. Aug. ij. solilo. falsum solet ꝺici qō aī verisimilitudine longe abest. sed tñ habet ad verum nonnullam imitationem. sed qō oīno non est non potest habere alicuius imitationem relinquitur igitur q̄ falsus habet esse in re. ¶ Item aug. in eodem. non attendis eam rem que oīno nulla sit nec falsum posset ꝺici. si enim falsum est: est. si non est non est. ¶ Itē Augu. in eodem. eas res falsas nominamus quas verisimiles deprehendimus. hinc homo pictus ꝺicitur falsus homo. relinquitur igitur q̄ falsum est in rebus. ex quo res false nominātur propter veri similitudinem. ¶ Rñ. sicut ꝺicit Ansel. q̄ est veritas rei ⁊ veritas cognitionis ⁊ significationis sic falsitas multipliciter. falsitas rei vt homo pictus est homo falsus. ⁊ falsitas cognitionis vt montes aurei falsi montes. ⁊ falsitas enunciationis vel significationis vt hominem esse asinum est falsum. ꝺicendum ergo q̄ falsitas sei est in rebus. falsitas cognitionis est in anima. prout ꝺicī in ps. Anima mea impleta est illusionibus. falsitas enūciationis est in voce prout est signum. ¶ Ad primum ergo qō obijcit ꝺicendum ꝺm aug. in solilo. falsum in re ꝺicitur qō fingitur esse qō non est. aut oīno esse tendit. ⁊ si nō est fingit esse qō nō est. vt tragedus finxit se esse priamus ⁊ non est priamus. Ypocrita se bonum ⁊ non est bonus. tendit esse ⁊ nō est vt imago tua in speculo quasi tuipse vult esse ⁊ ideo falsa q̄ non est. Similiter ea que dormientes vel furentes cernunt. ⁊ picture ⁊ simulachra id esse tendūt cuius similitudinem representant. ⁊ eo tamen falsa sunt: quia id quo tendunt esse non possunt. falsum ergo incidit rebus ex defectu esse: sicut malū incidit ex defectu boni. ⁊ ideo nō ꝺicitur esse vspiā eo q̄ falsum: q̄uis tamen habeat esse ratione subiecti. quod ꝺicitur esse falsum inquantum deficit ab esse ad quod tendit vel fingit vt in theatro rostrius

Tertium

Quartum.

In cõtrarium ꝓbat falsitas esse in re hic

Aug.

Responsio ad.q.

Solutio ad primum

Ad scm

stius falsa tuba: sed natura verus homo et homo pictus vera pictura est: sed falsus homo. ¶ Ad secundum ꝺicendum q̄ ꝺicitur falsitas in re et falsitas in cognitione. Primo modo falsitas ꝺicit qua id putatur esse quod non est in ratione cause mouentis per rei imitationem. ꝺm quem modum ꝺicit augus. in solilo. q̄ falsum est quod ad similitudinem alicuius accomodatum est. nec illud tamē est cuius simile apparet. nec tamen ex hoc sequit q̄ falsitas non habeat esse in re. Secūdo modo falsitas qua id putatur esse quod non est ratione cause formalis. Secundum quem modum ꝺicit augustinus falsum est aliquid quod aliter quem est vꝺetur et hec falsitas in re et cognitione habet esse.

Ad tertium.

primo modo falsitas in vidente est. secundo modo in re visa. ¶ Ad tertium respondēt ꝺm augustinum in de vera religione. Corpora imātum fallūt inq̄tum non implent illud quod conuincunt imitari. quod ergo obijcitur q̄ res non fallunt. ꝺicendum q̄ non fallunt causaliter sed occasionaliter. vel ꝺicendum ꝺm aug. q̄ ex eo q̄ sunt non fallunt sed ex eo q̄ non sunt. vnde ꝺicit in libro de vera religione. Sed nos fallit rerum visibilium pulchritudo. non ex eo quod est nos fallere ꝺicitur: sed ex eo quod non est. ¶ Ad vltimum ꝺicendum per intereremptionem. q̄ falsitas non est in rebus non entibus. tamen ꝺicitur falsitas in ꝺicto vel enunciatiõe que est de reb⁹ nõ entib⁹ ipsa enūciatio vel ꝺictum que est de re non ente est. vnde augu. in soliloquio. Multum interest inter ea que ꝺicimus: et ea de quibus ꝺicimus. naz omnia que ꝺicimus sunt entia ea autem de quibus ꝺicimus et non entia.

Ad quartus.

Membrum secundum.

M. an falsitas habeat esse ī sensum vt ī intellectū Aug.

Deinde queritur an falsitas habeat esse in sensu an etiam in intellectu. Ad quod augustinus in soliloquio. apparet nos ī omnibus sensibus siue in equalibus siue in deterioribus rebus similitudine lenocinante falli. aut etiam si non fallamur suspēdentes cōscientiam nostram aut etiam differētias oīnoscētes: tamen eas res falsas nominamus quas verisimiles deprehendimus. ergo in sensibus contingit esse falsitatē. ¶ Item augustinus inducit per sensus omnes ex quo contingit ratiocinari verisimilitudine falsitatem. vt nauigantibus aquam videtur turris moueri que stat et in horologijs auditis videtur cantus merule aut cornu. ¶ Item Ansel. in libro de veritate. est quidem in sensibus corporis veritas sed non semper. nam fallunt nos aliquando. Nam cum video aliquando per medium virum aliquid fallit me visus. quia aliquando renunciat mihi corpus quod video vltra vitrū eiusdem esse colorīs cuius est vitrum cum alterius sit colorīs. aliquando facit me putare vitrum habere colorem rei quam vltra video cū non habeat. Multa sunt alia in quib⁹ sensus visus et alij sensus fallunt. ¶ Contra. augustinus de vera religione. ipsi oculi non fallunt. non enim enūciare possunt animo. nisi affectionē. q̄ si non solū ipse sed etiam omnis corporis sensus ita nunciant vt afficiuntur. q̄d ab eis amplius exigere debemus ignoro. ex hoc relinquitur q̄ in sensibus nō est falsitas. ¶ Item si quis remum in aqua fractum opinatur quādo an auferatur integrari non malum habet internuncium sed malus est iudex. naz ille pro sua natura nō potuit aliter in aqua sentire nec aliud debuit. Si enim aliud est aer aliud aqua: iustum est vt aliter in aqua ⁊ aliter in aere sentiatur. Relinquitur igitur q̄ falsitas nō habet locum in sensu. ¶ Respō

Aug.

Rñsio ad.q

M. an falsitas possit eē in intellectu

In oppositū primū arg.

Scm.

sponsio ꝺm Ansel. in libro de veritate. Est sensus exterior siue particularis in quo non accidit falsitas Et est sensus interior siue communis ad quem pertinet iudicare differentias. et communia sensuum componere et diuidere de sensibilibus et in ipo accidit falsitas sicut ꝺicit Anselmus his verbis Nõ mihi videtur falsitas in sensibus esse sed in opinione ipse namq; sensus interior se fallit: non illi mētitur exterior quod facile cognoscitur. Cum enim puer tinet sculptum draconem aperto ore: facile cognoscit quia non fallit visus sed puerilis sensus interior. qui non ꝺum bene scit discernere inter rē ⁊ rei similitudinem. Quod autem ꝺicis de vitro iō est. q̄ cuius visus trāsit per corpus aliquod aerei coloris nō aliter impedit assumere similitudinez coloris quem vltra videt. q̄ cum transit per aera nisi in q̄tū illud corpus quod transit spissius aut obscurius est aere. vt cum transit per vitrum fusci coloris. i. cui nullus alius admixtus est color aut per purissimam aquam. aut per cristallum aut per aliquid simileꝫ habens colorem cum vero trāsit idē visus per alium colorem vt per vitrum non fusci cōloris sed cui alius color est additus ipsum colorem qui prius occurrit accipit. Quapropter quoniam post vnum acceptum colorem ꝺm q̄ illo affectus est: alium quicunq; occurrat. aut nullatenus aut minus integre suscipit. ideo illum qui prius cepit aut solum aut cum eo qui post occurrit renunciat Si enim visus quantum capax est coloris tantum afficitur priori colore: non potest alium simul sentire colorem. Si autem minus q̄ colorem sentire possit afficitur priori post alium sentire. vt si transit per aliquod corpus velut per vitrum. quod ita sit perfecte rubicundum vt omnino visus afficiaī eius ruboze. nequid diuerso simul affici colore. Si autem non tam perfectum inuenit ruborem: qui prior occurrit quantum coloris capax est quasi nõ ꝺum plenus adhuc alium valet assumere colorem inq̄tum cius capacitas prioꝝ colore non est saciata. Qui autem hoc nescit putat visum renunciare quia omnia que post assumptum colorē sentit: aut omnino aut aliquatinus eiusdem sunt coloris. vnde contingit vt sensus exterior culpam suam imputet sensui interiori. Similiter cuz baculus integer cuius pars intra aquam et pars extra putatur fractus non culpa sensuum est qui renunciant quod possunt quoniam ita posse acceperunt: sed iudicio anime imputandum est. quod non bene discernit quid illi possint aut quid debeāt. hec Ansel. ¶ Itē queritur an possit esse falsitas in intellectu. augustinus de vera religione. Ego vnus sum. et hoc loco sentio corpus meum. et tamen figmento cogitationis pergo quolibet. et loquor cum quolibet. falsa sunt hec nec quisq̄ intelligit falsa. Non ergo intelligo cum ista contemplor quia verum esse oportet quod intellectu contemplor. Cum ergo ea que fiunt in intellectu fiant in intelligendo: cum falsitas non possit intelligi. non pōt fieri in intellectu ¶ Cōtra. augustinus: lux vera est qua hec omnia non esse vera cognoscis. sed cōstat q̄ illa est prima veritas que est lux solus intellectus. Intellectu ergo cognoscuntur predicta falsa non eē vera: ergo intellectus apprehendit ipsa falsa. quomodo igitur si falsa sunt in intellectu. nō erit falsitas in eodem. ¶ Item nonne contingit errare contra intelligibilia que non percipiuntur sensu vt contra diuina. ergo falsitas erit in intellectu: non solum apprehendend sed credendo vel assentiendo. ¶ Responsio. rectitudo est principium cognoscendi rectum et obliquum. et ars principium cognoscendi

virtutem ⁊ vitium.⁊ lux principium cognoſcendi luminoſum ⁊ tenebroſum.⁊ ſi lucem ⁊ tenebras nō tamen obliquitas eſt in recto nec vitium in virtute nec tenebre in luce.ſic lux recti intellectus que ē veritas eſt principium cognoſcendi tenebras falſi. Hec ſequitur falſitatem eſſe in intellectu:qz nō cognoſcitur per ſe.ſed per accidens.hoc eſt per aliud ⁊ illud eſt verum ſicut obliquum cognoſcitur p rectum inquantum eſt per declarationez a recto.Et quantum ad hoc patet reſpōſio ad primo obiectū.

Ad ſecundu3 ¶Ad ſecundum dicendum q̄ eſt intellectus rect⁹ ⁊ non rectus.rectus eſt cū eſt ad qđ eſt.ſ.ad cognoſcendum rez ſm q̄ eſt.vnde intellectus dicit ab intus loquēdo.qz intuetur prout ſe habet veritas interius:non prout apparet exterius.⁊ hoc modo nihil contemplamur intellectu qđ non ſit verum.Intellectus non rectus eſt.cū incidit in qđ natus nō eſt.non eſt aūt natus vt iudicet per rei apparētiā ad hoc enim nata eſt fantaſia que dicitur a phanos qđ eſt apparitio.quc.ſ.nata eſt ad diſcernenda ea que apparent.cum ergo hoc modo iudicat intellectus:iam eſt non rectus ſed fantaſticus.⁊ in eo cōtingit eſſe errorem.vnde Aug.de vera religione dicit q̄ hoc modo fantaſinata dici ſolent.vnde anima mea impleta eſt illuſionibus.

Augu.

Qembꝛum tertium.

M.an cā falſitatis ſit res vl̄ ſimilitudo Auguſtinus.

Hoſtea queritur de cauſa falſitatis. An ſit in re an in rei ſimilitudine. Ad quod Aug.in li.ſolilo.qđ oculi vident non dicitur falſum niſi habeat aliquā ſimilitudinem veri.vt homo quem videmus in ſomnis nō eſt verus homo ſed falſus:eoipſo q̄ habet veriſimilitudinem.⁊ ſic de aliis.Similitudo ergo rerū mater eſt falſitatis. ¶Item in eodem apparet in omnibus ſenſibus ſimilitudine lenocinante nos falli.⁊ eas res falſas nominam⁹:quas veriſimiles deprehendimus.ergo ꝛc. ¶Item in eodem.dubitari non poteſt eſſe falſum quicq̄ niſi veri imitatione.

In oppoſitū ¶Contra obijcit aug.imago in ſpeculo deprehenditur eſſe falſa.eo q̄ non tenetur nec viuit nec ſonat. ¶Item homines quos videmus in ſomnis teneri loqui ⁊ viuere.ſi poſſent teneri viuere ⁊ loqui ⁊ ab illis quos videmus vigilantes non differrent veri homines eſſent.ſed ex hoc q̄ differunt ⁊ diſſimiles ſunt:veri homines non ſunt.veri aūt eſſent ſi non eſſent diſſimiles.Similitudinem igitur veritatis matrem.⁊ diſſimilitudinem falſitatis fatēdum eſt. ¶Item Aug.de vera religione.falſitas ex his eſt que imitantur vnum non inquantuz illud imitantur.ſed inquantum implere non poſſunt.⁊ loquitur de primo puta vno qđ eſt primum principium.Sed inquantum non poſſunt implere diſſimilia ſunt illi vni:relinquitur ergo q̄ diſſimilitudo mater erit falſitatis. ¶Item Aug.ibidez dicit q̄ prima veritas eſt ſumma ſimilitudo principij. qua nulla eſt diſſimilitudo ex qua falſitas oritur.

Auguſtinus ¶Item obijcit Aug.in ſolilo.cum conſidero illud qđ falſum vocamus.cōſidero aliquid ſimile habere veri.⁊ aliquid diſſimile.aut ergo nominatur falſuz ex eo q̄ ſimile aut ex eo q̄ diſſimile.Si ex eo q̄ diſſimile nihil eſt qđ falſum dici non poſſit. nihil enim eſt qđ alicui diſſimile nō ſit.Si ex eo q̄ ſimile oua reclamant que ex eo vera ſunt q̄ ſimilia.

Obiectio ſi quis lapidez argētū dicat ¶Item Aug.in eodem.ſi quis dicat lapidem eſſe argentum dicit falſum.nec ex hoc q̄ lapis habeat argenti imitationem aliquam vel q̄ videatur argentum ⁊ non ſit.falſum igitur dicitur non habēs veri imitationem aliquam. ¶Item ſi falſum dicitur propter ſimilitudinem veri cum non ſit verum ſicut dicitur plumbum falſum argentum qđ aſſimilatur argento:⁊ non eſt argentum. Quid q̄rit aug.poteſt dici argentum falſum plumbuz:qđ tamen aſſimilatur plumbo ⁊ non eſt plumbum.

Queſtio. Reſponſio ¶Reſponſio ſm aug.q̄ ſimilitudo ſimilis inquātum huiuſmodi mater eſt veritatis.vnde prima veritas eſt ſumma ſimilitudo vnitatis principij.que ſicut ipſe dicit id implere potuit ⁊ id eſſe qđ eſt ipſa.que illud ſicut eſt oſtendit.vnde ⁊ recte ⁊ verbuz ⁊ lux eius dicitur.Cetera illius vnius ſimilia dici poſſunt inquantum ſunt ⁊ intantū vera ſunt. hec autez ipſa eſt eius ſimilitudo.⁊ ideo veritas.vt cū veritate prima ſint que vera ſunt.⁊ ſimilitudine ſimilia ſunt:quecūq; ſimilia ſunt.⁊ inquantum vera ſunt:illius principalis vnius ſimilia ſunt. vnde Aug.in ſolilo.falſum eſt qđ a veri ſimilitudine longe eſt.ſed tamen habet ad verum nonnullam imitationem.Idem de vera religione.corpora intantū fallunt:inquantum non implent illud quod conuincūtur imitari.

Ad obiectiō nē de lapidē ¶Ad auctoritates hinc inde obiectas iam patet reſpōſio.q̄ nō diſſimilitudo tā tum nec ſimilitudo mater eſt falſitatis:ſed diſſimilitudo eius quod eſt ſimile inquantum huiuſmodi. ¶Ad illud vero quod obijcit.de illo qui dicit lapidem eē argentum.qui dicit falſum.⁊ tamen nō eſt ſimilitudo lapidis ad argentuz.Dicendum ſm aug.q̄ eſt falſitas dicti vel enunciationis vel rei.⁊ idco ſimilitudo eſt in dicto vel enunciatione.qz ſicut dicit Aug.falſa enunciatio imitatur veras ſententias.que ſi non creditur:eo ſolo imitatur quod ita dicitur.q̄ ſi ei non creditur:eſt tantuz falſa nō etiam fallens.ſi autem fidem impetret : imitatur creditas veras.

Ad queſtiō nē vltimam. ¶Ad vltimum quod querit.dicendum ſm aug.in ſolilo.non dicitur argentuz falſuz plumbum.quia argentum melius eſt ⁊ quaſi in cōtumeliam id dicitur.plumbi autez velut bonoz eſt ſi falſum argentum vocetur.Similiter imago dicitur falſus homo.non homo falſa imago:quia ſicut ipſe dicit falſum eſt quod ad ſimilitudinem alicuius accommodatum eſt.nec id tamen eſt cuius ſimile apparet.non autem homo ad ſimilitudinē hominis imaginis ſed econuerſo.eſſe enim ad imitationem alicuius dicit dignitatem in illo ad cuius imitationem dicitur.

Qembꝛum quartum.

An falſū ſubſtātificet in vero ſicut ma lum ſubſtan tificaī bono

Deinde queritur an falſuz ſubſtantificet in vero. Ad qđ ſic. falſum oz de eo qđ oī no nō eſt:ſz illud qđ oīo nō eſt nō ſubſtātificatur nec eſt ſubſtātificabilis in aliquo ergo falſum hmōi nō ſubſtātificatur in vero. ¶Item ſi falſum opponitur vero oppoſitum ſubſtantificatur in oppoſito. ¶Cōtra.ſicut ſe habet bonum ad malum:ſic verum ad falſum.Si ergo vt dicit beatus Diony.de diuinis nominibus bonuz ſubſtantificat ſuam priuationem ſui participatione quod eſt malum:omnino enim bono abeūte nō erit bonum neq; mixtum neq; malum.ergo ſimiliter verum ſubſtantificabit ſuam priuationom que eſt falſum. ¶Item aug.in ſolilo.Tragedus qui repreſentabat alienas perſonas in theatris non eēt falſus hector ſi non eſſet verus tragedus. Similiter equus pictus non eſſet falſus equus niſi eēt vera pictura.Similiter non eſſet falſa enunciatio niſi eſſet vera locutio.⁊ ſic in oībus alijs. omne ergo falſum

Rñſio ad.q. falſum ſubſiſtit in aliquo vero. ¶Reſponſio.concedo q̄ falſum ſubſtātificetur in aliquo vero. quia ſicut dicit aug.res que omnino nō eſt:non poteſt dici falſa.ſi enim falſum eſt omne:ergo falſum,ſubſiſtit in ente.Sed omne ens eſt verum. qz conuertuntur verum ⁊ ens.ergo omne falſum ſubſiſtit in vero.

Solutio ad 1r.primum. ¶Ad illud qđ obijcit primo q̄ falſum dicitur de eo qđ omnino non eſt.reſpondendum per interemptionem qđ patet . qz falſum dicitur aut in enunciatione aut in re.Si in enunciatione falſuz ſubſiſtit in ſermone:qđ habet veruz eſſe ſermonis q̄uis non habeat verum eſſe ſignationis.Si in re dicitur:tunc dicitur de aliquo,qđ eſt in imitatione alicuius.ſed illud nō eſt vt equus pictus,falſus

Ad ſcām equus:ſed vera pictura. ¶Ad ſecundum dicendū q̄ falſum opponitur vero.generaliter tamen falſum non opponitur vero in quo ſubſiſtit.ſed opponitur vero in quo non ſubſiſtit.vt falſus equus nō opponitur picture equi:ſed vero equo.immo ſicut dicit aug.in ſolilo.an huiuſmodi ad ſuum verū eis prodeſt q̄ ad aliud falſa ſunt. Nam vnde vera hominis in ſpeculo imago.ſi non eſſet falſus homo. aut vnde pictura eſſet:ſi falſus equus non eſſet.

Qembꝛum quintum.

Utrūveritati prime opponaī falſuz

Reſtat nunc querendum an prime veritati opponatur falſum.Ad qđ ſic. ſummne bonitati nō opponit malum.ergo ſummne veritati non opponitur falſum : nec aliud.igitur ꝛc. ¶Item ſi opponitur . ergo aliquo genere oppoſitionis:non ſicut affirmatio ⁊ negatio vt aliquid ⁊ nihil. Nam negatio nullū ens ponit falſum.aut habet ens ſubſiſtēs ſicut dictuz eſt ſm aug.relinquitur igitur q̄ prime veritati nō opponitur falſum.vt affirmationi negatio. ¶Item nec vt priuatio habitui.qz prima veritas ſicut dicit aug.eſt ſimilitudo ſumma.in qua nulla eſt diſſimilitudo a qua falſitas oritur.ergo nulla eſt ei priuatio oppoſita. Preterea ſi eſſet habitus priuabilis eſſet mutabilis.qđ eſt falſum. ¶Item nec ſicut contraria.qz contraria nata ſunt fieri circa idē ſubiectum eſſet falſitas ⁊ prima veritas . caderet igit in deo falſitas qđ eſt impoſſibile. ¶Item nec oppoſitione relationis.qz vnum relatiuorum ponit alterum.veritas vero ⁊ falſitas ſe remouent. nullo ergo modo veritati prime opponitur falſitas.

In cōtrariū. ¶Contra ſicut idolum ⁊ deus opponuntur i ſcriptura.ita veritas ⁊ mendacium.ps.Queritis mendacium.i.idola que vana ſunt ⁊a vero eſſe aliena.

ps.iiij. Similiter Hiere.vij.apprehenderunt mendaciū glo.mendacium dicuntur idola.ergo veritas prima habet oppoſitionem cum mendacio.ſed mendacium illud falſitas eſt.ergo habet falſitatem ſibi oppoſitam. ¶Item dicit philoſophus falſuz dicitur eſſe vmbra vel fantaſma rei . ſed hc creature ſunt vmbre ⁊ fantaſmata reſpectu veritatis increate.cum ergo coluntur:ſicut inter vmbram ⁊ lumē eſt oppoſitio ⁊ fantaſma ⁊ ſpeciem veram . ita erit hic oppoſitio tanq̄ falſitatis ad veritatem qz falſum dicitur vmbra.ergo habet ſibi oppoſitam falſitatem. ¶Solutio ſm quoſdam dicendum eſt q̄ falſitas eſt oppoſita veritati prime. Unde dicitur deutero.ꝛ. Ne forte decepti faciatis vobis ſculptā ſimilitudinem ⁊ imaginem.hec ſimilitudo eſt mater falſitatis cum ipſa eſt deficiens. ¶Ad rationē in contrarium dicendum q̄ non eſt omnino ſimile de ſummo bono ⁊ de vero. Nam malum dicitur dupliciter. Uno modo qz deficiens in bono. Alio modo dicitur qz poteſt nocere bono. Quod ergo ſi cit aug.q̄ ſumme bonum non eſt malo oppoſitus. intelligitur quantum ad illam rationem qua dicitur malum quod poteſt nocere.qz ſummo bono nihil poteſt nocere.Sed alio modo dicitur malū oppoſitum bono.qz.ſ.deficit a ſummo bono. falſum autem dicitur ſemper opponi vero qz deficit:non q̄ poſſit nocere.⁊ ideo licet poſſet dici aliquo modo maluz non opponi ſummo bono: tamen falſuz opponitur ſummo vero.

Ad ſcām ¶Ad ſecundo obiectum dicendum q̄ oppoſitio veri ad falſuz eſt.non ſicut affirmationis ⁊ negationis ſimpliciter vt eſt aliquid quaſi nihil:ſed ſicut affirmationis ⁊ negationis in genere.vt homo ⁊ non homo eſt terminus infinitus.ſicut dicitur falſus deus ſine falſum numen opponitur vero deo.vt cuz dicitur non homo non negatur ens ſimpliciter:ſed ens homo.ita cū dicitur falſus deus non negatur ens ſimpliciter:

Alia rñſio et melior. ſed ens deus.vt vnde falſus deus ens aliud q̄ deꝰ. Sed melius videtur eſſe dicendum q̄ ſummuz verum dupliciter conſideratur.ſcilicet in ſe:⁊ vt participatur a creatura.ſummo ergo vero primo modo non opponitur falſum aliquo modo. qz ſm hoc nihil eſt in ipſius imitatione.falſum eſt autem ſicut dictum eſt qđ eſt longe a ſimilitudine veri: dū tamen habeat ad verum nonnullam imitationez. Secundo modo prout conſideratur in participatione ſm quam creatura eſt in imitatione ſummi veri.dicitur opponi falſum ſicut luci opacum vel obliquo rectum.⁊ reducitur hec oppoſitio ad oppoſitionem priuationis vel habitus.non q̄ habeat eſſe circa diuinam naturam.ſed circa naturam que habeat eſſe in participatione veritatis prime. ⁊ ex participatione eſt ei habitus ex defectu participationis ad quam nata eſt priuatio que eſt falſitas.

Queſtio.rvij.de bonitate diuina increata.

Illuſtrante gratia chriſti poſt inquiſitionem de vnitate et veritate diuina inquirendum eſt de bonitate ⁊ primo increata cōſequētee de creata. Ad intelligentiam facilioꝛem ⁊ perfectioꝛem inquirenda ſunt hec de bonitate intentionis.

Primo ſi omnino ſm rationez intentionis ſit idē bonum ⁊ ens.

Secundo vtrum ſit idem ſm rationem intentiōis pulchrum ⁊ bonum.

Tertio an intentio boni dicatur ſm intentionem cauſe finalis.

Quarto vtrum eadem ſit bonitas in oīb⁹ rebus.

Quinto que ſint differentie boni.

Sexto de conuenientia bonitatis in bonis

Septimo an notio ⁊ amoꝛ ſummi boni ſint nobis a conditione indita ⁊ impreſſa menti.

Octauo an ſummum bonum dicat additionez ad bonum.

Nono vtrum a ſummo bono fluant omnia ſm rationem bonitatis.

Qembꝛum primum.

An oino ſm rōnē intētionis ſit idē bonū e. ens.

In oppoſitū argumētū .ſ.

Augu.

Secundum.

Augu.

In cōtrariū.

Augu.

Boecius

Riſio ad.q.

Augu.

Sol.ad.pmū

Ad ſecundū,

Augu,

DIcendum primum quo queritur. Si omnino ſm rationem intentionis ſit idem bonū et ens. Quod ſic videtur. quod per ſe t p ſuam intentionem appetitur et optatur eſt per ſe bonum et ſm intentionem. quia ſicut dicit Boecius in libro de conſolatione omnium expetendorum ſumma atq; cauſa eſt bonum. Quod enim nec re nec ſimilitudine nullum in ſe retinet bonum. id expeti nullo modo poteſt. cum ergo omnia boni gratia expetentur. relinquit quaſi deſcriptionem. q bonum eſt quod deſideratur ab omnibus. cum ergo eſſe ſm ſe et ſm ſuam intentionem deſideretur ab omnibus: eſt idem eſſe ſm intentionem quod bonum. Quod autem ſm ſe appetatur eſſe. probatur per auguſtinum in libro de lib. arbi. conſidera quantum potes. q magnum bonum ſit ipſum eſſe quod et beati et miſeri volunt. ¶Item ſi dicat aliquis mallem non eſſe q miſerum eſſe et ita non per ſeipſum appetitur. Contra obiicit auguſtinus. qui dicit mallem hoc q illud. aliquid eligit. non eſſe autem non eſt aliquid ſed nihil: ergo inconuenienter dicitur mallem non eſſe q miſerū eſſe. ¶Item qui eligit ſe non eſſe. conuincit ſe nihil eligere: ergo non eſſe non poteſt eligi vel optari per ſe. igitur optatur eſſe. ¶Item ſi obiciatur de illis qui ſe interimunt ex impatientia vel deſperatione: nam illi videntur optare non eſſe: reſpondet auguſtinus in eodem. Nemo cum ſeipſum necat aut quolibet modo mori cupit. habet in ſenſu q poſt mortem non ſit futurus. et ſi aliquantulum hoc in opinione habeat. nam opinio aut in errore aut in veritate ratiocinatus vel credentis eſt. ſenſus autem aut conſuetudine aut natura valet. poſſe autē fieri vt in opinione ſit aliud: in ſenſu aliud quod ex hoc cognoſci facile eſt: quia plerumq; aliud faciendum eſſe credimus aliud facere delectat. ¶Cōtra auguſtinus. viij. de trinitate. q ſicut duo ſunt verba q dicitur animus bonus: ita ex eis verbis duo quedam intelligo. aliud quo animus t aliud quo bonus. ¶Item eſſe non recipit magis et minus bonum vero recipit. ergo non ſunt idem eſſe bonum ſm intentionem. ¶Item Boecius in libro de ebdomadibus. intueor in rebus aliud eſſe q ſunt bona. aliud q ſunt. ¶Reſponſio. non eſt idem ſm intentionem ens et bonum q̄uis ſecundum rem. tamē multipliciter bonum ſicut ens. vnde ſicut eſt eſſe entis primum ſcilicet q eſt eſſe nature. et ſecundum quod eſt eſſe ordinis ſiue bene eſſe. ſic bonum in creatura q̄uis in deo non differat dupliciter. bonum nature quod eſt idem q eſſe nature. et bonum ordinis quod idem eſt in re q bene eſſe primum bonum inſeparabile ab eſſe. ſecundū ſeparabile. Unde auguſti. viij. de trinitate auertendo a ſummo bono. amittit animus vt ſit bonus animus. non autem amittit vt ſit animus et cum hoc tam bonum ſit corpore melius: ratiōe tamē differt quia ens dicit primum intelligibile abſolutum. vt ſine conſideratione actus id eſt complementi vel vtilitatis ſiue ordinis. Bonum vero dicit ens cum actu. i. cum complemento ſiue vtilitate ſiue ordine. et ideo addit enti rationem appetibilis ſiue deſiderabilis. nec eſt deſiderabile: niſi in q̄tum complementum ſiue vtile ſiue deſiderabile ¶Ad illud quod obiicit q eſſe per ſe appetitur. Dicendum q hoc per ſe excludit per accidens. verum eſt ſi per ſe excludit: per aliam intentionē falſum eſt. ens enī vel eſſe non appetitur niſi in q̄tum conſideratur cum actu ſine vtilitate vel delectabilitate. ¶Ad illud vero quod obiicit de interimendo ſe. Dicendum ſm auguſtinum in libro de lib. arbitrio. cum quiſq; credens q poſt mortem non erit intolerabilibus cum moleſtijs ad cupiditatez mortis impellitur ſiue cum arripit mortem in opinione habet errorem omnimode defectionis: in ſenſu ante naturale deſiderium quietis. q̄ aūt quietum eſt non eſt nihil: immo magis eſt q̄ id q̄ eſt inquietum. Inquietudo autem variat affectiones t altera alteram perimit. quies autem habet conſtātiam in qua maxime intelligitur q̄ dicitur. eſt omnis appetitus ille in voluntate mortis non vt qui mori non ſit: ſed vt requieſcat intēditur ita vt erroze credat non ſe futurū i natura tamē quietus eſſe. hoc eſt magis eſſe deſiderat. per hoc patet reſpōſio ad obiecta.

Membrum ſecundum.

Utrū ſit idē ſm rōnē intentionis pulchū t bonū.

In oppoſiti obiectio.

Secundum aug.

Riſio ad.q. Aug.

TEm queritur ſi ſm intentionem idem ſit pulchrum t bonum. Ad q̄ ſic beatus dionyſius in lib. de diui. no. Bonum q̄ eſt deus laudatur a theologis vt decorum t vt decor. vt dilectio t vt dilectum. decor quidē dicitur eo q ab omnibus entibus vnicuiq; proprius decor impartitur. pulchrum ergo ſiue decorum dicitur: q diffuſiuū ſiue diſtributiuum decoris. ſm hoc eſt ratio bona. ſ. diffuſiuū t diſtributiuum. ergo ſm intentionem idem bonū t decorum. ¶Item in eodem. pulchrum eſt diligibile vt finalis cauſa. propter decorem enim omnia facta ſunt. Sed intentio finalis cauſe t diligibilis eſt ratio intentionis boni. ergo ꝛc. ¶Item idez de eo eſt idem bono. q. decorum t bonum. omnem. i. perfectam cauſam omnia affectant. t non eſt. quid entium q̄ non participet decore t bono.

¶Contra decor dicitur ſm intentionem cauſe formalis. vnde in deo ſm intentionem exemplaris dicitur. vnde dionyſ. pulchrum eſt exemplar q ſm ipſum omnia diſtinguuntur. In creatura ẽ ab eodem dicitur decorum t ſpecioſum. a ſpecie. que eſt forma rei dicitur res ſpecioſa. Bonum vero dicitur ſm intentionem cauſe finalis. ergo non ſunt idem ſm intentionem pulchrum t bonum.

¶Item augu. xxij. de ciui. dei. omnis pulchitudo eſt partium congruentia cum quadam ſuauitate coloris. ergo in ſimplicibus t ſpiritualibus nō erit pulchitudo ſed in eis bonitas. maxime i deo: t deinde in ſpiritualibus. Relinquitur ergo q nō ſit idem ſm intentionem bonitas t pulchitudo ſiue pulchrum t bonum.

¶Reſponſio ſm aug. in li. lxxiij. q. cum bonum dicatur dupliciter honeſtum t vtile. honeſtum t vtile. honeſtum dicitur q̄ propter ſe expetendum eſt vtile ẽ q̄ ad aliquid referendum eſt. honeſtatē autem voco intelligibilem pulchitudinem quam nos ſpiritualem dicimus. vtilitatem vero diuinam prouidētiam: quapropter q̄ q̄ multa ſint pulchra viſibilia que minus prope honeſta appellantur. ipſa tamen pulchitudo ex qua ſunt que cunq; pulchra ſunt. nullo modo eſt viſibilis. Itē multa ſunt vtilia viſibilia. ipſa tamen vtilitas ex qua nobis p ſunt quam diuinam prouidentiam dicimus: viſibilem non eſt. Ex hoc patet q bonum ſm q dicitur honeſtum dicitur pulchrum. q̄uis bonum q̄ dicitur vtile non idem. differt tamen. nam pulchrum dicit diſpoſitionem boni ſm q eſt placitum appre

benſioni. bonum vero reſpicit diſpoſitionem ſm quā delectat affectionem. et ſic differunt ſm intentionem cauſe finalis. Item intentione cauſe efficientis bonum reſpicit quod fluit a cauſa ſm diſtinctionem. pulchrum vero quod fluit a cauſa ſm diſtinctionem. vnde dyoniſius. bonum primum decor dicitur: quia ab eo omnibus entibus proprius decor impartitur. Item in ratione cauſe exemplaris ſimili modo bonum dicit exemplar ad conuenientiam: in q̄tum finis eſt velut ars et regula operanti ad vnum terminum. vnde beatus dyoniſius de diuinis nominibus. Lux intelligibilis dicitur bonum et ſequitur. intellectualia et rationalia omnia colligens t conglomerans. etenim ſicut ignorantia diuiſiua eſt errantium. ſic intelligibilis lucis preſentia collectiua eſt. et vnitiua eſt illuminatorum et etiā conuerſiua ad vere ens. Pulchrum vero dicit ipſum exemplar in q̄tum ars ad diſtinctionem et armoniam differentium. vnde dicit dyoniſius q eſt exemplar ſm quod omnia diſtinguunt ¶Ad illud quod obiicit. q pulchrum dicitur ſm intentionem cauſe formalis. bonum ſm intentionem cauſe finalis. dicendum q ſicut forma aliquando dicitur ſm intentionem finis et recipit intentionem finis in q̄tum eſt finis ſiue terminus eſſe: ſic finis accipit intētionem forme in q̄tum eſt ars et regula operanti ſm enim finem artifex regulat opus. Simili modo pulchrum induci t naturam boni et bonus pulchri: q̄uis prima intentio pulchri magis videatur ſumi ex parte exemplaris ſicut prima intentio boni ex parte finis.

Sol.ad obie.

Ad ſecundū.

¶Ad ſecundum dicēdum. q auguſtinus diffinit pulchritudinem viſibilem ſiue corporalem. tamen dicitur de pulchritudine corporali ſenſibili in q̄tū dicit ad intelligibilem ſiue ſpiritualem. ſicut enim pulchritudo corporum eſt ex congruentia compoſitionis partium: ita pulchritudo animarum ex cōuenientia virium et ordinatione potentiarum. et pulchritudo in diuinis ex ordine ſacro diuinarum perſonarum. qua vna perſona non ab alia. a qua alia per ſhationē: a quibus tertia per proceſſionē:

Membrum tertium.

Utrum intētio boni dicatur ſm intentionez cauſe finalis.

In oppoſitū argu. primū. Dyon.

Aliud.

Scōm Boe.

Tertium.

QUonſequenter queritur an intentio boni dicatur ſm intentionem cauſe finalis Ad quod eſt illud Boecij de conſolati. Omnium expetendorū ſumma atq; cauſa eſt bonum: cum ergo finis ſit gratia. cuius alia expetantur: relinquit q intentio boni et finis eſt eadē vnde deſcriptio Boecij. eſt. bonū eſt q̄ deſiderat ab oībus. ¶Contra dyoni. in li. de diui. no. Bonū vt eloquia dicūt eſt ē quo oia ſubſiſtūt: et ſunt tanq̄ ex pfecta cā producta. et in quo oia ſubſiſtunt: tā q̄ in omnipotēti profundo cuſtodita t cōtenta: ad quod oia cōuertūtur: quilibet tanq̄ ad finem ſuū et quod omnia affectāt. Sed ex quo alia ſubſiſtūt dicit intentionē efficientis. in quo etiam omnia ſubſiſtūt. dicit intentionē cauſe formalis: t ad quod omnia conuertūtur: dicit intentionē cauſe finalis: bonū igitur dicitur ſm intentionē cauſe efficientis formalis et finalis. Mō ſi eſt: nulla erit diſtinctio que poſita eſt. in precedentib9: cum tractauimus de intentionib9 vnius et veri: q vnū dicitur ſm intentionē efficiētis: verū ſm intentionē cauſe formalis: bonū ſm intentionē ſiue rōnē cauſe finalis. ¶Itē cum Boecius deſcribat bonū ſm q deſiderat ab omnib9. cū non cōueniat niſi ſūmo bono: nō eſt bene aſſignata: ¶Item cum alie aſſignentur vt extrahitur a beato dyoniſio. Bonum diffuſiuum vel communicatiuum ſui eſſe: ex quo videtur in infinitum bonorum diffuſio. Et iterum bonum eſt indiuiſio actus a potentia. Et iterum bonum eſt ſm Dionyſ. ex quo omnia ſubſiſtunt. et in quo omnia conſubſtantiantur als conſeruant t ad quod omnia conuertuntur. que eſt ratio huius diuine notificationis boni. ¶Reſponſio. quia cā finalis eſt cauſa cauſarum. ſicut patet in inferioribus. quia finis mouet efficientem. efficiens mot9 querit materiam ad opus prout cōgruit fini. vt ad finem ſectionis querit ferrum ex quo fiat ſerra. deinde imprimit formam in materia ſm intentionez finis. Inde eſt q finis induit rationem aliarū cauſarum que principaliter ſunt cauſe efficientis inquantum mouet agentem. formalis inquantuz regula eſt agentis ad hoc q perficiat opus ſuum. finalis vero inquantum completur opus: materialis autem cauſa non dicit eaz que agat ſed de qua agatur aliquid. t ideo minus vere cauſa ſit cum finis ſit. Bonum ipſum bonum inquantuz mouet induit rationem agentis. inquantum regulat rationem artis vel exemplaris. inquantuz complet eſt in ratione proprie cauſe finalis.

Ad aliud.

¶Ad aliud dicendum q intentio boni poteſt conſiderari vel in ratione finali vel in ratione efficienti. vel in ratione formali. In ratione finali bonum eſt quod deſideratur ab omnibus. In ratione efficienti bonum eſt diffuſiuuz ſui eſſe. In ratione formali bonum eſt indiuiſio actus a potentia. t hec notificatio expoſita eſt in queſtione de vnitate ſimul. In ratione omnium dicitur. bonuz eſt ex quo omnia ſubſiſtunt.

Ad ſcōm

¶Ad aliud quod obiicit de hoc bonum eſt quod deſideratur ꝛc. Dicendum q hec diffinitio abſolute dicta eſt ſummi boni. ſed ſcōm menſuram bonitatis in vnoquoq; contrahitur vt ſic intelligatur bonum in vnoquoq; genere: eſt q̄ deſideratur ab omnibus illius generis ſicut ſanitas bonū eſt quod deſideratur a ſenſibili

Ad tertium.

¶Similiter dicendum q bonum eſt diffuſiuum ꝛc. abſolute dicta eſt de ſummo bono: tamen contrahitur ad omne bonum ſubſtantialiter quia in omni bono ſubſtātiali eſt eſſentia a qua eſt potētia: t a potentia actio: t actio reſultat in finem.

Membrum quartum.

Utrū eadem ſit bonitas in oībus rebus Boetius.

Aug.

QUoſtea queritur an eadem ſit bonitas in omnib9 bonis. Ad quod ſic arguit Boetius de conſo. philo. omnia vnum deſiderant. ſed vnum ipſum monſtrauimus eē quod eſt ſummum bonum: cuncta igitur bonum petunt q̄ ita deſcribas. Bonum eſt quod deſideratur ab omnibus. ex quo relinquitur q vnum eſt bonum t bonitas in bonis omnibus. t illud ſummum bonum. ¶Item aug. vij. de trinitate. bonuz eſt hoc bonum eſt illud. tolle hoc tolle illud t vide ipſum bonum ſi potes. ita deum videbis. non alio bono bonum: ſed omnis boni bonum.

¶Item auguſtinus in eodem. pudeat cuz alia nō amentur niſi quia bona ſunt eis inherendo: non amare bonum ipſum vnde alia bona ſunt. ergo ipſum bonum quod amatur eſt in bonis vnum.

¶Item auguſtinus in eodem. cuz animus placet nobis vt eum luci corpore preferamus. non in ſeipſo nobis placet: ſed in illa arte de qua factus eſt. in de enim approbatur factus vbi videtur faciendus hec eſt veritas t ſimpliciter bonum. ex hoc relinq̄tur. ſi non alio approbatur t placet q̄ ſimplici bo-

obiectio. no.q non est bonum nisi primum in bonis.

¶Item cum dicitur res est bona.aut predicatur prima bonitas:ꝛtunc habetur propositum.aut bonitas alia a prima:queritur ergo de illa cum sit ipsa bona.aut est bona bonitate prima: aut alia. erit ergo deducere in infinitum.aut dicetur q bonitas que predicatur est bona seipsa.si hoc ergo est prima bonitas.

Boecius ¶Item iuxta Boetium de ebdomadibus. subla to primo bono mente ꝛ cogitatione ea que sunt bona sunt.non tamen sunt bona.relinquitur ergo q primum bonum de omnibus bonis predicatur cū dicantur bona. ¶Contra bonum conuertitur cū ente:ꝛ bonum esse cum esse.si ergo non est vnuꝫ eē in entibus omnibus:ergo nec vnum bonuꝫ vel bonitas sed differens in omnibus bonis.

¶Item si conuertuntur esse ꝛ bonum.quia quicquid est in eo quod est bonum est:vt dicit Boeti9 ꝛ augu.cum dicitur hoc bonum.est quod predicatur bonum quod est deus.ergo ꝛ esse quod est deꝰ. ergo ꝛ omnia habent esse quod est deus qō est falsissimum.

Augu. ¶Item duobus modis dicitur animus bonus secundum Augustinum in.vij.de trinitate.voluntate ꝛ natura.sed bonitas que est animus bonus voluntate est accidentalis nec est prima bonitas.

¶Item bonitas que est bonum natura sui generis non est prima bonitas.quia illa est secundum quam differt a bonitate corporis.ꝛ dicitur animꝰ corpore melior.vnde dicit augu.vt sit animus bonus.video agendum esse voluntate.non q idipsuꝫ quo animus est non est aliquid boni. Nam vndeiam dicitur ꝛ verissime corpore melior.ꝛ constat q vtrūqꝫ multiplicatur in creaturis bonis.relinquitur igitur q plures sunt bonitates in bonis alie a prima bonitate.ꝛ q prima bonitas nō predicatur cum dicatur hoc est bonum.

Augu. ¶Item aug.in de li.ar.sicut multa ꝛ diuersa sunt que in luce solis homines vident.lux tamen vna ē ita multa sunt bona atq; diuersa ex quibus vnusquisq; eligat ad fruendum sibi summum bonum. ipsa tamen lux sapientie qua hec videri possunt oī bus sit vna communis.

Rñ.ꝑz diuersos diuersimoda. ¶Respondetur ꝑm diuersos differenter.quidam enim distinguunt q dico bonum absolute ꝛ q dico bonum aliquid tale vel tale:sicut esse absolute ꝛ esse tale siue aliquid secundum quod dicit porretanus in commento libri de ebdomadibus Boetij exponens illam ebdomadam diuersum est esse ꝛ id quod est.hic commemorandum videtur q diuersorum philosophorum in diuersis facultatibus vsu diuerso esse ꝛ esse multipliciter dicuntur. Maꝫ ꝑm theologos diuina essentia quam de deo predicamus cum dicimus.deus est omnium creaturarū dicitur esse.cuꝫ enim dicimus corpus est vel homo est vel huiusmodi.theologi hoc esse dictum intelligunt quadam extrinseca denominatione ab essentia sui principij.non enim dicunt corporalitate corpus esse sed esse aliquid.Et similiter vnumquodq; subsistens essentia sui principij.predicant non esse aliquid sed eē.illa vero que de ipsa sunt creata subsistentia sicut cum corporeitate esse substantiam quantum quale ꝛc.non esse absolutum sed esse aliquid.Et ad eundem modum quicquid operante summo principio est eadem principali ꝛ increa a essentia debent esse:suo vero quolibet genere aliquid esse.Illorum vero phariseorum quibus sue facultatis genera sunt sola illa que ex principio esse ceperunt.alij quelibet illa oratione suarum the

mata idest materias de quibus loquuntur eodem quo debent esse debent etiam esse aliquid.vñ etiā hoc verbum est:dicunt de omnibus equiuoce predicari.Alij vero diuidunt ꝛ ea que subsistunt dicūt esse subsistentijs ꝛ esse aliquid his que subsistentias comitantur inter valleribus scilicet mensuris ꝛ qualitatibus.ceteris vero septem generum predicamentis eadem subsistentia nec esse nec aliquid esse concedunt.Similiter ꝛ nullū horum q̄ abstractio mathematica ab his de quibus predicantur diuidit vel esse vel aliquid esse consentiunt. Ergo cum dicitur diuersum est esse ꝛ id quod est esse ꝑm theologicos quidem intelligitur eē id quod est principium id vero quod est:est illud quod ex principio est.Sed secundum alios philosophos esse subsistentium sole illorum que predicatur subsistentie. que vero sunt ea tantum que illas in se habendo subsistunt.sic ergo secundum theologos ꝛ secūdum alios philosophos recte potest dici diuersum est esse ꝛ id quod est. Simili modo dicendum de bono. q secundum theologos bonitas qua id quod est esse habet bonum esse aliquid vel tale vt bona natura bonus animus bonum corpus est multipleꝛ in bonis ꝛ multipliciter in bonis. Secundum primum modum diuersum est id quod bonuꝫ ab esse bonū sicut diuersum esse ꝛ quod est.esse enim rerum ꝛ eē bonuꝫ dicitur essentia principij ꝛ essentia finis. id vero quod est vero est ipsa substantia rei create. et ideo nō sequitur q habent esse deus quia hoc modo non est predicatio formalis.cum dicitur res est bona absolute:sed est predicatio per denominationem a causa.sicut dicitur opus humanum.non q̄ humanitas insit operi vel opus idem humanitati sed humanum quia ab homine.ita res dicitur bona quia a bono principio vel ad bonum finem. Secundum modum secundum cum dicitur hec est bona natura vel bonus homo ꝛc.est predicatio per inherentiam. Secunduꝫ vero philosophos bonitas qua habet res esse bona ꝛ esse bonum talc:est bonitas sue perfectionis.ꝛ est multipleꝛ bonitas in omnibus bonis:tamen propter relationem quam habent ad summam bonitatem dicitur bonitas:absolute vero ipsa rei essentia.

¶Aliꝫ vero visum est aliter dicendum cum dicitur creatura est.supponitur duplex esse.scilicet eē creatum quod est in creatura:ꝛ esse deum vt a quo est illud esse.eodem modo cuꝫ dicitur quicquid est bonum secunduꝫ q̄ intelligitur de substantijs: ponitur duplex bonitas.scilicet creata ꝛ increata. Bonitas creata vt que inest ipsi substantie. bonitas autem increata vt ad quā omnis bonitas creata.quia bonitas naturalis cuiuslibet substātie nihil aliud est q̄ substantialis differentia.que dicitur bonitas secundum comparationem quam habet ad primaꝫ bonitatē.i.ꝑm q est ductiua vel ductibilis ad ꝑmā bonitatē.ex hoc patet q circūscripta prima bonitate ꝛ re ꝛ intellectu nihil est bonū vel intelligitur esse bonum:sed aliquid est album aliquid rotundum sicut dicit Boetius. Et hoc patet veritas autoritatis aug.supradicte.quoniā omnis creatura est bonum hoc bonum illud bonum. si sublatum fuerit hoc ꝛ illud:non remanebit nisi bonum quod est deus.

¶Item secundum hoc intelliguntur amari in arte in qua facta sunt.cum scilicet referuntur ad causam summam qō est primum bonum.

Sol.ad obiectionē. ¶Preterea.ad hoc quod obijcit cum dicitur.bonitas est bona.aut predicatur bonitas prima ꝛc. Dicendum q in rectitudine predicatur bonitas creata.

creata.sed in obliquitate increata.quia intelligitur bonitas que est ad primam bonitatez.que aliter dicitur de re bona quod dicitur bonū:aliter de bonitate qua dicitur res bona. Cum enim dicitur hec res est bona.predicatur bonitas per inherentiam.quia bonitas ineſt huic rei. Cum vero dicitur bonitas huius rei est bona:predicatio dicitur per identitatem. Et cum infertur.ergo est bona seipsa ꝛ non alia bonitate. distinguē dum:quia si quod dicitur de ipsa excludat aliaꝫ bonitatem formalem.verum est.si excludit aliaꝫ bonitatem effectiuam vel finalem:falsa est . Et ideo non sequitur.ergo est prima bonitas.sed sequitur.ergo non informetur alia bonitate q̄ vis sit ab illa bonitate ad aliam bonitatem que est prima bonitas. Sed cum ens dicatur absolute secundum intentionem causalem.bonum vero dicatur secundum intentionem causalem. non videtur habere veritatem qō inducunt de ente. q scilicet cum de creatura dicitur est: intelligitur ens primum nisi per consequentiaz. quia sequitur est: et non ens a seipso.ergo ab alio ꝛ illud est ens primum ꝛ ita ens primum intelligitur in ente creato. Sed quantum ad primam intentionem boni.intelligitur bonum increatum quia si intelligitur bonum creatum intelligitur bonum per participationem.in eo q est per participationem bonum necessario intelligitur qō participatur bonum.ꝛ illud est bonum summū.

Augu. Breuiter ergo dicendum ꝑm augu.in.vij.de trini. si poteris sine illis que participatione bona sunt perspice ipsum bonum cuius participatione bona sunt. simul enim ꝛ ipsum intelligis ꝛ audis hoc bonum ꝛ illud bonum. Dicenduꝫ ergo q bonum per essentiam est idem in omnibꝰ bonis.ꝛ illud est summum bonum. Bonum vero per participationem siue bonitas differens ꝛ ex dictis ꝑz solutio ad obiecta mota.

Membruꝫ quintū.que sint differentie boni.

Que sint differētie boni. QEnde queritur que sint differētie boni. Nam cum bonum sequatur ens.in quot ꝺfias multiplicabit ens ꝛ bonū. sz ens multiplicat ꝛz gña.ergo ꝛ bonū.

¶Contra.bonum dictum de substantia de qualitate ꝛ quantitate dicitur ꝑm eandem differentiam boni.s.boni nature:sed non dicitur ꝑm eādem differentiam entis.relinquitur ergo q non erunt eedem differentie entis ꝛ boni.

¶Item q̄ huis vnum sequatur ad ens.non tamē differentie vnius multiplicantur ꝑm decem genera:immo solum ꝑm quattuor modos.naꝫ ꝑm substantiam dicitur identitas.ꝑm quantitatem equalitas.ꝑm qualitatem similitudo.ꝑm situm ꝛ vbi simultas:ꝛ iterum aliꝫ modis sicut dictū est prius. ¶Item simili modo nec differentie vni multiplicantur ꝑm differentias genecrum.immo ꝑm Ansel.veritas distinguitur in veritate signi ꝛ veritate rei.Et veritas rei in veritatez que est seipsa vt veritas diuina.ꝛ veritatem que est ab alia ꝛ veritas creata.Et hoc multipliciter.nā est veritas naturalis.ꝛ veritas cogitationis.ꝛ veritas voluntatis ꝛ veritas actionis.Preterea veritas signi diuidit in veritatem complexi:ꝛ veritatem incomplexi.Et veritas incomplexi in veritatem vocis ꝛ intellectus ꝛ yconie siue imaginis ꝛ actus.pari ergo ratione nec differentie boni accipiuntur ꝑm differentias entis: sicut nec differentie vnius ꝛ veri.

¶Item si dicatur q est multiplicatio materialis.ꝛ hoc modo multiplicatur bonum per differentias entis.ꝛ est alia multiplicatio formalis que multiplicatur per differētias sue intentionis.hoc modo diuiditur in bonum per essentiaz ꝛ in bonum per participationem:ꝛ bonuꝫ p participationem:in bonum nature.bonum et genere.bonum moris.bonum gratie.ꝛ bonum glorie queritur quare non multiplicatur ꝑm rationem formalem ꝑm differentias entis? Si dicatur q intentio boni addit ad ens comparationem ad actum.ꝛ.relationem siue finem.Et ratione huius comparationis est formalis multiplicatio boni.¶Contra.obijcatur depositis differētijs. Nam omnes differentie causarum incidunt in predictis differentijs boni. Maz bonitas prime cause est bonitas per essentiam.bonitas vō causati est per participationem:sed per comparationem ad efficiens dicitur bonum nature.sic enim res bona dicitur:qa a bono vt dicit Boe.per cōparationem ad efficiens dicitur bonum in genere. Nam forma actionis contracta ad materiaz propriam dicitur bonū in genere.vt pascere esurientem.per comparationem ad causam formalem que est ꝑm circūstantias ꝛ moduꝫ actionis. bonum moris ꝑm virtutes consuetudinales. et bonum gratie ꝑm virtutes gratuitas per cōparationem ad finem bonum gratie.non ergo differentie boni accipiuntur.ꝑm comparationez siue intentionem cause finalis tm:immo ꝑm comparationem ad omnia genera causarum. ¶Itē cum assignantur differētie boni tres.s. honestū vtile delectabile.quomodo accipiuntur cuꝫ precedentibus. ¶Itez aug.in li.de li.ar. distinguit bona.maxima.magna.minima.ꝛ maxima virtutes.minima species inferioris quarumlibet.magna potentie anime.quomodo cum precedentibus differentijs se habebunt?

Augu.

Rñsio ad.q. Boetij ¶Rñ.ꝑm q dicit commētator libri Boetij de ebdomadibus. Bonuꝫ duobus modis dicitur. absolute ꝛ in comparatione. Absolute bonuꝫ dicitur qō ꝑm se bonum:sicut deus.vel hec res dicitur in se bonum.in comparatione qō est bonū ꝑm vsum.hoc est cuius vsus est bonus. quemadmodum deus dicitur bonus nobis vel panis bonꝰ ꝺ esurienti.accipiunt ergo ꝺfie boni ꝑm q ꝑsiderat absolute q̄tū ad rem cuius est.ꝛ hoc mō assignant ꝺfferētē rōnē indiuisiōis actꝰ a potētia q̄ est absoluta rō boni.aut ergo idiuisio actꝰ ꝛ potētie q̄ sunt idē.hoc mō est indiuisio bonitatis ī deo in quo idē actꝰ.i.pfecto ꝛ cōplemētū ꝛ potētia. Aut est indiuisio actꝰ ꝛ potētie q̄ sunt diuersa vt in creatura. Aut ergo est indiuisio actꝰ ꝛ potētie ꝑm q est.i.ꝑm eē rei aut actiōis.ꝑm q actio aut actꝰ q̄ acq̄rit rei p actionē. Si est indiuisio actꝰ a potētia ꝑm q est ꝛ sic ē bonū nature. ꝛ si est actiōis ꝑm q actio sic est bonū ex gñe. Mā forma actiōis gñaliꝫ tracta ad materiā ꝺ bonuꝫ in gñe.vt pascere esurientē. Si est actꝰ rei q̄ acq̄rit p actionē.aut igit acq̄sitio illiꝰ actꝰ siue pfectionis p̄ncipiū hz ī nobis.aut extra nos aut hz partim in nobis. Si hz p̄ncipiū in nobis sic ē bonū moris.i.virtutis pollicite qō acq̄rit volūtaria cōsuetudine. Si hz p̄ncipiū extra nos:sic est bonū gr̄ie qō a solo deo hz p̄ncipiū. si hz p̄ncipiū intra nos ꝛ extra:sic est bonū gr̄e.sic em̄ ꝺt.b.ber̄n.de gr̄a ꝛ̄li.ar.tā absq; ꝓsensu recipiētis q̄ absq; gr̄a dātis.ꝛ loq̄t de gr̄a ꝑm q ī adultis.nā ad hoc requirit infusio ex pte dei:ꝛ ꝓsensus ex pte lib.ar. quēadmoduꝫ in pueris ministerij sacri ex parte

hois ⁊ opatiõe indiuiſibilis dei. Scõz ꝟo q bonũ ꝓſiderak ſm vſum. duob⁹ modis ꝓtingit. naz ꝓſideratiõe gñali boni ſiue creati ſiue increati: accipiunk dr̃ie iſte honeſtũ ōlectabile vtile ſz honeſtũ ōt diſpõnẽ ſm quã vſus boni mouet rõnabilẽ. q⁹ ſicut ōt aug. honeſtas eſt pulchritudo intelligibil̃ delectabile: diſpõnẽ ꝟz quã mouek cõcupiſcibil̃. vtile: diſpõnẽ ſm quã mouek irascibilis. vtile eñ icludit arduũ ⁊ difficile ⁊ hmõi. Ardua eñ ⁊ triſtabilia ꝓferentia ⁊ vt ſectationes ⁊ hmõi q̃ ꝓferũt ad ſanitatẽ ex q̃dã ſtrẽuitate ꝛbz vigorẽ ai appetitu⁹. ⁊ hoc appetitus irascibil̃. Itẽ ꝓſideratiõe ſpãli ſm q vſus boni coartak ad bonũ creatũ. accipiunk dr̃ie boni ſm aug. de li. ar. in maria in minia ⁊ in media. Mã bonũ quo nõ ꝓtingit male vti ſunt virtutes ⁊ iõ maxima. Bonũ ꝟo quo ꝓtingit bñ ⁊ male vti ⁊ tñ non vtunk ſunt ſpẽs corpales. Bona ꝟo q̃b⁹ eſt bñ ⁊ male vti. ⁊ tñ vtunt alijs ſunt potẽtie aie. ¶ Cõcedẽdũ igit q nõ accipiũr dr̃ie boni formal̃ ſz dr̃ias entis. ⁊ hoc q bonũ addit intẽtionẽ cãe finalis.

¶ Ad illud ergo q̃ obijcit q ſm intẽtionẽ finiſ nõ accipiunk p̃dicte dr̃ie. dr̃ſm q imo. nã bonus aut eſt finis ⁊ ſic eſt bonũ p eſſentiã. aut eſt ad finẽ. ⁊ ſic eſt p participationẽ. Et ſi ad finẽ, aut ergo ſm id q̃ ſum⁹. ⁊ ſic ẽ gñalis diſpõ in oi creatura. ⁊ ſic eſt bonũ nature. aut ſm id q̃ bñ ſum⁹ ⁊ hec eſt diſpõ rõnalis creature. aut ergo in finẽ ſm quãdã poſſibilitatẽ additã volũtati q̃ eſt ex bono in gñe. aut ẽ ſm ſupadditã quãdã diſpõnẽ vt diſpõ virtutis pollitice. aut ſm quãdã neceſſitatẽ. ⁊ ſic eſt bonũ gr̃e. diſpõ ei gr̃e in volũtate ẽ. ſicut diſpõ neceſſitatis in materia ad ſuſceptionẽ forme. aut ſm vltimã cõpletionẽ ⁊ iformationẽ ſic eſt bonũ gr̃ie. ¶ Ad aliõ ꝟo q̃ obijcit dõz q̃ act⁹ ſumpt⁹ ſm q̃ttuor cãs nõ ptinet ab bonũ niſi ſm cõpationẽ quã hz vnaq̃z cã ad cãm finale. Cã eñ final̃rõ eſt aliaz cãrũ. faber eñ ſerraz facit de ferro acutã. q̃re de ferro: q⁹ aptior eſt ad ſecãdũ. q̃re acutã: q⁹ ad ſecãdũ. cã igit̃ mãlis ꝛfor mal̃ ſz finalẽ. ſil̃r efficiẽs. nã finſ mouet efficiẽtẽ

Augu.

Cõclusio.

Ad obiectionẽ ſol.

De ꝙnientia bonitatis in bonis.

Augu.

Membrum ſextum.

QUerik ꝓiir de ꝙnientia bonitatis i bonis. vr̃ q nõ poſſit eẽ cõe ſm aliq̃d rei dictũ eñ de ſummo bono eſt idipſz. q⁹ ſicut dicit aug. in li. de tri. nõ eſt i deo altez eẽ deũ. ⁊ eẽ bonũ: vel eſſe ⁊ eſſe bonus. ergo bonũ dictũ de deo eſt indifferẽs illi. ergo nõ põt eẽ cõe in ſummo bono ⁊ in creato bono: ſicut nec hoc ipſm de⁹. ¶ Itẽ ſi eſt cõe. ergo eſt accipe q̃ cõe ⁊ q̃ eſt ꝑpriũ: ergo ꝓpoſitionẽ quãdã. ¶ Si fortedicas bonũ eẽ cõe ſm cõem bitudinẽ ad ꝙſimilẽ effectũ eſſe in creaturis. ⁊ ſic bonũ non opz ponere in ꝑmo niſi cẽntiaz ipſam. ſz ꝓter hoc hz quãdã relationẽ ad quẽdaz effectũ in creatura.

In cõtrariũ

¶ Cõtra. ſi bonũ eſt ex hac rõne cõe: ſed eq̃ ſe hz creatura ad ſuã effectionẽ ſicut de⁹ ad ſuã. ergo bonus aliq̃l̃ ꝓticipabile. q⁹ ſicut ab hac egred ẽ ita ab illa. ¶ Itẽ ſm hoc bonũ trahit rõne a poſteriori. ſ. ab effectu. cũ al̃r determinent intẽtiones ſm q ſummũ bonũ ſicut bonũ p ſe: ⁊ q illa ſunt bona ab ipſo. ¶ Propter hoc al̃r dõm eſt i bono. ⁊ in his q̃ nõ manifeſte exꝑmũt actũ iſpiciẽtẽ creaturã ſpal̃r. ⁊ al̃r in illis q̃ exꝑmũt: in ill̃ eñ eſt cõitas ſm cõpationẽ aut habitudinẽ q̃ ẽ in effectu. vt in illis q̃ ꝓnotank. vt punit. iuſtificat. iſta nõ ſunt ꝓtraria niſi q̃tũ ad effectũ cõnotatũ. vñ punit dictũ de deo nihil copulat creatũ ſz ꝓnotat. dictũ de creatura copulat q⁹ ꝑpus ꝓnotat. ſed in illis q̃ nõ exꝑmũt al̃r eſt cõitas ꝓter p̃dictaz: q⁹ p ſe ⁊ ꝑpe ſe ꝙnenit deo. creaturis ſm q ab ipſo ⁊ ad ipm. ⁊ hec eſt cõitas ſm ꝑpus ⁊ poſterius. ⁊ hoc manifeſtũ eſt. q⁹ obliq̃ intelligik i illo Bonũ eñ de deo ōt q⁹ finis bonũ. ō creatura q⁹ ꝓordinationẽ hz ad finẽ ſicut ens: ſz ꝑpus de ſubſtãtia q̃ eſt p ſe ens: ſm poſteri⁹de accidẽte q⁹ ẽ ꝑ ſubſtãtiã. ⁊ ita idirecte ⁊ ꝑ poſteri⁹de creatura ⁊ ibi eſt accipe cõe ⁊ ꝑpriũ q̃tũ ad modũ dicẽdi.

Ad obiectionẽ ſol.

Membrum ſeptimum

QOnſequẽter q̃rik an notio ⁊ amor ſummi boni ſint nobis a ꝙditõe indita et impſſa mẽti. oẽs eñ volũt eſſe btĩ. ſed btĩtudo eſt ſummũ bonũ. ergo amor ſummi boni eſt oi rõnali nature ipreſſus. ¶ Itẽ bonũ ſummũ eſt q⁹ deſiderak ab oibus ſed q⁹ oi cõuenit eſt impſſum nature. ergo deſiderũ amor ſummi boni eſt impſſus nature. ¶ Itẽ aug. ij. ō li. ar. añ q̃ btĩ ſum⁹ impſſa eſt nobis notio boni tatis. ꝓ hãc ſcim⁹ ⁊ ſine illa dubitatiõe dicimus btõs nos noſſe velle. nẽo aũt btus eſt niſi ſũmo bono. ergo notio ſummi boni ⁊ btitudinis ẽ nobis impſſa. ¶ Itẽ boe. in li. de ꝙſo. oẽs hoies boni ⁊ mali pariter indiſcreta intẽtiõe ad bonũ ꝙuenire mtunt. ¶ Cõtra. oĩs volũtas directa ad id ad q⁹ nata eſt: recta eſt laudabilis. ſi ergo volũtas ⁊ intẽtio rõnalis eſt ad ſummũ bonũ nata: cũ oĩs volũtas ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ ſit nata ad ſummũ bonũ. ergo oĩs volũtas ſiue oĩm volũtates ſunt recte. q⁹ eſt manifeſte falſũ. ¶ Itez ignorãtia veri boni ĩuenik i mltis. ergo ſil̃r erit ſubſtãtia ⁊ ignorãtia boni. ¶ Rñ. ſm boe. de cõſo. Sũmũ bonũ q⁹ eq̃ bonis ⁊ malis ꝓpoſitũ ẽ. boni q̃dẽ naturali offõ virtutũ petũt: mali ꝟo ꝓ malã cupiditatẽ. q⁹ naturale offm adipiſcendi boni nõ eſt idipſm quo conanſ adipiſci. amor ergo ⁊notio ſummi boni nobis impſſus eſt ſm habitũ ⁊ ſenſum nature q̃uis a bono ꝙtingat aberrare ⁊ deuiare ſm opinionẽ ⁊ appetitũ elatõis ꝓaue. ¶ Ad illud q⁹ obijcit diſtinguẽdũ ſm dama. q̃ eſt volũtas naturalis ſz quã oẽs recte appetũt ſummũ bonũ. ⁊ voluntas electiua ſiue ꝓſiliatiua ſm quã eligik q⁹ nõ eſt ſummũ bonũ ⁊ ꝓferk ſummo bono: ⁊ iõ ẽ nõ recta. In malis ergo eſt volũtas naturalis recta ſine errore. electiua nõ recta ⁊ cũ errore. Vñ aug. in. ij. de li. ar. in q̃tũ oẽs hoies appetũt vitã btãm nõ errãt. in q̃tum ꝟo q̃ſq; nõ tenet eãvite viã q̃ ducit ad btitudinẽ errat. cũ fateanſ nolle niſi ad btitudinẽ ꝓuenire. Errorẽ eñ ꝓſeq̃k aliq̃d q⁹ nõ ad id ducit quo volum⁹ ꝓuenire. ¶ Ad illud ꝟo q⁹ obijcit dõm q notio eſt in ſenſu nature. ignorãtia ꝟo in peruerſitate opinionis erronee. vñ nota q⁹ ōt aug. in li. de li. ar. ſenſus aliq̃n veracior eſt q̃ opinio. ſi illa de errore ille de natura eſt: velut cum eger plerũq; aq̃ frigida ꝓdulcibil̃r delectak quã tñ ſi biberit credit eſſe nocitura. Aliq̃n veracior opinio q̃ ſenſus ſi credit arti medicine obeſſe frigidã: cuiz reuera oberit ⁊ tñ bibere delectet. Aliq̃n vtrũq; in veritate eſt. cũ id q⁹ ꝓdeſt non ſolũ ibi credik ita: ſed etiã libet. Aliq̃n vtrũq; inerit cum id q⁹ nocet ⁊ ꝓdeſſe nõ credik ⁊ bibere nõ deſinit

Augustinus.

In contrariũ argumentuz

Scõm. aug.

In cõtrariũ

Rñſio ad.q. Boetij

Ad arg. ſol.

Aug.

Alĩs fateamur. Ad ſcõm.

Aug.

Responſio.

Membrum octauum.

DEinde q̃rik an ſummũ bonũ dicat additionẽ ad bonũ. Ad q⁹ ſic. q̃cũq; ſic ſe hñt. vt vnũ. nõ addit aliq̃d ſup alterus nec vtrũq; addit ſup tertiũ aliq̃d: ſunt eadẽ ſimpl̃r. Sen⁹ eñ e ſpẽs pp hoc dr̃iaz hñt q⁹ vnũ ñ ſit alter q⁹ vnũ addit ſup alter. ſpẽs ei addit vltra gen⁹ dr̃iã. Simil̃r riſibile addit ſup rõnale i hoĩc q⁹ potẽtia ridẽdi q̃ dr̃ hõ ⁊ potẽtia rõcinãdi ſi dr̃ rõale nõ ſunt eadẽ ⁊ pp hoc addunt

An ſummũ bonum dicat additionem ad bonũ ꝓ

bat q⁹ nõ

Utrũ a ſummo bono fiuant oĩa ſz ratienem bonitatis.

ſup terciũ: ſz ſũmũ bonũ nõ addit aliq̃d ſup bonus ſimpl̃r: ſic nec ſic: nec ſunt plures modi additiõis vnũ: igit̃ ñ addit ſup alter. ſz ſunt eadẽ ſimpl̃r. Minor ꝓz: nã ſi ſũmũ bonũ addit aliq̃d ſup bonũ aut addit bonũ aut nõ bonũ. Mõ addit nõ bonũ q⁹ ſic eẽt ex bono nõ hõ: q⁹ eẽt incõuenies nec eẽt ſũmũ Si addit bonũ: aut idẽ ſibi aut diuerſũ. Mõ idem: q̃n idẽ nõ addik ſibi. Si diuerſũ ergo ſũmũ ẽ ex bono ⁊ bono. ergo eſt ꝓpoſitũ ſz hoc eſt falſũ: q̃n ipz ẽ ſũme ſimpler: ſũmũ ergo bonũ nihil addit ſup bonũ rõe cui⁹ dr̃ ſũmũ. Si dicak q⁹ bonũ ſimpl̃r ẽ cõe ⁊ diſtrahik ꝓ ſũmũ ⁊ ñ ſũmmũ: vñ bono ſimpl̃r aliq̃d addit vt fiat ſũmũ. Obijcik i cõtrariũ q⁹ ñ ẽ additio alicui⁹ ad alter nisi ei⁹ q⁹ eſt ꝓter ipz: ſz illo additũ ñ ẽ ꝓter bonũ q⁹ nõ ẽ ñ bonũ nec aliũ bonũ ergo idẽ ſeq̃k q⁹ ꝑpus. ¶ Itẽ aug. i. vij. li. ō tri. bonũ hoc bonũ illũ: tolle hoc tolle illũ: ⁊ vide ipz bonũ ſi potes: ⁊ ita deũ ꝟ videbis: ⁊ ñ alio bono bonũ ſz bonũ oĩs boni. Ex hac autoritate pz q⁹ bonũ ſi oĩb⁹ ẽ ipz bonũ ſũmũ. ¶ Cõtra bonũ diuidik ꝓ ſũmũ. nõ ſũmũ: ergo poſſuz itelligere bonũ i hac creatura ñ cõitellecto ſũmo: ⁊ hoc ẽ q⁹ dicit boe. circũſcribak ꝓmũ itellectũ adhuc ẽ itelligẽ hoiez ſub itẽtõe hois ſicut põt intelligi ens ſm q⁹ ſit non intellecto ſummo ente: contingit ergo intelligere hoc bonũ circumſcripto ſummo bono ſicut hoc ens circumſcripto ſummo ente. Bonũ ergo ⁊ ſummum bonũ non ſunt eadem ſiue conuertibilia. ergo aliquid addit ſummũ bonum ſuper bonum. ¶ Solutio dicendum q⁹ ſummũ bonum non addit aliquã rem ſup bonum ſimpliciter: ſummũ eñ bonũ ſimpler eſt. Unde nõ conſtat ex pluribus bonis: ſed non ſummum bonum non eſt ſimpler bonus: ideo poſſum ibi intelligere bonũ ⁊ bonuz: q⁹ in creatis materia non cointelligit formã quorũ vtrũq; eſt bonũ recõuerſo. ſiue illud quod eſt ad modum materie q̃ illud quod eſt ad modũ forme ⁊ econuerſo. Ideo ergo bonum ſummum ſimpl̃r bonũ eſt: nec facit aliquam additionẽ ſm rem ſuper bonũ: immo idem ſunt ſm rẽ ⁊ equalis eſt ambitus in ſuo ordine cũ bono: ſed differunt in hoc q⁹ dicẽdo ſummum bonum determino ipſum in cauſando: dicendo bonum determino ipſum in predicando ſiue in dicẽdo. Et ſz in predicando ſiue in dicendo bonuz ſummum determinek ⁊ ſpecificetur: q⁹ non eſt dicibile de oĩ bono: cõe eſt tñ in creando ſicut bonum in predicando ⁊ equalis ambitus q⁹ ipſum eſt cauſa oĩs boni: id autem eſt dicibile de oĩ bono. ¶ Mõ autẽ dicit Aug. tolle hoc tolle illud ⁊c. dicendum q⁹ ipſe procedit ab effectibus ad cãm ſm q⁹ bonuz in effectibus dat intelligere bonũ in cauſa. Unde q⁹ dicit bonum omnis videbit: verũ eſt bonuz oĩs boni in creando non in dicendo: immo q̃tum ad hoc dicit determinationẽ rõnis. ¶ Ad rõnem in contrariũ dicendũ q⁹ nõ eſt ſimile de eſſentia ſiue de ente ⁊ bõ. Ens eñ vel eſſentia non dicit cõparationem ad cãm ſicut bonuz: immo cum loquimur de re ſm ſuam eſſentiã: loquimur de ea abſolute. ſed bonum notat cõparationẽ ad cãm: bonũ eñ dicitur q⁹ a bono ⁊ q⁹ ad bonum: ⁊ ideo cum loq̃mur de re q⁹ bona ſit: loquimur per cõparatiõez ad ſuã cãm. Et ideo cum bonuz non ſummum ſit a bono ſummo tanq̃ a ſua cã efficiente: ⁊ in ipſo tanq̃ in conſeruante: ⁊ ad ipſum tanq̃ ad finem: ideo non poteſt intelligi iſto non cointellecto.

Augustinus.

In contrariũ argumentuz

So. ad auto. augustini.

Ad rationez in contrariũ.

Membrum nonum.

Onſequens eſt in quiſitio an ſummũ bonũ ſecum cõparatur naturã diuerſitatum. Et iterũ ſecũdo an requirat pluralitatem. Sed iſte inquiſitiones terminantur ei⁹dẽ rationibus quibus ſupra oſtenſuz eſt de vnitate diuia q⁹ ñ cõpatiak ſecũ pl̃ralitatẽ naturaꝝ ſz reqrit ei⁹ ꝓfectio pl̃alitatẽ ꝓfonaꝝ ſup q̃ſtionẽ de diuia vnitate. Itẽquerendũ ẽ ꝓnter an ſũma bonitas reqrat coexiſtẽtiã creature: ſz hec q̃ſtio termiata ẽ ſup q̃ſtionẽ ō. eternitate vbi oñdit eternitatis incõicabilitas: ꝓtra ponẽtes mũdũ eternũ. Sed q̃ ergo q̃rere de fluxu aliorꝝ bonoꝝ a ſũmo bono. Querik ergo an a ſũmo bono fluãt oĩa ſm rõnẽ bonitatis. Mõ aſtruit ꝑ boe. in lib. de ebdomadib⁹. Dia. bõa q⁹ a bono: ⁊ ꝑ beatũ aug. q⁹ ⁊c⁹ eſt bon⁹. ſũm⁹: querik ergo q̃re nõ ſil̃r ſm rõnẽ vnitatis v̄itatis ⁊ iuſticie. ¶ Ad q⁹ obijcik hoc mõ in ⁊o potẽtie ñdet vnitas. ſapiẽtie veritas. volũtati bonitas. ſz ſicut ꝓceſſus creaturaꝝ a creatore eſt ꝑ volũtatẽ ita ꝑ potentiã ⁊ ſapientiã. imo ꝑma rõ ꝓceſſ⁹ ad potẽtiã referk: q⁹ eñ ẽ potẽs iõ ꝓducit eas de nihilo. Iterũ ad ſapiẽtiã cũ ſit agẽs ꝑ cognitionẽ ⁊ ordinẽ: ſicut ergo creatura dr̃ bona q⁹ ꝓceſſus eſt ꝑ vnitatẽ cui ñdet bonitas. ita dz dici potẽs ⁊ ſapies q⁹ a ꝓtate ⁊ ſapientia: ⁊ ſicut bonitas reſpectu volũti eſt rõ ꝓceſſ⁹: ita ⁊ vnitas ⁊ v̄itas. ¶ Itẽ volũtas diuina ẽ ꝓncipal̃ ⁊ ꝑma reſpectu rer̃ fiẽdar̃: ergo vnaq̃z res dz dici volẽs vbi diſpoſitionẽ volẽtis q⁹ ea volẽte ſicut dr̃ bona q⁹ ẽ a bono. Simil̃r querik q̃re nõ dr̃ iuſta q⁹ a iuſto: ⁊ ad hoc dicit boe. in li. de ebdomadib⁹. bonũ eſt gñale: iuſtũ ꝟo ſpãle nec ſpẽs deſcẽdit ioĩa. Idcirco alia q̃dẽ iuſta alia ꝟo aliq̃d aliud ſz oĩa bonũ. Sz cõtra vniuerſe vie oñt miſcõia ⁊ v̄itas: ⁊ v̄itas ibi ſumik ꝑ iuſticia. ergo iuſticia ⁊ miſericordia ſunt i oĩb⁹ diuinis opib⁹. ergo reſpiciũt oẽm modũ creature. vniuerſalẽ rõnez creãdi. Iuſtũ ergo ⁊ gñale ẽ ad oĩa dei opa: ergo ſicut ẽ ꝓceſſus ſz rõnẽ boni ita ſm rõnẽ iuſti. ¶ Aliã rõnez ponit boe. i eo. li. ꝙ iuſtũ reſpicit actũ: bonũ ꝟo naturã: idẽ aũt ẽ i eo. ſ. i ꝛeo eẽ ꝙ agere: idez ẽ ergo i deo bonũ eẽ ⁊ iuſtũ. nobis ꝟo nõ ẽ idẽ eẽ ꝙ agere. ſ⁹ igit̃ idẽ nobis bon⁹ eẽ ꝙ iuſt⁹ ſz idẽ ẽ eẽi nobis q⁹ ſum⁹: oĩa igit̃ ſũt bona ſz ñ iuſta. ¶ Sz cõtra obijcik q̃n i creaturis ñ ẽ hoc vex ꝙ bonũ dicat eẽntiã vt viſum eſt: nulla eñ creatura ẽ ſua bonitas ⁊ tñ hoc ſupponik i ꝓdicta rñiõe. ¶ Itẽ Dam. ſi bonuz ſi iuſtũ dixeris de deo ñ naturã dices. ſz id q⁹ ẽ circa hmõi naturã: hmõi ãt ſt act⁹: ergo bonũ ita dicit actũ ſicut vex. ¶ Sol. dr̃m ꝙ i deo ẽ q̃dã trinitas q̃ relucet ⁊ repñtak i oĩ creatura. ⁊ ſz hoc dr̃ veſtigiũ: ⁊ hec attẽdit ſz hec trinitas vnũ verũ bonũ: alia ẽ i q̃ abũdat ipa rõnal̃ creaka rõe cui⁹ dr̃ imago q̃ ſolũ relucet i ipa: ⁊ attẽdit penes iſta: ſapiẽtia potẽtia volũtas: i rõnali eñ creatura dicim⁹ potẽtia volẽdi ⁊ potẽtiã diligẽdi: cũ igit̃ ꝓceſſus creaturaꝝ reſpiciat oẽz creaturã ⁊ nõ ſolũ rõnalẽ ꝓſtat ꝙ ñ dr̃ termiari rõ ꝓceſſ⁹ penes iſtã trinitatẽ i q̃ beat creatura rõal̃: ſz poti⁹ penes ꝑmã: ⁊ nõ ẽ ꝓceſſ⁹ i rõne potẽs vl̃ ſapiẽs vl̃ volẽs ẽ ãt ille ꝓceſſ⁹ ſm rõnẽ boni: ⁊ rõ hꝰ ẽ nã ſicut videm⁹ i rõali creatura ꝙ ſicut volũtas ẽ volũtas agẽdi: ⁊ dr̃ agẽs ꝑ volũtatẽ. ſz ſimiliter ſapia ⁊ potẽtia ſit ꝓncipiũ: ⁊ hoc ẽ q⁹ volũtas q̃ ꝓncipal̃r potẽt neceſſitatẽ in ope ipa tñ ñ agit niſi moueat a bono. vñ bonũ mouet volũtatẽ ad agẽdũ: nec agit niſi illo videat eẽ bonũ. cũ ãt illo cognoſcit eẽ bonũ: tũc exit i op⁹: vñ voluntas nõ mouet ſeipſa ſz mouet a bono. ſic dicim⁹ i ꝓio ꝙ ſz potẽtia ⁊ ſapia ⁊ volũtas q̃ ſt i ipo. ꝓducãt res: ipa tñ volũtas ẽ ꝓncipalioz cã. ꝓductoꝝ q⁹ põt neceſſitatẽ i ꝓductõe: ide eſt ꝙ ñ determiat. ꝓceſſ⁹ rer̃ ꝑ potentiã ſapiaz vt dicãt res egredi ſm rõnẽ pot̃ vl̃ ſapientis ſimiliter nec ſm rationem volentis ſz boni. q⁹ ſz diuina voluntas ſit ꝓncipalis cauſa huiꝰ productionis ponens in ea neceſſitatẽ voluntas tamen diuina in ratione volũtatis nũq̃ ſe mouet ad agendũ: ſed in ratiõe bonitatis. vnde ipſa bonitas quaſi mouet voluntatẽ: voluntas in ratiõe boi

Boe.

In oppoſitũ argumentuz primum

Secundum.

Tertium.

Rñſio ad.q.

nitatis mouet se ad producendū res. tunc em̄ vult producere quando videt quod bonum est. Bonus igitur motiuus est in processu rerum: non unus nō verum: cum unū referat ad potentiam: verus ad sapientiam. Et iterum processus est ꝑm rōnem boni creaturarum a creatore non ꝑm rōnem vnius veri potentis sapientis volentis. similiter nec ꝑm' rationem iusti: q; iustū non est motiuū: bonum em̄ trahit ipsam voluntatem ad actū producēdi ⁊ nō alia

Ad primum. ¶ Ad illud quod obiicit de iusto. dicendū q̄ licet iustum dicat condecentiā bonitatis diuine: tamen vltra ponit relationē ⁊ connotat effectū in creaturis: cum dicit deus iustus ratione cuius connotati iam ponit creaturas inesse. Justū enim in deo est illud ꝑm qđ alij tribuit ⁊ reddit quod suum est: tribuere autē alij hoc ꝑtz ponit creaturas esse in actu ⁊ propter hoc non respicit iustum processum: siue egressum creaturarum ꝑm earū actualē existentiā prout iam sunt extra causam in esse completo. Et

Ad secundus ideo non dicit rationem productionis earum. bonum autem non connotat effectum talem. Unde non est simile de bono ⁊ iusto. ¶ Ad illud qđ obiicitur q̄ iustum est generale. dicendum q̄ iustus dicitur dupliciter. vno modo prout determinatur in retributione pene vel premij ꝑm exigentiam meriti vel demeriti: ⁊ hoc modo dicit solū per cōparationem ad hominem cui solum fit retributio ꝑm meritum et demeritum. Alio mō dicit iusticia con

Ad tertium. decentia bonitatis diuine: ⁊ hoc mō dicit iusticia in omni opere: ⁊ posset esse q̄ res egrediunt ꝑm rationem iusticie: idest scōm condecentiam bonitatis. ¶ Ad aliud dicendum q̄ Damascenus nō dicit q̄ bonitas non sit natura: sed dicit nō dices naturam. vñ refert illud ad rōnem dicēdi: qui est em̄ nomen principij sicut ipse vult dicens essentiā nihil addendo nihil connotando essentie: sed bonū dicit ens cōicatiuum sui: vt dicit Damascē. vnde licet bonitas sit ipsa essentia: tamen dicit aliqđ additum super primā intentionē essentie a quo perficitur intentio huius nominis bonitas que est vt ad qđ omnia conuertuntur: vel est cōmunicatiuū sui: ⁊ ideo in intentione dicendi addit: ⁊ ideo dicit non dices naturam similiter ⁊ iustum: q; dicit eē tiam: ꝑz vltra addit q̄ tribuat alij: ⁊ ideo connotat effectum.

Questio.xviij.de bonitate creata.

Onsequenter querit

ꝑm qđ determinet bonū ic creatura. Scōz Augu. determinat per modū spēi ⁊ ordi

Ad pleniorē ergo intellectū querendum est de his hoc mō. Primo vtrum ista tria videlz modus species ⁊ ordo reperiant in oi creatura. Secūdo supposito q̄ sic scōm quid accipiunt in illis: vtrū. scilz scōm aliquid substantiale vel accidentale. Tertio scōm quid differat assignatio horū differens. Quarto an ista tria sint eadē in omni creatura. Quinto penes qđ attendat bonū in creatore ⁊ creatura. Sexto vtrū vnūqđq; in q̄ tum est bonum est. Septimo vtrū vnūqđq; bonū creatū sit bonū per eēntiā vel ꝑticipationē. Octauo vtrū bonū creatum sit imutabiliter bonū. Nono vtrum tantū bonū sit effectiua causa mali culpe. Decimo de bono vniuersitatis. ꝛbz tres articulos. Primus an deus permittat mala fieri in vniuersitate. Scōs an vniuersitas esset melior sine malis.
Tertius an vniuersitas esset melior si omnia eēnt equaliter bona.

Membrum primum

Utrum modus species ⁊ ordo reperiat in omni creatura. Augustinus.

Quinto querit vtrū ista tria videlz modus species et ordo repiāt i oi creatura. Qđ sic videt ꝑ autoritatē Sap. xj. Dia numero: pōdere ⁊ mēsura dispositi: ⁊ per autoritatem Aug. in lib. de natura boni loquēs de modo spē ⁊ ordine vbi hec tria sunt magna ⁊ magnū bonum est: vbi parua paruū: vbi nulla: nullū bonum est: oē aūt qđ est in q̄tū est bonū est: nullus ergo est ens in quo nō sint. ¶ Contra peccatū diffinit per priuationē modi spēi ⁊ ordinis. ergo circa idē ⁊ solū nata sunt fieri peccatū ⁊ illa tria: ꝑz peccatū non est possibile fieri in oi eo qđ est: ergo nec illa tria.

Augustinus. ¶ Itē si in oi creatura reperiant modus species ⁊ ordo: tūc querit de mō. aut est creator aut creatura non creator q; in ipso nō cadit nec terminatio nec formatio: nec huiusmodi scōm q̄ dicit Aug. ad oriū q̄ deꝰ est mēsura sine mēsura. Preterea si solū diceret aliqđ in creatore illa tria: ergo nihil eēnt in creatura qđ non est verū: ergo nō est modꝰ aliqs in creatore. erit ergo creatura: si ergo oīs creatura hz modū spēm ordinē habebit modū spēm ordinē. Sz tūc pōt queri de illo mō spē ⁊ ordine: aut ergo ibi in infinitū: aut stabit in aliquo mō q̄ nō hz modū alterū: ⁊ ita si modꝰ est creatura nō erit i omni creatura modus. Similiter opponi pōt de alijs.

Obiectio qđ ibitur in infinitum. ¶ Itē Ambr. in exameron. lucis natura est, vt non in numero nō in mēsura: nō in pōdere vt alia creatura sit. cū ergo lux sit creatura nō sunt illa tria in oi creatura. ¶ Itē querit cū Aug. vtaī his tribus ꝟbis. modꝰ spēs ⁊ ordo. q̄re Sap. xj. nō dicitur oīa dispositi in mō spē ⁊ ordine. aut q̄re Aug. nō vtit ꝟbis ibi positis. ¶ Solutio dicimꝰ q̄ modꝰ spēs ⁊ ordo dicunt dupliciter. Uno mō ꝓprie solū scōm qđ repiunt in oi creatura rōnali: scīz q̄ ab oībꝰ alijs creaturis differt: ⁊ hec sunt illa que nata sunt corrūpi ꝑ peccatū: ⁊ sic nō sunt in oibus sicut ostendebat obiectio prima. Alio mō dicit cōiter nō solum in rōnali creatura prout differt ab alijs: sed in ipa scōm q̄ conueniunt cum alijs: ⁊ hoc mō reperiunt in oīente. ¶ Ad illō qđ obiicit q̄ sic ibit in infinitus: aut erit modus sine modo: dicendū scōm Aug. sup Gen. q̄ cū dicit oīa habēt modū spēm ⁊ ordinē. li oīa distribuit pro creatis absolute. oīa enim talia habent modū spēm ⁊ ordinē: sed nō distribuit pro concreatis absolute que sunt rōnes referendi creata ad sua principia vel ad suas causas. Unde nō sequitur si omnia creata habent modum speciem ⁊ ordinem qđ modus habeat hec tria: ⁊ est exemplū augustini. Dia corporalia facta sunt i colore. color tñ non est factus in colore. Aliter posset dici etiam scōm aug. querit enim omnia disposuisti in numero pondere ⁊ mensura: hec autē numerū pondus: mensurā vbi disposuit: ⁊ respondet qđ i seipso qui est numerus sine numero: pondus sine pondere: ⁊ sic non ibitur in infinitū ꝛ stabitur in ipso deo.

Ad auto. ambrosij. ¶ Ad illō qđ postea obiicit de autoritate Ambrosij dicens qđ quidā voluerunt eā exponere de luce spūali solum: ꝛ adhuc ista via nō posset exponi nisi de luce increata hec enim reuera non est creata in numero pondere ⁊ mensura: ⁊ sic nulla eēt difficultas in illa autoritate ꝛ de luce spūali que est angelica natura non posset exponi: illa enim non caret numero pōdere ⁊c. Nos aūt dicimus qđ Ambro. ibi loquit de luce corporali: sed nō simpliciter respectu oīm que sunt: sed solum respectu horum corporaliū cōparādo eā ad ipsa. cōparando em̄ ad lucē increatā de qua. j. Thi. vj. lucē habitat inaccessibilē scōz qđ illa dicit esse vbiq; stat qđ hec lux ē termi

Responsio ad questionē precedentem

terminata: non enim est vbiq; cum sit aliqđ creatū Jdeo hz modum ꝑm quem refert ad efficiens: habet etiam speciem ꝑm quam refert ad formā. habz etiā ordinē cū ordinet ad summum bonū ad quod ipsa est sicut ad finem: sed cōparando ad corporalia non est ita dicere q̄ sit mensurata ⁊ numerata Non enim est in quibusdam corporalib⁹ virtus lucis tñ sed etiam in oībus etiā in opacis. vt in terra: non solū in terre superficie pōt videri virtus ei⁹ sed etiā in corde terre. Aliter em̄ non possent fieri generationes que ibi fiunt. Unde Ambro. in eod̄ non in splendore tñ sed in oi virtute natura lucis probat: ⁊ propter hoc respectu aliorū corporū est verum quod dicit q̄ non est in numero creata ⁊ pondere ⁊c. sicut alia. ¶ Ad hoc quo querit quare Augustinus non vtitur verbis sumptis Sap. xj. dicimus q̄ reuera idem sunt in substantia modus species ⁊ ordo: ⁊ numerus pondus ⁊ mensura vt referatur numerus ad speciem: modus ad mensuram pondus ad ordinem. Sed in hoc est differētia qm̄ hec tria mensura numerus ⁊ pondus dicunt dispositionem ipsius rei vt est in fieri: hoc pōt videri in cementarijs: cū enim faciunt tunc mensurant numerant ⁊ ponderant quotquot sunt necessaria ad faciendū. Et ideo q; in sapiētia loquit de reb⁹ ꝑm suum fieri: quod patet per hoc q̄ dicit disposuisti: ideo ꝓprie vtit tribus predictis. Modus autem species ⁊ ordo ꝓprie dicunt dispositionem rei: vt iam facta est: q; igitur aug. loquit de conditionibus rei vt iam facte sunt: ꝓprie vtitur illis trib⁹: modus species ⁊ ordo.

Responsio ad q̄stio. B.

Membrum secundum.

Et suppositio q̄ sic vtrū hec sint substantialia vel accidentalia

Onsequēter querit supposito q̄ hec tria reperiātur in oi creatura ꝑm q̄ accipiūtur in illis: vtrū ꝑm aliquid substantiale vel accidentale: ⁊ hoc est querere: vtrum hec sint accidentalia vel substantialia. Quod aūt essentialia sint videtur q; dicit augus. vbi hec magna sunt: magnū bonum est: ergo videt q̄ non sit sine his: sed qđ non est bonum ꝑm naturam nō est Omne enim quod est ꝑm q̄ huiusmodi bonus est: vt dicit aug. de doctrina christiana: ergo nullum ens potest esse sine his. ergo sunt essentialia. Respondebit q̄ non sequitur hoc non pōt esse hoc: ergo est essentiale illi: sed addi oportet nec pōt intelligi sine illa: cignus enim non potest esse sine albedine cum pōt intelligi sine albedine. vnde albedo nō est essentialis cigno. Similiter nec ꝓpria passio est essentialis vt sit de essentia subiecti: nō tamen potest esse subiectum sine illa. Sed q̄ nec res possit intelligi sine istis: ostendit primo sic. Omne quod perfecte intelligit a nobis opz intelligi sicut informatū relatum ⁊ ordinatū. aliter non cōtingeret illud intelligere perfecta comprehensione: nisi intelligamus ⁊ cōprehendamus vt terminatus sed solus intelligeremus illud sicut intelligim⁹ deū quem non possumus intelligere cōprehensione ꝓfecta. constat autem q̄ differens est mondus i no bis intelligi deū ⁊ creaturas: sed oē quod intelligitur vt terminatum intelligitur sub modo specie ⁊ ordine: ergo sicut nec esse ita nec intelligi possunt sine mō specie ⁊ ordine. ¶ Itē si res non cognoscit nisi ꝑm q̄ hz esse. esse aūt non hz nisi a suis principijs: patet q̄ non cognoscit res cōplete nisi per cō parationē ad sua principia. sed modus species ordo dicunt cōparationē rei ad sua principia: modꝰ em̄ ꝑm relationē rei ad suū efficiēs. species ad suā formā extra: ordo ad suū finē: ergo res non possunt intelligi sine mō specie ⁊ ordine. Quod autem hec tria dicant relationē ad sua principia ⁊ q̄ dicāt terminationē ⁊ formationē ⁊ ordinationē rei ad finē. dicit Aug. sup Gen. plane his verbis: mēsura vnicuiq; rei modum prefigit. numerꝰ oī rei speciē prebz pondus vero est quod ad quietem ⁊ stabilitatē trahit: illud pōt extrahi in parte ex glo. Gene. sup illud complent deus ⁊c. vnde in oībus rebus sunt: ⁊ in corporalibus ⁊ in spūalibus. in corporalib⁹ tñ facilius cōprehenduntur: sed in spūalibus nō ita faciliter. Si ergo idē sunt numerus mēsura ⁊ pondus q̄ modus species ⁊ ordo: ⁊ nulla res nec cē nec intelligi pōt sine istis: ergo sic iter sine mō spē ⁊ ordine sic ergo videt q̄ illa sint essentialia. ¶ Contra Diony. nihil existentiū corrūpit ꝑm q̄ existentia vel natura: ergo ꝑm q̄ fit corruptio proprie: eēntiale non est: fit aūt corruptio ꝑm modū speciē et dinem: ergo non sunt essentialia. ¶ Item prius est intelligere rem esse q̄ esse ordinatā vel terminatā ergo primus rei intellectus est esse ipsius: ꝛ eē qđ est in additione ad primum intellectū non est eēntiale. ergo hec nō sunt essentialia. ¶ Itē prius est rem esse q̄ esse ordinatā vel terminatā. ergo primꝰ rei intellectus est esse ipsius: sed esse quod est i ad ditione ad primū intellectū non est essentiale: ergo ⁊ hec non sunt essentialia. ¶ Preterea ꝑm esse cōiter dictū possumus dicere q̄ cōueniat creatura cum creatore. sed ꝑm modū speciē ordinem nō hec em̄ non conueniunt deo. ergo si prius est illud ꝑm quod conuenit creatura cum creatore q̄ illud ꝑm quod differt prius erit esse rei q̄ modus ⁊c. Uidetur ergo q̄ illa tria sint ex additione ad esse rei: sed que talia sunt nō sunt essentialia rei: ergo nec illa tria. ¶ Itē contingit rem cōparare ad sua principia extrinseca ⁊ intrinseca. ¶ Queritur ergo q̄ est prior harū comparationum. Cōstat q̄ illa que est ad intrinseca scilicet ad illud quod est ⁊ quo est hec enim est omnino eēntialis. Si ergo modus species ⁊ ordo non sumuntur penes relationes rei ad sua principia intrinseca: apparet q̄ sunt posteriora esse rei: sed que talia sunt non sunt essentialia. ergo modus species ⁊ ordo non sunt essentialia.

Augustinus

Rationes in contrarium.

Questio.

Responsio ad vtrasq; rationes videlicet q̄ eēntiale dicit dupliciter.

¶ Solutio dicendum q̄ aliquid essentiale dupliciter dicit vel q; fit de rei essentia vel esse primo vt cadat in cōpositione eius ⁊ sic dicuntur quod est: ⁊ quo est essentialia. Et sic dicimus q̄ illa non sunt essentialia sicut probant vltime rationes. Alio modo dicuntur essentialia non solum ex quibus componitur aliquid: sed illa que referūt ipsum ad suas causas essentiales: sine quibus non fuisset: ⁊ sic sicut possumus dicere q̄ cause sunt essentiales causato: non enim possumus dicere q̄ accidūt illi: ita possumus dicere q̄ relationes ad causas istas sunt essentiales: ⁊ sic modus species ⁊ ordo que dicunt relationes ad suas causas essentiales sunt. Modus enim dicit relationem ad deum vt ad efficientem. species vt ad formam. ordo vt ad finez. Et ꝑm hoc dicit Aug. v. de ciui. dei. Mō tria querim⁹: q̄s fecit rem. q̄o facta est: ꝓpter quid facta est. si ergo ostendit q̄ nō sunt essentialia: dico q̄ nō sunt essentialia primo modo dicendi eēntiale: ⁊ sic currunt rationes ille aliter autem non. Si ergo queritur que sit prior comparatio vel rei ad sua principia quod est ⁊ quo est: vel ꝑm hoc que sunt modi species ⁊ ordo. dico q̄ prior potest dici dupliciter. vel prior q; vniuersalior: ⁊ hoc modo prior est comparatio que est ꝑm modum ⁊ speciē ⁊ ordinem q̄ ea q̄ est ad materiā ⁊ formam vniuersalior cū est: ⁊ ꝑm hanc etiā cognoscuntur materia ⁊ forma: tum em̄ in materia: tū in forma opz ponere modū spēm ⁊ ordinem. Uel pōt dici prior. i. propinquior rei cogno

Augustinus.

ad questionē

ſcende ſm q̄ dicit̄ primum ⁊ immediatum idez: ⁊ ſic dicit̄ prior: q; immediatior: et hoc mō prior cognitio que eſt per comparationem ad principia intra q̄ illa que eſt ſm modum ſpēm ⁊ ordinē. primo autem mō erat ecōuerſo: nō em̄ pōt itelligi aliquid, eſſe neq; ipſa materia nec forma: non intellecto q̄ ab aliquo ſint ⁊ huiuſmodi.

Differēs. q. ſcōz quid differt aſſignatio bonū. ſ. modus. ſpēs: ⁊ ordo.

Membrum tertium.

Argumentuz in oppoſituz primum.

DEinde queritur ſm q̄d differt aſſignatio bonū differens: ad quod opponitur hoc modo. In ſummo bono non ſolū dicimus trinitatem perſonarū ſed vnitatem eſſentie. ſi ergo ipſius cauſe relucet veſtigium in creaturis: ſicut non eſt ibi tm̄ trinitas p̄ſonarū ſed vnitas eſſentie. ita videt q̄ in reb⁹ creatis non tm̄ debent eſſe illa bona in quib⁹ relucet veſtigiuz trinitatis: ſed etiā quartū ſm q̄ eſſet veſtigiū vnitatis. ¶ Dicet forte quod ita eſt q̄ in creaturis eſt trinitas illorum bonorum que reſpondet trinitati increate ⁊ eſt vna eſſentia ſubſiſtens illis tribus bonis cuius eſſentie vnitas reſpondet vnitati eſſentie increate. ¶ Contra videt q̄ vnitas nō ſit ponenda quartum illorū: nec eſſentia ſimiliter ſm q̄ contineatur ſub altero illorū triū: q̄ eſt modus ſpecies ⁊ ordo. ¶ Aug. in lib. de vera religiōe. Omne quod eſt hz q̄ vnum eſt quod ſpecie diſcernatur quod rerum ordinem non excedat: ⁊ loquit q̄n illa tria modus ſpecies ⁊ ordo ſunt in qualibet re. Si ergo hoc q̄ dico q̄ ꝓpria ſpecie diſcernatur retoꝛquetur ad ſpeciem quod rerum ordinē non excedat ad ordinem: patet q̄ vnum eſſe retoꝛquetur ad modum: ergo non erit vnitas quartum ſed contentum ſub modo. ¶ Itez q̄ ipſa eſſentia vel eſſe ſimiliter non ſit quartum ſed cōprehendeꝝ ſub modo: videtur q̄ ſic vt patet per Auguſ. in lib. lxxiij. queſtio. in oī eo quod eſt aliud eſt quo conſtat: aliud quo diſcernit: aliud quo ſuis partib⁹ cōgruit: ⁊ retoꝛquentur hec tria ad illa tria mod⁹ ſpecies ⁊ ordo: ſi ergo quo diſcernitur referaꝛ ad ſpēm quo partibus congruit ad ordinē. ptz quo cōſtat refertur ad modum. ergo ſi quo eſt vel quo cōſtat eſſentia eſt: patet q̄ eſſentia referꝛ ad modū: ⁊ ita nō ponetur quartum. ¶ Itē Aug. volens oſtēdere trinitatem perſonarum in creaturis dicit q̄ nō ſunt niſi tres queſtiōes de re: ſcz ſi eſt quo eſt: ⁊ vtrū probandum vel improbandum eſt. Si ergo vtrum probandum ſit vel improbandum ſpectet ad ordinem probatio enim vel improbatio attendit penes relationem ad finem: quid eſt autem ſpectet ad ſpecies pzt q̄ſi eſt ſpectat ad modū: ſi ergo eſt ſi eſt queſtio eſt de eſſentia vel de eſſe: patet q̄ eſſentia continet ſub altero illorum trium quod eſt modus. ¶ Preterea duo genera cauſarum contingit aſſignare in rebus: eſt enim cā vniuerſalis et alia particularis Queritur ergo ſi non ſolum per cām vniuerſalem eſt res: ſed ⁊ per particularem hz eſſe ⁊ cognoſci. ꝑ pte videtur q̄ magis deberet ⁊ modus ⁊ ſpecies ⁊ ordo attendi penes relationem rei ad cauſas particulares q̄ ad vniuerſalem cauſam: aut ſi ſumūt ⁊ q̄tum ad vniuerſalem cauſam quare non ſumūtur: ſi militer q̄tum ad particularem. ¶ Item Sapientie. xj. ſuper illum locum oīa numero pōdere: ⁊ menſura diſpoſuiſti. dicit glo. in menſura qualitas: in numero q̄titas: in pondere ratio attendit. Sed queritur q̄o hec habeant veritatez: videtur enim q̄ magis deberet dici in menſura q̄titas. cōſtat enim q̄ ad q̄t. tatem pertinet ratio menſurādi. Similiter potius deberet dici in numero qualitas: ſpecies enim rīdet numero: ſi ergo qualitas ſpecies eſt videt retoꝛquēda ad numerū magis q̄ ad menſura. ¶ Itē cum inueniant hec alijs nominibus ⁊ differentijs aſſignari qualiter accipiāt oīa horū differens aſſignatio. ¶ Solutio cōcedimus q̄ ſicut illud increatum cuius alia rōnalis hz imaginem non eſt ſolum trinitas perſonarū ſed vnitas in trinitate: ita non ſolū eſt triplex bonum veſtigiū creationis in nobis: ſed hec ſm q̄ fundant ſupra vnitatem eſſentie que rīdet vnitati increate. ¶ Ad illud quod obiicitur q̄ vnitas contineꝝ ſub bono: quod eſt modus: nec eſt ponere quartum. Rīdeamus ad primā autoritatē q̄ vnitas in creata dupliciter accipitur: vno modo eſſentialiter: vt cū dicitur vna eſſentia. ⁊ hec vnitas hz vnitatem eſſentie in creatura veſtigiū ſui. Eſt autem alio⁹mō dictum vnitas a proprietate: ſm hoc q̄ vnitati cōuenit rō principij primi: eſt em̄ principiū ad oēm numerum: ⁊ ſic appropriatur patri vt ptz in hac trinitate appropriator vnitas v̄itas bonitas: huic vnitati reſpondet pro modo illa vnitas que cōtinetur ſub modo: ⁊ ſic currit illa propoſitio. ¶ Ad ſecūdo obiectum dicimus q̄ ipſum eſſe dicitur aliquādo vt eſſentiale in diuinis: ⁊ ſic ſimpl⁹ eſt ei⁹ veſtigiū eſſe creatū. Aliq̄n autez dicit̄ appropriate patri: ⁊ hoc patet q; eternitas ⁊ ſi ſit eſſentialiter dicta: tñ appropriat̄ patri in illa trinitate eternitas equalitas eternitatis equalitatiſq; connexio. Cum ergo eternitas nihil aliud ſit niſi eſſe ſemp̄ durans: pz q̄ eſſe aliq̄n appropriatur patri. Unde Aug. in lib. de fide ad Petrū: hec oī exiſtenti inſunt: eſſentia q̄ ſunt ſpecies qua differunt. vſus quo proficiunt: eēntia in patre: ſpecies in imagine: vſus in munere: ⁊ hoc modo rīdet illi eſſe creatum quod reducit̄ ad modum. Poſſet tñ aliter ſolui faciendo vim in hoc q̄ dicitur quo conſtat: quo conſtat enim plus dicit q̄ quo eſt: dicit em̄ cōſtare fictionem eſſe: ⁊ ita ſi cōſtare, reducibile ſit ad modum: non tñ quo eſt q; conſtare ex additione pōt reduci ad eē. ¶ Ad id quod obiicitur de tribus queſtionibus dicimus q̄ ſi eē cōiter dictum non dubidaꝝ contra ſpēm ⁊ ordinez: ſicut modus: q; ſic eſt ſuſtinens illa tria eſſe: tamē prout appropriate dicitur pōt cōdiuidi aliis duobus ⁊ cadit ſub rōne modi: eſſe em̄ creature eē terminatum eſt ex eo q̄ creature eſt ipoſſibile: eſt em̄ eſſe creature infinitum eſſe. Conſtat autem q̄ aliquid aliud eſt dicere eſſe terminatū ⁊ eſſe formatū vel diſtinctū: ⁊ eſſe ordinatū. Materia em̄ q̄tum eſt de ſe: ⁊ ſi habeat eſſe terminatū nō tñ diſtinctū niſi capacitas ſua aſſignetur ei pro diſtinguēte: tñ proprie loquendo nec terminationē perfectaz nec diſtinctionē hz ſine forma: ⁊ ita diſtinguit ibi eē contra queſtionē querentē de ſpecie ⁊ ordine. ¶ Sz̄ no tandum q̄ cum legitur in ſcriptura q̄ oīs res habet modum ſpeciē ⁊ ordinez. de ordine fit ſermo dupliciter. Eſt enim duplex ordo: vnus quem habent res inter ſe in vniuerſo: ⁊ etiam quē habent ex ſuis partibus ex quibus componuntur: ⁊ ſm hoc dicit Augu. quando loquitur de pertinente ad ordinez quo ſuis partibus congruit. Eſt etiaz ordo oīm rerum relatione ad deum ſicut ad finē: ⁊ ſm hoc aliter dicitur de ordine q̄ eſt illud ſm q̄ res ad ſummum bonum ordinatur. Unde ſi diuerſe rōnes inueniantur aliquando de ordine: non eſt mirandū. ¶ Ad aliud dicimus q̄ cā vniuerſalis oīm vna eſt ſcz deus: cā particularis non eſt vna oīm ſed diuerſorum differentes: ⁊ in aliquibus non eſt differentia cauſe vniuerſalis ad particularem ſicut patet in angelis ⁊ in illis que deus nullo alio agente operatur: relatio ergo rerum ad cauſam vniuerſalem ponit eſſe ſm rationem vel ratiōes oēs. relatio autem ad

Sextum q̄ queritur. Reſponſio.

Solu. ad pri mum.

Si obiicitur

alia obiectio

Ad ſecundū

Reſponſio

Auguſtinus.

Tertium.

Ordo duplex

Ad quintum

Als ꝓcognoſcere ſm q̄d illud

rem ad cauſas particulares cū ille ſint multe non poſſunt eſſe vnius modi. Preterea relatio ad cām particularem non facit rē ꝓcogitare ſm illō quod habet deiforme in ſe: ſed relatio ad cām vniuerſalem que deus eſt facit cogitare rez ſm illud quod hz deiforme q; theologi eſt cognoſcere res non ſm proprias rōnes ſed magis ſm illud quod habēt de deiformi. Et q; etiā non poſſent inueniri cōes rationes referendi res ad cauſas particulares ſicut ad vniuerſalē: ⁊ ita exigereꝝ ad vnitatē ſcientie: et ideo magis accipiuntur modus ſpecies ⁊ ordo penes multiplicationē ad cām vniuerſalē q̄ ad particulares. ¶ Si ergo obiicitur q̄ in alijs ſcientijs modus ſpecies ⁊ ordo non exiguntur ad cognitionem rerū: dicimus q̄ ſi cognoſcāt res ſine illis: non cognoſcant cognitione theologica: ad illā em̄ neceſſaria ſunt. ¶ Si obiiceret aliquis q; ſicut in theologia cognoſcunt res in relatione ad cām vniuerſalē: ſic in alijs ſcientijs cognoſcūtur res in relatione ad cām particularez: ergo ſicut ī alijs ſcientijs particularibus demonſtrant res ⁊ diffiniunt per ſuas cauſas: ita ī theologia manifeſtatio ⁊ diffinitio vniuſcuiuſq; erit ꝑ cām vniuerſalē que deꝰ eſt: vel dicaꝝ quare non. ¶ Ad quod dicim⁹ q̄ aliter eſt in cauſis vniuerſalibus ⁊ particularib⁹ reſpectu cognitionis faciende in cauſatis. Cauſe em̄ particulares ducunt nos in cognitionē ſeu cōprehenſionem certam ſuor cauſatorū: poſſumus em̄ certe comprehendere aliq̄n cauſas in ſe: ⁊ tunc ex cauſis deuenimus in cauſata vbi demonſtrantur ⁊ diffiniunt res ꝑ cauſas. Cauſam vero que deꝰ eſt vniuerſalē non poſſumus cōprehendere: nec etiaz intelligere ſm q̄d eſt q̄diu hic ſumus. vnde oportet q̄diu hic ſumus q̄ per cognitionem cauſatoꝝ deueniamus ī cognitionē cauſe prime. Aliter enim nullatenus intelligeremus eam. ⁊ ideo non eſt ſimile de cauſis particularib⁹ ⁊ de vniuerſali q̄diu ſumus hic. Unde modus ⁊ c. magis ducunt nos a rebus creatis ad ipſum creatorē: in futuro erit eco uerſo: ibi enim cognoſcemus ſicut ⁊ cogniti ſum⁹: q; ergo ſeipſo ſumus cogniti a deo: ibi ſimiliter cognoſcemus ipſo deo. ¶ Ad aliud dicimus q̄ non loquitur glo. illa proprie ſed magis ſm tranſlationem: ſicut enim videmus q̄ i figuris ſunt duo: eſt enim ibi contentuū: ⁊ rōne huius eſt dicere q̄ nō ſunt qualitates ſed magis q̄titates: eſt etiam ibi figuratio talis vel talis que reſultat ex clauſione ſpacij contenti: ⁊ q̄tum ad hoc figura eſt in quarto genere qualitatis. Scōm hunc vltimum modū per ſimilitudinem loquit glo. illa. cum em̄ ſuo modo menſuratur vnaquez res: ⁊ dicit tantū extenditur ⁊ non plus: ſicut ex ſpacij clauſione in ſenſibilibus reſultat figura que dicitur qualitas rei: ita ſimiliter ex hoc applicatione modi ad ipſaz rez cum dicitur tantum poteſt ⁊ non vltra: hic eniz eſt quaſi quedam clauſio ⁊ reſultat q̄ſi figuratio quedam potentie ipſius rei ⁊ hoc eſt q̄ in illa glo. appellatur qualitas: ⁊ ita patet q̄ ſm hoc recte dicitur in menſura eſſentialis. ¶ Similiter cuz dicit q̄ in numero q̄titas: dicimus q̄ in corporib⁹ eſt partium multitudo determinatorum ſub vnitate forme: hoc quod dicitur q̄titas accipitur ibi pro ipa q̄titate vel numeroſitate partium. vnde intelligēda eſt in talibus q̄tum ad numerū qualitas materialis ſcz ratione partiuz. Sed vniuerſaliter nō poſſet ita dici in ſpiritualibus vbi no eſt multitudo partium. non em̄ poteſt dici q̄ id quod eſt q̄titas accipiaꝝ pro numeroſitate partiū: ⁊ ideo in huiuſmodi non pōt dici q̄ q̄titas accipiꝝ ibi nō pro numeroſitate partiū: ſed vnitate forme vel vnitate ſpeciei ſm quā eſt diſtinctio ab alijs: et ſm hoc eſt principiū cōnumerādi ipſam rē cuiuſlibet alij a qua ipſa eſt diſtincta: q̄n aūt cōnumeraꝝ aliquid alij habeꝝ q̄titas diſcreta que eſt numerus ⁊ ſic patet q̄ dicit in numero q̄titas: in tertio aūt ⁊. ſ. pōdere nō eſt vis. ¶ Ad illud vero quo querit de diſſerenti aſſignatione horū ſm differentes intentiones vocabulorum: dicendū q̄ cū ſint in creatura: vt veſtigiū trinitatis: creatura aūt ſm oēm ſue bonitatis ſiue eſſe variā cōſiderationē ſic veſtigium variatur horū cōſideratio in creaturis. ¶ Uñ no. q̄ in hac via aſſignaꝝ veſtigiū trinitatis multipliciter. primo in re ſm quam fit ⁊ ſic accipit in. xj. ſapientie. menſura numero ⁊ pōdere. Uñ Auguſ. ad Dioſiū: ſi, in numero menſura ⁊ pōdere diſpoſuit deus oīa: numerū ⁊ pōdus ⁊ meſurā: vbi diſpoſuit numerus pōdus ⁊ meſura ipſe eſt deus: numerus ſine numero a quo eſt oīs numer⁹: meſura ſine meſura a quo eſt oīs meſura ⁊c. Idē ergo eſt q̄ oīa ī ſe diſpoſuit: non em̄ creaturā extra ſe vidit ſicut hō q̄ retinet in memoria que facit. Scōa trinitas eſt hz quā res eſt: ⁊ hec vnitas ſiue eternitas veritas et bonitas. vñ Bern. ſup Cant. O beata trinitas ⁊ vera bonitas, eternitas, primū filio. ſcōm ſpūſancto. tertiū patri coaptaꝝ. Tertia eſt ſm quā res ꝑfecte eſt. ſ. modus ſpecies ⁊ ordo. Aug. in lib. de natura. ſum. bo. vbi hec magna ſunt: magnū bonū eſt: vbi minima minimū. vbi mediocria mediocre. Quarta eſt ſm quam res diſponit ad actū. ſubſtātia ſpecies ⁊ virtus: vñ ps. Bonū eſt confiteri dño. ⁊ ſicut loꝛ ſtult⁹ nō intelligit hec. ibi glo. potētia forma ⁊ ⁊tus. Quinta eſt ſm q̄ ī actu eſt: ⁊ hec eſt eſſentia: ⁊tus ⁊ opatio. hāc ponit Dion. in celeſti hierarchia ca. quare angeli dicuntur virtutes. Sexta eſt ſm q̄ res ad cognitionē diſponit: ſubſtātia ſpēs rō hāc ponit trimegiſt⁹ ꝑbs. Septia eſt ſm q̄ eſt in cognitiōe. ⁊ ſm hoc q̄ cōſtat: quo cogruit quo diſcernit: hāc ponit Aug. in lib. lxxiij. queſtio. his ⁊bis: oē q̄d cōſtat aliud eſt quo cōſtat: aliud quo diſcernit: aliud quo cognoſcit vniuerſa: ergo creatura ſi eſt ⁊ ab eo q̄ ipa nō eſt diſtat: ⁊ ſuis ptib⁹ ſibimet cōgruit. cām ei⁹ trinā opz eſſe qua ſit qua hoc ſit qua ſibi amica ſit. ¶ Creature aūt cām deum dicim⁹: opz ergo trinitatē eē qua nihil pſtāti⁹: nihil intelligenti⁹ beati⁹ queat noīari. Ideo cū veritas querit nō plura q̄ tria genera queſtionū eſſe poſſunt. vtruz hoc oīno ſit: vtrū hoc an illud: vtrū probandum vel improbandum ſit.

Ad ſertū quo queritur.

Veſtigiū trinitatis aſſignatur ī hac via.

Pſal. xcj.

Membrum quartum

An mod⁹ ſpecies ⁊ ordo ſint eadē ī oī creatura.

DOſtea q̄rit an iſta ſunt eadē in oī creatura: cōſtat em̄ q̄ oī rei create ī ſunt eo q̄d creata eſt: nec ſolū eſſentie ſz etiā potentijs ⁊ oīb⁹ q̄ ſunt volūtas: ergo cū ſit quedā potētia habebit modū ſpeciē ⁊ ordinē ſm quod creatura eſt. cū aūt nō cōtingat modū ſpeciē ⁊ ordinē que inſunt cuiuſlibet rei corrūpi ꝑ peccatū q̄m ipa voluntas non ſolū vt creatura ſz etiā vt eſt potēs peccare hz modū ſpeciē ⁊ ordinē que ſunt corruptibiles vel diminuibiles per peccatū. Queritur ergo vtrū modus ſpecies ⁊ ordo que inſunt voluntati in eo q̄ creatura: ⁊ in eo q̄d eſt potens peccare. ſm idē inſunt aut ſm diuerſa. Illud aūt ſm q̄d inſunt modus ſpēs ⁊ ordo oī creature ſit. a. Illud autē q̄d inſunt modus ſpēs ⁊ ordo que ſunt diminuibiles ꝑ peccatū ſit. b. tūc querit. b. nō ſolum hz ſpeciem modum ⁊ ordinez vno modo ſz duplici cū ſit creatura. q; ſi nō haberet modum ſpeciem ⁊ ordinem niſi prout inſunt omni creature: tunc. b. nō eſſet illud ſm q̄ modus ſpecies ⁊ ordo que ſunt di

Queritur an voluntati ⁊c. hz idē inſunt aut ſm diuerſa.

minuibiles per peccatū ipsi voluntati insunt. Si ergo.b. vtroq; modo habet speciem modū ordinē tunc queritur illi duplices modus species ordo: aut isunt illi fm idē aut fm diuersa: ita semp que rendo potest abiri in infinitū quod non est possibile: oportet ergo ponere q fm idē aliquando insunt illi duplices modus species ordo: ꝫ sicut statur alibi: ita potest stare in primo: sic ergo volūtas que est potentia fm idem erit habens modū speciem ordinem vt communiter sunt in oī re: vt sunt corruptibilia per peccatū. Aut ergo illud erit eodem modo se habens aut non: si eodem. ergo cum fm modum speciem ordinē: vt sunt in oī re non fiat diminutio: fm autē modū speciē ordinem alio mō sumptos fiat diminutio: tūc fm idez eodem modo se habens fieret non fieret diminutio quod est incōueniens. ¶ Relinquitur ergo q erit idem sed aliter aliter se habens fm q inerit voluntati modus species ordo: prout sunt diuisibiles per peccatum. ¶ Quod concedimus: dicimus enim q eadem voluntas est que hz vtroq; modum speciem ordinem: eadem dico fm substantiam: sed aliter aliter considerata: dicimus enim q ipsa voluntas pōt considerari vt natura quedā vel vt voluntas: fm ergo q natura est sic hz modū speciem ordinē que consequunt vnam rem: sicut alie creature: sic nō sunt diuisibiles per peccatum. Scōm autē q ipsa considerat vt volūtas: sic est ordinabilis ad gratuitū bonū volūtarie quod non reperitur in alijs creaturis: sic i ipsa reperiūtur modus species ordo q non sunt in rōnalibus creaturis: hi sunt diuisibiles per peccatuz: vnde fm hoc dicimus q duplex est vertibilitas: est em quedā vertibilitas que concomitatur oēm creaturam eo q creatura est: hec vertibilitas p naturā est de esse in non esse: hec vertibilitas respondet mō speciei ordini prout sunt in oī creatura. Est autem vertibilitas alia que non est in non eē simpliciter: ꝫ i nō esse mouis qō est malū: hec vertibilitas est electionis: hec rūdet mō speciei ordim que sunt in rōnabilibus tm̄. ¶ Sz posset queri cū fm hanc vertibilitatē corūpatur modus species ordo vt insunt rōnabilibus: hoc per peccatum: cū modus species ordo vt insunt oī rei non sunt vertibilia per peccatū vt dictum est: quid erit causa illius vertibilitatis aut corruptionis illi⁹ qua corūpuntur modus spēs ordo fm q isunt oī rei ¶ Ad quod intelligendū est quod dicit Aug. i. confessionū: dñe duo fecisti: vnum prope ter aliud prope nihil: prope nihil appellat ibi materia q tū est de se. prope deū appellatur angelica natura sue quecunq; a materia separata inter creaturas Quanto ergo minus hz creatura de eo qō est prope nihil: tanto minus hz de vertibilitate communiter dicta: q to aūt magis hz creatura de eo qō est prope nihil: tanto magis hz de vertibilitate et corruptibilior est: sicut ergo peccatū fm aliquam vertibilitatem erat corruptum modi speciei ordinis que insunt rationabilibus tantum: ita accessus ad prope nihil fm hanc vertibiliratem q̄ inest omni creature est corruptiuus modi speciei ordinis communiter dictorum. vnde etiaz fm hoc est differentia inter istas duas vertibilitates. Corruptio enim que est fm vertibilitatem electionis est prope solum penes recessum elōgationē a summo bono: non penes accessum ad oppositum. Corruptio que est fm vertibilitatem cōem: est fm accessum ad nihil: vel ad id quod est prope nihil.

Conclusio.

Dubium.

Dubij resolutio.

Qembzum quintū

Queritur penes quid attendatur bonum in creatore vel in creatura: an scz penes modum speciē ordinē. ¶ Ad qō sic augu. in lib. de natura summi boni. oīs modus species ordo a deo sunt: q tum moderata speciosa ordinata: tm̄ bona sunt.

Augustinus

Ex quo obijcit si ea q̄ sunt: ex eo q sunt magis moderata speciosa ordinata: magis bona sunt: sed penes modum dicunt moderata: penes speciē speciosa: ab ordine ordinata: ergo ordinat vel dinoscitur bonum penes ista tria. ¶ Item Aug. in lib. lxxxiij questio. vbi est aliqua species necessario est aliqs modus: et modus aliq̄d boni est. Summū ergo malum nullū modū hz: caret eīm bono: et sim̄iliter cuz careat modo et specie caret et ordine: quoniaz ordo ponit speciem et modum: ergo cognitio boni i creatura est per ista tria: qz aliter non diceret summuz malum quod caret istis. ¶ Contra Aug. sup Genesis ad litteram accipit hanc autoritatez Sapiē tie. xj. omnia disposuisti in numero pondere et mēsura: et dicit q hec tria sunt i omni creatura. vnde dicit omni rei modum prefigit et numer⁹ omni rei speciem prebet: et pondus oēm rem ac quietem ad stabilitatem trahit: ille primitus est singulariter veraciter: ista est que terminat oīa et formatoria: et ordinat omnia. In q̄tum terminat omnia dicit causa efficiens que dat mensuram vel modum.

In opposit. Argumenti primum.

In q̄tum autem format causa formalis dicitur et dat numerū siue speciē: in q̄tū est cā finalis trahit rem ad stabilitatē et quietē: ficut facit pōdus i corporibus. Ex quo ptz q ordo refertur ad causam finalem. Sed bonum dicitur fm Boetium dicitur qz ad bonū tendit: vnde bonum dicit operationez ad finem: ergo bonū fm ordinē solum determinatur et dinoscitur. et non fm illa tria. ¶ Item Augu. in lib. lxxxiij. questio. q totū nomen mali de specie puuatiōe repertū est. maxia ergo est opinio mali contra speciem: ergo bonuz qō opponit malo magnume consistit circa speciem: sicut ergo notificatio mali est per speciei puuationez: ita notificatio boni solum per speciem.

Secundum Augustinum

¶ Itez virtus est de genere boni. si ergo virtus determinatur penes superfluum et diminutum: ergo et bonum. Sed medium istud reducitur ad modum: ergo solum penes modū determinat bonuz:

Tertium.

¶ Itē Aug. de natura summi boni dicit q ista recipiūt determinationē mali. Un̄ dicit malus modus: mala species: malus ordo. Sed bonū nō potest cadere in malum: ergo penes ista nō determinat vel dinoscit bonum.

Augustinus

¶ Solutio dicendū q penes hec tria determinat et dinoscitur bonum in creatore et creatura. Bonū eīm increatū sicut dicit Diony. dī. et quo oīa subsistunt. et sic se hz in ratione cause efficiētis ad bonū creatū qō ab ipo est et dī bonū increatū in quo oīa cōtenta sunt: et sic se hz in rōne cāe formalis ad bonū creatū qō i ipo est et tā q̄ in cōtinēte. Itez bonū increatuz dī qō oīa affectāt et ad quod oīa conuertant: et sic hz intētio nē cause finalis. Bonū vero creatū dī qz a bono: qz in bono: qz ad bonum. Modus autem sumitur ex cōparatione creature ad efficientez: qz ipsa dat modum. Species ex ordinatione rei ad causaz formalem: ordo vero ex cōparatione ad cām finalem. In q̄tū ergo bonū creatum dicitur qz a bono habet modū: in q̄tū dicit bonum qz in bono dī habere speciem: in q̄tum dicitur bonum quia ad bonū dicitur habere ordinem: licet ante hec omnia iudicent bonū: principaliter tamē fm ordinem dinoscitur qz species in ītellectu suo ponit modū: ordo autem

Responsio ad questionē

autē dat preintelligere modū et speciē et nō econuerso. vñ ponit illa: et ideo tanq̄ per summū notificat per ordinem: qz notificatio illius per ordinem est notificatio illius per modū et speciem: cum ordo ille preintelligat. ¶ Ad illud quod obijcitur q bonuz dinoscitur penes ordinē cum dicat bonuz ad comparationem ad finem principaliter: hec tamē comparatio non excludit comparationem eius ad formam et efficientem quin scilicet dicatur bonuz quod ex bono quod in bono: immo potius ponit illam qz cā finalis induit rationem aliarum causarum. ¶ Ad aliud dicendum q species dicit duobus modis. Uno modo species dicitur quo res distinguitur: et sic cōdiuidit contra modum et ordinē qz modus est quo res limitet: species quo distinguitur: ordo quo ad aliud ordinatur. Alio modo dicitur species quo res placet et accepta est: et hoc modo dicit rationem boni decurrentis per illa tria.

Ad secundum

Ad tertium.

Et sic intelligitur totum malum de speciei priuatione descendere. ¶ Ad vltimū dicendū q ista nō possunt cadere in malum in se manentia fm idez sed sicut dicitur de eo quod est bonum natura qō est malū volūtate: vt de homine malo: et dicit bonum malum: sed non fm idem: quia bonuz fm naturam: malum fm voluntatē: sic modus species et ordo dicuntur mali non fm idem: verbigratia malus modus in anima praua que conseruat modum nature q̄uis nonvoluntate: vel quemadmodū dicit Aug. in libro de natura boni. Malus mod⁹ vel mala species vel malus ordo aut ideo dicūtur: qz minora sunt q̄ esse debuerunt: aut qz non his rebus accomodant quibus accomodāda sunt ideo dicuntur mala qō sunt aliena et incongrua tanq̄ si dicatur aliquid non bono modo egisse quod minus bene egit q̄ debuit: aut quod ita egit sicut in re tali non debuit vel amplius q̄ oportebat vel nō conuenienter: vt hoc ipsum quod reprehendit malo modo actum: non ob aliud iuste reprehēdatur: nisi qz ibi non est seruatus modus. ¶ Itē species mala vel in cōparatione dicitur formosius atq; pulchrioris q ista sit minor species ista maior: nō modo sed decore. Aut qz non congruit huic rei cui adhibita est vt aliena et inconueniens videat: tanq̄ si nudus homo in foro deambuler: quod nō offendit si in balneo videatur. Similiter et ordo tūc malus dicitur cum minus specie ordo seruatur. Unde non ibi ordo sed potius iordinatio mala est cum autem minus ordinatuz est q̄ debuit aut nō sicut debuit: vbi tamen aliquis modus aliqua species: aliquis ordo est: aliquod bonū et aliq̄ natura est. Ubi autem nullus modus nulla species nullus ordo est: nullum bonum et nulla natura est.

Utrum vnū quodq; in q̄tuz est bonuz est. Boetius.

Qembzum sextum.

Consequenter inquirendum est si vnum quodq; in q̄tum est bonuz est: Ad quod est autoritas Boetij in libro d̄ ebdomadibus. Item Aug. in lib. de lib. ar. et alijs locis. ¶ Contra si vnūquodq; in q̄tum est bonuz est erit bonum per essentiā: ergo essentialiter bonum: ergo bonum sicut deus. Si respōdeat iuxta Boetiū in lib. de ebdomadibus q bonū dicitur duobus modis. Primū est quod est vere bonū: qm̄ bonum est in eo quod est ideſt sue essentie veritate. Secundū quod est bonū nō essentie sue veritate sed denominatione sue cause: qz fuit a bono vel est ad bonū: quēadmodū humanuz dicit duobus modis vt dicit Porretanus generis ppietate vt animal humanum homine demonstrato. Denominatione sue cause: qz ex eo fluxit cuius humanū est esse: et hoc modo dicitur opus vel artificiū humanum: et vtrūq; siue hoc animal demōstrato homine: siue hoc opus quod est ab homine dicit humanū in eo quod est sed differēter qz hoc animal humanū in eo quod est qz eius esse est humanum esse. Hoc vero opus non quia eius esse est humanum esse: sed qz fluxit ab homine cuius esse est humanum. Similiter cum dicitur deus bonus in eo q est hoc est: qz eius esse est bonitas: cū dicit creatura bona in eo quod est scz qz a bono est: hoc est ab eo cuius esse est bonitas: et ad illud est. vnde Aug. i enchiridion. nature omnes qz conditez earum est sum me bonus bone sunt. ¶ Contra obijcit nam cū humanū dī de opere post factū cē nō ponat aliquid in opere: ergo cū bonū non ponit aliquid in facto eē creatū qō ē falsū. Cū ergo bonū pōat i ipa creatura relinquitur q non dicuntur bonum sicut humanum. ¶ Item obijcitur de yle siue pria materia: de qua Augu. in libro de natura boni. yle non per aliquam speciem senturi sed per oīmodaz priuationem speciei cogitari vir pōt. Cum ergo determinetur bonitas fm modum speciem et ordinē vt dictum est. yle autem in q̄tum est intelligit priuata modo specie et ordine: relinquit q nō erit bona in q̄tum est. ¶ Item fornicatio vel culpa est in fornicatione vel peccante: si ergo vnūqōq; in q̄tū est bonū est: ergo fornicatio vel culpa in q̄tum est bona est: sed in q̄tum fornicatio culpa est ergo fornicatio in q̄tum fornicatio bona est. ¶ Rēspōsio causa prima sicut dicit philosophus magis est essentialis causato q̄ cause alie: qō tñ intelligendū est sic: non q causa prima sit de esse causatorū: sed q causata nulla nisi ab ipsa sunt: nec nisi per ipaz sunt et seruantur: nec nisi vt ad ipsam sunt hz esse: ergo bonum quod dicit rationem causalē sicut dicit Dionysius. Bonum est in quo oīa subsistunt et in quo oīa seruantur: et ad quod oīa conuertuntur. Hinc est q vnumquodq; in q̄tum est a bono et ad bonum est: et hec est bonitas in creatura esse a bono in bono ad bonum: et ideo bonitas creature non est bonitas per essentiam: et tamen est in eo quod est. Concedo ergo q non sic dicitur omnino creatura bona sicut opus dicitur humanū. q̄uis vtrūq; dicatur per denominationem sumptā a causa quia causa diuia magis essentialiter se hz ad suum effectum qui est creatura q̄ causa humana ad suuz opus. ¶ Ad aliud dicendū fm illō Augustini de vera religione. Illud quod in comparatione perfectorum informe dicitur si hz aliq̄d forme q̄uis exiguū nondum est nihil: nonnullū ergo bonum est capacitas forme: et ideo qui prestitit formam fecit etiam posse formari. Scōm ergo Aug. dicit natura capacitas forme fm quam dicimus q materia est possibilis ad capiēdas formas et ipsi materie pro forma fm quam dicimus in materia esse speciē. Et hoc est etiam quod dicit Augu. in libro de natura boni. q materia habet capacitatez formarum suarum. Nam si capere imposita formam ab artifice non posset: nec materies diceret: hz ergo materia fm se non habeat formam aliquaz distinctam et que dicat ipsam ad aliquod esse: est tñ ipsi materie potentia capiendi formas siue capacitas formaruz pro forma: quēadmodū materia rōne huiusmodi non hz esse simpliciter sed fm q̄d: ita huiusmodi ratione habet speciem non simpliciter sed fm quid. vnde sicut ipsa est ens ita hz illa tria: ita etiā est bona. Et propter hoc dicit Augu. q nonnullū bonū est capacitas forme: imo aliqō bonū rōne cuius hz materia speciem et ita suaz bonitatem: vnde non est dicendū q oīno careat istis

Augustinus

In oppositum Argumentū ad primum.

Ad secundum

Tertium.

Responsio.

Solu. ad argumentum.

Ad secundum

Et cum dicit Augustinus q̄ per omnimodam speciei priuationem cogitari vix potest: loquit̄ de specie siue de forma que ab extrinseco aduenit materie perficiens eam ⁊ dans esse completum. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ quedam nomina sumūtur a priuationibus ⁊ defectibus de quibus non est dicere in q̄tum est bonum est: ⁊ est ratio quia earum esse non est esse simpliciter sed deficere ab esse tali: ⁊ esse priuationem defectuum ⁊ malorum. Cum ergo dicitur vnumquodq; in q̄tum est bonum est intelligitur de illis que seruant esse: ⁊ non de illis que deficiunt ab esse.

Ad tertium.

Quembum septimum.

Utrum vnū quodq; bonū creatum dicitur bonum per essentiaz vl̄ participationem.

In oppositū Argumentū primum.

QOnsequenter queritur si vnumquodq; bonum creatum sit bonum per essentiā vel per participationem. Nam q̄ per essentiam hoc videtur relinqui ex precedētibus: ⁊ tamen circa hoc disputat Boetius in libro de ebdomadibus: dicit enim q̄ si ea que sunt participatione bona sunt: p se nullo modo bona sunt Nam quod participatione album est per se in eo q̄ est album non est: sicut ergo participatione album potest non esse: ita creatura si est participatione bona: poterit non esse bona: sed creatura nō potest non esse bona: ergo non est participatione bona: sed substantialiter. ¶ Item participare est partem capere: sed deus vel diuina bonitas nō habet partem: ergo non potest participari diuina bonitas. sed diuina creatura est creatura bona ergo nō capit partem ipsius: ergo non est participatione bona. ¶ Item Augustinus in libro. lxxxiij. questionum dicit que participatiōe similia sunt recipiūt dissimilitudinem: sed creatura manens creatura bona est: ⁊ per hoc habet similitudinem cum primo bono: ⁊ non potest recipere oppositum illius bonitatis siue dissimilitudinem: vt dicatur creatura in q̄tum creatura huiusmodi malū: ergo nō dicitur participatione bona: ⁊ ergo est essentialiter bona. ¶ Itez bonitas creata aut est participatione bona: aut essentialiter: non est participatione bona: q; quod est participatione bonum vt dictum est potest recipere dissimilitudinem: sed bonitas non potest non esse bona: ergo non est bona participatione: ergo est bona essentialiter: sed bonitas creata est bonitas ipsi⁹ creature: ergo creatura est bona essentialiter. ¶ Cōtra quod substātialiter est bonum dicitur simile primo: sicut dicit Boetius in libro de ebdomadibus; ȝ nihil est simile primo nisi primum: ergo nihil est substantialiter bonum nisi primum: creatura ergo nō est substantialiter bona. Quod autez nihil sit simile primo nisi primum patet quoniam similitudo est cōuenientia in aliqua qualitate: sed nihil est cōmune creatori ⁊ creature: ⁊ iterum non est in ipso aliquid quod non sit ipsum: vnde non est in ipso aliq̄ qualitas: ergo quod est ipsi simile est ipsum. ¶ Itē q̄ non sit creatura similis primo patet per Augustinum in libro. lxxxiij. questionum ipsa similitudo ex aliqua parte nullomodo potest esse dissimilis. vnde fit vt cum similitudo patris filius dicitur; q; eius participatione similia sunt quecunq; sunt vl̄ inter se vel deo similia: ex nulla parte pōt esse dissimilis: sed omnis creatura potest esse dissimilis: primo ex parte ⁊ ita est: ergo nulla creatura est ei similis. ergo nec bonitas creata: ergo non est substantialiter bona. ¶ Juxta hoc queritur de quadam ratione Boetij per quam ostendit omnia esse bona que talis est: tenet cōmunis sententia doctorum omne quod est ad bonum tendere: oē autē tendit ad simile: que igitur ad bonum tendūt bona ipsa sunt: ostenditur enim q̄ non valeat ista ratio: quia non valet hec argumētatio: oīs homo tēdit ad beatitudinem ⁊ omne tendit ad suum simile. ergo omnis homo est beatus: ⁊ ita vel falsus dicit dicendo q̄ omne simile tendit ad suum simile vel oportet reddere causam quare tentio ad bonū facit creaturam esse bonam: non autem tentio ad beatitudinem facit ipsam esse beataz. ¶ Solutio dicendū q̄ sm beatum Dionysium in libro de diuinis nominibus: sicut sol qui apud nos est nō existimans vel arbitrio motus: sed ipso esse illumiat omnia que suo participare lumine iuxta propriaz possunt rationem: sic ⁊ bonum quod supra solem est tanq̄ imaginem omnibus entibus emittit bonitatis totꝰ radios. ¶ Ad obiecta nota q̄ aliq̄d esse per participationem dicitur tribꝰ modis; vno modo cum illud habet formam que non concomitatur totam extensionez esse: ⁊ hoc modo forme separabiles: vt albedo ⁊ sanitas i suis subiectis sunt participatione. Que vero semper iisunt sunt eēntialiter: hoc modo dicit Augustinus: que participatione similia sunt possunt esse dissimilia. Alio modo cum habet formam concomitantem totam extensionem esse: sed tamen partitur ⁊ multiplicatur in illis: sic forma vniuersalis que multiplicat in singulari: vnde dicit participatione speciei plures homines vnus. Tertio modo dicitur cum habet formam aliquam que est incompleta respectu alicuius complete a qua habet dependentiā ⁊ causam: sicut sapiens dicitur participatione q̄ habet sapientiam incompletam respectu sapientie diuine que est essentialiter cōpleta. Scōm hoc bonus participatiōe dicitur tribus modis: primo modo dicitur homo bonus participatione bonitate gratie quia gratia est forma separabilis. Secūdo modo dicitur angelus bonus participatione bonitate gloxie: q; bonitas gloxie cū sit inseparabilis multiplicatur tamen in pluribus angelis beatis. Tertio modo dicitur omnis natura bona participatione quia bonitas nō est eius esse sed additū ipsi esse: ⁊ hoc per relationem ad bonum per essentiaz quod est deus. ¶ Item nota q̄ bonum substantialiter dicitur duobus modis: vno modo dicit substantialiter bonum quando substantia est bonus ita q̄ idem sit bonitas: ⁊ hoc dupliciter sm primū modum dicendi essentiale sm q̄ nos dicimus essentiale est de esse sui quod dicit esse rei: hoc modo solus deus dicitur bonum substātialiter. Alio modo dicitur bonum substantialiter sm secundū modum dicendi essentiale: scilicet sm q̄ essentiale dicitur proprieras immediate sequens essentiā ⁊ inseparabiliter: hoc modo creatura est bona eēntialiter: q; bonitas immediate sequitur essentiaz creature: ¶ Ad secundum quod obijcitur q̄ participare est partem capere ⁊c. dicēdum q̄ diuina bonitas in seipsa simplicissima est: nec habens partem ⁊ partem. Itē diuina bonitas infinita est; q̄tum ad effectus. vnde si queratur q̄tum extendit ipsa bonitas diuina: non potest dici tantum: nam in infinitum extenditur: ideo bonitas diuina non dicitur esse tanta: q; ad effectus non est limitata: nec in seipsa: nec sic est de bonitate creata. Quod ergo dicitur q̄ bonitas creata percipit bonitatez increatam: hoc non est dicere q̄ bonitas increata dicatur per partes in singulis bonitatibus creatis: sed hoc est dicere q̄ bonitas creata capit partem in effectu: q; hec capit istum effectum prie bonitatis: alia alium: hoc ergo est participare ipsam bonitatem scilicet q̄tum ad effectū. ¶ Ad tertiuz dicē

Secundum.

Tertium. Augustinus

Quartum.

In cōtrariū. Argumenta.

Augustinus

Questiūcula

Responsio

Solutio obiectorum primum. Esse per participationē

Bonuz substantialiter

Ad secundum

Ad tertium

dicendum q̄ bonum creatum manens in esse non potest recipere omnimodo dissimilitudines a primo bono. sed in q̄tum deficit ab esse recipit dissimilitudinem deficit autem ab esse cum deficit ab ordine: ⁊ hoc est malum fieri sm q̄ dicit Boetius esse est quod ordinem retinet seruatq; naturaz. vñ dicit q̄ sm hoc mali homines non sunt q; i suo ordine non sunt. ¶ Ad quartum dicendum q̄ bonitas creata manens non potest non esse bona: sed non habet ex se q̄ sit bona: sed ex hoc q̄ ordinatur ad summum bonū: ⁊ ideo non sequitur q̄ essentialiter. ¶ Ad obiecta opposite partis ad illud scilicet quod obijcitur de bonitate creata q̄ non sit essentialiter bona q; nō est similis primo. Dicendū q̄ quedam similitudo est que est in identitate essentie: ⁊ hoc modo filius in diuinis similis est patri: ⁊ de hoc loquit Aug. in lib. lxxxiij. questio. cum dicit q̄ similitudo non potest esse dissimilis: quia enim hec similitudo supponit identitatem essentie: propter hoc ex nulla parte potest esse dissimilis. hoc modo bonitas creata non est similitudo primi siue bonitatis increate: hoc enim modo nihil est simile primo nisi primum. Alia autem est similitudo que est in participatione effectus: sic est similitudo vel similis q; participat hunc effectum. Aug. in lib. lxxxiij. questio. dicit q̄ simile similitudine dicitur simile sm q̄ bonum est bonitate dicitur bonum: ergo bonum creatum bonitate creata dicitur bonum: ⁊ bonum increatum bonitate increata dicitur bonū: sed bonum creatum est simile illi bono prout dictum est: ergo bonitas creata est similitudo bonitatis diuine sicut dictum est. ¶ Item nota quod dicit Porretanus in libro de ebdomadibus exponens nonam ebdomadam est quedam alterutrius numero diuersoruz vnio quā conformitatis ratio facit que ad presentem locum pertinet: ⁊ hec vnio similitudo dicitur: ⁊ est vel sm naturam vel sm quedam extrinseca: sm vero naturam dupliciter: aut enim sm proposite nature plenitudinem ⁊ dicitur substantialis similitudo: qualiter album albo simile est: aut homo homini aut sm nature proposite partes aliquas: ⁊ vocat imaginaria similitudo qualiter humana: pictura vero homini similis dicitur. Illa vero que est sm extrinseca aliqua dicitur imitatio qualiter artifex aliquis alij artifici vel homo deo iuxta voluntatem eius aliquid faciendo dicitur similis: similiter creatura iuxta voluntatem ⁊ dispositionem existens dicēt finis quo ad hoc creatoꝝ. ¶ Ad hoc quod queritur nō omnes dicunt beati q; ad bonitatem sicut boni q; ad bonū. dicendū q̄ beatitudo dicit ipsum finē vltimū vel coniunctionem q̄ est cum fine huiusmodi: est em̄ status oīm bonoꝝ cōgregatione perfectus: ⁊ ideo proprie nihil dicitur beatū donec fuerit coniunctum illi fini. Intentio veró boni generalioꝝ est: nā dicit ipsum finē vel ordinabile ad illum finē: ⁊ hec siue sit cōiunctū fini: siue distans: ⁊ ideo sequit̄ si sit ordinatuz ad bonū q̄ sit bonum.

Ad quartum

Solutio ad obiecta in cōtrariū.

Augustinus

Responsio ad questiūcu lam.

Quembum octauum.

Utruz bonū creatū sit immutabiliter bonum.

QEinde querit̄ an bonū creatuz aliq̄ sit immutabiliter bonū. ¶ Ad q̄ sic quod est bonū ⁊ non pōt non esse bonū est immutabiliter bonū: sed virtutes vt prudētia iusticia caritas ⁊ cetere sic sunt bone vt nō possunt non esse bone: ergo sunt immutabiliter bone ¶ Item ad id cuius vsus bonus est ipsum est bonum: ⁊ cuius est immutabiliter bonus ipsum est immutabiliter bonū: sed vsus virtutū est immutabiliter bonus. Unde Aug. in lib. de li. ar. Virtutibus nemo vtitur male: ceteris autē bonis. i. medijs sicut sunt potentie aīe ⁊ minimis vt sunt species quorūlibet corporū non solū bone: sed ⁊ male quisq; vti pōt. ¶ Itē Aug. in virtutibus recta rōiget sine qua virtutes esse non possunt: recta autez ratione nemo male vti pōt. ¶ Contra oē q̄ aversione incipit est vertibile vt dicit Dama. sed omne creatū incipit a versione q; erit de non esse in esse: ergo oē creatū vertibile: ⁊ oē vertibile mutabile: ergo nullū bonū creatū est immutabile: ex quo non est aliquod imutabile. ¶ Itē si dicatur sicut dicit Porretanus q̄ bonū dicit duobus modis. s. in se ⁊ absolute: sicut bonū summū q̄ est deus est imutabiliter bonū. Si vero bonū sm vsuz sic virtutes ⁊ recta rō sunt immutabiliter bona q; vsus ipsarū nō pōt non esse bonus. ¶ Contra Aug. de ciuita. dei. Virtutes cū referunt̄ ad seipsas nec propter aliud expetunt: inflate atq; supbe sunt: sed inflatio ⁊ supbia non pōt esse bonꝰ vsus: ergo contingit male vti virtutibus. ¶ Rñsio sicut prius immutabiliter bonū dicit quadrupliciter: est em̄ bonuz imutabiliter sm esse ⁊ sm vsum sic summū bonuz solū est imutabiliter bonū. Item est mutabile sm vsum ⁊ sm esse vt bona corpoalia. Itē est imutabiliter bonū sm esse ⁊ non sm vsum: vt volūtas rōnalis q̄ intelligit q̄tū ad factū ⁊ nō q̄tum ad fieri ipsius: sicut in ceteris perpetuis. Itē est imutabiliter bonū q̄tū ad vsum non q̄tū ad esse: vt virtutes quibus non est male vti: ⁊ tñ possunt nō esse: ⁊ ita mutari in nō esse ⁊ sic in non bonū. ¶ Ad illud quod obijcit q̄ mutabile oē creatū: cōcedo q̄tum est de cōditione sue originalis materie q; de nihilo: sed q̄tum est de conditiōe sue originis causalis ppetuū est imutabile q̄tū ad esse: ⁊ si non q̄tū ad fieri siue ad bñ esse: q; l. erunt de non esse. ¶ Ad illud quod obijcit q̄ virtutibus cōtingit superbire: materialiter verū est: q; de virtutibus cōtingit superbire ita ⁊ materialiter cōtingit male vti q; appetitus q̄ est de virtutibus pōt esse malus. cū. s. non appetunt propter deū sed effectiue aut formaliter falsum est q; tūc esset sensus q̄ in virtutibus esset motus supbie: vnde malus vsus: ⁊ hec intētio Augu. q̄ virtutibus. s. opando q̄ virtutes non contingit male vti. Unde dicit in de libe. ar. ideo virtute nemo male vtit̄ q; opus virtutis est bonus vsus ipsorum quibus etiam non bene vti possumus.

Utruz bonū creatuz sit effectiua causa mali aut bōi

Augustinus

Quembum nonum.

QOnsequenter querit̄ de effectu boni. Est igitur questio an bonū creatū sit effectiua cā mali aut boni. querit̄ ergo de malo culpe. Ad quod Diony. de di. no. confidimus dicere: malū non est ex bono: nō est ignis infrigidare: ergo nec erit bonuz malum producere.. ¶ Itē idē in eodē natura est bono producere ⁊ saluare: malo autē corrūpere ⁊ disperdere: ergo malum non erit tñ ex bono. ¶ Itē idē i eodē: bonū expna ⁊ generali cā. malū autē ex multis ⁊ particularibꝰ defectibus. ¶ Item Math. vij. Non pōt arbor bona fructus malos facere ergo malū non erit ex bono. ¶ Cōtra Aug. in Enchi. ex bono orta sunt mala necnon talibus bonis insunt nec erat aliud vñ oriret vlla mala natura. ¶ Itē Aug. in eodē cū mala ex bonis orta dicim⁹: non putet hoc diuine sententie refragari q̄ dicit nō pōt arbor bona malos fructꝰ facere nec mala bonos: nō pōt em̄: sicut saluator ait colligi vua de spinis: sed ex bona terra: ⁊ vites nasci posse videmus ⁊ spinas: ⁊ eo mō tanq̄ arbor mala fructus bonos. i. bona opa non potest

Augustinus

facere voluntas mala:ſed ex bõa hoĩs natura ori-
ri ꝛ voluntas bona põt ꝛ mala:nec fuit prorſus vñ
primitus oriꝛ volũtas mala:niſi ex angeli ꝛ ho-
minis natura bona:qõ ꝛ ipſe dñs eodẽ locovbi de
arbore ꝛ fructibus loquebaꝫ aptiſſime oſtẽdit:ait
eĩm aut facite arborẽ bonã aut fructũ eius bonum
aut facite arborẽ malã ꝛfructũ eius malũ:ſatis ad
monens ex arbore quidẽ mala bonos:aut bõa ma
los naſci fructus non poſſe:ex ipſa tñ terra circũ-
loquebaꝫ vtrãq; arborẽ poſſe. ¶ Reſpõſio ſm Au
gu.in enchi. Nequaq; dubitare debemus reruꝫ q̃
ad nos pertinent bonarum cauſam eſſe nõ niſi bo
nitatem dei:malarũ vero ab immutabili bono de
ficientem boni mutabilis voluntatẽ:angeli prĩo:
hoĩs poſtea:hoc ꝓmũ eſt creature rõnalis malũ
ideſt ꝓuina ꝓuatio bonꝰ:deinde etiã iam nolen-
tibus ſubintrauit ignoꝛãtia rerũ agendarũ ꝛ ꝓtu-
macia noxiarũ quibus comites ſubinferũntur: er
roꝛ ꝛ doloꝛ. Que duo mala q̃ñ ĩminentia ſentiun-
tur:ea fugientis animi vocaꝫ metus .porro animꝰ
cũ adipiſcaꝫ concupita carnis perniciosa vel ina-
nia:q̃ñ id erroꝛe nõ ſentit vel delectatione ĥoꝛbi-
da vincaꝫ. Vana etiã leticia ventilaꝫ:ex his morbo
rum nõ vbertatis ſed indigẽtie tanq̃ fontibꝰ oĩs
miſeria nature rõnalis emanat. Bonũ ergo non
eſt cã mali culpe inq̃tuꝫ bonuꝫ:ſꝫ inq̃tũ deficiẽs
a bono quod eſt bonũ eſt cauſa mali: ſed non inq̃
tum bonũ:ꝛ hec intentio beati Aug. ¶ Itẽ queriꝫ
an bonũ increatũ ſit cauſa mali. Ad quod reſpon-
det Aug.in ꝓmo de lib.arb.ſic duobꝰ modis malũ
appellare ſolemꝰ. Uno modo cũ malũ quẽq; feciſ
ſe dicimus. Alio mõ cũ mali aliq̃d eſſe ꝓpeſſum ac
ſi diuinũ bonũ eſſe noſtri vel credis:neq; eĩm aliter
phas eſt male non facit. Rurſum ſi deũ iuſtũ fate
mur:nã ꝛ hoc negare ſacrilegiũ eſt:vt bonis ꝑmia
ita malis ſupplicia tribuit:q̃ vtiq; patiẽtibꝰ ma-
la ſunt. Quãobrẽ ſi nemo ĩuſte penas luit qõ ne-
ceſſe eſt credamꝰ:q̃ñ quidẽ diuina prouidẽtia hoc
vniuerſuꝫ regi credimꝰ:illiꝰ ꝓmi generis malozũ
nullo modo:huius autẽ ſecũdi actor eſt deꝰ: non
eĩm nullo actore fieri poſſet:ſi aũt queris quiſnam
iſte ſit dici nõ põt:nõ eĩm vnus aliq̃s eſt: ſꝫ q̃ſquis
malꝰ ſui mali facti actor eſt:vñ ſi dubitas illud at
tende qõ ſupra dictũ eſt:malefacta iuſticia deivĩ-
dicari:nõ eĩm iuſte vindicarenꝫ niſi fierẽt volũta-
te. Sz tũc queriꝫ de corruptiõe naturalium:proq̃
dr̃ hõ vulneratꝰ in naturalibꝰ que eſt pena. Cum
eĩm oĩs pena iuſta ſit rõne iuſtũ a deo:erit hec pe
na a deo:ꝛ hoc ptz ex ꝓdicta Autoritate Aug.ꝺ li.
ar. ¶ Cõtra Aug.in lib.lxxxiij.queſt.oẽ qõ deficit
ab eo qõ eſt eſſe tẽdit in nõ eſſe:ille aũt ad ſquẽ nõ
eſſe ꝓtinet:non eſt cã deficiendi corruptio iſta eſt
defectꝰ.ergo deꝰ nõ eſt cãs eiꝰ. ¶ Itẽ pena iſta aut
dicaꝫ iuſta q̃ a iuſto inferaꝫ:aut q̃ ꝓpter iuſtã ꝛ de
bitã cãm inferaꝫ:nõ q̃ a iuſto.ſ.deo:q̃ ſic quelibet
res diceꝛeꝫ iuſta:ergo dr̃ iuſta q̃ ꝓpter iuſtũ me-
ritũ:ꝛ hoc eſt qõ dicit Aug.in li.de ſummo bono.
peccãtes in ſupplicijs ordinanꝫ que ordinatio q̃
nature corũ nõ cõpetit:ideo pena eſt:ſꝫ q̃ cõpetit:
ideo iuſticia eſt:ergo ꝓticipat rõnem bonitatis ꝑ
cõparationẽ ad culpaꝫ. ¶ Solutio dicendũ q̃ ſm
ſtatũ debitũ nature dz eſſe:vt ipſa vis rõnalis in
homine dominet:aliꝫs viribus.ſ.iraſcibili ꝛ cõcu-
piſcibili:ꝛ iuſte ſubijcianꝫ ei ꝛ trabat ipas ad ſe. vñ
ſic cõdita eſt humana natura:ꝛ ex hoc hz ipſa vis
rõnalis facilitatẽ ſiue ꝓnitatẽ ad bonũ et diffi-
cultatẽ ad malũ:per hãc aũt facilitatẽ ꝛ difficulta
tem attendiꝫ humiliatio rõnis ad bonuꝫ gratie ꝛ
per hoc ad gloriã ad quã nata eſt ꝛ ordinata. Un-
de ſi hõ eſſet recte ordinatus alte vires ſubijceren
tur rõni:ꝛ ſemp eſſet hõ facilis ad bonũ ꝛ difficilis
ad malũ:ſz q̃ñ peccat hõ tũc ſubijciꝫ rõi illis et ille
dominanꝫ ꝛ trahũt ipſam ſecũ in affectionibꝰ ma
lis ita q̃ ecõtrario ſit difficilis ꝛ reſiſtẽs bono:ſha
bilis ꝛ ꝓna ad malũ:ꝛ ita fuit in peccato ꝓmi
hoĩs:ꝛ ex hoc eſt inordinatio quedã ꝛ pena. Iſti eĩm
motꝰ quibꝰ ſic mouet rõnalis ſm motum aliarus
pena eſt q̃ inordinata. Abotꝰ eĩm inordinatus pe-
na eſt vt dicit Aug.q̃ corrũpit naturalis habita-
tio rõnis ſm quã mouet ad bonũ ꝛ reſiſtit malo.
¶ Quod ergo obijciꝫ q̃ hec corruptio nõ ſit a deo
dicendũ q̃ hec corruptio ſm q̃ dicit defectũ cul-
pabilẽ nõ eſt a deo:ſed ſm q̃ noĩat defectũ penalẽ
ſiue penã qua puniꝫ aĩa eſt a deo:q̃ fundaꝫ in ali-
quo ente vt dictũ eſt.ſcz in reſiſtentia iſti vis ad
bonum ꝛ ꝓnitate ad malũ:ꝛ per hoc ponit ens
quoddam. ¶ Ad vltimũ dicendũ q̃ Aug.non in-
tendit dicere q̃ bonitas vel iuſticia pene referaꝫ
ad culpã:imo ad deũ. Unde cũ dicit iuſta eſt ꝓpter culpam ideſt iuſta eſt q̃ eſt a deo cuius boni
tatẽ decet.vt ꝓ culpa reddat penã .Quod autez
ſuam bonitatem decet iuſtũ eſt:ita q̃ pena bona
ſit hoc hz a bonitate ꝓpria:nõ tñ ab ipſa culpa.

Solu. ad ob iectionem

Ad ſecundaz obiectionem

Membrum decimum.

De bono vni uerſitatis

An deus per mittat mala fieri in vni uerſitate.

Uiſdã ne ſequẽti inquirendũ eſt de bono vniuerſitatis vbi querunt tria. ſPrimo an deus ꝑmittat mala fieri in vniuerſi-
tate. Scõo an vniuerſitas eſſet melioꝛ ſi
ne malis. Tertio an vniuerſitas eſſet melioꝛ ſi oĩa eſſent bona equaliter.

Articulus primus.

Reſpon. ad queſtionem. auguſtinus.

Ad illud de muliere.

auguſtinus.

Ad primuz ſic optimi eſt optia adducere ſm q̃ dicit beatꝰ Dionyſ. Meliores autẽ eſſent res ſi eẽnt impmixte malis q̃ño
ergo ꝑmittit mala adiniſceri bonis.
¶ Itẽ non eſt optimꝰ cuius non eſt optima opatio in ſuo genere q̃ bonũ vniuſcuiuſq; reperiꝛ i ſuo
ope:ergo optima eſt opatio optimi in ſuo genere:
ergo non poteſt eſſe melioꝛ in ſuo genere:ergo de-
bet eſſe impmixta malo:dico autez in opationem
optimi quã opatur optimus deus. ¶ Rñdet Au
gu.in enchi.xv.c.malũ bñ ordinatũ ꝛ ſuo loco poſi
tũ eminentius cõmendat bonũ vt magis placeãt
ꝛ laudabiliora fiant dũ cõparãtur malis ꝓpter
ipſam ergo bonozũ pulchritudinẽ mala ꝑmiſit deꝰ
fieri. Si eĩm malũ non eſſet in bono nõ eẽt niſi pul
chritudo abſoluta ſcz reſpectu boni:malovero eri
ſtẽte accreſcit bono pulchritudo cõparata vt cõpa
ratiõe oppoſiti mali pulchrius eluceſcat. ¶ Ad il-
lud quod obijciturꝛ reſpondit Aug.alibi dicens ſin
gula fecit deus bona:ſz in vniverſo valde bõa.opti
ma ergo rerũ vniuerſitas ſm q̃ poſſibile eſt q̃uis
quelibet res non ſit optima in ſuo genere:Uñ Be
neſis primo dicit ad ſingula vidit deus q̃ eſſet bo
nũ:ad cõpletionẽ vero ſcriptura veniens ait. Vi-
dit deus cuncta que fecerat ꝛ erãt valde bona:dic
ergo q̃ ſuppoſito q̃ malũ nõ eſſet nõ eſſent res in
vniverſo pulchriores:ꝑ hoc ſoluunt obiecta. Aliã
etiã cauſam aſſignat Aug.ſ.vtilitatẽ.nõ eĩm ĩquit
ꝑmittit deus mala fieri in re publica niſi vt bonũ
ex eo eliciat. Unde Aug.in.xj.de ciui. dei ait deꝰ
malis voluntatibus vtitur bene:proſunt enim tẽ
tationes ſanctis. Neq; eĩm deus aliquẽ angelum
aut hoĩm malum futurum ſciuiſſet:niſi pariter
noſſet quibus eos bonorum vſibus accõmodaret:
due ergo poſſunt reddi rõnes quare deus ꝑmittit
mala fieri bonorum.ſ.pulchritudo maioꝛ vtilitas.

Articulus

Articulus ſecundus

An vniuerſitas eſſet melioꝛ ſine mal. Argumentũ de albo.

Aliud de muliere.

Aliud Eccleſiaſtes.

Dnã.

Reſponſio ad queſtionẽ

Auguſtinus

Ueritur conſequenter an vniuerſitas eſſet melioꝛ ſine malis:cũ eĩm malũ ſit pri
uatio ordinis qũo eſt bene ordinandus.
¶ Itẽ albius eſt qõ eſt nigro impmixtiꝰ ergo meliꝰ qõ malo impmixtius. ¶ Itez mulier q̃
nõ hz maculã pulchrioꝛ eſt q̃ ſi haberet maculam
ꝛ laudabiliorꝭ pulchritudinis:vñ in laude ſponſe dicit in Canticis Tota pulchra es amica mea ꝛ
macula non eſt in te:ergo vniuerſitas rerũ ſi ma-
cula caret malꝰ pulchrioꝛ eſſet ꝛ laudabilioꝛ. ¶ Itẽ
Eccleſiaſtes.x. Eſt malũ qõ vidi ſub ſole:ſtultũ po
ſitũ in dignitate ſublimi:ſed ſic videmꝰ malos or-
dinatos vt in pluribꝰ:ergo talis ordinatio eſt ma
la cũ ſcz illi q̃ debẽt ordinari deo:ſum ponunt ſur-
ſum.dicit enim Dnus.ſup Numeri. Hominesvi-
lis vite bene ordinati ſunt ad vilia officia.vt.ſ.pur
gent vias ciuitatis. Malꝰ ergo bñ ordinanꝫ in vi-
li loco:boni ergo in eminentiori. ¶ Rñ.malũ i ſe
eſt inordinatũ:rõne vero alterius ordinatũ dupli
citer:vno modo rõne ſubſiſtentis boni:ſcz nature
peccantis q̃ ſcz ordinaꝫ ad penã.ſicut dicit Augu.
in lib.de natura boni peccantes in ſupplicijs ordi
nantur que ordinatio q̃ nature eoꝝ non competit
ideo pena eſt ſed q̃ culpe conuenit iuſticia eſt.alio
modo ordinaꝫ ratione contrapoſiti boni ſm quod
dicit Aug.in.xj.de ciui.dei ſm quibuſdã antitite-
cis honeſtauit tanq̃ carnẽ pulcherrimã. Antithe
ca vero vocaꝫ tranſpoſitio:ſic ergo cõtraria cõtra-
rijs oppoſita ſermõis pulchritudinẽ reddũt vt ait
apls.ij.Cori.vj.ꝑ gloriã ꝛ ignobilitatẽ ꝑ ifamiã ꝛ bo
nam famã:in quadã non verboꝝ ſed rerũ eloquẽtia
ſeculi pulchritudo cõponiꝫ.vnde in Eccleſiaſtico
xxxiij.contra malũ bonũ ꝛ contra vitam moꝛis:ſic
intuere in aĩa opa altiſſimi:vnũ contra vnuꝫ:duo
contra duo. ¶ Ad primũ ergo obiectũ diſtinguẽq̃
tripler eſt ordo:quidam eſt ordo ſurſum:et deoꝛ-
ſum:ꝛ ad id quod eſt iuxta vel contra :Iſte tripler
ordo inv̄niuerſitate bonoꝝ ordinaꝫ:ad ſurſum,ſcili
cet ad deũ:ꝛ ad deoꝛſum vt meliora bonis.ordinaꝫ
etiã ad id quod eſt iuxta vt bona eque bonis.ſi poſ
ſet iſta cõparatio inueniri ſiue ad id qõ eſt contra:
vt ex oppoſito maloꝝ:malum vero non hz ordines
ad id qõ eſt ſurſum vel deoꝛſum:hz aũt ordinez ad
id qõ eſt contra:ſicut nunc oſtenſum eſt:et in hoc
ſenſu dicitur malũ bene ordinatum. ¶ Ad ſecũdo
obiectũ dicendũ q̃ non eſt ſimile:nã omne album
eſt eiuſdẽ rationis:bonũ vero eẽ non eſt eiuſdẽ ra-
tionis:cum.ſ.dicit de bonis ſingulis ꝛ de vniuer-
ſitate bonozũ.vnde q̃uis teneat illa cõparatio de
bonis ſingulis q̃ tanto melius q̃to imꝑmixtius:
non tñ tenet in vniuerſitate bonoꝝ qõ declaraꝫ
ex illo Auguſtini in lib.de natura boni: ſicut nos
continendo vocẽ decenter interponimꝰ in loquẽ-
do ſilentiũ:q̃tomagis ille ſcilicet deus quarũdaz
rerum ꝓuationes decenter eſſe facit ſicut rerum
omnium perfectus artifex.ex quo oſtendit q̃ ſicut
ſermonis decentia maioꝛ eſt interpoſitio ſilentiꝰ
q̃ ſi continue ꝓferreꝛ:ſic vniuerſitatis pulchri-
tudo maioꝛ eſt ex interpoſitione bene ordinatoꝝ
malorum. ¶ Ad tertio obiectum dicendum q̃ pri
ma propoſitio eſt falſa indiſtincte ſumpta:in tali
enim loco poſſet mulier habere maculam q̃ ſede-
ret conuenienter ꝛ eſſet ſignuꝫ pulchritudinis ma
ioris:ſicut patet in cicatrice vulneris in facie mili
tis cum eſt in loco debito ipſum reddit pulchrioꝛẽ
Unde Aug.de ciui.dei.tale ponit exemplum: ſicut
pictura cum colore nigro i ſuo loco poſita:ita vni
uerſitas rerum in ſuo ſoco poſita etiaꝫ pulchra eſt
q̃uis per ſeipſos conſiderata ſua deformitas tur-
pet. ¶ Ad vltimuꝫ diſtinguẽduꝫ q̃ duplex eſt ma
li ordinatio.quedã eſt manifeſta.quedam occulta
ẽ.Manifeſta ẽ ſicut dicit.Angvt cũ mali ordinanꝫ
in penã eternã.Melius emꝫ ſicut dicit auguſtinꝰ
ordinata ẽ natura ſi iuſte doleat in ſupplicijs q̃ ſi
impune gaudeat in peccato vel in pena tempora
li vt humiliatur in peccatis. Juſtũ eĩm eſt vt qui in
ſordibꝰ eſt ſordeſcat adhuc ſm qõ dicit apoc.vltio
Eſt et ordinatio mali occulta ſm q̃ deus facit re-
gnare malũ principẽ ꝓpter multas cauſas.prima
eſt peccatum populi ſicut dicit in iob.congruũ eſt
enim vt talis ſit rector ciuitatis quales ſunt habi
tatores in ea.eccl.x. Secũdo ꝓpter vtilitatẽ malo
rum dat enim dominus regem in furore.Oſee.xiij
quaſi virgam et flagellum.vt cõpreſſi et flagellati
ad deũ redire cõpellantur. Gregorius pena ocu-
los aperit quos culpa claudit. Tertia eſt ꝓpter vti
litatem bonorum vt ſcilicet eruditiaurẽt purificẽ
tur ſicut enim in igne purgatur aurũ ſic iuſti cami
no tribulationis.eccl.ij.vtraq; tamẽ ordinatio ma
li competens eſt.ſed ſecunda habet latentẽ cauſaz
et ideo dicit ſignãter eccleſ vidi malũ ſub ſole qua
ſi per errorẽ.quaſi diceret non eſt error ſed videtur
error enim reputatur duz vtilitas ordinariis igno
ratur. ¶ Itẽ obijcit Auguſtinus in tertio libro de
liber.arbi. Non erat difficile aut laboriosum om-
nipotenti deo.vt omnia que fecit ſic haberẽt ordi
nem ſuum vt nulla creatura vſq; ad miſeriam per
ueniret. Non enim hoc aut oĩpotens non potuit:
aut bonus inuidit. Reſponſio ſm auguſtinum di
centem ordinem creaturarum a ſumma vſq; ad in
fimam gradibus iuſtis ita decurrere queniadmo
dum enim corporum differentias contemplando
Uides alia clariora que iniuſte petis auferri. que
obſcuriora comperieris aut clarioribus adequari
ſed ad perfectionem vniuerſitatis referens omnia
quantomagis et minus inter ſe clara ſunt tanto-
magis cernis eſſe omnia nec tibi occurrit perfecta
vniuerſitas niſi vbi maiora ſic preſto ſunt vt mino
ra non deſint.ſic etiam differentias animaruz co
gites.in quibus hoc quoq; inuenies: vt miſeriam
quam doles ad id quoq; valere cognoſcas vt vniuer
ſitatis perfectiones nec illi deſint anime que fie-
ri miſere debuerunt quia peccatrices eſſe nolue-
runt.tantumq; abeſt vt deus tales facere non de-
buerit:vt etiam ceteras creaturas laudabiliter fe
cerit. Longe inferiores animabus miſeris. ¶ Sed
iterum obijcit ſic auguſtinus in eodem. Si vniuer
ſitatis perfectionem complet etiam noſtra miſe-
ria defuiſſet aliquid huic perfectioni ſi beati ſem-
per eſſemus. ¶ Item queritur quomodo malum
culpe quod nullo modo eſt bonum põt bñ congrue
re. Item quomodo malum pene quod eſt contra-
rium bono nature poteſt decori vniuerſitatis na-
turaliter congruere. Reſponſio ad primum ſecun-
dum auguſtinum in libro de libero arbitrio non
ipſa peccata vel ipſam miſeriam perfectioni vni
uerſitatis eſt neceſſaria ſed animas inquantũ ani-
me ſunt. q̃ ſi velint peccãt:ſi pecauerint miſere ſint
Si eni peccatis earum detractis miſeria perſeue-
rat.aut etiã peccata precedit:recte deformari dici
tur ordo atq; adminiſtratio vniuerſitatis. Rurſus
ſi peccata fiãt et deſit miſeria:nihilominꝰ dehone
ſtat ordinem iniquitatis. Cũ aũt non peccantibus
adeſt beatitudo:perfecta eſt vniuerſitas. Mõ autẽ
ipſe non peſint anime quasvel peccantes ſequitur
miſeria:vel recte facientes beatitudo ſemper natu
ris omnibus vniuerſitas plena et pfecta ẽ. ¶ Ad ſe
cundũ reſpondet auguſtinus in eodem libro dicẽs

Ad aliud Eccleſiaſtes

Deus facit regnare malũ principem.

Obijcitur. Auguſtinus.

Reſponſio

alia obiectio

Scõa q̃ſtio.

Tertia q̃ſtio

Reſponſio

Ad ſecundã queſtionem

nō em̄ peccatum et ſuppliciū peccati nature ſunt ꝙdam: ſed affectiones naturarum. illa voluntaria: illa penalis: ſed voluntaria que in peccato ſit tur pis affectio eſt cui propterea penalis adhibetur: vt ordinet eam vbi tale eſſe non turpe ſit: ⁊ decori vniuerſitatis congruere cogat: vt peccati dedec9 emēdet pena peccati. ¶ Ad tertiū ſimiliter reſpō det Aug. in eodem libro dicens: huic ſit vt peccās creatura ſuperior a creaturis inferioribus puniat̄ q̄ ille tantum ſunt infime vt ornari etiam a tur pibus creaturis poſſint atq; ita decori vniuerſita tis congruere. Et ponit exemplum dicens. Quid enim tam magnum in domo eſt ꝙ homo: ⁊ q̄d taz abiectum ⁊ infimum vt cloaca domus: ſeruus tñ in tali peccato detectus, vt mundande cloace di gnus habeatur: ornat eam etiam turpitudine ſua ⁊ vtrūq; horum ideſt turpitudo ſerui ⁊ mundatio cloace iam coniunctum ⁊ quaſi redactum in quā dam ſui generis vnitatem ita diſpoſite domui co aptatur atq; ſubtexitur vt eius vniuerſitas ordi atiſſimo decore conueniat. ¶ Itez aliud ponit exē plum dicens ſi bonum ⁊ magnum aliquem virum hortande honeſtatis officio videam9 ignib9 ꝙtū ad corpus attinet concremari: non hoc vocamus penam peccati ſed fortitudinis ac patientie docu mentū: cuncq; magis diligimus cuz ſediſſima coz ruptio corporea membra eius abſumat ꝙ ſi nihil huiuſmodi pateretur. Miramur quippe aīe natu ram mutabilitate corporis nō mutari. ac vero cru deliſſimi latronis membra cum tali ſupplicio cō fici aſpicimus approbamus ordinez legum: ornāt ergo ambo tormenta illa: ſed ille merito virtutis: iſte peccati.

Ad tertiam queſtionem.

Exemplum.

Exemplum.

Articulus tertius.

Utrum vniuerſitas eſſet melior ſi oīa equaliter eſſent bona. Auguſtinus.

¶ Onſequenter querit an vniuerſitas eēt melior ſi omnia equaliter eſſent bona. ¶ Ad quod ſic Auguſtinus in lib. Lxxiij queſtionum: ſi eſſent equalia non eſſent omnia: non enim eſſent multa rerum genera quibus conſtituitur vniuerſitas primas ⁊ ſecūdas et deinceps vſq; ad vltimas ordinatas hominis crea turas: ⁊ hoc eſt ꝙ dicit oīa: ergo neceſſario ad per fectionem vniuerſitatis oportet ponere non equa le bonum in oībus. ¶ Sed contra hoc querit nūquid in infinitū erit influētia in oībus creaturis: aut erit ſtatus. obijcit em̄ ſic Damaſce. bonum eſt communicatiuū ſui eſſe: hec eſt ratio communis omni bono: ſed ſtatus eſt in bonis ſupponat hoc: ſumamus ergo vltimum bonum illud bonū eſt cō municatiuū non niſi reſpectu inferioris. ergo ali quid eſt inferius: ponatur illud eſt cōmunicatiuū ergo hab et inferius cui poteſt cōmunicare: q; po tentia non eſt fruſtra: ⁊ ſic erit in infinitum abire aut ponere ꝙ vltimum bonum non ſit communi catiuum ſed ſibi fit communicatio. ¶ Ad primuz dicendum ꝙ oportet ꝙ bonitas vniuerſitatis in bonis creatis ſit ſm ordinem participationis pri me bonitatis ſm plus ⁊ minus. Ratio autē quare oportet ibi ponere ordinem hec eſt: q; primum eſt agens per potentiam: que potentia eſt ordina ta. primum enim agit per potentiam ⁊ ſapientiaz ⁊ eo ꝙ per ſapientiam: eo agit per ordinem: q; ſa pientis eſt ordinare: ⁊ ideo primum ordinate facit que facit. Ideo autem oportet eſſe ordinez in crea turis vt vna ſit ſuperior: ⁊ magis recipiat de influē tia bonitatis a primo: ⁊ ergo dicit Aug: ꝙ ſi eſſent equalia non eſſent oīa: ꝙtum ergo eſt de potentia abſoluta bene poſſet primum facere oīa eſſe equa lia: ſed ꝙ non ſint equalia hoc eſt q; primuz agit p

Utrū influē tia hec ſit in infinitum.

Reſponſio ad primum queſitum.

potentiam ordinatam propter quod oportet ordi nem eſſe in rebus. ¶ Ad illud quo queritur vtrum hec influentia ſit in infinitum: dicendum ꝙ de po tentia abſoluta poteſt ipſa bonitas cōicare ſe ī in finitum: ⁊ ꝙ vna creatura influet in aliam inferio rem: ſed dicitur eſſe ſtatus ⁊ numerus in hac influē tia propter ordinem ⁊ perfectionem vniuerſi. ſi em̄ ita eſſet non eſſet ſtatus in ordinatione vniuerſi: ⁊ ſic nec completio ſiue perfectio i vniuerſo: ⁊ ſic pa riter ordinatio vniuerſi. Quia ergo primū eſt agēs ordinate ⁊ pfecte: q; dei pfecta ſunt opera: ideo in fluentia iſta non eſt in infinitum: immo eſt ſm re flexionem: ita ꝙ vltimum bonum in quo eſt ſtatꝰ eſt ſm reflexionem nec ꝙ alteri inferiori cōmuni cet actu ſz poſſet communicare: immo ipſi fit cōi catio ⁊ per reflexionem cōicat ſuo ſupiori: ſicut di cimus ꝙ māteria cōicat forme poſſe ſuum ⁊ forma per reflexionem ſuum eſſe materie: ita dicimus ꝙ in ordine vniuerſi eſt completio per reflexionē in vltimo bono in quo eſt ſtatus: ⁊ ſic non oportet p ceſſum bonorum a primo eſſe in infinitum.

Reſponſio ad ſecundū queſitum.

Queſtio.xir. de oppoſitione mali ad bonum.

¶ Onſequenter querit de oppoſitione mali ad bonū. Circa qō queruntur plura. Primo an increato bono opponitur malum. Secundo quomodo op ponitur malum bono creato gratie ⁊ nature. Ter tio quomodo malum habeat ſubſiſtentiam in bo no nature. Quarto de corruptione boni per malū an ſit finite. Quinto an malum ſit corruptiuū ha bilitatum naturalium. Sexto an ſit corruptiuum modi ſpeciei ⁊ ordinis. Septimo an vnico malo vl triplici ſit corruptio vel diminutio modi ſpeciei ⁊ ordinis. Octauo de differentia corruptionis q̄ eſt per veniale ⁊ mortale. De oppoſitione vero boni ti mali in genere dicet̄ infra cū ad moralia deſcēdem9

Membrum primum.

An increato bono opponi tur malum.

¶ Circa primum ſic obijcit Aug. xj. de ciui. dei Ultiuz eſt contrarium deo quēadmoduz malum bono: ſed malū opponitur ſimpli citer bono. ergo vltiuz deo: ſz nihil aliud eſt ꝙ malum: ergo eſt deo contrarium. ¶ Itē qō de ficit a minori ſm ꝙ huiuſmodi deficit a maiori exi ſtente in illo minori ſine quo nec eſt nec intelligit illud minus. Sed oē bonum creatū minus eſt bo no increato: ⁊ tale minus qō nec eſſe nec intelligi poteſt ſine bono increato: ergo quod deficit a bo no creato deficit ab increato: ſed deficiens a crea to bono dicitur malum. ergo ſicut eſt malū reſpō dens bono creato: ſic erit malū reſpōdens bono i creato: ¶ Contra viciū vel malum ſicut dicit Au guſtinus dicitur eo ꝙ nocet vel vitiat: ergo cui nō contingit nocere vel qō non contingit vitiari nul li malum eſt vel vitium oppoſitum: ſed ſummum bonum nec vitiari poteſt nec ei noceri: ergo ſum mo bono non eſt malum contrarium. ¶ Preterea malum priuatio eſt: ⁊ quod non habet aliquid quo poſſit priuari non habet malum ſibi oppoſi tum: ſed primum nihil habet priuabile: ergo ma lum non eſt oppoſitum ſummo bono. ¶ Solutio dicunt ꝙ ſummo bono negatiue opponitur aliq̄d ⁊ ſi malum ei opponit in ſe: hoc non eſt maluz dictum priuatiue: ſed ſolum ſm negationem. Uerū tamē eſt q; autoritas Augu. plus dicit: dicit em̄ ꝙ vitium eſt contrarium deo ſicut maluz bono: ideo plus oportet dicere: dicimus em̄ ꝙ aliquid poteſt alteri cō

In oppoſiti Auguſtinus Obijcitur.

In contrarij rationes.

Reſponſio ad queſtionē ⁊ ad autori tatem. augustini. Uitiū eſt cō trarium deo.

alteri contrariari dupliciter. vel in ſe vel in ſuo effe ctu ſcilicet effectum ipſius impediendo qui efficiē ti prebere non poterat impedimentuz. Si ergo lo quamur de ſummo bono in ſe ſic nullum malū eſt ei contrarium. Si aūt volumus dicere contrarium in eius effectu: ſic aliquid cōtrarium deo, aliquid enim eſt impedimentum vel deſtructiuū facti vel conſeruati ab ipſo et ſi nō poſſit impediri deus nec deſtruit id ex parte ſua quo ſuos effectus cōſeruat ipſi tamen effectus conſeruati impediūtur et de ſtruuntur a malo. Exemplum aūt aug. ī xj. de ciui ta. dei eſt illud iacō. iij. amicus ſiuus mundi ini micus eſt deo dicitur enim inimicus. non quia deo directe aduerſetur: ſz quia alicui effectui eius qui beneplaciti ſignuz eſt eius reſiſtit. Unde augu. ibidem. inimici ſunt voluntate reſiſtendi: non pote ſtate ledendi: ſecundum hoc intelligit̄ autoritas auguſtini vitium eſt cōtrarium deo non in ſe ſed ī ſuo effectu. Ad illud quod obijcit. quicquid deficit a minori ⁊c. dicimus ꝙ duplex eſt defectus vno mo do qui eſt pura negatio ſecundum ꝙ dicitur quod non eſt alterum deficit ab illo. et ſecundum hoc di cimus ꝙ omne creatum deficit a deo: quia nullum creatum eſt deus. ſed iſte defectus non facit malū. Eſt alius defectus qui non eſt pura negatio ſed pri uatio vt non dicatur deficiens ab alio quicquid nō eſt habens illud ſed quod eſt aptum natum habe re non habens. et hic eſt defectus qui eſt in malo ſic autem nihil eſt deficiens a deo vnde non ſequit in proposito ſi deficit a minori ⁊c. quia nec ſequitur natum eſt eſſe, minus ergo natum ē eſſe maius. vn de ⁊ ſi quelibet eorum que ſunt natum eſt habere ſummum bonuz in ſe ſicut quod eſt tenens, ipſum in eſſe ⁊ non eſt ſubſtratum malum quia ex parte ex qua defectibilis ē res ex illa ſubijcit malo. nihil tñ eorū q̄ ſunt natū eſt eſſe de9. ⁊ iō ſi eorū que ſunt extra deum ſit deus nihil tamen dicendum eſt defi cere a deo. hoc modo dicendo defectum. et ideo nō erit alquod malum contrarie vel priuatiue oppoſi tum ſummo bono niſi ſicut prius dictū eſt. Si autē rationes vltime probant ꝙ malum non eſt contra rium deo hoc eſt verum in ſe ſed non eſt verum de contrario in ſuo effectu.

Augustinus

Solu. ad id quod obijcit Defectus du plex.

Ad rationes in cōtrariū.

Duo oppōit maluz bono creato gra tiet nature

Membrum ſecundum.

¶ Ecūdo querit de genere oppoſitōnis ma li ad bonū nature et gratie. Ad qō ſic. ma lum culpe opponit cōtrarie bono natu re et gratie. ergo ſi hec bona ſunt duo: vi detur ꝙ vnū opponat duob9 genere oppoſitionis quod eſt in cōueniēs. Mō autē poſſet dici ꝙ nō op ponitur contrariuz. oſtēditur ꝙ immo. ⁊ primo bo no gratie. nō em̄ opponitur cōtradictorie tñ nec re latiue hoc ſupponit. opponit ergo priuatiue vel cō trarie. priuatiue nō: hoc patet. quia bonū ⁊ maluz nō determinātur ordine irregreſſibili circa ſuū ſub iectum. immo alteranť frequenter circa idem. et in aliquo malū precedit bonum. in aliquo e conuerſo Si ergo que huiuſmodi ſunt. nō ſunt priuatiue op poſita ſed cōtraria: relinquitur ꝙ malum enipe cō trarie opponitur bono gratie. ¶ Quod autem ſit cōtrariū bono nature videtur quoniā nihil eſt cor ruptiuū alterius proprie niſi ſit cōtrariū illi. ergo ſi malū eſt corruptiuuz boni naturalis vt dicit augu ſtinus in pluribus locis: contrariū eſt malum cul pe bono nature. Solutio dicimus ꝙ cum duo ſunt bona gratie et nature proprie et per ſe loquendo non eſt idem malum quod vtriq; opponitur. Nam bono gratie proprie et per ſe reſpondet malum ſci licet culpe bono autem nature reſpondet oppoſitū proprie ⁊ per ſe loquendo malum pene. Unde non opponitur vnū duobus ſed duo duob9. vñ ſi bono nature opponitur malum culpe hoc non eſt prio ⁊ per ſe: ſed mediante malo pene: ſic aūt nō eſt icō ueniens duo opponi vni: vnū immediate ⁊ per ſe: reliquū mediate ⁊ per conſequens. ¶ Si autē que ritur qualiter opponitur malum culpe ipſi bono gratie: dico ꝙ in ipſo malo culpe duo ſunt. Eſt em̄ hoc quod dico malū: eſt etiā ibi actio ⁊ diſpoſitio relicta ex mala actione. Relinquitur em̄ in malo agente aliqua diſpoſitio mala ex ipſa mala opera tione: ſicut in bene operāte: reliquit̄ aliqua bona diſpoſitio: ſed in hoc eſt differentia ꝙ mala diſpo ſitio ſemp ſequitur malū opus in male agēte. Ubi autem eſt gratia ipſa bona diſpoſitio relinquitur aliquando ante bonā operationem. Quantuz er go ad hoc ꝙ dicit malum dicimus ꝙ opponit pri uatiue malū culpe ipſi bono gratie. Qualiter ve ro ad diſpoſitionem relictā que eſt ad malū in ma lo agente: dicimus ꝙ cū hec diſpoſitio ſit contra ria diſpoſitioni que eſt in habente gratiam: ſic ꝙ tum ad hoc opponet malū culpe contrariuz bono gratie: vnde nec huiuſmodi ſimpliciter loquendo dicendū eſt contrariū tñ vel priuatiuum tñ ſz cō trarium ſub priuatione. Si aūt querit̄ quo oppo nitur malū pene bono ſibi oppoſito dicim9 ꝙ eodē mō ſicut ⁊ malū culpe ſuo oppoſito: tñ ī hoc eſt dif ferentia oppoſitionis hinc ⁊ inde quod malū culpe aduenies in quo eſt ſuum oppoſitū totaliter adij cit illud: ſcilicet bonū gratie. Malū aūt pene non totaliter abijcit bonum nature ſed ſolū diminuit.

Duare Quod malū culpe oppo nitur ipſi bo no gratie.

Malum pe ne. opponit bono nature

Membrū tertiū

Mūo malum hz ſubſiſten tiaz in bono nature. Argumentū primum.

¶ Ertio queritur qūo vel qualit̄ malū ha beat ſubſiſtentiam in bono nature. ¶ Ad quod ſic: nullū cōtrariū eſt in ſuo contrario. malū culpe eſt in bono natu re: ergo non eſt illi contrariū. Cū ergo habituz ſit ꝙ malum culpe oppoſitū ſit bono nature median te malo pene: queritur quomodo differat ipſum bonū ſm ꝙ eſt vt contrariū malo: ⁊ ſm qō eſt ſub iectum ipſius: qō autē idem ſit bonum nature pe nitus quod habet malum pro ſubiecto ⁊ pro cōtra rio ✣ hoc modo videtur: poſſet enim dici qō bonū cui eſt malum contrarie ſunt ipſe habilitates ꝙs corrūpit: bonū autē quod eſt ſicut mali ſubiectum ⁊ non contrarium eſt ipſa prima natura ⁊ eſſentia liber ⁊ arbitriū in quo ſunt habilitates ille. Sz, qō malū ſit in ipſis habilitatibus vt in ſubiectis oſtē ditur hoc modo. Sit. c. malū quod eſt corruptiuū habilitatum ſit. a. illud bonum quod iam corru ptum vel diminutū eſt: ſubiectū autē primum ⁊re ſiduum bom quod non eſt adhuc diminutū. ſit. b. tunc queritur. b. diminuibile eſt adhuc non niſi p c. q; non niſi per maluz quod eſt in ipſo. ſi ergo di minuitur per malum quod eſt ipſo: ⁊ diminuitur per. c. ergo in. b. eſt vt in ſubiecto: ſz. b. dicebat ipaz habilitationē. erit ergo maluz in ipſa habilitatiōe cui eſt contrariū: ſicut in ſubiecto: ⁊ ita idem erit omnino contrariū ⁊ ſubiectum. ¶ Itē queritur di cit Aug. in Enchiridion qō in hoc loco deficit re gula dialeticorum que eſt contraria ſimul eſſe nō poſſe: aut vnum contrariorū non eſſe in alio: ſz ḡi tur qūo hoc poſſit eſſe. De rōne em̄ contrarij eſt vt non poſſit cōpati ſuum contrariū. nec etiā intelle ctus capere poſſet ꝙ contrariū ſit ſub ſuo contra rio. ¶ Solutio dicimus ꝙ duplex fuit bonū natu re in ipſa aīa reſpondens malo: fuit enim ipſa ſub ſtantia liberi arbitrij que nullo modo fuit dimi nuibilis per malum: dicit em̄ Diony. ꝙ nihil exi

Queritur hz Auguſtinuz.

Reſponſio ⁊ ſolutio ad ar gumentū pri mum.

stentium corrumpitur ſm qō exiſtentia vel natura: ſed defectu iuxta naturam ordinis armonie et com menſurationis ſit corruptiuū ſupple. vñ non vult q̄ per corruptionē nature prime corrūpatur aliquid a malo: ſed per corruptionem naturaluz habitudinum que ſunt iuxta naturam illā primaz ad bonū gratuitum: ille ergo habilitationes modus ſpēs ⁊ ordo: ſiue cōmenſuratio quā dicit Dion. pro eo quod eſt modus ⁊ armonia loco ſpeciei: ſunt medie inter illā naturā ⁊ bonum gratuitum ad quod ordināt vel habilitāt ipſam: illa ergo natura non diminuibilis malo ſubſternit. aliud. ſ. bonū qō diminuibile eſt a malo: ⁊ ſi nō oīno corruptibile. ſ. ipſe habilitates ſunt bonū cōtrariū malo. Bonū autē primū non eſt malo cōtrariuz ſz eſt ſubiectum opationis illius que eſt inter ſubiectū ⁊ habilitates ipſas. vñ erat poſſibile ad habilitatē maiorē ad bonū vel ad minorē: nō ad nullā quia non potuit totaliter eſſe priuatio: ⁊ ſic ptz ſolutio ad primū qñ contrariū nō eſt in ſuo contrario.

Ad ſecunduz de habilitatibus.

¶ Ad aliud qō obijcit qō idē malum oportet eſſe i ipſis habitudinibus. Dicim⁹ qō cū habilitas ſit media inter ſubiectū primum ⁊ gratuitum bonuz duplicem hz comparationē. vnā ad naturā cuius eſt a qua tenet: ⁊ ſm iſtā cōparationē nec corrūpit nec diminuit: aliā vo ad id ad qō ordinat vel habilitat. Et qz malum propue tollit hunc ordinez q̄ fuit ad bonū gratie. ideo q̄tū ad hāc cōparationē diminuit ipſa habilitas ⁊ plus ⁊ minus ſm qō eſt maius vel minus malum. Dz ergo quo ad primaz cōparationē. ſ. naturā a qua tenet nō diminuitur: ptz etiam qō adhuc ipſa habilitas ſm ipam viam non eſt rōne contrarij ipſi malo. ⁊ ideo cedit in naturam ſubiecti vel ſubſtrati: ſm autē viā in q̄ diminuit non eſt in rōne ſubſtrati ſed contrarij. Cōcedo ergo qō malum in ipſis habilitatib⁹ eſt: ſed nō ſm qō contrariant: ex hoc etiā apparet quod non

Ad.q.ſm augſtinum.

eſt intelligendum qō contrarium ſit in contrario q̄ modum quo contrariantur. hoc em̄ non eēt intelligibile. nec hoc voluit dicere Aug. ſed qō aliquid ſit in aliquo quod ei ſubijcit quo ad aliquid: ⁊ quo ad aliqd contrariat. hoc em̄ non eſt inconueniēs. hoc tamen frequenter non iuenitur niſi in huiuſmodi quod idem ſit ſm ſubſtantiam contrarium ⁊ ſubiectum.

Membrum quartum.

De corruptione boni nature per malum an ſit finita.

In oppoſitū obijcitur.

Secundum.

QUarto queritur de corruptione boni nature an ſit finita: cōſtat em̄ qō illa habilitas creata eſt: ergo finita: ergo virtus eius finita. Malum autē infinitū eſt. Infinitum autē agēs ſi addit patiēti finite virtutis ⁊ cōtinue agat. aliqñ erit patiēs totū corruptū ergo poſſibile eſt aliqñ habilitates illas totas corruptas eſſe. ¶ Itē hoc ipſum videt eſſe in dānatis qō eſt dicere qō in ipſis remanſerit de habilitate ad bonum: ⁊ ſi remāſit primū bonum nature ī corruptum: tñ de illis habilitatib⁹ iā nihil videtur remāſiſſe. Si autē dicat hoc contra hoc eſt illud qō dicit Aug. de natura bō. Dicit em̄ qō nō poſſunt tolli oīno huiuſmodi habilitates q̄diu res eſt. in q̄tum hz vnumquodq̄ creatum de iſtis: tñ hz de eſſe. ¶ Itē cum malum corrumpit bonum: aut illud corruptum eſt pars aliquota boni: aut non: ſi ſic huiuſmodi partes non ſunt infinite. cōſtat. ꝛ terminat ergo numerus earum in denario vel in quolibet alio. ſi ergo primum malum tulit vnam quotam: ſcōm tollet aliā. ergo ꝓpetratis. x. peccatis bonū erit totum corruptum: quomodo ergo dicit qō impoſſibile eſt corrumpi. aut quid eſt id bonū quod corrumpit̄ p malū. ¶ Solutio cōcedim⁹ q̄ impoſſibile eſt manēte ſubiecto in eſſe corrūpi illas habitudines. vnde nec etiam in damnatis omnino corrupte ſunt. quod patet. quoniam ⁊ ſi poſſe peruenire ab bonū gratuitū nō ſit remotū a dānatis de iuſticia dei: tamen ipſa poſſibilitas nature non eſt remota immo remanet ibi. et cum illa modus ſpecies et ordo remanēt. vnde licet dicam⁹ q̄ nō poteſt habere bonū gratuitū. tamē ibi eſt poſſibilitas nature ſicut dz de claudo qui nō pōt gradi nū q̄ tñ eſt impoſſibilitas ad gradiendū. ſed nō eſt ibi poſſibilitas vt ordinata ad actum illū: ⁊ ſic ſolui tur ſcō obiectū ¶ Ad illud aūt quod primo queritur dicim⁹ q̄ malū ſi dz infinitū: nec multitudine nec magnitudine nec virtute dicitur infinituz: ſed ſolū qz caret ordinatione ad finē. ſicut dicit̄ in cauſale: qz nō habet cauſam ꝓpue per ſe loquēdo. vnde et ſi per ſe dicat q̄ bonū habet virtutē finitā. ſimiliter dicim⁹ q̄ malū hz virtutē finitā. vt ita dicamus. abuſiue em̄ dz malū habere virtutē. vñ nō dicitur infinitū vt dicat q̄ nō poteſt tm̄ quin ⁊ plus. imo eſt dicere determinate tantū pōt ⁊ nō plus. vt ita abuſiue liceat loqui de potētia mali. Et ſi obijcitur nihil eſt ita malū quin poſſit eſſe magis. hoc verū eſt. et quicquid ſit de potētia nihil eſt ita malum quin ſit dicere hoc tm̄ et nō plus actu autez non eſt in ratione eius quod poteſt eſſe et non eſt ſed ratione eius q̄ eſt ſolum. et ideo patet q̄ et virtus et actio mali finita eſt ſicut boni. ¶ Hoc ergo viſo dicimus vlterius. q̄ ſuppoſito q̄ malū habeat virtutem ſicut et bonū. q̄ eſt maior virtus boni q̄ mali. Malum enim nō ageret niſi ſubſtantifi caretur a bono. vnde quantūcunq̄ malū corrūpit de bono. oportet q̄ remaneat aliquid de bono in quo eſt ſummū. nō tanq̄ ſubiectū malo. ſed tanq̄ cōtinens ſiue tenens illud bonū remanēs et ſuſtentans ipſum malū ſine cuius virtute non poſſet agere ipm malū ⁊ ſic ptz ſolutio obiecti. nō ei ē ſicut dicebat malū agēs infinitū i. virtutis infinite. i. q̄ agat in minus potens ſc. ¶ Tercio vero obiectū cōcedimus ſicut opponebat. Quod vero queritur quid ſit illud bonū quod corrumpitur an ſit aliquotta ipius. an quia aliud: dicim⁹ q̄ corruptio de bono ſiue habilitate non eſt eius aliquotta que ſcilicet aliquotiens ſumpta reddat totū. qō patet ſic enim habuit habilitas duplicē cōparationē vt dictū eſt dictū eſt etiā q̄ diminutio eius ſit ſm cōparationē que eſt reſpectu boni gratuiti ad quod habilitat. dicimus ergo qō et ſi ſit finita in ſeipſa habilitas. illa eſt tamen poſſibilis ad infinita opera particularia ex ſe eliciēda. et quia ex operibus relinquentur diſpoſitiones. eſt etiā quodāmodo poſſibilis quaſi ad infinitas diſpoſitiones. quia ergo ex iſta parte diminutio eſt et ex iſta parte infinitas eſt vt viſum eſt. ubi. diminutio autem infiniti et ſi continue fiat: nunq̄ tamē eſt diminutio completa. ideo patet qō in corruptiōe vel diminutiōe iſta nunq̄ eſt deuenire ad cōpletū eſſe vel corruptum eſſe. ¶ Patet etiā qō nō eſt aliquotta que corrūpitur. cū enim ſit diminutio ex via qua eſt infinitas. infiniti aūt ſemper ſm qō eſt huiuſmodi vel alicuius ex parte qua habet infinitatē nulla ſit aliquotta: patet qō illud quod corrūpitur de ipſa habilitate nō eſt ipſius aliquotta vnde hercules ſi dicatur magnus corpore iſti magnitudini reſpondēt aliquotte. ſi vero virtute qua poſſit magis et minus vel in hoc vel in illud: huiuſmodi nō ſunt aliquotte magnitudinis illius. ſimiliter dicimus in propoſito. vnde nō eſt dicendū qō illud bonū diuidendo in partes diminuatur ꝓprie loquēdo. ſed ſolum

Reſpō. ad mū queſitu

Obiect.

Sol. ad pmū

Ad teetium

Rñſio ad il quidſit illud bonum ꝛc.

ſolū q̄ minus et minus habile ſit per cōtinuā mali actionē. vnde imaginatio quā habemus de diminutiōe quāti quod diuidi poteſt per ſuas aliquotas. inducit nos in deceptionē. vt ſimiliter credamus fieri. Ubi ſit diminutio q̄tum ad virtutem non q̄ volumus dicere q̄ virtus ſit infinita quo ad intenſionē. ſed quo ad vniuerſitatē operū ex ipa eliciendorū. et diſpoſitionū ex ipſa relictarum.

An maluz ſit corruptiuuz habilitatuz naturalium.

Queritur

Membrum quintū

QUinto queritur An malum ſit corruptiuum habilitatū naturalium. Ad quod ſic. malū diffinitur q̄ corruptionem vel diminutionem boni naturalis. Queritur ergo cum in natura nō reperiantur niſi hec ſcilicet bonum ſubiectum: qō eſt potentia. eſſentia habitus et affectiones: cuiq̄ iſtorum bonorum erit corruptio: non boni primi neq̄ poſitione: Illud enim bonum quod per malū diminuitur. aliquando oportet eſſe maius aliquādo minus. conſtat autem q̄ nec ipſa natura prima nec potentie eius ſm ſe poſſunt dici aliquādo maiores aliquando minores. erit ergo corruptio affectionis vel habitus. ſed non affectionis: illud enī bonum cuius malum corruptium oportet ſemper in parte permanere: quia nunq̄ eſt ibi totaliter corruptum eſſe: ſed affectio totaliter tranſit et tollit: reſtat ergo qō erit corruptiuū habitus naturalis. Sed vlterius queritur habitus naturalis dicitur virtus naturalis. ſm qō dicit Math. viij. de centurione. vbi dicit glo. qō ille centurio habet virtutes naturales ſm qō diffinitur virtus ſic. virtus eſt animi habitus nature in moduz rationis conſentaneus Si igitur dicatur qō huiuſmodi habitus naturalis corruptiuum eſt malū Contra. hec enim virtutes aliquando totaliter tolluntur per malum. aliquando enim eſt anima ita peruerſaq̄ non habet modum aliquem conſentaneum rationi. vt quando ratio eſt omnino ſubiecta ſenſualitati. Cum ergo bonum quod per malum diminuitur oporteat ſemper manere: patet qō non fuit iſtius habitus naturalis corruptiuus: ¶ Dicet quis qō inter potentiam et iſtū habitū naturalez ſunt quedā habitudines medie q̄ diſponūt ipſaz potentiam ad illum actū: et iſtarū habitudinum eſt malū corruptiuū. Contra. cōuenit. qō philoſophi cognouerunt bene poſitionem iſtarum virtutuz naturalium in potentia cognouerunt ergo ſimiliter quecunq̄ diſpoſitiones ad hoc exigebantur: vt illi habitus eſſent in potentijs. cognouerunt ergo illas habitudines medias. quare ergo non cognouerunt malum eſſe eoꝝ diminutiuū: ex hoc em̄ nō

Rñſio ad.q.

videt q̄ debeat dici diminutiuū illarū Solutio. cōcedim⁹ q̄ nec eſſentie nec potētie nec affectiones nec habit⁹ naturalis qui dz virt⁹ naturalis eſt corruptiuū malum. ſed illarū habitudinū que medie ſunt iter potētiā ⁊ dictos habit⁹ ſm q̄ vltcri⁹ diſponūt ad habit⁹ gratuitos. et ille bitudines inſe parabiles ſunt a potētia ⁊ he ſūt ſpēs mod⁹ ⁊ ordo Dz notādū. q̄ q̄nis illarū bitudinū ſit malū corruptiuū: nō tñ eſt corruptiuū ipārū. put cōparant ad dictos habit⁹ qui ſūt ꝛtutes naturales vel alios quoſcūq̄. ſed ſolū. put diſponūt ad bonū gratuitū qz igit ꝑbi nūq̄ puenerūt ad cognitionē gre vel boni gratuiti: ideo neq̄ cognouerūt iſtas bitudines pcut diſponūt ad bonū gratuituz. qz ergo ſic erat maluz gratuitū earuz: pz q̄ nūq̄ potuerūt cognoſcere qualiter maluz eſſet illius boni corruptiuum

Membrum ſextum

SExto querit: an malū ſit corruptiuū modi ſpeciei ⁊ ordinis: ⁊ videt q̄ ſit corruptiuū ordinis tm̄. Si enī corrumpunt ille habitudines. put ordināt ad gratiā. gra autē erat illarū vt ordinas ad finē: tūc videt q̄ pro pue corrūpit ibi relatio q̄ erat ad finē ⁊ nō alia ergo ſi penes relationē ad finē attendebat ordo erit malū ꝓprie corruptiuū ordis nō mō i vel ſpēi ¶ Ad qō dicim⁹. q̄ hec obiectio p cuiuſdā falſi ſuppoſitionē ꝓcedat. cōcedimus em̄ q̄ reuera corrūpuntur habitudines ille ſm cōparationē illā quā hñt ad gratiā. ſed dicimus q̄ gratia reſpectu eſſe vel opis gratuiti nō ſolū eſt vt finis: ſed etiā vt efficiens. et ſic penes hanc attendit modus: et vt informans ⁊ penes hanc attenditur ſpēs: ⁊ vt ordinās ad finē et penes hanc attendit ordo. Cum ergo corrumpitur vel diminuit habilitas penes cōparationē quā habet ad gratiā. pz q̄ nō diminuit ſolū ſm relationem quam habuit ad finem: ſed ſm alios.

An maluz ſit corruptiuum modi ſpeciei et ordinis

Reſponſio

Membrum ſeptimum

QUeritur ſequent querit. an diminutio ſiue corruptio modi ſpecieī et ordinis ſit ex malo triplici vel vnico. Ad qō ſic. Mau. j. Mō conſurget duplex tribulatio. ex quo arguit q̄ vni peccato debetur vnica pena. ⁊ plures pluribus. Si ergo vnū eſt peccatū qō ꝓmittitur: et vna erit pena. Cū ergo pena ſit diminutio illoꝝ trū: videt q̄ vnica diminutiōe diminuant illa tria aut dicat qualiter eſt vnitas in peccato. ⁊ in pena multiplicatio. ¶ Itē qz quatuor ſicut dicit aug. et beda. inflicta ſunt nobis ꝓpter peccatū. ſcilz infirmitas ignorātia: malicia: et ꝓcupiſcētia. ſi ergo infirmitas eſt ex defectu potētie: ſic ē corruptio modi. ignorantia ex defectu ſciētie ⁊ ſic eſt corruptio ſpecie: malicia ex defectu bonitatis et ſic eſt corruptio ordinū videt q̄ deberet eſſe quartū ſm cuius corruptionē eſſet ꝓcupiſcētia inflicta. vel dicat ſic nō.

Ad ſecundū

¶ Ad primū dicimus. q̄ peccat ū dicit vnū per relationem ad illud ad qō eſt ecōuerſio. qz illud vnū eſt. Dicit etiā vnū qz ab vno eſt: et auerſio qz ſcz ab immutabili bono qō vnū eſt. ſed per relationē ad illud quod auertit per peccatū. cum in ipſo libero arbitrio ſint tria que auertunt: ſcz memoria. intelligētia. et voluntas. oportet q̄ ſi a pena inflicta eſt illi q̄ auertit. q̄ ſicut in auerſo fuerunt tria: ita triplr pena inflixit. ⁊ ſicut illud fuit vnum ſm tres ſui potētias. ita pena vna ſm tres dr̄itias multiplicata. et hoc mō primā modus reſpectu memorie. ſpecies reſpectu intelligentie. ordo reſpectu voluntatis. ſed hec per appropriationē intelligenda ſunt dici. nam ſm rem ſunt ille tres habilitates in qualibet illarū potētiarū. ¶ Ad ſcōm dicimus. q̄ reuera quattuor nobis inuncta ſunt ꝓpter pcm per defectū potētie. ſapie. ⁊ bonitatis. ſ. infirmitas ignorātia. malicia ⁊ q̄rtū qō ē ꝓcupiſcētia. ⁊ hmōi ꝓcupia nō eſt ſumpta a ꝓcupiſcibili ſm q̄ p̄diuidit rōali ⁊ iraſcibili. ſz. ē ꝓcupiſcētia gñaliter dicta ad oēm inordinatā auerſiōez ad bonū cōmutabile ſz quācūq̄ vm fiet. ſm q̄ dz in glo. ad ro. j. qō ex ipſa oriūt oia peccata. dicim⁹ ergo qō huiuſ ꝓcupiſcētie inflicte nō debuit corrūpere quartū bonū cuz illis tribus. Cū enī hec quattuor infligunt ꝓpter peccatuz: dicim⁹ qō in peccato ſunt duo ſcz auerſio ab immutabili bono ⁊ ꝓuerſio ſid cōmutabile rōne cōuerſionis illius inflicta eſt ꝓcupiſcētia. qz illa ſolū inclinat ad bona ꝓmutabilia. Quātuz ergo ad cōuerſionē iſtā nō eſt deformatio imaginis per ſe loquēdo ſed quo ad auerſionē ab eo bono incōmutabili: ad cuius imaginem ſic eſt deformatio qz ergo

Sol. ad pmū

In pctō ſunt duo auerſio et conuerſio

imago ꝑtum ad illa tria attendit: iustū fuit vt in deformatione que fiebat p auersionē influgerētur tria ꝓ defectū illoꝝ triū in q̄bus attēdebat imago. sic ergo ptz q̄ concupiscētie nihil debuit rīdere in ordine illo. vñ aūt dicem⁹ q̄ nullū ei bonū respōdet in nobis: qz debuit esse soluz respectu boni cōmutabilis: aut si respondet aliquid hoc nō erit nisi concupiscentie appetitiuum boni.

De differentia corruptionis que est p veniale ⁊ mortale. Obīcit ꝑ primo.

Membrum octauum

COnsequenter querit de differētia corruptionis q̄ est p veniale ⁊ mortale. Obīcitur ergo sic peccatū veniale nō tollit gratiā existente venali: nihilominꝰ est potētia in suo cōplemēto. sz q̄dū forma vltia est in sua materia ꝓ suū cōplemētū non est dicere q̄ remoueat aliq̄d de dispositionibꝰ medijs iter materiaz ⁊ formā vltimā. videt ergo q̄ peccatū veniale nihil diminuat ab habilitatibus que sunt modus spēs ⁊ ordo. ¶ Itē peccatū veniale ⁊ mortale ip̄oportionabilia sunt: ergo ⁊ pene q̄ ptz q̄ sicut sc. hz venia le ad suā penā: ita mortale ad suā penā: ergo ꝓmutatim sic veniale ad mortale: ita pena huius ad pnā illi⁹: sz si diminutio q̄ fit p veniale aliq̄d diminuit de bono nature: ergo illa q̄ fit q̄ peccatū mortale in infinitū est maior: siue ergo bonū q̄ diminuit finitū sit siue infinitū: aut erit dicere q̄ totuz pōt tolli p peccatū mortale aut p peccatuz veniale nihil diminuit: aut q̄ ꝓportio nalis est pena mortalis pene venialis. Mō si sit ita videt deus iiust⁹: cū ipsa peccata ip̄oportionabilia sint: ita pene deberent esse ip̄oportiōabiles. ¶ Ad q̄ dicimus q̄ peccatū mortale duo facit q̄ vulnerat in naturalibus ⁊ spoliat gratuitis · q̄tū ergo ad vltimū effectum dicimus q̄ nullo mō cōuenit veniale cū mortali q̄tū ad primum conuenit cū illo q̄uis non sonet intantū vt vulnerare dicat ꝓ hoc solebat dici q̄ veniale facit nemini mortale vulnus. Dicit etiā Gregorius in moral. q̄ veniale obscurat: mortale caligat: ꝓ hoc dicim⁹ q̄ veniale disponit vt mortale subintret: nō tñ aliq̄n possit veniale fieri mortale. Est em̄ veniale sic appetendo aliq̄d sub deo: mortale supra deū: nunq̄ pōt hoc crescere intantū vt fiat illud: sz dicim⁹ q̄dāmodū si duo ligna essent fortiter cōiuncta ⁊ aliq̄d faceret minus fortiter cohērere nō tñ separare: alius tñ separaret oīno illa ab inuicē: sic dicim⁹ de mortali ⁊ veniali. venale em̄ ꝓ q̄ huiusmodi facit: potentiā min⁹ fortiter se tenere cū gratia: nō tñ pōt separe: mortale autem oīno separat. ¶ Si ergo querit vtrū sint ꝓportionales diminutiones facte p venale ⁊ mortale: dicim⁹ q̄ nō: vna enim fit ꝑsente gra nec aliquo mō separat potentia a gra: sz soluz facit vt minus fortiter cohereat. Alia vo fit absente gra ⁊ semper magis ⁊ magis elōgat potentiā a gra: ⁊ ita sunt eiusdē generis diminutiones: ⁊ ita nec⁹ comparabiles. ¶ Ad illud q̄ ꝓ primo obijcit q̄ si remanet formavltima diminuitur de dispositiōe media: ptz q̄d dicendū est. nihil em̄ de dispositiōe diminuit quo diminuto non separet ab illo. diminuit tamen aliquid quo diminuto hoc cuz illo minus fortiter se tenet.

Responsio ⁊ Sol. ad scām ¶ Peccatum mortale duo facit.

Questio.

Ad illud primo obiectuz. fol.

Questio. xx. de diuina potētia.

¶ Diuuante dei gratia

postq̄ inq̄situm est de imensitate: vnitate ⁊ bonitate: cōsequenter inquirēdū est de potētia: scia ⁊ voluntate diuina: hec enim se habēt ꝓsequēter ꝓ intelligētie rōnem. ¶ Prio igit inquirendum est de potentia in hunc modum vt prio querat de intētiōe potētie. Scōo de conditionibꝰ potētie quaruz vna est vniuersalitas. alia imensitas: alia vnitas: alia ꝑfecta: ⁊ alia simplicitas. Consequent inquirendum est de hoc q̄ possibile diuine potentie: vltio de deriuatione potētiarū a fonte diuine potētie. Quātū aūt ad intentionē potētie precognoscendā querendū est absolute de intētione potētie: ⁊ in cōparatiōe ad intētiōes volūtatis ⁊ scie. Quātū ad primū queruntur tria. ¶ Primū an deo cōueniat rō potentie ꝓprie. Scōm vtrū dicat vniuoce vel equoce de creatura ⁊ creatore. Tertio vtrū aliq̄d creatū cōnotet itentio potētie ꝑter diuinā essentiā. Quarto de cōparatiōe intentiōis potētie ad intentiones scie ⁊ voluntatis q̄tū ad ordinē. Quinto de cōparatiōe itentiōs potētie ad volūtatē q̄tū ad ordinē q̄tū ad exēsionē

An deo conueniat rō potētie ꝓprie. Richar.

Membrum primum

DO primū ex cōclusiōe richardi in li. ō trinita. arguit cōstās est deū potētē esse potētie plenitudine: nō potētie ꝑticipatione: sz cui aliq̄d attribuit ꝓ plenitudinē ⁊ huius ei cōuenit rō q̄ cui attribuit ꝓ ꝑticipationē sicut ptz in bonitate q̄ attribuit creatori sz plenitudinē: creature vo ꝓ ꝑticipationē ⁊ huius cōuenit intentio bonitatis creatori q̄ creature: ergo verius cōuenit ei itētio potētie q̄ creature. ¶ Cōtra nihil q̄ dicit ꝓ dependētia ꝓprie cōuenit diuine essentie. si ergo intēt io pōtētie dicit p dependentiā ad actuz: ergo itentio ꝓprie nō cōuenit diuine eētie. ¶ Itē ꝓ Aristo. in metaphy. Intētio potētie est duobus modis. Est cū potētia actiua que ab eo notificat principiū trālmutatiōis i aliū ꝓ aliud. Est ⁊ potētia passiua q̄. ſ. est principiū transmutatiōis ab alio ꝓ q̄ aliud ex quib⁹ notionibus relinquit q̄ vbicunq̄ est potētia passiua est mutabilitas ab alio. ⁊ ideo non cōuenit deo: vbicū q̄ vero est actiua potētia est impfectio: q̄ibi exigitur subiecta materia cū sit in aliud: cū ergo in opatione dei non requirat subiecta materia vt ꝑz i creatione. ergo relinquit q̄ non cōuenit potētia actiua deo nec passiua. ergo nec intētio potentie:

Ad aliud.

¶ Si vero diceret q̄ potentia actiua dicitur i deo non solū ꝓ q̄ est principium transmutationis in aliud: sed principiū transmutationis de non esse i esse. ¶ Contra intentio potentie non dicitur i deo respectu creatiōis solū sed respectu generatiōis ⁊ p cessionis a quibus relegata est oīs mutatio: ⁊ ita intentio potentie non erit deo conuenies. ¶ Responsio potentia dicitur ꝓ imperfectionē: et hoc modo conuenit creature: potētia etiaz dicitur ꝓ perfectionē ⁊ plenitudinē. ⁊ hoc mō conuenit creatori. Dico autē impfectionē potentie indigentiam siue pfectionis cōplende per actū. vel indigentiam subiecte materie q̄ admoduz est in potētia actiue creature que scilicet ad perfectionem suam peruenit mediante effectu sicut in spiritualibus: exēplū patet in viribus anime rationabilibus: vel sicut in his que efficiuntur mediāte corpore vbi necessaria est subiecta materia: exemplum in artifice vel etiam quam concomitatur mutabilitas dicitur potētia ip̄fecta: sicut est potētia materie ⁊ materialium. ¶ Intentio ergo potentie ꝓ ip̄fectionem nullo modo conuenet deo sed scōm pfectionē. ¶ Unde ad illud q̄ primo obijcit dicendū q̄ sicut in sole dicit potētia ad actū q̄ est lucere qui q̄dē actus semp est in sole coeuus ipsi eētie solis. Et iterū potētia ad actū q̄ est illūinare q̄ q̄dē act⁹ est in alio a sole: act⁹ ille q̄ est illuminare ē act⁹ quē potētia solū efficit. act⁹ vo q̄ est lucere ē act⁹ quo agit. sic ē determiare itētiōē diuīe potētie ꝓ actum

In oppositū argumentum primum.

Aliud.

Responsio

Responsio ad questionē

Solu. ad oppositum. Argumentū primum.

ꝓ actū coeternū: quēadmodū dicit potētia intelligendi potētia amādi in deo: velut potentia lucendi in sole. Et est determinare potentiā ꝓ actū ꝓpalē: sicut potētia creādi ⁊ formādi huiusmodi: manifestū est aūt q̄ nūq̄ potētia dependet ab actu nisi cū ꝑfectio nobilioꝝ acq̄rit potētie ꝓ actū. vñ potētia illuminandi in sole nō dependet ab actu illuminationis: multomagis nec potētia creādi ab actu creatiōis. Potētia vo lucēdi ꝛpendet ab actu q̄ ē lucē in sole: qz ꝓ hūc actū acq̄rit pfectio nobilior q̄ q̄dē est actualis lucis. Mō aūt in sole nō est idē potētia ⁊ h̄ act⁹ sicut ptz ex obscuratiōe q̄ facta est in morte vñi vbi separabat actus a potētia: ideo ipsa potētia dependet ab actu ⁊ dico coeuo ipsi essentie: Mō ergo oīno in deo idē est potētia ⁊ act⁹ coetern⁹ vt potētia intelligēdi ⁊ intelligere: ⁊ potētia generādi ⁊ generare: non erit alio mō potētia dependēs ab actu. ¶ Illud ergo q̄d dicit ꝑhus ꝙ potētia ꝛpendet intelligit in creatura ſm naturā rei: ſm vo rōnem intelligētie pōt intelligi cōiter: nā intellectus potētie ꝛpendet ab intellectu act⁹. nā nos nō intelligimus potentiā nisi mediāte noticia actus ¶ Ad aliud vero q̄d obijcit q̄ notificatio potētie ſm ꝑhm nō conuenit diuine potētie vniuersaliter sed data est de potētia creature: sicut āplius tam declarabitur.

Utrum potētia dicat equoce vel vniuoce ideo creatore ⁊ creatura.

Membrum secundum.

COnsequenter querit vtrū potētia dicat equiuoce vel vniuoce in deo: nā in deo ē potētia ad intelligendū: in deo est potentia ad generādū: ⁊ deo est potētia ad creādū: aut ergo potentia dicit vniuoce vel equiuoce. Si vniuoce ⁊tra potētia creādi est principiū trālmutationis a nō esse in esse: potētia aūt ē generandi siue intelligēdi nullo mō est principiū trāsmutatiōis. ergo nō est eadē rō potētie in deo hinc inde. ¶ Itē potētia generādi nō est potētia ad quid: sz ad aliquid q̄ generare nō est q̄d sed ad aliq̄d: sz potētia creandi est potētia in q̄d. ergo nō vniuoce ¶ Itē si equoce ⁊tra potētie intelligendi generandi ⁊ creādi erunt differētes ſm essentiā: ergo cuz ī patre sit potētia ⁊ generādi ⁊ creādi ⁊ intelligendi. in filio vo solū potētia intelligēdi ⁊ creādi nō generādi: relinq̄tur q̄ aliq̄ potētia est i patre que nō est in filio: q̄d est falsum. relinquitur ergo q̄ nō est equoce dicta pōtētia cū dicit potētia generandi intelligēdi ⁊ creādi. ¶ Solutio potētia nō dicitur in deo equiuoce: cū dicit potētia generādi intelligendi ⁊ creandi: sz analogice hoc est p ꝓius ꝓposterius ſm rōnem itelligētie. Rō igit intētiōis diuine potētie ſm analogiā est hec: diuina potentia est potētia cuius est per se actus: p hoc q̄ dicitur q̄ se ꝑarat intētio potētie in deo ab intentiōe pōtentie creature que siue dicat actiua siue passiua: nō est principiū ad actū q̄ se. Itē hoc q̄d dicit principiū actus q̄ se cōuenit ⁊ potētie intelligēdi ⁊ potētie generandi ⁊ potētie creandi: sz potētia dicta ad actuz q̄ est intelligere: est actus q̄ q̄dem est ipa substātia: intelligere em̄ significat diuinā substātiā sed p modū act⁹: potētia vo dicta ad actū qui est generare est actus de substantia. generare enim oicit actum productionis de diuina substantia cum generare dicit relationem per modum actus potentia vero dicta ad actū qui est creare est potentia actus qui non est de diuina substātia sz ō nihilo. creatio em̄ est de nihilo ſm hoc ergo q̄ dr potētia actus dicit ꝓius ⁊ posteri⁹: dc potētia intelligēdi generandi ⁊ creādi ſm intelligentiā rōnis. q̄ vo dicit p se excludit indigētiā motoris vel agētis: sicut est in potētia passiua: ⁊ indigentiaz materie ⁊ pfectionis vlteriōris: sicut est in potentia actua creature. vna est igit potentia cum dicitur potētia intelligendi generandi creandi. sed per actum aliter ⁊ aliter dictum determinat.

U. aliq̄ creatū ꝓnotet ī ponere ꝑter diuinā eētiā.

Membrum tertium.

QOstea q̄rit. vtrū cū determinat potētia respectu creature: ꝓnotet aliq̄d creatuz. sicut cum ōr hō pōt facere deum: notatur potentia in ipso ⁊ ꝓnotatur possibilitas materie. ¶ Ad q̄ sic obſ. cum ōr deus scit mūduz fore vel esse vel fuisse. ꝓnotat aliq̄d q̄ ponit ī creatura vel in p̄ti vel in ꝑterito vel in futuro. Sili cū ōr: deus vult munduz fore. ex hoc ponit q̄ mūdus erit. intentio scie ⁊ voluntatis dicte respectu creature ꝓnotat aliq̄d respectu creature.. ergo sili cum ōr deus pōt hoc facere ꝓnotabit aliq̄d in creatura sz q̄ possibile est hoc esse. ¶ Cōtra. Ansel. in li. de ꝯceptu virginali. deus pōt de trunco facere vitulū nō tñ de trunco pōt fieri vitulus: qz deest aptitudo ex parte materie. relinquit igit q̄ cum ōr. deus pōt facere hoc. nō ꝓnotat aptitudo q̄ fit ex parte materie. sicut dicim⁹ q̄ in grano est aptitudo vt fiat mesis. ¶ Itē aug. in li. de symbolo. ops ōr. qz de nihilo fecit q̄cūq̄ fecit. nō em̄ aliqua materies eum iuuit ex qua demōstraret artis sue potentiā: sed ex nihilo cuncta creauit. Ex hoc relinquit. q̄ cum ōr deus pōt hoc facere. non ponit possibilitas materie. nil enim ꝓnotat creatū ex quo nō ꝓnotat aptitudo nec possibilitas materie. ¶ Item intentio potētie nō equiuocat cum ōr deus pōt hoc facere. ⁊ cuz ōr deus pōt intelligere. Si ergo nihil ꝓnotat creatuz cuz ōr deus pōt intelligere. ergo nihil ꝓnotabitur cum ōr deus pōt facere aliq̄d. ¶ Item cum potentia dicatur ad possibile sicut scia ad scibile respectiue. cuz ōr deus pōt hoc facere vel pōt creare mūdum anteq̄ mundus esset. cum ponatur potentia ponetur ⁊ possibile. ſ. q̄ mundum creari sit possibile. Queritur ergo aut illa possibilitas est in creatura. aut in cā: si dicat esse in creatura: tunc non erit verus ab eterno mundum creari est possibile. si autem in cā: cum possibilitas cause nihil aliud sit q̄ potentia cause. quecunq̄ erunt in potentia cause: erunt possibilia. Cuz ergo in potentia cause sit potentia creandi innumerabiles mundos. relinquit q̄ innumerabiles mundos esse est possibile. q̄d videt inconuenies. ¶ Item Athanasius in altercatione cōtra Arriū. vide quot ⁊ quātis vocabulis ab pellemus. sapientem. bonū. ⁊ omnipotentē. ⁊ hoc quo ad se. quo ad nos vero misericordē. pīū. iustū. ergo nihil creatum cōnotat cum dicit sapiens. bonus. potens.

Obiectio in oppositum

Alia obiec.

Tertia

Quarta

Queritur in quo sit ista possibilitas.

Quinta.

Rñsio ad. q.

Rñsio. intentio potentie determinat dupliciter. p temporale: ⁊ eternū. vt potētia creādi potentia intelligēdi. cūvero determinat p eternū nihil cōnotat creatum. cūvero p tēporale cōnotat ens possibile. sicut cum scia determinat p tpale: cō notat verū scibile. sicut cūvolūtas determinat per temporale ꝓnotat bonū amabile seu voluptabile. ¶ Ad illa ergo que obijciunt p auctoritatē Anſ. q̄ nō ꝓnotat possibilitas materie. dōm q̄ aptitudo possibilitas materie pōt ꝑsiderari vt in sua natura ⁊ hoc mō nō ꝓnotant cū ōr deus pōt hoc facere. vel pōt ꝓsiderari ſm q̄ in cā: put ꝓsiderat effectus i sua cā. hoc mō pōt dici cōnotari possibilitas materie vel aptitudo. sed ex hoc non sequit aptitudo vel materia esse ab eterno: qz tunc esse in potētia cāe non est aliud q̄ esse ipsa potētia cause. put dicit anſ. q̄ creatura in creatore est creatrix eētia. qō dz intel

Solutio ad obiectiones.

ligi cõpositc.nã cũ ois creatura in creatore.trahitur extra rõnẽ creature ad sapiendũ existentiã eius in cã. ¶Ad tertiũ ño dõm q aliq̃d cõnotat ex determinatione q̃ nõ cõnotat cũ potentia accipit sine determinatione.sicut dictũ est. ¶Ad quartũ vero q̃ ̃rit in quo sit illa possibilitas cum oz possibile est mũdũ creari.dõm q solũ erit in potentia cãe q̃ sc̃z ita pfecta est vt sit cã tota sui effectus:non indigens alia materia subiecta vel aliqua specie obiecta. Vñ notandũ q ̃daz potẽtia indiget materia subiecta.vt potẽtia nature vel artificis.Itẽ est potentia q̃ nõ indiget materia subiectavt potẽtie nature vel artificis:indiget tñ specie obiecta.vt p3 in potentia aie.Itẽ est potentia dei q̃ nec indiget materia nec obiecto.z hec est pfectissima. pfectior cũ est potẽtia q̃ est cã tota sui effectus.q̃ aũt pfectior est:semp deo est tribuendũ.igit potentia dei est tota cã sui effectus.z io nõ indiget materia nec obiecto. ¶Et si obr q in deo est possibilitas ad infinitos mundos.ergo possibile est infinitos mundos creari.dõm q sicut in prima materia est prima potentia passiua:ita in deo est prima potẽtia actiua. prima aũt materia quantũ est de sua prima potentia nõ est determinata ad aliquã formã.sed indifferens ad oẽs.sed tñ intelligit materia cuz aliqua dispositione z sic est determinata ad aliquã formã Sic̃ dõm de potentia dei actiua q̃ est prima potentia indeterminata:que se hz ad infinitos mundos.z ẽm hoc est potentia in cã ad infinitos mundos.z est potentia determinata p dispositionẽ prie ordinatã. ¶Ad vltimũ iam p3 solutio.nam misericors pius z iustus ꝓnotat accepta absolute effectũ in creatura.z iustus significat diuinã essentiã z cõnotat retributionẽ ẽm merita.sapiẽs ño bonus z potẽs nõ cõnotat creatũ nisi addita determinatione.sic ergo q̃rit de intẽtione potentie absolute.

Ad tertiam.

Ad quartam vbi q̃rit ꝛc.

Obr q deus est possibilis ad infinitos mundos.

Ad q̃ntã obiectionẽ.

Membrum quartum

De cõparatione intẽtionis potẽtie ad intentiones scie z volũtatis quãtũ ad ordinem.

Queritur.

Consequenter q̃rit de cõparatione intentionis potẽtie ad intentiones scie z volũtatis.Quãtum ergo ad sciam q̃rit de cõparatione ẽm ordinẽ z ẽm extensionem. ¶Obiecit ergo sic.Tria sunt ens verum bonũ. scia respectu veri.voluntas respectu boni.potentia ergo erit respectu entis.cũ ergo ens primo intelligatur q̃ verũ z bonũ:intẽtio potentie prius erit respectu intẽtionc scie z volũtatis. ¶Itẽ ois scia egredit ab aliqua potentia.ergo intentio potentie naturaliter prior est q̃ intentio scie. ¶Cõtra.scia cõprehendit z opa potentie z ipsam potentiã z possibilia ipsius potẽtie.sed potentia non cõprehendit scibilia ipsius scie:q mala sunt scibilia potentie:hz potentia nõ cõprehendit scibilia ipsius scic:q mala sunt scibilia.nec etiã ipsa scia est subiecta potentie.relinquit igit q intẽtio scie prior est intẽtione potentie. ¶Itẽ hugo de sctõ vict.in sentẽtijs suis tria sunt sapientia potẽtia z volũtas.z ad vnũ effectũ ꝓcurrũt.volũtas mouet.scia disponit ptãs operatur.ex quo relinquit q intentio voluntatis prior est intentione scic.intẽtio scie prior intẽtione potẽtie. ¶Itẽ q̃rit de cõparatione ẽm extensionẽ z cuz scia sit bonoz z maloz.potẽtia nunq̃ fit maloz: ad plura se extẽdit scia q̃ potẽtia. ¶Itẽ scia se extendit ad id qõ est deus.z ad ea q̃ opat deus.potẽtia ño solũ ad ea q̃ operat deus. relinquit ergo q ad plura se extẽdit scia q̃ potẽtia. ¶Cõtra.scia se extẽdit ad exñtia.q̃ sciaverom est tñ.vera aũt sunt exñtia.sed potentia se extendit ad exñtia z nõ exñtia.q̃ nec sunt nec fuerũt nec erunt.ad plura igit se extendit potẽtia q̃ scia. ¶Itẽ aug.in li.de agone xpiano.ois ops vniuerse creature q̃ facit oia bona valde:sic ea ordinat vt ẽ bonis z malis bñfaciat. Mõ em̃ iuste fit bñ fit.iusti aũt sunt boni beati iuste mali penas patiunt.ergo z de malis z de bonis bñfaciat deus:qm̃ oia iuste facit.ergo mali z boni sunt subiecti diuine potentie z bona z mala. Si ergo ad oia bona ad q̃ se extẽdit scia:põt ad ipsa operãdo se extendere potentia.z ad q̃cũq; mala indicãda se extendit scia:põt ad ea ordinãda se extendere potentia. Relinquit q̃ nõ in plus se extẽdit scia q̃ potentia. ¶Itẽ aug.in enchi.Deus ops cui rerũ est summa ptãs:cũ summe bonus sit nullo mõ sineret aliq̃d mali esse in opibus suis. nisi vsq;adeo esset ops z bonꝰ z bñfaceret etiã de malo.ergo potentia dei se extẽdit ad bona z mala.nõ igit ad plura se extendit potentia q̃ scia. ¶Rñ. primo ad illud q̃ q̃rit de cõparatione ẽm ordinem distinguẽdum. Potentia põt determinari ẽm suã intentionem dupliciter.p actus tpales:z p actus eternos. sicut oz potentia ad intelligendũ potentia ad creãdum.Si ergo intentio potentie accipiat put recipit determinationẽ actuũ eternoꝝ:sic prior est intentio potentie q̃ scie:sicut posse scire prius scire. Si ño coartet intẽtio potentie ad actus ẽm q recipit determinationẽ actuũ tpaliũ:sic prior est intentio scie q̃ potẽtie.ẽm q dicit hugo de sctõ vict. Mõ scia disponit.potentia opat.z p hec soluuntur obiecta. ¶Ad illud q̃ q̃rit sc̃do de extensione. distinguendũ q intentio potentie accipit cõmunissime z cõiter z stricte.Est em̃ intentio potẽtie determinata p esse z determinata p actũ.vñ deus põt eẽ z deus põt agere.z hoc mõ accipit communissime. ¶Itẽ intentio potentie determinat ad agere.ẽm q agere oz cõiter ad actũ elicere vel ad actũ ordinare.z hoc mõ oz cõiter potẽtia z bonoꝝ z maloꝝ. sed bonoꝝ vt eliciendo:maloꝝ vt ordinãdo.Itẽ potentia determinat solũ ad actũ elicitũ.z hoc mõ potẽtia dei accipit stricte respectu bonoꝝ q̃ elicit z facit ẽm ergo q potẽtia accipit cõmunissime,equalis extensionis est potentia z scia ẽm ño q intentio potentie coartat ad agere vel amplius ad actũ elicere.amplioris extẽsionis erit intẽtio scie q̃ potentie Mõ obr q scia est tm̃ existentiũ.intelligendũ est q existentia dicunt nõ solũ ẽm q habent esse in rerũ natura:sed etiã q̃ habẽt esse vitã.z hoc vel in dispositione cãe vel in potẽtia cãe. Scia enim oim est q̃ possunt esse a cã.z ita oim̃ est quoꝝ est potentia.ad reliqua patet solutio.

Ad tertiam.

De cõparatione intentionis potentie ad volũtatis q̃tũ ad ordinẽ z q̃tũ ad extẽsionem. Anselm. Autoritas in oppositũ. Contra.

Membrum quintum

Consequẽter q̃rit de cõparatione intẽtionis ad voluntatẽ:z quantũ ad ordinez z quantũ ad extensionẽ.Quãtũ ad ordinẽ obiecit p Anselm.in li.cur deus hõ.ij. libro Dis ptãs sequit voluntatẽ. ¶Itez.xiij.sapiẽtie tibi subest oñe cum volueris posse. ¶Item dicit hugo in suis sententijs.q voluntas mouet:scia disponit:potentia operatur.ex his relinquitur q volũtas prior est q̃ scientia z potentia. ¶Contra.sicut velle se habet ad posse sic voluntas ad potentiam. sed omne velle precedit posse.ergo oẽz voluntatem p̃cedit potẽtia. ¶Itez queritur de ambitu siue extensione sicut dicit augu.in questionibus veteris ac noue legis.omnia quidem potest deus:sed non facit nisi quod conuenit veritati eius z iusticie.i. voluntati que est vera z iusta.ergo in plus se extendit potentia q̃ voluntas. ¶Augu.in eodem.potuit deus cuncta simul facere:sed ratio prohibuit.i. voluntas.sicut exponit magister.xlij.di.j.libri. ¶Itẽ potẽtia est respectu oim̃ possibiliũ.volũtas vero

Ad id qõ q̃rit de extẽsione.

Ad autoritates in oppositũ.

Queñ de extensione. Augu.

ño respectu bonoꝝ.plura aũt sunt possibilia q̃ bona.ergo ad plura se extẽdit potẽtia q̃ volũtas.

In cõtrariũ. ¶Contra q̃cq̃d deus opat vult opari.z q̃cq̃d põt opari vult se posse opari.ergo vult sibi esse possibilia q̃ sunt ei possibilia.ergo volũtas se extẽdit non solũ ad actualia bona:hz etiã ad oia bona deo possibilia. ¶Itẽ volũtas se extendit ad esse z ad agere diuinũ.vt cũ oz.deus vult se esse:deus vult agere. ¶Preterea.volũtas oz respectu agere q̃ est eternũ:vt cũ oz deus vult intelligere.z respectu agere quod est temporale. vt cum oz.deus vult se creare. nõ põt ergo inueniri aliq̃d q̃ determinet posse q̃ etiã nõ determinet velle.ergo nõ plus se extẽditvolũtas q̃ potẽtia. ¶Itẽ Amb.sup illud lu.v.dñe si vis potes me mũdare.videtis q dubitari nõ põt q volũtas dei est ptãs.ergo cocqualia sunt voluntas dei z ptãs. ¶Itẽ obr cũ deus faciat multa ẽm rõnẽ mie.ergo nõ videt verũ dicere aug.q de nõ facit nisi q̃ decet veritati eius z iustic. ¶Itẽr falsum dicere cũ dicit.cũcta potuit facere sim̃ul.hz rõ.phibuit.q q̃ phibet ꝓtrariat ei q̃ phibet. si ergo rõ phibuit potẽtiã.ergo volũtas ꝓtriat potẽtie.Itẽ rõ aut dicit creatũ aut increatũ.nõ creatũ.q nullũ creatũ põt phibere diuinã potẽtiaz.si increatũ:videlz vt diuinã volũtatẽ.ergo voluntas ꝓtriat diuine potẽtie. ¶Rñ.ad primuz q̃ q̃rit de ordine dõm q intẽtio potẽtie accipit duobꝰ modis.Obr cñ potẽtia potẽs.z oz potẽtia exequẽs.siue potẽtia in habitu z potẽtia in effectu.loquendo de potẽtia potẽte siue de potẽtia in habitu. prius est intẽtio potẽtie q̃ voluntatis.loquendo ño de potentia exequente siue de potentia in effectu:prior est volũtas.nã volũtas est rõ exercutionis q̃ elicitur immediate a potentia. ¶Ad autoritates ergo obiectas intelligendum q p illas nõ significat q potentia sit subiecta voluntati aut sequit eã ẽm se cum velle sit ex posse ẽm rõnem intelligentie:tñ in deo sunt idem.sed q̃ executio potentie in actu est a voluntate. Rõne ergo eius in qõ est potentia oz potentia sequi voluntatem:non in rõne sui.z hec est intentio anselm.in li.cur deus hõ.oĩs ptãs sequitur voluntatẽ.Cum em̃ dico possum loqui vel ambulare.subaudit si volo.si enim nõ subintelligit vo luntas non est ptãs sed necessitas.z p hoc p3 rñsio ad obiecta. ¶Ad illud ño qõ obiecit de extensione.dõm q si extendant iste intentiones ẽm qõ determinat siue p esse siue p agere z p agere ẽm q oz eternum z temporale z peragere temporale:secundum q extenditur ad actum elicere z ad actum ordinare: coequant iste intentiones potentia z voluntas. z circumincedunt se tamen comparando absolute voluntati.sic potentia in plus est q̃ volũtas:Sc̃dm ño q intelligit potentia ordinata:que q̃dem ordinatio intelligit in rõne preordinationis coequantur potentia z voluntas.Distinguuntur ergo potentia absoluta z potentia ordinata. Potentia absoluta est eorum quoꝝ non est diuina preordinatio.Potentia ño ordinata est eoꝝ quoꝝ est diuina preordinatio.hoc est eoꝝ q̃ a deo sunt preordinata siue disposita.z p hec p3 rñsio.hoc aũt amplius infra patebit cum ageꝫ de scia. ¶Ad illud ño q̃ obiciꝫ ꝓtra aug.q deus multa facit de misericordia nõ ergo de iusticia.dõm q iusticia oz duplicitcr. Uno mõ retributio vnicuiq; ẽm merita: z sic non oia facit de iusticia. Alio mõ decẽtia bonitatis:z sic oia facit de iusticia . nec aliq̃d facit nisi q̃ decet iusticie. ¶Ad aliud ño q̃ oz rõ.phibuit.dõm q rõ dicit principaliter diuinã volũtatem sed ꝓnotat ordinẽ in creatura respectu rerũ fiendarũ principaliter aũt ordinẽ meriti ad ꝑmiũ:z culpe ad penã.ꝓtra aũt ordinẽ esset si puniret añ culpã vel premiaret sine merito p̃cederi.Mõ ergo oz rõ.phibuit.i.volũtas.nõ oz volũtas phibere potẽtiã sed exercutionẽ potẽtie. ¶Itẽ nec phibitio referẽ ad principale q̃ est diuina volũtas sed ad ꝓnotatũ. ꝑterea phibere ibi oz improprie ꝑ eo.s.q̃ est cãm esse vel rationem ad hoc q res sit.

Ad id qõ q̃rit de extẽsione.

Ad autoritates sol.

Ad aliud cõtra eundem.

Questio.xxſ.de conditionibus potentie.

Postea queritur de cõditionibus diuine potẽtie.videlz vniuersalitate immensitate pfectione variabilitate z possibilitate sub multiplicibus articulis suis.

Membrum primum.

De vniuersalitate diuine potẽtie

Primo querit de q̃ditione vniuersalitatis ẽm quã oz oipotẽtia.de qua querunt hec.Primo an deo q̃eniat oipotentia. Scõo ẽm quã rõnem dicatur oipotẽtia. Tertio an q̃eniat tribus psonis oipotẽtia.Quarto an ꝓpria sit dei solius oipotentia ꝛc.

Articulus primus.

An deo q̃eniat oipotentia.

Rich.

Instantia de tribus.

Queritur de actibꝰ corporalibus

Rich.

M.de actibꝰ culpabilibꝰ. obiectio.

Arg.melioꝛe natura ꝛc.

Do primũ sic obiecit Rich.in li.de tri. deus est quo magis excogitari non potest maius aũt est oipotentiam habere q̃ aliquam potentiã habere.cui aliquid desit de plenitudine potentie.relinquitur igitur deum omnipotentiam habere. ¶Item ad idem in eodẽ. potens est quisq; potentie plenitudine aut ipsius participatione.est aũt impossibile seipsuz aliquid participare.Cum ergo deus sit potens p seipsum impossibile est deum esse potentem potentie participatione.Siquidem est plenitudo potentie nõ est aliud q̃ ipse.constat eum tragz potentẽ esse plenitudine.Ubi aũt est plenitudo potentie nullum posse põt deesse. Relinquit igit q oipotẽtia dei est potentia. ¶Preterea.iste est articulus primus fidei.Credo in deum patrem oipotentẽ. ¶Contra ponitur instantia in actibus corporalibus.in actibus culpabilibus.in actibus penalibus. Nã istos actus non videtur elicere diuina potentia.ergo nõ videtur potentia eius esse omnipotentia. ¶Queritur igitur de actibus corporalibus.non est omnipotens qui non omnia potest.sed deus non põt ambulare currere z moueri.ergo non est oipotens vel si est oipotens. põt hec.

¶Itẽ Rich, in li. de tri.absq; dubio colligit.q̃ oia põt quecũq; posse potentie est.Si ergo posse currere vel ambulare potentia est.ergo deus põt hec.

¶Contra.nihil imperfectiõis vel mutabilitatis est,tribuendum diuine potentie.Cum ergo currere ambulare moueri sint imperfectionis z mutabilitatis.ergo nõ sunt diuine essentie tribuẽde. ¶Itẽ q̃rit de actibus culpabilibus.ad qõ obr scõm Anselm.ij.cur deus hõ. Ubi obiecit de xpo.quõ igitur dicendum de christo non potuisse mẽtiri q̃ semper peccatum est.cuz dicat iudeis de patre, Si dixero q non noui eum ero vobis similis mendax.sed ipse xps scõm q deus z scõm q hõ potuit dicere non scio eum:ergo potuit mẽdax esse. ¶Item cũ inter hec verba dicat non scio eũ.q̃s eũ dicet bas easdez tres neq̃isse ꝓferre dictiones sine aliis verbis, vt si diceret nõ scio eũ qõ si faceret vt ipse ait eẽt mendax. ¶Itẽ aug.melioꝛ est natura q̃ peccare põt q̃ nõ põt peccare,sed qõ est melius deo semp est tribuendũ,ergo attribuendũ est deo peccare posse.

Alia obiec. ¶Item similiter obȝcitur.deus pōt proferre omnes conuunctiones dictionum ⁊ fillabarum. ergo me sedente pōt proferre me stare.qō est falsum ⁊cōtra suum intellectum.ergo mentiri pōt. ¶Cōtra. Aug.in li.de.di.noibus.iuxta illud apli ad thi.deus scipsum negare non pōt.sui aūt ipsius negatio est casus a veritate.nam ipse est veritas existens. Unde a veritate casus est ab existente casus.ab existente aūt cadere nō pōt deus.nō ergo pōt nō esse. quare seipsum negare nō pōt.si aūt negaret mentiretur:ergo nō pōt mentiri. ¶Item ſm Diony.si dicerē.deus nō nouit nescire.nō propter hoc diceretur in deo ignorantia. ergo similiter si dicatur deus non potest non posse. non propter hoc ponetur in deo impotentia nec aliquid detrahet omnipotentie. Si ergo peccare est non posse ⁊ hoc est deficere a posse.si dicatur deus non posse peccare nō propter hoc aliquid detrahetur omnipotentie

Diony.

Queritur de actib⁹ penalibus. Aug. ¶Item queritur de actibus penalibus. Augu.in li.de symbolo.deus omnipotens non potest moueri vel falli.nō pōt miser fieri.nō pōt vinci. Relinq̄tur igitur ꝙ deus non pōt in actus hmōi qui sunt penales. ¶Cōtra.aug.ſ.de li.ar.distinguit malū culpe ⁊ malum pene.Mali culpe de⁹ nō est actor sed mali pene:ergo in diuina potentia sunt hmōi actus. ¶Si ꝯo dicatur ſm hoc ꝙ ista attribuuntur deo per modum efficientis sed non per modum subiecti.qz pōt efficere in alijs mortem miseriam: ⁊ hmōi.sed nō pōt ea suscipere in se. ¶Cōtra.saꝑ. ſ.deus mortem nō fecit.ergo nō efficit eaz in alijs. ¶Item dupleꝛ est pena.est enim pena inflicta ficut gehēna ex diuina iusticia.⁊est pena ꝓtracta ex culpa sicut vulneratio ⁊ corpus naturalium bonorum.huius corruptio nō pōt poni a diuina potentia.qz diuina potentia causa est cōseruatiua nature nō destructiua. Relinquitur igitur ꝙ ad ista nō se extendit diuina potentia.ergo eius potentia nō est omnipotentia. ¶Respōsio cum quedam sunt materialia seu passiua.quedaz inordinata.quedaz priuatiua.⁊ cōtra materialia dicuntur formalia sicut cōtra passiua actiua.⁊ cōtra inordinata ordinata:⁊ cōtra priuatiua habitudinalia. Notanda.erit regula ꝙ nullum naturale nullum passiuum nullum inordinatum nullum priuatiuum. qz hec ponūt defectum potētie:est per se diuine potētie attribuendum.materiale vt actus currendi.passiuū vt mori vinci.priuatiuum vt obluiſci falli.inordinatum vt mētiri:sed quecūq; sunt formalia actiua habitudinalia ordinata. Dicendum ergo ꝙ quedam attribuuntur per se potentie dei.quedam ꝯo ei nō attribuuntur.sed tñ potētie eius subȝciunt. passiua ergo ⁊ materialia ei nō attribuunt vt dicatur posse mori vel currere sed potētie eius subȝciū tur.qz ⁊ si ea nō efficit in se:tñ efficit in alijs.⁊ ideo eius potētie subȝciuntur. Priuatiua ꝯo ⁊ inordinata ⁊ si ea nō efficiat in se vel in alijs:tñ eius potentie subȝciuntur.qz per eius potentiam ordinātur.vnde ⁊ de passiuis dicit Ric.in li.de tri. Multa sunt que dicimus posse.que multo meliꝰ est nō potuisse ꝙ posse.vt posse deficere.posse destrui. et quelibet hmōi vt.ſ.posse mutari. De priuatiuis ꝯo ⁊ inordinatis dicit aug.in li.de predestinatiōe sanctorum.in malox potestate est peccare.vt aūt peccando hoc vel illud malum faciant non est in eorū potestate:sed dei dirigentis tenebras ⁊ ordinantis eas. Et iterum in li.de natura summi boni. sicut nos cōtinendo vocem decenter interponimus i loquendo silentium:quātomagis ille quarūdam rum priuationes decēter facit.sicut rerum oīm pfectus artifex.vñ ⁊ in hymno trium puerox.lux ⁊te nebre laudāt deum.i.laudē eius in'cordibus 'bene cōsiderantium parunt. ¶Ad illud ergo qō queritur de actibus corporalibus.iam pz rñsio.qz ⁊ si deus ista nō possit in se.potest tñ i alijs. ¶Ad aliud ꝯo qō obȝcit de actibus culpabilibus. dicendum ꝙ diuina potētia pōt in quosdam actus eliciendo vt in actus bonox.in quosdam ꝯo actus ordinando non eliciendo:vt actus malos.tñ ſm illos qui dicunt ꝙ omnis actio est a deo est distinguendum qz cum actus malus sit actus incid ens ex defectu duo dicuntur.actio ⁊ defectus. inquantum actio a diuina potētia inquantum defectus a li.ar. Quedam aūt noīa imponuntur a defectu nō ab actu: vt fornicari mentiri.⁊ hmōi.⁊ iō nullo modo attribuuntur diuine potentie elicīti.Quis subsint ordinati. ¶Ad illud qō obȝcitur ab Ansel.respōdeo ſm ipsum in li.cur deus homo. potestas sequitur voluntatem.possumus itaq; dicere de xpo potuit mētiri si subauditur si vellet.⁊ qñ nō potuit velle mentiri nō minus pōt dici nequiuisse mentiri.

Rñ.ad idyd de corpalib⁹ qrit. De culpabilibus.

Ad obiectiō nē Ansel.

Ad aliā obi.

¶Ad illud ꝯo qō arguit ꝙ deus pōt pferre oīes voces.dicendum ꝙ oratio pōt dupliciter cōsiderari.ſm ꝙ vox est.⁊ ſm ꝙ signum.dicendum ergo ꝙ potentia dei est respectu vocis ſm esse nature. sed nō est respectu signi ſm ꝙ est ad significanduz qō non est:qz hoc est inordinatio.qz actus inquantuz deficit nō est ab ipsa vel inquantum inordinationem dicit.dicendum ergo ꝙ non valet potest proferre.ergo mentiri pōt.qz mētiri dicit plus ꝙ pferre.ſ.pferre cū inordinatōe hoc est proferre ad signi ficandum qō nō est. ¶Ad illud aug.melior est natura que peccare pōt ⁊c.respōdeo.cum dico natura que peccare potest duo dicuntur.qz cuz dicitur natura que potest peccare.ponitur natura que est domina sui actus.quedam enim sunt nature que non sunt domine sui actus:vt potentia calefaciendi in igne.que nō potest actum prohibere.sed natura rationalis sui actus domina est.ſ.potens ipsum ꝓhibere ⁊ in actū ꝓducere.in hoc ꝙ ita est domina sui actus pōt peccare.cum autē dico natura que peccare pōt duo dico.cum enim dico peccare dico actum voluntarium ⁊ inordinatuz.in hoc autem ꝙ voluntarius iste actus:est a natura que est domina sui actus.⁊ quantum ad hoc dicitur melior est natura que peccare potest ꝙ que non potest. Nam triplex est natura.ſ.natura que non est domina sui actus vt in irrationabilibus. Natura q̄ est dña sui actus ⁊ pōt esse inordinatus actus vt in hoīe ⁊ in angelo de natura sua.⁊ natura que est domina sui actus nec pōt esse inordinatio.fit ergo cōparatio inter naturā q̄ nō est dña sui actus.⁊ naturā q̄ est dña sui actus q̄ tñ pōt errare.qz hec nobilior est quātum ad hoc ꝙ est dña sui actus nō quātū ad hoc ꝙ pōt errare. ¶Ad illud qō querit de actibus penalibus.dōm ꝙ quedam corruptio quod ā modo est a deo ſm Aug.cōtra epl'am fundamenti manicheoꝝ.in quo ostēditur super illud apli.ſ. Cor.xij. Si q̄s violauerit templum dei disperdet illum deus.⁊ ponit aug.litteram:corumpet illuz deus.per hoc ostendens ꝙ quedam corruptio est a deo.distinguendum ergo ꝙ mors ⁊ quelibet pena duplicē hz cōparationē.vno mō hz rōnem destructiui. Alio mō rationem punitiui.Inquantum habet rationem destructiui nō est a deo sed ex nihilo deus em̄ nō est cā destructiua sed cōstructiua. vnde glo.sup saꝑ.ſ.a deo nō est quicquid cōtra naturam est.pctm̄;est cōtra naturā a quo est mors ⁊ oīa que mortis sunt oīunt.mors ergo ſm ꝙ destructiua non est a deo sed a pctō.sed inquantum punitiua est a deo:q; sic iusta est.

Ad id qđ q̄ritur de actib⁹ penalibus. Aug.

Articulus scōs.

Articulus secundus.

Q.ſz quā rō nē dicaꝫ om nipotens. Primo Queritur an ex hoc dicaꝫ oīpotens ꝙ possit omnia Dubiū pro quo distribuit in omnia. Scōo. queritur an dicaꝫ omnipotens qz possit quicquid vult.

¶Onsequēter querit ſm quid dicatur omnipotens. Queritur ergo vtrū dicantur ex hoc ꝙ possit facere omnia. Nō videtur ꝙ Augustinū in libro questionū veteris ac noue legis.omnia quidē pōt de⁹ sed nō facit ¶Cōtra. Augustinus in libro de spiritu et littera oīpotēs ē deus nō eo ꝙ possit facere omnia sed qz potest efficere quicquid vult reliquit igitur ꝙ non dicatur oīpotēs eo ꝙ possit oīa. ¶Sz dubitaꝫ de hoc qō dicit ꝙ deus nō possit facere oīa ex hoc em̄ relinquitur ꝙ deus nō possit oīa.aut ergo hoc ꝙ dicit omnia distribuit pro bonis tm̄ et tūc ex hoc sequitur ꝙ nō oīa bona propter quod est falsum aut distribuit pro bonis et malis.ex hoc etiā arguitur ꝙ aliquid est qō de⁹ non potest qō iterū est manifestuz inconueniēs. Item queriꝫ an dicaꝫ oīpotēs qz possit q̄cq̄d vult. Ad qō aug. in Ench. nō ob aliud vocaꝫ oīpotēs:nisi qz q̄cq̄d vult potest nec voluntate cuiuspiā creature voluntati omnipotētis īpedīt affect⁹. ¶Cōtra. si nō ob aliō dz oīpotēs n nisi quicquid vult potest ſz nōvult nisi bona actualiter vel aliq̄n existētia:ergo nō pōt nisi ea. ¶Itē si nō dicitur omnipotēs nisi qz quicq̄d vult pōt ergo cum angeli et beate aīe possunt q̄cq̄d volūt qz oīa eis optata succedūt.quia aliter nō essent beati nihil em̄ volūt qō nō possūt:ergo dicent omnipotētes qō est falsum. Rclinq̄tur igitur ꝙ deus non dicet omnipotens eo ꝙ possit omnia nec etiaz eo ꝙ possit q̄cq̄d vult. ¶Itē si dicaꝫ oīpotens ſm aug.qz q̄cq̄d vult pōt necvolūtate alicuiꝰ īpeditur eiꝰ effectꝰ Ad hoc ē qō dixit iobs. Crisostomus in omelia quadā de expositione symboli oīpotēs dicit qz posse illi⁹ nō pōt iucnire nō posse dicēte pro pheta oīa quecunq; voluit oīs fecit.vnde.ix. Rō. volūtati eius quis resistet? Cōtra ergo cū simulis ratio sit ex parte volūtatis.qz scz oīa vult quecūq; vult necvoluntati eius impeditur effectus:ergo dicetur omnia volens. Quod autem voluntatis eius non impediatur effectus patet per apostoluz. Rō. ix. voluntati eius quis resistet. vnde augustinus in Ench. loquens de peccatoribus dicit q̄tum ad ipos attinet qō deꝰ voluit fecerūt. q̄tū ꝯo ad oīpotentiā dei nullo mō illud efficere voluerūt hoc ꝙp pe qō.cōtra volūtatē eius fecerūt:de ipis facta est voluntas dei. ¶Itē aug. de pdestinatione. sctōrux in hoc ꝙ mali faciunt cōtra voluntatē dei non impletur nisi volūtas dei:ergo ſm hanc rationē dicet oīnuolēs sicut et oīpotens et oīa sciens. ¶Itē iuxta hoc queritur quare nō dicit oīnuolēs sicut et oīpotēs. Ad qu od quidam dixerūt ꝙ volūtas nō dicit respectu omniū.scia vero et potētia respectu omnium. Sed contra hoc est sicut volūtas dei determinatur ad bona tm̄.ita et potentia determinatur tm̄ ad bona q̄us ipsa scientia determinat ad bona et mala. Si ergo propter hoc ꝙ voluntas est tantum bonorum non dicitur omnipotēs cum similiter potētia sit tm̄ bonorū nō dicet oīpotēs ideo fuerunt aliqui qui dixerunt ꝙ dicit oīpotens et non omnipotens.eo ꝙ potentia se extendit ad bona et mala sed ad bona eliciēnda ad mala ordinanda que confirmant auctoritatem augustini super ps. non vult deus vt peccet homo quilibet. si autez peccauerit penitenti vult parcere vtviuat in peccatis vero perseuerantem punire vt iusticie potentiam contumax non euadat. ex hoc astruunt quia cum potentie dei sint subiecta bona et mala voluntati autem non sint subiecta nisi bona nō dicetur omnipotens. Contra. Augu. in Ench. non

Volūtas bñ placiti et ſigni.

Rñſio ad q̄ſitu in.

Rich.

Ad obiectiones Duange. ⁊ c.

Contra obȝ.

Alia obiec.

Tertio q̄rit an ex eo ꝙ nō pōt impediri eiꝰ effectꝰ ⁊c. Criſo.

Contra.

aug.

Querit qua re nō dz oīnuolēs sicut ops

Ptās ad faciendū et patiendum.

Patet ratio oīpotentie.

Ad id quod querit primo Ad dubium.

fit aliquid nisi omnipotēs fieri velit.vel finēdo vt fiat sicut malū:vel faciendo sicut bonū. ex hoc relinquitur ꝙ volūtati sint subiecta bona et mala.ergo et dicet omniuolēs sicut ⁊ omnipotēs. ¶Item Augustinus in enchiridion.volūtas dei bipartita est approbās respectu bonorū. pmittens respectu malox. ¶Itē si dicaꝫ ꝙ est volūtas beneplaciti et est voluntas signi.volūtas signi est volūtas pmittens.et hoc dicit respectu malorū.volūtas vero beneplaciti respectu bonorū. ꝓpter hoc ergo qz volūtas dei que ē bñplaciti est respectu bonorū tm̄. nō dicet oīnuolēs:quis volūtas signi sit respectu bonorū et malorū. Cōtra. sicut bñplacitū dei est respectu bonorū faciendorū.ita est respectu ordinis malorū.cū ordo malorū sit bon⁹.est igit volūtas beneplaciti et respectu bonorū faciendorū et malorū ordinādorū,sicut ⁊ potētia:ergo sicut ⁊ omnipotens dicet omniuolēs. ¶Rñſio. oīnipotēs dz.ad oīa possibilia pōt que posse potētie est.et qz oīno pōt vt in hac ratiōe tangaꝫ pfectio potētie diuine q̄tū ad illa ad que est ⁊ q̄tū ad illud cuiꝰ est:per hoc qō dz posse oīa possibilia que posse potētie est.tangit pfectio potētie,q̄tū ad illa ad que est vñ dicit Rich. in libro de trinitate.oīnipotēs dz qz pōt q̄cūq; potētie posse est.et hoc etiā dicit primo sententiarū. dicit. Per hoc dz vere ꝙ dz qz oīno pōt ostēditur perfectio potentie q̄tum ad illud cuius est.in quo excluduntur tria.coactio.impedimentū.indigentia omnia ergo pōt quia non potest cogi.nec impediri nec indiget adiutorio instrumēti vel materie subiecte. Quia cogi nec pati potest dicit Augustinus ꝙ ob hoc dicitur omnipotens.quia quicquid vult potest voluntas autem eius cogi nō potest. Quia vero non potest impediri. dicit Augustinus in Enchiridion.omnipotens dicitur.quia volūtatis eius non impeditur effectus. De his duobus hugo de sancto victore in sententijs suis. Potestas dei duplex est.alia ad aliquid faciēdum. alia ad nihil patiendum ſm vtramq; deus omnipotens verissime affirmatur.quia nec aliquid est qō ei ad patiendū corruptionem possit inferre nec ad aliquid faciendum impedimentum inferre. Item quia non indiget subiecta materia.dicit Augustinus in libro de symbolo omnipotētē deum dicim⁹ qz credimus qz omnia faciēs fact⁹ non est.⁊ ideo omnipotēs quia de nihilo fecit quecūq; fecit.hoc est enim esse omnipotentē vt nō solū mūdi fabrica.sed etiā ipsa materia ab ipso inueniaꝫ.ex hoc patet plena ratio oīpotentie.que est in hoc:ꝙ omnia possibilia potest quecunq; posse potentie est.et qz oīno potest: hoc est sine coactione,seu passione.siue indigentia materie siue impedimento. ¶Ad illud ergo quod primo obȝcit an ratio omnipotentie sit eo ꝙ possit omnia.patet ꝙ non nisi cum determinatione scilicet posse omnia que posse potentie. Et hoc intendit augustinus cum dicit in libro de spiritu et littera.non dicitur omnipotēs eo ꝙ possit facere omnia. ¶Ad illud vero quod quesitumest pro quo distribuit omnia dicendum ꝙ pro bonis et pro malis.⁊ si vlterius arguit.ergo aliquid est quod deus non potest.quod contradicit ei quod dicit augu. in libro questionuz. ve.ac no.legis.ꝙ deus omnia potest.dicendum ꝙ cum dicitur omnia potest deus:fit distributio tantū pro his que quid sunt vel pro his que qualia sunt ſm potentiam. et ideo in hac distributione non comprehendūtur mala. cū vero dicitur ꝙ omnipotens est.non eo ſꝙ possit facere omnia:fit distributio generaliter pro bis que sunt scōm positionem et priuationem. hoc est pro bonis et malis. ¶Ad secūdū vero quod querit ad

Ad ſm q̄ſitū

Ad id qō obī

dicaī oīpotēs.qz pōt quicqd vult:dico q̄ sic ꝫ hoc nō est tota rō oīpotētie sicut dictū est. ¶Ad illud ergo qō obȳcit ex hoc qō dicit aug.qm̄ quicqd vult pōt.dō m sicut ōz in sententijs.qm̄ aug.non negat quin possit etiaz ea que nō vult.sed aduersus illos qui dicebant deum multa velle q̄ nō poterat:affirmat eū posse quicqd vult.z ex eo vere dici oīpotētē nō ob aliud nisi qz pōt quicquid vult. ¶Ad illud qō obȳcit.De angelor animabus beatis.dicendū q̄ hec est duplex.hoc angelus vel anima beata potest quicquid vult.qz potest esse sensus. quicquid vult a se fieri potest:z hoc modo verum est.vel q̄cquid vult a se fieri vel ab alio potest:z hoc mō falsum est.Nam angelus z anima beata vult salutez electoꝝ quam tm̄ facere non potest.Solus ergo deus potest quicqd vult a se vel ab alio fieri.z ob hoc dicitur omnipotens. ¶Ad tertiuz qō querit vtrū ratio omnipotentie sit.qz potest quicquid vult et non potest impedir eius effectus.cōceditur q̄ sic. sed per hoc non explicatur tota ratio omnipotētie sicut dictum est. ¶Ad illud ꝯo qō obȳcitur quare non dicitur omniuolens sicut omnipotens.breuis potest dari responsio.qz nō omne volibile vult nec etiam omnino hoc est cum effectu.omne enim bonum possibile deo est volibile. non tm̄ omne bonum possibile vult omnino:hoc est cum effectu.pterea non dicitur omniuolens quemadmodum omnipotens vel omniscies.omnipotens enim dicitur.qz omne possibile potest z omnino potest. id est perfecte.omniscies qz omne scibile scit z omnino scit.i.perfecte.

Ad id qō de angelo ꝛc.

Ad id qō ter tio q̄rit

Ad id qō nō ōz oīuolēs.

An trib⁹ psonis diuīe eēntie cōueniat oīpotentia. In oppositū Argumētuz.

Articulus tertius.

Solutio.

Cōtra sol.

In cōtrariū

Dstca queritur.vtrum omnipotētia cōueniat tribus personis vel sit appropriabilis alicui persone sicut sapientia z voluntas.Ad qō sic.posse generare pertinet ad potentiam.qz posse generare est posse.si ergo non conuenit filio:ergo non conuenit ei omnipotentia.Similiter potentia spirādi pertinet ad perfectam potentiam.qz posse spirare non est non posse.sed spiritussanctus non habet actiue potentiam spirandi.ergo spiritussanctus non habet omnipotentiam. ¶Si dicaī q̄ posse generare. Non est simpliciter posse quid.sed posse ad aliquid.vnde non continetur sub omnipotentia. ¶Contra. ephe,iij. Ex quo omnis paternitas in celo z in terra nominatur.per hoc innuit q̄ paternitas p̄ priest in diuinis.per posterius aūt est in inferioribus si ergo in inferioribus posse generare est posse simpliciter.ergo multomagis in diuinis posse generare est simpliciter posse.z non cōuenit filio. ergo aliqua potentia que est potentia simpliciter non conuenit filio. ¶Item cum homo generat hominē nō transfundit nisi quandam partem sue substantie. qz est generatio per decisionem.sed in generatione diuina non est [illegible]isio partis substantie.sed totuz qō habet pa[illegible]filio.ergo generare in deo magis refertu[illegible] q̄ in homine.ergo si non conuenit filio:[illegible]bet dici omnipotens.eodem modo obȳcitur [illegible]ritussancto respectu eius qō est spirare.z ita solus pater dicetur omnipotens. ¶Contra.probat aug.spiritumsanctum esse omnipotentem sic.j.sap. Spiritus dñi replevit orbez terrarum.z hoc qō continet omnia.propter hoc q̄ loquitur iniqua non potest latere:nec preteriet illum corripiens iudicius. In cogitationibus enim impij ꝛc. Creauit enim vt essent omnia:z sanabiles fecit nationes orbis terrarum ꝛc.ergo spiritussanctus est omnipotēs.z hoc probat de filio per autoritatem Joh.v. Quecūq; enim pater fecerit hec z filius similiter facit. Pater enim diligit filiū.z omnia demōstrat ei que ipse facit z maiora his demōstrabit ꝛc. ¶Item apoc.j. dicitur de filio. Ego sum alpha z o principium z finis.qui erat qui est z qui venturus est omnipotens. ¶Itē aug. in li. de symbolo.qui filium negabit deum omnipotentem. et patrem negabit omnipotētem.ex quo relinquitur q̄ filius sit omnipotens sicut z pater. ¶Solutio. dicendum q̄ omnipotentia conuenit toti trinitati. vnde omnipotentia conuenit patri filio z spiritui sancto.z hoc patet per autoritatem augu. in li. de symbolo.ideo omnipotens dicitur.qz de nihilo fecit quecūq; fecit. Non enim aliqua materies eū iuuat ex qua demonstraret artis sue potentiaz.sed ex nihilo cuncta creauit.hoc enim est esse omnipotentem.vt non solum fabrica mundi.sed etiam ipsa materia de nihilo fieret.vult ergo dicere q̄ omnipotentia sm̄ q̄ sic est.includit in se de nihilo facere sm̄ summam rationem.vnde hec est ratio omnipotentie per quaz determinatur. s. de nihilo aliquid facere:z deducere de nihilo omnia ad esse. Sz ante illud qō est de nihilo oīa facere:est illud qō est de substantia sua filium producere. Cum ergo producere de sua substantia sicut generare z spirare antecedat facere.quia ab eterno pater generat filium z pater z filius spirant spiritumsanctuz.nō tamen ab eterno facit omnia de nihilo.ergo generare z spirare non continentur sub omnipotentia in patre.vnde non pertinet ad omnipotentiaz sm̄ pliciter.nisi ad omnipotentiam in patre.z ita licet filius z spiritussanctus non generent: nihilominꝰ sunt omnipotentes quia possunt res de nihilo facere:que est summa z propriissima ratio omnipotētie. Si tamen appropietur omnipotentia quantū ad hoc quod est ab eterno.ab aliquo producere. et producere de nihilo:sic appropiatur patri sm̄ illā primam rationem secundum quam determinatur omnipotētia. Cum autem dicitur pater habet potentiam generandi.duo dicuntur de patre.scilicet q̄ pater habeat potentiam:z q̄ habeat relationez scilicet generationez. Unde sensus est.pater est potens z est genitor. Cum vero dicitur q̄ filio non cōuenit vel q̄ filius non habeat potentiam generandi.hoc verum est:non quia non habeat potentiaz eandem.etiam quam pater habet.sed quia non habet generare:non est in filio potentia vt generet. sed si arguit vlterius q̄ aliqua potentia est in patre que tamen non est in filio.mutatio est predicamenti:mutatur enim quid in aliquid. Quidam tamen dicunt.quia cum dicitur potentia generandi virtute determinationis trahitur a propria ratione.vt scilicet dicat notionem scilicet paternitatem.z tunc patet quia mutatio est predicamenti. filius non habet potentiam generandi nec spiritussanctus.ergo non habent omnipotentiam. nā posse generare non est posse quid sed aliquid.

Resp̄onsio. ad.q.

Filiꝰ z spūs. sunt nihilo⁹ min⁹ oīpotētes q̄uis nō generēt

Ad argumēta ꝓtra sol.

¶Ad illud quod obȳcit q̄ generare in deo sit simpliciter posse.dicendum q̄ dissimiliter est generare in homine z in deo:quia in diuinis ipsum generare est de tota substantia nō de parte z ꝓpter hoc in diuinis eadem est substantia.in homine aūt nō sic est.nō enim fit generatio de tota substantia sed per decisionē de parte.vñ ibi nō est oīo eadem substantia patris z filij:ꝫ eadem sit forma specifica.et ꝓpter hoc in generatione qua homo generat hominem multiplicatur substātia z relatio.z ideo in hoīe est generare posse quid z ad aliquid.posse q̄d dicit propter multiplicationē substātie: posse ad aliquid

Ad illā autoritatē aug. si filiū negaueris oīpotētez z patrem ꝛc.

aliquid ꝓpter multiplicationē relatiōis. In diuinis autē in gñatione nō multiplicat substātia ꝫ sola rō. z ꝓpter hoc gñare posse in diuinis nō est posse quid:sed posse aliquid. z propter hoc ē mutatio predicamēti in p̄dicto argumēto.quod tm̄ nō esset si fieret de gñatione que est hominis ex hoīe. ¶Sz iuxta hoc queritur de quadā autoritate Augustini predicta.si filium negaueris omnipotentē. z patrem negabis omnipotentē.vnde est ergo q̄ pagani et iudei concedūt patrē omnipotētē:filiū tm̄ negant omnipotentē. Ad hoc dicendū.q̄ cōtingit loqui de patre duobus modis.vel de patre vt est innascibilis et ingenitus:et hoc modo nō habet relationē ad filium sed pater vt pater habet relationem ad filiū. Et propter hoc si concederēt patrē vt patrē esse omnipotentē:oportet q̄ cōcederēt filiū qui est eiusdē essentie esse omnipotentē cū potētia ad essentiā referatur.nō tamē generare:qz generare non refertur ad essentiā sed ad personā.et sic loquitur Augustinus cū dicit.si filiū negaueris omnipotentē:et patrē negabis omnipotētē. Uerū est inquātū pater nō inquātū genit⁹ vel innascibilis.

Articulus quartus.

An oīpotentia sit solius dei ꝓpria. Utrū ꝓpo sit data potētia faciendi siue creādi oīa

Scdo obī.

Tertio in oppositū obī.

Quarto obī

Quinto ob

Sexto obī.

Septio obī.

QUarto querit An ꝓpria sit solius deo oīpotentia. Queritur ergo vtrū ꝓpo sit data potētia faciēdi oīa siue creādi. Et cū dicaī Joh.iij. q̄ nō est ei datus spūs ad mensurā ergo data gratia nō mensurata. cū ergo gra sit ad cognoscēdū z ad operādū:ergo sicut per gratiā immensam siue nō mensuratā habuit sciaz omniū.ita per gratiā immēsaz poterit operari oīa ¶Itē anima rationalis est imago trinitatis ꝑ naturā.sed imago trinitatis attendit q̄tum ad potētiam sciam et volūtatem.ergo sicut per naturam aīa est capax diuine scie:ita z potentie. ergo sicut aīa ꝓpi naturali potētia potuit capere oīm sciam: ita q̄ oīpotentiā. ¶Itē cū sint tria potentia scia et voluntas.potētia nō ponit sciam nec scia voluntatem.sed econuerso.scia ponit potentiā.z voluntas sciam ita q̄ ꝙsequit necessario.si volūtas est scia ē. z si scia est:potentia est. Nō enim est scia nisi a potentia sciendi. Ex hoc ergo relinquitur q̄ natura q̄ est capax voluntatis z scie dei.erit capax potentie eiusdem. ¶Itē oīs scia practica alicuius opis est causa effectiua vel exēplaris illius opis.cuiꝰ ergo scia oīm cōprehendat sciam speculatiuā z practicā z in ꝓpo sit oīs scia.erit igit in ꝓpo scia practica.ergo erit cā effectiua vel exēplaris oīm.si ergo sciam hmōi ꝙsequitur potentia actiua:erit in aīa ꝓpi potentia faciendi oīa. ¶Itē artifex naturalis non solum ꝙfert alij sciam speculatiuā sui opis sed etiam actiuā.ergo cū artifex summus contulerit hoi ꝓpo oīm sciam. Relinquit q̄ nō solum dedit scientiam speculatiuā sed etiā actiuā. ergo z ꝙsequens omnipotentiā. frustra enim esset actiua scientia nisi esset potentia ad actum. ¶Item si dicerētur q̄ nō pōt esse omnipotentia creature ꝓpter hoc.qz est infinita. ergo silr nec scientia. cum sit infinita z maioris extensionis q̄ potentia dei. Ad quecūq; enim se extendit potentia z scientia. sed nō conuertit: qz scientia se extendit ad bona z mala.entia z non entia:potentia se ꝯo nō extendit ad mala.magis igitur est capax potentie cum sit minoris extensionis q̄ scientie. ¶Item Col.j. reconciliauit omnia.glo. omnia pōt p se.vt nihil excipiatur sit qō p ipsum p̄stari nō possit. z loquit de ꝓpo. ergo z ꝓps pōt omnia facere.etiam sm̄ q̄ hō.qz sic loquit de ipso.glo. sed ꝓps sm̄ q̄ hō est creatura.ergo omnipotentia conuenit creature. ¶Item mat.vlt. data est mihi omnis potestas ꝛc. z loquit ibi ꝓps de se sm̄ q̄ homo. qz sm̄ q̄ filius dei habet hoc ex generatione eterna sm̄ q̄ homo habet hoc est ex dono.qz datum dicit ex ꝓpe.ergo ꝓps sm̄ q̄ homo habuit omnipotētiā. ¶Item Col.j. tunc autez reconciliauit nos.glo.si mortalis z mortuus potuit reconciliare iā immortalis omnia potest facere.sed mortalis z immortalis non attribuuntur ꝓpo ratione humane nature qz diuine nature z eternaliter immortalis z nō iā. ergo christo sm̄ q̄ homo conuenit omnipotentia ¶Item Marci.ix. omnia possibilia sunt credenti. z Mat.xvij. si habueritis fidem sicut granuz synapis. omnia possibilia erunt vobis. ergo non tm̄ christo sed etiaz alijs ratione fidei communicatur omnipotentia. ¶Contra. omnis potentia cuius est susceptibilis creatura consequitur esse creature. si ergo potentia creandi vel faciendi omnia nō ꝙsequitur esse creature. non est susceptibilis a creatura. ergo nec ab anima christi. ¶Item nihil potest suiꝑsius esse principium. ergo cum omnipotētia sit anime christi z omnium principiuz. ergo nec anima christi nec aliquid omnium potest habere omnipotentiā. ¶Item nulla potentia entis creati transcendit ens. cū ergo potentia creandi trāscēdat ens. qz est opatiua de non ente simpliciter ens z de nihilo aliquid. ergo nulla potentia entis creati potest esse potentia creandi. ergo nec per consequens omnipotentia. ergo anima ꝓpi non habuit nec habere potuit omnipotentiaz. ¶Rñsio. dico q̄ omnipotentia pōt dici prout includit potentiā creādi omnes res de nihilo. z hec potentia omnia antecedit. qz omnia ab ipso. z hec potentia nō pōt euenire creature. qz sic creatura esset a se z antecederet eius potentia suā essentiā. Alio mō pōt dici omnipotentia potentia faciendi naturalia omnia z miracula. z hoc mō accipit aliqñ in scriptura. sed hec nō est omnipotentia sm̄ q̄ in prima rōne attribuitur deo. s. sm̄ primā rōnem z principaliz. ¶Ad primū ergo dicendū q̄ data est ei gra sine mensura ad cognoscendū z operandū sm̄ possibilitatem nature cognoscentis z operātis z data est gra sine mēsura ad oīa cognoscibilia creature. z ad oīa opabilia creature. tm̄ omnia simpliciter sunt opabilia cognoscibilia creature rōnali. nō tm̄ cōparabilia. ꝓpterea nō sequitur q̄ sicut per gratiā habuit sciaz omniū q̄ ꝓpter hoc omnipotentiā. ¶Ad secundum dicendū q̄ scientia non ponit causalitatē vel principiū rerū ꝫ solū ponit similitudinē ad res oēs. Et ideo cū aīa sicut dicit aug.ad fiktitudinē totius sapie facta sit:oīm sit similitudo i potētia ꝓ intellectū. scia aut nihil aliud ē q̄ assimilatio intellect⁹ ad rē ergo aīma ꝓ naturā capax ē oīm scia. omnipotētia vero ponit causalitatē z principiū rerū oīm. qō nullo modo pōt cōuenire habēti principiū talis ē aūt oīs creatura z rōnalis aīa ex qua euidēs ē qō nullo mō capax ē oīpotētie. ¶Ad tertiū dōm. q̄ potētia ōz duplr. vno mō ōz respectu act⁹ interioris sm̄ qō dicit potētia cognoscēdi vel volēdi. Alio mō ōz potētia respectu act⁹ exterioris [illegible] dicitur potētia operandi. primo modo dicta potentia consequitur ad sciam. secūdo non sequitur [illegible] si scientia est:potētia cognoscēdi est. Sed nō [illegible]tur si scientia est:potētia operādi est. Ille ergo mō quo potētia consequitur ad scientiā est potētia ad omnia sicut et scientia:sed hoc nō est potētia operādi ꝫ cognoscendi omnia. Ad quartū dicendū q̄ scientia practica duobus modis habet. Habetur enim scia practica practice:z habetur scientia practica speculatiue. Practice sm̄ q̄ refertur ad op⁹ siue ad executionem operis:speculatiue ꝯo cum nō refert ad

Octauo obī

Mono argī.

Rñsio

Solō ad id qō ꝑmo obī.

Ad id qō secūdo obī.

Ad tertiū ob iectum:

Ad quartuz obiectum.

Scia practica ꝛc.

executionē operis ſed ad contēplationē operis. ſm hunc ergo modū dicendū q̄ aīa xp̄i habuit ſciētiā practicam oīm ſpeculatiue: non practice. ⁊ ita ſcīa oīm practica que fuit in deo practice. ſ. ad opis execution̄: fuit in xp̄o ſpeculatiue. ſ. ad cōtēplationē operis. ⁊ hoc modo ſummus artifex oīm dedit ſciam practicam hoī xp̄o. ad ſcientiam ergo dictam hoc modo non ſequitur omnipotentia: ſz ad

Ad quintuz. ſcientiam practicam alio modo dictā. ¶ Ad quintum dicendum q̄ quicquid eſt creature eſt finitū. actu tñ rationalis aīa quantū ad potētiā vno modo eſt finita: alio modo infinita. Infinita eſt quantum ad potentiam cognoſcendi. nō enim determinat ad aliqua cognoſcibilia quin adhuc poſſet in plura ſi eſſent. ⁊ ideo quātū eſt de ſe: eſt infinita potentia. quantū ꝝ ad potentiā operādi anima rationalis finita eſt. ⁊ determinatur ad finita operabilia: q; ita determinatur ad tot q̄ non ad plura. Ex quo patet q̄ non eſt ſimilis ratio ex parte capacitatis ſcientie ⁊ potentie. Nam potentia operandi finita eſt: ⁊ non eſt capax potentie infinite dei.

Quare creatura non pōt ꝓferri potentia creādi. ¶ Itē ſi queratur propter quid creature nō poteſt conferri potentia creandi ſicut generato cōfertur potentia generandi. Generans autez hō habet potentiā generandi hoīem. ergo pari ratione videtur q̄ creatum poſſit habere potentiā creandi. ¶ Iſte reſpondendum eſt q̄ hoc eſt q; oīs creatura agit ex ſuppoſitione materie. Non enim poteſt eſſe tota cauſa ſui operis. ſicut potentia prima dei: q; ergo potentia creādi eſt in non ſubiectā materiā. tñ eſt q̄ creatura non eſt ſuſceptibilis potētie creandi.

Ad ſextū. ¶ Ad ſextum dm̄ q̄ cum dicatur Coloſen. j. omnia poteſt. hoc eſt pōt vt fiat noſtra redemptio per ipſum ⁊ oīa que pertinent ad ipſum. Unde oīa poteſt que pertinent ad noſtrā redemptionē. ſicut p̄z per intentionē apl̄i in illo loco: ſed hoc pōt vel per ipſum inquantuz eſt homo: hoc eſt ſm q̄ in humana natura ſoluit precium noſtre redemptionis. et quantum ad ſolutionē huius precij pōt oīa que pertinent ad noſtrā redemptionē. ſed nō continet ſub hac q̄ dico oīa: q̄ ipſe ſm q̄ homo daret gratiam.

Ad ſeptimū. ſed inquantū filius dei. ¶ Ad ſeptimā rationē dicendum q̄ cū dicitur immortalis poteſt oīa facere hic eſt diſtributio accōmoda ſicut prius. Unde q̄ dicit. immortalis pōt oīa ſcire. hoc eſt vt mediator vel etiā poteſt oīa facere ſi referatur potētia ad miracula vt dictū eſt. Si aūt loquamur ratione diuine nature de ipſo. ſic oīa poteſt facere: ſed q; ibi ſilo quitur apl̄s de recōciliatione q̄ fit rōe humane nature. ideo recipiendū eſt q̄ dicitur oīa pōt vt me-

Ad octauū. diator. ¶ Ad octauū dicēdū q̄ cū dicitur data eſt mihi oīs poteſtas ꝛc. i. manifeſta eſt oīs poteſtas ī celo ⁊ in terra per me. Unde philip. ij. dedit illi nomē q̄ eſt ſuper oē nomē ꝛc. Iſtud dare dicit ꝓ manifeſtationē. xp̄o inquantū eſt filius dei: dedit deo nomen ab eterno excellſum ſuper oē nomen aut ſuper oē q̄ noīatur in celo ⁊ in terra: ſed inquantuz hō manifeſtando dedit illi. q; in hoīe xp̄o manifeſtatū eſt nomē illud. ⁊ hoc eſt q̄ preeſt creature di-

Alſ ⁊ .j. gnitate ⁊ poteſtate. Uñ ephe. v. ⁊ oīa ſubiecit ſub pedibus eius. glo. oīa ſubiecta ſunt ei nō ſolū ptāte ſed etiā dignitate. Et q̄ illud dare ſit manifeſtare. pz ꝓ gl. philꝑ. ij. nomē q̄ eſt ſup oē nomē. i. honorificentiā q̄ vocat deus. ⁊ hoc aūt reſurrectionez habuit: ſed poſt mortē ⁊ reſurrectionem q̄ erat in

Ad nonum. euidenti poſitū eſt vt ſcirēt demones ita res dici fieri q̄ñ innoteſcit. ⁊ p hoc pz ſolutio ad illō q̄ obij cit de illo verbo q̄ ōr col. j. ¶ Ad illud q̄ obī q̄ oīa poſſibilia ſunt credenti. oīa dicit hic diſtributionē accōmodā. Uñ nō eſt dictū q̄ iſte qui credit faciat oīa: ſed q̄ ad vocationē vere credētis. ipſe deus faciat oīa. ſicut miracula ⁊ mirabilia de q̄b; ibi loquit. vñ nō attribuit oīpotētia ipſis credētibus ſed ipſi deo faciēti oīa.

Membrum ſecundum.

De īmēſitate diuine potētie. ¶ Uerik ꝓſequēter de diuina potētia quātū ad immēſitatē quā q̄dam ſophiſmatibus deccpti voluerūt limitare. ⁊ hoc diferēter actu volūtate bonitate ꝓſcientia

Ar. in oppoſitum. iuſticia ⁊ rōne: ſex modis infinitatē diuine potētie limitātes. In primis igit ex parte actus arguūt ſic Sumus añ rerū creationē ſit. a. inſtās primū creationis. tūc q̄rit. aut deus in. a. pōt creare oē creabile in. a. aut nō. ſi nō. ergo potētia eius limitata eſt in creādo. ſi ſic: ergo pōt creare oē creabile in. a. ponat. q; poſito poſſibili nullū accidit inconueniēs: tūc arguit. Si deus creat oē creabile in. a. ⁊ in oīm creabili intelligit oē q̄ pōt creare. ergo in. a. creat oē q̄ pōt creari ab ipſo. ¶ Itē deus pōt facere q̄cūq; poſſe ſ poſſibile eſt: ſed poſito poſſibili nullū accidit inconueniēs. ponat ergo q̄ faciat q̄cq̄d facere pōt demōſtratis ergo illis. eſt dicere iſta ſunt q̄ cūq; deus facere pōt. ergo extra iſta nihil pōt. ergo potētia eius pōt impleri: pōt igit limitari p actuz.

Secundum Alſ potēt. ¶ Itē ex parte volūtatis arguunt hoc mō. Augu. in li. de ſymbolo. hoc ſolū nō pōt deus q̄ nō vult. ex quo relinquit q̄ deus nō pōt facere niſi q̄ vult ſed q̄ vult hoc facit: ergo nō pōt facere niſi q̄ facit.

Tertium Aug. ¶ Itez. vij. li. ꝓfeſſionū loquēs ad deū dicit. nō cogeris inuitus ad aliq̄d. q; volūtas tua nō eſt maior q̄ potētia tua. ex quo relinquit q̄ deus nō poſſit plura q̄ vult: ſicut nō vult plura q̄ pōt: ſicut ei voluntas nō eſt maior potētia: ita nec potētia maior voluntate: bis ergo modis arguunt ad limitationē diuine potētie.

Quartum. ¶ Contra. aug. in ench. oīpotentis voluntas multa pōt facere q̄ nec vult nec faciet. q̄ꝫ probat p illud mat. xxvj. An putas quia nō poſſum rogare patrem ⁊ exhibebit mihi pluſq̄. xij. legiones angelor. ergo filius poterat rogare quez nō rogabat: ⁊ pater exhibere q̄ non exhibebat.

In cōtrariū aug. ¶ Mō cōcedendū eſt ad illud. ergo q̄ obijcitur ex parte actus primo. q̄ deus pōt creare oē creabile. dicendū q̄ creabile hz duas intētiones. cum enim potentia creabilis non ſit potentia materie ſed ſolum potentia agentis. que poteſt intelligi abſolute vel cum diſpoſitione. ſeu preordinatione creabile pōt dicere vel q̄ eſt in potentia creantis cauſe: aut q̄ eſt in diſpoſitione creātis cauſe ſiue preordinatione. ſi accipiatur creabile pro oi eo q̄ eſt in diſpoſitione preordinationis creatoris vt creetur ab initio mundi vſq; in finem. concedendum q̄ poteſt creare oē creabile in. a. non tñ ex hoc ſequitur ergo non pōt aliquid creare poſt. a. q; creabile non includebat non ea que erant in potētia eius. multa aūt ſunt in potētia creantis que non diſponſunt creare. Si vero creabile dicat q̄ eſt in potētia creantis. ſm hoc dicendum q̄ non poteſt dici oē creabile creari in. a. nec deus pōt creare in. a. oīe creabile.

Solutio arg. in oppoſitū ¶ Ad illud q̄ obijcitur q̄ ſm hoc potentia eius erit limitata. dicendum q̄ non eſt verum. immo ſi poſſet omnia creabilia facere in. a. ſ. totā potentiam ſuaz effluere in creando in. a. tunc eſſet limitata eius potentia ⁊ finita aliquo modo.

Ad ſcām ¶ Ad illud vero quod poſtea obijcit q̄ ponatur q̄ faciat quicquid facere poteſt nullum accidit inconueniens. Reſpondendum q̄ cum ſit potentia finita ⁊ potentia infinita. Potentia finita poteſt educi in totum ſuum actum: potētia ꝝ infinita pōt educi

Ad tertium. educi in actū: ſed non in totum. hoc eſt contradicit infirmitati ſue per hoc enim ſequeretur q̄ eſſet finita: et ita q̄ eſſet finita ⁊ infinita quod eſt impoſſibile. hoc ergo modo dicēdum eſt de diuina potētia q̄ cōſtat eſſe infinite vūtutis. ¶ Ad illud vero

Ad quartuz. quod obijcit ex parte voluntatis. primo ex aug. de ſymbolo. id ſolum non poteſt quod non vult. Dicendum q̄ poteſt intelligi duobus modis. quod non vult. ſcilicet facere: et hoc modo falſuz eſt. vel quod non vult ſe poſſe: et hoc modo verū eſt. ¶ Ad illud vero quod obijcit. nō eſt maior volūtas q̄ potentia. dicendum q̄ hoc verbū vult aliquando reſpicit creatum. vt cum vult aliquid creatuz eſſe vel fieri. et ſm hoc poſſe dei q̄tum ad illud in quid eſt ſcilicet ſubiectum: in plus eſt q̄ ipſum vtile q; plura ſunt ſubiecta potētie q̄ volūtati. Aliquīs

Richar. duz hoc equalia ſunt ambitu velle dei ⁊ poſſe. quoniam quicquid poteſt vult ſe poſſe: ⁊ hoc modo intelligendum eſt quod dicit Richa. in libro de trinitate. nihil maius eſt in eius poſſe q̄ in eius noſſe. naz ſi ſe latius per ſapientiā q̄ per potentiā effunderet: cum non ſit aliud potētia eius q̄ ſapientia: eſſet vna et eadem ſubſtantia ſeipſa per ſapientiaz maior et per potentiam minor. ⁊ hoc intelligendū eſt ſecundum q̄ ſcire reſpicit eternū poſſe: q; quicquid ſcit ſe poſſe poteſt ⁊ quicquid pōt ſcit ſe poſſe.

Ex pte bonitatis ⁊ iuſtic. Argumen. ſ. ## Item arguunt ex ſ. ſ. parte bonitatis ⁊ iuſtitie hoc modo. nō poteſt deus niſi quod bonum ⁊ iuſtum eſt fieri. Non eſt autem bonum et iuſtum fieri a deo niſi quod facit. aliter nō faceret omne quod bonum ⁊ iuſtum eſt eum facere: ergo non poteſt facere niſi q̄ facit.

Scām. ¶ Itē nō poteſt facere niſi q̄ iuſticia ſua exigit ſed iuſticia ſua non exigit vt faciat aliud q̄ facit. ergo non poteſt facere aliud q̄ facit.

Tertium. ¶ Item non poteſt deus facere aut dimittere niſi quod debet ſed nō debet facere aut dimittere niſi q̄ facit aut dimittit ergo nō pōt facere niſi q̄ facit aut dimittit. Iurta hoc

Q. an niſi q̄ iuſtū eſt pōt deus facere an ō potētia q̄ nō de iuſticia poſſit. queritur an non poſſit facere deus niſi quod iuſtuz eſt: ſiue an poſſit de potētia q̄ non poſſit de iuſticia. ¶ Ad quod ſic gala. iij. Si fieri potuiſſet oculos veſtros eruiſſetis ⁊ dediſſetis mihi glo. nō pōt fieri quod iuſte nō fit: ergo deus nō poteſt facere niſi quod iuſtū eſt. ¶ Itē ſi poteſt aliquid de potentia quod non pōt de iuſticia: creat illa potentia in actū. illud ergo eſt iuſtū. aut iniuſtū. ſi eſt iniuſtuz ergo poteſt deus facere nō iuſtū. ſi iuſtum: ergo pōt ſolū q̄ iuſtū eſt.

An pōt ſalua re iudā ⁊ dānare petruz. ¶ Item iurta hoc queritur ſi poteſt ſaluare iudā ⁊ dānare petrum. nā infra dic. ij. Negare ſeipſum nō pōt. glo. augu. cū ſit iuſtus nō pōt negare ſuā iuſticiā. vñ infra dicit glo. hoc q̄ ſeipz negare nō poteſt laus eſt volūtatis diuine. ſicut q̄ quidā nō poſſunt credere culpa eſt volūtatis hūane. Ex hoc ergo arguitur. q̄ laus diuine bonitatis erit ſi nō pōt petro negare gloriam. ⁊ inde penam.

An dānatis poſſibilis eſt liberatio. ¶ Similiter iurta hoc q̄rit de dānatis. ſi poſſibilis eſt eoz liberatio deo. nā cū omni dānato iuſte debeatur pena eterna. ⁊ iuſtū eſt q̄ vnicuiq; reddatur q̄ ſuū eſt: ergo ſi liberaret: iniuſte cū eis ageret. ¶ Itē ad hoc facit illud in iferno nulla eſt redēptio. Et ſap. ij. nō eſt agnitus q̄ reuerſus ſit ab inferis. Cōtra. geñ. xix. nō poſſum q̄cq̄ facere donec ea. glo. aug. ſine dubio poterat p potētiā: ſed non poterat p iuſticiā. ſ. pdere loth cū ſodomitis. ergo pōt p potētiā dānare petrū ⁊ ſaluare iudā ⁊ quēlibet dānatū. licet nō poſſit p iuſticiā. ¶ Itē pōt petrū reuocare a gadiſo ad vitā iſtā: fili ⁊ iudā ab inferno. Cū igit in hac vita poſſum; in gratia pmanere ⁊ peccare: ergo poſſet petrus finaliter peccare et iudas finaliter in gra pmanere. ergo poſſet dānare petrū ⁊ ſaluare iudā etiā iuſte. ¶ Item nōne multos reuocauit a morte ⁊ tñ erant iuſte dānati relinquit ergo q̄ fecit de potētia: q̄ nō erat de iuſticia. ¶ Rñſio ſm hug. de ſancto vict. ſicut eternitatē nō equat tps. nec immēſitatē loc;. nec ſapientiā ſenſus. nec bonitatem virtus: ſic nec potētia opus vel infinita potētia ipſm opus. ¶ Ad primū q̄ dicit q̄ deꝰ nō pōt facere niſi q̄ bonū ⁊ iuſtum eſt. diſtinguendū. hoc verbum eſt: poteſt copulare preſens indeterminatuz ſiue in habitu. vel pñs vt nūc ſiue in actu. primo mō vera eſt. ⁊ eſt ſenſus deꝰ nō pōt facere niſi quod bonū ⁊ iuſtū eſſet ſi faceret

Scām. Scō mō falſa eſt. ⁊ eſt ſenſus. non pōt facere niſi quod bonū ⁊ iuſtum eſt nunc. ¶ Ite; ad ſecūdū dicēdum. q̄ hoc verbum exigere eſt proprie verbū exactionis. nullum autem verbū exactionis deo cōuenit tamē acceptum improprie ſignificat aliquid deo congruere. diſtinguēdū eſt. q̄ cum dicit deus nō pōt facere niſi q̄ iuſticia ſua exigit ſi hoc verbum exigit dicit cōgruentiam in habitu: verum eſt vt ſit ſenſus non poteſt facere niſi q̄ iuſticie eius congrueret ſi faceret. ſi congruentiam in actu: falſum eſt. hoc eſt nō pōt facere niſi q̄ iuſticie ei; congruit mō. ¶ Ad tertiū dicēdū. q̄ verbū debendi cū ſit obligationis verbum. proprie non cōuenit. deo ſed ſub improprietate. Scām q̄ debere dicit condecere: diſtinguendū vt prius: quia ſi dicat cōdecētiā in habitu vcrū eſt: ſi in actu falſum eſt. ¶ Ad illud ꝝ quod obijcit. an poſſit de potentia quod nō poſſit de iuſticia? diſtinguēdū ē. q̄ noticia dei vno modo connotat condecentiā diuine bonitatis et hoc modo quicquid pōt de potētia pōt de iuſticia id eſt de cōdecentia bonitatis. bonitatē enī ſummā decet vt poſſit quicquid poſſe poſſibile eſt: Alio modo connotat congruētiā meritoꝝ. ⁊ hoc modo nō quicquid pōt de potētia pōt de iuſticia hoc eſt ſm congruentiā noſtroꝝ meritoꝝ. ¶ Ad illud ergo quod obijcit. q̄ nō pōt fieri niſi quod iuſtū ē intelligitur non poteſt fieri ordinate. vnde quanuis homo dicatur poſſe de iure ⁊ poſſe de facto, dicitur tamen legaliter hoc ſolum poſſumus quod de iure poſſumus tamen in deo idem eſt poſſe de facto et poſſe de iure. ſm q̄ ius dicit condecentiam diuine bonitatis vnde iuſtum fieri aliter dicitur reſpectu hominis ⁊ aliter reſpectu dei. reſpectu hominis iuſtū fit: q; iuſtū eſt illud q̄ hō facit: ex parte ꝝ dei iuſtū fit. q; deꝰ faciēs eſt iuſtus. Inde ē q̄ ſequit nō pōt facere niſi q̄ iuſtū eſt in ſenſu ꝓdicto. q̄. ſ. iuſtū eſſet ſi faceret. ¶ Ad illud q̄ poſtea obijcit patet rñſio. Ad illud ꝝ q̄ querit vtrū poſſit ſaluare iudā ⁊ dānare petrū ꝛc. diſtinguendū eſt. q̄ potētia dei intelligit dupliciter. Uno modo abſoluta. Alio modo ordinata ſm rationē diuine ꝓordinationis iuſticie reddētis vnicuiq; ſm merita. De potētia ergo abſoluta poſſet dānare petruz ⁊ ſaluare iudā. de potētia ꝝ ordinata ſm ꝓordinationē ⁊ retributionē ſm merita nō poſſet. nec in hoc derogat ei; potētie: ſed oſtēdit immutabilitas ordinis potētie ſm preordinationē ⁊ iuſticiā. Similiter dicēdū q̄ poſſet reuocare ad vitā ⁊ iudā ꝛc. ¶ Ad illud ꝝ quod

ad tertium. De liberās p preces ſctōr. Rñſio ad principale intentum. Scō. ad primum. Ad ſcām ad tertium. ad q̄ſtionem an de potentia q̄ non de iuſticia poſſit. ad id. an niſi q̄ iuſtū eſt poſſit. ad id q̄ obij cit de iuda.

querit de dānatis. Dicēdū ſm hugo in ſuis ſentēcijs. iuſticia alia ſm debitū faciētis. alia ſm meritū faciētis. Juſticia ſm debitū faciētis eſt poteſtatis: iuſticia ſm meritum patiētis eſt eqtatis. ſi deꝰ de maſſa generis humani quoſdam ad ſaluationem aſſumens: iuſticia vtitur debite ptātis: quoſdā ꝝ ad pditionē deſerens iuſticia vtit̄ ſicite equitatis. Illic de debito ſuo: hic de merito noſtro. Si vero

ad id q̄ obij cit de iuda. ad dānatis.

quos non ad ſaluationē aſſumit deſeret iniuſticia nō eſſet:qm̄ merita ſua reciperēt iuſticiā equitans Si aūt eos quos nō deſerit aſſumeret:ſimiliter iuſticia nō eſſet qm̄ in eoꝝ ſaluatione vteret iuſticia poteſtatis ¶ Ad illud vero qđ obijcit de liberatis per preces ſanctorū.dicēdū q̄ de exigētia meritorū proprioꝝ nō eſt poſſibilis liberatio:ſed de exigentia meritorū eccleſie aliquoꝝ poſſibilis fuit liberatio.Tñ notandū q̄ infernꝰ ꝺr pena acerbiſſima et eterna.nullꝰ ergo addictꝰ pene infernī q̄tū ad eternitatez:ſed addictus pene inferni quātum ad acerbitatē poteſt liberari.ꝛ ſi non meritis proprijs tñ meritis alienis ſicut accidit in illis q̄ ſuſcitati ſunt ad preces ſanctorum.

ad id qđ de liberatis p preces ſctōrum.

Iterum arguunt. ſ.iij.

ex parte p̄ſciētie ꝛ rōnis eterne ad limitationē potētie diuine ſic:ſi pōt aliud omnipotēs facere q̄ facit:ergo pōt facere qđ nō p̄ſcīuit:ergo pōt ſine p̄ſcientia operari.qz qđ futurū ſe p̄ſcīuit facit nec facit aliq̄d aliud qđ nō p̄ſciuit. ¶Itē nihil facit aut dimittit niſi optima rōne ꝛ ſemp manēte.ſed illa manente nō pōt qđ facit dimittere vel qđ dimittit facere:ergo nō pōt facere niſi qđ facit: nec dimittere niſi qđ dimittit.¶Si dicatur q̄ nō eſt verū q̄ manente rōne nō pōt dimittere qđ facit ꝛc.qz ſm eandem rationē pōt facere que dimittit ꝛ dimittere q̄ facit.Cōtra.nō poteſt facere niſi qđ ratio eſt euz facere:ſed nō eſt ratio eū dimittere q̄ facit nec facere que dimittit.ergo non pōt dimittere q̄ facit. ¶Si ꝺo reſpondeak vt prius.q̄ cū dicit ratio eſt eū facere vel dimittere.pōt copulare rationē in actu:ꝛ ſic falſa eſt ꝓpoſitio.nō poteſt facere niſi qđ ratio eſt eum facere nunc.vel inhabitu:ꝛ ſic vera eſt.i. ratio eſſet ſi faceret.Obijcitur iterū.qūo poteſt eſſe eadē ratio faciendi ꝛ dimittēdi.Nam facere ꝛ dimittere oppoſita ſunt:ſed oppoſitoꝝ oppoſiti ſunt fines. ergo ꝛ oppoſite rationes: cū ratio ſumatur a fine. ¶Itē iuſtificat illum:ꝛ hoc facit ſm rationē miſe. et non illū:ꝛ facit hoc ſm rationē iuſticie. ergo ratione miſe facit iuſtificationē iſtius.ratiōe iuſticie dimittit in illo:ergo alia ratio qua facit et dimittit. ¶Itē aug.in lib.lxxxiij.q.alia eſt ratio qua ꝺditus eſt homo.ꝛ qua conditus eſt equus:ſed facere ꝛ dimittere diuerſa ſunt ſicut homo ꝛ equus:ergo alia eſt ratio faciendi ꝛ dimittendi.¶Reſpōſio.q̄ nullo modo limitatur diuina potentia nec actu nec voluntate nec iuſticia nec bonitate. nec preſcientia ꝛ ratione.q̄uis egreſſuz diuine potētie in actū. ſemper concomitetur voluntas.iuſticia.bonitas.preſcientia.ratio.que in deo eadem ſunt ſm rē. q̄uis differant ſm intelligētie rationē.Infinita ergo eſt potentia reſpectu agendoꝝ q̄uis nō volūtas nec iuſticia nec preſcientia nec ratio. ¶Ad illud quod obijcit de preſcientia. Dicendum. q̄ non ſequitur poteſt operari qđ non preſciuit:ergo poteſt operari ſine preſcientia.et eſt tranſitus a diuiſione ad cōpoſitionem.Et eſt ſimile.iſte poteſt te docere litteras quas non nouit.quia adhuc illiteratus eſt:ꝛ litteras diſcet.ergo poteſt te docere litteras ſine notícia.Itez poteſt videre qui nō habet oculos qz anti ꝓpe:ergo aliq̄s pōt videre ſine oculis. ¶Ad illud quod obijcit ex parte rationis:patet ſolutio p reſpōſionem in opponēdo.Sed ad illud qđ obijcit de ratione.Dicēdū ſm ang. in l. retractationū.nō erraut plato dicens mundū intelligibilē. rationē ſempiternam ꝛ incommutabilem qua deus fecit mūdum ꝛ omne quod fecit:quam qui negat dicit deū irrationaliter feciſſe quod fecit. ¶Ad illud quod obijcit q̄ non eſt eadem ratio operationis ꝛ dimiſſionis:dicendū q̄ ratio operationis ſiue dimiſſio

Ex pte p̄ſciētie ꝛ rationis eterne. ad limitationem pōt dici aliud argu. ex pte rōis.

Obijcit nō ē eadē rō opatiōis ꝛ dimiſ.

Oppoſitoꝝ oppoſiti ſūt fines. Aliud rō mīe et iuſticie ꝛc.

augu.

Rñſio.

ad.ſ.ſol. de p̄ ſcientia.

ad illud qđ ex pte rōis.

ad id qđ nō ē eadē rō operata ꝛc.

nis eſt bonitas ipſius:quare eū facit qđ facit propter bonitatem ſuam. Bonitas autem poteſt cōſiderari dupliciter:i ſe vel ſm cōparationē ad creaturam. Ratio ergo poteſt dicere diuinā bonitatē in ſe:ꝛ ſic vna tm̄ eſt ratio:ſed ſi dicat bonitatem in cōparatione ad creaturā:ſm hec alia eſt ratio qua creatus eſt hō alia qua equus. Homo em̄ magis accedit ad bonitatem q̄ equus. ¶Quod ergo opponitur q̄ oppoſitoꝝ oppoſiti ſunt fines:dicendum q̄ loquēdo de fine proximo ꝛ imediato verus eſt:loquendo de fine vltimo non eſt verum. Bonitas em̄ diuina eſt finis vltimus oīm:ꝛ illa eſt vna ratio ꝛ eadē. ¶Ad aliud dicendū q̄ rō miſericordie ꝛ iuſticie dicunt differre propter reſpectus ad creaturā:ſed ſm qđ dicunt diuinam bonitatē:nō eſt alia ratio miſericordie ꝛ iuſticie ſed eadē:et eſt exempluz in vaſis qđ ponit apoſtolus Rom.ix.q̄ figulus in vas facit contumeliā hoc debeť vilitati materie q̄ vas in honorem:hoc ex bonitate artificis. Similiter dicendū q̄ dñs damnat illū hoc eſt propter exigentiam meritoꝝ ꝛ maſſam corruptaz: vnde connotatur reſpectus ad meritum:quod vero ſaluat iſtum eſt ex voluntate ſola.

ad id qđ oppoſitoꝝ ꝛc.

ad id qđ rō miſer. iuſticie

Nembum tertium

De yfectiõe diuīe potētie

Onſequenter queritur de perfectiõe potentie diuine ſm quā dicit optime facere quicquid facit:queruntur igitur iſta. Primo vtruz poſſit facere res meliores q̄ fecit generaliter. Secoꝺ vtrū poterit melioꝛi mō facere res q̄ fecerit. Tertio vtrū potuit redēptionez generis hūani facere melioꝛ mō. Quarto vtrū adā potuit fieri melioꝛ. Quinto vtrū rps ſm hūanam naturā potuit fieri melioꝛ. Sexto vtrū beatā virginem in q̄tum puram creaturā potuit facere meliorem. Septimo vtrū rerū vniuerſitas potuit fieri melioꝛ.

Articulus primus.

U.ꝺi.po. facere poſſit res meliores q̄ fecit gñaliꝛ. In oppoſitū argumen.

Ad primum arguit ſic: aut potuit deus res facere meliores ꝛ non voluit:aut voluit ꝛ non potuit:aut potuit ꝛ noluit:aut nec potuit nec voluit. Mō eſt,dicere q̄ potuit ꝛ voluit:qz ex hoc ſequeretur q̄ fecit res meliores. Nec eſt dicere potuit ſz nō voluit:qz ex hoc ſequitur q̄ inuidus fuerit:ſicut arguit Auguſt. de eterna generatione:relinquit igit qz aut voluit ſz non potuit:aut nec potuit nec voluit. Et quocūq̄ mō dicatur relinquitur q̄ nō potuit res meliores facere q̄ fecit. ¶Si vero reſpondeatur ſicut magiſter in ſententijs q̄ buꝰ ſimilitudims inductio non eſt reſpectu creaturarum ſed reſpectu diuinarum perſonarum:vt in generatione filij eterna ad quam vtitur Augu.hac ratione. ¶ Contra Aug. ſuper Geñ.ſi bona facere non poſſet nulla eēt potentia:ſi poſſet ſed nollet magna eſſet inuidentia qz ergo ſumme bonus ꝛ ſumme potens eſt:ſingula fecit valde bona:ergo iſte modus arguendi tenet in potentia ꝛ voluntate reſpectu creaturarum: ¶Item Dionyſ.in lib.de diuinis nominib9.optimi eſt,optima adducere.ergo cum deus ſit optimus adducit res in ſuo optimo:ſed ſuum adducere eſt creare:ergo creat res in ſuo optimo :igit nō poteſt facere meliores. ¶Item non diceretur aliquis ſapientiſſime facere niſi q̄ ſapientia ſua reluceret in opere:ergo non dicetur ſimiliter optīe facere niſi bonitas ſumma reluceat in opere creature.optimas ergo fecit creaturas:ſed quod eſt optimuz nō poteſt fieri melius. Cōtra.ſi nō pōt facere rē meliorē q̄ fec:ergo coartat eiꝰ potētia ſiue limitat vt nō poſſit i bonū ăpliꝰ q̄ fecit.qđ ē falſiſſimū

Rñſio ad. q.

ad primū.ſor

ſcōm.

d tertium.

Quartum.

ad quartum.

Obiectio.

ſicut dicit dam. Infinitū ē qđ nec loco nec tpe nec cōprehēſione claudit. Relinquit igit q̄ ipa ſit infinita.ergo pōt facere res meliores q̄ fecit. ¶Item aug.ſup geñ.talē potuit deꝰ hoiez facere q̄ nec peccare poſſet nec vellet.ꝛ ſi talē feciſſet:q̄s dubitat ipſum nō fuiſſe melioꝛē. ¶Rñſio.cōcedēdū eſt indiſtincte q̄ deꝰ pōt facere meliores res q̄ fecerit: ſed vtrū poſſint fieri meliores q̄ facte fuerit. diſtiguēdum eſt. qz res poſſumꝰ cōſiderare in ſe.ꝛ ſm hoc quelibet res potuit fieri melioꝛ.vel cōſiderari in rerū vniuerſitate:ꝛ ſm hoc cōcedendū q̄ nō pñt fieri meliores q̄tū eſt de potētia rei facte.ſed q̄tum eſt de potētia faciētis pñt fieri meliores:vnde bug.de ſctō vict. Dē qđ fecit deꝰ melius eſſe pōt:ſi,tñ ipſe voluerit q̄ pōt.i ſe ergo nō pōt ſed i deo pōt. ¶Ad illud ergo qđ obijcit primo.dicēdū ſm magiſtruz. q̄ hec rō nō tenet in creatiõe q̄uis teneat in eterna generatiõe.ꝛ rō eſt qz nūq̄ pōt eſſe inuidia i volūtate alicuiꝰ minus faciēdo q̄ facit. niſi cōcurrāt ex partibꝰ illius cui inuidet poſſibilis equalitas.ꝛ q̄ ſit exigentia vt aliter vl melius fiat,ꝓpterea im poſſibile eſt q̄ intelligat inuidia reſpectu creature in diuina volūtate.qz vbi ponit inuidia ſemp ponitur reſpectu poſſibilis equalitatis.vñ greg. in moralibus.Supbꝰ oībus inuidet fratribꝰ quia eis nō equatur paribꝰ qz ei equanī.inferioribꝰ ne ei equātur.Creatura aūt nō poteſt itelligi equari creatori. etideo nō poterit intelligi inuidia in creatione. In eterna ꝝo generatione intelligit equalitas filij ad patrē ideo ibi tenet ratio. ſi poſſet ſimilē generare et nollet:inuidet. Itē ratio generationis p̄fecte exigit vt ꝓducatur ſimilis ꝛ equalis.ꝛ hoc eſt qz generatio eſt de ſubſtātia:ſed ratio creatiōis non exigit hoc:immo magis q̄ ꝓducat diſſimilis ꝛ inequalis neceſſario.ꝛ cui poſſit addi in bonitate: qz creatio eſt productio de nihilo. ¶Ad illud qđ obijcit ex aug.ſup geñ.vj.ſi poſſet et nollet magna eē inuidētia ꝛ iō fecit valde bona.Dicēdū q̄ loquit ſm opinionē platonis q̄ dicit.q̄ ab optimo relegata ē inuidia.iō dedit vnicuiq̄ creature bonū: q̄tū capere pōt. Poſſet tñ intelligi in illo ſenſu quo non dicimus bonū in creatura dici denoīatiue a ſummo bono.vt creatura ꝺr bona qz a bono ſummo: et qz ad bonū ſummū .valde ergo bone creature pōt intelligi p denoīnationē a cā vel ad inherentiam. Per denoīationē vt qz a bono ꝛ ad bonū.ſi ergo quod ꝺr valde referat ad cām:nō pōt res facere meliores.i.magis bonas.hoc eſt nō pōt facere vt ſint a meliori bono vel ad melius bonū.qz illud eſt deꝰ ꝛ in hoc ſenſu loqtur aug.qz per inherētiā vt dicantur res valde bone,ꝓpter bonitatē que eſt in eis.vt bonꝰ modus.bona ſpecies.bonꝰ ordo.vt dicit aug. et hoc modo pōt deus res facere meliores vt.ſ.ſint in meliori modo ſpecie ꝛ ordine ſm que tria determinatur bonitas in creatura. ¶Ad illud ꝝo quo dicit q̄ optimi eſt optima adducere.Dicēdū q̄ optimū ꝺr ſimplr:ꝛ optimū ſm genꝰ.ꝛ ſm ſtatū.ꝛ ſm ordinē.Optimū ſimplr eſt deus. Optimū ſm genus ꝛ ſtatū vt in genere creature ꝛ cōditionis ſtatu chriſtus.optimū in ordine ꝛ nō ſimpliciter rerum vniuerſitas. optimi ergo ē optima adducere. hoc pōt intelligi ꝛ q̄tum ad optimū ſimplr vt in ꝓceſſione pſonali:ꝛ q̄tū ad optimuz in genere et ſtatu cōditionis vt in ꝓductione rpi.ꝛ q̄tū ad optimuz in ordine vt in ꝓductione vniuerſi. ¶Ad vltimuz Dicendū q̄ creatura pōt cōſiderari in ſe.ꝛ hoc mō non relucet in ea ſumma bonitas.vel pōt cōſiderari vt ductiua ad ſummā bonitatē.per hoc qđ eſt veſtigiū ſumme bonitatis: ꝛ ſic in ea relucet ſumma bonitas.nō quia bonitas ſua ſit ſumma:ſed qz ſu-

bonitas ducit ad ſummam bonitatem.

Articulus ſecundus.

U. Potuerit melioꝛi mō res facere q̄ fecerit.

Queinde querit.vtrū potuerit res melioꝛa ri vel melioꝛi mō facere. Ad qđ obijcitur ſm bugonē in ſuis ſententijs. quicqđ facit deꝰ.ſi melius pōt facere q̄ facit i hoc ipe nō benefacit q̄ nō optime facit qđ facit. facere quippe ꝛ nolle melius facere qđ bonū eſt etiā faciēti male ē facere. ſed hec pia mens in deū dici nō ſuſtinet.ergo nō poteſt facere melioꝛi mō q̄ fecit. ¶Cōtra.ſi nō pōt facere melioꝛi mō q̄ facit. ergo limitat eius potētia qđ falſuz eſt. ¶Rñſio.melioꝛ modus pōt intelligi ex parte faciētis.ꝛ ſic non pōt facere melioꝛi mō q̄ facit.hoc eſt melioꝛi ſapiētia: melioꝛi bonitate.melioꝛi potētia. qz ſua ſapientia bonitate potētia q̄ ipſe eſt melioꝛa facit.Si ꝺo modus intelligat ex parte rei facte: pōt melioꝛi mō facere hoc eſt vt res ſit in melioꝛi modo q̄ ſic pōt facere. ¶Ad illud ergo qđ obijcit hug.reſpōdendū per interemptionē.Quicqđ facit ſi melius ꝛc.illud enim teneret vbi eſt debitū operationis in agēte: ſed ipe agens ſummus nec debet opus nec aliquid debet operi.Anſel. deus nulli quicq̄ debet preterea op time q̄ tum eſt de ſe facit ſemp.ꝛ ſi nō optime q̄tū ex parte creature.

ſol. ad id qđ obijcitur.

Articulus tertius.

U. Potuerit redēptionez hūani gñis facere melioꝛi mō. Augu.

Queritur conſequēter. vtrū deus redēptionē hūani generis potuit facere melioꝛi modo. Ad quod aug.xiij. de trinitate. fuit aliꝰ modus liberatiōis noſtre poſſibilis deo qui oīa pōt:ſed nullus alius noſtre miſerie ſanāde fuit cōueniētioꝛ. Ex hoc videť q̄ ille modus quo fecit optimus fuit:qz magis ſapiētie ꝛ bonitati diuine cōpetebat. ¶Contra ſi alio mō liberaſſet ille eſſet optimꝰ.nā ſue potētie cōueniret:ꝛ ꝓterea ſm hoc eſſet cōuenientioꝛ. ¶Rñſio.optimū ꝛ conuenientiſſimū ꝺr dupliciter. aut reſpectu diuine potentie facientis.ꝛ ſm hoc alius modus eſſet ibi cōueniētiſſimus.aut reſpectu miſerie ſanāde: ita cōuenientiſſimus modus quo fecit.

In cōtrariū. Rñſio.

Articulus quartus.

U. adā potuit fieri melioꝛ Rñſio.

Conſequenter queritť. vtrū Adam potuit fieri melioꝛ. Ad q̄ aug.xij. de ciui. deꝰ. nobilioꝛ eſt natura q̄ peccare pōt q̄ q̄ peccare nō poteſt. ¶Itē non coronabit niſi qui legitime certauerit.nō poteſt q̄s certare niſi vbi eſt pugna.pugna aūt nō eſt niſi vbi eſt potētia peccādi:ergo nō coronet q̄s niſi poſſz peccare. Melius aūt eſt coronari q̄ nō coronari:ergo ꝛ melius poſſe peccare q̄ nō poſſe peccare. ¶Itē.xxxj.eccli. Qui potuit trāſgredi ꝛ non eſt trāſgreſſus erit illi gloria eterna. ¶Itē melius eſt poſſe mereri q̄ nō poſſe mereri:ſed ſi adā fuiſſet creatus beatus: non potuiſſet mereri ꝛc. ¶Cōtra aug.ſup geñ.ſi deꝰ feciſſet hoiem q̄ peccare nō potuiſſz:q̄s dubitat quin eū feciſſet melioꝛē. ¶Rñſio.eſt cōſiderare ſtatum hoīs q̄tū ad ſe q̄tū ad ordinē in vniuerſitate.Itē eſt cōſiderare ſtatū hoīs q̄tū ad preſens meritum et q̄tū ad futurū premiū ꝛ ſm hoc.Dicendū vt dicit hug.de ſancto victoꝛe in ſuis ſentētijs.nō debet in cōpenſatione minoris boni impediri qđ maius eſt bonū ab illo qui optimus eſt.ꝛ ditimus qz.maius eſt omne bonū ex malo ꝛ bono q̄ ex bono ſolo

permitti.itaq; mala debuerũt vt eẽnt quoniã vt essent id bonũ erat ex quib9 bonũ futurũ erat.precepit itaq; de9 qõ bonũ erat singulis.t pmisit qõ bonum erat vniuersis qñ t maius erat bonũ vniuersitatis qõ impedire nõ debuit.si ergo ꝑm hug. de9 permittit mala ī vniuerso ad bonũ vniuersi. quod impediri nõ debet ꝓpter bonũ creature quia maiꝰ est bonũ vniuersitatis ꝙ creature.quanto magis non debet deus hominẽ fecisse vt non peccaret.qz in hoc bonũ vniuersitatis impediꝛetur propter bonum creature.fecit ergo deus hominez in meliori statu ꝙ tũ ad conditionẽ vniuersi.t non ꝙ tum ad conditionẽ hominis in se.Itẽ licet melius eẽt omni homini ꝙ tum ad statũ in presenti t ꝙ tũ ad naturã eius in se.qz nobilioꝛ esset eius natura: nõ tñ hoc esset ei melius ꝙ tum ad statũ glorie in futuro.magis enim meret qui potest peccare t non peccat:ꝙ qui nõ potest peccare. vnde modo habebit rationalis creatura meritũ glorie ꝓ merita sua et ꝓ gratiã.si aũt non posset peccare:solũ per gratiaz ei daretur.hoc enim bene faciendo.s.cũ possit peccare:cedit ei ad maioꝛẽ coronã ꝙ si non posset peccare.sic patet illud.xxj.eccli.potuit trãsgredi et non est trãsgressus facere mala t non fecit. Ad illud quod ꝺꝛ melioꝛ est natura que peccare potest ꝛc. Dicendũ.sicut supra dictũ est.cũ dico natura q̃ peccare põt duo dico.materiã rationalẽ:t defectũ ei9 scz ꝙ peccare potest.fit ergo comparatio nature ad naturã.non defectus ad carentiã defect9. sicut melioꝛ homo malus ꝙ bruta.

Sol. ad primũ obiectũ.

Articulus quintus.

An xꝑus ꝑm humanã naturaz potuit fieri melioꝛ.

Deinde querit.vtrũ xꝑs ꝑz humanã naturam potuit fieri melioꝛ. Dõ non: patz ꝓ illud Jo.iij. Nõ est ei datus spũs ad mensurã.ergo gratia eius infinita. ergo eius bontas non potuit esse maior. Itẽ est participatio bonitatis diuine ꝓ naturã.per rationẽ. ꝓ volũtatẽ.ꝓ vnionem. Per naturã vt quelibet creatura. per rationem vt quelibet rationalis creatura etiaz mala.per rationẽ simul t volũtatẽ vel amoꝛẽ vt sancti.per vnionẽ in solo xꝑo.nec potest maioꝛ ꝓticipatio bonitatis inueniri. Non ergo potuit amplioꝛ esse bonitas in creatura ꝙ in xꝑo.non ergo potuit fieri melioꝛ. Contra vniuersitas t q̃libet ei9 ps potuit fieri melioꝛ.ergo t xꝑs:cũ ipse sit pars vniuersitatis. Respõsio.est esse nature:t esse gratie Itẽ esse nature potest cõsiderari duplr.ꝑm se:vel in ordine.Si cõsideraꝝ xꝑs ꝓ humanã naturã ꝑm se: melioꝛ potuit fieri.qz potuit fieri impassibilis. Si cõsideratur in ordine ad ñtam redẽptionẽ ꝓpter quã factus est hõ:non potuit fieri melioꝛ.qz melꝰ fuit nostre miserie sanande vt esset mortalis t passibilis.Itẽ si loquamur de bonitate gratie.Dicẽdũ ꝙ xꝑs fuit ita bonus ꝙ nullus fuit melioꝛ. Sed si dicaꝝ optimus quo nullus potuit esse melioꝛ. distinguendũ ꝙ nullus potuit eo esse melioꝛ.s. de potentia passiua recipientis.potuit tñ esse de potẽtia dei actiua operantis:cuꝰ omnipotẽtia est infinita: ꝙ uis non possit intelligi.

Ñsio.Est eẽ nature et gratie

Articulus sextus.

U.beata virgo in ꝙ tũ creatura pura potuit fieri melioꝛ.

Deinde querit de beata virgine. vtrũ in ꝙ tũ pura creatura potuit esse melioꝛ. Dõ nõ videt luce.j. Aue gra plena. Itẽ ipsa summã hz gram qua exaltata est supchoros angeloꝝ. Cõtra sua gratia et sua gloria finita est.ergo potest ei aliqd addi.qz finito põt aliquid addi. Ñsio.est cõsiderare bonitatẽ ꝑm se et ꝑm hoc maioꝛ potuit in ea esse bonitas. sed si cõsideret boni as in ordine etiã spãli:sic non potuit beata virgo fieri melioꝛ.ſ.cũ tuz ad esse gratie ꝙ in ea cõcipit rex xꝑus:t ꝙ etiã ipsa eẽt mater xꝑi.hoc eo modo quo dictũ est.ſ.quantũ erat ex ꝑte sua. Iz posset de potẽtia dei agentis.vñ dicit anſ.in li. de cõceptu virginali decebat vt illius hois cõceptio de matre purissima fieret.nempe decens erat vt ea puritate qua maioꝛ nequit sub deo intelligi virgo illa niteret cui deus pater vnicũ filium quẽ de coꝛde suo equalem sibi genitum tanꝙ seipsum diligebat.ita dare disponebat vt naturaliter eẽt vnus ideꝙ cois dei patris t virginis filius t quã ipse filius sub stãtialiter facere sibi matrẽ eligebat t de qua spũs sanctus volebat t opaturus erat: vt conciperetur et nasceretur ille de quo ipse procedebat.

Sol. ad obiectũ.

Articulus septimus.

U.Xerũ vniuersitas potuit fieri melioꝛ. Aug:

In contra.

als hoc. Teritum. Quartum.

Tertium.

Quartum.

Ñsio.

Quintum.

Ñsio.q.

De inuariabilitate diuine potẽtie.

Dobjcitur. argumenꝝ Aug.

Ad secundũ.

Ad tertiũ.

ad quartum. ad quintum.

M.Quid ꝺꝛ uine potẽtie sit possibile vel impossibile.

Onsequẽter q̃rit de vniuersitate vtrũ potuerit fieri melioꝛ. Videt ꝙ nõ aug.sup gen. ad lit.vidit deus cũcta q̃ fecerat t erãt valde bona.singla creata sunt bona ī vniuerso aũt valde bona.ergo vniuersitas est valde bona ita ꝙ nõ posset eẽ melioꝛ. Itẽ vniuersitas ẽ congregatio oĩm bonoꝝ ergo extra vniuersitatẽ nihil ẽ bonuz ergo ipsa ẽ summe bona. Cõtra q̃libet ps vniuersitatis põt eẽ melioꝛ ergo et ipsa ꝑt esse melioꝛ. Itẽ hugo in suis sententijs t etiã magr ī primo.xliij.ꝺꝛ. Ab eis rideꝛe deposco cur ꝺicãt rem esse aliquam siue etiã rerũ vniuersitatẽ in q̃ melioꝛ cõsummatõ exꝑssa est:nõ posse eẽ melioꝛẽ ꝙ ẽ.siue ideo qz summe bona est ita ꝙ nulla cĩno boni ꝓfectio ei desit siue iõ qz maius bonum qõ ei deest capere ipsa nõ valet. Sz si ita summe bonadicit ꝙ nulla ei ꝓfectio desit:ita creatura creatoꝛi equat. Si ꝛ ideo nõ põt melioꝛ esse qz bonũ amplꝰ qõ ei deest capꝫ ipsa valet ita hoc ipm nõ posse defectionis ẽ nõ cõsummationis.t põt melioꝛ eẽ si fiat capax meliorꝭ boni. Ñsio.est loqui de vniuersitate simplr. vel de hac vniuersitate. Itẽ ẽ loq̃ de vniuersitate ꝑz rationẽ.vel ꝑm rẽ.loquẽdo ꝑm rationez vl simpliciter:sic nõ põt intelligere aliqꝺ bonũ extra vniuersitatẽ loquẽdo ꝑz rẽ vel de hac vniuersitate põt aliqꝺ bonũ ītelligi extra vniuersitatẽ t põt melioꝛ fieri ī toto t ī ꝑtib9.

Octauum quartum.

Onsequenter querit de inuariabilitate potẽtie diuine. Ad qõ ponit q̃stio. An de9 possit sp qꝺ aliqñ potuit.t cũ nõ variet ei9 potẽtia ꝑz sp sit vno mõ se habẽs q̃ꝺ semel potuit sp potuit. Cõtra de9 potuit ĩcarnari t mõ ñ põt.ergo nõ q̃ꝺ semel potuit sp põt.ergo aliqua potentia ī eo fuit q̃ mõ nõ ẽ. Ñsio magr. xliij. ꝺi. primi sniarũ ẽ.qz hec ẽ distinguẽda:q̃ꝺ sic potuit semper potuit.qz põt eẽ sensus:omis rei cuiꝰ habuit potẽtiã sp hz.t hoc mõ xa ẽ.Eadẽ.n.ẽ potentia q̃ potuit ĩcarnari t q̃ potuit incarnatꝰ fuisse.sicut iste hodie põt legere:cras ꝺicemꝰ iste põt legisse:vmꝰ rei mõstrat eẽ potẽtia.t iõ nõ seq̃tur in ꝑdicto sensu quicquid potuit põt.ergo aliq̃ potẽtia in eo fuit q̃ modo nõ est. Itẽ põt eẽ sensus:quicquid potuit sp ꝑt hoc ẽ quicquid potuit facere sp põt facere.t hoc falsum est nec ꝓpter hoc sequitur variabilitas potẽtie.ꝑz variabilitas effect9. Obigratia quicquid potuit sol põt semp.si ꝺicaꝝ cuiuscũq; potẽtiã habuit verũ est. sed si ꝺicatur quid potuit facere põt.falsuz est.quia potuit istum actum.scilicet illuminare cũ effectu. vel hanc rem que modo nõ est:t tñ mõ nõ põt. nec potentia alicuius in eo fuit que modo non sit. Sz obiect.potẽtie dei nõ põt impediri effectus t iõ veraciter ꝺicit omnipotẽs vt ꝺicit aug.in enchi. Iz potentia

tẽtia cuiꝰ nõ põt effect9 ipediri sp põt effectũ suuz elicere.ergo potẽtia dei q̃ꝺ põt aliqñ efficere: sẽ per põt efficere. Itẽ si sol haberet ptãtem ꝙ rez quã illuminat posset seruare t corruptã reficere:q̃ꝺ quid aliqñ posset illuminare semp posset illumiare.ergo quicq̃ꝺ deꝰ põt facere:semp potuit facere. ergo nullũ ẽ exꝑplũ de sole. Itẽ obiicit.q̃ꝺ potuit põ põt.i.cuiuscũq; potẽtiã habuit hz.ꝑz habuit potẽtiã creandi mũdũ in ꝑñti instãti.ergo põt creare mũdũ in ꝑñti instãti. Itẽ ad quẽcũq; actũ se extẽdit eiꝰ potẽtia:aliqñ põt se extendere.ꝑz potuit se extẽdere ad creãdũ mũdũ añ creationẽ t ad sumẽdã carnẽ añ incarnationẽ.ergo t potẽtia sua se põt extẽdere ad creandũ mũdũ.ergo põt modo creare mũdũ t incarnari. Itẽ si ꝺicaꝝ ꝙ in hmõi argumẽtationiꝺ9 mutatio est predicamẽti.qz mutatur quid ī qñ.ac si ꝺicaꝝ.q̃ꝺ potuisti potes:sed potuisti heri currere.ergo potes hodie currere.cũ eñ ꝺꝛ posse currere:ꝺꝛ posse q̃ꝺ.ꝑz cũ assumit potuisti heri nõ assumit posse q̃ꝺ.sed posse qñ.Sicr cũ ꝺꝛ.quicquid potuit põt ꝺꝛ posse q̃ꝺ. sed cũ assumit potuit creare in hoc instãti:ꝺꝛ posse respectu qñ t ideo nõ sequit.Sicr. ad cõsequens cũ assumit:potuit eiꝰ potentia se extẽdere ad creãdũ añ creationẽ. Sed obiicit.qñcũq; deꝰ aliq̃ potuit semp illõ põt:ꝑz potuit mũdũ creare in hoc instãti:ergo mõ potest hic cõstat est assumptio in eodẽ gñe. Si ꝺicaꝝ ꝙ hec falsa est qñcũq; deus aliquid potuit ꝛc. Cõtra.sicut diuina potẽtia nõ coartat actu:ita nec tpe.si ergo in quẽcũq; actũ potuit mõ põt.ergo in quocũq; tẽpore aliq̃ potuit:mõ illud põt. Itẽ obiicit.quicquid deꝰ potuit mõ põt.ꝑz potuit facere ꝙ mũdus nõ fuisset nec ego natus fuissez. Si ꝺicaꝝ ꝙ posse ista non est potẽtie.qz sunt impossibilia. Contra magis impossibile est qꝺ est impossibile per se ꝙ quod est impossibile per accidẽs.sed posse impossibile per se nõ est impossibile deo.qz illud põt,vt de trunco facere intellectũ:vt ꝺicit anſ. ergo nec posse impossibile p accidẽs est impossibile deo. cũ ergo me natũ nõ fuisse t mũduz nõ fuisse sint impossibia per accidẽs:qz aliqñ fuerũt possibilia.remq̃tur ꝙ deo ista posse nõ est impossibile. Itẽ obiicitur nõ potuit aliqñ creare quin potuerit creare prius:ita ꝙ prius t aliqñ determinẽt hoc verbum creare.igit potuit creare ab eterno:ita ꝙ ab eterno determinet creare.sicut seq̃tur nõ aliqua sciunt ab isto quin plura sciant ab isto.ergo infinita sciũtur ab isto. Ñsio.fatendũ diuinã potẽtiã inuariabilẽ sicut diuinã essentiã immutabilẽ. tñ qz subiecta diuine potẽtie trãsmutant.inde est ꝙ sermões quib9 loq̃mur de diuina potẽtia variant. Notãdum ergo.ꝙ sicut ꝺicit videre accipit duob9 modis.in habitu habere potẽtiã vidẽdi.vel in vsu.ſ. vti visu. primo mõ dormiẽs videt.scõo mõ vigilãs luce presenti videt.Sic nos loquimur de diuino posse duobus modis habere potẽtiã vel vti potentia.duob9 ergo modis põt intelligi quicq̃ꝺ potuit potest.vel qñcũq; vel cuiuscũq; potẽtiã habuit habere:vel q̃c quid potuit potest facere.In primo sensu si ꝺicere tur:quãcũq; potentiam habuit:habet indistincte concedendũ est.sed si ꝺiceret cuiuscũq; potentiam habuit habet:vel quicq̃ꝺ potuit facere põt: intelligendũ ꝙ per hoc ꝙ ꝺicit cuiuscũq; põt fieri distributo ꝓ reb9 ꝑm ꝙ abstrahũt a tpe.t hoc mõ nõ ẽ cõcedẽdũ.nã potẽtia dei respicit res supra tẽpus. cũ ergo arguit potuit incarnari:ergo põt incarnari.accipit sub cõditione tẽporis t mutat predicamẽtum.sed deberet assumere:ꝑz potuit incarnationẽ vel habuit potentiã incarnationis.ergo hz potentiã incarnationis eiusdẽ. Sicut ꝺꝛ de fide q̃ est rerum supra tps. quãtũcũq; fidẽ habuerũt patres antiqui habuerunt moderni:sed illi fidẽ de xpo incarnando.ergo t moderni de xpo incarnando.nõ seq̃tur.immo,de incarnatio.sed deberet assumi:sed antiqui habuerũt fidẽ incarnationis.ergo et moderni.In scõo ꝺo sensu quo ꝺꝛ: q̃ꝺ potuit facere põt facere.intelligendũ est si illud facere mõ potẽtie ẽ. nã respectu aliquoꝝ potuisse facere ꝺicit qꝺ ẽ possibile.posse xo mõ facere ꝺicit qõ non est possibile verbigratia.potuisse mũduz creare in instanti vel ante creationẽ ꝺicit qõ est potẽtie.sed posse creare in hoc instãti post ꝙ creatus est nõ est possibile.sicut eñ facere nõ est facti sed faciendi.t factũ facere nõ est facere.sic posse facere factũ nõ est posse.ꝑz posse facere faciendũ.Simili mõ posse creare mũdũ creatũ non est posse.sed posse creare creanduz. sicut eñ posse factũ nõ sit. sed faciendũ: sic nõ ẽ facere factũ sed faciendũ. Ad illud qõ obiicit ꝙ nõ impedit eius effectus .ergo quẽcũq; effectũ possit efficere põt.cõcedo dũmodo effectus sit in rõne faciendi.qz sic ꝺꝛ qõ est potẽtie. non in ratione facti: qz sic ꝺꝛ qõ nullius est potẽtie:immo qõ est cassum et vanũ. Ad illud xo qõ obiicit. ꝙ ad quẽcunq; actum se extẽdit potẽtia ꝛc. cõcedendũ eo mõ quo dictũ est.potẽtia eñ se extendit mõ ad creãdũ aliũ mundũ si deus vellet qui quidẽ non est.similiter se extendit potẽtia ad cõseruandũ mundũ qui tã est. Sed ꝺicere ꝙ potẽtia dei se extendat ad faciendum mundũ qui factus est t iam est.hoc est ꝺicere:se extendit ad illud qõ nõ est facere.nã fieri mundũ qui factus est nõ est fieri.nec facere factũ ẽ facere. Nã ponamꝰ ꝙ aliqs faciat factũ:faciendo factuz aut facit aliquid aut nihil.si aliquid:ergo illud nõ fuit factũ:ergo tã nõ fecit factũ.qõ est cõtra positũ. Si nihil ergo factũ facere est nihil facere. Ad illud xo qõ obiicit.potuit facere ꝙ nõ fuerim vel ꝙ mũdus nõ fuerit. Dicendũ.ꝙ ꝙus illud esset potẽtie ante mũdũ factuz vel ante ꝙ ego essem. eo mõ ꝙ liberi arbitrij est posse respectu faciendi t nõ faciendi.tñ post ꝙ mũdꝰ factꝰ ẽ hoc posse nõ est posse.qz sicut ꝺicit aug.ꝓtra fauſtũ li.ij.quisquis ita ꝺicit.si omnipotẽs est de9 faciatvt que facta sunt facta nõ fuerint.nõ videt hoc se ꝺicere si omnipotẽs ẽ faciat vt ea q̃ vera sunt eoipso quo vera sunt.falsa sint:potest eñ facere.vt aliquid nõ sit qõ erat.tũc eñ facit ꝙ nõ sit qñ illud eẽ inuenerit de quo fiat.velut cuz aliquid qõ cepit eẽ nascendo:faciat nõ eẽ moriẽdo hoc eñ factũ inuenit de quo fieret.quis aũt ꝺicat vt idẽ qõ iã nõ est faciat nõ eẽ.quicquid eñ ꝓteritũ est iã non ẽ.ꝙ si de ipso aliquid fieri põt adhuc est de quo fiat. Ad illud qõ obiicit de impossibili p accidẽs t per se.iã patet solutio. Ad vltimũ xo Dicẽduz.ꝙ illud qõ ꝺꝛ ab eterno creare vel ab eterno creatũ.hz repugnãtiã implicitã.si eñ ab eterno creatuz est.ab eterno ẽ.t si ab eterno est.non hz esse post non cẽ.ergo increatũ ẽ. Nec sequit:nõ potuit aliqñ creare quin potuit creare prius. ergo ab eterno,nã qõcunq; crearet eẽt signare aliqd instans tẽporis in quo est creare.q̃ significatio prꝰ nõ fiat.

Octauum quintum.

Onsequẽter querit de possibili diuine potentie t in hũc modũ. Primo eñ q̃ritur. quidsit simplr possibile t impossibile. Scõo.an illud qõ est ꝓtra naturaz sit deo possibile. Tertio.vtrũ ꝙ opposita sint idem quod est unpossibile per se:sit deo possibile. Quarto.vtrum quod est impossibile per accidẽs sit deo possibile.vt de corrupta incorruptam. Quinto que rendũ.vtrũ ꝺanare petrũ t saluare iudã sit deo pos

fibile sed illud determinatum est prius quādo que situm est de immensitate dūne potentie mēbro.ij.paragrapho.j.

Articulus primus.

Quid sit ipos fibile et ipos fibile.

Pma opi.

Argu.primū

Secundum

M.vtrū pos fibile sit, virginē parere. Tertium.

Quartum. Obij.sialiqd seqt adaliud

Scōa opi. Obiectū in ꝓtra primū.

ID primū nota tres opiones: quaꝝ ē prima dicētū qō ē possibile ſm inferiores causas ē simplr possibile ꝛ solū. Alij dicunt qō est possibile ꝛ superiorē cāz: ē simplr possibile. Alij dicūt quia tenētes viā mediā: ꝙ nō solū dr possibile ſm inferiores cās nec solū ſz superiores ſz aliqñ ſz has aliqñ ſm illas dr possibile ſz diuersa adiūcta. Cōtra primū obijcit, hoc mō qō pōt cā inferior pōt supior ꝛ nō pt iferior cā ꝓtradicē supiori ergo illō ē simplr possibile qō pt cā supior. Itē j.coz.j Stultā fecit deꝰ sapiaz huiꝰ mūdi. Glo. vbi stultū ꝛ infirmū dei pt tēnit qō est ſm rōnes huius mūdi: q̄ ipossibile iudicauit qō ī naturis rerū nō reperit. hāc deꝰ stultā fecit possibile fore declarādo ꝙ illa ipossibile iudicat. ergo possibile ſz supiorem cāz ē possibile simplr: ¶ Itē vex ē drīa possibilis oē ergo vex ē possibile. ſz virginē fore paritūrā erat vex qñ ꝓphete illū ꝓdicebāt ergo erat possibile simplr ſz ñ ſm inferiorē cāz. ergo ſm cāz superiorē. Itē aīaz creari ē possibile simplr: ſz ñ ſm cāz inferiorez ergo scōm cām supiorē. ¶ Itē deū cē bonū ꝛ trinū ꝛ vnū ē necessariū: ergo ē possibile ſz ñ ſm inferiores cās ergo scōz supiores. ¶ Itē si aliqd sequit ad aliū: si pmū ē possibile: ꝛ secūdū: ſz bñ sequit si deus facit ꝙ virgo manēs virgo parit ꝙ manēs ꝙ parit. ſz pmū ē possibile simplr. ſ.ꝙ deꝰ facit ꝙ virginē parere ergo virginē parere simplr ē possibile. Reliqtur igitur qō possibile est ſz cāz supiorez est possibile simplr. Et hec est opi secūda. Cōtra quā obijcit mak.xix. oia sunt possibilia deo. q̄rit ergo aut fit distributio ꝙ possibili simplr aut nō. si ꝙ simplr possibili: nō est magna laus dīne potentie ꝙ .ſ. possit ea que sunt simpliciter possibilia. Cū ergo hoc dicatur in laudē diuinā: non fit distributio ꝙ possibilibus simpliciter: sed ꝓ impossibilibus. si hoc: ergo impossibile est possibile. Si dicatur ꝙ nō sequitur: quia ex impossibili ſm quid infertur possibile simpliciter. cū enim dicitur: omnia possibilia sunt deo. includit qō est possibile ſm q̄d. ex hoc ergo reliquit ꝙ possibile deo nō ponit simplr possibile. ergo possibile ſm causā superiorē nō est possibile simplr. sed ſm causam inferiorē. ¶ Itē cū dr virginē manētē virginē parere est possibile deo vt cecū videre. hec possibilitas est cū contrario actu materie. Illa vero possibilitas q̄ est ſm cām inferiorē est sine oñi ctrarietate. ergo illud ē simpliciter possibile qō est ſm cām inferiorē ꝛ naturā. ¶ Itez qō est possibile ſm oēm modū et solum est possibile simplr: sed qō est possibile ſm inferiorē causam est possibile ſm oēz modū: qz est possibile respectu cause inferioris ꝛ superioris. qz quicquid potest causa inferior potest causa superior. ergo illud est possibile simpliciter. possibile vero solū ſm causaz superiorem non est possibile ſm omnem modum. relinquitur ergo ꝙ non est possibile simpliciter. ¶ Item videtur per se oppositio in extremis cum dicitur virgo parit. sed vbi est per se oppositio in extremis: est impossibile per se. vt albū esse nigrū. ergo per se impossibile est virginem manētē virginē parere. Ex his ergo relinquitur. ꝙ illud quod est possibile ſm causam inferiorem est possibile simpliciter. ¶ Propter ista obiecta tertia opin. est. ꝙ possibile est aliqñ dr ſm causas superiores aliquādo ſm causas inferiores. qz hec dictio possibile ſm diuersa adiuncta copulat ꝓ diuersis possibilibus. vnde cum dicitur: possibile est deus bonum. hec dictio bonum possibile copulat ꝓ possibilitate ſm causas superiores: et ideo vera est. cum ꝙ dicitur possibile est cecum videre: copulat ꝓ possibilitate ſm causas inferiores: ꝛ ideo falsa est. Istorum sententia est ꝙ virginē peperisse modo est possibile: aliquando tamē fuit impossibile. Et deꝰ de impos fibili facit possibile duobus modis. Uno modo reparando naturam. sicut in ceco illuminato. ꝛ tunc potentia miraculosa sed actio naturalis. Alio modo dando nouam potentiam. sicut b. virgini dedit potentiam concipiēdi sine viro. ꝛ est hec potentia miraculosa et actus miraculosus. ¶ Contra. si aliquid est album aliqua albedine est album simpliciter. ergo si aliquid est possibile aliqua possibilitate est possibile simpliciter. sed virginē manentē virginē parere fuit semper possibile aliqua possibilitate ergo simpliciter fuit possibile. ¶ Item augu. sup gen. in costa erat vt ex ea posset fieri mulier. sed nō vt ex ea fierct mulier. similiter in ceco est vt possit fieri videns. Arguitur ergo hoc modo. In quocunqz est potētia currendi: in eo est ꝙ currat ergo simili ratione in quocūqz est potētia videndi. in eo est vt videat. ergo in ceco erit potētia vt videat. ꝛ in costa vt ex ea fiat mulier. ergo cecū videre ꝛ costaz fieri mulierē est possibile simpliciter. ¶ Itē loquēdo de ceco illuminato ꝓ tēpore an illumiationē cecus videbit ergo possibile ē cecū videre. ergo iste cecus potest videre. ¶ Itē possibile est hunc cecum habere potentiam videndi: qz iam eritverū cuz fiet miraculum: sed si habet potentiā videndi possibile est videre. ergo possibile est hunc cecum videre. ¶ Responsio. Dicendum. ꝙ intentio possibilis solet dici de dicto ꝛ de re subiecta. ſm ꝙ dicitur de dicto pertinet ad presentez questionem: quia dictuz possibile dicitur respectu veritatis necessarie vel cōtingentis in dicto. que quidez fundatur in affirmationibus ꝛ negationibus ꝛ ſm omne genus causalitatis. et de hoc intendebant qui erant tertie opinionis. Possibile ꝙ de re subiecta potest accipi ꝓprie vel appropriate. Appropriate ſm ꝙ ascendit scientia theologie que intendit in causam superiorem. ꝛ hoc modo dixerunt possibile: qō est possibile ſm causam superiorem. qui fuerunt secunde opi. ꝓut ascendūt nomina sicut ascendunt scientie. sicut intentio totius. in geometricis ꝓ toto cōtinuo. in logicis ꝙ toto vniuersali. in metaphisicis ꝓ toto perfecto. Proprie ꝙ possibile qō est possibile ſm causam inferiorem: quia illud est possibile. ꝛ ſm superiores. ꝛ ideo ex parte agentis omnino possibile. Preterea ex parte materie est potentia ꝛ aptitudo seu priuatio. sicut patet in naturalibus ꝛ artificialibus. ꝛ hoc modo intedebant et recte qui fuerūt prime opi. qz possibile simpliciter. ꝛ ꝓprie quod est possibile ſm causam inferiorez. ¶ Ad obiecta ꝙ per ordinem. Ad primum. Dicendū. ꝙ verum est ꝙ causa inferior nō contradicit superiori. sed dispositio in causa inferiori potest contradicere actioni que pōt elici a causa superiori. vt patet oculus cecus non cōtradicit cause superiori: sed tñ cecitas que est dispositio in oculo cōtradicit actui videndi. qui po est elici a causa superiori. nec dr possibile simplr qō tñ est possibile deo: sed qō est possibile ſm omnē modū videre aūt nō ē possibile ſm hūc modū isti ceco. ſz fit possibile deo. vnde nō possibile simplr. Unde notāda est differentia in actionibus naturalibus ꝛ miraculosis. In miraculosis em ꝑcedit actꝰ potētiā. sed in naturalibꝰ ꝑcedit potētia actum. deide sequitur actus. et hinc est ꝙ hic ponit simpliciter possibile. qz potētia ꝑcedit actū. ibi ꝙ nō: qz actus precedit potētiā. ¶ Ad illud qō obijcit. j.coz.j. Stultā fecit deus sapiētiā ꝛc. in glo. ſideo. hic loquit de possibili ſm ꝓprietatē theologie. vñ sensus istius locutionis est talis. sapiētia mundi iudicat impossibile nō solū ſm causam inferiorē sed etiā ſm causam superiorez qō in naturis rerū nō reperit: sed deꝰ declarauit sibi fore possibile vñ sumitur ibi possibile ꝙ possibili deo ſm ꝓprietatē theologie: qz loquit de incarnatione ꝛ passiōe. ꝛ potētia incarnatiōis ꝛ passiōis. ¶ Ad illud quo queritꝫ. vtrū possibile sit virginē parere. Dicendum. ꝙ hec est duplex: virginē parere est possibile pōt eiñ intelligi de re: vel de dicto. si de re subiecta: falsa est. ꝛ ē sensus. virgo pōt parere. i. virgo habet potētiā pariēdi. nulla eiñ virgo adhuc habuit possibilitatē donec beate virgini data fuit illa potētia sicut dicit dama. spiritusanct⁹ supueniet purgās ipsam, ꝛ virtutē generatiuā verbi dei tribuens. Si intelligāt de dicto: vera est. ꝛ est sensus. hoc dictuz virginē parere est possibile nec notatur potētia respectu rei subiecte: sed respectu dicti. ꝛ notāt possibilitas ſm causam superiorē. sicut anteq̄ mundus esset fuit possibile mūdū fore. ſ. quo ad deum. ꝛ hec possibilitas in dicto q̄ fundat in cā agente: non in materia: ¶ Mō obijcit. si aliquid sequit ad aliud: si antecedens est possibile: ꝛ cōsequens. nō sequitur generaliter: sequitur tñ, sumpto possibili in eodem genere. Est aūt possibilitas ſm causam inferiorem et superiorē. nec sequitur aliqd est possibile ſm causam superiorē. ergo ꝛ ſm inferiorē. possibile aūt determinatur ſm adiūctū. vt qñ cōiugitur cū dictiōe notāte cām superiorē notatur possibile ſm causaz superiorē. Sed cū dicit virgo potest parere. notat possibile simplr ꝛ respectu cause inferioris. cū ꝙ dicitur possibile ē ꝙ deꝰ faciat virginē parere: notatur possibilitas ſm cām superiorē. Uñ habēt q̄dam ꝙ regula ꝙ nō sc̄tur. si est veritas in cēntia ꝙ sit possibilitas in natura. qz veritatē in cēntia facit cā superior vt asinā loqui vel virginē parere: deficiente possibilitate cause inferioris. Uel melius: vt dicam⁹ oñe verū est possibile. vt sicut verus ampliatur ad ea q̄ fiunt ſm superiorē causam: ita possibile. verū est em̄ species possibilitatis. Nō em̄ est cōcedēdū ꝙ aliquid est possibile nisi in veritate sit vel ſm naturā fieri possit. vñ nō concedim⁹ deū facere loqui asinā balaam esse possibile. qz nec in veritate est: nec ſm naturā fieri pōt: sed tñ cōcedim⁹ deū posse hoc facere. vt aūt fiat sermo de re non dicto possibile est deo facere loqui asinā balaā. et sic verū fuit ꝛ possibile asinā balaā loqui: hoc mō nec est verū nec possibile. ¶ Ad illud vero qō obijcitur de creatione aie. Dicēdū ꝙ possibile ſm naturā dr duobꝰ modis. Uno mō cuiꝰ principiū est natura siue cuiꝰ principiū est ī natura. Alio mō qō nō est a potentia nature: sed tñ est cōsuetudo vt fiat in natura a cauſ superiori. ſm qđ cōsuetudo est alia natura. vt creatio ꝛ iustificatio ꝛ huiusmodi. Simpliciter ergo possibile dicitur qō est possibile ſm naturam istis duobꝰ modis. vñ etiā diffinitur miraculū per arduū ꝛ insolitū. ꝙ arduū: qz eius principiū non est natura. ꝛ per insolitū: qz nō est cōsuetū vt fiat in naturalibꝰ nō a natura. ¶ Ad illud deū esse trinuz et vnū est possibile. patet rñsio. qz non dr possibile respectu rei subiecte. ſm hoc em̄ significaretur ꝙ deꝰ eēt ens in potētia: qđ est falsuz. sed significat ptās dei q̄ fundat sup veritate rei qua verū est deū esse trinū ꝛ vnū. ¶ Ad obiecta nō ꝓtra secūdā opi. Ad illō nō qđ pro q̄rit ex mat. xix. Dia possibilia sunt credēti. vtq fiat distributio ꝙ possibilibꝰ vl ꝙ ipos sibilibus. dōm ꝙ fit distributio ꝙ possibilibꝰ ꝛ ipos sibilibꝰ ſm cām inferiorē. nō tñ ex hoc sequitur ꝙ im possibilia sint possibilia simplr: sed possibilia deo. nec sequit: ergo possibilia. vñ in lib. de regulis theologie. deus omnipotēs dr qz pōt non solum q̄ sunt vel fieri pñt: sed etiā q̄ fieri nō pñt. pōt eiñ impossibilia. ꝛ multa q̄ sunt impossibia ſm inferiorē cām vel ſm naturā: sunt possibilia ſm superiorē causam. Quicqd em̄ est possibile ſm inferiorē cām: est possibile ſm superiorē. sed nō cōuertit. illud aūt est possibile qō ſm naturā simplr est possibile. Quod autē possibile ſm superiorē cām. nō dr simplr possibile: ſz possibile deo. reliqua ꝙ nō q̄ obijciunt cōcedēda sūt vt ꝓz ex dictis. ¶ Ad obiecta cōtra tertiā opi. q̄ quo dāmodo veritatē hz. Dicēdū. ad illud qō primo obijcit. ꝙ virginē paritūrā est possibile aliqua possibilia. ergo est possibile. Dicēdū ꝙ nō sequit: nisi illa possibilitas sit possibilitas simplr: sed patet ex dictis ꝙ possibilitas ſm cām superiorē tñ. cū sit ratione cause agētis nō materie. nō ponit possibilitatez simplr. sed ſm quid in re. sicut eē in cā non pōt esse simplr sed eē ſm quid. ¶ Ad aliud qō erat. ꝙ in costa erat ꝙ posset fieri mulier. ꝛ silr in ceco ꝙ posset fieri videns. Dicēdū ꝙ est potētia actiua et passiua. Actiua duplex est: creata ꝛ increata. Passiua duplex est respectu potētie create: ꝛ respectu potētie increate. Dicēdū ergo ꝙ ī costa erat potētia passiua siue materialis. vñ posset fieri mulier a potētia actiua increata: cui subiecta, est ꝛ obediēs ois materia vt faciat de ea quicqd vult: ſz nō erat in costa potētia passiua vñ posset fieri mulier a potētia actiua creata siue causa inferiori. ꝛ tō nō sequitur ꝙ in costa esset vñ fierct. ꝛ hoc mō intelligendū est in ceco illuminato ꝛ in ceteris miraculis. ¶ Ad aliud qō ꝓponit: iste cecus videbit. ergo possibile est istū cecū videre. Distinguēdū de dicto ꝙ. ꝛ hoc mō sequit ex precedēti. qz dictū est verū ex quo iste cecus pōt videre ē visurus. de re falsa. qz falsuz est ꝙ iste cecus potest videre. ¶ Ad aliud. Dicēdū. ꝙ possibile est ꝙ iste cecꝰ habebat potētiā videndi. loquēdo de potentia passiua. sed si arguaꝫ. ergo iste cecus pōt videre vel possibile est istum cecū videre nō valet. infertur em̄ potētia actiua a passiua potentia. Sed si quer̄ak si pōt dici possibile ſm potētiā actiuā post q̄ factū est miraculū. Nō deo. in aliquibꝰ potentia est miraculosa actus naturalis. vt in ceco illuminato. In alijs potētia miraculosa est actus miraculosus. vt ꝙ asina loquāt. qz cōtra naturā est asina habeat potentiā loquēdi. ꝛ etiā ꝙ loquaꝫ. In his ergo Dicēdū. ꝙ asina nō pōt loqui q̄uis loquaꝫ. sed sic non est de ceco. immo post q̄ videt pōt videre.

ad scōm.

Ad id. U. possibile sit virginē parere.

Dasm.

Regula quorundam.

ad tertium. ad id qō obijcit de creatione anime.

Ad obiecta prime opinionis. Sol. ad argumētū primum.

ad qutuarm.

Sol. ad obiecta secunde opinionis.

Deꝰ de ipotibili facit possibile. In cōtrariuz argumen. j.

Scōm. Augu.

Tertium. Quartum.

Rñsio. ꝙ intentio possibilis dici solet de re subiecta.

Articulus secundus.

QUonsequenter queritur. vtrū qō est cōtra naturā fit deo possibile. ad cuiꝰ rei intelligētiā q̄rūtur tria. Primo. vtrū potētia dei ad miracula sit ꝓtria nature. Scōo vtr fit aliqua rō in materia ad miracula. Tertio. cū potētia dei dicat in opiꝰ mirabilibꝰ ꝛ miraculosis. q̄dā facere ꝓtra naturā. q̄dā supra naturā: q̄dā ꝓter naturam. vtrum hec sint eadem vel diuersa.

Ad primum super +§+ſ+

Gen.ij. Non habuit prima rerum conditio vt femina sic fieret. sed vt sic fieri potuisset. nec ꝓtra causas quas deus voluntario instituit voluntate immutabili aliquid facit. ergo non erat cōtra naturā vt ex costa fieret mulier. ¶ Item aug. in de ci. dei. oia portenta videtur esse cōtra naturā. sed nō sunt ¶ Item rom.xj. Cōtra naturam inseritus es bone

Quid sit ipos fibile et ipos fibile. Pma opi. Argu.primū Secundum M.vtrū pos fibile sit, virginē parere. Tertium. Quartum. Obij.sialiqd seqt adaliud Scōa opi. Obiectū in ꝓtra primū.

U. illud qō ꝓtra naturā fit deo possibile.

U. potētia dei ad miracula fit ꝓtraria nature.

ad tertium.

ad quartum.

sol. ad obiecta ꝓ ad primū.

olue. Glo. deus cōditor nature cōtra naturā nihil facit. ¶Item ibidē. id nature est cuiuscq rei: qđ de ea facit deꝰ. ergo deꝰ de re nihil facit cōtra naturā ¶Item ratio recta nō est cōtraria rationi recte. sz naturalis rō est recta. ergo diuina ratio que semp est recta: nō est cōtraria rationi nature. ergo nec ordini nature. ¶Cōtra. luc. j. Ecce elyzabet cognata tua. Glo. ne virgo de partu desperet accipit exēplū anus pariture. vt discat deo esse possibilia que ordini nature videntur cōtraria. ¶Itē. ij. corin. xij. Insignis ꝓdigijs ⁊ virtutibꝰ. glo. signa ⁊ ꝓdigia sunt in his que cōtra naturā sunt. virtutes i his que nō extra naturā sunt vt per impositionez manus hominem a morbo liberare. ¶Itē Ro. xj. cōtra naturam insertus es. Glo. deus nō incōgrue ꝺr aliquid facere cōtra naturā: qñ facit aliquid ꝓtra id qđ nouimus in natura. hāc appellamus cognitā nobis solitū cursum nature. cōtra quē cū deus facit. magnalia ⁊ miracula nominant. ¶Rñsio. natura ꝺr tripliciter. Uno modo solitus cursus nature. Alio modo naturalis potestas. vt deꝰ faciat ex ea: quicquid vult. Tertio modo lex summa nature deus ipse. verbigra. alique actiones sunt in potētia nature actiua ⁊ passiua. illa que sunt in potentia creature actiua dicunt esse a natura. sicut in productione segetum ⁊ hmōi. Alia vo sunt in sola potentia passiua. vt i costa erat: vt ex ipsa posset fieri eua. qz i costa fi erat potētia actiua ad hoc: sz potētia passiua Ideo. oportuit q vt potentia dei actiua ad hoc operaretur. Alio vo sunt que nō sunt i potētia actiua nec passiua. vt ad hoc ꝙ deus fiat homo. ⁊ in his solum est deus natura siue dispositio diuina siue voluntas. Scđm hoc dicendū. ꝙ deꝰ primo mō operatur cōtra naturā: qz operat ꝓtra solitū cursuz nature hoibus notū. Scđo mō ⁊ tertio nūq. ꝙ enim primo mō operetur ꝑm naturā qđ est cōtra solituz cursum nature hoibus notū. Ro. xj. cōtra naturaz insertus es. Glo. dicit hūano more esse cōtra naturam qđ est cōtra vsuz nature mortalibꝰ notū. ⁊ ibi dē cōtra naturā dicit apls qđ est cōtra cōsuetudinē nature. vt si surculus insertus participet fructū radicis. Scđo mō nihil facit contra naturā. qz hoc mō natura ꝺr naturalis obedientia creature respectu potētie creatoris. si hoc mō faceret cōtra naturam faceret ꝙ creatura potētie sue nō obediret: qđ est impossibile cū hoc sit eis a cōditione. vñ augu. dedit naturis vt ex eis hoc fieri posset. nō vt hoc ex naturali motu haberēt. ⁊ est exēplū de costa. gen. ij. et de virga aaron q frondiuit. vt habeꝝ nume. xvij. Tertio mō nō pōt facere cōtra naturā. qz nō pōt facere ꝓtra seipm. Ro. xj. gl. Cōtra illā summā legez iusticie tā deus nullo mō facit q cōtra seipsum.

Rñsio naturra ꝺr tripliciter.

U. in creatura sit aliqua rō potētie ad miracula.

Queritur secundo ⁊ ij⁊

Utrum in creatura sit aliqua ratio ad miracula. Et videtur ꝙ sic. augu. in costa erat vt ex ea posset fieri mulier ergo i creatura est potentia ad opus miraculosum. ¶Item in ceco est potentia priuata cum aptitudine ad visum. cecitas enim dicit aptitudinem ad visionē. ergo aliqua aptitudo est in ceco ad videndum. ¶Contra virginem parere siue ꝙ manens virgo pariat. hoc est contra vsum nature ⁊ contra potentiā nature actiuam ⁊ passiuam ergo non est ratio in opere miraculoso ex parte creature. ¶Item quedam miracula fiunt in quibꝰ nulla potest cē ratio in creatura. vt ꝙ deus sit homo.

Rñsio.

Rñsionsio sunt rationes naturales sunt rationes seminales. sunt rationes causales. Ratio causalis est duplex scilicet creata ⁊ increata. Increata deus. creata potentia passiua. Increata scilicet ipsa potentia simplex creature absq omni dispositiōe ad hoc ꝙ facit deus quod vult. Ratio seminalis est potentia passiua creature. cum aliqua dispositiōe tamen remota. Ratio naturalis est potentia cum dispositione propinquiori. In grano. ergo est naturalis ratio ad productionem segetis. Ubi autz est operatio ꝑm rationes naturales non est opus miraculosum sed solum ꝑm rationes seminales aut ꝑm rationes causales. ꝑm seminales rationes vt in virgis de quibus facti sunt serpentes. Si enim ꝑm naturam ille seminales rationes essent producte in actum: tunc rationes seminales fierent naturales quia essent in propinquiori dispositiōe. sicut si proiecte essent virge in aquam et putrefacte ⁊ cetera necessaria concurrerent: sed quod natura facit paulatim: deus facit in instanti: et ideo miraculosum: Sed sunt alia miracula vbi solum sunt rationes causales vt in hoc quod est virginem parere. et illa sunt simpliciter miraculosa. que autē ꝑm rōnē seminalē sunt parti naturalia ⁊ parti miraculosa.

Tertio queritur ⁊ iij⁊

De differentia hoꝝ ſ supra naturam preter ⁊ ꝓtra naturā.

de differentia horum supra naturam. preter naturam et contra naturam. Et dicendum est. supra naturam sunt quorum nō est simile in natura nec in potentia nature. vt in hoc quod est virginem parere. Contra nataram. vt que fiunt cōtrario cursu nature tamen terminantur ad ꝓforme nature: vt hoc quod est cecum videre. ¶Preter naturam dicuntur fieri que fiunt ordine simili nature: sed non iuxta modum nature: sicut in aliquo habente rationes seminales subito producitur aliquid in esse: quod longa transmutatione: siue putrefactione posset ꝑm naturam in esse produci: que quodammodo dicuntur mirabilia scilicet ratione modi producendi in esse. hoc est quia subito quodammō. dicuntur naturalia scilicet propter rationes seminales que offerēte se. temporis oportunitate in rerum consimilium species naturaliter prozumperet. sicut de virgis. Exo. vij. vnde Augu. per omnia mundi elementa insunt rebus quedaz occulte seminatice rationes quibus cuz data fuerit oportunitas temporis: prozumpunt in species debitas suis modis et finibus. Illud ergo in quo assunt seminales rationes licet per aliquid aliud excitetur non dicitur cōtra naturam sed ꝓter naturam.

Aug.

Articulus tertius.

U. ꝙ opposita ſint idē ſit deo possibile

¶Onsequenter queritur vtrum ꝙ oppositа sint idē sit deo possibile. et videtur ꝙ non quia si faceret ꝙ album manens album esset nigrum. faceret contra ordinationem suam ⁊ institutionem. Non potest autē facere contra ordinationem suam: ergo nō potest facere ꝙ album manens album sit nigrum. ¶Itē Augustī. in de vera religione omne corpus i aliud corpꝰ mutari posse credibile est sed quodlibet corpus in animam rationalē posse conuerti credibile absurdum est: quoniam deus sic omnipotens est. vt nunq sue rationis instituta auellat: sed instituta sue rationis sunt vt opposita non sint simul in eodem. ergo non potest facere. nec etiam potest huiusmodi transmutationes quas ponit aug. facere.

Aug.

¶Item sicut deo non est possibile facere cōtra potētiam. ita nec cōtra veritatem vel bonitatē. sed sue veritati repugnaret si esse ⁊ nō esse simul acciperet de eodē qz si hoc faceret cōtra veritatē faceret omne aūt verū est verū veritate prima. ergo cōtra veritatē suā faceret si opposita simul esset. ¶Cōtra. nunqđ deus pōt de trunco facere vitulū ⁊ ecōuerso ergo filr

Jn oppositū argumen. ſ

ergo filr ꝙ albū sit nigrū. ¶Itē magis discrepant creator ⁊ creatura ꝙ albū ⁊ nigrū. quia albū ⁊ nigrū sunt sub eodē genere: sed nō creator ⁊ creatura. sed deus potuit facere ꝙ creator esset. creatura: ergo potest facere ꝙ albū sit nigrū. ¶Itē prime drie entis sunt ens ab alio ens nō. ab alio: sed prime drie entis magis differūt ꝙ album ⁊ nigrū: ergo si deꝰ potuit facere ꝙ ens nō ab alio scz deꝰ: esset ens ab alio scz homo: multofortius pōt facere ꝙ albū sit nigrū

Secundum.

Tertium.

¶Item hylariꝰ. v. li. de trini. perfecte potestatis est id natura posse facietis qđ significat sermo dicentis. ⁊ ita cū quicqđ pōt dicier fieri possit: tenet veritatis natura ꝙ deo exequat. ⁊ vult dicere: ꝙ pfecte potentie est. ꝙ deꝰ possit facere quicqđ pōt: sz ꝑmo dicentis potest significare ꝙ album sit nigrū: ergo illud potest deus facere. ¶Itē cōmunis animi acceptio est. ꝙ virtuosior est potētia dei ad faciendū ꝙ anima ad cogitandū imaginādū vel hmōi: ergo potest facere albū esse nigrū chymerā vel hominē cē asinū. ⁊ videt etiam ꝑm hoc ꝙ possit facere quicqđ potest imaginari. ¶Ad illud nil temere asserendo cū omni modestia. respōdem ꝙ si potētia dei cōcipiatur ab aia absolute. nō poterit aia determinare nec capere infinitū pelagus sue potestatis: ꝑm cuz aia speculat diuinā potentiā vt ordinatā. ꝑm cōditionē potestatis veritatis bonitatis. dicit ꝙ possibile deo est qđ posse possibile. ⁊ nō pōt qđ impossibile ꝑm hoc dixerūt: sicut habeꝫ in regulis theologie ꝙ cōtradicit sue potentie vel veritati vel bonitati: potētie maiestatis nō queniret vt faceret maiorem se. Itē veritati eius cōtradiceret facere de eodem simul esse ⁊ nō esse. Itē bonitati eiꝰ cōtradiceret dānare petrum ⁊ saluare iudā ⁊ peccare. semper ergo cū debet dici deo aliquid possibile: exigit ꝙ nō detrahat potētie eiꝰ veritati vel bonitati. ¶Quod ergo obijcit. ꝙ potest facere ꝙ albū sit nigrū ꝙ potuit facere ꝙ creator esset creatura: rñsio aliqđ incipit esse aliud p contractionē nature vel pmonem Secundo modo dicitur qđ deus fecit qđ creator esset creatura. non per nature cōtractionē vel cōuersionem. ⁊ eodem modo potest deus facere qđ albū sit nigrū. id est qđ vniatur nigro sed nō est possibile qđ album fiat nigrum per nature contractionez sicut habet a parte altera. Nō enim hoc esset posse quia manifeste natura albedinis ⁊ natura nigredinis a se facta: non potest facere album nigrum. vnde si faceret album nigrum: oporteret mutare naturam a se factam quod non est posse quid. probatur. quia manifeste natura albedinis est dicere album non est nigrum ⁊ econuerso: ergo facies albū esse nigrum faciet album nō album. ⁊ hoc cōstat qz non est potentie siue posse. ¶Ad illud quod obijcitur. plus differūt ens ab alio nō ens ab alio ꝙ duo entia ab alio. Rñsionsio: deus potest facere qđ id ē sit homo ⁊ deus id est qđ eadem persona sit deus ⁊ homo. no qđ hec natura sit. illa. sic nō potest facere qđ natura albi sit natura nigri. tamen potest facere qđ eadē persona habeat albedinem ⁊ nigredinez non mutata natura. ¶Ad auctoritatē hylarij dicēdum. qđ est loqui de dictione dupliciter. vel ꝑm qđ copulatur ad imaginationem: vel fantasiā. ꝓmo modo quicquid potest dici qđ non discordat a ꝓria veritate: potest deus facere. Secundo modo possunt multa dici que deus non potest facere: quia cōtradicerent sue veritati. Uel aliter dicendum. quod non fuit intentio hilarij dicente hominem verbo eius: sed dicentem appellauit patrem: verbū filiū. voluit ergo in hoc dicere. qđ equalis potentie sunt pr ⁊ filiꝰ qz hñt eādē naturā. vt sit ꝑmo nō solū declaratiuus vel significatiuus: sz etiā operatiuus.

Ad secundū.

Ad tertium.

Articulus quartus.

Utrū qđ ipossibile ē p accidēs fit ſ

Queritur consequenter. vtrū qđ est impossibile per accidens sit deo possible: vt de corrupta facere incorruptam. Ad qđ hic ronimꝰ. cū deus oīa possit: nō pōt de corrupta facere incorruptā: sed constans est ꝙ hoc est impossibile per accidens qz aliqñ fuit possibile relinquit ergo ꝙ impossibile p accidēs nō est possibile deo. ¶Itē aug. ꝓtra fauſtū. quisquis ita dicit si omnipotēs est deꝰ: faciat vt q̄ facta sunt facta non fuerint. nō videt hoc se dicere si oipotens est faciat vt ea que vera sunt: eoipso quo vera sint: falsa sint. Sentētia quippe qua dicimꝰ aliqđ fuisse ideo vera est. qz illō de quo dicimꝰ fuit ⁊ nō est: hāc sentētiaz deus falsam facere nō pōt: qz nō est ꝓtrarij veritati. ¶Cōtra. deꝰ pōt facere vt aliqđ nō sit qđ est. ⁊ ꝙ aliqđ nō sit futurū qđ erit. ergo pōt facere ꝙ aliqđ nō fuerit qđ fuit ꝑteritū: ergo potest facere ꝙ corrupta nō fuerit corrupta. ¶Itē sentētia q̄ dicimꝰ aliquid fuisse est vera veritate creata. sed deꝰ pōt facere de oi creato ꝙ nō sit: ergo potest facere de isto vero aliqđ fuisse ꝙ verū nō sit. ergo qđ nō fuit: qđ est cōtra aug. ¶Itē magis ipossibile ē qđ est ipossibile p se. q̄. qđ ē ipossibile p accidēs. si ergo pōt impossibile p se: vt de trūco vitulū: ergo pōt de ꝑteritо nō ꝑteritū: aut quare nō? ¶Rñsio. ad hoc pie dixerunt quidā. ꝙ deꝰ posset facere absolute de corrupta incorruptā. ⁊ de ꝑterito qđ nō fuit ꝑteritū. ⁊ huiusmodi opiniōis fuit gilbertus. ¶Ad illō vo dicro. rñderūt. ꝙ cū ōr deus nō potest facere. qđ cū dicitur nō posse illa ꝓ suetudine loquēdi in scriptura qua ōr aliquid fieri cū innotescit: ita ōr non posse a diero. qz nō oñdit se posse. nō enī legit hoc fecisse sicut legit mortuos fuscitasse ⁊c. ¶Ad illud vero augu. respōderūt. qđ deꝰ pōt facere qđ illō qđ est ꝑteritum. nō fuit. quātū in se. est. non enī se hz alit ad res ꝙ se haberet ab eterno. vñ ꝑteritū pñs ⁊ futuruz ex parte rerū sunt. nō ex parte dei: sicut dicit Augu. qđ nō pōt facere qđ ꝑteritū nō fuerit ꝑteritū. loquitur cum suppositiōe ꝑteriti. hoc est. nō pōt facere qđ aliquid simul sit ꝑteritū ⁊ nō ꝑteritū: qz illō non est potētie. tñ de quo enūciaꝫ fuisse: potest facere qđ nō fuerit. ¶Ad ꝑmū ergo obiectū rñdet aug. contra fauſtum sic. tunc facit deꝰ de aliquo qđ non sit. qñ illud esse inuenerit de quo fiat. velut cū aliquē qui cepit esse nascendo: faciat nō esse moriendo. hoc enī factum inuenit de quo fieret ꝺs: aut dicat vt id qđ non faciat nō esse. q̄cqđ aūt ꝑteritū est iā nō est. qđ si de ipso aliqđ fieri pōt: adhuc est de quo fiat. ⁊ si ē. quomodo ꝑteritū est: quasi diceret. non relinquit ergo qđ de hoc qđ ꝓtcritū est: non pōt deꝰ facere nō fuisse: nec ē simile de hoc qđ pñs ē: qđ pōt facere non esse. qz pñs est ens actu. nec de hoc qđ fururum est qđ potest facere qđ non sit futurum: quia futurū est ens in potentia: ꝑteritum vero nec est ens i potentia nec in actu. ¶Si vero obijciatur. si ꝑteritum est non ens in potentia nec ens actu quomodo verum est. Ad hoc respondet augu. ideo verum est illud fuisse. quia in nostra sententia verum est. non in ea re que iam non est. ¶Ad secundum respondet augustinus contra fauſtum mouens questionem. si queras vbi sit hec vera sententia. ꝑtius inuentur in animo nostro cum illud verum scimus et dicimus: sed et si de animo nostro ablata fuerit. cum illud quod scimus obliti fuerimus: manebit ipsa veritate. semper enim verum erit illud fuisse quod erat ⁊ nō est. et vbi erit verum iam fuisse quod erat: ibi verum erat antequam fieret futu-

Utrū qđ ipossibile ē p accidēs fit deo possibile

Argumentū de ipossibile.

Rñsio quorundam.

Augustinus

Solutio ad obiectum.

Obijcit.

Ad secundaz rationem.

rus esse qđ non erat. huic veritati deꝰ nõ põt aduersari. in quo est summa ⁊ incõmutabilis veritas q̃ illustrat vt sint quicq̃d in quorũcũq; animis ⁊ mentibus verũ est. ¶ Ad illud qđ obijcit. an magis ipossibile est qđ est impossibile p se: q̃ qđ est impossibile p accidẽs: ¶ Respõsio q̃ ẽ accipere extreme a vtriusq; impossibilis, dupliciter. vel in esse vel inferi. Si impossibile accipitur in esse: impossibilius ẽ qđ est impossibile p se. Sed in fieri impossibilius ẽ qđ est impossibile p accidens. Et causa huj⁹ est. qꝛ impossibile p se est de illis impossibilibus q̃ sunt ipossibilia ex ordine nature. vt trũcũ fieri vitulũ sunt possibilia ex ordinatiõe reuocabili a deo qui est supra ordinẽ nature vnde ab eo pñs iste forme succedere in materia scilicet forma trunci ⁊ vituli: qꝛ materie in qua est forma trunci potest incipere formã vituli: sed q̃ preteritũ fiat nõ preteritũ vel fiat futurũ: ẽ ordo irreuocabilis. qꝛ est ordo ſm incõmutabilitatem prime veritatis. sicut patuit ex verbis beati augusti. contra faustum

Ad id qđ obijcit de impossibile.

Questio.xxiij.de deriuato

ne potentiarum creaturarum a potentia prima.

Consequenter restat querendũ de deriuatiõe potentiarũ creaturarũ a potẽtia prima ⁊ sub quadã breuitate. Nam ista reqruũt in suis locis ꝓpriã inq̃sitionẽ. Querit ergo hic ꝑmo. vtrũ ex diuina potẽtia fluxerit potentia patiendi siue susceptiua. Secũdo vtrũ a diuina potentia fluxerit ois potentia agendi. Tertio. vtrũ a deo fluxerit ois potentia ꝓsidendi Quarto incidentaliter querit de potẽtia ꝓsidendi q̃ est angeli ad angelum. Quinto de potẽtia ꝓsidendi q̃ est hois ad animalia. Sexto de potẽtia que est creature corporee sup incorporeã ⁊ hec amplius discutientur in suis locis.

Membrum primum.

Utrũ ex diuina potentia fluxerit potẽtia patiẽdi siue susceptiua.

Ro primũ arguit cũ ois natura sit a deo sicut clamãs oẽs scripture. potentia autez passiua siue receptiua est in natura materie: ergo est a deo. ¶ Item q̃ materia est ⁊ q̃ potest recipere totũ est a deo ergo potentia receptiua est a deo. ¶ Contra. quicquid est a deo exemplar habet in ipso: sed potentia receptiua exemplar nõ hz in deo: qꝛ nihil est receptũ i ipso ergo potentia receptiua non est a deo. ¶ Solutio. dicẽdus q̃ potentia receptiua duo importat. scilicet capacitatẽ ⁊ indigentiã: ratione indigentie non est a deo. nec hz exemplar in eo ipso scz ratione capacitatis q̃ scz ꝓtinet hãc formã vel illã a deo est. ⁊ in ipso exemplar hz. cũ ipsius dei sit ꝓtinere oia sicut materie vt forme formas: tñ aliter ⁊ aliter dicit deus ꝓtinere oia ⁊ materia formas. nã deꝰ ꝓtinet oia ꝓseruãs nullo indigens: materia ꝓtinet formã tanq̃ ab ipsa ꝓpletũ esse et perfectionem recipiens.

Ro primũ arguit cũ ois natura sit a deo sicut clamãs oẽs scripture. potentia autez passiua siue receptiua est in natura materie: ergo est a deo. ¶ Item q̃ materia est ⁊ q̃ potest recipere totũ est a deo ergo potentia receptiua est a deo. ¶ Contra. quicquid est a deo exemplar habet in ipso: sed potentia receptiua exemplar nõ hz in deo: qꝛ nihil est receptũ i ipso ergo potentia receptiua non est a deo. ¶ Solutio. dicẽdus q̃ potentia receptiua duo importat. scilicet capacitatẽ ⁊ indigentiã: ratione indigentie non est a deo. nec hz exemplar in eo ipso scz ratione capacitatis q̃ scz ꝓtinet hãc formã vel illã a deo est. ⁊ in ipso exemplar hz. cũ ipsius dei sit ꝓtinere oia sicut materie vt forme formas: tñ aliter ⁊ aliter dicit deus ꝓtinere oia ⁊ materia formas. nã deꝰ ꝓtinet oia ꝓseruãs nullo indigens: materia ꝓtinet formã tanq̃ ab ipsa ꝓpletũ esse et perfectionem recipiens.

Membrum secundum.

Utrum a diuina potẽtia fluxerit ois potentia agendi. Argumentũ primum.

Ecundo queritꝫ qualiter a diuina potẽtia fluxerit potẽtia agendi. Ad qđ sic. Ro. xiij. Nõ est potestas nisi a deo: ꝛz potẽtia peccãdi vel corrũpẽdi bona naturalia ẽ potẽtia: ergo est a deo. ¶ Item iob. j. dicit. q̃ data est potestas dyabolo ad temptandũ iob ⁊ hoc a deo. Et iob. xix. dicit pylato. nõ haberes in me potestatẽ ꝛc. ¶ Item adam in statu innocẽtie habuit hãc potentiam scz peccãdi. ⁊ nõ a se nec a dyabolo: ergo a deo. ¶ Item augu. nobilior est natura q̃ põt peccare q̃ illa q̃ nõ potest peccare. ergo potẽtia peccandi est ꝺ nobilitate nature: sed quicq̃d est de nobilitate est a deo: ergo potentia peccandi a deo est. ¶ Item quicquid est de ꝓmẽdatiõe nature alicuꝰ nature a deo est: sed ecclesiastici. xxxj. cõmendat homo q̃ potuit transgredi ⁊ nõ est trãsgressus: ergo posse trãsgredi vel peccare est a deo. ¶ Cõtra anselmus. potẽtia peccãdi nec est libertas nec pars ei⁹: ꝛz similitudo quã hz homo ad deũ est in li. ar. nec pars ei⁹: est hõ dissimilis deo: ergo nec a deo ꝓuenit ei potestas. s. peccãdi ¶ Itẽ potẽtia diffinit ꝓ fuũ actum ⁊ ab illo accipit suã ꝓfectionẽ: ergo potẽtia peccandi diffinit ꝓ hũc actum peccare. ⁊ ab alio accipit suã ꝓfectionẽ. ꝛz hz hoc omnino est dissimilis a ꝓio: ergo potẽtia peccandi non est a deo. ¶ Itẽ querit. cũ dicat q̃ resistit potestati dei ordinatiõi resistit. vtrũ qui resistit potentie peccandi: resistat potẽtie diuine seu ordinationi. ¶ Iuxta hoc queritꝫ vtrũ eadẽ sit potẽtia benefaciendi ⁊ malefaciendi: videl⁹ q̃ nõ. potẽtia eiꝰ benefaciendi ꝓcedit ex beneplacito dei. potentia malefaciendi ex iudicio. ꝛz q̃ dicit beatus augustinus in de spiritu ⁊ littera. homo cũ accipit potestatem malefaciendi ex iudicio dei venit. potestas vo benefaciẽdi ex volũtate ⁊ beneplacito: ergo penes causas differũt potẽtia bñfaciendi ⁊ malefaciẽdi: ergo non est eadẽ hec potẽtia ⁊ illa. ¶ Itẽ potẽtia benefaciendi est ad ꝓbationem bone voluntatis potestas malefaciendi ad damnationem male voluntatis. sicut dicit aug. in predicto li. ergo non est eadem potentia hec ⁊ illa. ¶ Item diuersi sunt motus qui tendunt sursum ⁊ qui tendunt deorsum et etiam contrarij: ergo potentie per quas eliciuntur actus sed potentia benefaciendi sursum mouet p caritatem. potentia vero malefaciendi deorsum trahit p rapacitatẽ: ergo diuerse erunt potẽtie cõtrarie. ¶ Cõtra. aug. ol ibe. arbi. est facultas voluntatis ⁊ rationis. qua bonũ eligitur gratia assistente: ⁊ malum eadem desistente. ergo eadem est potẽtia benefaciendi ⁊ malefaciendi scz libe. arbi. ¶ Ad ꝓmum dicendum. q̃ cum dico potentiam peccandi duo dico: scz potentiam faciendi hanc actionem. et hec potentia est bonum: ⁊ hec actio est peccatum. Unde Anselmus. in libro de casu dyaboli. pãs volendi non recte ⁊ ipsum velle fuit aliquod bonum ſm hoc dicimus q̃ potentia peccandi id est potentia faciendi hanc actionem inquantum actio est. a deo est. sed deformitas illa que in potentia peccandi intelligitur ratione peccati a deo non est: ꝛz huiꝰ deformitatis principium est voluntas nostra ꝛz q̃ est in actu ⁊ non in potentia tm. Non enim potentia volendi malum deformitatem dicit. voluntatez autem dicimus non ſm q̃ est a deo: sed ſm q̃ est ex nihilo. ⁊ ideo vertibilis ſm q̃ dicit damascenus. ¶ Ad secundum quod obijcitur. q̃ peccandi potẽtia non est libertas nec pars eius. dicendum q̃ hoc intelligitur q̃ tum ad deformitatem que est in actu peccandi. non q̃ tum ad ipsam actionez. vel q̃ hoc est verum ratione libertatis. liberuz enim arbitriũ est quod sui gratia est ⁊ hoc in deo. in creatura autem libertas est. qua scilicet habet potestatem faciendi. quelibet autem potestas peccandi non est potestas faciendi aliquid sed deficiendi. ⁊ hoc ratione deformitatis superaddite ad actionem: ſm hoc igitur non est libertas nec pars libertatis: ⁊ sic nec a deo. ¶ Ad tertium dicendum. q̃ dissimilitudo est ratione deformitatis non ratione actionis: et per hoc patet solutio ad alia obiecta. ¶ Ad hoc qđ querit vtrum qui resistit potestati peccandi dei ordinationi resistit: ¶ Respondet origenes super predictum locum. Ro. xiij. potestas perſequendi bonos sit a deo. Ad hoc inquit breuiter respondem⁹. q̃ nemo

In contrariũ Anſel.

Tertium.

Querit q̃ resistit potestati peccãdi ꝛc.

Utrũ eadem sit potẽtia benefaciendi ⁊ malefaciendi ꝛc.

Ad secundũ.

Et ad rationem anſel. in contrarium.

Ad tertium.

Ad queſtio.

Reſpon ſio.

Membrum tertium.

Utrum a deo fluxerit omnis potentia ꝓsidendi.

Ertio queritur. vtrum a deo fluxerit omnis potentia ꝓsidendi. Circa quod sic obijcitur dominium ⁊ seruitus conuertuntur quia correlatiua sunt: sed seruitus habet originem ex peccato ergo ⁊ dominatio. ꝓbatio medie Augusti. xix. de ciui. dei. Nullus natura in qua deus hominem condidit: seruus est hominis aut peccati: sed principium seruitutis peccatum est. ¶ Item ibidem dicitur. conditio seruitutis ure intelligitur in potentia peccatorum. ¶ Cõtra. omnis potestas a deo Ro. xiij. sed potestas est dominium. ergo est a deo. ¶ Solutio. dominium et seruitus in effectu ex peccato sunt tanq̃ ex causa meritoria. potestas vero dominandi a deo est tã q̃ a causa conferente. vnde non est inconueniens idem habere diuersa principia diuersis respectibus: sed de hoc plenius inquiretur in tractato de legibus ⁊ preceptis.

Inſoppoſitũ. Argumentũ

Reſpon ſio ⁊ ſolu.

Membrum quartum.

Querit ꝺ potentia ꝓsidendi q̃ ẽ angeli ad angelum.

Uarto queritur de potentia ꝓsidẽdi q̃ est angeli ad angelũ. Ad quod sic gre. vbi non deliquimus: oẽs pares sumus. nõ sic ẽ in angelis: sunt enim ibi throni ⁊ dominationes. Queritur ergo vnde est hoc q̃ in natura humana non sunt ordines sicut in angelis. Et videtur q̃ in hominibus sit ordo a natura. si enim hõ stetisset vnus fuisset perspicacior alio. ergo in eis est ordo a natura. ¶ Item videt q̃ dominatio nõ debeat ordo esse in angelis. ordo enim non cessabit: sed dominatio cessabit ergo dominatio non debet esse ordo. ꝓbatio medie. in omnibus euacuabitur omnis principatus et omnis potestas. sicut dicitur

Pümum obiectum.

Secundum.

q̃ nemo est qui nesciat q̃ visus nobis a deo donatus est ⁊ auditus ⁊ alij sensus: tamen in potestate nostra est vt sic vel sic eis vtamur. sic igitur huiusmodi potestas, a deo est: sed abusus non. ſm hoc dicimus. q̃ resistere potestati q̃ scilicet non sit potestas est resistere dei ordinationi: sed resistere potẽtie hec ne scz exeat in actum hunc malum vel in abusum: bonum est. nec contra dei ordinationem: ꝛz potius conformare se ordinationi ⁊ voluntati diuine. Unde origẽ. cuz dicitur qui potestati dei resistit ꝛc. hoc non intelligitur de potestatibus que persecutionem inferunt, ipsis fidelibus. Similiter ambro. ⁊ grego. ordinatio potestatis a deo est: sed abusus a malo. ¶ Ad hoc quod dicitur vtrum sit eadẽ potentia benefaciendi ⁊ malefaciendi. dicenduz q̃ eadem potentia est. ⁊ hec est potẽtia li. ar. sed q̃ hec potentia est ad benefaciendum hoc habet a natura q̃ verum est ad malefaciendum: hoc habet ex defectu. ¶ Ad primum obiectum dicenduz. q̃ diuersitas cause non attenditur q̃ tum ad potentiam ꝛz q̃ tum ad exitum potentie in actum. Quod enim hec potentia exit in actum bonum hoc a beneplacito dei est. Quod vero in actum malum, hoc ex iudicio dei est. ¶ Ad illud quod obijcitur. q̃ motus sunt contrarij ⁊ ita potentie contrarie. dicenduz q̃ etiam intelligitur de potentijs naturalibus q̃ ita determinate sunt ad vnum q̃ non possunt ad alterum. vt leue sursum graue deorsum: sed sic non est de rationalibus potentijs in quibus sunt motus voluntarij. que cum sint ad contraria vt bonum faciẽdum ⁊ malum. non propter hoc dicuntur contrarie potentie: sed potius contrariorum.

Ad questi. Utrũ eadem sit potentia benefaciendi ⁊ malefaciendi ꝛc. Sol. ad obiectio. eiusdem

Ad secundã.

Membrum quintum.

Querit ꝺ potentia ꝓsidẽdi q̃ ẽ hois ad animalia.

Uinto querit de potẽtia ꝓsidẽdi q̃ est hominis ad aĩalia. Ad qđ sic dominari omni creature iferiori dignitas est ergo hec dignitas magis debẽt dari angelo q̃ homini cũ angelus sit dignior creatura. q̃ aũt debeat homini habeat geñ. j. vbi dr. vt presit piscibus maris ꝛc. ¶ Si dicat q̃ ptãs dominãdi creaturis data est homini qꝛ homo habet indigẽtiã de ipsis Contra indigna est in homine ex parte illa qua est defectus. in ipso scilicet ex parte corporis. sed potestas inest illi ex parte illa qua est perfectio scilicet ex parte anime. Geñ. j. faciamus hominẽ ad imaginẽ et similitudinẽ ꝛc. vt presit piscibus ꝛc. Hec autez imago ex parte anime attenditur non ex parte corporis: ergo cum potestas dominandi insit alicui. ratione illa qua est perfectius et nobilius. non erit indigna in homine causa dominandi aliis creaturis. ¶ Item dominium illud determinatur gen. j. cum dicitur presit piscibus ꝛc. Geñ. ix. Terror videtur super cũcta animantia. queritur ad quid vel qua ratione date sunt homini ille due potestates: vel ista geminata dominandi potestas. ¶ Reſpondeo dominari dicitur aliquid alicui in q̃tum timetur ab illo. vel in q̃tum regit ab illo. primo mõ collata est homini soli potestas dominãdi sup creaturã sensibilẽ. Unde geñ. ix. fit terror vester sup cũcta animantia terre. hinc est q̃ timor incutiet animalibus ex hominis aspectu. ad hoc autẽ q̃ incutiat timor creature sensibili necessarium est aspectus rei similis. s. creature sensibilis. vt patet in leone qui suo aspectu timorẽ incutit minoribus animalibus. homo vero a leone et ab alijs animalibus oĩnibus timet. Hãc aũt similitudinẽ. i. sensibilitatẽ qua alijs creaturis icuteret timorẽ nõ est reperire in angelo: et ideo nõ dr ei data tã dominiũ. sup alias inferiores creaturas ꝛz datũ est homini rõne sensibilitatis quo assimilat alijs sensibilibus creaturis Scõdo modo datũ est angelis vnde nũe. xxij. Uenit dñs ad balaã gl. origenis versus finẽ. opus est mũdo etiã angelis qui sunt sup bestias et presunt animaliũ necessitati virgultorũ plantationũq; et ceterorũ incremẽtis. et qui ꝓsunt operibus sanctis. qui eterne lucis intellectũ ⁊ occultorũ dei agnitionẽ ⁊ rerũ diuinarũ scientiã doceãt ¶ Quod aũt querit quare bis collata est homini hec potestas dicẽdũ q̃ duo sunt in ipo homine. scz

Reſpon ſio.

Q. quare bis est hoi collata potestas.

natura ꝛ ratio. Ratione igit nature dictū est ei genesis primo. presit piscib⁹ maris ꝛc. ex pte vo rōnis dictū est ei geñ. ix. terroꝛ ꝛ tremor vester sit sup cuncta animātia ꝛc. i. super oēs irrationabiliter ꝛ more animaliū viuētes. Primo igit collatū est dominium rōne nature. Scdō vo eo ꝙ rōnabiliter viuit.

Membrum tertium.

De potentia creature corporee sup incorporeā creaturam. Obiectio.

SErto querit de potētia q̄ est creature corporee sup icorporeas. Querit ergo vtrū corporee creature hēant potētiā sup incorporeas: vel ecōuerso: ꝛ videt ꝙ creature corporee habeāt ptātes sup incorporeas. ꝝ ꝙ dicit Rabi moyses ꝛ alij pphete de q̄busdā aīalibus que fuūt ex putrefactiōe. dicūt eīm. ꝙ p ptātes semētinā q̄ est in corpib⁹ supcelestib⁹ fiūt hmōi aīalia. sic igit corpa supcelestia ptātes hūt aīando aliqua corpa. ꝛ ꝝ hoc hūt ptātes sup aīas vt videt. ¶ Cōtra. Aug. viij. sup geñ. ad līaz. dei puidentia regens atq; ministrās vniuersaz creaturā subdidit pmit⁹ oia sibi deinde creaturā corporalez spūalī. irrationalem rationali mediantiorē valētioꝛi. De hoc etiā habeꝫ in eodē. xij. ¶ Mō ꝓcedim⁹. Ad illō q̄ obijcit de ptāte corporū celestiū respectu aīaliū q̄ fiunt ex putrefactiōe. dicendū est. ꝙ per ipa corpora celestia solūmō fit pparatio ꝛ postmodū a deo dat ipsa forma scz aīa sensibilis. nec est ipa forma infusa sed imēssa. Est enim inseparabilis: si autem esset infusa esset seperabilis.

Augustinus

Ad obiectionem.

Queritur etiam inci §.j.

Responsio. Utrū substātia spūalis hēat ptātez super oēz substātiā corporalē. ꝛ pro q̄rit de lucifero. vtrū scz hēat hāc potētiā: Et videt ꝙ sic. Job. xlj. Nō ē potestas sup terrā q̄ possit ei cōparari. Et de lucifero. ergo eius ptās excedit oēz ptātez inferiorē. ¶ Item greg. ꝛ si bitudinē perdidit. tn magnitudinē nature nō amisit q̄ oia hūana superat: ¶ Itē hoc pbat de bonis āgelis. ꝙ scz habeāt hāc potētiā super creaturā corporalez. aug. super geñ. ad līaz. ¶ Angelis sublimib⁹ deo fruētib⁹ subdita ē ois creatura corporea. ois irratōnabil vita. ois volūtas infirma vel prava: ergo ꝛc. ¶ Cōtra. vī ꝙ hec ptās tm̄ sit data ꝛpō hoī. Math. vlt. data ē mihi ois ptās in celo et in terra. nō ergo āgelis bonis ꝛ malis. ¶ Itē ābro. super illō luc. lij. Dīa tibi dabo ꝛc. oīa ad tps sibi cē permissa nō ambigit. qz q̄ permisit: ordinauit. nec ptās mala ēt is q̄ male vtit ptāte. Sz hoc vī ꝙ malus angel⁹ nō habeat ptātez super inferiorē creaturā: sz ei permittat ad tps dñari. ¶ Solutio. dicēdus est. ꝙ mali angeli nullā hūt potētiā nisi solū quando eis ꝓmittit. coartata est enī eoꝝ potētia. qō bñ app aruit math. viij. Ubi petierūt a ꝛpō vt mitteret eos ī gregē porcoꝝ. gl. sup illū locū. mihil pōt dyabol⁹ nisi pmissus: sz nō ēt a de bonis angelis. aug. sup geñ. ad litteraꝫ hoc de subdit; vl cū subdit; creaturis agūt qz nec ordo possit in ob⁹ iubēte illo cui subiecta sunt oīa. accipiūt eīm ꝓio in btā trinitate ꝝ ꝙ postea operant in creaturis. Quō aūt coartata est vel limitata potētia maloꝝ. determinat aug. et ab ipso accipit Hugo de sancto victo. dicēs: moderatur deus quattuoꝛ modis operationes malorum termino naturaliter collate potestatis. miraculo mirabiliter illate passionis. obstaculo ꝓtradi cētis occulte difficultatis. vñ Exodi. viij. digit⁹ dei est hic: ꝛ iudicio operātis intrinsecus dispositiōis. ꝛpō autem homini data est potestas oīno libera. nullaten⁹ coartata. nō in terra tm̄: sz etiā in celis super alios hoīes ꝛ alias creaturas. hoc est q̄ ipe dicit math. vlt. data est mihi omnis potestas.

Augustinus

Responsio.

Questio.xxiij.de scientia dei.

Diuuante gratia saluatoris. pō inquisitionē de potētia. inquirendū ē de scientia diuina in hūc modū. Prio quid sit ꝝ rationem intelligentia. Secūdo per q̄d sciat Tertio cuius sit. Quarto quomodo sit.

Quid sit scia diuina ꝝ rationē intelligētie.

Membrum primum.

Utruz aliq̄d cōnotet ꝓter rationē essentie in scientia. Argumentū ꝓbans q̄ sic primum. Secundum. Tertium.

QIrca primū querit quid sit sciētia diuina ꝝ rationē intelligētie. Ad q̄d sic ꝓcedit aug. in li. de trini. Scia est ipsa sapientia. sapiētia idē q̄ ipsa essentia. q; in illa trinitate nō est aliud sapere q̄ esse: ergo scientia nature nihil aliud est q̄ ipsa diuina essentia. Ducrit ergo. vtrū aliq̄d cōnoteꝫ ꝓter rationē essentie in scia. Et videt ꝙ sic: dicit eīm hugo de sctō victo. scia que de nullo est: ꝛ ipsa nulla est. ois ergo scia de aliquo ē. quia si nihil esset de quo scia esset. scia nulla esset: ergo in omni sciētia ꝙ notat respectus ad scibile. ¶ Item scientia est assimilatio intellect⁹ ad rē scitā. si ergo assimilatio ꝙ notat respectū sibi ꝛ sciētia. cōnotabit. ¶ Itē hugo de sancto victo. scientia ē ex istentiū. pscientia autē ꝛpō ꝛc. ergo scia dic respectuz ad res exīstes sicut pscientia ad res futuras. ¶ Cōtra. in. j. senten. xxxv. di. dicit: si nulla essent futura. nulla esset pscientia: esset tamen in deo scia: sed si res non essent future: nō esset dicere respectū ad creaturā: ergo in scientia nō requirit respect⁹ ad creaturā. ¶ Item cū dicit de⁹ scire se: dicit diuina scia. non tamē ꝙ notat respect⁹ ad creaturā: ergo virtute significationis nois scie nō importat respect⁹ ad creaturā. ¶ Itē ad idē dyo. in li. de diuinis nominibus. diuia sapiētia cognoscēs seipaz: cognoscit oīa. nō igit alio modo cognoscit ꝛ scit ꝙ ꝙ seipsam: sed cum dico cognoscit se siue scit: nō ꝙ notat respectus ad creaturā: ergo nec scit cū dr scit res. ¶ Ad hoc potest responderi ꝙ scire quādoq; dr absolute. ꝛ tunc non connotat respectus. ꝛ qñq; dr respective cū determinatione: sed hoc dupliciter. qz qñq; cū determinatione eiusdem respectu sui: ꝛ sic nō importat respectus quandoq; vero respectu diuersi ꝛ sic importat respectus. ꝛ hoc dupliciter. s. q̄si in actu vel quasi in habitu. ¶ Sed contra. deus dicitur scire se. scire creaturam. aut ergo vnuocc: aut equiuoce. Si vnuoce: ergo vna est ratio intelligentie vtrobiq;. si ergo nō connotatur respectus cū dicit scit se. nec similiter cōnotatur cum dicit scit creaturas. Si equiuoce ergo alia ratione scit se ꝛ creaturas. Cōtra. sciendo se scit creaturas vt dicit dyo. ergo nō alia rōe scit se q̄ creaturas ergo eadē. ¶ Itē obijcit ꝛtra hoc q̄d dr: cum dicit de⁹ scit creaturas ꝙ notat respect⁹. cū dico de⁹ scit absolute: nō ꝙ notat respect⁹ aliq̄s si ergo nō cōnotat hic respect⁹ aliquis: ergo sciētia de ꝟtute nominis nihil cōnotat. ¶ Hoc iterū videt. Est enī cōsiderare nomen diuinum in se: ꝛ in coordinatione. si nomen aliquod nil cōnotatur in se: nec de virtute nominis aliq̄d ꝙ notat in coordinationē. ꝓz autē ꝙ in oīb⁹ nominib⁹ diuinis ꝙ notātib⁹ est ꝙ notatio etiā extra coordinationē. vt patet in hoc nomie creator ꝛ dñs. ꝛ hmōi. ꝛ sic de singulis. si ergo hoc ꝟbū scit: extra coordinationē nihil ꝙ notat: nec in coordinatione connotabit quātum est de ꝟtute significationis nominis. ¶ Itē obijcit ꝛtra hoc q̄d dicitur. ꝙ nihil ꝙ notatur cū dicitur deus scit se. ꝛ pbatur ꝙ ꝙ notat respectus sed nō ad creaturam. nam cum dicit scientia: intelligitur essentia. aut igit additur aliq̄d supra essentiā in ratione intelligētie cū dicitur

Deus scit se.

Obiectio.

Deus scit se. Obijcitur.

Obiectio cōtra hoc q̄d dicitur ē scit se ꝛc.

dicitur scia. aut nō. Et ꝙ stat q̄ sic. q; scientia est assimilatio intellectus ad rem scitam sicut dicit hylarius. Similitudo nō sibi est. immo similitudo semper dicit ꝙuenientiā alicuoꝝ in aliquo vno. vbi ergo ē similitudo ē: ꝛ respect⁹ pluralitatis. ergo cū intelligit scia: intelligitur respectus p quē ꝓbat pluralitas ꝓsonarū. q̄ uis ergo diuina scia dicatur ad se. vt cum dicit deus scit se: tamē ꝙ notatur respect⁹ personarū. quia cōnotatur similitudo vel assimilatio. Sed querit vlterius si ista similitudo itelligit vt exemplar ꝝ ꝙ dicit ꝙ diuina sciētia nihil aliud est q̄ diuina essentia signata vt exemplar. Si hoc: cōtra scientia nō est causa rerū. quia scientia dei ē malorum: non tamen est causa malorum deus. sed exemplar est causa formalis: deus enim est causa formalis exemplaris: ergo scientia non dicit diuinam essentiam vt exemplar. ¶ Item exemplar non ē rerum non existentium. sed scientia est rerum nō existentium. ergo non sunt idem scientia ꝛ exemplar. ¶ Item queritur quare diuersimode nominetur diuina scientia vt patet. xxxv. di. j. lib. senten. Nomina tur enim scientia. sapientia. prescientia. dispositio. prouidentia. predestinatio. Uidetur enim ꝙ pluribus modis deberet nominari. nam sicut predestinatio est prescientia saluandorum. sic reprobatio est prescientia damnādorum. sicut ergo predestinatio dicitur differentia scientie: sic debet dici reprobatio. ¶ Item quare non: dicitur scientia memoria preteritorum. sicut prescientia futurorum: cum ita sciantur ab ipso preterita sicut futura. ¶ Respō sio. nomen scientie significat diuinam essentiaz principaliter. non tamen significat diuinam essentiam vt essentiam: sed vt habitum. Scientia enim in nobis est habitus ad cognoscendum: sicut virtus est habitus ad operandum. Est autem nihil aliud sciētia siue iste habitus q̄ assimilatio intellect⁹ ad rē. sed similitudo potest esse in actu vel in habitu sicut patet. posito ꝙ nullus esset color. ꝛ ꝙ lux haberet similitudinē omnium colorum: lux haberet similitudinem ad omnes colores in habitu. Similiter remotis scibilibus. scientia que est sicut lux: habet similitudinem ad illa in habitu sed non in actu. Dicēdū ergo ē. ꝙ ē similitudo i actu. ꝛ ē similitudo in habitu. Itē ē similitudo ad res. ꝛē similitudo a reb⁹ similitudo ad res vt patet in arte. Itē ē similitudo rei penes intellectum speculatiuum. ꝛ similitudo rei penes intellectum practicum. que si comparetur ad opus dicitur ars. Scientia ergo dei loquendo ꝝ nos: dicit similitudinē speculatiuā. nō a nobis sed ad res. in habitu nō in actu. ad se autē in actu. Dico autem scire in actu: quando intelligit res exīstentes in actu siue in natura propria: nō solū in causa. in habitu: quando intelligitur in suo exemplari vel in arte. Similitudo ergo speculatiua dicit vt ostendatur ꝙ prima intentio scientie nō est vt intentio artis in q̄ tum huiusmodi vel templaris vel virtutis: quia est bonoꝝ vel malorum. Ad res vō dicitur non ꝝ dependentiam: sed ꝝ causaz. vt separetur ab humana scientia que accepit a reb⁹. vñ dyonisius de diuinis nominib⁹. non ex entib⁹ entia dicens nouit diuinus intellect⁹: sed ex ipso: in ipso ꝝ causam omnium noticiam ꝛ scientiam pcēcepit. Ad res vō dicit in habitu. quia sicut dicit hugo de sanc. victo. An dicemus qz oīa in creatore ab eterno increata fuerunt. que ab ipso temporaliter creata sunt ꝛ illic sciebātur vbi habebātur. ꝛ eo modo sciebantur quo habebantur. ꝛ non cognouit aliquid extra se deus qui oīa habebat in se. Ad se vō in actu dicitur. qz semp est in actu sibi presens. ¶ Ad illud ergo hugonis quo obijcit ꝙ scientia est de ali

Utrū ꝓnoteꝫ respect⁹ ꝙsonarū cū ꝺr deus scit se.

Utrū nomie scie intelligit⁹ ratio exē plaris.

Quare diuersimode noīe tur diuina scientia.

Quare inter becuō noīeꝫ reprobatio.

Quare nō dicitur memoria peccatorum.

Responsio.

Similitudo.

Solu. ad argumentum primum.

quo. Dicendū est ꝙ quātū est de nomine scientie non dicit respectum ad creaturas in actu sed in habitu. sed cum dicitur scit creaturas. quasi reducit respectus ab habitu in actum tunc enim dicit respectum in actu. ¶ Ad illud quo obijcitur. ꝙ scientia est existentiū. Dicendū. ꝙ existentia intelliguntur vel in sua natura vel in causa. Itē in causa intelliguntur vel vt in potentia causevel vt in dispositione sue cause. Cum ergo dicitur scientia est existentia: debet accipi existētiū in potētia cause sicut dicit hugo. ¶ Similiter dicēdū ꝙ assimilatio in habitu debet intelligi non in actu cū dicitur scientia vel vt assimilatio intellectus ad rē. ¶ Itē ad illud cum dicit. deus scit se nō cōnotat respectus aliqs. Rsi. verū est nō cōnotatur respect⁹ in actu: sz signatur diuina essentia vt similitudo. Ipsa autē diuina natura de sua potestate habet similitudinē. nō que fit a creaturis: sed magis ad creaturas etiam si nulla sit creatura. vnde etiam cōnotat respectus in habitu. Cōceditur ergo ꝙ eadē ratiōe de⁹ scit se. ꝛ scit creaturam sed tamen cū dicitur deus scit se: cōnotatur respectus in habitu. cum dicitur scit creaturā in actu. ¶ Ad illud quo queritur. vtrum noteture respectus personarum cum dicitur deus scit se. Dicendum ꝙ quidam dixerunt ꝙ non: immo abstractis personis esset dicere de⁹ scit se intelligit se: memimt se. tamen cum dicitur deus scit se: intelligitur diuina essentia vt similitudo. nec est diuersitas nisi secundum rationem intelligentie. Uel dicendum vt a quibusdam dicitur secundum Anselmuz. qō facit ad fidem ꝙ ipsa sciētia que est similitudo signi ficat essentiam ꝛ cōnotat pluralitatem personarū quia similitudo pluriuz est vnde Anselmus in pro solog. in hoc ꝙ summus spiritus intelligit se. pater generat alius generatur. quia intelligere se ponit similitudinem habere apud se. ꝛ ita ponitur relatio vnius ꝛ alterius: qui tamen sint per omnia similes id est eadem essentia. ¶ Ad illud quod queritur vtrum nomine scientie intelligitur ratio exemplaris: Respon sio: est sciētia simplicis noticie siue speculatiua: et est scientia practica siue cum approbatione primo modo non dicit scientia rationem exēplaris: sed secundo modo. ¶ Ad illud quod queritur de distinctione illorum vocabulorum quibus nominatur diuina scientia dixerunt quidam ꝙ diuina intelligentia potest considerari secundum ꝙ abstrahitur respectus a rebus que sunt sub tēpore aut secundum ꝙ respicit res que sunt sub tempore. ꝝ ꝙ respicit res abstrahendo respectū a conditione tēporis: sic dicitur sapiētia ꝛ sciētia. ꝝ vero ꝙ respicit res sub conditione tēporis sic est prescientia dispositio predestinatio ꝛc. Differentia autē ē inter sapientiam ꝛ scientiam. nā est considerare ipsaz causam: ꝛ ꝝ hoc dicitur sapientia. vel effectū i causa: sic dicitur scientia. qz scientia est cōprehensio rei per causaz. Itē ꝝ ꝙ diuina intelligeuntia cōsiderat res sub conditione tēporis est differentia. qz aut respicit bonū aut malū cōmuniter ꝛ sic est prescientia. aut bonū tātū: ꝝ hoc multipliciter. Raz q̄dā respiciūt bona tam nature: ꝙ gratie: quedā bonuz gratie tātū. bonū aūt nature est dupliciter aut in fieri aut in facto esse. si in fieri sic est dispositio si in facto eē: sic ē puidētia bonū vero gratie respicit predestinatio. Uel aliter ꝝ ꝙ dicit: Hugo de sctō victore in sententijs suis. Diuina aūt sciētia ꝛ sapientia vocat ꝛ pscientia ꝛ dispositio ꝛ predestinatio ꝛ prouidentia. scientia existentiū. prescientia futurorū. dispositio facti dorū. predestinatio saluādorum

Ad tertium.

Ad secundū.

Ad id qō obijcit ꝛtra hoc cum ꝺr deus scit se.

Ratio. vtruz ꝓnoteꝫ respectus personarum ꝛc.

Differentia inter sapientiā ꝛ sciētiaz.

Aliter.

Rsp̄ōsio de reprobatioe.

¶ Mō vero q̄rit quare inter hec nō nominet reprobatio: dōm ꝙ nihil addit supra vl vltra. Rā i intel

lectu reprobationis nō ſunt niſi duo. pſciētia inītatis ꝛ pparatio potētie in diſpoſitiōe. ſed p̄deſtinatio addit qꝫ dicit reſpectū ad bonū gratie. ¶ Ad illud quod obijcit quare nō dicitur memoria p̄teritorum ſicut p̄ſciētia futurorū dicendū q̄ hoc fit. ne videaꝫ q̄ res anteceſſiſſent diuinam ſcientiam.

Reſponſio ō memoria.

Membrum ſecundum.

Querit p q̄d ſciat ſcientia diuina.

SEcundo querit p q̄d ſciat ſcia dei. Et primo querit vtrū deus ſciat res p ſe vel per aliud. Sc̄o vtrū per cauſam vel nō cauſam. Tertio vtrum per vnum vel per multa. Quarto vtrum per exemplar.

Articulus primus.

Utrum deus ſciat res p ſe vel per aliud

AD primū ſic procedit. ⁊ pbat q̄ p ſe ſciat. qꝫ intelligibile eſt pfectio intellect⁹. ſi ergo illō p qō intelligim⁹ eſt principiū pfectionis: ſi deꝰ itelligeret p aliō q̄ p ſe. illō eſſet pfectio ſui intellect⁹. ſꝫ impoſſibile eſt q̄ habeat pfectionē extra ergo. nō pōt intelligere p aliō q̄ p ſe. ¶ Itē pfect⁹ ⁊ nobil⁹ eſt agere q̄ intelligere p ſe q̄ p aliō. qō aūt nobil⁹ eſt: deo tribuēdū eſt.

In oppoſitū argumentū.

¶ Item ſi intelligeret res p ipſas res: vilesceret ei⁹ intellectus. qꝫ res eſſet pfectio intellectus ei⁹. ſꝫ nō pōt vilescere intellect⁹ ei⁹. ergo ⁊c. ¶ Itē dyonſ. in li. de diuinis nominib⁹. deꝰ cognoſcēdo ſe cognoſcit oīa. cognoſcit ergo nō p aliō. ¶ Cōtra. deus dr opari ⁊ ſcire. ⁊ vtrūq; dr reſpectu creature. qꝫ operatur ⁊ ſcit creaturas. ſi ergo nō incōuenienter dr deus opat p creaturā: eodē mō nō incōuenienter dr deus ſcit p creaturā: vel dicaꝫ rō quare dicaꝫ opari p aliō et nō ſcire p aliud. ¶ Niſi o ſm dyonſ. in li. de diuinis nominib⁹. deꝰ ſcit oīa tāq̄ in ſe entia: ⁊ in ſe p̄ ſubſtitētia: ⁊ nō ex entib⁹ accipit ſciaz ipſoꝝ. ¶ Ad illud ergo qō obijcit dicendū. q̄ differt actio que ſignificatur per ſcire: ab actione que ſignificaꝫ p opari. vt patet in aīa. Anima eīm ſcit. aīa opatur. cū aūt dicit aīa opari: ſignificaꝫ motus ab aīa. cū nō dr ſcire: dr motus ad aīam. Similiter in deo cū dr deus opari: ſignificaꝫ motus ab ipſo. cū aūt dr ſcire: dr vt motus ad ipſum. hec aūt p̄poſitio p: dicit rōem principij quaſi medij. ſicut cū dr pcutio p baculū. ſicut ex vel a dicit rōem primi principij. vñ cū dr ab artifice fit dom⁹ p ſecurim: ab dicit primū principiū p rationē principij quaſi medij. vbi ergo ſignificat actio trāſiēs ab ipſo ſupra creaturā. q̄. ſ. dicit motū ab ipſo: bñ recipit hec p̄poſitio p. quaſi media. ita vt deꝰ ſit in rōe principij. medij ⁊ p̄mi: p nō dicit rōez principij quaſi medij. vt cū dr deus facit domū p artificem. Ubi nō ſignificat motus ad ipſum: nō dr recipi hec p̄poſitio p. vñ cū p hoc vbū ſcire dicaꝫ motꝰ ad ipſum: nō debet recipi ibi hec p̄poſitio p. qz ſic ſeq̄retur q̄ creatura eſſet principiū reſpectu dei. qō eſt falſum. tamē pōt hec diſtingui deus opatur p creaturaz: qz ſi hec p̄poſitio p determinat verbū in opatiōe ad ſuppoſitū. vt dicat cām eius qō ſupponit per nominatiuū: falſa eſt. ⁊ eſt ſenſus. deus p creaturā eſt operās. Uel pōt determinare verbū in opatione ad accuſatiuū. ⁊ ſic nō eſt. ⁊ eſt ſenſus deus eſt opans mediāte creatura: ⁊ ſic patet ſolutio.

Reſponſio. Solu. ad oppoſitum. Argumētuz.

Per. dicit rationē principij q̄ medij. Et vel a ⁊c.

Articulus ſecundus

Utrum deus ſciat p cāz vel nō p cauſaz. Primum.

SEcundo querit vtrū deus ſciat p cāz. videtur q̄ ſic. dyonſius in li. de diuinis nominib⁹ ſm vnicā cām ſcuit oia vt ex ipo exiſtentia ⁊ in ipſo ſubſiſtentia. ergo ⁊c.

In contra.

¶ Item nobilior eſt ſcientia que eſt p cām q̄ illa q̄ nō eſt p cām: ſꝫ qō nobilius eſt: deo eſt tribuendus: ergo ſciētia ei eſt p cām. ſ. p ſe cauſaz. ¶ Cōtra. deꝰ ſcit mala nō tamē eſt cauſa malorū. nō ergo quecūq; ſcit: ſcit per cām. quia omnia que ſcit per cauſaz: ſcit per ſe cām. ſed mala nō ſcit per ſe cauſaz ergo ⁊c

Secundum.

¶ Item ipſe ſcit non entia. ſed que non ſunt exiſtētia nō habēt cauſam: vt ea que preterierunt ⁊ multa contingentia que non erunt. ergo non ſcit quicquid ſcit per cauſam. ¶ Reſponſio ſm dyonſium in li. de diuinis nominibus. ſi ſm vnam cauſaz deꝰ omnibus entibus eſſe impartit: ſm eandez cauſaz ſingularem qua agnoſcit omnia tanq̄ in ſe entia ⁊ in ſe preſubſiſtentia: ⁊ non ex entibus accipiet ſcientiam eorum. Secundum hoc dicendum: q̄ eſt conſiderare id quod eſt cauſa: ⁊ eſt conſiderare cauſam in ratione cauſe. deus autem eſt cauſa omnium: poteſt ergo conſiderari deus velut id quod eſt cauſa: vel in ratione cauſe: ſi conſideratur ipſe qui eſt cauſa: omnia ſcit per cauſaz. quia omnia ſcit per ſe. qui eſt cauſa omnium non autem ſcit. omnia in ratione cauſe. Nam vbi intelligens ⁊ intellectum ſunt idem: non eſt neceſſarium medium cauſa: vt ptz cū anima intelligit: ſe non intelligit ſe per cauſaz. Itez vbi intellectum non habet cauſam: non oportet illud intelligi per cauſam. Ubi ergo intellectum eſt diuerſum ⁊ habet cauſam. Ueruz eſt q̄ ſcire eſt cauſas cognoſcere. ¶ Similiter illō intelligendū illō nobiliōr eſt ſcientia per cauſam. verum eſt vbi intellectum habet cauſam. ſed vbi non eſt cauſa. illō verius ſcitur ſine cauſa q̄ aliud per cauſam. ¶ Itē ad illud quod obijcit q̄ mala non ſciuntur per cauſaz dicendum q̄ illud quod per ſe verum eſt q̄ mala non ſciuntur per cauſam: tamen per accidens verū eſt. q̄ mala nō ſciuntur per cauſam ſcilicet nō p̄priam: ſed per cauſam bonorum. vt dicetur infra.

Ad primum. Solutio. Ad ſecundū. Ad tertium. Ad quartum

¶ Ad illud quo obijcitur de his que nō ſunt q̄ nō habent cauſam. dicendum q̄ habrnt cauſam in potentia ſed non in actu deus enim eſt cauſa potens creare que non ſunt. actu vero creans ſolum ea que ſunt. ¶ Ad illō quod obijcitur. q̄ ſcit ſe nō per cauſam in ratione cauſe: cognoſcit tamen ſe per ſe qui eſt cauſa.

Articulus tertius.

Utrum deus cognoſcat p vnū vel p plura. Et multa. In oppoſitū. primum.

TErtio querit vtrū cognoſcat p vnū vel plura. Quod p multa videtur in li. lxxxiij. q̄ſtionum. nihil aliō eſt res eſſe in deo: niſi ſcientia q̄ rationes rerum eſſe in dei ſcientia. ſed vt dicit ipſe in eodem. oīa vel ſingula ſunt creata proprijs rationibus. Alia enim ratiōe eſt homo: alia eſt equus ergo ſingula proprias habent rationes. ſed ipſe ſcit per rationes. ergo ſcit per multa.

Secundum.

¶ Item ens ſm omnem differentiam habet ſe in deo. ſed differentie entis ſunt in deo vnum ⁊ multa: ergo ibi eſt exemplar vnitatis ⁊ multitudinis. ergo ſicut cognoſcet vnum per vnum exemplar: ita multa per multa exemplaria.

Tertium.

¶ Item aut cognoſcit vnum per vnum. aut vnum per multa. ſi p multa: habeo propoſitum. ſi per vnum: ergo cuz cognoſcat omnia. per modum ſuum. in ipſo autē ſunt omnia vnum: ergo non cognoſcit niſi vnum.

In contrariū

¶ Contra dyonſius in de diuinis nominibus. in tota omnium id eſt perfecta omnium cauſa. oēs nature ſingulorum ſunt cōiolute per vnā incōfuſam vnitatē et ponit exemplū de vnitate ⁊ cētro. ergo per vnitatem vnā cognoſcuntur omnes nature ſingulorū.

¶ Item in li. de diuinis nominibus. cognoſcit vniuerſaliter multa vno. dicit enim ſic diuina ſapientia cognoſcens ſeipſam cognoſcit omnia ⁊ vniuerſaliter multa vno.

Reſponſio.

¶ Reſponſio. cognoſcit omnia ſeipſo: ⁊ cognoſcit omnia per vnum. ⁊ ratio huius eſt. quia perfectꝰ eſt cognoſcere multa ⁊ vnū vno: q̄ multa q̄ multa ⁊ vnū per vnū. ⁊ quod eſt pfectꝰ: eſt deo tribuēdū. cognoſcit ergo vnū ⁊ multa pvnū. Et eſt exemplū in vnitate. deꝰ eīm intellectꝰ vnitati intellectꝰ inquā ſue eſſentie ⁊ ſue vtutis ⁊ ſui reſpectus ſimiliter ⁊ centro ſed ſic: vnitas intelligēdo ſe intelligeret vnitatē ⁊ etiā ſuā vtutē. ⁊ cuz vtus ſua ſit q̄ ex eius multiplicatiōe ſurgit oīs numer⁹. ipa intelligēdo ſuā virtutē intelligeret oēm numeruz. Similiter deꝰ intelligēdo ſe: oīa intelligit. eodē mō patet in centro. ſi intelligeret ſe ⁊ ſuā virtutē: vno ſimplici intellectu intelligeret infinitas lineas q̄ poſſunt duci ab ipſo. ¶ Mō ergo obijcit. q̄ propria ſingula pprijs rationib⁹ creata ſunt. Dicendū q̄ hec argumētatio nō valet. multe ſunt ratiōes: ⁊ per rationes cognoſcit: ergo per multa cognoſcit. nā rōnes ⁊ multe ſunt ⁊ vna. rō eīm hz cōparationē ad illud cui⁹ eſt: ⁊ ad alia reſpectu quoꝝ eſt. In cōparatione aūt ad illa quoꝝ eſt: rōnes multe ſunt: ſꝫ in cōparatiōe ad illud cui⁹ eſt: vna eſt tm̄. ſicut ptz in reſpectu puncti ad lineas. reſpect⁹ eīm puncti ſm q̄ punct⁹ vn⁹ eſt ⁊ ſimplex. in cōparatiōe ad plures lineas multi ſunt. Eſt ergo ſophiſma accidētis in argumentatiōe illa. nā hz q̄ per illa cognoſcit nō ſunt multe rationes ſꝫ vna tm̄. ¶ Ad aliud dicendum. q̄ deus ſe vno cognoſcit vnū: ⁊ multa. vnum aūt eſt exemplar vnitatis ⁊ multitudinis ſed vnū ſm actuz conſideratū eſt exēplar vnitatis: vnū ꝓ ſideratū ſm potentiā eſt exemplar multitudinis. ¶ Ad aliud quo arguitur q̄ cognoſcit ſm q̄ ſunt in ipſo. ſꝫ ſm q̄ ſunt in ipſo ſunt vnum: ergo non cognoſcit niſi vnū. Dicendū q̄ nō valet ſed deberet inferri. ergo non cognoſcit niſi vt vnū: nec ſequit vlterius. ergo non cognoſcit niſi vnum.

Solutio ad primum. Ad ſecundū. Ad tertium.

Articulus quartus.

Utrum diuina ſciētia ſit per exēplar. Auguſtinus

QUarto querit vtrū diuina ſcientia ſit per exemplar. Ad qō ſic Augu. in li. lxxxiij. q̄ſtio. videas vel ratōes vbi eſſe arbitraduz eſt niſi in mente creatoris. Nō eīm extra poſitum quicq̄ intuebat: vt ſm id ꝓſtitueret qō cōſtituebat. cū ergo ydea non ſit aliud q̄ exēplar rei: intuetur aūt deꝰ p ydeā rem ſicut ex hac autoritate relinquit: cognoſcit igitur rē per exemplar. ¶ Itez omne agens per rationez agit per exēplar aut per ydeā rei quā habet apud ſe. ergo ⁊ deꝰ ipſe q̄ maxime per rationē agit. ſed idē eſt quo agit rē ⁊ quo cognoſcit rē: ergo p̄cognoſcit rē per ydeā. ¶ Cōtra. dyonſ. de diuinis nominibus. oīm notitiā ⁊ ſubſtātiā et ſciētiā p̄habet ⁊ p̄cōcepit. nō ſm ydeā: ergo nec bona. ergo nō cognoſcit p exemplar. ¶ Solutio ſi ydea vel exēplar diceret differēs a diuina eſſentia nullo mō diuina ſciētia eſt p exēplar vel per ydeaz. vñ in hoc errauit plato: qui poſuit tria principia. deū. ydeam: ⁊ materiā: ⁊ hoc nō intēdit beatꝰ dyonſius. Si nō ydea dicat ipſaz eſſentiā in q̄ tū eſt ars vel ſpēs ſm quā ſunt res ſm hoc eſt diuina ſciētia per ydeā. qz p ſeipſaz: q̄ eſt ars ⁊ exēplar reruz. ¶ Et ad illud qō obijcit de malis. Niſi. qz malū cognoſcit per ydeā boni in q̄ tum deficit ab illo: vt patebit infra. vñ dyo. ponit exēplū de luce q̄ ſm cauſam in ſe: tenebrarū notitiā percipit. non aliūde congnoſcēs tenebras q̄ a lucis defectu.

Solu. de malis. In contrariū Querit cui⁹ ſit diuina ſcientia.

Membrum tertium.

Querit cui⁹ ſit diuina ſciētia.

TErtio querit cui⁹ ſit diuina ſciētia. Et primo querit vtrū ſit entiū ⁊ nō entiū. Sc̄o vtrū finitoꝝ vel infinitoꝝ. Tertio vtrum malorꝝ ⁊ bonoꝝ. Quarto vtrū neceſſariorum ⁊ p̄tingentiū. Quito vtꝝ enunciabiliū. Sexto vtrum ſingulariū. Septimo vtrum oppoſitorum.

Articulus primus.

Utrū diuina ſcia ſit entiū ⁊ non entiū. Auguſtinus

AD primū ſic pceditur aug. ſup geñ. ad lit. Res ab eterno fuerūt in dei ſciētia. cū tñ. nō eēnt in ſua natura: ergo ſciētia dei ē nō entiū.

¶ Itē ambro. in li. de trinitate. ognoſcit ea q̄ nō ſunt tanq̄ ea q̄ ſunt ⁊c.

¶ Itē aug. ſup illud p̄s. Pulchritudo agri mecū eſt. glo. cū illo hz oīa futura: ⁊ ab illo non detrahunt p̄terita. ſed p̄terita non ſunt vel futura: ergo ⁊c. Q̄rit ergo qualiter ſunt in illo.

Querit qualiter p̄terita ⁊ futura ſunt ī illo.

¶ Cōtra. bugo de ſan. victo. in ſentētijs ſuis ſciētia eſt entiū vel exiſtētiū. ergo nō eſt nō entiuz.

Contra p̄mū

¶ Itē vnūquodq; ſicut ſe hz ad eſſe ſic ſe hz ad veꝝ ſed ſciētia dei ſolū eſt veroꝝ: ergo ſolū eſt eoꝝ q̄ habent eſſe. ¶ Rñ. ſm aug. ſup iob ā. Mō factū eſt: in ipſo vita erat. ponēs exēplū de archa. in ope q̄ nō ē vita. ⁊ de archa. ī mēte artificis q̄ eſt vita. ⁊ hoc mō qō factū eſt: vita eſt in deo. Scōm hoc ergo dicēdū. q̄ eſſe creature dr dupliciter in ſua natura. vel i ſua cauſa. ſciētia aūt dei nō ponit eſſe vel exiſtētiaz rei in ſumma natura: ſed in ſua cauſa. i. in ſeipo ſiue in diſpoſitiōe ſua.

Secundum. Reſponſio. Auguſtinus

¶ Mō ergo obijcit q̄ ſciētia eſt exiſtentiū. dicendū q̄ nō eſt ſenſus q̄ ſint exiſtētia in ſua natura ſolū: ſed exiſtētia in ſua cauſa. Scientia ergo dei eſt entiū ⁊ nō entiū in ſua natura. vt ptz in exemplo de artifice ⁊ domo. Artifex eīm anteq̄ faceret domū: habuit ſciētiā de domo. latitudinis. lōgitudinis. materie ⁊ forme ⁊ hinōi. ⁊ poſtmodū cum facta eſt hz eādē ſciētiā de domo quā habebat priꝰ anteq̄ fieret. ⁊ ſi deſtruaꝫ domꝰ: eandē tñ hz ſciētiā de domo. nō valet ergo domꝰ nō eſt: ergo artifex nō hz ſcientiā de domo. ſimiliter aūt ſunt res in deo ſicut domꝰ in mēte artificis. Nec vꝫ filr res nō ſunt: ergo deus nō hz ſciētiā de reb⁹.

Sol. ad rationem primaz in contrariū.

¶ Ad illō qō obijcit. q̄ vnūquodq; ſicut ſe hz ad eſſe: ſic ſe hz ad verū dicendū q̄ eſt veritas rei in natura ꝓpria: ⁊ eſt veritas rei in cauſa ſicut res ſe hz ad eſſe in natura ꝓpria: ſic ſe hz ad veritatē in natura ꝓpria. ⁊ ſicut ſe hz ad eſſe in cauſa: ſic ſe hz ad veritatē in cauſa ⁊ nō aliter

Ad ſecundū.

¶ Ad illud quo querit qualiter p̄terita ⁊ futura ſint in illo: Niſi. patet q̄ ſile in domo. quid eīm eſt aliud domus in mente artificis niſi exēplar domus vel ydea in mēte. q̄ nō variat ꝓpter p̄ſens p̄teritū ⁊ futurum: ſed ſp̄ eſt apud eū exēplar. ſil̄r apud deū manet exemplar rei ſiue ſint p̄ſentia p̄terita ſiue futura.

Reſpōſio ad queſtionem.

¶ Ad aliud quod obijcitur. q̄ deus ſcit multa que nec fuerunt nec erūt. hmōi aūt non ſunt in deo ſicut in cauſa vel ſicut in exemplari. ⁊ ita videt q̄ nō debet illa ſcire. Niſi. eſt iam patens. Nam eſt cā potens. cauſa diſponens. cauſa operans. deus aūt ſcit quedam vt cauſa potens. ⁊ ſm hoc ſcit multa que nunq̄ fuerunt vel ſunt vel erūt. Cognoſcendo eīm ſe vt potentē cauſam: cognoſcit omnia ad que pōt ſe extendere ſua potentia. vt diſponēs cognoſcit ea que ſunt vel fuerunt vel erunt. ſed per ſe cauſaz operantem cognoſcit ſolum entia: ſunt ergo illa in cauſa potente ſiue in potentia cauſe.

Ad illud deꝰ ſcit multa q̄ non ſunt ⁊c.

Articulus ſecundus.

Utrū ſciētia dei ſit finitorum vel infinitorum.

QUonſequenter querit vtrum ſcientia dei ſit infinitorum. Et videtur q̄ ſic. quia ſapientia eius ſe extendit ad ea quoruz nō eſt numerus. ꝑs. Sapientie eius non eſt numerus. ergo ſapientia eius eſt infinitoruz: ergo ⁊ ſciētia. vnde aug. xxi. de ciu. dei ſunt quidam qui in tantam prozumpunt inſaniam vt dicant deum nō omnium habere noticiam. quia infinita ſunt quod in numeris oportet concedere: ſed apud illum in-

finitorum certus est numerus: cuius sapientie nō est numerus. ¶Item infinitum est cuius quantitatem accipientibus semper est aliquid extra sumere. Infinitum etiam dicit non tot quin plura. ſz non est ponere tot scita a deo quin plura: ergo scit infinita. ¶Item scientia dei comprehendit ei⁹ potentiam. ⁊ se extendit scientia ad quecūq; se extēdit potentia: sed potentia est infinit orū. ps. magnitudinis eius non est finis: ergo ⁊ scientia. ¶Itez infinitū potentia dicitur dupliciter infinituz diuisione. vt in quātitate ꝓtinua. infinitū additione. vt in quantitate discreta. si ergo de⁹ cognoscit potētiam continui q̄ est ad diuisionē in infinitū: ⁊ potētiam discreti q̄ est ad multiplicationē in infinituz. ergo scit infinita. ⁊ ꝑ quis ista potentia, non sit reducibilio ad actum. tamē ex quo est potentia. oportet q̄ deus sciat illā ſm suam extensionē. cum non extenderit se porentia in plus q̄ scientia. ¶Item in deo non differt posse ⁊ esse. ergo idē erit scire potentia respectu diuisionis in infinitū ⁊ scire infinita. ſz scit potentiam respectu diuisionis in infinitū: ergo habet scientiam infiniti. ¶Item infinitum institutū fuit ad significandū aliquid. illud ergo fuit cōprehensibile vel non: si est comprehensibile a nobis: ergo ⁊ a deo. si non est comprehensibile: quomodo ergo est institutum. ¶Contra. scientia est existentium sicut dicit hugo in suis sententijs. existentia autem sunt finita: ergo scientia est finitorum solū. ¶Item omne quod scitur comprehenditur scientis scientia. omne autem quod comprehenditur finitur: ergo omne quod scitur a deo finitur eius scientia. ¶Item scientia dei de rebus est per ydeas. ſz ydee non sunt infinite: ergo nec scientia dei infinitorum est. Quod autem ydee vel rationes non sint infinite: ꝓbatur. quia aut tot sunt quot sunt res: aut plures. si tot: ⁊ res sunt finite. ergo ⁊ ydee. Si plures: sed ydea est exemplar ad aliquam rationē. si ergo illa res nō est futura: frustra est illa res ydea. Nec stat ergo q̄ non sunt plures. ¶Item ydea relatiue dicitur ad ydeatum. si ergo ydeata finita sunt: et ydee. ¶Responſio. cum queritur an scientia dei sit infinitorum. dicendum q̄ scientia dei est de rebus ⁊ hoc per se causam. Causa autem potest considerari vt potens operari. ⁊ sic scientia dei que est per causam est infinitorum quia ipsa potentia, causa est infinitorum. sed si consideretur causa vt disponens: sic scientia dei de rebus per se causa est finitorum. quia dispositio est finitorum. ¶Similiter ad illud quod obijcit de diuisione continui. in infinitum ⁊ ad illud q̄ scientia est existentium. verum est existentium in causa: sed res potest existere in causa dupliciter. vel in causa potente: ⁊ sic existentia sunt infinita. vel in causa disponēte: ⁊ sic existentia sunt finita. ⁊ scientia vt dictum est ꝓmodo est infinitorum secundo modo finitorum. ¶Ad illud quod obijcitur. omne quod scitur: sciētis scientia comprehenditur dicendum ſm dyon. de diuinis nominibus. Sapientia diuina seipsam cognoscens: cognoscit omnia materialia inmaterialiter. non pertite pertita: finite infinita. non valet ergo li sunt finita, in eius cognitione: q̄ sit finita simpliciter nam infinita cognoscit per finita sibi. ¶Itē ad illud quod obijcitur. q̄ scientia est per rationem, vt per ydeam. dicendum q̄ est scientia simplicis noticie que non est per rationem vel ydeam. quia illa est, etiam malorum que non habent in deo rationem vel ydeam propriam. Est iterum scientia approbationis que habet in deo rationem ⁊ ydeam. et deest finitorum. Nam cognitio eorum que debet operari: solum modo dicitur per ydeam. ¶Itē ad illud quod obijcit. q̄ infinita possunt comprehēdi scientia humana. dicendum q̄ institutio nominum est dupliciter. ⁊ quedam accipit intellect⁹: et quedam non. Quando enim nomen significat q̄d est res: ⁊ imponitur ad significandum quid de re. et hic non deficit intellectus imponentis. Quando q̄ significat nomen quid non est. ⁊ hic deficit intellectus in comprehensione. ⁊ ideo imponitur ad significandum quid non est. sicut patet in impositione diuinorum nominum. Non enim potest intellectus capere quid sit deus: ⁊ ideo imponitur nomē quod significat quid non est deus. vt immensus ⁊ huiusmodi. Similiter dicendum q̄ in impositione huius nominis infinitum: deficit intellectus in cōprehensione. ⁊ ideo impositum fuit ad significandum quod non est: nō quid esset. nec sequitur si fuit impositum: q̄ comprehensum fuerit ab intellectu instituentis.

Articulus tertius.

QOsteā queritur vtrum scientia dei sit bonorum ⁊ malorum. Ad quod sic. non iudicaret deus de bonis ⁊ malis nisi haberet scientiam de illis. sed iudicat de illis: ergo illa scit. ¶Item quicquid capit humana scientia capit diuina. sed scientia humana est capax malorum: ergo ⁊ diuina. ¶Contra. magister in sententijs. xxxvj. di. de absconditis tuis adimpletus est veter eorum. quod exponit august. abscondita inquit peccata sunt que a lumine veritatis tue abscondunt. ¶Item scientia nihil aliud est q̄ assimilatio intellectus ad rem scitam. sed nulla est assimilatio intellectus dei ad malū. quia nulla est cōparatio xpi ad belial: ergo ꝛc. ¶Item scientia eius est per causam. ipse autem non est causa malorum: ergo non scit mala. ¶Item queritur qualiter scit mala vtrū videat illa extra se vel in se? si extra se: ergo scit per aliud quod est extra se. ⁊ hoc est inconueniens. Si in se videt: contra. in se non est aliquod malum nec aliquis defectus: ergo in se non potest videre mala. ¶Item augu. in lib. de lib. arbi. nature vicioſe intātum recte vituperantur: in q̄ntum vituperator earū artem qua facte sunt videt. vt hic ita vituperet q̄ ibi non videt. ergo vitia naturarum non videt de⁹ in arte. ¶Responſio. ad hoc dicendum ſm Cassiodorum. propheta dicit nec ab oriente nec ab occidēte deest deus. quod exponens Cassiodorus inquit. nec a bonis nec a malis deest deus: sed oibus presens ⁊ cognitor est. cognoscit ergo deus bona ⁊ mala per scientiā. sed bona etiā ꝓgnoscit ꝓ approbationem ⁊ beneplacitū: mala ꝙ nō. vnde Cassiodo. super ps. dicit peccata abscondita sunt deo. q: nō notat. i. nō approbat. Et ex eo sensu augustin⁹ dixit ea abscondita a lumie dei. hec verba sunt. xxxvj. di. primi li. sententiarū. dicendū ergo q̄ est scientia approbationis: ⁊ scientia simplicis noticie. Scientia approbationis non cognoscit deus mala: vt habet. xxv. mathe. Non noui vos ꝛc. ⁊ in ps. que ignorabā interrogabant me ꝛc. Sed scientia simplicis noticie scit ipsa mala. ⁊ eadē scz seipso scit bona ⁊ mala. Et est exēplū augustini in arte. deus enim ita scit malū sicut ars nouit vicium. Quedā enim sunt in arte vt approbāda. q̄dā vt reprobanda. sicut in grāmatica congruū ⁊ incongruū. Cōgruū vt approbādū. incōgruū vt reprobādū. ita de⁹ in seipso arte scit maluz vt reprobandū. bonū ꝙ vt approbādū ⁊ exēplum huiꝰ patet in luce. vt si lux videret se ⁊ suā operationem: videret dū q̄ hoc esset receptiuū luminis sui: aliud nō. scz tenebra. ⁊ ita seipso videret se, ⁊ tenebras. vñ dyonisi⁹. sicut lux ſm causaz in se tenebrarum percipit

rum percipit notitiā: aliūde nō cognosceret tenebras q̄ a lucis defectu. Eodē modo rectū est principiū cognoscēdi se ⁊ obliquitatē. ⁊ sic est in scientia dei. ¶Quod ergo obijcitur. q̄ scientia est assimilatio intellectus ad rē scitam. Dicendū q̄ quedaz sunt res que sciunt per se: ⁊ quedā per accidēs. Quedam em̄ res scitur vt positio: ⁊ hec scitur vt assimilatio. sed de pfectione diuine sciētie est que cognoscit seipsa q̄ ꝓtingentia. sic scit necessario. Exemplū patet in artifice ⁊ in me: Cognoscim⁹ domū eius et artifex: sed cognitio mea de domo mutat ſz mutationes domus: sed cognitio artificis nō mutat. etiaz ante edificationē domus ⁊ post destructionē: etiā si fiat siue non fiat. ¶Ad illud quo obijcitur. q̄ ꝓportio ds esse scientis ad scibile. ergo sicut necessariū scitur p rōnē necessariā: ita cōtingēs per cām cōtingentē. Dicendū q̄ est ens per se. et ens p aliꝺ et ens per aliud reducit ad ens per se: ita causa contingens ad cām necessariam est reducibilis. omne enim p accidēs reducit per se. ¶Ad aliud q̄ obijcit de duplici cā scz inferiori ⁊ supiori: dicēdū q̄ est causa superior deus: ⁊ cā inferior natura vel voluntas. Quedā autē sunt immutabilia ſm causam superiorē. vt celum moueri vsq; ad finē mundi: deus enim ita disposuit et etiam natura motrix ad hoc est necessario disposita: vnde est causa immutabilis ad hoc: tam superior q̄ inferior. Item quoddā est immutabili ſm causam inferiorem. quod tamē est mutabile ſm superiorem: vt sol⁹ moueri qui habet causam immutabilem necessariā inferiorez q̄ tamen ſm cām superiorē est mutabile. vt patet in Josue. x. Itē est quoddā imutabile ſm cām supiorē tñ mutabile est ſm cām inferiorē. vt si deus preuidit me turū romā. ſm cām supiorē est immutabile ſm cām inferiorē est mutabile. cū deus puiderit et disposuerit q̄ iste actus eliciat a mea volūtate nō coacta. nō sequit ergo hoc est immutabile ſm cām superiorē ergo est imutabile: immo est q̄d ⁊ simpliꝛ q̄ enim dicat ſm causam superiorē imutabile ſm quid dr. et ideo, ſm quid necesse est euenire. Nam illa causa supior non est determinata causa, huius nec cogens inferiorem ad hoc q̄ res sit.

Sol. ad obiectionem.

ad aliā sol.

Rñsio ad id q̄ queritur.

ad q̄ obijcit

U. sciētia dei sit necessariorum vel cōtingētiū. argumen. ſ. Scōm.

Tertium.

Quartum.

In cōtrariū.

Sol. ad. ſ.

Articulus quartus.

QOnsequēter queritur vtrū sciētia dei sit necessariorū vel cōtingētiū. Ad quod sic ꝓcedit. certiorē necessariox cognitio q̄ cōtingentiū q: certius est omne necessariū q̄ cōtingēs. ⁊ q̄ est pfecti⁹ est deo tribuenduz ergo ꝛc. ¶Itē pfectior est diuina sciētia q̄ humana. sed de pfectione hūane scientie est q̄ est necessariox tñ ergo sciētia diuina est solū necessariorum. ¶Itē ꝓportio est scientis ad scibile: ergo sicut necessariū scitur p cām necessariā: ita cōtingēs p cāz cōtingentē: ergo nō scit cōtingentia. ¶Si dicatur q̄ cōtigēs hz cām inferiorē vt naturā vel volūtatē et hoc est cā cōtingens ⁊ hz cām superiorez que est causa necessaria. Cōtra inq̄tū hz cām necessariam necesse est euenire. Inq̄tū hz cōtingentē nō est necesse euenire. ergo idē necesse est euenire ⁊ nō euenire. q̄d est inconueniēs. ¶Itē de⁹ scit hoc futuruz cōtingens. ⁊ si est futurū cōtingēs: necessario erit. vt loquamur ō necessitate ꝙsequēter. ¶Preterea si est cōtingens nō de necessitate euenire: ergo de necessitate eueniet ⁊ non de necessitate eueniet.

In cōtrariū.

¶Cōtra pfecti⁹ est cognoscere mutabilia ⁊ immutabilia p cām necessariā q̄ cognoscere solū necessaria p cām, necessariā. sed q̄ pfecti⁹ est tribuendus est deo. ergo ꝛc. ¶Mō cōcedendū est. ⁊ dicēdū ſm dyonisiū vt supra. ¶Ad illud q̄ obijcit. q̄ certior est cognitio necessariox ꝛc. Dicēdū. q̄ est sciētia a reb⁹: ⁊ est scientia ad res. Sciētia nra q̄ ē a reb⁹ est ſm cōditiones rerū: sed diuina sciētia q̄ est ad res: nō seqtur cōditiones rerū. seqtur ergo in nra scientia necessario res cognita necessaria. Itez si res sit contingens: cognitio cōtingēs est de ipsa: quia ergo, cōscientia dicit cognitionem imutabilem: et nos nō possum⁹ de cōtingentibus habere immutabilē cognitionē: ideo scientia nostra est solū necessariorū. Sed sciētia dei que est ad res nō est p res sed seipso vñ cuz ipsa sit causa immutabilis: p causam immutabile. nr necessariam cognoscit et iam

Articulus quintus

An scientia dei sit enunciabilium.

¶Onsequēter querit an sciētia dei sit enūciabiliū. ad q̄ sic sciētia enūciabiliū ē cū cōpositione ⁊ diuisione. est em̄ acceptio alicui⁹ de aliquo: vel alicui⁹ ab aliquo ergo si cōpositio ⁊ diuisio longe relegata est a simplicitate diuine sciētie. relinquit q̄ nō erit enūciabilū. ¶Itē aia q̄m simpliꝛ est. nō pōt plura simul intelligere vel cognoscere. vñ pbus. cōtingit scire multa: intelligere aūt vnū solū. ergo cū primū fit simplicissimū. nō pōt multa videre simul. ¶Contra. ipse scit res oēs ⁊ scit omnes act⁹ aie. sed res sūt de quib⁹ sunt enūciabilia: act⁹ vero aie est enūciare siue enūciatio. relinquit ergo q̄ ipse scit enūciabilia. ¶Mō cōcedendū est. Sed notāduz. q̄ scientia nō est de enunciabilib⁹ per modū enūciabiliuz sed per modū rerū. de quibus sūt enūciabilia. ⁊ nō ꝓ modū illū quo sunt in natura, ꝓpria: sed ꝓ modū illuz quo sunt in cā sua. ⁊ ita enūciabilia reducunt ad res. res aut̄ ad cām que q̄dē est sufficiēs ad eē. ¶Ad illud igitur quo obijcit ania est simpliꝛ ⁊c. Dicēdū q̄ simplicitas nō ipedit quin plura simul et semel intelligant a simplici. Nō enim impedit quin plures habeat rerū similitudines vñ couertēdo se super diuersas reruz similitudines cōferēdo siue iudicādo de rebus quaruz sunt similitudines nō pōt nō plura simul intelligere. ¶Ad illud q̄ obijcit. q̄ cōtingit intelligere vnū solum ſm ꝓbm. dicēduz q̄ loquit de intellectu prout est acceptio pri

Ad scōm.

Ad tertium

Ad quartum

Objectio.

In oppositū

Sol. ab obi

Utrū scia dei sit bonorū et malorum.

In cōtrariū. ps. xvj.

Objectio.

Alia. Queritur qualiter scit mala

Objicitur. Augustinus

Responsio.

Est scia approbationis et simplicis noticie.

De diuisiōe continui.

Infinita pñt ꝓprehēdi scientia hūana

Cōtrariū scientia est existentium. Primum. Secundum.

Tertium.

Responsio.

Ad secūduz.

Ad tertium.

Ad id q̄ infi

ceptiox.vult eñ oſtendere differētiā inter ſcientiaz et intellectū.put ſcientia eſt acceptio cōcluſionū intellectus principiox.ſ.q̄ itelligēdo principia nō cōtingit intelligere niſi vnicū ſolū.Sed ſciendo cōcluſionē neceſſe eſt ſcire plura.ſ.principia ꝛ cōcluſionē.videt igit aia ſimul ꝛ ſe mel multas res p multas ſimilitudines rerū.Uñ videt multa nō vno ſed multis:deꝰ ꝯo videt multa vno.i.ſeipſo.vñ in viſione dei nō differt qđ videt ꝛ p qđ videt.qz videt ſe p ſe:ꝛ in ſe videt oīa qz eſt cauſa illox.quēadmodum ponit.exēplū bea.dyoni.in li.de diuīis noib⁹.in cētro ꝛ vnitate dicēs.in monade oīs numerus ſubſiſtit:aut in q̄ tū q̄ a monade p̄cedit diſcernit ꝛ multiplicat ꝛ in cētro oēs linee circuli ſm vnitatē primā ꝯſtitute ſunt.Breuit aūt diſtātes breuit diſcernunt q̄.ſ.magis ꝛ magꝫ:ſic ī tota|omnū natura.i. in deo oēs rationes nature ſinguloꝝ ſunt cōolute,pynā in cōfuſā.¶Itē dyoni.in eodē diuina ſapientia ſeipſam cognoſcēs:cognoſcit oīa materialia immaterialiter.ꝛ nō partite ꝑtim:ꝛ infinite infinita.ꝛ multa vniuerſaliter ipſo vno oīa cognoſcens et adducēs. Etenī ſi ſm vnā cām deus eſſe oībus tradidit:ſm vnicam eandem cauſam ſciuit oīa vt ex ipſo exiſtētia ꝛ in ipſo p̄ius ſubſiſtentia.

U.ſcīa dei ſit ſingularium Argumen. ſ.

Articulus ſextus

¶Onſequenter querit vtrū ſcientia dei ſit ſingulariū.Ad qđ ſic. itellectus hūanus nō eſt ſingulariū ſed ſolū vniuerſaliū. et ratio huiꝰ eſt:qm̄ intellectꝰ imaterialis eſt:ꝛ abſtractꝰ a loco ꝛ a tpe.ſingulare ꝯo eſt hic et nunc.Cū ergo diuīus intellectus ſit maxime imaterialis ꝛ abſtractus a loco ꝛ a tpe:nō poteſt habere ſcientiā ſingulariū.¶Itē oñdit ab Areſto.in p̄ma phīa.q̄ deus nō cognoſcit alia a ſe:qm̄ ſic itelle ctus eius vilesceret.¶Itē aug.in Ench. melius eſt quedā neſcire q̄ ſcire,vt vilia.ſi ergo iſta ſunt vilia reſpectu diuine bonitatis ꝛ ſcie:meliꝰ eſt ignorare illa q̄ ſcire.¶Contra.aug.in.xj.de ciui.dei. a terrenis vſq; ad cclestia a viſibilibꝰ vſq; ad inuiſibilia ſunt aliqua bona aliqua meliora ad hoc in equalia vt eſſent oīa.deus aūt ita eſt artifex in magnis: vt minoꝝ nō ſit in paruis.ergo ipſe deus equaliter eſt artifex magnoꝝ ꝛ paruoꝝ.ergo in arte ſua equaliter cognoſcit magna ꝛ parua.¶Itē qđ pōt cognoſcere creatura nō pōt ignorare deꝰ.ſi ergo creatura pōt cognoſcere ſingularia:deꝰ nō pōt ignorare ſingularia.¶Mđ cōcedendū eſt.¶Ad p̄mū dicunt quidā q̄ hoc eſt ex imꝑfectione intellectꝰ nī q̄ nō pōt intelligere ſingulare:nō aūt ex eius imaterialitate.Aliter tñ dicēdum ꝛ verius.q̄ intellectꝰ humanus intelligit ſingularia.iu tellectꝰ enī accipit ſpeciem rei:ꝛ intelligit rē ipſam.lapis enī nō eſt ī aia ſed ſpecies lapidis.qua q̄dē intelligit ipſe lapis. Mđ ergo ſimiliter dicendū q̄ nō intelligit ſingulare ſed vniuerſale:hoc itelligitur q̄ tuz ad ſpeciē acceptā in intellectu q̄ in q̄ tuz hmōi hz rationē vniuerſalis.qua q̄dē ſpecie itelligitur res cuiꝰ eſt ſpecies ſz ſingulare.Mota igitur q̄ intellectus humanꝰ intelligit ſingulare p ſpeciē ſiue ſimilitudinē eius acceptā.ad miniculo ſenſus.angelicus intellectꝰ accipit ſingulare p ſpeciē ſiue ſimilitudinē eius nō acceptā ad miniculo ſenſus virtꝰ enī itellectus angelici tm̄ pōt ī cognitiōe vniuerſalis ꝛ ſingularis per intellectuz q̄ tuz pōt cognitio aie ratiōalis diuiſa per ſenſum ad cognitionē ſingularis ꝛ per intellectuz ad cognitionē vniuerſalis.Tam igitur humanus intellectus q̄ angelicus intelligit ſingularia per ſpeciē ſiue ſimilitudinē q̄ eſt in ipſo q̄ non eſt ipſe intelligens.ſed in hoc differūt q̄ hic manuductione a ſenſu:ille p ſe intellectus diuinus intelligit ſingulare nō admiculo ſenſus nec p ſpeciez nec per ſimilitudinē q̄ ſit alia ab intelligente: ſed ſeipſo ſine ſimilitudine q̄ eſt ipſe.¶Ad hoc igit qđ obiicitur.q̄ itellectꝰ humanus nō eſt ſingulariuz qz eſt imma terialis/Rſñ.eſt per interemptionē ꝛ addendum eſt.q̄ imaterialitas nō eſt ratio quare nō itelligitur ſingulare qz tunc ⁊gelus nō intelligeret ſed immaterialitas ē cauſa quare ſpēs ſiue ſimilitudo rei accepta in intellectu vt hmōi nō eſt ſingularis ſz potiꝰ ē vniuerſalis in q̄ tū ē exēplar ſiue inſimilitudine multox cōſimiluz.¶Ad ſcōz ꝯo dicēdū. q̄ illud qđ dicit pḧus.q̄ deus nō poteſt cognoſcere illud a ſe niſi vile ſcat. Dicendu; q̄ nō intēdit p hoc q̄ ipſe nō cognoſcat alia a ſe: ſed q̄ nō cognoſcat ea extra ſe.ſz in ſe cā ipſox.ꝛ cognoſcēdo ſe cāz oīm:cognoſcat oīa.ꝛ ideo ſua cognitio nō depēdet a reb⁹ ſcibilib⁹:qđadmodum cognitio humana. qđadmodū; p̄uct⁹ vel centrū bēret intellectū ſui a quo ducerenī multe linee.cognoſcēdo ſe cām et p̄ncipiū oīm lineaꝝ.cognoſceret oēs illas lineas ¶Ad tertiū dicendū.q̄ aug.ī illa auctoritate ench. ſumit ignorare q̄ nō appꝛobare.ſm quez modū ꝺz ipſe deus ignorare pctā.vñ qđ dico hic vilia ſuppono tibi pctā:nō creaturas iſimas vl̄ mīnꝰ mobiles.

Sol.ad argumentum.ſ.

ad ſcōm.

ad tertium.

U.ſ caꝺ ciſit oppoſitoꝝ argumen.ſ.

Articulus ſeptimus.

¶Onſequenter q̄rit vtrꝫ ſcientia dei ſit oppoſitoꝝ Ad qđ ſic.ſi nihil eſt qđ ſemp videat deꝰ ſicut dicit aug. oīa ſimul videt. quoꝝ nullū eſt qđ nō ſemp videat. ergo cū q̄tigat vtrūq; oppoſitoꝝ eſſe.vt ſedere te ꝛte nō ſedere vtrūq; iſtoꝝ videt deꝰ.ſz nō videt hoc poſt illud.ita vt ſit ſucceſſio ī videndo. ergo ſimul videt hoc ꝛ illud. ſz vtrūq; iſtoꝝ eē ſimul eſt falſum ꝛ impoſſibile.ergo deꝰ videt vel ſcit falſuz. ¶Itē poſito vno oppoſitoꝝ remouet alteruz.ergo ſi ponit ſcire vnū oppoſitoꝝ.ponit nō ſcire alteꝝ oppoſitorum. ¶Cōtra oppoſitoꝝ eadez eſt diſciplia.ergo ꝛ eadē ſcientia.ergo multo magis etiā ſcia dei poterit eſſe oppoſitoꝝ.Rſñ.Dicendus q̄ ſcia dei pōt eſſe oppoſitoꝝ ſine oppoſitiōe ꝛ falſitate.quia non ſciuntur oppoſita a deo ſm moduz iꝑoꝝ enunciabiliuz ſed magis p moduz cōprehenſionis rerū de q̄bus ſunt enunciabilia.q̄ q̄dem comꝑhenſio oīno abſtracta eſt a compoſitione ꝛ oppoſitione enunciabiliuz.et dico rez enunciabiliū.nō p moduz illum quo ſunt in ꝑpria natura.ſz p moduz illuz quo ſunt ī ſua cā vt tactuz eſt ſupra. ¶Ad illud ergo qđ primo obiicit.Dicēdum.q̄ hec eſt duplex.vtrunq; eñ oppoſitorum ſimul videt deus.qz ſi hec dictio ſimul determinet hoc verbum videre in cōparatione ad nuicem.vera eſt.ꝛ eſt ſenſus.deꝰ ſimul videt vtrunq; oppoſitoꝝ.qz eodem preſenti eternitatis ſimul videt vtrunq;.Si vo determinat hoc verbum videre in comparatiōe ad rem viſam.falſa eſt.et eſt ſenſus deus vtrun.p oppoſitoꝝ ſimul videt. ſimul ſz eſſe.Et in hoc ſenſu procedit cum accipit vtrunq; oppoſitorum eſſe ſimul eſt falſum. ¶Ad ſcōm.Dicendum.q̄ non eſt ſimilis modus eſſendi cum dicuntur oppoſita eſſe in reruz natura.ꝛ cum dicuntur eſſe in ſcientia dei. In rerum enim natura impoſſibile eſt q̄ ſimul ponantur oppoſita et in eodem ſubiecto. ſed tamen ſimul ſunt in ſcientia. Notandum tamen. q̄ etiam in rerum natura differt cum dicuntur contraria eſſe in aliquo ſm veritatem.ꝛ cuz dicuntur in aliquo ſm ſpeciem ſiue intentionem.Mā contraria ſm veritatem nō poſſ eſſe ī eodez ſubiecto ſimꝫ p naturā.velut ꝛ trariꝫ coloꝛes in eadem parte parietis.ꝛ tñ ſimꝫ poſſunt in medio

Scōm.

Contra. Rſñio.

Sol.ad p̄mum.

Scōm.

medio per intētionem. ſicut patet q̄ intentiones innumerabiliū contrariox colox poſſunt eſſe:et ſunt in vna ꝛ in eadem parte aeris.

De modo ſcientie dei.

Dembzum quartum.

¶Onſequenter querēdū eſt de modo ſcīētie dei.et quo ſcit.ꝛ qño cognoſcit res in ſeipſo:ꝛ per ſeipſum.Querit primo qūo res ſint in deo. ratione cuiꝰ queritur de ydeis,rerū ꝛ rationib⁹ ſm quas dicūtur eſſe in dei ſapientia.Scōo cū mala non habeant eſſe in deo: qūo cognoſcunt a deo.Tertio qūo ſcit oīa p̄ſentialiter.Quarto qūo ſcit oīa ſimul.Quito qūo ſcit oīa perfecte.Sexto qūo ſcit oīa immutabiliter.

De ydeis rerū ꝛ rōnibus ſint in deo. Aug.

Articulus p̄imus.

¶Od p̄imū queruntur plura.primo queritur hic ſi ſic eſt q̄ ydea ꝛ ratio ꝛ ſapientia ſunt idē ſm ſubſtantiā que eſt differētia ſm rationē.Mō idē ſint ſic oſtendit aug. in lib.de ciui.dei.ydee ſunt in mēte diuina.quas q̄ non credit infidelē eſſe nō ambigit. ſed hō agens ſm artem ſuā ſm eā eſt exemplar operū que fiunt ab eo:multofortiꝰ deꝰ omniū creaturarū que fiūt ab ipſo exemplar eſt.ydea autē nihil aliud eſt q̄ exemplar diuinū:ergo idē eſt exēplar diuinū ꝛ ydea ¶Mō aūt ydee ſunt idē qđ rationes: dicit Augu. in lib.lxxxiij.queſtio.dicit enī q̄ ydee ſunt ratiōes rerū ſtabiles vel inuariabiles:ꝛ q̄ diuina intelligē tia cōtinent.¶Mō aūt ſint idē q̄ ipſa ſapiētia dei patet q̄ hoc qđ ipſe dicit.cū ipſe neq; oriant neq; intereant: ſm eas tñ dr formari eſſe qđ eſt ꝛ iterꝛe poteſt:ſed ſm ſapientiā diuinā dicit formari quic quid ſit.oīa in ſapientia feciſti:ergo relinquit q̄ ſint idem q̄ ſapientia dei que eſt eterna:ꝛ ſm quā format omnis creatura.¶Rſñio.q̄ licet ſint idez ſm rē:differentia tñ eſt inter hec ſm nomē:qz ratio reſpicit finē:ydea formā:exēplar efficient ē:ſapientia cognitionē:ſicut ars operationē. Unde in q̄ tum efficiens ſcit qualiter debeat operari ſm exemplar:dr ſapiens.in q̄ tū ꝯo poteſt operari cuz vult:dicitur artifex.ꝛ qz vnū ꝛ idē ſm rē eſt cauſa exemplaris ꝛ finis ꝛ cauſa cognoſcens vnū ꝛ idem ſm rem eſt ſapientia ydea ꝛ ratio.

Rſñio.

Quare plures ſunt rationes ꝛ ydee. cū ſit vna ſapiētia. Augu.

Adhuc queritur ſ.ſ.

cum ſit vna ſapientia dei.quare ſunt rationes plures ꝛ ydee:vna aūt ſapientia ? Mō aūt ſint plures rationes. patet per hoc qđ dicit ī li. lxxxiij.queſtio aia nō pōt ītueri eas niſi rationalis ex ea parte qua excellit.i.mēte ꝛ ratione.ꝛ hec eſt aia ſancta ꝛ pura. Rōne ergo cōdita ſunt.nec ea ratiōe hō qua aſinus.hoc enī eſſet abſurdū.ſingula enī ſunt ꝑp̄ria creata rōi⁹. has aūt rationes nō eſt arbitrandū eſſe niſi in mēte cōditoris.nō enī extra ſe quo q̄ poſitum intuebat.ex hoc habet q̄ rationes ꝛ ydee plures .tñ vna eſt:dei ſapientia. ¶Rſñdendū q̄ licet idē ſint ſm rē.illa tñ in hoc differūt ſm dictionis modū.nā ſapiētia exēplar ars plus ſe tenēt ex pte dei cognoſcētis qđ oīno eſt vnū.ideo illa nō recipiunt pluralitatē.ac dicunt plura exēplaria. plures ſapiētie.plres artes.Rſñ ꝯo ydea ex pte rei cognite.ꝛ ꝑpter hoc ſicut res cognite plures ita ꝛ ydee: et ꝓpter hoc qz vnaquez res habet ſuū ꝓpriuz finē ſunt plures rationes ſm quas fines determinātur. ꝑpter reſpectū ergo ydee ad formā ꝛ rōis ad finē.cum ſint forme rerum plures ꝛ fines.dicuntur rationes ꝛ ydee plures.

Rſñio.

Quare ydee aut rōnes dicunt plres.

Tertio queritur.

si ꝛpale nō eſt cauſa coeterni. vnū enī ꝛ multa cōſe quunt eſſe nō videt determinari multitudo ſm nomē in eo qđ eſt eternū a ꝛpali.ꝛ ita non debent dici ydee aut rōnes plures ꝑpter formas ꝛ fines creaturarū plures. ¶Reſpōſio.dicunt ydee aut rationes plures ꝑpter reſpectū creaturarū ad ipſas:nō q̄ ſint a creaturis vel ab eis accipiāt vnitatem aut multitudinem.

Rſñio.

Adhuc queritur ſ.ſ.

de illo qđ dicit aug.q̄ nō ea rōne cōditus eſt homo qua equus.ſm hoc enī videt q̄ plura ſint ab eterno cū ille rōnes ſint eterne.vt ī eadē autoritate habetur.rōnes rerū ſunt ſtabiles. ¶Rſñdēdum eſt.q̄ eadē eſt ſm rē rō eterna qua hō eſt cōdit⁹ ꝛ equus ſz non eadē vt rō.exēplū de hoc pūct⁹ ad quē terminantur plures linee.vn⁹ pūct⁹ eſt.ſz tñ dicit plura qz plurū p̄incipiū. hoc aūt nomē ratio nominat per modū p̄incipij.illud aūt idē nominat ſapiētia mō abſoluto. Preterea cū loq̄mur in talib⁹ ꝓportionaliter loq̄mur de vnitate ꝛ multitudine.quem admodū loq̄mur de ſapiētia hūana ꝛ rōnib⁹ fiendoꝝ ſm eā ꝛ ſpecib⁹ q̄ ſunt ī ea.dicim⁹ enī q̄ vna eſt ſapientia edificatoria qua fiunt multe domus alia ratione fit hec dom⁹ alia illa.et alia forma exemplaris huiꝰ ꝑpria.ꝛ alia ꝑpria forma illius.

U. ab eterno ſint eadē vel ſcōm remvel rōem. Rſñio.

Quare non ſunt oīa potētia vel ſapientia.

Quinto queritur ſ.ſ.

cū oīa ſint in ipſo vt vita aut lux.quare nō ſunt oīa potētia vel ſapiētia. ¶Preterea ſicut habet actū ꝛvij.in ipſo viuim⁹ mouemur ſumus.ꝑpter quid ergo nō dicunt oīa in ipſo vna eſſentia aut vn⁹motus.ſicut oīa in ipſo dicunt vna vita. Ihoc videtur Anſel.dicere in monolo.oīa anteq̄ fierēt ꝛ cuz facta ſunt ꝛ cū corꝛumpunt ſeu aliquo mō variant.ſemper in ipſo ſunt.nō q̄ ſint in ſeipſis ſed qđ eſt idez ipſe.ꝛ tñ in ſeipſis ſunt eſſentia mutabilis ſm immutabilē rationē creata. In ipſo ꝯo deo ſūt ipſa ꝑma eſſentia.ꝛ prima exiſtendi veritas.ꝛ put magis ſūt vtrīq; illi ſimilia.ita verꝫ ꝛ ꝑſtanti⁹ exiſtūt. Et hac autoritate accipit q̄ creature in ipſo ſunt ipſa eētia dei.qđ ꝑpinq̄ſſimū eſt illi here ſi q̄ dicit oīa eſſe deū. Jurta illud.iupiter ē qđcūq; vides. ¶Preterea vnū multa ſequunt cē ſi ergo oīa ſunt in deo queſtio eſt.aut vnuz:aut multa. Si vnū ergo oīa ſunt vnū.ſi multa ergo multitudo eſt ab eterno. cū oīa ſint in deo ab eterno. ¶Preterea oīa dicūt eſſe in deo. Querit ſm qđ modū eēndi. ¶Rſpondendū.q̄ dicunt omnia in deo eſſe vita aut lux. ꝑpter hoc q̄ viuere eſt cōe ꝛ rerū corꝓralium ꝛ ſpūalū.ꝛ in q̄ tū corꝓralia participāt a ſpūalib⁹.vt corꝓus dr viuere per aiam.ꝛ ex hac ſimilitudine dicunt in ipſo oīa viuere.qz quo ad ipſuz nō habēt eſſe deficiēs.ꝛ licet ipſa in ſe deficiat cognitio tñ de eis indeficiens.Dicūt aūt oīa in ipſo lux:lux enī eſt ſimiliter cōmunis diſpoſitio in corꝓralib⁹ ꝛ ſpiritualib⁹.ſed in corꝓralib⁹ per participationē.ꝛ ꝑpter hoc dicunt oīa in ipſo lux eſſe. qz omia in dei cognitione relucēt ꝛ ſunt manifeſta.Sapientia aūt ꝛ cognitio nominat illud qđ eſt.ꝑp̄riū dei cognoſcētis.nō enī creatura in q̄ tū creatura ſapit aut cognoſcit potētia aūt eſt ꝑp̄ria,diſpoſitio agētis.quare nō dicunt oīa in ipſo eſſe potētia niſi hoc nomē potētia ablatiue accipiat.ꝛ teneat ibi potētia ꝑ ptāte. ad differentiā potētie materialis. ¶Me incidam⁹ ī illā here ſim que dixit deū omniū eſſe naturā.dicēdum eſt ad autoritatem Anſel.q̄ aliter vel aliud eſt dicere oīa eſſe diuinā eſſentiam.aliud eſt dicere in ipſo ſunt omnia diuina eſſentia.Cuz enim dicitur oīa ſunt diuina eſſentia.ſuppoꝛuntur creature ꝓ ſunt

Alia ob. Querit ſcōz qđ modum eēndi oīa dicunt eſſe in deo.

Rſñio ad autoritatē anſ.

Esse in dei sapia et essentia

sunt in suo esse. Cū autē dicit oīa sunt in ipso diuina essentia. supponunt rōnes eterne de rebꝰ istis: que rōes eterne sunt ipa dei sapia: et ita ꝓ ꝓsequēs diuina essentia. Nec ex hoc sequit q̄ sint in dei essentia licet sint in eius sapiētia. Esse enim in dei sapiētia nihil aliud est q̄ cognosci ab eo. esse vero in sua essentia: est ipsam essentiaz vere dici de illis qō de nulla creatura ꝓuenit. ꝓterea, q̄ dicit in ipo viuimus mouemur ꝛc. equidē ce sumit et cum dr oīa in ipso vita erant. Nam cū dicit in ipso viuimus. notatur per in. cā efficiēs. i. ab ipso est viuere nostrū. cuz dicunt oīa vita in ipso: per in: notat causa exemplaris. dicūtur autē in ipo vita: nō motus aut essentia nā motꝰ nomē appropriatū est de rebꝰ factis: ꝛ nō est ꝓmune faciēti ꝛ facto. vel cognoscētis cognitio essentia licet sit ꝓmune nomē: nō recipit hic q: ynū quodq; habet propriā essentiaz. Ille ergo credātur oīa nō differre in eētia nō admittāt in ipo oīa esse sentia: hoc tū admittūt oīa sunt in ipo. Cuz autē dicuntur oīa esse in ipo: notat eē in cā efficiēte ꝛ cognoscēte. dico autē efficientem nō actu sed habitu.

Ad aliā obiectionem.

¶ Ad aliud dicēdum q̄ no sequūtur sunt in deo. ergo ynū vel multa. hec enī diuisio vnuz multa ꝓsequit ens: postq̄ in seipo est ens: nō autē prout hz eē ꝑm q̄d. eē aūt ꝑm q̄d est creature eē cuz dr esse in deo. qō tū in se eē est eē simpliciter. Nec sequit oīa sunt in deo. ergo homo est i deo. Illa esse hoiem est esse determinatū in specie: esse in deo autē est esse p indistinctionē ghis et spēi.

Ad vltimam obiectionem

¶ Ad aliud dr. q̄ esse in. accipit tbi eē vt in motuo. Motiuū autē est ꝓpliciter effectiuū: vel cognitiuuz: ꝛ vtroq; mō dicitur esse in deo qz in cā cognoscente et operante.

Utrum oīa sint i diuina essentia

Incidenter quer-

§.v.

tur cū oīa dicunt esse in deo. vtrū sequat: ergo oīa sunt in diuina essentia. ¶ Rñ. q̄ nō. esse em̄ in deo dicunt. quia deus supponit cām rōne cuiꝰ dicunt esse in ipo essentia aūt diuina hz sit causa: tñ nō dicit respectuz ad illud cuiꝰ est cā ꝓnt nominatur essentia: et qz dei eētia nō est creature essentia nō dicunt oīa esse in essentia ꝓprie. licet autē dicatur deus abrahā ꝛc. nō tñ diuina essentia abrahām.

Utrum oēs creature ab eterno cē posſūt cū deo ps. xlix.

Iterū queritur

§.vj.

est ne cōcedēdum. q̄ oēs creature ab eterno essent cuz deo cuz em̄ associatiōez notat. associatio aūt nō est nisi vbi est multitudo: q̄ nō erat ab. eterno creatura ruz. ergo ꝛc. ¶ Cōtra aug. sup illud ps. pulchritudo agri mecū ē deo iūt mecū ē. q: apꝺ deū nihil ꝑterit nihil futurū ē. cū illo sunt oīa futura. ꝛ ei nō detrahunt iā ꝑterita: et cuz illo sūt oīa. ¶ Rñ. ipso ꝓprie sumitur hec ꝓpositio cum. et intelligitur hoc ratiōe ipsaruz rationuz que sunt in ipa sapiētia diuina de rebus fiendis. he autē rōnes sunt ipsa dei sapientia: que eternaliter est. et cum ipso dr esse. nō q̄ sit aliud in essentia. sed alia ratio dicendi cum dicitur deus et cum dicitur sapientia siue ratio.

Ad ultimum

Quomō mala cognoscūtur a deo cuz nō habeāt eē in deo.

Articulus secundus

Onsequenter querit. cuz mala nō habeāt esse in deo quō cognoscunt a deo. Ma dicit aug. cuz pcta oīm sciat. nunq̄d intelligēduz est ea includi cuz illa generalitate locutiōis qua dicit aplus oīa eē in deo. Ro. xj. ex ipso inquit ꝛ per ipm ꝛ in ipo sunt oīa. sed quis insanus dixerit eē mala in deo: illa em̄ in ipo esse intelligunt que ex ipo ꝛ per ipm sunt ea vero per ipz sunt et ex ipso quoꝺ autor est. sed nō est autor nisi bonuz: nō ergo ex ipo et ꝑ ipm sunt nisi bona. ita ergo neq; in ipo sunt nisi bona. nō ergo mala in deo sunt. ¶ Itē augu. an li. de natura boni. Cum audimus inquit ex deo ꝛ ꝑ ipsum ꝛ in ipso esse oīa. oēs vriq; naturas intelligere debemus: ꝛ oīa q̄ natura liter sunt. nec em̄ ex ipso sunt peccata q̄ naturam nō seruant sed viciat. que ex volūtate peccantium nascuntur omnia. ex his ergo relinquitur q̄ mala nullo modo sunt in deo. ¶ Scōm hoc ergo obiicitur. si mala nō sunt in deo nec ꝑm similitudinē nec ꝑm causalitatē. quo cognoscunt a deo in seipso: nō videt.

Obiicitur. Scōm.

¶ Itē cū mala nō dicantur esse in deo. questio est. cū hec sit concedenda mala sunt in cognitione dei: verum similiter ꝛ hec: mala sunt in deo cognoscente. ꝛ si hoc tūc mala sunt in deo.

Tertium. Augu.

¶ Itez Aug. in lib. de libero arbi. Manifestum intantū vicioſe sunt: in q̄tum ab eius qua facta sunt arte discedūt et intantū recte vituperātur: in q̄tum earū vituperator artem qua facte sunt videt. hoc ita vituperet qō ibi nō videt. ex quo sumitur q̄ mala nō videtur a deo.

Queritur.

¶ Si dicat aliquis. q̄ mala nō videntur per approbationē: vident tñ per simplicē noticiā. Sed queriū adhuc. quare bona multipliciter: mala ꝛo tm̄ vno modo dicunt cognosci: cuz cognitio ad veritatē ptineat: verū autē cōmune est bono. et malo:

Rñsio ꝛ sol ad obiecta.

¶ Rñ. aug. in libro cōfessionū. cuz deus preuidet vel ꝓscit mala: non est vicio in simultudine mali vel a similitudine q̄ sit in deo: sicut similitudines exemplares dicuntur esse in ipso. Unde notandum. q̄ primo sunt similitudines facte in aīa. scōo sunt similitudines in mēte artificis. nec hac nec illa similitudine deus ꝓscit mala. sed in quadā dissimilitudine sicut medicina morbuz nō quia ei assimilatur. vnde. ꝑs. que ignorabā interrogabāt me ℣lo. deꝰ nouit peccatū sicut ars viciuz. Et ꝺyom. in li. de diuinis nominibꝰ. nō ꝑm visionē singulis se immittit: sed ꝑm vnā cāe cōtinētiā oīa cōtinēs ꝛ sciens. sicut lumē ꝑm causam q̄ semetipm̄ tenebrarum ꝓcaecepit visionē. non aliūde videt tenebras q̄ a lumine.

Ad scōm.

¶ Ad scōm. Dicēdū. q̄ nō sequit mala sunt in dei cognitione: ergo in deo cognoscente. cum em̄ dr mala sunt in deo cognoscente: duplex notatur esse i. s. in deo per causalitatē ꝛ esse in deo per cognitionē. Quia ꝛo mala nō sunt in deo per causalitatē: nō cōcedit hec: mala sunt i deo cognoscente. similiter nō sunt i eo ꝑ exēplaritatē: nō em̄ est exemplar malox deus.

Ad tertium.

¶ Ad vltimū. Dicendū q̄ dupliciter dicunt bona ꝛ mala cognosci. est em̄ cognitio intellectiua ꝛ cognitio ꝓtica. vñ intellectꝰ dr cognitiuꝰ ꝛ ꝓcticꝰ. vtroq; aūt mō sūt bona in scientia dei: mala ꝛo altero mō tm̄. a malo autē nō ꝓuiaſ verū sed bonū. Scientia aūt ꝓctica recipit bonū. cognitiua verū. dicuntur aūt mala eē simplicissima in cognitione dei. nō q̄ bona sint composita in eius cognitiōe vel noticia. sed qz ipsa sunt ibi ꝑ modū veri ꝛ per modū boni. Sed nunq̄d cōcedendum q̄ mala sint in cognitione dei ꝑ modum veri. Rñdeo nō ꝑ modum veri q̄ ipsa mala sunt. sed veri in bono cui opponuntur.

Articulus tertius

Onsequēter querit quō scit deꝰ ꝓsētialiter. Ad q̄ sic obiciť. sicut ꝺr sup illō. j. Corin. xj. ꝓpt angelos. glo. deꝰ nō ad tps videt. nec aliq̄d noui est in visione eius ꝛ scia cū aliq̄d tēporaliter ꝛ trāsitorie geriť. si tñ afficiaſ sensus vel i carnales hoim vel celestes āgelox sensus est autoritatis q̄ non est aliqua innouatio vel mutatio in visiōe dei a mutatiōe ꝛpaliū sicut in nobis ꝛ in angelis accidit.

D. quō scit deꝰ oīa ꝓsentialiter

¶ Item sup illud. ij. petri vltimo. quia vnus dies apud ipsum sicut mille anni. glo. in agnitione diuine veritatis ꝛ ꝓsentia ꝛ ꝓterita ꝛ futura eq̄liter pūtia cōstāt.

¶ Itē aug. super

Qualiter peccatū et futurū est ꝓsens apud deum. Responsio.

super illud Jo. viij. Si nō crediderit is qz ego sum. nō est verū eē vbi ē eē ꝛ nō eē. ꝓteritū ꝛ futurū inuenio in oīi motu rerū. in veritate q̄ manet ꝓteritū et futurū nō inuenio. sed solū ꝓsens. et hoc incorruptū qō nō est in creatura.

¶ Sed q̄rit qualiter ꝓteritū ꝛ futurū ē ꝓsens apud deū. qm̄ videť ꝺtrariū qm̄ certiꝰ ꝓsens eternitatis q̄ ꝓsens tpis: pns aūt tpis ē eē ꝓsens aūt eternitatis est tm̄ illud qō est. non ergo ꝓteritū vel futurū est ꝓsens in eternitate: cū ꝓsens eternitatis sit illud qō est. ergo ꝓteritū ꝛ futurū nō sunt presentia deo.

¶ Rñ dicunt presentia eo q̄ sic cognoscūtur ac si eēnt presentia. hz hoc nō sufficit ad intellectū huiꝰ sermonis. hz ideo dicūtur ꝑsentis. qz rōnes ꝓteritoꝝ atq; futuroꝝ apud ipm̄ presentea funt.

¶ Ad aliud rñdēdum ꝑm auctoritatē Anselꝰ. de ꝓcordia prescietie et li. ar. que dicit: q̄uis in eternitate nō fuit aut erit aliquid hz est ita q̄ in eternitate mutari nequit in tpe aliq̄n per subiectā volūtatē anteq̄ sit mutabile. ꝑbat esse. q̄uis aūt nihil ibi sit nisi ꝓsens. nō est tñ illud presens sic tpale sicut nostrū: sed eternū i quo oīa tpa ꝓtinent siquide q̄admodū presens cōtinet oēm locū et que in loco sunt: ita eterno presenti simꝰ oē tps presens claudit. ꝛ q̄ sunt in quolibz tpe. Dicendū ergo q̄ preteritū ꝛ futurū hz nō eterna sint in se vt tñ sint i cā nō trāseunt. sicut nec domꝰ vt ē in mēte artificis trāsit. hz exteriꝰ. recipiat mutationē: vt em̄ dicit ang. sup iohanē in ꝓncipio archa in mēte vita ē in ope vbi archa est. qō ergo in se preteritū vel futurū est: presens est in sua cā vel rōne exēplaris vel rōne fiūtudinis. sicut ergo ē presens: sic est ens sicut preteritū vel futurū: sic nō est.

¶ Nota ad maiorē euidētiā. Anselꝰ. in eodē li. cū aūt res aliter esse cognoscaſ in tpe q̄ in eternitate, vt aliq̄ verū sit qm̄ aliq̄d nō est in tpe qō est in eternitate: qz fuit in tpe qō ibi nō fuit: et erit tpaliter qō ibi non erit: nulla ratōe negari videť posse. similiter ad esse i tpe mutabile qō ibi est imutabile. quippe. non magis opposita sunt mutabile in tempore ꝛ mutabile in eternitate q̄ non esse in aliquo tempore ꝛ sp. eē in eternitate. Si quidē nō dico aliq̄d nūq̄ eē in tpe qō semp est in eternitate. sed tm̄ in aliquo tpe nō esse. Mō em̄. dico actionē meā crastinā nullo in tpe esse sed hodie tm̄ nego eā esse: q̄ tñ semper est in eternitate: et qñ negamus fuisse vel futurū esse aliq̄d qō in tēpore fuit aut erit: nullo mō negamꝰ ibi esse qō ibi indefinēter ē suo ꝓsenti mō.

¶ Sed adhuc dubitatur de auctoritate Anselꝰ. dicētis. q̄ sicut ꝑsens tēpus ꝺtinet omnē locum. sic eterno presenti claditur oīe tēpus ꝑsens ꝛ que sunt in tēpore. ꝑm hoc em̄ videtur. q̄ sicut omne qō est in tēpore tpale est. ita omne qō est in eternitate eternū. Et que sunt in tēpore ꝑm auctoritatē ꝓdictam sunt in eternitate ergo que sunt tēporalia sunt eterna.

¶ Rñsio. nō sequit q̄ sunt in tempore claudunt eternitate. ergo sunt in eternitate. dicunt enī claudi eo q̄ eternitas precedit tempus et erit tempus post tempus et durat dum tempus est. esse vero in eternitate ꝓprie dicuntur que suum habent esse durans cum eternitate: et licet res temporales vt sunt in causa eternaliter sint non tamen ꝑm se sunt in eternitate.

Quō sit deꝰ oīa simul.

Articulus quartus

Onsequenter queritur quō deus scit oīa simul. Ad quod augustinus. xvj. de trinitate. Sciunt ergo nuice pater ꝛ filiꝰ sed ille gignendo iste nascendo. ꝛ omniaque sunt in eorum scientia: in eorum sapientia in eorū essentia: vnusquisq; eorum simul videt. non particulatim vel figillatim velut alternante cōspectu hinc illuc et inde huc. ꝛ rursus huc illuc inde in aliud atq; aliud: vt aliqua videre non possit nisi nō videns alia. sed omnia simul videt: quorum nullū est quod non semper videat et sciat.

In oppositū argmentū. j

¶ Contra, simul videt omnia que sunt in eox scientia. sapiētia et essentia: cū non omnia q̄ sunt in diuina essentia sint. qz esse in causa nō ponit esse simpliciter: ergo potest nō existens videri. sed hoc qualiter cū visus trāseat sup existens? Et si dicaſ. q̄ dicitur presens ratione causē. tunc cū nos presentialiter intelligimus cām aliquā cū ipsa causa est videmus effectū quod falsum est.

Scōm.

¶ Preterea cū nos videmus rem presentē. nunq̄d melius videmus q̄ cū videt ipse futurā?

Tertium. Rñsio ꝛ sol.

¶ Itē ille scit gignēdo ille nascēdo. Contra. scire idē est q̄ esse. ergo pater ē gignēdo.

¶ Itē oīa que sunt in eox essentia vnusquisq; eox simul videt: cōtra. ergo creatura est i eētia dei sed nihil est in dei essentia qō nō sit deus.

¶ Rñ. ad primū. Dicēdū. q̄ videdo se q̄ sibiꝑ est presens: videt oīa nō sic aūt eē ꝛ de nostra visione intellectiua vel sensitiua. oportet em̄ presentiā rei apud sensum esse et similitudinis eiꝰ vel alicuiꝰ ipsum cōtingentis: cū videt apud intellectū nec est nostra visio potior visione ipsius: licet rei presentis q̄ ea quā videt futuram: q: pñtialiter videt eā presentia immutabili.

ad scōm.

¶ Ad aliud. Decēdū. q̄ hoc verbū scire aliq̄n sumitur respectu creature. vt cū dicit pater scit filiū vel cōuerso. quādo ergo hz respectū ad creaturā vel ad eandē personā: hec est falsa pater scit gignēdo nisi gerūdiū notet cōcomitātiā. vt sit sensus. pater scit dū gignit. prout nō respectus est ad aliā pſonā: quodāmodo notionaliter tenet. ꝛ tūc recipit notionalē determinationē ꝛ tūc accipitur hic. Scitur ergo pater ꝛ filius: sed ille scit gignendo: ille nascēdo.

Ad tertium.

¶ Ad aliud. Dicēdū. q̄ cum dicit oīa que sunt in essentia eox nō vniuersaliter intelligitur de creaturis nec de attributis essentie vt sunt essentia bonitas ꝛ hmōi: sed partim de creaturis: ꝛ partim de attributis essentie. ꝛ tunc est sensus. oīa que sunt in eorum scientia in eorū sapientia. hoc intelligitur de creaturis. residuū vero de attributis essentie. et sic ordinatur littera. vnusq̄sq; eorū simul videt oīa que sunt in eorum scientia ꝛc. Si vero intelligitur de creaturis. tunc exponendum est in essentia eox id est in ipsis entibus.

Duō scit deꝰ oīa perfecte.

Articulus quintus

Onsequenter queritur quō deus scit oīa perfecte. ita q̄ scientia eius nō potest augeri nec minui. Ad quod obiciť sic. aliquis est qui nō est lecturus hodie tñ pōt esse vt legat hodie nihil aūt potest fieri quod non possit a deo sciri. pōt ergo deus scire hūc lecturum hodie. pōt aliquid scire quod nō scit. ergo eius scientia potest augeri.

Rñsio.

¶ Item aliquis est lecturus hodie quem deus scit lecturum. sed potest esse q̄ nō legat. ergo deus potest scire hunc non lecturū: quē tamen scit lecturū. ergo deus potest scire aliquid qō ipse nō scit. ergo scientia eiꝰ pōt minui vel mutari.

Obiicitur in oppositus.

¶ Rñ. dicimꝰ q̄ scientia dei nō pōt augeri nec minui: sed omnino est immutabilis. vnde aug. de trinitate. Scientia dei iamissibilis est per oblationem et inuariabilis: nostra vero scientia et amissibilis est et recuperabilis per disciplinam. quia hoc est nobis esse quod scire. ex hoc patet q̄ dei scientia inuariabilis est: sicut ipsa dei essentia inuariabilis est. Sed obiicitur. scientia relatiue dicitur ad scibile. sed multiplicatio vnius relatiuorum ponit multiplicationem alterius. si ergo augeri possūt scibilia dei: ergo augeri potest scientia dei.

¶ Item scientia dei nō

recipit falsitatē: ſz ē ſolū verox. ſz vnūqōq; ſicut ſe hz ad eſſe: ita ſe hz ad veritatē: ſz plura pñt eſſe entia a deo. ergo plura vera. ergo ⁊ plura ſcita. ergo ⁊ maior ſcientia. ergo aliquo mō augek ſcientia dei ſaltē quo ad ſcibilia. ¶ Cōtra. ſcia dei eſt infinita. qz ſcientie eiꝰ nō eſt numerus: qz infinitox eſt. infinito vel infinitis nihil pōt addi: ergo nec pōt augeri dei ſcia nec ē nūerus ſcitox. ¶ Itē ſcia dei pfectiſſima eſt. ergo nec q̄ tū ad rōnē ſciendi: nec q̄ tū ad ſcita vel ſcibilia pōt augeri vel minui. hec em̄ imperfectionis eſſet: ſed nulla imperfectio eſt ponenda in deo. ¶ Rñſio. ſcia dei tribꝰ modis accipiť. vno mō pro approbatione. ps. Mount deus viā iuſtox. Alio mō ꝓ ſimplici notitia. ſed hec duoꝫ modus. vno modo abſolute: nō cōnotando exiſtentiā rei ſcite. ps. ſcie eius nō eſt numerus. Alio mō cōnotando ꝫm q̄ dr in eccliaſtico. dño deo ante q̄ crearentur cūcta ſunt cognita ⁊ poſt perfectū ꝛc. ⁊ hoc modo ſignificatur vt q̄dā dicerūt diuina ſcientia vt viſio quaſi tranſit ſup rem. ¶ Primo mō bona dicuntur ſubiecta diuine ſcie. ſcōo mō bona ⁊ mala entia et nō entia. tertio mō bona et mala: ſed entia tm̄ ſm aliq̄ tps preſens preteritū ⁊ futurū ⁊ ſm hoc tripliciter dr ſcientia. approbatiōis intelligētia viſio. Dicēdū ergo ad queſtionē. q̄ ſcia dei nō augetur. ſcita tm̄ bene poſſunt augeri. Et ad hoc quod dicit deus pōt ſcire que nō ſciuit. verū eſt de ſcia approbationis ⁊ de ſcientia viſionis: ſed de ſcientia intelecta nō eſt verū qz illi ſubiecta ſunt: quecūq; ſunt ſubiecta potētie diuine. verūtn̄ pōt videre q̄ nō videt: qz aliqua res poteſt eſſe que non erit. vnde ſcientia vt dr viſionis ⁊ approbationis nō eſt infinitox ſed ſcientia intellectiua infinitox eſt. ¶ Ad illud quo obiciť. multiplicato vno relatiuo multiplicaťr reliquū. Dicendū q̄ eſt ſcientia ad res: ⁊ eſt ſcientia a rebus. verbigra. artifex habet ſcientiā ad domū faciendā ante q̄ fiat: qui aūt factas domos conſiderat ſcientiā habet a domib⁹ vel a rebus ſcientia ergo que a rebus eſt: ſequiť conditiones ſcibilū. ſcientia vo ad res vel ſcientia artis nō. vnde multiplicatis vel diminutis domib⁹ nō augeť vel diminuitur ſcientia artificis vel artis. talis aūt eſt ſcientia dei ꝓ modū. ſ. artis vel exēplaris. vnde nō ſequiť cōditiones ſcibilū. ¶ Ad aliud quo obiciť. plura pñt eē ſubiecta. Dicendū q̄ verū eſt ſcientie approbationis vel viſiōis: ſz nō itelligētie qz illa infinitox eſt.

In cōtrariū.

Rñſio.

Sol. ad id q̄ obiicitur.

Ad aliud.

Mūo ſcit aīa imutabiliter

In oppoſitū Argumen. j.

Scōm.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

In cōtrariuz.

Articulus ſextus

Onſequenter querik q̄o deus ſcit omia immutabiliter. Ad quod ſic. demōſtrato quolibet cōtingente. vt me cras lecturuz vel aliquo hmōi deus ſcit hoc. aut ergo mutabiliter aut immutabiliter. ſi mutabiliter: habeo ꝓpoſitū. ſi immutabiliter: tūc eſt immutabile me cras lecturū: ergo nō pōt mutari qui cras legā ¶ Itē deus ſcit hoc mō futurū. cras ſciet illud preſens. poſt cras ſciet illud preteritū. ſed q̄ ſcitur ſm differentias tēporis ſcitur mutabiliter. ergo ſcientia dei eſt mutabilis. ¶ Itē cū eſt res: deꝰ ſcit eā. cū res nō eſt: nō ſcit eā. aliter em̄ ſciret falſuz. ergo ſcientia mutaťr ⁊ loquanur de viſiōe. ¶ Itē cuz deꝰ ſcit me lecturū cras. ſcientia hmōi eſt apud deuz. cras cuz legero vel cū mortuus fuero, nō ſciet me lecturuz. ergo mutabilis eſt eius ſcientia. ¶ Itē ſolet obici hoc mō deꝰ ſcit q̄cq̄d ſcit: ſz ſciuit te naſciturum. ergo ꝛc. ¶ Cōtra. ſm Boecīū in li. de cōſolatione. q̄ cōprehēdit: eſt in cōprehendēte ꝓ modū cōprehendētis nō ꝓ modum rei cōprehenſe. Ikes em̄ materialis nō eſt in ſenſu materialiter vel in intellectu. ſed imaterialiter. q̄ ergo cōprehendiť a deo. an ipſo eſt ſm modū ſuum. deꝰ autē eſt ſimpler inuariabilis ⁊ eternꝰ. ergo ſcit ſimpliciter inuariabiliter et eternaliter. ¶ Itē dyonīſius in li. de diuinis nominib⁹. nō ſcientia entiū deꝰ cognoſcit. ſz ſua. etem̄ angelos noſce dicūt eloq̄a q̄ ſunt ſup terrā. nō ſm ſenſus ea cognoſcētes. cū ipſa ſint ſenſibilia entia. ſed ꝓpria diuini intellectꝰ potētia ⁊ natura. Ex hoc relinq̄tur. q̄ diuinꝰ intellectus ⁊ angelicus cognoſcit res ꝓ naturā ſui intellectꝰ. nō ꝓ modum rerum intellectaruz. ⁊ iō immutabiliter cognoſcit deus. ¶ Mō cōcedendū eſt. ¶ Ad illud q̄ primo obiciť tur. dicēduz. q̄ deꝰ ſcit hoc mutabiliter. duplex eſt aduerbiuz cm̄ poteſt determinare verbū in cōparatione ad ſuppoſituz. ⁊ ſic falſa. ⁊ eſt ſenſus. deus mutabilit mō ſcit hoc. Vel in cōparatione ad oppoſituz. ⁊ ſic vera eſt. ⁊ eſt ſenſus. deꝰ ſcit me lecturum q̄ eſt mutabile verū vel mutabiliter. ¶ Ad aliud Dicēduz. q̄ nō valet. ſicut nō valet. lux ſolis vel radius illumiat bācrē. mō nō illuminat cuz ꝓ trāſit. ergo radiꝰ mutaťr. Silr nō valet. mō ſum dexter ad iſtū. mō ſiniſter vl nō dexter. ponaťr q̄ ille mutet locuz ſuū. ⁊ ego nō: ergo mutor. ergo. etiā nūm⁹ ſine ſui mutatione fit de nō ꝑcio ꝑcuz ſm aug. de trinitate. ſic ſcia dei nō ē mutabilis huiꝰ rei cuz ē ⁊ cuz nō eſt ſicut nō mutaťr ſcia artificis cuz domꝰ ē ⁊ cū domꝰ nō ē. ¶ Ad aliō. Dicēduz. q̄ hec determiatio ſz differētias tēpox pōt determiare ꝓ huz ſcieďi ꝛ ꝓpatione ad ſuppoſituz ſiue ad ſcitē. ⁊ ſic falſa ē. qz nō eas ſcit ſz differētias tpis. ſz pricipaliť ⁊ ſz eternuz nunc. vl i ꝓparatiōe ad oppoſituz ſiue ad ſcita ⁊ ſic ꝛa. q. ſcit res ꝑteritas futuras ⁊ pñtes. ¶ Ad aliō Dicēduz. q̄ ſcia dr duplicit. ſ. actiue ⁊ paſſiue. ſcia paſſiue dcā ē aptitudo i ſcibili ad hoc vt ſciaťr. hec mutaťr ſcia ꝓ actiue ē ſcia q̄ ſcit. hec ſi mutaťr ſicut ſcia artificis nō mutaťr mutatiōe ſcibili. Ad illō ſophiſma. deꝰ ſcit q̄cq̄d ſciuit ꝛc. Dicēduz. q̄ ē fallacia figure dictionis. cuz em̄ dr deꝰ ſcit q̄cq̄d ſciuit: non fit diſtributio ꝓ enūciabilib⁹. ſz ꝓ reb⁹. nō ꝓ reb⁹ vt ſunt i natura ꝓpria. ſz vt ſunt i diuia ſcia ſiue in ſuis rōnib⁹ vl ydeis vl exēplaribꝰ. fit ergo diſtributio ꝓ ipſis rōibus rex eternis. ſz cū aſſumit ſz ſciuit te eē naſciturū: aſſumit ꝑditionē talē q̄ nō ē eterna. ſz ſic deberet aſſumere. ſz ſciuit tuā natiuitatē. ¶ Itē opponiť oē enūciabile q̄cūq; deꝰ ſciuit ſcit ſciuit te eē naſciturū. ergo ꝛc. Rñ. deus ſcit enūciabilia nō ꝓ modū enūciabiliū ſz ꝓ modū rei i cā. Cū autez aſſumit te eē naſcitur. aſſumit enūciabile ꝓ modū enūciabilis. q̄o nō fiebat prio diſtributio.

So muz. oppoſitum argu.

Ad ſcōm.

In' oppoſitū.

Scōm.

Tertium.

Ad tertium.

Quartum.

Ad quartuz.

Rñſio.

Ad quintuz.

Opponitur deus ſcit enūciabilia.

Queſtio. xxiiij. de preſcientia dei.

Queſito de diuina ſcīe

tia abſolute. inq̄rēdū ē i cōparatiōe. ſm em̄ cōparationē ad futura dr ꝑſcīētia ſz cōparationē ad faciēda diſpoſitio. ſm cōparationē ad regēda. puidēt. ſm opationē ad ſaluāda ꝑdeſtinatio. ſicut dictū ē prius. De his ergo ꝓ ordinē inq̄rendū eſt. ⁊ primo de ꝑſcīētia circa quā plures errauerūt ātiq̄t moderni. i hūc modū deducetur inq̄ſitio ad itelligētiā. Primo an ꝑſcīētia ſit tpalis vel eterna. Scōo vtrū ſit cā rerū. Tertio vtrū ſit cauſa ta a rebus. Quarto vtrū inferat neceſſitatē rebus. Quinto an ſtet cū libero arbitrio. Sexto vtrum ſit infalibilis. Septimo vtrū ſit mutabilis.

An ꝑſcientia dei ſit tpalis vel eterna

Oembꝝ primum

Jrca primū arguit hoc mō mgr in ſentiijs. Si res future eēnt cauſa ꝑſcīētie dei tpale eēt cā eterni. ergo ꝑſcīētia eterna ē ¶ Itē ꝑſcīētia aut pōit res i ſua natura aut in aut in cauſa. ſi in ſua natura. ergo nō eēt ante res. ſi in cā: ſz res in cā eſt ab eterno: ⁊ reſpect⁹ ad res ab eterno. ergo ꝑſcia eterna. Itē cū dico ꝑſcīētia duo dico. ſcīētiā ⁊ anteceſſionē q̄ tū ad principale ſignificatū q̄ eſt ſcīētia: nō eſt dubiū qui ſit eterna. ſed querik q̄ tū ad aſſeſſionē vtrū ſit tpalis vel eterna ſi tpalis. ergo cepit cuz reb⁹. ſed cōſtat q̄ ānteceſſio ſcīētie dei eſt añ creaturā oēm. ſz quicq̄d eſt añ omnē creaturā eſt eternū. ergo aſſeſſio ē eterna. ⁊ ſcīētia ſili: ergo totū eſt eternū. ¶ Si dicak q̄ aſſeſſio reſpectu futuri in tpe. ⁊ qz futurū in tpe eſt tpale et pōt deſinere eē: nō dr preſcīētia poſſe deſinere eſſe. Sz tūc arguik. ab eterno fuit verū dicere mūdū fore q̄ uis ergo illō dicak reſpectu futuri: tm̄ pōt dici ab eterno. ergo preſcia ſili q̄uis dicak reſpectu futuri: erit tm̄ ab eterno. ¶ Cōtra. nihil eſt q̄ deſinit ⁊ hz poſſibilitatē ad nō eē ē eternū: ſz ꝑſcia deſinit ſicut dicit magiſter. q̄ cū res deſinit eē futura: deſinit eē preſcia. ergo nō eſt eterna. ¶ Idē in. j. ſen. di. xxxv. trāſumit verba bti augu. ſicut creator dr ad creaturā relatiue: ſic ꝑſcia ad futurū: ſz creator dr ad creaturā ex tpe ⁊ nō ab eterno: ergo ſili ꝑſcia dr ex tpe ſicut creator. ¶ Itē preſcīētia dr i cōparatiōe ad futurū. ſed nihil ē deo futurū. imo oia ꝑſcia: nō ergo dicik ꝑſcia reſpectu futuri i dei ſcia ſeu reſpectu futuri in tpe. ergo ꝑſcia dr ex tpe. ¶ Itē aliq̄d eſt carens principio ⁊ fine ſicut deꝰ. aliq̄ hñt principiuz ⁊ finē vt tpalia. aliq̄ hñt principiū ⁊ nō finē vt ſempiterna. ergo ē ponere quartū q̄d nō hz principiū ſed hz finē. q̄uidek eſſe ꝑſcia q̄d nō incepit ſz deſinit vt dicit mgr. vel ſi dicak q̄ hoc nō pōt eē. querik ratio quare nō pōt eē. ¶ Rñ. eſt loqui de re eterna multipliciter. Quedā em̄ dicunk de re eterna q̄ deꝰ ē: vt ſine principio ⁊ ſine fine. vt cū dr deꝰ eſt iuſtus. bonus: ſapiēs: qz ſine initio ⁊ ſine fine bonꝰ eſt. Quedā aūt dicunk vt cū principio ⁊ cū fine. vt cū dr deꝰ creat hāc aīam. deꝰ em̄ nō ab eterno creauit hanc aīam. nec ſp creat eā. Quedā ꝓ dicūk de eo vt cuz principio: ſz tm̄ ſine fine. vt cuz dr deꝰ ē ōnator. hoc em̄ nō dr de deo ab eterno: qz añ q̄ eēt creatura nō potuit hoc dici. ōnator em̄ dicit illū cui ſubiectꝰ eſt aliq̄s. dr ergo ōnator ex tpe. tm̄ ſine fine: qz creatura cui ōnatur ſine fine eſt. ſicut ergo nō ē incōueniēs aliq̄a dici de deo cū principio ⁊ cū fine. ⁊ q̄daz vt cū principio: tm̄ ſine fine. ſic nō eſt incōueniēs ponere alterū. ſ. q̄dā dicunk de deo vt ſine principio tm̄ cū fine: vt ꝑſcia. Mō ergo q̄ritur vtrū ꝑſcia ſit eterna nō tpalis. Dicēdū. q̄ ꝑſcia dicit eteruū: tm̄ in reſpectu ad tpale. Eſt ergo loq̄ de eterno abſolute vel in ꝓparatiōe. abſolute ſcia dicit eternū: ꝑſcia dicit eternū in reſpectu vel in cōparatiōe. Dicēdū ergo q̄ ꝑſcia ponit res in cā tm̄ in reſpectu ad tpale. vſi ponit res q̄ erūt i ſcia dei. Dicēdū. ergo q̄ anteceſſio dicit eternū. ſed in reſpectu ad tpale: ſed ſcia dicit eternū abſolute. ¶ Ad illud quo obiciťur nihil q̄ deſinit eſt eternū ꝛc. Dicēdū q̄ nō valet. aliq̄d em̄ dicitur deſinere. nō ꝓpter mutationē q̄ fit in ipſo: ſed ꝓpter mutationē q̄ eſt i alio. ſicut poſſum eſſe dexter ⁊ ſiniſter ſiue deſinere eē dexter ⁊ incipere eē ſiniſter me nō mutato. vt poſito q̄ vnꝰ mō ſit ab vna pte mei mō ab alia. dr ergo deſitio tm̄ ꝓpter reſpectū q̄ eſt ad alterū: nō ꝓpter mutationē q̄ facta ſit in me. Silr dicēdū de ꝑſcia q̄ dr deſinere nō ꝓpter ipam ſciam: ſz ꝓpter ipm reſpectū. qz res ipſa ad quā eſt reſpectus mutatur vel deſinit. ¶ Itē ad illud ſicut creator dicitur ad creaturā: ita preſcientia ad futurū. Dicendū q̄ nō eſt ſimile vſq̄quaq;. ſimile tm̄ quo ad hoc: q̄ vtrūq; dicitur relatiue. ſz ab eterno vnū aliud ex tpe. ¶ Itē q̄ obiciťur q̄ nihil eſt deo futurū. ⁊ ꝑſcia dicitur reſpectu futuri ꝛc. di cēdū q̄ futurū in preſcia dei nihil aliud eſt q̄ ydea rei future in deo: ydea aūt definit eſſe ydea ꝓut dicitur rei future nō definit id quod eſt ydea tamē definit eſſe ydea huius. i. futuri. Similiter id quod eſt preſcientia nō definit: tm̄ eſſe in ratione preſcīētie definit et hoc eſt in' rōne reſpectus cōnotati. Similiter dicendū. q̄ veritas futuri nihil aliud eſt q̄ ratio mūdi facturi. que ratio nō definit eſſe ſimpliciter: ſz definit eſſe futuri: vnde ſicut nūm⁹ incipit ⁊ definit eē ꝑticuz ſine ſui mutatiōe ita ꝑſcia definit eſſe ꝑſcīētia ſine ſui mutatione. ¶ Ad aliud dicendū quo querik quare nō pōt aliquid eē ſine principio habēs finē: Rñ. q̄ illd eēt increatū ⁊ imutabile. increatū aūt ⁊ immutabile nō pōt habere finē.

Ad quartuz.

Oembꝝ ſecundum

Onſequēter querik vtrū preſcia ſit cauſa rerū. Et videtur q̄ ſic cauſa eſt cuius eē ſequitur aliud ſed ſi ſequitur ſi deus preſcit hoc. hoc erit. ergo ꝑſcientia dei erit cā futuri ¶ Itē aug. xv. de tri. nō qz ſunt ideo nouit deus. ſed qz preſcit vel nouit magis ſunt. ergo preſcientia dei eſt cauſa rerū. ¶ Cōtra. ſi ꝑſcīētia dei eſt cauſa. cū ipſe preſciat mala: ipſe eſſet autor et cauſa mali. q̄d eſt inconueniens. Impoſſibile enim eſt. q̄ a ſummo bono fit aliquod malū. poſſet enim melius excogitari. Melius enim eſt a quo nulluz malū. q̄ a quo aliquod malū. ¶ Itē Anſelmus de cōcordia ꝑſcientie ⁊ li. ar. cum dico ſi preſcit aliq̄d neceſſarium eſt illud futurum eſſe. idem eſt ac ſi dicam. ſi erit: ex neceſſitate erit: hic vno non notatur habitudo cauſe ad cauſatū. ſed neceſſitas ordinis. ergo preſcientia nō dicit cauſam ſed ordinē. ¶ Reſponſio. ſicut dicitur ſcientia ſimplicis notitie et approbationis. ſic preſcientia dicitur dupliciter. Dicendum ergo q̄ preſcientia approbationis: poteſt dicere cauſam. ratione approbationis intellecte, non ratione anteceſſionis que intelligitur per ante. Preſcientia vero ſimplicis notitie nullo mō dicit cauſam reſpectu eius quod eſt preſcitū ¶ Mō obiciťur q̄ cauſa eſt cuius eſſe ſequitur aliud: ſoluitur per diſtinctionē. aliquid enim dicitur ſequi aliud dupliciter ſm eſſe: et ſm rationem conſequētie. ſm q̄ ſequi aliud ſumitur ſm eſſe: ſic ſumitur in diffinitione cauſe. Cauſa eſt cuius eſſe ſequitur aliud. ſed ſm q̄ ſumitur ſequi aliud ſm rationem vel ordinem conſequentie: non requirit cauſam eſſendi ſed ſolum' conſequendi: quia concomitatur. ¶ Ad ſecūdum dicendum. q̄ aug. accipit noticiaz practice: nō ſolū ſpeculatiue. ſiue pro approbatiōe nō pro ſimplici notitia. ſcīētia aūt practica ſiue bñ placiti eſt cā rerū: ſed nō ſcientia ſimplicis notitie

Utrū ꝑſcīētia ſit cā rerum. In oppoſituz ſz q̄ ſit cā ꝛc Secundum. In cōtrariū q̄ nō ſit cauſa.

Ad ſecūdum

Sol. ad oppoſitum.

Oembꝝ tertium

Onſequēter querik vtrū ſit ꝑſcīētia a rebus cauſata. q̄ videk per autoritatem origenis ſuper epiam ad Rō. nō propter rea aliquid erit quia deus ſcit illud futurum ſed quia futurū eſt. ideo ſcitur a deo ante q̄ fiat ¶ Si dicatur ſicut dicit magiſter in ſententijs q̄ res ſunt cauſa ſine qua non. nō cauſa ꝓprie. queritur an ſit concedendū q̄ futura ſint aliquo modo cauſa ꝑſcientie dei ¶ Item quo poſito ponitur aliud. quo remoto remouek aliud. illud eſt aliquo modo cauſa illius. ſed re futura poſita ponitur et re futura remota remouetur preſcientia ergo res futura eſt cauſa preſcientie dei. ¶ Contra. ſi hoc eſt verum temporale eſt cauſa eterni. futurū enim temporale eſt: preſcīētia vero dei eterna. ¶ Item imperfectionis eſt in modo ſciendi q̄ ſcientia dependeat a ſci

Utrū ꝑſcientia ſit cauſata a rebus auctoritas origēis q̄ ſic Argumētuz in oppoſituz vz. q̄ ſic Tertium.

In cōtrariū.

bili.ergo nō pōt in mō scientie diuine.sed si res futura esset aliquo modo causa prescietie dei: dependeret a scibili sicut causatū a causa.ꝛ hoc est inconueniens.restat ergo ꝙ pscietia dei nullo mō est causata a rebus. ¶ Rñsio.res futura nullo mō est causa prescietie dei siue scientie ei⁹: sicut nec tpale causa eterni. ¶ Mō obijcit.ꝙ res est causa sine qua nō Dicendū.ꝙ cā sine qua nō. ſm rē nihil aliud dicit ꝯ rationē cōcomitantie. vñ licet cōceditur ꝙ res futura sit causa sine qua non: tamen ꝓcedēdū est ꝙ sit aliquo mō causa eterni.qz nec p se nec p accidens. ¶ Ad aliū dom.ꝙ cū dr qz futuꝝ est tō pscitur ꝛc.dom ꝙ tō nō dicit ibi causaz fz solū rōem vel relatōem respectu ei⁹ qō dicit p.vñ futuꝝ ratio est vel cā quare dicat pscientia:fz nō eius qō est prescientia.Vel.dicēdū ꝙ origenes nō ponit actiuā sed passiuā.vñ nō est cōcedēdū qz futurū est tō scit de⁹ sed tō scit a deo.sic cñ notat cā aptitudinis ad scindū ex parte scibilis. In actiua ꝛo magis notat cā respectu alicui⁹ iscīete. ¶ Ad aliū.dom.ꝙ scia dicit absolute:pscia in ordine ad rē scibilē.dom.ergo ꝙ res futura bene ordinat cā pscietie i diuidēdo hoc est ꝙre dicat pscietia:fz nō pōt dici cā ei⁹ qō est pscientia.vl procedit a dictōe ad rē.res aut talis nō pōt esse cā rei eterne vt sit sed potest esse causa vt sic nominetur a nobis.

Responsio.

Ad argumētum in oppo.

Ad autor. origenis.

Ad tertium.

Qembꝛum quartum.

U.prescietia dei iferat necessitatē rebus.

Argumen. j.

Scom.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

In cōtrariū. Augu.

QOnsequēter q̄ritur vtrū pscietia dei imponat necessitatē rebus. Ad qō sic.si de⁹ preuidet aliqd illud necessario eueniet: et si necessario eueniet : necessario erit. ¶ Si dicat ꝙ deus puidet aliqd et tñ nō necessariū ē illō cuēre.ergo pōt nō euēre: ergo pōt falli pscia. ¶ Itē qō de⁹ pscit de necessitate pscit: sed si deus aliqd necessitate pscit:necesse est futurum esse.ꝛ si hoc necessario erit. ¶ Itē anselmus in li. cōcordie prescientie ꝛ lib.ar. qō prescit deus: necesse est eē futura. ¶ Itē si aliquid sequitur ad aliud si antecedēs est necessariū:ꝛ consequens:sed bene sequitur.hoc est prescitū demonstrato aliquo contingente.ergo hoc erit antecedens est necessariuz sz deū hoc prescisse.qz semper fuit ꝛ est ꝛ erit.verūetiam postꝙ res est in actu vel preteriit erit verum dicere deus pscit hoc.ꝛ non pōt esse falsum ergo consequēs est necessariū.ergo hoc fore est necessariū pari ratione de omni cōtingente.ergo oia de necessitate euenūt ¶ Itē prescitū a deo impossibile est nō euenire.si em dicatur ꝙ possibile ē: ponatur.nō eueniet:ꝛ est prescitū.ergo fallitur pscietia.sed hoc est inconueniens.ergo prescitū impossibile est nō euenire. ¶ Item deus prescit hoc demōstrato aliquo prescito.hec propositio est de preterito vera.ergo est necessaria. ergo necessariū est hoc esse prescitum.ergo impossibile est nō euenire aut sequitur.aut nō sequit.si sequitur: habeo propositū.Mō si de⁹ prescit aliquid: impossibile est illud nō euenire.ergo possibile est hoc nō esse prescitū.sed iste duc:possibie est nō esse prescitū·ꝛ impossibile est esse nō prescitū:non pōt simul stare.ergo oppositū cōclusionis nō potest simul stare cum prima.ergo argumentatio est necessaria.igitur necessario sequitur:impossibile est hoc esse prescituz ergo impossibile est hoc non euenire. ¶ Contra. augusti.in lib.de li. ar.sicut memoria tua nō cogit facta eē q̄ preterierūt.sic de⁹ nō cogit pscietia sua facieda q̄ futura sunt.sed memoria nō cogit facta esse preterita.ergo pscietia nō cogit futura euenire ¶ Itē.anselm.in li.de cōcordia prescientie et li.ar.si dico necesse ē te esse peccaturū sola volūtate si de⁹ prescit:non est intelligendū ꝙ aliquid phibeat voluntatem que nō erit.aut cogat illam esse que erit hocipsum namq; prescit deus qui puidet aliquid futurum ex sola voluntate. ꝙ voluntas non cogitur aut prohibetur.ergo prescientia dei non cogit res fore. ¶ Responsio. dei prescientia infallibilis est.vnde infalliblter prescit ipsa contingentia. licet ipsa possint non esse. et est necessitas ex parte scientie et nō ex parte rei scite.nec imponit rebus necessitatem. ¶ Ad primum autem obiectum dicendum ſm boetium ſn libro de consolatione.ꝙ est necessitas absoluta vt eorum que habeut causam determinatam immutabiliter. vt solem oriri cras.et est necessitas conditionalis.prima necessitas est necessitas simpliciter. Secunda est necessitas ſm quid.vel cum conditione. vt te sedere cum sedes vel si sedes est necessarium.non tamen est necessarium simpliciter te sedere. Vel aliter. Est necessitas consequentis.et necessitas consequentie. si ergo dicitur si deus prescinit hoc necessario eueniet.si necessitas referatur ad consequētiam:vera est.hec enim consequentia necessaria est. deus prescit.ergo hoc eueniet. Si autem necessitas feratur ad consequens falsa est. ¶ Eodem modo soluitur secūdum si prescit futurum necessario: necesse est esse futurum est necessitas antecedens et necessitas consequens rei priuationem sicut dicit anselmus in li. de concordia prescientie. et li. ar. prima est necessitas simpliciter.secunda est necessitas in consequendo et ſm quid.vt si est preteritum:necesse est esse preteritum. et si est futurum : necesse est esse futurum. ¶ Ad aliud dicendum. ꝙ est necessitas absoluta.de qua non est verum que deus prescit necesse est esse futura.et est necessitas ordinis. et de hocverū est que deus prescinit necesse est esse futura.et hec necessitas non opponitur contingētie ipsorum que sunt a lib.ar.sed necessitas absoluta opponitur. ¶ Ad aliud dicendum est. ꝙ verum est si antecedens est necessarium et cōsequens. sed aliquid esse prescitum vt est antecedens nō est necessarium.Nam ſm.anselmum si dicamus deus prescit futurū. nō asserimꝰ rē esse de necessitate futurā sz rē futurā de necessitate eē futurā. Idē em ē esse deus prescit aliquid qō deus scit aliquid esse futurum ꝛ prescitū idem est ꝙ scitum esse futurum. Cū ergo dicitur.antecedēs est necessarium:necessitas potest notari respectu eius qō dicit scitū.vt sit sensus.hoc futurum esse est scitū necessario.ꝛ hoc mō verum est hoc prescitum esse necessariū.sed ex hoc non sequitur ꝙ sit futurum necessario. Vel potest notari necessitas respectu.eius quod dico futuruz et est sensus.hoc prescitum esse est necessarium.ꝛ. hoc scitum est futurum necessario: sed hoc est falsum: si autem esset hoc modo necessarium:tunc et consequens esset necessarium. ¶ Ad aliud Dicendum.ꝙ hec est dupler.prescitum.nō euenire est impossibile.sicut hec:sedentem ambulare est impossibile.Si enim intelligatur de dicto:vera est.Notatur em cōcomitantia actus ad actum que impossibilus est.prescire em et nō euenire.sedere ꝛ ambulare incompossibilia sunt.Si intelligatur de re: falsa est.tunc enim notatur cōcomitantia actus vni⁹ ad potentiam actus alterius.ꝛ hec concomitātia possibilis est.In eadem enim potest esse actus sedē di⁹ et potentia ambulandi.similiter et actus prescindi stat,cum potentia non euenie ndi.vnde quod est prescitum potest non euenire:sicut iste qui sedet potest ambulare.

Rñsio.

Soluđ ſpm. Boe.

Secundum.

Tertio q̄rit. In cōtrariū.

Solutio ad primum

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad quintum

Qembꝛum quintum.

Tonsequenter

Queritur an prescientia stet cū libero arb trio.

Argumētuz primum.

QOnsequēter q̄rit quō possit pscietia stare cū li.ar.et hoc totū determinatū fere est prius.Sed ꝓpter simplicis repetēdū est primo qō dicit Anselm.quecūq; pscitur de necessitate eueniūt.quecūq; sunt a li. ar.nō de necessitate eueniūt.ergo quecūq; sunt a li. arbi. nō sunt pscita. ¶ Itē oīe qō ꝓphēditur est in cō prehēdēte per modū ipsius.ergo omne qō est i diuina scientia est p modū ipsius.sed ipe est immutabilis ergo ꝓtingētia nō possunt eē in ei⁹ prescientia.

Secundum.

¶ Itē queritꝝ.si hec est vera pscitū euenire est necessariū:ꝛ dicit vera de dicto.de re aūt falsa. ¶ Cōtra si albedine existēte in subiecto aliquo nō sit possibilitas in eodē subiecto ad formā oppositā ita scz vt possit albedini succedere nigredo: nūq; hec erit vera albū pōt eē nigrū:ergo cū sit silr ex illa parte cū dico.prescitū possibile est nō euenire.nūq; existēte pscietia in illo:est possibilitas ad nō eueniendū. hec enim pōt esse vera pscitū pōt non euenire:ergo ꝛc. Probatio ꝙ nō sit potētia ad nō eueniendū posito ꝙ sit pscitū:pscitum enim dicit scitū futurū.fz semp posito ꝙ sit scitū futurū ſmpossibile est non euenire nec est potētia ad nō eueniendū. ergo omnia de necessitate eueniūt. ¶ Solutio omniū isto rō ptz ex tā dictis. Mā ſm Anselm.de pscietia et li.arbi.est necessitas antecedēs que est ſm ordinatas causas rei.sicut videre solē oriri cras:ꝛ ē necessitas sequēs rei positionē: vt cū dr te sedere cū sedes est necessariuz. Mō ergo dr que prescinnt de necessitate eueniūt.hic accipit necessitas consequēs rei positionē Mō dr qne sunt a li.ar.nō de necessitate eueniūt negat necessitas antecedēs pōt ergo simul stare ꝙ sit in illo ꝓtingētia antecedēs:ꝛ necessitas sequēs.necessitas ergo sequēs rei positionē nō tollit ꝓtingentiā rei ¶ Ad aliud dicēdū:ꝙ deus ītmutabiliter cōprehēdit quicqd cōprehēdit.ꝛ nō solū necessaria cōprehēdit ītmutabiliter.sed etiā ꝓtingētia scit em cōtingētia p modū necessariū.vñ nō sequit ex illa rōe ergo nō scit cōtingētia sed ergo nō scit cōtingēter. ¶ Ad aliud dicēdū.ꝙ hec est vera.necesse est hoc euenire.ꝛ hec est falsa:pscitū pōt nō euenire sed si arguet hoc ē pscitū ergo hoc necesse ē necesse nō valet vt dictū ē.qz ex maiori de necessario ꝛ minori de inesse vt nūc:nō sequit cōclusio de necessario sed de inesse:vnde non valet si soz.currit necessario mouet:sed soz.currit:ergo necessario mouetur bene tamen sequitur ergo mouetur.

Secundum.

Ad tertium.

Qembꝛum sextum

An diuina p̄ scietia sit ifallibilis.

In oppositū primū.

Tertium.

QOnsequēter q̄rit an diuina pscietia possit falli. Et videt ꝙ sic.prescit em hoc demōstrato aliquo ꝓtingēte. sed possibile est hoc nō euenire ponat ergo ꝙ nō eueniat.hoc est pscitū:et tñ non eueniet. ergo qō pscitur nō eueniet.ergo fallit pscietia. ¶ Itē pscitū potest nō eē pscitū.qz pōt nō esse futurū cuz sit cōtingens sed si nō erit:nō est scitū futurū.nec ergo pscitū:ergo pscietia pōt falli. ¶ Itē scietia dei ꝛ pscietia sūt eoruz que nō sunt:scit enim deus pscientia ꝓterita ꝛ futura.sed vera scit vt pscientia.sed ꝓterita ſm ꝙ sūt ꝓterita.nō sunt presentia similiter nec futura.ergo alio mō scit res ꝙ sunt:ergo fallitur pscietia ¶ Responsio.nō pōt falli pscientia. ¶ Et ad illud qō primo obijcit.dicēduz ꝙ pscientia dicit in ordine ꝛ relatione ad futurū:et amoto vno relatiuoruz amouet ꝛ reliquū.eoipo quo ponit nō euenire:ponit nō pscitū fuisse ¶ Ad aliud dom.qō hec:pscituz pōt nō eē pscitū distinguēda ē:sicut albū pt eē nigrū.pt ei pdicatuz attribui subiecto cuz forma.et sic est falsa vel ratione suppositi soluz:et sic vera. Primo autē modo falsa est.sicut enim albū manēs albuz nō potest esse nigrum.sic prescitum inquantum prescitū nō potest non euenire,ꝛ non esse prescitum. Secundo modo vera est quia id quod est album pōt esse nigruz.et id quod est prescitum potest non euenire Ad aliud dicendum: ꝙ hec deus non scit preterita vt ꝓterita:duplex est.quia hec determinatio vt ꝓterita:potest determinare verbum in comparatione ad scientem. et sic vera.quia preterita non sunt in deo per modum preteriti sed p modū suum. Uel potest determinare verbum in comparatione ad scitum:ꝛ sic falsa est. Scit enī deus res preteritas eis que sunt sub conditione preteritionis et futuritionis.sed non scit sub his conditionib⁹:sed eternaliter et presentialiter. ¶ Similiter ad illud deus scit res aliter ꝙ sunt hec est duplex.quia hec determinatio aliter:in duplici comparatione potest determinare verbum.si in comparatione ad scitum falsa est si in cōparatione ad scientē vera ē. Quod enim comprehenditur est in comprehendente ſm modum ipsius:non secunduz modū rei cōphense.

Ad tertium

Utrum pscietia sit mutabilis.

Argumentū primum.

Rñsio.

Qembꝛum septimum.

QOnsequenter queritur vtrum prescientia sit mutabilis.Ad qō sic arguūt.deus potest scire que nō prescinit. quia potest facere aliquod futurum quod nō erat futurum.ergo potest aliquid scire de nouo et temporaliter:ergo mutabiliter.Ad quod dr responsio talis in sententijs.ꝙ prima propositio diuisa ē vera:composita falsa. Mā ista duo simul nō possunt esse.deum non prescisse seu sciisse aliquid ꝛ illō scire vel prescire:tamen potest facere modo quod ē futurum quod tamen non est prescitum:et sic pōt illud pscire. Alij distinguūt istam propositionem nam hec dictio ꝙ potest notare cōiunctionez siue comparationem actus ad actum:vel actus ad potentiam.si notet conunctionem actus ad actum. videlicet eius quod dico scire aliquid:ad hoc quod dico nō scisse : falsa est. quia nō est possibile deū scire aliquid et non sciisse illud. Si vero notet cōiunctionem actus ad potentiaz.vt eius quod dico nō sciisse aliquid.Ad hoc quod dico posse scire illud.vera quia hec se bene compatiuntur. deum nō scire aliquid prout scientia dicitur visio.et deū posse scire illud quod potest facere aliquid quod non faciet.ꝛ ita potest scire quod non sciuit.i.quod nō prouidit se facturū. ¶ Secundū hūc ergo modū vt accipiatur propositio in sensu in quo vera ē.queritur an sequatur.deus potest prescire vel scire aliquid:quod non sciuit vel prescinit.ergo potest aliquid scire de nouo vel prescire vel ex tempore : probatur ꝙ sic.qz bene sequitur de⁹ creat modo aliqd quod prius nō creauit.ergo creat aliquid de nouo vel ex tpe. ergo similiter sequit de⁹ scit aliquid vel pscit mō qō prius nō scinit . ergo scit aliquid vel prescit de nouo vel ex tempore.ergo similiter sequitur si potest aliquid scire quod prius non sciuit:ꝙ pōt aliquid scire de nouo vel ex tpe.quia ſ actus sequitur ad actum:et potētia sequitur ad potētiā. ¶ Itē in scientia hominis simul est verum prescire hoc ꝛ nō pscisse illud.ergo in scientia dei simul potest esse verum deum prescire aliquid et non prescisse illud.ergo non est vera predicta solutio quantum ad vnam partem. ¶ Item ꝙtū ad aliam ī qua dicitur.ꝙ diuisa est vera qz deus potest prescire aliquid.quod tñ non est verum eum prescisse:et ita cōtingens est eum prescisse. Obijcit.omne dictū ō ꝓterito vex ē necessariū.ergo cū de mōstrato quolibz futuro ꝓtingēte deū pscisse hoc sit dictū ō pre

Argumentū a simili pmū

Secundum.

Tertium.

terito.verum est necessarium.ergo hoc nō pōt non
prescir a deo.reliquit igit q nō pōt pscire q pscie
rit. ¶ Cōtra.qō est pscitū potest nō esse futurum.t
quod potest nō esse futurū potest nō esse prescitu.
quia cōcomitant se inuicem pscitū t e futurū:ergo
deum prescisse hoc non est necessarium.

Utrū dei possit habere sciētiā quam nūq̄ habuit Quartum.

Item queritur. §j.

vtrum hec possit esse vera deus potest habere sciē
tiā quā nūq̄ habuit.sicut hec pcedit in vno sensu:
pōt scire qō nūq̄ sciuit.cū scire t habere scientiam
idem sit.Mō si dicat:ꝓtra.si dei pōt habere sciētiaz
quā nūq̄ habuit.ergo augmētari potuit;ei sciētia

De pscia dānādi aliquoruz respōsio.

¶ Circa hoc notandū est.q ad hoc argumentum
deus immutabiliter pscivit istū esse dānandū ergo
necessario preuidit istū esse damnādū.ergo necessa
rium est ipm dānari.Quidā respōdebāt sic distin
guēdo.deus immutabiliter puidet hec.q si hec de
terminatio immutabiliter determinet hoc verbuz
preuidere in compatione ad nominatiuum;veruz
est.qz in deo nulla est mutatio.si in comparatione

Improbatio solutionis.

ad rē accusatuz:falsa est.qz in re visa est mutabili
tas. Quā solutionē nituntur improbare hac ratione
sicut nō pōt esse q deus pscīat aliq̄d qō prius nō p
sciuerat:ita nō pōt esse q aliquid scit mō puisuz qō
modo nō fuerit:t ita immutabilitas est ex pte rei p
uise inquātū preuisa est:oportet aūt immutabilita
tem esse rei puise.cum hoc aduerbiū immutabiliter
determinat vbū in cōparatiōe ad actū.vnde conce
dunt q vtroq̄ modo vera sit t dicūt nō sequi immu
tabiliter puidet hoc:ergo necessario puidet vel pre
scit hoc:immo est fallacia cōsequētis. Mō em oīe
immutabile verū est necessariū:sed ecōtra.vñ anti
xpm fuisse futurū est verū immutabile:nō tn necess
sariū. Preterea addūt q deus puidet res ḡles futu
re sunt. si necessarie:puidet eas in necessitate.si cō
tingentes:puidet in ꝓtingētia.vnde si puidet cōtin
gens futurū:cōtingēs est deū puidisse illō. Itez ad

Queritur.

dunt qō si queritur in quo sit illa ꝓtingētia.dicunt q
in deo t nō est aliud q̄ potētia puidēdi q̄ est in deo
sm q se habet ad duo opposita puidere. ¶ Itez ad

Certior ēscientia dei ꝛc.

dunt ad illud q aliquis obyceret. si hō scit aliq̄d
necessariū est ipm scisse.ergo cū certior sit scientia
dei q̄ sciētia hois:si deus puidet aliq̄d:necessariuz

Responsio.

est deum preuidisse illud.Et respōdēt q sciētia dei
certior est q̄ sciētia hois q̄tum ad infallibilitatē:

Reprobatio rationem.

sed nō q̄tū ad rei fictionem vel determinationē.qz
non generatur a reb⁹. ¶ Sed iste sentētie qz videē
tur inducere nō sanā fidei doctrinā t cōfessionem:
ideo attēdendū est primo.q sophistice obyciť ꝓtra
soluētes predictum sophisma.dei immutabiliter pre
uidet hoc:sz istum esse damnandū. Mā illoz inten
tio non est dicere.qō mutabilitas sit ex parte rei in
quantū puisa est.sed solum inq̄tum futura est. Et
hoc importat ipm verbū puidere:si resoluatur sm
Anselm.scilicet videre futurum.Et sic compleať sen
sus videre futurum esse.Si autem sic explicite dice
retur,deus immutabiliter videt vel scit esse vel fo
re futurum illud.nullus dubitaret distinguēdum
esse locutionem.nam hoc aduerbium immutabiliť
posset fieri ad hoc verbum videre:et hoc modo ve
ra.vel ad hoc verbū esse fore:et hoc modo falsa.qa
sic designat mutabilitas ex pte rei future nō ex par
te videntis.In hoc autem q dicitur premidere:hoc
totum includitur scilicet videre futurū eē vel fore.
sophistica igitur est contra dictā solutionem op
positio. ¶ Item quod secundo dicunt q non oma

Secunda responsio.

ne immutabile verū ē necessariū. Hoc videtur ma
nifeste falsum. Nam contingens verum nō potest
esse immutabile verum.ꝓtingens enim ex eo est:q
potest esse t nō esse.sed oīe tale est mutabile. ergo
omne tale cōtingēs verū est verū mutabile.ergo si
est immutabile verū:nō est verū ꝓtingēs. Cū ergo
omne quod est verū est necessariū vel contingens
si est immutabile verū est necessariū. ¶ Itē cū oīs
contingentia ponit mutabilitatē ad esse nō esse.si
cut impossibilitas īmutabilitatē in nō esse.necessi
tas immutabilitatē in esse:si nō est sana enūciatio
qua diceret mutabilitas in deo ergo nō erit sana lo
cutio qua dicit ꝓtingentia in deo.apō quē nō ē trā
mutatio nec vicissitudinis obumbratio.Jacob.j.

Ubi queritur.

¶ Itē qō dicit q illa ꝓtingentia nō est nisi indiffe
rentia potētie puidēdi.nō videť recte dictū. Mā qd
est aliō potentia preuidendi q̄ potētia videndi futu
rum.vel cōpletion intellectu potentia videndi ali
quid fore vel futurū esse. sed constat q nō dicit in
differentia potentie rationevisionis que nō potest
non esse quantum est ex parte videntis:ergo dicere
tur indifferentia ratione visionis inq̄tum transit
sup rem futuram:que potest esse t nō esse. t iō pōt
esse subiecta visioni vel nō esse subiecta.sed sm hoc
nulla ponitur contingētia in actu visionis:sed i sub
iecto ipsi visioni.t est exemplum in illuminatiōe so
lis.relinquit igit q ꝓtingentia illa nō ponit in deo
vt potētia preuidendi t nō puidēdi. ¶ Itē ad illud

Ad illud cer tior est scien tia dei ꝛc.

quod dicit q certior est humana scientia q̄tuz ad
rei fictionē vel determinationē.q̄uis nō q̄tū ad in
fallibilitatē.nullo modo videť dicendū.qz hoc se
quereť q aliqua certitudie excederet scia hūana di
uinā.qō est error. ꝓpterea cū ipsa diuina itelligen
tia magis sit intima rebus q̄ hūana:qz in oīb⁹ essen
tialiter est t oia sunt in ipso causaliter.etiā q̄tū ad
rerū fictionem vel determinationē certior est:q̄uis
nullo mō sit a reb⁹. ¶ Itē in hoc fuit deceptio cōsi
derationis.q cū dz deū pscisse aliq̄d:duo asseruit
vnū de pterito scz scientiā fuisse:vt aliō ō futuro scz
scitum futurū esse.t cū vno dictorum nō asseruit. Mz
ergo ꝓtingētia ex parte sciti q̄uis nō inq̄tū scituz
est hec inq̄tū futurū:ideo ipsum dictū ꝓtingēter est
vtrū.t sic ꝓtingit in ipsa pscia hūana. qz sz ante q̄
res ꝓtingēs futura eueniat mutabilis est:t potest
euenire t nō euenire sicut in pscia ꝓphetali: nō se
quit q pscia sit mutabilis. Mā fz q est in pscia ipz
futurū est immutabiliter.hoc tn nō est simpliter sicut

Responsio, scom Ansel.

dixerūt sz solū sm q̄d. ¶ Dicēdū igit q sm beatum
Ansel.in li.de concordia.pscie t li.ar.dei nō fallit. nec
videt nisi veritatē siue ex libertate siue ex necessita
te veniat:dz stituisse apō se immutabiliť. qō apō
homines,pz q̄ fiat mutari pōt.nō tn in deo q̄ om
nino immutabilis est eadē mutatio. ¶ Rīdet au

Sol.ad primū Argumentū a simili.

tem ad primū.q nō est siles rō in hoc vbo scire vel
prescire.t in hoc vbo creare. Nam hoc vbum crea
re ponotat effectū in creatura in tpe.hoc vo vbum
scire vel pscire nō ponotat effectū siue respectuz sm
actum in tēpore:q̄uis prescire dicať respectu futuri
in tpe.tn respectus ille nō est tempalis.t inde est q
scire vel pscire dicit de deo ab eterno:creare vo ex
tempore. Vñ notādū est.q q̄uis scire t pscire t cre

Nota.

are hec vba dicāt respectū ad creaturā cū dicit. deꝰ
scit res:prescit res:creat res:tn differēter dicūt quia
hoc qō dico scire dicit respectū ad res sm esse in po
tentia.hoc qō dico pscire dicit respectū ad res sm
esse in ordinatiōe.hoc qō dico creare dicit respe
ctum ad res sm esse in actu hinc est q pscietia vel sci
entia nō ponit res in esse sm tēporale existētiaz:sed
ponit sz q sunt p puisionē in causa. Creatio vo po
nit res actu sm q sunt actualiter.t ideo sequit mo
do aliq̄d quod prius non creauit ergo creat aliq̄d
ex tempore.nō tn sequit cū hoc vbo scire. t simili
ter sequit cū potētia.pōt aliq̄d creare q nō prius nō creauit;ergo

auit:ergo pōt aliquid creare ex tēpore. nō tn sequit
cum hoc vbo scire vel pscire. pōt scire vel pscire ex
tempore. ¶ Ad scdm dicendū.q nō est sile de pscie

Ad secundū.

tia dei t de pscietia hois.naz cū dicit pscire de hoie.
notatur ordo rei tēporalis ad tps pcedēs sz antece
sio tēporis ad tēpus nō est infinita.t ideo dicēdum
q nō sequit.hō pscit hoc.ergo pscuit pz illō.sz cū
dicit pscire de deo:notat ordo rei tēporalis ad eter
nitatē.antecessio aūt eternitatis ad tps est infinita:
et ideo sequit deus pscit hoc.ergo pscuit hoc pz.

Ad tertium.

¶ Ad tertiū dicendū.cū dico pscuisse.rōne ipsius
verbi ꝓsignifico tps pteritū.rōne ipsi⁹ ꝓpositiōis
pze:consignifico futurū. vñ deū pscuisse mihil aliud
est q̄ scuisse hoc esse futurū.vnde pz q̄ hoc dictum
nō est simplr de pterito sed est de pterito respectu fu
turi.t ideo qz futurū est ꝓtingens respectus ipsius
scītie q̄ significat pteritepting̃es est.vnde q̄uis ip
sa scia sit necessaria:tn qz respectus ad futuru ē con
tingens:ideo ipsum dictū de pterito qō dicit ipsuz
respectū ad futurū contingēs:erit cōtingēs nō ne
cessariū. Tamē ista posset distingui deū pscuisse est
necessariū.quēadmodū t hec in quam resoluit.deū
scuisse hoc esse futurū est necessariū. Mā necessitas
pōt notari respectu huius vbi esse.qō intelligit cum
dicit.necessariū est deū scuisse hoc ipsum futuruz
siue hoc fore.thoc mō est falsa:qz tūc est sensus.deꝰ
scuit hoc necessario esse futurū siue necessario fore
vel respectu huius verbi pscire:t sic est vere.t est sen

Ad quartum

sus scientia dei que est respectu futuri est necessa
ria. ¶ Ad quartū dicēdū.q hmōi locutiones non
sunt eiusdē virtutis deus potest scire qō nō sciuit:et
deus pōt habere sciam quā nūq̄ habuit. Cū em di
citur deꝰ pōt scire qō nō scit:potētia trāsit in rē tem
poralem:ratione cuius talis cōcedit hec locutio.
Res enī talis sz futura sit potest tamen non esse.
Cū aūt dicitur deus pōt habere sciaz quā nō habet
respectu potētie notat ad actū trāseūtē in rem eter

Obyciť deus potest aliq̄d scire ex tpe.

nam. Scia enī dei eterna est.q̄ nunq̄ ab eo sepatur
vñ qz tāgit ibi tpale respectu scie vel actus eterni:nō
est pcedēda. ¶ Itē obyciť.videť illa negari simplici
ter a magistro deꝰ pōt aliq̄d scire ex tēpore.Contra
deꝰ scit t pōt aliq̄d scire qō incipit esse.ergo potest
aliquid scire ex tempore.Responsio.hec determia
tio ex tēpore pōt determinare hoc vbū pōt.t sic est
falsa.qz cēsus est.deus potest ex tēpore scire aliq̄d
qō non sciuit ab eterno.vel pōt determinare hoc vbum scire in cōparatiōe ad actū sup quē trāfit:sz aliquid.t hoc mō est va.t est sensus deus potest a
liquid scire quod existit in tempore.

Questio.lxxv. de dispositione diuina.

Onsequenter queritur de dispositione diuina.Et primo An sit Secūdo qd sit.Tertio cuius sit.Quarto quo modo sit.Quinto sm quid sit.

Membrum primum.

An sit dispositio diuina.

IN primū sic.videť q in deo sit dispositio rerum faciendaruz Sap̄.xj.oia in nume
ro pondere t mensura disposuisti. ¶ Cō
tra Job.damas.in li.j.xxv.c.Cōsiliū ē ap
petitus inquisitionis de his q̄ sunt in nobis.Secū
do est iudiciū qd bonū qd malū vel melius.Tertio ē

Obiectio q non.j.

dispositio cū dispositi t amat qō ex cōsilio iudica
tum est.Deinde est electio que est duoꝝ pretactō
bus alterū poptare.dispositio ergo est amor ei⁹ qō
ex consilio iudicatū est.sed in deo nō est iudiciū ex
consilio.ergo nec dispositio.probatio.medie.igno
rantis em materie est cōsiliari. Naz sicut ipse dicit
damas.cōsiliū est appetitus inquisitiōis.cū aūt ali
quis scit aliquid:non querit illud.sed in deo nō ca
dit ignorātia:ergo in deo nō est ꝓsiliū.ergo nec iu
diciū ex cōsilio.ergo nec amor;eius qō est ex cōsilio
iudicatum.ergo nec dispositio. ¶ Itē dicitur dispositio

Secunda obiectio.

quasi diuersoꝝ positio.Est aūt loqui de dispositio
ne interiori t exteriori.t in vtraq̄ videtur diuersoꝝ
positio:ergo in intellectu dispositionis est intelle
ctus situs.Situ aūt t positionē non oportet in deo

Tertia obiectio.

requiri vt dicit Boetius in li.de trin.ergo dispositio
non est in deo. ¶ Responsio.in deo est dispositio:

Responsio.

aliter tamen accipit in deo t in nobis. ¶ Quod er

Sol. ad obiectionem.

go obyciť.q in deo non est consilium. dicenduz
q consilium est vno modo in deo:alio modo non.
consilium enim potest dici vel appetitus inquisi
tionis vel appetitus continuationis sicut desiderium dicitur dupliciter.appetitus rei habende.vel
continuationis rei habite.Si ergo consilium dicit
appetitus rei cognoscende.sic non est consilium in
deo.sed in nobis:quia sic est consilium ignorantis
nature Item consilium alio modo dicitur appeti
tus continuationis habite:t sic est consiliū in deo.
sicut etiam dicitur desiderū bonī in ipso.non bonī
quod ei desit.sed desiderium bonī quod habet.sic er
go est consilium in deo t dispositio sz hoc.t q̄uis

Ad secundā.

idem sunt in deo dispositio t consilium: differunt
tamen sm rationē intelligentie. ¶ Ad illud quod
obyciť.vbi est dispositio:est vnius post alium ex
cogitatio.dicendum q cum nos disponim⁹ aliq̄d:
duplex est ibi successiouna enim est successio ex par
te ipsi⁹ rei qua disponitur. alia successio in ipsis co
gitationibus.sz hoc dicendū.q si loquamur de suc
cessione que est in re faciēda:sic est in deo.scz vni⁹
faciendi post alium successio excogitatio.disponit
enim t cogitant facere vnum post aliud. sed si dica
tur successio in ipso deo cogitante vel in ipsis cogi

Ad tertiam.

tatiōibus. falsum est:non enim in ipso precedit co
gitatio cogitationem: sed omnia simul videt t co
gitat. ¶ Ad aliud dicendum q in deo non est posi
tio vel situs diuersoꝝ in re.hoc enim dicitur ma
terialium solum.t hoc modo loquitur boetius:ta
men in deo est ratio positionis diuersoꝝ. vñ etiā
in deo est ratio collocationis corporum. quare ce
lum sursum terra deorsum t huiusmodi.et sit de a
liis rationibus rerum que ponuntur in deo.

Membrum secundum.

Queritur qd sit dispositio diuina.

ID secundū quid sz sit dispositio.dicit ma
gister q dispositio est pscia faciēdoꝝ ps.
Dia in sapietia fecisti.hoc,nō ob aliō di
citur hic:nisi qz scia faciēdoꝝ erat in deo.
sed si dispositio est pscia faciēdoꝝ:ergo idē sunt sa

Argumentū primum.

pientia t dispositio. ¶ Cōtra.dicit hugo de sanc.vi
cto.sapietia est eternoꝝ.dispositio tēporaliuz.ergo
non sunt idem sm rationē intelligētie. sapietia et

Hugo.

dispositio. ¶ Item Sap̄.viij.attingit a fine vsq̄ ad
finem.ideſt a termino initiali vsq̄ ad terminum fi
nalem fortiter.t disponit omnia suauiter ergo dis
positio est eoꝝ que iam facta sunt. dispositio au
tem suauis eoꝝ que iam facta sunt est prouiden

Secundum.

tia vel gubernatio rerum.ergo idem est dispositio
t prouidentia. ¶ Contra.Sapientie.xj. Omnia nu
mero pondere t mensura disposuisti.sz sic disponit an
teq̄ sunt res. quidētia aūt est rei facte:igitur non

Responsio t Sol.ad primū

sunt idem. ¶ Responsio.dispositio est pscia faciēdoꝝ
vt fiat. ¶ Mō ergo obyciť oia in sapietia fecisti ꝛc.

dicendum q̄ scientia de faciendo ꝺr dupliciter, vel quoniā dignū est fieri. vel vt fiat. Sapiētia ergo dicit scientiā faciendi: quia est dignum fieri: dispositio scientiam faciendi. vt fiat: sapientia ergo dicit iudicium quia bonum est vt fiat: dispositio addit intentionem faciendi. ¶ Item q̄ obȝcit. q̄ disponit omnia suauiter: sed non disponit suauiter nisi post̄ facta sunt: ergo dispositio est factorum. Responsio. dispositio est de esse rei similiter prudentia: sed dispositio respicit esse rei vt fiat: prouidentia ipsum esse rei post̄ factuȝ est vt perficiatur vel vt pmaneat. ¶ Ad aliud quod obȝ. dicenduȝ q̄ est fieri in esse: et est fieri ad esse fieri ad esse. cuȝ primo creatura erit de nō esse ad esse fieri in esse: quod est factum indiget continuatione ipsius esse. dicēdum ergo q̄ dispositio ibi omnia in numero ponere et mensura ꝛc. respicit fieri ad esse: quod est de exitu rei et de non esse ad esse. Ibi autē: disponit omnia suauiter. respicit fieri in esse siue fieri quod est in continuatione esse. primo modo dicitur ideȝ q̄ gubernatio. secundo modo idem q̄ prouidentia.

Ad secunduȝ

Ad aliud.

Responsio.

Membrum tertiū

Querit cuiꝰ sit dispositio

Argumenta qōnō maloꝝ

Ꝑena nō ex mia sed iusti cia est.

In cōtrariuȝ

Sol. de pena ꝛc.

ED tertium cuius sit dispositio. vtrum sit malorum. pceditur sic. et primo videtur q̄ nō sit mali culpe. quia dispositio est faciendoꝝ a deo: ergo dispositio non est malorum. ¶ Item. iij. super gen. Omnia in numero pondere et mensura disposuisti. nihil aliud intelligitur nisi q̄ omnia in te disposuisti. Sed non potest dici q̄ deus in se disposuerit mala: ergo dispositio nō est malorum culpe. ¶ Item nec videtur malorum pene. xv. sap. dicitur. q̄ deus in misericordia disposuit omnia ȝ mala pene non sunt ex misericordia sed ex iustitia ergo mala pene vel malum nō est in dispositione diuina. ¶ Cōtra videtur esse dispositio malorum culpe. Augu. super gen: ad litterā cum dicitur. omnia disposuisti in numero pondere et mensura. veraciter deus ita est qui terminat omnia formatomnia ordinat omnia: ergo quecunq̄ deus ordinat disponit. sed deus ordinat mala. ergo disponit illa. probatio medie. iij. super gen. aug. deus naturaruȝ optimus creator: peccantiuȝ vero iustissimus ordinator est. Item in enchiridō. malum bene ordinatuȝ in suo loco positum eminentius commendat bona. ¶ Itē videtur maluȝ pene in dispositione Ecclesiasti. xxxiij. oēs vie eius ꝑm dispositiōem eius ꝛc. et sequitur. et reddet illis ꝑm iudicium suum. sed vnusquisque vie dñi misericordia eius et veritas. pena aūt est ꝑm viaȝ iusticie vel veritatis: ergo malum pene est in dispositione diuina. ¶ Responsio. malum est dupliciter malum. scilicet malum culpe: ꝛ malum pene. sicut dicit aug. in li. de li. ar. Similiter disponere dicit dupliciter. vno modo ordinare. alio modo excogitare vt res in se fiant ordinate. primo modo potest dici. q̄ deus disponit mala culpe. i. ordinat. Quedam enim ordinat deus et facit vt bona. Quedā vero ordinat sed non facit vt mala. peccantes enim supplicijs ordinantur. Sc̄o modo nō dicitur deus disponere malum culpe. quia non excogitat illud facere: sed malum pene vtroq̄ modo disponit deus. ꝛ per hec patet solutio. ¶ Ad illud q̄ obȝcitur de malo pene quod non est ex misericordia dicendum q̄ etiaȝ illud disponit in misericordia. Sed duplex est effectus misericordie. liberare. et relaxare pena damnatorum disponit in misericordia q̄tum ad effectum relaxatiōis: nō liberatiōis.

Membrum quartum

Querit quō sit dispositio tpalis vel eterna.

Oppositum.

Primum.

Secundum.

Tertium.

In cōtrariū.

Responsio.

Dispositio multiplex.

ED quartū quomō sit dispositio vtrū tēporalis vel eterna: pcēdit sic. Sap. viij. disponit oīa suauiter. ista suauis dispositio nō videt esse rerū nisi post̄ facte sunt. ſz factio creaturarū tēporalis est: ergo ꝛ dispositio tē poralis est nō eterna. ¶ Itē dispositio aut est facti et sic idē q̄ ꝓuisum aut fiendi est. Sed fiēdū est tpale: ergo dispositio tpalis est nō eterna q̄ dicit ad tpale ¶ Itē tria sunt opa prima. opus creationis. distinctionis: ꝛ dispositiōis siue ornatꝰ. Opus aūt creationis primo narrat. Deinde opus distinctionis. Tertio opus dispositiōis ſz creatio ꝛ distinctio solum ex tpe differūt ꝛ nō ab eterno: ergo sūt dispositio. ¶ Itē sap. vij. dedit mihi sciam verā: vt sciā dispositionē orbis terrarū. Cōstat aūt q̄ dispositio orbis terrarū est dispositio dei. dispositio aūt terrarū est temporalis: ergo ꝛ dispositio diuina. ¶ Itē augu. in li. de ciu. dei. ordo est pariū disparūq̄ sua cuiq̄ tribuens loca dispositio. Sed tribuere sua cuiq̄ loca est ex tempore: ergo ꝛ dispositio. ¶ Cōtra. augu. sup gen. oīa in numero ꝛc. nihil aliud intelligit nisi quia omnia in te disposuisti. sed hec dispositio que est in deo nō est tēporalis. sed illa que est in creatura: ergo dispositio dei est eterna. ¶ Respō sio. dispositio dei dicit multiplicitēr. vno mō dispositio dei dicit dispositio, que est a deo. alio mō dispositio que est in deo. sicut dicit dispositio disponēt ꝛ dispositio dispositi. de dispositiōe dei q̄ est a deo dicitur illud sap. viij. dispositionē orbis terrarum ꝛc. Dispositio dei dispon ētis adhuc dicit multipliciter. potest enim cōsiderari fieri rei vt faciendū est. ꝛ vt est in fieri: ꝛ vt iam factum est. Similiter dispositio qñq̄ respicit fieri rei vt in futuro est ꝛ sic pōt accipi illud Sap. xj. oīa in numero mensura ꝛ ponere disposuisti. ꝛ sic dicit dispositio rei ante fieri. Alio modo dicitur dispositio rei cū ipsa fieri: ꝛ sic dicitur tm̄ opus, prime cōditiōis: q̄ mala cōcurrūt ad fieri. Tertio modo dicitur dispositio rei vt iā facta est. ꝛ sic dicitur sap. viij. disponit oīa suauiter. ſz huiusmodi dispositio sequit fieri rei ad esse. tamen dicitur respectu fieri in esse sicut dictū ē. sic ergo dicitur dispositio tripliciter. dispositio ꝓmo modo est eterna: secundo ꝛ tertio modis est temporalis.

Solu. ad oppositū ꝓmū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Membrum quintum.

Ad quintū

Querit̄ q̄d sit dispositio

Utrū numerus pōdus ꝛ mensura fit q̄d creatū vel increatum.

Probat̄ q̄ increata.

Augustinus

In cōtrariū q̄ sunt creata.

Responsio ad questionem.

Utrum res spirituales sint create numero pōdere ꝛ mēsurare. an tantū corporales.

Responsio. Quantitas.

Mensura.

Pondus.

ED quintū ꝑm quid sit dispositio ꝓcedit sic. ꝛj. sap. ꝑ illō quod ibi dicit: videt eē dispositio ꝑm numerum pondus ꝛ mensuram. Et ꝑm hoc queruntur tria. primū. vtrum numerus pondus ꝛ mensura sit quid creatum vel increatum. Secundo vtrum res spirituales sint create numero pondere an mensura: an tantum corporales. Tertio quid sint hec tria: vtrū substantia vel accidens.

Articulus primus.

ED primum sic ꝑm aug. super gen. si in illis dispositum oīa facere. illa ergo vbi disposita. si in aliis: quomodo in ipsis omnia. quin ipo in aliis. non est ergo dubitandū illa esse extra omnia. quibus omnia dispōsita sunt ergo sunt increata. ¶ Item augustinus. iste prīs veraciter omnia est. qui terminat omnia. formatomnia. ordinat omnia. sed id quod mensura est omnium rei modum prebet. ꝑm q̄ numerus omni rei speciem prebet. ꝑm q̄ pōdus omnez rem ad quietē et stabilitatem trahit. Nam mensura qua deus disponit omnia: non potest dici nisi mensura qua omnia mensurantur. scilicet de numero ꝛ pondere sed constat q̄ illud quo omnia terminantur ꝛ quo oīa formantur ꝛ quo omnia mouentur ad suā inclinationem vel terminū est deus. ergo sequit q̄ deꝰ est numerꝰ pōdus ꝛ mensura. ¶ Cōtra Aug. iij. super gen. fateamur ita dictū esse oīa in numero ꝛc. tanq̄ dictū esset ita dispōsita vt habeāt ꝓpias mēsuras ꝓprios numeros ꝓpria pōdera. ergo creatū quid sunt. ¶ Itē gl. sup. xj. sap. in mensura quātitas. i. numero qualitas: in pōdere ratio. in bis deꝰ oīa cōstituit. sed qualitas ꝛ quantitas sunt creata: ergo numerus mensura ꝛ pōdus sunt creata. ¶ Respō sio. cum dicitur. oīa numero pōdere ꝛ mensura ꝛc. hec ꝓpositio in: dicit causaz formalē. causa aūt formalis dicitur dupliciter. causa formalis exemplaris. vl causa formalis exemplata. Si ergo hec ꝓpositio in: dicat causam formalem exemplarē. numerꝰ pōdus ꝛ mensura dicūnt quid increatum ꝑm q̄ dicit augu. q̄ deus dicitur mensura terminans omnia. numerus formans omnia. pondus ordinans oia. Sed si hec ꝓpositio in: dicat causam formalez exēplatam: sic pondus numerus ꝛ mensura dicunt creatum ꝑm q̄ dicit Augu. vt habeāt ꝓpias mēsuras.

Articulus secundus

ED secundum vtrum res spirituales sint create numero pondere ꝛ mensura ꝓceditur sic. in illis non est pondus nec mēsura que non habent quantitatez nec molem. in spiritualibus creaturis non est quantitas nec moles: ergo nec pondus nec mensura. ¶ Contra. Augu. in anima est mensura aliquid agendi nesit immoderata transgressio ꝛ est numerus ꝛ affectionum ꝛ virtutum. quo a stultitie deformitate ad sapientie formam decusꝫ colligitur: ꝛ est pondus voluntatis ꝛ amoris vbi apparet quanti quidq̄ in appetendo ꝛ fugiendo ponderatur. ¶ Responsio. sicut quantitas dicitur dupliciter. sic ꝛ mēsura. Est enim quantitas molis. ꝛ quantitas virtutis sicut dicit Augu. in lib. de quantitate anime in corporibus ergo est quantitas molis: in spiritibus quantitas virtutis. determinatum enim est quantum se possit extendere in actionibus. similiter est mensura molis ꝛ virtutis. dicendum ergo q̄ mensura molis est in corporibus: mensura virtutis in spiritibus. Item. similiter pondus dicitur dupliciter. pondus molis ꝛ pondus virtutis. Unde Augu. vj. de tri. pondera collocationum corporum sunt amores ꝛ delectationes animarum. amor ergo pondus est spirituale. ꝛ ꝑ hoc patet solutio ad obiecta.

Articulus tertius.

ED tertiū sc̄z quid sit numerus pondus. ꝛ mensura ꝓceditur. ꝛ queritur vtrum sit substantia vel accidens. Et videtur q̄ accidens. glo. sap. xj. In mensura quantitas in numero qualitas ꝛc. ¶ Contra. videt q̄ substātia. accidens enim non potest dici forma substātie. substantia enim de natura sua habet formam qua terminatur. habet formam qua distinguitur. habz formam qua inclinatur vel mouetur. Sed illō quo res terminatur est mēsura. quo distinguitur numerus quo inclinatur vel mouetur pondus. ergo hec tria sunt substātialia ipsi rei sicut forma. ¶ Quod concedendum est. ¶ Ad illud quod obȝcitur habita est responsio supra questione de bonitate. tñ aduertendū est. q̄ aliq̄n aliquib⁹ visum est q̄ mensura rei nihil aliō intelligitur q̄ forma rei mensurās terminans ꝛ limitans ipsam rem. similiter ipa forma est numerus in q̄ tum distinguit a re alia. ipsa etiam dicitur pondus: ꝓ ipsam enim est inclinatio ad operationes. ¶ Quod obȝcitur q̄ mensura est qualitas: numerus quantitas: pondus ratio. Dicēdum. q̄ quidā volebāt hec distinguere. sc̄z mensurā numerum ꝛ pondus vt sumerent ꝑm q̄ est rē cōsiderare in fieri. vnitas. veritas. bonitas: ꝑm q̄ est ipsam considerare in facto esse. modus. species. ordo ꝑm q̄ res cōsideratur in bene esse suo. voluerunt ergo dicere. quia sicut in esse rei est materia forma cōpositum et hec de esse substantie. post consequēter accidentia ꝛ quedam intra substātiam vt quantitas qualitas relatio. alia extra substantiam: vt alia sex predicamenta. voluerunt ergo hec tria numerū pondus ꝛ mensurā ponere vt cōsequētia substātiā vt numerus acciperet iurta qualitatē: mēsura iurta quantitatē. pōdus iurta rationē vel relationem. Et volebāt dicere. q̄ quantitas sequit substātiā ratione materie: numerus ratione forme. ratio vel relatio ratione compositionis. quia ratio vel relatio semper dicit in comparatione. Distinguūtur autez hec tria melius. qz forma aut ꝓsideratur i eē absoluto: et sic dr mēsura dās eē rei ꝛ limitās ipaz. aut ꝓsideratur i ꝓportiōe. ꝛ hoc duplr. ꝓ differētia ꝛ sic dr numerꝰ dās eē distictū ipi rei. vl ꝑm ꝓuenientia. ꝛ sic dicitur pondus siue ordo.

Quid sit numerus pōdꝰ ꝛ mēsura. vtr substātia vel accidens.

Solutio ad primum. Obiectum.

Obȝcitur.

Questio. xxvj. de diuina prouidentia.

Membrum primum.

Ostendit q̄ diuina prudentia sit. Damas.

ONsequens est inquirere de diuina prudētia. ē aūt inquisitiōis ꝫ modꝰ. qz fuerit q̄ negauerit prudētiā eē. Prio ostendēdū q̄ prudētia sit. Scdo q̄d sit. Tertio quo sit. Quarto quorū sit. Quito q̄ q̄d sit prudētia dei. Sexto querit de modis prudētie. Septio de effectu prudētie. Octauo de prouidentia fidei.

ED primū sic. xiij. sap. tu aūt pr̄ gubernas oīa prudētia. ergo prudētia ē apō patrē. ¶ Itē. xxij. gen. dñs prudebit sibi victimā holocausti. Itē iob. dama. necesse ē eū dē eē factorē eoz q̄ sūt et prisorē. neq; ei dcēs neq; ꝓsequēs ē alīū eē factorē alīū. prisorē: qz si ꝫ eēt i ibecilitate eēntv triq; ꝫ faciēdi: ille prudēdi. de⁹ igit ē factor ꝛ prisor. ex hoc ꝓt elici rō. ¶ Itē dama. idē ad

idē.hoies ⁊ irrōnabilis puidēt ppijs filijs natura lit qui nō puidet erpzobrāt.si ergo opprobriū ē nō puidet ei qui est ab ipo:⁊ bonitatis ē puidere:ergo puidētia est in deo:qz bonꝰ ē:⁊ nō pt ei obprobriū obijci. ¶Itē eccli.v. Ne dicas cozā angelo nō est puidētia.ne forte deꝰ irat9 sup sermones tuos: dissipet cūcta opa manuū tuarū.ex quo pz q̄ diuina puidētia est. ¶Itē hoc patet ex rōne:qm̄ videm9 res istas in vniuerso habere ordinē:sicut elemēta ⁊ q̄ sunt sup elemēta.Cum ergo sic ordinate currāt: nō posset ee nisi esset aliq̄d nobilꝰ illis.qz nō a seipsis hoc bñt.Silr videm9 de creaturis spūalibꝰ: qm̄ videm9 ordiatos motꝰ angelorū. ergo aliq̄d est sup illos nobilꝰ ill.hec ergo ordiatio eorū q̄ sunt i vniuerso ⁊ motuū rerū:ondit aliq̄d nobilꝰ omi creatura cui ē ordinare illas cū a seipis nō habeāt hmōi ordinationē. ¶Itē sapiētis nō est facere domū nisi ⁊ ipaz factā p seruet.ergo et sūme sapiētis artificis erit nō tm̄ producere vniuersū. sed et pdnctuz gubernare.qō quidē est puidere. ¶Itē iobā. v. pr̄me9 vsꝰ modo opat̄ ⁊ ego opor.ostat q̄ itelligit de illa gubernatiōe q̄ nūq̄ deficit.Ex his ergo pz diuinā puidētiā esse in rerū vniuersitate. ¶Cōtra.damas.necesse ē oia q̄ puidētia fiūt fm rectā rationē ⁊ optīa a deo decētissima fieri:⁊ vt nō ē melꝰ fieri sed ea q̄ sūt in mūdo pfusa sunt.q̄ enī iferꝰ ē dignitate superꝰ ē loco ⁊ ecōuerso.vñ eccli.x. Vidi quasi malū sub sole quasi p errorē egrediēs a facie pncipis.stultū positū in dignitate sublimi.⁊ diuites sedere seorsuz.et dicunt ibi diuites morib9. fm q̄ dr̄ ysa.xxxij. diuitie salutis sapia ⁊ scia. ¶Itē in eodē stati post illud.vidi seruos i equis ⁊ pncipes ābulātes quasi fuos sup terrā ⁊c.si ergo stulticia ē i superiozi loco:diuitie sapie et scie i iferiozi:⁊ hec ē cōfusio et inordiatio qm̄ ecōtrario erit post iudiciuz qñ ordinabunt ⁊ meliozabūtur res.ergo nō ē puidētia eorū q̄ sūt in mūdo.ꝛostat q̄ si eēt:illoꝝ eēt. ergo puidētia diuina nō est. ¶Ad illō idē facit qō habet̄ puerb.xxx:p tria mouet terra.⁊ quartū qō n̄ pt sustinere.p seruū cū regnauerit.p stultū cū saturat9 fuerit:p odiosaz mulier ē cū in matrimonio fuerit:et p ancillā cū heres fuerit dñe suc.hoc aūt ē:qz inordinatū ē qō est i terra.ergo eorū q̄ sūt in mūdo nō est puidētia. ¶Itē si esset puidētia eorū q̄ sūt in mūdo.ergo bonis bona redderētur et mal' mala sed nō est ita.imo malis quibusdā reddūtur bona ⁊ bonis mala.vñ exclamat pphet̄a hiere.xij.quare via impiozū pspera:bñ est oibus q̄ preuaricāt vel qui iniq̄ agūt.sili abacuk exclamat quare nō respicis sup iniq̄ agētes et taces denozāte impio iustiozem et cōstat q̄ hec oia sunt inordinatiōes.ex his ergo patet.q̄ non est diuina puidētia eozum que sunt in mundo ¶Preterea.cum deus sit promptior ad miserendū q̄ ad condemnandū si esset puidētia nō tot crearentur mali.Nam ponatur q̄ aliquis debeat prouidere domui sue.non esset bona puidētia si plures haberet in carcere:et paucos in quib9 consideret in domo ex quo posset habere plures. Sed.maior pars mundi tenet illos qui sunt deputati carceri diuino.qz minima est pars electoꝝ eorum qui sunt in mundo:ergo nō est puidētia eoꝝ ¶Item cū deus suam imaginē que tam pretiosa est in malis imprimit sicut in bonis:nullatenus si prouideret,et vellet aut promitteret suā imaginem i tot deturpari et in paucis reformari. ¶Rēsōsio fm Boetiū qui eandē mouet questionem in libro de consolatione dicens.Que vero inquiens potest esse vlla iniquioꝝ confusio q̄ vt bonis tum aduersa tum prospera :malis etiā tum optata tum odiosa contingāt. Et dicēs ad hoc ponens simile nō dissimile.est miraculū nescienti cur sanis his quedā dulcia illis ꝛo amara ꝓuenīāt.cū egri quidē eitam leuibus medicinis:q̄dāꝛo acerbis curātur.at hoc medicus quidē qui sanitatis ipsius atq̄ egritudinis modū tēperamētūq̄ sciscit minime miratur Quidꝛo aliō animarū salus videt esse q̄ pbitas quid egritudo q̄ vicia.quis aūt alius est vel suator bonoꝝ vel maloꝝ depulsor:q̄ rector atq̄ meditator mentiū deꝰ.q̄ cūcta alta puidētie specula respicit:q̄d vnicuiq̄ ꝓueniat agnoscit:⁊ qō ꝓuenire cognouit accōmodat. ¶Ad pmū ergo qō obiecit ō eccl'aste in cōtranū dicendū.q̄ ls ea q̄ sunt in mundo illo mō in seipis ꝓsiderata videātur esse inordinata in mūdo.respectu tū ipsi9 puidētie sunt bñ ordinata.vñ respectu ipsi9 nō est ibi ꝓfusio nec inordinatio.ꝛponit exēplū aug.sicut qñ est colliuio.nubiū videt ibi esse quedā cōfusio in ipsis vaporib9.qz qō terrestre est videt superi9:⁊ qō est ignciū.videt inferius.nihilomiꝰ hec q̄ videt esse,ꝓfusio:ē recta ordinatio fm ꝓsideratiōē ipsi9 vniuersi.vñ respectu ipsi9 ordinatū est:⁊ ipsi ordini vniuersitatis cōgrunt. Similiter qñ pluit in aliqua pte mūdi ls nocent illi parti ⁊ sit forte ad malū ipsi9:tñ fm ordinationē vniuersi ꝓdest vñ nō est hoc malū ipsi vniuerso:ls ipsi parti videat esse,malū:qz nocet illi.⁊ nō ipsi vniuerso.Eodē mō dcm̄ꝰ q̄ cū in hoc mūdo ita sit.q̄ mali sursum sint dignitate ⁊ stulti sapiētes iferi9.licet nō sit in se bene ordinatū:tñ respectu diuine puidētie est ordinatū q̄ semp ordinat ad, bonum siue vt eligiat sit bonū siue sint bona siue mala.Unde q̄ mali sint sursum:istud prodest bonis q̄ sunt deorsum.imo pōt prodesse illis scz malis. hoc aūt totū facit prouidētia q̄ sic ordinat.vñ semp respectu diuine puidētie bñ ordinata sunt et nō cōfusa. ¶Ad scōs de prouerbijs filius ē rūsio.vñ ps.et in eo parauit vasa mortis.gl. hoc aūt diuine dispositioni.nō qz ipsa peccatores faciat: sed qz ipsa de malis eoꝝ ordinat cū peccauerint.⁊ sic respectu diuine prouidētie sunt oia bñ ordinata. qz ls ipsaz ordinanꝰ sic:ls videanꝰ aliq̄s hominib9 ꝓfusa.vñ ps. Auerti faciē suā ne videat in finē.dicit gl. terra finis est vltimū elemētū.in quo nil agit sine ordine sed hoies eū nō videt q̄ ptinēt ad occulta filij vel cōsilij. ¶Ad illud ergo quo q̄rit.si est puidētia:qua re boni reddūtur mala:dicēdū q̄ hoc est a diuina puidētia q̄ sic ordinat.Mō enī bonis venunt mala pene hoc est ad probationē illoꝝ ⁊ ad meritū ipsoꝝ.vñ thob.xij.dr.qz acceptus eras dño: necesse fuit vt tēptatio probaret te.vñ ex hoc elicit maius bonū.⁊ hoc est qō dicit Boe. Est alijs cūctis ꝛtuti bus absolutꝰ sctūs ac deo proximꝰ hūc ꝓtingi qui dus libet aduersis nephas prouidentia eē iudicat a deo:vt nec corpeis q̄dē morbis sinat agitari.⁊ post dicit.alios duris agitari patit vt ꝛtutes animi patiētie vsu atq̄ exercitatiōe ꝓfirmēt. Sz aliꝰ ē cui deꝰ nunq̄ infert mala siue aduersitates.⁊ reddit rōem Boetꝰ. Si fit aliqs ita bñ morigerat9 vt de eo diuinū iudiciū piterq̄ humanū ꝓsentiat.ls est animi viribꝰ infirmꝰ.cui si qd aduenīat aduersi: desinet colere fortitā,innocētiā p quā non potuit retinere fortunā.pcit itaq̄ sapiēs dispēsatoꝛ ei quē deteriorem facere possit aduersitas.nec cui nō cōueuit laborare patit ⁊ sic illō est diuine puidētie. ¶Ad illud aūt qō exclamat pphet̄a hieremias.q̄re mali prosperant.dicēdū q̄ hoc est ab ordine diuine prouidētie q̄ bonū intēdit.ex hoc em̄ aliqñ cōtingit q̄ dat ei prospera.vt p hoc reuocent a malo suo.qz cōsiderato bñficio dei reuocant citius .⁊ hoc est magnū bonū.vñ ad hoc bonū ordinat q̄ ipsis dat aliquādo prospera ⁊ hoc ē qō dicit Boe. credo q̄ est fortitan

In oppositū vez q̄ non sit primum.

Querit si est puidentia q̄re bonis redd̄untur mala. Exclamatio prophetar.

Secundum:

Tertium. Quartum Responsio Boe.

Solutio ad primum.

Ad illud ecclesiastici de cimo.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad tertium vbi queritur.

Quare dei puidētia sunt reprobi.

Quare sunt plures mali q̄ boni.

Exemplum.

Respōsio ad exclamationes pphetarum.

fortitan alicui9 cā pceps atq̄ ipoztuna natura. vt cū in scelera potiꝰ acerbare possit rei familiaris inopia bni9 morbi puidētia collate pecunie remedio medet.hic fedatā pbis sciētiā spectās:ne cui9 vsus iocūdus est fit tristis amissio. Mutauit igit fortuna mores ac dū fortunā metuit amittere.neq̄ cā dereliquit. ¶Itē ponat̄ q̄ maneat adhuc in suo malo cū illis psperitatib9.adhuc dīs ponit ibi finē ⁊ ordinat de illis.qz aliq̄n ꝓtingit q̄ hec bona que ꝓueniūt ipsis malis:⁊ q̄ acq̄rūt q̄ suū laborem: aliq̄n postea vtunt illis boni.⁊ redeūt ad vsus ⁊ pfectꝰ bonoꝝ.Et hoc est qō dr̄ Job.xxvj. vbi loquit ō impio:si ꝓportauerit quasi terrā argentū.⁊ sicut lutum ꝓparauit vestimēta:ꝓparabit quidē. ls iustus vestiet,illis:⁊ argentū innocēs dividet. ¶Silr ad illud abacuk. q̄re impi9 deuoratꝰ subiecit iustiozē se: dicim9 q̄ hoc est ab ordine diuine puidētie: q̄ hoc totū ordinat ad magnū bonū.⁊ hoc ē qō dicit boecius.quibusdā q̄misus est puniēdi ius:vt exercitys bonis ⁊ malis eēt cā supplicij.⁊ sic dīs nō sinit hoc esse inordinatū.imo ordinat hoc illis ad bonū exercitiū bonoꝝ in bono:vel ad supplicū maloꝝ. Item nota.silr dicit boeci.q̄ aliq̄s est q̄ de ꝓmittit iter malos iurgia ⁊ discordias.⁊ hoc totū ordinat ipsa dei puidētia:qz aliq̄n ex hoc elicit magnū bonū scz conuersionē maloꝝ.vñ dicit.nā vt ꝓbis atq̄ improbis nullū fed9 est:ita ipi inf se improbi nequeūt cōuenire.qō mirū cū a semetipsis discrepātib9 ꝓsciētiā vicijs q̄sq̄ dissentiat faciūtq̄ sepe q̄ gesserint nō fuisse gerēda decernāt.Ex quo sepe illa summa prouidētia ꝓtulit insigne miraculū:vt malos mali bonos facerēt.nā dū imq̄ sibi a pessimis q̄dā ꝓpti vident.noxioꝝ odio flagrātes ad ꝛtutē frugem redire dū se eis dissimiles studēt esse quos oderāt. ¶Ad illud qō obijcit de multitudine reprobor ⁊ paucitate electoꝝ dicimus q̄ non omnes sunt electi:nec omnes sunt reprobi.⁊ hoc fm ordinem diuine prouidentie determinatur.vnde ordinatio est et non confusio ⁊ rō huius habet̄ Ro.ix. deus sustinuit vasa q̄dā in honorē ⁊c. dicit gl. aug. bñ dispēsauit dīs vt nec oēs dānaret nec oēs liberaret. si enī oēs liberarentur:lateret q̄d ꝓ pctō p iusticiā deberet.si ꝛo nulli liberarent:lateret q̄d de gratia largiret.qz ꝓculdubio q̄ tū ptinet ad originale pctm̄ oēs pares erāt:ls misericordia quos voluit decreuit liberandos. ¶Sz iterū est q̄stio. q̄re dei puidētia sunt reprobi aliq̄.Itez quare plures q̄ electi. ¶Rūsio.ad primū dicēdū.q̄ aplus hoc osīdit.ij.thi.ij.p quādā similitudinē dicēs.in magna domo nō solū sunt vasa aurea ⁊ argētea:ls lignea ⁊ fictilia.ꝓ vasa aurea ⁊ argentea boni significantur. ꝓ lignea ⁊ fictilia mali.⁊ sicut vasa lignea ⁊ fictilia valēt vt purgent aurea ⁊ argētea:sic mali ꝓsunt ad ꝓfectū bonoꝝ vt dicit ps.dum supbit impi9 accendit pauꝑ.gl. dicit ibi.qō ex his ptz vel liquet qō mire puidētia dei de malis opat̄.Cōparatōe nāq̄ peccātiū boni magno studio bone spei accendunt ad recte viuēdū:⁊ sic expedit ipsis bonis qō mali sunt ⁊ hoc ad bonū eoꝝ. ¶Ad secundū quare plures sunt mali q̄ boni dicimus qō hoc nō est a deo qō plures sint mali q̄ boni in vniuerso.immo a libertate libe.ar.deficiente. quia scz li. ar. de se sufficies est ad cadendū:sed non ad proficiēdū sine gratia.nā ex ipsa corruptiōe originalis culpe trahit ad cadendū.ita de se habet homo qō cadat per peccatū sed non qō proficiat sine gratia dei miserāte.⁊ ideo maior est multitudo malorum q̄ bonorum qz de se habent q̄ sunt mali:nō solum de se q̄ sint boni vel electi.et hoc est quod dicit augustin9 super illum locū Ro.ix. An nō habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliū quidem vas in honorem ⁊c. dicit aug. deus cū omnes ex vna eademq̄ massa sumus in substantia:⁊ cuncti peccatores alij miseretur ex misericordia:et alterum despicit non sine iusticia. In figulo enīz sola voluntas est:in deo aūt voluntas cum iusticia Sicut igitur vas quod fit non in honorem si vile ē ex se luto habet non ex figulo:sic tota massa hūani generis nō ex deo sed solo vitio iuste corrupta ⁊ lutosa est. Ideoq̄z si inde vas fit in honorez:misericordia est:si in contumeliā iustū est.qz hoc erat ex materia.tota enim nostra natura in radice ipsa vitiata diuino iudicio debite dānationi est subiecta.et merito peccati vniuersa dānata est. ¶Ad exemplū supra positū dicendū.q̄ aliū est de ordine iusticie: aliud de ordine misericordie. Si em̄ aliqs hō plures haberet homines in sua potestate.q̄ ab ipso recederēt ex sua ꝓpria puersitate ⁊ nō ex puersitate dīi.adhererēt aduersario ipsius. nunq̄d iustū eēt q̄ illos incarceraret. ⁊ si tamen illos de misericordia posset dimittere.constat q̄ sic. Sed si ex peruersitate dīi sui recederēt. nō esset ita iustū ita dicim9 hic. q̄ p hoies sint mali ⁊ recedētes a deo: hoc est ex propria sua peruersitate ⁊ nō a deo vt dictū est. cuz multiplicati sunt in malicia sua ⁊ impietate:q̄ ipsa dei prouidentia ordinet,illoꝝ impietates.⁊ ex illis eliciat bonū ⁊ hoc est quod dicit aug. in li. de agone xp̄iano. dīs creatura velit nolit,vni deo.⁊ domino subiecta est.⁊ post dicit.oēs diuine prouidentie seruiūt. ¶Sed alij obediūt tanq̄ filij.⁊ faciunt quod bonū est.alij ꝛo liganꝰ tanq̄ serui:⁊ fit de illis qō iustū est.ita deus.oīpotens dīs vniuerse creature q̄ fecit sicut scriptū est valde bona:sic ea ordinat.vt de bonis ⁊ malis benefaciat.qō enim iuste fit.bñ fit.Juste aūt boni sunt beati:⁊ iuste mali penas patiunt.ergo ⁊ de bonis ⁊ de malis bñfacit deꝰ qm̄ oia iuste facit.boni aūt sunt qui tota ꝛtute deo seruiunt vel volūtate.mali ꝛo qui necessitate seruiunt. ¶Ad vltimū dicendū.q̄ ipsi9 puidētie non est.nec ab ipsa est q̄ deturpetur ipsa imago dei i malis hominibus.imo ab ipsis. quoniam a se est q̄ cadunt.sed ipsius prouidentie est ordinare illō malum et hoc etiam de ordine iusticie.⁊ ex illo elicere bonum.Sic ergo patet q̄ diuina prouidentia est ⁊ ordo ipsius cuncta complectitur nec ipsam aliqua euadunt.

Ad quartuz.

Membrum secundum.

Querit quid sit diuina puidentia.

ID secundum scilicet quid sit diuina prouidentia proceditur sic.et videtur q̄ sit ipsa sapientia vel quod spectat ad sapientiam in deo.dicit enim Job.damas.in ca. de prouidentia.diffiniens ipsam dicens.q̄ prouidentia est que ex deo existentium fit cura. sed cura fm q̄ sic est est ipsius sapientie disponentis. ergo prouidentia est ipsius sapientie disponentis.ad ipsam igitur spectat. ¶Item prouidere est videre.sed videre importat cognitionem:ergo prouidentia dicit cognitionem.quam etiā non minuit preposito addita sed auget:ergo si cognitio spectat vel pertinet ad sapientiam:relinquitur q̄ et prouidentia similiter. ¶Item tria attribuūtur deo.scilicet potentia sapientia bonitas vel voluntas.Potentia ei attribuitur inquantum ipse est causa efficies:sapientis inquantum ipse est causa formalis exemplaris rerum. voluntas vel bonitas determinatur

ex parte finis. ſi ergo ſm boetiũ de ꝓſolatiõe puidẽ
tia eſt forma q; ponit ꝓparationẽ inter puidentiaz
et fatũ. Et dic ꝙ puidẽtia eſt forma ex qua diſpo
nunt res fiẽde: ſub dis ꝟbis. manifeſtũ eſt immobi
lem ſimplicẽq; gerẽdarũ rerũ eẽ puidẽtiã. ſz forma
reducit ad cãm formalẽ z hec eſt ſapia in deo: ergo
puidẽtia reducit ad ſapiaz. ¶Itẽ boeti⁹. ab eterno
cuncta ꝓſpiciẽs puidẽtie ccrnit intuit⁹. ergo pui
dentie eſt cernere z intueri. ſz iſtꝺ eſt ipſi⁹ diuine ſa
pientie: ergo puidẽtia eſt diuine ſapientie. ¶Mõ
aũt reducaꝫ ad volũtatẽ qm̃ dicit damaſ. qꝺ puidẽ
tia eſt volũtas dei ꝓpter quã oĩa q̃ ſunt: ꝓueniẽtez
deductionẽ ſuſcipiũt. ergo reducit ad ipſaz volũta
tem. ¶Item damaſ. factiua eius ꝟtus z ꝓtentiua
et, puſiua bona ei⁹ volũtas eſt. ergo puſiua ꝟtus
ſiue prouidentia ad voluntatem ꝓtinet. ¶Itez da
maſ. ſolus deus bonus eſt, natura z ſapiens. vt igit
bonus puidet: qui eñ nõ puidet nõ eſt bon⁹. ergo
ex parte bonitatis ipſi⁹ eſt puidẽtia ſicut habetur
xxxij. ſaꝑ. ſed bonitas ſpectat ad voluntatẽ: ergo et
prouidẽtia. ¶Itẽ gubernare eſt actus ipſius puiꝺ
entie ſicut habeꝫ. Saꝑ. xxij. tu autem pater guber
nas oĩa puidẽtia. ſed gubernatiõ ꝓſeruatio eſt bo
nitatis diuine, que conſeruatrix z gubernatrix ẽ om
nium. z ideo dicitur Saꝑ. xij. ꝙ ipſi eſt cura de om
nibus. Hec aũt cura nihil aliud eſt ꝙ gubernatio
oĩm. Uñ ad hebze. j. ſup illo ꝟbo. portãs oĩa verbo
virtutis ſue, dicit glo. cõtinẽs z gubernãs oĩa. ſolo
imperio potentie z volũtatis ſue q̃ nõ minoꝝ appa
ret gubernando ꝙ creando. oĩa enim cõtinet bo
nitate. ergo ſi ipſius puidentie eſt gubernare. con
tinere. conſtat ꝙ ipſa pertinet ad ipſam bonitatez.
et ita ad volũtatẽ cui appꝛopꝛiatur bonitas. ¶Itẽ
Sapientie. xj. quomodo poſſet aliq̃d pmanere niſi
tu volniſſes. aut quod a te vocatũ nõ eſſet conſerua
retur? quaſi diceret. nullomodo. Et hoc patet. ꝙ ip
ſius volũtatis eſt. ꝙ ꝓſeruenꝫ: gubernenꝫ z perma
neant. ergo puidẽtia ꝓtinet ad volũtatẽ. ¶Quod
autem puidẽtia ꝓtineat ad potentiã videꝫ qm̃ ra
tio ſubſiſtendi ꝺ res ꝓtinet ad potentiã. Uñ ꝓꝺ he
bze. portans oĩa verbo ꝛc. glo. creatoris, omnipotẽ
tia cauſa eſt ſubſiſtendi oĩs creature. ſed puidẽtia
eſt cauſa ſubſiſtendi creaturis ſicut vult Boetius
ergo prouidẽtia reducit ad potentiã. Dicit eñ boe
tius. ꝙ prouidentia eſt illa ratio diuina in ſummo
omnũ principe conſtituta: que cuncta diſponit. vn
de eſt ratio z exiſtendi z permanẽdi res. z ita ad po
teſtatẽ ꝓtinet. ¶Itẽ querit vtrũ puidẽtia ſit diſpo
ſitio. Boctius. v. de conſolatione. prouidẽtia eſt ip
ſa diuina ratio in ſumma oĩm principe conſtituta
que diſponit: ergo prouidentia eſt diſpoſitio. Con
tra. xxxv. di. j. li. diſpoſitio eſt de faciendis: puiden
tia de gubernandis. ¶Et reſpondeꝫ ꝙ diſpoſitio
dicitur dupliciter. diſpoſitio enĩ reſpicit fieri. ſz eſt
fieri rei. ad eſſe rei qꝺ fit ad hoc, vt res fit. z eſt fieri
in eſſe quod eſt incontinuatiõe. primo nõ ꝺ diſpo
ſitio reſpectu fieri. Saꝑ. xj. oĩa diſpoſuiſti in nume
ro pondere z menſura. Secũdo modo dicit diſpoſi
tio reſpectu fieri in eſſe. Saꝑ. viij. diſponit oĩa ſua
uiter. Sed ꝓtinuatio ipſius eſſe nihil aliꝺ videt ꝙ
gubernatiõ. ergo permanentia ipſius eſſe que eſt
prouidẽtia. ergo puidẽtia eſt diſpoſitio: ad munus
ſm ꝙ dicitur fieri in eſſe. ¶Itẽ querit vtrũ idez ſit
prouidẽtia quod fatũ. Quod ſic videtur. Boetius
v. de ꝓſolatiõe. quicq̃d aliquo mõ mouetur. cauſas
ordine eniformas. ex diuie mẽtis ſtabilitate ſortit
hec in ſue ſimplicitatis arte compoſita: multiplicẽ
gerendi modũ ſtatuit: qui modus cũ ipſa diuine in
telligentie puritate conſpicitur: prouidentia nomi
natur. cum ad ea que mouet aut que diſponit refer

Boecius.

Utrũ puidẽ
tia reducaꝫ
ad volũtatẽ.

Utrũ puidẽ
tia reducat
ur ad poten
tiam.

Utrũ prouꝺ
entia ſit diſ
poſitio.
Contrarium

Utrũ idez ſit
prouidẽtia q̃
fatum.

tur: fatum a veteribus appellatur. Idem ergo ẽ mo
dus qui dicitur prouidentia z fatum. ¶Contra
idem in eodem. fatum eſt inherens rebus mobili
bus diſpoſitio. per quod prouidentia ſuis nectit q̃
q; ordinibus. vult dicere. ꝙ omnia connexa ſunt. et
ꝙ ꝓnerio cauſarũ ſit fatũ ergo fatũ ẽ diſpoſitio in
re mutabili. ſed prouidentia eſt in ipſa re immuta
bili. non ergo idem ſunt fatum z prouidentia.
¶Item idem ſibidẽ. ordo fatalis ex puidentie ſim
plicitate ꝓcedit ergo fatum eſt ex prouidentia. qꝛ
nec intellect⁹ capit nec natura pmittit illũ q̃ ꝺ alio
eſt: eſſe illum de quo eſt. vt dicit Anſelmus. ¶Itez
ibidẽ. prouidentia eſt forma rerũ agẽdarũ ſimplici
ter z immutabiliter. fatũ ꝟo eſt eoꝝ q̃ diuina ſim
plicitas gerẽda diſpoſuit mobilis nexus atq; ordo
tpalis. ergo puidẽtia eſt eterna: z fatũ tpale. ¶Itez
Boeti⁹. puidẽtia ĩmobilis: fatũ mobile. ergo non
ſunt idem. ¶Itẽ boeti⁹. non quecũq; ſubiecta ſunt
prouidẽtie: ſubiecta ſunt fato: ſed ecõuerſo quecũ
q; fato ſunt ſubiecta. z puidẽtie ſubiecta ſunt. ergo
non ſunt idem. ¶Solutio. ad hoc intelligẽdũ ẽ ꝙ
prouidẽtia reducit z ſpectat ad ſapientiã z bonita
tem ſm differẽtes rõnes. z ſm hoc etiã tradunt ei⁹
differentes diffinitiones ſiue deſcriptiões a dama.
ſicut enĩ videm⁹ ꝙ ſcia bñplaciti in deo importat ĩ
ſe qꝺ eſt ſcie z volũtatis. qꝛ rõe noticie importat qꝺ
eſt ſcitie: rõe ꝟo placẽtie vel approbatiõis ipoꝛtat
qꝺ eſt voluntatis z ſpectat ad voluntatẽ. Ita dicim⁹
de puidẽtia qm̃ in puidẽtia duo ſunt. ſ. videtia ſiue
cognitio. qꝛ puidere eſt videre. iterũ eſt ibi ſupaddi
tum ſcz cauſalitas. puidẽtia enĩ dicit cauſalitatem
quõdã ordinatiõis ſiue gubernatiõis z regiminis.
Ratione ergo videtie importat cognitionẽ vel ſcie
tiam. Ratione aũt eius qꝺ ſupaddit ex ꝓpoſitione
que notat cauſalitatẽ gubernatiõis ſiue ordinatio
nis: dicit bonã dei volũtatẽ. qꝛ ipſa eſt gubernatrix
rerũ. z ſic ratione primi ꝓtinet ad ſapientiã: ratiõe
ſcõi ad voluntatẽ. z ſic differẽter diffinit eã dama
ſcenus cũ dicit. puidẽtia eſt cura. z cũ ꝺ ꝙ puiden
tia eſt bona volũtas dei. Et hugo dicit. ꝙ puidẽtia
eſt qua deus curat de cib⁹ q̃ fecit. z nihil derelinq̃t
ex oĩbus q̃ ꝓtinent ad ipſũz z q̃ ſubiecta ſunt ipſi. et
puidet ſingulis vt habeat vnuquodq; qꝺ ſibi debe
tur z ꝓuenit. z ratione hui⁹ cure: quaſi cura impoꝛ
tat cognitionẽ z ſciaz ſiue circũſpectionẽ quãdam:
ſpectãt ad ſapientiam. Sz ratione ſupadditi qꝺ di
cit cauſalitatẽ in ordinãdo vel gubernãdo. cum hec
bonitas ordinis ſit a ſumma voluntate: mota ab ip
ſa ſumma bonitate. hoc modo ſpectat ad voluntа
tem. z ꝓpter hoc prima diffinitio ꝺatur magis ſm
q̃ ſe trahit ex ꝓte ſapientie: licet forte vtrũq; inſpi
ciat. Secũda aũt ſm ꝙ reſpicit additũ. et ſic puidẽ
tia prouidet z ordinat ſiue gubernat. hoc videre ad
ſapientiã ꝓtinet. hic aũt ordo z gubernatio ẽ a ſum
ma bonitate z volũtate. vnde dicit Aug. in li. lxxxiij.
q. oĩa que ſunt in q̃ tũ ſunt, bona ſunt. ſumme enĩm
illud eſt bonũ: cuius ꝓticipatione cetera ſunt bona
pone id cui⁹ ꝓticipatiõe cetera ſunt bona ꝓ ſeipſuz
eſt. quã diuinã prouidẽtiã vocam⁹. z ſic bonitas or
dinis eſt a diuina prouidentia in reb⁹. z hoc m̃ tũ
dicit bona volũtas: z ſic ꝺ damaſ. ¶Ad illꝺ quo
modo q̃rit vtrũ ad potẽtiã reducaꝫ. dicẽdũ ꝙ non
ſm ꝓprietatẽ vocabuli ĩmmo ꝓprie reſpicit ſapien
tiã z bonitatẽ ſiue volũtatẽ ſm q̃ dictũ eſt. Si aũt ẽ
reducaꝫ ad potẽtiã. hoc nõ eſt ad potẽtiã ꝓout di
ſtinguit a ſapiẽtia z volũtate: ĩmo ꝓut cointelligit
in illis. ſm ꝙ dictũ eſt. qꝺ ad ſape oportet qꝺ ſit poſ
ſe ſapere. In gubernatione ergo eſt ipſum guberna
re. z virtus ſiue potentia gubernandi: z ſm hoc poſ
ſe ſpectat prouidentia ad potentiam. Sed iſtꝺ poſ
ſe non

Contrarium

Augustinus

Reſpõſio.
Utrũ ad po
tentiaz redu
catur.

ſe nõ diſtinguit ab ipſa volũtate et ſapia: ita nec hec
potentia ad quem reducit: vñ etiam cum appellat
dam. prouidẽtiã virtutẽ prouiſiuã: non ſumit hec
virtus ꝓout diſtinguitur ab ipſa ſapientia et volu
lũtate: ſed ꝓout cointelligitur in illis. ¶Ad aliud
dicendũ ꝙ diſpoſitio accipitur cõmuniter z ſic idẽ
eſt ꝙ prouidentia ſm quod dicitur in ſententijs
ꝙ prouidentia eſt gubernãdoz̃. que etiã quãdoq;
dicitur diſpoſitio. Alio modo ſtricte: vt diſpoſitio
reſpiciat fieri: prouidẽtia factũ eſſe: ſed dupler eſt
eſſe: et dupler fieri: et dupler permanentia. Eſt enĩ
eſſe nature ſiue primũ eſſe q̃ tum ad hoc ꝙ puer di
citur homo perfectus. ſed eſt eſſe ſecundum q̃ tuz
ad quod nõ eſt perfectus. qꝛ non dũ perceptibilis
ſcietie et hmõi. Similiter eſt dupler fieri: eſt enim
fieri quo ad eſſe primũ: et fieri quo ad eſſe ſecundũ
Similiter diſpoſitio dei dupliciter diciturvno mo
do ſm ꝙ reſpicit fieri q̃ tum ad eſſe primum. Alio
modo ſm ꝙ reſpicit fieri quo ad eſſe ſecunduz. Si
militer dupler permanẽtia neceſſaria. eſt enim ne
ceſſaria permanentia primi eſſe: et neceſſaria ſecũ
di eſſe. ſm hoc eſt dupler prouidẽtia. nec eſt oppo
ſitio ꝙ ſit complet⁹ primi eſſe. z ꝙ ſecundũ eſſe ad
huc ſit in fieri. ¶Ad vltimo queſitum dicendũ ſm
boetium. ſicut diſpoſitio dicitur dupliciter. diſpoſi
tio que eſt in diſponẽte: z diſpoſitio que eſt in re diſ
poſita. Diſpoſitio in diſponẽte eſt exemplar. diſpo
ſitio ĩ diſpoſito eſt ordo deduct⁹ ab ipo exemplа
ri. et eſt forma exemplata in ipſa re: ſimiliter eſt de
prouidẽtia. Scõm ergo ꝙ exemplaris ratio cõſide
ratur in arte diuina. dicitur prouidẽtia. ſm ꝙ cõſi
deratur in re vel in effectu operis. dicit fatũ. vñ boe
t⁹ us ponit exemplũ in artifice qui cõſpicit opus: z
vno aſpectu reſpicit diſpoſitionẽ totã ſimul. ſed in
opere nõ ſimul: ſed particulariter. Similiter ĩ deo
ordo ille qui eſt in mente diuina ſimul omnia con
ſpicit. ſed opere nõ ſimul: ſed particulatim et tẽpo
raliter. vñ verba boecij ſunt hec. ſicut artifex facien
di formã rei mẽte percipiẽs mouẽs opus effectũ. et
ꝙ ſimplr preſentaricq; proſpererat per tpales etiã
ordines ducit ita deus prouidẽtia quidẽ ſingulari
ter ſtabiliterq; facienda diſponit. fato vero hecipa
que diſpoſuit multipliciter z tpaliter adminiſtrat
ſicut ergo diſpoſitio in diſponente: z diſpoſitio in
diſpoſito non ſunt idem. ſed vnũ exemplar aliud
imago vel exemplatũ: ſic eſt de prouidẽtia et fato.
vñ illa relatio cũ dicit qui modus ꝛc. fit relation on
ꝓ identitate ſimpliciter: ſed ꝓ conuenientia
ſimilitudinis: dicitur tamen fatum dupliciter. vno
modo lex aſtrozũ per quam inducitur neceſſitas re
bus ſingularibus etiam. li. ar. ſic nihil eſt fatum ſz
error. Alio modo fatum dicitur diſpoſitio inherẽs
rebus mobilibus ꝛc. ſicut dicit boetius.

Ad id vbi q̃
nñ an puidẽ
tia ſit fatum

fatũ duplic
ter dicitur.
Quo ſit diui
na puidẽtia

Utrũ diuina
puidẽtia ſit
tẽporalis vel
eterna.

Membrum tertium

Conſequẽter querit de prouidentia quo
modo ſit in hunc mundũ. Primo vtrum
ſit temporalia vel eterna. Secũdo modo
vtrum ſit ſimpler vel multipler. Tertio
vtrum ſit cauſa rerum et in quo genere cauſe.

Articulus primus

Ad primũ ſic videt ꝙ ſit eterna. Boetius
in li. de cõſolatiõe. ab eterno cũcta ꝓſpi
ciẽs. prouidẽtie cernit intuitus. ergo pro
uidentia cernit ab eterno ergo ab eterno
¶Itẽ i eodẽ. vt ẽ bon⁹ puidet q̃ ei nõ puidet nõ ẽ
bon⁹ ſed ab eterno bonus eſt. ergo ab eterno prout
dit. ¶Si dicatur ꝙ non valet. Contra da oppoſitũ
non prouidit ab eterno. ergo non eſt bonus ab eter
no. quia ſicut dicit Iohan. damaſc. qui nõ prouidet
nõ eſt bon⁹. ¶Itẽ in eodẽ boc. vt ad intellectũ eſt
rõcinatio ad id qꝺ eſt. ad id qꝺ gignit. ad eternita
tẽ tps: ad punctũ mediũ circulus: ita eſt ſeries fati
mobilis ad puidẽtie ſtabilẽ ſimplicitatẽ. ergo ſic ſc
hz fatũ ad puidẽtiã ſicut tps ad eternitatẽ. ergo p
uidẽtia eſt eterna: fatũ tpale. ¶Contra. prouiden
tia eſt cauſa qua deus miniſtrat ſubditis bona vel
mala pene. hoc aũt eſt ex tpe. ¶Item Iob. dama. p
uiden tia eſt ad exiſtentia cura. ergo ſolum poſitis
exiſtentibus eſt puidentia: ſed hoc eſt ex tpe. ¶Itẽ
puidẽtia eſt gubernãdoz̃. gubernãda aut ſunt tpa
lia: ergo puidẽtia tpalis. ſi eñ nõ ſunt gubernãda
nõ ẽ cura gubernãdoz̃ ita nec cura. ¶Rñ. in itelle
ctu, puidẽtie ſunt duo. ſ. cognitio z cãlitas. ſi reſtri
gimus prouidẽtiam ad cognitionem qua gubernã
da ꝓcognouit ſicut dicit boctius: ſic eſt eterna. Si
vero dicat cauſalitatem: adhuc hoc põt eſſe dupl⁹
in actuvel in habitu. ſicut oñs põt dicere reſpectuz
ad creaturã in actuvel in habitu. ſi in habitu: ſic di
cit oñs ab eterno. eſt eñ talis q̃ ab eterno habilis
eſt oñari. ſi in actu. ſic ex tpe erquo ſeruũ habuit in
actu. Similiter ſi dicaꝫ puidentia cura in habitu.
ſic põt dici ab eterno. qꝛ dicit diuinam eſſentiã vt
habilez ad gubernandũ creaturã. ſed ſi dicatur in
actu cura: ſic ꝺ ex tpe. dicendũ ergo ꝙ intuitus p
uidentie eſt ab eterno ſicut dicit boetius: ſz cauſa
litas ſm ꝙ ꝺ in actu ex tpe. ¶Ad illud boetij vlk.
dicendũ ꝙ fit cõparatio puidentie ad fatũ. nõ q̃tũ
ad duratiõem: ſed q̃tũ ad ſimplicitatẽ z cõpoſitiõz̃
z ponit exemplũ in materialibus vt in punctoꝝ in
circulo. z exinde in materialibus. vt in intellectu z
in ratiocinatione. vult ergo dicere. ꝙ ſicut itellect⁹
ſimpler eſt reſpectu ratiocinatiõis: ſñ. ratiocinatio
eſt ab intellectu. Similiter z de aliꝭs. ſic prouiden
tia ſe habz ad fatum vt prouidentia: ſic ipſa diuina
diſpoſitio rerum guber nandarũ. fatum vero ipſa
deductio gubernatiõis. z eſt hec, ab illa z ipſa puidẽ
tia immobilis ſtat: fatũ vero mobile. Et ꝑ hoc patz
ſolutio ad ſecundo obiectum.

obiectũ ſcõo

Reſponſio.

Articulus ſecundus

Ad illud quod ſecundo querit. vtrũ pro
uidentia ſit ſimpler vel non: procedit ſic
omne cõtentiuum multitudinis in q̃tũ
hmõi non hz ſimplicitatem. ſz prouiden
tia eſt cõtentiua multitudinis. qꝛ prouidentia tot
reruz eſt contentiua quot capit z econuerſo. Mul
tas aũt res capit z amplectit. ĩmo omnia ſicut di
cit boetius. ergo prouidentia non hz ſimplicitatez
¶Ad oppoſitum Boetius in li. de conſolatõe. il
lud certe manifeſtum eſt: immobilem ſimplicemq;
formam rerum eſſe prouidentiam. ergo prouiden
tia eſt ſimpler. ¶Rñſio. dicendum ꝙ prouidẽtia
ſimpler eſt z omnimoda ſimplicitate. ¶Ad rõnez
in contrarium dicendum ꝙ prouidentia continet
rerum ſpecies fiendaruz ſicut cauſa. non ſicut vni
uerſum in quo continenꝫ tanq̃ ptes conſtituẽtes
ipſum. z ideo ponunt in ipſo multitudinem. nõ ſic
aũt eſt hic de prouidentia. continere aũt vt cã non
repugnat ſimplicitati cauſe. maxime in deo ĩ quo
continenꝫ omnia ſicut in ſua cãvnde boetius. ſicut
artifex faciendo domum vel rei formã mente pci
piẽs mouet opis effectũ. z ꝙ ſimpliciter pſiterq; p
ſpererat: ꝑ tpales ordines ducit. ita deus prouidẽ
tia q̃dem ſingulariter ſtabiliterq; fienda diſponit
z hoc eſt qꝺ dicit aug. ſuper illud Ro. xj. ex ipſo z ꝑ
ipſum ꝛc. ars omnipotentis atq; ſapientis dicitur
plena omnium rationum z incõmutabilium viuẽ
tium: z omnes vnum in ea. Sicut enim in ipſa cau

Utrũ prouꝺ
entia ſit ſim
pler, vel mul
tipler.
In ꝓtrarium

Rñſio.
Solutio' ad
rõnem in cõ
trarium.

lz

ſa ſm modum cauſe. vnde cum ſit cauſa ſimpliciſſima: nec cõpatiens multiplicitatem aliquam: ſunt tbi modo ſimpliciſſimo.

Articulus tertius.

Utrũ prouidentia dei ſit cã rerũ quo gñe cauſarũ.

AD illud qõ queritur. vtrum prouidẽtia ſit cã. tin quo genere cauſe. pcedit ſic. Boetius in. v. li. de conſolatõe. omnium generatio rerum cunctuſq; mutabilium naturarum progreſſus. t quicqd aliquo modo mouetur cauſas formas ex diuine mẽtis ſtabilitate ſortitur. hec in fine ſimplicitatis arte cõpoſita multiplicẽ rebus gerendis modum ſtatuit. qui modus cum in ipſa diuine intelligentie puritate cõſpicit: prouidentia nominatur. ex hac autoritate pz q; prouidentia reſpicit res gerendas ſiue fiendas ab ipſo artifice primo. t ita eſt cauſa rerũ. Sed q; ſit cã formalis oſtenditur. qm̃ dicit Boe. in eodẽ. manifeſtum eſt immobilem ſimplicemq; gerendarũ rerum formam eſſe prouidentiam. Ex quo ſic ambr. prouidentia eſt forma rerum gerendarum. ſed forma rerum gerendarum eſt ipſa cauſa formalis exẽplaris. ergo prouidentia eſt cauſa formalis exemplaris rerum. ¶ Item Boe. in eodem prouidentia eſt ipſa illa diuina ratio in ſummo omnium ꝓncipe cõſtituta. qua cuncta diſponit. t poſt dicit. de ius prouidentia quidem ſingulariter ſtabiliterq; facienda diſponit. ſm q; eſt hmõi in efficiente eſt cauſa formalis exẽplaris: cauſa ergo t prouidẽtia in deo eſt cauſa formalis exemplaris rerum. Mõ aũt ſit cauſa efficiẽs pz. q; dicit Dama. prouidentia eſt bona voluntas dei. Sed voluntas dei eſt cauſa efficiens rerum. vnde dicit aug. ſuper geñ. q; voluntas dei ponit neceſſitatem rebus. t dicit etiam in ench. q; voluntas dei eſt cauſa omnium notionum t ſpecierum. prouidentia ergo eſt cauſa efficiens rerum. ¶ Itẽ boe. in. iij. de conſo. dicit. q; dedit prouidentia a ſe creatis hanc maximam manẽdi cauſam vt quoad poſſint naturaliter deſiderent ex hac autoritate habere q; prouidentie ſit creare. ſed creare eſt ipſius cauſe efficientis: q; creare dicit producere res ad eſſe. qõ proprium eſt cauſe efficientis. ergo prouidẽtia eſt cauſa efficiẽs. ¶ Mõ aũt ſit cauſa finalis videt qm̃ dicit aug. in li. lxxxiij. q. ſumme illud bonũ eſt cuius participatione cetera ſunt bona. porro illud bonum eſt cuius participatione cetera ſunt bona per ſeipſum bonum eſt: quã diuinam prouidentiã vocamus. prouidentia ergo eſt ſummum bonũ: ſed ſummum bonum eſt finis oim̃ ſicut etiam probat boe. ergo prouidentia eſt finis rerum. ergo t cauſa finalis rerum. ¶ Solutio. dõm ſicut dictũ eſt ſupra q; in prouidẽtia ſunt duo ipſa cognitio que determinatur ex parte videntis. t eſt ibi cauſalitas ſuperaddita ipſi cognitioni vel videntie que vocatur poſitionem additam. concedimus ergo q; prouidentia eſt cauſa ſed quantum ad cognitionẽ vel videntiam quã importat eſt cã formalis exẽplaris q; ſicut in ſcia edificandi in artifice eſt cã exẽplaris domus: ita in ſcientia diuina eſt cauſa exemplaris formaꝝ fiendarũ. vñ ipſa dr ydea rerũ: t q; ſe habet prouidentia. ad modũ rõnis vel cã exẽplaris in artifice dicit boe. ſicut artifex facturꝰ rei formam mẽte proſpiciẽs vel percipiens mouet operis effectum: preſenterq; diſperſerit per tpales ordines ducit: ita deus prouidentia quidem ſingulariter faciendo ſtabiliterq; diſponit. ſed rõne cauſalitatis ſuperaddite ſe habet in ratione efficientis. t hoc mõ dr prouidentia bona voluntas dei qua cuncta gubernantur atq; regunt. ¶ Ad illud autẽ qõ obr de cã finali. dõm q; prouidentia nõ eſt cã finalis rerũ. ad illud qõ obr q; ipſa eſt ſummũ bonus. dõm q; in fine duo ſunt. ſ. terminare t finire ipſas res t ordines rerum: iterũ finis eſt mouere efficientem ſicut dicit phs. propua tñ rõ inquantum finis determinatur in hoc qõ terminatur res: t q; ad ipſuzyelut ad terminum ordinantur res: t ſic ſummuz bonum habet has duas rationes in prouidentia. ergo eſt illud finis qõ eſt mouere efficientẽ: t ſic habet in ſe virtutẽ ordinãdi oẽs res ſicut finis. ſed nõ dr in ratione terminantis res. verũtñ per hoc qõ hz de rõne finis magis refert ad ipm efficientez ꝓ uidentia: ergo eſt ſummum bonum. t ſummũ bonum hz predictas duas rõnes. quarum vna connumit prouidentie. de cã aũt materiali non habet locum queſtio. Vel poteſt dici q; ſummum bonuz dicitur finis t efficiens. Efficiens aũt dicitur inquã tum eſt ſui cõicatiuum vel diffuſiuum. t per hanc rationem dr prouidentia bonum. qõ pz ex illo verbo aug. in li. lxxiij. q. Summe illud bonum eſt: cuius participatione cetera bona ſunt: quã diuinaz prouidentiam vocamus. non igit ſequitur prouidentia eſt ſummũ bonum: ergo eſt finis ſed eſt peccatum id eſt fallacia ſm accidens.

Mõ ſit cã formalis ꝓbat.

Mõ ſit cã efficiens.

Boe.

Obr q; ſit cã finalis.

Reſponſio

Sol. ad obiectum. t c.

Quoz ſit ꝓuidẽtia.

Membrum quartum.

DOnſequenter queritur quorum eſt prouidentia hoc modo. Primo vtruz bonorum t malorum. Secundo vtrum caſualium. Tertio vtrũ voluntariorꝝ. Quarto vtrum nobilium t vitium.

Utrũ ꝓuidẽtia ſit bonoz tmalorꝝ

Oppoſitũ ꝓmũ vicz q; ſit tm̃ bonoꝝ.

Articulus primus.

DO primum ſic. creationis actus eſt fundamentum quaſi ad producendum res i eſſe gubernare vero t continere t multiplicare t ꝓſimiles actus ſunt quaſi edificia apoſita ſup illud fundamentum. ſed edificium non ſe extendit vltra q; fundamentum. creare aũt tantum ſe extendit ad bona geñ. ſ. vidit deus cuncta q; fecerat ꝛc. ergo gubernare. continere. multiplicare t hmõi actus q; ſunt quaſi ſup edificia: tm̃ ſe extendent ad bona. ſed gubernatio eſt prouidentie. ergo prouidentia erit tm̃ bonoꝝ. ¶ Item aug. i li. lxxxiij. q. prouidentia eſt ſummum bonum a quo cetera bona ſunt. ſed a ſummo bono non deſcẽdũt nec deriuant niſi tm̃ bona: ergo prouidentia tãtuz ſe extendit ad bona. ¶ Item damaſ. omnino neceſſe eſt omnia que prouidentia fiunt ſm rectam diſpoſitionem t optima t deo decentiſſima fieri. ſed mala non ſunt optima nec deo decentiſſima: ergo mala nõ ſunt ſubdiuina ꝓuidentia. ¶ Itẽ hoc ꝓbat ꝑ ſimile. ſi ci eſſet aliqs rex magnus t potens. nunqd ꝓmitteret in regno ſuo aliqd̃ maluz qõ deſtrueret regnum. Non vtiq; ſi cognoſceret illd̃ malum t potentiã haberet expellendi vel etiã deſtruẽdi. ſed deus rex regum eſt omnipotẽs t omniſciẽs. Si igit aliqua ſunt mala in regno eius: non ſunt ſub eius prouidentia. Sed ↄtra hugo in ſuis ſentẽtijs vtrũq; operaꝝ prouidentia in ſuo t alieno. i ſuo qõ fecit. in alieno qõ ꝓmiſit: ſed illud alienum eſt malum: ergo prouidentia operaꝝ circa malum. ergo ſe extendit etiã ad malũ. ¶ Item ſup illud numeri. xxij. venit aũt dñs. glo. augeſti. nos dicem⁹ ſapientia dei. i. prouidentia dei oĩa eſſe ita diſpoſita vt nihil ocioſum ſit apud deũ nec bonũ nec malũ. malicia deus non fecit. cũ tamẽ inuentam ab aliis prohibere poſſit non prohibuit: ſed eaꝝ titur ad neceſſarias cauſas. ergo mala nõ ſunt ſub diuina prouidentia. ¶ Item Boetius de cõſolatione. ſola diuina

Secundum Aug.

Tertium

Quintum.

In cõtrariũ vicz q; ſe extendat ẽt ad malum.

uinavis eſt cui mala bona ſunt. mala inquam ipſi creature: cũ eis cõpetẽter vtẽdo alicuius boni elicit effectum. ordo enim in diuinis ita cuncta complectit. vt qui ab aſſignato ordine receſſerit. ſ. mie in aliũ ordinẽ relabat. ſ. iuſticie. iuxta illud puer. xxj. oĩa propter ſemetipſum operatus eſt dñs impiũ quoq; ad diẽ malũ. ergo mala ſubſunt diuine ꝓuidentie t etiã bona. ¶ Itẽ dion. de diui. no. Eteñ malum ad vniuerſitatẽ boni cõferens eſt. nõ imꝑfectum eſſe ei largiens. ſed quicquid eſt conferens ad vniuerſitatẽ eſt ordinatũ. ordinatuz aũt eſſe eſt ſub diuina prouidentia. ergo malum eſt ſub prouidentia.

Reſponſio. Aliqd dr ſub diuina ꝓuidẽtia.

¶ Mõ concedimus. Sed notandum q; dupliciter dr aliquid eſſe ſub diuina ꝓuidentia. Uno mõ vt ab ipſa creatum vel factum. t ſic ſunt bona tm̃ ſub ꝓuidẽtia. Alio mõ nõvt ab ipſo factũ ſed cũ factũ eſt ab hoĩe vel angelo malo ab ipſa ordinãdũ t ſic ſunt mala ſub diuina prouidẽtia. ſic ergo ſub diuina prouidentia ſunt bona tan q; ab ipſa facta: t etiam mala tan q; ab ipſa ordinata. vnde hugo in ſententijs. ſm hanc vniuerſalem prouidentiã cuncto nõ ſolum ſuis que bona ſunt ſed alienis q; mala ipſe non fecit ſed ꝓmiſit: qõ debitum eſt diſpenſat. nihil enim in regno ſuo hanc ordinationẽ euadet. Iſam t ipſa iniquitas ex hac prouidentia ſtipẽdia habet. t nõ poterat vel ipſa malicia in obliuionem venire apud prouiſorem omnium. Scõm hoc ergo rñdendum eſt ad oĩa que obiciunt in contrarium. q; ſ. mala non ſunt ſub diuina prouidentia. qz oẽs ille rões procedũt ill a via qua mala nõ ſunt ſub prouidentia diuina tan q; ab ipſa creata vel facta.

Solutio ad primum.

¶ Ad primum dõm q; non eſt ſimile de creatione t gubernatiõe. creatio enim eſt de nihilo. vñ non ponit rem exiſtentem. immo eſt de non eſſe ad eſſe ſiue de nihilo in aliquid. malum aũt econuerſo. ſ. de aliquo in nihil ſiue de eſſe in non eſſe. t hoc eſt q; maluz eſt corruptio ipſius nature que eſt ens t bonum. t ideo contrario modo procedũt creatio t malicia. vñ nõ põt trahi creatio vt dicatur mala. ſed malum non ſe habet econtrario gubernationi qz gubernatio ponit rem exiſtentem. malum autẽ nõ eſt de nihilo ſed de aliquo. nec tñ ex hoc ſequit q; ad plus ſe extendat gubernatio q; creatio. qz ſicut creatio ſemper terminaꝝ ad bonũ cuius eſſe eſt ex nihilo ita gubernatio ſiue reſpiciat bonum ſiue maluz ſemp terminaꝝ ad bonũ. qz nõ reſpicit mala propter ſe: ſed vt ex illis eliciat bonũ. Bonũ enim eſt mala ordinari vt nihil in regno prouidentie maneat inordinatuz. t hoc eſt qõ dicit Boe. q; ſolaris diuina eſt cui mala bona ſunt. vñ prouidẽtia ↄtra malum ſemp vlterius intẽdit trahere bonum. t in hoc terminaꝝ eius aſpectus. Itẽ cũ dr q; gubernatio nõ põt ſe plus extendere q; creatio q; eſt fundamentum eius. hoc eſt ita intelligendum q; ipſa ꝓuidentia cuius eſt gubernatio nõ ſint aliqua q; nõ ſubſint creationi. ab ipſa enim nõ ſunt aliqua niſi bona. tñ per hoc non priuaꝝ reſpectus ad aliqua q; nõ ſunt creata: ſed per defectum volũtatis educta vt ex ipſis ſemp vlterius bonũ eliciat.

Ad ſcõm.

¶ Ad illud qõ obiicit. q; a ſummo bono nõ deſcẽdit niſi bonũ. dõm q; verũ eſt ſicut ab ipſo factũ. nec dicimus q; malũ procedat a prouidentia ſicut ab ipſa factum ſed ſubeſt ei tanq; ab ipſa ordinatum.

Ad tertium.

¶ Sitr dicimus q; autoritas dama. loquit de illis q; facta ſunt a diuina ꝓuidẽtia. nõ de illis q; regunt a prouidẽtia. de illis enim q; fiunt ab ipſa: verum eſt illud q; fuit decentiſſima t optima t vt nõ eſt melius fieri. ſupple ſm q; ſunt in vniuerſitate. qz ſic ꝓgruẽtiſſime ſunt ſupple quãtũ ad cognitionẽ vniuerſi: licz ſinguli in ſtatu ſuo poſſent meliora fieri. Sitr dr eſt ad alias autoritates.

Ad quartum

¶ Ad illud qõ obiicit q; aliqs potẽs nõ ꝓmitteret malũ fieri in terra ſi ſciret illa. Sitr dõm eſt de deo q; rẽ illa quã malã preſciret: nec crearet: nec gubernaret niſi ex ea aliqd̃ bonũ elicere intẽderet. t hoc bñ determinat aug. ſup. ix. ad Iſo. Suſtinuit in multa patiẽtia. gl. nullum deus vel hoĩm̃ vel angelorꝝ crearet quẽ maluz eſſe ꝑſciret: niſi pariter noſſet qbus bonis vsibus eos accõmodaret. ſicut etiã facit rex terrenus cum hz aliquot de filijs q; nolũt cõmodari ad aliquẽ bonũ vſum trãſmittit eos ad alium vſum. t ſic de ipſis ſemp elicit bonũ. Et hec eſt etiã rõ quare dõs ſuſtinet malos. Idẽ etiã oñdit autoritate Origeñ. ſuper. xxij. numeri. Malicia vtik deus ad neceſſarias cãs ꝓ quã ꝓbat eos q; ad virtutũ glorã tẽdunt. Si enim nõ eſſet malicia: non eſſet qui contrairet virtutibus. virtus aũt ſi contrarium nõ haberet non clareſceret. ſic ergo ad exercitũ bonorꝝ t ꝓbationẽ virtutum ſuſtinet deus malos.

Articulus ſecundus.

An ꝓuidẽtia dei ſit caſualium. t rõnibus pz q; ſic.

DOnſequẽter q̃rit. an prouidẽtia ſit caſualiũ. Ad qõ ſic Boe. v. de ꝑſo. ordo ille incuitabili ꝓnexione ꝓcedens. q; de prouidentie fonte deſcẽdens: cũcta ſuis locis: tpibusq; diſpoſuit. t agit ibi de caſualibus: ergo caſualia ſunt ad prouidentiã. ¶ Itẽ Boe. hz diffinire caſum eſſe inopinatũ ex ꝓfluentibus cãis in his q; ob aliud gerunt euentũ. ſicut alius facit domũ. et alius trãſit ꝑ illũ locũ: cadit lapis ſup caput eius t occidit ipm. neq; hic facit domum vt lapis cadat ſup ipm: nec hic tranſit vt occidat a lapide. neuter em̃ hoc intẽdit. iſtud aũt dr caſuale. illud aũt ſubeſt gubernationi t puiſioni diuine. q; em̃ lapis cadit in illũ locũ ſubeſt ꝓuidẽtie t gubernatiom diuine. Sitr q; iſte vadat ad ſoz ꝑ illũ locũ: t illa hora. hoc ſubeſt gubernationi diuine t ordinationi. Et ex his duabus cãis ꝓfluẽtibus eſt caſus. ergo caſualia ſubſunt diuine ꝓuidẽtie. Sitr iſte abſcõdit theſaurũ. t hoc ꝓter intentionẽ q; alius inueniat. iſte arat terrã illã ꝓter intẽtionẽ q; illuz inueniat: t tñ ipm inuenit. iſtũ reponere theſaurũ: hoc ſubeſt ꝓuidẽtie. t ſitr arare iſtũ. t he ſunt cãe illius inuẽtionis. ſi ergo ille cãe ſubſunt ꝓuidentie diuine. ergo caſualia ſubſunt prouidentie diuine. ¶ Itẽ Boe. ſiquidẽ aliquis euentũ temerario motu nulla cauſarũ ꝓnexione productũ caſum eſſe diffinit: nihil oĩno caſum eſſe ꝓfirmo. ergo caſus eſt ex ꝓnexione cãrũ cum ſit aliqd. ſed oĩs ꝓnexio cãrũ faciens aliquid ſubeſt ordinationi diuine: ergo caſus ſubeſt ordinationi vel prouiſioni diuine. ¶ Itẽ Boe. ꝓuidẽtia cũcta pariter q̃uis diuerſa q̃uis infinita cõplectit: ergo cõplectit caſualia. ¶ Itez Boe. hic actus fortunaſq; hoĩm indiſſolubili cãrũ ꝓnexiõe ꝓſtringit.

In cõtrariũ.

¶ Cõtra. aug. in li. lxxxiij. q. qcquid caſu fit temere fit ſed qcqd temere fit nõ prouidẽtia fit. ſi ergo caſu aliqua fiũt in mundo non prouidentia vniuerſus mundus adminiſtraꝝ. ergo ſi aliqua caſu fiũt: eſt aliqua ſubſtãtia q; ad opus prouidentie nõ ptinẽt: caſualia ergo nõ ſubſunt diuine prouidẽtie.

Reſponſio. Et ſol. in cõtrariã rõnez.

¶ Solutio. dõm q; caſualia dicunt duplr. vno mõ põt dici caſus ex aliqbus ꝓfluentib⁹ cãis q; nõ hñt aliquã ordinationẽ inopinatus euẽtus. t hoc mõ vult aug. q; nihil caſu fit: qz nihil inordinate ſiue abſq; oĩ ordine fit. immo ſi fit aliqd a caſu: hoc mõ temere fit. Alio mõ ſm q; dicit Boe. Ariſto. inquit in phiſicis. quotiẽs aliqd cuiuſpiã rei gra geritur aliudq; qbuſdã de cãis q; qõ intẽdebaꝝ obtingit: caſus vocaꝝ. vt ſi qs colẽdi agri cã fodiẽs humũ defoſſi auri pondus inueniat. hoc igitur fortuitu

quidem credik accidisse.verū non de nihilo est.naz propias cās hz.quaruz improuisus inordinat usqz concursus,casum videtur operari. Naz nisi cultor agri humum foderet.nisi eo loco pecuniam suā depositor obtuisset:aurum nō esset inuentum.he igitur sunt fortuiti cause cōpendij sibi confluentibus causis:non ex gerentis intētione prouenit.neqz ei q̄ aurum obruit nec qui agrum exercuit.vt ibi pecunie inuenirentur intendit.sed vt dixi ✠ iste obruit hunc fodisse ꝓtingit atqz ꝓcurrit.hz igitur diffinire casum esse inopinatum ex ꝓfluentibus, causis in his que ob aliud geruntur euentū.concurre re ꝙo atqz cōfluere casum facit ordo iste inenarrabilis ꝓnexione ꝓcedens.qui de prouidentie fonte descendens:cuncta suis locis temporibꝫ disponit.ex quo patet q̄ casualia subiecta sunt diuine prouidētie.quoniam ab ipso est q̄ confluunt cause ad talē euentum.

Utrū prouidentia sit voluntariorum. Et pr̄ōnibꝫ ffirmatio.

Articulus tertius.

QOnsequenter querit vtrū prouidētia sit volūtariorum. Ad qō sic aug.lxxiij.q. Omne qō est.inquantum est:bonum est. Illud enim est summe bonum cuius participatione cetera sunt bona. Pozro illud cuius participatione cetera sunt bona per seipsum bonū est quā diuinā prouidentiaz vocamus. Sed aliqua q̄ sunt a libero arbitrio sunt bona.ergo sunt a summo bono qō est diuina prouidentia. ¶Itez mala que sunt a libero arbitrio sunt ordiata a deo: ergo subsunt diuine prouidentie.ergo voluntaria sunt a diuina prouidentia. ¶Itē Boe.rector ac medicator mentium deus qui cum ex alta prouidētie specula respicit qō vnicuiqz ꝓueniat agnoscit:z qō cōuenire agnouit:accōmodat.ergo tribuit deus omnibus que sunt a libero arbitrio siue sint bona siue sint mala qō eis conuenit.sed omnia talia subiecta sunt prouidentie. ¶Contra. Boetius dicit q̄ ordo iste qui a prouidentie fonte descendit:ineuitabili connexione procedit.Sed ea que procedunt a libero arbitrio non procedunt ineuitabili connexione.q̄m voluntarie z libere procedunt ab ipo. ergo non procedunt ab ipo fm ordinem prouidentie non igitur prouidentie subiecta sunt. ¶Item dama.oportet noscere q̄ omnia quidem prenoscit deus.nō aūt predeterminat.cognoscit aūt que in nobis sunt:nō predeterminat aūt ea scd oīa que sunt prouidentie p̄determinat.qz suum preuidere est p̄determinare:er go ea q̄ sunt liberi arbitrij non subsunt diuine prouidentie. ¶Item Grego.querit.vnde est q̄ in faciendo hominem queritur z aduocat consilium cum dicitur.faciamus hominē zc. geñ. j.z non in faciendo alia. Et rñdet q̄ aliud est quādo aliquis debet facere aliquam rem magnam. et aliud est qñ dz facere aliquam rem modicam.rem enim magnam facit cum magna diligentia z circūspectione.Similiter qz homo est in quo est impssa imago dei.cum magna diligentia dicitur faciam9 vnde dicit.anima regale quid est:hinc demonstratur q̄ nullius subdatur imperio habens in se libertatez arbitrij:suoqz nutu z moderamine dispēsans se.ergo non requiritur dispensatio diuine prouidētie.ergo ea que sunt a libero arbitrio non subsunt prouidentie. ¶Solutio.notandum q̄ aliter subsunt diuine puidētie ea q̄ sunt liberi ar.q̄ naturalia.Nā sicut ōt dam.duplex est puidētia.vna ē hz acceptionē.alia fm̄ processionē.Et ōt q̄ puidētia hz acceptionē est:vbi nō ptingit eē resistētia nec ꝓtradictionē.vñ hec puidētia ē de his vbi non ptingit resistētia:z hoc mō est de ipsis naturalibꝫ z q̄ sunt ordinata:nec aliter possunt esse.sicut solem oriturum cras. ¶Prouidentia autē fm cōcessionez est de his vbi contingit esse resistentiā z contradictionē z sic est in libero arbitrio:deus enim dedit libero arbitrio vt consentiat vel non consentiat:vel non consentiat bono:z ipsi malo consentiat si velit: et quicquid faciat siue bonū siue malum:semper ordinat ipsuz prouidētia.vñ subsunt prouidētie fm ordinationē:qz nō cogit liberū arbitriū hz sub ipa sit:sed pmittit ei facere q̄cquid vult:hz in bono ipz adiuuat instinctu gratie:in malo aūt non:sed tamen malū perpetratū ordinat.vñ.j. Thim.ij. super illud quos tradidi satbane.dicit aug.nulla creatura est siue que manet in veritate dans gloriā deo: siue que in veritate non stetit querens gloriā suaz que velit nolit diuine prouidentie nō seruat:hz volens facit cum ea qō bonū est.de illa vero que bonon vult fit qz iustū est:non tñ rependit q̄ de ipsa iuste fit:sed quo aīo ipsa facit:qz neqz liberā voluntatē rationali creature deus negauit:z tñ ptātem qua iniustas iuste ordinat sibi retinuit. ¶Ad illō quod dicit Boetius ptz respōsio ex his que dicta sunt supra questione de prescientia. ¶Ad illud qō dicit Greg.q̄ est sibi liberi arbitrij dispensans in de cadit sub imperio alicuius.dicendū q̄ verū est per coactionē ita q̄ auferat ei consensus z libertas faciendi quicquid vult nec cogit a deo ad hoc vel illud faciendū quicquid tñ faciat semper subest diuine prouidentie que in bonum ipsum ordinat et adiuuat in bonū p gratiam:in malo autē non: sed solū ordinat illud malū. ¶Ad autoritatē Damasceni dicendū q̄ ipsemet solvit dicens:non predeterminat ea que sunt in nobis:quia nō compellit ipsam virtutē.i.non cogit liberū arbitriū ad faciēdum hoc vel illud:tamen prenoscit que quod fiēt.

Solu.ad oppositum.

Ad autoritatem Grego.

Ad Damas.

Articulus quartus.

In oppositū

Dama.

Greg.

Respōsio

QEinde queritur vtrū diuina prouidētia sit indifferenter nobilium z vilium.

Utrum diuina prouidentia sit nobilium z vilium indifferenter.

Ad quod sic Sap̄.vj. equa est cura de oībus. Sed prouidentia cius est cura sicut dicit Hugo z Dama ergo equaliter est de omnibus nobilibus z vilibus. ¶Itē.xij.lap. Mec est alꝫ q̄ tu cui cura est de oībus. ¶Contra.j. Cozin.ix. Munquid de bobus cura est deo quasi diceret nō. ¶Itē dicit Aug.z ph̄us.melius est quedā nescire q̄ scire.sicut vilia:z hoc est ratione vilitatis .ergo de talibus non est cura deo. ¶Itē Hiero.in expositione super abacuch.absurdū est ad hoc deducere dei maiestatē vt sciat p momenta singula quot culices nascūt quotue morāt quota pulicū z muscarum multitudo.quotue pisces nascant in aqs z similia. Non sumus tam fatui adulatores dei vt dū prouidentiā eius etiā ad vma retrudim9 in nosipsos iniurioſi simus:eandē irrationabilitū z rōnabilū prouidentiā esse dicentes:hic videtur dicere q̄ deus illoz minimoz scientiā siue prouidentiaz non habeat . Nam si oīa subsunt prouidentie dei nota sunt ab ipso:ergo non est eius prouidentia respectu z lozū vilū. ¶Solutio dicendus q̄ duplex est cura prouidentie diuine:vna est cura diuine puidentie que generalis est qua res per tempora sibi debito z determinato conseruant in suo eē a diuina prouidentia:z hoc mō verum est q̄ est ei cura de oībus. Alia est cura spālis prouidentie quā specialiter hz de rōnali creatura.fm quā crudit ipsaz dan do ei precepta z legē:z fm hanc non est ei cura de oībus. Et de ibo cloquit apostolus cū dicit nūquid cura est ei de bobus.vñ glo.non de bobus cura est.vt de eis in lege precipiat:non pro bobus tm̄ hoc di-

Oppositum

Hronym9.

Respon sio Cura duplex

Ad dictum hiero.

boc dicit sed propter nos tantum Sed generali cura prouidet tam nobilibus q̄ ignobilibus: qz omnia conseruat: gubernat et hmōi. ¶Ad illud qō obiicit per hiero.habet solutio primo sententiaruz distinctione.xxxix. Scit itaqz deus quanta sit multitudo pulicū.culicum z muscarū et piscū.quot nascuntur quot morāntur:sed nō scit hoc per momēta singula immo simul.vñ Mo.xj.sup illo.ex ipo z per ipsuz zc.glo.ars quedā omnipotētis atqz sapiētis dei plena omniū rationum viuentiū z omnes vnū in ea.sicut ipsa vnū de vno. cū quo vnū vniuit oīa de9 q̄ fecit p ipsā.z tō cū decedāt z succedāt tpa nō discedit aliqd vel succedit scient scientie dei Mō cū ea si creata sunt tō scibilia sunt a deo qz facta sunt.ac vero potiꝫ tō facta sunt.qz īmutabiliter sciūtur a deo. z hoc satis habet super illud p̄s .velociter scribentis.vbi dicit glo.nō vnum post aliud sed oīa simul in vno verbo eterno pater disposuit.et sic simul et īmutabiliter et sine successiōe ꝓuidet mutabilibꝫ

Ps.xl.

Utrū deꝰ ꝓuideat per creaturam.

Membrum quintum

Queritur p quid sit differentiam.

An posset deus conferre creaturē se gubernet sine deo.

In cōtrari ū.

Respōsio et sol. ad pmū.

QEquit querere per quid sit puidentia.et hoc mō Primo querendū an possit deus cōferre creature vt se gubernet sine deo. Secūdo vtrū puideat p creaturas. Tertio vtrū operari per malos conueniat prouidentie

Articulus primus.

QD primū sic videt eñ cū sit oīpotens q̄ possit oīa cōferre.ergo pōt creature cōferre vt gubernet se ¶Cōtra.deus non posset dicere creature q̄ nō penderet a creatore fm esse:sicut nec posset q̄ esset a se.Sed q̄ daret creature gubernaret a se:daret illiq nō dependeret a creatore.ergo zc. ¶Itē damas.necesse ē eūdē eē factorē eoz q̄ sunt z puisorē. ergo cū nulla creatura sit a se.nulla creatura poterit se regere.qō ꝓcedim9 dicētes.q̄ nulla creatura pt eē sufficiens ad se regēdū ¶Ad id qō obiicit q̄ de9 ē ops. ergo pt creature ꝓferre potētiā regēdi se.dom fm au.q̄ quoddā ē nō posse qō magis ē posse q̄ nō posse. vñ q̄ de9 nō pt peccare.q̄ ñ pt facere aliquā creaturā equalē sibi. q̄ nō pt ꝓferre creature q̄ sit sufficiēs ad regēdū se.nō dicūt impotētiā deo hz magis potētiā.vñ sicut derogaret potētie q̄ poneret creaturā aliquā a seipa.ita derogat sapie vt bonitati.q̄ pōt creaturā eē sufficiētē ad regimē suiꝰ q̄ nō pt creatura se regere nō ē de ipotētia dei hz de impotētia creature.que tantā virtutē non potest capere.

Articulus secundus.

SEcundo querit. vtrū deus puideat per creaturā Ad qō sic aug.super geñ.viij.ad litterā.gemina operatio puidētie reperitur.partim naturalis partim volūtaria.Naturalis p occultā dei administratiouē per quam dat lignis et herbis incremētū.volūtaria p angelozū opa et hominū.ergo puidētia diuina explet p creaturas ¶Itē aug.in eodē fm primam puidētie differētiā est quicquid in reb9 naturali interioriqz motu ꝓgerit.qz fm aliā signa dare. docere.discere.z quecūqz alia siue in bac terrena siue in illa celesti societate aguntur. ¶Itez boecius.v. de cōsolatiōe.fato hec ipsa opa q̄ disponit multiplicater actualiter administrat:siue igitur famulātibꝫ quibusdā puidētie diuine spiritibꝫ fatū exercetur siue anima:siue tota inseruiēte natura seu celestibus syderū motibus seu angelica virtute.seu demonū varia solertia.sed aliquibus horū seu omnibus fatalis series texitur:illud certe manifestū est īmobilem simplicemqz gerendarū rerū esse puidētiam ¶Contra.Boetius.prouidentia est diuina rō i summo oīz principe ꝓstituta:qua cūcta disponit sed ordinatio cūctoꝝ nō ē p creaturā nec dispositio q̄ est fm illā.ergo nec puidētia. ¶Itē p filē.ire getpali.q̄ eñ nō pudet i regno suo p se hz p aliū:hoc ē ex defectu.Sed in rege eterno nō est defectus pudet ergo per se nō per aliū. ¶Respōsio. puidentia dei dicit proprie diuina rō qua cūcta gubernantur.z hoc mō puidentia dei seipa solū est. Alio mō executio puidētie. s. ipa gubernatio.z hec in plb9 est per creaturā.tñ distinguendū.qz oz prouidere gubernare p creaturā:pōt dicere sub autoritate z hoc mō verū est.z significatur q̄ vna creatura gubernat aliā.z hoc hz a deo.quēadmodū diceretur. rex gubernat ciuitatē p ꝓpositū:hoc est ꝓpositū gubernat z hoc hz a rege. Vel pōt dicere autoritate z hoc mō falsum est.qz esset sensus q̄ deus gubernaret z hoc haberet a creatura.sed ecōuerso esset verū creatura gubernat aliā p deū. Simile ꝓpositus regit ciuitatē per regē. ¶Mō obī q̄ prouidentia est diuina rō in summo oīm principe ꝓstituta qua cūcta disponit.dom q̄ duo dicunt ibi.s.diuina ratio quantū ad qō nō famulat ibi creatura.z oz dispositio cui famulat creatura.z per creaturā pōt esse dispositio.i.executio dispositionis et gubernationis creaturarū inferioꝝ per superiores. ¶Ad aliud dicendum q̄ non prouidere p se sed per alium pōt eē ex triplici cā.vel ex defectu illius qui oz prouidere: vel ex defectu illius cui oz fieri prouisio:vel ex parte illius per quem est prouisio. Ex parte prouidētis vt cum ille non est potens per se explere qō vult.vt pz in exemplo posito de rege. Ex parte illius cui oz fieri prouisio.vt pz.qz prouidentia diuina administrat inferiores creaturas per superiores.rationales aūt creaturas per se:z etiam quasdaz per alias vt homines per angelos z alios angelos per angelos. ¶Item propter vtilitatem illius per quez est prouidentia:fit prouisio per alium.vt deus vult ad ministrari pauperibus a diuitibus propter vtilitatem diuitū.vult etiam quosdam doceri per alios. istis duabus rōmbus multis puidet de9 p alios non propter primam.qz hoc nō est ex defectu qui sit in deo,sed propter defectum creature cui administratur.vel propter vtilitatem illius per quam alij administratur vel prouidetur.

Oppositum q̄ nō p creaturam.

Sol. ad oppositum.

Ad aliud.

Articulus tertius.

Utrū operari p malos ꝓueniat prouidentie puidētie. Obī primo.

QErtio q̄rit vtrū operari p malos ꝓueniat prouidentie. Ad qō sic aug.in li.lxxxiij.q. fieri pōt vt per bonum hoiem z malū diuina prouidentia opituleť. ¶Cōtra. melior est prouidentia qua prouidet bonū z per bonū q̄ illa qua prouidet bonū z per malū.qz totū ibi bonum. Sed sicut dicit dama.q̄ quecūqz fiunt per puidentiam fiunt cōuenientissime.ergo diuina puidentia prouidet bonū p bonū z nō p malū. ¶Item querit origeñ.qua rōne deus prouideret q̄ spūs ꝓphetic loquerent p malos z infideles z p gētiles. cūtñ contrarium videat Sap̄.j.spūs discipline effugiet fictū:z aufert se a cogitationibus q̄ sunt sine intellectu.cū ergo infideles z gētiles habeāt cogitationes sine intellectu veritatis nō deberet spūssanctus p ipsos loq.quare ergo locutus est p balaam. nume.xxiij.z p Caypham.ioh̄.xj. ¶Solo.dom q̄

Scdo

Tertio

Rñsio z solo argumēto. z ad id qō primo obī.

deus etiam prouidet per malos. ¶ Ad hoc qđ obr in contrarium. dōm ſm aug. q melius dicitur dupliciter. Melius enim dicitur quantum ad aliqđ vel melius ſimpliciter vel vniuerſaliter. dōm ergo q ꝛ ſi melius eſſet quantum ad aliquid prouidere bonū. qđ melius quantū ad illū nō tñ vniuerſaliter. q malū in vniuerſitate etiā eſt ad maiorē pulchritudinē vniuerſitatis ꝛ ad maiorē gloriā bonoꝝ. et ponit aug. exemplum in ſonis ꝛ in coloribus. ſicut dicit infra de queſtione de permiſſione volūtatis diuine. in hoc enim magna pulchritudo vniuerſi ꝛ magna laus bonitatis diuine: q malos facit ſeruire bonis. ¶ Ad aliud dr̄ idet origen. dicēs. agebat i ira diſpōne prudētie diuine vt ꝓphetarū verba ea q̄ intra iſraeliticam aulam ꝓtinebant p balaam ad gētes puenirēt. cū eis oēs gētes crederēt: ꝛ nationibus ſecreta de xp̄o myſteria reuelarentur. Nō ergo huius eſt. q ſpūſctus volebat loq̄ p illū cui magis crederet. vñ q gētes infideles magis credebāt balaā infideli q̄ alij iz malus eſſet. cō ſpūſctus p eum voluit loq̄ gētib⁹. Vel etiā cō pōt eſſe. vt veritas ab aduerſarijs veritatis nunciaret. ꝛ in hoc excellētior appꝛeret: q etiā aduerſarij eius eā ꝓfiterēt. Sicr de Caypha q̄ erat ſummus ſacerdos cui iudei credebāt. vt credētes ei inexcuſabiles iudei fierēt. ꝛ alij. ſ. electi reuerterent ad cor. Joh. xv. Si nō veniſſem ꝛ eis locutus fuiſſem: pctm̄ nō haberēt. nūc aūt non hūt excuſationez de pctō ſuo. ¶ Ad hoc qđ obiꝛcit dōm q ſpūſctus lōge eſt ab infidelibus ꝛ alijs malis. qz nō format eoꝝ affectū. ſed tñ nihilominus illuminat intellectū eoꝝ ꝛ inſtituit adueritatē profendā. ꝛ hoc nō ꝓpter ipſos ſed ꝓpter vtilitatē alioꝝ. vñ phūs. j. ſiue p occaſionē ſiue p veritatē xp̄s annunciet in hoc gaudeo. Sicr ſiue p iuſtos ſiue p iniuſtos xp̄s annunciet ſemp gaudendū eſt.

Ad ſcōm

Ad tertium

Membrum ſextum.

Quot modis ꝺr prudentia diuina.

QDſt hoc q̄rit̄ de modis prudētie diuine ſcz quot modis. Ad qđ nota qđ dicit dama. q prudētia hec q̄dē ſm acceptionez hec q̄dē ſm ꝓceſſionē. Scōm acceptionē vt eoꝝ q̄ p ſe bona. ſiue etiaz q̄ in ꝓtradictione ſunt bona. ſm ꝓceſſionē quā ipſe vocat derelictionē reſpectu eoꝝ q̄ ſunt mala. Diſtinguit aūt derelictionē in duas ſp̄es. vna eſt derelictio diſp̄ſatiua. i. caſtigatiua ſiue eruditiua. Alia eſt finalis deſperatiua. Diſp̄ſatiua vo eſt q̄ ad directionē ꝛ gloriā ꝛ ſalutē patiēt⁹ ſit ſiue ad alterius zelū: ꝛ imitationez gliam dei. Deſperatiua vo derelictio eſt qñ deo oīa q̄ ad ſalutē faciēte hō inſenſibilis ꝛ incurabilis ex ꝓprio ꝓpoſito ꝑmanet: ꝛ tūc tradit in finales ꝑditionē. ¶ Itē derelictionē diſpenſatiuā ſiue eruditiuā diuidit in ſeptē ſp̄es. quaꝝ prima eſt. cū ꝓcedit iuſtū incidere in calamitates: vt in eo latentez virtutē alijs manifeſtam faciet. vt in Job. Scōa eſt cū ꝓcedit incōuenientiū qđ agi. vt p operationem eſtimatā ꝓuenientē: magnū qđ ꝛ mirabile dirigat. vt p crucē ſalutē hoīm. Tertia cū ꝓcedit pati ſanctū vt nō ex recta ꝓſcia vel ex data ſibi virtute in ſuperbiā ſcidat. vt ī paulo. ij. ro. xij. Quarta. qñ derelinq̄tur q̄s ad tp̄s in directionē alioꝝ. vt q ſm ipm intuentes alij inſtruant. vt in lazaro. Quinta eſt quādo derelinquit q̄s in alterius gliam: nō ꝓpter proprium vel parentū pctm̄. vt in ceco nato ꝓpter gloriam xp̄i Joh. ix. Sexta eſt cū ꝓcedit q̄s pati in alterius zelum. vt gr̄a eius qui paſſus eſt cōſiderata: ī pigra alijs paſſio fiat vt in martyribus. Septima eſt. qz ꝓcedit quis in nephariā incidere operationē in directionez alterius deterioris paſſionis. vt elatus in virtutibus incidere in adulterium: vt ex caſu humiliet. ¶ Sed q̄rit̄ multipliciter cū enim ſit duplex prouidentia vt dictū eſt. ſm acceptionem ꝛ ſm ꝓceſſionē: ſicr poſſumus cōſiderare duplr volūtatē bñplaciti. vno mō ſm ſe: ꝛ ſic eadem eſt prouidentia. ¶ Itē quantū ad ſua ſigna. q̄ ſunt quinq̄. ſ. p̄ceptio: prohibitio: pmiſſio: cōſilium: impletio. Si igit̄ prouidentia ſit eadē cū voluntate bñplaciti: ſi gna eiuſdem erāt eadē: ergo prouidentia ſm ꝓceſſionē ſe extendit ad hec q̄nq̄ ſigna. ¶ Cōtra. prouidentia. ſm conceſſionē totaliter contineꝫ in. vij. differentijs q̄ dicte ſunt. ſed oēs iſte ſeptē dr̄ie aut reſpiciunt malū culpe vel pene. q̄ vtraq̄ ſunt in permiſſione dei ꝛ in plenitudine tm̄. nō ergo eſt eadez prouidentia ſm cōceſſionē cū ſignis volūtatis dei: cuz totaliter impletioni adequet ꝛ pmiſſioni. ergo nec prouidentia ſm acceptionē erit eadē cū voluntate bñplaciti. ¶ Itē cū duplex ſit voluntas in deo ſm q diſtinguit Dama. vna antecedens qua vult oēs hoīes ſaluos fieri: ꝛ alia ꝑñs qua vult electos eſſe in gloria ꝛ reprobos in pena. Querit̄ de puma voluntate. vtrum a d prouidentiaz reducaf ꝛ videt q nō reducatur ſm acceptionē. Maz dicit Dama. q voluntas antecedens eſt ſm acceptionē. ſed que cūq̄ ſunt ſub hmōi prouidentia in contradictione ſunt. ergo neceſſarium eſt oēs hoīes ſaluos fieri: ſz hoc falſum. q̄ quidam predeſtinati ſunt ad gloriā. quidā ad penam ꝓſcīti. ergo illa qua vult oēs homines ſaluos fieri nō reducitur ad prouidentiā ſm acceptionem. reducetur ergo ad prouidentiam ſm ꝓceſſionem. ſed talis prouidētia eſt reſpectu eoꝝ q̄ ſunt a libero arbitrio. ꝛ req̄rit ibi ſemp aliquid de noſtra voluntate. ergo voluntas dei ſm hoc dependeret a noſtra voluntate. qđ eſt inconueniēs. ergo voluntas qua vult oēs ſaluos fieri nō erit a prouidentia ſm acceptionē: nec a prouidētia ſm ꝓceſſionem. ¶ Item querit̄ q̄ eſt ratio quare prouidentia que eſt ſm acceptionē ſm q ꝓprie ſumitur manet indiuiſa: prouidentia vo q̄ eſt ſm cōceſſionē diuiditur in ſeptem. Similis queſtio eſt de voluntate bñplaciti que non diuidit: voluntas vo ſigni diuiditur in quinq̄ vt dictum eſt. ¶ Rñ. prouidentia ſemp reſpicit bonum. ſed eſt bonū in contradictione ꝛ illud eſt bonum abſolute ꝛ ſimplr ꝛ eſt bonuz in cōparatione hoc eſt quantū ad aliquid de bono abſolute ꝛ ſimpliciter eſt prouidentia ſm acceptionem. de bono in cōparatione ē prouidētia ꝓceſſionis. ſm q diſtinguit voluntas bñplaciti ꝛ pmiſſionis. Eſt ei bonū qđ elicit ex bono cui⁹ eſt acceptio. ꝛ eſt bonū qđ elicit ex malo cui⁹ eſt ꝓceſſio. Itē bonū elicit ex malo caſtigatiuo vel ex malo deſperatiuo. Maluz caſtigatiuū eſt pñs malū: deſperatiuū eſt malū eterne dānationis. pōt ergo elici bonū ex malo tpali. qđ reſpicit prudētia q̄ē ſm derelictionē diſp̄ſationē ꝛ eruditionē. Itē bonū pōt elici ex malo eterno. ſ. iuſticia dei ꝛ leticia ſctoꝝ. ꝛ illud reſpicit prudentia q̄ eſt ſm derelictionem ꝛ deſperationē. Itē bonū qđ elicit ex malo tpali aut eſt bonū ꝓpꝛij vel bonū ꝓximi vel gr̄ia dei. ꝛ ex ꝛbis Dam. accipiunt he dr̄ie. Si eſt bonū qđ elicit ad gloriam dei: ſic eſt quinta dr̄ia. ſ. qñ derelinquit q̄s in alterius gliam vt in ceco nato. Si elicit bonū ex malo aut hoc eſt ꝓpter bonū alteri⁹ gr̄iale. vt derelictio xp̄i in cruce: aut ꝓpter bonū alterius ſp̄ale qđ eſt duplex. ſ. in declinādo malū vel faciēdo bonum. vel aliter in agēdo ꝛ in patiēdo. ſi bonū in agendo: ſic fuit derelictio in lazaro. ſi bonū in ſuſtinendo hoc mō derelicti ſunt martyres. Itē bonū ꝓpꝛiū eſt tripliciter: ꝛ ita ꝓpter bonū ꝓpꝛiuz eſt derelictio vel in malū pene vt in Job. vel in malo tētationis vt ī paulo. vel in malo culpe vt in illo q̄ ꝑmittit cadere in adulterium

Querit̄ ꝓmo q duplex eſt voluntas bñ placiti.

Obr̄ ꝓtra

Scōo obr̄ j. ad thi. ij.

Libellus repudij

Dama.

Ad obiectuz in contrariū

Querit̄ q̄re manet indiuiſa.

Reſponſio

Ad ſcōo obiectum vult omnes ſaluos fieri.

Rñſio ad ꝓmo queſituz

in adulterium vt de caſu humiliet. ꝛ ſic patet rō in li bro differentiarū prouidētie quas ponit dama aſcenus. ¶ Ad ꝓmo q̄ſitū dicēdū. q prudētia ſm acceptionē tripliciter ꝺr. vno mō ſm q eſt aliquorū q̄ incontradictiue bona ſunt nec ſubſunt li. ar. ſicut ſunt illa q̄ ipſe deus per ſe ꝛ imediate operat ꝛ cetā naturalia alio mō ſubſunt aliqua diuine prudētie q̄ egrediunt nō tm̄ a diuina prudētia: ſed ad hoc vt ſint: requirit alterius conſenſus vel nō reſiſtētia. vt eſt virginē parere. Tertio ſubſunt aliqua diuine prudētie que egredi ūtur in eſſe nō tm̄ a deo ſed etiā alio operāte vel cooperāte. vt ſunt boni actus qui ſunt a li. ar. trib⁹ iſtis modis ſe hz ad res prudētia ſm acceptionē. ꝛ ſimiliter illa volūtas beneplaciti Nihilomin⁹ tm̄ ipſa prudētia ſe extēdit ad aliqua ad q̄ ſe nō extēdit volūtas beneplaciti. vt pz de aliquibus ꝓceptis. q eīm abrahā imolaret filiū ſuum: iſtud datū fuit ei a diuina prudētia. nec tm̄ fuit voluntas beneplaciti q ipm imolaret. Sicr de libello repudij q̄uis a diuina prudētia ꝑmitteret: non tm̄ fuit voluntas beneplaciti. ſic igit̄ aliqua ſubſunt prudētie ſm acceptionē que nō ſubſunt volūtati beneplaciti. cū tm̄ hec duo eadē ſunt. ꝛ hoc ideo eſt q volūtas beneplaciti ſe habet ad res vt creans prouidētia vero nō tm̄ vt creans ſed aliqñ vt ordinās.

¶ Ad illud qđ obiꝛcit. q prouidētia ſm conceſſionē ſe extēdit tm̄ aut ad malū culpe aut pene: ergo tm̄ eſt ſub ꝑmiſſione ꝛ ad impletiōe. Dicēdū q cōceſſio dicit̄ dupliciter: vno mō prout eſt idez qđ permiſſio: et ſic verū eſt qđ obiꝛcitur. Alio mō dicit̄ cōceſſio illa libertas que cōceditur libero arbitrio faciēdi qđ vult ſiue bonū ſiue malū: ꝛ hoc mō liberū arbitriū ſe extēdit ad oīa illa quinq̄ dicta ſunt: ita ad oīa illa ſe extēdit prudētia ſm conceſſionē. Sed notandū eſt. q prudētia ipa ſe hz ad res prut iā ſunt in eſſe cōſtitute: ꝛ ſic reſpicit impletionē et pmiſſionē in q̄ tū ſic ſunt. qz dicūt rē in eē. Aliaveroꝛ tria ſigna dicūtur reſpectu eoꝝ q̄ fiēda ſunt nō vt iā facta: ſicut p̄ceptū. ꝓhibitio: ꝛ cō in rōne qua ſic ſunt nōdū ſunt ſub prudentia. ſed illa eadē cū ad eſſe vel ꝓpletionē venerint: tūc ſub prouidētia ſunt. ¶ Ad aliud dicēdū q prudentia qua vult oēs hoīes ſaluos fieri reducit ad prudentiaz ſm acceptiōez. ſz hec prudētia multipliciter ꝓparatur ad res vt dictū eſt. vno mō ꝓparat ad res quaꝝ ipe deus eſt tota cā. nec ad eē hmōi rerum coexigitur aliqua concauſa: ſicut li. ar. vel hmōi: ꝛ in hmōi inducit prudētia neceſſitatē. ꝛ ſimiliter ipa voluntas ꝛ talia ſunt in ꝓtradictiōe. vñ ix. ro. volūtati eī⁹ quis reſiſtet. q. d. nullus. Sed de hac prouidentia vel volūtate nō intelligit illud vult oēs hoīes ſaluos fieri. Iſtud enī ſm aliquē ſaluū fieri nō eſt tale qđ habeat tm̄ eſſe a diuina prudētia vel volūtate ſed etiā a li. ar. coopantē vl̄ coadiuuāte. ꝛ in talib⁹ nō inducit prudētia vel volūtas neceſſitatē vñ nō ſequit vult oēs hoīes ſaluos fieri. ergo oēs ſaluabūtur nihilomin⁹ tñ vult hoc volūtate bñplaciti. i. parat⁹ eſt oīb⁹ dare gr̄am etiā finalē qua ſaluabunt dūmodo liberū arbitriū ꝓout ꝺr cooperet. que tō volūtas antecedēs dicit: ꝓpter gratiā bñfaciendi quā ꝓparat nobis dūs ꝛ ꝓtendit. Et eſt ſimle de luce. que quātū in ſe oēs illuminat nec tñ illuminat ꝓpter aliqđ impedimētū ex pte ipſorū. ¶ Ad aliud dōm. q prudētia ꝛz acceptatiōez ꝛ etiā volūtas bñplaciti referunt ꝛ creant in ipo deo. vñ hec eſt volūtas qua queſcit in ſe de⁹. de qua. xij. ro. vt ꝓbetis q̄ ſit vo. untas dei bona bñplacēs ꝛ ꝑfecta et de hac prudentia dicit ꝓuer. xvj. vniuerſa ꝓpter ſemet ipſum operatus eſt dñs. qz igitur hec duo referuntur ꝛ dicunt̄ terminari in deū qui in ſe manet indiuiſus. ideo ipſa indiuiſa manet. voluntas vo ſigni ꝛ prouidentia ſm conceſſionem referūtur ad creaturas. ſicut ꝑz de preceptis prohibitionibus: ꝛ huiuſmodi. ꝛ iō diuiduntur

De effectu p uidētie. U. ſit effect⁹

Membrum ſeptimum

¶ Onſequēter q̄rit̄ de effectu prouidentie. ꝛ q̄runt duo. ſ. primo q̄s ſit effectus prudentie. Scōo. vtrū effectus prouidentie inferat neceſſitatem rebus.

Articulus primus

diuine prouidentie.

¶ D primū quo q̄rit̄. vtrū effectus prouidētie ſit q̄ ꝓducant res in eſſe. vel q ꝓmaneant res in eſſe. aut q̄ gubernent vel ſe extendāt ad oīa iſta. Nō aūt ad effectuz prouidentie ꝑtineat productio rerū in eſſe: probat ꝑ Boe. de conſo. q̄ loquens de oīa prouidentie dicit q prouidentia eſt rerū vt ſint. ¶ Itē aug. ſuper gen. ad lit. Gemina eſt prouidētie operatio: naturalis ꝛ volūtaria p angelos ꝛ hoīm adminiſtratione. ſm primā arbuſta ꝛ alia germinā hūt cōcipi ꝛ naſci: celeſtia ꝛ terreſtria ordinari. ergo prouidētia naſcunt̄ res ꝛ producunt in eſſe. ¶ Itē q ad effectū prouidētie pertineat permanētia vel ſubſiſtentia: tā probatū eſt auctoritate aug. ſuper illud: requeuit deus.

Aug.

¶ Itē q ſe extēdit ad gubernationē probat ꝑ dama. Gnatio nr̄a eſt virtutis ꝓditiue. permanentia virtutis ꝓtētiue. gubernatio ꝛ ſalus virtutis prouiſiue. Sic ergo prouidentie effectus ſe extēdit ad eē rerū ꝛ permanētiā ꝛ gubernationem. ¶ Cōtra. penes eſſe rerū ꝛ gubernationē ꝛ puiſionē diſtinguit̄ virtus ꝓditiua. ꝓtētiua ꝛ prouiſiua a Joh. dam. in ꝑdicta auctoritate. ergo cū virtuti prouiſiue attribuat̄ rerū gubernatio: tm̄ ſe extēdit prouidētia ad rerū gubernationē. ¶ Solo. prouidētia aliqñ accipit̄ cōiter: ꝛ ſic pertinet ad virtutē ꝓditiuā. ꝓtētiuā ꝛ prouiſiuā. ꝛ ſic pertinet ad virtutē. ſm hoc res ab ipſa ſunt permanēt ꝛ gubernantur. ꝛ ſic accipitur a Boe. in li. ꝓſo. cū determinat de prouidentia per comparationem ad fatum. Aliqñ aūt ſumitur ꝓprie. ꝛ ſm hoc attribuit̄ ei gubernatio tm̄. ꝛtūc etiā diſtinguit̄ virtus puiſiua a ꝓditiua ꝛ a ꝓtētiua.

Contrariuz.

Solo.

Articulus ſecundus.

Utrū effect⁹ diuine prouidētie inducat neceſſitatem in rebus. Arg. probās q̄ ſic ꝛc.

¶ Onſequēter q̄rit̄. vtrū prouidentia inducat neceſſitatē ipſis rebus puiſis. Ad qđ ſic. Boe. ordo iſte ineuitabili ꝓnerione ꝓcedēs a fonte prouidētie defendēs cūcta ſuis locis tribuſq̄ diſponit. Ex hac auctoritate ꝑz. q ineuitabilis ꝓnerio eſt in ipſis prouiſis a prudētia. ¶ Itē boe. ꝺr. hic act⁹ fortunas hoīm induſto lubili cārū ꝓnerione ꝓſtringit. q̄ cū ab immobilis prouidentie proficiſcant exordijs: ipſos quoq̄ ſimutabiles eſſe neceſſe eſt. Ex hac auctoritate plane apparet q prouidentia inducat rebus neceſſitatem.

Obiectio vlt.

¶ Itē quoꝝ cāe ſunt immutabiles ꝛ neceſſarie: ipſa. q. q̄ ſunt immutabilia ꝛ neceſſaria. ob hoc eīm ꝺr cā neceſſaria q producit effectū neceſſariuz. ſed prouidētia eſt cā immutabilis ꝛ neceſſaria. ergo res q̄ ab ipſa ſunt: ſunt neceſſarie ꝛ inutabiles. ¶ Cōtra. ea q̄ ſunt li. ar. ſubſunt diuine prouidētie. ſz ea q̄ ſunt li. ar. nō ſunt ex neceſſitate. ergo prouidētia nō inducit neceſſitatez eis q̄ prouidet. Nō aūt illa q̄ ſunt li. ar. nō ſunt ex neceſſitate ꝑz. qm̄ ſi cēnt ex neceſſitate: tūc pctm̄ nō iputaret ipſi li. ar. ꝛ hec rō ſumit ex dictis ipſi⁹ boe. Si apud illū oīm rerū certiſſimū fontē nihil incerti eſſe pōt: certus eſt eoruz

In ꝓtrarium

euētus q̄ futura illi firmiter prescierūt. quare nulla est humanis cōsiljs actioibus q̄ libertas: quas diuina mēs sine falsitatis errore cūcta ꝓspiciens ad vnū alligat ⁊ cōstringit euentū. frustra enim bonis malisq; ꝓmia peneve proponunt q̄ nullus meruit liber ⁊ volūtarius motus aiox. idq; oīm videbit iniquissimū: qđ nūc equissimū iudicat. vel puniri improbos vel remunerari pbos quos ad alterutrū ꝓpria nō mittit volūtas. sed futuri cogit certa necessitas. Ex his inconuenientibus videt q̄ diuina prouidentia non imponat rebus sibi subiectis necessitatez. ¶ Solo. dōm q̄ diuina prouidentia sm q̄ hmōi inducit rebus necessitatē ordinis. nec dico necessitatē q̄ hec res fit vel illa: sed necessitatē q̄ ordinet post q̄ est. ⁊ hoc etiā facit in his q̄ sunt a li. ar. ljs mutabiliter ꝓcedāt in esse a li. ar. tñ inducit necessitatē ordinis post q̄ sunt ab illo: nō necessitatē ad hoc q̄ sint. ¶ Circa qđ notandū q̄ multiplex est necessariū. Uno mō dr necessariū qđ ipossibile est aliter se hre vel esse: hoc est necessariū simpliciter. ⁊ hoc mō dr deus necessario esse ⁊ ea q̄ semper sunt ⁊ principia phīe. ⁊ istud est necessariū absolute. Itē aliter dr necessariū respective. ⁊ hoc dicitur multipliciter: q̄ est necessariū ab hoc. ⁊ sic dicitur necessariū qđ p violentiā inducit. sicut q̄ grane ascēdit sursuz est necessariū: sed hoc p violētiam vñ ab illo qui elenat ipsum sursum est ipsa necessitas. Itē est necessariū cū hoc. sicut necessariū est spirare aiali habēti cor ⁊ pulmonē. Itē est necessariuz ad hoc. ⁊ hoc mō dr medicina necessaria ad sanitatē nō q̄ sine ipa nō possit eē sanitas: sed necessaria est ad illā habendā. In his ergo q̄ fiūt a prouidentia est necessariū ad hoc: nō ab hoc. qm̄ prudentia non cogit li. ar. vñ non possum ibi dicere necessitatē ab hoc: q̄ est necessitas p violentiā vel coactionē. Unī dicit dama. ꝓcognoscit q̄ in nobis sunt: ſz nō predeterminat. non enim cōpellit virtutē. i. nō prouidet cū coactione faciēdi. vñ necessariū ab hoc nō est in his q̄ prouidenti ab ipsa prouidentia quantū ad voluntaria dico: sed necessariū ad hoc. q; cū res est a li. ar. siue bonū fuerit siue malū: ordinat necessario ab ipsa prouidentia ad aliqđ bonū: non dico ad istud determinatuz vel ad illud: sed infinite ad aliqđ. Et dico q̄ iste autoritates boe. non ponunt necessarium euentū ipsius rei mutabilis q̄ mutabiliter procedit siue sicut inuolūtarijs: sed solū ponit p hoc immutabilitas ex parte diuine ꝓuidētie q̄ singulariter stabiliterq; facīēda dispomit. ¶ Ad illud qđ obiꝯ dōm q̄ nō sequit si ꝓuidētia est cā necessaria ⁊ immutabilis: q̄ propter hoc res oēs sint immutabiles: qm̄ nō solū dependēt res ex hac cā i mutabili. immo ex cā mutabili sibi ĩmediata ⁊ p pinqua sicut a li. ar. sm̄ cuius dispositionē exeunt: cū ĩmediate ab ipsa ⁊ a prima cā mediāte ipsa. ⁊ iō trahūt mutabilitatē ab ipsa vt dicant mutabiles. ¶ Si obijciaſ q̄ prima cā plus influat q̄ scda. ergo plus dz trahi ad immutabilitatē prime cāe. verū est plus influit quātū ad esse. q; illa nō sine ista: immo ab istis. sed nō plus quātū ad dispositionez esse. qm̄ ⁊ si prima cā plus influat q̄ alia: scda tñ influit plus. i. amplior conformitate. nō ei. i. scde scie conformatur res in dispositione.

Quare i symbolo nō ponit.

Reſpoſio

Necessariuz multiplex.

Prouidētia nō cogit libe rū arbitrium

Ad obiectionē vltimā solutio.

Membrum octauum.

De puidentia fidei

Restat q̄rere de fidei ꝓudentia. ⁊ q̄runt duo. Primo queritur quare nō ponitur in symbolo ꝓ articulo. Scōo de erroꝛe circa prouidentiam.

Articulus primus.

Ad primū quo q̄ritur. Cū in symbolo sit vnus articulus dcū esse oīm creatorem: quare nō ponit sili vnus articulus deuz esse oīm gubernatorē? Et videt q̄ debeat esse. q; sicut fides supponit q̄ deus sit oīm creator: ita tenet q̄ est oīm gubernator ⁊ conseruator. ¶ Item q̄rit. cū in symbolo sint diuersi articuli vt excludant ꝓ ipsos hereses incidentes cōtra veritatē fidei. sed sicut erāt hereses incidentes circa creationē. s. manicheoꝛ: q̄ ponebāt duplex esse rerum principū. i. deū lucis: ⁊ tenebrarū deū. ita errabant aliqui circa gubernationē seu prouidētiā sicut epicurei qui ponebant oīa esse a casu ⁊ nihil esse prouidentiam. sicut ergo fuit articulus excludens errorem manicheoꝛ circa creationē: ita debuisset articulus esse excludens errorem epicuroꝛ contra prouidentiam. ¶ Solutio. dicimus q̄ verum est q̄ ꝓ articulos positos in symbolo debent excludi hereses. inter articulos igitur quidam sunt qui ptinēt ad opera creationis. quidam ad opera recreationis sicut illi qui sunt de incarnatione ⁊ passione. quidam vo ad opera iustificationis ⁊ glorificationis sicut vltimi articuli symboli. Quoniam aūt circa articulum creationis ab initio erroꝛ erat circa ꝑncipium creationis. qm̄ quidam ponebant q̄ vnuz principium boni ⁊ aliud mali. Alij q̄ vnuz erat ꝑncipium superiozum: aliud inferioꝛ. Itez alij q̄ vnꝰ erat creatoꝛ spūalium: alius corporalium. Istis ergo erroribus q̄ vigebant quasi a principio: oportuit opponi articulos explicite ꝓ quos excluderent. Sed q̄ heresis circa prouidētiā vel gubernationē nō erat ita a principio: sufficit q̄ hmōi erroꝛ excludaſ implicite ꝓ aliquē articuloꝛ. vñ dicimus q̄ bñ excludit cū ponimus deū creatoꝛ. Cū enim dicimꝰ eū creatorē: silr dicimus eū gubernatorē ⁊ prouisorem. sicut dicit dama. Et est simile q̄ deus sex diebus creauit vniuersum. ibi ꝓ creationē intelligit distinctio pariter ⁊ ornatꝰ. Silr cū dicimꝰ deus creatorē: innuimꝰ silr creationē. gubernationē. ⁊ prouidētiā. ⁊ sic ꝑz rñsio ad illud quo q̄rebaſ: ad excludē dū aūt erroꝛē illoꝛ q̄ ponebāt vnū principiuz boni ⁊ aliud mali: dicimus sufficere articuluz de creatore. Cum enim dicimus eū esse creatorem: intelligimus per hoc esse principium oīm q̄ per creationez in se ꝓducunt. sm̄ q̄ dr eccli. xviij. Qui vivit i eternum creauit oīa simul.

De errore circa diuinā prouidentiam.

Articulus secundus

Contrarium

Onsequēter q̄rit de erroꝛe circa diuinā ꝓudentiā. Et q̄rit qui magis peccant: an qui negant diuinā prouidentiaz esse: an illi q̄ ipsam ponūt: sed ipm autoreꝛ. i. deū accusāt: s. de malis. dicēdo q̄ nō bñ regit ꝓmittēdo mala fieri. ¶ Ad qđ sic obꝛ q̄ illi q̄ negāt prouidentiā deterius peccāt: q; tales sunt infideles. q̄ credunt deū nō oīa scire vel gubernare. ergo si infidelitas est maximū pctm̄ qđ est ꝓtra fundamētum totius boni. ergo tales deteri⁹ peccāt. ¶ Itē. j. coꝛ. iij. si cuius opus manserit qđ superedificauit ꝛc. dicit glo. q̄ si perfidi in eternum pereant ꝓdest illis ex parte credidisse ex ꝑte. ergo illis ꝓdest q̄ credunt ⁊ ponūt ꝓuidētiā. ergo illi magis peccant q̄ negāt illā prouidētiā. ¶ Contra. esa. xviij. ve terre cimbalo alarum. Glo. hiero. dicit epicurus nō esse ꝓuidētiā: ⁊ voluptatē esse summū bonū. sed illi peiores q̄ prouidentiā recipiunt sed autoꝛē accusant quasi in utilia fecerit dñs. ergo isti scdi peius peccāt q̄ alij. ¶ Rñ. dōm q̄ illi peius peccāt ⁊ deterius qui ponūt ꝓuidentiā sed accusant autoꝛē: ⁊ q̄ obꝛ q̄ ꝓdest illis credidisse: dicimus q̄ hec glo. vult dicere q̄ ꝓ illo qđ crediderunt non puniētur: sed alij puniētur qui non crediderunt. isti autē non puniētur ꝓ illo: tū grauius ⁊ acerbius punientur si impiciter: q; scia fidei in ipsis aggrauat peccatū suū rōne cōtemptus. Unde Jaco. iiij. scienti bonū ⁊ nō facienti peccatū est illi. Et Luce. xij. dicit. Seruus qui scit voluntatem dñi sui ⁊ non facit: plagis vapulabit multis: q̄ aūt nō cognouit vapulabit paucis: vñ ptz q̄ grauiꝰ est peccatū illud q; grauiꝰ puniet: ⁊ hoc ꝓpter cōtēptū. Nabilominꝰ tñ aliꝰ puniet rōne ignoātie eoꝝ que sunt necessaria ad salutē ꝓ qua non aliꝰ. vñ. j. Corin. xiiij. ignoās ignorabit q; cū posset scire que sunt necessaria ad salutem: ignoꝛauit tñ illa ex quo puniet: Alius aūt rōe contēptus qui occasionaliter ex scia generatur.

Reſponſio.

Questio vigesimaseptima de fato.

Onsequenter querē dum est de fato. Ꝓmo an sit. Secūdo q̄d sit. Tertio quoꝝ sit. Quarto in q̄bus radicaliter sit. Ultimo de cōcordantia liberi arbitrij cum fato.

Membrum primum.

Queritur an sit fatum.

Irca primū sic proceditur. Boe. in lib. de cōsola. Fatū est rebus mobilib⁹ inherēs dispositio ꝓ quā ꝓudētia suis queq; nectit ordinibus. sed dispositio existēs in reb⁹ mobilibus aliq̄d est. ergo fatū aliq̄d est. ¶ Cōtra Greg. in omel. epiphanie. Absit hoc a fidelibus cordibus vt fatū aliq̄d esse dicat. ergo fatū nihil est.

Obijcitur.

¶ Itē ꝓudētia diuina est cognoscitiua eoꝝ q̄ futura sunt. ꝓcognitio aūt dei nihil relinquit in reb⁹ futuris qm̄ si relinqueret cū ipsa sit ab eterno. erit aliq̄d in reb⁹ futuris ab eterno: ergo ex ꝓudētia nihil relinquit in reb⁹ ꝓuisis: q̄re si fatuz sicut dicit boe. est dispositio in mobilibus relicta ex diuina ꝓuidētia cū nihil aliud a ꝓuidētia diuina relinquatur in reb⁹ futuris: aut fatū simpliciter nihil erit vel nō erit aliud a diuina prouidentia. ¶ Ad quod dicendū q̄ fati duplex est acceptio. Una sm̄ quā dicitur ex astroꝝ que reb⁹ singularib⁹ dicit inducere necessitatē. ⁊ etiā lib. ar. ⁊ sm̄ hanc acceptionē dicit Augu. q̄ fatū est ius positionis siderū q̄ existēte quando q̄s concipit vel nascit: cognoscit q̄lis futurꝰ sit: ⁊ sic acceptū nihil est vt dicit Grego. Alia est acceptio fati sm̄ quam dicitur quedam dispositio siue connexio relicta in rebus temporalibus a summo artifice siue a diuina prouidentia: ⁊ sm̄ hoc sic diffinit a boe. fatū est eoꝝ que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilis nexus atq; ordo ꝛpalis. et sic sumptū aliq̄d est ⁊ diffinit a boe. sicut dictū est. fatū est reb⁹ mobilib⁹ inherens dispositio. ¶ Ad hoc quod obijciaſ q̄ ꝓudētia nihil relinq̄t in reb⁹ prouisis sicut nec ꝓcognitio. Dicendū q̄ ꝓudentia ⁊ hz rōnem cognoscitiue ⁊ rationē factiue: ergo q̄tū ad rōnes cognoscitiue nihil relinquit nec sic ab ea dicitur relinqui fatū. sed viterius hz rōnē faciendi: virtus aūt factiua relinquit aliq̄d in factis vnde etiam boe. dicit q̄ non dicit ꝓmidentia ſz ꝓuidentia. Et Damascenus etiam dicit q̄ est volūtas ⁊ non ponit eam tñ in cognitiua. Ab hac ergo ꝓout est factiua ⁊ non entium tñ sed mobiliū supra: ⁊ non factiua tñ sed etiam gubernatiua relinquitur fatum: ⁊ ideo fatū est aliquid. s. ipsa dispositio relicta in rebus mobilibus: non solū rōne eius q̄ erat factiua prouidētia: sed rōne eius q̄ erat gubernatiua: in gubernatione eīm sonat hoc verbum nectit quod ponitur in diffinitiōe boe. ꝑ. posita.

fatū dupleꝛ.

Membrum secundum

Quid sit fatū

Ecundo queritur quid sit fatum. ⁊ habz duos articulos. Primo queritur q̄d sit fatum sm̄ rem. deinde quid sit sm̄ diffinitionem.

Articulus primus.

Quid sit fatū sm̄ rem: v trū creatum vel ĩ creatum.

Argumentuz primū qō sit increatum.

Secundum.

Ad primū quo querit q̄d sit fatū ꝓ essentia vtrū sit quid creatū vel increatum. Quod sit q̄d increatū videtur sic aug. v. de ciui. dei. diuina prouidentia regnaꝝ cōstituuntur humana: que si quisq̄ ꝓpterea fato tribuit q; ipsam dei voluntatē fati nōie appellat: sententiam teneat: linguam corrigat. Ex his verbis videtur q̄ sm̄ veritatē fatū nihil aliud est q̄ diuina voluntas. hec aūt est increata. ¶ Itē in eodem ordinem causarum vbi voluntas dei plurimū pōt non negamus neq; fati vocabulo appellamus nisi foꝛte fatū a fando dictum intelligamus. i. a loquēdo. non em̄ abnuimus scriptū esse semel locutus est deus. i. incommutabiliter locutus est: sicut nouit oīa que sunt futura vel que ipse facturꝰ est. hac ita q; rōne possemus a fato fatū appellare nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelligi. ergo si fatū est aliquid: illud est verbū quo deus imutabiliter dicit creaturas. Ex his verbis videtur q̄ sm̄ veritatem fatū nihil aliud est q̄ diuina voluntas. hec. s. increata. ¶ Contra sm̄ boe. fatū est rebus mobilibus inherens dispositio. sed dispositio rebus inherens mobilibus est quid creatū. ergo fatū est quid creatū. ¶ Rñsio q̄ fatū sumptū in ꝓpria significatione dicit quid creatū. ¶ Ad illa que obijciuntur in contrariū dicendū q̄ aug. non dicit ea que dicit determinando siue asserēdo: sed potiꝰ interpretando siue illuminando que ex dictis loquētiū de creato intelligunt. Dicendū igit ad primuz q̄ non intendit aug. dicere q̄ fatū sit diuina voluntas: sed q̄ ille qui productionē rerū in esse fato tribuit: q; dicit fatū esse diuinā voluntatē: veruz dicit referendo intellectū ad rem q; diuina volūtas est cā rerū: sed errat in noīe. vñ subiungit sententiaz teneat linguam corrigat. ¶ Ad aliud sim̄ liter dicendū q̄ non vult dicere q̄ fatū vsualiter dictum sit illud verbū diuinū quo oīa dicunt ⁊ oīa ordinantur: sed intendit dicere fatū nō debere dici cōnexione siue ordinatione causarū oīm nisi modo inconsueto ethymologizando diceretur a fando ordinē creatum vbi voluntas dei plurimum ꝑ. est.

Ad secundus

Articulus secundus.

Quid sit fatū sm̄ diffinitionem.

Deinde queritur q̄d sit fatū sm̄ diffinitionē. ¶ Ad qō sic boe. in lib. de cōso. fatum est reb⁹ immobilib⁹ inherēs dispositio ꝓ quā ꝓudētia suis queq; nectit ordinibus. ¶ Itē idē in eodē. fatū est eoꝝ que diuina simplicitas gerēda disposuit mobilis nexus atq; ordo ꝛpalis. ¶ Itē aug. v. de ciui. dei. fatū est vis positionis siderū qua existēte q̄n q̄s cōcipit vel nascit cognoscit q̄lis futurꝰ sit. Cū igit dicat diffinitio esse rei: sicut vnꝰ rei vnū est esse ita ⁊ diffinitio vna.

Differentia trium diffinitionum.

Querit ergo qualiter iste tres diffinitiōes differēter habeāt assignari. ¶ Ad qō dōm q̄ eē non solū dicit eēntiā siue naturā rei absolute ſz etiā ordinez siue relationē. vñ boe. eē est qō ordinē retinet ꝙtatq; naturā. fatū aūt est dispositio siue nexꝰ q̄dā relictꝰ in reb⁹ fatalib⁹ ex diuina ꝓudentia ordinante et connectēte fatalia ad inuicē. pōt ergo fatū describi

vel relatiõe ad fatalia tm̃.ſ.vt eſt diſpoſitio eorum et nexus et ſic deſcribitur a boetio. fatũ eſt eorũ q̃ diuina ſimplicitas ꝛc. Tel in relatiõe nõ ad fatalia em̃: ſed etiã ad cãm ſuã.ſ.diuinã prouidẽtiã. vt ſit diſpoſitio p quã diuina ꝓuidẽtia fatalia nectit ad inuicẽ et ordinat. ¶Prout igit̃ ꝑſiderat in iſta duplici relatiõe: diffinit a boe. cũ dr fatũ reb⁹ mobilibus inherent diſpoſitio ꝛc. vñ vna deſcribit fatũ vt eſt nexus ab altero: altera vt eſt nex⁹ ſimplr. Tertia vero q̃ ponit in quinto de ci. dei. ſ. fatũ eſt vis poſitionis ſiderũ ꝛc. nõ eſt fati ſm acceptionẽ fidelẽ. ſz potius erroneã. ſ. eorũ qui ponebãt a lege ſiderũ neceſſitatẽ eſſe in reb⁹. vñ aug diffinit ibi fatũ ſm poſitionẽ quorũdã erratũ. ¶Itẽ obijcit ꝯra iſtas diffinitiões. ꝛ primo ꝯtra primã partẽ prime diffinitiõis qua dr fatũ ẽ reb⁹ mobilib⁹ ꝛc. nã ſi ex diuina ꝓuidẽtia ẽ relicta diſpoſitio tã i ĩmobilib⁹. q̃ mobilib⁹ q̃re nõ dr diſpoſitio relicta in ĩmobilib⁹ fatũ ſicut ꝛ in mobilib⁹. ¶Itẽ cõtra ſecũdã partẽ eiuſdẽ diffinitiõis qua dr. p quã ꝓuidẽtia ꝛc. obijcit nã ſicut diuina potẽtia vel volũtas ſine medio aliquo ꝓducit res de nõ eſſe in eſſe: ita ſine medio vt videtur debz cõſeruare in eſſe. eſſe eſt quod ordinem retinet: ordo aũt dicit nexũ ordinatorũ. ergo vt videt ſine medio res cõnectit. ergo nõ erigitur diſpoſitio media. ergo ſi fatũ eſt aliquid: nõ eſt diſpoſitio per quã diuina ꝓuidẽtia ſuos queq̃ nectat ordinibus.

Obiectiões contra diffinitiones.

Cõtra ſecundam partem

¶Itẽ cõtra ſecundã diffinitionẽ obijcit rõne eius q̃ dicit mobilis nexus atq̃ ordo tẽporalis. nã nex⁹ iſte ſiue ordo videt eẽ immobilis. nã poſtmodũ loquẽs de fato dicit. hec ſcz ſeries fatalis act⁹ fortunaſq̃ hominũ indiſſolubili cauſarũ ꝯnexiõe conſtringit. q̃ cũ ꝓuidẽtie ꝓficiſcuntur exordijs: ipſas quoq̃ ĩmutabiles eſſe neceſſe eſt. ergo iſte nexus qui dr fatũ erit immobilis.

Coatra ſecũdã diffinitionem.

¶Itẽ obijcit de tercia diffinitione. quia videt q̃ illi ſub ſit veritas nã vis poſitiõis ſiderũ operatur aliquid in natũ ritate cõceptiõe hoim̃ vnde ex influẽtia corporũ ſupceleſtiũ relinquũtur diſpoſitiões in corporib⁹ hoim̃: in quibus poſſet cognoſci qualis ille in quo relinquit ſit futurus. ſ. ingenioſus vel ebes. nã molles carne apti mẽte. vt dicit ꝓbus. Illã per mollicẽ carnis vel aliud ſignũ ſciret expertus in aſtronomia qualis natus poſtea ſit futur⁹. ergo poſitio fati ſm intentionẽ qua diffinitur ab auguſti. nõ eſt error. ¶Itẽ videt q̃ fatus ſm q̃ diffinit ab augu. contineatur ſub fato ſm q̃ diffinitur a boetio. Nam aug. diffinit fatũ vim poſitiõis ſiderũ. Boet⁹ vero loquẽs de fato dicit. q̃ ea ſeries celum ac ſidera mouet. ergo fatũ acceptũ in diffinitiõe auguſtini continet ſub fato accepto in diffinitiõe boecij. ergo illa diffinitio fati nõ eſt erronea.

Secunda obiectio.

¶Ad primũ dicendũ. q̃ hec eſt differetia inter ꝓuidentiã ꝛ fatũ. q̃ ꝓuidentia includit ſine quadã ꝛ immutabilitate res cõnectit: fatũ aũt cõnectit eas vt ſunt diſtincte mutabilem. vñ dei⁹ eſſe ꝛ poſitiõe eſt nex⁹ mobiliũ: ſicut prouidentia immobiliũ. vnde boe. ꝓuidentia cuncta pariter q̃uis diuerſa q̃uis infinita ꝓplectitur fatũ vero ſingula digerit in motu in locis formis ac temporibus diſtributa. vt hec tẽporalis ordinis explicatio in diuine mẽtis adunata ꝓſpectu ꝓuidentia ſit. ea deuero adunatio digeſta atq̃ explicata tẽporibus vocetur fatum.

Sol. ad. j.

Quare diſpoſitio relicta i immobilib⁹ nõ dr fatum. Ad ſcõam pte diffinitionis.

Ad hoc ergo quod queritur quare diſpoſitio relicta in immobilibus non dicitur fatum. ¶Reſponſio. q̃ hoc debetur eſſe rei ipſi⁹ fati. quod eſt determinatum ad motũ. vt infra. patebit. ¶Ad hoc quod obijcitur. q̃ ſicut diuina prouidentia ſine medio producit rẽ in eſſe: ita ſine medio debet ea cõnectere et ordinare. Dicendũ. q̃ nõ ſequitur. non enim ſimiliter ſe habet vniuerſum et

Ad id qđ contra ſecundam diffinitionẽ.

que vniuerſi ſunt q̃tum ad eſſe quod primo ſortitur ꝛ quantum ad eſſe quod ſecundo, ſcilicet eſſe in ordine: eſſe enim in ordine connexionem ordinatorum dicit: propter quod non eſt ex indifferenti relatione ad cauſam primam; ſed ex earum relatiõe adinuicem. ¶Ad hoc quod obijcitur contra ſecundam diffinitionem quia videtur q̃ fatũ ſit nexus immobilis: per illud boe. hic actus fortunaq̃ hominum indiſſolubili cauſarum connexione conſtringit ꝛc. Dicendum q̃ non loquitur ibi de ſerie fatali: ſed de diuina prouidentia: vnde dicendum q̃ hoc pronomen demonſtratiuum hic non refert ad immediate dictum ſed mediate. Aliter tamen poteſt dici iuxta opinionem quorũdam expoſitor⁹ q̃ hoc pronomen hic demonſtrat ſeriem fatalem: que dicitur conſtringere res indiſſolubili cauſarũ connexione quia continet res indiſſolubiliter ſub periodo a diuina prouidentia ordinata: quod patet ex littera ſequenti que dicit. Que cum ab immobilis prouidentie proficiſcant exordijs ipſas quoq̃ immutabiles eſſe neceſſe eſt: vñ ꝛ hec indiſſolubilitas connexiõis cauſarũ eſt incõmunicatio ſuarum virtutũ reſpectu ſuor⁹ effectuũ prout prouiſus eſt a diuina prouidentia dicit igit̃ fatũ cõſtringere res immutabili connexiõe cauſarũ q̃ coercet illa vt vna non habeat quod alterius eſt: nec poteſt euagari extra illud quod ordinatum eſt: ſiue prouiſum eſt a diuina prouidentia. Hec igit̃ indiſſolubilitas eis non eſt contraria mobilitati nexus ſm quam fatum res connectit.

Angustinus.

Ad aliam obiectionem.

¶Ad illud quod obijcitur de tertia diffinitione q̃ illi ſubſit veritas: eo q̃ ex vi poſitionis ſiderum relinquunt diſpoſitiones in rebus. Dicendum q̃ ſunt tria genera diſpoſitionum in hoibus. Sunt enim quedam que ita pure ſunt q̃ non ſunt ſub li. ar. ſicut q̃ aliquis ſit longus vel brevis: alb⁹ vel niger: ꝛ in his bene poſſunt poſitiões ſiderũ. Sunt etiã alie poſitiones q̃ dz ſint naturales: in his tñ poteſt iuuare liberũ arbitrium ſicut ſanitas vel egritudo: põtenim per li. ar. adiuuari ꝛ regi natura: ꝛ in his etiã põt vis poſitiõis ſiderũ quatenus naturales ſunt. Sunt preter has etiã alie que non ſunt naturales ſed ſubſunt libero arbitrio vel ipſius hois vel quibuſdam ſpiritibus vel etiam cauſe prime: vt q̃ aliq̃s ſit fur: hoc enim ſub eſt voluntati hois vel etiam maligno ſpiritui ſuggerente ꝛ non nature. Similiter q̃ aliquis ſit religioſus: hoc em̃ non ſubeſt nature: ſed volũtati dei gratiã infundentis: ꝛ in his ſimpliciter loquendo non habet poſſe vis poſitionis ſiderũ. Cũ ergo dicebãt illi phi fatũ eſt vis poſitionis ſiderũ. intelligebant q̃ per fatũ poſſet cognoſci non ſolũ qualis quis eſſet futurus ꝓ genere diſpoſitionũ aut ſecundo. ſed etiam tertio. Hoc aũt non eſt verum: q̃ in illas nõ põt vis poſitiõis ſider⁹ ſimplr loquẽdo: non negamus tñ quin aliquo mõ ibi haberet vim ad inclinationẽ ipſius anime ex diſpoſitiõib⁹ corporis propter colligationẽ aie ad corpus. vt pote ſi natus eſt ſub marte: relinquit quedã diſpoſitio in corpore vt ſit calidus vel alicuius qualitatis: q̃ exiſtens in corpore apta eſſet ad inclinandũ aiam ei⁹ ſiue voluntatem ad hoc: vt eſſe iracundus: ſed iſta vis nullo mõ neceſſitatẽ inducit: hoc autem putabãt ipſi. vñ fallebanť. vñ cõtra tales opponit beatus Grego. in omel. math. ij. ſup illud. Cũ nat⁹ eſſet ieſus ꝛc. Et dicit ſic. Abſit hoc a cordib⁹ fidelium vt fatũ aliq̃d eſſe dicãt: vitã quippe hoiz ſolus qui creauit cõditor adminiſtrat: neq̃ eim̃ ꝓpter ſtellas hõ: ſed ſtelle ꝓpter hoiem facte ſunt. Obijcit etiaz ipe beat⁹ greg. ꝛ aug. ỏ duob⁹ geminis q̃ ſimul cõcepti ꝛ ſimul nati ſũt: quoz alt⁹ bon⁹ alt⁹ mal⁹ vt iacob et

Ad id qđ contra tertiam. Tria genera diſpoſitionum in hominibus.

Gregorius.

Esau: alter ſeruus: altet liber. vt in filio ancille ꝛ filio regis ſimul cõceptis ꝛ natis: ꝛ q̃ poſſẽt reſpondere quidã q̃ virtus conſtellationis quaſi i inſtanti mutatur. Jacob aũt ꝛ Eſau non in eodem inſtanti nati ſunt. opponit Greg. ſi propter diuerſitatẽ inſtantiũ diuerſũ eſt fatũ iacob ꝛ Eſau. ergo cũ nec in eodẽ inſtanti egrediat vnus mẽbrũ ꝛ alterũ neceſſe iam erit vt tot dicãt fata quot mẽbra naſcentis ſunt. quod non dicit. Obijcit etiã aliter gregorius. ſic. fateri mathematici ſolent q̃ q̃ſquis ſub ſigno aquarij naſcit in hac vita piſcatoris miſteriuz ſortiatur: piſcatores vero vt fertur gethulia no hz. Muis ergo dicat q̃ nemo illic in ſtella aquarij naſcitur vbi piſcator oĩmodo nõ habetur. Similiter etiam obijcit quod dicit q̃ qui ſub ſigno libre naſcuntur trapazete ſunt futuri: in multis aũt locis ſub libra multi naſcunt vbi trapazete penit⁹ ignorantur. Refert tñ aug. de ciui. dei. de duobus de q̃bus dixerat ypocras q̃ eodem tempore infirmabãtur ꝛ eodem tpe ingraueſcebant ꝛ eodẽ tpe alleuiabantur: queſitũ fuit ab aſtrologo. Poſſidonio q̃re hoc eſſet: qui rñdit q̃ in eadẽ conſtellatione nati eſſent. ypocras autẽ dixit q̃ hoc erat q̃ ab eiſdem parentibus ꝛ eodẽ conceptu ꝛ eodem partu erant editi. Et tunc opponit contra aſtrologũ Aug. ꝛ dicit q̃ ſi cã huius requirenda erat magis debuit cã intrinſeca ſiue minus remota: ſicut ex parte humorum cõplexionis ꝛ alimentoz ꝛ aliorum medicinaliũ q̃ cã remota ꝛ extrinſeca: ſicut ipſe ſtelle. ꝓpter hoc ergo ſm illã acceptionẽ contra quã diſputat aug. recte fatũ nou eſt. ¶Ad aliud qđ obijcit q̃ fatum ſm qđ accipit ab aug. continet ſub fato ſm q̃ accipitur a Boetio. Dicendũ q̃ aliter ꝛ aliter accipit ſm intentionẽ boetij ꝛ aug. ſicut em̃ vult boe. qđ admodũ eſt quidã ordo a deo: ꝛ hic eſt diuina prudentia: ita eſt ab illa ꝓuidẽtia relictus quidã ordo ipſarũ cauſarũ ad ſuos effectus in ipſis rebus cauſarũ: dico potentiũ per ſe ad ponẽdum ſuos effect⁹ ꝛ intelligimus hoc per ſe. i. ſufficienter vt ſit per ſe voluntas cã voluntarioũ: ſic ꝛ natura naturaliũ. Sed intelligendũ q̃ adhuc ex diuina ꝓuidẽtia relinquit in rebus duplex ordo ſiue ordo quo ad duo ſcz quo ad eſſentiã ꝛ quo ad mouendũ: non ergo q̃libet ordo a diuina prouidentia relictus in reb⁹ dr̃ bet dici fatũ ſm boe. ſed tñ illa ordo ſiue diſpoſitio illa que eſt q̃tum ad mouendũ: ꝛ hoc ex diſtinctione boe. cũ dicit fatũ eſt rebus mobilibus inherens diſpoſitio ꝛc. non dicit entibus. Et ſimiliter i alia deſcriptione dicit q̃ eſt mobilis nexus ſm hãc ergo rationem fati cũ nullus motus immobilib⁹ accidat ſine cauſa ordinata ad illũ effectum recte poſſunt dici oẽs motus rerũ iſtarũ mobilium eſſe ſub diſpoſitione fati ſm boe. Scõm aũt acceptionem aug. que ſua non eſt: ſed accipit illã a phis: vt contra illam diſputet: nõ continet fatũ ſub fato ſm qđ accipit boe. quod patet q̃ philoſophi illi non accipiebant fatum niſi circa homines ꝛ in vi poſitionis ſiderũ: ꝛ in hoc errabant qđ ipſi ponebant neceſſitatem ſiue certitudinẽ ineuitabilitatis i ipſis effectibus relinquendis in hoibus. vnde ipſi volebant dicere q̃ iſte ſi naſcit ſub tali poſitione ſiderum vel concipit ineuitabiliter erit fur vel religioſus ꝛ huiuſmodi. ſic aũt̃ non eſt. vnde patet q̃ hoc modo non eſt creatum contentũ ſub fato ſm boe. nam boe. non intendebat aliquem effectum neceſſario relinqui in hominibus per quem ineuitabiliter eſſet bonus vel malus.

Membrum tertium.

Quotũ ſit fatum.

¶Onſequenter querit quotũ ſit fatum; hoc modo. Primo an fatum ſit oĩm quoz eſt diuina prouidentia. Scõo vtrũ naturalia oĩa inferiora: vt corporalia ſubiaceãt fato. Tertio vtrum corpus xpi in ſuo conceptu vel partu aliquo modo ſubfuerit fato.

Articulus primus

An fatum ſit oĩm quoz eſt diuina prudentia q̃ ſit. Argumentum primum.

¶D primũ quo querit an oĩm quoz eſt diuina prouidentia ſit fatum. Et videt qđ ſic. Boe. fatũ eſt rebus mobilibus inherens diſpoſitio p quam prouidentia ſuis queq̃ nectit ordinibus. Si aũt prouidentia queq̃ nectit per diſpoſitionẽ que eſt fatum ꝛ quecũq̃ diſpoſitione que eſt fatũ nectuntur: ſunt fatalia ergo quecunq̃ nectit prouidentia nectunt per fatum.

Secundum.

¶Item idẽ ſm boe. fatũ eſt eoz que diuia ſimplicitas gerenda diſpoſuit mobilis nexus: ergo fatuz eſt eorum que cadunt ſub diuina diſpoſitione: ſed quecũq̃ ſubſunt diuine prouidentre ſubſunt diuie diſpoſitioni: ergo fatũ eſt oĩm eoz quoz eſt prouidentia.

Tertium.

¶Item in hoc videt eſſe differentia inter prouidentiã ꝛ fatũ q̃tũ ad illa que in illis ſubſunt q̃ prouidentia eſt diſpoſitio ſimul oĩa diſponens. fatũ eſt per quod vnũquodq̃ ad effectuz producit. Sicut artifex digerit mẽte oĩa q̃cũq̃ vult ad effectũ ducere ꝛ poſt opat vnũquodq̃ ſm q̃ prio in mẽte geſſit: ꝛ hoc eſt qđ dicit boe. prouidẽtia cũcta parit q̃uis diuerſa q̃uis infinita ꝓplectit: fatũ vo ſingula digerit in motu locis formis ꝛ tpib⁹ diſtributa: vt hec tpalis ordinis explicatio i diuine mẽtis adunata ſpectu ꝓuidẽtia ſit: ea deuo adunatio digeſta atq̃ explicata tpib⁹ fatũ vocet: ex his ptz q̃ non eſt differẽtia iter hec i numero illoz q̃ illis ſubſunt

Quartum.

¶Preterea nõne dicit Boe. q̃ fatũ ſingula digerit q̃. ſ. cadũt ſub ꝓuidẽtia: ergo fatũ eſt oĩm quorũ eſt ꝓuidẽtia. ¶Itẽ dicit boe. q̃ nec malũ de rei publice ſue terminis p fatalis ſerie neceſſitat⁹ eliminat. ergo vt videt nihil excludit a ſerie fatali niſi malũ: ergo oẽ bonũ cadit ſub fato ſicut prudentia. ergo ꝛc.

In contrariũ

¶Cõtra boe. mãifeſtũ ẽ immobile ſimplicẽq̃ gerẽdarũq̃ formã rex eẽ ꝓuidẽtia: fatũ vo eorũ q̃ diuia ſimplicitas gerẽda diſpoſuit mobile nexũ atq̃ ordinẽ tpale quo fit vt oĩa q̃ fato ſubſunt: ꝓuidẽtie quoq̃ ſubiecta ſũt: cui ipſe ẽt ſubiacet fatũ. Quedã vo q̃ ſub ꝓuidẽtia locata ſunt fati ſerie ſupent. Et dicit expoſitor q̃ fatũ ſubeſt ꝓuidẽtie: ſicut ſpes gñi. vñ q̃cũq̃ ſunt ſub fato ſunt ſub ꝓuidẽtia ꝛ nõ ecõuerſo. ergo nõ oĩm eſt fatũ quoz ẽ ꝓuidẽtia.

Reſponſio.

¶Mõ ocedum⁹ dicẽtes q̃ q̃dã exeũt ſimplicit de ñ eẽ i eẽ: quoz de⁹ eſt tota cã: q̃dã de ñ eẽ ad eẽ ſimplr quoz de⁹ nõ eſt tota cã: ſz cõcurrẽtib⁹ cauſis iferioꝛib⁹ illa ꝓducit in eſſe ſicut eſt de oĩbus illis q̃ mediãtib⁹ cauſis iferioꝛib⁹ ꝓducunt i eſſe q̃ prio mõ ſunt q̃tũ ad eẽ qđ ſunt nõ ſubiacẽt fato: ſubiacẽt tñ q̃tũ ad act⁹ ꝛ opatiões ꝓſequẽtes quoz ipa ſunt cãe vel cõcauſe. vñ q̃ſdã opatiões ꝛ opata q̃ ſunt immediate a diuia ꝓuidẽtia ſiue a deo vt a tota cã nõ ſubiacẽt fato. Alia vo ſiue ſint opata ſiue opatiões aliquo mõ ſubiacẽt. ſ. ſm q̃ eſſeñt opatio eoz motiõe vel motu, decernit: ꝛ hoc eſt qđ dicit boe. q̃ ea q̃ prio ꝓpinqua diuinitati ſtabilit fixa ſunt: fatalis ordinem mobilitatis excedũt: illa aũt ſunt deitati ſtabiliter fixa q̃ ab eo ſunt vt a tota cã: vt ſunt angeli ꝛ aie: q̃tũ ad eẽ dico: ꝛ hec excedũt ordinẽ mobilitatis fatalis. vñ dicit expoſitor boe. exponẽs illũ: quedã q̃ ſunt ſub ꝓuidẽtia locata ſunt fati ſerie ſupant: dicit quedã ſunt ſub ꝓuidẽtia q̃ nõ ſunt ſub fato ſicut ãgelici ſpũs ꝛ alia q̃ ſimplicitatẽ diuinitat⁹ circũſtãt. Iſto pz exẽplo boe

tij de ordinib⁹ vertētibus circa eundē cardinē, dicit enim sic. vt ordium circa eundē cardinē se seuertentiū qui est intimus ad simplicitatē medietatis accedit. ceteraq; extra locatoū velut cardo quedaz circa quem versentur existit. existimus. vero maiori ambitu rotatus. quāti a pūcti medio indiuiduitate discedit. tanto amplioribus spacijs explicatur Si quid vero illi se medio ꝯnectat et ſociet. in simplicitate cogit diffundi atq; diffluere cessat. Simili rōne qō longius a primo mēte discedit maiorib⁹ fati nexib⁹ implicat. z tanto aliquid a fato liberuz est: quinto illum rerū ordinē intimus petit. q si ſuperne mentis beserit firmitati motu carens. fatiquoq; supergreditur necessitatē Concedimus igit q nō omnia que subsunt diuine prouidentie. subsunt fato. vt sunt illa que illi ꝯuncta sunt vicinissime. cuiusmodi sunt illa que sunt ab illoyt a tota cā et hoc dico inq̄tū hmōi ¶ Ad hoc qō obijcit q⁹ prouidentia dispositiōe que est fatū suis queq; nectit ordinibus. Dicendū q hoc qō dico queq; nō habet pronūciationē generaliter simpliciter: sed pro illis que producuntur in esse cooperatiōe cause create. earū enim operationū et operatorū fatū est nexꝰ

Sol. ad. j.

Ad secundū.

¶ Ad aliud quod obijcitur q fatum est eorum que diuina simplicitas gerēda dispoſuit ꝛc Dicendum q hec auctoritas est potius ad contrariū ꝙ ad propositum: ponit enim auctor ibidē differentiā inter prouidentiā et fatum. q prouidentia quadā simplicitate z im mobilitate omnes formas rerū cōtinet siue complectitur: sed fatum est eoꝝ que multiplr et tēporaliter diriguntꝝ. vñ z diuina ꝓuidentia formas rerū complectit quocūq; mō ꝓducendarū in esse. sed fatū solū illoꝝ que mobiliter et tēporaliter ꝓductura sunt in esse: vnde cū dicit: fatū est eorum ꝛc; hoc q dico eoꝝ: est ibi partitiue intellectū fatum est aliquoꝝ eoꝝ nexus que diuina simplicitas est. vnde ex hoc et ex predictis concludit boe. q fatū nō ꝓplectit; oīa q̄ꝓplectit ꝓuidētia ¶ Ad aliō dicēdū q cum dr ſm boe. q; hec est differētia inter ꝓuidētiā et fatū. q prouidētia est dispositio disponens omnia simul. fatū est per qō vnumquodq; ad effectum producit. Dicendū q hec differētia intelligēda est ꝙtum ad illa que cooperatiōe causarū creatarū ꝓducūtur in esse. z hoc ꝑz per verba expositoris verba boecij que sunt: fatū singula digerit. dicit enim exponēdo. fatū est p quod deus vnā quanq; rem ad effectū ꝓducit suis locis et tpibus Ex his patet q verbū boetij intelligi habet de his que aliquo modo mediate sunt a deo; nō enim dicēdum qō que oīno immediate exeunt in esse a deo. sicut sunt illa que sunt a deo vt a tota causa: ꝓducuntur in esse per fatum. nō enim ꝓducunt in esse per fatum: nisi illa inter que et causam primā aliquo modo cadit fatū. Et his ꝑz qualiter respōdet ad illud, boe. fatū singula digerit. qō enim dico singula distribuit ꝓ his que exeunt in esse cooperatiōe cause causate.

Ad tertium.

Ad quartuz

¶ Ad illud boe. deus malū oīne de republicc sue terminis per fatalis serie necessitatis eliminat. Dicendū q hoc pōt dici rōne multiplici. q. fatū nihil male intēdit: sine causa malū agit. sicut habet a boe. dicēte. hic ordo. s. fatalis res mutabiles et aliqn̄ temere fluituras ꝓpria incommutabilitate coercet. quo fit vt tametsi nobis būc ordinē minime cōsiderare volentib⁹; cōfusa oīa ꝓturbataq; videant. mirabilomin⁹ suus modus ad bona dirigēs cūcta disponat. nihil est enim qō malicā nec ab ipſis quidē etiā ꝑbis fiat Alia rōne pōt illud dici. s. q necessitatē malicie fiende nō imponit sicut ponebāt quidā dicētes. malicie humane cām esse seriē fatalē ex necessitate: ponebāt em̄ q si aliquis esset fur vel religiosus q talis esset a necessitate fati. cuius contrariū ponēs Boe. dicit q malū oē de reipu. sue terminis ꝑ fatalis seriē necessitatis eliminat. i. eliminat malū necessario ꝓtigere p seriē fatalis necessitatis: ex hoc aūt si seqūt aliquo modo q oīa que sunt mala subsunt fato. Alia etiā rō ne pōt ſtud dici. s. q fatalia prout ordinant a diuina prouidentia bona sunt. i. ex illis elicit bonum. vñ Boe. deus malū oē de reipu. sue terminus ꝑ fatalis seriē necessitatis eliminat. Quo fit vt ea que in terris abundare credunt: ſi disponentē prouidētiā ſpectes: nihil; vsq; mali esse perpendas.

Articulus secundus.

Utrum naturalia omnia inferiora vt corporalia subiacēt fato

Oppositum. videlz q non

Onsequenter querit vtrū naturalia oīa inferiora vt corporalia subiacēt fato ſm q fatū dicit vis positiōis siderū. Mō videt: nā ſi illa que iter naturalia sunt nobilissima: vt corpa hūana subiacēt positioni siderū z motui corpoꝝ ſupercelestiū: nā bo ghiat hoiem z sol: ergo multofortius alia naturalia. Si ergo huiusmodi positio siue ꝙstellatio hz effectū i ꝓceptu z ptu hoim: ergo hz effectū respectu bruto⁹ z vege tabiliū: cum etiā naturaliū: maxie respectu naturaliū corporaliū. ¶ Cōtra aug. v. de ciu. dei. qd tā ad corpus ptinēs q̄ corpis sexus: z tñ sub eadē positiōe sider⁹: diuersi sexus gemini ꝓcipi potuerunt si ergo illō qō ē maxie ptinēs ad corp⁹. nō subiacet fato videt q nec alia debeāt subiacere: vl ad min⁹ nō oīa naturalia seu corpalia debeāt dici subiacere positiōi sider⁹. ¶ Ad hoc dōm q oīa naturalia inferiora subiacēt fato ſm q fatū dr vis positiōis siderū. vñ ſm q cōsiderat radicatio quedā i vi positiōis sider⁹ ex q̄ apta nata sunt qdā derelinq̄ in inferioꝝ⁹ nō solū posita est respectu hoim ſz etiā respectu aliorū inferioꝝ: tñ ſm q phi ponebāt fatū radicari i stellis. s. eo mō quo dictū est. s. nec fatū aliq̄d est nec vsq; est. ¶ Ad hoc quo obijcit q ſm augu. nō oīa corpalia seu naturalia subiacēt cōstellatiōi: vt corpis sexus. Dicendū q aug. nō intēdit dicere quin sexus subiaceat opatiōi corpoꝝ ſupercelestiū: ſz intēdit dicere q cōstellatio nō est tota cā diuersitatis sexus: sed etiā alia q̄ occurrit ad hoc nec opz quin ſi diuersi sexus nascunt vel cōcipiunt ſub eadē constellatiōe quin cōstellatio ibidē aliq̄d operetur: ¶ Nā eadē virtute imprimunt diuersi effect⁹ ſm q sunt diuersa receptibilia: z ideo q alio modo disposita est materia huius q̄ ſit illa: aliū effectum recipiens a corpore ſupercelesti q̄ illa: vñ eadē vis pōt cōparari ad diuersum sexum.

Solutio ad oppositum.

Articulus tertius.

Vtrū corpus ꝓpi in ſuo, cōceptu vel partu aliquo mō subfuerit fato.

Argumentuz oppo. primū.

Einde querit vtrū corpus ꝓpi in ſuo conceptu vel partu aliquo mō ſubfuerit fato. Et appello fatū vim positionis sider⁹ nō ſicut accipiebāt phi: ſz ſm q illa vis hz potentiā aliquo mō disponēdi vel habilitandi corpus humanū. nā ſic aliquo mō hz intentionem entis. Mō ſic arguūt quidā ex ſtella illa que apparuit Magis: z ex illis verbis Jo. ij. Mōdū venit hora mea. Et Jo. viij. ſimiliter. Mondū venerat hora eius. ¶ Preterea hoc ipſuz videt p rationē. Assumpſit em̄ ꝓs oēs defect⁹ nr̄os z miseriā preter ignorantiā z peccatū: ſicut laſſitudinē: famē: ſitim z huiusmodi. Si ergo ī istis hz vim positio siderū vr. q ꝓs ꝙtū fuit ex pte corporis ꝙtū ad aliq̄d ſubiect⁹ fuit positioni siderū. ¶ Cōtra aug. in ſermōe d epiphania: de ꝓpo verū nō cēt etiā ſi ſub decreto ſtelle alij hoies nascerent: nā ꝓpus dei filius propria volūtate: hoies mortales ꝓditione nature nascuntur

Utrū corpus ꝓpi in ſuo, cōceptu vel partu aliquo mō ſubfuerit fato.

Reſponſio

¶ Item ſuper illud Jo. ij. Mondū venit hora mea. augu. ſi fatū est ſub sideribus nō poterat esse ſub necessitate siderū cōditor siderū ꝓs ergo nō fuit ſub vi positiōis siderū. ¶ Item ſup illud Jo. viij. Mondum venit hora eius. augu. nō dicim⁹ ſub fato natus est: hoc nec de te credēdū est ꝙtomagis de illo per quē factus est. ergo ꝓpus nō fuit subiectus positioni siderū. Mō cōcedimus. dicimus ergo qō non ideo q stella in eius ortu apparuit dicēdus est natus ſub decreto ſtelle. immo ſicut dicit ibi glo. ſtella anteq̄ ibi nasceret non erat. immo ꝑpter ministerium eius facta: ministerio expleto statim desijt esse. Sili⁹ aūt qō dr Joh. viij. nondum venerat hora eius: referendū nō est ad fatū. vñ ibidē dicit glo interlinearis. hora eius nō fatalis: Et ſuper illud dicit augu. ſi tua hora volūtas illis. i. xpi fuit: illius hora que est niſi voluntas ſua. Mō ergo horā dixit qua cogeret mori: ſed qua dignaret occidi: tempus enim expectauit quo morereť: q⁹ temp⁹ expectauit quo nasceret. nec hora cogebat mori: ſed horā expectabat qua oportune fieret volūtas. nō qua inuiti expelleretur necessitas. Et ſimiliter intelligendū est illud Jo. ij. nondum venit hora mea. nō fatalis ſed qua facere volebat aliqua q̄ factur⁹ erat ¶ Ad illud aūt qō obijcitur: qō assumpſit miserias nostras positio autem ſyderum habet vim in nostras miserias. hoc est verum qñ miserie naturales ſunt cōtracte ſimiliter z dispositiōes fatales dicūtur esse in aliquo. hoc est per relationē ad cōceptū vel natiuitatē. In xpo aute nec cōceptio fuit p naturā: immo de ſpiritu ſancto cōcept⁹ est. nec natiuitas oīno p naturā: q⁹ clauſo vtero exiuit. vñ talis cōceptus vel partus nō fit ſubiectus positiōi siderū: Similiter aūt ſi habuit defect⁹ nostros z miserias. nō eas naturaliter cōtrarit: ſed volūtarie aſſumpſit: In volūtarijs aūte nō ſequit: qō ſi voluit aſſumere illos defectus qui in alijs aliquo modo ſubijciebantur positioni ſtellarū: qō ideo ſubijciebatur positioni siderū. vnde et ſi nos aliquo modo ſubijciamur ꝙtū ad cōceptū et natiuitatē eo mō quo est expositū. ꝑs. ipe tñ nullaten⁹ fuit ſubiect⁹.

Ad secundū.

In quibus fit fatū radicaliter tanq̄ in cauſis.

Membrum quartum

Reponſio

Onſequēter queritur. in quib⁹ tñ cauſis radicet fatum. Et videt qō in astris ſi ei ex impreſſione siderū relinquit effect⁹ in inferioribus. impreſſio aūte effect⁹ tanq̄ in cā radicet in impremēte. ergo fatū qō cōſiſtit in vi positiōis siderū: radicat in astris. ¶ Item hoc videt ſonare auctoritas aug. ſuper illud Jo. viij. nondum venit hora mea. ſi fatū est ſub sideribus: nō poterat esse ſub necessitate ſideruz cōditor sider⁹. ¶ Ad qō dicēdū qō plus intelligebāt phi ſub noie rati q̄ rationē imprimendi. videlz rationē ueritabilitatis z Et ꝙtū ad hoc nuſq̄ radicant ſicut in cā: ſidera ei nō ſunt cā tota cuētus inferioꝝ. immo ſunt multe alie cauſe inferiores: ex quib⁹ dependet rō effectuū. inferioꝝ. ſicut ex sideribus vel Magis ¶ Preterea, q̄ vellet vim facere in hoc qō dico cā efficiens: corpa ſuperiora nō ꝓpue possent dici cā efficiēs respectu inferioꝝ Dicit em̄ aug. v. de ciui. dei. ca. xi. qō qdā est cauſa que facit et non fit: ſicut deus. Sunt alie cauſe facientes et facte. ſicut creati ſpiritus. z maxime rōnabiles. ſunt aūt alie que magis ſiunt vel faciunt: ſicut ſunt corpozales cauſe vnde dicit qō ia non ſunt inter cauſas efficientes annunciāde huiusmodi vnde corpora ſuperiora cum per ſuum motum relinquatur aliquis effectus in ſuperioribus;

Augu.

Contrarium Auguſtinus.

ipſa autē nō a ſe moueantur ſed ab alijs. etſi dicantur cauſe inferioꝝ. non tamē hoc est ſm ꝓpriaz et totam rationē cauſe efficientis. Tamen intelligendum qō cum dicunt ſuperiora ꝙtum ad ſuum motum esse cauſa inferioꝝ: non est ſimilis ratio iſti⁹ cauſalitatis respectu oīm inferioꝝ. Aliter enim potest dici. qō actio elemētorum cauſatur ex motu ſuperiorum: et aliter mutationes circa iſta inferiora corruptibilia. Cōparatio enim motus corporuz; ſuperioruz; ad elemēta immediatior est ſiue min⁹ mediata: vnde frequētius relinquunt dispoſitiones in ipſis elemētis ſm motuz corporum ſuperiorum q̄ in iſtis inferioribus. Et ex hoc decipiēbātur ipſi phi. qz putabant ſicut videbāt ibi esse. ſic debere esse in nobis. Non aūte ſic est: quoniā longe remotior est cōpoſitio iſta q̄ illa. ſicut ergo ipſi accipiebant fatum nuſq̄ radicatur Secundum autem id quod habet de ente bene potest radicari in astris. ſm illam acceptionem fati quaz accipit augu. hoc tamen ſemper intellecto q illa radicatio fati nullam inentabilitatem dicat reſpectu inferioꝝ.

De cōcordia liberi arbitrij et fati. Argumentū primū oppoſitum

Membrum quintum

Secundum.

Onſequēter queritur de cōcordia liberi ar. et fati. et est oppoſitio Tulij ciceronis: quā recitat aug. v. de ci. dei talis Si preſcita ſunt omnia futura: hoc ordine euenient quo futura eſſe ꝓſcita ſunt: z ſi hoc ordine euenient: cert⁹ est ordo rerū preſciēte deo z ſi certus est ordo rerū: certus est ordo cauſarū. Mō eni fieri aliquid pōt: qō non efficiens aliqua cauſa ꝓcesserit. Si aūte certus est ordo cauſarū quo fit oīe qō fit: fato fiunt oīa que fiunt. Quod ſi ita est nihil est in noſtra poteſtate: nullūq; est liberū arbitriū Voluntatis. Quod ſi ita est fruſtra leges dātur fruſtra obiurgatiōes laudes vituperatiōes adhibētur. et fruſtra bonis premia malis ſuplicia ꝓſtituta ſunt Quo ergo ſtabit ſimul: fatū et liberū arbitriū: z currit iſta oppoſitio nō ſm acceptionē ꝓdictā: ſed ſm acceptioz; boetij. Sic eni oīa mobilia fato regūtur. neq; pōt dici q fatū illo modo acceptū nō ſit.

Secundum.

¶ Itē Boe. hec ſcz ſeries fatalis actus fortunaq; hoim indiſſolubili cauſarū ꝓnexiōe ꝓſtringit. z ꝛ expoſitoz⁹ act⁹ ꝓcernit act⁹ corpis. s. libellū. agricultura. z act⁹ animi vt act⁹ quib⁹ exercitamur circa liberales artes. ſz ꝓſtat q hmōi opa ſunt liberi ar. Si ergo hmōi act⁹ hominū cōſtringit indiſſolubili ꝓnexione videt q nō pōt libere exire in actū aliquē ſed neceſſitate coercet ad illud. ¶ Ad primum rōdēdū ſm au. v. de ci. dei. q cū dr cert⁹ ordo cauſarū dupl'r pōt illa certitudo accipi: ſicut ē duplex neceſſitas. Est enim quedā neceſſitas q̄ nō est in nra ptāte: ſed etiam ſi nolumus efficit qō pōt: ſicut est neceſſitas mortis: et hec est ineuitabilitatis. Est talis ordo cauſarum non est in omnibus que ſunt. Si autem ita eſſet tunc poſſet aliquid valere obiectio prius facta. ſub tali enim neceſſitate non ſunt ea que ſunt a voluntate noſtra. Est autem alia neceſſitas ſm quam dicimus in voluntarijs q ſi nolumus neceſſe eſt illa fieri. et intelligimus de actu interiori: qui non poteſt impediri. et certitudo ab iſta neceſſitate ſumpta bene ſuffickit in ordine cauſarum ordinatarum ſub ſerie fati: ſed tunc non ſequitur: certus est ordo cauſarum. ergo nihil poteſt liberum arg. hoc enim modo fatum et li. ar. nō opponuntur. immo ipſum li. ar. noſtrum est vna cauſarū: ſm; cuius ordinationē ad ſuos effectus currit ſeries fati ſicut currebat Sili⁹ ſm ordinationē cauſarū naturaliū ad ſuos effectus z hmōi. ¶ Ad aliud dōm. q nō dr ſtringi niſi p fatū ꝓnexiōe idiſſolubi

Sol. ad ꝑmū

inōtum actus liberi ar. sed q̄ connexiōe fatali coercetur ab euagatione limitum diuine prouidētie scilicet determinatorū a diuina prouidentia.

Questio. xxviij. de predestinatione.

QOrdine consequēti ad diuinante dño querendū est de predestinatione ⁊ eius opposito. s. reprobatione: simulq̄ de diuina electione ⁊ dilectione: predestinatio enim diuina ponit electionē ⁊ dilectionem: quia enim predestinatus a deo est electus ⁊ dilectus: sed non conuertit. electus enī aliquis dicitur tm̄ q̄tuz ad p̄sentem iustitiā: sicut iudas q̄uis sit reprobus. ¶ Itē quis electus est dilectus: hec non conuertit: electio enī respicit gr̄am: dilectio vero non solum gr̄am sed naturā: gratia aūt ponit naturā: sed natura non ponit gr̄am: vñ dilectus adhuc dr̄ q̄ malus est rōne nature: predestinatio ergo semp respicit gloriam: electio non semp respicit gloriā sz̄ semper gratiā: dilectio non semp gr̄am vel gloriā: sz̄ semper naturā. Querendū est igit̄ primo de predestinatione diuina. Scōo de reprobatiōe. Tertio de electione. Quarto de dilectiōe. Primo igit̄ queritur de predestinatione quid sit. Scōo quot sit. Tertio si cā vel rō eius sit. Quarto q̄ causalitas ei⁹ sit.

Membrum primum.

QUerit igit̄ in primis de p̄destinatiōe q̄d sit in hūc modū. Primo q̄d sit p̄m nomen Secundo quid sit p̄destinatio p̄m rationem. Tertio quid sit p̄m rem.

Articulus primus.

Quid sit predestinatio.

IN primū sic dr̄ q̄ saluādi sunt p̄destinati ⁊ dilecti. Malac j. Jacob dilexi ꝛc. et sunt electi: vñ ad ro. xj. p̄m electionē reliquie salue fient. Et etiā sunt vocati: iustificati: magnificati. ad ro. viij. Quos p̄destinauit ꝛc. Predestinatio est ab eterno: vocatio: iustificatio. ⁊ magnificatio ex tpe. Dilectio dr̄ ab eterno. Malach. j. ex tpe. Jo. xiij. qui diligit me diliget a patre meo. Simil̄r electio eterna. Math. xx. pauci electi ex tpe. Jo. vj. nōne. xij. vos elegi ꝛc. sic em̄ iudas electus fuit. Querit vñ hoc. s. q̄ p̄destinatio semp est eterna: dilectio ⁊ electio eterna ⁊ tpalis: vocatio vero ⁊ iustificatio ⁊ magnificatio tm̄ tpalis. ¶ Responsio in noīe p̄destinationis duo sunt: ātecessio ⁊ destinatio: ⁊ in destinatiōe tria: ops em̄ q̄ sit alicuius ⁊ de aliquo ⁊ ad aliud: ⁊ ideo in p̄destinatione sunt tria: vnū vt principiū. s. p̄paratio a quo est quod dr̄ glorie in futuro dicit vt terminū ad quem ⁊ q̄d dicit gratie in p̄nti: dicit vt mediū p quem est predestinatio: ergo dr̄ ex tpe: sz̄ p̄destinatio rōne ātecessionis est eterna: hec em̄ p̄positio pre: dicit ātecessionē eternitatis ad tp̄s. Notāda ergo est differentia aliter q̄ prius p̄m q̄ hec noīa respiciunt gr̄am: nā saluandi ab eterno dicunt p̄destinati: similiter dilectiōnā predestinatio est gr̄e: sumit̄r dilectio ⁊ electio. gr̄a aūt prio dat: postea habet: postea ipsa aliq̄s vtit. p̄destinatio aūt respicit q̄ conferat gratia q̄d notat cū dicit p̄paratio gratie: dilectio respicit gratiā habitā: bonū em̄ est rō dilectionis. cū ergo deus diligit hūc videt aliq̄d bonuz in eo rōne cuius deus diligit ip̄m: vñ etiaz dicit gratia gratūfaciēs. Electio ꝛ̄o dicit p̄m duos modos Uno mō vt cōnotet effectū separatiōis boni a malo: ⁊ hoc mō prior est intentio electionis intentiōe dilectiōis. Alio mō vt connotet effectū assumptionis a minus bono ad melius: ⁊ hoc mō sequit intētio electiōis electionē dilectionis. Electio vero cōnotat vsum gr̄e: electio em̄ est de duob⁹ oppositis alterū p̄optare: vñ etiā respicit vsum liberi arbi. Itē differunt vocatio: iustificatio ⁊ magnificatio: q̄ non est nisi bonum gratie ⁊ glorie. Magnificatio est respectu glorie: vocatio ⁊ iustificatio respectu gratie. Sed gratia habet duos effectus: vnum reuocare a malo quod dicitur vocatio: aliū ordinare ad bonum quod dicitur iustificatio. ¶ Siergo queritur quare predestinatio solum eterna: dilectio ⁊ electio tpalis: vocatio ⁊ iustificatio ex tēpore. Dico q̄ predestinatio dicit approbationem rei eternā p̄m est respectu boni: etiam ante omne tempus: dilectio autem ⁊ electio dicunt diuinam approbationem: sed non determinant eam vtruz boni ab eterno vel ex tēpore: vocatio ⁊ iustificatio determinant diuinam approbationem vel voluntatem respectu boni p̄m q̄ confertur in tempore.

Predestinatio eterna dilectio electi temporalis.

Articulus secundus.

Quid sit predestinatio ſz rationem intelligentie.

QUesequenter queritur quid sit predestinatio p̄m rationem intelligentie. Et videtur q̄ sit in genere scientie: dicitur em̄ xxxv. distin. j. senten. q̄ sciētia dei ꝓpter varios effectus diuersa sortitur nomina. dicit em̄ non tantum scientia sed sapientia: prescientia: p̄scientia: dispositio: predestinatio ex quo videt q̄ predestinatio sit in genere scientie.

¶ Item nisi predestinatio esset in genere scie male diffiniret ab Augu. predestinatio est prescientia beneficiorum dei. ¶ Itē predestinatio est preparatio gratie: preparatio pertinet ad potentiā: non ad scientiam vel voluntatē. ergo predestinatio est in genere potentie. ¶ Itē ad hoc obijcitur in contrariū: q̄ predestinatio diffinitur propositum miserendi: sed propositū est volūtas: ergo predestiatio est in gñe volūtatis. ¶ Itē scia ñ ē cā rei scite p̄destiatio ē cā gr̄e ꝓparate: eā aūt nō est ponēda in gñe eius: quod non est causa: ergo predestinatio non est ponenda in genere scientie. ¶ Item scientia prior est ratione ipsa voluntate: predestinatio vero est posterior ratione ipsa voluntate: ergo non est in genere scientie. ¶ Item non predestinat deus aliquos nisi quos proponit voluntate fore saluandos. ergo predestinatio est voluntas vel in genere voluntatis. ¶ Item queritur cum assignent quattuor diffinitiones predestinationis: quarum vna est: predestinatio est prescientia beneficiorū dei. Alia predestinatio est preordinatio alicuius ad gloriam. Tertia predestinatio est propositum miserendi. Quatta predestinatio est preparatio gratie in presenti ⁊ glorie in futuro quomodo differunt iste diffinitiones. ¶ Ad hoc dicendum q̄ predestinatio est in genere scientie beneplaciti siue approbationis. Est enim scientia sicut dicitur. xxxv. distictiōe primo sententiarum. Scientia autem dicitur dupliciter: scientia simplex ⁊ scientia cū approbatione siue approbationis. Sciētia autem simplex nō est causa scitorum: sed scientia approbatiōis est cā scitorum. i. dest approbatorum. In scientia beneplaciti vel approbationis intelligitur scientia in rectitudine ⁊ voluntas siue approbatio in obliquitate: ⁊ quia voluntas diuina est sufficiens causa eorū que ei subsunt: cointelligitur potentia. Secunduz hoc ergo dicendum q̄ predestinatio est scōm rectitudinem in genere scientie non scientie que est per modum speculatiuum que est simpliciter noticia: sed scientie practice que est per modum practicum que coniuncta est voluntati ⁊ causa operationis. ⁊ inde est quod quandoq̄z in ratione predestinationis ponitur prescientia: quandoq̄z propositū quandoq̄z

Queritur secundo.

Quomodo differunt diffinitiones predestinationis

Responsio ad primum. Scientia simplex.

quandoq̄z preparatio ⁊ sic patet solu. ad obiecta.

Responsio ad secundo que situm.

¶ Ad secundū quo querit de differētia diffinitionū. dicendū q̄ cū predestinatio ponat i genere scie tie practice siue approbatiōis: quattuor aūt actus differentes p̄m rōnem intelligētie intelligunt̄ i ratione predestinationis: ſz non differāt p̄m actum. Primus est cognoscere siue iudicare. Scōs eligere siue disponere bo ⁊ cogitare ad faciendum. Tertius est velle siue proponere facere. Quartus est voluntate firma in finē dirigere. Scōm primū actū data est hec diffinitio: predestinatio est p̄scientia p̄m actū scōm p̄destinatio est preordinatio. preordinatio em̄ p̄m rōnem intelligētie precedit volūtatē ⁊ sequit̄ sciam ⁊ attendit̄ in dispositione cōsequente sciam. Scōm aūt actū tertiuz dat̄ ista predestinatio est propositū ꝛc. ꝓpositū em̄ i nobis nihil aliud est q̄ voluntas firmata deliberatione: ſz q̄ in deo non est deliberatio q̄ nec ignorātia. ideo ꝓpositū in deo est firma eius volūtas. Scōm actū vltimū dat̄ ista. predestinatio est ꝓparatio ꝛc. ꝓparatio em̄ est velut in finē directio. ¶ Aliē sumitur iſtoz differētia ⁊ forte melius vt dicat q̄ scia i nobis dr̄ dupl̄r: scia speculatiua ⁊ practica. Similit̄ in deo dr̄ scia simplicis noticie: ⁊ scia approbationis. dōm ergo q̄ p̄destinatio est in gñe scie approbationis. ꝓpter hoc dicit rō p̄destinatiōis rōe scie vel rōne approbatiōis: ⁊ vtrobiq̄ dupl̄r. Scia em̄ opandoz pōt esse dupl̄r vt sint opanda vel vt fiant Rōne ergo scie dupl̄r sumit̄ rō p̄destinationis: rōne scie simpl̄r vel rōne scie inclinātē ad op⁹. siue cū inclinatiōe ad opus. primo mō dr̄ p̄destinatio prescientie ꝛc. scōo mō p̄ordinatio ꝛc. Rōne volūtatis dupler est sil̄r. est em̄ volūtas ꝓponens ⁊ voluntas exequens. Rōne volūtatis ꝓponētis: dr̄ p̄destinatio. ꝓpositū miserēdi: rōne volūtatis exequētis dicitur predestinatio preparatio gratie.

Alia differētia.

Articulus tertius.

Quia sit predestinatio ſz rem.

QUesequēter querit̄ q̄d sit p̄destinatio ſz rē. ¶ Ad q̄ō sic aug. in li. de vocatiōe sanctoz: p̄destinatio est ꝓparatio gr̄e i p̄nti ⁊ glie in futuro. In hac diffinitiōe. tangitur q̄ō est an tp̄s. s. prepatio eterna: ⁊ q̄ō est post tēpus. s. gloria futura ⁊ q̄ comitat̄ tp̄s p̄ns. s. gr̄a i p̄senti. Scōm hoc ergo querit an p̄destiatio sit eterna aut tpalis: nā cū p̄destinatio sit ꝓparatio in p̄nti gr̄a aūt in p̄nti nō est ab eterno: ergo nec ꝓparatio gr̄e in p̄nti erit ab eterno: ergo nec p̄destinatio

Augustinus.

Queritur an sit temporalis vel eterna

Argumentuz primum.

Secundum.

¶ Itē artifex dominus non diceret ꝓparare domum nisi hret aliq̄d q̄ō ad ipsam facienda vel ad ipsius esse ptineret: vt ligna lapides ⁊ hmōi. ergo si p̄destinatio est ꝓparatio gr̄e ab eterno: ops q̄ ab eterno sit aliq̄d de re ꝓparanda: sed nihil de gr̄a dr̄ ab eterno fuisse: ergo ꝓparatio huius non fuit ab eterno. ¶ Itē querit̄ q̄d subest ꝓparationi ꝓpter q̄ō ꝓparatio ab eterno est q̄ ſz artifex faciēdi domū scientiā habeat ⁊ volūtatē: nō tm̄ dr̄ ꝓparatio dom⁹ esse. ergo si volūtas dei ⁊ scia sit respectu alicuius cui datur⁹ sit gr̄am in p̄nti q̄ finaliter bene vsur⁹ est nō ꝓpter hoc dicet ꝓparatio gr̄e ab eterno. ¶ Iste sponsio ꝓparatio dr̄ dupl̄r. ꝓparatio em̄ dr̄ cū dat gr̄a ⁊ anteq̄m det: ſz cū est scia q̄ aliq̄s bñ vsur⁹ est finaliter: ⁊ est volūtas dandi ei p̄m primū modum q̄ tū est ex parte ꝓparate gr̄e q̄ō est connotatū. dicitur ꝓparatio tpalis p̄m modū scōm dr̄ eterna ꝓparatio. q. hoc mō importat voluntatē ab eterno volūtatē. s. dādi isti gratiā cū prescientia q̄ bene sit vsurus ea finaliter: ⁊ p hoc ptz solutio ad primum ¶ Ad scōm dicendum q̄ non est simile de artifice hoie ⁊ de deo q. artifex hō non est sibi sufficies. ad totā suā opationē ideo requirit materiā subiectā artifex deus sibi q̄ oia est sufficiens nec idiget materia subiecta vñ artifex summus ht̄ vim agentis sine materia: agit em̄ actū materia sue actionis sit siue, sit siue non sit: ⁊ ideo q̄ō est ex parte eius dicit opatio dōmodo concurrat sapientia scia ⁊ voluntas quod non est ex parte hois. Et ad illud quod dicitur nihil est ab eterno gratie dico q̄ nihil est gratie in effectu: sed tm̄ est gratia in sua cā siue i p̄ncipio suo ⁊ cōpleto ⁊ p hoc pz sol. ad tertio obiectū.

Responsio

Ad tertium.

Membrum secundū.

QUesequenter querit̄ quoz sit p̄destinatio hoc mō. Primo an sit entis vel non entis. Scōo vtrū sit oīm reprobozum et electoz. Tertio an possit esse reprobo rum. Quarto vtrum sit angelorum. Quinto vtruz sit beatorum in gloria. Sexto quomodo sit christi sed illud determina bit infra de incarnatione xp̄i.

Quorum est predestiatio.

Articulus primus.

An predestiatio sit ētis vl non entis.

IN primū sic p̄destinatio est ab eterno ⁊ p̄destinatio est creature. sed creatura nō est ens ab eterno. ergo p̄destiatio est nō entis. ¶ Contra sup illud ad ro. j. q̄ predestinatis est ꝛc. dicit Aug. Destinatio est ei⁹ qui est: ſz dicit aug. in lib. de vocatiōe sct oz: q̄d est p̄destinatio nisi destinatio alicuius: ergo p̄destiatio nō est nisi eius q̄ est: ergo p̄destinatio solū est entis.

Obijcit prio.

¶ Itē p̄destinatio q̄ deus p̄destinat dr̄ ad p̄destinationē q̄ res p̄destinat̄ sicut relatio ⁊ correlatio. ſz due relatiōes nō p̄nt esse in eodē supposito: ergo si p̄destinatio p̄destinātis est in deo: sua correlatio nō erit i deo: ſz i creatura: ſz creatura nō est ab eterno: ergo nec p̄destinatio q̄ ille p̄destinat⁹ est est ab eterno: ergo p̄destinatio est solū entis actu vel in tpe. ¶ Rñsio res dr̄ ens dupl̄r in sua natura: ⁊ in dei p̄sciētia siue p̄ordinatiōe: eē rei in ꝓpria natura nō est eternū ſz tēporale: ſz esse rei in p̄sciētia siue i p̄ordinatiōe est eternū: ⁊ nō differēs ab eē diuino q̄ esse rei hmōi nō est aliud q̄ō esse ydee siue rōnis eterne in deo: esse rei in sua natura est esse simplicit̄. esse rei in causa siue in p̄scientia est eē rei ſz q̄d. Scōm hoc ergo dōm q̄ p̄destiatio dr̄ respectu rei entis in cā siue in p̄sciētia: nō respectu rei existētis in sua natura ꝓpria: ⁊ ita p̄destinatio pōt eē respectu rei entis p̄m q̄d: ⁊ respectu rei nō entis simpliciter. ¶ Ad illud ergo q̄ō obijcit de autoritate Aug. dicendū q̄ Aug. loq̄bat̄ de p̄destinatione xp̄i cui cōuenit esse ab eterno rōe p̄sone ſz nō rōne būane nature: ⁊ sic destiatio xp̄i eius q̄ est: non sic aūt est de nobis quib⁹ nō conuenit esse ab eterno nec rōne p̄sone nec rōne nature.

Responsio

Ad obiectum primum.

¶ Ad secundum dicendum q̄ sicut est idem in re q̄tum est ex parte principalis significationis. de q̄ p̄scit istū ⁊ iste p̄scitur a deo: tamē diuersus est modus in dicendo ratione connotati in creatura q. eadem est p̄uisio vel prescientia q̄ subest ei q̄ō dicitur actiue ⁊ quod dicitur passiue ⁊ actiue. hoc est ex parte creature connotate que consideraf in habitudine ad diuinam prescientiam: aut vt subiectum illi: ⁊ p̄m hoc designatur actiue: vt cum dicitur deus prescit istum aut vt est in illa: ⁊ sic designatur passiue: vt cum dicit iste est prescitus a deo. Similiter predestinationi siue dicatur actiue: vel passiue idem subest quantum ad principale signi-

Ad q̄ō scōo obijcitur.

ficatum:sed solum differt quantum ad connotatū Unde ad illud quod obijcit ꝙ predestinatio predestinati non est in deo.respondendum est ꝙ si loquitur de principali significatione falsum est quia est in deo:predestinatio enim predestinati idez est ꝙ predestinatio predestinationis

Articulus secundus.

Utrum predestinatio sit omnium taz reproborum ꝙ electorum.

AD secundum vtrum sit predestinatio omniū tam reproborum ꝙ electorum proceditur sic:nihil aliud est predestinatio nisi prescientia cuz approbatione:vnde ubi est scientia dei ⁊ volūtas ibi scia dei est respectu oīn: ⁊ volūtas salutis respectu oīz:ergo p̄destiatio ē respectu oīz: pbatio medie.scit enī deꝰ ⁊ bōa ⁊ mala.similr deꝰ vult omnes hoies saluos fieri.ij.Thimo.j. ergo respectu salutis omnium est voluntas dei ⁊ scientia ergo predestinatio.ergo omnes sunt predestinati.

Obijcitur. Sol se equaliter habet ad omnes.

¶Item de perfectione solis est ꝙ illuminat eque cecum ⁊ videntem:eque enim irradiat super vtrūq; sed sicut dicit Diony.bonum super summum magis diffundit suam bontatem ꝙ sol suum lumen. Si ergo quantum est de se sol communicat suum lumen omnibus:ergo ⁊ deus suam bomitatem.scilicet gratiam ⁊ gloriam:ergo sunt predestinati.

Aliō obiectū

¶Item prima causa equaliter se habet ad omnes. non tamen omnes similiter vel equaliter se habēt ad eam.vnde Augustinus. Sicut lux presens est ce co tamen cecus absens est luci.ita gratia dei, presens est omnibus.non tamen mali presentes sunt ei.tota autem causalitas est penes deū.si ergo sciētia dei est respectu omnium ⁊ causalitas similiter: ergo omnes sunt predestinati. ¶Contra non oēs saluabūtur.ergo non oēs sunt predestinati. ¶Responsio scientia se habet equaliter ad omnes.voluntas similiter vno modo se habet ad omnes:sed voluntas cum prescientia non se hz equaliter ad oēs non tamen hoc est propter diuersitatem que sit in prescientia: sed quia nos non habemus nos equaliter ad ipsam: vnde predestinatio non soluz dicit voluntatem dei sed voluntatem cum prescientia q̄ bene sunt vsuri dono suo. Unde ꝑm Johan.Dam. dicendum ꝙ duplex est voluntas:est enim voluntas antecedens ⁊ voluntas consequeus.voluntate antecedēte vult deus omnes homines saluos fieri.hec enim est voluntas que respicit creaturam rationalem saluabilem:voluntas consequens cū prescientia ꝙ bene vsurus est dono dei:sic nō vult oēs homines saluos fieri sed electos soluz:⁊ sic dicitur voluntas dei rationalis:si enim vellet alicui finaliter salutem qui male vsus est per lib.arb.non esset iusta. ¶Quod ergo obijcitur ꝙ sol equaliter se habet ad omnes.Dicendum ꝙ equaliter se habet ad omnes sed non omnes equaliter ad ipsuz:⁊ ꝑm hoc non est predestinatio omnium quia predestiatio ponit prescientiā ꝙ iste sit bene vsurus. ⁊ ideo non est simile. ¶Ad aliud dicēdum ꝙ hec est duplex:tota causa salutis est apud deum.naz tota cā effectiua principaliter est apud deum:sed tota cā susceptiua non est apud deum:non enim cogit nos saluari.⁊ hoc est quod dicitur quadragesimaprima distinctione primo sententiarum totum est dei totum est nostrum.

Ad id qđ obijcitur.

Ad aliud.

Articulus tertius

Utruz possit esse alioꝝ ꝙ electorum predestinatio. Argumentū

QUonsequenter ad tertium vtruz possit esse alioꝝ ꝙ electorum predestinatio. Proceditur sic Luce.v.rumpebatur rhete. Glo.non totintrāt de iudeis quot sunt predestinati:ergo minui potest numerus ⁊ augeri

primum

Secundum.

¶Item Deutero.primo.Addat deus ad hunc numerum multa milia.Glo.ad hunc numerum definitum in prescientia dei qui nouit qui sunt eius. ergo ꝛc. ¶Item.xxiij.Job.Conteret multos ꝛc.

Tertium.

Glo.locum vite aliis cadentibus alij sortiuntur. Item Apoca.iij.Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam.ergo potest predestinari qui nō est predestinatus. ¶Item iste prescitus potest facere quod in se est:⁊ si fecerit deus dabit gratiam. pōt etiam perseuerare in gratia quia nec deus aufert gratiam nec diabolus potest auferre:ergo potest pseuerare.ergo ⁊ potest saluari.ergo potest eē predestinatus. ¶Contra est numerus numerans et numerus numeratus.si queritur de numero numerato vel de numero numerante videtur verum vtrūq; quia deus scit qui saluabūtur ⁊ quot saluabuntur:ergo certus est numerus.ergo nō possunt augeri vel minui.sic enim augeretur diuina scientia vel minueretur. ¶Responsio certus est numerus electorum apud deum.Et ad obiecta dicendū ꝙ auctoritates intelliguntur de statu gratie in presenti. ¶Sed ad primum dicenduz ꝙ intelligitur glo.ꝑm ꝙ refertur ad diuersos status.fuerunt eīm quidam predestinati vt crederent in primo aduentu:quidam in fine.vult ergo dicere ꝙ nō tot de iudeis intrauerūt ad fidē in primitiua ecclesia quot sunt predestinati.sed alij intrabūt in fine.Uel aliter.non tot intrant in statu iudaissimi quot sunt predestinati:sed intrant facti christiani. ¶Ad aliud Deuterono.j.dicenduz ꝙ numerus diffinitus est apud deum ⁊ illorum qui habent in presenti gratiam:sed non finaliter:sed numerus illoruz qui finaliter.Quod ergo dicitur Deuter.j.intelligitur de numero ꝓtum ad presentem iusticiam.

Ad secundū

Ad tertium.

¶Item ad illud locum vite alij sortiuntur.Dicēdum ꝙ locus iusticie vel vite dicitur status p̄sentis iusticie:⁊ de vita gratie:non de vita glorie

Ad quartum

¶Item ad aliud dicendum ꝙ iste potest saluari: ⁊ potest esse predestinatus:sed si fiat argumentatio.iste potest esse predestinatus:⁊ iste est prescit?: ergo prescitus potest esse predestinatus: non valet sed est fallacia ꝑm accidens.quoniam aliud est loqui de isto.aliud de isto:ꝑm ꝙ prescitus vel predestinatus.cum enim dicitur predestinat? notatur diuina prouisio immutabilis siue prefinitio:rideo non debet concedi predestinatus non potest damnari vel prescitus potest saluari.tamen potest concedi:iste potest saluari:⁊ iste potest damnari.

Articulus quartus.

Utrum predestinatio bonorum angelorum.

QUonsequenter queritur vtrum predestiatio sit respectu bonorum angeloruz. Cuz enim predestinatio sit propositum miserendi:in beatis autem angelis nō est miseria nec fuit.ergo respectu eorum non est predestinatio. ¶Item predestinatio est preparatio gratie in presenti:⁊ glorie in futuro:sed in angelis beatis simul est gratia ⁊ gloria.ergo ipsi non sunt predestinati. ¶Responsio cum diuerse sint rationes p̄destinationis a sanctis:consideratiōis respectus habitus est differens.nam cum predestinatio sit rationalis nature:rationalis autē natura est angelica ⁊ humana:potest ergo accipi communiter: ꝑm qđ conuenit angelice nature ⁊ humane:vel specialiter ꝑm ꝙ conuenit humane:ꝑm ꝙ cōmuniter accipitur:dicitur predestinatio prescientia beneficiorum dei preordinatio alicuius ad gloriam scōm ꝙ conuenit humane:dicitur propositum miserendi ⁊ etiā preparatio gratie in presenti:⁊ glorie in futuro qz

Utrum predestinatio sit bonorum angelorum.

turo.qz in angelis beatis nō fuit miseria: ideo nec proposituz miserendi ꝛ respectu illoꝝ. nec etiā in ipsis antecessit gratia gloriā.sed status humanus fuit duplex. ante pctm:⁊ post pctm ꝑm ꝙ ante peccatuz dicit predestinatio preparatio gr̄e in p̄nti ꝛc. sed post pctm ꝛ propositū miserendi. Itē alie due differūt. nā beneficiū ꝛ magis cōmuniter ꝙ gloria.vnde vna est magis cōmunis alia. vñ illa q̄ dicit ꝙ predestinatio est preordinatio alicuius ad gloriā:datur per differentiā propriā.altera per differētiam cōmunē.Et ꝛ differentia ꝓpria que per se est predestinationis ꝓprie sumpte.hec aūt differentia scz beneficiox nō est propria.alijs eīm cōuenit q̄ p̄destinatis ꝓprie sumpta predestinatiōe. vñ non datur per cōuertentiam.

Articulus quintus.

U.predestiatio fit illoꝝ q̄ sunt i gloria.

QUonsequēter queritur.vtrū predestiatio sit illoꝝ qui sunt in gloria.Et videt ꝙ nō. Nō enim illis ē gloria futura. ¶Preterea.non sunt in miseria:vnde nec de illis est propositū miserēdi. ¶Rñdet aliqui ꝙ predestinatus pōt sumi noialiter:vt participialiter. Nominaliter sumēdo nō sunt predestinati.sic eīm est p̄ paratio gratie p̄ntis et glorie future.qz nō est illis gloria futura.Sz participialiter verū est.vt sit sensus.qz aliqñ fuit verū dicere ꝙ isti p̄destinati sunt: qz preteriti tpis est p̄destinatus. Uel aliter. qz gloria est infinita:vnde semp sunt in gloria ⁊ semp est in eis gloria futura.

Rñsio.

Ordinum tertium.

an p̄destinationis sit cā vel ratio.

QUonsequenter queritur. an p̄destinationis sit cā vel ratio. ⁊ q̄rūtur tria cōiter ꝙ tuz ad predestinationē ⁊ reprobationē. Primo.vtrū cām habeat ex meritis ꝓprijs. Scōo an cām habeat ex meritis aliens. Tertio an causam habeat ex parte dei.

Articulus primus.

U.predestiatio hoz cām ex meritis ꝓprijs. argumen. j. q sic.

QUonsequēter obijcit sic. ꝓstās est ꝙ aliqs pōt facere ꝙ habeat gr̄am. qz si facit qđ in se est:habebit gratiā.cui⁹ gr̄az potest facere ꝙ finaliter hēat gr̄az. ⁊ si finaliter habet gr̄am p̄destinatus est.ergo pōt aliqs facere ꝙ sit p̄destinat?. ¶Itē ad ro.ix. Esau subtracta gratia est reprobatus.sed subtractio gr̄e est ex meritis ergo reprobatio ē ex meritis. ¶Itē ad ro.ix.sup illō. nūquid iniqtas apud deū. Glo. esau ꝑ iusticiā est reprobat?.ergo ex meritis. ¶Itē sup illud mala.j. cuius vult miserek ꝛc.Aug.hec volūtas iniusta esse nō pōt.qz venit de occultissimis meritis. ¶Itē ad rom.ix.misereboz cui misereboz. glo. ambro. dabo illi gr̄am quē scio toto corde ad me post errorē, reuersurū.⁊ hoc est dare cui dādū.ergo ꝓpter futurū seruitū dat mia. ¶Cōtra esse p̄destinatū est eē aeterno.merita nr̄a hūt esse tpale.⁊ tpale nō est causa eterni.ergo nec merita cā predestinatiōis. ¶Itē ad titū.nō ex operib? iusticie q̄ fec imus nos .sed ꝑm suā miam saluos nos fecit. ¶Itē ad rom.ix.ꝑbat apls ꝙ gr̄a non pōt esse ex meritis:alioqn gr̄a nō esset gr̄a. Si ergo infusio gr̄e que est tpalis non potest eē ex meritis.ergo nec predestinatio que est eterna. ¶Itē ad ro.ix.Jacob dilexi ꝛc.glo.sine meritis vnū dilexi:aliū reprobaui. ¶Rñsio.in nolle p̄destinationis ⁊ reprobatiōis intelliguntur plura. In predestinatione eīm intelligit prescia ⁊ gratiam gloria respectu aliquoꝝ est p̄destinatio. Similiter in reprobatione sunt tria.prescia.⁊ pñs iniquitas.et pena futura.cū ergo inuenitur in auctoritatib? sanctorum ꝙ predestinatio vel reprobatio fit ex meritis.respōdendū.ꝙ si hoc dicat ꝙtū ad principale significatū.sic nō sunt ex meritis. si ꝙtū ad cōnotatum:sic sunt ex meritis:sed differēter ex parte p̄destinationis ⁊ reprobatiōis.nā ex parte p̄destinationis nec principale significatū est ex meritis nec etiā primū cōnotatū qđ est infusio gratie:sed collatio gloie ex meritis est.ex parte aūt reprobationis aliter est.nā principale significatum est prescia ⁊ ppāratio:cōnotatū pñs iniquitas ⁊ futura pena.patet ergo ꝙ reprobatio ꝙtū ad principale significatuz nō ex meritis:sed. ꝙtū ad connotata pōt dici ꝙ est ex meritis.Si ergo inueniant auctoritates q̄ dicāt ꝙ predestinatio ⁊ reprobatio sint ex meritis:nō est referendum ad principale signatum sed ad connotatum.sed differenter in predestinatiōe ⁊ reprobatione.vt dictuz est. ¶Quod ergo obijcitur iste potest facere ꝙ habeat gratiam dei.Dicendum ꝙ hoc intelligitur sic.ꝙ facere aliqđ quo facto habeat gratiam.sicut iste aperiendo fenestram facit ꝙ illuminat dom? nō ꝙ ea illūinet sz aliqđ facit quo facto illuminat.eodē etiam sensu intelligitur.potest facere ꝙ perseueret i gratia. Nec ex hoc sequitur.ꝙ hic sit predestinatus.quia prime sunt impropie.sed vltima nullo modo est vera.nam habere gratiaz est temporale.⁊ ideo possumus aliquid facere antecedens ad gratiam:sed predestinatio eterna est:⁊ iō nihil possum? facere antecedēs ad illā. ¶Ad illā rom.ix.glo.subtractio gratie est ex meritis. ergo et reprobatio patet soluto per predicta. Uel potest dici ꝙ subtractio gratie non est causa reprobationis vnde si ablatiuus notat causam falsa est.sed si notat concomitantiā:vera est. ¶Item ad illud.esau per iusticiam est reprobatus vel iuste ꝛc. Dicendū ꝑm ꝙ supra ꝙ notatur iusticia non respectu principalis significati:sed respectu connotati.Exponatur ergo quod dicitur:deus preparat alicui penam ex meritis.quod dicitur ex merit̄ potest referri ad preparationem absolute:⁊ sic falsa. vel in comparatione ad penam. et sic vera:quia pena pro merit̄ infligitur. Uel aliter.vno modo dicitur iusticia diuina equitas reddens vnicuiq; quod suum est.alio modo exigentia meritoruz. primo modo sumitur hic iusticia.ratio enim reprobationis est iusticia. ratio predestinatiōis est misericordia. habent cām predestinatio ⁊ reprobatio rationem:etsi non causam. ¶Item ad illud ꝙ voluntas venit ex occultissimis meritis ꝛc.Rñsio.ꝙ dē:potest dicere causam originalem:⁊ sic falsa vel materialem:⁊ sic vera.vnde per hoc significatur ꝙ reprobationis effectus quasi materialis exigentia:sint mala merita. ¶Item ad illud ambro. Dicendum. ꝙ ambro.nō vult dicere ꝙ merita sūt causa quare detur gratia: sed quia sint congruentia vt illi detur gratia.vnde non posuit verbum notans causam sed congruentia.vnde dixit:dabo gratiam ei quem scio ad me reuersurū.nō quia scio ad me reuersurum.

Sol.ad pri.

ad scōm.

ad tertium

ad quartum

ad quintum

Articulus secundus

U.predestiatio cām hēa ex merit̄ aliens.

QUonsequenter queritur.vtruz aliena merita sint causa ipsius predestinationis. Et arguitur sic.per merita sanctoruz impetratur gratia prima.⁊ potest etiam impetrari perseuerantia et etiam merita eterna:ergo ⁊ potest impetrari predestinatio. ¶Item ambrosi. predestinatio orationibus iuuatur sanctorum. sed qua ratione iuuatur:potest impetrari. ¶Item grego. n ysaac facta est promissio. sed sanctorum precibus adiuuāda est prefinitio dei. ¶Item aug.in

Primum.

Scōm

Tertium

libro de perseuerantia.si qui nõdum vocati sunt: pro illis vt vocent oremus fortasse enim predestinata sunt vt nostris orationibus cõcedãt.ergo ꝛc.

Rñsio. sol.ad primũ

¶ Responsio in verbo predestinationis sunt duo vnũ:quia est ibi dei prescientia vl preparatio vel ordinatio.aliud ẽ collatio gratie vel glorie. ¶ Ad primum nõ est referendum ꝙ adiuuetur predestinatio sanctorum precibus:sed ad secundum.qz effectus predestinationis qui est collatio gratie in presenti ꝛ glorie in futuro:impletur precibus sanctorum. ¶ Quod obijcitur.ꝙ sancti impetrẽt gratiam perseuerantiam ꝛ gloriam non sequitur ergo predestinationem.qz respectu gratie perseueráter et glorie potest aliquid cĩse antecedens.quia tẽporalia sunt:ſz predestinatio eterna.ꝛ ideo nihil põt esse añcedẽs.et per hoc patet resp̃sio ad duo alia que sequuntur. ¶ Ad illud augu.vltimum. Dicẽdum.ꝙ vocatio interior semper est temporalis ad ro.viij Quos predestinauit hos ꝛ vocauit. ad hãc vocationem scz gratie infusionem pñt iuuare orationes sanctorum.non ad predestinationem que est eterna.

Ad scõm.

ad tertium

Articulus tertius.

Utrũ p̃destinatio cãm hẽat ex ꝑte dei.

QOnsequenter queritur.vtrum reprobatio ꝛ predestinatio habeant causam ex parte dei scz prescientiã.i.vtrum prescia qua scit istum bene vsurum sit causa predestinationis.ꝛ prescientia qua scit illum male vsurum sit causa reprobationis. ¶ Ad hoc augu.voluntas dei ex ratione est. Similiter Job. dam.voluntas est rationalis appetitus.ergo maxime voluntas dei.semper enim quod nobilius est deo tribuẽdum: sed voluntas operans ex ratione preferenda est illi que operatur sine ratione.Queritur ergo que sit ratio voluntatis diuine. videtur ꝙ prescientia voluntatis enim q̃ est ex ratione scientia precedens ratio est.Cum ergo in predestinatione intelligam voluntatem scz preparatiuã:erit ei ratio prescientia. ¶ Ad hoc facit illud ro. viij. quos prescuit hos predestinauit. Ad hoc etiã est ratio: quia scientia semper est ratio voluntatis operãtis ex ratione. Item ad idem patet ratio. quia si esset aliquis largitor bonorum ꝛ sciret ꝙ iste nonvteret bene dono suo sed male.nõ esset bonus et rationabilis dispensator:si daret illi qui male esset vsurus et non illi qui bene esset vsurus.sed ipse deus prescit omnia.ratio ergo est vt det illi qui bene vsurus est:ꝛ non illi qui male. ¶ Contra. Aug.in libro de predestinatione sanctorum nõ quia nos tales futuros esse prescinit ideo elegit. ¶ Item si dicatur ꝙ meritum in prescientia sit causa predestinationis ꝛ reprobationis.aut ergo merita in prescientia sunt idem quod deus:aut non.Si idem: ergo ide; est causa sui:nam predestinatio etiam idem est qõ deus. Sed merita in prescientia vel in causa non sunt idem quod deus.ꝛ merita in suo esse sunt tẽporalia: ergo temporale est causa eterni. ¶ Item deus dat gratiam illi quez scit male vsurum. vt iudeprodituri.nec tamen ex hoc dicitur irrationabiliter agere.ergo a simili non est ratio quare dicat agere irrationabiliter. quia non dat illi qui bene est vsurus gratia ergo non est causa vel ratio predestinationis. ¶ Item voluntas dei est prima causa et ratio omnium.sed prime rationis vel cause non est causa vel ratio.ergo voluntatis diuine non est querenda ratio vel causa. ¶ Responsio. ſm rẽ idẽ est in deo prescientia ꝛ predestinatio ſm principale significatum:tamen ſm rationem intelligentie differunt.et ideo vnum potest dici rario alterius:non causa.et hoc voluit dicere augustinus.cuz dicit voluntas dei ex ratione est. ¶ Quod ergo obijcitur non ideo elegit ꝛc.si ideo dicit causam verum est: si rationem falsum est.quia prescientia meritorum dicit rationem voluntatis:non tamen ex hoc seq̃tur ꝙ ipsa merita sint ratio siue causa voluntatis. ¶ Ad illud dicẽdum.ꝙ nihil aliud sunt merita in prescientia q̃ prescientia meritorum prescientia autem meritorum idem est quod deus non est autem idem ratio sui.nam etsi q̃ tum ad principale significatum sint idem prescientia et voluntas:differũt tamen ſm rationem intelligentie q̃ tum ad connotata.nam collationis gratie et glorie potest esse ratio prescientia meritorum. ¶ Ad illud quod obijcitur.ꝙ dominus dat illi qui non bene est vsurus. Dicẽdum ꝙ hoc est ex ratione bonitatis.quia dat illi qui facit quod in se est:sed ratione equitatis est quod dat illi quem scit bene vsurum.

Rñsio. solutio. Ad primum. ad scõm. ad tertium.

Qembzum quartum.

De causalitate p̃destinationis.

QOnsequenter queritur de causalitate p̃destinationis. et queruntur tria. Primo. cuiusmodi causa sit. Secũdo. si ponat aliquem effectum in predestinato Tertio in effectus eius possit cassari.

Articulus primus

M. comodi cã sit. Utrũ sit cã necessaria vl contingens. an sit propria vel cõis. In quo gñe cãe ꝛc. Rñsio.

QD primum. Rom. viij. quos predestinauit glos.predestinatio est causa cuius effect⁹ est gratia. Queritur ergo vtrum sit causa necessaria vel contingens non contingẽs quia nihil contingens cadit in deo. Si necessaria sed causa necessaria posita ponitur effectus.sed p̃destinatio est eterna.ergo ꝛ gratia. ¶ Item est causa propria et communis.ergo si p̃destinatio est causa gratie:queritur an sit causa propria vel communis. Si communis:ergo per aliquod additum efficietur ꝓpria. Illud additum aut est temporale:aut eternum.si temporale:ergo adhuc illius temporalis esset causa predestinatio. Sed queritur vt prius ei⁹ causa vel propria vel communis.ꝛ sic i infinitũ vel illud additum erit eternum:ergo totum eternũ causa ergo propria erit eterna.ergo effect⁹ eternus Si est causa propria ergo ipsa posita ponitur effectus.i.gratia Item queritur in quo genere cause sit posita predestinatio.non in genere materialis cause:quia illa non cadit in deo.nec in genere cause finalis quia prede tinatio non est finis gratie.Item nec in genere cause efficientis: quia predestinatio est pscia bñficioꝝ dei.pscia vo nõ ẽ in gñere efficiẽtis cãe ſz poti⁹ in gñere cãe formalis exẽplaris.Itẽ nec in genere cause formalis.qz est preparati o gñe in pñti siue propositũ miserẽdi.ꝛ hec est in genere cãe efficiẽtis. ¶ Rñsio.predestinatio ẽ cã necessaria nõ cõtingẽs.cã eñ cõtigẽs dicitur cuius effect⁹ pot est

Objcit sol. potest prohiberi vel que exigit causam alia vt exeat in actum.vel que de se est mutabilis vt voluntas creature.nullo istorũ modorũ potest poni cõtingẽtia in deo vel causalitas cõtingens. ¶ Quod ergo obijcitur.causa est necessatia ergo effectus necessarius. Rñsio non sequitur ꝙ posita causa quacunq; necessaria:ꝙ ponitur effectus.quia cũ dicitur predestinatio siue deus causa necessaria non refertur necessitas ad actum causandi:sed ad effectum cause. Dicẽdũ ergo ꝙ est causa dicta ſm actũ ꝛ ſm habitum. Causa dicta ſm habitum non ponit effectum.sed causa dicta ſm actum.Quodergo deus dicitur causa necessaria.non refertur necessitas ad actum causandi:quia ex defectu susceptibilis est.quia non semper causatur. sicut patet in sole qui est causa necessaria illuminationis.vnde ꝙ non illuminet non est ex eo sed ex defectu susceptibilis.ita hic ex defectu susceptibilis gratie.ꝙ predestinatio non semper est actualiter creans gram.

Ad aliud sol.

¶ Ad aliud dicendũ.ꝙ predestinatio est causa ꝓpria.sed nõ semper oportet ꝙ posita causa propria ponatur effectus.quia causa potest esse dñi sui actus.vt patet in voluntate:qua posita non oportet semper poni actũ.sed sufficit ꝙ ponatur in aliquo tempore alio.

Ad tertium.

¶ Ad illud quo queritur ad quam causam reduct habeat. Dicẽdum ꝙ predestinatio dicit prescientiam et voluntatem.ratione prescientie potest predestinatio dici esse in genere cause formalis.ratione voluntatis in genere cause efficientis.Sed qz voluntas immediatius se habet ad op⁹ q̃ potentia vel prescientia:ideo magis proprie ponitur debet in genere cause efficientis.

Articulus secundus.

Siponat aliquẽ effectuz ip̃destinato. primum. Secundum. Tertium.

QD secundũ sic ꝓceditur.Augu.sup Jo.s. meli⁹ fuit nathanaeli cognoscere vtrãq; naturam in ꝛpõ:q̃ esse predestinatũ sed non fieret cõparatio nisi aliquod bonum esset predestinatio in predestinato.ergo.ꝛc. ¶ Itẽ augu.predestinatio multis fuit causa stãdi. ¶ Itẽ luce.ꝛ.Gaudete quia nomina vestra,ꝛc.sed gaudiũ non est nisi de bono. ergo predestinatio est aliqd̃ bonum in predestinato. ¶ Contra. predestinatio est non entis.in non ente;nihil ponitur.ergo predestinatio nihil ponit in predestinato. ¶ Item Aug. in li.de fide,ad pe.nisi non esses non predestinareris.ergo predestinatio est non entis. ¶ Item si predestinatio ponit aliquod bonum.ergo reprobatio ponit aliqd̃ malũ ergo in esan fuit aliqd̃ malũ añ q̃ esset.sed hoc est falsum. ¶ Responsio. predestinatio nullum bonum ponit ſm actũ sed ſm habitum tantũ.hoc est ſm aliquod tempus. Nõ enim sequitur.est predestinatus. ergo est. sed sequit̃.ergo erit habẽs gratiã et gloriã.vñ ponit potẽtia ad gratiã et gloriã.potentiam dico non in recipiente: sed in agẽte.ſm actũ ergo predestinatio nihil ponit i p̃destinato ſz i deo ponit ſm actũ ꝓparationẽ. sicut cuz dr̃ cesar laudat.nihil ponit in cesare.sed in laudante. ¶ Ad illud de nathanaele volunt quidam dicere ꝙ impropria sit comparatio. sed melius dicendum ſm illud quod sequitur in illa glo.melius sit nathanaeli q̃ esse predestinatum et esse in vmbra mortis.Unde vult cõparare electos ante incarnationẽ electis post incarnationẽ. et multomelius est electis post incarnationẽ:qz non sunt in vmbra mortis. ¶ Ad illud aug.p̃destinatio multis, fit cã stãdi Rñsio.ꝙ ita dr̃ itelligi:p̃destinatio.i.de⁹ p̃destinãs.vel p̃destinatio.i.gra q̃ est ex p̃destinatiõe ¶ Ad aliud.Dicẽdus.ꝙ gaudiũ nõ solũ est de bono habito sed habẽdo.vnde nõ sequit̃: si gaudẽdũ est de p̃destinatione:ꝙ predestinatio aliquid ponat coexistens p̃destinato :ſz ꝙ aliquo tẽpore ponat aliquid.

Ad tertium

Articulus tertius.

Utrũ effect⁹ p̃destinationis possit cassari. Aug.

QOnsequenter querit. vtrũ effectus predestinatiõis possit cassari.hoc est vtruz aliqs predestinatus possit dãnari.Ad qõ sic aug.de correctione ꝛ gratia.Cert⁹ est numerus electoꝝ:ergo certũ est de predestinato ꝙ est p̃destinat⁹:ergo nõ põt nõ saluari. ¶ Cõtra. de⁹ põt apponere gram qb⁹ nõ apponit: ꝛ subtrahere quib⁹ nõ subtrahit.ſz si subtraheret damnarẽtur. possent igit isti dãnari q tñ saluabunt.ergo p̃destinati pñt dãnari. ¶ Ad hoc rñdet magr in sen.p distinctionẽ illi⁹ ꝓpositiõis:p̃destinatũ impossibile est dãnari:qz potest esse cõiũcta vel diuisa. Scõm ꝙ intelligit cõiũcta sic fit sermo de supposito cum forma.ꝛ hoc mõ est vera.quẽadmodũ hec ẽ vera albũ nõ põt esse nigrũ.i.nõ põt eẽ vt albũ sit ꝛ nigrũ simul:ꝛ ita hec ẽ vera cõpositaːp̃destinat⁹ nõ põt dãnari:qz nõ põt esse ꝙ p̃destinat⁹ sit ꝛ dãnet. Secũdũ ꝛoꝙ itelligit diuisa:fit ſm o ꝺ suppositũ tm̃ ſm hoc sicut hec est vera.albũ põt esse nigrũ.quia hoc qõ est albũ põt esse nigrũ:ita hec est vera.qz p̃destinat⁹ põt dãnari.qz ille põt dãnari qui est p̃destinatus. ¶ Cõtra.scõm ꝙ cõposita itelligunt illa verũ est ꝙ nõ põt esse simul vt aliqs p̃destinat⁹ sit et dãnat⁹.sed alterũ istoꝝ nõ põt nõ eẽ.ſ.qn iste sit predestinat⁹.qz ab eterno est p̃destinat⁹. ergo impossibile est alterũ esse.ſ.ꝙ iste dãnet. qz ab eterno est ꝛ nõ põt nõ esse p̃destinatus. ¶ Ad hoc rñdet magr in sen.distinguẽs istã ex cõpositiõe ꝛ diuisione.nõ põt eẽ q̃n iste mõ sit p̃destinat⁹. q̃ ab eterno est predestinat⁹.Quia si intelligit cõposita vera ẽ et est sensus.nõ põt simul eẽ ꝙ iste mõ nõ sit p̃destinat⁹ ꝛ ab eterno sit p̃destinat⁹. si ꝛo intelligat diuisa:falsa est.ꝛest sensus:nõ põt eẽ nõ p̃destinat⁹ qui est ab eterno p̃destinatus.qz accidit istũ eẽ predestinatũ.accidit eñ ꝙ iste ꝓtuus sit futurus saluari.qõ itelligit cũ dico p̃destinatũ.Si opponitur est dictũ de ꝓterito verũ: ergo ẽ necessariũ. dico ꝙ nõ valet.qz nõ ẽ simile in dictis ꝛ factis hoim:ꝛ prescia ꝛ p̃destinatione dei.qz in dictis vel factis hoiz impossibilitas refert ad naturã rei.in pscia ꝛ p̃destinatiõe refert possibilitas vel impossibilitas ad potẽtiã dei:q̃ eadẽ semp fuit ꝛ erit. p̃destinatio eñ ꝛ prescia in deo idẽ sunt. ¶ Sz opponit̃ de hac propositiõe:p̃destinatũ impossibile ẽ dãnari.ſm ꝙ intelligit cõposita ꝛ ſm ꝙ intelligit diuisa.dicit enim magr in sen.ꝙ cõposita vera:diuisa falsa. Sed videtur ꝙ vera sit etiã diuisa.qz causa ꝛ causatũ dicunt relatiue.ꝛ posita se ponũt.ergo si cã est immutabilis:ꝛ effect⁹.ergo si p̃destinatio est cã salutis ꝛ immutabilis:ergo necessario ꝺsequit̃ effect⁹ salutis. ¶ Itẽ videt rõ sylogistica.oẽ p̃destinatũ necesse est saluari.iste ẽ p̃destinatus.ergo istũ necesse ẽ saluari.,pbatio prime.in hoc ꝙ ꝺ p̃destinatus intelligitur futurus saluãdus:ſz oẽ futurũ saluãdũ necesse est saluari.ergo oẽm predestinatũ necesse ẽ saluari. ¶ Itẽ oẽm immutabiliter saluãdũ necesse ẽ saluari. iste ĩmutabiliter ẽ saluãdus.ergo necesse ẽ istũ saluari.,pbatio prime.immutabilis ẽ predestinat⁹ quia ab eterno fuit predestinatus.ꝛ semp erit p̃destinatus.ꝛ nõ põt nõ eẽ nõ p̃destinat⁹.ergo immutabiliter ẽ predestinat⁹.ergo immutabiliter saluãdus. ¶ Itẽ o bijcitur qz videt falsa cõposita.quia si forma albedis nõ posset succedere nigredini:nũ q̃ aliquo sensu eẽt hec vera:albũ possibile ẽ eẽ nigrũ.

Rñsio. predestinatũ impossibile est dãnari.

Contra.

Rñsio.

si opponitur

si cã immutabilis ꝛ effectus.

Utrũ rõ sit sylogistica.

Est immutabiliter p̃destinatus. ꝛc.

sed parte ista nō pōt forma succedere forme. ergo nullo mō potest esse vera: qz pdestinationi nō pōt succedere dānatio: qz predestinatio ponit futuraz salvationē: ergo hec est falsa: siue intelligat cōposita siue diuisa. ¶Jtē ad hoc q̄ hec sit vera: albū possibile est esse nigrū: et sic q̄ existēte vna forma altera possit inesse. Si ergo hec esset vera aliquo mō predestinatū possibile est dānari: seqret q̄ existēte predestinatiōe huius posset eē dānatio. qō est falsum. qz existente immutabili ordinatione salutis hui⁹: impossibilis est dānatio hui⁹. ¶Itez posito possibili nullū accidit impossibile: si ergo predestinatuz est possibile dānari: si poneretur in esse: nullum accidit incōueniens. sicut si poneretur in esse albedo cui inest nigredo: nullū erit inconueniens. quia sensus erit: hoc est nigrū qō fit album. ergo si multiter si ponitur in esse predestinatuz dānari. iste dānabitur qui fuit predestinat⁹. t cōstat q̄ hoc est falsum. Jsta enim sunt impossibilia istum dānari et fuisse predestinatum relinquit ergo q̄ hec est falsa vtroz mō: possibile ē pdestinatū dānari. ¶Dō concedendum est respōdendo in hmōi locutionibus aliter est cū fit sermo de supposito tm̄. t cuz fit de supposito cum forma: cum em̄ fit sermo de supposito cū forma. siue itelligatur cōposita siue diuisa: oēs sunt false. sed si fit sermo de supposito tm̄ vere sunt. vt hec. istū possibile est dānari qui tamen p̄ destinatus est. Dō si obijcitur. si causa immutabilis: t effectus consequitur immutabilis. Dicendū q̄ aliter est in causa suprema: t causis inferiorib⁹. cause em̄ inferiores pficiunt ex suis effectib⁹: t ideo alligate sunt effectib⁹. sed causa superior nulli effectui est alligata: quia non perficitur ex suo effectu. vnde sicut necessitas in effectu nō ponit necessitatem in causa suprema: vt solem moueri cum sit necessarium. nō tamen est necessarium q̄ tum ad causam supremam. quia causa suprema potest eum facere stare. vt patet in Josue. sic necessitas in causa suprema nō ponit necessitatez in effectu inferiori.

¶Item q̄ videtur sylogistica ratio. Dicēdū. q̄ nō est cōsequatio inutilis. quia ex maiori de necessario et minori de inesse: nō sequitur cōclusio de necessario sed de inesse. vnde non sequitur oīs currens necessario mouet. iste currit ergo necessario mouetur

¶Jtē qō obijcitur. q̄ iste est immutabiliter predestinatus vel necessario est predestinatus: quia semper fuit verum t erit verum. quia est dictū de preterito verū ergo est necessariū. Dicēdū q̄ hec est duplex. iste est necessario predestinatus: sicut. hec in qua resoluitur iste est necessario preuisus saluādus. si necessitas referatur ad preuisionē: vera est. si ad saluationem falsa est. nec est dictum simpliciter de preterito: t ideo nō simpliciter nō est necessarium nisi dictum q̄ tum ad preteritum.

Obiectio. Sol. ad a

Sol. ad b

Sol. ad c

Questio.xxix.de reprobatione

Mūo in tētio prescientie appropriat reprobatiōi.

Onsequens est breuiter inquirere de reprobatione. t hoc mō

¶Primo quomodo intentio prescietie appropriat reprobationi. Scōo quid sit reprobatio. Tertio: de effectu reprobatiōis: qui est subtractio gratie. Quarto. de effectu qui est excecatio. Quinto. de effectu qui est obduratio.

Membrum primum

Jrca primum procedit sic. cum em̄ hoc nomen prescietia ita extēdatur: vt aliq̄s sumatur cōter respectu bonoz t maloz aliq̄n vo appropriet respectu malorum.

Queritur quare non similiter appropriet̄ur respectu bonoz. ¶Rñsio. q̄ diuina noticia respectu bonorum nō tm̄ scientia habet: sed etiā causam. plus aūt est esse cām q̄ prescire. Est autē impositus nomen quod cōtinet vtrūq; in se. s. predestinatio. predestinatio enim est prescientia bonorū cum causalitate eorūdē respectu autē malorū non sic est. quia solum precognitionē habet respectu eorū non causalitatem. causalitas aūt residet penes liberum arbitriū quia ergo nihil superaddit̄ur scientie vltra cognitionem in malis: nomen generis appropriat respectu malorum quia vo scientie superadditur causalitatis ratio in bonis: ideo nomen proprium dicitur respectu bonorum.

Rñsio.

Quid est reprobatio.

Membrum secundum.

¶Dnsequenter queritur qd sit reprobatio Ad quod aug. dicit t habetur in sentenț. Dō est prescientia iniquitatis quorūdā et preparatio dānationis eorūdem. ſm hoc videtur poni in duplici genere. ¶Contra. prescietia t preparatio sunt diuersa genera t nō subalternatim posita. ergo eorum diuerse sunt species t differentie. ¶Item si diceretur q̄ ponitur in genere preparationis. Cōtra preparatio nō cōtinet totū esse reprobationis. qz reprobatio est respectu iniq̄tatis: preparatio aūt nō. relinquit ergo q̄ preparatio nō est genus reprobationis. ¶Jtē si diceret q̄ prescientia est genus. aut ergo prescietia simplicis noticie siue speculatiua. aut prescietia approbationis siue practica. ¶Prima nō: quia prescietia primo modo dicta nullaz iportat causalitatē. reprobatio autē importat. ¶Rñsio. ipsa est in genere prescientie practice. t nō in genere simplicis noticie. sed in genere prescientie. non cū approbatione soluz: sed etiam cum detestatione. Est enim scientia cum approbatione pene. t cū detestatione iniquitatis. in predestinatione solum est scientia cū approbatiōe Item in predestinatione sunt tria. ¶Primū est causa secūdi. sed primū t secundū causa tertij. Queritur vnde hoc. t ratio est. quia deus non est causa malorum. primū nō potest esse causa secūdi. sed pena cadit in genere boni. t ideo de⁹ potest esse causa effectiua illius. culpa autem est causa interior illius. sed in predestinatione secundum t tertium bona sunt. t ideo deus est causa illorum.

Rñsio.

Deus nō est cā malorū

Membrum tertium.

De primo effectu reprobationis q̄ est subtractio gratie. vtrū sit a deo.

¶Dnsequenter queritur de effectu reprobationis qui est subtractio gratie. Queritur ergo vtrūz sit a deo. Et videt q̄ sic. Omne iustū est a deo sed iustū est vt peccatori subtrahatur gratia. ¶Jtē aug. in lib. de gra t libero arbitrio deus obdurauit pharaonē iusto iudicio. ipse pharao per li. ar. ¶Jtē ad ro. ix. in hoc ipsum excecauit et tc. ¶Jtē ro. j. obscuratuz est cor insipiens eorum. Aug. ista obscuratio pena t vindicta sunt per quā penā. i. cordis cecitatem que fit deserente luce sapiētie. in plura peccata lapsi sunt ¶Jtē Augu. cōtra felicianū. vna lucis substantia noctem facere videtur t diē. ergo similiter lux spiritualis deus erit causa noctis spiritualis. i. obdurationis. t diei. i. illuminationis gratie. ¶Contra. Dyoni. optimi ē optima facere: ſz obduratio nūq̄ est bona rationali creature, ergo nō est ab optimo ¶Jtem Ansel. homo non habet gratiam. non qz deus

deus nō dat: sed qz hō non accipit. ipse em̄ stat ad ostiū t pulsat. ¶Jtē Aug. Jo. j. Lux in tenebris lucet. sicut ceco posito in sole presens est ei lux t ipse absens est a illa: ita ois iniquus cecus corde. pñs est ci sapientia: t ipse absens est a illa. ¶Jtē aug. in soliloquijs. dñe si deseris peritur⁹ sum. sed nō deseris: qz tu es summū bonū. ¶Jtē Esa. lix. iniq̄tates vestre diuiserūt inter vos t deū. ¶Respōsio quidā dixerūt q̄ sicut natura est principiū motus et quietis. sed motus per se: quietis per cessationē ita deus est causa approbationis gratie et non subtractionis nisi cessando ab appositione. Alij dixerunt q̄ de istis nō est causa querēda nisi defectus nullus aūt defectus ex parte dei ponēdus est: sed solū ex parte nostra. Alij dicunt q̄ nō apposito gratie potest cōsiderari dupliciter: in esse absoluto: et in esse ordinato. Si q̄ sideratur in esse absoluto: obduratio nō est a deo. sed ſm q̄ habet esse in ordine et habet esse pene: sic a deo est ex iusticia. n. sua ordinat hanc priuationem que pena est.

De scōo effectu reprobationis q̄ est excecatio.

Scōo querit que est rō diuersitatis cāe

Rñsio.

Pena.

Membrum quartum

¶Dnsequenter queritur de executiōe. Ad qō sic. ij. cor. iij. deus huius seculi excecauit mentes infideliū. Glo. huius seculi deus: idest deus qui nō solū bonos regit: sed malos pro merito precipitat. excecauit mētes infideliū sed huiusmodi de⁹ est verus de⁹. ergo excecatio est a summo ipso deo. t ita a diuina puidentia. t sic effectus eius. ¶Item ibidē dicit glosa deus verus t iustus excecauit mentes infideliū huius seculi. ¶Ad oppositum sapientie. ij. excecauit eos malicia eorum. nō ergo deus. ¶Jtē aug. in li. lxxxiij. quest⁹. dicit. q̄ opus dei est illuminare. ipe em̄ ostēdit ibi opera dñi. t dicit. q̄ quedā sunt que ipse per se facit. que ab illo solo sunt: t illi soli cōueniunt. sicut illuminare alias. t seipsum ad perfruendum prestare: sed illuminare t excecare sunt cōtraria: qz illuminare est lumē in alijs imprimere: contrariū aūt dicit excecatio ergo excecare nō est op⁹ dei. igitur excecatio nō est effect⁹ diuine prouidentie. ¶Preterea si deus excecat t dyabolus excecat et superbia excecat. q̄ differentia qualiter differēter. ¶Jtē cui debem⁹ istoz excecationem dare tanq̄ cause. nūquid qōlibet istoz est per se causa. ¶Solutio. Dicendū q̄ duobus modis est loqui de excecatione. vno modo vt est culpa. alio mō. put est pena iuste inflicta propter culpam. primo modo nullo mō est a deo sed ab homine deficiēte. sed de ista nō loquimur. Si aūt loquamur de excecatiōe. put est pena propter peccatum inflicta. hoc est dupliciter. quia cōtingit loqui de ipa absolute. alio modo prout est in ratione pene iuste sequētis expectationem. Notandum q̄ duplex est pena. v na est pena illata vt pena gehenne. t hec absolute dicitur esse a deo. qz deus punit illa pena vnde absolute dicitur esse a deo quia iste dānabitur. put nominat pena illata. Alia autem est pena que dicitur pena cōtracta. hec est illa que cōtrahitur cū peccato mortali contrahitur quia peccatum est in volūtate: excecatio vo in ratione que comes est voluntatis. quia liberum arbitrium facultas est voluntatis et rationis. vt tali pena non dicitur q̄ sit a deo absolute: sed a deo permittente vel a dei permissione qz vt est cōtracta est causaliter a peccato. Jdeoq; scriptura sic cōsueuit loqui. excecauit eos deus. idest permisit excecari. ¶Ad aliud qō querit de diuersitate cause quomodo differenter a deo a dyabolo t superbia: patz respōsio: quia est a peccato a causa simpliciter mentoria a dyabolo tanq̄ suggerēte illud vñ venit excecatō. a deo aūt est vt est pena iusta tanq̄ a iusto punīente vel permittente.

Ad qō scōo q̄ritur.

Membrum quintum.

De effectu reprobationis qui est obduratio.

¶Dnsequenter queritur de effectu qui ē obduratio hoc modo. ¶Primo queritur quid sit obduratio. Secundo cui per se opponitur obduratio Tertio si sit generalis omnibus tam paruulis q̄ adultis.

Articulus primus.

Quid sit obduratio.

¶D primū quo queritur qd sit obduratio videt q̄ obduratio sit reprobatio Ro. ix. cui⁹ vult miserē et quē vult indurat. dicit gl. durat⁹ est nolle misereri. sed hec est reprobatio ergo: obduratio est reprobatio. minor patet: qm̄ sicut dicit augu. reprobatio est propositum non miserendi. sed hoc est nolle misereri ¶Ad oppositum reprobatio est eterna. sed obduratio soluz est temporalis. nullum autem temporale est eternum. ergo obduratio non est reprobatio. ¶Item Ro. ix. ergo cuius vult miseretur t tc. Glosa. miseretur vtiq; ſm gratiam que gratis datur. obdurat autem ſm iudicium quod meritis redditur. obduratio ergo est ex meritis sed reprobatio non est ex meritis. ergo vnū nō est aliud. ¶Rñ. dicēdum sicut habetur in glo. Ro. ix. Notandum enim est. q̄ obduratio dei tantum tēporalis est. obdurat enim ste poraliter non ab eterno. reprobatio vero alia ē ab eterno alia temporaliter. que aūt temporaliter est: idem est quod obduratio. i. desertio a deo. que autē ab eterno est: est prescietia qua deus prescit aliquē dānandū. ſm ergo q̄ accipit reprobatio pro reprobatione tēporali: hoc modo idem sunt reprobatio t obduratio ſm autē q̄ sumitur pro reprobatione eterna non sunt idē: immo sequitur obduratio solū finalis ex ipsa reprobatione.

Opp ositum

Rñsio.

Ad maiorē decla

Utrū obduratio sit culpa vel pena.

tionem de obdurationē queritur. vtrum sit culpa vel pena. Quod sit culpa videtur Ro. ij. super illud ſm duriciam autē tuam tc. dicit glo. obduratio est indurate in malicia mentis pertinacia. per quam fit homo impenitens. ergo idem sunt obduratio et obstinatio. Sed obstinatio est peccatum in spiritumsanctum sicut dicit ibi glosa. q̄ hec impenitētia est blasphemia in spiritūsanctum. sed blasphemia in spiritumsanctum est peccatū in spiritūsanctum. sicut habetur Math. xij. ergo obduratio est peccatum in spiritūsanctū. ¶Cōtra augu. in li. de gra. et li. ar. deus indurat per iustum iudicium. sed iustum iudiciū respicit penā non culpā. ergo obduratio est pena non culpa. Si dicatur q̄ sit culpa et pena: obijcitur. si obduratio est culpa. constat q̄ est quid malum constat autem qō si ipsa est pena: qō est quid iustum t ita bonum. t ita idē simul bonum t malū. quod est inconueniēs. ergo vel non est culpa vel non est pena. ¶Solutio obduratio accipitur dupliciter. vno modo prout est affectio voluntaria. t sic obduratio est voluntas resistendi mandatis deiet persistendi in suo peccato. et hoc modo obduratio est peccatum sine culpa ponens in numerum q̄ tum ad speciem peccati vel genus cum peccato precedenti qz sicut ipsa est peccatum in spiritumsanctum. Aliter accipitur obduratio prout ē passio nocua libero arbitrio. t hoc modo dicit passionem relictam peccato que est corruptio bonorum naturalium. et hoc modo obduratio est affectio involuntaria: qz nullus vult obdurari. et de

Aug.

Rñsio obduratio tribus modis accipitur.

hac loquitur Augu. cum dicit. q deus indurat per iuſtū iudiciū: quia nō dimittit peccatum impunitum. ⁊ hoc modo obduratio propꝛie eſt pena et nō culpa. Itē ſm q eſt culpa: duobus modis ſ eſt loqui de ipſa obduratiōe. vno modo ſm q eſt diſpoſitio peccati precedentis. ſ. relicta ex peccato precedenti alio modo ſm q eſt quoddā ſpeciale per ſe: ⁊ ſimiliter eſt dicendū de obfirmatione ⁊ hmōi que ſatis pꝛo eodē accipiunt. Scōm aūt q accipitur obduratio pꝛout eſt diſpoſitio pctī precedētis. hoc mō ſm Aug. in li. de predeſtinatiōe ſctōꝝ obduratio nihil aliud ē q̄ dei obuiare mādatis. vñ. vij. Act. dura cervice ⁊ incircūciſi corde vos ſp ſpiritui ſctō reſtitiſtis. Alio mō poteſt dici obduratio qñ hō non ſolū fit durus ex peccato ⁊ reſiſtēs bonis: immo cū hoc vlterius habet ſpāle volūtatē reſiſtendi mādatis dei ⁊ bonis p que pōt ad pententiā duci. ⁊ pugnat cōtra illa ita q̄ placet ei ſuū pctūm vt habeat pꝛopoſitū permanēdi i ipſo ⁊ nō penitēdi. vel obduratio nō eſt ſolū diſpoſitio pctī precedētis. immo eſt ſpāle pctūm ponēs in nūerū q̄tū ad genꝰ pctī cū pctō precedenti. obduratio ergo primo mō. ſ. pꝛout dicit duriciā quādā ⁊ reſiſtētiā eis p q̄ hō ducit ad pnitētiā: ſic nō mutat genꝰ pctī reſpectu pctī precedentis cuiꝰ eſt diſpoſitio. ſm aūt q ē ſpālis voluntas reſiſtēdi p ſe ſpūiſctō ꝓcipiēti ſiue diuinis mādatis. hoc mō ē ſpāle pctūm. ⁊ ſic ē pctūm i ſpūmſctūm

Articulus ſecundus

Querit cui p ſe opponit obduratio opponitur.

QOnſequenter querit cui p ſe opponit obduratio q ex ſcriptura videt q obduratio nihil aliꝰ ſit q̄ elōgatio gr̄e. q. obduratio eſt nō appoſitio gr̄e. ō. eſt hoc mō deus indurare. ſ. q. gr̄a nō apponit. ſz elōgatio ſiue nō appoſitio gr̄e opponit p ſe ipſi pñtie gr̄e ergo ⁊ obduratio. ¶ Sed ad oppoſitū obijcit ſic. pctūm et pñtia gr̄e p ſe ⁊ directe hñt oppoſitionē. ſed obduratio eſt diſpoſitio ſequēs ad pctūm mortale: ergo obduratio nō opponit directe pñtie gr̄e. ¶ Soluꝯ. Dicēdū. ſicut dicit Aug. q deus deliquētes deſerit: reſiſtētes indurat: contēnentes cōdēnat. Ita eīm ē pgreſſus i pctis q hō. primo deliquit. poſtea indurat ꝓtra bona: tertio cōtēnit facere ipſa bona. Eodē mō eſt progreſſus ex parte dei qm ipſos deliquētes deſerit. i. nō apponit eis gr̄am: ſed hoc non eſt ex pte ſui: ſed ex pte ipſius pctōris. ſz poſtea pena indurat illos. vltcriꝰ ipſos contēnentes finaliter cōtēnat. vñ ſicut eſt pꝛogreſſus in diſpoſitionibus pctī: ita eſt in penis. Induratio ergo eſt ex pte ipſi reſiſtentie qñ reſiſtit peccato mandatis dei. Et dicendū q ipſa opponitur per ſe emollitioni: q. deꝰ dicitur indurare ⁊ emollire. Indurare dicitur non apponendo aliquam malam diſpoſitionem: ſed q contrahitur hec pena cum ipſo peccato mortali. cum deus ſubtrahit gratiam vel non apponit. Itē ipſe deus emollit cor. ad pententiam. vnde Ezech. xj. Auferam a vobis cor lapideum i. deſt cor durum ad penitentiam ⁊ dabo vobis cor carneum. i. molle et habile ad penitentiam. ſicut ergo peccatum p ſe directe opponitur preſentie gratie. quia deus delinquentes deſert ſcilicet non apponendo gratiā: ita obduratio directe opponitur ipſi emollitioni. quia deus reſiſtentes indurat. hec aūt reſiſtentia ⁊ obduratio vel induratio eſt cōtra emollitionē gr̄e. Unde Aug. in libro de predeſtinatione ſanctorum. indurare dicitur deus eum quē emollire noluerit: ſic etiā excecare dicēdus eſt eum quē vocare noluerit. ⁊ ſic patet rñſio cui p ſe opponit obduratio.

Rñſio.

Articulus tertius

Utruꝫ obduratio ſit gr̄a. ſ. bis tā adultis q̄ paruulis.

QOnſequenter queritur. vtruꝫ obduratio ſit generalis omnibus tam paruulis q̄ adultis peccatoribus. ix. Ro. ergo cuius vult miſeretur. ⁊ quem vult indurat. Dicit Aug. in glo. q meritum obdurationis eſt peccatum totiꝰ maſſe dānate. corruptio ergo originalis peccati eſt meritum obdurationis. ſed hoc meritū eſt vniuerſaliter in paruulis ⁊ adultis. ergo obduratio eſt pena conſequens vniuerſaliter quēlibet. ¶ Contrarium videtur quia ſi ſic. ad quid diceret dominus ezodi. ix. Ego indurauī cor pharaonis. Itē deutero. ij. induravit dominꝰ ſpūm ſeon. ¶ Sol. dicendum q duplex eſt obduratio vna eſt generalis omnium qui ab adam per concupiſcentiam ſeminalem deſcendunt. ⁊ hec ſequitur peccatum originale. et de hac loquitur apoſtolus Ro. ix. et glo. Augu. ſuper illum locum. Alia eſt ſpālis que inq̄ eſt in adultis qui habēt volūtatem et pꝛopoſitum reſiſtendi beneficijs dei pꝛouocantibus ad penitētiam: et permanent in peccato ſuo. et de hac dicitur q indurauerat cor pharaonis dominus ideſt indurare permiſit. hoc non eſt in paruulis. ſed in adultis ſolum qui habent hanc volūtatem. ⁊ hoc eſt peccatum in ſpiritum ſanctum. Alia aūt eſt pena ſequens ex originali peccato. et de hac loquitur auguſti. et hec omnes concomittantur qui ſunt ab adam per concupiſcentiam ſeminalem vt dictum eſt.

Queſtio.xxx.de diuina electione

Ordine conſequēti vt

vt ſupra dictum eſt querendum eſt de diuina electione et in hunc modum. Primo an in deo electio ponenda ſit. Secūdo ad quid ſit electio diuina ex parte noſtra. Tertio ad quid ſit ex parte dei. Quarto ſm quid ſit ex parte dei. Quinto cuius ſit ex parte noſtra. Sexto ſm quid.

Membrum primū

An in deo ſit ponenda electio Argumen. ſ.

QArca primum ſic electio eſt diſſimiliter entiuꝫ. ſed deus ſimiliter ſemper eſt ens ergo ad ipſum non pertinet electio. ¶ Item ſi affectus hominis ſimiliter ſe habet et equaliter ad hoc et illud: neutrius erit electio. ſed eque eſt voluntas dei reſpectu omnium vt ſaluentur. quia vult omnes homines ſaluos fieri. et equa conſtat ratio reſpectu omnium. ergo reſtat quod apud ipſum non eſt electio. ¶ Idem damaſ. non cadit electio in deum quia electionem precedit conſilium. conſilium autem eſt ignorantis. deus autem non eſt poſſibilis ad ignorantiam ergo in deo non eſt electio. ¶ Item ſi ſtetiſſet adā omnes eſſent boni et ſic non eſſet bom a malo ſeparatio. ſed electio eſt boni et mali ſeparatio: ergo non eſſet electio ergo ſi modo eſt electio in deo ſeꝛ aliquo euentu temporali eſt eterna ſi adam ſtetiſſet. ¶ Cōtra. primo ephē. Elegit nos aūt ante mundi cōſtitutionem vt eſſemus ſcti. Itē ibidē. vocati ſumus. ſ. glo diuina electiōe. Itē io. xv. Non vos me elegiſtis

Sōcm.

Rñſio. elegiſtis: ſed ego elegi vos. Item. ioh. xiij. Ego ſcio quos elegerim. ¶ Rñ. electio eſt duoꝝ preiacentibus alterum preoptare. ſed hoc pōt eſſe dupliciter precedente deliberatione: vel precedēte certa cognitione. primo mō eſt electio in nobis. ſcōo mō in deo. Dicendū ergo q̄ electio nō cadit in deo eo modo quo in nobis. ¶ Mō obijcitur q electio eſt effectꝰ diſſimiliꝝ ſe habētiū ꝛc. Dicēdū q volūtas dei eq̄liter ſe habet ad oēs: ſed non oēs equaliter ſe hñt ad ipſum. diſſimilitudo ergo nō notatur reſpectu principalis ſignificati: ſed reſpectu cōnotati quia iſte finaliter manet in gratia. iſte nō. ⁊ ideo iſte eligitur ⁊ ille nō. ¶ Ad aliud dicendum. q nō ſolum eſt electio ſeparatio bonoꝝ a malis ſed etiā ſeparatio melioꝝ a minus bonis. cuiuſmodi electio fuiſſet ſi adā nō peccaſſet. Et p hoc pz ſolutio ſad alia.

Sol. ad argumen.

Ad. ſcōm.

Membrum ſecundum

Ad q̄d ſit diuina electio ex parte nr̄a.

SEquitur ad q̄ō ſit electio ex pte nr̄a. Jo. xv. Ego elegi vos vt vos eatis ⁊ fructum afferatis ⁊ fructus ꝛc. Itē. ſ. ad Eph. Elegit vos vt eſſetis ſcti. ergo electio eſt. vel ad faciendū fructū vel aliud eſſe ſctm. ¶ Sed obijcit Jo. vj. Nōne duodecim elegi ⁊ vnꝰ ex vobis diabolus eſt. ⁊ loquit de iuda. de quo cōſtat q ad neutrum iſtoꝝ fuit electus. ſ. vt faceret fructū q̄ maneret: vel vt eſſet ſanctꝰ. ergo nō fuit electus iudas. ¶ Rñ. duplex eſt electio. ſ. p̄ſentis iuſticie: et hec eſt ad faciēdū fructū. ⁊ electio finalis iuſticie. ⁊ hoc eſt ad eē ſanctū. ⁊ ſic differentes ſunt fines differētis electiōis. ¶ Ad hoc q̄ō obijcitur de iuda: rñſio iudas dicebat electus vel rōne p̄ſentis iuſticie quam aliquādo habuit: vel ratione illius optime quod de eo diſpoſituꝰ fuit dīs. ⁊ rōne huiꝰ a multitudine maloꝝ fuit ſeparatus a cōſortio dīi vt p ipſum cōuenientius traderet dīs ⁊ ad inſtructionem eccleſie. Unī mat. xij. vbi enumerat electio apoſtoloꝝ ſup illud ⁊ iuda ſcariotlı q̄ tradidit eū. glo. hic inter ap̄los eligit. q. magna eſt veritas quam nec aduerſarius miniſter infirmat. voluit dīs tradi a diſcipulo. vt tu a ſocio proditus modeſte feras tuum errare iudiciū: periſſe beneficium.

Rñſio. Electio eſt duplex.

Membrum tertium

Ad q̄d ſit electio ex pte diuina.

Queritur.

SEquitur ad quid ſit diuina electio. vtrū ſcz ad manifeſtationem bonitatis diuine. electione eīm dei ſit ſeparatio bonoꝝ a maſſa perditorum. que nō fieret ſi adā ſtetiſſet. Queritur ergo vtrū electione dei eque manifeſtata eſſet diuina bonitas ſi ſtetiſſet adam et modo. Obijcitur q̄ō nō eque manifeſtaret. videtur q̄ maioꝝ ē gratiā que datur homini qui demeruit q̄ qui nō demeruit. ergo maioꝝ ē gratia data homini poſt maſſam corruptionis q̄ que daretur in tēpore innocētie. Sed in collatione maioris gratie magis oſtenditur perfectio diuine bonitatis ergo magis nūc oſtenditur q̄ ſi adam ſtetiſſet. ¶ Item Augu. bene diſpenſauit dīs vt nec omnes dānaret nec omnes liberaret ſi eīm omēs ſaluarent: lateret quid peccato per iuſticiam deberetur. ſi nemo lateret quid gratie largiretur. ergo cum manifeſtatio bonitatis ſit in manifeſtatione iuſticie et gratie et maioꝝ gratia vel iuſtificatio oſtendit nunc q̄ ſi ſtetiſſet homo relinquitur ergo q iſte eſt ad maiorem manifeſtationem diuine gratie et bonitatis. Sed tunc videt q rationalis creatura reportet cōmodū ex peccato quod etiam videtur ad Ro. viij Omnia cooperant in bonum his qui ſm pꝛoꝓſitū vocati ſunt ſancti. glo. ibi dicit. q lapſus cooperatur ipſis in bonū. Ad quid ergo ex pctō reportaba tur cōmodū. ¶ Rñ. ex peccato nō reportatur commodū ſed ex mia dei: licet pctūm ſit occaſio ad hoc cōmodū. vnde ſeq̄tur i glo. q vocati ſunt ſancti nō aliūde eſt q̄ dei predeſtinatione. ⁊ ideo oīa eis cooperantur in bonū. vnde ex predeſtinatiōe dei eſt. q oīa cooperant eis in bonū. eliciente de quolibet malo bonū. Concedendū eſt ergo q̄ ad perfectam manifeſtationē bonitatis dei eſt electio. Sed nunquid infecta eſſet hec manifeſtatio ſi adaz ſtetiſſet Dicendum q nō. immo ſm ſtatū illū eſſet pfecta.

Membrū quartū

Rñſio. Querit ſm quid ē electio ex parte dei

QOnſequenter querit ſm q̄d eſt electio ex parte dei. Ad q̄ō ſic. ſ. ad ephe. p̄deſtinauit ſm ꝓpoſitū voluntatis. ſed p̄deſtinare eſt preeligere: ergo preelegit ſm pꝛopoſitum voluntatis. ergo pꝛopoſitum eſt ratio electiōis. ¶ Sed oppoſitum huiꝰ dicit. ix. ro. vbi dicit vt ſm electionē ꝓpoſitū dei maneret. ergo electio eſt ratio ꝓpoſiti p manēdi. Nō ergo ſm propoſitū eſt electio. ¶ Rñ. aliter ſumitur electio hic et ibi. eſt enim ſenſus ei⁹ q̄ ō. ad ro. ix. vt ſm electionem dei ꝛc. i. vt ꝑz gratiā qua elegit maneret propoſitū in effectu ſuo. propoſitū eīm dei manet in effectu ſm gr̄am qua elegit. cū aūt ō. predeſtinauit ſm propoſitū volūtatis. hec deſtinatio eſt a pꝛoposito eterno. vñ pꝛopoſitū dicit rationē electionis primo ad ephe. ad ro. ⁊o dicit effectū propoſiti qui cauſatur a gratia eligente.

Rñſio: Querit ꝑz q̄d eſt electio ex pte nr̄a. Argumen. ſ. Aut oritas hylarij.

Membrū quintū.

QEinde querit ſm q̄d ſit electio ex parte nr̄a. nā ō. mat. xxv. vnicuiq; ſm propꝛiam diſtribuit virtutē. ergo electio vt eſſe ſm capacitatē eiꝰ q̄eligit in pñti. ¶ Itē hylarius munus q̄ō in tꝛō eſt oīb⁹ patet vnū ⁊ q̄ō vbi q̄ non deeſt. tm̄ datur q̄ tum quis valet. ⁊ tantū reſidet q̄tū quis valet promereri. ergo ſm capacitatē recipientis erit iſtud ergo ratio electionis videtur eē ex parte creature. ¶ Si dicaꝝ q capacitas hec ſuſcipientis nō ō. reſpectu gr̄e gratūfacientis ſed gratie gratiſdate: Cōtra. deus creauit aiam rationalē ad gloriā ⁊ vt eſſet capax glorie. ſed ad gloriā nō pertingit niſi p gratiā gratūfaciētē: ergo capax eſt principaliter gr̄e gratūfaciētis. ¶ Itē aug. ſuper illud. j. mach. Jacob dilexi ꝛc. glo. venit de occultiſſimis meritis ꝛc. hec aūt occultatio nō cōſiſtit niſi in rationib⁹ inſertis creature. merita eīm ſunt in mēte. ergo rōnes electionis tēporalis vel eterne ſunt in creaturis. ¶ Itē ſi iſte rōnes eſſent in deo: eſſent eterne. rationes aūt eterne equaliter ſe habēt ad deū: q. quelibet eſt deꝰ. ⁊ equaliter ſe habet hec ratio ad ſuū actū ſicut illa ad ſuū. ergo ſi equaliter ſe hz ad deū ⁊ ad electa relinquit q̄ equaliter eſt oīm electoꝝ electio ⁊ ita nō eſt ordo in electiōe ¶ Si dicaꝝ q eſt preeminētia in ratiōib⁹ ſicut eſt preeminentia in electis. ſed tunc deꝰ multiplex eēt nō ſimpler. hec eīm nō poſſet eſſe a rebꝰ cuꝝ eterna ſit. et eternū non accipit a tēporali. ergo a ſolo deo. ergo in ipſo eſt multiplicitas cū in eo ſit plus ⁊ minus. ¶ Cōtra aug. ſup Geñ. ad lr̄am. hz deꝰ abſcōditas in ſemetipſo quoꝝdā ſanctoꝝ cauſas. quas rebus cōditis nō inſeruit. eaſq; implet nō eo opere pꝛouidentie quo naturas conſtituit vt ſint: ſed eo quo illas adminiſtrat vt voluerit. vnde ſequitur ibi eſt gratia per quam ſalui fiant peccatores. ergo ratione gratie eſt in abſconditis rationibus que ſunt ab eterno abſcondite in deo. nō ergo eſt in rationibus creatis. ¶ Rñ. q cauſa electionis eſt ex parte dei non ex parte noſtra. ratio autem electio

Sōcm. Tertium Quartum Rñſio. Inotrarium Aug. Rñſio.

Sol.ad argumē. pmū.

nis potest esse ex pte hominis scilicet cooperatio liberi arbitrij: sicut supra dictū est in q̄stione de p̄destinatione. ¶ Ad illud q̄ obijcitur. q̄ vnicuiq; dedit ſm suam propriam virtutem. dicēdum q̄ nō dicitur ibi virtus capacitas creature: ſz potius exitus virtutis in opus gratie collate. qui autem efficacius cooperatur gratie date affluentius ei confertur a deo. Uel potest dici. q̄ virtus propria dicitur ordinatio respectu gratie gratis date: non gratū faciētis. ¶ Ad illud quod obijcitur per gl. malach. q̄ venit de occultissimis meritis: sed merita sunt merentium ꝛc. Dicendū q̄ aliud est dicere merita occultissima et merita. merita autem occultissima dicuntur merita in dei p̄scientia: merita vero simpliciter sunt in mente. ¶ Ad hoc q̄ obijcitur. q̄ capacitas hominis est respectu gratie gratum faciētis. Ñ̄ſ. gratia gratū faciens excedit oēm nature capacitatē que est ex natura vnde capacitas gr̄e est a gratia. Nō enī natura eleuetur supra se et diligat supra se ꝛ sei p̄m abneget: hoc nō est ex natura immo ex gratia. vnde supra naturā est capacitas que capit gratiā grat ūfacientē. capacitas ergo bonis est respectu gratie gratis date. Ex cōplexione enim ordiatur aliqs magis ad vnā virtutē morale q̄ ad aliā: sed ad gratiā grat ūfacientē nullus ex natura ordiuatur. ¶ Ad illud q̄ dicit hylarius q̄tū valet a cipiet. dicēdum q̄ nō cōnotat cā per hoc q̄ dicit quātū ꝛc. sed cōcomitantia gratie aduenientis ꝛ liberi arbitrij capientis gratiā aduenientē. primo ecclesiastici. Ipse creauit illā et seq̄tur ſm datū suum prebet illā diligentib⁹ se. vnde ly ſm notat rationē ex parte sui ꝛ nō ex parte creature. ¶ Ad illud q̄ obijcit. q̄ paritas est rationū eternarū ꝛc. Dicēdū q̄ vno modo ē ibi ordo. Alio mō est ibi paritas. ſm q̄ rōnes sunt eterne: sic paritas. in q̄tum ꝛo rationes temporaliū in se ordinatorum: dr ibi ordo esse. sicut possum dicere q̄ multe sunt rationes ꝛ tamē vna essentia dei que est omniū. q̄ ergo multe sunt hoc dicitur ratione rerum q̄ multe sunt. ꝛ sic ordo dicitur in electione propter relationem rerū ordinatarum que referunt ad electionem. licet em̄ ratio in se sit vna. ꝛ nō p̄eminet ratio rationi: est tamen ratio vna rei p̄eminentis alteri rei.

ad scōm.

ad tertium.

ad autoritatem hylaiꝛ

ad quartum

Membrum sextum.

Cuius sit electio p̄destinationis.

¶ Onsequenter queritur cuius sit electio predestinationis. vtrū sc̄z reprobor⁹? Ad quod procedit sic. Saul ꝛ iudas aliquando habuerunt gratiā. nullū autez bonū irremuneratū. omnis aūt motus p̄cedens a charitate per se ordinat ad vitam eternā. aut ergo isti qui agūt illud opus ꝑmiabūtur: aut nō: si nō ergo aliquod bonum urremuneratū. ¶ Itē inutilis est gratia ista. vel gratia ista data est frustra. ¶ Item saul habens gr̄am p̄ōt mori ponatur iste moritur et habet gratiā ergo remunerabit⁹ in eternitate. ſz non potest finaliter permanere in ista gratia nisi predestinatus: ergo p̄scitus potest esse predestinatus. ¶ Preterea iacob eligit aliter sc̄z Esau reprobatur. vnde est hoc: cum gratia se offerat omnibus q̄tum est de se. quare ergo non eligitur Esau immo reprobatur. ¶ Respō. nullū bonum irremuneratum digne deo oblatum. sed digne deo oblatū nō est sine perseuerantia. preterea nō est frustra: qr et si non sit ad salutē accipientis: est tamen ad ostēsionē diuine largitatis. ꝛ erudit ionem humilitatis q̄tum ad predestinatos vt non superbiant de meritis. ¶ Ad hoc quod obijcitur. q̄ possibile est ipsum mori in p̄senti iusticia. ꝛ tunc gratia est in anima. nec propter separationem anime a corpore separatur gratia ab anima. ergo finaliter manet in gratia. et ita decedit in gratia finali. ergo est predestinatus. dicendum q̄ cum dico possibile est istum decedere in finali gratia dico totū quod ē ex li. arbi. Sed quādo dico predestinat⁹ dico q̄ō est ex pte predestinationis dei. vnde licet hec sit vera iste potest decedere in gratia finali. tamen non est vera p̄scitus potest decedere in gratia finali. qr sensus est p̄sius nō decedere in gr̄a finali decedit i finali gr̄a hic aut ē est oppositio. vñ hec nō possunt simul stare. scilicet q̄ sit p̄scitus: et q̄ decedit in gratia finali. vnde aliud est bene possibile: sed non compossibile sicut dicit magister in senten. qr cuz ponitur ipsum p̄scitū esse ponitur ipsum non habere gratiam finalē. cum autem ponitur ipsum mori in gratia finali: hoc repugnat.

ad ꝓbijcitur.

Rñsio.

Sol.ad obie:

Questio. xxxj. de dilectione dei ad creaturas in generali.

¶ Onsequēter queritur de dilectione dei qua diligit creaturam. cum hec questio supponit voluntatem dei tamen propter coherentiam precedentium et manifestationem hic anticipabitur. Et primo queritur de dilectione qua generaliter diligit quamlibet creaturam. Secundo de dilectione qua specialiter diligit rationalem creaturam. Circa primum quatuor queruntur. ¶ Primo queritur vtrum eadez sit dilectio respectu creature et personarū adinuicē. Secundo vtrum dilectio dei que est respectu creature sit summa. Tertio vtrum deus omnem creaturam eque diligat. Quarto quid sit dictuz deum diligere creatutam.

Utrū eadem sit dilectio dei respectu creature ꝛ ip sonarū adinuicem. Argumentū ꝓbat q̄ sit eadem.

Membrum primum.

¶ Arca primum queritur vtrum eadem sit dilectio dei respectu creature cum ea que est vnius persone respectu alterius. Et videtur q̄ sic. qr quicquid est in diuinis essentiale: vnum est. qr vna est essentia. Et hoc est quod dicit dama. omnia vnum sunt p̄ter generationem in generatione et processionē. sed q̄cquid conuenit omnibus personis per se et diuisim ꝛ in summa oībus ſm augu. est essentiale: qr nō habent commune nisi essentiā. ergo quicquid conuenit omnibus personis est vnum. inde sic. quicquid omnibus personis conuenit est vnuz: sed diligere quamlibet creaturā omnibus personis conuenit similiter diligere quod est respectu persone oībus conuenit sicut patet. qr pater diligit: filius diligit: spiritussanctus diligit ergo hec dilectio et illa idē sunt. ¶ Contra. deus diligit creaturam diligendo bonum quod est in creatura. vnde diligit aliquod bonum creatuz quod est in ea. quia non diligit in ea nisi quod in ea posuit sed non posuit ibi nisi ens creatum. ergo non diligit ibi nisi ens creatum. sed omne ens creatum incipit cum tempore vel in tempore. ergo dilectio huius in q̄tuz huius incipit cū tpe: alia aut ē dilectio que est respectu personaruz eterna est. inde sic. nullum temporale est idem cuz eterno: ergo hec dilectio non est eadem cum illa. ¶ Sol. cū dico deus diligit creaturam in hoc verbo diligit duo intelliguntur. ſ. principale signatuz et cōnotatū principale signatum est dei voluntas vel affectus siue quasi affect⁹. et quo ad hoc ē hec dilectio eadē cū dilectōe illa q̄ ē respectu p̄sonarū qr ōi volūtas ē sua eēntia. cōnotatū aūt aliqs effect⁹ in creatura ꝛ quo ad hoc nō est eadē hec dilectio cū illa q̄ est respectu p̄sone ꝛ hac via ꝓcedit scōa obiectio. ꝓmo mō ꝓcedit ꝑma obiectio sez ratiōe voluntatis diuine q̄ p̄cedit oēz effectū i creatura. ¶ Preter hoc aūt notādū. q̄ alio mō ꝓnotat hoc ꝟbū diligit ſm q̄ dr mō qñ res sunt q̄ diligit creaturā. ꝛ ſm q̄ dr q̄ diligebat ante cē eēnt. qr cū dr nūc diligit creaturā: notat aliqd simul actu ens. cū ipsa dilectione. cū aūt accipit diligit creaturā ꝓ dilectiōe q̄ fuit añ oēz creaturā: ſm q̄ dici pōt q̄ ab eterno dilexit creaturā. sic⁹ ꝓnotat aliqd ſz nō simul actu ens cū ipsa dilectiōe: ſz postea futurū. Uñ sp cū dr deus diligit creaturā: ꝓnotat aliqd ſm aliquā differētiā tpis sez vel p̄sens vel futurū: aliter dr ꝓ alia ꝟba. ſz eadē est sñia. ¶ Ad ꝑmū sez q̄ dilectio pōt ꝓsiderari ex pte diligētis: ꝛ sic est eadē hec ꝛ illa. vel ex pte dilecti: et sic nō est eadē. qr hoc est temporale ꝛ illud eternum sicut obijciebatur.

Utrum dilectio dei respectu creature sit summa.

In cōtrariuz

Responsio.

Obiect⁹.

Solutio.

Membrum secundum.

¶ Onsequēter querit⁹ vtrū dilectio dei respectu creature sit summa: sicut illa q̄ ē respectu p̄sonarū ad inuicē. qr dr q̄ summe diligit se. Et videt q̄ sic. qr sum mū dr qō nō pōt esse maiꝰ: vel quo nō pōt esse maiꝰ. ſz dilectio q̄ deus diligit creaturā nō pōt esse maior: qr dei dilectio nō pōt intēdi ergo est summa. Sīr nō pōt aliq̄ maior esse illa. ¶ Contra. dilectio est respectu boni ꝓprie. ergo maior dilectio est maioris boni: ꝛ maxima siue summa respectu maximi summi siue boni. et nō summa respectu nō summi. ſz dei est summuz bonū: creatura nō summū ergo respectu dei summa est dilectio nō respectu creature. ¶ Sol. idē est diligere aliqd q̄ velle bonū illi. dicēdū ergo q̄ diligere dei hz duplicē ꝓparationē vnā ad ipsam voluntatē dei. aliā ad ipſz volitū. Cū dicit pater diligit filiū vel ecōuerso: ibi est summū bonū ex pte volūtatis ꝛ ex parte voliti: qr pater filio nō pōt velle maiꝰ bonum q̄ vult. hoc enī esset impossibile q̄ maius bonū vel let filio sicut ꝓbatū est alibi. Cuz ꝛo dr deꝰ diligit creaturā. hec dilecto est summa ꝓ ꝓportionem advoluntatē diligētis: qr non pōt maior esse nec intendi nec remitti. ſz ꝓportionē advolitū nō est summa: ſz pōt maior eēiqz pōt hunc creato velle maiꝰ bonū sicut pōt ipſz facere meliꝰ q̄ fit. ſm q̄ ly meliꝰ notaliter accipit. Uñ dicim⁹ q̄ dilectio dei qua diligit creaturā: si cōpareť ad deū diligentē siue ad voluntatē dei diligētis. summa est ꝛ in termino. Si aūt ad creaturā dilectā siue ad ipsum volitū q̄ō ex dilectione deus efficit in creatura: vel q̄ō iam factū ei placet: sic nō est summa. ¶ Sed ꝓtra hoc obijcit. si quātuz est ex parte diligētis summa ē dilectio respectu creature. ꝛ sīr respectu p̄sonarū summa est. p̄ enī summe diligit filiū: ergo eque diligit creaturā ꝛ filium: quod videť falsum. cū nulla sit ꝓportio dilectionis dei respectu creature in aliquo sensu. ¶ Ad quod dicendum q̄ nulla est ꝓportio dilectionis respectu creature vel respectu p̄sonarū. qr quātū est ex parte diligentis ꝛ etiā volentis: idē omnino est vrrobiq; cum dico pater d. ligit creaturam ꝛ cum dico pater diligit filium. quia vna est essentia diligens in se. ꝛ quia idem nō est sibi ꝓportionale. ideo in hac via non ꝓportionantur. Itē nec ꝓportionales sunt ex parte dilectorum. bonum enim creatum impoportionale est bono increato. nec vnq̄ potest creatum ascendere q̄ sit vnum in essentia cum bono increato: ꝛ si possunt vniri in persona sicut sunt in christo ꝛ ideo ex parte dilecti similiter sunt impoportio nales. ¶ Sed obijcitur contra hoc sic. bonum in ratione boni est diligibile. ergo maius bonum magis diligibile. sed bonum increatum est magis bonum q̄ creatum: ergo magis diligi debet. ꝛ deus facit q̄c quid debet. ergo magis diligit bonum increatuz q̄ creatum. Dicendum q̄ verum est q̄ deus magis diligit bonum increatum q̄ creatum. sicut pater pl⁹ diligit filium q̄ creaturam. sed illud magis dicit cō parationem extra genus. nec vnq̄ potest hec comparatio ad genus aliquo modo accedere. vnde cum proportio rerum sit eiusdem generis. sicut duorum albozum aut duorum nigrorum: ꝛ non sit comparatio rerum diuersorum generum: manifestum est q̄ non est proportio in proposito ex parte dilectorum quecunq; sit illorum habitudo.

Obijcitur.

Solutio.

Membrum tertium.

¶ Onsequenter queritur vtrum deus eque diligat omnem creaturam. Et videtur q̄ sic. Cuz enim dico deus diligit creaturas. in hoc verbo diligit duo notantur scilicet dei dilectio que est ipsa eius essentia: ꝛ cōnotatū ex parte creature. Constat autem q̄ ex parte essentie est equalitas vel paritas: immo omnino vnitas. cū dico diligit hanc creaturam: diligit illam vel illaz. ¶ Quantuz ex parte cōnotati probatur ibi esse eq̄litas sic. Illud cōnotatum videtur esse conseruatio vel cura conseruandi creaturas: sed hec cura equalis est omnium ſm illud Sapientie. vj. equaliter est illi cura de omnibus. ergo tum ex parte principalis signati: tum ex parte connotati est ibi equalitas. et non sunt ibi plura: ergo vere potest dici q̄ deꝰ equaliter diligit omnem creaturam. ¶ Item ſm rationem cognitionis vel noticie est dilectio. ſm illud quantum aliquis cognoscit tantum diligit. sed constat q̄ deus equaliter nouit omnia ergo equaliter diligit omnia. ¶ Contra. bonum ratione boni diligibile est. ergo quantum est in qualibet creatura de bono: tantum diligibilis est. sed plus est in vna de bono q̄ in alia: ergo vna plus est diligibilis q̄ alia. ergo plus diligitur ab eo qui habet voluntatem bene mensuratam ꝛ ordinatam: sic autem est in deo ergo plus diligit deus vnam q̄ aliam. ¶ Preterea non esset bene mensurata hominis voluntas si eā diligeret quod plus esset diligendum. ergo similiter nec voluntas dei. ergo ꝛc. Quod concedimus dicentes q̄ ſm q̄ meliores sunt creature in ordine suo et gradu: ſz hoc magis ꝛ magis diligit eos deꝰ: prout ly magis dicit operationem respectu eorum que connotantur in creaturis. ¶ Ad hoc quod obijcitur. q̄ equaliter est ei cura de omnibus. dicim⁹ q̄ quantum est ex parte dei: ipse eque omnia conseruat. omnia: quia in q̄tum in se est et omnibus dat vel offert effectum conseruationis. sed non omnia eque recipiunt istum effectum. nec eque omnia capacia sunt illius: quia res quedam habent esse defectibile de se vt res corruptibiles. alie vero res q̄nis in eo q̄ creature sunt defectibiles sunt: tamen ex voluntate creatoris indefectibile esse habent vt res incorporales. ita enim ordinauit deus vt post essentiam que non habet principium nec finem scilicet deum: sit essentia habens principium ꝛ non finem scilicet essentia rerum immutabilium et post hanc sit essentia habens principium ꝛ finem scilicz essentia rerum corruptibilium. Tertia autem conIunctio est irritabilis: quia non potest esse q̄ aliqua essentia non habeat principium et habeat finē quicquid enim caret principio caret fine. ex pte ergo rerū que non eque capaces sunt ꝓseruatiōis ē. q̄ nō eque ꝓseruant. tamē ex pte dei indifferētia est. ꝛ sic

Utruz deus omnem creaturam eque diligat. Oppositum q̄ sic.

Secundum.

In cōtrariū. q̄ non.

Responsio.

Solutio ad oppositum.

pōt intelligi illud Sapie.vj. equaliter ē illi cura de oībus. s. inq̄tū i se est. Tam illud posset exponi breuiter vt ly eque dicat similitudinē non mēsurā sub hoc sensu. eque est illi cura de oībus id est sīl' est illi cura de oībus de hoc. s. et de illo. q; de oīb' hz curā: nō tm̄ tāta est ei de hoc: quātā de illo. Sike ē demōstratis duob' pānis bonis. alio tm̄ meliore altero. pōt dici. q; sicut iste pān' est bon' sīl' iste. nō tm̄ tm̄ est bon' iste: quātū est ille. Dicim' ergo exponē do q; nō sequit eque cōseruat quātū est de se: ergo eque diligit. q; diligere vltra hmōi cōseruare addit ꝛ cōnotat bonū quod est in creatura. ꝛ iō sm̄ q; pl' vel min' pticipat de bono: sm̄ hoc pl' vel min' diligit. ¶ Ad hoc q̄ obijcit. si eque nouit oīa ergo eque diligit oīa. Dicēdū q; duplex est cognitio dei vel noticia. est enī noticia simplex ꝛ est noticia bñplaciti. Noticia simplex dicitur p modū intellectꝰ speculatiui. ꝛ de hac verū est q; eque nouit omnia q; nouit ea put in ipo relucēt. ꝛ de hoc nō est verū q̄ quātū quis nouit q̄ tantū diligit. Secūda autem cognitio est de neplaciti. ꝛ hec est per modū intellectus practici. ꝛ de hac q̄ est cōiūcta cū actu bñplaciti: intelligit illud quātū cognoscit quis tantū diligit. sed de hoc nō est verū q̄ de' eque nouit oīa sicut nō eque diligit oīa imo meliora magis nouit i. magis approbat: min' bona min' ꝛ intelligatur istud maius et minus non ad principale signatuꝫ in comparatione. q; ex alia pte est equalitas: sed in comparatione ad cōnotatū. et hoc modo dicit de' nescire mala sm̄ q̄ dicturus est in iudicio quibusdam nescio vos Matth. xxv.

Sol. ad scōz

Membrum quartum

Et sol. ad pri mum obiect.

Onsequenter q̄rit q̄d sit dictū deū diligere creaturā. videt ei q̄ nō sit aliud dicere q̄ deū diligere seipsum. Et loq̄mur de dilectiōe sm̄ q̄ pcessit oēm effectū ex q̄ dicim' q̄ de' dilexit ab eterno creaturas: loquamur ergo p illo statu añ mūdi creationē de' diligit creaturā. q; stat q̄ null' dei effect' est. vñ nihil est nisi ipe de'. ergo vt videt nihil est diligibile nisi ipse. ergo p illa duratiōe añ creationē rerū nō videt aliud dicere deū diligere creaturā q̄ deū amātē ee talē quale ē id q̄ amat. ergo si de' diligeret creaturā in ee ppio: necesse ee illū trāsformari in creaturā vel in similitudinē creature. q̄ cū sit ipossibile nō diligit creaturā nisi sm̄ q̄ est i semetipo. ¶ Itē si aliud ꝓnotat q̄rit q̄d sit illō. ¶ Solutio. dicim' q̄ ab eterno de' diligebat creaturā sicut ab eterno cognoscebat añ q̄ fieret. ex illō ecclīastici. xxiij. dño deo añ q̄ crearent oīa sunt cognita ꝛ sicut i deo ē rō exēplaris oīm ꝛ hec erat quasi rō cognitiōis eius: ita in ipo erat rō causalis oīm. ꝛ hec erat quasi rō dilectiōis ei' Cū ergo ōr de' diligebat creaturā ab eterno vltro hoc q̄ est deū diligere se cōnotatur creaturas esse in deo p'rōnē cause. vñ hoc q̄ ē deū diligere creaturā pōt sic itelligi. i. deū diligere creaturā i seipo: ꝛ sic fuit ab eterno vel deū se diligere in creatura vel etiā creaturā in seipa: ꝛ hec dilectio est in tpe vel cū tpe. Nota tm̄ q; aliter est de cognitiōe dei. ꝛ de dilectiōe dei ab eterno q; ipe nouit ab eterno tam bona q̄ mala simplici noticia sed dilexit tantum bona. q; tantum bonorum ipse est causa p hoc ptz solutio ad pmū obiectū. ¶ Ad scōm dicim' q; illa autoritas hugonis. ea ē vis amoris: p prie intelligit vbi amās est min' nobile amato vel simplr̄ vel sm̄ quid sicut est in hoīb'. Aliqs ei hō amās aliud q̄ uis sit min' nobile simplr̄ sicut ē nūm' vel aliq̄d tale. tm̄ i eo q; illud affectat. ꝛ circa illud afficit: supponit seipm̄ amato: ꝛ sic quodāmō transformat in illud. Sic aūt non est in deo: vñ nō oportet q; trāsformet in amatū: vel aliter pōt dici: q; ꝥbū hugonis intelligit de dilectiōe q̄ ē affectio: nō de illa q̄ est volūtas boni. qualis est dilectio dei. amor enī q̄ est affectio trāsformat quodāmodo amantē in amatū. ¶ Ad illō quo q̄rit q; ꝓnotato ia patet responsio. quia cōnotatū est causalitas in deo respectu creature.

Quid sit dictum deū diligere creatu tas.

Obiectio.

Secunda.

Responsio.

Ad q̄stione:

Questio. xxxij. de dilectione dei speciali respectu rationalis creature.

Onsequēter queitur de dilectione eius que spālis est respectu rationalis creature. Et circa hoc querunt quattuor. Prio vtrū de' plus diligat ag̃elos q̄ homines vel ecōuerso. Secundo vtrū inter homines plus diligat pñs q̄ nūc iustus est q̄ predestinatus qui nūc peccator est. Tertio vtrū inter pdestinatos plus diligat eū qui nunq̄ cecidit. s. iustū aut eū q; cecidit ꝛ surrexit. Quarto vtrū necesse sit de ꝛgruo q; deus plus diligat diligentem se vel non.

Membrum primum.

Utruꝫ deus plus diligat ag̃elos q̄ homines vl ecōuerso.

Arca primum vtrū de' diligat plus angelos q̄ homines vel econuerso ꝓcedit sic. ꝛ q; plus diligat angelū probat sic. dilectio est p q̄uenientiā amati cū amante. sed plus cōuenit ꝛ minus distat ag̃elus a deo q̄ homo: ergo deus eum magis diligit. si enim dilectio est p convenientiā: ergo maior dilectio p maiorem convenientiā. ¶ Item dilectio dicitur maior vt minor propter maiorem effectum vel minorem q; quātum in se est nō intenditur nec remittitur. ergo vbi est maior effectus eius et maior dilectio. sed maiorem effectum confert vel contulit angelo q̄ homini quia angelo contulit gratiaꝫ. qua habita statim mouebatur in ipsum ꝛ confirmabatur. non sic homīn: ergo plus angelos diligit. ¶ Contra. humana natura vnibilis fuit diuine. ꝛ hoc q; dico vnibile non dicit tantum possibilitatem obedientie. quia hanc possibilitatem habebat asinus ꝛ sic esset vnibilis quod falsum est: dicat ergo possibilitatem congruitatis vel congruentie. hec autem possibilitas precedit actum vniendi sicut patet quia anteq̄ vniretur: dici poterat humana natura vnibilis est. cepit ergo hec potentia esse cum humana natura et collata ei et non nature angelice. actus enim hui' potentie idest vnio ipsa: fuit beneficium summum creature collatuꝫ. ergo maior est effectus dilectionis collatus homīn q̄ angelo. ergo per hanc viam patet q; magis diligitur a deo homo q̄ angelus. Solutio, dicendum q; natura humana potest dupliciter considerari. vno modo in sua specialitate prout non descendit ad individuum. Alio modo p ut descendit ad individuuꝫ. ꝛ proprie ad individuū quod est rps siue quod est natura rpi vel in rpo. Cū ergo dicitur q; potentia congruitatis ad vnienduꝫ collata est humane nature. si loquamur de natura humana prout non descendit ad individuum nature christi: sic dicimus q; illa potentia

Ju cōtrariū

Responsio. Natura humana considerat.

tentia congruitatis addit aliquid vltra naturaꝫ humanam. ꝛ in hac consideratione concedimus q̄ nobiliꝰ ē ꝛ magis dilecta a deo. quia sic nō tāgo naturam puram sed cuꝫ conditionibus individui quod scilicet individuum nobilius est omni individuo angelice nature. Item notanda est alia distinctio quia angelica natura ꝛ humana possunt considerari dupliciter. primo modo in statu creationis. ꝛ sic nobiliꝰ est angelica natura ꝛ predicta potentia cōgruitatis non addit vltra naturaꝫ humanam vt dictum est. Secundo modo in statu recreationis ꝛ sic ꝑ̄ꝰ angelica natura receperit statim confirmationem suam sicut obijcit: tamen humana natura in quodam sui individuo superexcellit scilicet rpo. q; oīno simul habuit naturam ꝛ gratiam confirmationis. Angeli vero non. sed primo naturam: deinde gratiam. huiusmodi autem excellentia que est propter rpm̄ nō fuit in statu creationis sed recreatiōis.

Alia distinctio

Membrum secundum.

Utrum deus plus diligat inter hoies prescituꝫ qui nūc iust' est q̄ pdestinatuꝫ qui nunc peccator est.

Onsequenter queritur vtrum inter homines plus diligat deus prescituꝫ qui est in presenti iustitia. q̄ predestinatum nūc existentem peccatorem. Et videtur q; plus diligat predestinatum. predestinatio enim est preparatio gratie finalis. sed nullum dictum nullaq; gratia in presenti est comparabilis finali in bonitate: multo aūt magis nec glorie. Cum ergo deus magis bonum simpliciter magis diligat. magis diligit predestinatum q̄ prescitum. non enim de' decipitur vt credat minus bonum maius esse: vel mai' minus. sicut homo aliquando credit q̄uis sanctus sit. ꝛ ideo magis bonum minus diligit. ¶ Contra. in prescito nunc iusto est tam bonum nature q̄ bonum gratie. quorum vtruꝫ deus diligit. ꝛ nihil est in ipso quod odit: quia deus nihil odit nisi peccatū. In predestinato autem peccatore est tantum bonū nature quod reuera deus diligit. sed non est bonuꝫ gratie quod diligit vt nunc in eo existens. predestinatio enim non ponit bonum in actu circa predestinatum. Est autem peccatum quod odit in eo: ergo minus debet diligere hunc predestinatum. ¶ Solutio. vterq; diligitur a deo. differenter tamen: quia predestinat' simpl'r magis diligitur: prescit' autē vt nunc magis diligit. predestinatio enim respicit tempus simpl'r non tempus vt nūc vnde bonū predestinati non est bonum non vt nūc: sed simpl'r: ꝛ iō sm̄ pliciter a deo diligibile. bonū aūt q̄ est in p̄scito est bonum vt nunc non simpliciter illo modo quo bonum predestinationis est bonum vt nunc. vnde hec differentia maioris dilectionis ꝛ minoris est ex pte dilecti non ex parte diligentis ꝛ sm̄ hanc diuersitatem procedunt rationes contrarie.

In cōtrariū.

Responsio.

Membrum tertium.

Utrū inter p̄ destinatos plus diligat eū q; nūq̄ cecidit q̄ q; cecidit ꝛ surrexit

Onsequenter queritur vtrum inter pdestinatos plus diligat illum qui nunq̄ cecidit: an penitentem post casum alijs paribus: videtur q; plus diligat iustum qui nunq̄ peccauit: quia quod diuturnius est: magis est eligendum: ergo magis diligibile. Sed bonū gratie diuturnius est in iusto isto q̄ in penitente illo quia hic semper perseuerauerit: ille autem aliquādo cecidit. ergo ꝛc. ¶ Contra. Luce. xv. Maius est gaudium super vno peccatore penitentiam agente ꝛc. iustos vocat illos qui semper steterunt. ꝛ loquitur de gaudio ecclesie triumphantis quod omnino est conforme gaudio dei. ergo ꝛ plus deus gaudet ꝛc. ¶ Solu. dicimus q; omnibus alijs paribus de' plus diligit eum qui semper stetit sicut obijcitur. Sed plerunq; contingit. q; peccatores conuersi plus feruent in bono q̄ qui steterunt semper. et sic iam non sunt pares in ceteris. ideo dicitur illud Luc. xv. et hoc plane dicit in glosa Bede. ꝛ ponit exemplum dicens. dux in prelio eum militem plus diligit: qui post fugam conuersus hostem fortiter premit q̄ qui nunq̄ fugit nec vnq̄ fortiter egit. Aliud exemplum est de igne: quia si apponitur in illō aqua ꝛ ipse eam superat. magis post feruet q̄ prius. vnde quo ad hoc melior est iste penitens q̄ ille iustus. ꝛ magis a deo diligitur. sed si pares essent in hoc ꝛ in alijs: preter q̄ in hoc q; ille est penitens ille iustus. dicimus q; preponitur iustus penitenti simpliciter. ergo status iusti potior est q̄ status penitentis. sed descendendo ad personas contingit eē sic econuerso. vnde Beda in eius glosa. sunt iusti de quibus tantum est gaudium vt eis nullus penitens preponi possit. qui ꝛ si non sint filij conscy malorum: tamen bona respiciunt ꝛ in omnibus se humiliant.

Membrum quartum.

Utruꝫ necesse sit de congruo q; deus plus diligat diligētē se vl non.

Onsequenter queritur. vtrum necesse sit de cōgruo q; de' plus diligat plus diligētem eum. Et videtur q; sic. quia prouerb. viij. ego diligentes me diligo. sed si simpliciter ad simpliciter: ꝛ magis ad magis. ergo videtur q; magis diligētes magis diligat. ¶ Preterea hoc esset culpandum in homine q̄ magis diligentes se minus diligeret ꝛ econuerso. ergo hoc nō est in deo in quo non est aliquid culpabile vel reprehensibile. ¶ Contra. in euangelio Johan. sepe dicitur q; diligebat eum ihesus in quo innuitur q; ille magis diligebat eum q̄ alios. ꝛ ita magis q̄ petrum. ꝛ hoc plane dicit Augusti. super illud Joban. xxj. hic ē discipulus ille quem diligebat ihesus. glo. tacito nomine hoc signo discernitur Johannes a ceteris. non q; solum eum: sed ꝛ plus ceteris diligebat eum. Cum igitur petrus plus diligebat illum scilicet christuꝫ q̄ Johannes sicut dicit glosa super illud. Symon Johannes diligis me plus his ꝛc. glo. Augusti. q̄ scit interrogat. ergo christus plus diligebat minus diligentem se et econuerso. ¶ Sed contra hoc videtur. q; Johannes plus diligebat christum q̄ petrus vel alij. sicut enim dicit Augusti. in libro de trinitate. sm̄ rationem noticie: est ratio dilectionis. sed Johannes plus cognoscebat q̄ alij. quia de ipso dominici pectoris fonte potauit. ergo ꝛ plus dilexit. et ita restat quod prius. scilicet q; plus diligentem se magis diligit deus. ¶ Solu. sm̄ lras reuera diligebat petrū, sz pl' diligebat Johā. q; plura signa dilectōis ei oīdit. ꝛ maiorē familiaritatē ei exhibuit

Obiectio.

Responsio.

et hoc videtur plane dicere aug. super finem Johānis in magna glo. post verbum supradictum dicēs. huius maioris dilectiōis iudiciū ē. q̄ sol⁹ supra pect⁹ ihesu recubuit. porro petrus plus alijs dilexit. Unde hoc sciens interrogabat dicens. diligis me plus his? Aliter pōt dici ⁊ subtilius sic. dilectio pōt dici maior vel minor simpliciter: vel q̄tū ad eius effectus. Est aūt multiplex effect⁹ dilectiōis dei. q̄ eius effect⁹ sunt quedā donata in p̄senti excellētia p̄ que cōtingit mereri. vt est excellētia cognitiōis ⁊ hmōi de quib⁹. j. Cozin. xij. divisiones gratiarū sunt. Est autem aliū donū in p̄senti excellētissimū in suo genere. scz caritas. de quo. j. Cozin. xij. adhuc excellētiorem viā ꝛc. Est aūt effect⁹ dilectionis dei in futuro scz vita eterna. q̄ maximū donū est. p caritatē aūt que est maximū donū in p̄senti essentialiter meremur vitā eternā q̄ maximū est donū simpl'r. ¶Possumus ergo loqui de dilectione dei dupl'r. vel ſm q̄ respicit effectū vite eterne ⁊ charitatis per quā ē meritū illi⁹ vite: ⁊ sic verū est q̄ xp̄s plus dilexit petrū q̄ iohannē: q̄ ad maiꝰ. q̄ maiorē caritatē ꝓtulit ei⁹ maiorē gloriā p̄parauit. ⁊ sic dr illō puerb. viij. ego diligētes me diligo. Aut possum⁹ loqui de dilectiōe dei ſm q̄ respicit dona hmōi excellētia in p̄senti: vt cognitionē ⁊ hmōi. ⁊ sic plus dilexit iohānē: q̄ hec dona ei ꝓtulit in maiori excellētia q̄ petro vl alijs vt obiicit. ¶Ad illō q̄ obiicit: q̄ simpl'r plus diligebat iohānē: q̄ plus cognouit. dicendū vt supra. q̄ duplex est cognitio. vna speculativa ⁊ quo ad hanc fuit iohānes excellens respectu petri ⁊ alioꝝ: sed de hac nō intelligit illō quāto plus diligit plus cognouit. Est alia cognitio practica. ⁊ hec duplex. q̄dam ante actū: ⁊ de hac adhuc nō intelligit illud. quedā connuncta cum ipso actu: ⁊ de hac intelligit. ſz q̄tū ad hanc nō excellebat Johannes petrum sed potius conuersio.

Effectus dilectionis.

Dilectio dei

Ad obiect.

Questio.xxxiij.de libro vite.

Post questionem de

predestinatione electiōe dilectione duo inquirēdū est. de libro vite in quo scribūtur predestinati electi ⁊ dilecti ab eterno. Maz sicut dilectio est oīm futurorū bonorū p̄destinatio saluādorū. ⁊ electio coīdē in q̄tū separant a malis: ita liber vite est ipsoꝝ remunerādoꝝ. Queritur ergo in hunc modū. ¶Prio q̄d sit liber vite. Secūdo q̄d dicatur liber vite. Tertio quorum sit liber vite. Quarto quomodo se habeat liber vite.

Membrum primum.

Quid sit liber vite.

Primo videndum est q̄d sit liber vite. ⁊ de

hoc q̄runt duo. ¶Prio vtrū liber vite sit q̄d creatū vel increatū. Scōo suppositō q̄ increatū. vtrū vna p̄sona vel omnes.

Articulus primus.

Utrum liber vite sit quid creatū vel increatum.

Arca primus sic obiicitur eccl̄iastici. xxiij.

hec omnia liber vite. glo hic est liber vite: nouū. s. ⁊ verus testamētū in quo est agnitio veritatis. sed p̄stat q̄ liber nouī ⁊ veteris testamenti est q̄d creatū: ergo liber vite est q̄d creatum. ¶Si dicat q̄ liber vite dicit dupliciter. s. dei filius: ⁊ scriptura veritatis ⁊ nouī testamēti. liber enim vite dicitur in quo est cognitio vite: ⁊ sic filius dei dicitur liber vite. liber etiam vite dicit quod est ordinans vel instruens ad vitam: ⁊ sic dicitur liber vite nouum ⁊ vetus testamentum. Contra. videtur q̄ xp̄s etiam ſm humanā naturā ⁊ nō tm̄ ſm diuinam dicatur liber vite. apoc. xxj. Alius liber aptus est qui est vite. i. xp̄s. qui tunc apparebit patēs ombus. sed hoc erit ſm humanitatem. non enim tūc malividebunt diuinitatem: ergo xp̄s ſm humanitatem est liber vite. ergo liber vite est quid creatum ⁊ non solum quid increatum. ¶Item liber vite dicitur in quo est scriptura. ergo ibi est intentio cause materialis. q̄uis aūt tres cause possint inueniri in deo. ratio efficientis: ⁊ formalis exemplaris: ⁊ finalis: nunq̄ tamen in eo cadit ratio cause materialis Si ergo in libro est intentio siue ratio cause materialis: nō poterit liber vite dici ꝓprie quid creatū ¶Cōtra supra illud psalmiste, Deleantur de libro viuentium. glo. liber iste est noticia dei qua predestinauit ad vitam quos prescivit conformes fieri imaginis filij sui. sed noticia dei est increata: ergo liber vite est quid increatum. ¶Ad hoc dicendum q̄ liber vite dicitur tripliciter. vno modo liber vite dicitur exemplar vite. Alio modo dicitur liber vite exemplum vite. Tertio modo dicitur liber vite signum vel signatio vite. ¶Primo modo dicitur, noticia dei liber vite. sicut dicit glo. super illud ps. Deleantur de libro viuentium. Secundo modo dicitur filius dei ſm humanitatem liber, vite. q̄ fuit exemplum expressissimum ad exemplar diuinum. vn de ps. In libro tuo omnes scribentur. loquntur filij ad patrem. glos. iam me qui dedi formam iusticie hominibus scribantur. i. desit instruantur omnes non modo perfecti sed et imperfecti. Tertio modo dicitur liber vite sacra scriptura. sicut dicit glo. ecclesiastica. xxiij. hec omnia est liber vite liber ille est sermo no. ⁊ ve. testa. dicendum ergo q̄ liber vite ſz q̄ dicitur primo est increatum: ꝓout vero secūdo et tertio est quid creatum. ¶Ad illud ergo quod obiicitur. q̄m intentione libri est intentio cause materialis que nullo modo cadit in deo. dicendum q̄ liber vite non dicitur ſm intentionem cause materialis. immo ſm rationem cause exemplaris. Non enim transfertur ratio libri, q̄tum ad hoc q̄ in eo sit aliquid: sed q̄tum ad hoc, q̄ in eo est aliquid. sicut libri exemplares iuxta quos fiunt alij libri.

Objicitur.

Responsio. Liber vite tripliciter.

Psalmus. cxxxviij.

Ad objectus.

Articulus secundus

Utrum vna p̄sona vel omnes si liber vite.

Secundo queritur cum liber vite sit vno

modo quid increatus: vtrum vna persona sit tantum liber vite an plures. Et videtur q̄ solus filius sit liber vite. p̄s. In capite libri scriptum est de me. glo. scriptū est de me. i. prefinitum in capite libri. i. apd patrē q̄ est caput meū. Sed cum dr caput christi dicatur notio patris ſm quam est principium filij. Ex hoc igitur videtur: q̄ solus filius sit liber vite in trinitate. ¶Itez liber dicitur in habitudine eius quod est esse ab alio. quia omnis liber ab alio est scriptus. sed nihil quod sit ab alio, in q̄tum tale potest conuenire patri: ergo pater nullo modo potest liber dici. ¶Itē liber in q̄tum huiusmodi dicit noticiam expressaz ab alio. per hoc quod est nota expresso non potest conuenire spiritui sancto: quia spiritus sanctus nō est imago vel similitudo expressa patris: ergo soluz conuenit filio q̄ sit liber. cum solus sit nota expressa ab alio. ¶Contra. cum dicitur liber vite dicitur quid diuinū et effectus in creatura. ⁊ effect⁹ i creatura communis est toti trinitati qz induisa sunt opera trinitatis: ergo toti trinitati conuenit q̄ sit liber. ¶Item liber vite nihil aliud est quam visio

Suppositō q̄ sit q̄d increatum. Utrū vna p̄sona vel omnes si liber vite.

Contra.

visio iudicis sicut dicit greg. ſz tota trinitas facit videre iudicē: ergo tota trinitas est liber vite. ¶Item Apoc. xx. Alius liber aptus est q̄ est vite. q̄ exponēs augu. xx. de ciuꝫ dei. ca. xiij. dicēs liber ille q̄dam vis est intelligēda diuina. qua fiet vt cuiq̄ opa sua vel bona vel mala in memoriā reuocētur. q̄ numeruz libri nomē accepit. in ea quippe quodā modo legitur q̄ ea faciēte recolit. Sed vis diuina q̄uenit toti trinitati: ergo esse liber q̄uenit toti trinitati. ¶Itē. xx. de ciui. dei. ca. xv. p̄scia dei q̄ falli non pōt tota trinitas est. ergo tota trinitas liber vite est. ¶Si dicatur q̄ ſm rem tota trinitas dr liber vite: sed filij p appropriationē. Cōtra. videt q̄ spūsctō potius debeat appropriari. q̄ liber iste dr liber vite. vita aūt pertinet ad bonitatē. bonitas aūt spūsctō appropriat q̄ spūs est q̄ viuificat Joh. vj. ergo liber vite debet appropriari spūsancto. ¶Silr vr q̄ debeat appropriari p̄ri. ppriū em̄ libri est ꝓtinere scripturam ad memoriā. ſz memoria appropriat patri: ergo ei debz liber appropriari. ¶Rn. liber pōt duob⁹ modis cōsiderari. ⁊ ei⁹ intētio duob⁹ modis ad diuina transferri q̄tū ad scriptionē: ⁊ q̄tū ad electionē Si considerat q̄tū ad scriptionē. dr liber vite noticia expressa. ab alio. si vo⁹ siderat q̄tū ad lectionē dr sic liber vite noticia expssa ad aliū. ¶Prio mō q̄uenit filio q̄ sit liber vite. q̄. filij est noticia expssa ab alio q̄ est imago patris ⁊ similitudo expssa. ⁊ hoc mō loqtur illa gl. sup illud ps. In capite libri. q̄enit ergo hoc mō soli filio q̄ sit liber vite. Alio mō dr liber noticia expressa ad aliū. hoc mō tota trinitas dr liber vite: q̄ notat respectū ad creaturā ⁊ p hoc ptz rñsio ad obiecta. ¶Ad illō tñ q̄ obiicit de appropriatione. dicendū q̄ spūsctus dr donū vite. q̄ ergo liber vite dicit potius noticiā q̄ donū vite: potius dz appropriari liber vite filio q̄ spūsctō. ¶Ad illō quo obiicitur q̄ dz appropriari pri rōne memorie. dicenduz q̄ dupler est memoria: est enī memoria nō facta q̄ est principiū noticie. ꝑma. s. similitudo veritatis impssa in aīa. ex qua generat noticia. ⁊ nō est ab alio aliquo q̄ sit in aīa eo mō essendi quo dr q̄ noticia est a memoria: ⁊ amor siue volūtas a noticia siue memoria. Alio mō dr memoria facta q̄ sequit ad noticiā. ¶Memoria ergo ꝑmo mō dicta appropriat pri: nō scōo mō. liber aūt vite dr ad similitudinē illius memorie q̄ fit ex noticia. ⁊ ideo non q̄enit pri q̄ ei appropriet liber rōne memorie. q̄ illa memoria ad cuius similitudinē dicit liber: nō appropriatur illi.

Objicitur.

Secundum.

Responsio.

Ad id q̄ obiicitur.

Ad secūdum

Membrum secundum.

Quid dicat liber vite.

Deinde q̄rit q̄d dicat liber vite. ⁊ ista est q̄-

stio de intētione nois libri. ſm q̄ dr liber vite in deo. Circa hoc sic obiicit. oēs trāsferētes ſm aliquā similitudinē trāsferunt. liber aūt materialis dicit a scriptura. scriptura aūt fit tripl'r in cera. in libro. in speculo. ⁊ dicatur large scriptura q̄ ſm̄ suetū modū loquēdi nō dicim⁹ q̄ scribat in speculo sed luceat ita loqui. Querit ergo ad cui⁹ similitudinē dicatur aliq̄d scribi in speculo vite siue in deo. nō enī videtur posse trāsferri p similitudinē q̄ est cera: qz illa est ſm diuisionē ptū. i deo autem non cadit ratio partis et totius. Similiter nec videtur fieri per similitudines scripture que fit in libro quia illa est per receptionem et compositionem. nichil autem deo potest addi nec aliquid de nouo potest recipere. Item nec secundum similitudinem illius scripture siue representatiōis que fit in speculo. q̄ dō quandoq̄ apparet in speculo post ea disparet. non autem sic est in deo: q̄ apud deum non est transmutatio. ¶Preterea de illo est de quo magis videtur. scilicet q̄ legatur i libro vite sicut in speculo: ostenditur q̄ non potest esse. q̄uis enim vestigium creatoris reluceat in creatura. q̄ creator imprimit aliquid q̄ ipsum representat nō tamē pōt dici ecōuerso q̄ scz a creatura aliquid reluceat i creatorem. nullam enim actiuam potest habere creatura in creatorem: nec aliquam facere impressionē In speculo vo relucet ydolū obiecti ex oppositione obiecti. nō ergo dr liber vite ꝓout est in deo ad similitudinē speculi. ¶Itē mēs diuina est exēplar i quo sunt rōnes oīm creaturaruz. ille aūt rationes sunt eterne sed q̄ scribitur de nouo aduenit vel imprimitur. immo omnia in eo relucent ab eterno: ergo intentio scripture seu libri repugnat deo ¶Itē q̄rit quare liber iste dicitur liber vite. cuz enim liber iste ptineat ad sapiētiā potius debet dici liber sapiētie q̄ liber vite. ¶Item nos dicimur in deo viuere tripliciter. scz. vita glie Joh. xvij. hec est vita eterna vt cognoscant te solū deū ⁊ q̄uē misisti iesuz xp̄z. Itē cōmuniter: vita nature. Actuū. xvij. In ipso viuimus mouemur ⁊ sumus. Item tertio mō omunissime. scz vita exēplari siue causali. Joh. ꝑmo. q̄ factū est in ipso vita erat. q̄rit ſm quā rationē siu intētionem vite dicitur liber vite. ¶Itē querit vtrū iste liber possit dici liber mortis sicut dicit liber vite. ⁊ videtur q̄ sic. q̄ liber vite est p̄scia dei. sed p̄sciētia eā est respectu mortis sicut respectu vite: ergo liber ille potest dici liber mortis sicut dicit liber vite. ¶Itez liber iste lucidissime monstrat vitā. ergo simul ex opposito mōstrat mortē: ſz q̄ mōstrat vitaz dicit liber vite: ergo q̄ mōstrat mortem dicit liber mortis. ¶Itē cōtrariox eadē est ars ⁊ disciplina. vñ codez modo ognoscit sanum ⁊ egrū rectū ⁊ obliquū. vnde etiā rectū est index sui ⁊ obliq̄. ergo silr eodē modo cognoscit mors ⁊ vita. Sz dicit liber: eo q̄ in eo legitur ⁊ cognoscit. ⁊ dicit liber vite: q̄ in eo cognoscitur vita. ergo simliter dicetur liber mortis: cū in eo mors cognoscatur. ¶Si dicat q̄ liber vite dicitur et non mortis. q̄ causa est vite ⁊ nō mortis. liber autem non solum importat noticiā sed cū noticia sonat in causam. Contra. Ro. ix. sup illud vt ostenderet diuitias glorie sue. glo. de iusticia iudicat deus: non de p̄scientia. quia iusticia nō p̄sciētia causa est quare aliquis apud deū dignus sit vita. ergo p̄scientia non dicit causam. sed liber vite est p̄sciētia dei ergo liber vite nō dicit causam. ergo eque potest dici q̄ sit liber mortis sicut vite. nec remanet ꝓpter rationem cause. ¶Responsio ad primum quod queritur ſm quā rationē transferatur ad diuina Dicēdū q̄ liber in diuinis dicitur ⁊ ratione scripture. ⁊ ratione lectionis. Ratione scripture non que fit ꝓpaliter sed que stat eternaliter. Nec dicitur hoc penes similitudinem exteriorem alicuius scripture exteriozis: sed penes similitudinem scripture interioris scilicet speculi siue imaginis. hoc est penes imaginem in anima. vt dicatur vna potentia in anima in qua primo est similitudo dei indita. scilicet memoria. et ex ipsa generatur intelligentia: ⁊ ex istis duobus procedit amor. vnde non dicitur liber in deo ſz similitudinem scripture que fit in cera vel in pergameno. sed ad similitudinem illiam que fit in speculo. filius enī dei speculū dr. Sap. vij. Cādor est enim lucis eterne ⁊ speculū sine macula. Et dr speculum non ad similitudinē speculi exterioris ſz interioris. s. imaginis q̄ est in aīa. hoc mō vt intelligat pater primus fons formarū in sua essentia. Ista eadē pōt cōsiderari vt est in filio habente istas formas a pre et vt a patre resultat in filio. Et ſm hoc pōt filius dici speculum. non qz aliq̄d resultet i eo a creatura: ſz qz

Quare dicit liber vite et non liber sapientie.

Utrum iste liber possit dici liber mortis.

Responsio. Liber in diuinis.

resultant in eo rōnes eterne a patre. et ita ptz quō liber dicat ratiōe ſcripture q̄ eſt in ſpeculo: ¶ Itez dr liber ratiōe lectōris q̄ eſt in libro. qz ibi legunt ꝛ repſentant oēs forme ſiue rōnes viuētes et eterne Et notādū q̄ dei notitia dr pluribꝰ modis. dr enī ſcia et pſcia. et ſapiētia. dicit etiā prudētia diſpoſitio: et etiā idē eſt qđ ſubeſt diuina eſſentia vt notitia. Sz ſcia dicit diuinā notitiā abſolute: vt eſt preſentiū ꝛ abſentū bonorū ꝛ malorū. Pſcia vero rōne ꝓpoſitionis pre. dicit notitiā futurorū tm̄. Sapiētia vero dicit notitiā bonorū tm̄. qz deꝰ nō ſapit. nō approbat mala. ſuū autē ſapere ē ſuū approbare. Diſpoſitio autē dicit notitiā vt eſt ars faciēdorū ¶ Prouidētia vt eſt gubernādorū eorū que facta ſunt rationaliū ꝛ irrationaliū generaliter omnium Predeſtinatio vero dicit notitiā rōnis tm̄: ordinādorū ad grām in preſenti ꝛ gloriā in futuro. Liber vite dicit notitiā remunerādorū in gloria. ꝛ differt a predeſtinatiōe. qz pdeſtinatio eſt pſcietia bñficiorum dei: liber vite meritorū vite eterne. vñ liber vite eterne ꝓprie reſpicit qđ eſt in nobis vt merita nā: pdeſtinatio reſpicit magis qđ eſt in deo. vñ philip. iiij. quorū noīa ſunt in celis glo. id eſt merita. et p hoc ptz ſolutio ad ea q̄ opponunt quare ꝛ quō dr liber: ꝛ ſm quā rōnē vite dicat vita. qz vita accipit ibi pro vita glorie ad quā ordinant ſcripta i hoc libro ſicut poſtea videbit. ¶ Ad illud quo obijcit quare non dicit liber ſapiētie ſed liber vite: dicendū q̄ liber vite dicit. qz in eo ſcripta ſunt meritа vite eterne. qz ergo nō ſolū dicit notitiā iz reſpectū etiā advitā: ideo nō dicit liber ſapiētie ſed liber vite ¶ Ad illud quo queritur vtrū debeat dici liber mortis. dicendus q̄ nō. qz in illo libro nō eſt ſcripta mors. nec legit ibi aliquid niſi vita. qz liber vite dicit in q̄ntum exemplar ſm q̄ dicit in ps: In capite libri ſcriptū eſt de me. ꝛ in deo patre qui eſt caput xpi qui fuit forma iuſticie hominibus. qz ergo liber iſte non eſt exemplar niſi vite. non debet dici liber mortis ſed vite ¶ Et ſi obijciatur ex eo q̄ dicit apoc. xx. Alius liber apertus eſt qui eſt vite ꝛc. Gloſa liber iſte eſt preſcientia. qz tunc ſcient mali ſe nō eſſe pdeſtinatos ad vitā. ergo in illo libro legent mali q̄ nō ſunt predeſtinati. ergo legent ibi ſuā dānationē ſiue mortē Dicēdū q̄ ſicut luce cognoſcūtur tenebre non tm̄ ibi vident: ſic in libro vite cognoſcetur mors non tm̄ ibi videbitur. vel legēt qz nō cognoſcent ibi mors per eſſentiā ſed per priuationē. qz enim nō videbunt ſe ibi ſcriptos ad vitam: ſciant ſe preſcitos ad mortez et ita non poteſt dici per ſe nec ꝓprie liber mortis ſed vite. ¶ Ad illud quo obijcitur per illam glo ſam apoc. xx. Liber vite eſt preſcientia dei ꝛc. dicendum q̄ liber vite dicitur preſcientia ratione notitie vite et non mortis. vnde in illa argumentatione eſt falſa conſequentia. tamen concedi poteſt ſicut dictum eſt. q̄ in libro vite cognoſcuntur mali preſciti ad mortem: ſed hoc non eſt ꝓprie ꝛ per ſe ſed pee priuationem ſicut rectum eſt ratio cognoſcendi ſeipſum et obliquum. ¶ Similiter dicendū ad illud quod contrariorum eadem eſt diſciplina ꝛc. qđ ex libro vite intelligitur mors ex oppoſito non tamē ibi videtur. qz non eſt ibi ſcripta: ſed per priuationē intelligitur ſolum. et per hoc patet reſponſio ad ſequens obiectum.

Solu. ad i d quare nō dr

liber ſapiētie

Quare nō dr liber mortis.

Obiectio.

Reſponſio.

Ad obiectionem.

Ad id cōtrariorum

Membrum tertium.

Quorum eſt liber vite.

DEinde queritur quorum ſit liber vite Et circa hoc queruntur iſta. Primo vtrum liber vite ſit reſpectu dei et reſpectu creaturarum aut reſpectu creaturarū ſolū. Secundo ſi reſpectu creaturarū. vtrū reſpectu omniū vel rationabiliū ſolum. Tertio ſi reſpectu rationabiliū ſolum. vtrū reſpectu bonorū ꝛ malorū. Quarto ſi reſpectu bonorū tm̄. vtrū bonorū ꝛ tm̄ ſm electionem: aut etiā bonorū ſm preſentem iuſticiam.

Utrū liber vite ſit reſpectu dei ꝛ reſpectu creaturarū aut reſpectu creaturarū ſolū. Primum. Secundum. Contra. Reſponſio. Sol. ad primū Ad ſecundū

Articulus primus.

QUimo igit̄ q̄ritur vtrū liber vite dicat reſpectu dei. ꝛ videt q̄ ſic. qz liber vite ē notitia dei ſicut habet in glo. ſup illō ps. deleant de libro viuētiū iz notitia dei dr reſpectu. ſui. qz deus cognoſcit ſe. ergo liber iſte dicit reſpectu dei qz in eo legit ſe. ¶ Itē liber dr in q̄ntum repreſentat ſe. ſed deꝰ maxime repreſentat ſe ſibi. et prius repreſentat ſe q̄ alia q̄ ſunt in ipſo: ergo liber iſte dicit reſpectu dei. ¶ Cōtra. philip. iiij. ſup illud quoz noīa ſunt in libro vite. glo. ꝛ in predeſtinatiōe dei. ſed pdeſtinatio nō dr reſpectu dei ita q̄ pdeſtinetur: ergo nec liber vite dr reſpectu dī. ¶ Ihñ. liber vite dicit diuinā notitiā. nō tñ ſm quācūq; rationē: ſed dicit notitiā meritorū vite eterne. ſicut habet ex glo. philip. iiij. quorū noīa. i. merita ꝛ premia quia veritatē tenēt: ſunt ſcripta in libro vite. i. in pdeſtinatione dei qz ꝓ diuerſitate meritorū: diuerſas habebūt māſiones in eterna domo. Dr ergo deꝰ exmeritis nō habet vitā ſed ex ſeipſo nō pōt dici reſpectu eius liber vite. ſed ſi ex tēſo noīe diceret liber vite in quo legit vita. vt uō ſolū dicat vita ex meritis ſed vita q̄ deꝰ eſt: ſic pōt dici liber reſpectu dei: qz in eo legitur vita q̄ ipſe eſt. ¶ Ad illō ergo quo obijcit. q̄ liber vite eſt notitia dei dicendū q̄ liber vite nō dicitur notitia abſolute. ſed dr notitia reſpectu meritorum vite reſpectu dei. ¶ Ad illud qđ obijcit q̄ liber vite repreſentat ſe ꝛc. dicendū q̄ deꝰ repſentat ſe ſibi ꝛ ſibi marie notꝰ eſt. ꝛ ipſe eſt vita: non tñ ꝓpter hoc dr liber vite. qz liber vite eſt notitia meritorū vite. vnde potꝰ repſentat liber iſte meritа vite q̄ ipſum deum. Vñ aug. xx. de ci. dei. capi. xv. exponens illud apoc. qui non ſunt inuenti in libro vite miſſi ſunt in ſtagnum ignis ꝛ ſulphuris: dicit. non deum liber iſte cōmemorat ne obliuione fallat: ſed pdeſtinationem eorū ſignificat quibꝰ eterna dabit vita: neq; eīm eos nō nouit deꝰ. ꝛ in hoc libro legit vt ſciat: ſed potius eius preſcietia de illis q̄ fallū nō poteſt liber vite eſt in quo ſunt ſcripta: id eſt ante precognita.

Si reſpectu creaturarū Utrum reſpectu oīm vel rationabiliū ſolum.

Secundum

Contra.

Reſponſio. Et ſolu. ad.j.

Articulus ſecundus.

DEinde queritur vtrū liber iſte ſit oīm: aut ſolū rationabiliū. Ad qō ſic Job. j. qō factus eſt: in ipſo vita erat. qz ratiōes oīm vmentiū ſunt in ipſo ſicut eīm archa in mēte artificis viuit vita artificis. archa tñ in ope nō viuit: ita oīa viuunt in deo ꝛ ſunt vita in ipſo qz rationes oīm viuūt in ipſo. ꝛ poſſunt legi illa in ipſo. ergo poteſt dici liber vite reſpectu oīm. ¶ Item apoc. iij. ſuper illud qui vicerit non delebo eum de libro vite. glo. liber vite eſt pſcia dei in qua oīa ſunt conſtātia. ergo liber vite eſt reſpectu oīm: quia oīa conſtāt in ipſo. ¶ Contra. Augu. xx. de ciu. dei liber vite eſt pdeſtinatio eoz quibꝰ eterna dabit vita. ſed vita eterna non omnibus dabitur ſed ſolum electis hominibus: non ergo liber vite dicitur reſpectu omnium creaturarum ſed ſolum rationabilium. ¶ Reſpon. liber

liber vite non dicitur reſpectu cuiuſcunq; creature: ſed reſpectu rationabilium tantū. Et notandum q̄ quedam dicuntur viuere in ſe: quedam in alio: res enim inanimate non viuunt in ſe ſed ſolum in alio quia non habent principium vite in ſe ſed ſolum in deo. ſed cum dicuntur res viuere in deo. non dicuntur viuere in propria natura ſeu in ſuo genere: ſed in mente diuina: animata vero viuunt in ſe ſeu in proprio genere. ſed iſtorū quedā viuūt vita nō libera: quedā nō libera vita. vita nō libera viuūt vegetabilia. qz vegetabilia de neceſſitate ordinant ad quoſdam act. ſenſibilia etiā nō mouent ſm libertatē: iz ſm impetū. ꝛ ideo nec aia vegetabilis nec ſenſibilis habet vitā liberā: qz nō eſt dña ſui actꝰ. ꝛ ideo actus eiꝰ ſunt laudabiles ꝛ vituperabiles. ꝛ circa hos conſiſtit meritū vel demeritū. liber ergo vite nō dicitur reſpectu cuiuſcūq; vite: iz reſpectu vite q̄ ē meritoria pōt eſſe vite eterne. ꝛ p hoc ptz ſolutio ad primum. ¶ Ad ſcm dicendū. q̄ oīa q̄ ſunt in pſcietia dei ſunt in ipſa ꝓ ſtātia: ſicut dicit gl. apoc. iij. nec ꝓpter hoc ſequitur q̄ oīa ſunt in libro vite: qz iz idem ſint in eſſentia liber vite ꝛ pſcia: tñ nō q̄cūq; ſunt in preſcia ſunt in libro vite. qz pſcia eſt reſpectu futurorum: liber vite tm̄ reſpectu electorum ꝛ ideo non tenet argumentatio.

Ad ſecundū.

Si reſpectu rationabiliū Utrū reſpectum bonorū et malorum. Primum q̄ bonorū tm̄.

Articulus tertius.

QUertio q̄ritur vtrū liber vite ſit reſpectu bonorū ꝛ malorū. Et videtur q̄ nō dicatur reſpectu malorū. iz ſup illō. vt oñdret diuitias glie ſue. glo. de iuſticia iudicat deꝰ et nō de pſcia. qz iuſticia nō pſcietia ē cauſa q̄re aliquis ſit dignus vita apd deū. vñ moyſi dixit. xxxiij. exo. ſiqs peccauerit in me delebo eum de libro meo ꝛc. vt ſm iuſticiā iudicis videatur deleri cū peccat. Ex hac autoritate obijcitur ſic. Si iuſticia nō eſt pſcia: eſt cā q̄re aliqs ſit dignꝰ vita apd deū. ꝛ ois qui ſcriptꝰ eſt in libro in q̄ntū hmōi dignꝰ eſt vita: qz liber vite eſt notitia dignitatis vite: ergo ſolū boni et iuſti ſcripti ſunt i libro vite. ¶ Itē q̄ peccat deletur de libro illo. ſed q̄ deletur nō eſt ibi ſcriptꝰ. ergo nullus peccator eſt ibi ſcriptꝰ. glo. liber vite nō ē reſpectu malorū. ¶ Cōtra. ſuper illud Luc. x. Noīa veſtra ſcripta ſunt in celis. glo. ſi qs terreſtria ſiue celeſtia opa geſſerit. q̄ ꝑ q̄ litteris annotatꝰ: apd deī memoriam eternaliter eſt affixus. Sz nihil aliud eſt litteris annotari apd deī memoriā: q̄ ſcribi in libro vite. ergo q̄ facit terreſtria opa ſcriptꝰ eſt in libro vite. ſed q̄ facit terreſtria opa malꝰ eſt: ergo mali ſcripti ſunt in libro vite. ¶ Itē phili. iij. Quoz noīa ſunt in libro vite. liber vite eſt pdeſtinatio. iz pdeſtinatio eſt de bonis ꝛ malis. ¶ Itē apoc. iij. ſup illō. nō delebo eū de libro vite. glo. delet reprobos iz quicūq; delentur fuerūt ſcripti: ergo reprobi aliq̄n ſcripti ſunt in libro vite. ¶ Solutio dicendū. q̄ liber vite dr reſpectu bonorū illō cm̄ ſolū dr ſcriptū in libro vite qđ. hz notitiā ꝛ exēplar ꝛ deo. iz mali ꝛ q̄ntū mali nō hnt notitiā ꝛ exēplar ꝛ ō mali nō pñt dici ſcripti in libro vite. qz liber vite eſt pdeſtinatio ſicut dicit glo. Philip. iij. Sed quandoq; contingit q̄ aliqs pdeſtinatꝰ eſt malus vt patet de Magdalena in ſtatu peccati. ꝛ ita aliqui mali ſcripti ſunt ibi: ergo nō eſt vniuerſaliter verum q̄ liber vite ſit reſpectu bonorum tantum. ¶ Ad hoc dicendū q̄ maloz alij ſunt electi: alij reprobi. ꝛ aliter ē in his ꝛ in illis. qz malti q̄ ſunt reprobi. nullo modo ſunt ſcripti in libro vite. Mali vero electi ꝛ ſi quandoq; cadunt a iuſticia: adhuc tamen dicuntur ſcripti in libro vite. qz etiaz ille caſus ordinat eos ad vitā. ꝛ ſi nō cauſaliter: materialiter tamen ſiue occaſionaliter. vnde Ro. viij. omnia cooperantur in bonū his q̄ ſm ꝓpoſitū vocati ſunt ſancti. Glo. etiam caſus quia poſt peccata ſunt humiliores ꝛ etiaz feruentiores aliquando. vt patet in Magdalena. que etiam recedentib⁹ diſcipulis non recedebat. vnde ſuper illud. j. Eſdre. ij. q̄ bi ſunt prouncie filij. glo. nullus predeſtinatꝰ perire imperpetuum poteſt. ſi quando enim in babiloniem id eſt in confuſionem peccatorum abducūtur: diuina prouiſione ad pacem eccleſie reducuntur.

Opp̄ſitum. Argumentū

Predeſtinatio ē de bōis Vltimum.

Reſponſio.

Reſponſio.

Ad primum.

¶ Ad illud quo obijcitur de malo predeſtinato. q̄ ſm iuſticiam iudicis videtur deleri. dicendus q̄ eſt faciēda vis in hoc qđ dico videtur: videtur enim deleri ſed non deletur. vnde dicit gloſa ibidem ſic dicit dominus. Si peccauerit quis in me: delebo eum de libro meo vt ſecundum iuſticiam iudicis videatur deleri cum peccat. iuxta preſcientiam aūt nunq̄ ibi ſcriptus fuit. intellige de peccante finaliter. ꝛ ſequitur. econuerſo vero tunc aliquis videtur ſcribi qui ſm preſcientiam nunq̄ fuit: intelligere de preſcriptis. quin tamen ſm preſentem iuſticiam aliquando ſunt boni. vult ergo q̄ preſciti ſiue reprobi cum a preſenti iuſticia cadunt: videntur deleri de libro vite: cum tamen nunq̄ ibi fuerunt. Similiter cum ſunt in ſtatu preſentis iuſticie. videtur ibi ſcribi ꝛ tamen apud deī preſcientiam nunq̄ ibi fuerunt. ¶ Similiter dicendum de predeſtinatis quia ſemper ſcripti ſunt. ꝛ ſi aliquando cadant ꝛ ita deleri videantur: nunq̄ tamen ſimpliciter nec in veritate delentur. Eſt enim conſiderare meritum iſtius predeſtinati vt nunc. ſcilicet dum eſt in peccato mortali: vel meritum ſimpliciter vt eſt in predeſtinatione diuina: Si conſideratur meritum illius vt nunc ſm hoc non poteſt dici q̄ ſit ſcriptus in libro vite. ſed ſi conſideretur meritum iſtius ſimpliciter ſiue vt eſt in predeſtinatione diuina: ſic poteſt dici ſcriptus in libro vite. nec poteſt deleri quo ad meritū. ergo vt nunc videtur deleri: ſed tamen quo ad meritum ſimpliciter non deletur. ¶ Ad aliud dicendus. q̄ predeſtinatio eſt ſolum de bonis finaliter. quorum tamen aliqui poſſunt eſſe mali vt nunc ꝛ cadere a iuſticia preſenti: ſed tamen reſurgunt ꝛ finaliter erunt boni. ¶ Ad vltimum dicendum. q̄ non poſſunt dici ꝓprie q̄ reprobi ſcripti ſunt in libro vite. ꝛ ratio huius eſt. quia in libro vite non dicitur aliquid ſcribi niſi quod cum effectu ordinat ad vitā: et ideo predeſtinati dicuntur ſcripti in libro vite. qz tota eorum vita ordinat ad vitam: etiam peccata vt dicitur Ro. viij. ordinat. dico non vt cauſa: ſed vt occaſio vel materia. Eodem modo in reprobis tota vita eorum ordinat ad penam. Quod enim creatus eſt poſſibilis ad ſalutem. et q̄ habuit gratiam: totum cedit eis ad penam ꝓpter ingratitudinem Illud autem quod ordinatur ad penam: de ſe non poteſt dici ordinari ad vitam. ſolum autem illud quod ordinat ad vitam dicitur ſcribi in libro vite. ꝛ ideo reprobi non poſſunt ſcribi in libro vite liz ſint in preſcientia diuina. Ueruntamen preſens iuſticia poteſt dupliciter conſiderari ſm ſe vel ſm ſuum extum: ſm q̄ conſideratur ſm ſe: quod ad quid poteſt dici reprobus ſcriptus in libro vite: quo ad quid vero et non ſimpliciter dico ideſt quo ad nūc non ſimpliciter: quia gratia non facit ſimpliciter dignū vita eterna: niſi ſit gratia finalis. Si vo cōſi

De predeſtinatis.

Ad id q̄ predeſtinatio ē de bonis.

Ad vltimum

derat ꝑm suū exitum.i.q̄ tū ad abusum hūtis gr̄am non dicēt ꝓpter illū scriptus quia sequitur casus.

Articulus quartus.

Si respectu bonox tātū. Utrū bonox tm̄ ſz electiōne aut etiam bonox ſz .ne sentē iusticiā

QUarto querit vtrū liber vite sit bonorum tm̄ ꝑm electionē: aut etiā bonox ꝑm ꝑsentem iusticiā. Ad q̄ sic. sup illud Ro.ix. vt ostēderet diuitias gl'ie sue dicit glo. sunt quida q̄bus data est gr̄a in vsu. vt iude et saul: at illis discipulis q̄bus dr̄is in euāgelio dicit. Gaudete et exultate q̄ noīa vestra scripta sunt in celis Luc. x. et postea abierunt retro Joh. vj. Sed hec dr̄is de istis dixit ꝓpter iusticiā cui deseruiebāt. ac si diceret. digni estis vita eterna: quia erant tūc boni. ergo et illi qui sunt reꝓbi cuz sunt in statu iusticie sunt ibi scripti. ¶ Cōtra. sup illō ps. delcāt de libro viuē tū. gl. nō sic accipiēdū ē tāq̄ i hoc libro aliquē scribat dō q̄ postea deꝰ deleat: ſz sic accipiēdē ē dō libro vite viuētiū ꝑm spē illoꝝ q̄ scriptos se putāt. i. ostet illis nō esse scriptos ibi. ex hoc arguit q̄dā scribit i libro vite: scribit ibi ꝑm veritatē. reꝓbi aūt nō sunt ibi scripti ꝑm veritatē sed ꝑm suā opinionē sicut dicit illa glo. ergo reꝓbi nō sunt ibi scripti. ¶ Item apoc. xiij. Quorū noīa nō sunt scripta in libro vite. ꝛc. Interlinearis reꝓbi tm̄. ¶ Itē apoc. xx. q̄ nō est inuentus in libro vite scriptꝰ: missus est in stagnuz ignis ꝛ sulpburis. Glo. ibi ad vitā ꝑdestinatꝰ. ergo esse scriptū est esse ꝑdestinatū. ergo solū ꝑdestinati sunt scripti: non ergo reꝓbi.

Responsio.

¶ Sol. dicēdū ſz gl. ix. Ro. dicit aliquid scribi in libro vite dupliciter. simpliciter ꝛ ꝑm quid. Simpliciter ibi scribunt illi qui habent ꝑseuerantiā finalē in gratia. ꝑm q̄d ꝛo dicuntur ibi scribi reꝓbi cum habent ꝑsentē iusticiam. quia sunt ibi scripti ꝑm suā ꝛ aliox opiniones sicut patet ex glo. ix. Ro. que etiā posita est in ꝓbleuma te precedenti. dicendū ergo est. q̄ aliqui dicunt scribi in libro vite ꝑm ꝑsentē iusticiā aliqui ꝑm ꝑscientiam. illi em̄ qui dicunt scribi ꝑm ꝑscientiam: scripti sunt simpliciter. qui vero ꝑm ꝑsentem iusticiā ꝑm quid solum: scilicet ꝑm suā opinionē. sicut dicit in glo. sup illud ps. Deleant ꝛc. Si vero opponatur q̄ in deo est ꝑscientia iusticie ꝑsentis sicut est finalis. ergo simpliciter possunt dici scripti in libro ꝓpter iusticiam ꝑsentem. ibi etiam est ꝑscientia penarum. nunq̄d etiaz iuxta hoc dicunt scripti? dicendum iuxta illud quod dicit apoc. xx. Et alius liber aptus est qui est vite ꝛ iudicati sunt mortui. ex his que scripta erant in libris. vnde ꝓprie dicit liber iste liber vite. deus enim habet ꝓpositum q̄ ipsum est scilicet saluare ꝛ premiare. ex ipso vero ꝓprie siue ꝑm ipsum non est punire sed ex nobis ꝑ meritis nostris. non enī in corde hūliauit deus et abiecit filios hominum. Sed q̄ michol relinquit in ordinatum q̄ mali no lunt esse sub ordine misericordie saluātis: cadūt sub ordine iusticie puniētis vnde Boetius ordo quidam oīa complectit. vt si quis ab assignato ordine recesserit: in aliuz ordinē relabatur. Non est ergo simile de pena et premio. nec dicitur ita liber penarum sicut ꝓmioꝝ.

¶ Ad aliud dicendum q̄ est in deo ꝑscientia ꝑsentis iusticie nec dicitur scribi in libro vite q̄ non est finalis sed ad tempus. quicquid autem scribit inuiolabiliter ibi dicitur.

¶ Ad aliud quod obiicit ex auctoritate Luc. x. dicendū q̄ aliud est scribi in celo: aliud in li. vite scribi. Nam in celo bene dicuntur scribi quicunq̄ habent iusticiam ꝛ gratiā sicut dicit glo. illa. Ro. ix. in libro aūt vite solū scribuntur qui habent iusticiam finalem.

Quembum quartum.

Quomodo se habz liber vite.

QUesequēter querit quō se hz liber vite. et quer̄untur tria. ꝓmo mō quō se habeat ad scriptionem. Secūdo mō quō ad deletionem. Tertio quō ad lectionem.

Articulus primus.

Quomodo se hz ad scriptionem.

QUo primum querit. vtrū aliquis q̄ non est scriptus possit facere q̄ sit scriptꝰ. Et videtur q̄ sic. q̄ ꝑ facit q̄ in se est. ſz ꝑ facit q̄ in se est: deꝰ dabit sibi gratiā. ꝛ si habz gratiā: ꝑt eā custodire ꝛ ita ꝑseuerare. ꝛ si ꝑseuerat: habebit vitā eternā. ergo ꝓscitꝰ ꝑt habere vitā eternaz. sed oīs qui habebit vitam eternam scriptus est in libro vite. ꝛ iste potest habere vitam eternam: ergo ꝑt scribi in libro vite. qui nō est scriptus. ¶ Itē apoc. iij. tene q̄d habes ne alius accipiat coronā tuā. Corona dr̄ vita eterna. ergo potest aliquis qui nō est scriptus accipe coronā alteriꝰ. ergo potest ꝑscribi. ¶ Cōtra. ꝓscitꝰ nō ꝑt saluari: ergo nō ꝑt scribi. Si dicat q̄ hec est duplex ꝓscriptus ꝑt saluari sicut hec albū possibile est esse, nigrum nā si dicat de re: tūc vera est. sed si de dicto: falsa est. Cōtra. hec distinctio solū vera est vbi forme cōtrarie sibi possunt succedere. Si enim iste fōrme albedo ꝛ nigredo nō sibi possent circa idē subiectū succedere: nunq̄ esset ista vera. albū ꝑt esse nigruz nec de re nec de dicto. ſz esse ꝑscriptū ꝛ esse ꝑdestinatū non possunt sibi succedere circa idē subiectū: ergo ista nullo mō ꝑt esse vera. ꝑscitꝰ ꝑt esse ꝑdestinatus siue saluari. ergo ꝑscit nullo modo ꝑt facere vt sit scriptꝰ in libro vite.

In oppositū Argumentū primum.

¶ Itē si aliq̄ ꝓditionalis est vera: si antecedēs est necessariuz: ergo ꝛ ꝓsis: sed ista ꝓditionalis est vera si iste ē ꝓscitꝰ dānabit: ꝛ antecedēs est necessariū. scz q̄ iste sit ꝑdestinatꝰ. q̄ em̄ ꝓscitus est nō ꝑt nō esse ꝓscitꝰ. ista em̄ est de preterito vera. ergo est necessaria. silr ꝛ ꝓsis erit necessarium: scz q̄ iste dānabit. ergo nullo modo ꝑt saluari. ergo nullo mō ꝑt in libro vite scribi.

Secundum.

¶ Itē. j. Esdre. ij. sup illud. hi sunt ꝓincie filij ꝛc. glo. nullus ꝑdestinatꝰ ꝑt ire in ꝓpetuū. q̄n em̄ in babyloneī. i. in ꝓfusionē peccati abducūtur: ꝑ societatē iustoꝝ ad pacē eccl'ie reducūtur. Si ergo nullus ꝑdestinatus ꝓt ire ꝑt: ergo silr nullꝰ ꝓscriptus saluari. ergo nec scribi in libro vite.

Tertium.

¶ Rñ. nullus reꝓbus ꝑm veritatē ꝑt scribi in libro vite: nec ꝑt facere q̄ scribat ibi. tñ ꝑm suā opinionē ꝑt ibi ee scriptꝰ sicut dicitur in glo. Deleant ꝛc.

Responsio.

¶ Ad illō quod obiicit. q̄ iste ꝓscriptꝰ ꝑt saluari: ergo ꝑt scribi in libro vite. dicendus q̄ hec est duplex iste ꝓscriptꝰ ꝑt saluari. Si enim cōpositā intelligat: falsa est. si diuisa: vera. sicut hec album potest esse nigrum. nam in isto ꝓscito est potentia vt saluetur. quia quantum est de se: saluabilis est. sed si ponitur. q̄ saluetur: iam ponitur nō esse ꝓscitꝰ ꝛ ita ponit q̄ sit scriptꝰ.

Sol. ad primū

¶ Ad illud q̄ iste forme esse ꝓscitū ꝛ esse ꝑdestinatū nō si bi inuicē possunt succedere. dicēdū q̄ ꝓsciētia vel ꝑdestinatio nihil ponit in ꝓscito vel in ꝑdestinato. sicut laudatum non ponit aliquid in eo q̄ laudatur: sed in eo qui laudat. cum ergo dicitur iste est ꝓscitꝰ: non ponit aliquid in isto sed in deo. vnde ꝓscientia non est causa aliqua in dānandis quare damnantur. sicut enim memoria non cogit ea que ꝓterierunt: sic nec ꝓscientia ea q̄ futura sunt. deus tñ necessario scit istū dānandum. quia omnia sunt in scientia dei immutabiliter: sed tñ iste non est necessario damnandus: immo contingenter q̄a suo li. ar. Hec est simile de istis formis albedo nigredo q̄ aliquid ponunt in subiecto: ꝓdestinatio ꝛ ꝓscientia nihil ponunt: ideo si iste forme non succederent

Ad secundū.

derent albedo ꝛ nigredo: non posset hec esse vera albū ꝑt esse nigrū: hec aūt ꝑt esse vera iste q̄ est ꝓscitus ꝑt saluari: ſz forme ille nō sibi succedāt in subiecto: q̄ ille nihil ponūt in subiecto sed i ꝛo

Ad tertium.

¶ Ad aliud quod obiicit q̄ hec est necessaria: iste est ꝓscitus: dicendū q̄ si necessitas referat ad ꝓscientiā in cōparatione vel relatione ad ꝓscientē siue ad illū cuius est ꝓscientia: verū est si in cōparatione ad ꝓscitū siue de quo est ꝓscientia: falsa est: ꝓscientia em̄ vna est ꝛ semp̄ inuariabilis q̄tū i se est: sicut ipse est: tñ ꝓscitū de cōtingētibꝰ est vñ a parte istius de quo est ꝓscientia non est necessitas: q̄ iste opatur ꝑm liberū arbitriū ꝛ opatur contingenter: ꝛ contingentia sunt merita ꝛ demerita: ꝛ ꝑt si vult facere opa ꝓ quibus dānabitur ꝛopa ꝓ q̄bꝰ saluabit: vñ hec dupler est iste ꝓscitꝰ necessario saluabit: ꝛ similr hec iste ꝓscitus necessario dānabit: cōꝓsite em̄ false sunt: diuise vere vt habitū est supra.

¶ Ad illud quod obiicit q̄ hec conditionalis est vera si deus preuidet istum damnandū ipse damnat: sed antecedens est necessariū. ergo ꝛ consequens: dicendū q̄ iste est sensus buius ꝓpositionis deus ꝓscit istū dānandū. ꝛ ex hoc bñ sequitur: ergo dānabit. hoc aūt non est ratione scie: q̄ ipse scit ea que non sunt: sicut ea que sunt. sequitur tñ rōne futuritionis: q̄ si est futurus dānandus damnat: hec aūt intentio importat ꝑ ꝓpositionē ꝓe. cū dicit ꝓscit istū damnandū: Cū ergo dicitur antecedens est necessariū: ergo consequens. dicendū distinguendo q̄ cū dicit antecedēs est necessariū. s. deꝰ scit istū futurū dānandū: necessitas ꝑt referri ad hoc verbū scit: ꝛ sic est vera q̄ deus immutabiliter scit illū esse damnandū. Vel potest referri ad hoc verbū fore siue ad hoc participiū futurū: ꝛ sic est. falsa q̄ tūc is est sensus deus scit istū necessario futuꝝ siue fore dānandū: consequētia ro vnius ꝓpositionis ad alterā non erat ratione scientie sed rōne futuritionis: necessitas vero est i scia non in futuritiōe: ꝛ ideo non ꝛz cuz necessitate illa consequentia sicut sine: ideo non valet illa argumentatio. Similiter distinguenda est passiua hec. s. iste est necessario scitus futurus damnandꝰ. Aliter aūt ꝑt distingui: sed forte in idē redit: deꝰ scit necessario istū futurū dānandū: q̄ si hec dictio necessario determinet hoc verbū scire per cōparationē ad scientē: sic est vera: si per cōparationez ad scitū falsa. Similiter potest distingui in oibus cōtingentibus que exprimunt scire scientia dei. Similiter distinguenda est hec: istū ꝓscitū est necessariū dānari: q̄ cū dico iste ꝓscitꝰ necessario dānabit ꝑt de isto necessario affirmari: q̄d dicit ō ꝓterito: vel quod dicit de futuro: ꝛ necessitas ad hoc vel ad illud referri. Si em̄ referat necessitas ad id quod dicit de ꝓterito: vera est si ad id quod dicitur de futuro falsa est.

Vtrum quod scriptum est i libro vite deleri possit de illo.

Primum argumentuz.

Secundum.

Tertium

Quartum

Articulus secundus.

QUeritur quō se hz liber vite q̄tū ad deletionem ꝛ querit si aliquid quod sit scriptū in libro vite possit deleri de illo. Et videtur q̄ sic. Exodi. xxj. qui peccauerit in me delebo eum de libro meo: ſz multi peccāt: ergo multi delentur. ¶ Item ps. deleantur de libro viuentium. ¶ Item Apo. iij. Qui vicerit nō delebo eū de libro meo. glo. delet ꝛmprobos ꝑm illud indurauit cor pharaonis. ¶ Item hoc idem videtur per rationem q̄ predestinatus potest peccare: ꝛ non est necessitate bonus: ꝛ potest in peccato perseuerare: ergo ꝑt dānari ergo ꝑt nō esse scriptꝰ i libro vite ſz sunt scriptꝰ: ergo alioꝝ scriptus ꝑt deleri. ¶ Contra Apoca. iij. super illud non delebo eū de libro vite: glo. liber vite est ꝓscientia dei. i. quo omnia sunt constantia. ergo nihil potest deleri de illo. ¶ Item Jaco. j. apud quem non est transmutatio: ergo nullus ꝓscriptus in eo potest deleri.

Contra.

¶ Responsio dicendum q̄ aliquid dupliciter ꝑt dici deleri de libro vite vel q̄tum ad ordinem subiectum diuine ꝓscientie: vel q̄tum ad noticiam diuine ꝓscientie: q̄tum ad noticiā diuīe ꝓscientie nunq̄ contingit aliquez deleri de libro vite: q̄ diuina scientia non potest mutari. q̄tum vero ad ordinē subiectum diuine ꝓscientie sic contingit deleri ꝛ non deleri: in diuina enim ꝓscientia est q̄ quilibet homo ex conditione sua est possibilis ad vitam: non enim in puniendo plasmauit nos deꝰ: sicut dicit damasce. In natura ergo est quidam ordo ad vitam beatam: sed in multis ista possibilitas nunq̄ disponitur: vt in illis qui nunq̄ habēt gratiam. in quibusdam vero disponetur: in illis. s. quibus dispositio datur scilicet gratia qua digni sunt vita beata: sed vlterius in aliquibus ponitur quasi necessitas ad vitam: scilicet in illis qui habent ꝑseverantiam finalem: vnde sic ponitur materie triplex status: quo primo est vt ponat: deinde vt disꝓsitio. tertio vt necessitas ad formam. Similiter est in parte illa q̄ ex conditione nature est potentia ad vitam: ex superadditione gratie est dispositio: ex perseverantia finali est necessitas. ad vitam primus ergo ordo frustrat in reꝓbis post q̄ sunt damnati iam non sunt ponibiles ad vitam: secundus vero ordo frustratur in illis qui nunq̄ habēt gratiam: ꝛ in his qui cadunt a gratia quaz habuerunt: cadunt ergo ab ordine quo dispositi erāt ad vitam: ꝛ q̄tum ad hoc deientur. In ratiōe em̄ etena erat q̄ faceret istum possibilem ad vitam: ꝛ q̄ adderet etiam vlterius gratie dispositiones: ꝛ ista duo possunt frustrari. Nam tertius ordo nunq̄ frustratur: quin scilicet iste qui habet perseverantiā habeat vitam: ꝛ ideo q̄tum ad istum ordinem non potest dici q̄ fiat dilectio: sed quia alij duo ordines frustrantur: ideo q̄tuz ad illos fit deletio: vnde q̄tum ad istos est quedam deletio gratie ꝑm q̄ dicitur in glo. super illud Apoc. iij. Qui vicerit nō delebo eum de libro meo. i. dest non subtrahā gr̄am. Similiter damnatio est quedam deletio quia tūc frustratur possibilitas ad vitam que semper fuit i homine dum viueret: quia de nemine desperandū est dum est in via: sicut dicit Augu. ꝛ ita accipit deletio in ps. cum dicitur deleantur de libro viuentium. glo. ꝑm spem illorum qui scriptos se putant ideſt constet ipsis non ibi esse scriptos: tunc enim vlterius non habent spem de salute. Sed q̄tuz ad tertium ordinem nunq̄ est deletio: ꝛ ideo dicitur q̄ nullus predestinatus potest perire in perpetuū hoc quod dico predestinatum importat gratiā finalem.

Psal. lxviij.

¶ Ad obiecta ergo respondendum. Ad primum quod obiicitur per illud qui peccauerit i me delebo eum ꝛc. Dicendum q̄ hoc verum est q̄tuz ad secundum ordinem diuine noticie: q̄ erat dispositus ad vitam: nec etiam mutatur diuina noticia cui semper hoc fit notum.

Solu. ad primum.

¶ Similiter ꝓz responsio ad secundum quod obiicitur. cum enim dicitur deleantur de libro viuentium. hoc dicitur ꝑm primum ordinem: q̄ saluabiles facti erant: ꝛ ideo spē de salute habere poterant: sed dum damnatur frustratur illa potentia ꝛ spe per consequens. vnde dicit glo. super illud ps. deleantur. glo. q̄tum ad spē suam.

Ad secundū

¶ Similiter ad tertium quod dicit glo. apoca. iij. delet reꝓbos. verum est q̄tum ad primum

Ad tertium.

ordinem,vel q̄tum ad secundū:cū meritis eoꝝ exigentibusgratia subtrahit. ¶ Ad quartū quod obijcitur q predestinatus potest peccare:ergo pōt deleri. Dicendū est q est loqui de isto,qui est predestinatus.vel de isto:vt est predestinatus. Loquendo enim de isto qui est predestinatus:verū est q pōt peccare: tñ loquendo de isto vt est predestinatus: non potest finaliter peccare:ꝛ dicendus q sm primum modum potest non esse scriptus in libro vite non tñ mutat scia siue noticia:sed mutant subiecta diuine sciētie siue prescientie:q prescientia nō est cā rerum nec etiam causata a reb⁹.

Ad quartum

Articulus tertius.

Dnsequenter querit quomodo se habet liber vite ad lectionē. Circa hoc aūt que runtur duo:primo vtrū vniformiter legatur in eo ꝛ indistincte. Secundo vtrū reprobi legant in libro vite. ¶ Ad primū obijcitur sic:liber vite est dei noticia vel sapientia eius:ſz in noticia vel sapientia dei vniformiter sunt contraria:ergo sm vnū modū nō pōt ibi videri multiplicitas vel diuersitas:ergo in libro vite possunt videri diuersitates siue distinctiones meritoꝝ:ꝛ ponit exemplum beati Dionysij de lineis e centro:q oēs linee siue finite siue infinite innuuntur in centro similiter oīa considerant:vt vnum in dei sapientia

Quo se habz liber vite ad lectionem. Utrū vniformiter legat i eo ꝛ indistincte.

¶ Contra augu.xx.de ciu.dei.cap.xiij.liber vite est quedam vis diuina qua fiet vt vnicuiq; opera sua vel bona vel mala cuncta in memoriā reuocētur:ꝛ mentis intuitu mira celeritate cernuntur vt accuset scientia conscientiā .atq; ita oēs ,ꝛ singuli ita iudicent. Que ni mirū vis diuina liber nomē accepit. In ea quippe quodammodo legit quicq̄d ea faciente,recōlitur:ergo in libro vite videbunt distinctiones meritoꝝ.non ergo ibi legitur vniformiter vel indistincte:sed potius distincte. ¶ Solutio dicendū q vnumquodq; q̄to simplicius in natura tanto multiplicius in virtute.vnde vbi est summa simplicitas in natura:bene potest esse multiplicitas.s.virtutis in deo:vnde potentia dei simplicissima est sicut substantia:tñ ad infinita pōt. Similiter ꝛ sua sapientia cum simplicissima sit infinita tñ cognoscit. Similiter est de libro vite q̄uis ergo vnicus sit liber vite simplicissim⁹ ꝛ vniformis,vn⁹ dicatur in essentia ꝛ natura:tñ multiplex est in virtute q ad multa est:ꝛ ex hoc est videre in ipso oīa distinctissime sicut ipse operatur distinctissime:ꝛ est simile optimū ad hoc q adducebat ad contrariū.s.de lineis ꝛ centro:ponatur q aliquod centrum intelligat se totum ꝛ suā essentiam ꝛ suā virtutē:in essentia sua videbit simplicitatem:in virtute autē multiplicitatē:in lineis etiā esset videre vnitatē ꝛ multiplicitatē:vnitatē sm q sunt ad centrū ꝛ vniuntur ꝛ reducunt ad ipsam:multiplicitatem sm q sunt ab ipso. Similiter est in deo ꝛ creaturis deus cū est quasi centrum:creature q̄si linee exeūtes ab ipso,videt ergo in se vnitatez essentie ꝛ multiplicitatem virtutis qua omnes creature exeunt ab ipso.

Contra.

Responsio.

Deinde queritur. §.j.

Utrum mali legant in libro vite. Et videt q nō:liber enim vite est noticia dei:dei aūt noticia est sua essentia:sed mali non videbunt diuinā essentiam. ysaie.xxvj.tollatur impius ne videat gloriā dei:sm aliam litterā:ergo mali non videbunt in libro vite ¶ Contra Apo.xx.alius liber apert⁹ est qui est vite.glo.i.xps qui tunc oībus apparebit.ergo ꝛ malis:ergo mali legent in libro vite. ¶ Itē ibidē alia glo.liber.i.prescientia dei:q tunc aperte scient mali se non esse predestinatos ad vitā:ergo in libro vite videbunt se non esse predestinatos:ergo legēt ibi. ¶ Responsio liber vite dr multipliciter.s.diuina prescientia. Apoc.iij.dicit etiā liber vite ꝛps ſz hūanitatem.in ps.in libro tuo oēs scribent loquit filius ad patrē in libro tuo.i.in me quē dedisti formā iusticie hoibus. Item liber vite dr vis diuina in iudicio qua fiet vt vnicuiq; opera sua vel mala in memoriā reuocent. dicendū ergo q primo mō sumendo libz vite nun q̄ legent ibi mali.s.in diuina sapientia que idē est q diuina essentia:sm q dicitur ysa.xxvj.q non videbunt gloriā dei.proprie em̄ legere in libro vite est i diuina prescientia merita,sua bona aspicere. Scdo mo legent ꝛ videbunt in libro vite:q videbunt mali in iudicio xp̄m sm humanitatem:gloriam tamen siue diuinitatis non videbūt sm q,dr ysaie:vt dictū est. Tertio vero mō sumēdo libz vite sm q dicit aug.pro illa virtute diuina que erit in iudicio per quam singuli legent in conscientijs suis bona vel mala merita:sic dicent mali legere in libro vite:sed hoc non est proprie legere in libro vite:sed est virtute diuina in mente sua merita sua legere. ¶ Ad illud quod obijcit q sciēt se non esse predestinatos p librū vite.dicendū q est scire scientia priuatiua ꝛ scia positiua:sicut aliter cognoscit videns se videre lumē:ꝛ aliter scit cecus se non videre lumen.ille scia positiua seu exp̄gentie:iste scia priuativa. Similiter mali scient se non esse predestinatos:sicut cecus scit se non videre lumen.

Responsio.

Ad obiectionem.

Questio.xxxiiij.de volūtatis diuine intentione.

Expeditis per dei gratiam questionibus de potentia ꝛ scientia dei. Restat cum dei adiutorio inquirere de voluntate quod est vltimum in inquisitione huius partis. Erit autem inquisitiōis talis modus. Primo de intentione diuine voluntatis. Secundo de causalitate diuine voluntatis. Tertio de differentijs voluntatis. Quarto de subiectis diuine volūtatis. Quinto de impletione diuine voluntatis. Sexto de confirmatione voluntatis create ad diuinam voluntatē. Quantum ad primū queruntur plura. Primo an intentio voluntatis conueniat deo. Secundo quid sit voluntas sm rationem dicendi. Tertio que sit comparatio intentionis voluntatis ad intentiones potentie ꝛ scientie sm comparationem ꝛ ordinem.

Membrum primum.

AD primum arguunt sic. Bonum ꝛ finis idem sunt:vnde qui remouet naturā finis remouet naturam boni:ergo vbi nō est ponere finem nec bonum:sed sicut verum est cognitum ita bonum est volitum:sed i deo non est ponere finez: quia non hz finez: ergo nō est in deo ponere voluntatē. ¶ Item Aug. in lib. de liar.voluntas est rationalis motus sensui presidens ꝛ appetitui:sed in deo non est ponere motum nec sensum nec appetitum sensibilem.ergo nō est hic ponere voluntatem. ¶ Contra volūtas est vis cognoscens domina sui actus super bruta animalia que mouentur sm impetum.ꝛ licet habeant sensitiuam cognitionem:non tñ est dña sui actus:quia non possunt prohibere suos actus. Sed melior est vis cognoscens ꝛ dña sui actus quā natura ignorans nec domina sui actus.sed quod melius est semper est

An intentio volūtatis deo conueniat deo. Obijcitur.

In cōtrariū

per est deo tribuendū:ergo voluntas est in deo.

Responsio. ¶ Quod concedendū est:ꝛ dicendū q est volūtas qua volumus ꝛ est voluntas qō volumus ſz impropie. Sed voluntas qua volumus adhuc triplicit̄er:substātia:ꝛ isto vltimo mō dicit volūtas in deo: nec primo nec secundo mō:vt.s.sit differens vis vel operatio a substantia. ¶ Quod obijcitur q in deo non est finis:ergo nec bonū nec voluntas. ¶ Respon.q hec est falsa in deo non est finis q⁹ ipse est finis oīm nō habens finē:sicut ꝛ principiū oīm nō habens principiū. Est aūt voluntas finis ꝛ cozū q̄ sunt ad finē. Cū ergo dicit deus vult se: significat voluntas finis non qui sit alius a se sed qui sit idē qō ipse. Cū dicit deus vult oīa dicit volūtas ī deo eorum que sunt ad finem qui est ipse.

Quid sit voluntas ꝛc. i. quid addit super ēntiam.

Membrum secundum

SEcundo queritur q̄d sit voluntas sm rationē dicendi:vnde querit quid addit voluntas super essentiā:si em̄ penitus idē sunt velle ꝛ esse:ergo eodē addito vtrobiq; adhuc erunt idē:ergo sicut dicit oia vult poterit dici oia est. ¶ Itē volūtas aut dicit relatiue aut sm essentiā:dicit magister q non dicit relatiue:ſz videt q imo:q sicut creator dr ad creaturā:ita volūtas ad volitū. ¶ Itē q̄rit vtrū volēdo se velit oīa: sicut; scīēdo se scit oīa. ¶ Itē q̄re dr x⁹ oipotēs oī sciens ꝛ non oīuolens. ¶ Rsi. dicunt quidā q diuina essentia significat multipl'r.q̄q; em̄ significat vt substantia p hoc nomē deus ꝛ deitas. Similiter q̄q; significat vt potentia:p hoc nomē potentia:q̄q; vt habit⁹ p hoc nomē scia:q̄q; vt act⁹ p hoc nomē voluntas per qō significat essentia:vt actus liber ab oi coactione in oē quodlibet.vñ cuz idē sit velle ꝛ esse:si vult oīa:ergo est o ia:nonvalz Est em̄ coniunctio p̄dicamenti in rone dicēdi:naz cū dico vult oīa:dico diuinā essentiā vt actū. cū dico est oīa:dico diuinā essentiā vt substantiaz. Uel aliter pōt dici q ſz in deo sit idē eēntia qō volūtas tñ q⁹ voluntas dei put exprimit in verbo volendi: connotat q̄q; effectū in creatura .vt q̄si exprimit respectu creature: essentia dei prout exprimit v̄bo essendi nihil cōnotat: vñ non valet argumentum idē est essentia q voluntas. ergo si vult oīa est oīa. ¶ Ad aliud dicendū q dici relatiue in diuinis est duplr. Uñ dicit relatiue p̄sona ad p̄sonaz:vt p̄r ad filiū. dicit essentia relatiue ad creaturā:vt dñs ad seruū:ꝛ creator ad creaturā:dicendū ergo q vbi est relatio ad p̄sonā nihil dr sm substantiā:sed vbi est relatio ad creaturā significat essentia ſz connotatur respectus in creatura:vt cū dr dñs creator ꝛ huius modi. ¶ Cū ergo queritur vtrū volūtas dicat relatiue de deo:dicendū q voluntas q̄q; dicit absolute q̄q; in cōparatiōe. Absolute cū dr deus vult se vel deus vult non importat aliq̄s respect⁹ ad creaturā nisi in potentia:sed cū dicit deus vult oīa sic dicitur in cōparatione ꝛ dicit in relatione ad creaturā. Quod ergo hic negat q̄ nunq̄ dicit relatiue. dicendū q non dr relatiue.i.vt significet relationē:ſz tñ dr in respectu. ¶ Ad aliud dicendū q aliter in scia ꝛ aliter in voluntate connotat respectus ad creaturas. nā cū dicit vult res esse:sequit res eē ꝛ hoc q̄ respectus est ad res entes in actu. Cū ergo dicit deus vult se non connotat respectus rez entiū in actu:ꝛ ideo volendo se non vult oīa q̄ eterna liter se vult:tp̄aliter vult esse oīa. Sz cū dr scit res.

Queritur. Responsio

Ad idez, que ritur: Utrum volū tas dicat rela tiue de deo.

non sequit res esse q̄ p hoc res sciuntur a deo non sm esse in rez natura siue in actu sed in cā:ꝛ hoc nō est aliud q̄ ipam cām esse:ꝛ ideo sciendo se scit oīa ¶ Ad aliū x⁹ q⁹ q̄rit p̄z sol. ex p̄dictis ꝛ potētia.

Membrum tertium.

Que sit comparatio intētionis voluntatis ad intentiones potentie ꝛ scientie sm comparationem ꝛ ordinem.

CErtio querit de cparatione intentionis voluntatis ad intentionē potentie ꝛ sciētie sm extensionē ꝛ ordinē. Querit ergo vtrū volūtas sit respectu oīm eoꝝ respectu quoꝝ est scia potentia:ꝛ videt q sic volūtas em̄ bonoꝝ est ꝛ oē q̄ pōt vult se posse. Similiter oē q̄ scit vult se scire:ergo ad eadē se extendit volūtas ad q̄ scia ꝛ potentia. ¶ Itē verū ꝛ bonū quertunt:ſz sicut se hz verū ad scientiā ita se hz bonū ad voluntatez. ergo sicut oē verū est scibile:ita oē bonū est volitus. ¶ Contra voluntas est respectu bonoꝝ entiū tantum:scia respectu bonoꝝ ꝛ maloꝝ: potētia respectu bonoꝝ entiū ꝛ non entiū:ergo nō ad oia se extendit volūtas ad q̄ scia ꝛ potētia. ¶ Itē querit de ordine volūtatis scie ꝛ sapiētie.s.q̄ sit prius ītentione:ꝛ videt q voluntas:q⁹ sicut dicit Hugo q hec tria.potentia scia:ꝛ voluntas ad oēm effectū concurrunt. Sz volūtas mouet:sapiētia disponit:potentia opatur:ergo volūtas p̄cedit sciam ꝛ potentiā. ¶ Itē idē bonitate voluit:sapiētia disposuit potentia fecit. ¶ Contra Richar. in lib. de trinitate. quib⁹ inest sapientia inest potentia:sed non conuertitur vt ptz in plantis in quibus est potentia.ſz non scientia:ſz vbi est scia est potētia q⁹ oīs sciētia egreditur ab aliqua potētia. Similiter vbi est volūtas est scia ꝛ potētia:sed non cōuertuntur. In aliq̄bus em̄ est potētia ꝛ scia sed non voluntas. ergo potentia ꝛ sapientia p̄cedit volūtatē. ¶ Solutio huius go in aīa rōnali prio est potētia:scdo sapientia. tertio amor:ꝛ hic est ordo naturalis q⁹ potētia nō est ab alio.ſz sapientia est ab alio:amor a⁹ o.est a sapiētia ꝛ potētia:ꝛ sm hec tria aia est ad similitudinez trinitatis patris per potentiā:filiū p sapiētiā.spūs sancti p amorē. ergo idē q prius. ¶ Ad hoc ptz qō solutio in tractatu de potentia:nā volūtas est vno mō respectu actuū tp̄aliū ꝛ eternoꝝ:vt cū dicit x⁹ vult ꝛc.ꝛ sic est respectu eoꝝ quoꝝ est sciētia q⁹ vult se scire quicquid scit:similiter ꝛ posse.alio mō dicitur respectu tp̄aliū tm̄ :ꝛ sic se non extendit voluntas ad oia ad que scientia ꝛ potentia. ¶ Ad illō qō querit de ordine patet responsio ex dictis ī tractatu de potentia.

Responsio.

Questio trigesimaquinta.

de causalitate diuine voluntatis.

Quare magis diffiniat diuina voluntas per cāz q̄ potētia vel sapientia.

Onsequenter querit de causalitate diuine voluntatis. Nam dicit augu.in tertio de trinitate volūtas dei est prima ꝛ summa cā oīm specierū ꝛ notionum Et subditur hec est vnde ortum hz quicquid est: et ipsa non est orta. Circa quam queruntur tria. Primo queritur quare magis diffiniatur voluntas p causam q̄ potentia vel sapientia. Secundo cui⁹ cā sit. Tertio an habeat rationem.

Membrum primum.

MO primum sic dicitur deus causa in triplici genere cause.scilicet efficientis formalis:exemplaris ꝛ finalis. Causa finalis dicitur ratione bonitatis: formalis. exemplaris ratione sapientie. ergo causa efficiens dicitur ratione potentie non ratione bonitatis vt voluntatis. ergo voluntas non magis hz diffiniri

in ratione cause efficientis ꝙ potentia. Item aug. de cūi. dei. c. vij. cōmendat Platonē qꝝ dixit ꝙ in deo intelligit causa subsistendi: ratio intelligendi ordo viuendi: ſm que tria sunt tres partes philosophie: nam ordo viuendi ad moralem: ratio intelligendi ad rationalē: causa subsistendi ad naturalem. Sed ordo viuendi ad bonitatē: ratio intelligē di ad sapientiā: ergo cā subsistendi ad potentiam potius pertinet ꝙ ad voluntatem vel bonitatem: ⁊ ita voluntas non magis debet diffiniri in ratiōe cause ꝙ potentia. ¶ Itē aug. in eodem. Illos q̄ de deo senserunt ꝙ rerum crearārum sit effector: qō lumen cognoscendorum: ⁊ bonum agendoꝝ: ⁊ qō ab illo in nobis sit principiū nature ⁊ veritas doctrine felicitas vite: ceteris anteponimus: sed bonum agendo: ū dicitur ratione voluntatis lumen cognoscendoꝝ ratione sapientie: effectoꝝ ergo dicitur ratione potentie. ¶ Responsio ad agendū vel operandū cōcurrunt tria: posse: scire: ⁊ velle: ſ̄ de potentia est loqui dupliciter: vel ſm ꝙ est ad actū interiorē vel ſm ꝙ est ad actū exteriorem. Actus interior velle scire: huiusmodi: actus exterior ipa operatio. Si ergo accipiaꝫ potentia cōiter ad actus interiores: sic eiā dicitur potentia in causalitate: sic enim est eterna. Sz̄ si referaꝫ posse ad facere sic dicit potentia cām: ⁊ est posterior scia ⁊ voluntate in ratione intelligentie: sed ſm aliū modū prior est. Item in aliquibus est potentia vbi non est scientia: ⁊ in aliquibus scientia vbi non est voluntas sine bonitas: sed vbi est voluntas necessaria sunt scientia ⁊ potentia: propter hoc voluntas dicit causaz totam non potentia vel scientia: qz ad ipsam concurrunt scientia ⁊ potentia. Ideo potius diffinit voluntas per causalitatem ꝙ potentia vel scia.

Cuiusmodi causa est diuina voluntas: an causa vniuersalis.

Augustinus.

Ꝟembrum secundum

Responsio

Utrum vniuersalis cā.

Onsequēter querit cuiusmodi causa sit diuina voluntas. Queritur ergo primo an sit cā vniuersalis oīz que fiunt: ad qō introducit autoritas aug. ex. xj. de trini. xlv. dist. j. lib. senten. nihil fit qō non de intelligibili atqꝫ interiori aula summi imperatoris egrediat ſm ineffabilē iusticiam: aulā vero intelligibilē appellat diuinam voluntatē. vniuersaliter ergo oīa que sunt causa est diuina voluntas. ¶ Contra mala fiunt ⁊ tñ non egreduntur de aula summi imperatoris. Non enim malorum est causa diuina voluntas. ¶ Responsio dicendū ꝙ corrupte accipit autoritas libri sententiarū. Nam ita est in originali: nihil fit visibiliter ⁊ sensibiliter quod non de interiori atqꝫ inuisibili aula summi imperatoris aut iubeatur aut permittatur ſm ineffabilem iusticiam premiorum atqꝫ penarum gratiarum ⁊ retributionum in ipsa totius creature amplissima quadam immensaqꝫ republica. Non ergo concedenduz ꝙ nihil fit quod non egrediatur de aula summi imperatoris qz ex hoc sequeretur ꝙ malum egrederetur de aula: quod esset dicere ꝙ malum culpe haberet exemplar in deo: ⁊ ꝙ deus esset eius causa: sed ſm Aug. dicendum ꝙ nihil fit quod non de intelligibili aut iubeatur ꝙtum ad bona aut permittatur ꝙtum ad mala. ¶ Ad illud ergo quo queritur vtrum sit vniuersalis causa respectu omnium concedendum est ꝙ vniuersalis causa respectu omniuz que fiunt ex causa efficiente: ⁊ hec sunt tantum bona: nam malorum non proprie est causa efficiens: ſz̄ deficiens sicut ostendit Aug. xij. de ciui. dei: ⁊ Dionysius in libro de diuinis nominibus.

Item queritur

Utrum sit causa cōiuncta siue immediata: ad qō sic obijcitur aug. in lib. confessionū. Non temporibus variatur voluntas tua domine: ergo idem est in deo velle ⁊ voluisse: ergo velle cesarem esse ⁊ voluisse cesarem esse idem erit deo. si ergo voluntas est causa coniuncta rei vt sit: ergo mō cesar est sicut fuit: quod est falsum. ¶ Item Aug. xij. confessionum: non vult quod prius volebat: qz talis voluntas esset mutabilis: ergo ab eterno voluit qō aliquando voluit: Cum ergo causa coniuncta posita ponatur effectus cum velit mundus esse ⁊ ab eterno voluit mundum esse: ab eterno mundus est: ergo non est causa coniuncta. ¶ Cōtra si non est cōiuncta erit mediata: querit ergo de illo medio aut est creatum aut increatum: qz si est increatum est idem ꝙ deus. ⁊ ita ꝙ diuina voluntas: ⁊ ita non est medium inter diuinam voluntatem ⁊ effectum. Si creatum: ergo illud est medium inter effectum ⁊ diuinam voluntatem: ⁊ iterum queritur qz de illo medio. ¶ Item similiter queritur vtrum sit causa propria vel communis: si propria: ergo illa posita poneretur effectus. Si cōis queritur de illo superadditō vtrum creatum vel increatum: ⁊ ita vt prius. ¶ Item aug. idem est deo actore fieri ⁊ deo volente: ergo diuina voluntas dicit actionem. ergo ipa posita poneretur effectus: ⁊ ita vt prius. ¶ Itez̄ voluntati dei nihil resistit: voluit mundum fore: aut ergo ab eterno aut ex tempore. Si ex tempore: ergo aliquando voluit: ergo voluntas dei est temporalis non eterna. Si ab eterno voluit ⁊ nihil resistit voluntati eius: ergo voluntas eius fuit ab eterno. ¶ Responsio voluntas dei est causa imediata rerum nec intercidit medium inter voluntatem dei ⁊ effectum. ¶ Ad illud ergo quod obijcitur: dicendum ꝙ licet voluntas dei sit causa coniuncta: non tamen sequitur ꝙ si voluntas ab eterno sit ꝙ res ab eterno: qz voluntas non dicit rationez cause cōiuncte sed voluntas faciendi tunc cū facit. beneplacito sequitur vult facere nunc: ergo nunc fit. licet ergo sit eterna voluntas: volitum tñ est temporale.

Utrum sit causa coniuncta siue imediata. In oppositū.

Secundum.

Tertium.

Quartum

Quintum

Sextum.

Responsio.

Solu. ad oppositum.

Ad secundū.

¶ Ad illud ergo aug. dicendum ꝙ voluntas dei dicitur dupliciter quo vult: ⁊ hoc modo intelligit ꝙ non variatur temporibus: ⁊ ꝙ vult. Ipsum volitū quod variatur. ⁊ ideo non sequitur quod obijcitur. Sed si argueretur vult aliquid esse nunc quod nō ab eterno voluit esse nunc: ergo voluntas est mutabilis bene sequitur: sed simul ⁊ semel bene vult omnia que vult ab eterno. Unde aug. in lib. cōfessio. eadem dei voluntas non est extra dei substantiam sed simul ⁊ semel vult oīa que vult: ⁊ ibi dicit semel eternitatis quemadmodum dicit semel genuit filium. ¶ Quod obijcitur ꝙ causa prorima ⁊ immediata posita ponitur effectus. dicendum ꝙ causa quedam incompleta est ⁊ dependet ab effectu: completur enim in effectu ⁊ habet dependentiam ad illum: ⁊ ideo de ipsa tenet ꝙ posita ipsa ponitur effectus: sed non est ita in causa completa q̄ non habet dependentiam ad effectum: vt i causis voluntarijs que potestate sua habent cohibere actum suum. vnde immediata causa nullo mō dependens ab effectu antecedens erat ſm naturam ⁊ ſm actum existendi quemadmodū eternitas tēpus. Sed causa independens immediata non est antecedens actum ſm actum existendi: sed ſm naturam. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ non sequitur ꝙ cā propria posita ponitur effectus sicut patet in sole qui est causa propria illuminationis. non tñ semp illuminat vt si subtrahatur illuminabile. Similiter diuina voluntas irradiat super creaturas: vñ quod non irradiat est qz non sunt creature.

Ad tertium.

Ad quartum

¶ A.i

Ad quintuz.

Ad sextum. Quare nō fuit mūd⁹ ab eterno.

¶ Ad aliud dicendū. ꝙ volūtas dei dr duplr. scz voluntas beneplaciti: et voluntas signi. Quod ergo dicitur idē est deo volente et deo actore. dicenduz ꝙ sumitur ibi voluntas pro voluntate signi que est impletio. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ hec est duplex voluit ab eterno mundū fieri. qz hec determinatio ab eterno potest determinare hoc verbuz voluit: et sic vera. vel hoc verbū fieri: et sic falsa: Sed si queritur quare non fuit mundus ab eterno. cū volūtas sit causa prorima et sufficiens: et ab eterno voluit mundum fieri? Responsio. ꝙ in intellectu creature est ens ab alio de nihilo. et esse ens de nihilo: habz esse post non esse. vnde in intellectu creature est aliquid quod repugnat eternitati. et ratio est. qz sicut creatura nō potest equari creatoꝛi in potentia vel essentia: sic nec in duratione. esset autem equalis in duratiōe: si esset eterna. et sic in sole sunt duo actus. vnus in se qui est lucere: alius in alio qui est illuminare. et posito sole non est intelligere sine actu primo: sed bene sine alio. sic in deo sunt actus eterni vt generare et huiusmodi. sine quibus non est huiusmodi bonitas summa. sunt alij. vt creare et huiusmodi sine quibus potest intelligi.

An diuīa voluntas habeat causam vel rationez.

Ꝟembrum tertium.

Onsequenter queritur. vtrum voluntatis diuine sit causa vel ratio Ad qō Augustinus in libro. lxxxiij. questionum: Qui querit quare voluit dominus mūdum facere: causam querit volūtas dei. Omnis autem causa efficiēs maioꝛ est illo quod efficitur: nil autem maius voluntate non ergo causa eius querenda est. Et quo relinquitur. ꝙ voluntatis diuine non est causa. ¶ Ad hoc fuerunt qui dixerūt ꝙ voluntatis diuine non est causa efficiens sed finalis. Contra. causa finalis alicuius melioꝛ est eo cuius est causa vel ratio: sed nihil melius est volūtate diuina: ergo voluntatis diuine non est causa finalis.

An volūtas diuina sit rō Obiectio.

Contra

Responsio

Adiectio.

Quod indistincte concedendum ¶ Sed queritur vtrum voluntatis diuine sit aliqua ratio Ad quod sic super illud ephe. ij. propositū volūtatis eius gl. voluntas diuina ex ratione est: ergo voluntas diuina habet rationem. nec est sine ratione. ¶ Item cū nobilioꝛ et melioꝛ sit voluntas cū ratione ꝙ sine ratione. quod autem nobilius est semper est deo tribuendum: ergo voluntas dei habet rationē. ¶ Cōtra. ratio et voluntas idem. sicut dictum est supra. ratio prohibuit. i. diuina voluntas: ergo diuina voluntas non est ex ratione. ¶ Item ratio est finis. finis autem est melius ꝙ id quod est ad finem. nihil autem diuina voluntate melius. ¶ Responsio ſm anselmum voluntas diuina proprie non est ex ratiōe: ne aliquid sit ei propriū principiū. Nec preter rōnez ne rationalis esse videatur: dicitur tamen habere rationem: sicut idem dicit habere seipsum. Idē enim est voluntas et ratio. sed si dicatur ratio aliquis finis extra: nullo modo habet rationem ¶ Ad illud quod obijcitur. dicendum ꝙ ratio dicit diuinā voluntatem connotando respectum ad creaturaz. ꝙ ergo dicitur diuina voluntas est ex ratione nō dicitur hoc ꝙtum ad principale signatum: sed ꝙtuz ad connotatum: vnde sensus est: voluntas diuina est ex ratione: id est volitum est ex ratione. i. est ad bonitatem summam.

Questio. xxxvj. de differentijs voluntatis diuine

Onsequenter queritur de differentijs voluntatis: que quidē differentie non accipiuntur ſm rem sed ſm denominationem. Queritur ergo de differentijs primo in generali: secundo in speciali.

Querit q̄ sint ille differētie Hugo.

Ꝟembrum primum.

Dubium primum.

Ario queritur q̄ sint differētie diuīe volūtatis. ¶ Ad quod Hug. in suis sentētijs ⁊ lōbardus in suis. Quod voluntas dicitur proprie que in ipso est ⁊ ipsius essentia: ⁊ dicitur voluntas beneplaciti de qua in psal. oīa quecunqꝫ voluit fecit: ⁊ ix. Ro. voluntati eius quis resistit. ⁊ xij. Ro. vt probetis que sit voluntas dei bona beneplacens ⁊ perfecta: ⁊ hec non recipit multiplicitatē ⁊ mutabilitatē: sicut dicit. xlv. dist. primi li. sniarum. ¶ Itē dicit voluntas improprie sine figuraliter: ⁊ hoc mō voluntatis diuine signa dicunt eius voluntas: ⁊ hec recipit multiplicitatē in quinqꝫ. Volūtas eiā dei dicit permissio: operatio: preceptum: prohibitio ⁊ consiliū: de quibus intelligit illud ps. Magna opa dñi exquisita in oēs voluntates eius. Quod ꝑmissio dei ⁊ eius operatio dicantur voluntas dei: dicit aug. in enchi. nō fit nt si oīpotens fieri velit vel finendo vt fiat: vel ipse faciendo. ⁊ de hoc accipit illud. ix. ro. cuius vult miseretur ⁊ quē vult indurat. Itē ꝙ voluntas dei dicat eius preceptū prohibitio ⁊ consiliū: habetur ex. vj. Math. fiat voluntas tua sicut in celo ꝛc. ¶ Circa has autē differentias positas dubitat multiplicit Primo cū scia sit respectu veri sicut volūtas respectu boni: ⁊ ponuntur subiecta diuine scie sicut subiecta voluntati: quare ex parte scie nō est talis differentia vt dmodi ꝑ sciam proprie per se: ⁊ per scientiam signi: sicut dicit voluntas beneplaciti que est voluntas ꝓprie ⁊ voluntas signi. ¶ Itē cū diffiniat aug. de doctrina xp̄iana signū qō ꝓter id quod ingerit sensibus aliud facit in cognitionem venire cū preceptio prohibitio non sint significabilia sed intelligibilia non sunt signa voluntatis diuine.

Secundum.

¶ Itē signū est multiplex ⁊ signatū: sed signa sunt multiplicia: ergo ⁊ ipsa voluntas beneplaciti: ⁊ non sint sensibilia sed potius intelligibilia non dicentur esse signa. ¶ Itē querit que est rō dicendi voluntatē beneplaci. Nam quod recipit ⁊ qō probet ⁊ qō operatur vident esse beneplacita. ¶ Item queritur an volūtas beneplaciti recipiat multiplicationes. Nam sapientia dei dicit multe ydee vel rationes ſm multitudinem rerū cognitarū. ergo similiter voluntas beneplaciti dicet esse multe volūtates ſm differentiā meritoꝝ. ¶ Itē queritur cum dicat in ps. exquisita in oēs voluntates eius: ⁊ dicūtur voluntates pluraliter respectu diuersoꝝ volitorum: que sunt signa diuine voluntatis: ⁊ ita volūtas dei dicetur multiplex. ¶ Querit quare nō dicitur mutabilis ſm mutationē volitoꝝ. ¶ Item si dicat ſm Grego. ꝙ deus mutat sententiam ſz̄ non consilium: ⁊ ita voluntas diuina in sententia dicit mutabilis non in cōsilio Queritur quare dicitur mutari sententia ⁊ non consilium. ¶ Itē queritur de illis quinqꝫ differentijs: primo enim ꝙ debeant esse plures. Nam preceptū ⁊ consiliū sunt respectu boni vt fiat. sed preceptū est respectu boni necessarij ad salutē: consilium respectu boni non necessarij: quare ergo non ponūtur duo ex opposito respectu malicie: vt sicut ponitur inter signa prohibitio que est contraria ei quod precipitur: poneret differentia contraria ei quod consulitur. ¶ Item tres sunt differentie respectu boni: preceptum consiliū operatio: prohibitio: ꝑmissio: respectu mali prohibitio mali ne fiat: cum pluris diuisionis sit maluz ꝙ bonum: qz bonum vno modo: maluz multipha

Queritur. Tertium. Quartum Obiectio.

Queritur. Quintum

Sextum.

Septimum. Quare dicit mutare sniaz Obiectiones circa diuisionem voluntatis signi. Secundum.

Tertium.

riam:ergo debēt poni plures differentie respectu mali ꝙ respectu boni. ¶Item videtur ꝙ deberēt assignari pauciores:nam cum dicat aug.in enchi. non fit aliquid nisi oīpotens fieri velit vel sinēdo vt fiat vel ipse faciendo:ergo vniuersaliter,nō sunt

Quartum.

nisi duo signa voluntatis diuine.s.permissio ⁊ operatio. ¶Item Hugo in suis sententijs:voluntatē beneplaciti duo sequūtur volūtates sicut signa harum voluntatum:vna permittens vocatur:alia faciens.⁊ duo ista sunt quasi consequentia voluntatis summe:⁊ quasi explicatio eius ⁊ effectus illius ⁊ pars illi nunꝙ coeterna. Quicquid enim in illa

Quintum.

semper est in istis aliquando est:⁊ quicquid ī istis aliquando non est:in illa nunꝙ est:ex hoc relinq̄tur ꝙ vniuersaliter signa diuīe volūtatis sunt operatio ⁊ permissio. ¶Item Hugo in eodē beneplacitum vniuersale quod eternum est perficitur ⁊ cō

Sextum.

summatur ⁊ manifestatur his duobus que subsequuntur in tempore permissione ⁊ operatione diuina. ¶Item hoc ceptum ⁊ prohibitio non videntur facere differentiam:nam in preceptis decalogi annumerantur octo prohibitiones pro octo p̄ceptis. ¶Item non faciūt differentiam motus a

Septimum.

⁊ motus ad:sed prohibitio est motus a malo: preceptum motus ad bonum:non differunt ergo preceptum ⁊ prohibitio. ¶Item preceptum ⁊ permissum concurrunt in eodē:q; sicut dicitur super illō edurit eos cum argento ⁊ auro:glo.asportarevasa

Octauum.

egyptiorū fuit preceptum ⁊ permissum:ergo nō debent distingui in signis diuine voluntatis. ¶Item cū permissio non semper sit malivt patet.j.Coin. super illud:de virginibus autez ⁊c.glo.virginibus

Nonum.

permittit nubere:nubere autem nō est malū. quomodo distinguitur a signis ceteris. ¶Item ſm qō permissio dicitur mali cum diuina voluntas nūq̄ sit mali non significabit,quod est in diuina voluntate:sed magis qō non est in ipsa:simili modo op-

Decimum.

ponitur de prohibitione:nam cum prohibitio sit eius quod deus nonvult:prohibitio magis est signum diuine voluntatis ꝙ voluntatis. ¶Item dicit Dama.ꝙ in deo non est consilium:ignorantis enim nature est consiliari:ergo differentia signoꝝ

Undecimum

diuine voluntatis non debet pom consiliuz,ergo hec querentur circa numerum differentiarum.

Duodecimū

Obiectiones circa predicationem ⁊ designationez signorum volūtatis.

Queritur etiam quid ꝓ

dicatur cum dicitur deus permittere mala fieri vl precipit bona fieri:aut creatū aut increatū:si creatum,ergo creatura predicaretur de creatore.Si increatum.Contra Augu.mala sunt preter eius voluntatem que ipse est:sed non preter eius permissionem que ipse non est:permissio ergo non est diuina essentia:ergo non predicatur increatum.

Secunda.

Tertia.

¶Item nihil est signum sui:si ergo preceptio prohibitioꝛc.sunt signa diuine voluntatis:ergo non

Dubium.

sunt diuina voluntas. ¶Item queritur cum diuersa sint signa:nunquid idez habent significatū aut diuersa:⁊ cum oīa sint signa voluntatis beneplaciti:voluntas autem beneplaciti per oīa est eadem ⁊ vna:ergo idem significatum. ¶Cōtra cum aliud sit volitum a deo voluntate operationis et voluntate permissiōis ⁊ ceteris:⁊ ipsa volita a deo sunt significata his signis:opatione: pmissiōe ⁊c. ergo plura significata.

Responsio sicut dicitur Ro

manorum duodecimo super illud vt probetis potiora.glosa ꝙ voluntas dei dicitur siue ipsa qua vult: que in deo deus est: siue illud quod vult: hic vero accipitur voluntas qua vult:que semper impletur que beneplacitum dei ⁊ dispositio dei interdum appellatur. Dicendum ergo ſm hoc ꝙ voluntas beneplaciti est voluntas qua vult: voluntas signi est id quod vult:q; ergo quo vult et quod vult dicuntur volūtas:sed quo vult proprie: quod vult improprie ſm illum modū quo dicit hugo ꝙ signa ire dicuntur ira ⁊ dilectionis dilectio appellat:sic signum voluntatis dei dicetur voluntas. ¶Et per hoc patet responsio ad primū:scientia enim non dicitur his duob⁹ modis:magis eīn abstracta est ab actu scia ꝙ voluntas:⁊ ideo actus qui est signum scientie non dicitur scientia: ꝙuis actus qui est signū voluntatis dicat voluntas propter immediationem actus ad voluntatem. ¶Ad secundum dicendum ꝙ voluntas signi dicitur ſm illam rationem aug.de doctrina xp̄iana. Signū est quod p̄ter ex illud quod sensibus ingerit ⁊c.sed sensus non tantum accipitur vis exterior sed etiā interior que dicitur intellectus:hec autem dicuntur signa ratione cointellectorū que indicant aliquid esse volitum volūtate beneplaciti in quo volito sicut in effectu voluntas dei que eterna est:q̄ est ei⁹ causa indicatur:⁊ ita per medium sunt ista signa beneplaciti.scilicet per ipsa volita a deo:circa q̄ sunt preceptio prohibitio ⁊c. ¶Ad tertium quod queritur ſm quam intentionem dicatur voluntas beneplaciti. dicendum ſm aug.de trini.beneplacitū est quieta voluntas.Cum ergo dicit apostolus.Rom. xij.voluntatem dei bonam significat ꝙ bonum est semper volitum voluntate diuina.Cum vero dicit beneplacens significat immobilitatem siue quietem ex parte voluntatis:cum dicit perfecta significat cōplementum ex parte vtriusq;:scilicet voluntatis ⁊ voliti:vt nihil desit quin fiat qō vult ⁊ put vult. ¶Ad quartum vero quod queritur de multiplicitate:dicendum ꝙ voluntas qua vult nō est multiplex q̄uis dici possit multiplex ī effectu sicut spiritussanctus vnicus dicitur multiplex.ysaie.xj.

Ad dubium primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad obiectionem.

¶Ad illud quod obijcit ꝙ sapientia dicitur multe ydee ⁊ rationes. Notandum ꝙ in his rationib⁹ causa principium voluntas ⁊ceteris essentialibus non importatur aliqua multiplicitas ex parte p̄ncipalis significati que est diuina eētia:sed ex parte connotati:connotantur autem in huiusmodi intentionibus aliquando esse absolutum: aliquādo esse distinctum:aliquando esse ordinatum ad proprium nature terminum:aliquando vero esse ordinatum ad finem vltimum.Quando ergo connotatur esse absolutum cum in esse absoluto non differunt res:intentio illa que connotabit esse absolutum non poterit dici pluraliter:hinc est ꝙ nō possunt dici plures cause vel plura rerum principia: q; principium ⁊ causa:nec ex parte significati que est diuina essentia:nec ex parte connotati quod est esse absolutum:non esse tale vel tale dicunt pluralitatem.Quando vero connotatur esse distinctuz vel esse ordinatum ad proprium terminum nature dicetur pluraliter non respectu significati ſz cōnotati quod est in pluralitate ⁊ distinctione:hinc est ꝙ dicuntur ydee:q; ydea connotat esse distinctum ⁊ plures rationes q; ratio connotat esse ordinatum ad proprium nature terminatum ad proprium nature terminum:vnde dicit augu.in libro lxxxiij.questio.non ea ratione conditus est homo qua equus.Quando vero connotatur esse ordinatum ad finem vltimum quod est summum bonuz nullo modo dicetur pluraliter q; in fine vltio non differunt.Quia igitur voluntas cum dicetur esse rerum connotat ordinem rerum ad finem vltimū non dicetur proprie plures voluntates:sed ꝓpue

Augustinus.

dicitur

Ad quintum

dicitur voluntas qua deus vult. ¶Ad quintū qō obijcitur si signum multiplex ꝙsignatum:dicendū ꝙ de voluntate quod deus vult tenet:sed non devoluntate qua vult vt dictum est. ¶Ad sextum,quod

Ad sextum.

querit de mutabilitate:dicēdum ꝙ multiplicitas ſm ꝙ se extendit ad quācunq; pluralitatez non repugnat simplicitati diuine in qua est pluralitas ꝓsonarum in vna essentia:ſz mutabilitas repugnat proprium enim creature est mutari in q̄tum cadit de non esse in esse vel de esse in non esse vel simpliciter vel aliquo modo. ¶Ad septimum dicendum

Ad septimuz

ꝙ sententia dicitur mutabilis non consilium circa diuinam voluntatem:q; consilium notat eternam dispositionem:sententia vero executionez rerum temporalem. ¶Cū ergo dicit sententia mutabilis hoc est ratione executionis tpalis:non ratione voluntatis diuine in illa:q; vero consilium nō respicit temporale:ideo dicitur imutabile.hoc ergo modo soluuntur obiecta contra positā diuisionem voluntatis:in voluntatem beneplaciti,et voluntatem signi.

Ad obiecta vero circa diui

sionem voluntatis signi q̄tum ad numerū respōdendum ſm quosdam accipitur hoc modo numerus signorum beneplaciti que sunt operatio: permissio:preceptio:prohibitio:consilium. Nam voluntas diuina aut respicit actū dum fit:aut dū est faciendum. Si dum fit aut igitur iste est bon⁹ act⁹ aut malus:si bonus eius operatio est signum voluntatis diuine:si malus eius permissio est signū voluntatis diuine. Si vero dū est faciendū:aut igitur est bonus aut malus:si malus sic prohibitio illius est signum voluntatis diuine.si bonus aut ergo e⁹ necessarius ad salutem:⁊ sic preceptum illi⁹ est voluntatis diuine signum:aut non est necessarius sed tamen conferens saluti:⁊ sic consilium illius est signum voluntatis diuine. Vel sicut quidam correxerunt:si est actus faciēdi:aut igitur est absolute faciendus:⁊ ſm hoc est preceptuz.aut absolute vitandus:⁊ ſm hoc prohibitio:aut est in cō paratione faciendus vel vitandus:⁊ sic est cōsiliuz q; consiliū non solū est respectu melioris boni faciendi:sed minoris mali declinandi:sicut respectu culpe venialis:⁊ hoc modo accipitur diuinum cōsilium in scriptura. Aliter visum est alijs vt accipiā tur differentie:primo ſm differentiam boni ⁊ mali.signum igitur diuine voluntatis aut est respectu boni aut respectu mali. Si respectu boni :hoc est dupliciter.in dictando.in exequendo:si ſm exequendo sic signum voluntatis diuine est operatio si in dictandō:aut igitur dictat necessarium saluti ⁊ sic preceptū aut non necessarium saluti ſcd expediens ⁊ sic consilium. ¶Aliter dicendum ⁊ melius ſm Hug.de sancto victo.in sententijs suis.Quod signum voluntatis diuine aut accipitur generaliter:aut specialiter.Si generalit ſm hoc signa sunt pmissio ⁊ operatio:sed operatio bonoꝝ pmissio malorū.Si spāliter videz respectu rōnalis creature: ſm hoc est preceptū ⁊ prohibitio:ſz p̄ceptio bonorum prohibitio malorū:⁊ hoc est quod dicit.nam sicut operatio dei ⁊ permissio eius per oīa tendunt: q; sine his non fit aliquid:sic ⁊ preceptū eius ⁊ prohibitio.Sed ad rōnalem creaturā diriguntur hec duo:consilium vero non ponitur inter signa ab hugone:sed addit a magistro petro in sententijs.scilicet velut mediū inter p̄ceptū ⁊ prohibitionez est supra dictū est. ¶Ad illud ergo quod primo obijcitur:dicendū ꝙ sicut ex parte virtutis anime cognitiue ponit duplex acceptio:vna in assertione vnius partis contradictionis cū negatione alterius ⁊ dicitur scientia cū est acceptio recta.alia que est i assertiōe vnius partis non tñ cū negatione alterius sed magis inclinans ad alteram:⁊ dicit opinio. Ita ex parte virtutis aīe motiue est duplex inclinatio vna que est in approbatione vnius partis cum reprobatione contrarij:⁊ hanc respicit preceptū.alia que est in approbatione vnius partis:non cum reprobatione alterius:⁊ hanc reordinat consilium. Sicut ergo ex parte cognitiue acceptū determinate que est scientia:est species acceptiōis,contraria. scilicet error: contrarius recte scie:acceptioni vero indeterminate que est opinio non est species acceptionis contraria:q; error non est contrarius opinioni:sed opinio opinioni:ita ex parte motiue inclinationi determinate in bonū in quā ordinat p̄ceptum est inclinatio contraria q; est in malum quā respicit prohibitio.Inclinationi vero indeterminate in bonū quā ordinat cōsiliū non est inclinatio contraria:⁊ ideo non est ponere contrariū consilio:sed p̄cepto. ¶Ad sciū dicēdū ꝙ si respicia tur bonū ⁊ malū ſm se pluris diuisionis est malū q̄ bonū. Mā bonū ex vna cā:malū autem ex multis defectibus:sed ſm ꝙ bonū ⁊ malū referunt ad diuinā voluntatē pluris diuisionis est bonum q̄ malū. Mā bonū quod significat diuinā voluntatē aut attendit q̄tū ad id ad quod oēs tenemur:⁊ est necessitatis:aut attendit q̄tū ad id ad qō non oēs tenemur:⁊ est vtilitatis ⁊ consilij:⁊ etiā vtrūq; pōt considerari vel vt faciendū vel vt iaz factū:vt faciēdum:sic respicit preceptū aut cōsiliuz si iam factā operationē. Ex parte vero mali ſm ꝙ respicit non faciendū:est vna sola differentia:q; sicut dictū est: consilio non est oppositū aliquid vt malum:ſm vero ꝙ respicit malū tactū sic est pmissio.plurib⁹ ergo modis significat voluntas diuina in bonis q̄ in malis. ¶Ad quartū ⁊ quintū obiectū ex autoritate aug.⁊ Hug.q; solū erunt duo signa.scilicet permissio ⁊ operatio:ptz responsio ſm Hugo.q; duo sunt signa gñalia que respiciunt oēm creaturā: scz operatio ⁊ permissio:⁊ hoc intendunt Aug.⁊ hug. Sed:preter hoc addunt alia spālia que respiciunt rōnalem creaturā.s.preceptū:prohibitio:⁊ cōsiliū: signū autem diuine volūtatis dz multiplicari ſm actū in quo significat:⁊ ſm hoc gñaliter signa sunt operatio ⁊ permissio:⁊ ſm respectū actus ad illum cui significat:⁊ ſm hoc multiplicat signū per cōsilium:prohibitionē ⁊ preceptionē:his eīn modis significat rōnali creature diuina voluntas:in oī ergo creatura significat permissione ⁊ operatione:ſz rōnali creature soli significat precepto ꝓhibitione consilio diuina voluntas:de fugiendo:per ꝓhibitionē:de operando:ꝙ preceptū:de eligendo per cōsilium. ¶Ad sextū dicendū ꝙ ꝓceptū dicit cōiter ⁊ proprie:cōiter apprehendit iussionē de faciēdo:et prohibitionē de non faciēdo:proprie vero accipit pro iussione que est de bono faciendo:⁊ ex oppositō prohibitio de malo vitando. Hic aut tē accipit proprie ſm ꝙ dicit contra prohibitionem. ¶Ad septimum dicendū ꝙ motus,a:⁊ motus ad:ſm ꝙ dicuntur respectu eiusdē termini non faciunt diffinitionem in motu ſm speciē: ſz cū,dicunt respectu diuersoꝝ introducūt differentiā ſm spēm ſm quē modū sunt differentes motus ſm spēm motus timoris ⁊ amoris: q̄uis amor dicat vt motum ad:timor vero vt motū a:differens tñ est terminus motiuum proximū timoris ⁊ amoris:quēadmodū dicitur bonū differens positiuū vt viuere:priuatiuū vt non mori.Motus autē amoris terminū hz bonum positiuū:vt viuere.Motus vero timoris fu

Ad primum.

Ad secundum.

Ad septimum

Ad quartum ⁊ quintum

getermin̄ū hz bonum priuatiuū: vt non moz: ideo aliquis ex timoze fugit gladiū vt non moziat. Secū dum hoc ergo dicendū q̄ similis est differentia p̄cepti t prohibitionis. Nam preceptum respicit bo num positiuū vt facere bonū: prohibitio vero bonū priuatiuū vt declinare a malo. ¶ Ad octauū dicen dum q̄ in eodē actu in genere p̄t concurrere p̄ceptum t permissum: sed in eodem actu in numero non p̄t esse. vnde asportare vasa egyptioz̄ quo ad illos qui asportauerunt ex cupiditate fuit permis sum: quo ad illos vero qui ex obedientia fuit p̄ceptum: preterea asportare simpliciter fuit preceptū sed exportare sic. s. ex cupiditate non preceptū ſz per missum fuit: q̄ tum ergo ad genus actus cōcurrūt in eodē preceptū t permissum: sed nunq̄ q̄tum ad circūstantias actus. ¶ Ad nonū rn̄sio q̄ verbum pmissionis dicit multipliciter: positiue t priuati ue: positiue dicitur pro indulgentia que est mino ris boni: t hoc modo accipit in glo. j. Coun. vij. vir ginibus permittit nubere. ſPriuatiue et hoc trib⁹ modis. Uno mō p priuationē pene tpalis sm quez modū dicit moyses pmisisse repudiū q̄ nō puniebat tpaliter ſz peccarent moztaliter. Alio mō p pri uationē prohibitionis sm q̄ dicit in p̄s. Irascimi ni &c. glo. q̄ necessitas pmittit scz venialē motū ire idest non prohibet. Quarto mō dicit per priuatio nem cohibitionis: t hoc mō dicit proprie: t sic acci pitur cū dicit pmissio esse signū diuine voluntatis vt dixit aug. in enchi. vt supra dictū est. ſQuattuor ergo modis dicit aliq̄d pmitti: scilicet cū indulge tur: cū non punit: cū non ꝓhibet: cū non cohibet.

¶ Ad decimum t vndecimū quibus obiicit de p̄ hibitione t permissione: dicendū q̄ prohibitio t p missio non indicāt voluntatē dei circa illud q̄ per mittitur t prohibet: sed circa oppositū ei⁹ sicut pa tet in prohibitione: cū. s. deus prohibet falsū testi moniū dicere: significat q̄ vult nos verū dicere vt significat circa aliq̄d q̄ ex pmisso vel ꝓhibito eli citur: sicut ptz in pmissione. verbi gratia deus per mittit malos ꝓsequi bonos: t ex p̄secutione elicit q̄ boni sunt patientiozes vel aliq̄ō alind bonum. vult ergo deus non ipsum persequi sed patientiaz que ex persecutione elicit. ¶ Ad vltimū dicendum q̄ consilium dicit dupliciter. Uno modo appetit⁹ inquisitionis eius q̄ ignozat sicut dicit Damasc. q̄m hoc consulere est consiliuz querere q̄ō dicit Dama. consiliū non esse in deo. Alio mō dicit con sulere consilium dare: t hoc mō dicit consiliū dim ne voluntatis: t non est ignoranter sed scienter. Tertio modo dicit consiliū ipsa dispositio siue pre ordinatio de agendis. t sm hoc consiliū nō dicitur signum diuine voluntatis: sed eterna dei dispositio: sm quem modum dicit Grego. mutat sententiam sed non mutat consilium.

Ad primam.

Ad obiecta vero circa predicationem t designationem signoz̄ volūtatis.

¶ Responsio ad primuz q̄ permissio t preceptio dei &c. possunt dici duobus modis actiue: t sm hoc permissio dei nihil aliud est q̄ voluntas permittēs nec preceptio q̄ voluntas precipiens: t sic de aliis t sic idem significat q̄tum ad principale significa tum: ſz diuinā essentiā: tn̄ connotat in creatura vl sm positionem: vt operatio connotat effectū: p̄ce ptio iussum: t sm priuationē sicut permissio nō cō hibitionem. prohibitio fugam aut non sectationē Iterū dicuntur passiue: t sm hoc preceptio accipit pro re precepta: prohibitio pro re prohibita: permissio pro re permissa. t sc̄m hoc non significat diuina es sentia sed significat signum voluntatis vel in ipso actu vt in operatione t preceptione t consilio. vel in opposito. vt in prohibitione: vel in eo quod elici tur vt permissione. ¶ Ad illud ergo q̄ obiicit ex au toritate augustini q̄ permissio dei non est ipse de⁹ scōm rem si permissio accipiatur passiue: verū est scōm vero rationem intelligentie: non scōm rem: si permissio accipiatur actiue: adhuc iterum verū est q̄ permissio non est deus: adest rō pmissionis non dicit idem oīno q̄ deus: sed diuina voluntas: imo addit intentionem voluntatis non cohibere ma lum. ¶ Ad aliud vero q̄ obiicit nihil est signum sui: nam ptz rn̄sio: nam voluntas signi dicitur in eo q̄ deus vult. q̄ scilicet est signum voluntatis be neplaciti: q̄ deus vult q̄ic̄q̄ vult. ¶ Ad illud q̄ obiicit vtrū sint signa eiusdē signati: idest eiusdem voluntatis. Rn̄sio voluntas aut accipitur pro eo quo deus vult aut pro volito. s. pro eo q̄ deus vult si pro eo quo deus vult est idem signatum: si pro eo quod deus vult non est idem. Nā aliud placet deo in consilijs aut in preceptis: aliud in pmissis. hoc igit mō absolutē q̄stio d̄ differētijs volūtat̄ i signati

Ad secundaz

Ad tertiam.

Ad duodecimum.

Ad vndecimuz.

Ad nonum.

Ad octauum

Ad decimum t vndecimuz.

Ad duodecimum.

Membrum secundum.

Ad dubium.

Utrum volitas beneplaciti possit frustrari.

Consequenter querit de differentijs volū tatis in speciali: primo igitur querit an voluntas beneplaciti possit frustrari.

Ad quod sic in p̄s. oīa quecūq̄ voluit fe cit: t constat q̄ intelligit de voluntate beneplaci ti: ergo nō potest frustrari. ¶ Itē ad romanos. ix. voluntati eius quis resistet: quasi diceret nihil.

¶ Preterea si frustrareť diuina voluntas. hoc non posset esse nisi aut rōne ignorantie vel impotētie. quoz̄ vtrūq̄ longe relegat a deo t diuina volunta te. ¶ Contra. j. thim. ij. vult oēs homes saluos fie ri: sed constat q̄ non oēs salui fiunt: immo plures damnant̄: ergo frustrat t quassat diuina volūtas. ¶ Item in Matth. xxiij. t Luce. xix. quotiēs volui congregare filios tuos quēadmodū gallina cōgre gat pullos suos sub alas t noluisti: ex quo videtur q̄ diuina voluntas impedita sit hominum volūta te. ¶ Ad hec est rn̄sio magistroz̄ q̄ est volūtas be neplaciti t volūtas signi: volūtate bn̄placiti non vult oēs homes saluos fieri: nec dicit saluē cōgrega re. voluntate v̄o signi vult oēs homes saluos fieri: q̄ p̄cepit t ꝓsulit oīb⁹ oīa q̄ ptinēt ad eoz̄ salutez.

Utrum volitas beneplaciti' velit oēs saluos fieri.

Responsio.

¶ Cōtra dam̄. distīguit volūtatē bn̄placiti i añcē dētē t ꝓsequētē. dicit ergo q̄ opz scire q̄ volūtate an tcedēti vult de⁹ oēs homes saluos fieri t regno ei⁹ potiri. Hō em̄ i pumēdo plasmauit nos ſz ad ptici pationē bonitat̄ ei⁹ vt bon⁹. Si ergo volūtas ātecedēs est volūtas bn̄placiti: volūtate bn̄placiti vult oēs homes saluari: ergo volūtas bn̄placiti q̄tuz ad aliq̄d frustrat. ¶ Preterea fuerūt q̄ dixerūt volū tatē bn̄placiti dupl'r. Est em̄ volūtas absolutat t vo lūtas cōditionalis. volūtate ergo absoluta vult so lū p̄destiatos saluari quos scit bn̄ vsuros suaꝫ gr̄a. volūtate v̄o cōditiōata vult oēs saluari: q̄ vl't sub hac cōditiōe si ipsi volūt. ¶ Sz cōtra hoc obiicit ō paulus nō baptizatis: nā cōstat q̄ in ipsis nō est vo lūtas cōtradicēs diuine volūtati. ergo scōm ipsos vult saluari oēs paulos q̄ ꝓstat eē falsum nisi tm regeneratos. Hō est igit verū q̄ ꝓditiōe p̄pendēte a pte nr̄i arbitrij vult oēs saluari. ¶ Itē obi cū par uuli nō baptizati dānent̄: aut igit cā dānatiōis est ex pte paulox̄ vl ex pte diuine volūtatis: nō p̄t poni ex pte paulox̄: cū nihil bonī vl mali egerit: ergo po net ex pte diuine volūtat̄. ſz hoc quō cū velit oēs ho mines saluos fieri. ¶ Itē. ij. thi. ij. Negare seipsum nō p̄t: ſz ipse est summa bonitas t summa sal⁹ rōnalis creature. ergo sūmā bōitatē t salutē rōali crea ture per ipsum saluant̄. Aliter rn̄det aug. in ench. distin guens hāc. vult oēs homines saluos fieri. q̄ potest fieri distributio p̄ singulis generū: sic distributio est falsa nō enim vult singulos hoīes saluos fieri. Uel potest fieri distributio p̄ gn̄ibus singuloz̄: et hoc mō vera est t intelligenda vt sensus sit. vult de oīi genere homies saluos fieri. Et habet simile in matth. xxiij. decimatis oīe olus. i. oīne olerū genꝰ. Hō cui singula olera decimabāt q̄ in diuersis mū di partib⁹ oriunt. Aliter sm dama. sicut supra tactū est. volūtate añcedenti vult oēs saluari: voluntate vero ꝓsequenti non. ¶ Et ad questionē qua querit vtrū volūtate beneplaciti velit oēs saluari per hoc est rn̄sio. Nā voluntas bn̄placiti p̄t dici respectu possibilitatis rationalis creature ad salutē. q̄ qui dē possibilitas est in ipsa a deo. t hoc mō volūtate bn̄placiti vult oēs saluos fieri. Alio modo volūtas bn̄placiti dr̄ respectu effect⁹ qui reddit a deo ratio nalis creature p̄ meritū. t sic volūtate bn̄placiti nō vult oēs hoīes saluos fieri: sed solū predestinatos. ſPrimo mō dicit dama. s. voluntatē añcedētē: t hec est rōne bonitatis q̄ est in deo. Scōo mō dicit volū tatē ꝓsequentē. sm rōnem iusticie que respicit me rita q̄ sunt in nobis vel a nobis: patet igit q̄ semp implet volūtas dei bn̄placiti siue dicat añcedens siue ꝓsequēs. ¶ Simili mō respondetur ad illā au toritatē quotiens volui congregare filios tuos &c. Scōm autē augu. in ench. exponitur sic. quotiens volui cōgregare filios tuos et noluisti. i. quotquot congregam volūtate mea semp efficaci: semp te no lente feci. nō enim ex eo sensu dictum est quasi oīs voluerit cōgregare filios hierusalē t nō sit factum quod voluit ipsa noluerit: sed potuit illa quidē ab ipo filios suos colligi sed noluit. qua tamē nolēte filios eius collegit oēs quos voluit. de volūtate er go beneplaciti illa intelligunt sicut iā patet. nō de voluntate signi sicut illi dixerunt. ¶ Ad illud vero q̄ dixerūt alij. q̄ de voluntate cōditionali esset in telligendū non de voluntate absoluta. dicendū q̄ sic potest dici. sed conditio talis nō dz apponi. vult omnes hoīes saluos fieri si ipsi volunt ꝓpter par uulos. sed debet apponi vult omnes hoies saluos fieri in q̄tū in se est. vel si nō sunt dign̄ vel suscepti biles salutis. quēadmodū illuminat omnē hoiem quantū est de se qui est illuminabilis vel suscepti bilis illuminationis. sic vult hoies saluare quantū in se t qui sunt susceptibiles salutis sed paruuli nō sunt susceptibiles ꝓpter culpā originalē. q̄ ergo in illis nō seruat̄ cōditio. ideo nō cōsequunt effectū sa lutis t p̄ hoc ptz rn̄sio. ¶ Ad illud q̄ querebat que est cā dānatiōis paruuloz̄. causa em̄ nō est ex par te voluntatis. sed ex pte corruptionis anime q̄ con trahitur ex massa peccatrice. ¶ Ad illud q̄ obiici tur. q̄ negare seipsum nō p̄t. sic intelligēdum est vt q̄ dicit nō posse. nō dicat necessitatē qua astrin gitur sua bonitatē cōmunicare: sed imutabilitatē sue liberalitatis qua quantū in se est: paratꝰ est cō municare nisi impedimētuz ex pte suscipientis in uenerit. ¶ Ad illa vero que queruntur circa verba Iob. dama. per ordinem respondendum. Ad primū quod obiicitur: q̄ non debent esse huiusmodi dif ferentie voluntatis añcedens t consequens. dicen dum q̄ antecedere t sequi non dicuntur in diuina voluntate respectu priozitatis t posteriozitatis in ipsa: sed respectu priozitatis t posteriozitatis in no bis. voluntate enim antecedēs dicitur respectu bo ni antecedentis collati nobis nō ex merito nostro volūtas vero consequēs respectu boni q̄ est nobis ꝓferendus ex merito nostro. ¶ Ad illud q̄ ꝝitur quare ponit eorum que sunt in nobis t eoz̄ q̄ non

Libro secūdo

Volūtas absoluta t cōditionalis.

Obiicitur de paruulis, que sit cā damnationis.

Negare seipsum non potest

Responsio.

Dubia mixta Et primum.

Secundum.

Tertium

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Rn̄sio.

aug.

iure negari nō p̄t. Sz de sūma bonitate ē cōcare sc oīb⁹: ergo q̄tū est de se paratꝰ est oīb⁹ cōicare suā bonitatē t salutē. ¶ Ad hoc rn̄det sm dam̄. lib. ij. t tn̄ ingerit difficultatem dicit em̄. opz scire q̄ deus voluntate antecedenti vult oēs saluari. nō em̄ ipu niendo plasmauit nos: ſz ad ptic̄patōem bonitat̄ sue vt bonus: peccantes aūt vult puniri vt iust⁹. Se cūdum hoc ergo distīguit voluntatē diuinā in an tecedentem: de qua dicit q̄ est acceptatio ex ipo ex cōsistens. t ꝓsequētē. de qua dicit q̄ est ꝓcessio ex nostra cā. Et hāc subdiuidit in dispēsatiuā t erudi tiuam ad salutē qua. s. vult t ꝓcedit bonos puniri vt iob. xij. desperatiuā finalē p̄ditōem sm quē vult damnatos puniri. ¶ Itē nota q̄ dicit. q̄ voluntas consequēs est eoz̄ q̄ nō sunt in nobis. eoz̄ aūt q̄ sūt in nobis. i. in ptāte nostri arbitrij q̄ q̄dem sunt bōa antecedenter vult t acceptat hoc est vult volūtate añcedēti. q̄ ꝓ o sunt pmiciosa t mala nec añcedēter nec ꝓsequēter vult hoc est nec vult volūtate antecedenti nec ꝓsequēti. Scōm ergo dam̄. dōm q̄ volūtas be neplacitiuno mō dr̄ respectu nature rōnalis possi bilis ad beatitudinē q̄tū est de sua ꝓditōe. t hāc di cit volūtatē antecedentē. q̄. s. vult oēs hoies saluos fieri. q̄ de volūtate eius est vt de natura ꝓditōis ei⁹ sit hō ordinatus ad beatitudinē. Alio mō est respe ctu nostri meriti q̄ō est ex nobis. t hec dr̄ pñs volū tas qua. s. non vult oēs saluari. nisi solū illos quoz̄ merita exigunt salutem. Sed contra posita verba dam̄. dubitat multipliciter. ſPrimo cuz in diuina voluntate nō sit prius aut posterius: ergo in cōue niēter assignant differētie volūtatis in añcedētez t ꝓsequētem. ¶ Item quare ponit ipse eoz̄ q̄ sunt in nobis t eoz̄ q̄ non sunt in nobis volūtatē dei an teceden̄tes. eoz̄ v̄o q̄ nō sunt in nobis solū volūtatē consequentem. ¶ Itē cum volūtas antecedēs t, cō sequens videat esse respectu bonoz̄ quoz̄ deus est initium. ergo videt q̄ vtraq̄ sit voluntas antecedēs

¶ Item cū voluntas sequēs sit ꝓcessio ex nostra cā sicut ipse dicit: ſz nostra cā est respectu eoz̄ q̄ sūt in nobis: ergo voluntas sequens est respectu eoz̄ que sūt in nobis qualiter ergo stabit illud q̄ dicit post ea q̄ volūtas sequēs est respectu eoz̄ q̄ non sunt in nobis. ¶ Item in nobis est benefacere ergo ad̄ assistē te gratia assistente male gratia desistēte: ſz ad hoc sequit̄ pena aut p̄miū. ergo in nobis est saluari aut p̄miari. in quo em̄ est cā prima antecedēs in eo est effectus prim⁹ pñs: ergo volūtas ꝓsequēs est eoz̄ que sunt in nobis. ¶ Item dubitat̄ de hoc q̄ dicit quod eoz̄ que sunt in nobis non est voluntas ꝑantecedens vel consequens. Nam dicit aug. in ench. nihil fit siue bonum siue malum q̄ om̄ nipotēs fie ri nonvelit. Cum ergo hec diuisio sit sufficiens vo luntatis diuine in antecedentē t cōsequētem: vult mala fieri voluntate añcedēti vel ꝓsequēti. ¶ Rn̄. q̄ voluntas beneplaciti nunq̄ frustrat̄ sicut dicit iurta ap̄m beatus aug. ¶ Ad illud ergo q̄ obiicit ex auctoritate ap̄li. vult oēs hoies saluos fieri. rn̄de tur multipliciter. vno modo sm aug. in ench. vt sic intelligat̄ vult omnes hoies saluos fieri. i. nullus saluat̄ nisi quem vult saluari. in quem modū accipi tur illud Joh. j. illuminat oēm hoiem venientez in hunc mundum. q̄ō sic intelligit̄ non q̄ null⁹ hoim est qui nō illumineť: sed q̄ nullus nisi ab ipso illu minat̄ vt ex parte ista intelligendum est. t est exem plum beati aug. in li. de vocatione sanctoz̄. si esset vnus solus magister in vna ciuitate q̄ doceret pue ros. posset dici q̄ iste magister doceret oēs pueros isti⁹ ciuitatis. nō q̄ oēs doceant̄: ſz q̄ null⁹ doceťur si quis docet ab ipso. sic ex pte ista vnus est q̄ vult oēs saluos fieri. nec tamē oēs salui fiūt. ſz quia fiūt

Ad primum.

Ad secundum

Ad tertium

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

Ad septimum.

Ad octauum.

Ad nonum.

Ad decimum.

Ad vndecimum.

Ad duodecimum.

Ad id q̄ negare seipsum non potest.

Responsio ad dubia.

Ad secundum

ſunt in nobis voluntatē añcedentē: eoꝝ ꝝ o q̄ non ſunt in nobis voluntatē ꝓſequētē. ℟ñſio ꝓio creatura rōnalis erit in eſſe ordinabilis ad ſalutē per vſuz liberi arbitrij. ꝺcīde eſt vſus liberi arbitrij. tertio ē remuneratio liberi arbitrij. i nobis ät nō ē constitutio noſtri arbitrij ſz a ꝛeo eſt. ſiꝫ remuneratio nſi arbitrij. ſ. gloria a ꝛeo mediū eſt in nobis. ſ. vſus lib. ar. volūtas ergo antecedēs eſt reſpectu ꝓſtōnis libe. arbi. volūtas ꝓſequēs reſpectu remuneratōis li. ar. Item vſus li. ar. aut erit bonꝰ aut malꝰ. ſi bonus: illū reſpicit diuina volūtas. ſi malus: illū non reſpicit diuina volūtas qꝫ illiꝰ nō eſt cā. volūtas ergo antecedēs eſt reſpectu vſus illiꝰ boni. volūtas ergo dei ſm q̄ eſt cā eoꝝ q̄ nō ſunt in nobis: ꝺr duplr añcedēs ꝛ ꝓſequēs. ſm q̄ eſt eoꝝ q̄ nō ſunt i nobis ſolū no mō. ſ. añs.

Ad tertium.

¶ Ad illud qđ ꝺicit quare nō ꝺr vtraq; antecedēs iā appet r̄ñſio qm̄ añcedēs ꝺr reſpectu boni ꝓditōis qđ p̄cedit. ꝛ ēt ꝓfectōis volūtatis ad merendū. ꝓſequēs ꝝo rōne. retributōis qđ ꝓſequit ꝓditionē ꝛ meritū.

Ad quartum

¶ Ad illud qđ obȝicit. q̄ voluntas ſequēs debebat ꝺici eoꝝ q̄ ſūt i nobis. ꝓpter hoc qꝫ eſt ꝓceſſio ex nr̄a cā. ꝺm q̄ ꝓceſſio ex nr̄a cā ꝺr volūtas ꝓſequēs. q̄ reſpicit retributōez ꝛ p̄miū. non qꝫ ſumus cā illiꝰ: ſz ſolū in hoc notaꝫ ꝺr do vt ꝺicaꝫ volūtas ſequēs q̄ eſt reſpectu bom ſi quentis meritū noſtrū. q̄uis aūt nos ſumꝰ noſtri meriti cā: non tñ gloꝛe q̄ ꝓſequit ad noſtrū meritum: noſtram ergo cām ibi ꝺicit noſtrū meritum.

¶ Item nota q̄ volūtas antecedēs ꝺr reſpectu boni qđ antecedit noſtrum meritum. antecedit autez noſtrum meritum bonum duplr. vnum qđ nō eſt in nobis ſcz conſtitutio noſtri liberi arbitrij. aliud quod eſt in nobis: ſcz ꝓſensus liberi arbitrij ad gratiam. ideo gratia ꝺr volūtas antecedēs reſpectu eorum q̄ ſunt in nobis: ꝛ reſpectu eoꝝ q̄ nō ſūt in nobis. volūtas vero ꝓſequēs ꝺr reſpectu boni qđ ꝓſequit nr̄z meritū: qđ eſt bonū retributōis: ꝛ ſō ꝺr eorū q̄ nō ſunt in nobis.

Ad quintum

¶ Ad illud qđ obȝicit. q̄ in nobis eſt benefacere ꝛ male: ꝛ ita ſaluari ꝛ ꝺānari. ℟ñſio. in nobis eſt ſaluari vt in cā meritoꝛia vel diſponēte: nōvt in cā agente vel efficiēte. vnde nō valz argumētatio ſi nos ſumꝰ cā primi: q̄ nos ſumꝰ cā ſcōi. qꝫ q̄uis ordinemur ad nr̄m meritū ſicut cā efficiēs: meritū tñ nr̄m non ordinaꝫ ad p̄miū vt cā efficiēs: ſz vt aliqđ ad ſuā cām finalē. hoc ē in rōne diſpoſitōis vel meritoꝛij: ſz ipm̄ p̄miū eſt finis meriti nr̄i.

Ad ſextum.

¶ Ad vltimū ꝺicēdū. q̄ volūtas dei ſz q̄ ꝺr maloꝝ nō ꝺr volūtas beneplaciti: ſz ſolū ſigni q̄ ꝺr permiſſio. ꝛ ſō nec fiūt volūtate antecedēti nec volūtate ꝓſequēti qꝫ hec noſant volūtaeē bñplaciti. Multa alia q̄rēda ſunt de volūtate bñplaciti ſm ꝓparationē ad reprobatōez exꝛecatōem ꝛ ad duratōem: q̄ cōpetētius in q̄one de reprobatōe determinata ſūt

Queſtio. xxxvij. de ſignis voluntatis diuine.

¶ Conſequēter queꝛēdū de ſignis volūtatis diuine i ſpāli. Et p̄rio de p̄ceptōe ꝛ pḣibitōe. Scō de p̄miſſione. Tertio de opatōe nā de ꝓſilio ſatis patebit his determinatꝫ.

¶ In p̄mis igit inſimul q̄rit de p̄ceptōe ꝛ pḣibitōe diuina: ꝛ q̄rēda ſunt tria. ℙrio an poſſit p̄cipere qđ nō vult vel pḣibere qđ vult. Secūdo an poſſit p̄cipe cōtra ius naturale. Tertio an poſſit p̄cipere aut pḣibere cōtra ius moꝛale decalogi.

De p̄ceptōe ꝛ pḣibitione An poſſit p̄cipere qđ non vult vel pḣibere qđ vult.

Membrum primum.

DIcit p̄mū obȝicit ſic Geñ. xxij. p̄cepit ꝺñs abrahe q̄ imolaret filium: ꝛ tñ noluit q̄ imolaret: igit̄ p̄cepit qđ noluit.

Obiectio de duplicitate.

¶ Si dicaꝫ q̄ non p̄cepit imolare ſz q̄ p̄pararet ad imolandum vt ad offerendū tolleret ꝛ hec bene volebat ꝺñs. Contra hoc obȝicit ad hebꝛ. xj. in gl. p̄miſſionem pius pater tenēs quem per hūc oporꝛebat impleri quem deus iubebat occidi non deſitabat q̄ ſibi reddi poterat imolatus: q̄ ꝺari potuit nō ſperatꝰ. ergo p̄cepit ꝺñs abrahe ysaac imolari qđ tñ ipſe nolebat.

Obiectio.

¶ Contra. aut ꝺñs p̄cepit abrahe qđ voluit: aut qđ noluit. nō qđ voluit: qꝫ reuocauit: ergo qđ noluit. ergo aliud fuit in ſigno alt in voluntate. ſiue aliud in oꝛe: aliud in mēte. Sz q̄n ſic eſt: eſt duplicitas. ergo in deo fuit duplicitas: ſz hoc eſt inc̄ueniēs.

Alia.

¶ Item imperiū ſiue p̄ceptum eſt ſignum volūtatis dei circa illud qđ p̄cipit. ſz imperiū fuit ꝺ imolādo ysaac: ergo ſi nollet q̄ imolaret: eſſet falſitas ſigni ꝛ mendacīū in deo: hoc ät eſt inc̄ueniens ergo p̄cepit qđ noluit.

℟eſponſio.

¶ Solutio ꝺicendū q̄ ſicut ꝺicit ambro. in li. de ꝑriarchis q̄n q; aliq̄d iubendo ſignificamus velle fieri qđ tñ nolumus: ſz tñ exp̄mētū obedīētie q̄rim⁹. ſicut abrahā a ꝺño temptatus legit̄ nullius filium imolare q̄ ꝺñs ab eo nolebat occidi ꝛ hoc ꝓbat ambro. q̄ ꝺixit ei ꝺñs non mittas manū in puerū ꝛc. affectū inq̄ſi uꝫnō fcm̄ exegi. tēptabat affectū patris ſi dei p̄cepta p̄ferret filio. ex quo accipiꝫ hec diſtinctio. q̄ eſt p̄ceptū ꝓbatōis: ꝛ eſt p̄ceptum executōis. ꝛ vult q̄ in p̄cepto ꝓbatōis ſignificam⁹ fieri qđ fieri nolumus ſed tñ experimentū querimus. in p̄cepto exꝛecutionis ſignificamus fieri quod fieri volumus vnde in p̄cepto ꝓbatōis eſt volūtas de ꝓparatōe ad actum ſolum: ꝛ non de actus impletione. in p̄cepto exꝛecutionis eſt voluntas de impletione actus: p̄ceptum ergo quod fecit dominus abrahe fuit ꝓbatōis nō exꝛecutōis. vnde nolebat niſi q̄ ꝓpararet filium ad imolandum: ſicut ꝛ fecit. ꝓpter hoc ꝺicit ambro. affectum inq̄ſiuit nō fcm̄ exegit: ꝛ ſic non p̄cepit niſi qđ voluit.

Solō ad obiectōez de duplicitate.

¶ Ad illud quod obȝicit de duplicitate rñdet diſtinguendo. q̄ eſt quedam duplicitas in intellectu vt large accipiaꝫ intellectus etiam ꝓ interpꝛetiva ꝛ hec eſt in indicatiuis locutiōibus. verbigr̄a. q̄n cogito in intellectu de aliqua re q̄ ſit. ꝛ ꝺico q̄ non eſt vel econuerſo qꝫ contrarium ꝺico ei quod cogito. ꝛ ideo qꝫ ad eandem vim pertinet: hmōi cōtrarietas facit duplicitatem. Item eſt quedam duplicitas in affectu vt in optatiuis locutionibus. vt ſi ꝺicam vtinam legerem. ꝛ per hāc locutionem deſignaꝫ deſiderium legēdi ſiue volūtas vnde ſi non eſt voluntas legendi. cōparatōe eiuſdē vis. ſ. affectus erit cōtrarietas ꝛ ita duplicitas. ſic aūt non eſt in diuina volūtate. Item ſicut optatiuū ſignat deſiderium: ita impatiuū ſignificat impiuz ex pte p̄cipiētis vt cum ꝺico occide illum. ſm̄ aūt verbum ſignificat ex natura ſua occiſionē. modus aūt ſignificat impium ex pte p̄cipientis. ꝛ ita ſignificatur me imperare de occiſione illius.

Solō ad obiectōez de duplicitate.

¶ ℙreterea notandus eſt ordo iſte prius aūt eſt opus rationalis ꝛ poſt voluntatis ꝛ tertio ꝛaſcibilis. cognoſcit enim quod optat. ꝛ poſt cōſequenter volūtatē ſeq̄tur imperium. nullus eñ recte imperat niſi ad aliquod volūtū. ꝛ ō imperiū qđ eſt ꝛtutis impatiue: ſignificat volūtatē ꝑambulā impantis. ꝛ volūtas ſp eſt circa actū impandi ꝛ non ſemp circa impatū. qꝫ non ſemp eſt illius quod impaꝫ: ſz ita accipiat ille cui fit impiuz. Dicendū ergo q̄ volūtas ꝺñi fit vt p̄pararet occidere: non vt occideret.

Ad aliā obiectionem.

¶ Ad aliō ꝺꝛ q̄ ꝛba duplicē hñt ſenſuz. ſ. quē facit̄ ꝛ i quo fiūt. i p̄cepto ergo ſp ꝺr attēdi ſēſus i quo fit: ſz ñ ſp ſēſus quē facit

quē facit. vñ obediendū eſt ſp p̄cepto in ſenſu i quo fit: et nō ſemp in ſenſu quē facit vñ iuxta hoc ſumit quedā decretalis q̄ in oñi p̄cepto q̄tumcunq; legitime exceptiōes ſunt admittende. Sicut ergo in voluntate ꝺñi erat q̄ abrahā p̄pareꝫ ſe ad imolandū filiū: ita in hoc ſenſu erat ei p̄ceptū ꝛ nō in ſenſu quo faciebat. ꝛ ſic nō fuit falſitas nec mēdacīū ipſo nec in ſigno ſue volūtatis:

Obȝicitur.

¶ Sed adhuc obȝicitur. ſicut ꝺñs prius p̄cepit q̄ abrahā occideret et verbo p̄cipiēdi ſignificauit ſe velle hoc: p̄ceptum enim ſignū eſt volūtatis eius qui p̄cepit. et nō voluit hec: ergo duplex fuit.

Sequens ad obiectio.

¶ Item cū vires oꝛdinate ſunt. prius eſt opus rōnis in cognoſcēdo. deinde opus volūtatis in optādo. tertio opus ꝛaſcibilis in ꝑerando: nullus ergo imperat niſi ob aliquod volitū: ergo imperiū eſt ſignū voluntatis circa aliquod volitum. et videtur q̄ potius de ipſo imperato q̄ de alio. ergo imperando ſignauerat ſe velle aliquid quod imperabat ꝛ nō volebat. ergo videtur duplicitas.

So. ad id qđ obȝicit ꝑmo.

¶ ℟ñſio ꝺicendū q̄ imperiū ſignū eſt volūtatis eius qui imperat. ꝛ nō ſemp ſignū eſt volūtatis de ipſo imperato vel ñ ꝺicim⁹ q̄ eſt falſa. verbo p̄cipiēdi ſignificaut ſe velle qđ p̄cipiebat: ſcilicet abrahā imolare ysaac. Mñq; enim verbū imperandi ſignificat volūtatē imperātis de ipſo impato. vt in p̄cepto exꝛecutōis vt ſi ꝺicaꝫ ſeruo. fac ignē. ꝛ re uera volo q̄ aliq̄s faciat ignē. aliq̄s ſignificat voluntatē imperātis nō de ipſo imperato ſed de aliquo in imperato. et tūc nō eſt ipſum imperatū volitū ſm ſe. ſed aliquid in impato. In p̄ſti aūt caſu ita eſt q̄ volūtas imperātis nō fuit de ipſo impato ſed de aliquo in impato. et hoc propriū eſt in p̄cepto ꝓbationis. ſcilicet vt nō velit quod p̄cipit ſm ſe: ſed velit aliquid in illo. ꝺicitur aūt aliquid eſſe in illo quod p̄cipit: quod ita eſt in illo qđ neceſſario eſt in illo. vnde differentia eſt inter hec duo vel le imolare ysaac. et ꝑparare ſe ad imolandū. Non enim imolare ysaac neceſſario ꝓtinet velle imolare ysaac nā poſſet hoc facere aliquis cōpulſus: ſed imolare ysaac neceſſario eſt ꝑparare ſe ad imolandū. et hāc ꝑparationē voluit dominus. licet nō voluerit actum imolandi vnde fuerūt ibi duo de quibus fuit voluntatis: primū eſt imperiū imolandi ysaac. voluit eñ imperare quod iperauit. alterum eſt preparatio ad imolādi. tertiū eſt qđ nō fuit volitū ſm ſe ſcz actus imolandi. ſm ſe ꝺico: qꝫ in illo aliquid voluit: non illud quod fuit imperatū. ꝛ eſt queſtio inter p̄dicta duo: et ſm hoc non valet illa argumētatio p̄cepit imolationē ysaac et nō voluit ergo fuit duplex. et hoc qꝫ voluit aliquid in illa ſcz ꝑparationē. Et ſi addaꝫ q̄ ſignificauit ſe velle imolationē: illa negāda eſt. quia nō ſignificauit hoc tñ bene cōcedimus q̄ abraam credidit q̄ ꝺñs vellet iſtum tertiū ſcz actū imolandi ysaac. et ita plꝰ fuit in volūtate recipiētis q̄ p̄cipientis. et p hoc ꝓtz ſolutio ad ſequentē obiectionē ſcz qua oñdit q̄ in p̄cepto illo fuit ſignū falſi. vnde nota q̄ aliter eſt in optatiuis locutiōibus. vt ſi ꝺiceret vtinā occideres ysaac. verbū enim optandi ꝓprie ꝛ directe ſignificat optationē ſiue voluntatē de illo qđ ꝺicit optari. ꝛ ſi nō optatur eſt ibi duplicitas verbū autem imperādi ſm ſe ꝛ directe: nō ſignificat voluntatē: ſed ex ꝓpria ſignificatiōe ſignificat imperiū: ſicut ex ꝓpria ſignificatione optatiuum voluntatē. et ō ſicut optatiuū nō ꝓt ſignificare volūtatē niſi de eo qđ ꝺr optari: ita verbū iperādi nō ꝓt ſignificare imperiū de alio q̄ de illo qđ impaꝫ. ſz cū ei⁹ ſignificatio nō ſit ꝓpria ꝛ directa de volūtate: ſi ē mirū ſi ſignificare pōt volūtatē. nō de eo qđ iperaꝫ ſed de alio

Sol. ad ſequentē obiectionem.

Deindequeritur ſ. ſ.

De pḣibitione.

de pḣibitione. vꝝ aūt q̄ ꝺñs p̄ceperit qđ non voluit mat. viij. ſup illud. Vide nemini ꝺixeris. glo. tacere iuſſit: nec tñ tacere potuit. Nō qꝫ voluit qđ nō potuit: ſed ꝺat exēplū vt ſui in magnis q̄ faciūt latere velint: ꝛ tñ nō ꝺ: Mat. viij. q̄ illud promulgauerit: ſed mar. j. ꝺr q̄ egreſſus cepit p̄ꝺicare ꝛ diuulgare ſermonē. ꝛ ꝺicit ibi gl. non qꝫ voluit qđ nō potuit: qꝫ oīa q̄cunq; voluit fecit: ſed ꝺocet nr̄a bñficia reputi nō tā a mercede pecunie ſz etiā gr̄e. Et gl. etiā vꝝ q̄ p̄cepit qđ nō voluit. qꝫ ex quo oīa q̄cunq; voluit fecit. ꝛ iſtud ſecutū eſt q̄ non tacuit: ergo nō voluit q̄ taceret.

De duplicitate.

¶ Item p̄cepit taceri. aug. ergo voluit taceri. aut nō voluit: ſi voluit taceri ꝛ effectus non eſt ſecutus qꝫ iſte nō tacuit. ergo voluit qđ nō potuit: ſed hoc eſſe non pōt. ergo in veritate nō voluit taceri. ꝛ p̄cepit taceri: ergo p̄cepit qđ non voluit. ergo duplex fuit. Si p̄cepit qđ non voluit habeꝛ ꝓpoſitū.

Obiectio.

¶ Item q̄rit qualiter intelligit glo. illa ſup mat. taceri iuſſit ꝛc. ſi enim iuſſit taceri ꝛ nō potuit taceri. ergo p̄cepit qđ non potuit fieri ꝛ ita impoſſibile. Sed ꝓtra hoc eſt ſequēs gl. q̄ ꝺicit. non q̄ aliq̄d voluit ꝛ non potuit: ergo p̄cepit qđ potuit. ꝛ ita poſſibile.

℟eſponſio.

¶ ℟ñ. ex fine glo. pz ſolo vbi ꝺr. ꝺat exemplum vt ſui in magnis q̄ faciunt latere velint: ſed vt profint alijs ꝓdant inuiti. per hoc ptz q̄ fuit ibi aliquid qđ voluit. ſ. taceri quātum ad laudē ſuā ptinebat inquantū erat hō. ꝛ hoc alijs ꝺabat exemplum. ꝛ hoc ꝺicit illa pars vt ſui in magnis q̄ faciunt latere velint ꝛ fuit ibi qđ noluit. ſ. non taceri. ſz predicari. ſ. ad proximi vtilitatē ꝛ dei honoꝛē. hoc ꝺicit illa pars. ſed vt profint alijs ꝓdant inuiti. ꝑmū ꝺicit quantū ad ſuā laudē ſcōm quātū ad proximoꝝ vtilitatē quā q̄rebat.

Ad obiectionem.

¶ Ad hoc ergo qđ obȝ taceri iuſſit ꝛ ita taceri nō potuit: ergo iuſſit impoſſibile. ℟ñ. q̄ non ſequit. qꝫ is eſt ſenſus: iuſſit taceri fugiendo propriā laudē qđ non potuit vtiliter fieri quantū ad proximoꝝ vtilitatē. ꝛ qđ nō pōt vtiliter fieri ꝺicit ꝑm ius non poſſe fieri: ſz alſ eſſet poſſibile. vñ ꝺicitur poſtea: non aliquid voluit qđ non potuit. voluit enim hoc predicari ad proximi vtilitatē ꝛ dei laudez.

Sol. de oppoſitione.

¶ Item querit̄ p̄cepit taceri. aug. ergo p̄ceptum fuit ſignū q̄ voluit illud taceri. ꝛ voluit oppoſitum eius qđ eſt taceri. qꝫ volunt clamari. ergo fuit ibi duplicitas. ℟ñ. iam ꝺiximus ſupra. q̄ preceptū ſz ſit ſignū voluntatis: non tñ eſt ſignū eius ſemp qđ p̄cipitur: ſed ſignū eius qđ ſubeſt aliquod volitum circa illud. vñ quodāmodo ſiue ꝑm quid eſt volitū. ſ. quantū ad hoc qđ aliquid in illo vel cōtra illud eſt volitum. ſimpliciter aūt non: ꝛ ita eſt hic. Illā taceri fuit volitum hoc eſt ꝑm quid. ſ. quantuz ad propriā laudis vitationē. oppoſitum eius. ſ. non taceri ꝛ predicari volitum fuit ſimpliciter: propter primi vtilitatē ꝛ dei glorią.

Argumētatō

¶ Item preceptū fuit leproſo vt taceret. ꝛ fuit preceptum obligatoriū maxime cum eſſet licitum qđ preciperet qđ pz abraam tenebatur occidere filium ex precepto ꝺñi. qꝫ precep tum erat obligatoriū ꝛ etiam qꝫ credebat deuz velle illud: non tñ ex precepto ſed ex conſcientia ſua tenebatur. ſed hoc malum erat in gñe. ergo ſi ad illud tenebaꝫ abraaz ex precepto. ergo multo magis leproſus tenebaꝫ.

¶ Cōtra. tenebaꝫ ex illo p̄cepto tacere ꝛ nō tacuit. ergo trāſgreſſor fuit p̄cepti. ergo peccauit mortaliꝛ. pari rōne ita erit in ceteris. hoc aūt eſt ꝓtra glo. q̄ ꝺr. q̄ p̄cepit taceri ꝛ tacere nō potuit. ergo ei imputādum nō fuit. ꝛ etiā eū maius bonū ꝓuenret ex manifeſtatione q̄ ex taciturnitate.

¶ Item inſtinctu charitatis hoc fecerūt ceci vñ ſup illū locum. Matth. ix. egreſſi ceperūt predicare nō

potuerunt tacere memores pri oris gratie. reſtat ergo ꝙ non peccauerunt. ¶ Itē voluntas dei fuit ꝙ non tacerent ſed clamarent. obedire aūt eſt voluntati ſuperioris ſatiſfacere. ergo nō fuerūt inobediētes. ergo nō peccauerunt. ¶ Rñ. a principio ex p̄cepto tenebant tacere ſed poſtea dño inſpirāte intellexerunt cām precipiendi. ſ. vitationē. intellexerunt etiaz vtilitatē futurā aliis ex p̄dicatione ſiue manifeſtatione. z propter maiorem fructum percepturum hoc dñm vellē. Iz nō deceret eū dicere. multa em̄ volumus dicere tñ erubeſcimus: z etiā dicere nos non decet. z iō dicimus nec leprosum nec cecos peccaſſe: z non valet p̄dicta argumētatio tenebātur facere ex precepto z nō tacuerūt. ergo tranſgreſſi ſunt. qz addendū eſſet z voluntatē dñi nō intellexerunt. tādiu ergo tenebant tacere q̄diu non aduerterūt ē dñi voluntatē. vñ elegāter dictum eſt iuſtum iuſto contrarium eſt. qm̄ iuſtum eſt tacere qđ preceptum eſt; z iuſtū eſt illud predicare ad laudem dei. ¶ Itē ſicut veritas tenuit duplicitatez in verbo ita z in facto z in ſigno. qz ī factis loquimur ſuo modo ſicut ex verbis. ¶ Querit ergo de hoc ꝙ dño videt fuiſſe duplex in facto Ut. vlti. vbi finxit ſe longius ire. Rñ. nulla fictio dicenda eſt ex parte eius ſed ex parte decipientis. in hoc enim ꝙ oſtendit ſe longius ire. oſtendit veruz. qz ita fuit poſtea ſcz ꝙ longe iuit ab eis ſed nō tunc. Ipſi aūt accipiebant ꝙ tunc eſſet lōge iturus ab eis: ſed hoc falſuz ē. z ita ex parte accipientiū. Et attēde ꝙ hec eſt duplex. oſtendit ſe tunc longius ire ab eis. qz li tūc poteſt determinare li iturū z ſic eſt falſa. vel p̄t determinare li oſtendit: z ſic vera. vnde dōm ꝙ ſignificauit ſe habere in propoſito iter vlterius. vt ſignificaret ꝙ in reſurrectione nō eſſet completio: ſed oportuit ſequi aſcenſionē vt dicit aug. z ita ſit verum ſignū. ſ. alicui? vlterius. vñ ipſe poſt euanuit ab oculis eoz: ad hoc ꝙ deſignandū ꝙ nō eſſet diu cum eis quantū ad converſationē corporalem.

Sol. ad argumētationem

Utrū dñs fuit duplex in facto ꝛc.

Membrum ſecundum

M. an poſſit deꝰ p̄cipe cōtra ius naturale. p̄mū ar. ꝙ ſic.

Secundum.

SEcundo querit. an poſſit deus precipere contra legē naturalē. Ad qđ ſic Ro. xiij. ois aīa ptātibus ſublimioribus ꝛc. glo. mandatū ſuperioris ſoluit mādatū inferioris: ſed lex eterna ſuperior eſt lege naturali. igit ſoluit mādatum legis naturalis: ergo deus pōt p̄cipere contra legē naturalē. ¶ Itē anſel. in li. Cur deus hō. nihil decēs eſt aut iuſtū: niſi qđ deus vult ergo ſi vult aliquid illud eſt iuſtū. ergo ſi p̄cipit cōtra legē naturalē: illud eſt iuſtum. ſed quicquid eſt iuſtum illud pōt precipere. ergo contra legē naturalē pōt precipere. ¶ Contra. quicūq; precipit ſuā inhonorationē p̄cipit cōtra ſe. ſi ergo deꝰ nō pōt precipere contra ſe: non pōt precipere ſuā inhonorationem: ſed inhonoratio dei eſſet vt creatura nō ſubiceret creatori: ergo nō pōt iſtud precipere cōtra legem naturalē. ¶ Itē in li. de regulis theologie ſumitur qđā propoſitio ab aug. ꝙ creator nature nihil facit p̄tra naturam. qz ſi ſic. faceret cōtra ſe. z ſicut ſe hz creator ad naturā: ſic lex eterna creatoris ad legē naturē: ergo creator per legem eternā non pōt precipere contra legem nature. ¶ Solō. dōm ſicut habet Ro. xj. p̄tra naturā inſertus es ibi contra naturā tripl̄r. z ſumit diſtinctio illa ab aug. cōtra fauſtū id eſſe p̄tra naturā dicit apl̄s qđ eſt p̄tra conſuetudinē nature quā noticia humana cōprehendit. vt ſi ſurculus fructū ferat radicis. In originali habetur vt oleaſter inſertus in olea nō oleaſtri bacas ſed oliue pinguedinē ferat. hoc mō p̄tra naturā eſt facere p̄tra vim inſitaz nature ſm ꝙ natura

Rñ. p̄tra naturā tripl̄r.

appellat naturalis vis vel principiū naturale inditum a creatione. qđ eſt principiū motus vel quietis ſicut ignis ꝙ ferat ſurſum ad hoc hz naturalez vim ſibi inditā. Alio mō dr̄ p̄tra naturā p̄tra naturalē poſſibilitatē inditā. vt de illa poſſit deus facere q̄cq̄d vult z quantū ad hāc dicit aug. ibi. deꝰ creator z conditor oīm naturarū nil cōtra naturā facit. id enim erit cuiq; naturale qđ ille fecerit: a quo oīs modus numer? z ordo nature. Alio mō dr̄ p̄tra naturā. i. p̄tra ſumme nature legem z hec eſt ſumma natura q̄ eſt in deo regulās alias naturas. z de hac dicit. Cōtra illā ꝙ leges ſumme nature a noticia humana ſemotam tam deus nullo mō facit q̄ contra ſeipſuz non facit. lex igit naturalis pōt dici ſm illā ſummā naturam in deo que regulat alias: z ſic p̄tra legem nature nō pōt deus. qz hec natura ſumma idem eſt qđ ipſe. Vel lex nature pōt dici ſm ordinē creature ad creatorē ſm ſubiectionez. vt de ea faciat creator q̄cq̄d vult. rei obediat natura: vel naturaliter vt irrōnalis: vel volūtarie vt rōnalis. Et p̄tra hanc ſitr̄ non pōt ſicut nec p̄tra ſe. vel pōt dici lex nature lex ſm ordinē curſus nature inditi z hoc mō p̄tra legem nature pōt p̄cipere. ¶ Ad primo obiectum intelligendum ſm beatum berñ. qui diſtinguit neceſſarium tripl̄r. vbi idem neceſſarium eſt qđ preceptū dicēs. neceſſariū in hac tria ſubdiuidit. ſtabile inuiolabile ſiue immobile: incōmutabile. Stabile qđ ita eſt neceſſariū vt non cuilibet hominum mutare illud fas ſit niſi ſolis diſpēſatoribus miniſtroz dei. vt regule ſcōz z eccl̄aſtica inſtituta. Neceſſarium inuiolabile intelligo. nō ab homine inſtitutū ſed diuinitus promulgatuz. niſi ab eo q̄ tradidit: mutari oīno nō patit. vt nō occides. nō mechaberis nō furtū facies. Neceſſariū immutabile videt ꝙgruentius q̄ p. ita ꝙſtat diuina rōne firmatū vt nulla ex cā poſſit ab ipſo deo aliquatenus immutari. vt mādatū charitatis z mandatuz p̄me tabule. Precipere ergo p̄tra charitatē vel fidē: eſt p̄cipere p̄tra legē nature q̄ eſt ipſe. z iō ad talia nō pōt ſe extēdere diuinū p̄ceptū vel p̄hibitio. vt. ſ. p̄cipiat p̄tra iſta vel p̄hibeat illa. ¶ Ad ſcōam rōnē dōm ꝙ nō. p̄cedit rō illa: ſicut nec iſta. ſi ē hō: eſt ergo rōnalis. ergo ſi eſt hō mortuus: eſt rōnalis ergo em̄ rōale ſequat ad hoīem: nō tñ ſequit ad ipſuz tertiū extra ꝓpriā rōnē. mortuū aūt trahit hoīem extra propriam rationē. Eodē mō dicim? ꝙ ad diuinā volūtatē ſequit iuſtū eſſe: qñ non addit ei aliqđ qđ trahat ipm extra ꝓpriā rōnē: ſed cū dr̄ deꝰ vult p̄cipe p̄tra legē nature: ſi lex nature accipiat ſcōo vel tertio mō: iā trahit extra rōnē propriam.

Sol. ad p̄mū neceſſarium tripl̄r.

Membrum tertium.

Ad ſcōm

Vnde deꝰ poſſit p̄cipe aut p̄hibere cōtra ius morale decalogi.

ONſequenter queritur. an deus poſſit p̄cipere an prohibere cōtra ius morale decalogi. z maxime quantū ad precepta ſecūde tabule. Ad qđ ſic anſel. in li. cur deus hō. z aug. in li. de li. ar. Libertas non eſt niſi ad id qđ expedit vel decet: ergo ſi nō decet deū aliqđ inordinate: nō faciet hoc ex libertate: ſed ſilr non decet ipſum precipere inordinate: ergo ſi non poteſt facere niſi qđ liberum eſt z decens: conſtat ꝙ non pōt malum precipere. cum non poſſit p̄cipi niſi inordinate: ergo iſta fornicari occidere furtum facere cū ſint mala de ſe. nō pōt illa p̄cipe p̄tra p̄cepta decalogi q̄ ſunt. nō fornicaberis nō furtū facies ꝛc.

¶ Itē videt ꝙ non poſſit facere p̄tra illud. non falſum teſtimonium dices. qm̄ deus non pōt precipere p̄tra ſuā voluntatē: ſed ipſe nō pōt velle falſuz ſicut dr̄ aug. p̄tra fauſtū. qm̄ nō eſt in dei voluntate vt ī eo ſit aliqđ falſū qđ verē eſt ꝛc. ergo nō pt p̄cipere p̄tra

Aug.

re cōtra hoc preceptū nō falſum teſtimoniū dicēs. ¶ Itē videt ꝙ nō poſſit p̄tra hoc p̄ceptū nō occides. ſicut nec pōt p̄cipe fornicari nec mechari. qm̄ occidere dicit deformitatē. ergo ſi nō pōt illa precipere: nec iſtud. qz deus nō pōt p̄cipere deformitatē. ¶ Itē cōcupiſcentia auertit aīm a bono incōmutabili: ſed deus nō pōt p̄cipere vt aliq̄ creatura auertat ab eo. ergo nō pōt p̄cipe p̄tra hoc nō p̄cupiſces ¶ Itē filius eſt deformitas in furto z in coitu cū aliqua virgine. qz in vtroq; vſurpat res nō ſua. ergo ſicut nō pōt p̄cipere coire cū virgine: ita nec furtum facere. ¶ Cōtra. furtū dicit p̄trectationem rei aliene. ſi aūt dñs cuius res ſunt vellet ꝙ non eſſet ibi p̄trectatio rei aliene ſed ꝓprie: nō eſſet ibi p̄tm̄ in cōtrectādo: ergo ſilr vī ꝙ de volūtate dñi p̄mittente poſſim coire cū virgine. qđ eſt inconueniēs. ergo nullo mō ꝛc. ¶ Itē deus eſt ſupra ius nature. ſupra eos aūt nō alligat iure inferioris. ergo nō artatur deus ad iſta: ergo pōt p̄cipere p̄tra hec oīa. ¶ Itez exo. xij. p̄cepit hebreis expoliationē egyptioz. ergo p̄cepit cōtrectare rez alienā inuito dño. ergo cōtra illud preceptū nō furtū facies: ergo ſilr pōt p̄cipere cōtra alia. ¶ Itē bern̄. in li. de diſpēſatione z p̄cepto dicit. inuiolabile neceſſariū intelligo qđ nō abhoīe inſtitutū ſed diuinitus ꝓmulgatū niſi a deo q̄ tradidit. mutari oīno nō patit. vt nō occides. nō mechaberis vel reliqua p̄cepta ſcōe tabule. nec cui ꝙ hoīm ex aliquo aliq̄d ex aliquo p̄cepto hoz ſoluere licuit aut licebit. deus tñ hoz aliqđ qñ voluit ſoluit. ſicut cū hebreis egyptios ſpoliari ſiue qñ. p phetā cū muliere fornicaria miſceri p̄cepit. ex quo p3 ꝙ pt p̄cipere p̄tra oīa p̄cepta ſcōe tabule. ¶ Itē aug. in. q. ſup exo. xxiij. lex eterna in medio q̄da poſuit. vt in eis vſurpādis merito reprehendat auda cia. in exequēdis iuſte laudet obediētia. z ponit exēplū de abrāā imolāte filiū ex dei obedientia. Quedā em̄ ſunt mala ex ſe q̄ nullo mō pñt bñ fieri. Quedā aūt ſūt indif̄ia. q̄dā media ſicut occidere. qđ bñ pōt fieri ſicut abrāā bñ potuiſſet imolaſſe filiū ſuū ſed eiusdē autoritatis ſunt oīa p̄cepta ſcōe tabule. ergo ſicut pōt precipere cōtra illud nō occides. qz poſſunt occidere in medio: ita pōt circa alia. ¶ Quidā aūt diſtinguūt hic z dicūt ꝙ eſt natura vt natura. q̄ dictat aliquē cognoſcere aliquā ad ꝙ ſeruādā ſpēm. vñ hec natura dictat cōſeruationē ſpēi z ſingularis. Et eſt natura vt rō que dictat cognoſcere vnā ſue ſpēi z nō plures. Et eſt rō vt rō q̄ dictat cognoſcere vnā ſibi ꝓportionatā. ¶ Cōtra naturā primo mō eſt p̄ceptū occidēdi cōtra naturā ſcōo mō fuit ꝙ iacob habuit quattuor vxores cōtra naturā tertio mō fuit ꝙ abrāā cognouit agar. dicunt ergo ꝙ cōtra naturā primo mō nō pōt deus p̄cipere. z contra illa eſt mechari. qz nō eſt ꝓpter cōſeruationem ſpēi vel indiuidui ſed ꝓpter delectationē ſolā. z iō nō pōt p̄cipere mechiā: ſed cōtra naturā ſcōo mō z tertio pōt p̄ciperc. ſ. ꝙ iacob plures vxores habuit. z ꝙ abrāā cōcubuerit cū agar. z ſic cōtra p̄cepta ꝓ ut emanāt a iure naturali. ſcōo mō z tertio mō poteſt p̄cipere nō ꝓut primo mō. ¶ Cōtra. occidere ē cōtra cōſeruationē ſpēi z indiuidui. ſi ergo pōt p̄cipere occidere ſicut p3 ex dictis. ergo pōt p̄cipere cōtra naturā primo mō z cōtra p̄cepta emanātia ab illa. Et hoc etiā cōfirmat. qm̄ in euangelio cōſulit dñs ꝙ ſe caſtrēt hoīes ꝓpter regnuz celoz: ſed hoc eſt cōtra cōſeruationē ſpēi: ergo pōt p̄cipere cōtra naturā primo mō. z ſic vīr cōtra p̄cepta ſecōe tabule ¶ Alij dicūt ꝙ eſt qđā malū qđ deo nō cōuenit p̄cipere: ꝓpter illā q̄ in ipſo eſt deformitatē. z tale ē mechari. Et eſt aliqđ bonū contra qđ deo nō conuenit precipere. qz tale bonū eſt z tm̄ ꝙ nō recipit compenſationem. vñ dicūt ꝙ abrae non potuiſſet dñs precipiſſe ꝙ non crederet deū incarnandū: eo ꝙ tale erat qđ non recipit compēſationem. occidere aūt hoīem hz ſit malum in genere: tñ in ſe nō habet deformitatem ſicut mechari. Itez tale eſt qđ recipit dei compenſationem ſicut pacem reipublice quantum ad interfectionem furum z maleficiorū. z multiplicationē eccleſie: quantum ad interfectionem hereticoz eoz qui impediūnt multiplicari eccleſiam. z non eſt ſimile de iſto actu. ſ. mechari z de iſto. Sed non videtur hoc eſſe verū. ſ. qz iſtud deus non eſſe incarnandū non recipit compenſationez ꝙ deus non poſſit precipere oppoſituz iſtius. qz recipit compenſationē. vt dicit aug. ꝙ alius modus ſalutis fuit poſſibilis ſed nullus cōueniētior z in q̄tum nullus conuenientior non recipit compēſationē. ſed tñ recipere poterat commutationē. z ſic dñs potuiſſet precepiſſe oppoſitum. z tunc illud. ſ. deus fuiſſe incarnandū non fuiſſet articulus. ¶ Itez ad hoc qđ dicunt ꝙ iſtud mechari hz in ſe deformitatē. non conuenit precipere deo: ꝓ quāto dicak habere deformitatē. Rñ. pari rōne cū yſaac eſſet innocēs. yſaac innocētē occidere: habebat in ſe deformitatē. ergo cū eſſet innocens non conueniebat deo precipere yſaac occidi. ¶ Item qđ in ſe non eſt malum ſed indifferens vel licitum: per preceptum potuerit fieri malū. vt comedere pomū. ergo econuerſo qđ in ſe eſt malū: ꝓ preceptū. ſ. dei pōt fieri bonū ergo tā mechari q̄ occidere z hmōi ꝙ preceptū pñt fieri bona. ¶ Sed cōtra. Iz deus p̄ciperet ꝙ abrāaz immolaret yſaac: z non volebat niſi bonū: ergo illud erat bonū. ergo eius oppoſitū erat malū. ſ. immolare yſaac: non ergo ex precepto dei factū eſt bonū: multo magis nec alia. ¶ Solō. dōm ꝙ ius decalogi emanat a iure naturali. ius aūt naturale reſpicit ordinē creature de ſe vel ad aliam creaturaz. Itē reſpicit ordinē creature ad deum. ſupra ius naturale primo modo dictuz eſt lex eterna: q̄ reſpicit ordinem creature ad deum. vt. ſ. quelibet creatura deo ſubijciatur z ad deum tendat tanq̄ ad finem. Supra aūt iſtud ius non eſt aliud. qz hoc eſt qđ dictatur vt deus ſit finis omnis creature z dñs. z ſic contra iſtud ius nō pōt aliquo modo p̄cipere nec contra p̄cepta emanātia ab eo. hoc eſt q̄ reſpiciūt ordinē in rōne ſubiectionis vel finis ſed cōtra p̄cepta emanātia a primo iure pōt p̄cipere hoc eſt contra ea q̄ reſpiciunt ordinē ad ſe vel ad alia creatura ſicut ipſe eſt ſupra creaturā. ¶ Ad primuz ergo qđ obī. ꝙ deus eſt ſupra ius naturale. dōm ꝙ verū eſt ſm ꝙ reſpicit ordinē creature ad creaturā vel creature ad ſe: ſed nō eſt ſupra ius aliud ſicut nec ſupra ſe. ¶ Ad ſcōm dōz ſm ꝓbum. ꝙ q̄dā ſunt q̄ ſtatim dicta ſonāt in malū: ſicut illa q̄ imponunt a priuatione ordinis creature ad deū. ſicut mechari fornicari q̄ imponunt in ordinatione qua creatura rōnalis auertit ſe a ſummo bono qđ eſt finis eius. ſet cōuertit ſe ad bonū cōmutabile: ſed ſpoliatio non priuat ordinē ad deū ſed ſolū ad creaturā. ſilr cōcubinatus dicit defectū ordinis ad creaturā z nō ad deū. z iō lz poſſit p̄cipere ſpoliationē z coitus ſicut fecit. ꝓphete: nō tñ fornicationē nec mechiam.

Soło ad obī. ſ.

Ad ſecundū.

¶ Ad tertiū dōm ꝙ nō ſequit ſi p̄cepit ꝓphete miſceri mulieri fornicarie ꝙ ꝓp hoc p̄ciperet fornicari. nec p̄cepit furtū qñ hebreis ſpoliationez p̄cepit: qz nō p̄cepit vt hoc facerēt ex libidine quā ſ portant fornicari z furari. vñ hoc fuit ex obediētia dei. z ſic nō fit contra ordinē ad deū. In furto enim fornicatione ſimilis eſt deformitas. quia in vtroq; eſt vſurpatio rei aliene. quia fornicari dicit coire cum non ſua ex libidine. z ſimiliter mechari. cum dico coire

Adt tertium.

Reſponſio

cū non sua: hic primo ordinē ad creaturā: sed dicendo ex libidine: primo ordinē ad deū. silr furtum dicit q̄ accipiat rem alienam ex cupiditate. cum dico accipere rem alienā. primo ordinē ad creaturam sed dicendo ex cupiditate: primo ordinē ad deum. & propter hoc ly potuerit p̄cipere coitum siue concubitum & expoliationē: nō tñ fornicationē & furtum:

Ad quartum

¶ Ad quartum dīm q̄ sunt quedā dispositiones actuum humanoꝝ respectu finis proximi. quedaꝫ respectu finis vltimi. fines primus est in creatura vt q̄ aliquis coeat propter multiplicationem spēi & conseruationē. finis vltimus est ipse deus. Quedam priuant ordinem ad finē proximum & contra illa generaliter pōt p̄cipere. quedam aūt priuāt ordinē ad finē vltimum. & contra illa nō. sicut nec contra se. media aūt appellātur ab aug. que dicūt dispositionem respectu finis primi. vt occisio & cōcubinatio: sed illa que sunt mala de se vt mechia & fornicatio & furtum respectu vltimi. & iō illa pōt p̄cipere: ista nō. Si aūt querik. an possit p̄cipere contra hoc non concupisces. dīm q̄ non. si cōcupiscere dicat actum concupiscentie interioris. ea enim a deo auertit: sed si solum dicat actum exteriorem istud non esset inconueniens:

Dubium.

¶ Ad intelligendaz responsionem positam vltimo & obiectionem dicēdum q̄ natura dicitur principium naturale motꝰ & quietis creature. vel natura dicitur ipsa naturalis possibilitas siue obedientia creature respectu creatoris vt de ea faciat creator quicquid vult. Cōtra. ius naturale primo mō pōt. scdo mō nō. & sic cōtra ius naturale primo mō pōt: dūmodo nō priuet ordo creature ad creatorē sm subiectionē debitam silr dicendum de natura vt rōne: & de rōne vt rōne. rō enim pōt respicere ordinē primuz. s. creature ad creatorā & scdm. f. creature ad deum. Si scdm: hoc mō respicit ordinē vt nō coeat aliqs cū nō sua. & vt nō propter voluptatem vel ex libidine. & hoc mō cōtra ipsam nō pōt p̄cipere sed primo mō. s. prout dicit ordinē ad finē proximū vt visum est.

Pro intellectu rñ.

Questio. xxxviij. de permissione diuine voluntatis.

¶ Onsequēter querit de permissione diuine volūtatis & querunt tria. Primo an cōueniat diuine voluntati permittere mala. Scdo an iuste permittat mala fieri. Tertio qua rōne permittat mala fieri.

Q. an conueniat voluntati permittere mala

Articulus primus.

Arg. q̄ non primum

D primū sic obī. aug. xvj. de ciui. dei. sicut nō est bñficentie vt bonū qd maius est dimittat: ita nō est innocētie parcēdo finere ne in grauius malū incidat. Sed pmissio est respectu mali vt nō incidat in malū grauius. ergo nō ptinet ad innocētiā mala pmittere.

Secundum.

¶ Item ibidē dī. ptinet ad innocētis offīciū nō solū neminī malū inferre. verūetiā cohibere a pctō. si ergo lex eterna est lex innocētie: ergo ad ipsam ptinet non pmittere malū siue pctm̄ sed cohibere: ergo nō potest mala pmittere.

Tertium.

¶ Itē Ro. j. Mō solum q̄ talia agunt digni sunt morte. glo. sentire est tacere cuz possit arguere: sed deus pmittendo mala tacet cuz possit arguere: ergo psentit malo: sed hoc est inconueniens. Si ergo lex eterna nō pmittit ad q̄ nō consentit deus. pz q̄ nō pmittit mala.

¶ Contra. summa rō dictat vt creator nature nō dissoluat ordinē a deo institutū in natura. sed si li. ar. cogeret ad bonū vel, phiberet a malo: dissolueret ordo institutꝰ in rōnali creatura. Si ergo lex eterna est sūma rō: ex lege ē q̄ pmittant malaꝝ nō phibeāt.

¶ Itē nulla creatura q̄ necessitate cogit ad bonū ē arbitrio libera. Si ergo sūma rō dictat q̄ stet libertas arbitrij i creatura rōnali: cū rōnal creatura creata sit arbitrio libera. ergo dictat sū ma rō q̄ ē lex eterna: q̄ pmittāt mala fieri nec cogat ō necessitate ad bonū opandū.

Responsio

¶ Solo ad hoc rñdet aug. ꝓtra faustū ij. li. dicēs. ad naturalē iusticie ordinē ptinet vt aut peccata nō fiāt: aut ipunita eē nō valeāt: qd̄ ly eoꝝ sit naturalis ordo buak. & si nō ab aīa certe a deo ex quo ps q̄ lex eterna si pmittat mala fieri: nō tñ permittit ea eē ipūita.

Sol. ad primum

¶ Ad pmū qd̄ obījcit. q̄ nō est inocētie finere &c. dīm q̄ illa rō nō pccdit: ly istud seqret. de. 9 sinit malū & nō punit ipm: ergo nō ē inocēs ly sic nō ē: nō ei pmittit mala fieri sine punitōe.

Ad secundū.

¶ Ad scdm soluit p illud qd̄ sedk in illa autoritate q̄ dicit ptinet ad inocētis offīm nō solū malū inferre: verum & cohibere a pctō. & post dicit. aut punire pctm̄ vt iste q̄ plectik corrigak explm̄to aut alij corriganꝫ exemplo. vñ aut cohibet a malo: aut si peccat punit. p ipso.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiū dicēdum. q̄ ē pēa in pñti & pena i futuro. pēa i pñti est remorsus pscie & hec statim ꝯcomitak pctm̄ ſz pena in futuro. vñ aug. ꝓtra faustū scdo li. yerāt em̄ peccata pscias ipsiqz aīo nocēt: cū luce iusticie peccādo puak & si nō pseqnt̄ dolores q̄ vel corrigēdis inferunt vel nō correctis vltimi reseruanꝫ. & sic dcm̄ q̄ dñs nō cessat arguere. p pctō & punire. s. in pscia: ly nō semp arguat doloꝛb9 exteriorib9. & sic pz solutio istꝰ qōnis & quō voluntas diuina pmittit mala.

Articulus secundus.

An iuste permittat mala fieri.

¶ Onsequenter q̄rik. vtrū de9 iuste pmittat mala fieri. ad qd̄ sic Job. xij. abundant tabernacula predonum. & Greg. omnipotens deus qd̄ iuste fieri prohibet: iustum est vt fieri sinat. Sed iusticia dei non dicitur nisi dupliciter. aut iusticia que est veritas dei: vel iusticia q̄ est exigentia meritoꝝ. non iusticia que est exigētia meritoꝝ iustum est mala permittere. q̄ peccatoꝛ non est dignus tali permissione. nec iusticia que est veritas dei: q̄ illa exigit vt statim peccatoꝛi reddatur pena.

Responsio.

¶ Rñ. iustum est finere mala fieri. hoc non bene potest dici de iusticia que est exigētia meritoꝝ. nec de iusticia que est veritas dei sicut ostensum est: sed de iusticia que est condecētia bonitatis dei. de qua anſ. si parcis iuste: iuste parcis. q̄ hoc decet tuam bonitatem. condecet eī suā bonitatem vt non mutet ordinem a se constitutuz. constituit autem naturam rationem liberaz vt faciat qd̄ vult. vnde glo. ad thi. libertatem rationali creature non negauit. potestatem qua iuste malos ordinaret sibi retinuit. Vel potest dici q̄ pctōr est dignus tali permissione. vt. s. in sordibus existens sordescat adhuc Apoc. vlti.

Membrum secundum

Mua rōe permittat mala fieri deus. Aug.

¶ Onsequenter q̄rit. vtrū de9 iuste pmittat mala fieri. ad qd̄ sic Job. xij. abundant tabernacula predonum. & Greg. omnipotens deus qd̄ iuste fieri prohibet: iustum est vt fieri sinat. Sed iusticia dei non dicitur nisi dupliciter. aut iusticia que est veritas dei: vel iusticia q̄ est exigentia meritoꝝ. non iusticia que est exigētia meritoꝝ iustum est mala permittere. q̄ peccatoꝛ non est dignus tali permissione. nec iusticia que est veritas dei: q̄ illa exigit vt statim peccatoꝛi reddatur pena.

¶ Rñ. iustum est finere mala fieri. hoc non bene potest dici de iusticia que est exigētia meritoꝝ. nec de iusticia que est veritas dei sicut ostensum est: sed de iusticia que est condecētia bonitatis dei. de qua anſ. si parcis iuste: iuste parcis. q̄ hoc decet tuam bonitatem. condecet eī suā bonitatem vt non mutet ordinem a se constitutuz. constituit autem naturam rationem liberaz vt faciat qd̄ vult. vnde glo. ad thi. libertatem rationali creature non negauit. potestatem qua iuste malos ordinaret sibi retinuit. Vel potest dici q̄ pctōr est dignus tali permissione. vt. s. in sordibus existens sordescat adhuc Apoc. vlti.

Membrum tertium.

Mua rōe permittat mala fieri deus. Aug.

¶ Queritur postea qua ratione pmittat mala fieri deus. Ad hoc autem triplex ratio assignatur. Prima est commendatio bonoꝝ. vnde Augusti. in enchi. Adeo bene ordinatum & suo loco positum: eminētius cōmendat bona. vt magis placeāt & laudabiliora sint dum comparantur malis. Secūda est eruditio electoꝝ. vnde aug. de correctione & gratia. vsq; adeo deus cooperatur in bonum. vt si qui deuenient et exorbitentur. & hoc ipm faciat eis pficere in bonum q̄ hūiliores redeūt atq; doctiores. vt petr9. Tertia est exercitatio

est exercitatio & pbatio bonoꝝ. vñ aug. in li. de tribois. vtiq; prosunt mala vel addēdo pctā: vel ad exercendā pbādāq; iusticiā. vel ad euitandū huius vite miseriam.

¶ Iuxta hoc q̄runt duo. primuz est de ordine malox. q̄us tactū sit superius. s. in tractatu de bono. scdm de coopatione malox i bonū.

De ordine malorum. Aug.

Articulus primus.

¶ D primū sic procedit aug. xj. de ciui. dei. deus sm q̄busdā antithesis quasi carmē pulcherrimū honestaut q̄ latine appellant oppositaq; expssius dr ꝓtrapositaꝝ sicut ergo ꝓtraria ꝓtrarijs apposita sermōis pulchritudinē reddūt. vt. ij. coz. vj. p gliam & ignobilitatē &c. ita quadā nō verboꝝ sed rerū eloquētia scīa pulchritudo cōponik. vñ eccli. xxxiij. Intuere in oībus opibus altissimi vnū ꝓtra vnū & duo ꝓtra duo

Contrarium obī.

¶ Itē aug. in li. de na. bo. sicut nos ptinēdo vocem decēter interponimus loquēdo silētiū: quāto magis deus quarūdā rerū priuationes decēt eē facit: sicut rerū oīm pfectus artifex.

Tertium Utrū vniuersitas cū pctis pulchra sit.

¶ Itē aug. xj. de ciui. dei. ponit aliud exēplū in coloribus. sicut pictura pulchra cū coloze nigro suo loco posita: ita vniuersitas rerū etiā cū pctōribus pulchra est. q̄us p seipsas psideratas sua deformitas turpet.

¶ Item ps. deus meus in te speraui. glo. q̄ videt merita aliaꝝ sic ordinari a deo. vt pulchritudo vniuersitatis nulla ex sui parte violet. in oībus laudat deum distinguens aliud deū fecisse & ordinasse. s. vniuersuz bonum aliud vo nō fecisse sed ordinasse vt malum.

¶ Itē aug. in li. de na. bo. peccātes in supplicijs exbis oībus relinquit q̄ malū est ordinatū.

¶ Contra. aug. in li. de na. bo. malū est priuatio modi speciei & ordis: ergo est inordinatū.

¶ Itē oē ordinatū inquantum hmōi est bonum. ergo si malum est ordinatum: malum est bonum.

¶ Item queritur de hoc qd̄ dicit aug. xj. de ciui. dei. q̄ vniuersitas etiā cū pctōribus pulchra ē. Queritur vtrum similiter possit dici. q̄ vniuersitas etiā cū pctis pulchra sit.

¶ Rñ. ordinatum dr dupliciter. per se & p accidēs siue p aliud. Bonum aūt est ordinatum vel ordinabile rōne eius ad qd̄ ē: & rōne eius in quo ē. & rōne eius sm q̄ ē: & i rōe eiꝰ qd̄ ex eo ē. & hoc sm quattuor cās. Nam primum ad finalem. scdm ad materialem. tertiū ad formalē. quartū ad efficientē. malum vo ordinabile ē rōne eius in quo ē. q̄ malum semper ē in bono. sicut oñdit augu. in ench. & in li. de na. bo. q̄ natura in qua ē semper ē bona. & rōne huius bonī malum ordinabile ē. & hac rōne dicitur malum ordinabile. dicitur etiam malum ordinabile ratione eius. s. ratiōe boni contrapositi dicitur etiam ordinabile ratione boni qd̄ ex ipso elicik. Quia malum ordinabile ē in rōne eius in quo ē. dicit augu. q̄ peccantes in supplicijs ordinantur. q̄ malū ordinabile ē ratione boni qd̄ ex ipso elicitur. dicit augu. q̄ deus nunq̄ permitteret malum fieri nisi ex ipso eliceretur bonum.

Solutio ad obiectionem in ꝓtrarium.

¶ Mō ergo obījcitur q̄ malum ē priuatio ordinis. dīm q̄ ē ordo nature particularis & vniuersalis. siue ordo nature & prouidentie. Malū aūt ē priuatio ordinis particularis siue ordinis nature. nō ordinis vniuersalis siue ordinis prouidentie.

Ad scdm

¶ Itē ad aliud dīm q̄ ordinatum dr dupliciter. aut ordine q̄ est in se: aut ordine q̄ ē in alio. sicut figuratum dr dupliciter. Malum ergo ē ordinatum ordine qui ē in alio: cum ordine qui ē in se. bonum aūt ē ordinatum ordine qui ē in ipso.

Ad tertium.

¶ Ad aliud dīm q̄ cū dico pctm: dico solū priuationem vel deformitatē. cū dico pctōrem: dico naturā bonā cum priuatione. Rōne ergo ipsius nature cū priuatiōe est ordo: nō rōne ipsius priuationis solū. vñ nō pōt dici q̄ vniuersitas cū pctis sit pulchra: sicut dr cuz pctōrib9. q̄ natura q̄us priuata: ē ordinabilis.

De cooperatione malox in bonum Obiecta.

Articulus secundus.

¶ Onsequenter querik de cooperatiōe malox in bonū. Querik ergo vtrū mala cooperenk. & vr q̄ sic. p supradictā autoritatem aug. in li. de correctione & gratia.

¶ Contra. xlvij. di. j. li. sen. Est aliquid qd̄ in se bonum est & cuilsit. sed non ē bonū facienti. vt cū subuenitur pauperi sed non propter deum. Aliqd bonum in se & facienti sed non cui sit. vt cū veritas p pter deum alicui non obedīēti predicatur. Est aliquid in se & facienti & cui sit bonū. vt cū veritas predicak propter deū credenti. Est & aliud qd̄ nec in se bonū ē. & facienti nocet: & dānat nisi peniteatvt malum. valet tñ ad aliqd. ergo vr q̄ malū facienti nō cooperak in bonū.

Responsio.

¶ Itē operak malū ad dānationem: non ergo cooperak in bonum.

¶ Rñ. aliquid dr cooperari in bonū triplr. primo mō vt p se ordinatum in bonum vt virtus & gratia. Alio mō q̄ velocius facit moueri in bonum. vt paupertas & infirmitas. tertio mō sicut opposituz recedens confert ad intentionem sui oppositi. sicut vehementia frigoris ad calorem. vt frigus nimis recedens ad calorem. hoc modo peccatum recedens inducit vehementiam doloris & ardoꝛem maiorem bene operādi. & hoc est per consequens: sic ergo cooperak malum in bonum.

Sol. ad obiecta.

¶ Ad obiecta ergo dicendū q̄ malum non cooperatur cooperāti si perseueret sed si recedat. & hoc pz cū dr. oīa cooperanꝫ in bonū his q̄ sm propositum &c. Rso. viij. &c.

Questio. xxxix. de impletione diuine volūtatis p opa mie & iusticie.

Onsequenter que

De coopera tione malox in bonum

ritur de impletione seu operatione diuina. & est quartum signum volūtatis diuine. Cum aūtez ponantur conditiones diuine operatiōis misericordia & iusticia & determinatio fit quantuz ad operationem bonoꝝ est inquisitio primo de cōditionibus misericordie & iusticie sm q̄ dicitur vniuerse vie domini misericordia & veritas. Deindevero an sit determinatio operatiōis diuine respectu bonoꝝ tantum. hoc est querere an deo actore fiant mala &c.

¶ Quantum ad primuz queritur in hūc modum. Primo an in deo sit ponenda intētio misericordie & iusticie. Secundo queritur que sit prior intentio in deo misericordie an iusticie. Tertio vtrum in omnibus operibus dei sit inuenire iusticiam & misericordiam.

An in deo sit ponēda intētio mie & iusti cie.

Membrum primum.

Rñ. de mia.

D primum sic obījcitur. dama. Misericordia ē tristicia de alienis malis: sed in deo nō cadit passio: ergo nec intētio misericordie. Similiter videtur de iusticia q̄ intentio iusticie est reddere debituz: sed dicit anſel. in li. Cur deus homo. q̄ deus nulli debet: ergo in ipso non est intētio iusticie.

¶ Solo. dīm q̄ cū mia dicak multipliciter. prima tñ rō huius est relevatio miserie. pōt aūt releuatio miserie esse dupliciter: q̄ vel est cū compassione relevātis vel sine eiꝰ compassione. Si ergo dicatur cū cōpassione releuātis: sic nō cadit i deo. q̄ mia hoc mō ponit cōpassionē & dolorē de alēis mal. nulla aūt affectio vel dolor i deo pt pōi. iō nec mia h mō. & hec ē mia ſz affectū i deo. at nulla cadit affectio. Scdo at q̄ mia dr i relevatio

uatione miserie solũ.sine cõpassione relevãtis.sic notat mia solũ effectũ miserẽtis nõ affectũ releuante vel passionẽ aliquã.⁊ sic est in deo.vñ ansel. in monol.misericors es qr miseros saluas ⁊ petõibus tuis parcis.misericors nõ es:qr nulla miserie cõpassione afficeris. ¶ Silr de iustitia dõm qr iustitia vno mõ imptat debitũ necessitatis.Alio mõ imptat pdecẽtiã ꝓgruitatis. Primo mõ non est in deo sed in nobis qui obligamur hoc debito quo ad deũ:⁊ quo ad primũ.Scõo mõ est in deo ⁊ hec iustitia nihil aliud dicit in ipso ꝙ pdecẽtia sue bonitatis.vñ aug.in monol.cũ punis malos iustus est. qr illoꝝ meritis quenit.cũ vo parcis malis iustũ ẽ nõ qr illoꝝ meritis ⁊ qr bonitati tue pdecẽs ẽ.⁊ sic mia ⁊ iustitia ꝑm vnã intẽtionẽ ponẽde sunt i deo ꝑm aliam non.

De iustitia

Membrum secundum.

Mue sit prior in deo.intentio mie an iustitie.

QEinde querit q̃ sit prior i deo intẽtio misericordie an iustitie.ad qđ sic.ps.vniuerse vie dñi mia ⁊ veritas.⁊ appellat hic veritas iustitia:qr vnũ p alio sumit in scriptura.Iz in hoc differunt qꝫ veritas in dictando iustitia in exequendo vel exhibendo.prius ergo ordinat miam pria iustitiã.ergo prior est in deo rõ mie ꝙ iustitie. ¶ Itẽ ps.Miam ⁊ iudiciũ ⁊c.Iz iudiciuz ptinet ad iustitiã:ergo prior est intẽtio mie ꝙ iustitie. ¶ Itẽ.ij.cor.ij.ꝺr pr miaꝝ:sed nõ inuenit i scriptura pr iustitiaꝝ.ergo intẽtio mie prior est in deo ꝙ intẽtio iustitie. ¶ Itẽ qꝫ deus ꝓmittit est ex misericordia.qꝫ cõminat ex iustitia : sed promissiones dei sunt immutabiles.ij.cor.j.quotquot ꝓmissiones sunt:in illo est.⁊.immutabiles. cõminationes aũt mutabiles.vñ hiere.xviij.repẽte loquar aduersus gentẽ ⁊ aduersus regnũ.vt eradicẽ ⁊ destruaz ⁊ disperdã. Si pniam egerit gẽs illa a malo suo quo locutus sum aduersus eã agã ⁊ ego pniam:sed qđ ptinet ad immutabilitatez p prius est in deo: ergo prior est in deo intẽtio mie ꝙ iustitie. ¶ Cõtra. Ansel.in mono.vniuerse vie dñi mia ⁊ veritas.⁊ tñ iustus dñs in oĩbus vijs suis:⁊ vtiqz sine repugnãtia Qr quos vis punire:nõ est iustuz saluari.⁊ qđ vis parcere nõ est iustũ dãnari. Mã id solũ iustũ est qđ vis:⁊ nõ iustũ qđ non vis.sic ergo nascit de iustitia mia tua. Si ergo in deo ex iustitia nascit mia:ergo prior est intentio iustitie in deo ꝙ mie. ¶ Itẽ ansel. in mono.parcendo malis ita iustus es ꝑm te ⁊ non ꝑm nos:sicut misertus es ꝑm nos ⁊ non ꝑm te. Sz prius est intentio q̃ est ꝑm ipsum ꝙ est ꝑm nos:ergo per prius iustitia ꝙ mia. ¶ Itẽ iustitia est non solũ reddere qđ debitũ est:ſz etiã supplere defectuz ⁊ indigentiã. Si ergo intẽtio mie est in relevatiõe indigentie:ergo intẽtio iustitie includit in se intẽtionẽ mie.ergo p prius ꝺr de deo. ¶ Juxta hoc ostẽdit qꝫ neutra ꝺz dici simplr prior altera.immo in diuersis ordinibus vna est prior altera ⁊ ecõuerso.videmus enim qꝫ cã efficiens vno modo prior est cã finali.alio mõ econuerso.qr finalis intentio prior est ceteris cãis:in exequẽdo ẽo efficiens. Si ergo misericordia prior est intentione dei.qr miam semper intendit iustitia.primũ est in exequtione.ergo nulla prior altera simplr:sed in diuersis vijs vna prior altera ⁊ econuerso. ¶ Solutio.ꝺõm qꝫ iustitia ⁊ misericordia dei multiplr dicunt.ꝺr enim iustitia large.s.cõissime.⁊ sic iustitia dei est pdecẽtia sue bonitatis. Inde iustũ est qđquid decet suã bonitatem.⁊ iste est suprem⁹ gradus iustitie ⁊ ſz hoc loquitur ansel.in mono.de iustitia dicens.cũ parcis malis iustũ est.nõ qr illoꝝ malis.sed qr tue bonitati cõdecens est.Scõo mõ ꝺr iustitia cõiter ⁊ sic iustitia appellatur retributio ꝑm exigentiam meritoꝝ.⁊ ꝑm hoc dicit ansel.in mono. Justuz quippe est te sic eẽ iustuz.vt iustior nequeas cogitari.qđ nequaqꝫ eẽs si tm̃ bonis ⁊ nõ malis merita redderes. Justior em̃ est qui bonis ⁊ malis:ꝙ qui bonis tm̃ merita retribuit.⁊ sic ex iustitia nascitur misericordia ⁊ seueritas. misericordia est in premiãdo bonos:seueritas in puniendo malos. vnde iustitia sic respicit illud qđ est in premiando ⁊ puniendo. Tertio modo dicitur iustitia dei stricte ⁊ sic accipitur pro seueritate que est in puniendo malos. Unde sic se habet solum ad puniendus.⁊ hec iustitia est sub iustitia cõmuniter dicta.⁊ de hac dicit.cum punis malos iustum est.qr illoꝝ meritis conuenit. ¶ Similiter ex parte misericordie est distinguendum qꝫ dicitur multipliciter. Uno modo large siue cõmunissime. ⁊ sic misericordia dei appellatur superabundantia sue bonitatis ⁊ pietatis in erogatione bonoꝝ. Secundo modo misericordia dei dicitur communiter que est in erogatione bonoꝝ supra exigentiam meriti ꝑm qꝫ diuinis.qꝫ bonis dat supra condignũ malis penam citra condignum. Tertio modo dicitur diuina misericordia stricte que scilicz est in erogatione liberali boni debiti sic dicimus qꝫ dominus quẽcũqz saluat etiam quãtũcunqz meruerit ad huc tamen liberaliter ⁊ misericorditer saluat.⁊ hec misericordia solum est in premiando bonos ⁊ diuiditur hec ex opposito contra iustitiam stricte sumptam que econtrario soluz est in puniendo. ¶ Dicendum ergo qꝫ contingit comparare misericordiã ⁊ iustitiam ꝑm latitudinem suam ⁊ generalitatez. vt.s.sunt in eodem gradu.vt iustitia large comparatur ad misericordiam large:⁊ iustitia communiter ad miam cõiter:⁊ iustitia stricte ad miam stricte.⁊ sic semper in deo prior est intentio mie ꝙ iustitie. Dõ ps.iustitia enim large sumpta est condecẽtia bonitatis diuine.mia large est supabundantia pietatis diuine:sed prior est ipsa bonitas ꝙ condecẽtia bonitatis.qr enim bonus summe:ideo decet eum facere qđ facit ⁊ cum iustitia ⁊ non econuerso nam ex eo qꝫ summa est bonitas ⁊ superercellens: ex hoc venit condecentia.vñ dicit ansel.Justus es. non qr nobis reddas debitum:sed qr facis qđ decet te summum bonum:⁊ ita iustitia large nascitur ex mia large. Silr cõparando diuinaz miam sumptã cõiter ad iustitiam sumptã cõiter:prior est intẽtio mie.qr ꝙ deus remuneret supra merituz:hoc est ex parte sua.s.ex condecẽtia sue bonitatis supererecellentis ⁊ istud est mie in deo cõiter dicte. Dõ aũt retribuat ꝑm merita hoc est ex parte nostra. Silr cõparando misericordiam stricte sumptam.ad iustitiam stricte sumptam. prior ẽ intẽtio misericordie q̃ est in ꝑmiãdo:ꝙ iustitie q̃ est in puniẽdo.qr omne punire in deo ordinat ad premiari.qr punitio maloꝝ ordinat ad ꝑmium electoꝝ augmẽtandum.

Si aũt cõparemus miam ⁊ iustitiã non ꝑm equalitatem graduz.vt si cõparemus miam ad iustitiã prout est superior siue in supremo gradu quo ꝺr large ⁊ miam cõiter:sic semp iustitia prior est.ex iustitia enim large sumpta nascitur misericordia communiter sumpta.decet enim suam bonitatez qꝫ puniat malos citra condignum.⁊ sic intelligitur auctoritas ansel.supra posita.vñ ex iustitia large sumpta nascit mia ⁊ iustitia cõiter sũpta:silr ex iustitia cõiter sumpta nascit mia ⁊ iustitia ꝑm qꝫ sumit stricte.quoꝝ primũ.s.mia est in ꝑmiãdo bonos:alterũ scz iustitia q̃ ꝺr seueritas in puniẽdo malos.ex hoc enim qꝫ retribuit ꝑm exigentiaz meritoꝝ prouenit qꝫ bonis bona ⁊ malis mala retribuat. ⁊ ꝑ hoc ꝓz solutio ad oĩa obiecta.

Contra.

Rñsio ex pte iustitie.

Rñsio ex pte mie.

ſpz sol. ad obiecta.

Membrum

Utrũ in oĩb⁹ opib⁹ dei sit inuẽire iustitiã ⁊ miam.

Membrum tertium

QEinde querit.si in vniuersis operib⁹ dñi sit inuenire iustitiã ⁊ miam in hũc modum.primo vtrũ in oĩbus operib⁹ creationis.Scõo vtrũ in oĩb⁹ operib⁹ recreationis. Tertio vtrũ in oĩb⁹ operibus retributionis ꝙtũ ad beneficẽtiã. Qua in oĩb⁹ operibus retributionis ꝙtuz ad punitionem. Quinto vtrũ deus misericordius agat cum vno ꝙ cum alio.

Articulus primus

Utrũ. i oĩb⁹ opib⁹ creationis sit sil mia et iust icia.

QD primũ sic.ps.vniuerse vie d.mi.⁊ veritas.vie aũt dicunt opera ergo in vniuersis operibus est inuenire miam ⁊ veritatem:ergo ⁊ in operib⁹ creationis. ¶ Itẽ glo.ibi miaz ⁊ veritatẽ manifeste nobis exhibet.q̃ duo tñ in omn ope dñi simul sunt et si nõ nobis manifeste appareãt. ¶ Cõtra iustitia dei dicitur tripliciter.Uno mõ respectu exigentie meritoꝝ.s. ꝑm qꝫ tribuit vnicuiqz ꝑm meritum.Alio mõ respectu impletiõis promissoꝝ:⁊ sic ꝺr facere de iustitia qđ implet qđ promisit.Tertio mõ respectu exigentie perfectionis cum scz dat vnicuiqz perfectionez ꝑm propriã exigẽtiã cõseruationẽ ⁊ regimẽ. Scõz hoc dicitur iustitia dei respectu perfectionis creaturã ⁊ regimins ⁊ cõseruationis earundẽ:sed in opere creationis nullo istoꝝ modoruz est iustitia dei:cum creatio sit eductio de nõ esse ad esse: ergo in operib⁹ creationis non est iustitia dei. ¶ Item gzeg.super iob.misericordia refertur ad miseriã:ſz vbi ponitur simpliciter nõ ens nõ est beatum nec misertũ:ergo in operibus creationis nõ est beatũ nec miserum ergo nec misericordia.

Iustitia dei

Articulus secundus

Utrũ in oĩb⁹ opib⁹ recreationis ponẽda sit sil mia et iustitia. Obiectiones qꝫ quo ad gẽtes nõ fit iustitia i opere creationis.

QUeritur iteruz de operibus recreationis vtrũ in illis ponenda sint simul mia ⁊ iustitia.sicut in incarnatione q̃ est opus recreationis.Ad qđ sic Ro.xv. dico iesuu christum ministrũ fuisse circũcisionis ad cõfirmãdas promissiones patrũ.gentes aũt super misericordia honorate deũ.vult dicere qꝫ christus iudeis fecit iustitiam quia ipsis erat promissa.vnde i impletione fecit iustitiam. Itẽ fecit eis misericordiã quia promisit incarnationem.Sed gentibus non fuit promissa incarnatio.ergo ex misericordia fuit illis exhibita ⁊ nõ ex iustitia:ergo simpliciter ꝙtũ ad omnes nõ fuit simul misericordia et iustitia in opere recreationis. ¶ Contra. j. cozin. j. loquitur apostolus de christo. factus est nobis sapientia a deo et iustitia ⁊ sanctificatio ⁊ redemptio.⁊ loquit generaliter ꝙtum ad omnes iudeos ⁊ gentiles de fructu in carnationis:ergo in comparatiõe ad gẽtes fit mia ⁊ iustitia in opere recreationis.

Articulus tertius

Utrũ in oĩbus retributiõis ꝙtũ ad bñficẽtiam sint sil mia ⁊ iustitia.

QErtio queritur vtrum in operibus retributionis simul fuerit misericordia et iustitia ꝑmo de operibus beneficentie. Secũdo de operibus punitionis. de operibus beneficentie.an sit misericordia ⁊ iustitia in eis. Primo ꝙtum ad delectionem.secundo ꝙtum ad beneficium temporale.tertio ꝙtum ad sanctificationem. quarto ꝙtum ad beatificationem.

Delectio electi dñs iacob.

¶ Quãtum ad primum sic obijcitur.dominus elegit iacob ⁊ esau reprobauit:et tamen tantũ erat in vno quantũ in alio.⁊ pari se habebant: ergo sine iustitia egit cum iacob elegit:⁊ sine misericordia cuz esau reprobauit. ¶ Item multa beneficia dat quibusdã q̃ nõ dat alijs qui ex equo se habẽt:ergo ⁊c.

Bñficium tpale.

¶ Item queritur de opere beneficentie tẽporalis scz vtrũ deus de iustitia cõferat bona tẽporalia malis hominibus.qr dicit Aug.ꝙ peccatoz nõ est dignus pane quo vescitur.sed iustitia respicit exigentiam meritoꝝ vel promissionem:ergo non est iustitia ꝙ faciat bonum tpale peccatoribꝰ. ¶ Itẽ queritur vtrũ in iustificatione impij fit mia vel iustitia. Ad qđ sic: sicut se habet misericordia ad misereri: ita iustitia ad iustificare:sed misereri est opus misericordie:ergo iustificare est opus iustitie. ¶ Cõtra.de misericordia sua iustificat deus. non ergo de iustitia. ¶ Itẽ peccatoz nõ est dignus facere opus vñ sit gratus nec põt facere opus dignũ. ¶ Itẽ.iij. sententiaꝝ.opus misericordie est remittere peccata ¶ Itẽ queritur de opere beatificationis.ps.misericordia dñi plena est terra.glo.terra dicit nõ celi: qr celi non indigent misericordia vbi nulla est miseria.In terra hominis abundat miseria.superabundat dñi misericodia.ergo in illa illustratione sanctoꝝ in celis que erit in beatificatione: non erit opus misericordie.

Justificatio

Htificatio

Articulus quartus

Utꝝ i oĩb⁹ punitiõis sit mia ⁊ iustitia

QUarto queritur vtrũ in operibus punitionis sit misericordia ⁊ iustitia.primo ꝙtum ad punitionẽ temporalem.scõo ꝙtum ad punitionem eternaz.Item de punitione temporali ꝙtũ ad parulos ꝙtum ad adultos. ¶ Quãtum ad primũ queritur de punitione temporali.quia punit in presenti parulos de qua mouet Aug.questionem sic. Nos videmus multos subiectos febribus ⁊ penis tẽporalibus post ꝙ baptisati sunt:sed non remanet in eis culpa originalis post baptismũ:ergo non est iustũ eos puniri. ¶ Item posito qꝫ tales decedãt.anteq̃ sint adulti.ad nullã igitur vtilitatem puniuntur: nec propter hoc qꝫ meruerunt ergo non ꝺr iustitia puniuntur. ¶ Item queritur de penis tẽporalibꝰ quibus puniuntur adulti.maxime de illis quibus vnus punitur pro alio vel maledicit.sicut fuit chanaan.iste em̃ chanaã nihil peccauerat.vnde deberet habere maledictionem:sed pater eius tm̃: sed illa fuit maledictio diuina siue per inspirationem diuinam vt supponimus:ergo nõ videtur ibi esse iustitia. ¶ Item pro peccatis patrũ filios punit:ergo pro peccatis aliorum punit innocentes sed hoc non est iustitia:qua iustũ est vt solum qui peccauerit puniatur ergo ⁊c. ¶ Item ezech.xviij.filius nõ morietur iniquitate patris sed vita viuet.⁊ i ibidem filius nõ portabit iniquitatẽ patris.ergo non iudicat dominus iuste iniquitatem patrum in filios. ¶ Item ezech.iij.corruet vnusqsqꝫ et contabescet iniquitatibus suis hanc etiam questionem querit Aug.iosue.vij.filij israel vsurpauerunt de anathemate ⁊c.vnde dicit sic.Queri solet quo pct ĩm alterius in alios vindicetur:cum in lege dictuz sit:nec patres pro filiozum nec filij pro patrum iniquitatibus esse puniendos. Ex quo videt ꝑm ipsum.qꝫ nõ punit deus iuste filios pro patribꝰ. ¶ Item exo. xxxij.non fuit aaron punitus pro vitulo conflatili sed solũ argutus.populus autem punitus est:ergo iniuste fecit dominus.

Pene tpales quibꝰ adulti puniũt tpaliter.

Obiectio filius non portabit. Obiectio Augu.

De aaron

Item queritur de ⁺§⁺ſ⁺ punitiõe eterna qua punit deus in inferno. primo ꝙtum ad adultos. scõo ꝙtum ad paruulos. Circa primũ querit an deus possit aliquẽ punire in inferno absqꝫ mia. hoc est punire ꝙtum meruit. Scõo an aliquẽ punit ibi absqꝫ mia.s.ꝙtũ meruit. Quã-

pena eterna

An deꝰ in inferno punit absqꝫ mia

tum ad primū sic obijcit deus pōt quicqd iustū est Sed iste fornicator meruit puniri tāta pena: ergo iustū q̄ puniatur tanta pena: ergo deus pōt illud sed si punit eū tāta pena: sine mia punit. ergo de⁹ potest punire aliquē pena eterna absq; mia. ¶ Cōtra. ij. ad thim. ij. negare seipsum nō potest: sicut ergo nō potest nō punire malos qō est opus iusticie ita nō potest nō relaxare de pena qō est opus misericordie. qr sic negaret suā miam q̄ ipse est: ergo non potest aliquē punire in inferno absq; mia siue nō q̄tum meruit. ¶ Itē queritur de actu punitiōis eterne. s. an sine mia puniat aliquē aut sine iusticia. ad qō sic Apo. xvij. Quātū glorificauit se et i delicijs fuit tantū date ei tormētum et luctū: ex quo patet q̄ punit q̄tū meruit. Itē math. vij. in qua mensura mēsi fueritis remetietur vobis. et hoc est pro tāta culpa tā ta pena. et in Esa. xxvij. In mēsura cōtra mēsurā cū abiecta fuerit vindicabis eā. s. in mēsura pene contra mēsurā culpe. ex qb⁹ videt q̄ deus puniat q̄tū meruit. Itē apo. xviij. Reddite illi sicut illa reddidit vobis et duplicate illi duplicia sm opera eius in poculo qō miscuit miscete illi duplū. et vocat poculū penā qua babilō afflixit sctōs sicut in Iheremie. xxv. Sume calicē vini furoris eius. vocatur calix pena: ergo magis punit deus babilō q̄ meruit puniri in afflictione sanctor: punit ergo puniti̇ōe eterna sine mia. ¶ Itē esa. xl. Suscepit ō manu dñi duplicia etc. Verū. super illud ex vsuris etc. ergo plus exigitur in penis q̄ cōmissum fit in culpis. ¶ Itē plus puniuit deus iob pena temporali q̄ meruerat. vnde. xvij. non peccauit. s. tantū. ergo eadē ratione plus punit aliqn aliquē pena eterna q̄ meruit ¶ Itē cum punit aliquē in inferno pro culpa. constat q̄ culpa est tēporalis: ꝫ pena eterna. ergo plꝰ punit ipsum q̄ peccauerit. ¶ Itē reatus culpe venialis est tēporalis: ergo iniuste punit de⁹ aliquē pena eterna pro culpa venali. ¶ Itē sint duo quorum vnus in duplo sit magis peccator q̄ alius. et sic vter⁊ decedat culpa vnius est dupla ad culpa⁊ alterius: ergo et pena condigna vnius est dupla ad penam condignam alterius. et vnus in inferno punitur in duplo q̄ alius. Sed cōtinget q̄ vtri⁊ deus aliquid relaret de condigna pena: ergo magis in quātitate subtrahitur de pena cōdigna vnius q̄ de pena cōdigna alterius qō patet in numeris. si enim vnꝰ numerus sit duplex ad alterū. et de vtro⁊ fiat subtractio. ita q̄ in residuis sit dupla proportio: plus subtrahitur de duplo q̄ subduplo. ergo plus relaxat isti q̄ magis peccauit de pena q̄ alij qui minus peccauit qō iniustum est. quia magis peccauit q̄ ille: ergo deus in punitione eterna aliquando agit iniuste: et ita sine iusticia et mia simul punit deus peccatores eternaliter. ¶ Itē queritur de punitione eterna quo ad paruulos. vtrum iuste et misericorditer puniat eos. Et videtur quod sine misericordia punit eos decedentes sine baptismo quia punit eos pena condigna peccato originali i quo decedūt nihil relaxādo de pena. ergo punit eos sine misericordia. maior patet. quia punit eos carentia visionis que est potentia condigna peccato originali. ꝫ de hac pena nihil relaxat. quia aut relaxaret quo ad diuturnitatē pene ist⁹ aut quo ad acerbitatem. non relaxat de ea quo ad diuturnitatem: quia pena ista est infinita quo ad diuturnitatem et perpetua. similiter nihil relaxat de acerbitate: quia carentia visionis dei cuz sit primatio non recipit magis et minus. et etiā id omnibus paruulis est equalis reatus ratiōe cuius non punitur minus vnus q̄ alius. ergo sine misericordia puniuntur paruuli pena condigna. ¶ Itē augu. dicit. q̄ carentia visionis dei est maxima pena. et peccatum originale minimū peccatum est. ergo paruuli pro minimo peccato puniunt maxima pena. ergo deus iniuste et immisericorditer agit cū illis ¶ Item in visione dei est maxima gloria. ergo in carentia visionis dei maxima pena. quia maxima pena et maxima gloria. sunt contraria. ergo paruuli pro peccato originali puniuntur maxima pena. ¶ Item ex visione dei est maxima delectatio. ergo ex carentia visionis maxima tristicia. ergo maxima ergo pena. et inde vt prius. Ex his omnibus videtur q̄ non in omnibus operibus est misericordia. ¶ Solutio. dicendū ad omnia ista. q̄ intentio iusticie et misericordie multipliciter accipitur. Si accipiantur eoꝝ intentiones large sic sunt in operibus dei misericordia et veritas. vnde. ps. vniuerse vie domini misericordia et veritas. Blo. in omni opere domini simul sunt: etsi non nobis manifeste appareant. Notandum ergo q̄ iusticia dei dicitur multipliciter. vno modo dicitur vt connotetur exigentia meritorum: alio modo vt connotetur cōdecētia bonitatis diuine. et hec distinctio sumitur ad ansel. in monolo. dicente. Cum punis malos iustum est. quia illorum meritis conuenit. cum vero parcis malis iustum est. non qr illorū meritis: sed qr bonitati tue condecens est Prout ergo dicitur iusticia primo modo: sic non inuenitur in omni opere dei. quia nec exigentia meriti inuenit in omni opere eius. Secundo vero modo sumpta in omni opere dei inuenitur sed diuersimode vnde distinguendū est. qr in deo est condecentia potestatis: et in eo condecentia sapientie: et condecētia dispositionis: et condecentia equitatis: et codecētia miserationis. hec enim omnia cōplectitur condecentia diuine bonitatis. si ergo dicatur iusticia cōdecentia sue potestatis: hec proprie apparet et ponitur in opere iustificationis. et hoc est quod dicitur ro. ix. Quod si deus volens ostendere iram et notas facere potentiā suam. sustinuit in multa patientia vasa ire apta in interitū. vt ostēderet vasa glie sue. Unde q̄ vnū iustificat alium. non: hoc facit iusticia potestatis vnde Hugo. in li. de sacramētis. Iusticia alia est sm debitū facientis. alia est sm meritum patientis. Justicia sm debitu⁊ faciētis est potestatis: qr sine iniusticia licet facienti si velit quod eius potestati debetur. Justicia equitatis est qua retribuitur patienti etiam si nolit quod eius merito debetur. cum ergo deus punit peccatorem iuste facit quia eius equitati debetur vt hoc possit si velit. cum vero deus iustificat peccatorē iuste agit et iustus est iusticia potestatis: quia hoc ei licet. Si autem appelletur iusticia dei condecentia sue sapientie: sic est iusticia dei in electione et reprobatiōe et sic iuste elegit iacob et esau reprobauit. cōdecēs enim est sapientiē vt det illi gratiam quem scit bene vti gratia. et illi non quem scit male vti. ad minus q̄tum ad radicationem. et hoc est quod dicit ambro. deus dat illi gratiam quem scit sibi seruituru⁊ et illi non quem scit sibi non seruiturum. et hoc est dare cui dandum est: et non dare cui non dandum est. et hoc est de condecentia sapientie. In sapientia enim est prescientia non solum status qui nūc. est. sed etiam qui futurus est. et ideo bñ dicit. q̄ dat illi gratiam quem scit sibi seruiturum: qr hoc est p sens sapie sue. et ideo iustum et cōdecēs est q̄ sic faciat. Unde et si sint duo eque dispositi cum deus dat gratiā

Quer:itur de actu punitionis eterne.

Obiectio. ij.

Tertia

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Octaua.

Nona.

De punitiōe eterna quo ad paruulos.

Obiect.

Responsio ps. xxiij.

Justicia multipler.

Juste elegit iacob &c.

dat gratiā vni: alij nō: qr ly sint dispositi ex quo q̄tum ad nūc: non tū q̄tum ad oē tēpus. immo vnꝰ vteꝝ iuste alter iniuste. Si aūt appelleꝝ diuina iusticia cōdecentia dispositionis: sic est iusticia in creatione. qr iustum est vt qō deus disposuit et ordinauit: ipleat: si ergo creatio erat in eterna dispositiōe iusticia erat q̄ exequereꝝ ab ipso: qr hoc sue dispositioni cōdeceb⁊. hicut iusticia est vt qō p̄misit impleat. Si aūt appellet iusticia diuina cōdecētia equitatis: sic respicit opus retributionis. qua retribuit sm merita: bonis bona malis mala. vnde hu. de. s. vic. Justicia eq̄tatis est qua retribuit patienti qō ei⁹ merito debet. Et ans. in monolo. dñe iustus es te sic eē iustū. vt iusticiꝰ ne⁊as cogitari. qō nequa q̄ eēs: si tm bonis bona et nō malis mala redderes Justicior em est qui et bonis et malis: q̄ q̄ bonis tm merita retribuit. Si autez appellaꝝ iusticia dei sm cōdecentia miserationis. hoc est vt semp puniat citra cōdignū et remuneret supra cōdignū. vnde ro. viij. Nō sunt cōdigne passiones huius tēporis ad futurā gloriā etc. ¶ Sicꝝ aūt intentio mie multipliciter est. Uno mō dicitur mia respectu reuelatiōis miserie. Alio mō dr respectu supplemēti defectus. Item in mia primo modo sumpta. s. affectus et cōpassio in releuāte. et q̄tum ad hoc nō est mia i deo. Alia aūt q⁊ est in supplementū defectus: multipliciter est. Sm q̄ defectus multipliciter est. Est em defectus q̄tum ad esse. et hoc est in re que nō est. qr iste defectus est nō esse. supplementum autem huius defectus est in creatione. que est exitus de non esse in esse. sic ergo in opere creationis est mia: que est ad supplemētū defectus q̄tuz ad esse. et sm hoc dicitur in ps. Miserationes eius super oīa opera eius. Est alius defectus qui est q̄tum ad bene esse et sic ē mia semper in celis. creatura em nulla pōt p se subsistere sine regente. quia dicit Aug. q̄ omnis creatura sub vicio ē. nō vicio culpe aut penalitatis sed vicio defectus. qr nulla per se pōt esse sine conseruatore. hoc etiā modo est mia in beatificatione nō qr sibi defectus vicij vel penalitatis: sed qr semper cōseruat ipsas alias in sua gloria. et hoc est quod dicit glo. sup illud ps. Alleluia dñi plena ē terra. Mō oīa indigēt dño et miseria et felicitas qr sine illo miser non subleuatur: felix nō regitur. sic ergo in opere creationis est opus mie qr est ibi intētio supplementi defectus qui est nō esse: et ibi opus iusticie scz condecētia bonitatis in opere dispositionis. vt visum est. ¶ Sed tunc querit quō ibi distinguūtur et dicendum. q̄ creatura erat in preordinatione diuine dispositionis. ita q̄ ipsa nō erat: siue erat nō ens in se. Justicia ergo respicit preordinationē que erat i diuina dispositiōe. qr ita preordinauerat de⁹ et disposuerat. iustuz erat q̄ creaturā produceret. mia aūt respicit non esse ex parte creature. ex quo enim creatura erat non ens de se: nec de se poterat in esse progredi diuine fuit mie q̄ ipsaz p durit ad esse. ¶ Scōm ergo predicta patet rnsio ad rōnes p bantes q̄ in opere creationis nō sit mia et iusticia. Est enim ibi iusticia sicut dictum est que est condecentia bonitatis diuine. et illa reducitur ad illū predictum modum iusticie qui est in impletione promissi. Similiter de misericordia patet solutioꝝ nō est ibi misericordia relevationis miserie: sed q̄ est ibi misericordia relevationis miserie: sed q̄ est in supplementum defectus q̄tum ad esse. ¶ Ad secundum patet solutio. Sed ad obiectionem qua objcitur. q̄ quo ad gentes non sit iusticia in opere recreationis. dicendum q̄ iusticia dei potest dici concedentia bonitatis sue. et sicut fuit in incarnatione iusticia quo ad gentes. quia sicut dicit ansel. non est iustum vt deus creaturam rationalem quā fecit ad beatitudinem: omino perire sinat. i. nō concedet suā bonitatem. Alio mō dicitur iusticia que est cōdecentia veritatis in deo. et hec est in implendo promissum. et ista nō fuit ibi quo ad gētes. et ita licet nō fuit ibi iusticia que respicit promissionem que est cōdecentia veritatis. fuit tm ibi iusticia q̄ est condecētia sue bonitatis. ¶ Ad alia ergo que que runt de opere retributionis q̄tum ad beneficētiaz patet soło. ¶ Ad illud qō obijcit de iustificatione. Dicendū q̄ nō sic se habet iustificare ad iusticiam sicut misereri ad miam. qr iustificare nō dicit iuste facere: sed de iniusto iustū facere. et hoc nō solū est opus iusticie sed mie. Sed dicendum. sic sicut se habet iuste facere ad iusticiā: ita misereri ad miam quia iuste facere est opus iusticie: nō iustificare. qr iustificare nō est debitū reddere. ¶ Ad secūdam rationē. Dicēdū. q̄ ipsa procedit de iusticia q̄ est cōdecentia diuine bonitatis. qr hec semperē in iustificatione peccatoris. qr nō decet summā bonitatem vt rationalē creaturā quā fecit ad beatitudinē: omnino perire sinat. vt dicit ans. sed non p̄cedit de iusticia q̄ respicit exigentiā meritoꝝ. ¶ Ad illud qō obijcit de paruulis. Dicendū. sicut dicit Jo. dam. q̄ diuina puidentia concedit multotiens iustū incidere in calamitates: vt eā que in ipso latet virtutem alijs manifestā faciat. vt in Job. aliqn cōcedit inconuenientiū quid agi: vt per operationē estimatam inconuenientē magnā quid et mirabile dirigat. vt per crucem salutē hominū. et sm aliū modu⁊ cōcedit pati sctū male vt nō ex recta conscientia exeat. vel ex data virtute et gratia in superbiaz erigat. vt in paulo. Derelinq̄tur q̄s ad tps in directione alioꝝ. vt q̄ sm ipsum intēdentes alij cruciātur. vt in lazaro et diuite. naturaliter em videntes quosdā patientes cruciamur. Derelinq̄tur quis in alteri⁹ gloriā non propter proprium vel parētū peccatuz. vt qui a natiuitate cecus i gloriā filij dei. Jo. ix. neq; hic peccauit neq; parentes eius: sed vt manifestentur opera dei in illo. rursus cōcedit q̄s pati in alterius zelum. vt gloria eius q̄ passus est magnificata impigra alijs passio fiat spe future glorie et eterne rum bonorum desiderio. vt in martyribus. Conceditur q̄s in nepharia incidere operationē q̄nq; in directionē alterius deteriorꝭ passiōis. vt puta est quis elatus in virtutib⁹ et directionib⁹ eius concedit hunc deus in adulteriuz incidere. vt ex casu in sensum vemens proprie infirmitatis humiliet. et aduenies confiteatur dño punitio ergo nō respicit semper meritum patientis: sed aliqn gloriā dei sicut de ceco nato. aliqn vtilitatem alioꝝ: vt. s. attendat zelum dei in alijs et profectum ad virtutes. et incutiat timorem in peccatoribus. paruulis ergo non est punitio ppter meritū ex quo baptizati sunt sed propter alias causas scz propter alioꝝ vtilitatē In hac ergo punitione non est iusticia personalis que respicit meritu⁊ persone patientis. sed iusticia generalis que respicit vtilitatem et correctionem in alijs. ¶ Ad illud quod querit de penis tēporalibus quibus puniuntur adulti. s. vnꝰ pro alio. sicut chanaan pro patre suo. Dicendum. sm Aug. q̄ cuz duplex sit pena: scilicet eterna et temporalis nūq̄ vnus punitur pro alio. s. pena eterna tamē temporali contigit q̄ vnus pro alio punitur. vnde Aug. Josue. vij. super illud. filij israel preuaricati sunt &c. Non est credendum in penis istis posse pro alio. sed in his tantū rebus banc irrogari penam: que finem fuerunt habiture. et sic pena temporalis bene punitur vnus pro peccato alterius. et reddit ibi Augu. causam volens dicere q̄ pena eterna non confert: sed

Quō distinguunt opus miet iusticie

Patz rnsio ad rōnes q̄ in ope creatiōis non sit mia et iusticia.

Sol. q̄ quo ad gentes in ope recreationis nō sit iusticia.

Patet sol. de ope retributionis. De iustificatione.

Sol. de pun.

Punitio nō ppter respicit meritū patientis.

de penis q̄bus puniunt adulti tpalr.

pena temporalis ē ad salutē. valet enim primo ad cautelam in declinadis et vitandis malis. quia in hoc ostenditur ꝯtuz peccatum esset si omnes peccarent ꝛ ꝯtum mali pro vnius peccato infligatur scz vt non sint alij securi. ꝛ hoc est quod dicit Aug. in il la glo. simul signatum est ꝯtum mali esset. si vniuersa multitudo vel congregatio peccasset. qñ vnus ita quidez potuit vindicari: vt ab eo possent ceteri esse securi. et loquit ibi de achor. sic fuit chanaan punitus pro patre suo ad hoc enim conferebat pena ista: vt omnes filij semper essent in honore patris. Valet etiam et confert pena ad remouendam negligentiam in faciendis bonis. ꝛ in hoc ostenditur ꝙ sic debet esse in societate humana: sicut est in membris corporis. vt vnus sit sollicitus de alio sicut vnum mēbrum de alijs membris. non sicut cayn dixit. nunquid custos fratris mei sum Geñ. iiij. vnde. j. Cor. xij. ꝓuidencie sollicita sunt membra. ꝛ si quidem patitur vnū membrum: cōpatiuntur omnia membra. ideo ergo pro achor punit alios Josue. vij.. vt tollat negligentiam et vnus sit sollicitus pro alio. ꝛ hoc est quod dicit Aug. in eadē glo. Ostenditur ꝯtum cōexa sit in populi societate ipsa vniuersitas. vt non solū in seipsis singuli: sed tā ꝯ partes in toto existi mētur. ꝛ sic patet quō est iusticia qñ vnus punitur pro peccato alterius pena temporali. ¶ Mō obijcitur. ꝙ filius nō portabit iniquitatem patris. Dicendū. ꝙ penā patris eternā nō portat: niſi sit imitator paterne malicie sed tunc etiam non portat penam eternam patris: sed suam quā meruit: penam tamē tēporalem ꝓ bene portat de iusticia. ¶ Ad obiectionem Augu. soluit ipse aug. in illa glo. dicens. An illud iudicantibus hominib⁹ ꝓceptū est. nequa ꝯ pro alio puniant. dei autē iudicia nō sunt huiusmodi. qz altor inuisibili suo cōsilio nouit. quatenus ertēdat etiā homnū tēporalē penā salubrēqz terrorē. vt non solum se quisqz curet in populo: sed inuicē sibi adhibeant diligentiā. ꝛ tā ꝯ vnius corporis ꝛ vnius hominis alia ꝓ alijs sint mēbra sollicita. ¶ Ad illud quod obijcit de aaron. qui nō fuit punitus ꝛ tñ populus fuit punitus. Dicendū ꝙ imo punitus fuit. sed non pena manifesta: sed occulta punitus enim fuit illa pena que est in sacrificio vitule rufe ꝯ diu vixit. ꝛ pro eo oēs sacerdotes. pena illa erat: ꝙ iste qui immolabat immundus erat. numeri. xix. ꝛ pena in omnes sacerdotes immolātes istaz victimā trāsiunt. qui dum alios mundabāt per hoc sacrificium: ipsimet inficiebātur. Nō fuit aūt aaron punitus pena manifesta. in signū ꝙ prelati delinquentes non debēt puniri manifeste sed occulte. ꝛ super hoc etiā quidā canones fundātur. ¶ Ad illud qō queritur de punitione eterna. an scz deus aliquem possit punire in inferno ꝯtū meruit. Dicendū. ꝙ dupliciter cōtingit loq de potētia dei. aut de potentia absoluta: aut de potētia ſm cōdecentiā bonitatis. loquendo ergo de potētia absoluta. Dicēdum. ꝙ posset. sed nō de potētia que est ſm cōdecētiam bonitatis. qz nō decet suā bonitatē q̄ ē supabūdās: ꝙ ipse puniat absqz mia. Et per hoc patet rñsio ad obiectū in cōtrariū. qz procedit referēdo potētiam ad eum qui meruit. verū est enim ꝙ ex parte illius iustū est. sed cū infert vltra. deus pōt qō iustuz est. distinguendū potētiā. vt dictū est. ¶ Ad illud qō sexto queritur de actu punitiōis eterne. Dicendū. ꝙ triplex est ibi taxatio. ꝓxima. ſm exigentiā meritorum. ꝛ hoc ſm naturā generis nō descēdendo ad aliquotā intēsionis. verbigratia. taxauit dñs acerbitatē pene debite pro mortali peccato. diffiniens ꝙ ei debetur gehennalis: sicut merito virtutum debetur suauitas celestis. et maximo maxima et maiori maior. Secunda taxatio est ſm exigentiam meritorum descendēdo ad aliquotā intensiōis. vt tanto pctō tanta pena et nō maior debetur. ꝛ hec taxatio iusticie est sicut et prima. Tertia taxatio est misericordie descēdēdo iterū ad aliquotā intēsiōis taxādo quāta reddet nō quāta debet. Dicimus ergo ꝙ primo modo semper punitur peccatum pena cōdigna ꝛ est opus iusticie. Secūdo modo nunq̄ pena cōdigna. Tertio modo semp est opus misericordie cōiunctū operi iusticie. vt iusticia ad qualitatem pene et quātitatē generis misericordia vero ad quātitatē specialiter eiusdē acerbitatis inflictā ¶ Ad primū ergo dicēdū. ꝙ eēlitas pene et culpe potest esse ſm genus. vt si in multū peccauit multum puniatur vel potest esse ſm determinatam rationē Quādo ergo dicitur quātū glorificauit se tātū puniatur loquit de equalitate pene ad culpā ſm genus. q. d. qz multū peccauerit multū puniat et non de equalitate ſm rationē determinatā. ¶ Ad secūdum ꝙ idem patet solutio. ¶ Ad tertium quod dicit duplicate illi duplicia: dicendū ꝙ non dicitur hoc ſm quantitatem potentie. vt. ſ. in duplo redda tur maior pena: sed hoc dicitur ſm proportionē: vt sicut peccauit homo in anima ꝛ in corpore: ita puniatur pena in anima ꝛ in corpore: vnde dz ei duplicari pena: qz duplex debet pena esse. ſ. in corpore ꝛ in anima. ¶ Ad quartum ptz solutio per hoc idē ¶ Ad quintum dicendum ꝙ in culpa est delectatio transitoria: ꝛ est ibi intentio delectationis que est in infinitum ꝛ perpetua: quia peccator habet voluntatem semper peccandi. Quantum ad primum verum est quia plus exigitur in penis ꝯ cōmissuz sit in culpis: quia delectatio vel culpa est transitoria: pena autem non sed perpetua. Quantumvero ad voluntatem delectandi que erat in infinitū nō est illud intelligendum: immo citra cōdignum punitur. ¶ Ad sextum dicendum ꝙ est pena ad cautelam ꝛ est pena ad vindicationem: pena ad cautelam est ad augmentum ꝛ exercitium virtutuz ꝛ ad ipsorum estimationem sicut ad demonstrationez patientie: ꝛ tali pena fuit Job punitus: sed non pena que est ad vindictam: de qua procedit ratio. ¶ Ad septimum dicendum ꝙ de iustícia punitur culpa mortalis pena eterna. in peccato enim sunt duo: primum est auersio a bono eterno incommutabili. secundum est conuersio ad bonum commutabile ex parte auersionis. vult ang. ꝙ iustum sit vt puniatur pena eterna. vnde dicit non circūstantia facit vt peccatum eternaliter puniatur: sed circūstantia illius in quem peccatur. qui cum sit eternꝰ ꝛ implentibus mādata eterna bona ꝓmittit: trāsgressoribus vero comminat penas eternas eoipso ꝙ dignum ꝛ bonum est: vt qui in suo eterno eternū iudicem offendekunt: in eꝰ eternaliter crucientur. hec est ergo ratio ex parte boni commutabilis a quo fit auersio per peccatum: siue in quem peccat: qui sic patet exemplo meretur penā magnā qui offendit militem. maiorem qui comitem: maximam qui regem: ꝛ hic temporalē qui regē tpalez. ergo eternam qui eternum regem. Item in peccato est conuersio anime ad bonuz commutabile qō vellet sibi esse eternum ꝛ in infinitum durare: ꝛ ex hac parte similiter iustuz ꝙ debeat hō puniri pro mortali ꝛ eternaliter. vnde greg. Qui i peccato moritur in infinitū peccasset si i infinitū viriisset. vñ nō ꝓ affectiōe peccādi punit eternaliter. sz ꝓ volūtate peccādi q̄ ꝯtū in se erat eterna erat: ꝛ hoc scit per hoc ꝙ i peccato mouit. Et alibi dicat ꝙ hō peccat i suo eterno: hoc est i sua ōlectatiōe qua sibi vellet cē

eternam

Ad obiectiones filius nō portabit.

Ad obiectionem august.

Ad obiectiones de aaron

Responsio ō punitiōe eterna.

Responsio ō actu punitionis eterne.

Ad obiectionem primam

Ad secundā. Ad tertiam.

Ad quartam Ad quintam

Ad sextam

De Job Ad septimā.

eterna. ideo deus punit eum in suo eterno. hec est ergo iusticia: vt volūtati male eterne qualiter in se est: reddatur pena eterna. Item ex parte auertētis iustū est. vnde Aug in lib. de ci. dei. dignus est malo eterno qui in se pimit bonū qō posset esse eternū et hoc patet. de iusticia enim meretur penā aliquā qui aufert cappam. ꝛ maiorem qui magis aufert et vult restitutionē rei ablate. ergo cum rē abstulerit tēporalem: penā meret tēporalē. qui rem perpetuam: penā perpetuā. Cum igitur aīa sit perpetua qui aīam que dei est deo aufert: iustum est vt pena perpetua feriat. ¶ Ad octauū qō obijcitur. Dicēdū ꝙ illud est rōne sui subiecti. sicut enim videmus ꝙ in osse fracto lesura est irremediabilis. nō de se: ſz ratione sui subiecti. ſ. propter os qō fractū est ꝛ qō est icurabile. sic i aīa que quasi fracta est i inferno per sua peccata mortalia ꝛ ipsa lesura culpe venalis irremediabilis. nō qz de se sit culpa irremediabilis: sed ratione sui subiecti in quo est quelibet lesura dū sic est incurabilis est. ideo punit irremediabiliter. ¶ Ad nonū. Dicendū. ꝙ equalitas pene dicitur duplr. aut ſm proportionē pene ad culpā aut ſm genꝰ siue absolute. In se ergo absolute siue ſm genus: nō ibi c equalitas pene. sed ſm ꝓportionē ad culpā est ibi equalitas. sicut aliqs q̄ est i duplo fortior alio equalis est ad portandū hoc onus grauius. sic iste ad portandū hoc onus in duplo leuiꝰ. ſm ergo genus siue ſm quātitatē nō est equalitas pene in illis. qz pena in se non est equalis pene. sed ꝓut dictū est. ¶ Ad illud qō querit de punitione eterna paruulorꝫ. Dicēdū. ꝙ paruuli in inferno punīunt cū mia. Mā sicut dicit Aug. in li. soliloquiorum. deus est ꝙ est. qō intelligit: ꝙ cetera intelligere facit. sicut sol q̄ fulget ꝛ q̄ cetera illuminat. sicut autē cōtingit ꝙ aliqs videat ipso sole: tñ nō videat ipm solem q̄ est fons lucis. ꝛ alius qui nec videat solem nec ipso sole: ꝛ iste habet maiorē carentiā visionis ꝓ primus. sic dicimus de sole spūali qui est deꝰ ſm hoc ergo dicēdū in paruulis. ꝙ in omni eo qō cōprehendūt ꝓ intellectum semper diuina lux est ad illuminandū vel intelligendū: qz cetera intelligere facit: vnde ſz nō videant ipm fontē lucis dñi: tñ vident ꝛ intelligunt cetera ꝓ ipum. sed si nullus esset intellectus in ipsis: esset ieis punatio lucis vtroqꝫ mō. sed nō ita credendū. vñ ſz nō videant nec intelligant primā lucē: tñ per ipsam cetera intelligunt et sic cū mia puniunt: qz nō bñt oīmodā carentiā.

Ad octauuz.

Ad nom.n

Rñsio. de punitione eternaparuulorꝫ

¶ Ad hoc qō obijcitur. ꝙ in visione dei est maxia gloria. in separatione illius visionis maxima pena et cū originale est minimū peccatū. Dicendū. ꝙ separatio potest intelligi cōtrarie: vt sit nomē verbale. vt intelligat separatio cōiunctionis vel coniuncti ꝓꝫ. ꝛ sic verus est ꝙ sicut maxima delectatio vel gloria est in coniunctione: sic maxima est tristicia vel pena in separatiōe. sumēdo aūt separationem negatiue. i. nō cōiunctionem: sic nō est verū. Uñ nō valet argumentum si sit delectatio maxima in cōiunctione: ꝙ propter hoc sit tristicia maxima in separatione: quia ſm philosophuz alicui delectationi opponitur tristicia alicui non: quia delectationi q̄ est a potu opponitur tristicia que est ſm sitim. delectationi autem que est ex scientia ꝙ dyameter est assimeter. i. incommensurabilis coste: non opponitur tristicia que est ex ignorantia illius. quia q̄ hoc scit delectatur. qui autem hoc ignorat vt rusticus non inde tristatur. Similiter in proposito si ex cōiunctōe siue ex visione dei est delectatio maxima: non oportet ꝙ in separatione ſm ꝙ accipitur negatiue sit tristicia maxima. ſm tamen ꝙ accipitur contrarie est maxima pena. et eo modo intelligit Aug. cum dicit ꝙ est maxima pena. et per hoc patet responsio ad alia.

Ad obiecta.

Articulus quintus

Utrū deꝰ misericordius agat cuz vno ꝯ. cum alio.

Primo queritur. vtrū deus misericordiꝰ agat cū vno ꝯ cum alio. quia cuz iacob elegit ꝛ esau reprobauit: ergo misericordius egit cuz vno ꝯ cū alio. ¶ Solutio. Dicendū ꝙ ex parte agentis. ſ. dei non agit iustius cum vno ꝯ cū alio. siꝫ nec ex parte nostra referendo ad nostra merita: quia equali affectu iusticie retribuit isti maiꝰ ꝛ isti minus: ſm ꝙ meruerūt. De misericordia autem. dicendum. ꝙ similiter ex parte sua nōm misericordius agit cū vno ꝯ cum alio. qz ex parte dei nō est magis nec minus. sua autez mia et iusticia ex parte ipsius sunt idem qō ipse. ſz referendo misericordiā dei ad effectum in nobis: dico ꝙ plus relaxat vni ꝯ alij. et sic misericordius agit cuz vno ꝯ cū alio. sed hoc nō facit ꝙ sua misericordia ex pte ipsius recipiat magis et minus: ſz ꝙ fit maior effectus sue misericordie in vno ꝯ in alio.

Questio. xl. de subiectis diuine voluntati.

Onsequenter queritur de subiectis diuine volūtati. de bonis aūt manifestū est vniuersaliꝫ ꝙ subiecta sunt diuine volūtati: ꝛ ꝙ fiant: ꝛ ꝙ ordiuentur. sed de malis est dubitatio. Unde queritur in hunc modum. ꝓmo. vtrū subiectū sit diuine voluntati ꝙ mala sunt vel fiunt. Scōo. vtruz mala esse vel fieri sit bonum. Tertio vtrum mala expediant. Quarto. an semp implicatur diuina voluntas in malo sicut in bono.

Membrum primum

Rñsio. Utruz subiectū sit diuine voluntati ꝙ mala sunt vel fiunt.

Primum arguitur ex auctoritate Aug. in lib. lxxxiij. q. nullo sapiente homine autore fit homo deterior. tanta enim est culpa vt in sapientem ꝯtuis hominez cadere nequeat. Est autem deus omni homine sapiēte prestantior. multominus ergo deo actore fit hō deterior. Multo eñ prestantior est dei volūtas ꝯ hominis sapientis: illo aūt autore cū dicit: illo volente dr. Est ergo vicū volūtatis ꝙ est hō deterior qō vicū longe abest a dei volūtate. Ex hoc relinquit nec deo auctore nec dei volūtate sit vel fit malum. quoꝰcz hō est deterior. et illud intelligit de malis culpe. ¶ Item sicut ibidē dr. deus est autor et causa tñ bonorum. sed non est bonum vt homo sit deterior ergo deꝰ non est autor vel causa vt hō sit deterior: sed sicut ipse dicit illo autore cum dicitur illo volente dicitur. ergo deo volente non sit homo deterior. ¶ Item Augusti. in eodem. deus summum bonum est a quo in nullo deficere bonuz est. ꝛ malum est deficere: non est ergo deus causa deficiendi idest tēdendi ad non esse. qui vt ita dicam essendi causa est: quia omnium que sunt autor est: qui in ꝯtuz sunt bona sunt. Ex quo relinquitur ꝙ deo autore vel dei voluntate mala non sunt vel fiunt. ¶ Item ꝙ laudabilius est. semper est deo tribuēdum. sed laudabilior est voluntas que ita est respectu boni: ꝙ nullo modo respectu mali ꝙ fit vel ꝯ fiat. relinquitur igitur ꝙ voluntas dei non est respectu mali vel ꝙ sit vel ꝯ fiat. ¶ Contra. Augus. in enchir. ꝯuis ea q̄ mala sunt in ꝯtū mala sunt non sunt bona: tamen non solum mala sunt: sed etiam vt ꝛ mala sint bonum est. nam nisi esset hoc bonum vt essent et mala: nullo modo esse sineren

In oppositū argumen. j.

tur ab oipotēti deo bono. Cui proculdubio q̄ facile est qđ vult facere: tā facile qđ nō vult esse nō fine re. Ex hoc ergo relinquitur q̄ bonū est mala eē vel fieri. ergo dei volūtate sunt ⁊ fiūt mala. ¶ Itē aug. in ench. nō fit aliquid nisi omnipotēs fieri velit. ergo mala nō fiūt nisi ipse fieri velit. ergo volūtate ei⁹ est vt fiat malū. Itē. j. tho. j. sup illū locū. quē tra didi sathane. Glo. nulla creatura est siue que in veritate manet dans gloriā deo: siue que in veritate nō stetit suā gloriā querens: que diuine prouidētie velit nolit non seruiat. sed volēs facit cum ea quod bonū est. de illa vo q̄ hoc nō vult fit quod iustū est ex hoc ergo relinquit. q̄ creatura male faciens seruit diuine prouidentie ⁊ per cōsequens diuine voluntati. ¶ Itē dicit Aug. quia necesse est fieri quod deus voluerit. aut ergo vult mala fieri: aut nō fieri si vult nō fieri: nō fiunt: cū ergo nō fiant vult ea fieri. ergo ⁊c. ¶ Item immediata oppositio videtur esse inter velle ⁊ nolle. ergo aut vult mala fieri: aut non vult. si nō vult: ergo non fiunt. volūtati enim eius nihil resistit rom. ix. Iz si vult ergo mala fiunt eius volūtate. ¶ Itē aug. in lib. lxxxiij. q. oīe verū a veritate verū est. est aūt veritas deus. deum ergo habet autorem omne verū. cum ergo q̄ mala fiūt vel sunt sit verū. ergo deo autore ⁊ volēte ē q̄ sunt vel fiunt mala. ¶ Ad quod rñdet magister in sent. xlvj. di. j. li. q̄ non sequitur quia cū dicitur q̄ mala fiunt est verum intelligitur de veritate dicti. cuz vero cōcludit: ergo q̄ mala fiūt est a deo: procedit ad veritatē rei. ⁊ ita est sophisma sm figurā dictionis. ⁊ est instātia magistri. deus prohibet furtū fieri est verū. ergo prohibet verū. ¶ Sed cōtra hanc solutionē obiciūt. veritas dicti fundatur super veritatem rei. eo eñ q̄ res est vel nō est ꝺr oratio vera vel falsa. si ergo veritas rei nō est a deo qua est verū istuz fomicari. ergo nec ꝟitas dicti. ¶ Propt̄ hoc distinguūt alij q̄ est veritas significatiōis. ⁊ est veritas volūtatis. sicut dicit anſel. in lib. de veritate. veritas significationis cū significatur esse qđ est: vel nō esse quod nō est. veritas volūtatis nil aliud est q̄ rectitudo volūtatis sm quā ordinat volūtas in suū finē. Joh. viij. dicitur de dyabolo. q̄ in veritate non stetit. Cōcedit ergo q̄ omne verū est a deo sed cū dicitur malum fieri est a deo: distinguitur hec: nā si intelligitur de veritate significatiōis: verum est. si de veritate volūtatis nō est verū. Est eñ vt dicit anſ. veritas rectitudo voluntatis sola mēte perceptibilis. et ponitur exemplum tale. si virga adequaret̄ mortuo nō sequeret̄ propter hoc q̄ virga sit mortua. Sil̄r q̄uis sit adequatio signi ad signatum. q̄ si falsitas est i signato: q̄ similiter sit in signo. Sz cōtra si in cadauere nō est veritas aliqua nō esset adequatio aliqua ad ipsum. nā ⁊ si nō sit ibi veritas vite tamen est ibi veritas quātitatis qua remota nō est adequatio. Similiter ergo oportet si est veritas in signo: q̄ causa veritatis sit in signato. ergo loquendo de veritate significationis: erit verū q̄ oē verū est a deo. sed malū fieri est verū ergo ⁊ ipsum malū est a deo. ¶ Itez obiciť contra hoc qđ supponit aug. in ratione predicta. q̄ culpa non potest cadere in sapientem. sed culpa ⁊ virtus sunt opposita: sapientia et virtus similiter opposita. sed ignorantia potest esse cuz virtute. ergo et culpa cuz sapientia. ¶ Item. j. cozm. cij. Alij⁹ datur sermo sapientie ⁊c. ibi loquitur de donis gratie gratisdate. sed cum gratia gratisdata potest esse culpa ergo cum sapientia potest esse culpa. ¶ Contra. sapientia non dicitur quecūq̄ cognitio: sed illa que est cum sapore siue amore prime veritatis. Iz amor prime veritatis non potest esse cum peccato. ergo nec sapientia. ¶ Item sapientia est summum inter dona spiritus sancti. sed cum alijs donis nō potest esse peccatum. ergo nec sapientia. ¶ Item obiciťur de hoc quod dicitur in illa ratione augusti. q̄ malum tendit ad non esse. Queritur enim vtrū intelligatur de esse nature vel gratie. nō de esse nature: quia sicut dicit Dyonisi. a malo non corrumpitur quid existentium. quia etiam in demonibus manet esse nature. Item nec hoc potest intelligi de esse gratie: quia non est illud esse in dyabolo quia non habet gratiam. ergo non potest tendere ad nō esse. ¶ Item si malum tendit ad non esse. ergo malum habet finem vel potest finiri. ergo aliquis posset tantum peccare qđ penitus et omnino non esset. ¶ Item malum est infinitum. esse aūt quod tēdit ad aliquid habet finem. ergo non dicitur quod malum tendit ad non esse. ¶ Responsio. cum queritur primo an qđ malum sit vel fiat sit subiectum diuine voluntati. Intelligendum scōm augusti. in ench. qđ semper impletur aut de nobis aut a nobis. voluntas dei de nobis impletur: sed non implemus eam quando peccamus. a nobis impletur cum bonum facimus. Ex quo accipitur. q̄ voluntas nostra subiicitur in malis actibus diuine voluntati materialiter scilicet vt materia sub agente quia de voluntate nostra mala et actu malo: volūtas dei operatur bonum. ⁊ hoc est quod dicitur de nobis impletur quando peccamus. In bonis vero actibus voluntas nostra subiicitur diuine voluntati vt efficiens sub efficiente: scōm illud Esa. xxvj. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. et hoc est quod dicit a nobis impletur cum bonum facimus. hoc ergo modo intelligendum est: q̄ mala sunt vel fiant est subiectum diuine voluntati. ¶ Ad illud ergo quod obiciťur primo ex auctoritate augusti. mala fieri bonum est. intelligenduz est ex ea ratione dictum quia ex malis que fiūt dei elicit bona. et ita sm q̄ dicitur mala fieri bonum est: non simpliciter. ⁊ hoc est quod dicit augusti. in ench. nullo modo aliquid mali deus in suis operibus sineret: nisi vsq̄ adeo omnipotens et volens esset vt de malo benefaceret. ¶ Ad secūdum quod obiciťur ex augu. in ench. non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit. Dicendum. qđ velle sumitur communiter ad voluntatem beneplaciti: ⁊ voluntatem signi. ⁊ cum dicitur deus vult mala fieri: intelligitur voluntas signi que est permissio. de qua in presenti nō queritur. ¶ Ad tertium quod obiciťur. qđ nulla creatura est que dei prouidentie nō seruiat. Dicendum. qđ maluz dupliciter potest cōsiderari. habet enim vnam comparationem ad libi. arbi. ⁊ aliam ad illud quod ex ipso elicitur bonum. nō seruit aūt prudentie si cōsideret in cōparatiōe ad liberū arbitriū. a quo egreditur. seruit autē prudētie si cōsideret in cōparatione ad illud bonū qđ a diuina volūtate de ipso elicit. ¶ Ad quartū, cū obiciť. aut vult mala fieri vl nō fieri respōsio. qđ nō sunt immediata opposita. ambe enim propositiones sunt false. immediata ergo oppositio accipit inter vult mala fieri et nō vult mala fieri. hec aūt ē falsa: vult mala nō fieri. hec aūt vera: non vult mala fieri. nec tamen ex hoc sequitur qđ aliquid fiat contra eius volūtatem. s. malum. Iz sequitur: ergo mala sine ei⁹ volūtate fiūt. vt de⁹ nō actor Iz pmissor maloꝝ mōstret. sicut ꝺr. j. Jo. sine ipso factum est nihil. i. pctm̄ non ꝺr per eū factuz esse vel eo volente: sed sine eo ideſt sine eius voluntate. ¶ Ad quintum rñdet. qđ cū dicit immediata est oppositio inter velle et nolle. qđ nolle pōt accipi cōtrarie cū ꝺr deū nolle mala fieri: vel negatiue. Si eñ accipiat cōtrarie: intelligitur volūtas dei ad oppositū. ⁊ hoc mō falsuz est q̄ sensus est deū velle mala nō fieri. Si vo accipiatur negatiue: verū est. ⁊ sensus est deū nō velle mala fieri. ⁊ negatur volūtas dei respectu mali. ¶ Ad septm̄ qđ arguit: q̄ istū formcari est a deo q̄ est verū. patet rñsio ex pdictis qōe de ꝟitate. tū ad illud quod obiciebat dicēdū. q̄ i malo est ꝟitas ⁊ falsitas. malū eñ ponit natura cū in ordiatiōe. q̄ dico natura: dico ꝟitatē. q̄ dico inordinationē: dico falsitatē. ꝟitas ergo nature est i malo. deficit tū veritas ordinis: sicut i mortuo est veritas quātitatis: deficit tū veritas vite. Rone ergo ꝟitatis nature que tū inordiata ē: enūciat verū dictū cuz ꝺr q̄ iste fomicatur ē: verū. nō, tū ex hoc sequtur q̄ ipa fordia tio a qua denoiatur fomicatio sit a deo q̄uis oīne verū a deo. ¶ Ad illud, qđ obiciť de hoc qđ dicit Aug. q̄ culpa nō pōt cadere in sapiētē. Dicēdū. q̄ sapiētia ꝺr. v. modis. Uno mō strictissime. sic ꝺr idē qđ pietas seu theosebia q̄ ē diuin⁹ cult⁹. ⁊ i hoc sensu cōprehendit fidē ⁊ spē ⁊ charitatē. ⁊ sm hoc sapiens ꝺr solū ille q̄ hz has tres virtutes. Alio mō ꝺr stricte sapia q̄ ē donū. s. i. ⁊ i esa. xj. Tertio ꝺr cōiter sm q̄ dicit aug. q̄ sapiētia est cognitio rerū diuinaꝝ. scia cognitio rerū hūanarum. Quarto mō ꝺr cōiter sm q̄ ꝺr sapiētia cognitio causarū: scia vo cognitio effectuū. Quinto ꝺr cōissime. put ꝺr sapiētia q̄ cūq̄ cognitio vera. Si ergo sumat sapiētia tribus vltimis modis pōt esse culpa in sapiēte. duob⁹ primis mobis nō. Uel alr distinguit. q̄ sapientia vno mō ꝺr cognitio simplr. ⁊ hec nō, pbibz q̄n possit eē culpa in sapiente. Alio mō sapia ꝺr cognitio cū sapore. put dicit ecclia. Sapiētia sm suum nomē est sapor autē iste pōt eē duplici ex cā. ex gra gratisdata. vel ex gratia gratūfaciente. si ex gratia gratisdata: vt fide informi. nō, pbibet q̄n culpa possit eē in sic sapiente. Si vo ex gratia gratūfaciēte: pbibet ne culpa possit sil̄r esse. ¶ Ad qđ obiciťur cōtra auctoritatē aug. q̄ malū tendit ad nō esse. notandū q̄ est eē nature: ⁊ est esse gratie. Itē esse nature dupliciter absolutū: ⁊ in cōparatione. Est eñ esse nature absolutum. ⁊ est esse ordinabile. ⁊ ē esse ordinatum qđ est gratie. Cū dicitur esse absolutū nature rationalis: dico esse quod semper manet nec corrūpitur nec minuitur. cuz dico esse ordinatū: dico eē gratie: ⁊ hoc esse corrumpitur siue priuatur nō minuitur. esse vo ordinabile est medium. ⁊ istud dimnuitur. nō totaliter corrūpitur. Scōm eñ q̄ anima magis peccat: minus est ordinabilis i summū bonum. Quod ergo dicit Aug. q̄ maluz tendit ad non esse. intelligitur de esse ordinis. hoc est de esse nature ordinabilis. non de esse nature absoluto. vnde Augu. in lib. de moribus ecclesie. que tendūt ad esse ad ordinem tēdunt. cuz secuta fuerint ipm esse consequuntur. ⁊ hoc est esse de quo dicit Boe. quod ordinem retinet seruatq̄ naturam. Mō ergo obiciťur q̄ malum finitum est. ⁊ ergo tot possunt esse mala q̄ deuenietur in finem ⁊ permn⁹ destruetur. Dicendum. sm Augusti. in libro de moribus ecclesie. diuina bonitas rem omnino perdūcit. non finit vt omnino nō sit: sed omnia sic ordinat vt ibi sint vbi congruentissime pñt esse. donec ordinatis motib⁹ ad id redeant vñ defecerūt. ⁊ hoc est quod dicit Boetius. ordo q̄dam cūcta cōplectit vt si q̄s ab assignato ordine recesserit. in alterū ordinē relabatur. ¶ Ad illud qđ dicit augu. q̄ malū est in ifinitū. Dicēdū q̄ malū nō dicit tēdere ad aliq̄d qđ nō ē via ad aliq̄d siue accessus ad aliq̄d: Iz recessus ab aliquo siue ab esse. sicut curuitas est recessus a rectitudine. mali ergo non est terminus sm accessum sicut in ceteris pressionibus. sed sm recessum. bmōi aūt tendētia non est ꝓtraria infinitū.

Membrum secundum.

QOnsequenter queritur. vtrum mala esse vel fieri sit bonū. Ad quod sic ꝺoc. v. de conso. sola diuina vis est cui queq̄ mala bona sunt. ¶ Item apoc. viij. Qui nocet noceat adhuc. et qui in sordib⁹ est sordescat adhuc. Glo. dictū est sibi vt non cesset ita prophetare: q̄ iustum est sordidos adhuc sordescere. ergo est bonum mala fieri. ¶ Item omnis pena est iusta. sed ipsa peccata sunt pene. ergo sunt iusta. sed de⁹ vult esse iustum et bonum. ergo vult peccata esse: ⁊ peccata sunt bona. Quod autē peccata sint pene habetur ro. j. in glo. inter primā apostasiam ⁊ vltimā penam gehenne: media culpa et pena sunt. ¶ Item greg. in moral. peruerse imentī ipsi sua culpa fit pena. ¶ Item augu. in. li. confes. Iussisti domine ⁊ sic est: vt pena sua sibi sit omnis inordinatus animꝰ. ¶ Item omne ordinatum est bonum. malū est ordinatum vt dicit augu. ergo est bonum. Cōtra malum est priuatio boni. ergo malum non est bonum ¶ Item nec malum fieri est bonum. q̄ malū fieri est malum. ergo malum fieri non est bonū. ¶ Supposito q̄ maluz fieri sit bonum. queritur similiter vtrum mala facere sit bonum. Similis enim ratio videtur in actiua ⁊ passiua. Contra. ro. iij: faciam⁹ mala vt veniant bona. ¶ Item queritur supposito q̄ malū fieri sit bonū. vtrum similiter maliciaz fieri sit bonū. similis enim rō videtur in abstractis et concretis. ¶ Item supposito q̄ malum fieri sit bonum. queritur in quo sit illa bonitas. non in malo: sic enim malū in q̄tum malū esset bonū. non ergo bonitas ista dicitur respectu malicie. Nec est respectu subiecti. subiectum enim ipsius priuatur bono: ergo non est bonum. ponatur enim subiectum mali sicut malus homo: abstrahatur malicia. non erit dicere malum fieri est bonum. queritur ergo qua ratione malū fieri est bonum q̄ nec ratiōe malicie nec ratione subiecti videtur hoc posse esse verum. ¶ Respondeo: non est concedendum q̄ malum fieri sit bonū simpliciter: sed q̄ sit bonum sm quid. s. ratione boni quod ex ipso elicitur: ¶ Ad primum ergo quod obiciťur. sola est diuina vis ⁊c. pz solutio per aliud quod sequitur. dum ex eis bona elicit. vnde ratione illius dicuntur deo esse bona. ¶ Ad illud apoc. vlt. dicendū q̄ non valet. malum fieri est iustum ergo malum fieri est bonum. nam bonum dicitur absolute: iustum vero dicit ordinē pene ad culpā siue exigentiam. vnde iustum copulat bonitatem sm quid. ¶ Ad illud quod obiciťur q̄ omne peccatum medium est: pena et omnis pena iusta. dicendum q̄ pena duplicem comparationem habet. vnam ad diuinam iusticiam aliam ad culpam. Secundum comparationem ad diuinam iusticiā sic est iusta et a deo: sed in q̄tū respicit culpam sic habet principiū defectiuū. Similiter ipm peccatū potest considerari in se: et sic culpa est nec bonum nec a deo. Uel potest considerari in q̄tū ordinatum: et sic est pena et a deo. non q̄ ipsum malum sit a deo sed q̄ ipse ordo sit a deo: ¶ Ad aliud dicendum: q̄ hec nullo modo est concedenda. malum facere est bonum. nō enim est similis ratio in actiua et passiua. Nam cum dicitur malum fieri est bonum: notatur potentia passiua. cum dicitur malum facere est bonum. notatur potentia actiua. potentia autem actiua mali non est bona. sed potētia passiua est bona. quia in malo est potētia passiua ad hoc vt ordinetur. est enim maluz ordinabile ad bonum. ¶ Ad aliud dicendū. q̄ non debet concedi

Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Sextum. Sol.ad sextū Cōtra sol. Rñsio. Obiectio. Obiicit ꝓtra hoc q̄ dicit malū tendit ad non esse. Secūda Tertia. Rñsio ad primū qstum. ad secūdum ad tertium. ad quartum. ad quintum. ad septm̄ Obiicitur ꝓ aug. malus tēdit ad nō esse. ad obiectionem ad scōam ad tertiam. Utrum mala eē vel sit fieri bonū q̄ sic q̄ bat argumētum primuz. Secundum. Tertium. Oppositum. Utrum malum facere. Utrum maliciam facere Rñsio. Sol. ad primū Ad secunduz Ad tertium. Ad illud. malum facere.

ad aliud

ꝙ malicia fieri sit bonum per maliciam eiꝰ notaꝫ ipsa deformitas nullo modo ordinabilis ad bonũ non enim in hoc ponitur aliquod bonum. sed cuꝫ dicitur malum.notatur adhuc subiectum qõ est natura bonũ.ꝛ sic ordinabile in bonũ. ¶Ad aliud Dicendum.ꝙ cum dicitur malum fieri est bonuꝫ. non ponitur bonitas vel notatur respectu malicie vel respectu subiecti ipsius malicie.ſꝫ respectu boni alicuiꝰ quod elicit ex ipso malo.siue respectu illiꝰ ad quod ordinatur malum.vnde bonitas ineſt ordini siue illi ad quod ordinatur.

Vtruꝫ mala expediant.

Membrum tertium.

Tertio modo queritur. vtrum mala expediant.ad qõ sic Augu xj.de ci.dei. Deus malis hominũ volũtatibus vtitur bene nec eiꝰ aliquẽ malo ꝙ esse præsciuisset:nisi simul præsciuisset quibus eos bonorum vsibus accommodaret. ¶Item aug.audeo dicere supbis vtile est incidere in aliquod apertũ peccatuꝫ: vt iã sibi displiceãt: qui sibi placendo ceciderant.Saluberius enim displicuit sibi petrus quando fleuit ꝙ sibi placuit quãdo presumpsit. ¶Item dañ.ꝓcedit quis in nepbariã incidere operationẽ.vt elatꝰ virtutibus in adulteriũ:vt ex casu humiliet. ¶Itẽ numeri.xxij. Venit dominus ad balaam. ibi ozge. Nos dicimus diuina sapiẽtia oĩa ita disposita esse vt nihil sit otiosum malũ vel bonum. Malicia tamen non facit:quã tamẽ ab alijs inuẽtam cum prohibere possit nõ prohibet.vtitur enim ea ad causas necessarias.per ipsos enim est in quibꝰ est.probat eos qui ad gloriam tẽdũt. Si enim permeretur malicia:non esset qui cõtradiceret virtutibus. virtus autẽ si contrarium nõ haberet non claresceret. ¶Item aug.in li.confeſ.quia singularia bona sunt.ideo facis omnia valde bona.ꝛ cui nihil omnino malũ.sed neꝙ vniuerse creature tue: quia extra te nõ est aliquid quod irrumpat et corrumpat ordinem quem imposuisti in partibus autem eius quedã quibusdam'quia nõ conueniunt mala putãtur.ꝛ eadem ipsa cõueniunt alijs.ꝛ sunt bona.ꝛ omnia hec que sibimet non conueniũt:conueniunt inferiori parti rerum.nihil est omnino malum vniuerse creature tue. ¶Contra. albius est quod est nigro impermixtius.ergo similiter melius qõ malo est impermixtius ergo melius est mala non esse ꝙ esse. ¶Item pulchrior est mulier que nullaꝫ habet maculam in aliqua parte:ꝙ illa que habet maculam in aliqua parte.vnde in canꝯ. Tota pulchra es.amica mea.ꝛ macula non est in te.ergo si vniuersitas in nulla parte haberet malum melior esset. ¶Itẽ aug.in enchi.malũ nõ est nisi qꝛ nocet.ſꝫ si nocet nõ expedit.ergo malũ nõ expedit. ¶Itez maluꝫ est priuatio modi speciei.ꝛ ordinis. ergo nec est bonum nec vtile nec expediens. ¶Ad hãc questionem habes solutionẽ supra duobus locis.scꝫ questione de bono vbi queritur de ordine mali.et questione de signis volũtatis diuine.questione de permissione.Tamen notandũ.ꝙ si maluꝫ cõsideretur in se:sic nõ est bonum nec vtile nec expediens: sed si consideretur vt est ordinatum: sic est expediens.

Oppositum. argumen.ſ. Scõm

Tertium Quartum Rñsio

ad primum

nõ ratione ipsius mali:sed boni quod elicitur ab eo. ¶Ad primũ ergo. Dicendum.ꝙ bonum dicit dupliciter.dicitur enim bonum simpliciter.ꝛ absolute.ꝛ bonum in comparatione.sic.ꝛ melius dupliciter.Dicendum.ergo ꝙ rerum vniuersitas melior esset simpliciter.ꝛ bontate absoluta: si nullum esset malum.sed bonitate comparata non esset melior vniuersitas. ¶Ad illud quod obijcitur per simile de muliere. Dicendum. ꝙ non est verum. quia in tali loco posset mulier habere maculam ꝙ esset ad maiorem pulchritudinem.sicut patet de cicatrice in facie militis. ¶Ad aliud.Dicendũ.ꝙ malum nocet et expedit nocet ſm se et facienti.expedit inquantum ordinatur et expedit alijs. ¶Ad vltimũ. Dicendum.ꝙ bonum corrumpit bonum particulare: sed non vniuersale.malum enim.ꝛ peccatum et huiusmodi corrumpit ordinem.ꝛ bonum particulare huius est:sed ordo vniuersalis.ꝛ bonum vniuersale non corrumpitur.vnde Boe.v.de conso.Ordo quidam omnia complectitur. vt si quis ab assignato ordine recesserit:in alium ordinem relabatur.

ad tertium' ad quartum

Membrum quartum

An semp' impleaꝫ diuina voluntas in malo sicut in bono.

Consequenter queritur de impletione diuine voluntatis: an semper impleatur in malo sicut in bono. Ad qõ augustin. in enchi.De homie semp deus implet suã voluntatem:quia nihil facit homo de quo deꝰ nõ operetur quod vult.nõ enim vult deus vt peccet hõ. si aũt peccauerit penitẽti vult parcere. in peccatis vero perseuerantẽ punire.sicut alios ab eterno preparauit ad penam alios preparauit ad gloriam. ¶Itẽ aug.de li.ar.nihil in libero ar.constituꝫ superat voluntatem dei.ꝛ si fiat extra eius voluntatẽ que ipse est:nihil putandum est fieri ita tãꝙ velut fieri.ꝛ non fiat.ex hoc ergo relinquitur ꝙ volũtas dei semper impletur de bonis.ꝛ malis. ¶Contra. cũ voluntates sint cõtrarie q̃ sunt de cõtrarijs.voluntas autem mala est de malo volũtas dei de cõtrario scꝫ bono.ergo voluntas mala complet suuꝫ actum:ꝛ non completur actus qui est contrarius bonus.ergo voluntas diuina non semper implet. ¶Item vult deus salomonẽ castitatez seruare. ſꝫ salomon vult luxuriari nec seruare nec seruat.ergo nõ impletur voluntas dei de salomone. ¶Itẽ voluntas beneplaciti est volũtas que est ipse deus. si ergo dicitur ꝙ cõtra voluntatem eius beneplaciti nihil fit:sed tamen dicitur. aliquid fieri cõtra volũtatẽ eius.hoc est contra volũtatẽ signi.hoc est contra preceptũ vel prohibitionẽ. Sed tunc obijcitur. volũtas beneplaciti dei est omnium bonoꝝ. ergo deus voluntate beneplaciti vult nos facere bona. sed nos nõ facimus semper bona immo mala.ergo facimus cõtra voluntatẽ beneplaciti: et voluntas beneplaciti casſatur. ¶Item dicitur malũ fieri cõtra dei voluntatẽ:potest ne intelligi aliquo modo fieri cõtra voluntatem beneplaciti ¶Item potest ne malũ fieri cõtra voluntatem signi q̃ dicitur per missio.nam'dicit aug.super illum locũ ps.Ut non loquaꝫ os meũ opera hoĩm.opera hominuꝫ dicit mala que preter dei voluntatem fiunt que ipse est: aut preter eius permissionẽ que ipe non est. ¶Itẽ cum ex his ponatur ꝙ nihil fit cõtra signa volũtatis que sunt permissio et operatio:sed tamen cõtra signa voluntatis que sunt preceptio et prohibitio fiunt mala. queritur vnde hoc. ¶Item obijcitur contra hoc quod dicit augusti.ꝙ deus aliquos ab eterno preparauit ad penam.Contra.dañ.non in puniendo plasmauit nos deus. ¶Item proprium eius est parcere et misereri. peregrinum autem et alienum est ab eo punire.vt habetur Esa.xxviij. Unde etiam dicitur egredi de loco suo cuꝫ punit Esa. xxvij. ꝛ Tren.iij. Non ex corde suo abiecit dominꝰ filios hominum. ¶Item quare dicit eius propriũ misericordia magis ꝙ iusticia:cum ita sit iustus sicut misericors. ¶Responsio.cum sicut dictum est volũtas dei dicit duplr.voluntas bñplaciti:volũtas signi.volũtas bñplaciti semp implet. volũtas vero

argumen.j.

Scõm' Tertum

Quartum

Utruꝫ aliq̃d fiat cõtra volũtatẽ bñplaciti.

Quintum

Sextum

Septimum.

Octauum

Rñsio.' Voluntas

vero signi.que est ꝓceptio vel ꝓhibitio nõ semp impletur.volũtas ẽo que est ꝓmissio vel opatio semp implet.ꝛ ratio huiꝰ iã patebit. ¶Ad illud ergo primo quod obijcit.dicendũ ꝙ volũtas diuina si cõsideret vt ꝓpiens:sic aliquid dicitur fieri cõtra voluntatem.Si ẽo cõsideret vt ꝓmittens vel punies vel ipsum dei beneplacitum sic non dicitur fieri cõtra dei voluntatem.vñ augustin⁹ in enchi. loquẽs de malis dicit.quantum ad ipsos attinet quod deꝰ noluit fecerunt:Quantum vero ad omnipotentiaz dei nullo modo id facere valuerunt.hoc ipsũ quippe quod contra dei voluntatem fecerunt: de ipsis facta est voluntas eius.miro et ineffabili modo nõ fit preter eius voluntatẽ illud etiã quod fit contra eius voluntatẽ:quia non fieret si non fineret.necvti ꝙ nolens non sinit sed volens.Ex hac ergo autoritate aug.patet distinctio.naꝫ cõtra voluntatẽ bñplaciti nihil põt fieri.ꝛ hoc est quod dicit ꝙtum ad eius oĩpotentiã nullo modo id facere valuerũt.hoc est ꝙtum ad eius voluntatẽ omnipotentez que est beneplacitum. Contra ẽo voluntatem ꝓcipientem fiunt peccata.ꝛ hoc significat cum dicit hoc ipso quod contra eius voluntatem fecerunt.hoc ẽ cõtra eius preceptum.Item ꝙtum ad voluntatez punientem de malis impletur voluntas dei.ꝛ hoc est quod dicit:de ipso facta est voluntas. Item ꝙtũ ad voluntatem permittentem non fiunt mala preter eius voluntatem.hoc est preter eius permissionez. et hoc est quod dicit miro modo non fit preter eiꝰ voluntatem quod fit contra eius voluntatẽ. ¶Ad secundum dicendum ſm Anſel.in lib.j.cur deꝰ homo.ſi ea que celi ambitu continentur vellent nõ eẽ sub celo aut elongari a celo:nullatenus possent nisi sub celo esse:nec fugere celum nisi appropinquando celo.naꝫ vnde ꝛ quo ꝛ qua irent:sub celo essent. et quãtomagis a qualibet celi parte elongarentur tantomagis oppositi parti appropinquarent. Ita ꝙis homo vel malus angelus diuine voluntati ꝛ ordinationi subiacere nolit:non tamen eam effugere valet.quia si vult fugere de sub voluntate iubentẽ:currit sub volũtate puniente.ꝛ si queris qua transiꝛ:nõ nisi sub volũtate permittente.ꝛ hoc ipsum qõ peruerse vult aut agit:in vniuersitatis prefate ordinem ꝛ pulchritudinẽ summa sapientia conuertit.

Ad primum

Utruꝫ possit esse cõformatio talis.

Ad secundũ.

Ad tertium.

¶Ad tertium dicendum.ꝙ quemad modum dicit damascenus.ꝙ deꝰ omnia ꝓcognoscit:nõ aũt omnia predeterminat.ꝓcognoscit aũt ea q̃ sunt in nobis. hoc est in potestate nostri arbitrij.non aũt predeterminat.non enim vult maliciã fieri nec compelli virtutẽ.predeterminat aũt q̃ non sunt in nobis. Dicendum ꝙ volũtas beneplaciti est respectu bonorum dupliciter.aut cũ predeterminatiõe:vt eoꝝ q̃ non sunt in potestate arbitrij.ꝛ hec sunt alligara necessitati.aut sine ꝓdeterminatiõe:ꝛ hoc mõ est bonorum que sunt in potestate arbitrij. Si enim vult illa bona vt relinquat nostre facultati ꝛ voluntati et nõ cõpellat.ꝛ ideo si fiat cõtrariũ:nõ fit cõtra eiꝰ voluntatẽ:ꝙuis fiat ꝓter eiꝰ voluntatẽ que ẽ eius beneplacitũ. ¶Ad quartũ qõ q̃rit si possit dici aliquid fieri ꝓtra voluntatẽ beneplaciti dicẽdũ ꝙ nõ ꝓprie loquẽdo.ꝛ si alicubi inueniret:non est altõ cõtra eiꝰ volũtatẽ q̃ ꝓter eius voluntatẽ. ¶Ad q̃tum ꝛ sextũ dicendũ.ꝙ ꝓtra pmissionẽ ꝛ oꝙnationes dei q̃ sunt signa volũtatis nihil fit.cõtra preceptionem aut etiã ꝓhibitionẽ fiunt peccata:qꝛ preceptũ ꝛ prohibitio respiciũt faciendũ vel vitandũ de futuro.qõ põt aliter euenire vel in ꝓtrariuꝫ. pmissio vero ꝛ operatio respiciũt ipsuꝫ quod fit vel quod factum est.qõ aũt fit vel factũ est:nõ põt non fieri vel factũ esse. ¶Ad ea ẽo q̃ obijciũt cõtra verbũ aug.

Ad quintum et sextum.

Rñsio'ad dubium.

Ad septimuꝫ

deus aliquos preparauit ad penã.dicenduꝫ ꝙ hec prepositio ad:quandoqꝫ dicit finem intensionis.sicut cum dicitur:iste vadit ad forum.quandoqꝫ terminum vel exitum qui accidit preter intentionem et hoc modo accipitur verbũ augu. ¶Advltimum dicendum.ꝙ misericordia dei proprium dicitur.qz ad completam rationem effectus misericordie nõ requiritur actus vel meritum nostrum: sed solum quod est dei.ad rationem effectus iusticie requiritur exigentia meritorum.

Questio.xlj.de conformatione humane voluntatis ad diuinam.

Consequẽs est quere de conformatione voluntatis humane ad diuinam.ꝛ per hunc modum. Primo.vtrum possit esse talis conformatio.Secundo quid sit huius modi conformatio. Tertio.an teneamur conformare voluntatem nostrã voluntati diuine.Quarto.an teneamur velle quod deus vult. Quinto.supposito ꝙ non:an teneamur velle quod scimus deum velle.Sexto queritur.an sit meritorium sanctis ꝙ volebant xpm pati.Deinde.vtrum nobis posset esse meritorium velle passiones sanctorum.Ultimo.vtrum possimus velle damnationes reprobozum.

Membrum primum.

Primuꝫ sic.ps.Exultate iusti.glo. quãtum distat deus ꝛ homo: tantum distat voluntas dei ꝛ hominis.sed non est possibilis conformatio dei ꝛ hominis ergo nec conformatio volũtatis hominis ad voluntatẽ dei. ¶Item esa.lv.sicut exaltantur celi a terra: ita exaltate sunt vie mee a vijs vestris ꝛ cogitationes mee a cogitationibus vestris. ¶Contra.non adhesit mihi coꝛ prauum ꝛc.glo.voluntas dei semper recta est:cui debemus conformari vt simus recti.

Responsio.

¶Respensio.est distantia duplex essentialis: ꝛ proportionalis.Distantia essentialis inter voluntatez diuinam ꝛ humanam est infinita.diuina enim volũtas est diuina essentia.diuina essentia infinitũ excedit humanam voluntatem.Sed loquendo de distantia proportionali non est distãtia in infinitũ. et dicitur proportio per relationem voluntatis humane ad diuinam:sicut dicitur homo bonus ꝙ relationem bontatis sue ad diuinã. Voluntas autem dei vt est finis voluntatis hominis:nõ est voluntas absolute dicta.sed vt est regularis: hoĩs voluntatem ſm sui complacentiam in opere siue in operis imitatione.ꝛ sic non est inter hec distantia infinita.

Membrum secundum.

Quid sit huiusmodi conformatio.

Secundo queritur quid sit conformatio. aut enim attenditur in volendo qõ deus vult:aut volendo quod scimus deum velle. ¶Non primo modo.quia mali quando ꝙ volũt quod deus vult.vt malus filius vult mortem patrem:quod tamen deus vult. Si scõ mõ. ergo b.ẽgo nõ ꝓformaunt voluntatem suam voluntati diuine:quia nolebat xpꝰ pati.quod patuit ex vehementia doloris.vnde luc.ij.ꝛ tuam ipsius animam pertranſibit gladius.ꝛ tamen deus volebat pati.ergo peccaut.vel ad minꝰ nõ meruit. ¶Itẽ si attendatur in volẽdo:nõ solũ quod deꝰ vult ſꝫ etiã volẽdo illõ qõ scimꝰ deũ velle.ſꝫ hoc exñs i pctõ mortali põt ꝓformare volũtatẽ suã volũtati diñe.qz põt

Responsio. multa bona facere propter deuz.et deus vult q̃ faciat illa propter deũ. ¶ Rñsio.ꝑformatio potest attendi ſm quatuor gña causaruz.ſ.in volẽdo qõ deꝰ vult.in volẽdo vt vult. in volẽdo q̃ scimus ipsum velle.in volẽdo ad quodvult.ſPrima est ꝑformitas materialis secunda formalis: tertia est in ratione cause efficiẽtis quarta in ratione finis.Dicẽduz ergo q̃ ſi ista quatuor currunt est conformitas perfecta siue conformatio:ſufficiẽs autẽ ꝑformitas attenditur in duobus vt.ſ.velut homo sicut vult deus et propter quod vult.Imꝑfecta vo ꝑformatio cum homo vult qõ deꝰ vult vel quod scit deũ velle. ⁊ est conformitas pfecta ſm quattuor genera causaruz. vt dictũ est. ⁊ſm hoc dr q̃ est ꝑformitas in bonis et in malis:⁊ in via ⁊ in patria. ¶ De.b.Augne dr. q̃ voluit vt deꝰ voluit:⁊ ꝑꝑ qõ voluerit vt patebit

Membrum tertium.

An teneamur volũtatem nostraz conformare voluntati diuine.

ERtio q̃rit.an teneamur ꝑformare volũtatẽ nr̃az voluntati diuine? Videt q̃ sic ro.xiij.ꝑfectio legis est dilectio. tenemur ergo ad dilectionẽ.dilectio aũt cõformat volũtatẽ nr̃az volũtati diuine.tenemur ergo ad cõformationẽ.Quod aũt dilectio ꝑformet:dicit hugo de sctõ vic.Scio anima mea q̃ quicquid dilegis:vi dilectionis in eꝰ similitudinẽ trãsformaris. ¶ Itẽ glo.sup ps.volũtas dei semp recta est cui debemus conformari vt ſim recti.ſed tenemur esse recti. ergo tenemur cõformare. ¶ Contra.nullus tenet ad impossibile.sed obstinati ⁊ dãnati non possunt cõformari.ergo nõ tenẽt. ¶ Itẽ ſi tenet ꝑformare existens i mortali peccato:ꝓtinue peccat. ¶ Rñsio.ꝑcepta negatiua obligant semper ⁊ ad semper affirmatiua vero obligant semp sed nõ ad semp. ¶ Ad illud vo qõ obijcit de obstinatis ⁊ dãnatis.dicendũ q̃ quis absolute teneant qui sunt obligati: tñ pro statu obstinationis dixerũt quidã q̃ obstinati non tenent.qz hoc est eis impossibile. Si obijcit.ergo reportant lucrũ de culpa. Rñsio.nõ est verũ. ſi enim nõ est obligatꝰ ad ꝑformationẽ:tñ est obligatꝰ ad pnam.Sctõm alios distinguẽdũ iuxta beatuz ansel. quia aut illa impossibilitas qua nõ põt qs ꝑformare voluntatẽ suã volũtati diuine:surgit ex culpa vel non.ſi nõ surgit ex culpa:nõ tenet ad ꝑformationẽ. ſi vero surgit ex culpa:nõ absoluitur a tentatione.⁊ ſm hoc dicit q̃ obstinatus tenet ad ꝑformationez licet illud sit impossibile. ¶ Ad illud quod obijcit de illis qui sunt in peccato:q̃ continue peccant responsio sicut de caritate ad quam tenemur semper ſed non ad semp.requirit enim ad hoc q̃ teneatur moueri motu caritatis:q̃ ſit in cõprehẽſiõe bonitatis dei.⁊ q̃ habeat habitũ quo possit ferri ad dilectionẽ dei.similiter dicendũ de cõformatione.

Oppositum. Responsio ⁊ solutio ad oppositum.

Membrum quartum.

An teneamur velle qõ vult deus.

QUarto q̃rit.an teneamur cõformare volũtatẽ nr̃az voluntati diuine:volendo quod vult. Videtur q̃ non/ augustinꝰ. Bonus filius bona voluntate. vult patrez viuere quẽ deus non vult viuere. ¶ Contra.ps.non adhesit mihi cor ꝓauũ:cor ꝓauũ ⁊ distortũ hz q̃ nõvult qõ deus vult. ¶ Rñsio.nõ tenemur velle quod deus vult.sed bona voluntate possumus aliud velle q̃.quod deus vult.tamen distinguendum est illõ quod deus vult.aut est scitum a nobis:aut ignoratum.ſi ignoratum.non tenemur quia ignorantia excusat.Si cognitum:vno modo tenemur.vt patebit infra.⁊ſm hoc intelligenda est glo.super ps.q̃ prauum cor hz q̃ nõ vult quod scit deum velle. ¶ Et similiter dicendum ad aliud.q̃ ſm vnum modũ quiam dicetur:tenemur velle quecunq; scimus esse bona ⁊ iusta.

Responsio.

Membrum quintum.

Suppositio q̃ non. Utrum teneamur velle qõ scimus deum velle.

QUinto q̃ritur.vtrũ teneamur velle quicquid scimus deum velle.Ad quod sic. tenemur ad caritatem.vera autem amicitia est idem velle ⁊ idem nolle.Si ergo diligo deum:volo quicquid scio ipsum velle. ¶ Item augustinꝰ.Impiꝰ est cui displicet ꝓuidentia. ꝓuidentia autem est ſm acceptationẽ voluntatis dei. ergo impius cui displicet quod deus vult. ¶ Itez ſi posſez velle contrariũ eius quod scio deũ velle.ergo similiter possum dicere vel facere.quod est falsum. ergo similiter non possum velle cõtrariũ eiꝰ qõ scio deum velle . ergo teneor velle quicquid scio ipsum velle. ¶ Contra.b.hugo sciebat deũ velle passionez xp̃i:quam ipsa nolebat ⁊ non peccauit . ergo nõ tenebaꝫ velle quod sciebat deum velle. Similiter tristes erant apostoli de nece sui domin. Item hieremias optauit ne hierusalẽ destrueretur.quod tamen sciebat deum velle quia iam sibi fuerat reuelatum.non tamen peccauit. ¶ Item luc.xix.videns ie sus ciuitatem fleuit super illam.ergo noluit subuersionem ciuitatis:⁊ tamen deus illã volebat. ¶ Itẽ ſi tenemur velle quod scimꝰ deum velle. ⁊ scio deũ velle q̃ ſi ego pecco q̃ deus subtrahet mihi gratiã. ergo teneor velle hoc.ſed ſi vellem hoc:vellem non esse bonum.quia ſequitur.ſi subtrahitur mihi gratia:non sum bonus. ¶ Item teneor velle q̃ deꝰ mihi gratiam conferet.non ergo teneor velle q̃ deus subtrahat mihi gratiam. ¶ Item deus vult ꝓmittere me peccare ergo teneor velle q̃ deus permittat me peccare.quod videtur falsum.qz xp̃s docet orare ne inducamur in temptationem. ¶ Itẽ phi.+ ij. Cupio dissolui ⁊c.sed cristus nolebat ipsum dissolui.qua ſequitur:confidens scio q̃ permanebo omnibus vobis ad ꝓfectũ quod volebat deꝰ.⁊ hoc sciebat apostolus. ¶ Responsio.quidã dicunt.q̃ in ꝑceptis ⁊ in prohibitionibus tenemur velle qõ scimus deum velle:in aliis non. ¶ Sed contra. sicut culpa est declinare a prima bonitate cum scitur: ita culpa est declinare a prima bonitate cum cognoscitur.sed peccatum est declinare a prima veritate. vnde augustinus qui dicit falsum:scienter declinat a veritate in falsitatem . ergo similiter est declinare a prima bonitate siue a volũtate diuina cum cognoscitur.ſPropter hoc alij dixerũt . q̃ est volũtas vel appetitus rationis ⁊ sensualitatis. volũtate ergo rationis tenemur scire quod scimus deuz velle. non voluntate sensualitatis.beata ergo virgo ⁊ apostoli passionem xp̃i voluerunt voluntate rationis; non voluntate sensualitatis.sed doluerũt de ea. vnde ⁊ xp̃s ſi eam noluit:vnde dixit.tristis est anima mea sic. ¶ Item ad illud hiere.dicendum.q̃ est voluntas absoluta:⁊ conditionalis.loquẽdo de volũtate absoluta:non voluit hieremias illud. sed volũtate conditionali.sicut illud ro.ix.optabam anathema ⁊c.ſ.ſi esset optabile. ¶ Ad illõ de fletu super ciuitate dicunt.q̃dominus non fleuit actum future subuersionis:sed fleuit ꝓ culpa subuersionis. ¶ Ad illud de subtractione gratie.dicendum q̃ voluntas aliquando dicitur respectu actionis . aliquando respectu cessationis.Cuz ergo dicitur deꝰ vult ſti subtrahere gratiam.non dicitur voluntas respectu alicuius actionis : sed respectu cessationis. Voluntas vero cessationis non dicit voluntatem in aliquid.et ideo non teneor velle q̃ deꝰ subtrahat mihi gratiã. Silr dicendũ deꝰ vult ꝓmittere me peccare.non enim dicitur volũtas in aliquid: sed respectu non

Oppositum Argumentũ primum. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Sextum. Septimum. +Als.j Responsio. Solutio ad primum. Ad secundũ. Ad tertium. Ad quartum Ad quintum Ad sextum.

Ad septimã. ctu non cohibitionis cũ possit. ¶ Ad aliud ad aplꝫ dicẽdum. q̃ voluntas illa nõ fuit volũtas sensualitatis.qz illa nõ est respectu boni eterni. sed fuit voluntas rõnis.sed ratio põt considerari vt natura: vel vt ratio.vt natura.ſp appetit bonũ eternuz. ſz ratio vt ratio.semp ꝓsiderat volũtatẽ dei:⁊ ideo sc ꝓformat ei. Aliter dicẽduz ſm alios. q̃ voluntas diuina potest respicere volẽtẽ siue voluntatẽ meã vel voluntuz.teneor ergo velle qõ scio deũ mevelle.vnde glo.super illud.Rectos decet collaudatio.cõgruit vt quecunq; vult deus te velle:velis et tu.Contingit autem deum te velle aliquid velle:qõ non vult me velle.vt mortẽ patris mei.vnde q̃ris ego scirẽ deum velle aliquid. non debeo illud velle nisi congruat mihi illud velle.vnde qõ scio deũ velle. aut congruit mihi illud velle:aut nõ. ſi congruit mihi teneor illud velle ſi non congruit:nõ teneor. vnde augu. potest quis velle bonũ qõ sibi non congruit et propter hoc:q̃ subtrahere gratiã et hmõi nõ congruit.ideo nõ tenemur ea velle. ¶ Ad illud quod obijcitur:q̃ vera amicitia est idẽ velle ⁊ idẽ nolle. Rñsio:q̃ verum est que conuenit amico velle.

Rõnes ꝓmo positas.

¶ Similiter ad illud augu.Impius est cui displicet diuina prouidẽtia:dicẽdũ q̃ illud quod displicet potest considerari absolute siue in se.vel in relatione ad diuinã prouidentiã.sed illud qõ subest diuine prouidentie in sec onsideratum displicet: non est malũ.sed ſi consideretur in relatione ad diuinam prouidentiam:iste cui displicet impius est ¶ Ad aliud dicendum. q̃ contrarium eius quod scio deum velle potest esse dupliciter.ſi enim contrarietas attendatur ex parte noliti solũ. sic possum velle contrarium eius quod scio deũ velle ⁊ dicere ⁊ facere. sicut ſi scirem deum velle mortẽ patris mei:tamẽ possum velle eius vitaz et laborare ad vitam eius.et dicere medico vt ad hoc laboret. Si vero attendatur contrarietas ex parte volẽtis nõ debeo.qz nõ debeo velle cõtrariũ eiꝰ qõ scio deum me velle deꝰ aũt nõvult me velle mortẽ patris

Membrum sextum.

An sit meritorũ sanctis q̃ volebant christũ pati.

ITem queritur vtrũ meritorium fuit sanctis q̃ volebãt mortẽ xp̃i. siue in volendo contrarium eius quod scimus deum velle.qz xp̃s fleuit super ciuitatem. nolebat enim populi mortem et destructionem:⁊ meruit in hoc.Similiter de b.virgine que meruit compatiendo filio.et tamen sciebat xp̃m hoc velle. Similiter de apostolis.tristes erant apostoli:⁊ cantur in laude eorum. ¶ Item ſi compatimur et conregnabimus.ergo compatiendo meremurvitam eternam ¶ Contra.velle contrarium eius quod scimus deum velle non est ex caritate.vera enim amicitia est idem velle:sed omne meritum est ex caritate ¶ Itẽ beata virgo q̃ voluit xp̃m nõ pati hoc fuit sensualitatis.tamen b.virgo noluit q̃ xp̃s non pateretur. sensualitate autem non est mereri.ergo nõ meruit in hoc b.virgo. ¶ Responsio.quidam dicunt q̃ voluntate rationis tenemur velle quicquid scimꝰ deũ velle.non voluntate sensualitatis.et b.virgo voluit q̃ christus non pateretur voluntate sensualitatis Et de merito ita dicunt q̃ quidam sunt motus qui nõ sunt subiecti li.ar.nec in ortu nec in progressu vt patet in fame et siti. Et sunt motus qui subijciuntur li.ar.in ortu et in progressu.sunt etiam quidam qui subiecti sunt in ortu.sed nõ in progressu.illi ergo motꝰ primi qui nõ sunt subiecti nec in ortu nec in ꝓgressu:nõ sunt meritorij nec in ortu nec in progressu. Qui vo sunt subiecti i ortu:⁊ i ꝓgressu:sunt meritorij in ortu ⁊ i ꝓgressu.intermedij sũt meritorij in progressu sed non in ortu. De tristicia ergo cristi ⁊ de.b.virgine ⁊ de apostolis dicunt.q̃ dolor ille fuit in sensualitate.⁊ ideo non fuerit meritorius. ¶ Item ad illud:ſi compatimur ⁊ conregnabimus dicendum q̃ illud intelligitur de voluntate rationis et ꝑpassiõe. hoc est de voluntate patiendi pro cristo. Vel aliter dicendum.q̃ meruerunt.b.virgo ⁊ apostoli compatiẽdo cristo. Quod obijcitur q̃ hoc Alia responsio fit ex caritate. Responsio. est motus caritatis ſm debitum vie:⁊ ſm perfectionem patrie.ſm perfectionem que erit in patria:non est velle contrariũ eius quod scimus deum velle.in patria enim nihil aliud volemus nisi quod deus volet.sed caritas ſm debitum ⁊ conuenientiam in via:etsi non velit ꝺquid deus vult: vult tamen quicquid scit nos deuz velle.Unde.b.virgini non congruebat non dolere de morte filij.⁊ ideo voluit contrarium ei quod deꝰ voluit .quia illud quod deus volebat,sibi velle non congrueret. ¶ Ad illud quod obijcitur.q̃ illud fuit ex sensualitate ⁊ ita non fuit meritorium. Dicendũ q̃ sensualitas ꝓprie non est in bꝛutis sed sensualitas ꝓprie dicit ordinationem ad rationem. vnde sicut in sensualitate potest esse demeritum vt veniale peccatum : ita ⁊ meritum.

Item queritꝝ vtrum +§.+íj.+

Utrũ sit nobis meritorũ velle passiones sanctoꝝ.

meritorium sit dolere de passiombus sanctorum vel velle illas.quia pium est lugere martyrum: et pium est gaudere de martyrio.ergo est meritorium nolle mortem martiri. ¶ Contra.hoc erat contrarium voluntati diuine:⁊ hoc sciebant. ¶ Responsio.velle contrarium voluntatis diuine dicitur dupliciter. velle contrarium eius quod scio deum velle:⁊ hoc potest esse dupliciter.meritorium vel volẽdo contrarium eius quod scio deum mevelle:⁊ hoc non potest esse meritorium. Uel aliter. de presentibus passionibus sanctorum debemus dolere:de ꝑteritis vero possumus gaudere.

Responsio.

Item queritur vtrum +§.+íj.+

Utrum iusti possunt letari de dãnatione reprobox.

iusti possunt letari de passiombus reprobꝝ.ps. conuertantur peccatores in infernũ. Glo.non hoc dicit optantis affectu. ¶ Contra.sancti volunt q̃ vult deus.sed deus vult penam illorum. ¶ Item apoca.vj.quare non vindicas sanguinem nostrũ ⁊c. q̃ Item ps.letabitur iustus cum viderit vindictam. ¶ Respondent quidam . q̃ aliud est optare : aliud velle.Optare enim est concupiscibilis : velle rationalis.Non optant ergo penas malorum:etsi velint. quia non delectantur in penis etsi ratione moueantur. ¶ Contra . letabitur iustus cum viderit vindictam ⁊c.Responsio . pena reproborum ſm q̃ refertur ad naturam patientez non delectat sanctos. sed ſm q̃ refertur ad diuinam iusticiam penam inferentem:sic delectat eos.

Questio.xlij.de diuina generatione.

Inuocata spiritussan

ctu gratia.post inquisitionem eorum que pertinent ad diuinam essentiam:cum omni veneratione ⁊ modestia procedamus ad inq̃sitionẽ eoꝝ q̃ ptinent ad declaratoez diuaꝝ psonarũ. Ado

dus aũt iqſitiõis ꝛ ordo erit talis.vt ꝓmo ꝙram⁹ de multiplicatõe seu pfalitate ꝑsonaꝝ.Scõo ỹitate ꝑsonarum.Tertio.de numero ꝑsonarũ. Quarto. de ordine ꝑsonarũ.Quinto.de equalitate ꝑsonaruꝫ. Multiplicanꝫ aũt seu plurificanꝫ ꝑsone diuine ꝫ habitudinẽ generationis filij a patre:ꝛ ſm habitudinẽ processionis ſpũſſancti ab vtroq;. primo igit erit inquiſitio de generatiõe filij a patre.ꝓsequenter de processione ſpiritusſancti ab vtroq;. ¶ De eterna aũt generatione primo ꝓpter incredulos queritur.an generatio ſit.Secundo.quid ſit. Tertio.cuius ſit.Quarto.de quo ſit.Quinto.cũo ſit ꝛc.

Verbum primum.

Queritur an ſit generatio in diuinis.

Ratio pria.

ED primum ſic proceditur. Augu.in libr. lxxxiij.q.De⁹ pater ab eterno aut potuit filium generare ꝛ noluit: aut nonvoluit. ſed potuit aut non potuit:ſed voluit. aut neq; voluit neq; potuit. Si voluit ꝛ non potuit ergo impotens fuit. Si potuit ꝛ non voluit.ergo inuidus fuit.ꝫ ab eo relegata eſt oĩs inuidia. Si nec potuit nec voluit:inuidus ꝛ impotens fuit.ſed iſta relegata ſunt ab ipſo.relinquitur ergo ꝙ potuit et voluit.ꝛ conſtat ꝙ ſciuit.ſed ad hoc ꝙ cauſa rationalis agat non plura exiguntur niſi velle.poſſe.ſcire.ergo filiũ ab eterno genuit.ergo generatio eterna eſt.

Secũda rõ.

¶ Secunda ratio eſt.bonum naturaliter et eſſentiale eſt ſui diffuſiuum.vnde hec eſt laus boni ſcilicet ſe diffundere.quia ſi ponerentur duo bona in omnibus equalia:preter ꝙ in hoc ꝙ vnũ ſuã bonitatem diffunderet:aliud non.conſtat ꝙ bonũ illud quod ſe diffunderet in hoc eſſet magis laudabile ꝛ melius alio bono quod ſe nõ diffunderet.cõpleta ergo ratio boni includit in ſe diffuſiones.ergo vbi eſt ſummum bonum. ibi eſt ſumma diffuſio.Summa autem diffuſio eſt qua maior excogitari non poteſt.maior autem diffuſio cogitari non poteſt ꝙ illa que eſt ſm ſubſtantiam.ꝛ maxime ſm totam.ergo ſummum bonum neceſſario ſe diffundit ſm ſubſtantiam totam.ꝛ in ipſo naturaliter intelligitur hec diffuſio.ſed nihil aliud eſt virtus generatiua niſi virtꝰ diffuſiua ſubſtantie ſue: ad hoc vt producatur ſimile in natura.ergo in ſummo intelligitur hec virtus ſumme ꝛ ab eterno:cum illud bonum ſummum ſit ꝛ eternum:ſed vbi eſt hec virtꝰ eſt generatio.ergo generatio eterna eſt.

Tertia ratio

¶ Si dicatur ꝙ hec ratio non procedit:quia in bono non intelligitur diffuſio niſi ex conſequenti:ꝛ non naturaliter vel eſſentialiter.In contrariũ obijcit:de perfectione boni ꝛ nobilitate eſt cõcare ſeipm. Vñ hec eſt laus boni.quicqd aũt eſt perfectionis ꝛ notabilitatis boni.attribuitur ſumme bono.ergo neceſſario in ſummo bono ẽ ſuppoſi cõicatio.ꝛ cũ ipſuꝫ ſit ſummum:ergo ſumma cõicatio. Magna aũt cõicatio eſt cõicare ſua vel ſuam qualitatẽ vel ſuũ accidens maior vero cõicatio eſt cõicare ſuã ſubſtantiã. maxima ergo et ſumma eſt cõicare totã ſuã ſubſtantiam.ergo hec cõicatio neceſſario eſt in ſummo bono.ſed cõicare ſuã ſubſtantiã vt ſimile ꝓducat in natura:nihil aliud eſt ꝙ generare. ergo neceſſario in ſummo bono intelligit generatio. ergo generatio eterna eſt:quia quicquid in eo intelligitur eternuꝫ eſt. ¶ Alia rõ ẽ.cõis ꝓceptio animi ẽ: ꝙ ꝗcqd ẽ nobilitatis ꝛ pfectiõis ỹutis eſt deo tribuẽdũ. Itẽ nobilior eſt ỹtus q̃ ꝫ nobilior effectũ vel actũ.ꝫ cõparãdo oẽs actꝰ ỹtutũ:nõ eſt nobilior actꝰ alicuiꝰ virtutis agẽtis ꝙ ille quo ꝓducit ſimile in natura ipſi agẽti.ꝫ ỹtus eſt cuiꝰ talis actꝰ.ſ.ꝓducere ſimile in natura ipſi agẽti.ꝫ ỹtus eſt cuiꝰ talis actꝰ.ſ.ꝓducere ſimile in natura ipſi agenti.eſt virtus generatiua ꝛ non alia. Virtus enim artificialis producit artificiatũ: ſed non ſimile in natura.a virtute autem generatiua eſt productio ſubſtantialis.hec eſt ſimilis in natura.ꝛ hec eſt virtuoſior ꝓductio.ergo iter ỹtutes oẽs ꝓducẽtes aliquid:nobilior eſt ỹtus generatiua q̃ ꝫ ꝓducere ſimile in natura.ſed qõ eſt nobilitatis vel nobilioris virtutis:nõ põt nõ intelligi in in ſumma virtute ꝛ ſumma potẽtia q̃ eſt deus. ergo ſumma virtute ꝛ potentia intelligitur virtus generatiua.ergo generatio eterna eſt.

Quarta rõ

¶ Alia ratio ꝑfectio nature eſt ꝛ nobilitatis vt habeat ỹtutẽ qua poſſit ex ſe ꝓducere tale quale ipſa eſt:ſiue ſile ſibi in natura.vnde ſi homo ex ſe non poſſet producere hominem:iſtud eſt imperfectio in ipſo.quia natura eſt vis inſita rebꝰ ex ſimilibus ſimilia ꝓcreãs.ſicut dicit philoſophus.ſed quicquid eſt nobilitatis et perfectionis:eſt in ſumma natura.ergo in ipſa ẽ vis productiua ſimilis in natura ex ſe.ſed hec ẽ virtus generatiua.ergo in ipſa eſt vis generatiua.ergo et generatio:ꝛ pater ꝛ filiꝰ:ꝛ generans ꝛ genitum.

Quinta rõ.

¶ Alia ratio.deꝰ eſt lux incorporea ꝛ inacceſſibilis ſed omni luci eſſentiale eſt ꝛ naturale de ſe coeuuꝫ ſplẽdorẽ gignere.ergo in ſumma luce neceſſario intelligit lux generãs:ꝛ ſplendor genit⁹. ¶ Si dicaꝫ ꝙ ꝗruit eternã generationẽ eſſe in deo:ꝫ nõ ẽ neceſſariũ. Anſel.quodlibet, incõueniẽs deo ſequitur impoſſibile.ꝛ quodlibet deo conueniens ſequitur neceſſariũ.ergo ſi deo conuenit vel ꝓgruit generatio.ergo neceſſario eſt in deo:ꝛ maxime loquendo de neceſſitate immutabilitatis.quia talis eſt in diuinis ꝛ non neceſſitas que ponit coactionem:ꝛ ita de neceſſitate eſt eterna generatio.

Ad oppoſitũ ſunt rões. et

Primum. Filiꝰ vult generare ſ nõ poteſt.

primo ponũtur rões ad infirmandũ primã rõnez q̃ eſt Aug.q̃ oñdit neceſſitatẽ generationis eterne.vi detur ergo ꝙ male ꝓcedat rõ cũ dicit ſi voluit:ꝛ nõ potuit.ergo impotens fuit.qz in filio nõ eſt potentia ad generare:ſicut in eo nõ eſt potẽtia ad hoc ꝙ ſit pater.ſed ex hoc nõ dicit filiꝰ impotẽs.ergo nec ſimiliter dicet pater ipotẽs ſi nõ põt filiũ generare:ꝛ ſic rõ illa deficit ex pte poſſe.

Potuit ꝛ nõ voluit.

¶ Itẽ videt ſibi ꝙ non ſequit.potuit ꝛ nõ voluit.ergo inuidus fuit.qz potuit creaturã ſiue mundũ meliorẽ facere q̃ fecerit:ſed tamẽ noluit.ꝛ potuit mundũ creare anteq̃ creauerit:ꝛ tamẽ nõ voluit.ex his tñ nõ ſequit ꝙ inuidus fuit.ergo ſimiliter nec ibi.

Tertium.

¶ Alia ratio qua oſtenditur ꝙ generatio non cognouit deo:nihil qõ eſt impfectiõis ꝛ inſufficiẽtie.ẽ deo tribuẽdũ:ꝫ gñatiõi ĩ gñalib⁹ ẽrõe ipfectiõis ꝛ inſufficiẽtie ergo gñatio nõ ẽ deo tribuẽda.munꝰ pz.qz triplex ẽ eſſe.ſcz eſſe temporale.eſſe perpetuum:eſſe eternuꝫ.vbi autem eſſe temporale eſt:ibi corrupti o.ꝛ ideo nõ poſſunt ſaluare eſſe ſue ſpeciei in ſe. Ideo dak eis virtus generatiua vtquod in ſeipſis ſaluare non poſſunt. ſaluent per generationem in ſuo ſimili.ꝫ in perpetuus ſubſtantijs non inuenitur generatio:et hoc ꝓpter perfectionem ſui eſſe quod incorruptibile eſt.vnde in ſeipſis poſſunt ſaluare ꝛ continuare eſſe ſue ſpeciei perpetuo.Vñ ſol non generat ſolem nec anima animam:cum habeant virtutem ꝑfectam qua poſſunt in ſeipſis ſaluari.generatio ergo ſemper eſt comes imperfectionis.

Quartum.

¶ Alia ratio differt generatio ꝛ alteratio.quia vbi eſt generatio ibi eſt exitus de non eſſe ad eſſe. vbi autem eſt alteratio non eſt mutatio ſm eſſe:ſed manet idem eſſe et eadem ſubſtantia: ſed diuerſus modus ſe habẽdi vel eſſendi.Si ergo in diuinis non eſt exitus faciens differentiam eſſe qui eſt exitꝰ a nõ eſſe in eſſe ſed ſolũ faciẽs differẽtiã modi eſſendi. ergo exitꝰ q̃ eſt in diuinis nõ põt dici generatio ꝫ potiꝰ alteratio.ꝛ ſic

Quintum

tio.et ſic in deo nõ põt poni generatio. ¶ Alia rõ: nos videmus ꝙ generatio perfecta hz originẽ ſuã in maſculo et femina Imperfecta vero generatio hz principiũ in vno ſicut pz in gñatiõe vegetabiliũ: et etiã vermiũ.q̃ impfectior eſt ỹ generatio aialiũ et hoĩm:quorũ generatio ꝓſiſtit in duplici principio. ſ.agente ꝛ patiẽte.ergo ſi qõ ꝑfectius eſt in generatione eſt deo tribuẽdũ:erit ponere in diuinis ꝙ ipſe filius ſit genitus a patre et etiã a matre. qõ eſt abſurdiſſimũ.relinquit igit ꝙ nõ eſt ponere generationẽ in diuinis. ¶ Alia rõ.ad infirmandũ aliquas prędictarũ generationũ. qz adaptatio ſimilitudinis rerũ naturaliũ ad diuinas eſt per remotiſſimã cõparationẽ:qz valde remota eſt ꝓparatio ꝛ diſtantia maxima creature ad creatorẽ. ergo nõ ſequitur neceſſario vt ponatur in rebus diuinis qõ inuenit in rebus creatis.ergo prędicte rõnes que ſumunt ex cõparatiõe rerũ naturaliũ ad diuinas nulle ſunt

Septimum.

¶ Item ſi ex hoc ꝙ natura creata eſt multiplicata ſue ſpẽi volumꝰ habere filiꝰ in diuinis.ergo ſiliter ex oſtenſiõe ꝓductionis accidẽtiũ ineſſe creature ꝓ ſimile poterim⁹ oñdere in diuinis. Ex hoc ergo ꝓſequit ꝙ deus habeat accñtia ꝛ ſit quant⁹ ꝛ cõlocat⁹. ¶ Alia rõ eſt hec.ſi accipit ſimile a gñatione creata ꝛ fiat coaptatio ad diuinã. ergo ſicut ex pte creature gñatio trãſfert naturã generãtis in genitũ:ꝛ virtutẽ etiã generãdi cũ ipſa natura qua ꝑt genitꝫ generare.ergo ſiliter in diuinis ipſe filiꝰ habebit virtutẽ generãdi aliũ filiũ.ſed in eternis potẽtia cõiũcta eſt actu.ergo gñabit aliũ filiũ.ꝛ eodẽ mõ erit querere de illo.ꝛ ita in infinitũ.gñatio igitur eterna nõ eſt nec valet ſile ſumptũ a creaturis

Octauum

Reſponſio. confitendũ ve

Richar.

riſſime ꝙ generatio eterna eſt.vñ Rich.de ſan.vic. in.li.de tri. In natura creata legim⁹ qõ de increata pẽſare debeam⁹.videm⁹ quotidie qõ nature ipſi⁹ operatiõe ſubſiſtẽtia exñtia producit. et exñtia de exñtia ꝓcedit nũquid in illa ſupercellẽti natura cõparatio nature nulla erit:? Nunquid natura illa q̃ huic nature fructus fecũditas donauit:in ſe oĩno ſterilis ꝑmanebit:? et que alijs generationẽ tribuit nunquid ſterilis erit:? ſicut ꝺr eſa.vlt.? Nũquid ego qui alios parere facio ipſe nõ pariã:? Si ego qui generationẽ ceteris tribuo ſterilis ero ait dñs.et loq

Eſaie.lxvj.

tur ibi de generatiõe eternavt dicit glo.eſt ergo generatio eterna. Item in eodez.li. certe radius ſolis de ſole ꝓcedit:ꝛ ſoli tñ coeuꝰ exiſtit:ex quo eni fuit de ſe radiũ ꝑdurat ſine radio nullo tpe fuit. ſi igit lux iſta corpalis hz radiũ ſibi cocuũ:cur nõ hẽat illa lux ſpiritualis ꝛ inacceſſibilis? Et dañ. in ꝓmo li.? Nõ fuit vn ꝙ deus inuerbalis.i.ſine verbo.ſemp eni hz ſuppoſitum verbũ ex ſeipſo genitũ. Impoſſibile ergo eſt ſm dañ.ꝙ deꝰ nõ generet. ¶ Ad rões

Ad rões in oppoſitum.

ergo eſt ꝓrariũ ꝛ rõi dẽdũ. et primo ad illas q̃ infirmãt rõnem augu.in lib.lxxxiij.q.dõm ꝙ bene tz rõ. Auguſti.ſm ꝙ ipe intẽdit per illã rõnem oſtẽdere ꝙ patet genuit filiũ ſibi equalẽ:ꝛ ſic ratio illa ſuppomt magis generationẽ ỹ probet. ? Nihilominus tñ dicẽdũ ad inſtãtias. Et primo ad primã.potuit mundũ meliorẽ facere ꝛ noluit:ergo inuidus fuit

Potuit mũdum meliorem facere.

Dicendũ ꝙ ſecuseſt in generatiõe ꝛ creatiõe.quia ratio generatiõis ſemp exigit ꝙ producatur equale in natura ſubſtãtia: ratio vero creatiõis nõ.immo potiꝰ cõtrariũ exigit.ſcilicet ꝙ ſit nõ equalis ꝛ diuerſum in ſubſtãtia illud quod creatur. Inuidia vero non habet locũ niſi vbi res exigit aliter fieri ꝙ fiat. ideo in generatione vbi exigit rõ equalitatẽ generantis ad generatũ:eſt ratio inuidie ſi non generetur equale Ideo bene ſequitur ſecundum. Augu

Filiꝰ vult generare ſ non poteſt ꝛc.

Ad tertium.

Ad quartum

q̄ ibi sit alteratio.q; non est ibi mutatio. Item ē differentia modi se habēdi que facit alium et alium.ꝛ hec non est alteratio:sed que] solum facit alterum. sicut patebit. ¶ Ad aliam rationem dicendum.q̄ in generatiōe humana q̄ habet originem vel ī duobus et non in vno sol hoc est ī.perfectionis. constans enim est.q̄ si vniretur virtus ita q̄ tota virtꝰ generans esset in masculo vel in femina:q̄ perfectior esset vnita q̄ diuisa.in q̄tum ergo vnita est. est deo tribuenda.non in q̄tum diuisa.q; hoc est imperfectionis.Quod vero dicitur de plantis quarum generatio imperfectior est q̄ habent in vno. dicendum q̄ et si habeant in vno intrinseco: tamen hñt multis extrinsecis.ita q̄ est ibi humor a terra:ꝛ calor a sole.vnum velut principium actiuum. aliud vt passiuum.sicut erat ex parte masculi et femine. vñ masculus est principium actiuū:femina passiuum principium.Ex his igitur relinquitur generationē eternam esse.ꝛ q̄ in deo est differentia gignēs ꝛ genitū.i.patris ꝛ filij. ¶ Ad altā rationē dicēdū.q̄ adaptatio ex rebꝰ naturalibꝰ ad diuinū esse pōt eē dupliciter.q; dupliciter pōt creatura ꝓsiderari.vel in se: vt prout'est vestigiū sue cause.ſm q̄ ꝓsiderat in se.nō est accipe ꝓportionē ꝓuenientē a creatura ad creaturam.immo sic maxia est differētia vniꝰ ad alterū nec est habitudo aliq̄ qua possit sic dici esse in creatore sicut est in creatura:velut nec finitū ad infinitū est cōparatio;siue in potētia siue in sapia siue in bonitate.Scōm vo q̄ ꝓsideraī creatura vt vestigium siue.cause:sic est inuenire ꝓuenientes rōnes ꝛ necessarias a creatura ad creatorē. vñ ex potētia creature necessario est arguere oīpotentiā creatoris.ꝛ ex sapiētia summā sapientiā.ꝛ ex bonitate bonitatē summam. Unde apls ro.j. Invisibilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciūtur.q̄ nō esset nisi ea q̄ facta sunt essent vestigium.Unde dyoni.in hierarchia angelica. Visibilē eoꝝ q̄ sunt: ꝛ vlr boni ꝓcupatione priuatuꝫ. siquidē vt eloquioꝝ veritas ait geñ.ij.Dia bonaval de.est ergo ex oīb⁹ intelligere bonas speculationes esse ꝛ in visibilib⁹ ꝛ intellectualib⁹ ex materialibus formare dissimiles similitudines. Scōm hoc ergo q̄ vestigiū summe trinitatis est impressum in creatura.dicendū q̄ est inuenire rationē ab ipso vestigio bonitatis impressē.ꝓuenientē:ad ofendendū pfectionē bonitatis impримētis.ita vt semp q̄ pfectiꝰ est nō hñs in se aliquā rationē impfectionis:est deo tribuēduꝫ.ꝛ hoc est q̄ etiā dicit magister Rich.de sancto vic.ad quecunq; necesse est esse infallibilia argumēta:non deesse. ¶ Ad aliā rationē dicendū. q̄ cum deus sit causa ſm triplicē modū cause.efficiens . finalis.formalis p modū exēplaris:nō aūt causa materialis aliquo mō.ꝓpterea ea q̄ sunt in rebꝰ naturalibus ꝛ ꝓueniūt in ratiōe cause efficientis formalis ꝛ finalis:possunt trāsferri ad deū.q; ſm hoc est creatū vestigiū.sed ea q̄ ptinēt ad causam materialem velut accidētia:vt coloratꝰ ex pte materie corporis:obliuiosus in aia. ꝓpt intellectū materialem nō possunt aliquo mō trāsferri ad deū;nisi figuraliter ꝛ improprie.cū ſm hanc viā nō sit habitudo creature ad creatorē.posse aūt generare sibi ex se:ptinet ad efficiētem causam,ꝛ etiā iudicaū est nobilitatis virtutis.ꝓptereā ꝥtuti diuine est tribuēdum. ¶ Ad vltimā rationē dicēdū.q̄ cū pfectio sit in vno impfectio ꝯo in multitudine:si sint multi aliqui.et quod est in vno:p oīa ꝛ in alio ꝛ quocūq; mō. ergo oēs supfluūt ꝓter vnū. Scōm hoc dicēdū.q̄ cū ipse filiꝰ sit pfectꝰ omni mō pfectiōis:q̄ non erit nisi vnus.dicendū ergo q̄ hoc est inditiū impfectiōis in serie humane generatiōis:q̄ genitꝰ pōt generare.hoc enim indicat q̄ ipse genitꝰ nō sit perfectus filius.ꝛ sic pz rñsio ad istam questionem.

Ad quintum

Ad sextum.

Ad septimū.

Ad octauuꝫ.

Verbum secundum.

Quer. quid sit generare i diuino esse.

Utrum idem sit generare quod intelligere ꝛc.

SEcundo querit.q̄d sit generare ſm rationem intelligētie ꝓut dicit in diuino eē.et circa hoc querit.vtrū generare in diuino esse sit idē qō intelligere.Ad qō sic q̄dam nisi sunt.Uiuit deus vita nobilissima q̄ est intelligere ꝛc.sed idē est in deo sua vita ꝛ sua actio.ergo si generare dicit quandā actionē:idē est in deo generare ꝛ intelligere.

Secunda rō.

¶ Secūda ratio.prima intelligētia intelligit se;nō desiliēdo a se.vnde actus intelligendi extra ipsam nō desilit.sed intelligere nihil aliud est q̄ spēz generare ī se.ergo intelligere se nihil aliō est q̄ speciē suā gñare in se.ergo itelligere ī deo est generare suam spēm in se.sed nihil est aliud generatio filij.ergo nihil est in deo aliud intelligere q̄ filiū generare.ꝛ cuz de nobilitate sue essentie sit q̄ semp se intelligit.necesse est in eo semp dicere generantē et genitū.ſz his nominib⁹ duo dicunt.i.quasi actio et relatio.cū enim dico generās:actionē dico sīl⁹ et relationē.relatio enī sꝰ ꝓmotat actionē in agēte. cū igit sua substātia ꝛ sua actio sit idē:ex pte actionis ꝛ eius qō ōz p modū passionis.vt intelligere et intelligi:nulla in eo repitur diuersitas:sicut nec in essentia.necesse est igit q̄ pluralitas que est in itelligente ꝛ intellecto qua.i.replicat vt intelligens ꝛ vt intellectus sit solum ꝓpter relationē.Si ergo prijs nominib⁹ separem⁹ relationē a dicta actione: veniemus in pluralitatē que significat his nominibus pater:filiꝰ:hoc nomē pater ꝓprie significat illam relationē que cōcomitat actū generātis.ex his igit relinquit q̄ deum intelligere sc:cum intelligere sit spēm rei intellecte gignere:non est aliō q̄ generare suā imaginē ꝛ speciē in seipso. ¶ Ad oppositum.generare nunq̄ est eius dē a se sicut intelligere ergo generare non est intelligere in diuino esse.

Secunda rō.

¶ Secunda ratio.vbi ponit generatio ponitur multiplicatio ꝛ differentia generantis ꝛ genitī.sed dicēdo deum intelligere se:non dico differentiā nec multiplicationem aliquam:quia nihil aliud est deū intelligere se q̄ quasi conuersio eius supra se.ergo nō est idem generare ꝛ intelligere.

Secundo circa hoc

Utrū idez sit generarei di. el. q̄ dicere.

querit.vtrū idē sit in diuino esse generare ꝛ dicere. Ad qō sic ansel.in eo q̄ summa essentia se dicit:generat pater:generat filius.ergo suū dicere internū est idē qō verbū generare:ergo idē est in deo suum dicere verbū ꝛ generare. ¶ Secūda rō. Aug.sup illō geñ.j.dixit deꝰ fiat lux:dicit.dixit.i.generauit ꝙuz in quo erat vt fieret lux.ergo idē est suum dicere et suum generare. ¶ Ad oppositum.Ansel.omnis ꝓsona seipsum loquit ꝛ alias.ergo si generare in deo est dicere;ergo quelibet persona seipsam generat ꝛ alias.quod falsum est. ¶ Solutio.dicendum q̄ est in potestate humana dicere de generatione eterna nec de substantia eterne quid sit: quod inspiciens prophetа Esa.lij.ait generationem eius quis enarrabit:q.d.nullus.immo hoc est ꝓtentium fidei. dicendum tamen ſm communem rationem generationis.q̄ generatio est productio de substātia. hec autem productio multiplex est.quia aliquando ꝓducitur aliquid de substantia ab alio ꝛ non est ei similе in natura.ꝛ sic est ꝓductio in generatiōe equiuoca.ſm quam dicimus q̄ vermes ꝓducūtur de carne. Aliquando autem producitur aliquid de substantia alterius quod est simile ei in natura.ꝛ sic est in generatione vniuoca. sed hoc est multipliciter. quia illud simile in natura productum in substantia:aliqñ

Responsio.

Solutio ad rationē ꝓma in.

tia:aliquando ꝓducitur de parte substantie ꝛ non de tota substātia.ꝛ sic est in generatiōe qua homo generat hominem.Aliqñ aūt ꝓducitur de tota substantia:ꝛ est ꝓductio in diuinis psonis vniꝰ ab alia quia cum diuina essentia sit simplex:immo simplicissima.vbi est:ibi est tota:ꝛ nullo modo ꝛz partem ideo ꝓductio in diuinis psonis de substātia:est de substantia tota ꝛ nō de pte substātie sed hec productio duplex est.q; aut est ſm modū principalez: aut ſm modū nō principalē.Scōm modū principalem dicitur:qñ ꝓductū ita ꝓducit q̄ habet virtutem ꝛ proprietatem producendi alium ex se.Secundū ergo q̄ est productio ſm modum principalem in diuinis:sic est ꝓductio filij a patre.quia filius hz ꝥtutem producendi ex se alium scz spūsanctum ꝛ huꝰ retinet proprietatem.Secundū modū nō principalem est ꝓductio spiritussancti:q; ꝓducit de substātia.sed non retinet proprietatē ꝓducendi aliū ex se ꝓma ergo ꝓductio scz filij est generatio.alia q̄ est spiritussancti appellatur in diuinis processio. Sic. tamen intellige principale in generatione filij,non principale in ꝓcessione spūssancti.vt nullo mō itelligatur inequalitas:sed vtriusq; designet ꝓprietas. Quēadmodū cū ōr primū,vel nō primū:non ostenditur prioritas vel posterioritas in tpe.sed designat ordo nature.Ex his igitur patet quid sit ſm rationem intelligentie generatio in diuinis.quia' generatio est vnuoca productio similis in natura de tota substantia ſm modū principalem. Et quare hec productio dicitur generatio hoc est.quia inter omnes productiones generatio principalioz est.ꝛ maxime sic debet esse:vt ille qui ꝓducitur habeat ꝥtutem ꝓducendi aliū ex se. ¶ Secundū hoc ergo dicēdum.q̄ non est idem ſm rationem intelligentie generare ꝛ intelligere:sicut nec generare ꝛ esse. esse.n. in diuinis dicitur absolute.similiter intelligere ī diuinis de se dicitur absolute.sed generare de ratione intelligentie dicit relationē:ideo non est idem ſz rationem intelligēdi generare ꝛ intelligere: sed generare concomitatur intelligere.quia sicut videmus in aīa q̄ cū dicit mens cognoscit se:q̄ ad hoc sequitur:mens generat sui noticiam.ꝛ tñ nō est idē ī mēte cognoscere se ꝛ generare sui noticiā.immo aliud et aliud.Dicit tñ vnū cōcomitatur alterū:sic in diuino esse non est idem generare suā speciē ꝛ intelligere.intelligere tamē concomitat deū generare sui speciē vel imaginē in seipso.Unde cū ōr deū intelligere se:est deū generare spēm suam in se.dicendum q̄ non est verum.non enim est intelligere p̄ speciez vbi idem est actus quod essentia.nec est species alia ab essentia.Quod ergo dicitur intelligendo generat vel intelligere est speciem generare:intelligitur per concomitantiam.tamen hoc non est illud sicut in mente.quia maioz est ibi differentia q̄ ī diuino esse.ex hoc enim q̄ est generatio sue speciei:necessario sequitur generans ꝛ genitum. ¶ Ad ꝓmaz ergo rationem dicendum.q̄ etsi idem sit in deo itelligens ꝛ intellectum ꝛ ipsa actio diuina ;tamen ibi concomitatur relatio ex qua pte est differētia ꝛz intelligentiā inter generare ꝛ intelligere.nā generare dicit relationē sue habitudinē p modū actꝰ.intelligere aūt dicit ipsum esse sue ipsam substātiaz. nō tñ generare addit ad itelligere:sic nec relatio ad essentiā.immo ꝓcomitat ipsum intelligere siue cōsequit ad ipm:q; ad intelligere sequit vel ꝓcomitat generatio sui speciei in se. Inde est etiā qō in diuinis pōt dici.q̄ intelligit se siue sumat masculine siue neutraliter.nō tñ masculine pōt dici vel neutraliter generat se.rōne enī illius relationis ponit pluralitas vel distinctio que significat p ista noīa pater filius:generās genitū.vt dictū est.ꝛ p hoc ptz responsio ad secundā rationē.ꝛ pz intelligētia rationum ad oppositū. ¶ Ad secundum quod querit.an generare idem sit in deo qō suum dicere. Dicendum q̄ dicere in diuinis vno modo appellatur manifestare.ꝛ sic dicit essentialiter.ꝛ sic quelibet persona loquitur vel dicit aliam:qua quelibet persona manifestat aliam.vnde in euang.Jo.xviij.Ego in patre et pater in me est.ꝛ similiter Math.xj. Nemo novit filium nisi pater:neq; patrem quis novit nisi filius ꝛ cui voluerit filius reuelare.ecce q̄ vna persona manifestatur in alia. Alio modo dicitur dicere scz ꝓferre verbum:ꝛ sic dicere importat rationē principij ad illud quod est de principio.quia proferens est principium ad verbum prolatum.ꝛ sic dicere sumitur notionaliter:ꝛ solum conuenit patri.sic dicere idem est quod generare.primo autem modo nō: quia sequeretur q̄ quelibet persona generaret se ꝛ alias psonas.sed secūdo modo importat habitudinem principij ad illud quod est de principio.eloquitur autem filius essentiam ꝛ proprietatem patris: ideo verbum est.Spiritus vero sanctus etsi totā essentiam patris eloquatur scz potentiam.sapientiā bonitatem.non tamē in se eloquit proprietatē patris qua producat ex se alium ideo non dicitur verbum sicut filius.nec dicitur eius productio generatio sicut productio filij.sicut dictum est.verbum .n. plene manifestat de intellectu ꝛ intentione dicētis et proprietates.Ideo spiritussanctus non est verbū nec profertur a patre vt verbuz.sed dicitur idest manifestatur.ꝛ sic patet solutio illius questionis.

Ad secundā. Respōsio ad secunduz qō queritur.

Verbum tertium.

Querit cuiꝰ sit generati o

QUestea queritur.cuius sit generatio.queruntur ergo duo ꝓmo.an generare vel generari sint essentie aut persone.Secundo.supposito q̄ persone:cuiꝰ sit persone generare ꝛ cuius persone generari.

Articulus primus.

An generare vel generari sit essentiev̄ persone.

QUod primum ergo q̄ generare vel generari non sint essentie:arguitur sic.cum enī essentia diuina vna sit ꝛ eadem ꝛ omnino simplex.ergo si essentia in deo generat essentiam:idem generat se.sed sicut dicit augu.nulla res generat seipsam.ꝛ hoc est etiā cōis animi conceptio.Et dicit etiam Ansel.q̄ nec intellectus capit nec natura permittit illum qui de alio est:esse illuz de quo est.ergo impossibile est idem esse generans et genitum:masculine dico.sed si essentie est generare.idem est generans ꝛ genitum quia si generat: non generat nisi essentiam cum sit generatio vniuoca. ergo generaret se ꝛ sic generatio siue actiue siue passiue dicta nullo modo conuenit essentie. ¶ Secunda ratio. si essentia generat.aut generat essentiam:aut personam.si essentiam.ergo aliam essentiam a se. quia generans ꝛ genitum non sunt idez. sed hoc est inconuenies. ¶ Similiter si generat psonam sicut filium. ergo alia est persona ab essentia:ꝛ essentia alia a persona per eandem rationem. sed hoc falsum.quia idem est in deo essentia ꝛ persona.ꝛ natura ꝛ res nature.tunc vero esset dicere q̄ filius non esset essentia.ergo essentia non potest generare essentiam nec personam.ergo non generat. pari ratione nec generatur. ¶ Tertia ratio.si essentia generat vel generatur. ergo essentia relatiue dicitur . quia generans et genitum relationem cunt . sed omne tale dicitur ad aliquid. sed nihil

Ratio scda.

Ratio tertia

Iō quartta. quod dicitur ad aliquid indicat essentiam vt dicit aug. ergo essentia nō indicaret essentiē. qō est inconueniens. ¶ Quarta ratio in eis que dicuntur de formis ita est: q si volumꝰ eis attribuere actū. hoc nō est nisi inquantū dicūtur cōcretiue. ¶ Sicut caliditas nō calefacit: sed calidū. ergo similiter generare generari nō dicunt de essentia prout significat ita abstractiue. ſ. per hoc nomē essentia immo in q̄tū per modū cōcretionis significat scilz in habēte formā. sicut p hoc nomē deus. ergo erit dicere deus generat deū. ⁊ nō essentia generat essentiā. ¶ Quinta ratio cū essentia dicat quid indistinctū gñare generari distinguūt sequit necessario q̄ indistinctū sit distinctū si dicimus essentiā generare vel generari. qō est impossibile ⁊ intelligibile. ¶ Sexta ratio. generare dicit proprietatē incōmunicabilē q: vnius solius vz generātis et generati. Similiter incōmunicabilē pprietatē geniti. essentia vero dicit cōmunicabille ⁊ cōmune generāti et genito patri ⁊ filio et spiritui sancto. Si ergo dicere tur q̄ essentia generaret et generarek: ꝓ sequeretur q̄ cōmune esset incōmunicabile. quod est impossibile. ¶ Ad oppositum augu. in. xj. de ciui dei. Ideo deus simplr dicit: quia idē est habens et qō habet: excepto q̄ vna persona dicitur relatiue ad alias. ergo habēs diuinitatē ⁊ diuinitas sunt idē: ſz habēs diuinitatē est deus. diuinitas est essentia. ergo idez est deus et essentia. si ergo deus generat deuz: ergo essentia generat essentiā. Nec ex hoc sequit q̄ essentia generet se: sicut nec sequit q̄ deus generaret se. Mā Joachim cuius fuit hec opi. ita arguit contra magistrū sententiarū. Petre tu dicis: q̄ si essentia generat essentiā cū nō sit nisi vna essentia: ergo idem generat se. ergo a simili cū nō sit nisi vnus deus. sequitur deus generat deum ergo. idē generat se. sed hoc est falsum: q: nō sequitur. ergo nec illud ¶ Secunda ratio. in deo nō differt q̄ est et quo est. q̄ est significat per hoc nomē deus. quo est vero per hoc nomen deitas. ergo nō differt deus et deitas in rei veritate. ergo quicquid est dicere in veritate de deo et de deitate. si ergo generare generari dicuntur de deo: ergo et de deitate. et ita deitas generat deitatē siue essentiaz. qō idem est. ¶ Si dicatur q̄ hoc qō est deus ⁊ deitas: faciūt differentiā quo ad intellectū nostrū. et rōne huius differentie erit dicere generare et generari de deo et nō de essentia Cōtra vanus est intellectus cui nō rñdet aliquid in re vel veritas: si ergo deꝰ ⁊ deitas nō facit differentiā in re: nec ergo in intellectu. ergo intellectꝰ nō facit quin possit dici: q̄ si hoc generat. et illud. ¶ Quarta ratio pater generat filiū. nō ex nihilo. ergo generat ipsum de aliquo. cōstat q̄ hec ꝓpositio de: nō dicit ibi habitudinē cause materialis. q: cū in deo ꝓcurat ratio triplicis cause: nō tamē rō cause materialis cōcurrit in eo. et hoc est q: nihil in eo ponibile est nec defectuū. de ergo ſi dicit ibi causam materialē. Similiter non dicit ibi ordinē sicut facit cū dicit de mane fit meridies. meridies. i. post mane succedit meridies. hūc ordinē non potest dicere q: sic in deo esset ordo successionis. nec esset ibi cōuenientia in re vel idēptitas quando diceretur pater generat filiū de aliquo. ergo dedicit ibi habitudinē cause originalis sed hoc quod est de aliquo supponit ibi essentiaz siue substātiam. q: pater generat filiū de sua substantia siue essentia. ergo essentia se habet in ratione cause originalis in patre respectu filij: sed ordo originalis in parre respectu filij. est ſm habitudinem generantis et geniti ergo essentia in patre se hz in rōne generantis: essentia in filio in ratione geniti: ¶ Quinta ratio.

Quinta

Sexta.

Oppositum Augustinus.

Secunda

Tertia.

Quarta.

Quinta.

pater filij est essentia. demonstrato enim eo qui est pater: possuz dicere iste est essentia. ergo essentia est pater filij. ⁊ si sic: ergo essentia generat filiū. ¶ Sexta ratio. pater est essentia. ⁊ essentia est pater. sed nō potest dici pater nullius: quia pater dicit ad aliq̄d. ergo est pater alicuius: non nisi filij: ergo essentia generat filium. ¶ Septima ratio. pater est essentia et pater est pater. filius est essentia: ⁊ filius est filius. essentiam autē habet filius a patre ratione essentie patris: filiationē aūt ratione paternitatis. pater enim in q̄tum est: est principium ad filium. in q̄tuz est pater in q̄tum pater est principium filij. in q̄tuz filius non solum in q̄tum pater. est principium ad filium in q̄tum filius sed pater in q̄tuz est essentia. ergo in patre habet rationē principij respectu filij: sed nō nisi rationez principij generantis: q: ſz hanc habitudinē se hz vnus ad aliū. ſm vo rationē spirātis ad spiritūsanctū. essentia ergo in patre generat filium. ¶ Octaua ratio Ihyla. in li. de tri. nihil habet filius nisi natū. i. nisi quod nascēdo accepit. Si ergo filius habet essentiam. ergo nascendo accepit essentiam. sed quicq̄d accepit nascēdo accepit p generationem. sed omne tale est genitū: quia omne qō est terminꝰ generationis est genitū: cum generatio sit ab hoc toto in hoc totum. ergo essentia in filio ē genita. sed non nisi ab essentia in patre: ergo essentia habet rationē generantis ⁊ geniti. ¶ Mona rō philosophus. generato sorte generantur oīa que sunt in sorte: ⁊ corrupto sorte corrumpuntur omnia que sunt in sorte. generato enim sorte generatur homo qui est in sorte. generatur etiam rationale in sorte. ergo similiter generato filio generantur q̄ sunt filij. ſ. potentia. sapientia. bonitas. essentia. ergo eēntia in filio est generata. ſz nō nisi ab essentia patris ¶ Decima ratio. quicq̄d est principiuz in diuinis: aut est principiū p generationē: aut p ꝓcessionē. sed pater est principium totius diuinitatis. sicut dicit augu. in. viij. de tri. ergo aut per generationem: aut p spirationem vel processionem quod idem est. ergo ipsa diuinitas est generata vel spirata. sed diuinitas ipsa est essentia: ergo essentia est genita sicut in filio. vel spirata sicut in spūsancto. essentia igitur est genita. ¶ Undecima ratio. bñ enim sequit. homo ē res currēs: ergo homo currit. sed essentia est res generās ergo essentia generat. a filī. ¶ Duodecia ratio. magis cōuenit deo actus eternus q̄ actus qui ē ex tpe. sed generare in diuinis ast actus eternꝰ. creare vo est actus ex tpe. ergo multomagis actus generandi. ¶ Tredecima ratio. aliquando in compositis predicationibꝰ pōt inferri. diuisum. sicut quādo illud qō additur diminuens non est. vnde bene sequitur. Sortes est hoc album: ergo sortes est albus. Aliquando autem nō potest ita inferri. sicut qñ id quod additur diminuens est. sed cum dicitur essentia est ꝑsona generās. hec ꝓpositio vera est ⁊ bona est predicatio ⁊ compositio. ⁊ hec additio generans non diminuit de persona. ergo bene sequitur essentia est persona generans. ergo essentia est generās. ¶ Decimaquarta ratio. cum bene dicatur deꝰ de deo: sapiētia de sapiētia. ergo ſilr essentia de essentia. Si dicatur q̄ hoc non est verum propter abstractiones que significatur in hoc nomine essentia.

Sed contra: similiter hoc quod est sapientia dicit per abstractionem. ergo male diceretur sapiētia de sapientia. ¶ Quindecima ratio. in. viij. li. de tri. hyla. Dicamus filium naturaliter in se gignentem habere natura. ergo nature est generare. ¶ Sertadecima ratio. in quinto li. de tri. naturitatis dei nō potest eam ex qua perfecta est non tenere naturam. ergo ipsa natuitas. i. filius perfecta est ex natura. ergo natura gignit. ¶ Septimadecima ratio. aug. in lib.

Sexta.

Septima.

Octaua. Ihyla.

Mona.

Decima.

Undecima.

Duodecima

Tredecima.

Deciaqrta.

Quintadecima.

Sertadecia.

Septimadecima. Augustinus

Augu. in li. de fide ad petrū. xp̄m dei filium vnā in trinitate ꝑsonam deum verū crede: ita vt diuinitatē eius de natura patris esse natam non dubites. ergo deitas siue diuina essentia genita est. ¶ Decimaoctana rō. aug. in eodem. deus pater quiverissime se indicare animis cognitis ⁊ potuit ⁊ voluit: hoc ad se ipsum indicādum genuit qō est ipse qui genuit. ſz hoc qō est ipse est diuina essentia. ergo diuina essētia est genita. ¶ Decimanona rō. in. vij. lib. de tri. aug. pater ⁊ filius sunt vna sapia q̄ vna essentia. ⁊ si gillatim sapia de sapiētia: sicut essentia de essentia sed cum dicit essentia esse de essentia: hoc nō dicit materialiter nec dicit causaliter sicut creatura de deo. ergo dicit originaliter. ergo eēntia est origo essentie. ergo aut p generatōez. aut p ꝓcessionē essentia ergo est generās ⁊ genita: vel spirās vel spirata. ¶ Vicesima rō. si dicat q̄ eēntia nō est gignēs nec genita: ita est ēt dicere q̄ nō est ꝓcedens. Secūduz hoc obijcit. diuina eēntia nō est gignēs nec genita nec ꝓcediens. ergo cū res gignens ⁊ res genita tres ꝓcedens sint tres res: ⁊ est res aliqua in trinitate q̄ nec est gignens nec genita nec ꝓcedens. ergo sūt quattuor res in trinitate. ¶ Vicesimaꝑma rō. cōstat res gignēs nō est res q̄ nō est gignēs. q: pater nō est filius. nec est ꝓcedens est res genita ⁊ ita de alijs. ergo res que non est gignens nec genita nec procedēs. nō erit res triuz ꝑsonaꝝ. ergo erit quaternarius in trinitate. Relinquit igit q̄ eēntia est gignens ꝛc. ¶ Item. xxij. rō gignere ⁊ gigni sunt opposita relatiue. Silr gignere ⁊ non gignere opponunt ſm ꝓtradictiōem: ergo res q̄bus attribuunt sunt oppsite. si ergo res gignens nō est res genita propter oppositōez ſm relatōem: multomagis res non gignens non erit res gignēs propter oppositionē ſm ꝓtradictōez ergo res q̄ nō est gignēs nec genita nec procedens: nō erit res triū ꝑsonaꝝ: ergo erit quarta res qō est incōueniēs relinquit ergo q̄ eēntia est gignēs ⁊ genita est ꝓcedēs. ¶ Vicesima tertia rō. diuina eēntia est sūmū bonū. ⁊ sūmū bonum est diffusiuum sui esse ⁊ sūme sicut supra ostēsum est. sed diffusio substātie est generare vel dictuz est: q: generatio sola est productio de substātia generātis vel producētis. ergo diuine eēntie est gñare. ¶ Vicesimaquarta rō. plenitudo bonitatis est cā quare deus generat. ergo cum plenitudo bonitatſ intelligat in diuina eēntia: eius erit gñare. ¶ Vicesimaquinta rō. ꝑmū ꝓncipiū agendi agit qō patet in natura creata. pōderositas mouet graue deorsū ⁊ albedo disgregat visum. ⁊ increata natura q: illa verisimile opat ⁊ creat ⁊ gubernat oīa. Silr ꝑmuz ꝓncipiū generādi generat. cū ergo diuina eēntia sit ꝑmū ꝓncipiū gñandi sicut ꝑz in ꝑs. Et vtero añ lucerū genui te. gl. ex secreta substātia mea. reliquit ergo q̄ diuina essentia generat.

Augu.

Decimaoct.

Decimano.

Vicesima

Vicesimaꝑma

Vicesimaseſ. Filio.

Vicesimatertia.

Vicesimaqrta.

Vicesimaqnta.

Solutio. ad euidentiam

presentis qōnis ꝑintelligendū est. q̄ cum in diuino esse intelligit natura ⁊ ordo nature. variant locutiōes ⁊ modus dicendi. ex hoc enim q̄ natura intelligit in habente illam. ⁊ cum ordine intelligit q̄ in vno est natura non ab alio. ſ. in patre: in alio est ab alio p gñatōem. ſ. in filio: in tertio. ſ. in spūſ. est ꝑspiratōem: ſ. abstroqz. ⁊ hoc generat triplicem modū dicendi in diuinis ⁊ querēdi. ſ. quid: quis: quō. qz in diuino esse est habens diuinam naturam: ⁊ est ibi ipsa natura que habet: ⁊ est ibi modus habendi scz notio siue habitudo seu proprietas q: sub ea hz habens naturam. Quid ergo querit ipsam naturam cōem. Unde quid est pater: deus vel deitas. Quis vero querit habentem naturam sub districta ⁊ icō

Regula.

municabili proprietate: ⁊ iste habens dicitur persona. Unde quis est: querit ꝑsonam vel ypostasim. Unde dicendo quis est iste: dicet pater vel filiꝰ vel spūſanctus. Quia vero est ibi modus habendi natura scz sub aliqua habitudine vel cum ordine: ideo de illo modo querit per quomodo. Unde cum querit ibi quomodo se habet pater ad filium respōdet vt generās q: generans genitum dicunt habitudines ordinis nature. Per quid ergo queritꝰ ipsa diuina essentia. per quis ipsa persona: per quomodo ipse habitudines notionales que distinguunt personas. Breuiter ergo dicendum pro regula. q̄ de omnibus nominibus significantibus diuinaz essentiam vt quis est: hoc est substantiam incōmunicabilem subdistricta proprietate ⁊ incōmunicabili possunt dici verba significantia habitudines notionales. sicut generare ⁊ generari. spirare spirari. Et hoc est: q: nomina illa ꝓprie supponunt ꝑsonam. hec aūt habitudines ꝑsonales sunt ⁊ proprie ad personam referunt. Si aūt sunt nomina significantia diuinam essentiam vt quid est. hoc est substantiam cōicabilē: distinguendū est. q: diuina essentia vt quid est multipliciter significat. Significat em aliqñ vt quo est. aliqñ vt qō est. i. put significat vt in habente illam. ⁊ sic significat ꝑ hoc nomen deus. ⁊ iste duplex modus significandi venit ex duplici cōprehensione intellectus nostri. q: itel lectus noster. cōprehendit diuinaz essentiam vt in se: ⁊ sic significat eam vt quo est. iterum cōprehēdit diuinaz essentiam vt in habente illam: ⁊ ex hoc mouetur ad significandum eam sic. ⁊ tunc significat vt quod est. in deo aūt idem est qō est ⁊ quo est: tamen modus designandi distinguit. Unde hoc vocabulum deus significat diuinam essentiam siue deitatem de sua significatiōe. tamē ex modo significandi significat eam in habente. habens aūt diuinam essentiam est ꝑsona diuina: ⁊ inde est q̄ tale nomen naturaliter supponit ꝑsonaz. Et ideo generalis regula est q̄ de nominibus diuinis significantibus diuinam essentiam vt qō est: possunt dici verba notionalia. sicut generare generari ⁊ huiusmodi que dicunt habitudines notionales de persone ad personam. ideo potest dici deus generat deum deus spirat deuz. Essentia aūt put in se significat hoc est non put est in habente dupliciter significatur: q: significat absolute: significat etiam cū connotatione ordinis nature qui est ordo originis. Absolute significat diuina essentia per hoc nomē deitas per hoc nomen essentia. Generalis ergo regula est. q̄ de illis nominibus diuinis que significāt diuinam essentiam absolute: non possunt dici verba notionalia siue personalia que dicunt habitudines ꝑsonales: q: essentia sic designata absolute significat absq̄ designatione ordinis nature: ⁊ iō nunq̄ conuenit ei modus cōparatus qui est modus ordinis. q: modo oppsito significat scz absolute. ideo nullo modo dicitur essentia generare generari nec deitas: q: verba ista dicūt habitudines ordinis nature in ꝑsonis. ⁊ ideo non sunt hec vocabula extendenda nisi vbi significat essentia cum ordine nature qui est ordo personalis. Nomina aūtē designantia vel significantia diuinam essentiam cum designatione ordinis nature sunt multa. ⁊ generaliter de omnibus istis possunt dici verba notionalia scz generare generari: spirare spirari, huiusmodi autem nomina sunt natura. virtus. sapiētia. lux siue lumen. potētia. bonitas. charitas. Unde potest dici natura de natura. lumen de lumine. virtus de virtute. ⁊ huiusmodi. ⁊ hoc est quia huiusmodi nomina significāt diuinam essentiam vt

Regula.

quo eſt:cum cõnotatione ordinis nature.r ideo de ipſis dici poſſunt generare generari.pcedere r huiuſmodi:q̃ ſunt ꝯba dicẽtia habitudines illi⁹ ordinis. Nomina em̃ illa ſignificãt diuinã eẽntiã cum cõnotatõe ordinis nature q̃ eſt ordo p̃incipij.ad illud qõ eſt de p̃ncipio.qõ pz.virt⁹em̃ dicit diuinaz eẽntiã:ſed ꝓnotãdo reſpectũ ad aliquẽ actũ cuius eſt p̃ncipiũ:r ſic virtus dicit diuinã eſſentiã cũ connotatõe ordinis ad id qõ ex ipſa ꝓducit. Sic⁹ natura idem dicit qõ eſſentia:cum ꝓnotat in rõne dicẽ di virtutẽ ꝓducẽtem ſimile ex ſe.natura em̃ eſt vis ĩſita rebus ex ſimilibus ſiſtia perire. Sic⁹ lux ſignificat diuinam eſſentiãvt in quadã diffuſiõe ſimil⁹ bonitas r charitas.in hac aũt diffuſiõe intelligit habitudo p̃ncipij.ad illud cuius eſt p̃ncipium:vel ad illud qõ eſt de p̃ncipio.vnde illa diffuſio importat ordinem. Similiter ſapientia ſignificat eſſentiam vt habitum.r ita dicit diuinam eſſentiam cum ordine ad aliq̃d:ſicut p̃ncipium.ſ.ad aliquẽ actum Similiter poteẽtia dicit diuinam eſſentiam cõnotando ordinem ad actum cuius eſt p̃ncipiũ.r ideo de iſtis omnibus noĩbus dicunt ꝓpꝛietates notionales.fuit aũt deceptus ioachim credẽs omnia vocabula circa iſtam marcriam eſſe eiuſdem ordinis:ſed q⁹ verbum notionale ſemp eſt alicuius ordinis ideo nũq̃ dicit de eſſentia que ſignificat q̃d abſolutum ab omni ordine in ratione dicendi ſed de alijs. Tamen ꝓpter euitandum intellectũ erroneum.non ſunt extendende huiuſmodi locutiones que dicuntur quaſi per abſtractionem:ſed vbi inueniuntur a ſanctis exponende.de eſſentia autẽ nullo modo recipiende ſunt determinationes notionales ſiue ordinis nature.huiuſmodi enĩz ordo ſemper introducit diſtinctionem. Nunq̃ aũt vt eſſentia dicitur abſolute intelligitur in ea diſtinctio q⁹ ſic ſequeretur q̃ eſſet differens.vbi aũt eſt deſignatio ordinis nature:bene eſt recipere huiuſmodi locutiones. Unde ſancti ſemper reſpexerunt in huiuſmodi locutionibus ſi eſſet deſignatio ordinis. Et ſi aliquando ꝓpter conuenientiam vocabulorum inuenitur eſſentia de eſſentia:hoc ſemp ſic eſt exponendum.q̃ ſcz filius eſt a patre eadẽ eſſentia.r hec eſt ratio dicẽdi in talibus non q̃ ratio generandi attribuat ipſi eſſentie. ¶ Ad primã ergo rõnem in ꝓtrariũ dicẽdum.q̃ hz ſit idem in deo eſſentia r ꝓſona:tñ aliꝰ modus ſignificãdi eſt in eſſentia r ꝓſona.q⁹ ex parte nature intelligit ordo q̃ eſt p̃ncipium ad illud qõ eſt de p̃ncipio.r q⁹ iſte ꝓpꝛietates notionales ſunt ipſius ꝓſone r faciũt aliũ r aliũ.ideo de perſona vel de noĩbus ꝓſonalibus poſſunt dici non de eſſentia. Nec tñ iſti modi aliq̃d addunt eẽntie vel mutãt vel minuũt. Unde ſicut dextrum nihil addit ad ſortem nec mutat:ſed differẽtiam quam ponit ad ſuũ correlatiuũ:ſic iſti modi nihil addũt ad eſſentiam nec mutãt. Undep ſona nõ differt ab eſſentia:ſed ab alia ꝓſona ſicut dextrum a ſiniſtro. Quis ergo idem ſint. nihilominus in perſona intelligit modus qui eſt ipſius veritatis ordinis nature faciẽs differẽtiam in perſonis.non autem ſic eſt in eſſentia:r ideo nõ poſſunt dici de eſſentia ꝯba ſignificantia notionales ꝓpꝛietates.que faciũt differẽtiã ſiue diſtinctõez aliꝰ cuius ad aliũ. qõ nõ põt eſſe in eſſentia ſicut in habẽte eẽntiã ſiue i ꝓſona ꝓpter ordinẽ nature. ¶ Ad ſcdam rõnem.dicẽdum q̃ hz idem ſit in deo q̃ eſt r quo eſt:tñ dicendo q̃ eſt admittit aliq̃s modus q̃ non eſt eſſentie.put abſolute dicit.rõne cuius õ nomine ſignificãte q̃ eſt:dicunt ꝓpꝛietates notionales.que non dicunt de eſſentia q̃ nulla diſtinguit ꝓpꝛietate. ¶ Ad tertiam rõnem dicẽdũ q̃ iſta eſt in re ſicut in intellectu. hz em̃ deus r deitas idẽ ſũt tñ vltra hoc p ĩdez nomẽ deus cõnotat reſpect⁹ alterius.ſ.ad habẽtem eſſentiã. iſte aũt reſpectus eſt ſm ordinem p̃ncipij.ad illud qõ eſt de p̃ncipio.q⁹ hñs deitatem:vel hz non ab alio vel ab alio ꝛc. Unde hz eadem res ſignificet pytrũq;:tñ aliter de eadem re ſignificat q̃ hoc nomẽ deus r deitas.q⁹ vnuz ſignificat diuinam eſſentiãvt in habẽte illam: habens autem eſt diuina perſona:ideo de illo nomine dicunt ꝓſonales ꝓpꝛietates. ¶ Ad quartam rõnẽ dicendũ q̃ hec ꝓpoſitio de:aliq̃n notat ordinem vel ſucceſſionem in tpe.vt cum dicit de mane fit meridies.aliq̃n ꝙ notat cãm:ſed hoc multipliciter.aliquando em̃ notat cãm materialem.aliq̃n cãm originalem.aliq̃n conueniẽtiã cum rõne p̃ncipij naturalis ſiue originis.vt cultellus eſt de ferro. Cum ergo dicit pater generat filium de aliquo nõ notat ibi habitudinem cãe materialis nec ordinem ſucceſſiõis:ſed notat ordinem originis q̃ eſt p̃ncipij ad illud qõ eſt õ p̃ncipio. Et qõ obijcit q⁹ ſi aliquo ſupponit ibi eſſentiã patris.dicẽdũ q⁹ ſicut cum dicit cultellus eſt de ferro hec ꝓpoſitio de:notat cõuenientiam:r cum hoc notat rõnem p̃ncipij originalis de quo eſt cultellus:ſic cum dico filius eſt de ſubſtantia patris.notat ibi illa duo.q⁹ cũ dicit de ſubſtãtia patris ibi õ ſubſtãtia q̃ eſt pater.ex hoc q⁹ õ ſubſtãtia.notat conueniẽtia p hanc ꝓpoſitõem de.ex hoc q⁹ õ pater vel pz⁹ notat rõ p̃ncipij vel originis p ipſaz. Unde ſenſus eſt.filius eſt a patre ſicut de p̃ncipio ꝙueniens cum eodem ſiue eadez eſſentia cum illo.ex hoc non ſeq̃tur q⁹ ſubſtãtia ſit origo reſpectu filij.ſicut cum dicitur filius eſt õ ſubſtantia patris:non denotatur originale p̃ncipiuz ex parte eſſentie patris reſpectu filij:ſed magis notatur hic q⁹ ſit cõuenientia patris ad filium in ſubſtantia. ¶ Ad q̃ntam rõnem dicendũ q⁹ hec eſt duplex:eſſentia eſt pater filij. Nam hoc q⁹ dico pater põt ſumi adiectiue vel ſubſtãtiue:ſi ſumat⁹ ſubſtãtiue⁹ſtũc ſupponit ꝓpoſtaſi vel ꝓſonã q̃ hz filiũ et hoc modo eſt vera.r eſt ſenſus.eſſentia eſt pater filij id ẽ eſſentia eſt perſona habens filium.i.illa perſona q̃ habet filium. Similiter etiam ſi dicatur econuerſo pater filij eſt eſſentia.i.illa ꝓſona que hz filium eſt eſſentia.ſed tñ non ſequitur eſſentia eſt ꝓſona q̃ hz filiuz.ergo eſſentia hz filiũ. imo ibi eſt cõmutatio p̃dicamenti quis in quomodo ſiue in ad aliquid. Si vo hoc q⁹ eſt pater ſumatur adiectiue: tũc hec eſt falſa eſſentia eſt pater filij.r ecõuerſo: q⁹ ſenſus eſt.eſſentia ſe hz ad filiuz vt pater eius ſiue vt generans. tunc enim hoc q⁹ dico pater dicit ſolum ad aliquid:non ypoſtaſim vel perſonam.r ideo ſm illum ſenſum hec eſt falſa:q⁹ eſſe ad aliquid non conuenit eſſentie ſed ſolum perſone.per hoc patet ſolutio ad aliam rationem. ¶ Ad ſeptimam rationem dicendum q⁹ pater eſt pater:pater eſt eſſentia. Dico ergo q⁹ pater inquantum eſt vtrunq;:eſt p̃ncipium ad filium ſcilicet inquantum eſſentia r inq̃tum pater intelligendo conunctim non diuiſim. Cum enim dicitur filius habet eſſentiam a patre duo ſignantur vel dicuntur. Dicitur enim eſſentia in filio:iterum dicitur habitudo filij ad patrez tanq̃ ad ſuum p̃ncipium.ex parte eius q⁹ dicitur eſſentia eſt ratio conuenientie filij ad patrez.quia ſi non conueniret cum patre in ſubſtantia iam nõ eſſet filius.r hoc.quia ratio generationis hoc ponit.aliter enim non eſſet generatio niſi eſſet de ſubſtantia.r ꝓpter hoc dicendo filium: dico conuenientiam filij ad patrem. Dico etiam habitudinez eius quod eſt de p̃ncipio ad ſuum p̃ncipium.et pater inquantum eſt pater r inquantum eſt eſſentia:eſt

Sol.ad rõnẽ in oppoſituz

Ad ſecũdam

Ad tertiam .

Ad quartam

Ad quintam

pz ſolo ad ſextam.

Ad ſeptimã.

tia: eſt p̃ncipium ad filium. alioquin non eſſet filius niſi de ſubſtantia ꝓduceretur.ſed non per hoc ponitur eſſentia generare:cum eſſentia non ſe habet in ratione p̃ncipij reſpectu geniti: immo per hoc determinat⁹ q⁹ filius eſt a patre per generationez. ¶ Ad octauã rõnem.dicendum q⁹ hec eſt duplex.nihil hz filius niſi qõ naſcendo accepit.q⁹ hoc gerũdiuum naſcendo:põt ibi dicere cãm vel cõcomitantiam.ſi dicat cauſam: ſic eſt falſa.q⁹ dicẽdo cauſam hec eſt falſa eſſentiam naſcendo accepit.q⁹ per hoc ſignificat q⁹ naſci ſit cauſa ad eſſentiã. Si vero dicat cõcomitãtiam hec eſt vera eſſentiam naſcendo accepit.r tunc non ſequit q⁹ eſſentia ſit nata:ſed quaſi cõcomitans natiuitatem filij vt ſit ſenſus q⁹ in naſcendo cuz ſua natiuitate a patre eſſentiam habuit. Unde ſicut in creaturis videmus q⁹ illa que concomitant natiuitatem non dicunt naſci. Unde quãtitas non dicitur nata nec qualitas nec huiuſmodi dicuntur naſci:ſic diuina eſſentia non dicitur nata licet natiuitatem filij concomitetur. ¶ Ad nonam rationem poteſt dici.q⁹ in creatura ſicut in ſorte non repugnat eſſentia ipſi generationi.r generatio in creatura eſt exitus de non eſſe ad eſſe.eſſentia autem q̃ eſt in ſorte ꝓius eſt in potentia r non ens:poſſibile tamen ad eſſe r tõ generabile. Sed generatio in diuinis dicit habitudinem alicuius ad alium ſicut p̃ncipij ad illõ qõ eſt de p̃ncipio.diuina autem eſſentia ꝓout ſic dicitur:in vltima abſolutione dicitur.r ideo non conuenit dicere generare generari õ ipſa diuina eſſentia.r ita cum ratio generationis in diuinis repugnet ipſi eſſentie non autem in creaturis:ideo nõ eſt ſimile. ¶ Ad decimam rationem dicendũ q⁹ pater dicitur p̃ncipium totius diuinitatis. hoc:q⁹ eſt p̃ncipiu⁹ ad diuinas perſonas que ſunt ipſe deitas vel eſſentia.ad alia enim eſt ipſe pater p̃ncipium que non ſunt de ſubſtantia ipſius.r ſic p̃ncipium ad creaturas. Eſt aũt p̃ncipiũ ad diuinas perſonas.q⁹ ſunt de ſubſtãtia ipſius.imo ẽt ſũt tota eſſentia ipſius.quelibet em̃ ꝓſona eſt ipſa diuina eſſentia.r ſic õ pater p̃ncipiuz totius diuinitatis non q⁹ ſit p̃ncipium eſſentie:ſed ad diuinas perſonas.ad hoc vt ſunt imperfecta diuinitate. ¶ Ad rationem vndecimam dicendum.q⁹ hic eſt cõmutatio predicamẽti eſſentia eſt res.i.ꝓſona generans: ergo eẽntia generat.q⁹ cõmutat quid in quo ſe hz vel in ad aliquid. ¶ Ad rõnem.xij dicẽdũ q⁹ generare generari in diuinis dicũt habitudines ordinis nature q̃ eſt p̃ncipium ad id qõ eſt de p̃ncipio.r tõ ſemp ponunt diſtinctõem rei ad rem:hoc eſt p̃ncipij ad id qõ de p̃ncipio. Quia ergo ex parte eſſentie nulla põt eſſe diſtinctio.ideo non poſſunt cõuenire eſſentic ſed perſonis eternis.ſed actus q̃ eſt ex tempore ſcz creare non ponit diſtinctõem in creãte:niſi dicat diſtinctio ab ipſa re creata. q⁹ creare eſt ꝓducere aliq̃d non de ſua ſubſtantia hz i diuinis perſonis generans r genitum non differũt in ſubſtantia:ideo de eſſentia non poteſt dici generare ſed creare.q⁹ non ponit q⁹ eſſentia diuina ſit differensvel diſtinctio in diuerſis:ſicut poneret generare generari circa ipſam. ¶ Ad.xiij.rõnẽ dicendum q⁹ perſona dicit habẽtem eſſentiam.r hoc de ſignat ordinem originis qui eſt p̃ncipij.ad illud qõ eſt de p̃ncipio vel ecõuerſo: Ordo autem ille nõ congruit eſſentie:cum ipſa ſit in abſolutione.r ꝓpter hoc notionales habitudines que dicunt illuz ordinem. hz predicent de perſonis:non tamen poterunt de eſſentia predicari. tale autem eſt generãs genitum:ſpirans ſpiratum.r ideo non ſequit in tali predicatione compoſita q⁹ fiat p̃dicatio diuiſa ꝓ vtroq;:q⁹ ſolum conuenit rõne alterius. generare enim nihil aliud dicit q̃ naturam ſuam alij dare. generari vero accipere naturam ab alio hoc nunq̃ õ: de eſſentia imo ſolũ de ꝓſona. ¶ Ad rõnem.xiij dicendum q⁹ eſſentia õ ad ſe:generare r generari dicuntur ad aliquid ſiue genitum r ingenitum .ſicut ergo non eſt aliquo modo vere dicere q⁹ illõ qõ õ: ad ſe dicat ad aliquid:vel q⁹ abſolutum ſit relatiuum:ita non erit vere dicere q⁹ eſſentia ſit generans vel genita. quare autem de ſapientia r virtute poſſunt dici:cauſa dicta eſt. ¶ Ad omnes autoritates quevidentur dicere q⁹ generare conuenit eſſentie generalis eſt reſponſio. q⁹ omnes ille ſunt impꝛopꝛie locutiones r emphatice.i.expreſſiue. Unde exponende ſunt. In illis em̃ autoritatibus non ſignificat q⁹ generare ſit eẽntia vel generari:q̃ nus dicat generans vel genita vel huiuſmodi. ſed p hoc exprimit q⁹ ille cuius eſt generare ſit eẽntia diuina ſicut eſt pater:r ſimiliter ille cuius eſt generari. Exponende ergo ſunt hoc modo. natura generãs. i. ille q̃ eſt generans eſt natura ita deitas nata.i. ille q̃ eſt natus eſt deitas. Scõm ergo figuram loquẽdi que õ emphaſis.i.expreſſio fiũt hmõi locutões. ſicut r nos ꝓpter maiorem expꝛeſſionẽ affectus vel dignitatis dicimus rogo excellẽtiam veſtram vel paternitatem veſtram.r nõ eſt plus dicere: miſivos q̃ pater eſtis vel excellẽs. ſic igit pz rñſio ad q̃nq; autoritates inductas. ¶ Ad.xx.rõnem dicẽdus q⁹ hec eſt ꝓcedenda .diuina eſſentia nõ eſt gignẽs nec genita nec ꝓcedẽs ergo ẽ res neq; gignẽs ꝛc.ſ ſi obijciat. Ulterius aliqua res non ſequit. nam hoc q⁹ dico aliqua: trahit hoc q⁹ dico res ad ꝓſonam ꝓpꝛie: r ita nõ eſt quaternarius rerum. Nam cum dico eſſentiam rem r perſonam rem: non geminat⁹ res rei ſicut cum dico homo r hic homo:ergo duo boĩes non ſequit. ideo dicendo eſſentiam rem:r tres ꝓſonas tres res:non ſequit ergo quattuor res. q⁹ cõis qñ cum ſingulari õ:non cõnumerat⁹ cum illo. ſic nec diuina eẽntia cum perſona cum dicit de eſſentia res neq; gignẽs ꝛc. ¶ Ad aliud dicendum q⁹ nõ ſequit q⁹ q̃us eſſentia ſit res non gignẽs ꝛc. q⁹ nõ ſit res trium perſonarum ſiue res que ſunt perſone. Neſt hic mutatio predicamenti a negatione ipſius relationis ad negationem ipſius ꝓſone. Unde quevel quõ cõmutat⁹ in quis. Non enim ſequit q̃us relatio perſonalis remoueat⁹ ab eſſentia:q⁹ ꝓpterea perſona. immo ipſa eſſentia eſt perſona:r ꝓſone eſſentia:tamen relationes perſonales nõ conueniunt eſſentie. ¶ Ad aliud dicendum.q⁹ non ſequit q̃us gignẽs r genitum referanꝰ ad res oppoſitas q⁹ gignens r non gignens que dicunt oppoſitum ſm oditõem referanꝰ ad res oppoſitas. ſed q⁹ referunꝰ ad oppoſitos modos. Unde ibi eſt deceptio:ex hoc qõ abnegatio modi putat⁹ eſſe abnegatio rei.r eſt ſimile ſi quis argueret. homo nõ eſt genus.r animal eſt genus:ergo homo nõ eſt animal Cum em̃ õ: animal eſt genus:referꝰ ad modu⁹ dicendi ſiue intẽtõem.que q̃dem intentio nõ quenit homini. Quis res cui⁹ eſt hec intentio conueniat. Similiter cum dico generare generari:dico eriſtẽ di modos ipſarum perſonarum patris r filij ſicut dicit ioh. damaſ. Quis ergo iſte modus negetur de eſſentia:nõ ſequitur qõ ꝓpter hoc negek res cui⁹ ẽ ille modus.i.ꝓſona. ¶ Ad aliud dõm.qõ ſũmũ bonũ ſiue diuina eſſentia põt conſiderari duplꝛr in ſe velvt in perſona que nõ hz ẽe ab alio. ſm qõ conſideratur abſolute et abſq; ratione diffuſionis q⁹ ſi hoc nõ intelligat in ea rõne diffuſionis.conſequeret⁹ q⁹ eſſet diffuſio ipſius ſubſtãtie. in infinitis perſonis.r q⁹ nõ eſſet ſtat⁹ in alio

Ad octauam

Ad nonam

Ad decimaz

Advndecimã.

Ad.xij.

Ad.xiij.

Ad.xx.

Ad.xxi.

Ad.xxij.

Ad autoritates videlz ad quinq̃.

Ad.xxij.

Ad.xxiij.

Ad.xxiij.

qua ꝓpterea manifeſtū eſt ꝙ eſſentia ſm ſe ſiue ſm̄ū bonū ꝓſideraſ abſq; rone diffuſionis ſui. Si vero ꝓſideraſ in ꝑſona que nō hz eſſe ab alio vt in patre ſm hoc eſt ratio diffuſiōis ex ſumma bonitate in patre. ſiue ex eſſentia in patre p generationē ℞ in filio cum patre per ꝓceſſionē ſicut patebit. non ergo ex hoc ſequitur qō eſſentie attribuatur generare ſed magis ipſi perſone habenti eſſentiam. licz ergo nō ſit diffuſiuū ſui vt in ſe cōſideraſ. nihilominus eſt diffuſiuū ꝓout eſt in perſona non ente ab alio.

Ad.xxiiij

Ad.xxv.

¶ Ad aliud dicendū qō plenitudo bonitatis eſt cā ℞ ratio generatiōis quare pater generat. ℞ hoc ſm qō ipſa bonitas intelligitur in patre. i. in perſona. que quidē eſt: ℞ nō ab alia nō ſm qō ꝓſideraſ i ſe. ſicut dictū eſt. ¶ Ad aliud dicendū. qō hec eſt falſa. eſſentia eſt principiū generādi ſuppoſito tam̄ hoc dicendū qō nō ſequiſ primū principiū agēdi agit. ergo primū principiū generādi generat. qz qō dico generare generari dicūt ad aliquid ſiue reſpectū perſone ad perſonā. agere vero dicit reſpectū cauſe ad effectū. Jd autē qō dicit reſpectū cauſe ad effectuz. cōuenit eſſentie ℞ etiā trinitati perſonarū qz ſunt vna eſſentia. ita virtus. ita operatio. Ea vero que dicūt reſpectuz perſone ad perſonā nullo modo conueniunt eſſentie. ſicut patet ex dictis quod patet ex ratione eius qō eſt generare. Generare enim eſt naturam quā habet quis alij dare. Generari vero eſt naturam ab alio accipere. Si ergo non poteſt dici qō natura habeat naturam vel accipiat: nullo mō poteſt dic qō eſſentia generet vel generetur. Generat autē conuenienter perſona ℞ proprie cū ſit res habens naturam ei conuenit naturam quaz habet alij dare: ſicut perſone patris. vel naturam ab alio accipere: ſicut perſone filij.

Articulus ſecundus.

ſuppoſito ꝙ perſone que ritur. cuiꝰ ꝑſone ſit gñare vel cuiꝰ ꝑſōe ſit generari.

QOnſequēter queritur cuiꝰ perſone ſit generare ℞ cuius generari. Queritur igitur vtrum filius poſſit generare vel ſpiritus ſanctus ℞ cum omnis potētia que eſt in patre ſit in filio: in patre autem eſt potentia generādi: ergo ℞ in filio ℞ in ſpiritu ſancto ſimiliter. ¶ Itez pater generās totā ſuam ſubſtantiā et virtutē trāſfundit in filiuz. qz ſi retineret aliquid de potētia vel vtute qō nō trāſfūderet i filiū diuinuꝰ eſſet filiꝰ reſpectu patris. Cū ergo virtus gignendi ſit in patre. virtus gignēdi erit in filio. i. ſi virtus qua gñat ē in ꝑſe vtꝰ qua generat eſt in filio. ¶ Itē gñare eſt ſimilem in natura et conformē de ſe producere. ergo cū filius de ſe ꝓducat ſpiritū ſanctū ſimilē i natura conformem: qz per omia in natura ſibi ſunt ſimiles ſunt filiꝰ ℞ ſpiritus ſanctus. ſicut enim filius eſt ab alio: ita ſpiritus ſanctuꝰ ē ens ab alio. vnde quemadmodū dicitur conformis patri. qz alius ab eo ſicut a patre alius. et ideo imago patris. ita ſpiritus ſanctus conformis eſt filio. qz ſicut filius eſt ab alio ita ſpiritus ſanctus ab alio ℞ ita imago filij. quod dicit ioh. damaſ. ergo filius generat ſpiritum ſanctū.

Tertium.

¶ Item in ꝑfecta generatione naturali eſt potentia ſm duos modos. ¶ Eſt enim potentia generandi actiuā nō ab alio in maſculo: et eſt potentia generandi receptam ℞ paſſiua ab alio ſicut in femina hoc eſt differentie expreſſius. qō eſt potentia ꝓducēdi ex ſe ſimile quam potentiā dicimus generationem ſm duos modos. ergo cum ipſe ſpiritus procedat ſiue ꝓducaſ a patre habēte potētiā ꝓducēdi ſi ab alio ℞ ꝓducaſ a filio ſiue ꝓcedat vt habente potentiā ab alio: et ꝓducatur ſimilis in natura de ſubſtātia patris ℞ filij. ergo generaſ a patre ℞ filio. ¶ Itē cum productio generationis perfecte in natura reſideat penes duo. ſicut patet in generatōe hūana ℞ animaliū ꝑfectoꝝ. productio vero generationis imperfecte ſicut eſt plantarum ℞ animaliū imꝑfectoꝝ habeat ꝓncipium penes vnum ſolum. qō aūt perfectōis eſt in generatōe. deo eſt tribuendum. ergo rectius dicēſ generatio ꝓductio ſpūſſancti a patre ℞ filio: cuius origo reſidet penes duo q̄ ꝓductio filij a patre cuius origo reſidet penes vnum ſolū ergo ſpiritus ſancti ꝓprie potius eſt generari q̄ filij.

oppoſitionis ex alia parte.

¶ Contra. cuius non eſt actus. nec potentia. Jmaz ſicut dicit philoſophus. cuius eſt potentia: eiꝰ eſt actus: cum ergo generare ſit actus potentie generandi. ergo vbi nō erit generare: nec potentia generandi erit. cum ergo filij non ſit generare: ſupponamus hoc: ergo eius non erit potentia generādi

obiectio.

¶ Item in perpetuis non differt eſſe ℞ poſſe. ergo cuius non erit genērare: eius non erit potentia generandi. ſed filij non eſt generare: ergo nec potētia generandi. ¶ Item eſſe patrem nō eſt eſſe quid ſz eſſe ad aliquid. ſicut ꝺr in ſententijs. vij. di. j. c. ergo ſimiliter potentia generandi non erit potentia q̄ ſit quid: ſed ad aliquid. Si ergo per hanc referꝝ pater ſolus ad filium ſm ꝙ dicit actue. relinquiſ ꝙ filij non erit potentia generandi. ¶ Item ſi filius ſit ge nerare: pari rōne ℞ geniti a filio erit generare. ℞ ita erit decurſus generatiōis eterne in infinitum. vel erit ſtare in primo. relinquiſ igit ꝙ ipſius filij geniti non erit generare. ¶ Item ſi filius generaret filium. ille filius eēt nepos dei patris. ℞ non eēt ſuma germanitas inter filium illum ℞ patrem. Maior enim conuenientia eſt inter patrem ℞ filium q̄ inter patrem ℞ nepotem ergo non eēt ſumma cōuenientia in diuinis. qō eſt inconueniēs. relinquiſ igit ꝙ filij non eſt generare. eadē rōne nec ſpiritus ſancti. Item principalis modus exeundi vel ꝓducendi eſt generatio inter omnes ꝓducēdi modos ſi ergo principalius ꝓducaſ aliquis ab alio. accipiens ab illo ſubſtantiam ſuam ℞ virtutem ꝓducēdi aliam q̄ ille qui producitur ab alio accipiens ſubſtantiam ſuam ℞ non virtutem excipiens ex ſe producendi alium. ergo primus modus debet dici generatio: non ſecundus. ergo cum modus producēdi quo producitur filius ſit talis ℞ non modus quo producitur ſpiritus: relinquitur ꝙ generare erit filij ℞ non ſpiritus ſancti. Et ſimiliter ſupra oſtenſuz eſt. ꝙ generare non ſit filij nec ſpiritus ſancti. relinquitur igitur ꝙ generare eſt proprium patris. Ex his igitur patet cuius perſone ſit generare ℞ cuius generari.

Jd filio. ad obiecta. ℞ ꝓma duo argumenta.

¶ Reſpondenduz igitur ad obiecta. Ad primum dicendum ꝙ cum dico potentiam generandi. hoc ꝙ dico generandi: poteſt eſſe gerūdiuuz verbi perſonalis: vel verbi impersonalis. ſcōz ꝙ eſt gerūdiuum verbi perſonalis. ſenſus eſt potentia generandi. id eſt potentia vt generet. et hoc modo potentia generandi non eſt in filio ſed in ſolo patre. Si vero ſit gerundiuum verbi impersonalis: ſenſus eſt potentia generandi. id eſt potentia qua aliquis generat id eſt pater: quia eadem eſt potentia in patre ℞ in filio. in patre ad hoc vt generet. in filio ad hoc vt generetur: non tamen ex hoc ſequitur ꝙ filius generat: ſed ex hoc ſequitur ꝙ aliquis generat.

Ad aliud.

¶ Ad aliud dicendum qō reſtat dicere potentiam aliquam ℞ virtutem: ℞ dicere potentiam virtutem ad aliquid. dicendum ergo qō quecūq; potentia ſiue virtus eſt in patre. eſt in filio. quia in patre eſt potentia ad hoc qō generet in filio eſt potentia eadem ſed ad hoc vt generetur. Si ergo arguitur. quecunq; virtus eſt in patre eſt in filio: ſed in patre eſt ad hoc vt generet: ergo ℞ in filio commutatio eſt predicamenti. commutatur enim ꝺd in aliꝺd. ℞ eſt ſimilis argumētatio. Quicquid vult iſte vult pater. ſed iſte vult ducere vroꝛem: ergo ℞ pater eius vult ducere vroꝛem. Nam cum dicitur ꝺe quid ſupponitur ſubſtantia voluntatis. cum vero dicitur vult ducere vroꝛem dicitur volūtas ad aliquid.

Ad ſecundū.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ Ꝙuis ſpiritusſanctus eſſet ſimilis in natura filio. ℞ etiā conformis in hoc qō ens ab alio ſicut filius. ℞ſi non procedit ſm ꝓncipalem modum procedendi. ideo eius nō erit generari. qz ei non conuenit ꝓduci ſm principalem modum producendi. Conſtans enim eſt qz in naturis rerum principalis modus productiōis eſt generatio. Preterea conſtans eſt ꝙ ſi aliquis ꝓducatur ab alio. ita ꝙ accipiat ab eo virtutem producendi ex ſe alium qualis eſt productio filij a patre. ℞ principalius producitur q̄ il'e qui producetur ab eodem ℞ non reciperet virtutez qua produceret de ſe alium. qualis eſt productio ſpiritusſancti ſiue proceſſio. Relinquitur igitur ꝙ productio filij a patre debet dici generatio ℞ non productio ſpiritusſancti.

Ad tertium.

¶ Ad aliud dicenduz ꝙ in generatione naturali potentia dupler requiritur. actiua ℞ paſſiua. actiua in maſculo. paſſiua in femina. ℞ ꝙ potentia generationis reſideat penes duo. Dicenduz ꝙ hoc imperfectionis eſt: ℞ ideo non eſt generationi diuine tribuendum. Nam conſtans eſt ꝙ ſi in vno illoꝝ ſiue in maſculo ſiue i femina vniretur virtus duoꝝm. ita ꝙ totum poſſet maſculus ſine femina ℞ femina ſine maſculo: perfectioꝛ eſſet virtus. omnis enim virtus vnita: perfectioꝛ eſt ſeipſa multiplicata. in generatione ergo eterna debet poni ꝓncipium penes vnum ſolum. preterea nec ipſius ſpiritusſancti ſunt duo principia pater ℞ filius vel due virtutes ex quibus producatur ſicut eſt in generatione humana. immo duo pater ℞ filius per vnam ℞ eandem virtutem ſunt principium ſpiritusſancti

Ad quartum

¶ Ad aliud qō obiicitur ꝙ imperfecta generatio in natura habet ꝓncipium penes vnuz. dicendū ꝙ Ꝙuis habeat principium vnum intrinſecum: tamen ſunt multa extrinſeca. ſicut patet in generatione plantarum. qz non ſolum ſufficit virtus intriſeca: immo requiruntur principia extriſeca humoꝛ ℞ caloꝛ. humoꝛ velut principium materiale ℞ paſſiuum: caloꝛ velut principium formale ℞ actiuum.

Ad rōnes ex alia parte.

¶ Ad alias rationes que obiciuntur ex alia parte. quibus oſtenditur ꝙ filius non habet potentiā generandi. que vno modo falſa eſt: vt patet ex dictis. reſpondenduz eſt primo ad illud qō obiicitur cuius eſt potentia eius eſt actus. ℞ cuius non eſt actus: cius non eſt potentia. dicendum ꝙ intelligitur de. veris actibus. generare aūt in deo non eſt ꝓprie agere nec generari pati vel fieri: qz pati ℞ fieri non cadunt in deo. preterea ꝓprie loquendo dicunt motum qui non cadit in deo. Vel dicendum ꝙ cum dicitur. eius eſt potentia cuius eſt actus. intelligendum eſt eiuſdem ℞ nō alterius eſſentie vel nature. nec tñ oportet qō ſi potentia ſit eſſentie vel nature. ꝙ ℞ actus. immo poteſt eſſe actus perſone habentis illam naturam. verbigratia. etiam in homine poſſe generare eſt nature. tñ actus generandi non eſt nature ſed perſone habentis naturam. ℞ ſic hec. cuius eſt potētia eius eſt actus: per ſe loquēdo falſa eſt. cum in creatis non ſit idem perſona et natura. Et ſi obiicitur ꝙ in filio omnino idem eſt ꝓſona qō natura. igitur ſi filij eſt potentia eiuſdē eſt actus: ℞ ita ſi potentia generandi ℞ actus. dicēduz ꝙ non oportēt. qz cius non eſt potentia vt generet: ſz vt qua generatur impersonaliter vt ſupra dictuz eſt.

Actio ꝺr ꝺupliciter.

¶ Ad maiorem aūt intelligentiam notandum ꝙ actus ſiue actio dicitur ꝺupliciter. eſt eniz actio quaz efficit vt illuminare eſt actio ſolis. ℞ eſt actio qua agit ſicut lucere eſt actio ſolis. prima actio in deo eſt reſpectu creature. ſecunda actio eſt eſſentie vel perſone reſpectu ſui vel alterius: non reſpectu creature. ſed hec actio eſt ꝺupler. abſoluta: vt intelligere. vel diligere: vel relata ſiue potius relatio: ſicut generare vel ſpirare ℞ hec actio dicta relatio eſt concomitans. diffuſionem eſſe que eſt per modum ꝺuplicem. Eſt enim diffuſio per modum generationis. quemadmodum emanatio intelligentie eſt a mente. ℞ diffuſio per modum ſpirationis: queād modum proceſſio amoꝛis ab intelligentia ℞ mente primum modum diffuſionis concomitātur he relationes generans ℞ genitus ſiue generare ℞ generari que dicunt relationes per modum actus ſecūdum modum concomitantur ſpirare ℞ ſpirari. dicendum ergo ꝙ actus ſiue actio dicta ſm primum modum ℞ ſecundum: videlz ꝙ actio dei dicit actio quam efficit vel actio quaz agit: conueniunt eſſentie. actiones vo que dicuntur relatiōes ſiue exiſtētie modi cōcōitantes actiones eternas vt ſic loquamur non conueniunt eſſentie. ℞ ratio huius eſt differentia qz ipſa eſt ad ſe ℞ non ad aliquid. vnde cuz iſta dicant ſolum relationem ℞ ad aliquid. nō poſſunt conuenire eſſentie: ſed conueniunt ipſis perſonis.

Ad obiectionem.

¶ Ad illud vo quod obiicitur ſecundo ꝙ in perpetuis non differt eſſe ℞ poſſe. dicendum ꝙ ſic debet intelligi ꝙ ſimul eſt potentia cuz ipſo eē. nec conſequitur eſſe actum ad potentiam: ita etiaz nec conſequitur generare potentiaz generandi. immo coeterna eſt.

Ad aliam.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ nō ſequitur eſſe patrem non eſt eſſe quid: ergo potentia generandi non eſt aliqua potentia. Cum enim dico potentia generandi: duo dico. potentiā: ℞ reſpectum ipſius potentie. ꝙ dico potentiam: dico quid. ſed ꝙ dico reſpectum virtutum potentie ad genērandū non dico quid ſed ad aliquid. Alia vo obiecta concedimus.

Membrum quartum.

De gñatiōe eterna ꝺ quo fit.

An gñatō ſit de aliquo vel de nihilo. Obiectū primum.

QOnſequenter queritur de generatione eterna de quo ſit. Queritur igitur an ſit de aliquo an de nihilo. ℞ ſi de aliquo. vtꝝ de ſubſtantia patris. ℞ ſi de ſubſtātia patris: vtrum de tota.

Articulus primus.

Scōm.

AD primuz obiicitur hoc modo. omne qō non eſt de aliquo eſt de nihilo. ſed ipſe filius eſt a patre genitus. nō de aliquo: ergo de nihilo. Mō aūt non de aliquo probatur. qz nō de materia: qz hoc qō dico de. dicit habitudinem materie vel originis. ſed neutrum poteſt dici. non enim poteſt dici ꝙ ſit a patre de aliquo. i. de aliqua materia. nec etiaz ꝙ ſit a patre de aliquo vt origine: nam tunc ſequeretur ꝙ alia eſſet origo filij q̄ pater. aliter enim eſſet nugatio cuz dicitur a patre ℞ de patre: cum eadez habitudo ſignificetur vtrobiq;. ¶ Item cum dico aliquid eſſe de nihilo. aut eſt abnegatio generaliter. vt abnegetur materia ℞ origo: aut eſt abnegatio materie. Si primo modo hoc qō dico de nihilo. abneget generaliter materiam ℞ originem: ergo pater eſt de nihilo: qz non eſt de aliqua materia. nec etiam de origine qz non habet originem. ſi ſcō modo vt abnegetur materia tñ: ergo filius eſt de nihilo. qz nō eſt de aliqua materia. ¶ Contra. aug. contra maxi. non de aliqua materia nec de nihilo eſt filius ſed de quo eſt genitus. ¶ Item hyla. xij. de trin. vnigenitus deus cum ex manente natus eſt: non eſt natus ex

Rfilio ad.q. nihilo. ¶Respōsio.cū dicit aliq̄d eē de nihilo tria notant.p ꝓpositionē de notat rō principij sicut in tij.p hoc q̄ dico nihilo:notat abnegatio materie p cōparationē ꝓpositiōis ad casuale. vt hoc q̄ dico de nihilo ponatur simul:notat mutabilitas.ſmq̄ dicit ioh.damas.quoz eē a versiōe incipit.hec versioni subiecta sunt.Cū eīn dico aliq̄d eē de nihilo. dico q̄ hz eē post nō eē:z ita principiū siue initium ¶Preterea.si est de nihilo:nō est de materia ꝓter ea si hz eē de nihilo.necesse ē vertibile.In rebꝰ igr factis de materia nō est dicere de nihilo:qz nō pōt ibi abnegari materia.Jtē in pre qui nō hz principiū qz est non ab alio. non potest dici de nihilo q̄uis abnegetur materia.Item in filio nō ꝓt de nihilo q̄uis nō habeat materiā z habeat principiū. qz nō hz principiū mutabile. nec etiā hz initiū.i.eē post nō esse. ¶Dicēdū ergo ad obiecta.ad primū q̄ nō pt dici filiꝰ a pre de aliquo:materialiter verū est sed originaliter nō ē verū.aliq̄d eīn dz a pre de aliquo duobꝰ modis.De aliquo qō est ipe:vel de aliquo qō nō est ipe.De aliquo sunt quod nō est ipe: sicut que sunt de materia.de aliquo vero qō ē ipse: sicut sunt filiꝰ z spiritussanctꝰ. ¶Ad secundū autē patet solutio.qz non sequitur q̄uis sit abnegatio materie z originis de patre q̄ sit de nihilo:ꝓpter tertium scilicet mutabilitatem que ibi intelligitur.

Sol. ad obiectum primū.

Ad secundū.

Si de aliquo v.de tota substātia patris filiꝰ sit genitꝰ

Obiectum.

Secundum.

Articulus secundus.

QOnsequenter querit.Suppositoq̄ sit de aliquo vtrū sit filiꝰ de substātia pris: genitus Ad quod sic objcit.Quia dicit Ansel.nec intellectꝰ capit nec natura permittit illū qui de alio est.esse illū de quo ē.Si ergo filiꝰ esset de substātia pris,seqret:q̄ nō esset eēntia siue substātia. ¶Jtē.cū dr filiꝰ de substātia pris aut de patre:aut sumit materialiter:aut originaliter aut ordinaliter:Materialiter vt cultellus de ferro Originaliter vt filiꝰ de pre.ordinaliter vt de mane fit meridies:qz post mane fit meridies.Si ergo nō pt dici filiꝰ de eēntia pris materialiter vel originaliter qz ex hoc sequeret q̄ ipa substātia esset origo filij et ita generaret.nec ordinaliter:qz nō est prior eēntia filio.ergo nō erit filiꝰ de substātia pris aliquo mō. ¶Jtē de:est ꝓpositio.oēs aūt ꝓpositiōes sunt;trāsitiue.oīs aūt trāsitio ponit diuersitatē Si ergo filiꝰ esset de substātia pris,sequeret q̄ eēt diuersitas substātie vel essentie pris z filij.z q̄ etiā nō esset filius eēntia.Si ergo nō ē diuersitas:ergo nō ē de substātia ¶Jtē oīne qō recipit aliqō totū:ā nō recipit de illo.ergo cū ipe filiꝰ sit ipa tota substātia.ñ ē de substātia. ¶Cōtra gñare ē de sua substātia silem pduc ere.si ergo filius nō ē de substātia.nō ē genitus.reliquit igr q̄ ē ipe de substātia pris cū ipe sit genitꝰ ¶Jtē aug.cōtra max.v.li.aut de aliqua substantia natꝰ ē dei filiꝰ:aut de nulla.si de nulla: ergo de nihilo.qō vos iā nō dicitis.Si vero aliqua.nec tñ de pris substātia nō ē vere filiꝰ Si vo de pris substantia.vniꝰ eiusdēq; substātie sūt pr z filiꝰ. ¶Jtē idē i eodē.nō videtis q̄ necessariū sit vt qui nō est ex nihilo:nec ex aliqua re ex deo:nisi ex dei substantia eē nō possit. ¶Rñsio.ſm quosdā de:duplicē ipozitat habitudinē.cum dicitur cultellus de ferro.vnā habitudinem conuenientie siue indistinctionis: aliam principij ad illud quod est de illo. Cum enim dicitur cultellus ē de ferro:notatur q̄ ferrū sit principium materiale cultelli.et etiam ferrum habeat naturam indistinctam a natura cultelli.q̄ tum ad primam habitudinem dicitur filius de patre:q̄ tuz ad secundam dicitur filius de essentia,quia habet esse indistinctum ipsa essentia cuz filio. ¶Sed cō tra hoc objcitur. eadē est substātia patris z filij z spūssancti.ergo si filius ꝓpter indistinctionē quaz habet cū essentia patris de substātia patris:ergo similiter ꝓpter indistinctionē quā hz filiꝰ ad essentiam spūssancti dicitur de substantia spūss.sed hoc est falsum;relinquitur igit q̄ non erit dicere filiū de substātia patris ꝓpter habitudinē indistinctiōis siue cōuenientie.propterea dicendū:q̄ de:aliqñ sumitur materialiter vt cultellus de ferro: aliquādo originaliter vt filius de patre.aliqñ ordinaliter vt de nocte fit dies.Aliqñ vero substātialiter sicut dicitur filius esse de substantia patris:nō qz de pte: sed quia tota est i toto. ¶Ad primū ergo qō objcitur dicendū q̄ autoritas Ansel.intelligit cū accipit de:originaliter:et non cum accipitur substantialiter vel etiam materialiter. vnde ipse dicit. q̄ nec intellectus capit nec natura pmittit ipsum qui de alio est:esse illum de quo est.nō dicit esse id de quo est sed illū.vñ significat differētiā persone ad psonam qua habet originē. ¶Ad scōm iam patet responsio.qz hoc q̄ dico de: non semp accipitur materialiter.originaliter vel ordinaliter:imo qñq; substātialiter sicut dictum ē ¶Ad tertiū dicendū q̄ cū dico de substātia patris duo dico videlz essentiā:z dico etiā cui⁹ sit qz patris.dicendū ergo q̄ hec ꝓpositio de:nō dicit trāsitionē rōne illius cuiꝰ est essentia:scz psone partis.q̄ quidē pr nō est filius. ¶Ad quartū dicendū ſm q̄ prius.q̄ vbi hec ꝓpositio de: accipitur materialiter.dicit habitudinē ptis substantie nō totalitatē.vbi vero hec dictio de: accipitur substātialiter.nō dicit habitudinē ptis substantie.imo totius.ita vt verū sit dicere esse de substantia z esse substātiā. ¶Ad vltimū objectū contra rōnem positā dicendū est q̄ cū dicit filius geni tus de substātia patris duplex notatur habitudo. indistinctionis essentie q̄ est in patre a filio: z habitudo originis ipsius pris cuiꝰ est essentia respectu filij. ꝓpterea nō pōt dici filius de substantia spūss. ꝓpter habitudinē indistinctionis essentie spūssancti a filio: qz habitudo originis ipsius spūssancti cuius est essentia.non potest esse respectu filij.

Dicendū ad q̄sita.

Sol. ad obiecta.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad rōnem in cōtrarium

M. de eterna generatiōe quomō sit.

Tertium.

Quartum.

Cōtrariū.

Aug.

Membrum quintum.

QOnsequenter queritur de eterna generatione quomodo sit. Et primo vtruz sit voluntaria vel necessaria Secundo vtrū sit semper in fieri vel i facto esse. Tertio cum multi modi generationis sint.quis modus ei attribui debeat.

Utrū gñatio sit volūtaria vl necessaria

Articulus primus.

ID primū objcitur sic. Drosius ad aug. voluntate genuit pater filium vel necessitate. Respondet aug.nec voluntate genuit filium nec necessitate quia necessitas in deo non est: preire sapientiam.voluntas nō potest. Cōtra dicit philosophꝰ q̄ oīa q̄ fiunt:fiunt vel a proposito vel a natura et proposituz appellit voluntatem: naturā vero necessitatem. imediate ergo se habent voluntas et necessitas circa entia. Si ergo pater genuit filium:vel necessitate genuit vel voluntate.Item si non genuit filium voluntate:ergo inuoluntarie.Sed dicit ioh.damas.q̄ inuoluntarium est quod per ignorantiam vel violentiā fit.voluntarium enim exigit q̄ sit principium sufficiens in nobis:et q̄ sit noticia eius qō debet fieri. Unde qō sit per violentiam non est voluntarium. Simpliciter vero qō sit per ignorantiaz non est voluntarium.quia ibi est ignorātia eius qō debet fieri si ergo

Primū arg.

Secundum.

Tertium. ri.si ergo pater genuit filiū inuoluntarie: ergo genuit violenter vel ignoranter:sed nullū horū cadit in deo:ergo relinquitur q̄ voluntarie genuit ¶Jtē immediate se habent circa entia necessariū z cōtingens.si ergo nō genuit contingenter: ergo genuit necessario: ergo necessitate genuit. ¶Item objcit de hoc quod dicit augu. sapientiam preire voluntas non potest. ¶Contra. augu.ix. de trini. ptum mentis precedit appetitus quidā quo ad id quod nosse volumus querēdo et inueniendo nascit proles ipsa noticia.ergo volūtas precedit sapientiā.qō patet etiā qz anteq̄ addiscā volo addiscere ¶Item queritur,an hec duo sese cōpatiātur volūtas z necessitas.vt pater genuit filiū volūtate z necessitate vel voluntarie et necessario.et videtur q̄ non.qz necessitas dicit principiū determinatū ad alterū. ita q̄ alio modo se habere nō potest: sed volūtas est principiū ad vtrūlibet oppositorū.ergo se nō cōpatiuntur in vno volūtas z necessitas.qz sese nō cōpatiuntur principiū determinatū z indeterminatū.ergo si pater genuit filiū voluntate non genuit necessitate vel si genuit necessitate:nō genuit volūtate. ¶Responsio ad primum dicendum.qō propositū et natura siue necessitas z volūtas se habēt immediate circa facta vel ea que fiunt:qz omnū que fiunt aut principium est natura:z sic necessitas.aut propositū:et sic volūtas.sed nō se habent ad ea que nō fiunt. vnde precedit diuisio horū quedā sunt que fiunt:quedam que nō fiunt.que nō fiunt sūt, eterna.quc vero fiunt:aut fiunt ꝓposito aut natura Nō igitur hz locū in eterna generatiōe illa diuisio. ¶Ad secundū dicēdum.qō voluntas dicitur dupliciter.Est eīn voluntas absoluta z simpliciter:z est voluntas cōparata z cōditionalis:voluntas cōparata siue ꝑditionalis ē:qñ nō volumus aliquid simpliciter sed sub conditione.qua remota nolumus illud.z hoc contingit dupliciter.potest eīn cōditio illa esse trahēs vt cum aliquis ꝓpter magnū lucrū vellet peccare qō simpliciter nollet et pt eē impellens vt cū aliqs ꝓpter mortez fugiendum peccaret.quo remoto nō peccaret z ita volūtas ꝑditionalis ē duplex.trahēs videlicet z impellēs Item voluntas absoluta et simplex est triplex.precedens accedens.z concomitās precedens opus inceptum.accedens operi iam incepto siue post opus:cōcomitans vero in opere. Accedens ergo volnntas et precedens dicūt conditiones temporales.sed concomitans non.dicendū ergo qō voluntate conditionali non genuit pater filium nec etiam voluntate simpliciter.que quidā est precedens vel accedens.qz nec prius voluit q̄ generaret:nec ei noua voluntas vt generaret accessit.nec etiam eum aliqua causa exterior traxit vel impulit vt generaret filium sed genuit voluntate absoluta concomitante.vt sit sensus voluntate genuit filiuz i.voluntas generationū filij concomitata est ¶Ad tertium dicendum.qō necessitas dicitur multipliciter dicitur enim necessitas ſm rationē cause materialis necessitas indigentie prima ioh.iij.Quivi derit fratrem suum necessitatē habere.&c.Dicitur et necessitas ſm rōnem cause efficientis necessitas coactionis.Est autē coactio duplex.inducens z nō sufficiens:sicut aliquādo cogitur liberum arbitriū vt patet in voluntate conditionali.z est coactio sufficiens que non est in li.ar,sed in rebus nature vel in actionibus violentis corporum.Et hoc modo dicit aug.qō necessitas in deo nō est. ¶Item dicitur necessitas ſm rationē cause formalis. vno modo necessitas ineuitabilitatis ſm qō dicitur in ps.de necessitatibus meis erue me. Alio modo necessitas

Querit

An volūtas z necessitas se compatiātur Quintum

Ad quartum

Responsio. Ad primum.

Ad secundum

Ad tertium.

Ad quintum

immutabilitatis.et sic dicuntur necessaria quorū veritas non est mutabilis vel contingens. Item dicitur necessitas in ratione cause finalis. et hoc dupliciter respectu finis:z hoc modo dicitur lu.x. vnū est necessarium.z respectu eorum que sunt ad finē. z hoc modo dicuntur necessaria vtilia z expedientia. Sed expedientia dicuntur mala inquantū ordinata ſm q̄ Mat.xviij. necesse est vt veniant scādala. Utilia dicuntur ipsa bona que appetimus ꝓpter finem:sicut dicitur phil.j. permanere in carne necessarium propter fratres. Cum ergo queritur vtrum genuerit filium necessitate.dicenduz q̄ non.necessitate indigentie vel creationis vel expedientie vel vtilitatis vel etiam ineuitabilitatis: ſz necessitate immutabilitatis. ¶Ad quartum dicēduz q̄ voluntas vno modo precedit sapientiā alio modo sequitur.Est enim voluntas addiscendi sapientiam;non habitam.z est voluntas conseruandi sapientiam iam habitam. Voluntas addiscendi sapientiam:precedit sapientiam.voluntas vero conseruandi consequitur.nec potest preire.In deo autem non est voluntas respectu sapientie non habite,habende:sed conseruande iam habitaz.z ideo bene dicit aug.in deo preire sapientiam voluntas non potest ¶Ad quintū z vltimum dicēdum q̄ est voluntas finis simpliciter:z est voluntas eorum q̄ sunt ad finem.voluntas finis est cum volo aliquid propter se:voluntas eorum que sunt ad finē est cū volo aliquid propter aliud. Volūtas ergo finis nō est ad opposita:sed voluntas eorum que sunt ad finem.sicut patet voluntas finis est voluntas beatitudinis.hec autem voluntas non potest esse ad oppositum.Nemo enim vult miseriam oppositā beatitudini:nec potest velle. In alijs vo que sunt cum beatitudine.sicut loqui comedere ambulare z huiusmodi est voluntas ad vtrūq; oppositum. z hoc intelligitur ante actum:non cum tam est in actu. qz tunc non potest se habere ad opposita.compatiuntur ergo esse voluntas z necessitas cum dicit voluntas respectu finis:z cum dicitur volūtas respectu eorum que sunt ad finem;cuz iam sunt in actu ſm hoc ergo est voluntas in suo complemēto z nō se habens ad opposita.ſm ꝙ q̄ non est in suo cōplemento se habet ad opposita.in deo ergo vbi est voluntas in suo complemento non est dicere q̄ sit voluntas ad opposita:q̄uis opposita subiecta voluntati eius,vt te esse te nō esse,simul ergo sunt in deo voluntas z necessitas.i.immutabilitas.

Articulus secundus.

Utrū gñatio sit semp ī fieri vel in facto esse.

QOnsequenter queritur vtruz generatio eterna semper sit in fieri vel in facto esse Et q̄ in fieri sic videtur,Cum generatio filij a patre sit velut splendoris a luce,ad Hebre.j.Dui cum sit splendor glorie z figura substātie eius.sed generatio splendoris a luce semper est in fieri:ergo generatio filij a patre semper est in fieri. ¶Item origc.saluator noster splendor est claritatis.Quotiens autem oritur lumen ex quo splendor oritur:totiens oritur splendor claritatis. Sic ergo saluator noster semper oritur,Unde prouerb.viij. Ante omnes colles generat me non vt q̄dam male legunt generauit, ¶Contra.aug,in li. lxxxiij.q.melius est semper natus q̄ qui semper nascitur.Quia si semper nascitur nondum est natus ac per hoc nunq̄ filius est.si nunq̄ natus est:filius autem est z semper:semper igitur natus.eterna igi

Oppositum primum.

Scōm.

tur generatio intelligitur vt in facto esse seu completo: vt non fiat vis in hoc q̃ dico facto. ¶Item non possumus dicere semper nascitur ne imperfectum videatur. ac vero vt eternus designari valeat ⁊ perfectus: semper dicamus est natus quatenꝰ ⁊ natus ad perfectionem pertineat: ⁊ semp ad eternitatem. ¶Item queritur q̃ istorum verius dicit̃ semper nascitur: aut semper natus. ⁊ cum verbum presentis temporis ratione presentialitatis connotet cum eternitate. q̃ non preteritum: melius et verius exprimitur eterna generatio cum dicit̃ semp nascitur q̃ cum dicitur semper natus.

Secundum.

Semp nascitur. semp natus.

Tertium.

¶Item debet ne concedi cum verbo futuri temporis vt dicatur semper nascetur. probatur q̃ non q̃ sicut dicit aug. super illud p̃s. Ego hodie genui te in eternitate. nec preteritum quicq̃ est quasi eẽ desierit. nec futurum quasi nondum sit: sed p̃sens tm̃. ergo locutiones de preterito ⁊ futuro sunt false. ergo false sunt iste semper natus est semper nascetur. ¶Contra. cum hoc ꝑm vnum modum concedatur semper natus est que est de preterito: ergo magis debet ista concedi semper nascetur. q̃ preteritum secessit in non ens. futurum autem aliquando erit. ergo magis se habet futurum ad ens q̃ preteritum. ergo magis conuenit dici nascetur q̃ natus est. ¶Responsio dicendum q̃ eterna generatio non est in fieri nec in facto esse: sed in esse. q̃ fieri ⁊ factum esse solum cõueniunt creaturis: esse vero semper vno modo conuenit diuinis. cum tamen dico esse in fieri in creatura: duobus modis est. in successiuis enim esse in fieri: est esse actu. in permanentibus vero esse in fieri non est esse actu: sed esse in complemento. vnde ⁊ in successiuis sequitur. si fit est: in permanentibus si fit nõ est. Similiter eẽ in facto dicitur dupliciter. Nam in successiuis factum esse non ponit esse actu in presenti: sed ponit fuisse in preterito. in permanentibus vero ponit eẽ actu in presenti. Cum ergo loquimur de eterna generatione. si loquimur de esse eius per modum fieri. loquimur de ea ꝑm q̃ accipitur fieri in successiuis ⁊ hoc solum ratione presentialitatis: non ratione successionis. Si loquamur de ipsa per modum facti eẽ: loq̃mur de ipsa p modũ facti esse in permanẽtibus. ⁊ hoc rõe cõpletionis nõ ꝑteritiõis. Ex hoc igit̃ est q̃ inspiciẽtes ad p̃tialitatẽ eternitatis: ꝺr de filio semper nascit̃. Inspiciẽtes vero ad perfectionem ⁊ completionem: dicitur semper natus. ⁊ per hoc patet solutio ad primo obiectum.

Rñsio.

Ad primum.

Ad secundũ

¶Ad aliud vero quod consequenter obꝟicitur de ratione dicendi per presens in preteritum. dicendũ q̃ presens dicitur dupliciter. vno modo vt partibile cuius pars preterijt: pars futura est. ⁊ sic non cõuenit eterne generationi: ne imperfecta esse credatur. ⁊ quia nihil est ibi preteritum vel futurum. Uel potest dici presens impartibile. s. ipsum nunc quod dicitur finis preteriti ⁊ initium futuri: ⁊ sic ratione impartibilitatis ⁊ presentialitatis cõuenit cũ nũc eternitatis: ⁊ sic recte dicitur semper nascitur. Similiter cum dicitur natus. cum significatio est ꝑteriti perfecti ratione preteritionis: non conuenit cum eternitate sed ratione perfectionis.

Ad tertium.

¶Ad vltimum dicendum q̃ cum verbum futuri temporis non consignificet actu ens nec perfectũ: non erit aliquo modo dicere loquendo de eterna generatione semper nascetur: sicut ratione actualitatis est dicere nascitur: ⁊ ratione perfectionis natus est. quantũ ergo ad rõnẽ preteritionis non ꝺr natus quõ procedebat obiectio: sed quantũ ad rõnem perfectionis.

Articulus tertius.

Quis modus gñationis debeat attribui eterne gñationi. Modi gñationis sunt duodecim.

¶Onsequẽter q̃rit̃ q̃s modus gñatiõis debeat attribui eterne gñationi. ⁊ Arrius disputãs ꝓtra victorinũ de gñatiõe eterna. xij. modos gñatiõis assignat. Primꝰ modus ẽ iuxta fluxũ lineæ a pũcto: ⁊ hic modus nõ põt attribui eterne gñationi. q̃ nõ ẽ ibi equalitas simplicitatis in pũcto ⁊ linea: sicut ẽst in pr̃e ⁊ in filio. Secꝰs modus ẽ iuxta emissionẽ radiorũ a sole. hic etiã modus nõ põt attribui gñationi eterne. q̃ hic nõ est equalitas nature in genitis radijs a sole. Tertius modus est iuxta caracterẽ siue ipressionẽ a sigillo. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ sigillũ ⁊ caracter se hñt vt effectus ad cãm. nec etiã sunt i eadẽ substãtia. Quartus modus est iuxta imissionẽ bone volũtatis a deo. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ volũtas imissa nõ est eiusdẽ substãtie cum deo. Quintus modus est iuxta exitũ accñtis a substantia. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ accidẽs nõ hz eẽ p̃se. Sextꝰ modus est iuxta abstractionẽ spẽi i materia sicut est in ꝺ intellectu q̃ abstrahit spẽs a fantasmatibꝰ: ⁊ in sensu q̃ suscipit spẽm genitã a specie q̃ est in materia. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ spiritualior est spẽs abstracta ⁊ simplicior: preterea in diuersis sunt subiectis. Septimꝰ modus est iuxta excitationẽ volũtatis a cogitatione. vt volũtas excitat̃ ad ꝺsiderũ ꝑ cognitionẽ bonã. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ hmoi excitatio est ꝺpalis. Octauus est iuxta trãsfigurationẽ. vt cũ ex ere fit aliqua imago. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ est materialis q̃ nullo mõ q̃uenit diuinis. Nonus modus ẽ iuxta ꝓductionẽ motus a cã mouẽte. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ iste modus est ꝓductio effectus a cã. Decimus modus est iuxta eductionẽ speciẽ a gñe inquãtũ genꝰ est principiũ suarũ specieruꝫ. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ est velut modus materialis. q̃ etiã genꝰ de specie ꝑdicat̃ q̃ nõ põt pr̃ de filio. Undecimꝰ modus est iuxta ydeationes. vt archa exterior generat̃ ab archa in mẽte q̃ est ars exẽplaris. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ est in cõparatione effectus ad cãm. Duodecimꝰ modus ẽ iuxta nascẽtia. vt hõ filius nascit̃ a pr̃e suo. ⁊ hic modus nõ põt attribui. q̃ prior est tpe pr̃ filio nõ coeuus. nõ sic aũt est in diuinis immo est coeternitas in ꝑsonis diuinis. Preterea nõ est eadẽ numero humanitas patris ⁊ filij. Itẽ de parte ipsius substantie pr̃is est filius hõ: nõ de tota substãtia gñat̃ filius. Cũ ergo sint isti modi gñationis ⁊ nõ plures. ⁊ nullus istorũ ꝓueniat eterne gñationi: videt̃ q̃ non debeat dici nec sit gñatio eterna. ¶Rñ. ꝑm victorinũ nõ sufficiẽter diuisi sunt modi. q̃ eterna gñatio est improportionalis oĩ gñationi tpali. Uñ notãdum est ꝑm q̃ ꝺr ad hebre. j. Qui cũ sit splẽdor gl'ie ꝛc. gl. Attendẽdũ q̃ cũ in igne ⁊ splẽdore sit coeuitas: nõ tm̃ est ibi oĩmoda equalitas: q̃ splẽdor q̃ fundit̃ de igne: minus lucet q̃ ignis. Jo cũ ꝺr talis est filius ad patrẽ qualis ad ignẽ splẽdor: nõ oĩno est verũ: hz eq̃litas oĩmoda est hic. ex alioꝛ emꝫ ꝓportione tpaliũ quoꝛ alterũ est ex altero. ⁊ si nõ coeuũ: tm̃ ꝓsubstantiale filius patri ꝓsubstãtialis oñdit̃. cũ em̃ hõ nascit̃ de hoie eiusdẽ substãtie sunt diuersa tm̃ tpe. hic laudat̃ equalitas substãtie: deest ꝛo equalitas tẽporis. In prima ꝛo similitudine ꝑ coeuitate coeternitatẽ. ex secõa similitudine nature equalitatẽ. totũ q̃ laudabile est in creaturis.

Rñsio.

turis quibus aliquid deest: simul est i creatore cui nihil deest. vnde modus generationis eterne non accipitur ab vno modo tantum generatiõis i creaturis: sed ex pluribus.

Questio.xliij. de processione spiritussancti.

¶Ploxantes spiritus sanct gratiam post inquisitionẽ aliquã tulum tactum de generatione filij eterna cum omni timore ⁊ modestia de processiõe spiritussancti. inquiramus hoc modo. Primo ꝓpter incredulos an processio spiritussancti sit. Secũdo cuius sit procederc. Tertio quomodo sit processio spiritussancti. Quarto a quo sit. Quinto ꝑm q̃d sit

Membrum primum.

Utrum processio spiritussancti sit.

¶D primum ergo arguit̃ hoc modo: duo sunt principia diffusionis in rebus: natura ⁊ voluntas ꝑfectissima. Perfectissima autem diffusio nature est illa q̃ est per generationem. perfectissima diffusio voluntaris est illa que est per amorem siue per ꝺlectionem. ⁊ hec est laus bonitatis in rebus. magis autem laudabile est bonum quod diffundit se ꝑm vtrũq̃ modum q̃ quod diffundit se ꝑm alterum tantum. Si ergo quod est laudabile ⁊ perfectum non potest ꝺ se esse in summo bono. Est igitur in summo bono: quod est deus diffusio generationis quam consequitur differentia gignentis ⁊ geniti: patris ⁊ filij. ⁊ erit ibi diffusio per modum ꝺlectionis quaꝫ ꝺicimus processionem spiritussancti. ¶Item sicut summo bono nõ ꝺesset virtus summa nature. ita nec ꝺeest virtus summa voluntatis. sed virtus summa nature necessario ponit diffusionem generationis. ergo virtus summa voluntatis ponet diffusionem amoris: sicut enim inter diffusiones naturales illa summa est que est generatio. ita inter diffusiones voluntatis vel voluntarias illa est summa que est ꝺlectio. ¶Itẽ summo bono cẽntiale est. esse diffusiuum ⁊ communicatiuum. cũ ergo duplex sit diffusio siue communicatio naturalis sicut generatio ⁊ gratuita: sicut donatio erit summo conaturalis diffusio siue communicatio per modum generationis: vt a patre filius. ⁊ per modum donationis: vt a donante donum: erit igitur ꝓter illaꝫ que est generatio eterna diffusio que est per modũ donationis. diffusio autem per modum donationis est processio amoris. amor enim est donum primum ⁊ perfectum quo omnia alia donantur ꝓprie. qui enim ꝺat suum amorem alicui omnia facit ei communia. Quod enim ꝺatur non ex amore non ꝓprie ꝺatur. Quod enim ex tũore ꝺatur potius redẽptio est q̃ donatio. Quodvero ꝺat̃ ex cupiditate alicuius rei adipiscende potius mercimonia est. ¶Item amor est donum intrinsecum i ipso ꝺante in quo ꝺantur dona extrinseca. prius igitur est donum amoris q̃ donum aliquod extrinsecuꝫ. in summo igitur largitore prius fuit donum amoris q̃ aliquod donum extrinsecum conferret creaturis: siue esse ante q̃. scilicet bonitatem creaturis distribueret. fuit igitur donũ amoris in ꝺo ab eterno. sed donum ꝺicitur relatiue ad ꝺonatorem: necessario igitur fuit ꝺonator ⁊ donum eternum qui est spiritussanctus. ¶Item ad idem in summa bonitate non potest ꝺeesse summa ⁊ precipua caritas summa qua alius ꝺiligit alium sicut se. precipua q̃ vult alium ꝺiligi ab alio sicut se: probatio prime ꝓpositionis ꝑ sortes ꝺiligat sortẽ sicut se. pylades etiã ꝺoresteꝫ sicut se: ⁊ velit eum ꝺiligi ab alio sicut se: que harum ꝺilectionum precipua ⁊ magis laudabilis. constat q̃ ꝺilectio pyladis ⁊ ꝺoresteꝫ: sed cõmunis est conceptio animi: q̃ illud quod laudabilius est: summo bono tribuendum est. ergo necesse est ponere q̃ summum ꝺiligat alium sicut se et velit ipsum ꝺiligi ab alio sicut se. sed hoc non potest esse in pauciorꝫ tribus ꝑsonis. ergo sunt tres persone. ergo spũsanctus est: sed non habet esse nisi procedendo. ergo processio eius est. ¶Item si essent duo bona quorum vnum ꝺiffunderet se ꝺiffusione naturali ⁊ voluntaria. aliud quod voluntaria tantum. constat q̃ laudabilius esset bonum illud quod vtroq̃ modo se ꝺiffunderet q̃ quod altero tantum. Sed quod laudabilius est summo bono ꝺeesse non potest. ergo in summo bono necesse est ponere vtrũq̃ modum ꝺiffusionis. sed ꝺiffusio naturalis est generatio. ꝺiffusio summi boni voluntaria processio. ergo processio est. ¶Item Richar. de sancto victo. in libro de trinitate. sicut i summa caritate non potest ꝺeesse quod maximum est. sic nec ꝺeesse potest quod constat esse precipuuꝫ. precipuum autem ꝺidetur esse in vna caritate alteruꝫ velle ꝺiligi vt se: in mutuo siquidem amore. multumq̃ feruente nihil preclarius q̃ vt ab eo quem summe ꝺiligis ⁊ a quo summe ꝺiligeris: alium ꝺiligi velis. probatio itaq̃ consummate ꝺilectionis est votiua communio exhibere sibi ꝺilectionis. Ex hoc igitur relinquitur q̃ cuꝫ summa siue maxima caritas probet ꝺualitatem personaruꝫ q̃ precipua caritas probet trinitatem personarum. ¶Itẽ Richardus de sancto victo. in eodem. signum magne infirmitatis est non posse pati, consortiuꝫ amoris posse vero pati magne perfectionis: maius est grauiter suscipere: maximum autem ex ꝺesiderio requirere. Si enim magnum est pati posse, maius est grauiter suscipere. maximum autem ex ꝺesiderio requirere: hinc manifesta ratione colligitur q̃ precipuus gradus caritatis ⁊ eoipso plenitudo bonitatis esse non possit: vbi voluntatis vel facultatis ꝺefectus ꝺilectionis consortem precipuiq̃ gaudij communionem excludit. Summe ergo ꝺilectoruꝫ. summeq̃ ꝺiligendorum. scilicet patris ⁊ filij: vterq̃ oportet q̃ pari voto condilectum requirat: pari concordia pio voto possideat. ¶Item idem in eodem ꝺilectionis ꝺulcedine nihil iocundius inuenitur: nihil in quo animus amplius ꝺelectet: huiusmodi autem solus possidet qui in exhibita sibi ꝺilectione socium ⁊ condilectum habet. Communio itaq̃ amoris non potest esse in minus q̃ tribꝰ personis. nihil autem gloriosius: nihil magnificentius q̃ quod habes vtile ⁊ ꝺulce in cõmune ꝺeducere. ¶Item idem in eodem. Notandum in diuinis illis personis q̃ perfectio vnius exigit adiunctionem alterius ⁊ consequenter in geminis perfectio vtriusq̃ requirit cohcrentiam tertie. Nam cũ in alterutra persona equa benuolentia existat: necesse est vt pari voto ratione consimili precipui gaudij sui consortem vtraq̃ requirat: videlicet spiritumsanctum. ¶Item idem in eodem. q̃ ꝺiu iste ab alio solus ꝺiligit: precipue sue ꝺulcedinis delicias solus possidere ꝺidetur. Similiter ⁊ alius q̃ ꝺiu condilectum non hz precipui gaudij sui cõtorem caret: vt autem vterq̃ possit isti⁹ modi delicias cõmunicare: oportet eos cõdilectũ habere: videlicet spm̃sanctũ. ¶Contra quod per superabundantiaꝫ ꝺicitur vni soli cõuenit. sed summũ bonũ siue optimũ ꝺicitur per superabundantiã. ergo vni soli cõuenit. ergo in ꝺeo est solitudo personalis: alioquin summum bonũ pluribus conueniret: q̃ est cõtra

Argumentus in oppositus primum.

Secundum. natura suplatiui. ¶Itē bonū est diffusiuū sui esse. sed spiritussanct⁹ est summe bonus.ergo est diffusiuus sui esse etiā summe.¶Nā si bonū est diffusiuū ⁊ summe bonū summe diffusiuū. ergo spiritussanctus summe diffundit suū eē:sed sūma diffusio est diffusio sue substātie:totaliter ergo spūssanct⁹ dat alij totā substātiā suā.ergo alia psona ab ipo est. ergo est quarta psona in trinitate.Sed eadē rōne illa diffundet suā substātiā ad altā.⁊ illa iterū ad aliā.⁊ sic in infinitū.ergo sequit infinitas psonaruz. qō est incōueniens:vel stabit sūma bonitas in vna persona.¶Si dicat q̄ spūssanctus nō diffundit se alij psone sed creaturis.vñ nō diffundit suā substātiā vt sit id qō ipe.¶Contra.ex hoc videt sequi q̄ spūssanct⁹ nō fuit bon⁹ ab eterno.qz nō diffudit se creaturis ab eterno.cū creature nō fuerint ab eterno.

Tertium. ¶Itē eadē rō est summe bonitatis in trib⁹ personis.ergo sicut pater qz summe bon⁹ diffūdit suā substātiā:similiter spūssanctus diffundet suā substantiā cū summa bonitatis sit in eo ſm eandē rationē ⁊ ſm eundē modū sicut in patre.

Quartum. ¶Itē videtur q̄ summa caritas nō ponat pluralitatē psonarū de necessitate.caritas enim siue caritatiua dilectio potest esse in vno solo.dicit enī aug.q̄ ex caritate primo debem⁹ diligere que supra nos sunt scdo que nos sum⁹.ergo aliquis pōt diligere seipsum ex caritate.¶Preterea diuina essentia diligit se.⁊ pstat q̄ nobilius nō diligendi:ergo diligit se caritate.ergo posita summa caritate:nō est ponere plures personas.

Quintum Rēspō. Solu.ad.j. ¶Rēspōdeo:cōfitendū ſm scripturā ꝓcessio nē spūssancti

Ad secundum ¶Ad primū autē dicendū.q̄ optimū vni soli cōuenit.s.bonitati diuine vel bono naturaliter:tū cōuenit pluribus psonis que sunt vnū summū bonū.

¶Ad scōm dicendū q̄ summa bonitas intelligitur cū summa diffusione ⁊ cū ordine.vñ summa bonitas phibet cōfusionē ⁊ infinitatē.Si ergo ponit summa diffusio:erit ipam ponere in tribus personis tm̄.in vna sicut in principio.⁊ hoc in pfe in alia sicut in medio:⁊ hoc in filio.in alia sicut in termino.⁊ hoc in spiritusancto..

Ad tertium. ¶Ad tercium qō obijcit q̄ eadē est bonitas in tribus psonis et eodē modo se habens.dicendū q̄ verum est: tamē est in personis aliter se habentibus Est enim in patre se habēte per modū principij in filio se habente p modum medij:in spiritusancto se habente per modū termini.secundū quendā modū dicendi vt dictum est.Unde nō potest esse diffusio a persona spiritussancti quia hoc esset cōtra modū psone que habet modum termini.

Ad quartum ¶Ad aliud dicendū. q̄ caritate potest quis diligere seipsuz.sed nō in plena rōne caritatis:dilectio enim vt caritas fiat: necesse est vt in alterum tendat sicut dicit greg.

Ad quintum ¶Ad aliud dicendum.q̄ si intelligatur diuina essentia diligere se preter personas.nō diligit se nobiliori modo scz communi amore sed priuato.

¶Si autē intelligat in personis:tunc summe diligit:nec est talis dilectio sine pluribus prrsonis vt ostensum est.Quod autem persone stant in tribus ostenditur hoc modo.si ponatur quarta persona cum non sit nisi duplex modus productionis.s.per modū nature.⁊ per modū voluntatis.illa quarta persona aut ꝓducet per modum nature:aut per modum voluntatis.si per modum nature.cum iste modus idez sit quod generatio ergo genita est illa persona:ergo est filius ergo sunt duo filij in trinitate. quod est inconueniens.Si per modum voluntatis cuz iste mod⁹ idē sit quod processio per modum doni vel amoris:et sic procedit spiritussanctus.ergo eodem modo procedit quo spiritussanctus.ergo non differt a spiritusancto.quia nec essentia nec relatione.

Articulus secundus.

Querit! cuius sit procedere.

Utruz ppriū sit spūssancti quemadmodū generari filij.

Oppositum primum.

Secundum.

Rēsponsio.

Sol.ad primū

Ad secundū.

Utrū ꝓcedere p modum amoris sit ꝓprium spiritussancti.

Quonsequenter querit cuius sit ꝓcedere: ⁊ supposito quod infra probat q̄ in duobus personis sit persona que nō ab alia: sicut patet:⁊ persone q̄ sunt ab alio:vna que ab alia ⁊ a q̄ alia vt filius:alia que ab alia ⁊ a q̄ nulla.vt spūssanctus:constans est q̄ procedere nō erit nisi persone que ab alia.Queritur ergo vtrum proprium sit spūssancti quemadmodū generari filij: Ad quod Hyla.v.de trinitate,ex virtute nature in naturā eandem subsistit filius natuitate:⁊ ex virtute nature in naturā eandez processione subsistit spūssanctus:ergo sicut natiuitas est ꝓpria filij:ita processio spūssancti.

¶Contra.bicunqz est dicere ab alio productionē:est dicere processionē.sed filius ꝓducitur ab alio.ergo procedit.ergo ipsius est ꝓcessio:non ergo solius spūssancti.

¶Itē procedere dicitū cōiter de filio ⁊ spūsancto:aut dicit vniuoce: aut equiuoce:aut analogice.si vniuoce.ergo ſm eādem rationem:sed ratio processionis filij est generatio.ergo generatio cōuenit spūsancto: quod est falsum.Si equiuoce.contra non est penitus rō diuersa huius processionis ⁊ illius:qz vterqz ab alio.

Si analogice ergo dicet per prius de filio qua principaliori modo ꝓcedit filius:⁊ p posterius de spūsancto:ergo magis dz ꝓcessio appropriari filio q̄ spūsancto.

¶Rñsio.ꝓcedere pōt intelligi dupliciter,vel ꝓcessio absolute ⁊ precise:aut cū supaddi tione alicuius dignitatis seu differētie ſm primuz modū est proprium spūssancti qz ꝓcedere filij nō itelligit sine supadditiōe alicuiꝰ dignitatis q̄ est ꝓcedere ſm principaliorē modū:siue ꝓcedere ab alio: ita vt etiā accipiat quod ab eo sit alius in procedēdo:⁊ ideo huiusmodi ꝓcessio generatio dz dici. cū ꝓcessio p generationē sit principalior inter oēs modos ꝓcedendi.⁊ ita denominatur a digniori siue a differentia supaddita:sicut hō nō dicatur sensibile ꝓprie,sz rōnale:ꝓcedere vero precise vel absolute intellectū.hoc est procedere tm̄ spūssanctus.

¶Ad illud ergo qō primo obijcit dicendū q̄ ꝙuis ꝓcedere sit cōe.tm̄ procedere intellectū nō ſm principalem modū proprium est spūssancti:⁊ sic accipit cū dicitur ꝓcedere precise siue procedere tm̄:sicut ex alia parte ꝓcedere ſm modū principalē ꝓprium est filij zest generari.

¶Ad scōm dicendū q̄ ꝓcedere nō dicit vniuoce neq; equiuoce:sed analogice p prius ⁊ posterius:tm̄ cū distinctione qz ꝓcedere prout intelligitur simplr.aut intelligit procedere hoc modo intellectū procedere cū modo est procedere vel p modum intelligentie sicut est ꝓcedere filij:vel p modū amoris:sicut est ꝓcedere spūssancti.ꝓcedere vero dictū simplr est productio quecunqz ab alio.Dicendū ergo q̄ procedere cū modo dictū p prius dicit de filio:⁊ per posterius de spūsancto Scōm rōnez intelligentie qz prior est processio que est p modum intelligentie a mente q̄ illa que est per modū amoris ab vtroqz:procedere vero intellectū simpliciter per prius conuenit spūsancto quia ei conuenit esse ab alio tantum:non a quo alius:et ideo ei cōuenit procedere tantum non producere ex se aliū:per posterius vero filio:qz filio non tm̄ conuenit eē ab alio:sed etiaz q̄ alij sit ab ipso:iō ei cōuenit nō tm̄ ꝓcedere ſz etiā producere aliū:ergo procedere cōmune:si respiciatur vt cōe p prius conuenit spiritussancto quia hec precisio nihil addit supra commune.Si vero respiciatur cum modo per prius cōuenit filio:quia principalior modo ꝓcedit.Sz q̄r turvterū ꝓcedere p modū amoris sit ꝓprium spūssancti.

Quō sit processio spiritussancti.

Queritur an spūs ꝓcedat p modum spirationis.

Argumentuz primum.

Secundum.

Rēsponsio.

Solutio ad primum.

Ad secundum

An procedat p modū amoris aut sapiētie.

Augustinus.

Quintum.

Richardus.

Sextum.

cti:videt q̄ non qz tota trinitas diligit.vt infra sequenti pagina ostendit.

¶Contra aug.non est alter duoz quo vterqz coniungit.pater diligēs est:filius dilectus:sed quo vterqz cōiungit est amor. ergo solus spūssanct⁹ est amor:ergo neuter est amor quovterqz cōiungit:ergo ꝓcedere p modū amoris est solius spūssancti ⁊ proprium eius.

¶Quod concedimus.Ad hoc quod obijcit q̄ tota trinitas diligit se.dicendū q̄ verū est sumpto diligere essentialiter:non autem notionaliter.hoc autem infra plenius patebit.

Quentum tertium

Sequitur querere quō sit processio spūssancti.circa quod queruntur plura. primum an procedere per modum spirationis sit proprium spūssancti:scdo an procedere per modū amoris aut sapientie sit spūssancti tertio an per modū nexus vel connexiōis procedere:quarto an preter generationē filij ⁊ processionē spūssancti sit alius modus ꝓductionis in diuinis

Articulus primus.

Ad primū videt q̄ spirari non sit proprium spūssancti.Job.xxxij.Inspiratio oīpotentis dat intelligentiā.ergo oīpotens ispirat intelligentiā:sed intelligentia appropriat filio:ergo cū filius sit intelligentia spiratur sicut amor:ergo non est proprium spūssancti.

¶Itē si intelligentia procedit a mēte sicut amor:quare nō dicet spirari sicut amor.

¶Preterea spirari est virtus spirante sed virtus spiratiua non est voluntaria sed naturalis:sicut ptz per Dam.qui ponit virtutem pulsatiuā inter vires que non obediūt rōni ergo motus.s.spiratio non erit voluntarius ꝛ naturalis:sed ꝓductio naturalis magis ꝙuenit filio ergo ⁊ spiratio.

¶Rñsio spiratio dr ſm primā itētionē duobus modis.vno mō ſm imperfectionez vbi solū virtus naturalis que est pulsatilis ⁊ mouens:sicut contingit in emissione aeris attracti ad refrigerationē cordis:alio mō spiratio dr ſm perfectionē vbi est mouens vis rōnalis ad formationē sermonis:sicut contingit qñ intellectus rōnis generat verbū qui est nuncius intelligentie simul spirando spm̄ qui sit vehiculū verbi:sicut dicit Jo. Dam̄.opz verbum habere spiritum:nec est verbum dei deficientius nostro verbo.

¶Itē spiratio dr ſm intentionem secundariā de motu amoris:vt sicut ex mente generat intelligentia:sic ex vtroqz spirat amor.dicat aūt spiratio amoris processio:spiratio qz sicut spiratio est motus vitalis a ꝟtute vitali naturali:sic amor est virtus vitalis a ꝟtute vitali spirituali.vñ Hugo in li.de arra sponsi ad sponsam: scio aīa mea q̄ dilectio tua vita est:nō sic est de motu intelligentie.

¶Preterea spiratio dicit motum ab aīa:similiter amor intelligentia dicit motū ad animā vel in aīa.unde est q̄ spirari conuenit amori nō intelligentie:qz generatio filij est p modū itelligētie a mēte:ꝓcessio spūssan.p modū amoris ab vtroqz qz ꝓprium erit spūssancti spirari.

¶Ad illud qō primo obijcit.Inspiratio oīpotentis.dicendū q̄ nō sequitur:ꝙuis sapientia creata que est donū creatū spiretur siue inspiret:q̄ ꝓpter hoc sapiētia increata spiret.Nā sapientia creata spirari nihil aliud est q̄ spm̄ dari.vñ ex hoc nō seqt q̄ sapiētia ista sit spiritus formaliter loquendo.Increatā vero sapiētia spirari est per modū spiratiōis ꝓcedere:qō nō cōuenit sapiētie increate ſm q̄ appropriat filio.Naz ꝓprie loquēdo sapientia gnatur a mēte:amor vero spiratur:imo rō sapiēdi in creatura repugnat rōni spirandi.rō vero amandi cōpetit:nā spiratio dicit motū ab aīa.sapere vero dicit motū ad aīaz magis amare vero dicit motū ab aīa vitalē spūalez.⁊ ideo cōuenit spirationi que quidē pūo est in motu q̄ est a virtute vitali cordis.

¶Ad secundū vero iā pz solutio.Non enī attribuit spiratio deo ſm rōnez imperfectionis:sed ſm rōnem pfectionis.vbi aūt est ſm rōnē pfectiōis est ꝓductio rōnalis ⁊ volūtaria.

Articulus secundus

Quonsequenter queritur cuius sit procedere per modū amoris siue doni:⁊ cū circa oē diligere sit accipere amorē.Est autez diligere accipere de tota trinitate: qz de patre est dicere q̄ pater diligit:⁊ de filio q̄ diligit: ⁊ de spūsctō.ergo diligere est cōe toti trinitati.igit est amor.sed amor ois exit ⁊ ꝓcedit ab amāte.ergo ꝓcessio p modū amoris erit cōe toti trinitati.

¶Itē aug.xij.de trini.nescio cur sicut sapiētia pater dicit ⁊ filius ⁊ spūssanctus:⁊ simul oēs nō tres sed vna sapientia:non ita ⁊ caritas dicit pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus:⁊ simul oēs non tres:sed vna caritas:caritas igitur cōis est toti trinitati:si ergo est se caritatē sit esse donū:toti trinitati cōuenit eē donū:similiter cū esse caritatē sit esse amorē ⁊ omnis amor ꝓcedat ab amāte:sequitur q̄ etiā toti trinitati conuenit procedere.

¶Itē in antiphona ō sancta trinitate dicit caritas pater.gra xps. cōicatio spūssanctus.ergo esse caritatē appropriat ipsi pri ergo appropriabitur ei processio.

¶Itē cū sit amor gratuitus ⁊ amor debitus:proprius cōuenit esse amorē amori gratuito q̄ amori debito.cū ergo patri conueniat amor gratuitus:spūsancto amor debitus:ipsi filio conueniet amor ex vtroqz pmixtus magis cōuenit patri esse amorē:⁊ minus filio minime vero spūsancto.Quod autē ita sit ptz per Richar.de sancto victo.in lib.de trini.amor ūqt gratuitus est qñ quis ei a quo nihil muneris accepit gratāter ipendit:amor debitus est quādo quis ei a quo gratis accepit nihil nisi amorem rependit: amor vero ex vtroqz pmixtus est q̄ alternatiz amādo ⁊ gratis accipit:⁊ gratis ipendit.Illa vero ꝓsonam cuius est proprium ꝓcedere:nec tm̄ de se procedentem habere q̄ alunde accipit totū quod habz plenitudinē debiti amoris habere oportet:illā vero ꝓsonam que a nullo alio deprehēditur aliquid accepisse.unde obnoxia ei fieret:vel in aliquo ei debitor existeret:nullo mō videtur posse habere amorē debitū sed gratuitū.Illa vero persona que accipit ⁊ impendit:sicut filius hz amorē ex vtroqz pmixtū constat itaqz in vno ex tribus est amor summus et solus gratuitus.scilicet in patre.in altero vero sit summus vt sit solum debitus:scilicet in spiritusancto.in tertio vero.scilicet filio sit summus:vt sit ex vno debitus in q̄tū videlicet accipit a patre:ex altero vero gratuitus in q̄tum dat spiritusancto:ergo amor cōis est tribus personis.non ergo ꝓprius spūsancto.

¶Itē cui magis conuenit dici sapientiam ⁊ magis cōuenit dici donum.probatio qz iter septē dona de quibus Isa.xj.est summū ⁊ ꝓcipuus donū sapiētia.cum ergo filio cōueniat ꝓprie dici sapientiā:ei ꝓprie conuenit dici donuz:sicut ptz per aug.in lib.de trini. vnicum dei verbū ꝓprie vocamus noīe sapientie cum sit vniuersaliter ispiritussanctus ⁊ pater ipsa sapientia.ergo cuz ipse filius ex eat a patre p modū sapientie:a mente:ipse filius exiget per modum donationis.ergo ipsi⁹ erit donum proprie.

¶Itez spiritus dicitur proprie eo q̄ spiretur,cum ergo sapientia vel intelligētia spiretur sapientie conueniet esse spiritum.

Quod autē spiretur hoc patet qꝝ ipsa inspirat. Unde Job.xxxij. Inspiratio oīpotentis dat intelligentiā ergo & spirat. Si igit ipse filius procedit a patre vt sapientia a mente: ei conueniet esse spiritum. ergo processio filij est per modū spirationis. ¶ Itē principiū sciēdi vel intelligendi est propie sapientia. si ergo ipse spūssanctus est principiū sciendi & intelligendi propie in ꝑsonis huiusmodi: propie est sapiētia: ꝓbatio medie. j. ad Corin. ij. Nobis reuelauit deus per spīm: & spūs oīa scrutat: & iterū accepimꝰ spīm qui ex deo est vt sciamus. ¶ Itē intelligentia ꝓprie generat a mēte: cū ergo spūssanctus sit spiritus intelligētie generabil. ꝓbatio medie. Sap. vij. In illa est spūs intelligentie sanctus ꝛc. ¶ Itez spūs dicit principium sciendi & intelligendi: amor est principiū intelligēdi: sapiētia principiū sciendi ergo sicut proprie dicit spūssanctꝰ amor: ꝓprie debet dici sapientia. ¶ Itē qō est interpretatiuū itellectus veritatis est verbū. sed spūssanctus est interpretatiuus intellectus veritatis: ergo ipse est verbū. ꝓbatio medie. xvj. Job. Cū venerit spūs veritatis docebit vos oēm veritatē. & ruij. docebit vos oīa & suggeret vobis oīa quecunqꝫ dixero vobis. ¶ Cōtra Aug. xv. de trini. non dicit in hac trinitate verbū nisi filius: nec donū nisi spūssanctꝰ: nec de quo genitū est verbū: nec de quo ꝓcedit spūs nisi pater ¶ Itē aug. in eodē. sicut vnicū verbū dei vocamus ꝓprio noīe sapientie cū sit vniuersaliter & spūssanctus & pater ipsa sapientia: ita spūssanctus nuncupatur ꝓprie vocabulo caritatis: cū sit & pater et filius vniuersaliter caritas. ¶ Rūsio qꝫ amor dicit dupliciter: vno mō dicit cōplacētia boni: simpliciter sic conuenit tribus ꝑsonis. Alio mō dicit motus liber siue liberalis voluntatis boni ab alio. scilicet ab ipsa potentia q̄ est volūtas. in ꝙ tū igit cōsiderat vt motus liber siue liberalis volūtatis: sic appropriatur patri sub illa ratione qua dicit Richar. qꝫ amor gratuitus appropriat patri. In ꝙ tuz considerat vt liberalis motus ab aliquo sic appropriat filio sub illa rōne qua dicit Richar. qꝫ amor pmixtus appropriat filio in ꝙ tū cōsiderat: ꝑcise vt ab alio. sic appropriat spūssancto sub illa rōne qua dicit Richar. qꝫ amor debitꝰ appropriat spūssancto. In caritate igit est cōsiderare conditiones aliquā que ꝓprie cōuenit patri: aliquā q̄ proprie filio aliquā q̄ proprie spūssancto. & rōne huiꝰ appropriationis dicitur qñqꝫ conuenire vni: qñqꝫ alteri. Vel aliter caritas siue amor dicit multiplicit. cōiter per appropriationē ꝓprie: cū em amor siue caritas sit volūtas boni: volūtas autez sumit multipliciter & amor dicet multipliciter: volūtas autē dicit potētia volēdi: dicit similiter motus ipsius potētie. dicitur etiā ipm volit ū: iuxta hanc diuersitatē transsumit ad diuina. Scōm qꝫ volūtas dicit ipm volū: sic est idē qꝫ cōplacentia boni: & sic sumit cōiter & cōuenit toti trinitati. Scōm aūt qꝫ volūtas dr potētia sic pōt sumi vt est mouēs seipsam. Est enim in duplici rōne. s. potētie & instrūmēti. dicit em anselmus qꝫ volūtas est instm seipsum mouēs. vt autē est mouēs sic illi cōpetit rō principij: & sic cōuenit patri. sm autez qꝫ considerat vt est mota. i. qua est actus vel motꝰ sic cōuenit filio. sm qꝫ volūtas dicitur motꝰ elicitus a volūtate: vt est mouēs & mota sic cōuenit spūsancto. & iuxta hūc typum sumitur amor: vt est donū siue emanatio liberalitatis a cōdilectis: & sic est spūssancti ꝓprie. Scōz igit qꝫ volūtas dicit volitū qō est cōplacētia boni: sic sumit cōiter & cōuenit trinitati sm qꝫ est principiū mouēs sic appropriat patri sm qꝫ est principiū motū. principiū dico volūtatis que est motꝰ. sic appropriatur filio sm qꝫ est motꝰ exiēs a volūtate sic duplr cōsiderata sic conuenit spūsancto ꝓprie: qꝫ iuxta hāc similitudinē vt dictū est: est donuz siue emanatio liberalitatis a condilectis. Iz igit amor quodāmodo conueniat toti trinitati & quadā appropriatiōe pri et filio: tñ prout ꝓprie sumit conuenit spūsancto: & ꝓprie sm qꝫ dicit aug. i. vj. ō tri. tria sunt: & nō amplius vnus diligēs eū q̄ dejllo: & alius diligēs de quo est: & ipa dilectio: ꝛp hoc ptz solutio ad tria prīo obiecta

Patet sol. ad tria obiecta

¶ Ad quartū dicēdum qꝫ formaliter loquēdo oīs amor est gratuitꝰ: qꝫ qō ex amore ipendit nō ex debito sz liberalit ipendit referēdo ad cām motiuam accipit illa differētia rich. amor debitꝰ & gratuitꝰ & extrotoqꝫ pmixtus. Mā amorē gratuitū nihil accepti mouet: sz pura libertas amātis amorē tm mouet accepti bonū. i amore xo extrotoqꝫ pmixtio cōcurrit vtrūqꝫ. Amor ergo gratuitꝰ nō hz originē ab alio: nec est origo alterius: amor xo extrotoqꝫ iūctus hz originē ab alio: & est origo alterius. ꝓpterea pri cōuenit amor gratuitꝰ: spūisctō amor debitꝰ: filio ex vtrotoqꝫ cōmixtus. Mm aūt amor in ꝙ tū hmōi ꝓprie dicit i rōe ꝓcedētis & hūtis originez ab alio videlz ab amāte vt ab amātibꝰ sese: nō aūt dicit rōnē originis ad aliū sz ab alio. ió ꝓprie dicet amor spūssanctꝰ q̄ hz originē a pre & filio: & nō est origo alteri ꝑsone. ¶ Ad quītū dm. qꝫ donū dr duplicit. dr enim donū qō dak. & dr donū qō dak i rōe doni. hoc est dicere est donū i rōne doni: & est donū nō i rōne doni

Ad quintum

Uñ donū i rōne doni est amor: qz eo oīa dona dāt & etiā ipse dak: dona nō in rōne doni sunt qz dātur ex amore: nō tñ sunt amor: sūmū ergo inter dona q̄ ex amore dant est sapiētia. tñ summū donū in rōe doni est amor: & iō amor ꝓprie donū est & nō sapiētia. ¶ Ad sextū pz solutio ex ꝓdictis. ¶ Ad septimū dm. b. aug. i li. de aia & spū qꝫ oīs visus deitatis est nobis ex munere qō est spūssanctꝰ. vñ quodam modo sicut ipe dicit videt nobis cē ꝓprior spūssanctus: & hoc ē qz ipe amor est sm ꝓprietatē q̄ datur nobis ꝓmo: & p ipm dak nobis filiꝰ & pr: & etiaz eis appropriata videlz sapiētia q̄ appropriat filio & potētia q̄ appropriat pri. vñ est ispirator sapiētie sm qꝫ dicit apls. j. corī. ij. & etiā donator potētie: ꝓpter ea dr de ipo luce vlt. sedete hic i ciuitate donec impleamini & tute ex alto: quis ergo tota trinitas sit principiū sapiētie: potētie: & etiā bonitatis i nobis. tñ spūsancto appropriat oē donum dei qz ipse est amor. vñ iz tñ principiū sapiētie & intellgētie i nobis non tñ appropriat ei esse sapiētia: sz donū rōne iam dicta.

Ad sextum

Ad septimum

¶ Ad octauū dm qꝫ spūs intellgentie pōt dici dupliciter. transitiue & intransitiue. Intransitiue vt dicat spūs intelligētie spūs qui est intelligentia. & hoc mō accipit ibi: vel trāsitiue: & sic suppōit vel ꝓ ꝑsona filij cuius est spūssanctꝰ tā q̄ ab ipo ꝓcedēs vel ꝓ effectu in creatura: qz intelligētia i nobis est a spūsancto. Intelligētia etiā sm qꝫ ponit i trāsitiue pōt accipi essentialiter & ꝑsonaliter. Essentialiter cōuenit toti trinitati & etiaz pōt dici spūssanctꝰ est intelligētia ꝑsonaliter. sic appropriat filio.

Ad octauum

¶ Ad nonū ptz solutio ex ꝓdictis. ¶ Ad decimū dm sm richar. de sctō vict. qm verbū a corde pcedit & ipz cordis sagacitas innotescit. recte filius verbū ꝑris dicit ꝙ qō vel ꝙ quē paterna caritas manifestat: in pre oīs veritatis cōceptio: i cuius verbo oīs veritatis probatio. in spūsancto oīs veritatis auditio. Iuxta hoc qō dicit in euangelio Johan. xvj. Non loquetur a semetipso: sz quecūqꝫ audierit loquet. Non igit pōt dici verbū q̄ nō est ab aliquo: sed nec spiritussanctus qui non est ab vno solo: sed solus filius qui est a solo vno a quo emanat oīs veritatis manifestatio. Ratio igit essendi verbum non

Ad nonum. Ad decimum

bum non est interpretatio veritatis: sed requiritur cum hoc esse ab vno. vt vult Richardus.

Articulus tertius.

An procedat vel modū nexus vel cōnexi. Augustinus.

ED tertium proceditur sic. aug. in. vj. de trini. Siue spūssanctus sit vnitas amborum: siue sanctitas: siue caritas. manifestum est qꝫ non est aliquis duorum quo vterqꝫ cōiungitur. ergo spiritussanctus est vnitas patris & filij: & nexus. ¶ Item August. in eodē. spiritussanctus cōe est aliquid patris & filij quicquid est illud. at ipsa cōio consubstantialis est & coeterna. ¶ Item in. xv. lib. de trini. spūssanctus q̄ est cōmunis ambobus: id vocatur proprie quod est amborum cōe. ex hoc relinquit qꝫ ipse spiritussanctus est nexus & vnio ꝑris. ¶ Itē amor est copula amātis & amati: si ergo spiritussanctꝰ amor est patris & filij: hoc est amor quem hz pater ad filium: & filius ad patrem. relinquitur qꝫ spiritussanctꝰ est nexus & vnio patris ad filium. Quod autem ita sit Hieron. super. xviij. ps. dicit spiritussanctus amor est & dilectio quam hz in filium & filius in patrem.

In oppositiz Argumentuz primum.

¶ Contra cum spiritussanctus sit vnitas amborū aut dicitur vnitas essentialiter: aut ꝑsonaliter aut notionaliter. Non dicitur vnitas essentialiter: qz vnitas ista amborū est relata ad ambos ad patrez scilicet & filium. vnitas autē essentialis non est relata. Nec dicatur ꝑsonaliter qz ambo nō sunt vna persona. Nec notionaliter qz vnitas q̄ est ipse spiritussanctus non est ipsa notio que est spiratio cōmunis patri & filio: immo notio spūssancti que est processio se hz per oppositionem ad illam. Relinquitur igitur qꝫ nullo modo est cōmunio patris et filij ipse spiritussanctus. ¶ Item pater & filius se ipsis coniunguntur. ergo non coniunguntur vel cōnectuntur spiritu sancto. ¶ Item oē coniungēs hz rōnem medij non extremi: sed nullum procedēs ab aliquibus hz rōnem medij sed extremi. ergo nullus procedens potest esse medium coniungens inquātum huiusmodi. Cū ergo spūssanctus in ꝙ tū huiusmodi sit procedens a patre & filio: non est vinculum vel nexus coniungens patrem & filium.

Secundum. Tertium.

Responsio.

¶ Responsio dicendum qꝫ spūssanctus est vinculum & nexus siue cōmunio patris & filij & hoc multiplici ratione: primo qz est amor procedens a ꝑre & filio cōiter & vno modo. amor autem nexus est & vinculum amantium. Secundo qz exit a patre & filio in vnitate substantie cum patre & filio: qō nō posset esse nisi eadem esset vna substantia patris & filij. & ideo ostendit vnitatem substantie patris & filij. vnde Aug. in. xv. de trini. Caritas qua pater diligit filium & filius patrem: ineffabilem cōiunctionem demonstrat amborum. Tertio qz exit a patre & filio per eandem habitudinē & relationem siue notionem que est cōis spiratio. Quarta rō est qz ipse spūssanctus est vnio siue cōio per quam nos vnimur deo & cōicamus ipsam summā bonitatem et ipsa bona diuina. ipse enim amor est: amor autem est primū donū: quicquid aūt donatur ꝓprio amore donatur: & ideo qz ipso oīa nobis donāt: p ipm dicitur cōio quattuor modis: ergo dicitur cōmunio siue vnio vel nexus patris & filij effectiue qz ei attribuitur effectus vnionis siue cōmunionis dei ad nos. Relatiue qz ipse refertur ad patrem & filiū ratione vnius habitudinis vel relationis que est cōis spiratio sm quam est ab illis. Ostensiue quia ꝑse ostendit vnam & eandē substantiaz esse patris & filij quasi formaliter: qz ipse est amor patris & filij

Solu. ad primum

¶ Rndendum igitur ad obiecta. Ad primū dicendū qꝫ vnitas amborū dicit tripliciter: primo mō intransitiue. vt sit sensus vnitas amborū. i. vnitas ꝙ est ambo: & hec est essentia. Secundo modo dicitur vnitas ambox & vnitas que est in ambob⁹: hec est notionalis cōmunis spiratio. Tertio modo vnitas ab ambobus hec est personalis. s. spiritussancti

Ad secundum.

¶ Ad secundū dicendū qꝫ cum dicit pater & filius coniunguntur seipsis. intelligitur hoc qz sua essentia sunt, vnum. ¶ Item cum dicit cōiungunt hoc potest intelligi tripliciter sua cōi natura vel sua cōmuni habitudine. s. spiratione: vel suo cōi procedēte. s. amore qui est spūssanctus. et ex hoc ptz solutio.

Ad tertium.

¶ Ad aliud dicendū qꝫ amor alicuox duorū potest dupliciter cōsiderari. primo vt exit ab illis: & sic cōsideratur vt procedens & vt extremum. Alio mō vt est in illis: & sic consideratur vt spūale vinculum & copula quo vniuntur affectus amantium. Scōm ergo hunc modum ipse spiritussanctus vno modo est vt extremum: alio modo vt medīū patris & filij.

An preter generationē filij & processionem spūssancti sit alius modus ꝓductionis in diuis.

Articulus quartus.

QIrca quartū procedit sic. cū tria sunt principia in hoc: natura ratio & volūtas. cuz in diuinis sit vna processio siue ꝓductio per modū nature. s. processio filij. Alia ꝙ modum volūtatis. s. productio spūssancti. ergo debet esse tertia per modū rationis: vel quare nō? dignius enim qō sit inter oēs vires aīe est ratio. si ergo dignius est in imagine creata: magis dz aptari & poni in imagine increata. si ponit ibi productio ꝙ modum voluntatis & nature. multo fortius dz ibi poni: & est ibi productio rationis. per hanc em magis assimilatur deo. ¶ Contra productio dicitur ꝙ modū motus: sed oīs motus est violentus vel naturalis vel voluntarius. Et violentus quidam diuinis aptari non pōt: qz est in re solū que trahit in alienam ptātem. ergo solūmodo aptabit diuinis voluntarius & naturalis. ergo non erit ponere i deo nisi productionē volūtariā & naturalē. ¶ Solutio dicendū qꝫ ibi est productio per modū rationis: sz non aliud a productione naturali: in diuinis enim non aptat productio cuiuscq; nature: sed nature digniozis que est rationalis natura q̄ est imago dei nec dicit ibi generatio sm quēcunqꝫ modū: sed sm qꝫ intelligentia a mente ꝓcedit que est prima ꝓductio nature rōnalis: & hoc patet per augu. qui dicit generationē filij ꝑ productionē intelligētie a mēte intelligi: & productionē spūssancti in productione amoris ab vtroq; intelligētia videlz & mēte. Sz ꝓductio ꝙ modū intelligētie est ꝙ modū rōnis: qō ptz qz ꝓductio filij est ꝓductio rōbi mētalis. quod idē est qꝫ intelligentia. Eadē ergo est productio nature rationalis qz est productio nature rōnalis.

Queritur a quo sit ꝓcessio spūssancti eterna. Mā greci negāt eā esse a filio: & dicūt solū a ꝑre sm spūsanctū ꝓcedere

Quintum quartum.

COnsequenter querit a quo sit ꝓcessio spūssancti eterna. Mā greci negāt eā esse a filio: & dicūt solū a ꝑre sm spūsanctū ꝓcedere Et ad hoc inducūt autoritates & rōnes. scz ad ꝑfirmationē sui erroris. prīo autoritate Johānis. in. j. li. sniarū. spūssanctus virtus est sanctificata a patre indistanter procedens tm filio requiescens. ergo spūssanctꝰ est a ꝑre in filiū. nō ergo est a filio. ¶ Itē idē in eodē filiū dicim⁹ ꝑris filiū: & ꝓcedere dicim⁹ a ꝑre sm spūsanctū. filiū xo sm dicim⁹ sctm. ñ tñ a filio ꝓcedere dicim⁹. ¶ Itē dion. ex i materiali & ipalibili bono cordialia bonitatis exorta sunt lumia & ab ea q̄ ab ipo & i seipis adinuicē coeterne pullulatiōis remāserūt irecessibiliaz. ex q̄ autoritate volūt dicere qꝫ filius & spūssctus ꝓcedūt a ꝑre ita qꝫ neut ab alio. Itē dio. filius & spūssanctꝰ sunt qsi

Autoritates alioꝝ iducūt:

diuia ſemina velq̃ſi flores ⁊ q̃ſi lumina ſupeẽtia
lia ea ſummim⁹.qualiter aũt ſint:nec intelligere nec
vere dicere poſſumus.volũt ergo dicere q̃ filius et
ſpiritusſanct⁹ ſunt quaſi duo riuuli a patre ꝓcedẽ
tes.ita q̃ neuter ab alio. ¶Itẽ greg. theolog⁹ i ſer
mone de ſpiritusſancto.ſicut radij ſolaris luminis
ab ipſo ꝓcedẽtis nõ ſeparant nec abinuicẽ abſcin
dunt et vſq̃ ad nos luminis emittũt claritatẽ. eo
dem mõ filius⁹ et ſpũſſanctus gemin⁹ patris radius
vſq̃ ad nos miſerũt lumẽ claritatis ⁊ patri ſunt cõ
iuncti.ex quib⁹ autoritatib⁹ arguũt q̃ neuter ꝓce
dit ab alio ſed vterq̃ ꝓcedit a patre. ¶Item obij
ciunt q̃ nõ inuenitur in euangelio q̃ ſpũſſanctus
procedat a filio,ſed ſolum q̃ ꝓcedit a patre. Iobã.
xvj. vbi fides integra cõtinetur. ꝓpterea nõ eſt ali
quo mõ dicendũ nec credẽdũ q̃ ſpiritusſanct⁹ ꝓce
dat a filio. ¶Itẽ nõ eſt exꝓreſſum in principalibus
quatuor cõſilijs que apud illos celebrata ſunt;in q̃
bus ſubtunguñt anathematyzat nulli de trinitatis
fide aliud docere vel ꝓdicare q̃ ibi ꝓtineatur licet
Unde arguunt nos anathematis reos.q̃ quicũq̃
ſpiritumſanctũ a filio procedere inquiunt.addunt
¶Item obiciũt.q̃ nõ cõtinetur in ſimbolis,maxi
me in illo quẽ ſcripſit leo papa in tabula argentea
poſt altare beati pauli apoſtoli.nec ctiã in ſimbo
lo quod cantaꝫ in miſſa qõ fuit in niceno concilio,
in cuius fine ſubiũctũ eſt:qui aliud docuerit vel alt
ter ꝓdicauerit:anathema ſit. ¶Itẽ obiciunt.vnde
habẽt illud latini qõ nec a ſcriptura nec a cõciliis
nec a ſimbolis.Si dicãt q̃ habeãt per reuelationẽ
ſed cũ deus velit oẽs ſaluos fieri,⁊ ad agnitionem
veritatis venire,quare nõ fuerũt ẽpi eorũ cõuocati
cum hoc adderetur ſimbolo fidei. ¶Itẽ ꝓ rationes
videtur idẽ oſtendi Mã conſtans eſt q̃ potẽtia co
gnitiua poteſt egredi in actũ ſuum nõ egrediente
motiua in actũ ſuũ.et ecõuerſo potẽtia motiua ꝑt
egredi in actũ ſuũ.nõ egrediente cognitiua in actũ
ſuũ.quia voluntas libera eſt; ⁊ ideo nulli alij aſtri
cta eſt ſi autẽ libera eſt:egrediatur in actũ ſuum li
bere non depẽdens a cognitiua que ꝓius egredia
tur in actũ ſuum cum aliquãdo per illuminationẽ
rationis egrediatur motiua in actũ ſuũ.non tamẽ
hoc eſt neceſſariũ.cũ ergo ſumma libertas ſit i deo
et egreſſio,ſit duplex.egreſſio in velle et egreſſio in
cognoſcere egreſſio in velle eſt quã cõcomitatur ꝓ
ceſſio ſpũſſancti a ꝓre.⁊ egreſſio in cognoſcere,quã
concomitatur generatio filij a patre ergo nõ depẽ
dent ab inuicẽ eſſe filij a ꝓre.⁊ eẽ ſpiritusſancti a pa
tre ſic ergo vterq̃ procedit q̃ neuter procedit ab a
lio. ¶Item procedere eſt ab aliquo in aliquid. cuz
ergo ſpiritusſanctus procedat eternaliter ab ali
quo procedit et in aliquid. ¶Sed.xvj. Iob.dicitur
q̃ procedit a patre.queritur ergo in quid nõ eſt in
uenire niſi filium.q̃ nõ procedit in ſeipſum. ꝓcedit
igitur a patre in filiũ:non ergo ꝓcedit a filio ¶Itẽ
ſi procedit a filio:queritur in quid?non in ſeipſum
ergo in patrẽ.q̃ non eſt ibi alius. ergo ꝓcedit a fi
lio in patrẽ.ergo pater recipit a filio quod eſt fal
ſum et inconueniens:cum ipſe ſit primus fons pri
mum principium. ¶Item ad hebreos.j. apoſtol⁹
comparat generationẽ filij a patre generationi ſplẽ
dors a luce ergo ſimili ratione poterit comparari
proceſſio ſpiritusſancti proceſſioni calorꝫ a ſole.Si
ergo calor non dicitur procedere a ſplendore ſed ſo
lum a ſole,ſpiritusſanctus non debet dici procede
re a filio ſed ſolum a patre. ¶Item filius eſt a pa
tre vt verbum a dicente. ſpiritusſanctus a patre vt
ſpiritus a ſpirante. ergo ſimiliter nec ſpiritusſan
ctus procedit a filio ſed ſolum a patre.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum

Decimum

Rationibus probant.

Duodecimũ

Tredecimũ.

quartumdecimum

Quidecimũ

Sextumdecimum

Contra Johan.xv.

Cum venerit ſpiritusſanctus quem ego mittam vo
bis a patre:ergo ſpiritusſanctus mittitur a filio.ſz
qui mittitur ab aliquo procedit ab eo: ergo ſpiri
tusſanctus procedit a filio. ¶Item Johã.xvj. Nõ
loquetur a ſemetipſo:ſed quecunq̃ audiet loque
tur ꝛc. Super hoc dicit Aug.cur non credamus q̃
a filio procedat ſpiritusſanctus:cũ ſimiliter ab eo
loquatur. ¶Item ibidez:Ille me clarificabit q̃ de
meo accipiet;ſed conſtat q̃ non accipiet ab eo crea
tum:quid ergo ab eo accipiet: increatum.igitur o
mnia accipit ab eo:ſed idem eſt eſſe ⁊ eſſe donũ:ergo
accipiet ab eo eſſe:ergo procedit a filio. ¶Sup
illud de meo accipiet Johan.cri ſo.i.de mea cogni
tione:ſed a quocunq̃ accipiet cognitionẽ ſpiritus
ſanctus ab eodem accipit eſſentiam:ergo hz eſſe ſi
ue eſſentiam a filio:ergo procedit ab ipſo. ¶Item
Aug.ſuper.xvj.Johan.quecunq̃ audiet loquet.cur
non credimus q̃ de filio ꝓcedit ſpiritusſanctus.
cum ſit filij ſpiritus.ſi enim ab eo non procederet.
non poſt reſurrectionem ſe repꝛeſentans diſcipu
lis inſufflaſſe eis dicens accipite ſpiritumſanctuz
Johan.xx.quid enim aliud ſignificat niſi q̃ procedit
ſpiritusſanctus de ipſo. ¶Item.v.Marci. ego
ſenſi de me virtutem exiſſe.Aug.noſe virtutis ſpi
ritusſanctus intelligitur.Et.j.Luce virtus altiſſi
mi obumbrabit tibi ⁊ vltimo ſedete in ciuitate do
nec induamini virtute de alto.ergo ſpiritusſanct⁹
exit ⁊ procedit a filio. ¶Item ſunt alie autoritates
plures doctorum grecoꝝ:anaſtaſij.didimi.cirilli.
Johan.criſo.in ſenten.diſtin.xj. ¶Item idem oſtẽ
ditur per rationes ſuppoſita hac ꝓpoſitione qõ
ois amor procedat ab amante;cuz ſpiritusſanctus
ſit amor filij quo filius amat patrem.ergo ſpiritus
ſanctus procedit a filio. ¶Item ſi due perſone im
mediate procederent a patre:ita q̃ nonvna ab alia
cũ ex parte patris non ſit niſi vnus exiſtentie mo
dus.cõo idem modus eſſet exeundi duarum per
ſonarum a patre.ergo ſi vna exiſteret per modum
generationis ⁊ alia.vtraq̃ ergo eſſet filius:⁊ ſi vna
eſſet verbum ⁊ alia.ergo cum vnicuz ſit verbũ ſum
me perfectum adducendum omnia:nugatio eſſet
in patre ſi ꝓtuliſſet verbum aliud: relinquit igit
q̃ non poteſt poni q̃ due perſone procedant a pa
tre ita q̃ neutra ab alia procedit; igitur vel filius
a ſpirituſancto;vel ſpiritusſanctus a filio:ſed non
filius a ſpiritu ancto.ergo ſpiritusſanctus ꝓcedit
a filio. ¶Item ſi procederẽt due ab vna ita q̃ neu
tra ab altera non eſſet ſumma germanitas vel con
uenientia:ergo nec ſummus amor quod eſt incon
ueniens. ¶Item ſi due perſone procedunt imme
diate ab vna.aut procedunt ſm vnum modum vel
ſm alium ⁊ alium.Si ſm modum vnũ.ergo ſi vna
eſt filius ⁊ alia.Si ſm alium ⁊ alium modum:tunc
penitus inter eas nulla erit germanitas vel cõue
nientia perſonalis habitudims:quia ſm illuz mo
dum nunq̃ adinuicem referentur quod eſt incon
ueniens. Relinquitur q̃ ſi due perſone procedunt
ab vna ita q̃ vna procedat ab vna ſola:et alia pro
cedit ab vna cum alia. ¶Item in imagine trinita
tis create eſt amor:non ſolum procedens a mente:
ſed a mente ⁊ noticia.ergo ſimiliter in trinitate,in
creata ſpiritusſanctus non ſolum procedit a patre
ſed a patre ⁊ filio. ¶Itez Gala.quarto. Miſit t. ꝛc
ſpiritum filij.vnde bene dicitur ſpiritus filij.ſz que
eſt habitudo hic notata con tans eſt quod habitu
do genitiui dicit habitudinem in potentia ra
tione gignentis ad genitum;. Sed ſi dicere
tur ſpiri

tur ſpiritusſanctus a filio:hec ꝓpoſitio a notaret
originem:ergo cum magis ꝓprie dicatur q̃ ſpiri
tusſanctus hz originem a filio q̃ generationez: ad
huc magis ꝓprie dicetur ſpiritusſanctus a filio q̃
ſpiritus filij.

Solutio dicendum

q̃ procedere dicit dupliciter. Uno mõ dicitur pro
cedere in motu locali:qui motus ab aliquo in ali
quid. Alio modo dicit ꝓcedere in exitu creati a cau
ſa:vel motus a mouente ſm primum modum pro
cedere requirit duplicẽ terminũ a quo ⁊ in quem:
ſm modũ ſecundum non requirit niſi vnum.ſcili
cet a quo:vnde ⁊ ſm hos duos modos poteſt trã
ſumi ad proceſſionem ſpiritusſancti verbũ proce
dendi.greci vero verbũ procedendi tranſtulerũt a
motu locali:vnde proceſſionem ſpiritusſancti eter
nam intellexerunt ab aliquo in aliquem.vnde ſm
hunc modũ non conceſſerunt q̃ ꝓcederet ſpiritus
ſanctus a filio in patrẽ:quod non eſt inconueniẽs
cum in ipſo patre ſit ratio primi principij et nihil
habeat pater a filio:ſi autem diceretur q̃ procede
ret a filio in patrem:videretur pater aliquid habe
re a filio:ſed conceſſerunt q̃ procedat a patre in fi
lium:in quo oſtenditur q̃ eſt amor patris ad filiũ:
⁊ etiam inſinuaꝫ q̃ filius hz eſſe a patre. Latinive
ro tranſſumunt verbũ procedendi ab exitu ſiue ꝓ
ceſſu cauſati a cauſa. Unde dicunt q̃ procedere eſt
ab aliquo exire: q̃ius non in aliquem ſm qõ dicit
a mente ⁊ noticia procedere amor: q̃ius non intel
ligitur in aliquid:⁊ ſm hunc modũ dicũt latini qõ
ſpiritusſanctus procedit a ꝑre ⁊ filio:qz exit ab vtro
q̃ velut amor a noticia ⁊ mente:⁊ per hoc ptz reſpõ
ſio ad autoritates Jo.Dama.nam ipſe accipit ꝓ
cedere ſm primũ modũ. ¶Ad autoritates vo dio
nyſij:⁊ Grego.dicendũ q̃ cum dicũtur eterne pul
ſulationes vel duo lumina vel duo ſemina vel duo
radij filius ⁊ ſpiritusſanctus a patre:non negatur
per hoc q̃ vnus.ſ.ſpũſſanctus nõ habeat originez
ab alio.videlicet a filio:ſed per hoc ꝛn ſinuatur in
patre ratio primẽ originis ⁊ primi principij:⁊ du
plex modus emanationis vel exitus a primo prin
cipio patre:vnus conuenies filio,qui fluit per ge
nerationẽ:alius ſpiritui ſancto qui fluit per ꝓceſ
ſionem. ¶Ad ſextum rñdendum ſm aug.in.v.lib.
de trini. Cur filius dixit de patre procedit ſi de pa
tre ⁊ filio procedit ſpiritusſanctus:niſi q̃ ſolet ad
eum referri etiaz q̃ ipſius eſt:de quo ipſe eſt ſicut
ipſe Joh.dicit mea doctrina non eſt mea:ſed ei⁹ q̃
miſit me:ſi ergo hic intelligit eius doctrina quam
tñ non dixit eſſe ſuam ſed ꝑris:q̃ tomagis illic in
telligendus eſt ſpũs de ipſo procederevbi ait de pa
tre procedit:vt non diceret de me non procedit.
Quapropter qui põt intelligere in eo qõ ait filius
Joh.v. Sicut pater hz vitã in ſemetipſo: ſic dedit ⁊
filio vitã habere in ſemetipſo.intelligat etiã ſicut
hz in ſeipſo pater:vt de illo procedat ſpũſſanct⁹:ſic
dedit filio vt de ipſo etiam procedat ſpũſſanctus.
¶Ad ſeptimum rñdendum ſm auguſt.q̃ addere
aliud eſt addere contrarium ſm q̃ dicitur.j.ad ga
lat.qui aliud euangelizauerit vobis anathema ſit
Unde docere aliud eſt docere contrariũ.non ergo
dixit apoſtolus ſi q̃s addiderit qz ſibi ꝓiudicaret:
q̃ ait.j.the.iij. Cupiebat ad eos venire vt ſuppleret
q̃ illoz fidei deerant:ſz q̃ ſupplet qõ mi⁹ erat: ad
dit:non quod inerat tollit. Scõm hũc ergo modũ
dicendũ eſt q̃ latini addẽtes qõ verũ erat ſpũſan
ctum ꝓcedere a filio in cõciliis ⁊ etiã ſimbolũ:nõ
aliud predicauerunt.i.contrariũ:ſz veritatem ex
plicatã exꝓreſſerunt. ¶Ad octauuz dicenduz q̃ ex

Patet ſol. ad autoꝝ. Da. Ad autoritates aliorum

Ad ſextum Auguſtinus.

Ad ſeptimuz

Ad octauum

hoc q̃ non continet in ſymbolo q̃ ſcripſit leo pa
pa.nec etiã in illo quod cantaꝫ in miſſa ſiue Nice
no cõſilio:non eſt argumentũ qõ non eſt dicẽdũ
q̃ ſicut dicit anſel.in lib.de ꝓceſſione ſpũſſanct:nõ
oia que credere ⁊ cõfiteri debemus ibi dicta ſunt.
Non emi ibi dicit dñm ad infernũ deſcẽdiſſe quod
tamen communiter credimus. ¶Ad nonum dicẽ
dum q̃ conſequit ex fide ⁊ ex verbis ſcripture. ſcili
cet euangelij ſicut ſupra oſtenſum eſt. Unde dicit
Anſel.in lib.de proceſſione ſpiritusſancti. Si erroz
eſt credere de filio ſpiritusſancti proceſſionem:ipa
diuina autoritas nos in erroꝛem inducit:cum ⁊ illa
ex quibus ſequitur proceſſio ⁊ que illam ſequun
tur nos docet:nec alicubi aut illam negat aut q̃ il
li repugnat aliquo modo pronũciet. Si ergo quia
nuſq̃ eam diuina profert autoritas:ideo nõ eſt di
cendum:dicatur ſimiliter q̃ nuſq̃ illaz negat nec
aliquid dicit quod repugnet:ꝛideo non eſſe negã
dum:dicimus enim q̃ ſatis illam affirmat cuz il
la aſſerit:vnde probat ⁊ nullo modo aliquid ſigni
ficat vnde negetur. ¶Ad decimum dicendum ſm
Anſel.in eodem libro. Si queritur cur factũ ſit:di
cimus q̃ neceſſe erat propter quoſdam min⁹ intel
ligentes qui non animaduertebant in illis quevni
uerſa credit eccleſia contineri:ex his ſequi ſpiri
tumſanctum de filio procedere:ne forte hoc crede
re dubitarent qõ q̃ neceſſarium fuit:per illos qui
hoc negant quia in illo ſymbolo poſitum non eſt:
cognoſcim⁹:qm igit ⁊ neceſſitas cogebat ⁊ rõ nulla
ꝓhibebat ⁊ vera fides hoc admittebat fiducialit
aſſeruit latinitas quod confitendum ⁊ credendum
eſſe cognoſcebat. ¶Quod autem queritur quare
hoc grecorum eccleſie conſenſu factum nõ eſt. Re
ſpondemus quia nimis erat latinis difficile greco
rum epiſcopos ad conſulendum de hac re cõligere
re:nec erat neceſſe:vnde non dubitabãt in queſtio
nem adducere. Que enim eccleſia eſt que per am
plitudinem vnius regni dilatat:cui non liceat ali
quid ſm rectam fidem conſtituere.quod in conuẽ
tu populi vtiliter legatur aut cantetur:quãto ma
gis licuit romanis hoc conſtanter proferre in quo
gentes ⁊ omnia regna que latinis vtunt ſris pari
ter concordant. ¶Ad duodecimum dicendum q̃
eſt comparare potentiam cognitiuam motiue: vt
comparetur ſm actum vel ſm habitum:ſi compa
retur ſm actum non neceſſario ordinatur vna ad
aliam:immovtraq̃ poteſt exire in actum ſuum ſi
ne altera. Si vero comparetur ſm habitum inquã
tum egredietur in actum naturaliter ordinatur po
tentia cognitiua ad motiuam:vt principium eius:
qz ad hoc q̃ ipſa noticia egrediatur in actũ:neceſſe
eſt ꝓexiſtere habitus cognitiue:ad hoc enim q̃ mo
tiua potentia egrediatur in actum ſuum qõ eſt vel
le bonum:neceſſe eſt q̃ ſit actu vel habitu ꝓcogni
tum ipſum bonum:⁊ quia in deo quicquid eſt:eſt
actu:non differt habitus ab actu:vnde eadem eſt
ratio in habitu ⁊ actu. Ordine igitur nature egreſ
ſio per modum voluntatis que eſt ꝓceſſio ſpiritu
ſancti habet velut ſui originem egreſſionez que eſt
per modum cognitionis que eſt generatio filij.
Ex quo relinquitur q̃ ipſe ſpiritusſanctus eſt a pa
tre ⁊ filio:velut a mente ⁊ intelligentia amor:tam ẽ
ſancti qui ſm ea que ſm nos de diuinis loquũtur
aliquando accipiunt comparationem cognitiue ⁊
motiue ſm actum exprimendum:quia ſicut a potẽ
tia mentis eſt duplex exitus cognitionis ⁊ volun
tatis; ita et a patre eſt duplex exitus:generationis
filij et proceſſionis ſpiritusſancti : et ſecundum
hunc modum loquendi non exprimitur quod ſpi
ritusſanctus procedat a filio. Aliquando accipiũt

Ad nonum.

Ad decimum

Quare hoc grecorum conſenſu factum non eſt.

Ad duodecimum.

comparationē ſm habitū in q̄tuz refertur ad actū et tunc oſtendit ꝛ exprimit ordo nature: qui eſt in hoc q̄ filiꝰ a patre ꝛ ſpūſſanctꝰ ab vtroq; velut intelligēta que eſt per modū cognitiōis a mente. et amor per modū voluntatis ab intelligēta et mente

Ad tredecimum.

¶ Ad tredecimū dicendū. q̄ verbū procedēdi' poteſt transſumi ad diuina dupliciter. ab exitu cauſati a cauſa ſiue proceſſione: et hoc modo nō dicit verbū procedēdi niſi exitum ab alio non in aliq̄d. et hoc modo cōuenit proceſſioni eterne ſpūſſancti Vel poteſt transſumi a motu locali: et tūc dicit volut motum ab aliquo in aliquid. et hoc modo conuenit p̄ceſſiōi ſpūſſancti tpali. q̄ intelligit̄ p̄ceſſio ſpūſſancti a patre ꝛ filio ad ſanctificādū creaturā

Ad quindecimum. Anſel.

¶ Ad q̄ uindecimū ſm Anſel'm li. de proceſſione ſpirituſſancti. dicūt greci q̄ ſicut calor ꝛ ſplendor procedūt a ſole. ita q̄ neuter ab altero. ita filiꝰ ꝛ ſpirituſſanctꝰ poſſunt eſſe de patre vt neuter ſit ab altero. ſed ſi ita eſt: vnde habent qui hoc dicūt. q̄ ſpiritūſanctū cōfitētur eſſe filiū: et filiū negāt eſſe ſpirituſſancti. ſſam ſicut nulla ratio admittit vt ſplēdor ſit calor aut calor ſplendor: ita nec patitur veritas vt ſpirituſſanctus magis ſit filiꝰ q̄ filius ſpiritus ſancti. Quapropter ſi negare nō audent ſpiritū ſanctū eſſe filiū: negent filiū et ſpiritūſanctū ita pariter eſſe de ſolo patre: ſicut ſunt calor ꝛ ſplendor de vno ſole.

Ad vltimū ſertūdecimum.

¶ Ad vltimū vero dicendū. q̄ eſt verbum interius et eſt verbū exterius: ꝛ ſpiritus interior ꝛ ſpūs exterior. pōt igitur fieri oparatio verbi interioris ad ſpiritū creatū interiorē vt ſic cognoſcat ſpūs increatus qui deus eſt in diſtinctione perſonarū a patre ꝛ filio. vel pōt fieri oparatio verbi exterioris ad ſpiritū exteriorē. Auguſtinꝰ vero et latini faciūt comparationē ſm. primū modū. Joh. vero damaſ. ꝛ greci ſm modū ſecundū. Scōm enim augu. primo eſt mēs. deinde verbuz ſiue cogitatio. cogitatio eſt mente ꝓcepta verbū eſt: ꝓſequenter vero ex vtroq; ſpirat affectus amoris. Scōm vero Joh. damaſ. et grecos. accipit comparatio exteri' ſcōm hunc modū primo eſt intellectus. deinde verbū. ſcz vox que exprimit intellectū dicentis. Tertio ſpūs ſiue flatus qui eſt vehiculū verbi: Intellectꝰ enim formatvocē et ſpirando in ipſa voce oſtendit ſeipſum. In prima comparatione oſtenditur qualiter ſpirituſſanctus procedit a patre et filio. In ſecunda vero comparatione non oſtenditur q̄ ſpirituſſanctus procedat a verbo ſiue a filio: ſed q̄ vtroq; procedat a patre: quia ergo verbum interius verius eſt verbū q̄ verbum exterius ſicut dicit auguſt. xv. de trin. verbum quod foris ſonat ſignum eſt verbi quod intus lucet cui magis competit verbi nomen. Illā illud quod profertur carnis ore. vox verbi eſt: ita ſ̄ ſpiritus interior qui eſt amor verius ſpiritus eſt q̄ ſpiritus exterior: et etiam ſpiritualius ꝛ etiam ſimplicius ex hoc igitur magis debet accipi comparatio ad diuina ex verbo et ſpiritu interiori. propter ea verius latini de diuinis annunciant q̄ greci. Preterea eſt verior comparatio imaginis dei que in ſola anima eſt: q̄ comparatio veſtigiū que eſt in aliis. cum latini aſſumpta comparatiōe imaginis create: loquantur de generatione verbi eterni et proceſſione ſpirituſſancti. greci vero aſſumpta comparatione veſtigii. vt ſcilicet verbi corporalis verꝰ et rectius loquūtur latini q̄ greci. Non valent igitur rationes que opponuntur a grecis ex comparatione verbi exterioris et ſpiritus exterioris vel bi culi ipſius verbi: et ex comparatione ſplendoris et caloris.

ugū.

¶ Sembrum quintum.

Querit ſcōm quid ſit proceſſio. Argumentum primum.

¶ Onſequenter queritur ſm quid ſit proceſſio ſpirituſſancti. Circa quod ꝓceditur ſic. aut enim procedit a patre ꝛ filio ex eo q̄ ſunt vnum: aut ex eo q̄ ſunt differentes. ſi ex eo q̄ ſunt vnum: ſed non ſunt vnum niſi ī eſſentia: ergo ꝛ ſm hoc eſſentia eſt principium ſiue origo proceſſionis ſpirituſſancti: ergo eſſentia ſpirat ſpiritum ſanctum quod eſt falſum ꝛ ſupra ipſo batum. Si vero ex eo q̄ ſunt differentes non cōueniunt in aliquo: ergo ex eo q̄ ſunt differentes non conueniunt in ſpiratione ſpirituſſancti: ſed ex ſpiratione eſt proceſſio ſpirituſſancti: ergo proceſſio ſpirituſſancti a patre ꝛ filio non eſt ex eo q̄ ſunt differentes: ergo nulla ratio videtur eſſe quare proceſſio ſpirituſſancti ſit a patre ꝛ filio. ¶ Item obiicitur pater ꝛ filius ſpirant ſpiritumſanctum: aut ergo ſm q̄ deus aut ſm q̄ pater ꝛ filius: aut ſm qđ vterq; eſt ſpirator. Si ſm q̄ deus: cum ſpirituſſanctus ſit deus: ſpirituſſanctus ſpiraret ſe. Si ſm qđ pater ꝛ filius: ſed ſm q̄ pater generat ſm q̄ filius eſt genitus. ergo ratio generationis eſſet ratio ſpirationis. preterea ſm q̄ pater refertur ad filiū: ſm q̄ filius refertur ad patrem ſolum: ergo ſcōm relationes eaſdem quibus ad ſeinuicem referuntur pater ꝛ filius referentur ad ſpiritumſanctuz quod eſt falſum. Relinquitur igitur q̄ nec ſcōm q̄ deus nec ſcōm q̄ pater ꝛ filius ſpirant ſpiritumſanctuz. Si vero ſcōm q̄ vtriq; conuenit eſſe ſpiratorem.

Secundum.

In contrariū

¶ Contra eo q̄ ſpirant de vtroq; dicitur ſpirator ſicut ſupra dicebatur q̄ pater eo q̄ generat eſt pater: non eo q̄ eſt pater generat. Relinquitur igitur q̄ ſpirare eſt magis ratio ei quod eſt eſſe ſpiratorē q̄ econuerſo: non videtur ergo aliqua ratio ſpirationis patris ꝛ filij. ergo nec proceſſionis ſpirituſſancti.

Reſponſio char.

¶ Reſpon. ſcōm Richar. de ſancto victore. dicendum q̄ ſicut maxima caritas que non poteſt non intelligi in ſummo bono neceſſario probat generationem filij a patre: ꝛ eſt ratio ipſius generationis q̄ oportet vt amor in alterū tendat ad hoc q̄ caritas queat eſſe: ꝛ vbi eſt ſumma caritas oportet q̄ ſit ibi perſona volens alij bonum quod bonū eſt ipſe cōmunicans illi: ꝛ hoc neceſſario erit ſcōm communionem totius ſubſtantie: vnde ꝛ generatio: ita ꝛ ratio proceſſionis ſpirituſſancti eſt caritas precipua. Unde idem Richar. de ſancto victo. ſicut in ſumma caritate non poteſt deeſſe quod eſt optimum: ita nec poteſt deeſſe quod eſt precipuū. precipuuz autem in vera caritate eſt alterum velle diligi vt ſe: q̄ diu enim iſte ab alio ſolus diligitur: precipue dulcedinis ſue delicias ſolus poſſidere videtur. Similiter ꝛ alius q̄ diu condilectum nō habet: precipui gaudij communione caret: vt autem vterq; poſſit iſtiuſmodi delicias communicare oportet eos condilectum habere. ſcilicet ſpirituſanctū. Hinc eſt q̄ ſicut filius dicitur dilectus a patre. ita ſpirituſſanctus condilectus: vnde magis euidenter poſſumus dicere ſcōm Richar. q̄ ſicut ratio generationis filij a patre eſt ſumma dilectio: ita ratio proceſſionis ſpirituſſancti eſt condilectio. Ratione enim ſumme dilectionis que intelligitur in perſona patris eſt ratio generationis: condilectio vero ſumma que intelligitur in perſona patris ꝛ filij eſt ratio proceſſionis ſpirituſſancti ab eis. Uſi Richar. quando vnus alteri amorem impendit. et ſolus ſolum diligit: dilectio quidem eſt: ſed condilectio non eſt. Quando duo ſe mutuo diligunt: et iſtius in illum: illius in iſtum affectus diſcurrit. ꝛ quaſi in diuerſa tendit: vtrobiq; quidē dilectio eſt ſed condilectio non eſt. Condilectio vero eſt cuz a duobus diligentibus tertius concorditer diligit: ꝛ ſocialiter

ſocialiter amat. ꝛ duobus affectꝰ tertij amoris incēdio in vnū cōflat. Ex his itaq; patet q̄ ipſa diuinitate cōdilectio locū nō haberet ſi duobus exiſtentibus tertia ꝑſona deeſſet.

Solo. ad primum.

¶ Ad primū ergo obiectū. Dicendū q̄ nō procedit ſpūſſctūs a patre ꝛ filio ſolū ex eo q̄ ſunt vnū vl ex eo q̄ ſunt. differētes ſed ex eo q̄ differētes ſunt vnū. ex eo em̄ ſicut dicit augu. q̄ vnus diligēs eū qui de illo eſt: ꝛ vnꝰ diligens eū a quo eſt ꝛ etiā vterq; deus: tertiū ponere neceſſe eſt icz ipſum amorē qui procedit de vtroq; ſcz ſpūſſctm deū.

Ad ſcōm

¶ Ad ſcōm dicendū. eodem mō. q̄ pater ꝛ filius ſpirāt ſpiritūſctm. nō ſolum ſm q̄ deus vel ſm q̄ pr̄ ꝛ filiꝰ: ſed ſm q̄ pr̄ ꝛ filius deus.

Queſtio.xliiij.de veritate diuinarum perſonarum.

Utrū in diuinis eſſe ſint plures ꝑſone

Richar.

¶ Pitulāte diuina gratia oſtenſa pluralitate perſonaruz diuinarum ratione generatiōis filij a patre: ꝛ ratione proceſſionis ſpirituſſcti ab vtroq;. cōſequēter oſtendēda eſt veritas perſonarū. Ad qđ ſic Rich. ī li. de trini. qñ tres ꝑſonas dicim̄ q̄d aliud q̄ tres aliquos ſignificam̄. Cū oz perſona pro certo intelligitur aliqs vn̄ q̄ tñ ſit rōnalis ſubſtātia Cū noīant tres perſone: abſq; dubio intelligūtur tres aliq̄ quoz tñ vnuſquiſq; ſit ſubſtātia rationalis nature. Sed vtrū ſunt plures an oīs vna eadēq; ſubſtātia nihil intereſt q̄ tū ad ꝓpꝛietatē veritatēq; ꝑſone. Cū ergo in diuino eſſe intelligant tres aliq̄. ſ. pr̄ filius ſpūſſctūs quoz vnuſquiſq; ſit ſubſtantia rationalis. licet tñ nō ſit niſi vna ſubſtātia in diuino eē illud nō faciet differētiā quo ad veritatē ꝑſone ſunt ergo in diuino eē plures ꝑſone ſm veritatē.

Tertia rō rich. in li. de trin.

¶ Tertia rō rich. in li. de trin. Nihil aliud eſt ꝑſona diuina quā habēs diuinū eē ex ꝓpꝛietate incōicabili quēadmodū ꝛ ꝑſona humana nihil aliud eſt q̄ habēs hūanū eē ex ꝓpꝛietate incōicabili. ſed ī diuinis. eſt eē ex ꝓpꝛietate incōicabili qō cōuenit pluribꝰ. q̄ ſunt ibi plures habētes eē ex ꝓpꝛietate incōicabili. ſ. pr̄ ꝛ filij ꝛ ſpūſſctūs. q̄ eſt ibi ens nō ab alio a quo altius: q̄ ꝓpꝛietas conuenit ſoli pr̄i. ſiꝛ eſt ibi ens ab alio per generationē a quo alij ꝑ ꝓceſſionē q̄ ꝓpꝛietas cōuenit ſoli filio. ꝛ ē ibi ens ab alio ꝑ ꝓceſſionē a quo nō alius. ſ. ſpūſſctūs. ergo in diuino eē eſt pluralitas perſonarū ſm veritatē: cū aliud ad ꝑſonarū veritatē nō requiraꝛ.

In oppoſitū ꝓma.

¶ Ad oppoſitū triplex eſt differentia. ſ. differētia q̄ facit alietatem: ꝛ eſt differētia que facit alteritatē. iterū eſt differentia que facit alio modo ſe habentem. Differentia ſm ſubſtantiam facit alietatem ſiue aliud et aliud. vel alium ꝛ alium. Differētia ſm accidens facit alteritatem ſiue alterum ꝛ alterum. ergo differentia ſm exiſtendi modum facit alio modo ſe habentem. ſed in diuino eē non eſt differētia ſm ſubſtātiā: q̄ non eſt ibi niſi ſubſtātia vna. nec differētia ſm accidēs: q̄ ibi nō eſt accidēs. ergo in diuino eē ſolū eſt differētia q̄ facit alio mō ſe habētē. ſz differētia ꝑſonal facit aliū ꝛ aliū. ergo differētia q̄ eſt in diuino eſſe nō facit differētiā ꝑſonalē Et hoc etiā dicit Joh. dama. q̄ ſolū eſt ibi differētia ſm modum exiſtendi. ergo in diuino eſſe nō eſt pluralitas perſonarū ſcōm veritatem.

Tertia rati'

¶ Secūda rō rich. in li. de trin. ꝓpꝛietatē perſonalē dicim̄ q̄ quā q̄libet ē vn̄ ab oīb̄ aliis diſcretus. Si ergo paternitas ꝛ filiatio ſint hmōi ꝓpꝛietates: q̄ per ꝓpꝛietatē q̄ ē paternitas eſt pr̄ vn̄ ab oīb̄ aliis diſcret̄: ſiꝛ ꝛ filius ꝑ filiationem ꝛc. ꝛ ſic pr̄ ꝛ filiꝰ ſunt differentes ꝑſonali ꝓpꝛietate. ergo differētes ꝑſone ſm veritatē.

Quarta rō Boe.

¶ Tertia rō boecius cōtra neſtoriū in li. de duab̄ naturis ꝛ vna ꝑſona xp̄i. perſona eſt rōnalis nature indiuidua ſubſtātia. vbi ergo erit indiſtātia ſubſtātie indiuidue ꝛc. erit ꝛ ſm veritatem indiſtātia perſone ſi ergo in deo eſt indifferētia ſubſtātie indiuidue rationalis nature: in deo eſt indifferentia perſone. ſi ergo ponatur ibi perſonalis pluralitas non tamen eſt vera. et q̄ in diuina ſubſtantia ſit indiuidua patet: quia eſt vna numero ens per ſe ab aliis diſtincta

Quinta rō.

¶ Si dicatur q̄ datur illa diſtinctio perſone de ꝑſona creata nō de increata. Contra. qz Boecius loquit ibi contra neſtoriū qui diuidebat perſonā xp̄i et dicebat duas eſſe perſonas in xp̄o ſm duas naturas. ſed perſona chriſti eſt perſona increata: ergo ꝛ diffinitio illa datur de perſona increata.

Sexta ratio.

¶ Quinta ratio. vbi non eſt indiuiduū rationalis nature ibi non eſt ꝑſona. ſed in deo nō eſt indiuiduū rationalis nature: ergo ī deo nō eſt perſona. ergo nec perſonarū pluralitas ſm veritatē. minor patet. qz indiuiduū nō eſt niſi vbi ē inuenire diuiduū ſibi rñdens. qz indiuiduus dicit reſpectu diuidui. ſicut ſortes reſpectu hominis. ſed in deo nō eſt inuenire diuiduū velut vle. vñ diuinū eſſe nō eſt vn̄ uerſale nec ꝑticulare ſicut alibi ꝓbatur relinquitur ergo q̄ in diuino eſſe nō eſt eſſe perſone.

Septima rō

¶ Sexta ratio augu. in li. de trini. de inuētione perſone in diuinis vult dicere q̄ inuentū eſt hoc nomē in diuinis. ſ. perſona. nō vt diceretur: ſed ne taceret. impropꝛie ergo dicunt tres ꝑſone in diuinis.

Octaua rō

¶ Septima ratio eſt. ordo eſſentiarum: ꝛ eſt ordo perſonarū. ꝛ in quolibet illoz ordinū inueniꝛ ꝓmū. Nam in ordine eſſentiarū inuenitur ꝓma eſſentia ſcz diuina eſſentia. ſimiliter in ordine perſonarū inuenitur ꝓma perſona. ſ. diuina ꝑſona ſed de nobilitate ꝓme eſſentie eſt q̄ nō cōpatiꝛ ſecum aliam eſſentiaz vel naturam ergo de nobilitate diuine perſone eſt. q̄ nō compatiatur ſecū aliam perſonam. nullo ergo modo poteſt poni pluralitas perſonalis in deo ſm veritatē. immo vna ſola perſona ſicut vna ſola eſſentia

Nona ratio

¶ Octaua ratio cum dico pater dico naturam et pono perſonā diuinam. Quod ergo hec perſona generet ꝛ multiplicet ſe in aliam perſonā. aut hoc debetur ei ratione perſone vel nature. Non ratione nature: quia ſic eſſentia generaret. quod eſt inconuenies ſimiliter nec ratione perſone. quia non eo quo eſt pater generat ſed eo quo generat eſt pater. ergo nō eſt in patre aliquid ratione cuius hec perſona generet et ſe multiplicet: ſed hac generatione prouenit pluralitas perſonalis: videtur ergo non eſſe in eſſe diuino pluralitas perſonalis.

¶ Nona ratio. perſona in diuinis aut dicitur ſm ſubſtantiam aut ſm relationem: ſi ſm ſubſtantiam. ergo differētia perſone faciet dif

ferentiã essentie quod est incõueniens.si ẽm ratio nem:ergo differentia persone no faciet aliũ ꝛ aliũ sed alio modo se habentẽ solum.quod nõ facit ve re pluralitatem persone in deo: ergo non est vere differentia personalis.

Richardꝰ.

Solutio Dicendum primo ad istud vlti mũ ẽm Rich in li.de trini. fide liter fatemur psonas in diuinitate ẽm substantiã dictas ꝛ substãtiam signficare ꝛ plures ibi perso nas:ꝛ nõ plures substantias esse.quia sunt ibi plu res habentes vnum ꝛ idem esse indifferens ex dif ferenti proprietate vnita itaq; ibi est iuxta moduz essendi.vnitas essentie quia vnum indifferens est esse plures persone quia plures existẽtie.verbigra. Cum dico|personam patris. dico habentem diui num esse nõ ab alio.ꝛa quo alius habet idem esse per generationem:alius vo per processionem.Cũ dico filiuz;dico habentẽ diuinũ esse idem ab alio per generationem ꝛa quo alius per processionem. Cum dico personã spiritussancti: dico habentem idem esse diuinum ab alijs.s. patre ꝛ filio per pro cessionem.Est igitur idem esse patris ꝛ filij et spiri tussancti esse diuinum:differẽtes tamen ꝛ incom municabiles hoꝝ ꝓprietates.Si ergo nihil aliud est esse persone q̃ habere esse rationalis nature ex incõmunicabili ꝓprietate: oportet necessario po nere q̃ pater est persona.ꝛ filius est persona.ꝛ spi ritussanctus. Et quia est ibi habere esse diuinum ex tribus ꝓprietatiꝫ incõmunicabilibus:neces sario oportet ibi esse tres personas. sic igitur patet q̃ in diuino esse:pluralitas est personarum ẽm ve ritatem.Sc̃m hoc ergo dicendum. q̃ licet perso na substantiam dicat et ẽm substantiam dicatur: non tamen vnitas substantie ponit vnitatem per sone:nec pluralitas persone pluralitatem substan tie.sicut enim pluralitas substantie,nõ tollit vni tatem persone:ita nec pluralitas persone vnitatez tollit substantie.vnde Rich.in li.de trini. Cum di cuntur tres ꝓsone intelliguntur tres aliqui quoꝝ vnusquisq; sit substãtia rationalis nature.sed vtrũ sunt plures substãtie an oẽs vna eadẽ substantia nihil interest ad ꝓprietatez veritatẽq; persone.

Utrum sint plures substãtie an omes vna substan tia.

¶Patz sol. ad tertiã ꝛ quar tã et vltimaz rationem.

Ad oppositũ sol.ad primã rationem.

sicut ei esse substãtialiter aliud ꝛ aliõ nõ tollit vbiq; veritatẽ personesic esse ꝓsonaliter alĩ ꝛ aliũ non scindit vbiq; vnitatẽ substantie.exemplũ.In homi ne nec substantiarũ pluralitas dividit ibi veritatẽ vel vnitatẽ persone:nec pluralitas personarũ dis soluit hic vnitatem substantie.per hoc patet solu tio ad tertiã et quartam ꝛ vltimã rationem in con trarium.tamen solutio vltime rationis melius ap parebit in sequẽti solutione. ¶Ad primã rationẽ in contrariũ. Dicendum q̃ duplex est differentia relationis vel modi existendi.vna est accidentalis et hec non facit aliũ.Alia est naturalis ꝛ hec facit aliũ ꝛ aliũ:ꝛ ita differentiã persone in natura ra tionali.ꝛ hec differentia modi existendi est ẽm ra tionem originis.ẽm q̃ dicimus iste|habet naturaz non ab alio a quo alius.iste habet naturaz ab alio per generationem:iste per processionem.hic enim ostenditur differentia ẽm rationem originis na ture que est in habendo naturam ab alio.hec autẽ differentia necessario facit aliuz ꝛ aliũ. vnde dicit Anselꝫ.impossibile est nec intellectꝰ capere potest illum qui de alio est esse illũ de quo.ꝛ ideo hec dif ferentia facit differentiam personarum in diuino esse.de prima vo differentia procedit ratio: nõ de ista.immo posito ordine originis:impossibile est q̃ illi duo sint vnus possunt tamen esse in vnum.per hoc patet solutio ad scõam rationem. ¶Ad quin tam rationẽ. Dicendum. q̃ Rich.illã diffinitionẽ boecij de persona corrigit in lib.de trini.iij.Dicẽs q̃ non est ꝓpria diuinis personis:quia substan tia ꝓprie non est in diuinis substantia|enim ꝓ prie dicitur quia dat subsistere.sed ꝓprietates il le que faciunt ꝛ distinguũt personas nõ dant sub sistere personis sed existere.et propter hoc dicit q̃ persone rectius dicũtur|existentie q̃ substãtie:ꝛ in hoc ꝓprie cõsiderauit quia in hoc nomine existẽ tia exprimitur ordo nature siue originis. Unde exi stentia dicitur quasi exens ꝛ existere.i.esse:vt hoc quod dicitur exesse:comprehendit esse ex alio aliũ et etiam ex alio esse in aliuz.ꝛ ẽm primum moduz comprehendat existentia rationẽ persone ẽm mo dum secundum rationem essentie.Itẽ dicit Rich. etiã cõsiderauit q̃ nõ ꝓprie erat idiuiduũ in diuinis qꝛ in deo nõ est vniuersale nec ꝑticulare.qꝛ si particu lare esset in eo forma partita.ꝛ ideo nec indiuiduũ Item indiuiduuz dicitur respectu diuidui ꝓpter hoc loco eius quod est indiuidua:posuit incõmu nicabilis|dicẽs.persona est rationabilis nature in cõmunicabilis existentia. Dicimus tamẽ ꝓpter oppositionem q̃ substantia potest dici a subsisten do:ꝛ sic proprie nõ conuenit deo.vel potest dici sub stantia magis large scilicet quasi ens per se. et sic cõuenit deo q̃ dicatur substantia.hec eñ ratio est dignitatis substãtie scz q̃ sit per se stãs et in se fixa Similiter indiuiduũ potest dici quod vni soli con uenit.vel quod est vnum solum.primo modo indi uiduum|cõuenit personis diuinis:sed non essentie diuine:quia essentia diuina non conuenit vni soli ummo tribus personis.ꝛ sic dicitur persona diuina indiuidua substantia.scõo modo conuenit indiui duuz diuine essentie sed nõ personis.quia essentia est vna sola: sed ꝓsonis nõ conuenit esse vnum so lum. ¶Ad sextam rationẽ. Dicendũ. ẽm boecium in libro de duabus naturis q̃ dicit originem huius vocabuli persona dicens. q̃ apud grecos idez erat ꝓsopon quod persona.ꝛ ꝓsopon dicitur a pro quod est ante.vel in ꝛ sopos quod est facies: quasi ante faciem.ꝛ sumebatur ꝓsopon ab homine,la uato qui ponebat laruam ante faciem ad repꝛesen tandum aliquam certam personam.ꝛ sic dicebat persona a personando.vnde persona|in illa signifi catione dicebatur laruatum vel repꝛesentatiuum alicuius certi.vnde ab hoc erat nomẽ persone trãs ductum. Sed alio|modo dicit ipse dicitur persona rationalis nature indiuidua substantia|et sic ꝓ prie dicitur persona.quia dicit ipse.si|persona in so lis substantijs est:atq; in his rationabilibus sub stantiaq; omnis natura est nec in|vniuersali hoꝰ sed tñ diuiduis reperta cõstat ꝓsone esse diffinitio ra tionalis nature indiuidua substantia primo ergo modo si accipiat persona in diuinis trãssumptiue vel metaphorice dicitur.ꝛ sic loq̃tur aug.s.referẽdo ad originẽ huius nominis persona.tñ in q̃ tũ rec pitur pro rationali substantia põt dici ibi. ¶Ad se ptimam rationem.Dicendum q̃ pluralitas natu re ostendit imperfectionem nature vel essentie ꝓ sone:quia si haberet essentiã sibi ꝓsortẽ que nõ eẽt ipsa vel ab ipsa:hoc eẽt imperfectio ꝛ defectꝰ i ipa quia vna deesset alij:sicut patet per auctoritatẽ boe cij supradictã.etiã discrepãt bona ꝛc.sed hoc oñdit perfectionẽ ꝓsone ꝛ nature diuine cuiꝰ est persone q̃ habeat cõsortẽ ꝓsonã.ꝛ hoc ratione summe cha ritatis q̃ est in deo:perfecta aũt charitas nõ est in vno solo immo necessario est in pluribus. ¶Ad octauã rationẽ.Dicẽduz q̃ hoc nomẽ pr̃ põt sumi adiectiue vel substantiue.Adiectiue sumptuz non dicit hypostasim sed substantiue sumptum. quia dicit ens non ab alio,si ergo suma|ur adiectiue: sic non

Ad septimã.

Ad octauã.

sic non eo q̃ est pater generat:sed eo q̃ generat est pater. si substantiue:sic stat pro ꝓsona et sic eo quo est pater generat.

ẽ in quita rationẽ.

Sed vlterius contra predicta obijcit. quia vbicũq; inuenitur nature rationalis indiuidua substãtia: inuenitur persona quia hec est ratio persone.sed in deo in an gelo in homine inuenitur ratiõalis natura siue ra tionalis indiuidua substantia ergo et persone. aut ergo ẽm rationẽ vnã dicitur persona i his:aut ẽm diuersas. Nõ ẽm diuersas vt patet:qꝛ ẽm predictã rationẽ in ipis inuenitur q̃ est ratio persone ꝓprie ergo ẽm vnã.sed cõstat q̃ in homine differt ꝓsona a persona ẽm substãtiã ꝛ similiter in angelo:ergo in diuinis differt persona a persona ẽm substãtiaz sed in deo nõ est differẽtia substãtie:ergo nec vera pluralitas ꝓsone.aut si dicatur q̃ nõ ẽm vnã ratio nẽ est in his persona:querit q̃ sit differentia.

Richar.

¶Ad hoc intelligendum est ẽm q̃ dicit Rich.de sancto vict.in lib.de tri.In discernẽdis itaq; ꝓsonis opus est vt arbitroꝝ gemina cõsideratiõe.vt sciam|videlicet ꝛ quale q̃d sit ꝛ vnde habeat esse. vna istarum cõsiderationũ versat in discernenda rei qualitate. alia vo versatur in inuestigãda rei origine.Ad illã pertinet diligenter|querere q̃d sit sibi cũ q̃bus com mune:q̃d generale quid speciale:q̃d denq; ꝓprũ assignate nature.ad istam pertinet subtiliter inda gare hoc ipsuz q̃ est.Unde habeat esse a semetipo an aliũde.ꝛ si aliũde q̃ a seipso vtrũ mõ istovel illo vel alio quocũq; existendi mõ.variari nãq; põt exi stentia siue persona ẽm solã rei qualitatez: aut ẽm solam rei originem:aut ẽm vtriusq; cõcursionem. Sc̃m solã rei qualitatem variatur.quando pluri bus personis ẽ vna eadẽq; origo per omnia:singu lis tamen singularis ꝓpriaq; substantia. plures nãq; substantie omnino nõ possunt esse sine differenti qualitate.i.forma.est aũt talis variatio existẽ tie ẽm solã qualitatem:nil varietatis habens ẽm originem.Sc̃m vo solam originem est illa varie tas existentie.quando pluribus personis est vnum idẽq; ꝛ indifferens esse.inueniuntur tamen ẽm|ori ginem mutuam ad seinuicem differẽtiam habere tam ẽm rei qualitatem q̃ ẽm eius originem varia tur existentia vbi singulis personis est substantia singularis ꝛ ꝓpria:ꝛ ozigo diuersa. ¶Dicenduz ergo q̃ in vna natura est differentia persone ad pꝛ sonam sc̃m vtriusq; modum.quia ẽm originem dif fert|homo ab homine et ẽm ꝓpriã substantiam. Unde dicit in humana pro certo natura vbi vnus est pater pluribus.alia est tamen paterne substan tie decisio vñ propagatus est vnꝰ et alia.vnde aliꝰ. In angelica autẽ natura nulla est propagatio: sed sola simplexq; creatio. Est ergo singulox simul et omnium vnũ solum indifferensq; principium.sunt autem tot substantie quot persone ꝛ ꝓpter hoc vult q̃ in angelis non,est differẽtia persone ad pꝛ sonam ẽm originem:quia omnes persone angelo rum habent vno modo originem.s.per creationez. est tñ ibi differentia ẽm qualitatẽ qꝛ ẽm ꝓpriam substantiã differt angelus ab angelo.in diuina vo natura circa originẽ solam oportet querere perso narum existentiarũq; differentiam.cuz ergo sit dif ferentia persone ad personam sc̃m originez ꝛ qua litatem:et hec maxima vt in homine.et sc̃m qua litatem et non sc̃m originem et hec est minima ꝛ hec est in diuinis personis .et sic non est simile de diuinis personis et alijs.

Questio.xlv.de numero di uinarum personarum.

Conſequenter queri tur de numero personarũ in trinitate cir ca qõ primo queritur an sit ponere nũe rum in personis diuinis.Scõo an sit numerus in trinitate siue in diuino esse ẽm modum quo poni mus in creaturis. Tertio an sit ibi numerus alio modo supposito q̃ nõ sit ibi ille numerꝰ.Quarto quid numerak ibi an.s.sit ibi numerus rerũ solum vel rationũ.ꝛ si rerũ:an ꝓpostasim vel relationum soluz.Quinto vñ sit ibi ratio numeri. Sexto an sit ibi numerus finitꝰ vel infinitꝰ.Septimo an possit alle numerus eẽ in paucioribꝰ q̃ sit vel in pluribꝰ.

Membrum primum

Ad primũ sic procedit ur ꝛ querit. vtrum in diuinis ꝓsonis sit numerus.Ad qõ sic doom.in lib.de diuinis noibus loquens de deo dicit.ipm est principiũ ꝛ cã rordo et numerus ꝓpter qõ vnitas ꝛ fraternitas.Relinquitur igitur q̃ in diuino esse siue in diuinis perso nis sit numerus. ¶Scõa rõ cũ sit substãtia coẽca bilis ꝛ incoicabilis:siue cõmunis substantia ꝛ ꝓ pria.magis cõsequitur numerꝰ substantiã ꝓpriã q̃ cõmunem.si ergo diuina essentia est vt substan tia cõis persona vt substantia ꝓpria: magis cõseq̃ tur numerꝰ personã q̃ essentiã.si ergo pluralitas essentiarũ faceret numerũ in deo. si esset i co:ergo multomagis pluralitas personarũ cuz ibi sit facit numerũ. ¶Ad oppositũ Boe.in lib.de trini. Uerissime vnũ est in quo est nullus numerus.ergo cum diuinũ esse sit verissime vnũ in:ipso nullus est nũe rus.in diuinis ergo ꝓsonis non est nũerus. ¶Se cũda rõ Ambro.in li.de tri.In deo nũq̃ totalitatẽ ponimus:qꝛ nec nũerus nec quãtitas ẽ. ¶Tertia ratio est.nõ constituit nũerus nisi ex vnitatibꝰ dif ferentiũ substantiarũ. Unde ex vnitate hũanitatis et vnitate quãtitatis ꝛ vnitate qualitatis nõ con stituitur nũerus in sorte.cũ ipse sit homo ꝛ quãtus et qualis:qꝛ nõ est differentia substantialis istarũ vnitatum.immo sunt vnũ in subiecto q̃ est sub stantia.ꝛ ideo vnuz numero est sortes ꝛ sortes qua lis ꝛ sortes quãtus. sed ex sorte ꝛ platone cõstituit numerus qꝛ sunt vnitates differentiarũ substantia ruz. Si ergo vnitates personales in diuino esse nõ sunt substãtiarũ differẽtiũ.ergo nõ faciũt in diuino esse numerũ in deo ergo nõ ẽ numerus. ¶Quarta ratio si queratur quare sortes ꝛ plato sunt duo ho mines. ratio assignabitur quia due humanitates ipsorum:vel quia forma substantialis multiplicat in eis:sed si hec causa ẽ.ergo vbi nõ erit forma sub stantialis multiplicata nõ erit numerus.sed vna ẽ forma substantialis nõ multiplicata in diuinis pꝛ sonis:ergo ibi nõ est numerus.Et hoc est quod di cit Boecius. ꝛ inde trahitur regula theologoꝝ. Non habet locuz distinctio vbi ex diuersis causis non est vnio. ¶Solutio.Dicendũ. q̃ in diuinis pꝛ sonis non,est numerus;simpliciter ꝛ ꝓpꝛie.qꝛ non est ibi differentia ẽm substantiã:sed est ibi vt nume rus.et istud videbitur postea plenius. vnde est ibi numerus cum additione ꝛ nõ simpliciter.vt.s.dica numerus personarũ siue relationũ aut nũerꝰ eter nitatis.Et rationes que ostendũt q̃ nõ sit ibi nu merus:procedunt de numero simpliciter qui est ex vnitatibus differentibus ẽm substantiã. rationes alie ẽm aliũ numerum. ¶Ad primũ tamen.Dicẽ dum.vt intelligatur quid intendit dicere doom.q̃ sicut dicit Boecius in lib.de trin.duplex est nũe rus.s.numerus numerans:ꝛ numerus numeratꝰ deus ergo nõ dicitur numerus numeratus sed nu rus numerãs:qꝛ ipe dinumerat oia:vnde dr nume

Utrũ in diui nis ꝓsonis sit numerus Argumen.j.

Scõm

Boecius.

Ad primum.

Ad sextam.

Utrũ ꝓsone dicak vnuoce i deo et in ãgelo ꝛ in homine.

Ad septimã.

Ad octauã.

Ad primum.

rus per causam. ¶ Ad ſcõm cõcedendũ q̃ non ſeq̃tur q̃ſi pluralitas eſſentiaruꝫ in deo ſi ibi eſſet faceret numerum ſimpliciter:q̃ propter hoc pluralitas perſonarũ q̃ numerus ſimpliciter ergit vnitates differẽtes ſm ſubſtantiã:q̃ ibi eſſet ſi eſſet pluralitas eſſentiarũ.nõ tñ eſt cũ pluralitate perſonarũ immo eſt ibi omnimoda vnitas eſſentialis.ꝛ iõ non facũt perſone diuine numerum ſimpliciter:ſz numerum cum determinatione vel additione. et hec deberet ratio concludere.

Ad ſcõm

Membrum ſecundum.

An in diuĩs ſit nũerus ſz modum quo põim⁹ i creaturis. Mõ ſit ratio prima.

SEcũdo querit.ſuppoſito q̃ i diuino eſſe ſit aliquo modo nũcrus perſonarũ.queritur ſi eſt ibi numerus per vniuocationem cũ creaturis⁹. hoc eſt ſi eſt ibi vere numerus ſicut in creaturis. Ad q̃ ſic boecius diffinit numerũ dicẽs.¶Numerus eſt aceruus ex vnitatibus profuſus.ſed cũ dicitur pater eſt vn⁹. fili⁹ eſt vn⁹ ꝛ alius:ſpiritusſctus eſt vnus ꝛ alius.colligitur aceruus triũ ex vnitatib⁹ predictis. ergo eſt vere nũerus per diffinitionẽ nũeri ſicut eſt in creaturis. ¶ Scõa ratio.vbicũq̃ eſt dicere vnitatez et vnitatẽ:eſt dicere dualitatẽ.ergo ibi eſt dicere vnitatẽ ꝛ vnitatẽ ꝛ tertiam vnitatẽ:ibi eſt dicere ternariũ.ſed ita eſt dicere i diuinis perſonis q̃ ibi eſt vnitas qua pater eſt vnus:ꝛ alia eſt ab iſta vnitas qua filius eſt;vnus:ꝛ alia;ab his tertia vnitas qua ſpũſſanctus eſt vnus.ergo recte ꝛ vere eſt ibi nũerus ternarius. ¶ Tertia ratio.pluralitas perſonarum plus ponit in numerũ q̃ pluralitas eſſentiarum.q̃ patet.q̃ pluralitas eſſentiarũ poteſt eẽ in vno numero vt pluralitas accidentiũ in ſorte: nec ponũt ibi numerũ:immo idẽ eſt ſortes ꝛ ſor. alb⁹ grãmaticus muſicus.ſed pluralitas perſonarũ nõ ſicut patet de duobus angelis vel hoĩbus.pluralitas ergo perſonarũ vere facit numerũ in diuinis: ergo in perſonis vere eſt numerus ſicut in creaturis. ¶ Quarta rõ Rich. in li. de trini. Cum nominãtur tres perſone.intelliguntur tres aliqui quoꝝ vnuſquiſq̃ ſit ſubſtãtia rationalis nature. ꝛ cũ dico perſona intelligitur aliquis vnus q̃ ſit rationalis ſubſtãtia.vbi igitur ſunt plures perſone: ſunt plures aliqui ꝛ vbi tres perſone:ibi tres aliqui.Si ergo ternarius cõſtituit ex vno ꝛ alio ꝛ tertio reliquit q̃ in diuinis pſonis vere eſt numerus. ¶ Ad oppoſitũ eſt differentia ſm ſubſtãtiam ꝛ ſm accidens ꝛ ſm relationẽ.puma maior. ſcõa minor. tertia minima.Si ergo differẽtia vnitatis per accidẽs nõ facit numerũ ſimpliciter.ergo multomin⁹ differentia vnitatũ ſm relationẽ.ſola igitur vnitatuꝫ differentia ſm ſubſtantiam facit numerum ſimpliciter.ſed hec non eſt in diuinis ſed ſolum illa q̃ eſt ſm relationem:ergo non eſt ibi numerus ſimpliciter. ¶ Scõa ratio.ſola exiſtentia pluriũ in vno aufert diſtinctionem ſm numerum:ita q̃ illa plura nõ faciunt numerum in illo.ergo et multomagis ex iſtentia plurium in vno que ſunt vnũ illud. ¶Nam ſi in eſſe auffert rationẽ numeri:multomagis eſſe vnum alicui.ſed pluralitas accidẽtiũ que inſunt ſolum alicui:nõ facit numerũ ſicut pluralitas actus in ſorte.¶Nõ enim per hoc eſt numeroſitas in ſorte.cum ergo perſone diuine ſunt idez quod diuina eſſentia:multomagis non faciũt nec ponunt numerum in eſſe diuino. Et confirmatur hoc per exemplum,ponatur q̃ ſortes ſcit ſua grãmatica ꝛ ſua muſica. non eſt ſortes ex his numerabilis nec poneretur numerus circa ipſum. ergo ſimiliter ex parte diuinarũ perſonaruꝫ q̃ ſunt idem qõ diuina eſſentia. ¶ Sol. Dicẽdũ.q̃ in diuinis perſonis nõ eſt numer⁹ ſm inuocationẽ cũ creaturis.In creaturis eñ eſt numer⁹ qui eſt accidens et quãtitas. hic aũt numer⁹ nõ põt eẽ in diuinis perſonis¶Un ambro.dicit:q̃ in diuinis pſonis nõ ẽ quãtitas nec numer⁹.hic aũt numer⁹ eſt numer⁹ ſimpliciter iõ in diuinis nõ eſt numerus ſimplr:ſed numer⁹ pſonarũ.Ut aũt cognoſcaꝫ meli⁹ ex quib⁹ vnitatib⁹ fit numer⁹ ſimplr notandũ.q̃ nũerus eſt ex vno ꝛ vno.vnũ aũt eſt qõ eſt in ſe indiuiſuꝫ ꝛ ab aliis diuiſuꝫ.ꝛ hec ẽ tota rõ vnius ſiue vnitatis. Eſt ergo in quibuſdã inuenire vnitatẽ ſm hãc totã rationẽ vnitatis.vt.ſ.ibi inueniaꝫ vtrũq̃z.ſ. qõ ſit indiuiſum in ſe.ꝛ ab aliis diuiſibilis. Itẽ in quibuſdam eſt vnitas ſm partẽ iſtius ratiõis.ſ.qõ eſt ens indiuiſum in ſe ſolũ:ſed nõ ab aliis diuiſuꝫ: vnitates in quib⁹ vtrũq̃z inueniũ ſunt vnitates ſubſtantiarũvt ſortes plato:vnitates aũt in q̃b⁹ alterũ ſolũ ſũt vnitates plurium accidẽtiũ in ſubiecto vno. vt grãmatica et muſica i ſorte ꝛ albedo ꝛ nigredo. Albedo eñ in ſe indiuiſuꝫ eſt:ſed nõ ꝓtingit dicere q̃ ſit diuiſa ab aliis plene ſiue ab alio:q̃ accidẽtia p̃ ſe nõ ſũt ſz in ſubſtãtijs ex aggregatione.ergo illarũ vnitatũ et vnitatũ q̃ plene habẽt rõem vnitatis: Dicendũ q̃ ſit numerus ſimplr.ſed nõ ex aliis:he aũt vnitates differẽtes ſubſtãtia ſiue differẽtium ſubſtãtiaruꝫ. q̃ ergo vnitates diuinarũ pſonarũ nõ ſunt tales iõ nõ faciunt numerũ ſimplr vel ternariũ. ſed trinitatẽ ſolũ.hoc eſt triũ vnitatẽ.q̃ tres ille vnitates pſonales ſunt vna vnitas ꝛ nõ ſunt ternarius.ꝛita ergo patet q̃ aceruus vnitatũ in diuinis pſonis non facit ſimpliciter ſicut eſt numer⁹ in creaturis.et cauſa dicta eſt. ¶ Ad primã ergo rationem dicendum q̃ numerus eſt aceruus vnitatũ ꝛc.hoc eſt verũ vnitatum que non ſunt vnũ nec inſunt vni. ſic non eſt hic.immo in diuinis perſonis tollitur vnũ et vnuꝫ maſculine ſolũ:que tamẽ ſunt vnũ neutraliter hoc eſt vna eſſentia.ꝛ propter hoc in ipſis dicit vnũ in ſe indiuiſuꝫ.ſed nõ ab aliis diuiſum ſm eſſentiã:q̃ ſunt vna eſſentia. ¶ Ad ſecundã rationẽ. dicenduꝫ q̃ illa ratio procedit de vnitatib⁹ differẽtiuꝫ ſubſtãtiarũ.vnitates autẽ perſonales in diuinis ſunt vna vnitas eſſentialis:ꝛ ideo non procedit ratio de illis.nec in eis eſt diſcretio que eſt in numero ſimpliciter. ¶ Ad tertiam rationem qua obiçitur q̃ pluralitas perſonarum plus ponit in numerũ q̃ pluralitas eſſentiarum. Dicendum q̃ hoc verũ eſt vbi pluralitas perſonarũ ſupponit pluralitatem eſſentiarum.non autem vbi eſt vnitas eſſentie in perſonis¶Nam ſicut plures eſſentie per ſe faciunt numerum ſimpliciter.plures tamen eſſentie vel natura in aliquo poſſunt vnari ita q̃ non faciunt numerũ vt in homine ſunt plures nature in vna pſona non facientes numerum ſimpliciter:ita nec in vna natura diuina plures perſone faciunt numerum ſimpliciter .ſed ſolum numerum perſonarum ſicut in vno homine eſt numerus naturarum non tamen numerus ſimpliciter. ¶ Ad quaram rationem: dicendum q̃ ex vno et alio et tercio conſtituitur numerus ſimpliciter cum ſunt differentiarum ſubſtantiaruꝫ.Cum vero ſunt vnius perſone:non proprie conſtituitur ex eis numerus ternarius vt patet. quia numerus ternarius vbi eſt: requiritur q̃ ſit differens ſubſtantia in tribus. Eſt autem indifferens vnitas ſubſtantie in tribus perſonis diuinis:ideo nõ eſt ex eis numer⁹ ternarius ſed ſolũ numeroſitas trinitatis.Unde boecius in li. de tri. q̃m nulla relatio ad ſeipam referri põt.idcirco q̃ ea ſz ſeipſam eſt p̃dicatio que relatiõe caret:facta ẽ q̃dã trinitatis numeroſitas in eo q̃ eſt p̃dicatio relationis ſeruata ꝛo vnitas in eo q̃ eſt differẽtia ſubſtantie vel operationis vel omnino eius que ſm ſe dicitur predicationis.ſed numerus ſm relationez non eſt numerus ſimpliciter: immo ſoluz cum determinatione. vt dicatur numerus perſonarũ aut numerus trinitatis.

Ad ſcõam

Tertia

Quarta

Rñſio

Solutio ad rationem

Ad ſecundã

Ad tertiam.

Ad quartam

Hoc.

Membrum tertium

Suppoſito q̃ nõ ſit nũerus in diuis ſimplr ſicut i creaturis. Querit an ſit ibi nũerus q̃ ſonalis vl ſz aliũ modũ. In oppoſitũ Nõ prima

ERtio ſuppoſito q̃ in diuinis perſonis non ſit numerus ſimpliciter ſicut i creaturis. Queritur,cuiuſmodi ſit ibi numerus.vtrũ ſit numerus perſonalis vel ſm aliũ modũ.Et q̃ ſit numerus perſonarũ patet p Augu. qui dicit.In relatione perſonarũ numerus cernitur in diuinitate ꝛo ſubſtantie quid vnum ſit apprehendit.ergo numerus qui eſt ibi eſt numerus perſonalis ꝛ nõ aliũs. ¶ Ad oppoſituꝫ vbi eſt vnitas ſm eſſe:relatio non facit numerũ.ſicut ptz in puncto.qui cum ſit vnum ſm eſſentiã:tñ ex his relationibus q̃ ſunt q̃ punctus poteſt eſſe principium mediũ finis:non ponitur numerus ypoſta ſim in puncto.cũ ergo in relationibus diuinis ſemper ſeruetur vna eſſentia ſcz diuina:ergo relatiões ille nõ ponunt ibi aliquo modo numerũ perſonarũ:ꝛ ita nõ ẽ ibi numerus. ¶ Scõa ratio nihil addit ad eſſe diuinum ſed vbi eſt numerus ibi eſt addito alicui⁹ ad alterũ. ergo relatio nõ ponit;ibi numerum aliquo mõ.nõ ergo numerum perſonalez. ¶ Tertia ratio.dignitas in deo requirit ſolitudinẽ vnde ſi diceretur rex regũ:oportet q̃ eſſet vnus ſolus.ergo cum ſit ſumma dignitas in perſonis diuinis:ibi eſt ſolitudo. non ergo ponitur ibi numerus perſonalis ſm relationez vel alio modo. Et cõfirmatur hec ratio.qm̃ dignitas diuie eſſentie ponit;vnam ſolã diuinam eſſentiam.nec ſecum cõpatitur numerum eſſentiarum:ergo ſimiliter dignitas diuinarũ perſonarum ponit vnã ſolam perſonam.nõ ergo eſt ibi numerus perſonarum. ¶ Solutio.Dicendum q̃ aliter ꝛ aliter accipitur numerus eſſentiarum ꝛ perſonarũ.Nã numerus eſſentiarum eſt ſm quattuor differẽtias.aut eñ numeratur eſſentia a multiplicatione ſubſtantiarũ vel ſubiectoꝝ:vel formarũ.aut partium aut operationum.¶Numerus a multiplicatione ſubſtantiarum eſt vt numerus ſingularium. ¶Nũerus aũt ex parte formarũ eſt vt in ſubſtantijs ſpiritualibus vt in angelo.quia aliud ẽ in angelo ſua ſciẽtia charitas et dilectio.ꝛ he forme ſunt in illo .¶Numerus autez partium eſt in totis integralibus ſicut in corpore. ¶Numerus operationum eſt in vna forma que habet differentes operationes.vt albedo;que facit coloratũ et diſgregat viſum. he autem pluralitates non cadunt in diuino eſſe. immo ẽtum ad iſtas dicit boecius q̃ vere vnuz eſt i quo nullus eſt nũerus.¶Numerus autem perſonarum aliter ſumitur nam vt dicit Rich.de trinitate numeratur vel diſcernitur perſona a perſona.aut ſm qualitatez tm̃ aut ſm originem tm̃.aut ſm vtriuſq̃ concurſionẽ ſm qualitatem diſcernitur perſona a perſona vbi eſt indifferentia in origine. tamen in ſubſtãtia eſt differentia ſine qualitate ſubſtantiali:quia de illa loquitur.ſicut in angelis non eſt differentia originis.immo omnes eodem mõ exeunt.ſ.per creationẽ a deo.ꝛ non vnus ex alio:tñ differunt in ſubſtãtia.vtroq̃ mõ numeraꝫ ꝛ diſcernitur perſona a pſona in hoie.ſ.ſubſtantia ꝛ origine.quia nõ oẽs eodẽ modo exeũt.immo ibi eſt ꝑpagatio et eſt vnus ex alio.ſed in diuino eſſe eſt ſolũ numer⁹ pſonarũ ſm originẽ ꝛ nõ ſm qualitatem.ſcõa maior eſt:puma minor:tertia minima.vnde in diſcretione diuinarum tperſonarũ non eſt numerus vel diſcretio ſubſtantiarũ ſicut in aliis.ꝛ ideo ſolũ eſt ibi numerus perſonarũ ſiue trinitatis ꝛ nõ nũerus ſimpliciter qui eſt differentiũ ſubſtantiatũ.q̃ eſt ſolũ ſm originis differentiã q̃ nõ facit numerum in eſſentijs ſed in ypoſtaſib⁹ vel perſonis. ¶ Ad primã rationem. Dicẽdum q̃ relatio, poteſt cõparari ad illud cuius eſt vel ad illud ad quod referꝛ.¶Relatio ergo non facit numerũ per cõparationẽ ad illud cuius eſt. Unde cũ re diuine eſſentie que eſt perſona vel ypoſtaſis relatio nõ facit numerũ:ſed facit numerum cõparãdo ad illud ad quod refertur. ꝛ hoc eſt quia nũq̃ dicitur relatiue originis eiusdẽ ad ſe.vñ paternitas in aliquo ꝛ filiatio in ipſo eodẽ non dicuntur relative ad inuicẽ.ſed paternitas in iſto et filiatio in alio.ꝛ propter hoc cõparãdo ad illud ad quod referꝛ:ſemp ponit aliũ ꝛ aliũ.ꝛ ita facit nũerum ypoſtaſim ſiue perſonarũ . Mõ ergo obiçitur de puncto qui eſt priçipiũ medium ꝛ finis. Dicendum. q̃ iſte relationes relate ad eſſentiam puncti cuius ſunt:nõ faciunt numerũ.tamen relate ad illud q̃ vnaquez;dicitur facĩt aliquo mõ numerum:ſed nõ numerũ ypoſtaſim ꝛ cauſa vi debitur. vnde nõ dicitur punctus ab hac relatione eſſe principium a qua dicitur eſſe finis. ¶ Ad ſecũdam rationem ptz ſolutio per hoc idẽ. cõcedo eñ relatio non addit aliquid ad rẽ diuine eſſentie. Uñ ex illa parte qua ad rem eſſentie cõparatur nõ eſt numerus:ſed cõparando ad illud ad quod refertur. Uñ paternitas in patre nõ facit numerũ cum eſſentia ſed facit numerũ cum filiatione que eſt in filio ad quã refertur.ꝛ ex illa parte ẽ multiplicatio. ¶ Ad tertiã. Dicendum q̃ quedã ſunt res que cõmunicate minus habent. quedã autem que cõmunicate nobilius ꝛ magis habentur et melius. vt ſcientia charitas ſui amor. de primis rebus bene procedit ratio q̃ dignitas in ſtermino in illis requireret ſolitudinem ſed nõ de aliis.immo quãto maior fuerit cõmunicatio ſcientie ꝛ charitatis. tanto erunt meliores ꝛ maiores. quia ergo eſſentia diuina eſt huiuſmodi q̃ cõmunicata melio⁹ ꝛ nobilius habetur ideo pluralitas ꝛ numerus in habentib⁹ ipſaꝫ nõ repugnat dignitate ipſius in termino. Et dico ad cõfirmationẽ.q̃ nõ eſt ſimile de perſona ꝛ eſſentia in hoc.ꝛ iſtud diſſolutum eſt ſuperius.

Soko.ad primam rõnem

Membrum quartum

Querit q̃d nũeratur ibi ſcz an ſit ibi numerus rationum ſolũ:vel rerum.ꝛ ſi rerum.vtrum relationum vel ꝑſonarum. Quãtũ ad pumum obiçitur ſic.In diuinis eñ non eſt numerus qui ſit ex differentia qualitatis vel forme ſicut dictum eſt. nec eſt ibi numerus qui ſit ibi ex differentia ſcõm accidens.quia ibi nõ eſt accidens.ergo eſt ibi numer⁹ ſolum qui eſt ex differentia ſm relationem. ſed relatio nõ ponit in numerũ rei vbi eſt totum vnum per eſſentiam:ſed ſolum in;numerũ rationis quod patet de puncto qui eſt principium alicuius linee et finis alterius:ꝛ medium;duarum linearum cõtingens illas.Iſte enim relationes circa punctum non ponunt niſi differentiam rationum ꝛ nõ rei. ergo cum diuinum eſſe totum vnum ſit per eſſentiam:relatio non ponit ibi numerum niſi rationũ ¶ Item ſi dicatur q̃ ſit numerus perſonarum ꝑpter ordinem originis quo vnus ex alio. Contra in trinitate creata que eſt mens intelligẽtia amor eſt relatio originis. quia a mente intelligentia et ab vtroq̃ amor: et tamen ex hoc non eſt differentia ypoſtaſim vel perſonarũ in anima.immo i vna ſo-

Querit q̃d nũeratur ibi Quõ ſolum ſit ibi nũer⁹ ſm rationez. Nõ puma

De puncto

Scõa ratio

Richar.

Rñſio.

la persona inuenit hec trinitas. Relinquitur igit q̄ nō erit numerus ypostasim vel psonarū vel aiarū. ¶ Tertia ratio Joh. dam. dicit. q̄ in creaturis ypostases diuidunt siue cōsiderantur re & cōe ipm cōsiderat in ratione: in diuino aūt esse ecouerso. q̄ ypostases cōsiderant rōne & ipum qđ est vt cōe re. ergo ſm dam. numerus isse rationis est & non rei. ¶ Quarta ratio. dicēdo patrē filiū & spm̄sctm̄: nō est repetitio nisi vni⁹ & eiusdē rei. q̄ paternitas est diuina essentia: filiatio est diuina essentia. sed vbi est repetitio vni⁹ & eiusdē rei nō pōt intelligi nūerus rei. ergo nō est ibi numer⁹ rei ſz soluz rationis. ¶ Ad oppositū si solū esset ibi numerus rationis et nō rei: ex hoc sequeret q̄ positio trinitatis esset solū ſm intellectū & q̄ nō esset trinitas in re quod est inconueniens dicere.

Tertia rō. Damas.

Boe.

Rūsio.

Anſ.

Sol. ad primā rōnem.

Consequenter queri

tur an sit nūerus relationū vel ypostasū. supposito vt videbit q̄ nō solū sit ibi nūerus rōnis. Ad qđ sic. nos videm⁹ in creaturis. q̄ pater differt a suo filio qualitate subst̄ātiali & relatione. q̄ hic pr̄: ille filiꝰ. In diuinis sil̄ pater differt a filio. aut ergo ē differētia i qualitate i aut relatiōe. nō i qualitate: quia vbi est differētia in qualitate dico substantiali: est differētia in esse. ergo ibi est sola differētia relationū & nō ypostasum. ¶ Scđa rō. Boe. in li. de trini. Relatio multiplicat trinitatē subst̄antia x̄o cōtinet vnitatē. ergo i trinitate diuinarū psonarū soluz est nūerus relationū & nō hypostasum cū ypostas sit subst̄ātia. ¶ Ad oppositū abstractis relatiōib⁹ a personis diuinis adhuc est differētia in ipsis. q̄ adhuc iste nō est ille. nec abstracta generatione a pr̄e. s. q̄ nō generet: & a filio q̄ nō generet: adhuc intelligerē patrē vnū aliquā habentē diuinā naturā similiter et filium vnum aliquā habentē diuinam naturā. ergo adhuc intelligo vnū et vnum habentem diuinā naturā. Sed dicēdo vnū habentē diuinā naturam dico ypostasim: ergo ibi intelligit⁹ numerus ypostasiuz abstractis per intellectū relationibus. ¶ Sol. dicendū q̄ in diuinis est nūer⁹ ypostasum & relationū. & nō solū nūerus rationis siue ſm rōnez que quidē rō est positio nostri intellect⁹ & istud probatur esse necessariū suppositā rōne & ordine originis in diuinis. Nā supposito ordine originis diuine nature ita ſz q̄ ipsa habeat ab alio: necessario habeat differētia ſm relationē & ypostasim nihil detrahēdo simplicitati diuine essentie. & hoc ptz. intelligēdo em̄ diuinā naturā necesse ē q̄ intelligat in hūte illā. & si intelligam⁹ eaz in hūte illā ab alio: nā intelligim⁹ cū proprietate incōicabili q̄ separatur ab hūte eā non ab alio. & ex hoc introducit differentia relatiōis. vt ptz in differentia ypostasis. q̄ ypostasis nihil aliud est q̄ res nature siue hās naturā sub discreta et incommunicabili proprietate. ibi aūt dico habere diuinā naturā sub duab⁹ proprietatib⁹ incōicabilib⁹. iō & duas ypostases. Et q̄ etiā istud sit necessariū ptz. q̄ supposito hoc ordine originis q̄ habeat diuina natura ab alio. incontinenti habens distinguitur ab alio ab eo a quo habet. aut idem sibipsi esset principium qđ est impossibile itelligere. Unde Anſel. neq; intellect⁹ capit nec natura permittit illū q̄ de alio ē e ē illū de quo ē: et sic in illo ordīe ratiōe pprietatū differentium incōicabilium est differentia ypostasum. ¶ Ad primam rōnem in cōtrariū que ostendit q̄ ibi sit solū numerus ſm rationem. dicenduz q̄ duplex est relatio. scz relatio accidētalis: & est ratio originis que est essentialis. Relatio accidentalis est que sequitur esse accidentium. vt equalitas in quātitate. similitudo in qualitate. Relatio aut̄ originis que cōnaturalis est: est duplex vel dupl̄r. q̄ aut dicitur in his q̄ sunt subst̄ātie vel subst̄ātia: aut que sunt accidentia siue de genere accidentiuz. Differentia ergo relationis originis pr̄o modo q̄ scz est in re subst̄ātie: facit differentiā ypostasiuz sicut visum est. & hoc est q̄ ypostasis semper est in re subst̄ātie & subst̄ātia dicit. sed relatio originis que ponitur in rebus que non sunt subst̄ātia: vt mens. noticia. amor: non pōt facere differentiam ypostasum. cū huiusmodi non sint subst̄antia. sed relatio originis in diuinis est rei q̄ est subst̄ātia. & ideo differentia illius relatiōis facit ibi differētiā ypostasum.

Ad scđam.

Mō obiect de puncto.

¶ Mō ergo obiicit q̄ differētia relationis in pūcto non ponit nisi differentiā rōnis. Dicenduz q̄ relatio illa in pūcto est accidētalis & nō est relatio ordinis nature. & de illa procedit rō que quidez est relatio ſm accidens. et hoc est qđ dicit hugo de sctō vict. in sentētijs suis. cū aia interrogat seipsaz ꝝre illa tria q̄ in aia repta sunt psone dicātur cū in semetipa mens repit tria. nec tñ tres psonas in semente rōnalem cōtinere. aut trib⁹ psonis cōstare animū rōnalis consideratio patiat. Et rñdet itaq; cū homo sit psona hec tñ quedaz affectiones sunt adherētes psone & circa ipsaz existētes inueniunt: non est eis oīno propriū esse psonas: ſz psone incesse tñ. Cū aūt que i deo sunt aliud ab ipo esse nō pñt nec quasi accidentia aut affectiones ex pte mutabiles aut sepabiles in cōmutabili essentie ideo vere sunt psone.

Ad scđam.

¶ Ad scđam rōnem dicēdum q̄ ratio duob⁹ modis dicitur. vno mō rō dicit ipa acceptio q̄ est in collatiōe: alio mō appellat rō illud qđ accipit in collatiōe. qñ em̄ intellect⁹ accipit rē absolute: tūc dicit intelligere. ſz qñ accipit ipaz i collatiōe ſm q̄ cōfert vnū alij: tunc dicit rō. Si ergo dicat rō ipse motus vl acceptio rei ab aia in collatiōe: hoc mō nō accipit dama. rōnez ſz mō scđo. Unde nō vult dicere dama. q̄ solū cōsiderētur differentie psone rōne q̄ sit mot⁹ ipsius intellect⁹ siue acceptio i collatiōe: ſz rōne q̄ est ipsum acceptū ab intellectu cōferēte. & hec rō res ē. sicut dicim⁹ vle est rō. non qz ipsuz sit acceptio ipa: ſz est rō. i. ipm acceptū ab intellectu cōferēte. qz vle accipit ab intellectu i collatione. s. in mltis: ipm tñ est res. sic ergo re cōsidrā tur ypostases i creaturis. hoc dicit q̄ absolute cōsiderātur ibi. In diuis dicūtur ꝓsiderari rōne: qz in collatiōe ipārū adinuicē est ibi acceptio ipsarū: qz pr̄ dicit qui nō ab alio: a quo filiꝰ p gñationē. & filius q̄ ab alio. a quo aliꝰ p ꝓcessionez. Ecce collatio ipārū ypostasiuz i distinguēdo eas & discernēdo. et sic dicūtur distingui ratiōe qz eozū distinctio accipitur in collatiōe.

Ad tertiam.

¶ Ad tertiā rationē dicendū. q̄ licet diuinū esse sit vnū & idem p essentiā in his: est tamē rō originis differēs in his. & ꝙtum ad illam venit ibi nūerus ypostasiuz. Et q̄ sit ibi relatio ptz qz dicit boeci⁹ in fi. li. de tri. q̄ sanc sciendū est ꝓdicatiuā relationē non semp talem esse. vt semp ad differēs predicatur. vt seru⁹ & seruus ad dñm. differūt em̄. & ponit exēplum quomodo est relatio nō semp differentium sed eoz qui sunt idem. nam esse equale equali equale est. & sile simili simile est. & idē ei qđ est idem idem est. et filius relatiō in trinitate pr̄is ad filiū: & vtrūq; ad spm̄sctm̄. vt ei⁹ qđ ē idez ad id qđ est idem. Nō si in cunctis alijs rebus non pōt inueniri: facit id cognata caducis reb⁹ alteritas. & sic est ibi relatio eiusdē ad idē neutralit: hoc est q̄ habet eandem essentiam: tamen incommunicabilē pprietatē. sicut habere naturā ab alio nō habere ab alio. Ex quo em̄ istud habet hūs esse rōnalis nature sub distincta pprietate. habetur tota ratio

rō ꝓsone. & si plures sunt habētes: plures ꝓsone. sed vtrū sit vna vel differēs subst̄ātia: nihil detrahit. p pr̄etati veritatiq; ꝓsone vt dicit Rich. in li. de tri. & ita ꝙuis vniz rōnē esse repetat in illis: q̄ tñ est rō originis differēs a qua illud esse habet sub incōmunicabilib⁹ pprietatib⁹: est ibi numer⁹ psonarū. Et si querit quomō pōt illud intelligi. q̄ cū vnitate essentie sit pluralitas personalis. Rñdet rich. in li. de trini. dicens. explica mihi obsecro quomō ꝓsonalis vnitas sit in creaturarū subst̄ātiarū dissimilitudine & diuersitate. sicut i ꝓsona hoīs: & ego dicā tibi quo modo subest vnitas in tantarū ꝓsonarū dissimilitudine & equalitate. si experiētia docet aliquid est supra intelligentiā tuā in humana natura: nōne eoipso te docuisse dz aliquid esse supra intelligentiā tuā in diuina natura. Et vult dicere. q̄ sicut in creatura humana vnitas ꝓsonalis ꝓpatit diuersitatē subst̄ātiarū: sic in diuina natura vnitas essentialis diuersitatem et numerum personarum: et iste numerus venit ꝙtum ad rationem originis.

Rich.

Queritur.

Membrum quintum

Querit vnde sit ibi rō nūeri et vtrū rōe caritatis vel de perfectiōe virtutis.

Oritur vñ ibi sit rō numeri. & queritur an sit ibi rōne caritatis. sicut videtur rich. ponere in li. de tri. aut hoc est de pfectione ꝓsone q̄. s. aliā requirat⁹ se multiplicet: an de pfectiōe virtutis. Qđ istud nō sit ex pte perfectiōis ꝓsone ptz. qñ si pfectio ꝓsone pr̄is req̄rit personā aliā scz personā filij: ergo nō erit ita pfecta si careat illa. et ita perfectio persone pr̄is deꝓēdit a ꝓsona filij. qđ ē inconuenēs dicere. sic ei pr̄ a filio depēderet ¶ Preterea ondit q̄ amor siue caritas nō sit rō illius numeri: q̄ caritas siue amor sequitur bonitatē. Nā bonū ē ratio dilectiōis. si ergo nō pōt poni numerus iste ex ratione bonitatis vel essentie qđ idē est ergo nec ex rōne amoris vel caritatis. Adhuc patet: quonia ex parte essentie nō pt poni nisi vnitas. ¶ Preterea ondit q̄ nō sit ibi numer⁹ ex parte perfectiōis ⁊ virtutis vt ipa se multiplicet. q̄ virtus illa est infinita & cōiucta suo actui ergo eius actus est infinit⁹. & ita sequeretur q̄ esset multiplicatio personarū in infinitum cum iste esset actus eius. qđ esset inconueniens ꝓpter hoc q̄rit⁹ a quo est ibi rō numeri siue ex parte cui⁹. ¶ Solutio dicenduz q̄ cū querit vnde sit numer⁹ vel rō numeri in diuinis. dicim⁹ q̄ iste numer⁹ est ex pte pfectiōis ⁊ virtutis & bonitatis & caritatis. tñ appropriādo ſm rōnez intelligētie: bonitatis ē sicut principalis rō illi⁹ numeri. q̄ laus boni & ei⁹ pfectio ostenditur. in coicatiōe. sed coicatio semp est vni⁹ ad aliū & iō vbi ē ꝙmunio: semp est ali⁹ & ali⁹. & ita multiplicatio & numer⁹ & bonitas sūma quasi ꝓncipalis cā isti⁹ multiplicatiōis i diuinis. ſz cū bonitas sit communior q̄ natura et voluntas. sicut est duplex principium. vnum quod est natura. alterū quod est voluntas: sic bonitas duobus modis erit. q̄ est bonitas nature: et bonitas voluntatis. et hec est caritas: cōmunicat ergo se bonitas vel per modū nature vel per modum volūtatis siue affectionis. Communicatio bonitatis que est per modū nature: illa plena est & perfecta per generationē. q̄ tñ fit de parte subst̄ātie vel essentia & nō de tota essentia. illud i perfectiōis est in natura. q̄ ergo omīs imperfectio a bonitate summa remouenda est: & ei oīnis perfectio tribuenda: deo necessarium est q̄ cōmunicet se per modū nature. que communio est per generationē. et illa generatio non fit de parte essentie sed de tota essentia. & hec cōmunio bonitatis est rō distinctiōis sui numeri in distinctiōe determinata q̄ est pr̄is ad filiū. Sz sicut. coicat se bonitas p modū nature: ita per modū volūtatis. q̄ summi boni summa est cōmunio. nō eēt aūt a summa nisi coicaret se p modū voluntatis que coio est p amoris affectum siue charitatez. & hec coio boni summi est rō numeri in distinctiōe determinata que est patris et filij ad spm̄sctuz. Rō ergo numeri sumit ex rōne perfectionis summe bonitatis. sed cōmunio totiꝰ essentie per generationē. cū essentia nō habeat ptem: est rō numeri patris ad filiū cōmunio p naturam volūtatis. rō nūeri & distinctionis spiritussancti ab vtroq;.

querit a quo sit rō numeri vel ex parte cui⁹. Rūsio.

¶ Ad primā ergo rōnez qua oñditur q̄ ex parte ꝓsone est imꝑfectio. dicimus ſm Rich. q̄ aliud est pfici ab aliquo: & aliud pfici in aliquo. persona ergo patris ex hoc q̄ producit ꝓsonā filij perficit in illo. & ostenditur eius perfectio in illa ꝓductione. sed nō perficit ab illo sicut dicim⁹ q̄ forma perficitur in materia sed nō a materia: immo ecouerso. Unde Rich. in lib. de trini. In diuinis ꝓsonis sane notandū qđ supra ostensum est. q̄ pfectio vnius exigit aduunctionē alterius. Et cōsequenter in geminis perfectio vtriusq; req̄rit coherentiā tertie. & est sua ratio ex parte charitatis siue summe dilectiōis. q̄ vbi est perfecta charitas. ibi est dilectio et cōsideratio. q̄ pfecta nō est vni⁹ ad se. imo perfectio dilectiōis in aliquo necessario exigit aliū quē diligat vt se. sed cōdilectio est nō solū diligere aliuz vt se. immo etiā aliū velle diligi vt se. & etiā velle q̄ ille diligat aliū vt se. Et vult dicere. q̄ p hāc dilectionē & cōdilectionē q̄ est in deo: q̄ in eo ē pfecta charitas. sicut necessario tres ꝓsone & nō plures: q̄ pr̄ diligit filiū vt se. iterū vult cōdiligi vt se. & etiā actue loquedo vult q̄ aliū diligat. & in hac cōdilectione sumit persona spūssci q̄ est amor dilectus vt ita loquar. vñ dicat Rich. sic. Si i illa vera diuinitate sola vna ꝓsona eēt. vtiq; nō haberet cui summū amorē impēderet nec q̄ sibi summū amoz rependeret. Uñ ergo iste summe dulces ille delicie abūdarent que vt dictū est. nō tam de proprio q̄ de alieno coz de hauriri solēt qñ vnū alteri amorē impēdit. & solus solū diligit dilectio quidē ē sed cōdilectio non est. qñ duo se mutuo diligūt. & summi desideriꝰ affectū inuicē impendūt: & istiꝰ in illū & illius i istū affectus discurrit: & q̄si in diuersa rēdit: vt robiqz q̄dem dilectio ē sed cōdilectio nō est. Cōdilectio aūt in re dz. vbi a duob⁹ tertius cōcorditer diligit: socialiter amat. & duoz affectus tertij amoris incendio in vnū cōflātur. Ex his ita. p ptz. q̄ in ipsa diuinitate locū cōdilectio nō haberet: si duob⁹ tm̄ cōsisteret bus tertia ꝓsona deesset. ¶ Ad scđam rōnē ptz solutio p interemptionē. q̄ immo ex pte bonitatis est ibi rō numeri. et hoc ex pte bonitatis p modū nature & bonitatis & voluntatis que caritas dicit. nec ꝓpter hoc ponit ex pte essentie nisi vnitas. nō em̄ ꝓpter hoc essentia multiplicat seu nūerat. ¶ Ad tertiā rōnem qua obiicit de virtute. dicēdū q̄ virtꝰ illa est infinita & cōiuncta suo actui qui est productio. ſz infinita productio dicit dupliciter. vl q̄ infinita producunt: vel quia ea que producūt sine ille qui producit est infinitus bonitate primo modo producere infinita si sit de subst̄ātia rei nō est perfectionis sed imperfectiōis. & propter hoc ista productio poneret imperfectionem in diuinis personis in quib⁹. vna ꝓducit aliam de sua natura siue ei dādo suā totā naturā. ſz productio infinitatis secūdo mō que sic est de rei subst̄antia summe perfectionis est. & hoc est in personis diuinis: q̄ ille qui producitur ibi siue filius siue spiritussanct⁹ est infinit⁹ bonitate et sic ptz rñsio ad questionem istā.

Ad primam. rationem

Richar.

Richa.

Ad secunda

Ad tertiam.

Membrum sextum.

Qtrũ in diuis ſit nũer⁹ finitus vel infinitus vl̃ productio finita vl̃ infinita.

¶Prima ratio oppoſiti

SExto q̃rit an ſit ibi nũerus finitus vel infinit⁹: ſiue pductio pſonarũ finita vel infinita. Ad qõ ſic. virtuoſior eſt ẏtus que recipit multitudinẽ relatiuoꝝ q̃ que nõ recipit. ⁊ iõ virt⁹ diuine vnitat̃ ſecũ patit multitudinẽ relatiuoꝝ. virtutis ergo eſt q̃ recipit multitudinẽ duoꝝ: ergo ⁊ maioris ẏtutis ſi recipit multitudinẽ triũ. ⁊ maioris ſi q̃ternariũ. ergo ⁊ infinite ẏtutis eſt recipe multitudinẽ infinitoꝝ. nũer⁹ ergo pſonaꝝ in diuio eſſe cũ eius ſit virt⁹ infinita ẽ infinit⁹: ⁊ earũ pductio infinita. ¶Scõa rõ. bonũ eſt rõ ꝓmuniõis. ergo vbi maior cõmunio maior eſt bonitas. ergo ſi cõicaret diuina bonitas ſuũ eſſe infinitis pſonis ipa maior eẽt. Sed ponendũ eſt q̃ ipa ſit maxia ⁊ infinita: ergo infinite pſone producunt ab ea. ¶Tertia rõ. lux pducit ex ſe ſplẽdorẽ. ⁊ ex luce ⁊ ſplẽdore pcedit calor. q̃quid vero eſt pfectiõis luci create: danũ eſt luci icreate. ſz pfectionis eſſet luci create q̃ poſſet ex ſe pducere plures ſplẽdores ⁊ calores plures: ergo lux increata que ẽ pfectiſſima ⁊ infinita pducit ex ſe infinitos ſplendores: et ſic infinitos filios. ⁊ infinitos calores: et ſic infinitos ſpũſſctũs. ¶Ad oppoſitũ. vbicũq; eſt infinitas aliquoꝝ nũero: ibi ordinatio eſt ⁊ cõfuſio. ſz a diuio eſſe oĩs cõfuſio ⁊ oĩs inordinatio relegat ergo nõ eſt in iõ nũerus pſonarũ infinit⁹. ¶Solutio dicendũ q̃ nũerus diuinarũ pſonarũ nõ põt eſſe infinitus. q̃ vbi eſt nũero infinitũ: ibi ponitur inordinatio ⁊ cõfuſio. ⁊ita cũ ſumma ordinatio et pfecta diſtinctio debeat eſſe in pſonis diuis: relinquit̃ q̃ eis repugnat neceſſario nũerus infinitus.

Ad ſcõam

¶Ad primã ergo rõnem in cõtrariũ dicẽdũ. q̃ virtuoſior ⁊ potẽtior eſt virt⁹ quã cõſequit̃ infinitudo relatiuoꝝ ordinatoꝝ diſtinctoꝝ inuicẽ ⁊ nõ cõfuſoꝝ: ſz vbi eſt nũero infinitũ. nõ eſt ordo. Si ergo poneretur ibi multitudo pſonarũ ſine relatiuoꝝ infinita nõ eſſet ordo in diuis pſonis. q̃ ergo ſumma ordinatio debet ibi eſſe. vt oſtẽdat ibi ſummus ordo et cõcordia: ſtat numerus perſonarũ in trib⁹ q̃ ſummus ordo ⁊ cõcordia ſtat in trib⁹. Vñ aug. dicit. q̃ ille nũerus eſt in quo eſt maior armonia. ⁊ ideo vult dicere q̃ nũerus perſonarum diuinaruꝝ eſt nũerus triũ. Vbi ẽ nũero infinitũ ibi eſt ꝓfuſio que ab eſſe diuino oĩno tollit̃.

Tertia

¶Ad ſcõam rõnem dicitu. ſicut dictũ eſt ad iſtã bonitas diuina nõ eſt ratio niſi cõmunionis ordinate et diſtincte. Unde vbi maior cõmunio maior bonitas: verum eſt ſi ſit communio ordinata ⁊ diſtincta.

ad tertiã

¶Ad tertiã rõnẽ dicẽdum q̃ imperfectionis eſt in luce creata q̃ ex ſe producat plures ſplendores et plures calores. Si eñ tãtum poſſet vno ſplẽdore quãtum pluribꝰ nõ produceret plures. In diuis aũt pductio filij a patre eſt ſplendoris perfecti: et ideo ſuperuacuum eſſet et confuſio q̃ eſſet productio plurium filiorum. Similiter ſi tantum poſſet lux creata vno calore quantum poteſt pluribus: nõ produceret plures. immo ſuperuacua eſſet productio pluriũ. ideꝝ autẽ eſt productio et vnius filij et vnius ſpiritus ſancti et pluriũ: quia vt traq; iſtarum eſt productio perfecta ⁊ rei perfecte: ⁊ ideo nõ eſt productio nec numerus perſonarũ diuinarum in infinitũ.

Incontra. alias ſpũſſctũs.

Rñſio

An poſſz ille nũerus eẽ in paucioribꝰ vl̃ in pluribus. ¶Richar.

¶Membrum ſeptimum

SEptimo querit̃ de ratione ponẽdi numerũ perſonarũ. an. ſ. poſſit poni in pluribꝰ an in paucioribus q̃ in tribus. Et primo obijcitur ſic ¶Richar. in libro de trinita. oportet itaq; vt in diuina illa⁹ pſonarũ pluralitate ſumme pulchra et ordinatiſſima ſit mutuo hinc inde ĩ aduſ alteru. rũ differẽs cõcordia ⁊ cõcors differẽtia. ⁊ hãc propoſitionez accipit quaſi p ſe notã. ⁊ poſt arguit videtur itaq; neceſſario eſſe vt inter illã cuius eſt. plenitudinẽ dare nec accipere. ⁊ eam cui eſt accipere ⁊ nõ dare ſit ſolauna media cuius ſit pprie. pprius tam dare q̃ accipere. vt oſtituta in medio vni earũ cohereãt ex vno: et alteri earũ ꝓnectat altero. Et poſt oñdit q̃ debz eſſe ſola media et non due dicẽs. Si autẽ due medie inter altriſecas duas perſonas eſſe dicãtur videamus q̃ inconueniens hãc affirmationẽz ꝓſequet. Ecce ex his prima in vno ſolo ꝓcordat cũ altera. altera vo nõ in vno tm̃ ſz in duob⁹ ꝓcordat cũ tertia. Tertia quidẽ nõ in duob⁹ ſed in vno ſolo concordat cũ quarta vides certe qm̃ vnius proprietatis geminatio atq; cõmunio ꝓportionaliuatis rationẽ nõ tam ꝓtendit q̃ confundit.

Rõ ſecunda, Rich.

¶Secũda ratio rich. Supponim⁹ q̃ in diuinitate ſit vna pſona ſolũ q̃ nõ ab alia: vna ſola a qua nõ alia: Si enim illa q̃ ab alia nõ eſt: nulla de ſe p̃cedẽtem haberet: ĩperpetuũ ſola remaneret. Item ſicut neceſſe eſt ibi eſſe aliquã perſonã que nõ ſit ab aliqua alia: ſic oportet ibi eẽ aliquã a qua nõ ſit aliqua alia. Quia ſi quelibet ex alia pcedẽs de ſe proceden tem habet. huiꝰ deductiõis ꝓtractio in infinitũ ꝓcederet. Et hec etiã erit vna ſola. q̃ ſi due perſone hoc cõmune haberẽt. ꝓculdubio neutra illarũ ab alia procederet. nec vna alteri immediata adhereret quod eſt inconueniens. Eſt itaq; proprium vnius ſolius perſone de ſe procedentẽ nullo modo habere. Item neceſſe eſt q̃ hec ab alia. Nam ſi que de ſe procedentem non habet a nulla alia procederet: diuino conſortio imperpetuũ careret. Ex his ergo relinquitur: q̃ eſt vna ſola perſona de qua nulla alia procedit procedens ex alia: ſicut eſt vna ſola a qua procedit alia non procedens ex alia. Item ſi eſt ibi vna ſola perſona a qua nulla alia: et vna ſola a qua alia ⁊ a nulla alia: neceſſe eſt eſſe mediã que ſit ab alia ⁊ a qua alia. Si ei nõ eſt niſi vnus qui nõ ſit ab aliquo alio. conſequens eſt vt id de quo modo agimus non ſit a ſemetipſo. Item ſi ibi non niſi vnus ſolus eſſe poteſt qui de ſe procedentẽ nõ habet. hũc de quo modo loquimur de ſe ꝓcedentẽ habere oportet: ſic itaq; ꝓcedit ex alio vt nihilomin⁹ alij ꝓcedat ex ipſo. Ex his ergo neceſſario ꝓcludit̃ in diuinis numer⁹ perſonarũ triũ.

Tertia.

¶Tertia rõ. ſicut ſupra oñſum eſt nõ eſt niſi duplex mod⁹ ꝓcedẽdi i diuinis: vel p modũ nature: vel p modũ volũtatis. p modũ nature gñatio filij a patre: p modũ volũtatis ꝓceſſio ſpũſſancti ab vtroq;. neceſſe ẽ ergo tres eſſe pſonas vnã in qua ſit rõ ꝑmi ꝓncipij a nulla ꝓcedẽs: alia que ꝓcedat p gñationẽ. alia vero q̃ procedat p ſpirationẽ. nã bonũ melꝰ eſt q̃ ſe diffũdit ſumma diffuſiõe naturali ⁊ volũtaria: q̃ q̃ altera tm̃. Si aũt poneret quarta: q̃reret de illa an ꝓcedat p gñationẽ. an p ſpirationẽ ſi p gñationẽ ergo filꝰ ſi per ſpirationẽ. ergo ſpũſſanct⁹ ſz cũ nõ ſit in trinitate pſonarũ ponendũ aliquid impfectũ nec aliqd ſuperuacuũ: cũ vno ſolo filio poſito perfecta ſit generatio vno ſolo ſpiritu ſancto poſito pfecta ſit ſpiratio diuina. q̃ ⁊ ille pfectiſſimꝰ filius ⁊ iſte pfectiſſimus ſpũſſctũs. relinquit̃ q̃ eſt vnus ſolꝰ filius et vnꝰ ſolꝰ ſpũſſanctꝰ. Supuacuũ igit̃ ⁊ vanũ ẽ ponere plures.

Tertia.

Quarta Augu.

¶Quarta rõ aug. in li. lxxxiij. q̃ſtio. q. xvij. Omne qõ eſt aliud eſt quo cõſtat: aliud quo diſcernitur: aliud quo ꝓgruit: vniuerſa igit̃ creatura ſi ẽt ab eo qõ omnino nihil ẽ: ſiue q̃ ipſa nõ eſt diſtat plurimũ ⁊ ſuis partibus ſubſimet congruit cauſam eius. ergo tertiã eſſe oportet qua ſit: quia hoc ſit: qua ſibi amica ſit: creature aũt cauſa. id eſt autorem deũ eſſe dicimus. oportet ergo deũ trinitatẽ eẽ qua nihil pſtantius intelligẽtius beatius queat inueniri. Ideoq; etiaz cum veritas querit. pluſq̃ tria genera queſtionũ eſſe nõ pñt. vtrum oino ſit. vtrũ hoc aut illud ſit: vtrũ probãdũ vel improbãdũ ſit. prima eſt queſtio naturalis. ſecũda rationalis. tertia moralis.

Oppoſitũ rõ prima.

¶Quita rõ: ſicut ſupra dictũ eſt: communio perfecte caritatis nõ põt eſſe in minꝰ q̃ in tribꝰ perſonis. Si ergo vbi eſt ſumma caritas. non poteſt deeſſe perfecta coio amoris. vbi aũt eſt ſumma bonitas: nõ debet deeſſe ſumma caritas. Relinquitur igit̃ q̃ ſumma bonitas nõ debet eẽ in minꝰ q̃ in tribꝰ pſonis. Mõ aũt perfecta cõmunio amoris vel caritatis nõ poſſit eſſe in minꝰ q̃ in tribꝰ pſonis: pz. qm̃ perfecta coio amoris completur in dilectiõe. ⁊ hoc etiã vult rich. in li. de tri. dilectio aũt perfecta nõ põt in minꝰ eſſe q̃ in duabꝰ perſonis cõ dilectio vero niſi in tribꝰ perſonis. nec opz eſſe plures ſed ſuꝑuacuuz eſt ponere plures.

Secunda.

¶Ad oppoſitũ tria ſunt puncipia in rerũ natura producẽdi vnũ ex alio natura. ratio. ⁊ volũtas. ſed in diuinis ponitur pductio per modũ nature: vt gñatio filij a pre et productio per modũ voluntatis. ſcz ꝓceſſio ſpũſſancti: ergo neceſſe eſt ponere tertiam productionem que fit per modũ ratiõis. ⁊ qõ iſta maxime debeat ibi poni patet. qm̃ quod eſt dignius ſemper ẽ deo tribuendum. ſed productio que eſt per modũ rationis dignioris eſt: q̃ vis rationalis dignior eſt et etiam operatio ſua. ſ. vis generata.

Tertia.

¶Sed huiꝰ ſolutio dicta eſt prius in queſtione de proceſſione ſpiritusſancti.

Ad ſecundaz

¶Secũda ratio qm̃ ſecũdũ exigẽtiã perfectiõis videt iſtud ſequi neceſſario. q̃ ſi eſt vna perſona dans ⁊ nõ accipiẽs: et alia accipiẽs et non dans et tertia que eſt accipiens ⁊ dans: videt q̃ ſit quarta que nec ſit accipiens nec dans.

Quarta:

¶Tertia rõ nulla videtur eſſe ratio quare non ſit ponere duas medias inter illã cuius eſt dare ⁊ non accipere. ⁊ illam cuius eſt accipere et non dare: quarũ eſſet dare et accipere: et q̃ plus cõueniret ſecũda cũ tertia q̃ cum prima? Nam pari ratione videtur eſſe confuſio poſitis trib⁹ perſonis iuxta predictam rationẽ? Nã tercia cuius eſt accipere ſed non dare conuenit cuz ſecunda in vno ſcilicet accipiendo: ſed nõ in dãdo Cum prima vero non conuenit nec in accipiendo nec in dando: ergo plus conuenit cum ſecunda q̃ cum prima.

Reſpõſio. Et ſolꝰ ad rõnẽ ſ. oppoſiti

¶Quarta ratio ſi ſumma caritas ⁊ ſũma bonitas eſt ratio in perſona patris q̃ producit ex ſe perſonã aliam. cum ſit illa et oino eadẽ bonitas per oẽm modũ in ſpũſancto ergo erit in ſpũſancto q̃ producat ex eo perſona alia.

Ad tertiam.

¶So. dicendũ ſicut ſupra oſtenſum eſt. q̃ in diuinis tm̃ debẽt eſſe tres perſone. nec põt eẽ plures. q̃ ſequeret q̃ nõ eſſet in ipa ſũma trinitate ſũma germanitas nec ſumma ẽnetio. ſed ꝓfuſio ⁊ inordinatio. qõ eſſet valde abſurdũ inconueniẽs. qõ ptz. ſuppoſito q̃ ꝓmunio boni nõ poſſit niſi duobꝰ modis eẽ. ſcz vel per modum nature: ⁊ hec eſt generatio vel pductio gñati a generãte. vel per modũ volũtatis. ⁊ hec eſt ꝓceſſio amoris ab amãte: ⁊ ſi nõ eſt pluribꝰ modis intelligere cõmunionẽ bonit: erunt ad minꝰ tres perſone ſicut oſtenſuz eſt. ⁊ nõ plures quin eſſet ſuꝑfluitas ⁊ cõfuſio vt oſtendũt rationes.

Ad ſecundam

¶Ad ſecundam rationem dicendum. q̃ quarta perſona non põt eſſe in diuinitate q̃ nec ſit accipiẽs nec dans. Nã ſicut dicit ¶Rich. in li. de trini. ſi illa perſona que aliũde nõ accipit vt ſit nullã ꝓcedentẽ de ſe haberet. imꝑpetuũ ſola remaneret. Simili quidẽ ratiõe que de ſe ꝓcedentẽ nõ habet. ſi a nulla alia ꝓcederet diuino conſortio imperpetuũ careret. Multiplex autẽ ratio a vera diuinitate ſolitudinẽ excludit ſicut dictũ eſt. nõ eſt igitur aliquo mõ quartã ponere pſonam.

¶Ad tertiã rationẽ dicẽduz ꝑm ¶Rich. de ſan

cto vict. Mõ ꝓmune eſt omnibus perſonis diuinis omnẽ plenitudinẽ habere. cõmune ſolum duabus omnẽ plenitudinem dare. ꝓmũe aũt ſolis duabus oẽm plenitudinẽ accipere vel accepiſſe. ꝓmune autem ſolis duabꝰ nõ habere vtrũq; ſcz nõ dare nõ accipere ſimul ſcz patri ⁊ ſpũſctõ. vnꝰ nãq; ꝓprietas eſt in ſolo dãdo ſcz patris. alteri⁹ ꝓprietas ſit accipiẽdo q̃ dãdo ſcz ipſi⁹ filij ſolis duabus eſt ꝓmune pſonã de ſe ꝓcedentẽ habere. ſolis duabus pſonis eſt ſcõm aliũde ꝓcedere. ſolis duabus eſt ꝓmune nõ habere vtrũq;. nã tm̃mõ de ſe ꝓcedentẽ habere eſt ꝓprietas vnius. tm̃mõ ẽo ꝓcedere ꝓprietas eſt alteri⁹. ꝓprietas aũt tertij tã ab alio ꝓcedere q̃ de ſe ꝓcedentẽ habere ſcz filij. Ex his igit̃ ptz q̃ cõueniẽtia eſt ipſi⁹ ſpũſſcti ad patrẽ i hoc. q̃ nõ ſimul q̃enit eis q̃ pſona de ipſis ꝓcedat: ⁊ q̃ ꝓcedant de alio ꝓcedentẽ habere ⁊ ab alio ꝓcedere in diſtincte ad filiũ qui habet ſimul vtrũq;. ſeruat igitur rõ ꝓportionalitatis qõ nõ fieret poſitis duabꝰ perſonis quib⁹ ꝓmune eſſet ꝓcedere ⁊ de ſe ꝓcedẽtem habere. nã tres ꝓuenirẽt i hoc q̃ eſt dare. tres in hoc q̃ eſt accipere. due ſolũ in dare ⁊ accipere et non tres: ⁊ due ſolum in non dare non accipere ſimul. ⁊ ita nõ ſeruaret ꝓportio ⁊ ꝓueniẽtia q̃ debet eſſe trib⁹ inuicẽ. immo ſemp magis vna cũ aliqua q̃ cum alia.

Ad quartam

¶Ad quartã rationẽ dicendũ q̃ ſumma bonitas ſicut eſt ipſa ratio pductionis pſone a pſona in patre ⁊ filio: ita eſt ratio nõ pductiõis in ſpũ ſctõ. ſicut enim ratio ſumme bonitatis neceſſario ponit diffuſionẽ vnꝰ in aliũ: ita ratio ipſi⁹ ſumme bonitatis excludit̃ fuſionẽ in diffuſionẽ bonitatis vnius ad aliuz. Sed ſi poneretur qõ ſpũſſctũs haberet de ſe procedentẽ aliũ rõne ſumme bonitatis in eo: ita et ille alius haberet de ſe ꝓcedentẽ alium ⁊ ita infinitũ. ⁊ infinitũ ꝓſequit̃ neceſſario ꝓfuſio diffuſionis bonitatis: quã nõ recipit ratiõe ſumme bonitatis. exigit igit̃ ratio ſumme bonitatis qõ ſit ex pſona vna in qua ſit terminus diffuſionis: ſicut ẽ vna que eſt pncipium diffuſionis.

Queſtio.xlvſ.de ordine diuinarum perſonarum.

¶Oſtq̃z diſſeruimus

de numero diuinarum perſonaruz: de ordine earundem virtute dei iuuante inq̃ramus. ⁊ quia circa ordinem multe ſunt dubitationes de eis per ordinem eſt diſcernendum. ¶Primo an ſit ordo in diuinis perſonis. Secundo cuiuſmodi ſit ille ordo vtrum nature vel originis. Tertio de ordine originis an ſit ibi aliqua perſona ſine origine. Quarto an poſſunt eſſe plures perſone ſine origine. Quito an due habentes originem immediate procedant ab alia que nõ habet originem ita q̃ neutra ab alia ſicut ponebant greci. Sexto an illa que habet originem ab alia habet ſimiliter originẽ a prima immediate: Septimo an proceſſio ſpiritusſancti conſequatur ordinem nature ad generationem filij vel econuerſo. Octauo an abſtracti poſita ſubſiſtibus ſiue perſonis ſit intelligere ordinem nature in trinitate. et econuerſo.

¶Membrum primum.

QUerit̃ an ſit ordo in diuinis perſonis.

¶Primum proceditur ſic. Augu. contra maximinum. cum dicitur filius a patre non dicitur inequalitas ſubſtantie: ſed ordo nature. non q̃ alter prius altero: ſed q̃ alter ex altero. In diuinis igitur perſonis eſt ordo nature: ergo eſt ibi ordo.

¶Secunda ratio. Nobilius eſt eſſe ordinatum quam non

ordinatus.qz esse in ordine est pfectiois ⁊ dignitatis negatio vero ordinis indignitatez ponit. Cū ergo esse diuinaz psonaruz sit nobilissimū relinquit q ipsuz est ordinatū. ¶ Tertia rō. bonū nō pōt intelligi sine ordine sicut ecōuerso malū ponit in ordinationē ⁊ priuationē ordinis. Itē ipsum esse in q̄ tū hmōi nō est sine ordine. Unī dicit boecius. q eē est qō retinet ordinē seruatoz naturā. Si ergo esse diuinaz psonarū qō est diuinū esse est verissimū esse ⁊ verissimū bonū: relinquit q in eo est verissimꝰ ordo. ¶ Ad oppositū. ois ordo aut attendit sm priꝰ et posteriꝰ: aut simul: aut sm superiꝰ ⁊ inferiꝰ: aut iuxta. sed in diuis psonis nō est ordo sm priꝰ ⁊ posteriꝰ: qz in trinitate nihil prius aut posteriꝰ sicut dicit symbolū athanasij. qz prius ⁊ posterius dicūt aſicessionē ⁊ successionē in tpe. nec etiā est ibi simꝰ qz simul dicit pūctiā vl cōmitantiā in tpe vl in loco. Itē nō est ibi ordo sm superiꝰ ⁊ inferius ⁊ iuxta. qz hmōi differētie ordinis attēdunt sm sitū. Sitꝰ aūt nō est nisi vbi est dispositio ptiū in toto vl in loco. Cū ergo nulla differētia ordis possit poni in diuio esse: simplicit nō ē ibi ordo. ¶ Si diceret q ibi est ordo nate ⁊ ille nō attēdit sm p̄dictas differētias. Querit quid ille ordo. aut ē essentia aut psona aut notō. qz q̄cquid est in diuis ē aliq̄d horuz. ſz hmōi ordo nō est ipa eētia diuia cū eētia dicat p modū actionē. ordo. vo dicit p distinctionē. siue sm rōnez ⁊ differētiā originis vl principij. diuia vo eētia nō pōt dici in rōne pncipij vl originis vl q sit a principio: vl q habeat originē: qz diuia eētia nec generat nec gnāt nec spirat nec spirat. Itez nec pōt dici q iste ordo sit psona: imo ē psonaz: qz dicit habitudinē psonaz ad psonas. Item nec pōt dici q dicat notionē: qz ois notio siue ppietas in diuis est distinctiua psone a psona. ſz ordo magis dicit cōuenientiā q̄ distinctionē: reliquit igit q ordo penitꝰ nihil ē in diuis. ¶ Tertia rō augu. in li. de ciui. dei: ordo est piū. dispariū q̄z sua cuiq tribuēs localis dispositio. vbi ergo nō est localis dispositio: nō erit ordo. si ergo in diuis psonis nō est localis dispositio: ergo nec ordo. ¶ Solutio dicēduz q in diuis psonis est ordo. Sed distinguēdū qz multiplex est ordo. est eīm ordo scōm locū. est ordo sm tēpus. est ordo sm cām est ordo sm rōnem. est ordo sm originē nature qui est pncipij ad illud qō est pncipio. Ordo sm locuz attēdit sm istas differētias supius inferius ⁊ iuxta. Ordo sm tpus attēdit sm istas differētias prius posterius ⁊ simul. ⁊ his modis nō est ordo in diuis psonis. Ordo aūt sm cām est sm q dicimus q cā priꝰ est effectu. hoc mō ppie nō est ordo in diuis psonis. qz cā semp est priꝰ effectu in diuersitate essentie. Dicit vlteriꝰ ordo rōnis sicut ordo differentiaz ad vnū genꝰ qui ordo est a latere vl primi medij ⁊ postremi. sicut pī in linea p̄dicamētali. Iuxta vo ordinē rōnis differētiarū ad genꝰ nō sumit aliquis ordo in diuis psonis: qz iste ordo dicit imperfectionē sicut infra videbit. ſz iuxta aliū ordinē rōnis qui ē primi medij ⁊ postremi: sumit ordo rōnis in diuis psonis. sicut eīm in hoc ordine rōnis est vnū cōmune qō de aliis dicit ⁊ nullū de ipo. ⁊ istud appellat gnālissimū in linea p̄dicamētali. ⁊ istud est primū et vnū de quo alia dicunt ⁊ ipm de nullo. sicut spēs spālissima et hoc postremuz. ⁊ aliquid de quo alia dicūt ⁊ qō de aliis q̄busdā dr. ⁊ hoc ē genꝰ subalternuz ⁊ illō vocat medīū. sicī ordie q̄ ē sm rōnez originis q̄ ē in diuersis psonis: est psona q̄ de nulla ⁊ a qua alia. ⁊ psona de qua nulla ⁊ q̄ ab alia ⁊ psona q̄si media q̄ de alia ⁊ de qua alia. ⁊ sic ptz q ibi est ordo originis q̄ sumit iuxta ordinē rōnis. ⁊ sm istas tres differētias. q̄ sunt nō ab alio a quo alius ⁊c. ⁊ nō sm p̄dictas differētias. Et sic queraī vtruz iste ordo sit simplicit. Dicendū q nō est ordo simpliciter: ſz ordo cū additione. s. ordo nature vel originis. Iper hoc soluit pria ratio. qm̄ procedit de duobus primis ordinib⁹. ¶ Ad secundū dicendū q ordo dicit ibi notionē. Sed notio aliq̄n significat distincte. vt cū dico paternitas. Aliq̄n indistincte. ſz per additionē determinat. pria notiones distinguūt personam a persona absolute ⁊ sine determinatione sicut generare ⁊ generari ⁊ hmōi. alie vo notiones cū determinatione distinguūt sicut pncipiū. Si eīm dicat pater est pncipiū. nisi addat filij vel spūssancti: indistincte importat notō. ſz p additionē determinat vt cū dico pr est pncipiū filij. pr est pncipiū spūssancti. iam eīm dicit notionē paternitatis distincte q̄ est notō gnationis ⁊ notō p̄cessiōis. Dicendū ergo q ordo de se dicit notionē indistincte siue confuse. sed distinguit p additionē. vt si dicat ordo filij ad patrē dicit notionē filiatiōs siue gnationis passiue ⁊ filij ordo pris ad filiū notionē paternitatis vl gnationis sm q est eius qui generat per hoc eīm dicat vnꝰ ad alterū cū dicit ordo patris ⁊ filij ad spūmsanctum hoc dicit notionē spiratiōis cōmunis ab vtroq. ordo vo spūssancti ad patrē et filiū est p̄cessio. ptz ergo q ordo sine determinatione notionē siue notiōes dicat indeterminate ⁊ confuse: cū determinatione vero distincte. ¶ Ad tertiam rōnem. dicēdū q illa rō aug. procedit de ordine sm locum. et sic patet responsio ad istam questionem.

Oppositū ratio prima.

Secunda.

Tertia.

Responsio ordo est multiplex.

Queritur Sol. ad primā rōnem.

Ad secundaz

Ad tertiam.

Membrum secundum.

Secundo queritur suppositio ordine in diuinis. cuiusmodi sit ille ordo. vtrū sit ibi ordo nature. Ad qō sic obijcit p auctoritatem aug. predictā cū dr. filius a pre nō dr inequalitas substantie: sed ordo nature. ergo ibi est ordo nature. ¶ Scōa rō vbicūq intelligit diffusio bonitatis vni⁹ in aliū intelligit ordo sm rōnem principij vel originis. sed sic est in diuinis: ergo ibi est ordo originis. sed cū iste ordo sit ita q vnꝰ habeat naturā ab alio. relinquit q sit ordo nature ¶ Ad oppositū vbicūq intelligit ordo: itelligitur distinctio nature. si ergo natura in diuinis psonis se habet sm oīmodā distinctionē: relinquit q non est ibi ordo nature. maior ptz qm̄ idem ad se nō ordinatur. ¶ Scōa ratio si ibi est ordo est sm rōnem pncipij in ordine nature. ſz ad pncipiū in ordine nature sequit priꝰ natura. ergo si pr ē pncipiuz filij sm ordinē nature pr erit priꝰ filio natura hoc aūt falsum ⁊ incōueniēs. Ma dicit aug. in predicta auctoritate. q non est alter priꝰ altero. Et in simbolo athanasij habet q in hac trinitate nihil prius aut posteriꝰ: ergo nō est ibi ordo nature. ¶ Tertia rō idem ē in diuinis natura qō substātia vel essentia si ergo in diuinis est ordo nature: relinquit q est ibi ordo substātie vel essentie sed nullo mō pōt dici ibi esse ordo substātie vel essentie qz ordo essentie non posset dici nisi vel qz esset pncipium ordinis. vel qz ordinaretur. sed essentia non potest dici pncipium ordinis. qz pncipium ordinis respectiue dr essentia vero absolute. non enim est pncipium vl per generationē vel per spirationez. sequeretur eīm q esset pncip⁹: uz distinctionis. preterea si mul est vna essentia in tribus personis ergo non potest dici pncipium ordinis. Item non potest dici q ipa ordinetur: quia si ordinatur aut ordinatur ad essentiam aut ad personam. non ad essentiam: quia vna est sola essentia idem autem ad se non ordinatur. similiter nec ad personam: quia ordo semp est differentium: persona autem nō differt ab essentia in diuinis

Queritur cuiusmodi sit ille ordo vtrū nature vl originis.

Oppositum primum.

Secundum.

Tertium.

Responsio ⁊ sol. ad oppositum primū ⁊ tertium.

diuinis. Relinquitur igitur q ibi non est aliquis ordo nature. Sol. dicēdū q in diuinis est ordo nature. ¶ Ad primā rōnem ⁊ ad tertiā insimul dicendum. q cū dr ordo psonarū: dicit ordo respectu eiq̄ qō ordinat. cū vero dicit ordo nature in diuinis: dr ordo respectu eius qō est rō ordinis. licet eīm natura ⁊ essentia in diuinis idē sint. tñ alio mō dicit natura: alio mō essentia. qz essentia dr absolute: natura vo dicit essentiā cū additiōe. qz dicit essentiā cū ꝯtute pductionis similis. vñ in intellectu nature habetur rō ordinis q̄m ibi intelligit hec virtus: intelligitur rō ordinis ⁊ pncipij. Hō enim pōt intelligi ꝯtus pductiua quin intelligatur rō pncipij ⁊ rōne huius ꝓnotati dicit ordo nature. ⁊ rōne huius dicit distinctionē. ſz rōne pncipalis significati qō est essentia dicit indistinctionē. nec rōne huius dr ordo nature: ſz rōne ꝓnotati rōne cuius ꝓnotatur rō distinctionis. ⁊ ita p hoc soluntur pria rō similit ⁊ tertia. qz non dicit ordo nature qz natura ordinet: sed qz dicit rōnem ordinis p hoc. s. q ꝓnotat vñ sit pncipiū ad distinctionē virtutē scz pductionē similis sicut visuz est. ¶ Ad scōam rōnem. dicendū q pncipiū in ordine nō semp ponit prius: ſz soluz qñ est diuersitas essentie vel substātie ci⁹ a quo est aliquid. ⁊ eius qō est ab eo. vt in cā ⁊ causato. sed in diuinis est vnitas essentie ⁊ substātie: ⁊ ideo non dr procedi pr est prior filio natura. qz nō est in illis altera essentia. nec etiā prius ⁊ posteriꝰ debet accipi in diuinis q̄uis sit ibi ordo: quia he dispositiones vt dicit philosophus ꝓprie sunt in tpe vel duratione. q̄ a trinitate removētur ꝯ eo q in personis est eternitas. Unī ille differētie ordinis vl temporis nō cadunt in ordine nature immutabilis que est in diuinis personis. licet ordo nature mutabilis eas recipiat: quia in hac trinitate vl prius aut posterius sicut habetur in simbolo athanasij.

Ad secundū.

Membrum tertium.

An in diuinis sit aliqua persona sine origine.

Tertio queritur an in diuinis sit aliq̄ psona sine origine de necessitate. Ad qō sic posito eīm oppositum. s. q nulla sit persona in diuinis que nō habeat originē tūc queritur. aut intelligis q persona habet originē a psona: aut ab essentia. nō ab essentia: quoniam sic psona in diuinis nō esset idem in natura qō essentia. qz vt dicit Anselm. nec intellectus capit nec natura permittit illum qui de alio est: esse de quo est. differt ergo persona in diuinis ab essentia sicut illud quod est de principio. quod est inconueniens. Si autem dicatur q persona habet originem a psona: cum quelibet habeat originem aut oportebit procedere in infinitum: aut idem erit ad se. quorum vtrumq est inconueniēs: qz aut ibi est circulus ⁊ tunc idem necessario est a seipso. qz si pater est pncipium ad filium ⁊ filiꝰ ad spūmsanctū ⁊ spiritussctūs ad patrē sequitur necessario q pater sit principium sui. qz quicquid est principium pncipio est pncipiuz ad illud qō est ab eo aut est ibi pcedere in infinitum ita q dicatur hec psona ab illa ⁊ ab hac alia ⁊ sic in infinituz. Relinquitur ergo q necessario oportet ponere in diuinis aliquā psonā que sit sine origine. ¶ Ad oppositum si est ibi aliqua sine origine. sequit q quelz sit sine origine. sed hoc est falsum ⁊ inconueniens in diuinis psonis: ergo inconueniēs est q sit aliqua sine origine. maior patet: qz esse sine origine virtutis est ⁊ dignitatis sed qō est dignitatis in vna persona est dignitatis in alia: et cuilibet persone diuine tribuendū est qō est dignitatis in ipsa. ergo si est ibi aliqua sine origine: relinquitur q quelibet alia simpliciter erit sine origine. aut oportet dicere q hoc non sit dignitatis in psona sc; esse sine origine quod falsum est qz hoc est in patre dignitatis. Scōa rō vbi non est origo nō est ordo sm originē. si ergo ab aliqua psona diuina sicut a patre removet origo: ergo ordo sm originē. non est ergo ponere ordinē sm originē in patre. ¶ Sol. dicendū sm predictā rōnem q ne cessario est ponere psonā sine origine. ¶ Ad primā rōnem in cōtrariū. dicendū q esse sine origine, est dignitatis in pria psona solū. tñ hoc esset indignitatis in quacūq alia ponere ⁊ hoc ꝓpter duplicem causam. vna causa qz sequeret q nō haberent personе summā ꝓximitatē ad ordinē adinuicē. Alia cā qz sicut pluralitas filiationis ponit imperfectionē in pluribus filijs: et ita idignitatē. ideo in trinitate est vni⁹ soli⁹ filij qui totalitatē hz pfectiois vñ superflueret alij. ita pluralitas ignatoꝝ poneret idignitatē in gnatis. i. in existētibus sine origie sicut tā aplis patebit. sed in vna sola persona dignitatis erit esse sine origine a pfectiōe originis ⁊ ordinis: si esset sine origine ⁊ generaret. ¶ Ad scōam dicendū q pater non dr habere ordinē originis qz habeat originē ab alia psona: ſz q est pncipiū originis aliarū psonarū. ⁊ sm hoc ptinet ad ipz ordo sm originez. Unī rich. in li. de tri. Ad ꝯsiderationē originalis cause ptinet. nō solū q̄rere aut inuenire originē esse vbi est. ſz etiā q̄rere ⁊ inuenire eā nō eē vbi nō ē. Questio eīm de origie ē q̄stio vñ res habeat eē. ad quā q̄stionem ptinet idagare hociēz qō ē vñ habeat eē. an sit metipo: an aliūde. ſz h̄ q̄uet q̄stio d origie ad p̄ez.

Responsio. Solutio ad oppositum primum.

Ad secundū.

Rich.

Membrum quartum.

Quarto q̄rit an possint eē plures psone sine origie: Ad qō sic hylari⁹. si sūt duo innascibiles ergo duo dij. Sz si sunt due psone sine origie. sunt duo innascibiles: ergo duo dij. qō ē incōueniēs. Quod aūt illō seq̄t ptz. Illā si sunt due sine origine. ois differētia q̄ pōt ibi esse: aut ē ſz essentiā: aut ſz modū essendi. sed stat aūt q dicēdo duas sine origie: ponit in eis indifferētia ſz modū essendi. ergo nō differūt ſz essendi modū. Si ergo differt: eē diuinū: ē in illis differēs. ſz sunt due: sequit ergo q sunt duo dij qō ē ipossibile. Est igit in diuinis impossibile plures esse psonas sine origie. ¶ Scōa rō iuxta rich. in li. de tri. ois differētia psonalis aut est sm q̄litatē substātialē: aut ē ſz originē. si ergo he due psone differūt. aut differunt sic: vel sic ſz nō differūt ſz originē vt planū ē: ergo si differūt. differūt ſz qualitatē substātialē. ergo alia est diuinitas in vna ⁊ alia in alia. ergo duo dij qō ē impossibile. ¶ Si dicatur q differūt sm existendi modū in hoc. s. q vna illarū est a qua alia psona. alia vo a qua nulla. Contra si est ibi psona sine origine a qua nulla alia. iam ipsa est solitaria. sed solitudo nō potest stare cū summa caritate que q̄dem est in diuinis psonis: relinquit ergo q nō differunt ab alia sine origine in modo existendi sed in esse. sequitur ergo q si sunt duo innascibiles: q sunt duo dij. ¶ Tertia ratio. omnis pluralitas habet vnitatem aliquam primam sui generis. ergo pluralitas personalis habet vnitatem aliquam primam vnitatem personalem. sed si ponerentur due persone sine origine: poneretur pluralitas que non haberet se vnitatem sui generis quod est inconueniens est igitur inconueniens duas esse personas sine origine. ¶ Quarta ratio sicut se habet pluralitas essentie ad vnitatem essentie: ita se habet pluralitas persone ad vnitatē persone. sed omnis plu

Mucrit an possint esse plures psone sine origine.

litas essentie habet vnā solā primaz essentiā a qua est:ergo ⁊ oīs pluralitas persone habet vnā solam primā personā quod nō pōt esse si sint due sine origine:¶ Quinta ratio rich.in li.de trini.si due eēnt sine origine:neutra alteri immediate adhereret nō ergo esset summa conexio ⁊ germanitas in ꝓsonis diuinis.⁊ si etiā haberēt originē ad tertiam que ab illis procederet:non tñ vna ad aliā ordinē haberet Rich. Nō igit esset summa germanitas summa ꝓcordia sum ordinatio in ꝓsonis diuinis qō est incōueniēs ¶ Sexta ratio.persona est substātia cū ꝓprietate incōmunicabili.sed si essent due ꝓsone sine origine esset earū cōmunis ꝓprietas ⁊ nō differens.scilicet innascibilitas.ergo nō possent esse due sed vna sic igitur ptz ꝙ impossibile est plures esse ꝓsonas in diuinis sine origine.¶ Ad oppositū.non est incōueniens ibi ponere duas habētes originē.ergo nō est incōueniens ponere duas aut plures sine origine.ponemus ergo adhuc ordinē harū adinuicē licet essent sine origine:sic ponīm9 ordinē illarū q̄ habēt originē:Nā si nō distinguit ordo in istis:ergo nec in illis.¶ Solu.dicendū:ꝙ impossibile est in diuinis esse plures personas sine origine ſz vnā solā.sicut patet per rationes supra positas ¶ Ad rationē in cōtrariū dicendū ꝙ habere originē dictū de duabus ꝓsonis potest esse dupliciter.aut ꝙ ita habent originē ab vna ꝙ neutra ab alia:aut ita ꝙ vna ab alia habet originē primo modo positis duabus personis habentib9 originē ab vna.dico ꝙ destruetur summus ordo et cōnexio in diuinis ꝓsonis immo maior esset cōnexio eoꝝ ad tertiā q̄ adinuicem.⁊ sic nō esset ꝓportio in eis summa:sed ꝓfunderetur summa germanitas:et ideo hoc modo nō est possibile eas poni in diuinis.sed secundo modo positis duabus habentib9 originē ab vna.dico ꝙ ponitur summa cōnexio earum adinuicē et ad terciam.et ideo summa ordinatio et summa originis ratio sed si ponerentur due sine origine.nulla ponerētur in eis connexio nullaq̄ originis ratio.et iō non possunt esse due sine origine.

Rich.

Oppositum

Responsio.

Solu.ad oppositum.

Membrum quintum.

An due habē tes originem imediate pce dāt a nō habēte originē ita ꝙ neutra ab alia sicut ponebāt greci de ſpūſctō.

Quinto querit de habētib9 originē vtruz ita habeant originē a ꝓsona q̄ nō hz originem ꝙ neutra ab alia.vt dicatur sicut greci dicūt.ꝙ fili9 ⁊ ſpūſſanct9 ita habēt originē a patre:qz ſpūſſanctus nō habeat originē a filio.Ad qō sic Richar in li.de tri.si gemina persona de vna tantū ꝓcederet:ꝓfecto ꝓcedētū neutra immediate alteri adhereret ſupple in ordie nature.nō ſm essentiā.qz ſpiritusſanct9 nō haberet ordinē ad filiū nisi qz a ꝑre.ergo pl9 ꝙueniret cū patre q̄ adinuicē:nō esset ergo omnimoda nec equalis ꝓportio in diuinis ꝓsonis.qō est incōuenies. Relinquit ergo ꝙ ita ꝓcedūt ille due a ꝑre.qnia etyna immediate ꝓcedit ab alia scz ſpūſſanct9 a filio qō est contra opinionē grecoꝝ.¶ Scōa ratio.ꝓsona ꝑris a qua alie ꝓcedūt est vnū in eēntia cū ꝓsona filij ⁊ ꝓsona ſpiritusſantti Itē cū ipa sit simpler oino se habens vno mō quātum est ex pte originis advtrunq̄ sicut ponūt greci.qz imediate sunt de ipso.nec habitudo earū differēs ad illā.qz.ſ. imediate se habet vtraq̄ ad illam sicut ponunt.ergo ſm vnā habitudinē et vnū modū procederent ab illa.ergo summa est per generationē et alia.et ſi vna per ſpirationē a patre et alia.et ita vtraq̄ potest dici filius vel ſpiritusſanct9.et ita plures filij vel plures ſpiritusſancti quod est inconuenies et falsum.necesse est igitur ꝙ ita procedunt filius ⁊ ſpiritusſanctus a patre ꝙ etiam vnus procedat ab alio. ¶ Tertia ratio'. non potest intelligi poni ordo ternarij ad vnitatē:nisi mediāte dualitate.qz dualitas se hz q̄ſi mediū ad vnitatē ⁊ ternariū.Et prior est ibi habitudo ternarij ad binariū q̄ ad vnū ⁊ immediatior.Cum ergo filius sit ꝓsona media inter patrē ⁊ ſpm̄ſanctum.necesse est prius habitudinē intelligere ſpūſſancti ad filiū q̄ ad patrē:sicut prius est intelligere ordinē vni9 ad duo q̄ duoꝝ ad terciuz . Relinquit ergo ꝙ ibi erit ponere vnū a quo alius: ⁊ ab eo terci9 scz a filio ſpiritusſctus . ¶ Quarta ratio.ſpiritusſctus ꝓcedit a patre sicut amor distinctus et determinatus filius aūt ꝓcedit sicut intelligētia a mēte. sed nūq̄ ꝓcedit amor distinct9 ⁊ determinat9 nisi pri9 ꝓcedat intelligentia a mente.qz nō diligim9 nisi cognituz amor ergo ꝓcedit mediāte intelligentia. ergo sīr ſpūſſanctus non potest procedere a patre nisi filio mediāte. ꝓcedit ergo ita ſpūſſanctus a patre ꝙ ⁊ a filio sicut amor ab intelligētia . ¶ Quinta ratio ordo est in diuinis personis.non autem est ibi ordo secundum superius vel inferius nec secundum prius ⁊ posterius. nullo ergo modo conuenētius est ibi ordo q̄ rationis . sed ordo rationis est ſm primum medium postremum.sicut patet in linea predicamentali.quia ibi est primum de quo nihil est. sed qō est de aliis ⁊ vltimū de quo alia et ipsum de nullo. ⁊ mediū qō de alio ⁊ aliud de ipō. Cuz ergo ordo in diuis ꝓsonis sit exēplar hmōi ordinis:relinquit ꝙ est ibi vna ꝓsona de qua alia ⁊ ipsa de nulla ⁊ vna que de alia ⁊ nulla de ipsa.⁊ media q̄ de alia ⁊ de ipsa alia.sed ꝓsona de q̄ alia ⁊ ipa de nulla est ꝓsona ꝑris.ꝓsona vero ⁊ nulla de ipa est ſpūſſctus ꝓsona aūt media est ꝓsona filij.ergo ipa est a ꝓsona patris et ab ipa ꝓsona ſpūſſancti que solū de alia. nō ergo possibile est ꝙ sint due ꝓcedentes immediate ab illa ꝑia ꝓsona que non habet originē: ita ꝙ neutra ab alia. ¶ Ad oppositū differentie ꝓcedūt a genere in ordine rationis.sed ordo in diuinis ꝓsonis est exemplar ⁊ iurta ordinē illū est ordo rationis quo differētie ꝓcedūt a genere.ergo ita procedūt due ꝓsone a pte sicut due differētie a genere. sed ita ꝓcedūt due differētie a genere ꝙ vtraq̄ immediate ⁊ neutra ab altera.ergo similiter due ꝓsone ꝓcedunt a pte immediate ita ꝙ neutra ab alia. Nō aut ordo in diuinis ꝓsonis sit iurta illū ordinem rationis quo differentie procedunt a genere patet.quia principalior et prior est ordo rationis differentiarum ad genus: q̄ ordo rationis qui est specierum ad genus siue generis ad species. quia ille prēintelligitur ad ordinem generis ad species. ⁊ se habet in causalitate ad ipsuz sed quod est principalius in ordine rationis.est attribuendum ordini diuinarum personarum . cum iste ordo sit exemplar illius : ergo oportet intelligi ordinem diuinarum personarum sicut ordinem differentiarum ad genus. ¶ Secunda ratio filius ꝓcedit a patre sicut verbum a dicente.et ſpiritusſanctus similiter ꝓcedit a patre sicut ſpiritus a dicēte . sed verbum et spiritus ita procedunt a dicente ꝙ neuter ꝓcedit ab alio.sed vterq̄ immediate a dicente:ergo similiter ꝓcedunt filius ⁊ ſpūſſanct9 a patre ꝙ neuter ab alio sed vterq̄ immediate. ¶ Tertia ratio ad Hebre.j. Mu cum sit splendor glorie. glo.illud quod est nobilissimū in creatura est deo tribuendum sed in ꝓductionibus creaturarum semper nobilior est ꝓductio cū est virtus aliqua producens que potest ꝓducere per vnum q̄ per multa. si ergo diuine ꝓductioni debemus attribuere quod est nobilissimum in ꝓductione creaturarum : relinquitur ꝙ semper est ibi ꝓductio per vnum non per duos . ergo ꝓductio filij et ſpūſſancti

Rō.quarta.

Rō quinta.

Oppositum.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Responsio.

Sol.ad primas rationes oppositi.

Ad secundaz

Ad tertiam.

Ad quartam

ſpiritusſancti sunt ab vno tm̄ . nō est ergo ꝓcessio ſpiritusſancti ab vtroq̄:nō ergo a filio. ¶ Quarta rō vanū superfluuz est in natura. vt illud quod pōt fieri eque bene ꝙ vnum faciat per duo.ergo cum omnis ſupfluitas remouēda sit ab esse diuino:relinquitur ꝙ illud quod pōt ibi fieri eque bene per vnū non fiet ꝙ duos.sed ſpiritusſanctus eque bene procedit a patre solo sicut a patre ⁊ filio:qz cum patri debeatur summa potentia: solus ꝑ potest ꝓducere ſpiritumſanctū eque bene ac ſi filius produceret ſpiritumſanctū cū ipso:aut ponetur impotētia in ipso patre quod est inconuenies . ergo non est ponendum ꝙ ꝓcedat ſpūſſanctus a patre et filio: sed a patre solo immediate. ¶ Solutio dicendū ꝙ in hoc errauerūt greci ꝙ posuerūt ſpiritumſanctū ꝓcedere a patre solo immediate ⁊ nullo modo a filio. ¶ Et ad primā rationē in contrariū. dicēdum ꝙ ordo differentiarum ad genus eremplariter nō est ponendus in diuinis ꝓsonis.qz ille ordo qui est diuisionis generis in differentias est impfectiōis: quia ducit in esse potentia potentiali ⁊ materiali ⁊ nō formali.qz genus est sicut materia ad differentias et potestate sunt differentie in genere:et sic est ordo ineſſe potentiali et materiali.⁊ ideo iurta ipsum nō sumitur ordo in diuinis ꝓsonis: sed dicendo ordinē rationis ſm quē dicim9 ordinari primū mediū ⁊ postremū.ſ.generalissimum ſpāliſſimū et subalternum in linea ꝓdicamētali dicimus ordinem formalē ⁊ ideo ordinē ꝓfectionis. ⁊ ideo iurta istum ordinē dicit ordo in diuinis ꝓsonis nō iurta aliū. Necesse aūt est iurta illū ordinē ꝙ vtraq̄ ꝓsona habēs originē ꝓcedat a nō habente originē:⁊ ꝙ vna etiā ab altera ꝓcedat. ¶ Ad scōam rōnem dicēdum ſm aug.in libro de tri. Nō est dictio interior. ⁊ exterior. ⁊ verbū interius ⁊ exterius ⁊ similiter ſpūs interior ⁊ exterior. cōparatio ergo verbi exterioris ⁊ ſpūs exterioris est remouēda a diuinis:sed est attendenda illa q̄ est verbi ⁊ ſpūs interioris qz ſm illā est imago. Uñ in imagine inuenies dicētē interiorē qui est mens.verbū vo interius ꝓcedens ab ipa est intelligētia.ſpūs vo interior est amor vl q̄ſi amor spirat9 ab vtroq̄.⁊ sic facta compatiōe ad vbū ⁊ ſpm̄ interiorē ad que dz fieri ꝓpatio:inueniem9 ꝙ ſpūs ſctūs debz a filio ꝓcedere . Greci aūt in hoc errauerūt ꝙ crediderūt ⁊ fecerūt solū ꝓpationē ad verbū exteri9 et ſpm̄ exteriorem videtes ꝙ ſpūs exterior nō ꝓcedit a vbo exteriori sed a dicente solū: sic dicētes de ſpūſctō. ¶ Ad tertiā rōnē.dicēduz ꝙ aliter est in ꝓductione ꝙ modū nature: ⁊ in ꝓductione ꝙ modum volūtatis. Nā in ꝓductione per modū nature tenet illud.ꝙ nobilior est ꝓductio q̄ pōt fieri q̄ que nō pōt fieri nisi ꝙ multa. sed nō in ꝓductione ꝙ modū volūtatis.immo ad hoc ꝙ illa sit iocūda ⁊ delectabilis:requirit cōsors i ꝓductione.⁊ ponit.Rich.rōnem huius ex pte ꝑfectiōis caritatis q̄ semp in alterū tēdit.Uñ summ9 amor nō est vni9 ad se.⁊ ideo vbi est summa caritas semper ponunt plures.iterū vbi est summa caritas ibi est velle vtilgi vt se.ꝑz ergo ꝙ caritas nun q̄ pōt esse solitaria:⁊ maxime summa caritas. qz ergo perfectio voluntatis est caritas.⁊ maxime volūtatis illius ſm quā fit ꝓductio ſpūſſcti.ideo ꝓductio ſpūſſancti necessario requirit ꝙ nō sit ab vno solo ſz a pluribus:propter decursum caritatis ab vno in alium que est ꝑfectio volūtatis.qz vero ꝓductio filij a patre est ꝙ modum nature:ideo ibi tenet illa obiectio scz ꝙ filius ab vna sola ꝓsona ꝓducatur.et ꝙ vnus solum principium sue ꝓductionis requirat scz patrem. ¶ Et per hoc patet solutio ad rōnem quartā Quoniam si esset ꝓductio ſpūſſancti per modum nature:bñ ꝓcederet ratio illa.sed ita nō est immo ꝙ modum volūtatis.cuius ꝑfectio est summa caritas.que semper ab vno in alterum decurrit.et ideo interimenda est illa scilicet ꝙ ꝓductio ſpiritusſancti possit esse ab vno solo: si autem eius ꝓductio esset ꝙ modum nature vera esset.

Membrum sextum.

Utrū ſpūſſāctus mediate ꝓcedat a ꝑre vel imediate.

Sexto querit ſupposito ꝙ ſpūſſanct9 ꝓcedat a patre ⁊ filio. vtrū ita ꝓcedat ꝙ mediate tm̄ ꝓcedat a patre vel immediate. Ad qō sic.ſi aliqua duaꝝ ꝓcederet imediate tm̄ a ꝑia.nō cōungeret alia ꝑre nisi ꝙ medium : ergo in ordine nature plus coīcaret cū ſcda q̄ cū ꝑia.nō ergo esset in diuinis ꝓsonis summa germanitas ⁊ cōnexio.si ergo ſummus ordo qui est in diuis ꝓsonis requirit ſummā ꝓnexionē in illis:cōstat ꝙ ſpūſſctūs ita ꝓcedit a ꝑre et filio : ꝙ a patre ꝓcedit immediate. ¶ Scōa ratio.magis ꝙueniūt qui sine medio ꝙueniūt q̄ cū medio.si ergo in diuinis ꝓsonis est ſumma conuenētia:relinquit ꝙ nō est ibi ꝓcessio aliq̄ ſolū ꝙ mediū.nō est ergo aliqua ꝓsona q̄ tm̄ mediate ꝓcedat a ꝑia . ¶ Ad oppositū inter eē nō ab alio a quo alio.⁊ esse ab alio a quo null9:mediū est esse ab alio a quo alius ordine nature . Si ergo iste ordo sit in trinitate qr ibi est esse nō ab alio a quo alius scz pater.⁊ esse ab alio a quo null9 scz ſpūſſctūs.⁊ esse ab alio a quo ali9 scz filius ergo nō ꝓcedit ſpūſſctūs immediate a ꝑre ſz mediante filio. ¶ Solutio.dicendum ſm Rich.de sctō vict.in li.de tri.dicentē. ꝙ ꝓsona de ꝓsona ꝓcedit multipliciter.qnoq̄ immediate tm̄:qnoq̄ mediate tm̄ qnoq̄ mediate ⁊ immediate.verbi gra.de adā ꝓducit eua seth enoch:ſz eua ꝓducit de adaz imediate tm̄:enoch mediate tm̄.qz mediāte seth qz fuit filius seth. Seth vo vtroq̄ mō scz mediate ⁊ immediate. Immediate ꝓcessit de semine adā in ꝙ tum fuit de ꝓprio semine.mediate in ꝙ tū fuit de semīe eue:qz eua ab adā:mediata vo ꝓductio nō pōt esse in diuinis tm̄:qz tūc nō eēt summ9 ordo nec summa cōnexio in eis.immo cōfunderet ordinē ⁊ cōnexionē vt visus ē ⁊ summā germanitatē.solū ergo alie due ꝓductiones sunt in diuis . ꝓductio immediata tm̄: est ꝓductio filij a ꝑre nec pōt ꝙuenire imediata tm̄ nisi vni soli sicut visuz ē. Relinquit ergo ꝙ mediata ⁊ imediata ē ꝓcessio ſpūſſcti a ꝑre. imediata in ꝙ tū a ꝑre.mediata vo in ꝙ tū a filio q̄ a ꝑre est. est ergo in diuis ſm imediatoez tm̄ int patrē ⁊ filiū.ſm vo mediatoez et imediationē ſpūſſancti ad patrē.

Responsio Rich.

Membrum septimum.

Quod eoruz sit prius ordine nature an processio ſpiritusſancti an generatio filij. Auguſtin9.

Septimo querit de ordine nature ꝓcessionis ſpūſſcti ad gñationez filij. qō eoꝝ sit pri9 ordine nature.an ꝓcessio ſpūſſancti an gñatio filij:Ad qō sic Augusſ. generatio filij a ꝑre est sicut generatio intelligētie a mēte ꝓcessio vo ſpūſſcti a patre ⁊ filio est : sicut ꝓcessio ſpūs amoris ab intelligētia ⁊ mēte:sed ordine nature cōsequit generationē intelligētie a mēte ꝓcessio amoris ab vtroq̄ ergo ordine nature cōsequit ꝓcessio ſpiritusſcti a filio ⁊ patre:gñationē filij a ꝑre ¶ Scōa ratio.volūtariū est cuius principiū est in ipso cognoscente sicut dicit ioh.damaſ. ergo volūtas est principiū cognoscēs ⁊ in hoc differūt a principio qō est natura Nā natura nō ꝓcognoscit suuz actū.volūtas vo ꝓcognoscit .ergo cognoscere ꝓcedit velle ordine nature nihil enim est voltum nisi ꝓnus cognitum:ergo ſm ioh.damā.nihil est amatū nisi cognitum.cum omne amatum sit volitum.relinquitur igitur ꝙ amorem ꝓcedit ordine nature

noticia ergo prius est generatio noticie a mente ꝙ amous ab vtroq;.ergo ordine nature consequit ad generationem filij. ¶ Tertia ratio.suppposito ꝙ supra probatū est.scz ꝙ spiritussanct⁹ ꝓcedit a filio. prius erit intelligere generationē filij a patre ꝙ processionē spiritussancti ab vtroq;. ¶ Quarta ratio. Aug.ad orosium. preire volūtas sapiam nō potest ergo nec processio volūtatis generationē sapiētie.

Oppositum rō prima.

¶ Ad oppositū aug.in li.de tri.partū mentis.s.intelligētia et hoc est verbū interi⁹ ꝓcedit appetitus i.volūtas intelligendi.ante enim ꝙ quis intelligat exigit ordine nature qō vult intelligere.igit appetitus siue voluntas ꝓcedit intelligentiā. ergo si ꝓcessio volūtatis a mēte repzesentat ꝓcessiōez spūssancti.gnatio intelligētie gnationē filij. videt ꝙ ordie nature prior sit ꝓcessio spūssancti ꝙ generatio filij

Secunda.

¶ Secūda rō.in omni cognitione tria exiguntur.cognoscēs.cognitū.t intētio volūtatis cognitum cognoscēti.sicut ptz in cognitiōe sensitiua. Ad hoc enim ꝙ aliquis videat:oportet ꝙ sit videns siue visiuū t visibile pñs visiuo t intētio voluntatis copulans vnū alteri. Unde qñq; cōuenit aliquem oculis apertis nō videre pñte obiecto etiā visibili qō ex hoc cōtingit qz nō est intentio volūtatis copulans visibile visiuo.Uñ narrat de beato bern. ꝙ quadā vice trāficrit per parisius mbil vidēs:cū tamen apertos haberet oculos et pñtes essent res que videri possent.eodē mō est de cognitiōe intellectiua. Ad hoc enim ꝙ sit hic cognitio oportet ꝙ qui debet intelligere intellectuz habeat.t ꝙ presens sit intelligibile intellectui.t ꝙ ferat intētio voluntatis sup intelligibili. Alioquin adhuc nō itelligeret ex hoc patet ꝙ intelligere ꝓcedit volūtas intelligēdi.ergo prior est ꝓcessio volūtatis ꝙ gnatio intelligentie ordine nature: sic vtiq; processio spūssancti prior ordine nature ꝙ gnatio filij a patre. ¶ Si dicatur ſm augu.in li.de tri.ꝙ est amor vel appetit⁹ rei cognoscēde:t est amor rei cognite:vt anteq; aliquis sciat grāmaticā:vult t appetit eā scire. simili ter post ꝙ scit eam:vult eā scire.prima volūtas siue amor ꝓcedit intelligētiā:sed scda volūtas sequitur intelligentiā:t huic aptat spūssanct⁹ t ideo sequit gnationē filij sua ꝓcessio.Unde dicit augusti. in li. de tri.ꝙ cū mens amat suā noticiā que est velut'q; dam amplexus parentis t prolis.repūtat spiritum sanctū.Sed tūc ptra hāc rūsionē opponit.au.dicit in.ix.de tri.t vult ꝙ amor rei cognoscēde sit amor rei cognite.Uñ dicit.appetit⁹ quo inhiat rei cognoscēde sit amor rei cognite:dū tenet t amplectit placitā prolē.i.ipsam noticiā.cū ergo appetit⁹ inhiat rei cognoscēde:ꝓcedit gnatio nē sapietie: t ille idē sit amor rei cognite qui repsentat spūsanctū. ergo ꝓcessio spūssancti ordie nature ꝑ intelligit añ gnatio nē filij. ¶ Tertia rō ſm ordinē itelligētie cū pr̄ ille eter⁹ generet volūtari⁹:velle ꝓcedit gnare. sed volūtas repsentat spūsanctū ergo spūssanct⁹ ꝑintelligit ante generationē filij. ¶ Solu.dicēdū ꝙ volūtas siue appetit⁹ rōnalis duplex est. Est enī voluntas vt natura:t est volūtas vt voluntas. sicut dicit ioh. dama.alijs verbis grecis thelysis bulisis.volūtas vero vt natura est appetit⁹ gnalis t indeterminat⁹:volūtas vero vt volūtas spālis t definita. Illā volūtas vt natura inserta est cuilibz vi aīe respectu sui actus t obiecti. Uñ in trascibili respectu ardui in corruptibili respectu boni.in rōnali respectu veri. Sed volūtas vt volūtas que quidē est determinata:inserta est solū virtuti motiue rationali que mouet ex arbitrio t iudicio libere.voluntas primo modo dicta precedit noticiam siue intelligētiā: qz appetitus ille est in ipsa vi cognitiua respectu motiue naturaliter insertus quo inhiat rei cognoscende.et de hoc appetitu intelligitur autoritas aug. scz ꝙ partum mentis precedit appetitus. volūtas vero vt volūtas ordine nature cōsequitur noticiaz. hec enim est determinata respectu alicuius rei. sed non possumus velle proprie aliquid nisi cognitum sicut ostensum est.secūdum hoc dicenduz ꝙ iuxta hunc modum dicit in diuinis voluntas duplicit s. essentialr t psonaliter. Uolūtas assentialr accipit a volūtate vt natura.t hec volūtas ꝯsi indeterminata est t gnalis in diuis.qz hec volūtas vna et eadē est pr̄is t filij t spūsscti.cū sit idē qō eēntia diuina.t hec volūtas ordine intelligētie ꝓcedit gnationē sapie siue filij.t añ ipam ꝑintelligit.volūtas ro dicta nationalr siue psonalr:accipit a volūtate vt volūtas.t hec nō est ꝯsi generalis sz appropriata spūsctō.t sicut volūtas vt volūtas in ordine nature ordinat ad cōsequi noticiā ita t hec volūtas dicta psonalr ꝑ spūsctō:ſm rōnē intelligētie psequit in diuinis ꝙ gnationē intelligētie.t ita ꝓcessio spūssancti cōsequit generationē filij:nō tñ psequit re vel tpe. Sz volūtas prio mō dicta añcedit.qz diuina essentia ē cū hoc dicēs rōnē ad ꝓductionē filij ꝙ gnatio nē:t spūsscti ꝙ processionē:ordine ergo nature prior ē generato ꝙ ꝓcessio. ¶ Itē alia rō ad hoc idē qñ ordine nature prior ē ꝓductio q̄ est ꝙ modū nature q̄ que ē ꝙ modū volūtatis.sicut prior est natura ꝙ volūtas ordine nature.qz vbicūq; est volūtas ibi est natura t nō ecōuerso:sed ꝓductio filij est ꝙ modū pfecte nature: ꝓductio spūssancti ꝙ modū volūtatis pfecte.que etiam ꝓductio est etiā a filio.ideo ordine nature sequitur ꝓductionē filij per generationē. ¶ Per hoc soluitur ratio pria in contrariū t similiter secunda.quia dico ꝙ nō cuiuscūq; volūtatis intētio precedit cognitionē:sed volūtatis generalis quā dicimus volūtatem vt naturā.quia p hāc inchoat vis cognitiua rei cognoscende. ¶ Ad tertiā rationez dicendum ꝙ cū aliquid est impfectionis in ipsa trinitate creata:id nō debet aptari ipsi trinitati increate.ſm hoc dicēdum ꝙ in trinitate creata est duplex appetitus.Un⁹ est rei cognoscēde:t ille precedit scientiā.mouēs aīam ad querendum quod ignorat. Alius est appetitus rei cognite:t iste q̄si dilectio ipsius noticie iaz habite vt seruetur.prim⁹ appetit⁹ est imperfect⁹ et cōfusus qz velle cognoscere anteq; hō cognoscat: ponit in ipso impfectionē t defectū.qz ponit ignorātiam in ipso.Sed alius appetitus qui est amor rei cognite pfectiōis est.qz est ipsius mētis diligētis suā cognitionē.Uñ ponit scientiā t cognitionē in eo cui⁹ est. t iste est appetit⁹ determinat⁹.t ꝙuis in nobis ſm radicem idem sit vterq; appetit⁹ sicut dicit aug.ꝙ amor rei cognoscēde fit amor rei cognite.tñ differūt in esse.qz vn⁹ impfect⁹ alius pfect⁹.vnus indeterminat⁹ alius determinatus.primus ergo appetitus ingtum sic est:nō debet adaptari diuinis sz secundus. ¶ Ad quartā rationē dicēdum ꝙ cū dicit pater vult gnare.velle dicit essentiā in patre.et ſm intelligentiā volūtatis est quasi medium inter ypostasim patris t generare.tñ ſm rem non dicit aliud ꝙ essentiā.vnde cū dicitur pater pōt generare pater vult generare.vtrūq; importat essentiā scz posse t velle.Uñ essentia sub rōne potētie vl volūtatis tenet rōnē medij.qz dicēdo pater vult generare volūtas dicit essentiā ingtū est ratio generatiōis. Aliter ro accipit cū dicit pater t filiꝰ cōem bñt volūtatē:quia hec volūtas cōem dicit notionem que est cois spiratio.aliter tñ cum dicit pater et filius bñt de se ꝓducētem voluntatē cōmunē. qz hec voluntas dicitur psonaliter spūsctus t sic ptz rūsio.

membrū

Augu.

Tertia

Quarta.

Responsio.

Ordine natu re prior est ge neratio ꝙ pcessio.

Alia ratio.

Solu.ad pmā et secundam rationē oppositi.

Ad tertiā ra tionem.

Ad quartam rationem.

Membrum octauum.

An abstracto ordie nature sit intelligere ypostases in esse diuino.

Octauo quer̄tur abstracto ordine nature ꝑ intellectū.an adhuc sit intelligere ypostases in esse diuino.t oñditur ꝙ sic.quia nō intelligēdo patrē:filiū nō intelligendo.adhuc intelligēdo nō ab alio a quo ali⁹.ab alio a quo alius:ab alio nō a quo alius.adhuc intelligo vnitatē pfectissimā diuini esse:sed pfectissima vnitas est vt ostēsum est q̄ est in pluribꝰ nō multiplicata:ergo adhuc intelligo in vnitate diuina vnum et vnum. ¶ Sit̄ querit vtruz abstractis ꝑintellectū ypostasibꝰ siue psonis sit adhuc intelligere ordinē nature in esse diuino.et oñditur ꝙ nō:qz abstractis psonis siue ypostasibꝰ nō intelligitur aliquis qui a nullo a quo ali⁹.nec aliquis sit ab alio a quo ali⁹.nec aliquis sit ab alio a quo nullus:ſz ſm has diuisiones intelligit ordo nature t est in diuis:ergo abstractis psonis siue ypostasibꝰ in diuinis nō erit itelligere ordinē nature. ¶ Ad oppositū.cōstat ꝙ abstractis ypostasibꝰ pōt intelligi mēs summa noscere se.t etiā cognoscēs se diligit se:ergo abstractis psonis ē ibi intelligere mentē noticiā t amorē sed ordo nature ē noticie ad mentem:t amoris ad vtrūq;.relinquit igitur ꝙ est intelligere ordinē nature in deo.abstractis etiaz in psonis. ¶ Scda rō. in aīa rōnali nō sunt ypostases.t tñ ibi intelligitur ordo nature inter mentē intelligētiā t voluntatem ſm q̄s vires aīa est imago trinitatis increate:ergo sil̄r in increata trinitate pōt itelligi ordo nature si abstrahāt̄ ypostases t psone. ¶ Sed ꝯ dicēdum ad primū ꝙ abstracto ordine naturali vl nature a diuinis ꝑintellectū:adhuc pñt intelligi ypostases vñ pōt adhuc ibi intelligi vn⁹ et vnus tñ indistincte. Uñ notandū.ꝙ ypostasis cū sit subst̄tia.aliqñ dicit ꝙ modū substātie noialis ꝓnialis hoc est sub qualitate indeterminata: sicut substātia ꝓnialis.aliqñ dicit ꝙ modū substātie noialis singularis vt for.et tūc dicit sub q̄litate determinata t definita vel distincta:t si tūc sit circa rē rōnalis nature singlarē dicet esse psona.abstracto ergo ordine nature ꝙa diuinis q̄ est ſm istas ꝓprietates.nō ab aliquo a quo alius ꝛc.esset intelligere primo modo ypostases in diuinis qz posset itelligi vn⁹:t vnus tñ indistincte sicut substātia ꝓnialis.dat intelligere substātiam.sed non possent ibi intelligi psone que dicūtur ad modū singularis substantie nominalis sub ꝓprietate incommunicabili distracta. sicut ꝓtr in sorte ad modū ergo substātie ꝓnialis possent ibi ypostases itelligi.nō noiales ordine nature subtracto. ¶ Ad scm quesitū dicēdum.ꝙ abstractis psonis siue ypostasibꝰ.nō est itelligere in diuinis ordinē nature.duplex est em ordo scilicet ordo nature t ordo intelligētie. In diuinis ordo nature ponit rationē originis q̄ circa ipsam attēditur ratio originis.aūt dū sit circa rē q̄ sit in genere substātie: ponit rationē eius dē ꝙ est de ꝓncipio t ꝓncipij.t ꝙ alius ab alio.t dco ipositibile est ꝙ in deo intelligitur hic ordo:nisi ibi intelligat ali⁹ t ali⁹.qz sicut dicit Ansel.nec intellectus capit nec natura ꝓmittit illū ꝙ de alio est:esse illum de quo est.abstractis autē psonis t ypostasibꝰ nō esset,ibi ali⁹,t ali⁹:t tñ nō posset ibi esse nec intelligi iste ordo. Ordo ro ꝯ ſz in telligētia nō pōt ordinē ex pte rei ſz ex pte acceptionis nr̄e. Uñ ſm hoc nos dicim⁹ ꝙ ſm ordinē itelligētie ꝓcedit essentia potētia t sciaz. In deo tñ idem sunt essentia potētia scia.t ſm hoc dicēdū.ꝙ si ī diuinis intelligeret mens, noticia t amor abstractis psonis diuis:nō esset inter hec ordo nature ſz solū ordo intelligentie.quia nō esset dicere noticiam a

Responsio.

Ad scdo que situm.

Patet solu. ad rationem primā oppositi.
Ad secundā.

mente nec amorē ab vtroq;.immo esset dicere mētem esse noticiā et amorē:q̄uis ſm acceptionē intellectus nostri pri⁹ intelligeret mens ꝙ noticia t noticia ꝙ amor.ꝑ hoc patet solo ad primā rōnem in cōtrariū. ¶ Ad scdam q̄ obijcit de viris aīe ſm q̄s dicit esse imago trinitatis increate.dicēdū ꝙ ypostasis est res hñs esse subst̄tie singularis cū ꝓprietate incōicabili.ordo ergo nature t originis nō ponit plitatē ypostasiz:nisi q̄ſ sunt in reb⁹ q̄ sunt de genere subst̄tie.t qz vires aīe nō sunt d genere substantie ſz sunt ipsi⁹ subst̄tie aīe t nō subst̄tia aīe. ideo ordo nature t originis nō ponit ibi tres ypostases. In diuinis aūt ordo nature t originis est circa rē q̄ est subst̄tia. q̄quid em̄ est in deo:ē ipsa diuina subst̄tia.t iō nō pōt ibi eē ordo quin sint ibi plures ypostases.imo cū ypostasis subst̄tia sit ponit ibi ordo nature ipsas ypostases t sic patet rēsponsio ad questionem istam.

Questio.xlvij.de equalita

te diuinarum personarum.

Equit̄ q̄stio de equalitate diuinar̄ psonar̄. ꝓmio ergo queritur an sit equalitas in psonis. Scdo vtr̄ filius sit equalis patri. Tertio vtrū spūssanctus sit equalis patri t filio. Quarto vtrū vna psona sit eq̄lis duabus. Quinto penes que attenditur equalitas in personis.

Membrum primum.

Queritur an sit equalitas in personis. Augustinus

Oppositum Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Obiectio.

Responsio.

Sol.ad pmū argumentū.

Od primū sic obijcit.augu. ꝯtra maximinū.cū dr filiꝰ a pr̄e ꝛc.nō oñdit inequalitas subst̄tie ſz ordo nature. si nō inequalitas:ergo equalitas:ergo equalitas est in diuinis. ¶ Itē in simbolo dr ꝙ tres psone sibi coeterne sunt t coequales:ergo sunt equales inuicē siue inter se. ¶ Cōtra.dicit philosoph⁹ ꝓprium est quātitatis ſm eā equale vel inequale dici. Sz in diuinis psonis nō ē quātitas:cum sit ibi summa simplicitas:ergo nec equalitas. ¶ Itē omis equalitas suppomit diuersitatē.vbi igit summa est idētitas: nulla est equalitas:ſz in diuinis psonis est summa identitas ergo nō est ibi equalitas. ¶ Itē equalitas dicit ꝓmēsurationē aliquoz.s.eq̄liū:ſz vbi ē ifinitas.nulla ē ꝓmēsuratio:ſz in diuinis psonis ē infinitas.ergo nō ē ibi ꝓmēsuratio:ergo nec eq̄litas ¶ Itē in diuinis nō est repire nisi essentiā t ꝓprietates.essentiā in qua ꝙueniūt:ꝓprietates in q̄bus distiguunt.ſz rōne essentie nō est in illis equalitas qz oīmoda siue summa idētitas.neqz rōne ꝓprietatum:cū vn⁹ psone plures sint ꝓprietates alterius pauciores.nec rōne vtriusq;:qz ꝓprietates nihil ad dunt essentie.vbi enī aliq̄d orit ex aliquib⁹ duob⁹ ita ꝙ ex neutro illoz necesse est ꝙ vnū addat alteri ¶ Ad pdictor̄ itelligētiā notādū.ꝙ in his ferioub⁹ ex vnitate in subst̄tia causat idētitas. ex vnitate in q̄litate eq̄litas. ex vnitate in qualitate similitudo. vñ idemtitas : equalitas : similitudo dicunt relationes fundatas super tria predicamēta.iuxta istam similitudinem: quoniam est significare diuinā subst̄tiā vt eēntia:t vt quātā.t vt q̄lē est pōere in diuinis idētitatē eq̄litatē t similitudinē:ſz quātitas in diuinis trāsit in gen⁹ subst̄tie et q̄litas sil̄r.qz in diuinis nō ē ponere nisi duo genera.s.subst̄tie t ad aliq̄d. Eq̄litas t filitudo dicunt relatiōes vt fūdatas i subst̄tia. ¶ Dicēdū igit ad pmū.ꝙ ſz in diuinis psonis nō sit ꝓpe quātitas : qz tñ ꝓtingit significare diuinā subst̄tiā vt quātā.vt cū dicit de⁹ magn⁹ eter⁹:est dicere in diuinis equali

tatē. Alia igit̄ rōne dr equalitas in diuinis ꝛ i creaturis ꝑut quātitas ꝑprie determinat a ꝓbo. ꝓterea implicitas in diuinis nō opponit quātitati. hec enī sunt vera de⁹ est magn⁹ immo immēsus et simplex. Simplicitas enī in diuinis nō dicit priuationē immēsitatis: sed dicit indiuisionē summam ſcz essentie ꝛ ꝛtutis ꝛ act⁹. ꝑpter hoc enim dr simplex: qr in eo idē essentia qō ꝛtus. ꝛ ꝛtus qō actus: et essentia qō actus. ¶ Ad aliud dicendū. q equalitas in dis inferioribꝰ est iter diuersa essentialiter. nam in istis inferioribꝰ diuersitatē suppositorū sequitur diuersitas essentie in suppositis. nō sic ē in diuinis vbi diuersitatē suppositorꝝ concomitatur identitas essentie. ꝑpter q in diuinis non est ponere diuersitatē sed distinctionē sicut dicit ambro. Ad secūdū. Vñ equalitas in diuinis ꝓnis nō rcqrit diuersitatē sed distinctionē. distinctio enī nō tollit vnitatem siue identitatē vñ hz in diuinis sit summa idētitas qr illam cōcomitat distinctio hmōi identitas nō tollit equalitatē. ¶ Ad tertiū dicēdū. q eq̄litas in creatis duo importat. ſcz mēſurationē primo ꝛ priuationē excessus ex ꝓsequēti. Dicit igitur equalitas in diuinis nō ꝓmēſurationē ꝑprie loquēdo sed priuationez excessus. Unde dicit filꝰ eq̄lis patri. qr nec excedit nec excedit̄r. hoc aūt nō repugnat immēsitati. nec ideo dicendū q equalitas in diuinis dicit purā priuationē: sed cū priuatiōe excessus dicit vnitatē sapiētie ꝛtutis duratiōis. ꝛvsr oīm. cor q̄ de deo dicunt essentialiter. Uel pōt aliter dici. q sicut lux ꝓpria rōne sue immēsitatis est incōprehensibilis a virtute finita: nihilominus est cōprehensibilis sibi rōne sue ꝛtutis infinite. Silr licet pater deꝰ sit immēsus ꝛ ꝑpter hoc nihil est cōditū illi ꝓmēſurabile. tñ deꝰ filꝰ q̄ similiter ē immensus est illi ꝓmensurabilis. cū enī dr q infinito nihil est ꝓmēſurabile. hoc verū est ꝑut hoc qō dr co nihil distribuit ꝓ finitis: verū est enī q nihil finitū est ꝓmēſurabile infinito. ¶ Ad aliō dicēdum q identitas essentie non est ꝓpria rō equalitatis nec distinctio ꝓprietatū: hz hec duo sit. magis enim dependet rō equalitatis ab identita. e siue vnitate q̄ a distinctiōe. vnitas enī directe cadit in rōne eq̄litatis: distinctio oblique. Equalitas enī i diuinis proprie est vnitas substantialis distinctorū. ¶ Ad hoc qō obijcit. q proprietas nihil addit essentie. dicendū q hoc verū est ꝓm esse ꝛ subſtātiā: addit tñ q̄tū ad modū dicēdi ꝛ itelligēdi. hz enī idē sit essentia in patre quod paternitas ꝛ essentia in filio qō filiatio: tamē rō ne modi dicēdi harū ꝓprietatū q̄ sunt paternitas ꝛ filiatio diuersi sunt modi dicēdi essentie ipsiꝰ patris ꝛ filij quibꝰ pater ꝛ filꝰ distinguunt ꝓsonaliter qui sunt idē subſtantialiter. ſRatio igit̄ equalitatis ꝛcernit ista duo: vnitatē essentialē ꝛ distinctionē ꝓsonalē. Cū igit̄ dr q q̄n̄ aliq̄d oritur ex duobꝰ ita q ex neutro illorꝝ necesse est q vnū illorꝝ aliquid addat alteri: dicēdū est q verum est ꝓm rē vel ꝓm modū dicēdi. additio aūt q̄tū ad modū dicēdi nō tollit in aliquo simplicitatē rei.

Uembrum secundum.

Utrū filiꝰ sit equalis ꝓri.

Secundo querit vtrū filius sit equalis patri. qō sic videt ꝓ autoritatez in fimbolo athanaſij. equalis patri ꝓm diuinitatez.

Oppositum Primum

¶ Itē cū ratio equalitatis sit indifferentia distinctorꝝ q̄ indria est in essentialibꝰ. cū filius in nullo essentiali differat a patre: relinquit q sit equalis patri. ¶ Cōtra. pater ē maior filio. maior autem dicit excessum in quātitate: equale aūt ꝑtat excessum. ergo si pater est maior filio. filꝰ non est equalis patri. ¶ Si dicat. q maior importat principalitatē autoritatis cū dr pater maior filio nō excessum potētie vel sapiētie vel huiusmodi. Contra autoritas ordinata attestat potestati: ergo maior autoritas maioꝝ potestati. ergo si pater maior ē filio autoritate: est maior ptāte: ergo nō est illi equalis. ¶ Itē filꝰ hz a patre q est ꝛ q opat. ꝑpter qō dicit dam. q pater est causa filij: qr igit̄ filꝰ est causa hoc hz a patre. Uñ dr principiū de principio. in via igit̄ resolutiōis pr̄ est ꝓmū ꝓncipiū. qr oē ꝓncipiū ab ipso ꝛ ipsum a nullo: sed in causis causatis vbus semp dico illa q̄ est ꝓior est maioris ꝛtutꝫ et influētie ꝑpter qō dicit pbs q oīs causa prima plus est influēs sup causatū q̄ causa secūdaria a simili videt de causa prima siue principijs increatis. ¶ Itē quenētia ordinis in causatis hoc rcqrit vt secūdaria cā minoris sit ꝛtutis ꝛ influētie. igit̄ cum in diuinis sit ordo quenētissimꝰ ꝛ pfectissimꝰ principiū siue causa a qua alia siue aliud principiū et qō a nullo. maioris erit ꝛtutis. ꝛ ita principium quod est de principio: nō erit equale principio qō non est de principio: ergo nec filꝰ patri. ¶ Itē potentia generandi est potētia aliqua ꝛ attestat potētie. hac aūt potētia circūscripta ꝓ intellectū nō ꝓpter hoc dicet pater minoris potētie q̄ filꝰ: igitur ipsa existente in patre: pater est maioris potētie q̄ filius. ¶ Rñ. filius est equalis patri. in nullo minor ipso nec ꝓm potētiā nec ꝓm sapiētiā. sed per omnia equalis. ¶ Ad illō qō obijcit. q pater ē maior. dicendū q illa maioritas nō dicit excessuz potentie vel sapiētie vel bonitatis vel alicuiꝰ hmōi. hz solū principalitatē autoritatis. ¶ Ad illō qō obijcitur. q autoritas attestat potētie. dicēdū q autoritas ꝑprie attestat dignitati. Dignitas aūt q̄nq̄ attendit penes maioritatē. ſ. potētie vel sapientie vel hmōi: q̄nq̄ ꝛo penes principalitatē siue prioritatē Uñ ꝓsone seniores digniores dicunt ꝛ magis reuerende. ꝑpt qō dr leui. xix. coꝝ cano capite ꝛsurge. prioritati aūt in creaturis rñdet ordo in diuinis. dicendū est igit̄: q autoritas in diuinis nō attestatur potētie sed dignitati. ſ. prioritatis ꝓm ordinē nature. Uñ sicut nō sequit̄ pr̄ est filio ꝓior ꝓm ordinem nature. ergo filꝰ nō est illi equalis: ita nō sequitur pater est maior filio ergo filꝰ non est illi equalis. ¶ Ad aliud dicendū q nō est sic in descēsu causaruz in creaturis: ꝛ in ordine principiorꝝ in diuinis. descensus enī causarū causatarū est ꝑ maiorē ꝛ minorē distantiā a cā ꝓria. ꝑpter qō ꝓm q magis descendūt: min⁹ cōicant ꝛtutē prime cause. nō sic est in diuinis hz ibi sit ordo nature. sunt enī oīno idem ꝓm subſtātiā. vñ in illis nō pōt esse differētia ꝛtutis vel potētie. ¶ Ad aliō dicendū. q sicut in causis causatis requiritur quenētia ordinis differētia in ꝛtute siue potētia. sic quenētia ordinis in diuinis requirit idētitatē in ꝛtute siue potentia: emanatio enī diuinarū ꝓsonarū penes quā est ordo nature: est ꝓm oīmodā indifferētiā essentie siue potētie vel ꝛtutis. qr ibi est oīno idē essentia qō potentia vel virt⁹. in causis aūt causatis est descensus ꝑ substantiarū distātiā ꝛ differētiā siue dissimilitudinem maiorē a prīo. ¶ Ad aliō dicendū. q circūscripta potētia qua pater generat. qr nō est alia potentia qua generat q̄ que est ipse: sequtur ꝑim nullius esse potētie imo ꝛ nō esse vnde. hmōi circūscriptio ponit potentiam patris nullam esse.

Uembrum tertium.

Utrum spūſanct⁹ sit eq̄lis patri ꝛ filio.

Tertio querit vtrum spūſsctūs sit equalis patri aut filio? qō videt cū tote tres persone coeterne sibi sunt ꝛ coequales. Contra. dare se totū sine sui diminutione est summe potētie. hoc aūt pōt ꝓpr. hoc pt filꝰ. nō autē spūſsanctus. nec in aliquo excedit potētia spūſsancti potētiā pr̄is vel filij: igit̄ est minoris potētie q̄ alius illoꝝ. cū enī nō pōt hoc qō illi possunt qō est maior ē summe potētie. nec pt aliquid aliud qō ipsi nō pūt: videt qō sit potētie miōris. ¶ Itē si scia patris extēderet se vel extendere posset ad alia cuiuſcūq̄ gn̄is siue ꝛgn̄is substātie siue qualitatis siue relationis ad qō nō se extēderet vel extendere posset scia filij: posset dici scia pr̄is maioꝝ scia filij. hoc autē mō ondit rich. de sancto victo. q idē ē scia qō ēntia in deo. eo mō si potētia pr̄is vel filij possit aliq̄d cuiuſcūq̄ gn̄is vel substātie vel equalitatis vel quātitatis vel relatiōis qō non posit spūſsanct⁹: q maior est potētia pr̄is vel filij q̄ spūſsancti. igit̄ cuiuſcūq̄ generis ponat gn̄ationi vel spiratio ex quo pr̄ pōt gnare ꝛ spirare. filꝰ aūt spirare tm̄: spūſsanctꝰ aūt non pōt. maioris est potētie pr̄ q̄ filius: ꝛ vterq̄ q̄ spūſsanct⁹? ¶ Itē equalitas in diuinis attendit penes differētiā siue equalitatē potētie sapie bonitatis: ergo si spūſsanct⁹ bonitas miꝰ est bonitate pr̄is ꝛ filij: ergo nō est illi equalis. Mō miꝰ sit videt: q bonū est sui diffusiuū. hec ē ꝑ se vera: ergo diffusio vere ꝛ ꝑ se attestat bonitati. ergo maior maiori ꝛ maxima maxime: ꝛ sūma sūme. hz pr̄ ꝛ filꝰ sūme diffundūt se: spūſsanctꝰ vero nō igit̄ coicat cū illis bonitatem suā ergo maioris est bonitatis: nō igitur ē illis equalis. ¶ Rñ. q spūſsanct⁹ equalis ē pr̄i ꝛ filio sicut dicit Rich. de sctō Uict. illa sūma trinitas ꝓstat in vnitate substātie. cer te vna eadēq̄ substātia nō est maꝰ aliq̄d vel minꝰ deteriusve seipa. Silr ysiō. i li. ō ordic creaturaꝝ. spūſsanct⁹ ops ē. cui ꝑter hoc q spūſsanct⁹ est totū cōe ē pr̄is ꝛ filij. ¶ Ad hoc qō primo obijcit. dicēdū q dare se totū sine sui diminutiōe ē summe potētie. q̄ quidē potētia sicut ē pr̄is et filij ita ꝛ spiritussancti. sicut eadem est potentia filij qua potuit gnerari: que est in patre qua potuit gn̄are. sicut determinatū ē. j. sen. vj. di. sic eadē ē potētia spūſsancti qua pōt dari ꝛ spirari. q̄ pr̄is ꝛ filij qua pūt dare. i. spirare. ꝛ pōt addi huic. q. illud qō dicit aug. in li. ꝛtra maximinū. q asserebat pr̄z maioē filio: qr iste ꝑt gn̄are ille nō. Absit inq̄t vt iō sit potētior filio pr̄. qr creatorē genuit pr̄ filꝰ nō genuit creatorē. neq; em̄ nō potuit. sed nō optuit. i. nō ex impotētia fecit: sed qr nō quenieb at ei. silr pōt dici in ꝓposito. Si vero q̄rit̄ ꝛ trū artata siue ligata ē potētia ꝓducēdi in ꝓsona spūſsancti. ꝑpter. hoc q nō ꝑt exire in actū ꝓducēdi ꝓsonā: sicut ꝑt in patre ꝛ filio. dom q nō: imo ex summa pfectiōe ipius potētie ē. qr nō pōt exire in actū hmōi qr nō ꝛgrueret. Mō aūt nō sit ꝛgruū: habitū ē in tractatu de nūero personarū. Sic enī dicit anſ. in monol. qui ꝑt q̄ si bi nō ꝓdest ꝛ nō ꝛ: tātomagis aduersitas ꝛ quersitas pr̄is in illū qui ergo sic ꝑt: nō potētia ꝑt. hz ipotēter. ¶ Ad aliud dom. q nō est sile de scia ꝛ potētia: qr res cuiuſcūq̄ ꝓdicamēti siue subſtātie siue quantitatis siue adaliq̄d: est ꝓprie subiectum scie q̄si in q̄ est motꝰ cognitiue. ꝑut ē ad sciendū. nō sic est de potētia cuiꝰ motꝰ nō est in adaliq̄d hz ex ꝑitu ad motū opatiue siue potētie q̄ ē opatiua dereliquit. Uñ nō scire q est adaliq̄d est ignorātie: nō posse aūt nō est impotētie. ¶ Ad terciū dom. q nō est sile de potētia ꝓducēdi sile ꝓut est ꝓsone create ꝛ increate qr vis illa que ē ad coicandū essentiā in creaturis: est ꝓpter defectū quēdā q̄ est in creatura q̄ appetit ꝓpetuari simplr. ꝛ ex se nō pōt: ꝓpterea data est virtus ꝓductiua siue generatiua vt ꝓpetuet se in aliō qō in se nō ꝑt. Mō igr̄ ꝓsona creata nō ꝑt ꝓducere sibi simile impotētia est. impotētia enim est ꝛ defectus: q nec in se nec in alio potest perpetuare suuz esse: sed q divina essentia potētia non potest ꝓducere personam in ꝓsona que est spūſsanctus nō est impotentie sed potentie. sicut em̄ dicit aug. potenter non pōt deus malū facere: similiter dicendum est potenter non pōt spūſsanctus ꝓsonā ꝓducere: qr. ſ. non cōuenret. Unde sicut volūtas que nō pōt velle inconueniens aliqō: non ꝑpter hoc dicit minus substantia sed magis: sic potētia q̄ nō pōt inconuenīēs non est extra hoc minor sed maior non est igit̄ ex impotētia aliqua siue ex defectu aliquo potentie q spūſsanctus non pōt ꝓducere ꝓsonam sed potius ex ꝓfectione potētie ꝛ nobilitate. ¶ Ad vltimū dicendū q bonitas spūſsancti est sūme sui diffusiua hz non in ꝓsona spūſsancti qr oīno est eadem bonitas que est patris ꝛ filij ꝛ spūſsancti. Eadē em̄ bonitas est qua pr̄ summe diffundit se generando filiū: ꝛ pr̄ ꝛ filius spirādo spm̄sanctū: ꝛ illa q̄ diffusa est in spūſsancto: vñ Richar. de sanctovictore. Muicq̄ bonitatis. q̄cq̄ ꝓfectionis. q̄cq̄ beatitudinis hz pr̄ cuius est solū dare in ea plenitudine possidet: ꝛ ille cui? est ꝑ ꝓprū accepisse. Nota tñ q̄ duplex est diffusio: ꝓsonalis qua vna ꝓsona diffundit se in ꝓcessione alterius ꝛ q̄ tū ad hoc non diffundit se spūſsanctus siue bonitas spūſsancti. hec vero diffusio est in cōicatiōe bonitatis diuine creaturis. hec aūt diffusio nō est sūma: nec conueniret esse sūma. vt em̄ dicit Rich. de sctō victo. vbi plenitudo totius bonitatis est: ibi ꝛ sūma caritas deesse non pōt. summā certe caritatē erga personā habere non posset. in ordinata em̄ caritas esset si summe diligeret qō summe diligendū nō esset. ergo si cōicatio bonitatis est maior ꝛ minor ꝓm caritatē maiorē ꝛ minorē: ꝓtz q̄ bonitatis diuīe nō est summa diffusio in cōicatione sui creature: nec requirit summa bonitas summā diffusionē: nec ꝑpter hoc dicit divina bonitas summa qr summe se diffundit. sed qr q̄tūcunq; congruit diffundit se sine sui diminutiōe. Illa aūt consideratio pr̄i q̄ determinat: si simplr ad simplr ꝛ maius ad maius et marie ad maxime: attenditur in rebus conditis q̄dam ꝓportione essentiali ordinatis.

Uembrum quartum

Utrum vna ꝓsona sit equalis duabus.

Quarto querit vtrū vna ꝓsona sit equalis duabus vel ipsi trinitati: q̄ sic videtur. j. sniarū. xix. dist. dicit pr̄ non est maior filio nec ꝑter vel filius maior ꝓsancto: nec maius aliq̄d due ꝓsone sunt simul q̄ vna: nec tres magis aliq̄d q̄ due. ¶ Contra ꝓs in nullo genere ptis est equalis toti: sed vna ꝓsona est ꝓs trinitatis qō videt Leui. v. decimā partē ephy. glo. pars i trinitate est ꝓs. ꝛ constat q loquit de ꝓpo in q̄tū est ꝓsona: ergo non est equalis ipsi trinitati. ¶ Itez si virtus eq̄lis esset triū ꝓsonarū creatarū vel etiaz si esset eadē suppositō hoc ꝓ impossibile: virtus vnius non posset tantū q̄ tū virtus duarū: nec esset etiaz equalis virtuti duarū: similiter videt de virtute ꝓsonarū increatarū. ¶ Itē equalitas in diuinis attendit penes identitatē ꝛ distinctionē: si em̄ nulla esset in diuinis distinctio: non esset equalitas: sed bito respectu ad distinctionē nō est vna ꝓsona eq̄lis duabus sicut necvnitas dualitati. similiter nec vna erit equalis duabꝰ habito respectu ad idētitatē. ¶ Rñ. q summa eq̄litas est in diuinis ꝓnis: vñ vna est eq̄lis duabꝰ oīno. vñ Richar. de sctō victo. attende illa conformis ꝛoisaria magnitudinis coequalitas in illa summa trinitate q̄ incōprehen-

Secundum.

Tertium. Rich.

Ad quartuz.

Respōsio.

Soln. ad. j.

Ang.

Querit̄r.

Ad secundū.

Ad tertium.

Secundum

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Respōsio.

Sol. ad pmū

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartuz.

Ad quintuz.

Oppositum primum.

Ad quartum

Richar.

Utrumvna ꝓsona sit equalis duabus.

Oppositum. Argumentuz primum.

Secundum

Tertium.

Respōsio.

Sol.ad pmū. Argumentuz oppositi.

fibilis sit:vbi vnitas pluralitati non cedit:nec pluralitas vnitatē excedit. ¶Ad illud quod pīo obijcitur.dicendū q nulla psona dicitur pars, illa sūma trinitate. Unde aug. in libro cōtra maxi. pars trinitatis esse non pōt quicuq vnus in trib⁹ nec huiusmodi trinitatis tertia pars est:nec maiꝰ aliquid duo q̄ vnus:nec maius aliq̄d oēs q̄ singuli. ¶Ratio aūt quare non est dicenda pars in trinitate diuina est q: pars est in potentia z habēs esse finitū z diminutū z imperfectū in q̄tuz huiusmodi. quod nō conuenit psonis in diuinis. ¶Ad illā glosam que dicit q rps est pars in trinitate.dicenduz q intellectus glo.est de rpo in q̄tuz est sub signo.r. significat p illud quod est pars:non tñ ppter hoc est pars. ¶Ad aliud dicendū q nō est simile de psonis creatis quarū est potentia finita z essentia z de personis increatis quarū essentia z potentia est summe infinita:q: eīm in diuinis psonis potentia z magnitudo z oīa ea penes que est equalitas sunt summe infinita:liceat sic loqui magnitudo trium non excedit magnitudinē vnius nec potentia potētiam. ¶Ad tertū dicendum q equalitas importat quodāmodo distinctionē q: distinctio cadit ibi obliquе:proprie z per se respicit vnitatē z idētitatem:q: equalitas non est aliud q̄ personarū distinctarū idētitas in q̄titate siue quasi q̄titate,ppter quod magis attendit equalitas penes identitatē: q̄ distinctionē Uñ q: illud penes qđ est vnitas siue identitas:indifferens est oīno in vna persona z in tribus vna est equalis tribus.

Ad primum. Ad secundum. Ad tertium.

Oppositum. Argumentuz primum. Richardus.

Secundum.

Tertium. Augustinus.

Membrum quintum

Queritur penes quid attendit equalitas in psonis diuinis

¶Unto querit penes quid attendit equalitas in psonis diuinis:z videt q penes hec tria que sunt magnitudo eternitas z potentia quēadmodū determinat eq̄litas psonarū:primo lib.sen.xix.distin.hoc idez videtur per aug.qui determinat equalitatē psonarū penes hec tria ī libro de fide ad petrū dicens:ver⁹ deus in personis trinitas in vna natura vnus est: per hanc vnitatē naturalē totus pater in filio: et spūsancto est:totus filius est in patre z spūsancto: totusq spūsanctus in patre z filio est.nullus istorum extra quēlibet ipsoz est:q: nullus alterū: aut pcedit eternitate:aut excedit magnitudine:aut superat ptāte:q: nec filio nec spūsancto q̄tuz ad nature diuine vnitatē ptinet.aut miꝰ aut maior est pater:z sicut filius nec maior nec minor est patre: ita nec spūsanctus posterior aut minor est filio. ¶Contra ad equalitatē requirit identitas in eēntia scīa z bonitate:sicut ptz ex predictis:quare non attendit equalitas tm penes illa. Uñ Richar. de sancto victo.in illa summa trinitate ea rōne personas equales dicimus q illud summū z summe simplex esse in ea plenitudine z pfectione qua est psone vnius in ea plenitudine z pfectiōe est psone alteri⁹.certe vna eadēq substātia nō est maꝰ aliq̄d: vel miꝰ melius deteriusve seipa. ¶Itē magister in.j.sen.xix.di.f.diuidit coeternitatē contra coeq̄litatē dicens. Nunc post q̄ coeternitatē triū personarū pro modico nostre facultatis insinuauimus iam de earūdem coequalitate aliq̄d eloqui supest igitur non penes eternitatē attendit equalitas. ¶Itē sicut vult aug.in lib.de q̄titate aīe duplex est q̄titas siue magnitudo.s.molis et virtutis. In spūalib⁹ aūt non est magnitudo molis sed virtutis.si ergo in deo est magnitudo:illa est virtutis nō molis.ergo in deo magnitudo z virtus idē. similiter virtus z potentia idem.ergo magnitudo z potentia idē.ergo non diuidit vna cōtra alterā.quid est ergo qđ dr equalitatē cōsistere in magnitudine z ptāte. ¶Rsi.ad pdictoz cuidentiā notandū qđ equalitas respicit q̄titatē siue qđ p modū q̄titatis signatur. Dis aūt quātitas aut est mensuras ītra: aut extra. Si intra:aut est virtutis aut molis. q̄titas vero molis nō cadit in diuinis:sed q̄titas virtutis:z hoc dr p potentiā. Itē q̄titas mēsuras extra est,duplex.s.tps z locus z q̄titati q̄ est tps: in infinitatibus rīdet eternitas in diuinis:ei autē q̄titati que est locus rīdet magnitudo in diuinis:non qua deus circūscribat in loco.sed qua est int oīa non inclusus:z qua ipse cōtinet z locat oīa:sic ergo q̄titas in diuinis est virtutis que est potētia z durationis que est eternitas:z locationis siue continentie actiue qua ipse continet z locat oīa:z hec dicitur magnitudo:q: ergo in deo nō est ponere pluribus modis q̄titatē.ideo q̄tū ad hec tria solū in diuinis assignat equalitas. ¶Ad hoc qđ obijcit q ad equalitatē requirit idētitas essentie z scie q̄ non continent in enumeratiōe eoz penes q̄ determinat equalitas ꝛc.dōm q reuera hoz idētitatez requirit:tñ q: equalitas ppie attendit penes q̄titatē siue q̄si q̄titatē.essentia vero z scīa z huiusmodi nō signant vt res generis q̄titatis: non oportuit vt connumerarent in assignatiōe eoz penes q̄ assignat equalitas psonarū:sed enumerant ea q̄ cōueniūt dictis psonis p modū q̄titatis signata quibꝰ oīa q̄ illaz exprimūt cōlitatē insinuāt. ¶Ad aliud dōm q equalitas pōt sumi cōiter vel stricte: si cōiter sic consistit in magnitudine eternitate z potentia sicut ostensum est si stricte vt magis dicat rōnē q̄titatis intrinsece q̄ extrinsece siue durationis:sic diuidit cōtra coeternitatē:z sic sumit a magistro.

Responsio. So.ad pmū. Ad secundum. Ad tertium

Utrum deus sit noiabilis.

Membrum primum

¶D primus obijcit sic Dion. de diuinis noibus. in deo oīm cognitionū fines super archane vite substitutis sunt:quez nec q̄ dicere nec̄ intelligere possibile est.nō est igitur dicibilis.ergo nec nominabilis.

¶Item

Questio.xlviij. de diuinis nominibus in generali.

¶Nquisitis in precedē tibus que spectant ad fidē deitatis z trinitatis:pcedim⁹ ad inquisitiōes earuz que pertinēt ad pfessionē cuiusdē sacratissime vnitatis z trinitatis:ad quod psequēduz ipsius adiutoriū.innocam⁹. ¶Modus aūt inquisitiōis ei⁹ critatis vt prīo ponam⁹ inquisitiōes quasi introductorias circa diuina noīa in generali. Scōo vero descēdamus ad inquisitionē noīm in spāli. Tertio vero colligamus noīm differētias simul suppositis regulis quibus vniuersaliter absq erroze possumus enunciare qđ de sancta trinitate credim⁹ locutionibus catholicis z iuris. Generaliter ergo hic prīo ponimus inquirēda sm cōsiderationē absolutam ¶Primo vtrum deus sit noiabilis. Scōo qūo sit nominabilis. Tertio vsi multiplicitas noīm diuinoz Quarto sm considerationem comparatam multiplicabitur inquisitio vt patebit.

Argumentuz primum. Secundum. Tertium. Quartum

Damascenus

Alia distinctio

Ratio dam.

¶Item oē nomen datū est a forma aliqua que potest accipi per intellectū sicut dicit augu. q deus q oēm formā subterfugit intellectu peruius esse non pōt.cū ergo subterfugiat oēm formaz:ergo nō pōt et dare nomē a forma.ergo nō est noiabilis. ¶Itē phs in lib.de causis.prima cā supioz est oī narratione:neq eius est loquela.deficiūt eīm lingue ad narrationē ipsius:ergo nō est noiabilis. ¶Itē nihil pōt noiari quod non pōt signari.ſz nihil pōt signare intellectus nisi possit hīc signū illi⁹ vel facere.signū aūt hīc alicui⁹ vel facere non pōt nisi posit illud apud se configurare:nullū autē infinituz pōt configurare cū ipse sit intelligētie finit⁹:cū ergo de⁹ sit infinit⁹ nō pōt intellect⁹ eū cōfigurare. ergo nec noiare. ¶Itē nō est noiabilis p nomen: q: nomen significat substātiā cū qualitate z ita cōpositū.in deo aūt nulla cōpositio. ¶Itē nec p prīo nomen q: q̄us pronomē significet substantiaz et ineram.tñ significat vt demōstrabilē.vñ si cadat a demōstratiōe vel relatiōe cassum est z vanū:rei autē substātia nō est demōstrabilis q: nō est sensibil. ¶Itē nec p verbū vel pticipiū q: signāt cū tpe: diuinū aūt esse oīno abstractū est a tpe.nonvidet ergo posse designari noīe vel pnoīe vbo vl pticipio ¶Cōtra oē qđ est intellectu cognoscibile m q̄tuz hmōi est noiabile.cū ergo diuinū esse sit cognoscibile intellectu.Usi Job.dam.cognitio existēdi rēi naturaliter oīb⁹ inserta est.z.j.Ro.Invisibilia rei p ea q̄ facta sunt intellectu cōspicit unt:sempiterna quoq virtus ei⁹ z diuinitas:ergo diuinū eē est nominabile z sempiterna virtus ei⁹ z deitas. ¶Itez in scripturis noīak multis noīb⁹. Exo.iij. Qui est misit me ad vos.iterū i.v.nomē meū adonay ñ idcauti cis z hmōi. ¶Rsio sm Jo.dam.lib.j.cap.ij. Opz scire q nec oīa q̄ sunt theologice dispensationis sunt effabilia:neq oīa sunt incognoscibilia:neq oīa sunt cognoscibilia. ¶Aliō aūt est cognoscibile aliud effabile:quēadmodū aliud est loq aliud cognoscere.multa igit eoz q̄ obtuse de deo intelligunt nō itegre enūciari pñt:ſz ea q̄ super nos sunt cogunt in his q̄ sm nos sunt dicere:sicut de rebus dicim⁹ somnū z irā man⁹ z pedes z sisla. ¶Itē ibidē dam.qm quidē de⁹ sine pricipio z sine fine:eternꝰ: icreat⁹:imutabilius z hmōi.bon⁹.iust⁹.oipotēs. oīm creaturarū cōditor: oīm tenēs.oīm cernēs.oīz puisor pātius⁹ iudex:z cognoscim⁹,z confitemur. q̄d aūt est dei substātia vel qualiter deus de rebus genitus est vel pcedit:vel q̄liter seipz erunauit vni genit⁹ dei fili⁹ et q̄liter hō fact⁹ est:z ignoram⁹:et dicere nō possum⁹. Nō possibile igit est q̄d preter ea que a diuinis eloquijs nouī z vete.testa. enarrata sunt de deo dicere vel intelligere. Nota igit ad solutionē pñtis questiōis ex hac sñia dam.q q̄daz sunt q̄ de deo accipiunt p naturalē rōnez.vt quia eter⁹:sine pricipio:sine fine:qm oīm creator:et q̄tū ad hoc est noiablis de⁹ p ea q̄ facta sunt: quē admodū z cognoscibilis.Quedā vo sunt q̄ accepimus de deo p solā fidē:nō p rōnē nisi lumine fidei adiutā.vt.s.q̄d dei substātia:qualiter de⁹ ex deo genitus:qualiter hūanat⁹:z q̄tū ad hoc nō est a nobis noiabilis:ſz seipso noīak in eloquijs diuinitus traditis. ¶Itē nota distinctionē aliā ex pcedentibus vbis qr est noiare deū ex his q̄ sunt sm seipm z hoc mō inoiabilis est nobis:q: ea q̄ sunt sm ipm in q̄tū hmōi sunt infinita:incomprehensibilia:hoc mō itelligunt pdicte autoritates z pcedūt rōes q̄bus ostendit innominabilis.Aut est noiare deum ex his q̄ sunt sm nos:z hoc mō est a nobis noiabilis sm q̄ dicit ro.j.z hoc trib⁹ modis sm Jo.dam. imaginibus formis z notis:Notis noīak de⁹ pua

tionibus cū dicit īmēsus de⁹ infinit⁹.īcircūscriptibilis:imaginib⁹ cū noīak dispositionib⁹ spūaliū creaturarū.vt cū dr spūs sapiēs:itelligēs, formis cū noīak similitudinib⁹ corporaliū creaturarū.vt cū dr leo ignis z hmōi. ¶Ad obiecta oīa iā ptz respōsio. Nā de⁹ siue diuinū esse sm q̄ cōiderat in se et sm se:sm hoc inno noiabilis est nobis.sed ipse seipm noīat in eloquijs diuinis:sm vero q̄ consideratur in suo effectu qđ est i creatura ſz hoc noiabilis eo modo quo dictū est. ¶Ad illud aūt qđ obijcit qđ deus q̄ oēm formā subterfugit ꝛc.dm q deus dicitur subterfugere oēm formā:nō q: nō sit forma: cū illi cōueniat esse forme nobilissimū:ſz nō cadit sub dispositiōe forme determinate:sic pon ebāt aliqui hereticī:z etiā nō sit itellectui peruiꝰ qđ sonat in plenā ei⁹ cognitionē nihilominꝰ est eidē quodā mō cognoscibilis. ¶Ad aliō qđ obijcit q de⁹ est superior oī narrationc:dicēdū sm dam.ij.c.j.libro Aliud est cognoscibile:aliud effabile. vñ qđ dicit phs q deficiunt linguе ad ei⁹ narrationē: intelligendū est p̄out narratio dicit plenā z integrā eē ipsius notificationē. ¶Ad aliud qđ obijcit q itellectus nō pōt apud se cōfigurare deū ꝛc. Dicēdum q ſz intellect⁹ nō possit apud se cōfigurare deū sm infinitatē sui:pōt tñ sm aliquā sui ppietatē a,q̄ pōt noiari. ¶Ad illud quod obijcit q nō est noiabilis p nomē ꝛc. Dicēdū q ſz nomē significet substantiam cū q̄litate. nihilominus cōingit simplr noīe significare. Nō eīm substātia z q̄litas cū dicitur nomē significat substantiā ꝛc.distinguūt sicut in p̄dicamētis:sed substātia dicit,ſz signatū nominis: qualitas illud idē in q̄tū capibile est ab intellectu.preterea ſz deus nō sit demōstrabilis sm suā substātiā:est tñ demonstrabilis ad intellectū saltē sm aliquā sui ppietatē. Exo.xv. Iste ꝛc⁹ meus z glorificabo eū. Preterea ſz verbū z participiū significent cū tēpore:nihilo minus tñ deus quodā mō notificabilis est:nō q: ipse cadit sub tpe:ſz q: iuxta possibilitatē intellect⁹ nostri q̄ intelligit cuz continuo z tpe intelligim⁹,z signam⁹. Uñ hoc ꝛbū est:dictū de deo nō signat cū motu z tpe. Unde Aug.sup illud.j.Joh.In pricipio erat verbū:ouz verbū substantiuū duplicē hz significationē.aliq̄n eīm tpales mot⁹ sm analogiā aliox ꝛbo z declarat:aliqñ substātiā vniuscuiusq rei de q̄ pdicat sine vllo tpali motu designat:ideo t substantiuū vocat:tale est qđ dr i pricipio erat verbū:q̄si i pse substitit filius:nō eīm p tpe ſz p substātia ponit erat.

Ad obiecta. Sol.ad pmū Ad secundum Ad tertium Ad quartum

Querit quō deus sit noiabilis.

Membrum secundum

¶Nsequenter queritur qūo deus sit inominabilis:z queritur duo. ¶Primo si nominabilis absq cōparatiōe ad creaturā Scōo vtrū noiabilis ppie vel improprie.

Utrum deus sit nominabilis absq comparatione ad creaturam.

Articulus primus.

¶D primū obijcit sic p regulā q̄ habet in lib.de regulis fidei. Dē deo cōueniēs cōuenit ei vel causatiue vel similitudinarie vl adiunctiue vel negatiue. Causatiue sicut ea que de deo dicuntur per cām.vt iustus pius vel fortis.similitudinarie sicut ea q̄ p similitudinē.vt pr̄ filius splēdor imago. Adiunctiue sicut ea que dicūtur de deo rōne adiuncti.vt cū dicit deus irasci rōne adiuncti.s.punitionis.sic̄ z penitere rōne adiuncti.s.mutationis:solet eīm adiūgi ire punitio z penitentie operis mutatio. Ideo dicitur deus irasci cum punit:penitere cum opus mutat. Negatiue vero sicut dr deus indurare aliquē vel subtrahere gr̄am alicui. Indurare eīm idē dicit de deo q̄ nō ap

ponere gratiã. Vñ aug. dꝫ induraſſe cor pharaõis. non impartiendo malicitã: ſed non apponẽdo gratiam. ſubtrahere vero gram idẽ eſt q̃ nõ cõſeruare gram vel non cõtinuare. cũ igit nullũ nomẽ cõueniat niſi ſm hos modos: ꝛ oẽs iſti modi dicuntur in cõparatione ad creaturã. ergo nullũ nomen deo cõuenit niſi in cõparatiõe ad creaturã. ¶ Itẽ non itelligit niſi in cõparatione ad creaturaz: ergo nec noiatur niſi in cõparatione ad creaturã: q̃ ſicut intelligitur ſic noiatur. ¶ Contra hoc nomẽ eẽntia ꝛ hoc nomẽ qui eſt nominãt deũ: ttñ nullã dicunt cõparationẽ ad creaturã. Non igitur oẽ nomẽ deo conueniens dꝫ in relatiõe ad creaturaz. ¶ Rñſio ſm illã regulã in li. de regulis fidei. oẽ ſimpler aliꝺ eſt: aliꝺ dꝫ eſſe q̃ ſua propria eſſentia eſt. dꝫ autem hoc eſt noiatur a ſuo effectu quez hz. Vñ iuſtus q̃ facit iuſtũ. bonus q̃ facit bonũ et huiuſmodi. Vñ beatus diony. in lib. de diui. no. ex oĩm exiſtentiuz ordinatiõe pretenta ꝛ imaginẽs q̃ſdã ꝛ ſimilitudines diuinoꝝ paradigmatũ habẽte. i. formarũ exẽplariũ que ſunt in mẽte diuina in ſummũ via oĩm ꝛ ordine ſm virtutẽ redeundũ eſt oĩ ablatiõe ꝛemineñtia ꝛ oĩ cã: proinde ex oĩbus cognoſcatur ꝛ oĩbus: ꝛ tangit triplicẽ modũ intelligẽdi ſiue noiandi deũ. ablatione eminẽtia: ꝛ cã. Unus eñ modus eſt per ablatiõnẽ ſiue abnegatiõnẽ: ſicut cũ dꝫ eternus: ĩmenſus: ꝛ hic modus eſt a cõparatione diuini eſſe ad creaturã ſm conuenientiã que eſt per ꝓportionẽ ſm cõem animi cõceptionẽ: optimũ in vnoquoq̃ eſt deo attribuendũ. Tertius modus eſt p cãm. ſicut eũ dicit deus quod imponit ab opatiõe ſicut dicit dam. potẽs ſapiens ꝛ huiuſmodi. q̃hoc ſumit ex cõparatione diuini eſſe ad creaturã ſm cõparationẽ que eſt effectus ad cãm. ¶ Ad hoc autem qꝺ obijcit de hoc noĩe qui eſt. dicũt q̃ etiã hoc nomẽ noiat in cõparatiõe ad creaturã: ꝛ hoc ſm differẽtiam. Vñ Hiero. ad marcellaz ſcribẽs: deus ſolus qui exordiũ nõ hz vere eſſentie nomẽ tenuit: quia ĩ eius cõparatione quivere eſt q̃ incõmutabilis eſt quaſi non vere ſunt que mutabilia ſunt. tñ dicẽduz q̃ hoc nomen qui eſt q̃tũ ad illud quod noiat: nominat abſolutũ abſq̃ cõparatiõe ad creaturam. ſignificat eñ ens ex ſeipſo. q̃tũ vero ad noiantem q̃ non accipit, rõne entis ſeipſo niſi per ens ab alio qꝺ eſt creatura noiatur in cõparatione ad creaturam

Oppoſitum.

Reſponſio.

Ad oppoſitũ.

Utrum deus ſit nominabilis propie vel ĩpropie. obiectiones

Articulus ſecundus

QDonſequẽter querit̃ vtrũ deus poſſit nominari ꝓprie. ¶ Ad quod ſic per regulã in lib. de regulis fidei. Omne ſimpler ꝓprie eſt ꝛ impropriꝺ dꝫ eſſe. cũ ergo deus ſimpler ſit nõ dꝫ niſi ĩpropriꝺ ꝓprie. ¶ Itẽ non dicit niſi quod intelligit: ſed non intelligit niſi in ſimilitudine que eſt veſtigiũ ſiue imaginis dei i creatura. ergo non noiatur niſi p ſilitudinẽ acceptaz a creatura. ¶ Itẽ non noiaꝫ deus niſi ſimbolica vel miſtica theologia. Simbolica autez theologia nominat deũ p creaturas exteriores: vt ſolẽ ignẽ lucẽ ꝛ huiuſmodi. Miſtica vero noiant p interiores. ſ. ſpũales ꝛ occultas: ergo nullus modꝰ noiandi deũ eſt niſi per creaturas vel ſilitudines creaturarum ergo non noiaꝫ niſi tranſlatiue. ¶ Itẽ dicit diony. in hierarchia angelica. nõ eſt poſſibile alo noſtro ad non materialẽ aſcẽdere celeſtiũ hierarchiarum contẽplationẽ: niſi ea que ſm ipſum eſt manuductione vtaꝫ. ꝛ hoc p ſilitudines creaturarum. ergo multomagis non põt animus noſter aſcẽdere celeſtiũ hierarchi. ad cõtemplationẽ p ſilitudinẽ creaturarũ dei: ſed ſicut intelligum⁹ ita etiã ſignamus: ergo non põt ſignate diuina niſi p ſilitudinẽ creaturarũ. ergo tranſſumptiue: ergo ĩpropriꝺ. ¶ Cõtra Aug. in. v. de trin. Ille qui dixit moy. Ego ſum qui ſum: hec dices filijs iſrael: qui eſt miſit me ad vos: ꝛe ac ꝓprie dꝫ eẽntia cui⁹ eẽntia nõ nouit ꝓteritus aut futurꝫ ergo hoc nomẽ eẽntia ꝛ q̃ ẽ ꝓpe dꝫ ō ꝛo ¶ Itẽ Joh. dam. ſciendũ eſt q̃ non a nobis tranſlatũ eſt ad bcatã deitatẽ pñitas ꝛ filiatiõis ꝛ ꝓceſſionis nomẽ. contrario eñ eſt nobis tradituꝫ vtpatt diuinus apls: ꝓptercꝫ flecto genua ad deũ ꝛ pẽz dñi nr̃i ieſu xp̃i ex quo oĩs pñitas ĩ celo ꝛ in terra noiatur. ergo hec noia pr̃ ꝛ filij ꝛ ſpũſſanctus non dicunt tranſlatiue de deo. ſz ꝓprie. ¶ Itẽ amb. ij. li bro de trini. ſunt quedã noia que ꝓprietatẽ deitatis oſtendũt. vt generatio. ꝛbũ. filius ꝛ huiuſmodi Quedã vero ſunt que diuine maieſtatis exprimũt vnitatẽ: vt ſapiẽtia. veritas: ꝛ virtus: ꝛ huiuſmodi. Quedã vero alia ſunt que ꝑ ſilitudinẽ de deo tranſlatiue dicunt. vt ſplendor. caracter. ſpeculũ ꝛ huiuſ modi. relinquit igit q̃ non oĩa dicunt ĩpropie ſiue tranſlatiue de deo. ¶ Rñ. eſt ſignare de deo q̃ eſt: ꝛ eſt ſignare de deo quid eſt. Nomẽ ſignãs de deo q̃ eſt dꝫ ꝓprie: ſicut eſt hoc nomẽ q̃ eſt ꝛ eẽntia. noia vero que ſignant de deo q̃d eſt vno mõ dicunt ꝓ prie. alio mõ ĩpropie. Quedaz eñ ſunt que de deo ſemp dicunt ꝓprie. queadmoduz illa q̃ dicunt ſm corporalẽ ꝛ vniuerſaliter oĩa illa que ſignificãt ſpẽm in materia: ꝛ ĩperfectionẽ: vt ignis: ꝛ leo ſplendor. ꝛ huiuſmodi: ꝛ hec dicunt per tranſlationẽ. Que dã. vo ſunt que, vno mõ dicunt ꝓprie. alio mõ ĩpro prie. i. ꝑ tranſlationẽ. vt vniuerſaliter oĩa illa q̃ ſignificãt ſpẽm non in materia: ꝛ ĩperfectionẽ naturę vel virtutis ꝛ opatiõis: vt ſapiẽtia virtus vitas ꝛ hmõi. Dupliꝛ eñ eſt via intelligẽdi ad quã cõſequ tur rõ dicẽdi. vna eſt cũ intellectus ꝓcedit ab effectibus ad cãm cognoſcendã. vt ꝑ ea que facta ſunt ꝓcedat ad cognoſcendã vnitatẽ ſempiternã: ꝛ ꝑ illã cognoſcit diuinitatis ſubſtantiã. ſicut dꝫ ro. j. et in hac via ſi accipiaꝫ rõ noiandi ſiue dicẽdi: tranſmittit noia effectuũ ad ſignificandã cãz. vt nomẽ ſapientie ad ſignificandũ dei noticiã ꝛ nomẽ boni tatis quã ſiꝛ inuenit in creatura ad ſignificanduz dei bonitatẽ ꝛ ſic de aljs: ita etiã nomẽ paternitatis ꝛ filiatiõis. Uia vo alia eſt cũ itellect⁹ ꝓcedit a cã ad effectus: vñ tũc illa noia q̃ ſignificãt ſpẽm ſine materia vel ꝓfectionẽ nature veritas attribuit ipſi cauſe q̃ ipſis effectib⁹. Vñ ſm hãc viã ĩ deo dicẽt bonitas ꝓprie ꝛ veritas ꝛ hmõi. ꝛ tãto magis ꝑ prie q̃ de creatura: q̃ ibi eſt bonitas ꝛ veritas: ꝛpoſitio per eſſentiam. in creatura vero ꝑticipatio nem: ꝛ per hoc patet ſolutio ad obiecta.

Contrarium Auguſtinus.

Ambroſius.

Reſponſio.

Patet ſol. ad obiecta.

Articulus tertius.

QDonſequẽter querit̃ de multiplicatione noĩm diuinoꝝ. Queritur ergo q̃ono ſit multiplicitas. ſiue pluralitas noiz diuinoꝝ. ꝛ maxie ex parte eẽntie. Cũ eñ diuina eſſentia ſit ſimpler. oĩmodo in finc ſimplicitatꝭ in ea nulla eſt multiplicitas: ꝛ ita nec diuerſitas a q̃ multiplicitas noĩm ſumi poſſit. ¶ Itẽ multiplicitas opponit vnitati. ſi ergo multiplicitas eſt ĩ nominib⁹ ꝛ nõ ĩ re: van⁹ aũt eſt ſermo q̃ nõ hz rẽ quã induat. i. cui nihil rñdet in re. ergo oẽs tales noiatiões ſunt vane. ¶ Si rñdeat ſm quoſdã qꝺ eſt cõſiderare diuinã eſſentiã in ſe ꝛ in ſuo effectu: noiaꝫ ergo multiplr: nõ q̃ ſit multiplicitas in re. i. ipſo ſz ꝓpter multiplicitatẽ effectuũ. ſicut ſpũſſanctus dꝫ vnus ĩ eẽntia multiplex ĩ effectu. Cõtra multa

Queritur vñ ſit multiplicitas diuinoꝝ nominum.

ſunt

ſunt noia q̃ nõ dicũt effectũ in creatura vt imẽſus infinit⁹ icreabilis ꝛ hmõi ergo multiplicitas noiz nõ ẽ ꝓpter multiplicitatẽ effectuũ. ¶ Rñ. Multiplicitas diuinoꝝ noĩm eſt nõ ex multiplicitate eẽntie vel effectuũ: ſz ex conſideratiõe ĩtellectus ꝓferẽtis effectus ad cãm diuinã. qꝺ põt eẽ duplr. ſm differentiam et ſm cõnenientiã: ſm differentiã noiaꝫ q̃ hec noia icreabile incorpabile ꝛ hmõi q̃ dicũt de deo nõ qꝺ eſt ſed qꝺ nõ ẽ. ſm conueniẽtiã collatio effectus duplr: ſm eẽ: ꝛ ſm bñ eſſe. ſm collationẽ ipſius cẽ creature ad cãm: noiaꝫ q̃ noia ſumpta ex ꝓprietate rei corpalis vel ſpũalis. ſicut ſupra dictũ ẽ. ſm vo collationẽ ipſius bñ eẽ creature ad cãm: ſic nominaꝫ q̃ excellẽtiã. vt q̃ dꝫ nõ ſolũ ens: ſed etiaz ſup ens: nõ ſolũ bon⁹. ſz etiã ſup bon⁹. nõ ſolum potẽs: ſed etiã ſup potẽs ꝛ hmõi. ſm hoc ergo manifeſtũ ẽ q̃ triplex eſt mod⁹ noiandi. deũ. ꝑ negationẽ excellẽtiã ꝑ cãz ſicut ſupra patuit ꝑ btiũ dyoniſiũ

Reſponſio

vtrũ deus ſit noiabilis oĩ nomine.

Item queritur ſ. j.

vtrũ deus ſit noiabilis oĩ noĩe. qꝺ videt ꝓbeatũ dyo. in ꝓlogo de di. no. theologi tã q̃ innoiabilem deuz laudãt ꝛ ex oĩ noĩe: ergo eſt noiabilis omni noĩe. ¶ Itẽ trimegiſtus. dc⁹ nõ eſt vni noiabilis ſz oĩ noiabilis. ¶ Itẽ dyo. in hierarchia angelica. nihil eoꝝ q̃ ſunt vlr boni ꝑticipatiõe priuatũ. ſiq̃dẽ vt eloquioꝝ veritas ait oĩa valde bona: ẽ ergo ex oĩb⁹ intelligere bonas ſpeculatiões. relinquit igit q̃ ex oĩbus pñt itelligi noia ad deũ. ¶ Cõtra in li. de regulis fidei. nullũ nomẽ priuatiõis vel obnoxietatis vel violẽtie deſignatiuũ cadit in deũ. nomẽ ei priuatiuũ nõ põt dici de deo ꝑ ſimilitudinẽ vel per cãz. q̃ nulla ſimilitudo ẽ priuatiõis ad deũ. ¶ Preterea. priuatiões nõ bñt cãs niſi deficiẽtes ꝛ deſtructiuas de⁹ aũt eſt cã efficiẽs ꝛ ſtructiua ¶ Preter ea noia obnoxietatis ſunt neceſſitatis: in deũ autẽ nõ cadit neceſſitas. vñ nõ dꝫ deus dꝫ hoc facere vel tenẽt hoc facere. ¶ Preterea. nullũ nomen impoꝛtas violẽtiã de deo dꝫ. vñ nõ dicim⁹ deũ nolle aliq̃d ne violẽtia ibi itelligaꝫ Vñ de⁹ mꝛta mala nõvoluit ſed nulla voluit. vñ ꝓcedẽdũ eſt. q̃ de⁹ nõ vult mala. ſed nõ q̃ noluit mala ¶ Itẽ boeci⁹ in li. de trin. ſitũ ꝛ paſſionẽ nõ opz requirere in deo. ergo in deo nõ eſt aliquod nomẽ ſitus vel paſſiõis. i. ſignificãs ſitũ vel paſſionẽ. ¶ Itẽ damaſ. nõ poſſibile eſt ꝓter ea q̃ diuine eloquijs veteris ꝛ noui teſtamẽti enarrata ſint: de deo dicere vel vlr intelligere ergo non omni noĩe. ¶ Itẽ cũ multa ſint quibus loquimur ō trinitate. vt pñtas: filiatio: ꝓſona ꝛ eẽntia ꝛ huiuſmodi q̃ nõ inueniunt i ſcriptura nõ videt verũ dicere dam. ¶ Rñ. noiari põt ꝓprie ꝛ trãſlatiue. ꝓprie nõ põt noiari oĩ noĩe: ſz ſolũ ſm q̃ ſupra dictũ eſt. tranſlatiue vo noiari põt ꝑ oẽ nomẽ quod põt dici ſm rõnẽ veri ꝛ boni. ¶ Ad illud qꝺ primo obijcit de noibus priuationis vel obnoxietatis vel violẽtie. dꝺm eſt q̃ hmõi noibus nõ debeam⁹ vti ſm cõſuetudinẽ hũam ſermonis. ſz ſolũ ſm cõſuetudinẽ ſcripturarũ q̃ ſunt dictate a ſpũſancto: ſm quã eſt elicere ex oĩb⁹ conuenientẽ ſpeculationem ſm beatũ diony. Vñ ĩ angelica hierarchia furoꝛ q̃ irratiõabilis ex paſſibili motu eſt in intellectualibus: altero modo opz intelligere. declarãs. vt eſtimo eoꝝ virilẽ rõnabilitatẽ. eodẽ mõ concupiſcentiã dicimus in irrationabilib⁹ inconſultã ex naturali motu: in mutabilib⁹ incõtinẽter ingenitã paſſibilitatẽ. Jn intellectualib⁹ vero diuinũ amoꝛẽ vel concupiſcẽtiã circũ formam⁹ ꝛ inflexibile ꝛ non indigẽs deſideriũ caſte ꝛ ipoſſibilis cõtẽplatiõis ad illã puraꝫ ꝛ ſubtiliſſimã claritatẽ. ¶ Itẽ da. irã ꝛ furoꝛẽ dei dicim⁹ eã q̃ eſt ad malicią inimicicią ꝛad uerſationẽ. etenim nos ꝓtrario mẽtis nr̃e odio habẽtes iraſcimur ꝛ auertim⁹: obliuionẽ vo ſomnũ ꝛ dormitationẽ dilationẽ ei⁹ q̃ ad inimicos eſt vltionis ꝛ cõſueti ad familiarẽ auxilij retardationẽ ¶ Ad ſcõm dõm q̃ ſitũ ſm ꝓprium modũ loquendi non eſt in deo reqrere ſi tũ: tñ q̃ modũ trãſlatiuũ ĩ ſcripturis dꝫ aliq̃d ſm ſitũ ꝛ paſſionẽ. ſz ſitũ ſicut dꝫ de Jſa. vj. Vidi dñm ſedẽtẽ ſup ſolũ ꝛc. ſm paſſionẽ ſicut dꝫ Jſa. xlvj. Ego feci ꝛ ego ſferam. tñ iſta duo gña ſitũ. ſ. ꝛ paſſionẽ magis excludit boe. ꝓter alia. q̃ ſitus nõ eſt niſi materialiũ: paſſiõvero nõ ẽ niſi hñtium materiã vel materiale modũ: q̃ maxie remouenẽ a deo. ¶ Ad vltimũ dõm q̃ noiatio diuina aliq̃ſi ſumit ex verbis ſcripture: aliq̃ſi ex fide cõſona verbis ſcripture ex q̃bus ſcripture ſicut pater filiꝰ ſpũſſanct⁹: ex fide cõſona ſicut eẽntia vel filiatio pñtas ꝓſona in quib⁹ q̃bus ſeruaꝫ intellect⁹ ſcripture: ꝛ ſi nõ ſonus intellect⁹ rei ꝛ ſi non ſonus verbi: q̃ ſicut dicit hyla. iij. lib. de trin. nõ ſermoni res ſed rei ſermo eſt ſubiectus.

Reſponſio

So. ad. j. op.

Ad tertium

Queritur in generali ō diuinis nominibus conſideratione cõparata ꝛc.

Cembrum quartum.

QDonſequẽter querẽdũ eſt in gñali de nominib⁹ diuinis conſideratiõe cõparata ſz q̃ attendũꝫ intẽtiõis vniuerſalis ꝑticularis. ſ. generis ſpẽi ꝛ indiuidui ꝑdicabilis ꝛ ꝑdicamẽti. erit igit inq̃ſitiõis iſti⁹ talis modus. ſꝑio vtrũ in diuinis ſint accipiẽde intẽtiões vniuerſalis ꝛ particularis ſiue generis ſpẽi ꝛ indiuidui. Scõo vtrũ ſit accipe intẽtione ꝑdicamẽti Tertio vtrũ in deo ſit accipere intẽtiões ꝑdicamẽtoꝝ ſubſtãtie ꝛ relatiõis. Quarto q̃liter circa diuina ſint accipiende intentiones aliorum predicamentorum. vt quantitatis qualitatis.

Utrum in diuinis ſint accipiẽde intẽtiões vniuerſalis ꝛ particularis ſiue generis ſpẽi ꝛ indiuidui.

Articulus primus.

QD primũ aug. vij. lib. de tri. ſi eſſentia genus eſt ſpẽs aũt ꝓſone vt nõnulli ſẽtiũt opz appellari tres ſubſtãtias vt appellãtur tres ꝓſone. ſicut tres eq̃ dicunt tria aialia: nõ eñ ſpẽs pluraliter dꝫ ꝛ genus ſingulariter: ptz noĩe eẽntie nõ ſingulari genus: nec noĩe ꝓſone ſpẽm. ¶ Itẽ ſi dicũt noĩe ſonẽ nõ ſpẽz ſignari ſed ſignare vel induiduũ: ꝛ noĩe eẽntie ſpẽm. vt ꝓſona nõ dicaꝫ ſicut hõ: ſz ſicut hic hõ vel abrahaz illos ꝑdicta rõ ꝓfitabit. ſicut eñ dicunt abraham yſaac ꝛ Jacob tria indiuidua. ita tres noĩes ꝛ tria aialia. ſi ergo ſm genus ꝛ ſpem ꝛ indiuiduũ iſta diſ ſerim⁹: dicent tres eſſentie ꝛ tres ꝓſone. ¶ Itẽ au. in eodẽ vna nũero eẽntia nõ eſt ſpẽs ſicut vnũ aial nõ eſt ſpẽs. ſi ergo vna eẽntia ẽ pr̃ ꝛ filiꝰ ꝛ ſpũſſctũs nõ ẽ eẽntia ſpẽs cui⁹ ſint indiuidua pr̃ ꝛ filij ꝛ ſpũſ ſanct⁹ ¶ Itẽ oſtendit idẽ. multiplicatis illis quoꝝ eſt gen⁹: multiplicaꝫ gen⁹ ꝛ multiplicatis indiuiduis multiplicaꝫ ſpẽs. ſed multiplicata perſona in diuiſ nõ multiplicatur eſſentia. diuina ergo eſſentia nõ eſt genus aut ſpecies perſonarum. ¶ Item vniuerſale ſm q̃ dicit pbus eſt in multis ꝛ de multis que ſunt particularia: ſed ꝑ hoc quod eſt de multis hz dependentiã ab illis: ſed dependentia in deo eẽ nõ poteſt ergo nec ratio vniuerſalis nec particularis. quia pars ponit imperfectionem. particulare etiaz dicitur quia partem capit etiam vniuerſalis: ſed diuina eſſentia nõ eſt ſm partẽ in ꝓſonis ergo ꝓſone nõ bñt rõnez ꝑticularis nec in eẽntia vlis. ¶ Item vbi non eſt ponere dꝫ forme ꝛ materie: non eſt ponere vlẽ et ꝑticulare. q̃ rõ ꝑticularis neceſſaria materia et ratio vlis a forma ſed in deo nõ põt poni differẽtia materie ꝛ forme ſiue rõ materie ꝛ ratio forme. ergo nec rõ particularis ꝛ vniuerſalis.

Auguſtinus.

Oppositum. ¶Cõtra diuina essentia ꝑdicat de qualibet ꝑsona essentialiter ⁊ non conuersim. ergo est genꝰ vel spēs ꝑsonarū.

Argumentuꝫ primum. ¶Preterea ꝓticulare siue singulare de quo dr aliud. ipm vero de nullo alio dr. ꝛ rō ista cōuenit cuilibet ꝑsone. ergo quelibet ꝑsona est particulare siue singulare. ꝛ singulare ⁊ ꝓticulare dicūtur ad vniuersale. igit cū ꝑsona non dicat nisi ad essentiā: essentia est vniuersale.

Secundum. ¶Itē ꝑsona rōnalis nature substātia indiuidua: ꝛ substātia indiuidua est indiuiduū. ergo ꝑsona est indiuiduū. sed indiuiduū dr ad vniuersale: ergo essentia est vlis.

Tertium. ¶Itē dam. dicit ꝙ deꝰ ⁊ hō significāt spēm cōem ypostasis aūt indiuiduū demōstrat. s. ꝑrem ⁊ filiū ⁊ spūm sctm petrū ⁊ paulū.

Quartum ¶Itē dam. cōtra vniuersalia ꝑdicanꝫ de subiectis sibiꝑsis particularibꝰ: cōe igit substātia est. ꝓticulare vero ypostasis. i. ꝑsona. ꝓticulare aūt dr nō qm partē nature hz: ꝛ ꝓticulare nūero. vt athomū. i. indiuiduū numero cuiꝫ ⁊ nō natura differre dicunt ypostases.

Damascenꝰ. ¶Itē in eo dē substātia significat cōem circūplectiuā speciem homousion. i. filiū specificati. ypostaseon. i. ꝑsonarū. vt puta deꝰ hō: ypostasis aūt indiuiduū demōstrat. s. patrē ⁊ filiū ⁊ spūm sanctū: petrū ⁊ paulū: ⁊ hmōi.

Quintum ¶Itē dama. deitas natura manifestat. pater ypostasim. deus aūt cōe nature significat et in vnāquāqꝫ ypostasim siue ꝑsonā ordinat denominatiue quēadmodū hō.

Sextum. ¶Itē deus est q̄ hz diuinā naturā sicut hō q̄ hz hūanaꝫ. sicut ergo hūanitas est quedā naturalis ita ⁊ deitas.

Septimum. ¶Itē hyla vij. de tri. in patre ⁊ filio credere duos deos ipiū est ꝓꝛ ⁊ filiū ꝑdicari deū singulare ꝛ sacrilegiū est: deum ex deo ꝙ in sīlitudinē gñis vnū sint negare blasphemiū est.

Octauum. ¶Itē idē ex indifferētia atqꝫ singularitate gñis vnū sint natus ⁊ genitus.

Responsio. ¶Rñ. i deo non est ponere esse vniuersale nec esse singulare vel ꝓticulare: hz tñ eē diuinū de vtroqꝫ qō est ꝑfectionis ⁊ deest ei ex vtroqꝫ qō est iperfectiōis. vniuersale ei est in multis ⁊ dr de multis qr nō est totuꝫ qō sunt singularia. sicut hō nō dicit totū qō est sor. sicut q̄litatē q̄litatē ⁊ opationē q̄ tñ sunt in esse sortis. vñ nō dicit totū qō est sortis: ꝛ tñ dicit de illo: ꝛ cū, dr deus pr. deꝰ filiꝰ. deꝰ spūsctus dr eē diuinū i multis. sed nō dr de multis: Cū em̄ dico deꝰ dico totuꝫ esse patris totū esse filij. eē ergo de multis imperfectionis est in esse vniuersali. vñ non cōuenit eē diuino ꝛ eē in multis ꝓuenit: qr hoc est virtutis ⁊ nobilitatis. Sīr particulare dr qō est i vno solo: nō tñ est de multis qō nō est de multis: perfectionis est qr dicit totū eē. sed eē i vno solo iperfectiōis est qr nobilꝰ est eē in multis q̄ in vno. Ideo esse diuinū est in multis nō in vno solo. ꝛ eē in multis non multiplicatū ꝛ vnū.

De idiuiduo triplr loquit ¶Itē est loq̄ de particulari sue indiuiduo triplr modis. Uno modo ꝑm ꝙ dr eē a materia. alio mō ꝑm ꝙ ab accidētibꝰ. tertio modo ꝑm ꝙ a forma signata ⁊ singulari. ꝓpio mō dicit phs q̄ dicit solē: dicit formā tm̄: qui dicit hūc solem: dicit formā cū materia: ⁊ ita diuersitas vlis ⁊ ꝓticularis est ꝑm diuersitatē forme ⁊ materie. ꝛ in diuinis nō est materia qr nihil iperfectiōis. vñ nihil est ibi in potētia. ꝛ q̄cd est ibi in actu est. igit non est particulare nec vniuersale in diuinis.

Boetius. Uñ boe. in lib. de trini. dicit nihil ꝑm materiā dr eē: ꝛ ꝑm ꝓpriā formā. ꝛ diuina substātia sine materia ⁊ forma est: atqꝫ ideo est id qō est. reliq̄ vero nō sunt id quod sunt. vnūqōqꝫ em̄ hz esse suū ex illis ex q̄bꝰ est ⁊ ex ꝓtibꝰ suis: ⁊ est hoc atqꝫ hoc. ex hoc patꝫ ꝙ nō est materia in diuinis. ita nec ꝓticulare nec singulare. Sc̄o mō dicit boe. de tri. numero differētiam accidentiū facit varietas. Mā tres hoies neq̄ gñe neq̄ spē: ꝛ sūt accidētibꝰ distāt. nā si oīno ab his accidētia separemus: tñ locus cūctis dr: ersus est quē vnū fingere nullo mō possum⁹: duo em̄ corpora vnū locū nō obtinebūt q̄ est accidēs: atqꝫ ideo sunt numero plures: qr accidētibus plures sunt. ⁊ ideo cū in diuinis nō sint accidentia non differunt adinuicē personę accidentibus: ⁊ ideo non sunt singularia nec particularia nec indiuidua.

Ex his itaqꝫ ꝓꝛ ꝙ diuina eētia nō est vniuersalis nec ꝑsone sunt particularia vel singularia. Tertio mō sic dicit boe. cū hō dr: de pluribus quidem hoibus ꝓdicat. sed si illā humanitatē que i socrate est induiduo cōsideremus: sic indiuidua cuꝫ socrates ipse sit indiuiduus ⁊ singularis: ex quo accipitur qr sicut socrates ⁊ cicero suus singularibꝰ ꝓprietatibus ⁊ accidētibꝰ singulares ⁊ numero plures cognoscunt: sic suis ꝓprijs indiuiduis ⁊ singularibus humanitatibus numero plures efficiunt. Cū igit deitas nullo mō plurificeť in ꝑsē ⁊ filio et spūsancto non se hz deitas ad patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū. vt vniuersale ad singularia.

Ad primum arg. oppositi. ¶Ad ꝓmo obiectū ꝙ diuina essentia ꝓdicat ⁊c. dōm ꝙ ꝑdicari essentialiter dr equiuoce de essentia diuina ⁊ dēgñe siue de spē: qr essentia diuina aliter est essentia patris ⁊ filij ⁊ spūsancti. aliter animalis essentia hois ⁊ asini. vnitas enim aialis in suis speciebꝰ ꝓut dicit dam. nō cōsiderat re ꝛ rōne. vnitas essentie ei ꝑsonis re quidē cōsiderat: ⁊ hoc dr qr essentia non multiplicat in personis: substātia ꝛ o generis multiplicat in spēbus ⁊ substātia spēi in indiuiduis.

Ad secundus ¶Ad ſcōm dicendū ꝙ cū dr ꝓticulare siue singulare est de quo dr aliud. ipm vero de nullo: intelligitur ꝓ rōnem habitudinis ad subiectū. rō autem subiecti nullo mō est in diuinis. Sc̄o m vero qō dr de persona diuina dr transumptiue rōne similitudinis locutiōis: non vt conat ibi habitudo ad subiectū ꝑm rē: ꝛ solū ꝑm locutionē.

Ad tertiū ¶Ad tertiū dicē dū ꝙ in diffinitiōe persone substātia indiuidua dr dupl⁹. vel ꝓpter separationē q̄ est ꝑm substantiam ⁊ situ ⁊ accidētia: ⁊ sic dr de persona creata vel ꝓpter distinctionē ꝓprietatū solū: ⁊ hoc mō conueniunt substantia indiuidua ꝑsone increate: nec tñ sequitur hoc persona diuina est substātia indiuidua ergo est indiuiduū. qm̄ indiuiduū dictū substantiue importat separationez ꝑm substantiā ⁊ situm ⁊ accidētia. posset tñ dici ꝙ predicta distinctio ꝑsone non est persone cōiter. sed solū persone prout cōuenit creature rōnali: vñ rich. in lib. de trini. cōrigit istam diffinitionē: assignās rōnē ꝑsone ꝑm qō conuenit diuinis persona est rōnalis nature incōmunicabilis existentia.

Ad quartum ¶Ad vltō quod obijcit ꝑm dam. dicendū ꝙ nō intendit dam. dicere ꝙ diuina essentia sit vniuersale ⁊ persona particulare. ꝛ filiudine locutionis de diuina essentia loquimur. vt de cōi qō predicat de pluribus: ⁊ ita per modū vniuersalis. de persona vero vt de singulari qō dicitur de vno solo: ⁊ ita per modū indiuidui. diuina ergo essentia dicit spēs a dam. ꝑm rōnem dicēdi qr predicatur de pluribus non scōm rōnem rei: qr ⁊ si ꝑdicetur de pluribus non predicat de pluribus differentibus numero ꝓprie loquēdo.

Ad quintum ¶Uñ ad illud quod dr scōo numero nō natura differūt ypostases: intelligendū ꝙ differre numero dr duobus modis. Uno mō q̄tū ad distinctionē q̄ est q̄tum ad substantiā seu substantie signationē. qñ. s. aliq̄ ita differūt vt hoc nō sit illō: ⁊ hoc mō Sortes ⁊ Plato differūt numero. Uñ boe. de tri. verissime ē vnū in quo nullus numerus. Alio mō differre numero dr differre numeratiōe. vt cū de aliq̄bus rebus loquētes dicim⁹ vna due tres: ⁊ hoc mō ꝑsone diuie differūt numero. Ad hāc em̄ differētiā sufficit differentia

Ad septimū. ferentia ꝓprietatū ꝑm ordinē nature siue originis sicut supra dictū est questione de uñero personarū.

Ad aliud dam. notandū est ꝙ non intendit absolute attribuere speciē essentie ⁊ indiuiduū persone: sed hoc dicebāt contra hereticos, qui dicebant vnā personā nō posse incarnari nisi omnes incarnarentur: Uñ contra eos vtitur tali argumento. sicut in naturis est accipere cōmune ⁊ ꝓticulare: ita quodammō in diuinis est ꝓmune scz. essentie ⁊ particulare. ꝑsona scz. sed in naturis patientie vna persona nō patitur alia: ergo a simili in diuinis vna ꝑsona incarnari pōt sine alia. Unde addit ibi hec verba. substātia nō ꝑm se ipam subsistit sed in ypostasibus exēplatur: pñte enim vna ypostasi subsistantia passibilis est ꝛ quā est hec ypostasis. i. persona. nō tamē necesse est oīs homousion. i. filiū specie ypostases ꝓpati igitur ita cōfitemur deitatis naturā i filio incarnari: nō tamē in alijs personis.

Ad octauum ¶Ad illud vero qō dr vltimo ꝑm dama. ꝙ deus ꝓmune natura significat: pater ypostasim. intelligēdū ē ꝙ aliter dicit cōis natura diuina in personis diuis: aliter cōis natura hūanitatis singularibꝰ hoibꝰ: ꝓprimo em̄ mō dr cōis natura. qr in pluribꝰ vna ⁊ adē nō multiplicata. Sc̄o mō qr cōuenit pluribꝰ vna sed nō eadē se multiplicata. ex quo patet: ꝙ cōitatꝫ primo mō dicte cōmunis nature nullo mō rñdet ꝑticulare: particulare. em̄ eo dr ꝙ partē capiat cōis nature q̄ est vniuersalis. vle em̄ dicit cōe ꝓtubile: et ideo vlī rñdet particulare: patet ergo ꝙ nullo mō est intētio vlis ⁊ particularis in diuis.

Utrū in diuinis sit ponere rōnē ꝑdicamēti et predicabilis. ¶Nota tñ ꝙ intētio ei⁹ ꝙ dr: iduiduū dr duobꝰ mōis. Uno mō in diuiduū dr discretū ꝑm substātiā separatiōe vltia sicut athomus: ⁊ hoc modo intentio iuduidui nullo modo est in diuinis personis. Alio modo indiuiduum dicit discretiua agregatiōe ꝓprietatū quas nō est in alio reperire. ⁊ hoc modo iumeret indiuiduū in diuinis si in aliqua auctoritate inueniret ꝙ persona diuina est indiuiduū. qr ē substātia babēs ꝓprietatē quā nō est in alio reperire.

Ad vltimū ¶Ad vltimū vero qō dicit hyla. dicēdū ꝙ hyla. non accipit genꝰ ꝑm ꝙ diffinit a pbis quod predicatur de pluribus differentibus specie: sed appellat genus qō habet ambitum predicationis ꝑm substantiam.

Articulus secundus.

Responsio ¶Consequēter querit vtrū in diuinis sit ponere rōnem ꝑdicamēti ⁊ ꝑdicabilis. ⁊ videtur ꝙ nō sit ibi ꝑdicamentū vel ꝑdicabile. dicit enim boeci⁹ in li. de tri. deꝰ nullus est subiectū. sed vbi nō est subiectū nec ꝑdicabile. qō eni simplex est: subiectū esse nō pōt. ¶Itē ꝑdicamentū est coordinatio ꝑdicabiliū quoꝝ vnuꝫ est sub alio: sed in diuinis nō est ponere hāc ordinationē: ergo nec est ibi ponere predicamentū. ¶Itē duo. oēs affirmatiōes de deo sunt incompactę. vbi em̄ oīno est simplex: nō est cōpositio: vbi nō est ꝓpositio: nō est ꝓpositio ꝑdicamēti cū subiectoꝝ ita nec predicatio: ergo nec predicamētū. ¶Cōtra. ꝑm augi. in li. de tri. ⁊ boeciū de trin. in diuis. quedā ꝑdicant ꝑm substātiā. quedā ꝑm relationē. ergo in diuinis ē ꝑdicabile ⁊ ꝑdicamentū. ¶Rñ. predicamentū dicitur dupl⁹. coīter. ⁊ ꝓprie. ꝓprie coordinatio ꝑdicabilis quoꝝ vnū est sub alio: sed hoc mō nō est ꝑdicamentū in diuis qr nō est ibi inferi⁹ ⁊ superi⁹ necessē ⁊ ꝓticulare. Coīter vero dicitur predicamentū quicquid potest dici per modum predicamenti. sic potest dici predicamētum in diuinis. Quedam enim ibi dicuntur per modum substantie quedā per modum relationis. Sciendum est etiam ꝙ in ipsa trinitate est reperire similitudinem quandam ad predicamentū. In oī enim predicamento est vnum qō est de alio: ⁊ nihil de ipso: vt generalissimū: ⁊ aliud de quo aliud: ⁊ ipsum de nullo. ⁊ tertium qō est de alio: ⁊ aliud de ipso. Similiter in ipsa trinitate est quedā ꝑsona de qua alia: ⁊ ipsa de nulla: ⁊ hec est ꝑsona patris. Est etiā quedā ꝑsona que de alia nulla de ipsa. vt ꝑsona spūsancti. Et est tertia q̄ est de alia ⁊ alia de ipsa: vt ꝑsona filij. est em̄ filius de patre: ⁊ de filio spūsanctus. ⁊ ita videť ꝗlis ordo naturę sit in ꝑsonarū trinitate. sed in cooꝛdinatis ꝛdicamenti est consimilis ordo: sed cū ꝓprietate et posteꝛioritate. ꝛ enim in trinitate sit ordo: non tamen est ibi prius ⁊ posterius. Uñ augu. cū dicit filius a patre dicit ordo nature ⁊ non ꝙ vnus prius alius alio.

Sol. ad ꝑmū obiectum. ¶Ad primū ergo dicendū ꝙ subiectum dicit dupl⁹ ꝑm rē cui aliq̄d inest cui subijcit: sic nō pōt deus esse subiectū: in eo em̄ idem est qō est et quo est: sed ꝑm ꝙ subiectū dicit qō est ꝑ modū subiecti: sicut illud de quo fit sermo: sic deꝰ pōt eē subiectū: nō ꝑm rem sed ꝑm modū dicendi. Cū eniꝫ dr deus est bonus: non dicit ꝙ bonitas insit isti: nec ponit ibi aliq̄ cōpositio: nec est ista ꝓdicatio vl cōsimiles de inesse. sed de esse. Uñ sicut dr in lib. de regulis fidei, alio est ⁊ alio dicit esse: nā significat per modū subiecti: ⁊ si non sit subiectū ꝑm rem.

Ad secundus Ad tertium ¶Ad aliud ꝓtz solutio ex predictis.

¶Ad aliud dicendū ꝙ oēs affirmatiōes sunt i cōpacte. i. incōpositę. qr cū dicit deus est bonus non dr ꝙ bonitas sit in eo Mā non est in deo cōpositio qua bonitas insit ei. ⁊ aliud sit ipse. aliud bonitas que ineſt. Uñ nota regulā boe. nullū simpler subiectū esse pōt. que sic exponit i li. de regulis fidei. cū in simplici nulla sit diuersitas nulla pluralitas: in eo nec accidētale nec substantiale est quare nulli ꝓprietatū subiectum est. eadē rōne nec de simplici aliq̄d predicat cū predicari. nihil aliud sit q̄ inherere. In ꝓpositione cōi theologica non ostendit q̄d cui insit sed q̄d sit. cuꝫ enim dicit deus est bonus nō ostendit q̄d sit ꝙ insit. sentiā. sed potius q̄d deus ꝙ essentiā. Uñ nulla ꝓpositio theologica de ineſſe est vel de contingenti si de puro esse vel de necessario. siue enim dicā deꝰ est siue deus est iustus de puro esse est propositio. Unde boe. in simuare volēs ꝙ simpliciter subiectū esse non potest ait. subiectum enim esse nō potest.

Articulus tertius.

Utrum i deo sit accipere intētiones ꝑdicamentoꝝ substātie ⁊ relationis ⁊ sub paragrapho querit in hūc modū. ꝓmo an intētione substātie sit accipere in diuinis. Sc̄o an oīa accipiant in diuis ꝑm intentionem substātie. Tertio supposito ꝙ nō an in diuinis sit accipere preter intentionem substantie intentionem relationis.

An intentionem substantie sit accipere in diuinis. ¶Ad primum augusti. v. ſ. j. de trini. quicquid deus ad seipsum dr ꝑm substantiā dr. ergo in diuinis accipit modus dicēdi ꝑm ꝑdicamentū substātie.

In oppositum Augustinus. ¶Itē in eodē augus. est sine dubitatione substantia. vel si melius appellat eētia quā greci vsyam vocāt.

¶Itē rō substātie ē ens ꝑ se. sed deo marie cōuenit ens ꝑ se: ergo marime conuenit nomē substātie.

¶Cōtra aug. vij. lib. de tri. nephas est dicere vt sub ꝑsistat deus ⁊ subsit bonitati sue. atqꝫ illa bonitas nō subsistātia sit sed i illo sit tanq̄ in subiecto: vñ manifestū est deū abusiue substantiā dici.

¶Itē i eodē res mutabiles neq̄ simplices ꝓprie dicunt substātie. deus autez si subsistit vt substātia ꝓprie dicit posset inesse i eo aliq̄d tanq̄ in subiecto ⁊ non est simplex qō est falsis-

ſimum.relinquitur igitur q̄ nō dicek in eo ſubſtā-
tia proprie. ¶Itē boe.in lib.de trini.deus nō eſt
ſubſtātia.ſz ſupra oēm ſubſtanti ā.eſt ponendus.
Reſponſio. ¶Reſponſio ſubſtātia dicitur dupliciter.vel a p
prietate ſubſtādi forme vel accidēti:ſic nō pōt
dici ſubſtantia:q̄ nec eſt i eo accidēs cui ſubſiſtat
vel forma que differat a ſubſtātia:vel a p ſe exiſtē-
Ad obiecta. do.vnde dicitur ſubſtātia ens ꝛc. non indigēs alio
vt ſit.ſic dicitur de deo. ¶Ad obiecta ergo reſpon
dendū ſm Diony.de miſtica theologia.dicit enim
in ipſa opz oīm exiſtentiū affirmrae poſitiones ve
lut oīm cās:ꝛ oēs eas potentius negare tan q̄ ſup
oia exiſtente ꝛ no exiſtiare depulſiones oppoſitas
eſſe intentionibus.ex quo relinquit q̄ conuenient
dr deus eſt ſubſtātia:ꝛ deus non eſt ſubſtātia. ſm
ā ſi ipſa accipiak pro eo quod eſt ſubq̄ a materia eſt
non dicek ſubſtātia.ſi vero rōne eius q̄ eſt eſſe per
ſe ꝛ cauſaliter dicek ſubſtantia:ꝛ ita non erit nega-
tio oppoſita affirmationi.

Secundo queritur. ſ.ij.

Utrum q̄cq̄d dicit in diuinis dicak ſm intentionē
ſubſtantie.ad quod ponit obiectionē arrianorum
Aug.v.de trini.quicq̄d de deo dr vel intelligit non
ſm accidens ſed ſm ſubſtantiā dicit quapropter in
genitū eſſe patri ſm ſubſtātiam eſt.ꝛ genitū eſſe fi
lio ſm ſubſtantiā eſt.diuerſa eſt ergo ſubſtātia pa
tris ꝛ filij. ¶Cōtra quos ex eadē ppoſitione.obij-
cit aug.ſi quicq̄d de deo dicitur ſm ſubſtantiā dr:
ergo q̄d dictū eſt ego ꝛ pater vnū ſumus ſm ſubſtā
tiam dictū eſt.vna igitur eſt ſubſtantia patris ꝛ fili.
Secundum. ¶Sed tñ obijcitur oē q̄d dr de aliquo.aut dici
tur ſm ſubſtantiā aut ſm accidens. Si ergo in deo
nihil dicit ſm accidēs.ergo quicquid de deo dicit:
dr ſm ſubſtantiā. ¶Itē īmediata oppoſitio eſt oē
quod eſt:aut eſt ens p ſe:aut nō ens per ſe.ſed ens i
alio eſt ſubſtātia īmediata.igitur eſt oppoſitio en
tis q̄d eſt ſubſtātia ꝛ entis q̄d eſt accidens. ſi ergo
Tertium. in deo nihil eſt vel intelligitur q̄ ſit ens ſm acci-
dens.ergo quicquid eſt vel intelligitur vel dicit in
Queritur. deo dr vt ens ſubſtantia. ¶Itē boe.in lib.de trini
tate dicit q̄ predicamēta que ſunt ſm accidēs cuz
quis in diuinā predicationē verterit cuncta muta
tur:que p̄dicari poſſunt. ¶Queritur ergo:aut pre
dicamentū relatiōis cū aſſumitur ad diuinā p̄dica
tionē.vt cū dicitur ens eſt pr.aut deus eſt gene-
rans:aut manet in rōne ppria:aut mutatur.ſi ma
net:ꝛ in rōne ppria eſt accidēs.ergo de deo dicere
tur aliquid ſm accidēs q̄d eſt falſuz.ſi mutak. ergo
ſicut alia mutantur in p̄dicamentū ſubſtantie. vt
cū dicit deus magnus p̄dicak magnitudo ſm ſub
ſtantiā.deus bonus,bonitas ſm ſubſtātiā.ergo ad
In contrariū Damaſcen. aliq̄d dictū de deo mutabik in ſubſtanitā. ¶Con-
tra Dam̄.pater ꝛ filius non ſunt noia ſignificātia
ſubſtātiā:ſz habitudinis adinuicē ꝛ ſignificāt exi-
ſtentie modū.relinquitur igit cū pr ꝛ filius dicank
in trinitate,ꝛ non ſignificent ſubſtantiā q̄ nō quic
quid dr in trinitate dr ſm ſubſtantiā. ¶Itē aug.
quinto de trinitate.illud p̄cipue teneam9 q̄cq̄d
ad ſe dicit preſtantiſſima illa ꝛ diuina ſublimitas
ſubſtantialiter dici.q̄ aūt ad aliud nō ſubſtantia-
liter ſed relatiue. Relatione autem dr pater ꝛ re-
Reſponſio. latiue dr filius ꝛ ſpūſſanctus.ergo ꝛc. Quod conce
Sol.ad arg.p mum. dendū eſt. ¶Ad primū ergo obiectū dom ſm aug.
v.de tri.nihil in deo ſm accidēs dr q̄ nihil ei acci
dit:nec tñ oē q̄d dr ſm ſubſtātiā dr. In reb9 em̄ cre
atis ꝛ mutabilib9 q̄d nō ſm ſubſtātiā dr reſtat vt
ſm accidēs dicak.i deo aūt nihil ſm accidēs dr:q̄
nihil i eo mutabile.nec tñ oē q̄d dr ſm ſubſtantiā
dr.dr em̄ ad aliq̄d ſicut pr ad filiū ꝛ filius ad prem.
q̄d nō eſt accidens:q̄ ille ſemp eſt pr ꝛ ille ſemp eſt
filius:ꝛ p hoc ptz reſpon.ad primū. ¶Sz ſi obijciat
Obiectio cōtra ſolutionē cōtra hāc ſolutiōem q̄ in creaturis ſunt accidētia
iſeparabilia:ꝛ ſemp ſunt i ſubiectis manētib9 ſub
iectis:ſicut nigredo i corpo ꝛ vita i aīa:ꝛ ita ſunt i
amiſſibilia.ergo q̄us pr i diuinitate ſemp ſit pr,ꝛ
filius ſemp filius:ꝛ nō dicank ſm ſubſtantiā vident
dici ſm accidēs. ¶Ad q̄d rñdet aug.v.de tri.q̄ in
Reſponſio, accidētib9 itelligit ſemp mutabilitas aut per de-
ſtructionē forme ſicut i ſepabilib9 accñtib9.aut per
mutationē ſubiecti.vt iſepabilib9 corpalib9: ſicut
Ad ſecundū i nigredie corpis:aut p diminutionē vl augmētū ſi-
cut i vita aīe.aīa em̄ magis viuit cū ſapit min9 cū
deſipit,ꝛ iō negs ſm accñs dr q̄ dr pr:ꝛ q̄d dr filius
q̄ eternū ꝛ icōmutabile eſt. ¶Ad ſcām dōz q̄ i cre
aturis hec diuiſio ē ſufficiēs:oē q̄d ē aut ē ens p ſe:
nō i alio.aut ē nō p ſe.ſz i alio.hoc ē oē q̄d ē aut eſt
ſubſtātia aut accñs.nō ſic aūt ē i diuīs.q̄ vt dicit
Ad tertium boe.ō tri.nihil ē ſubiectū i trinitate:ꝛ iō cuz accñs
dicat ee i ſubiecto nihil ē vl ōz i deo ſm accñs. itel
ligit igit hec diuiſio ens aut ē ab alio aut ñ ab alio
ſi ñ ab alio ſic ē ens diuinū. Si ab alio ſic ē ens cre
atū q̄d ſubdiuidit i ens i alio ꝛ ens ñ i alio. ſi hz igi
tur locū diſtictio dicta i diuīs. ¶Ad vltimū dōm
Ad id quod queritur. q̄ quēadmodū ſubſtātia ſz q̄ dr vnū ō decē gñib9
ñ ptiet diuinā eentia:q̄m hmōi ſubſtātia dr ſubie-
ctū ꝛ hz itētionē cōpoſitōis.ſz ſubſtātia ſi abſtra-
hak ab itētiōe ſubiecti ꝛ ppoſitiōis dr ō diuīa eēn
tia ſicut dictū ē. ¶Silr dōm q̄ relatio ſm q̄ dicit
vnū ō decē gñib9 ñ ptiet relatiōes diuīas:ſz ſm q̄
abſtrahit a rōne accñtis ſic dr i diuīs: mutak igit
ſm itētionē q̄ accipik i gñe accñtis.manet tñ ſm i
tentionem veritatis reſpectus vel habitudinis ſi-
cut plenius patebit.

Tertio queritur. ſ.iij.

Utrū in diuīs ponēdū ſit p̄dicamētū relatiōis. ¶Ad
Utrū in diuinis ponendū ſit p̄dicamentum relatiōis q̄ ſic boe.ō tri.ad aliq̄d oīno p̄dicari ñ pt.ſz nihil
i diuīs ponēdū ē q̄ p̄dicari ñ pt.ergo ad aliq̄d i di
uinis ponēdū ñ ē p p̄dicamēto. ¶Itē boe.i lib.de
tri.dicit q̄ oīa p̄dicamēta cū aſſumūt i diuinā p̄di
cationē mutāt.ergo eq̄ mutāt ſubſtātia ꝛ ad aliq̄d
ſicut alia p̄dicamēta.igit vl oīa p̄dicamēta erunt
ponēda i trinitate.vl nlla:ſz ñ oīa.ergo nulla. ergo
nec p̄dicamētū ſubſtātie nec relatiōis. ¶Itē gña
Ad ſecundū p̄dicamētoz ſunt īpmixta ita q̄ vnū gen9 ñ ē aliō
nec vnū p̄dicamēt ū ē aliō.vñ i pbia nulla ē verioz
iſta:nullū ad aliq̄d ē ſubſtātia.ſz i diuīs nlla falſio
or illa. nullū ad aliq̄d eſt ſubſtātia q̄m pr ē eēntia
diuīa. Reliq̄t igit q̄ i diuīs ſubſtātia ꝛ ad aliq̄d ſi
ue relatio ñ faciūt differre p̄dicamēta. ¶Itē ad a
liq̄d ſz ſuā itētionē dicit idē q̄ ad aliō q̄d.ergo cuz
Ad tertium nihil ī trinitate poſſit dici ſe hr eut aliō ad aliō q̄d
ergo in trinitate nō poterit pōi ad aliō q̄d. ¶Cō-
tra ſicut p̄batū ē ſupra i diuīo eē ē vnitas i pl'ibus
Ad tertium Iñ contrariū ōſtās ē q̄ ex pte vnitatis accipit re itētio ſubſtan
tie ſz q̄.ſ. dictū ē.ex pte pl'itaſ ñ pt accipi itētio
ſubſtātie ſicut p̄bat ū ē.ſ. de vnitate diuine nature
nec pluralitas alicui9 itētiōis q̄ ñ,maneat cū ſum
ma ſimplicitare.nulla aūt itētio alicui9 gñis nec
q̄litatiſ nec q̄titatiſ ꝛ ceteroꝝ ē q̄ ñ addat aut minu
at:aut mutet reſpectu ſubſtātie p̄t ſolā itētionē re-
latiōis q̄ ſicut p̄bat boe.i li.ō tri.ñ addit aut mu
tat aut minuit ſubſtātiā pfaliaſ ergo diuīa acci
piet ſz itētionē relatiōis. Uñ boe.i li.de tri.ſubſtā
tia ptiet vnitatē.relatō multiplicat trinitatē. ¶Itē
ſicut.ſ. p̄batū ē q̄ne ō ordīe diuinaꝝ pſonaꝝ i diui
no ordīe neceſſario ponit natura ꝛ ordo nature ſz
rōnē originis.ſz dicit aug.ad maximinū cū dr p ꝛ
filius nō iudicak ſubſtātia ſz origo ſiue genitus ſig
nitus

nitus.i.nō q̄d ſit ſed vñ q̄ſq̄ ſit vel nō ſit.ita in deo
pr ꝛ deo filio ſi vtriuſq̄ natura q̄rak:vterq̄ de9 nec
magis,alter altero deus.ſi aūt origo pr eſt deus:de
quo filius de9:de quo aūt pr nullus eſt de9. Et hec
noia ppinq̄tatis ſunt noia:nō nature.ꝛ iō ad ali-
quid dicta vel relatiua dicunk. Relinquit igit q̄ ve
Rñſio. re eſt ponere in diuinis intētionē ad aliq̄d ſiue re-
lationis. ¶Mō p̄cedendū eſt.dōm igit q̄ in diui
nis accipit p̄dicatio ſm relationē.nec tñ relatio il
la intelligit vt accidēs ſicut in creatura.intētio em̄
relationis eſt accidēs q̄ ſequit ſubſtātiā cōpoſitaz
ſicut eſt in creatura. Illa in principijs ſubſtantie q̄
ſunt materiaꝝ forma accipit relatio q̄ nō eſt accidē
talis ſed eſſentialis:ſicut ineſſe materie coaccipit
intētio potētie.vnde materia dicit poſſibile ad for
mā.in eſſentia forme coaccipit intentio actus ſm
quē eſt pfectio potētie materie. Relatiōes ergo po
tētie ꝛ actus accipiuntur in p̄ncipijs ſubſtātie eēn
tialr.multo ergo magis in infinitū relatio in diui
nis accipiet eſſentialis nō accidētalis. Uñ nota,q̄
ad aliq̄d prius eſt intētione accidētis ſimplr:tñ in
creaturis multitudines ꝓcēdtur.q̄d ſic manifeſtak.
Tria hec accipit intellectus.eſſe:ꝛ eſſe ad:ꝛ ad eſſe
Eſſe q̄d accipit abſolute ꝛ vt p ſe accipit ſm intenti-
onē ſubſtātie. Ad eſſe ō accipit ſm intētionē ac
cidētis. Accidēs em̄ eſt q̄d adeſt ꝛ abeſt. Sed eē ad:
accipit ſm intētionē relationis ſiue ad aliq̄d. q̄m
ad aliq̄d dr ſm eſſe ſuū ad aliq̄d ſe hñs. Cū ergo in
tētio eius q̄d eſt eſſe ad:ſit prior q̄ intētio eius q̄d
eſt ad eſſe.prior eſt ſimplr intētio ad aliq̄d ſiue rela
tionis q̄ intētio accidētis q̄us i creaturis ꝓpter
eſſe q̄d eſt mutabile eſſe ad:ca dat in intētione acci
dentis. ¶Rñdet igit ad primū q̄ illud q̄d ōr boe.
Sol.ad p̄mū q̄ ad aliq̄d oīno nō p̄dicatur.intelligitur q̄ nō pre
dicatur vlr.ꝛ hoc eſt q̄d dicit nō p̄dicatur oīno:ſed
de vno ſolo.ſicut pr filius de vno ſolo p̄dicātur nō
ſicut eſſentialia q̄ dicuntur ſm ſubſtātiā vt de9 bo
nus.ꝛ p̄dicātur vlr de tribus perſonis. ¶Ad ſcām
Ad ſecundū dōm q̄m in trinitate ad aliq̄d eſt ſubſtantia ꝓpter
ſummā ſimplicitatē ſm qua verū eſt q̄ de9 eſt oīa
ſua vñ pr eſt deus ꝛ pr eſt diuina eēntia. Sz in crea
turis vbi eſt cōpoſitio ꝛ mutabilitas.nec ſm rōnec
ſm rōnē ad aliq̄d ꝛ ſubſtātia q̄ idē eſſe pñt.non tñ ex
hoc ſequitur q̄ in diuinis nō ſit differēs p̄dicamē
tū ſubſtātie ꝛ ad aliq̄d.q̄ em̄ in diuinis dr ad aliq̄d
eſſe ſubſtātia:iſtud hz veritatē ꝓpter indifferētiaz
ſimplicitatis in eſſendo.q̄ vō dr differēs predica-
mentū ſubſtātie.ꝛ ad aliq̄d:iſtud hz veritatē ꝓpter
dr̄iam rōnis in dicēdo.cui cū dr̄ie ſubeſt veritas.q̄z
eſt ibi veritas ſubſtātie.veritas relationis.ꝛ aliq̄d
dr de vno q̄ nō de altero.vnitas em̄ de ſubſtātia:
Ad tertium. pluralitas vō de relatione vere intelligitur.
¶Ad illud vō q̄ dicit boe.q̄ oīa p̄dicamēta mu
tantur.dōm q̄ oīa mutantur:ſed tñ diſſimiliter.
Alia em̄ p̄dicamēta a ſubſtātia ꝛ relatione mutan
tur dupliciter.ſm rōnē ſui gñis:ꝛ ſm rōnez qua ſunt in
creatura:ſicut pz i ſingulis. Subſtātia vō ꝛ ad ali
quid mutātur vno mō. Mutantur em̄ a rōne qua
ſunt in creatura:ſed manēt ſm intētionē prīmā ſui
gñis. Illa ſubſtātia vt eſt in creatura ſubſiſtēs.ſ. ac
cidētibus:nō eſt in diuinis.tñ in diuinis eſt ſubſtā
tia vt ens p ſe iterū i creatura ad aliud eſt accidēs.
quo mō non eſt in diuinis:ſed tñ in diuinis eſt ad
aliud hoc eſt ad aliud ſe hñs:vel potius ad aliuz ſe
Ad quartum hñs. ¶Ad vltimū dōm q̄ intētio eius q̄ eſt ad ali
quid.cōprehēdit ſe ad:in reſpectu ad aliud q̄d:vel i
reſpectu ad aliū quē. Scām q̄ ad aliq̄d dr in reſpe
ctu ad aliud q̄d:p q̄d ponitur dr̄ia ſubſtātie; eſt in
creatura.ad aliq̄d vō ſm q̄ dr in reſpectu ad aliuz
quē p q̄d ponitur dr̄ia pſone nō ſubſtātie: ponitur
in diuinis ſicut probatuz eſt ſupra queſtione de ve
ritate diuinarū pſonarum.

Quarto queritur ſ.iiij.

M.qualr in tētiones aliorū p̄dicamētoz:vt q̄ātitatis qualitatis ꝛc. Circa q̄ q̄
runtur tria. Primo vtrū alia p̄dicāta a ſubſtan
tia ꝛ relatione ſint accipiēda in diuinis. Scōo vtrū
oīa aliquo mō. Tertio vtrū aliqua ꝓprie:aliqua i
ꝓprie. ¶Ad primū ſic.cum p̄dicāta ordinata
ſint vt primo ſit ſubſtātia ſcōo q̄ātitas.tertio qua
litas.quarto.ad aliq̄d.ergo ppinquius ordinaī ad
ſubſtātiā qualitas ꝛ q̄ātitas q̄ ad aliq̄d. Cū ergo
potius ponēdū ſit in diuinis p̄dicamētū q̄ eſt pro
pinquius ſubſtātie q̄ q̄ eſt remotius. ergo poti9
debēt poni in diuinis q̄ātitas ꝛ qualitas q̄ ad alt
quid.ſi ergo ponik.ad aliq̄d in diuinis: multo ma-
gis ponēt q̄ātitas ꝛ qualitas. ¶Itē dicit aug.q̄
in relatione pſonarū numerus cernit ſed numer9
eſt ſpēs q̄ātitatis:ergo in diuinis ponit q̄ātitas
¶Itē boc.in li.de tri.q̄ dr deus eſt magnus referē
ad q̄ātitatē.q̄ dr deus eſt iuſtus referē ad qualia
tatē:ergo vere ſunt in diuinis hec p̄dicāmēta.
¶Itē vbi eſt ponere ſpēm ibi eſt ponere genus: ſz
in diuinis ponimus iuſticiā.ſciam q̄ ſunt ſpēs q̄li
tatis.ergo ꝛ qualitatē. ¶Itē ſi bonus iuſtus ma
gnus.dicta de deo vertunt ꝛ o ſubſtātiaz:quare ſiſt
nō pñt verti eoꝝ gña. ¶Itē cū multe ſint ſpēs q̄li
tatis ſicut paſſibiles qualitates.color.ſapor.ꝛ ipo
tētie naturales q̄ ꝛ ſtat nō dicunk de deo: q̄ erit rō
quare noīa quarūdā ſpecierū q̄ātitatis ꝛ qualita
tis vertunk in diuinā p̄dicationē.vt iuſtus ꝛ bon9:
ꝛ nō alia. ¶Itē cū decē ſint gña.ſubſtātia.q̄titas.
qualitas.relatio ꝛc.quō accipiantur in diuinis.
¶Cōtra.aug.v.de tri.intelligamus deū ſine qua
litate bonū.ſine q̄ātitate magnū.ſine indigentia
creatoꝛē.ſine ſitu p̄ſidentē.ſine loco.vbiq̄ totū.ſine
vlla ſui cōmutatione mutabilia faciētē nihilq̄ pa
tientē:ſine habitu oīa ptinētem. Ex quo relinq̄tur
hmōi predicāmēta nō eſſe ponēda in diuinis.
Rñſio. ¶Rñdeo.q̄ cetera predicāmēta ſm ſua gña raro
attribuuntur de diuinis.ſm vō ſuas ſpēs ſub diſti
ctione que iā dicetur:attribuuntur deo ſm illū mo
dum quo dicit boe.q̄ talia erūt p̄dicata qualia p̄
miſerunt ſubiecta. Uñ cū de creaturis predicamē
ta dicuntur:quedam eoꝝ ſignificant ſubſtantiam
q̄dam accidentia. Cum vero quis hec in diuinam
predicationem verterit cūcta mutantur. Nam cuz
dicimus deus.ſubſtantiā quidem ſignificare vide
mur:ſed eā q̄ ſit vltra ſubſtātiaz. Cū vō iuſtus qua
litatē quidē ſed non accidentē:ſed eā q̄ ſit ſubſtan
tia. Itē cū magnum quantitatem ſignificare vide
mur:ſed eā que ſit ipſa ſubſtantia. ¶Ad p̄mū er
go obiectum dōm q̄ relatio ſicut dictuz eſt dupli
citer accipitur. Uno mō ſm q̄ conſequitur eſſe cō
poſitum ꝛ mutabile:ꝛ hoc mō ꝓſequitur ordine rō
nis eſſe ſubſtantie qualitatis ꝛ q̄ātitatis.q̄z conſe
quentē ad ſubſtantiā eſt accipere relationem q̄ eſt
idētitas.ſcām quantitatē.relationem que ē equa
litas:ſcām qualitatem relationem que eſt ſimilitu
do. Preterea quantitas conſequitur ſubſtantiā ra
tione materie:qualitas rōne forme.relatio que eſt
decens ratione compoſiti. Alio mō accipitur rela
tio ſcām q̄ intentio relationis antecedit eſſe acci
dētis eſſe ad eſſe.ꝛ hoc mō eſſentialis eſt ipſi ſub
ſtātie.ꝛ ppinquius adheret ipſi ſubſtātie q̄ quali
tas vel q̄titas ſicut ſupra declaratū eſt in p̄ncipijs
ſubſtātie materia ꝛ forma. ¶Ad ſcām dōm q̄ nu
mer9 q̄ ē in diuinis intēdit gen9 q̄ātitatis ſicut de
claratū ē ſupra qōne de numero pſonaꝝ. numerus

In cōtrariū. Aug.

Solu.ad.ſ.

Ad ſecundū.

enim qui est quātitas est vnitatū subsātialiter differentiū. quod nullo mō est in diuinis: est tñ ibi numer⁹ vere personarū sicut supra dictū est. ¶ Ad tertium qđ dicit boecius. q⁹ de⁹ est magnus refert ad quantitatē. q⁹ iustus ad qualitatē. intelligit q̄tuz ad modū dicendi: q⁹ dicit⁹ q modū qualitatis ꝛ per modū qnātitatis ꝛc. nō q̄tum ad existentiā rei. vt p̄ dicetur forma qualitatis ꝛ quantitatis. ¶ Ad quartum: dicendū q nō sequit vbi sit ponere nominatiōnē speciei sit ponere nominationē generis ꝛ rō est. q⁹ genera generalissima sicut qualitas et quātitas dicūt in dependentia ad substantiā. Preterea noīa generū accidētiū dicūt respectū in ꝯcreatiōe ad substantiā rī oppositiōe: ꝛ ideo nō ꝓueniēter pñt ꝓuerti in predicatiōnē substātie. hinc ergo est q noīa specierū ꝓuertunt in diuinā p̄dicationē. nō noīa generū. ¶ Ad quintū dicēdū: q oīe accidēs dicit defectū a substātia, vnde defectionē entis. noīa ergo q̄dam specierū addūt defectū supra defectū generis quedā vero addūt vltra gen⁹ ꝓplemētuz ꝛ pfectionem potius q̄ defectū. Preterea noīa nō ꝓueniūt assumere in diuinā predicationem sicut passibiles qualitates color et sapor ratione defect⁹ quē addūt. alia vero rōne ꝓplemēti quē addūt supra intentionē generis possunt: qualia sunt bonus. iustus. sapiēs et huiusmodi. Ad aliud vero iam patebit solutio.

Ad secundum

Ad quartum

Utrū omnia alia p̄dicamēta a substantia ꝛ relatiōe accipiant in diuinā p̄dicationem

Oppositum argu. j.

Secundum Boe. Quare excluditur situs ꝛ passio

Responsio

Quinto queritur ſ.v.

vtrum omnia alia predicamēta sm aliquā differentiā a substātia ꝛ relatiōe sit accipere in diuinā predicationē. qō videt. q ꝛ in scripturis noīa accipiuntur sm omnia genera. quia sm quātitatem dicitur magnus: sm qualitatē iustus. sm agere ō creare. sm pati ī rasci. sm qñ dicitur semp esse: secundū vbi dicitur vbiq̄. sm situm dicitur sedere super cherubin. sm habitū dicitur amictus lumīe. sm vero relationem dicitur dñs vniuersoꝝ. ¶ Cōtra boet⁹ in li. de trinitate. sm substantiā: dicitur iustus sm qualitatem: magnus sm quantitatem. reliqua vero. vij. generū que sunt accidentia: neq⁹ de deo. neq⁹ de ceteris predicantur. ex quo videtur: q solū tria genera: hoc est nomina triū generum tantū de deo predicentur. ¶ Item boecius in li. de trini. situm et passionem requiri in deo non oportet. ergo videtur q in deo non debeat requiri predicatio sm situm ꝛ sm passionē. sed queritur quare excludit potiꝰ ista duo q̄ alia. ¶ Item fuerunt qui dixerunt q cū duplex sit passio. corporalis et animalis. Corporalis passio de deo non ō: sed animalis. vt ratus est furore dominus. ¶ Sed cōtra ad heb. vj. Rursuz crucifigentes sibimet filium dei. et. ij. malach. Vos cōfigistis me gens tota. ꝛ ostans est q ista verba sunt significantia corporales passiones. ¶ Respōsio q omnium predicamentorum noīa dicuntur de deo: sed tamen differenter sicut et de aliis. Nam nomina trium predicamentorum vt substantie. qualitatis quantitatis. cum predicantur quasi rem monstrant. reliqua vero septem quasi circumstātias rei. Tria enim prima rem esse aliquid ostendunt. vt cū dicitur res esse substātia. vel res esse magna vel bona. reliqua vero nō esse sz potius extrinsecus aliq̄d quodammodo affigunt. vt cū res dicitur alicui vel aliquando vel agere vel pati et sic de ceteris. cū em dicitur homo iustus vel magnus sicut dicit Boet⁹. homo est id quod predicatur. sed cum dicitur homo est in foro vel hodie. nō dico q homo sit hoc sed q homo mensuratur his vel ꝺtinet. Simili mō cū dicit deus est iustus vel magn⁹: deus dicit idem esse q iustū. magnū. sed cū dicitur deus est ver⁹ vel deus est: semper significatur aliqua habitudo rerum a deo que cōtinentur aut mēsurātur loco vel tpe. Ad primū ergo q⁹ obꝰ hoc mō sm boe. q⁹ eoruz q̄ p̄dicantur. q̄dā p̄dicātur ex eo q⁹ sunt ad ipm. de quo p̄dicantur vt ea q̄ dicuntur sm substātiā. quātitatē. qualitatē. Alia vō ex eo q⁹ se habēt ī aliqua habitudine ad illud de quo p̄dicantur. vt relatio. ꝛ qñ. ꝛ vbi. ꝛ agere. ꝛ pati. situs. ꝛ habitus. Scōm primū modū dicit boe. q⁹ reliqua nō predicanꝰ nec de deo nec de ceteris. sed si p̄dicari accipiaꝰ cōiter ad predicari. sm inherentiā ꝛ ad predicari per assistentiā: noīa predicanꝰ. Cū vō assumunꝰ in diuinā predicationē: noīa hoꝝ generū mutantur sicut ꝛ alia. Uñ cū ō: sm predicamētū relationis dñs: designatur habitudo q̄ est dñij respectu seruitutis siue subiectionis creature. Cū vero ō: deus creat sm p̄dicamētuz actionis: designatio est habitudinis cāe ad effectū. Cū ō: deus iratus fz p̄dicamētū passionis: designaꝰ ex ꝓsequēti habitudo q̄ est in vindicādis maleficijs. s. illatio pene. Cuz ō: sedere super cherubin sm p̄dicamētū situs: designat quō se habet ad superiores creaturas. s. vt ercedēs eas. Cum ō: deus est semp. designat quō se habeat ad tpalia. scz vt concomitās ea sm oēs tps pñs ꝓteritū ꝛ futurum. Cū ō: eēybiq̄. designat quō se habeat ad oēm locū ꝛ circūscriptionē. s. vt pñs in oī loco ꝛ oī circūscriptione Cum vero ō: amictus lumine sicut vestīmēto sm predicamentū habitus. significat habitudo ad exteriores creaturas q̄ ipm exterius declarāt ¶ Ad scōm rñdeꝰ q⁹ dicit boe. situ ꝛ passionē ī deo requiri nō opz pluſq̄ de ceteris. hec est rō. q⁹ situs ponit materiā. passio vero mutabilitatem. Alia vero aūt ꝛ mutabilitas maxime relegaꝰt. ꝛ iō ista fz maiorem impropietatē dicunꝰ de deo q̄ cetera.

Solu. ad j. oppositum.

Ad secundum

Ad tertium.

¶ Ad vltimū qđ obꝰ q⁹ verba ꝛ passionis corporalis ꝛ passionis aialis inueniunꝰ dici de deo. ꝺz q⁹ hoc est sm maximā impropietatē qua solēt attribui noīa aliquarū rerū ꝓpter ꝓsequētē. Unde hoc mō ō: deus penitere. nō q⁹ passio pnie insit: sed q⁹ illud qđ solet cōsequi penitētē ei cōuenit. s. mutare opus. Silr cū ō: irasci nō significaꝰ q⁹ passio ire ei insit sed actus q̄ solet ꝓsequi. s. mutare opus. Silr cū ō: cōfigi. hoc ō: adhuc q⁹ maiorē impropietatē. duplex em est hic impropietas. vna q⁹ attribuiꝰ cāe qđ est effectus. hoc est deo qđ est gre. alia q⁹ ponit actus p̄cedēs p pñti. Uñ cū ō: filius dei crucifigiꝰ in nobis. nō aliud intelligiꝰ nisi q⁹ gra eius interit ꝛ deficit in nobis p pctm. ponit ergo crucifigi p interire q⁹ crucifixionē solet ꝓsequi mors siue interit⁹ ꝛ filio dei attribuiꝰ qđ est gratie.

Ad tertium.

Jn cōtrarium

Sexto queritur ſ.vj.

de hmōi p̄dicamētis. an aliqua dicanꝰ de deo proprie. Ad qđ aug. v. de tri. qđ ad faciēdū attinet fortassis de solo deo verissime ō: solus em de⁹ facit et ipse nō fit neq⁹ patitur: ergo p̄dicamentū actionis ꝓprie ꝓuenit deo. ¶ Itē aug. in eodē. nō participatione magnitudinis deus magnus est sed seipso. q⁹ ipse est sua magnitudo. hoc de bonitate ꝛ de eternitate ꝛ de oīpotētia dei dictū est. oībusq̄ p̄dicamentis q̄ de deo pñt. pnūciari quo ad seipm ō: nō trāslatiue aut p similitudinē sed ꝓprie. ergo magnū ꝛ bonū q̄ dicuntur de deo sm p̄dicamētū q̄litatis ꝛ quātitatis dicūtur de deo ꝓprie. ¶ Cōtra p̄dicta auctoritas aug. eodē li. intelligam⁹ deum sine q̄litate bonū. sine quātitate magnū. sine indigētia creatorē. sine vlla sui mutatione mutabilia faciētez ꝛc. ergo ista dicta de deo trāsferuntur a signatione ꝓpria. q⁹ a gñe ꝓpriꝰ: ergo dicuntur improprie. ¶ Itē q̄ritur quare nō dicit aug. deū sine relatione creatorē: sicut dicit sine qualitate bonū sine quantitate magnum.

An aliqua ō hmōi p̄dicamētis dicant de deo ꝓprie Aug.

Queritur. ij

Tertio

Rñsio.

gnum. ¶ Item quare similiter non dicit sine actione faciēte sicut dicit sine qualitate bonū. fz dicit sine mutatiōe facientem. ¶ Responsio in intentionibus nominum que accipiuntur secūdum hec genera attendenduz regulariter q⁹ illa nomina que dicunt intentionē materialiter vel corporeitatis vel mutabilitatis vel imperfectiōis trāslatiue ꝛ nō proprie dicūtur de deo indistincte. inde est q⁹ noīa que dicunt situm seu positionem ꝓpter materialitatez et noīa que dicūt habitum ꝓpter corporeitatez: et noīa que dicunt vbi ꝓpter imperfectionez. ꝛ nomina q̄ dicunt quando propter mutabilitatem nō dicunt de deo ꝓprie sed trāslatiue. Unde aug. v. de tri. situs ꝛ habitus ꝛ loca et tempora nō ꝓprie sed trāslatiue ac per similitudinem dicunt in deo. Nā et sedere super cherubin dicit⁹ qđ ad situ. ꝛ abyssum tanq̄ vestimentū amictus qđ ad habitum et annitui nō deficiēt quod ad tempus. ꝛ si descendero in celū tu ibi es qđ ad locū. Nomina vero generū que non dicunt nec materialitatem seu corporeitatem nec mutabilitatem seu imperfectionē. si abstrahātur eorum intentiones a mō quo sunt in creaturis: dicunt deo ꝓprie cōuenire. si tamē sicut dicit aug. de deo proprie aliquid dici pōt. Scōm vero modus quo sunt in creaturis accepta de deo dicentur improprie. Unde aug. de trini. dicit. q⁹ cū dicit magnū de creatura vt de domo vel de monte. dicit magnū participatione. et nō est creatura sua magnitudo. sed cum dicitur magnum de deo: dicitur magnitudo per essentiam et ipse est sua magnitudo. accipit autem hic magnum aug. sm q⁹ est cōmune ad magnum dimensione ꝛ magnum virtute. Nam ī deo nō est magnum dimensione sed magnū in virtute ita etiā intelligendū cum ō: bonus ꝛ hmōi. hoc ergo modo vult dicere aug. q⁹ dicunt de deo proprie hmōi noīa abstrahendo a mō quo sunt in creatura. vñ dicit sine qualitate bonus sine quātitate magnus. ¶ Ad illud qđ dicit. quare nō dicit sine relatione creatorem. Nñ. dicendum q⁹ intentio relationis sm se non dicit mutabilitatē nec materialitatem nec imperfectionem. vnde sicut dicit boe. non auget nec minuit qđ sm ipsam denoīatur. ꝛ iō deum no esse non repugnat. immo conuenit. sed sm q⁹ intentio relationis consideratur in creatura: notat dependentiam vel in vtroq; vel in altero extremorum relationis: ꝛ ita ponit indigētiam. Jdeo aug. conuenienter dixit sine indigentia creatorē signās noīe creatoris habitudinē relationis diuine cause ad creaturas priuans indigentiam. i. modum imperfectionis relationis prout est in creatura: nō ipsam relationem. Simili modo respondendum ad vltimum. q⁹ intentio actionis sm se nō dicit imperfectionem seu mutabilitatez sed intentio prout cīt in creatura ponit in agente mutabilitatē. Jdeo aug. conuenienter dixit sine mutatione mutabilia facientē. priuans mutabilitatē non actionem. ꝛ in hunc modum terminatur introductoria ꝛ in generali inquisitio noīm diuinorum.

Ad id qđ secūdo q̄itur.

Ad qđ tertio

Questio. xlix. de diuinis noibus in speciali.

Diuāte xpi gratia

cōsequenter inquirēdum est de noibus diuinis in speciali. doctoꝝ autē positio est vt noīa diuina q̄dā sint essentialia: quedam personalia. quedam notionalia. cuius positionis rationem infra manifestabimus. In primis inquirentes de noib⁹ essentialibus sm distinctionē dama. j. li. vbi signat hanc diuisionem noīm essentialium. quedā dicuntur de deo mystice: quedam symbolice sm q⁹ distinguit beatus Dion⁹. theologiā symbolicam ꝛ mysticam. iuxta verba euangelij Mat. xiij. Vobis datuz est noscere mysteriū regni dei: ceteris in parabolis Theologiam igitur parabolicam siue symbolicaz proponebat dñs turbis noīans diuina similitudinibus corporalibus. theologiam ꝺo mysticam ꝓponebat discipulis exponens eis diuina signationibus spiritalib⁹. Ea ergo que corporali modo de deo dicunt: dicūt symbolice siue parabolice: q ꝺo dicuntur de deo spirituali modo dicuntur mystice Noīa aūt que dicuntur de deo mystice sm dam. est hec distinctio. nam quedaz dicuntur de deo absolute: quedam ꝺo dicuntur sm habitudinem siue respectum. verbigratia creator. dñs ꝛc. Item eoꝝ que dicuntur absolute. quedam per modum positionis. quedam per modum priuationis ꝛ significant quid non est. verbigratia. incorporalis. Item eoruz que dicuntur de deo per modum positionis. quedaz dicuntur de deo sm ea que primo pertinent ad substantiā: quedam ꝺo sm ea q̄ sequuntur substātiam verbigratia. Justus ꝛ misericors bonus. ꝛ dicit hoc consequi substantiā sm similitudinē ad ea que consequuntur substantiaz in creaturis. Ité eoꝝ que dicuntur sm ea q̄ primo ptinēt ad substantiā ꝛ absolute ꝛ per modū positionis. quedaz dicunꝰ de ipso sm ipm esse. vt ens: ꝛ q̄ est. quedā sm operationem substantialē vt deus qđ imponitur ab operatione. Et hoc est qđ dicit dama. primū nomē ipsius esse demonstratū est. vt ens ꝛ q̄ est. Scōm ꝺo operationē. s. vt deus incorporale ꝺo in creatū ꝛ q̄cuq; talia quid non est signant vt q⁹ nō corrūpit neq⁹ creatus est. Bonū aūt ꝛ iustū ꝛ q̄cuq; talia sequunt naturā nō ipsam substātiā ostēdūt. dñs aūt ꝛ rex ꝛ q̄cunq; talia: habitudinē ad ea q̄bus distinguit oñdūt. sm ergo hūc modū de diuinis noibus inq̄rendum est. Primo de noibus dsignātibus ipm esse absolute Scōo de noīe opationis. Tertio de noibus priuatiuis. Quarto de noibus cōsequētibus naturam. Quinto de noibus respectuis. Sexto ꝛ vltimo de noibus symbolicis. ¶ In primis igit de noib⁹ eētialibus designātibus diuinū esse absolute. Significat aūt diuinū eē ꝛ noīaliter: ꝛ pnoīaliter. Noīa liter aūt significat diuina essentia vt quo est quasi mō abstracto noīe eētie vel exīstētie. ꝛ vt q⁹ est velut p modū ꝓcreti noīe entis. ꝛ qui est. Jō hoc ordine inq̄rimus. Primo de noīe eētia. Scōo de noīe exīstētia. Tertio de noīe entis. Quarto de noīe qui est. Quinto de signatione q̄ pronoialis est.

Membrum primum.

Queritur de noīe eētie

Primo q̄rit⁹ de noīe eētie hoc mō. primo an hoc noīe noīeꝰ diuinū eē. scōo an nominet ꝓprie. tertio an vniuoce noīet ist⁹ nomē creatorē ꝛ creaturā. quarto vtrum sit appropriabile persone.

Articulus primus.

An hoc noīe eētia noīet diuinū esse. Dama.

Ed primum sic. dama. hoīes hāc grossam carnē indutos diuinas ꝛ immateriales diuinitatis opationes intelligere ꝛ dicere impossibile est: nisi imaginib⁹ formis ꝛ notis q̄ sunt sm nos. cū ergo hoc nomen eētia significet ī oīmoda absolone quo res est sicut ens significat qđ res ē. Quo aūt de⁹ nō ꝓhēdim⁹ ima ginē nec forma nec nota: ergo hoc noīe eētia non noiabim⁹ diuinū esse. ¶ Itē inuisibilia dei sicut ōt apls sempiterna virt⁹ ꝛ diuinitas p ea q̄ facta sunt cōspiciunt. nec alr hic in via itelligit ōitas. ergo cū

hoc nomẽ eẽntia ſignificet in oĩmoda abſolutiõe nõ enim ꝓſignat aliquã intẽtionẽ vel hitudinẽ ad id qõ factũ eſt. nõ enĩ intẽtionẽ aliquã cālitatis vel operatiõis vel excellẽtie ꝓſignat vel cõnotat. ergo hoc noĩe nec ītelliget nec noiabĩt a nobis dīnitas

In ꝓtrarium ¶ Cõtra. aug. v. de trinĩ. eſt ſine dubitatiõe ſubſtãtia vel melĩ⁹ appellaĩ eẽntia quã greci vſiam vocãt ſicut enĩ ab eo qõ eſt ſape. e dicta eſt ſapiẽtia ita ab eo ꝙ eſt eſſe. dicta eſt eẽntia.

Reſponſio. ¶ Quod cõcedẽdum eſt. et dicendũ ꝙ nominatio diuini eſſe eſt duobus modis per effectus ⁊ per impreſſiões notionũ que ſunt indite intellectui. per effectꝰ noĩatur creator. oĩpotẽs. ⁊ etiã deus. ſicut patebit: ꝓ impreſſiões vero notionũ que ſunt indite intellectui noĩantur ens verum et bonum. he enim notiones entis primi et veri primum nobis impreſſe ſunt vt declaratum eſt ſupra queſtione de diuina eſſentialitate ⁊ q̃ſtione de bonitate. Motio aũt entis prima eſt qꝫ ens ẽ primũ intelligibile Uñ hac notiõe ſibi impreſſa de diuino eſſe ſicut dicit damaſ. ꝙ cognitio eẽndi deũ naturaliter nobis inſerta eſt. nominat deũ ens et eſſentia ⁊ hoc ſm nos. Cũ vero ꝓcedit ſimplicitatez diuini eſſe in quo nõ differt quo eſt ⁊ ꝙ eſt. iõ cogit ſm nos nominari duob⁹ noĩbus. noĩe eẽntie

Ad obiec. qua ſignificat vt quo eſt: nomine entis quo ſignificatur vt qõ eſt. ¶ Ad illud qõ obiicit a ꝛobe dama. iam patet reſpõſio. qꝫ noĩe eſſentie nominam⁹ deũ

Ad aliam. et forma hoc eſt notiõe nobis indita; ⁊ etiã ſm nos ¶ Ad illud qõ aꝑlus dicit dicendũ ꝙ diuinitas intelligitur per ea que facta ſunt. non tñ negat quin poſſit intelligi ꝓ notiones impreſſas. Et tñ ſi diceret ꝙ nõ eſt poſſibile aliter intelligere diuinitatẽ niſi per illud qõ factũ eſt. tunc notiones inſerte ad cognoſcendũ deum. deputarent⁹ in his que facta ſunt ſicut media ad intelligendũ et noiandũ deũ. notio tñ entis ſiue eſſentie abſolut ab omni compatiõe.

Articulus ſecundus

An hoc noĩe eẽntia. noĩet diuinũ cẽ ꝓprie. Aug. TẽT querĩt an noĩe eſſentie noĩet diuinuz eſſe ꝓprie. ⁊ cũ ab eo qõ eſt eſſe dicatur eſſentia ſicut dicit Aug. eſſe autẽ vel ens nõ noĩat ꝓprie deũ. ſed cõiter in quadã analogia. ergo nec hoc nomẽ eſſentia noĩabit diuinã eſſentialitatẽ ꝓprie. ¶ Cõtra Aug. vij. de trini. eſſentia vere ac ꝓprie dr ita: vt fortaſſe ſolũ deum dici oporteat eſſentiã. Eſt enim vere ſolus qui incõmutabilis: atq; nomẽ ſuũ famulo ſuo moyſi enunciauit cũ ait. ego ſum q̃ ſum. ¶ Itẽ hiero. ad marcellã deus ſolus qui exordiũ non hz: vere eſſentie nomẽ tenuit. ¶ Rñſio. hoc nomen eſſentia ſi intelligat

Rñſio. cõiter nõ eſt ꝓpriũ nomẽ dei. immo extẽditur ſm analogiã ſicut ens ⁊ eſſe ad creaturas. Sed ꝺ intelligat cũ ꝑciſione vel ꝓuatione eius ꝙ eſt ab alio vel ens mutabile: efficit ꝓpriũ nomẽ diuine eẽntialitatis. eſſentia enĩ noĩat eẽntialitatẽ nullo addito. Si ergo cũ hac ꝑciſione noĩet eſſentialitatem vt. ſ. eẽntia dicat eẽntialitatẽ cũ nihil addit vel cõponit ſed eſt oĩmodo ſimpleꝛ: hoc mõ ꝓpriuz eſt nomẽ dei. Itẽ eſſentia dei ſignificat eẽntialitatem vt ſeipſo ens. ſi ergo cũ ꝓuatione intelligat eſſentialitas ſeipſo ens non alio. hoc modo ꝓpriũ nomen eſt diuine eſſentialitatis ⁊ ſic ītelliguntur autoritates aug. ⁊ hiero.

Articulus tertius.

An vniuoce noĩet illud ſi creatoꝛẽt creaturam TErtiõ q̃rĩt vtrũ eſſentia ſm ꝙ cõiter accipit dicaĩ vniuoce vel eq̃uoce. ⁊ cum dr cat ꝓb⁹. ſi q̃s oĩa entia vocet: eq̃uoce nõ vniuoce nũcupabit. Uñ ens nõ dr vniuoce de ſubſtãtia ⁊ accidẽte: ergo multomagis eſſentia nõ dicek vniuoce de eſſentia creatoris ⁊ creatura. ¶ Itẽ nõ põt accipi proportio aliqua creatoris ⁊ creature. nec ſm genus nec ſm accidens eſſentie create ⁊ increate. ergo nõ vniuoce. ¶ Itẽ ſi dicatur ꝙ nõ dicaĩ vniuoce ſed analogice. hoc eſt ſm prius ⁊ poſterius ſicut ens de ſubſtãtia ⁊ accidẽte.

Obiectio. Contra. vbicũq; eſt cõitas ſm analogiã: q̃uis non ſit ponere formã vnã cõem ſicut in vniuocis eſt tñ ponere cõparationẽ aliquã, vnã. vñ etiã bonuz qõ dr ſm analogiã de deo ⁊ creatura ponit cõparationẽ. qua. ſ. oẽ bonũ creatũ eſt ordinabile ad bonum increatũ ⁊ bonũ increatũ eſt tale ad qõ oẽ aliud bonũ ordinaĩ ſicut ad cãm. Cũ ergo hoc nomẽ eẽntia abſtrahat ab oĩ cõparatione. ſignificat eñ abſolutiſſime id quo res eſt: ergo nõ erit accipere cõparationẽ vnam cuz dicitur eſſentia creata; ⁊ cum dicitur eſſentia increata relinquitur igitur ꝙ nõ dicetur ſm analogiã. ergo penitus dicetur equiuoce.

Sol. ad obie. ¶ Cõtra. eẽ vel eẽntia dr in his q̃ hñt eẽ nõ ab alio ⁊ in hoc ꝙ hz eẽ ab alio. Sic⁊ in his q̃ hñt eſſe nõ in alio vt ſubſtãtia: ⁊ in his q̃ hñt eſſe in alio ſicut accidẽtia. Et q̃uis in his nõ intelligaĩ eẽntialitas vna: tñ intelligiĩ habitudo vel cõparatio eẽntialitatis vna. eẽ enĩ vel eẽntia q̃ hz eſſe in alio cõparationẽ hz ⁊ dependẽtiã ab eſſe vel eẽntia q̃ nõ eſt in alio ſicut ſubſtãtia. Itẽ eẽ vel eẽntia eius qõ eſt ab alio: cõparationẽ ⁊ dependẽtiã hz eſſentialẽ ab eſſe vel eẽntia q̃ nõ eſt ab alio. ſicut eſſe creatũ ab eẽ increato. Eſſe igiĩ ⁊ eẽntia ſm analogiã dicek de eſſe ⁊ eẽntia creata ⁊ increata.

Rñſio. ¶ Mõ ꝓcedẽdũ eſt. dõm ergo ꝙ eẽntia nõ dr eq̃uoce. nec tñ dr vniuoce ⁊ ſed analogice. ſicut oñdit aug. v. de tri. alie cẽntie ſiue ſubſtãtie capiũt accidẽtia q̃bus in eis fiat quãtaAug. cũq; mutatio. deo aut hmõi aliq̃d accidere nõ põt ⁊ iõ ſola eſt incõmutabilis cui ꝓfecto ipm eẽ vnde eẽntia noĩata eſt: maxime ac veriſſime cõpetit. qõ em̃ mutaĩ nõ ſeruat ipm eẽ. ⁊ qõ mutari põt ⁊ ſi nõ mutek põt qõ fuerat nõ eẽ. ac ꝓ hoc ſolũ ꝙ oĩo mutari nõ põt ſicut deus: veriſſime dr eſſe. ex hoc ergo pz ꝙ eẽ ⁊ eẽntia veriſſime ⁊ principaliꝰ dr de deo: de creaturis ꝛo ꝓ poſterius ⁊ ita analogice.

Sol. ad obie. ¶ Ad illud qõ obĩ ꝙ eẽntia dr ſm oĩmodã abſolutionem. dõm ꝙ verũ eſt ſm ꝙ eſſentia dr de deo. ſed ſm ꝙ eẽntia dr de creatura: dr depẽdẽtia. ſicut enĩ eſſe de creatura intelligiĩ eſſe ab alio qõ neceſſario ponit dependentiã ab eſſe nõ ab alio qõ eſt increatũ: ita eẽntia creare dicit eẽntiã q̃ eſt ab alia q̃ neceſſario ponit depẽdentiã ab eẽntia q̃ nõ ẽ ab aliavt diuia. Et ita ponik vnitas cõparatiõis q̃ facit analogiaz nõ ex parte eẽntie diuine ad eſſentiã creatã. ſed ex parte eẽntie create ad eſſentiã diuinã q̃ in oĩmoda dependentia eſt ad illam.

Utruz nomẽ eẽntie ſit appropriabile ꝑſone. Ar. primum. Secundum. In cõtrarius

Articulus quartus.

QUarto queritur vtrum nomen eſſentie ſit appropriabile perſone. qõ videtur. qꝫ ens qõ ſimiliter nominat deum in omnimoda abſolutione. appropriabile eſt ꝑſone diuine. Unde conuenienter dicitur ens generans ꝓ patre: ens genitus ꝓ filio: ens procedẽs ꝓ ſpũcto. ergo ſiĩ videk ꝙ cõuenienter dicek eẽntia gnans ꝓ patre eẽntia genita ꝓ filio. ¶ Itez aug. vij. de tri. ꝓ ⁊ filius ſigillatim dicunk ſapia. de ſapia. ſicut eẽntia de eẽntia. ſed cũ dr ſapia de ſapiẽtia. ſapia appropriaĩ ⁊ ſupponit ꝑſonas. ergo ſiĩ eſſentia cum dr eſſentia. ¶ Cõtra. ſi eſſentia appropriareĩ ꝑſone. neceſſario noie eſſentie intelligereĩ habitudo vel reſpectus ꝑ qõ poſſet aliquo mõ innui notio perſonalis. cũ ergo noie eſſentie ſolum ſignificaĩ diuina eſſentialitas ab oĩ reſpectu abſoluta. et ſm ꝓpterea dõm ſm dama. ꝙ ea q̃ ſunt ſupra nos vt diuina: cogunk dicere ſm nos. hoc eſt ſm modum cõprehẽſionis humane. ſignificamus igiĩ diuinaz eẽntiam abſolute ⁊ hoc duobus modis. vt quo eſt. hoc eſt ſignificãdo cẽntiã vt eẽntiaz. ⁊ qõ eſt ſignificando eſſentiam vt in habẽte illã. vt per hoc nomen ens. Cũ aũt ſignaĩ eẽntia primo mõ nõ eſt aliquo mõ appropriabilis ꝑſone. cũ ꝛo ſignatur ſcõo mõ per hoc nomẽ ens eſt appropriabilis perſone. unde eſt ꝙ bñ dr ens generans ens genitus. ſed nõ dr bñ eẽntia generãs ⁊ genita. ens enĩ dicit ꝙ eſt. qõ eſt aũt põt dicere vl ipſam naturã q̃ eſt eẽntia. vel ipſam rem nature que eſt perſona. per hoc patet reſponſio ad primum. ¶ Ad ſecundum dicẽdũ ꝙ illa autoritas aug. ſic ſapientia de ſapientia. ſicut eſſentia de eſſentia. dicitur ad expreſſionez vnitatis ſapientie patris ⁊ filij ſicut ⁊ cẽntia. vnde ibi dicitur ſic. hoc eſt deo eẽ qõ ſapere. Unde pater ⁊ filius ſimul ſunt vna ſapientia qꝫ vna eſſentia. ⁊ ſigillatim ſapientia de ſapientia ſicut eſſentia de eſſentia. dz ergo exponi ſicut exponit magiſter ſen. i. filius qui eſt eẽntia: de patre qui eſt eẽntia.

Ptz rñ. ad ſ. Ad ſecundum

¶ Ad illud vero qõ queritur circa reſponſionẽ magiſtrorum de abſtractis nominibus. dicendum ꝙ nominum que impoſita ſunt ad ſignificandum per modum abſtractionis diuinam eẽntiam. quedam nominant ipſaz ſub forma abſoluta. vt eẽntia deitas. ⁊ hec non reſpiciunt perſonales determinationes vt dicatur eẽntia vel deitas genita vel generans. Et ratio huius eſt. qꝫ perſona ⁊ perſonalis determinatio dicitur reſpectiue. hec aũt noĩa dicunk oĩno abſolute. ⁊ ideo non trahuntur ad ſupponendum ꝓ perſona. Alia vero nominant diuinam eẽntiaz ſub forma reſpectiua vt ſapientia potentia virtus ⁊ hmõi. potẽtia enim dicitur in reſpectu ad aliquez actum: ⁊ eſt etiã alicuius ⁊ vt alicuius. Sic⁊ virtus alicuius eſt habentis illam ⁊ dicit reſpectum ad id qõ ab illa fluit. Sic⁊ ſapia ⁊ hmõi rõne ergo reſpectus ſunt appropriabilia perſonis ⁊ recipiunt determinationes perſonales. regulariter ergo nomina que non ſignificant per modum concretum nec ſignificant in reſpectu: non ſunt appropriabilia ꝑſonis.

Ad id qõ ſecũdo q̃rik ⁊c. ¶ Ad illas vero autoritates in quibus dicit diuinitas nata ⁊ natura gnans ſiue genita. dõz ꝙ emphatice ſunt: ⁊ exponẽde ſicut dr magiſ. tñ nõ accedũt ad tãtã impropꝛietatẽ in qua eẽnt locutiones qua diceret eẽntia gnans vl genita. Nã diuinitas põt dicere virtutẽ deificatiuã. queadmodũ natura dr eẽntiã cũ quadã virtute ꝓductã. ⁊ ita cũ ſignificak in vtroq; noĩe reſpectus originis. rõne cuiꝰ poſſent appropriari ꝑſonis: tñ qꝫ ſermo theologicꝰ debet eẽ maxime ꝓprius. iõ hmõi locutiones magiſtri exponẽde ꝙ ertẽdende. Hinc pz declaratio intẽtionis magiſtri li. ſen.

Ad id qõ tertio queritur. ¶ Ad illud vero qõ vltimo q̃rebak de habitudine ꝓpoſitionis de: cũ dr eẽntia de eẽntia. Notãdũ ꝙ hec prepoſitio de: notat habitudinẽ duplicẽ. vnã originis: alia ꝙenientie. qõ pz. cũ dr cultellus de ferro. ꝓ hoc eñ notak ꝙ conuenientia ſit eſſentia ferri ⁊ cultelli. ſimiliter ꝙ ferrum ſit principium originale cultelli. in diuinis vero cum dicitur de: accipitur differenter. cũ enim dicit filius de ꝑe notat habitudinez principij vel originis: cũ aũt dr eẽntia de eẽntia nota eſt conuenientie. Uñ ſenſus eſt ꝙ filius q̃ eſt a patre: conuenit cum eo in eſſentia. Quãuis ergo dicak eẽntia de eſſentia: nõ tñ potent dici eſſentia generat eſſentiã. qꝫ ſolũ ibi hec prepoſitio de: nota eſt principij vel originis. ſz cuz dr filius de patre vel deus de deo. põt poni determinatio perſonalis q̃ dicit reſpectuz originis: vbi

Querik ſcõo ſunt autoritates. Rñſio. Querik tertio de habitudine ꝓpõnis de.

ño dc:ſolū eſt nota conueniētie:vt cum dicit eſſentia de eſſentia.non poterit poni determinatio perſonalis.

Membrum ſecundum.

M.ꝺ noīe exiſtentia.an ſit nomē eſſentiale aut perſonale.

QOnſequēter querit de hoc noie exīstia. qꝺ videt immediate ſe hꝺe ad hoc nomē eſſentia.Querit an ſit nomen eſſentiale aut nomen pſonale.ad qꝺ ſic.ſicut ab eo qꝺ eſt eſſe eſſentia.ita ab eo qꝺ eſt exiſtere exiſtētia ꝺr.ſed eſſe ⁊ exiſtere eēntialiter dicunt de deo.⁊ idē eſt de deo exiſtere qꝺ eſſe:ergo eſſentialiter exiſtentia ꝺr in deo ſicut ⁊ eſſentia. ¶Itē p abſtractionez ꝺr exiſtētia ad exiſtens ſicut cētia ad ens.Utrūq; aūt eſſentialiter ꝺr ⁊ abſolute.ſed ſicut pz ex predictis nullū tale nomē eſt appropriabile pſonis.

Richar.

¶Cōtra.Ric.de ſctō vic.in li.de tri.q exiſtere dei nō ſolū intelligit q habeat eſſe.ſed etiā aliūde hoc eſt ex quo habeat eſſe.Si ergo eſſe aliūde vel eſſe ex alio nullo mō ꝓuenit eſſentie:ergo nullo mō cōuenit ei exiſtere.ergo nec nomē exiſtētie erit eſſentiale. ¶Itē in intellectu eius q eſt exiſtētia vel exiſtere intelligit rō originis.Uſi exiſtere reſolutū ſonat quaſi ex alio ſiſtere.ſi ergo ſiſtere ex alio hoc ſolum ꝓuenit pſonc:exiſtētia erit pſonalis ⁊ non eſſentialis. ¶Itē cōuenīēter dicūt tres exiſtētie ſicut tres pſone.ſed nullo mō vere ꝺr tres eſſentie:ſed vna tm eſſentia.Relinquit igit q exiſtētia nō eſt ſignificatiua eſſentie. ¶Itē querit vtrū hoc nomē exiſtētie ꝓprius dicat in diuinis q̄ nomē ſubſtātie. Ad qꝺ ſic.nomē ſubſtātie ponit eſſe p ſe nō in alio. ſed diuine eſſentie magis q̄ creature in infinitū ꝓuenit eſſe p ſe.ergo ei magis ꝓueniet noīatio ſubſtātie q̄ creature. ¶Itē exiſtētia ponit eſſe ex alio.ſed eē ex alio maxime ꝓuenit creature.magis igit ꝓuenit nomē exiſtētie creature q̄ deo.ergo de diuinis ꝓprie ꝺr nomē ſubſtātie q̄ exiſtētie. ¶ Cōtra.Ric.in li. de tri.qꝺ increatū eſt:ſic ꝓfiſtit in ſcipſo vt nihil ei inſit velut i ſubiecto.ſi ergo nomē ſubſtātie ſm ſuā ꝓpriā rōnē ex eo ꝺr q ſubſtat alicui qꝺ ei ineſt:ergo proprie nomē ſubſtātie nō conuenit increate eſſentie. ¶Itē Ric.in eo.li.dicimus proprietates pſonis ineſſe.ſed ullarū ineſſe ſi bñ perpēdimus non dat ſubſiſtere ſed exiſtere:hoc eſt q vna ex alia habeat eſſe.⁊ iō pſone rectius dicunt exiſtētie q̄ ſubſtātie vel ſubſiſtentie. ¶Ñ.ꝺm ſm Rich.in li. de tri.q nomen exiſtētie ſignificat eſſentiā cū ordine originis.Uñ hoc nomē ex ſua ſignificatiōe quātum ad aliqꝺ eſt eſſentiale: quantū ad aliquid perſonale.qꝺ ꝺclarat Rich.ſic.In diſcernēdis perſonis opus eſt:vt arbitror:gemina ꝓſideratiōe vt ſciamus videl⁊ qꝺ ſit:⁊ vñ habeat eſſe.vna iſtarū conſiderationum verſatur in diſcernenda rei qualitate.alia ño verſatur in inueſtiganda rei origine. ad illam pertinet diligenter querere quid ſit:cuz quibus cōe:quid generale:quid ſpeciale: quid deniq; ꝓprium aſſignare nature.ad iſtā pertinet ſubtiliter indagare hocipſum quid eſt vnde habeat eſſe.a ſemetipſo an aliunde.⁊ ſi aliunde q̄ a ſemetipſo: vtrum iſto vel illo vel alio quocūq; exiſtēdi modo. poſſumus aūt ſub noīe exiſtentie vtrāq; conſideratiōnem intelligere:tam illam qua queritur quale quid ſit:de quolibet ente.q̄ illam qua queritur vnde habeat eſſe nomen exiſtentie trahitur ab eo qꝺ eſt exiſtere.in verbo ſiſtere notari pōt q ꝓtinet ad cōſiderationem qualitatis ſeu quantitatis rei per adiunctam expreſſionem:q̄ pertinet ad aliam ſcz cōſiderationem originis:ex hoc ergo colligit q in diuina proculdubio natura eſt exiſtentia que ex pluribus communis:⁊ ſic accipitur eſſentialiter.⁊ eſt exiſtētia que eſt omnino incōmunicabilis:⁊ ſic accipitur perſonaliter ⁊ per hoc patet reſponſio ad rationes primo obiectas. ¶Ad illud ño quod obiicitur econtrario.q in nomine exiſtentie intelligitur ratio originis ſiue eſſe ex alio.vnde non conuenit eſſentie.reſpondet Richar. ad conſiderationē originalis eſſe pertinet non ſolum querere ⁊ inuenire originem eſſe vbi eſt: immo etiam querere ⁊ inuenire eam nō eſſe vbi non eſt. Cōmunem autem exiſtentiam dicimus vbi intelligitur eſſe habens ex proprietate cōmuni.incōmutabile ño vbi intelligitur eſſe habens ex proprietate incōmunicabili. tam vere proprīū eſt diuine ſubſtantie non eſſe ab aliqua alia ſubſtātia ſed a ſeipſa.q̄ vere eſt proprīū perſone originem non habenti vt patri non eſſe ab aliqua alia perſona.in vno intelligitur proprietas cōmunis:in altero autem proprietas incōmunicabilis. ¶Ad illud ño quod querit cōſequenter.an proprius dicatur in diuinis nomē exiſtentie q̄ ſubſtantie.dico q ſic ⁊ principalius. Nam ſi reſpiciamus proprietatem dictionis in diuinis ſicut dicit Auguſtinus abuſiue dicitur ſubſtantia:quia proprietas ſubſtandi ibi non eſt a qua nomen ſubſtātie accipitur.exiſtentia ño propie ibi dicetur. Exiſtentia enim ſm proprietatem dictionis dicit eſſentiā quaſi habitam ab vno ex alio vel ex vno in aliū ⁊ hoc conuenit proprie diuino eſſe:in quo eſt filius habens eſſentiam ex patre ⁊ ſpūſſanctus habens eſſentiam ex vtroq;. ¶Ad illud ño qꝺ obiicitur q eſſe ex alio per prius conuenit creature dicenduz q eſſe ex alio eſt duobus modis.vno modo eē ex alio de eius ſubſtantia.hoc modo eſt eſſe ex alio in diuinis perſonis.alio modo eſſe ex alio nō de eius ſubſtantia:quō creature ſunt ex deo non de ſubſtantia ſed de nihilo.ex primo notatur ratio originis prout eſt in diuinis perſonis.ex ſecūdo ratio originis prout eſt in creaturis prius autem eſt naturaliter eſſe ex alio de eius ſubſtantia q̄ eſſe ex alio non de eius ſubſtantia.ergo per prius nomen exiſtentie cōueniet diuinis q̄ creaturis.

Pz ſol.ad rōnes primo obiectas.

Ad obiectionē de rōne originis.

Ad obiectionem.

Membrum tertium.

M. de noīe entis Utrūq; nomē entis dicat pluralit de pſonis.

QOnſequenter queritur de nomine entis conſtat autem ex precedentibus q nomē entis ſignificat diuinum eſſe vt q eſt.⁊ iō poteſt ſupponere perſonam vt dicat ens generans ens genitus.Queritur ergo vtrum poſſunt dici pluraliter. Ad qꝺ ſic.de quocūq; eſt dicere q eſt:eſt dicere quoniam eſt ens.⁊ de quibuſcunq; eſt dicere q ſunt:eſt dicere q ſunt entes. ſed de patre ⁊ filio ⁊ ſpiritu ſcto eſt dicere q ſunt: tres enim ſunt: ſicut dicit Iohannes .qui teſtimonium dant in celo pater.verbum ⁊ ſpiritus.ergo erit dicere q ſunt entes. ¶Item augu.de doctrina chriſtiana.tres res ſunt que eterne ⁊ incommutabiles ſunt.quibus fruendum eſt.pater.verbum ⁊ ſpiritus ſanctus.ſi ergo ſunt tres res.ergo ſunt tres entes. ¶Si vero diceretur q cum ly eſt:ſit verbum ſubſtantiuum ⁊ ſignificet ſubſtantiaz ⁊ actum: non ꝓprie dicitur de patre ⁊ filio:cum ſint vnum in ſubſtantia ſunt pluraliter:ſed eſt ſingulariter.

Aug.

¶Contra.augu.in lib.retractationum.vbi dicit de patre ⁊ filio qui genuit ⁊ quem genuit vnum eſt:dicendum fuit vnum ſunt.vnum ſicut aperte veritas loquit.dicēs ego ⁊ pr̄ vnū ſum⁹. Tſi cōtra hoc obī. Mā cū hoc verbum ſunt: ꝓprie predicat cuz dicitur pater ⁊ filius ſunt. ⁊ ſignat eſſentiam vt actum:⁊ eſt pluralis numeri: ergo ſignat circa eſſentiam pluralitatem. ergo cum dicitur pater ⁊ filius ſunt ſignatur

Aug.

ſignatur q plures eſſentie attribuuntur patri ⁊ filio.qꝺ eſt error. ¶Item ſymbolum catholice fidei dicit.q non ſunt tres eterni ſed vnus eternus. nec tres omnipotentes ſed vnus omnipotens.⁊ hec ꝓpter vnitatem eſſentie ſignificatā his noĩbus eternus omnipotens.ergo multomagis ſm ſymbolū fidei.negandum eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs ſunt tres entes:propter ſignificationē eſſentie per hoc nomen ens. ¶Itē quereret aliquis cum cōuenienter dicaī pater ⁊ filius ſunt coeterni.quare ſimiliter non cōcedet q ſunt eterni vel entes. qz videtur conſequi pater ⁊ filius ſunt coeterni ⁊ vterq; ē eternus ergo ſunt eterni. ¶Ñ.regul⁹ notādū q ꝺ iuinis refert cum aliud ꝺr noialiter:⁊ cū ꝺr verbaliter ſiue participialiter.cū enīz diuinū eſſe ſignificatur verbaliter vl participialiter q̄uis ſit verbum ſubſtātiuū vel participiū:rōne ſignificatiōis ſignificat ſubſtantiā:ſed rōne cōſignificationis verbalis cōſignificat perſonā. Uñ cuz ex parte ſuppoſiti ſignificaī pluralitas pſonarū:rō q̄ cōponit eſſe de illis hz neceſſe pluraliter deſignare. nec deſignaī pluralitas circa eſſe. ſed circa ſuppoſita q̄ dicunt eſſe.iō cōuenīēter ꝺr pr̄ ⁊ filius ſunt ⁊ ſunt entes: ſi ens accipiaī participaliter.participiū enim cōſignificat pſonā ſicut ⁊ verbū.⁊ iō rōne cōſignificationis p pluraliter dicunt participia de pſonis. Itē cum ſignificaī noialiter.cū ſignificaī ſubſtātiue.cum ſignificaī adiectiue:nomē eſſentiale pure nullo mō ꝺr in plurali ſed in ſingulari. Uñ nō ꝺr q̄uis pr̄ ſit deus ⁊ filius deus q ſint ꝺy. hic deus.⁊ hoc ꝓpter vnitatē eſſentie pure ſignificatā,pure aūt ſignificatā dico:ad ꝺriam quoꝺ dā noīm eſſentialium q̄pter intellectū eſſentie ſignificāt reſpectū vel diſtinctionē pſonarū.quale erat hoc nomē exiſtētia. vnde ⁊ cōueniēter dicebaī tres exiſtētie ⁊ etiā vna exiſtentia. Silr ſm quoſdā tale eſt hoc nomen pſona. vñ q̄uis nō vere dicaī vna pſona:tñ ꝓuenienter ꝺr tres pſone.vtrū aūt hoc verum ſit infra declarabiī ſuo loco. Itē cū ſignaī adiectiue:refert cū ſignatur abſolute:⁊ cū ſignaī reſpectiue.cū enim ſignaī reſpectiue.ſignaī diuina eſſentia ⁊ ſignaī reſpectus pſonarū.⁊ iō rōne ꝓſignati reſpectus ꝺicunt pluraliter de perſonis. vnde dicitur pater ⁊ filius ſunt equales.ſunt ſimiles.ſunt coeterni. Itē cum dicaī adiectiue ⁊ abſolute:refert ſm quoſdā qñ intelligūtur ſine articulo ⁊ qñ intelliguī cū articulo.vt in xta vulgare libau li iuſte.Cū ergo intelliguī cum articulo adiectiua abſoluta:dicunt i ſingulari de pſonis.vt pater ⁊ filius ſunt eternus bonus. quaſi ſubſtantiuaī eiñ rōne articuli.Cū ño intelligūtur ſine articulo.co q ſignificaī inadiacentia dicūtur in plurali:ſicut ⁊ ſuppoſita plura ſunt quibus innituī vt dicaī pater ⁊ filius ſunt eterni:ſunt boni. Et ſi eis obiiciaī pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs ſunt eterni:ergo ſunt tres eterni vel plures vel paucio res.ſed nō plures vel pauciores.ergo ſunt tres eterni:qꝺ eſt cōtra ſymbolū qꝺ dicit.nō tres eterni ſed vnus eternus. Ad hoc ipſi reſpōdent q cuz dicitur tres eterni.ſi iſte terminus tres accipiatur vel teneatur ſubſtantiue:⁊ eterni adiectiue:vera eſt propoſitio.ſi econuerſo vt eterni accipiatur ſubſtantiue ⁊ tres adiectiue falſa. ¶In hunc modum reſpōdent ad predictam queſtionem cuz queritur. vtrū nomen entis dicatur pluraliter de perſonis.diſtinguentes.qz ſi hoc nomen ens accipiaī participialiter:dicetur pluraliter.Si ño noialiter diſtinguendum.aut accipitur ſubſtātiue aut adiectiue.ſi ſubſtantiue non dicetur pluraliter ſed ſingulariter. ſi adiectiue aut intelligetur cuz articulo aut ſine articulo.ſi cuz articulo dicetur ſingulariter: ſed ſine articulo pluraliter. ¶Sed contra hoc obiicit prepoſitiuus.cum dicit ſymbolum.qualis pater talis filius talis ſpiritusſanctus.⁊ poſtmodum exponēdo ſubdit.eternus pater eternus filius eternus ſpiritusſanctus:conſtans eſt q eternus accipiī adiectiue:nec accipitur cum articulo:ergo cuz ſequitur non tres eterni ſed vnus eternus:non erit accipiēdum cum articulo.nulla igitur eſt predicta diſtinctio de adiectiuis abſolutis: cuz non accipitur ibi cum articulo. ¶Item cuz articulus nota ſit diſcretionis ⁊ diſtinctionis:cum adiectiuum accipitur cum intellectu articuli:ergo accipietur cum intellectu diſtinctionis.cum ergo ex parte eſſentie nulla ſit diſtinctio:ſed ex parte perſone ſit acceptū adiectiuum:magis ſtabit pro perſona q̄ pro eſſentia Cum ergo ex parte pſone ſit pluralitas.⁊ ex parte eſſentie ſingularitas:magis debēt dici pluraliter cum accipiuntur cum articulo q̄ ſingulariter.

Dubium.

Riſio.

Obiectio.

Aliquoꝝ rſi.

Cōtra hanc rōnē obī.

Alia via dicēdi.

¶Propterea dicitur ab aliis q adiectiua nec in maſculino nec in feminino debent recipi in plurali.adiectiua dico abſoluta.Et vbi inuenitur in auctoritate dicunt q nomen accipitur pro aduerbio. vnde illam auctoritatem aug.⁊ conſimiles.illis rebus fruenduz eſt q̄ eterne ⁊ incōmutabiles ſunt: exponunt hoc:eternaliter ⁊ incōmutabiliter ſunt. ¶Sed contra cuz adiectiua ſignificent per modū adiacentium.ergo numerantur a ſuppoſitis ſubſtantiuorum quibus immiuntur. ſi ergo ſuppoſita ſunt plura:⁊ adiectiuum debet ſignari pluraliter. Cum ergo dicitur.rebus quibus fruenduz eſt.ſuppoſitum huius nominis res ſit multiplex vt pater filius ⁊ ſpiritusſanctus:ergo hoc q dico eternez incommutabiles proprie dicetur. ¶Propterea prepoſitiuus inter predictos doctores tenet viam mediam dicens q vocabula nunq̄ ſunt recipienda in plurali numero in maſculino:in feminino autē recipimus cum his nominibus perſona ⁊ res.ibi potius ponuntur ad differentiam notandam ⁊ confuſionem remouendam:q̄ ad notandam eſſentiaz quia cum dicitur res eterne:ad differentiam temporalium dicitur.⁊ etiam quia hoc in ſcriptura inuenimus:illud autem in maſculino genere ⁊ in plurali nunq̄ dictum inuenimus ſed prohibitum. Et ſi enim aliquis poſſet ibi eſſe verus ſenſus: tamen nunq̄ ſunt recipiēde.a ſimili illius quod dicit dominus in oſee. Non vocabis me baalim ſed vocabis me vir meus.licet enim baalim tantum valere poſſit quantum vir meus:tamen propter ſuppoſitionem dicī prohibuit.ex his colligitur vt dicit hiero. q ex verbis inordinatis prolatis. hereſis incurritur.ſm hoc patet ſolutio ad obiecta. ¶Singulariter tamē hic nota de verbis ⁊ participijs opiniones. Quidam enim ſunt qui non concedunt q verba ⁊ participia in plurali predicent diuinam ſubſtantiā.⁊ hoc volunt habere ex illa auctoritate. Ego ⁊ pater vnum ſumus.dicit aug.cum audis vnum: liberaris ab arrio.cum audis ſumus liberaris a ſabellio.ergo ſumus ſignat pluralitatem perſonarū ſed hoc ſuperius determinauimus dicentes q verba ⁊ participia principaliter ſignant diuinam eēntiam:ſecundario ſignant diſtinctionem perſonarum ⁊ propter conſignationem dixit hoc augu.

Hieronym⁹

Nota.

¶Sed contra hoc ſic obiicitur.pater aliquo eſt.filius aliquo eſt.pater ⁊ filius ſunt: ergo aliquo vel aliquibus ſunt.Sed non aliquibus: ergo aliquo. ſed quo niſi diuina eſſentia:ergo hoc verbum eſt ſignificat diuinam eſſentiaz in plurali numero. qꝺ concedimus.

Membrum quartum.

Q. de hoc nomine q̃ eſt.

QOnſequenter queritur de hoc noĩe qui ẽ de quo Exo. iij. Qui eſt miſit me ad vos ⁊ queruntur duo. ſPrimo an ſit perſonale an eſſentiale. Secundo de ordine iſti⁹ noĩs ad alia.

Articulus primus.

An q̃ eſt ſit p ſonale an eſſentiale.

AD primum ſic Augu. v. de tri. ſicut ab eo qđ ſapere dr ſapia: ita ab eo qđ eſt eſſe dr eſſentia. ⁊ quis magis eſt q̃ ille qui dixit famulo ſuo moyſi. Ego ſum qui ſum. hec dices filijs iſrael. qui ẽ miſit me ad vos. Ex quo relinquitur. q̃ hoc nomẽ qui eſt: eſt eſſentiale. ¶ Itẽ Diony. in li. de di. no ſi non de tota autem diuinitate laudari cum dicitur ego ſum qui ſum: ⁊ q̃ eſt miſit me ad vos. ſed ſm vnam partem circũſcribere conatur quomodo audierit qui eſt ⁊ qui erat et qui venturus eſt omnipotens. ex hoc videtur q̃ dicitur de diuinitate: ⁊ ita q̃ ſit eẽntiale. ¶ Itẽ Joh. Dama. principalius eorum que de deo dicuntur nominibus: eſt qui eſt. ſicut ipſe loquens in oraculo moyſi ait: totum in ſeipſo comprehendens velut quoddam pelagus ſubſtantie infinitum ⁊ determinatum ex quo manifeſte relinquitur q̃ eſt eſſentiale ⁊ ſupponit eſſentiam. ¶ Contra. Eſa. lxiij. Ecce ego ad gentes. Glo. filius loquitur qui dixit moyſi Ego ſum qui ſum. ¶ Item obijcit prepoſitiuus. ſi ibi loquitur trinitas: ergo moyſes potuit dicere illi qui eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſ. miſit me ad vos. Si hoc: ergo iſte qui eſt pater eſt filius: qđ eſt falſum. qz ſicut dicit augu. in. j. de tri. non ſunt tres dij ſed vnus deus. Iz pater filium genuerit: ⁊ ideo filius nõ ſit qui pater eſt. ſed tñ contra hoc obijciet aliquis deus eſt pater. deus eſt filius. ergo qui eſt pater eſt filius. medium ſumitur perſonaliter. ergo concluſio debet ſumi perſonaliter. melius ergo infertur q̃ eſt pater eſt filius. ¶ Reſpõſio q̃ hoc nomen qui eſt: poteſt duobus modis conſiderari. vno modo ſm q̃ hoc nomen qui eſt: eſt nomen infinitum. et hoc modo eſt nomen eſſentiale. ⁊ ſic ſm Dama. ſignat diuinam eſſentiam velut quoddam pelagus ſubſtantie infinite ⁊ indeterminate. Vel poteſt cõſiderari vt relatiuum. ⁊ hoc duobus modis. ſm p̃prietatem ſermonis in qua dictum eſt qui eſt miſit me: aut ſm appropriationem. ſi reſpiciatur pro prietas ſermonis. determinatur per ſubſtantiuum antecedens qđ eſt eſſentiale. Unde ibi dicitur deus patrum veſtrorum miſit me. ⁊ ſequitur. ſi dixerint qđ eſt nomẽ eius: dices q̃ eſt miſit me ad vos. Si vo reſpiciatur appropriatio: tunc hoc nomen qui eſt attribuitur filio. ſicut ⁊ liberatio humani generis que ibi figurabatur. ſPreterea vt eſt relatiuũ habet intellectu ſuo articulũ ſubiunctiui ratione cuius artat ad ſupponẽdũ pſonã. ⁊ nõ qualibet: ſed pſonã filij. articulus eñ diſcretionẽ ſiue noticiam importat que appropriatur filio. ¶ Ad illud quod obijcit prepoſitiuus pz rñſio procedit enim ab hoc noie q̃ ſumpto infinite: ad ſumptũ relatiue. ¶ Ad illud vo qđ obijciebat vltimo. deus eſt pr. deus eſt filius. ergo q̃ eſt pater eſt filius. dom q̃ non ſequit ſed dz inferri. ergo qđ eſt pater trõ eſt. qz q̃ dicit ſubſtantiã pſonaliter: ⁊ p̃terea idẽtitatẽ cũ dr. Qui eſt pater eſt filius. qm rõe articuli ꝓſignatio gñis maſculini: trahit in pſonalẽ identitatẽ. Cum vo dicitur deus eſt pater. deus eſt filius q̃uis hoc nomẽ deus vtrobiq̃ perſonaliter ſupponat: tamen vtrobiq̃ ſignatur vna eadem eſſentia non perſona. ⁊ iõ neutrũ debet inferri. ſ. qđ eſt pater eſt filius. qz qđ dicit identitatem eſſentie.

Dion.

Dama.

Obiectio.

Alia.

Rñſio.

Sol. ad obie.

Ad aliã obi.

Articulus ſecundus.

De ordine iſti⁹ noĩs ad alia.

QOnſequenter q̃rit de ordine huius noĩs q̃ eſt ad alia noĩa. ad qđ dicit dama. q̃ primum ⁊ principale noĩm diuinoꝝ eſt q̃ eſt Itẽ hoc idẽ oſtdit rõne. nã ens eſt primũ intelligibile ⁊ imaginabile intellectu. Sed qđ primo eſt intelligibile: eſt primo notabile. ens aũt ⁊ q̃ eſt noiant ipm eſſe abſolutũ q̃uis differẽter. Maz ens noiat cõiter: qui eſt vo noiat vt appropriabile enti qđ eſt deus. cũ rõne infinitatis ſubſtãtie deſignate hoc noĩe q̃: cũ rõne actualitatis ſiue eternitatis vel immutabilitatis deſignate p adiunctum eſt. qđ ſignat eſſentiã vt actũ ⁊ p̃ſiter velut in nunc ſiue ꝑſẽti immutabili. ergo primũ inter oĩa erit qui eſt. ¶ Cõtra. Diony. de di. no. primũ nomẽ oſtituit bonũ. vñ prius declarat nomẽ boni q̃ entis. ¶ Ad hoc fuerunt q̃ dixerũt q̃ in via qua conſiderat deus ſicut efficiẽs: primũ eius nomẽ eſt ens. qz intentio efficiẽtis eſt ad hoc vt res ſit. Si vo conſideret vt finis: bonũ aũt eſt rõ finis. ſm hãc cõſiderationẽ p̃mũ eius nomẽ eſt bonũ. ¶ Sed obijcit eũ ſicut dicit Boe. in li. de ꝑſo. oĩa appetunt eſſe. ſed qđ appetit eſt in rõne finis: ergo ens eſt in rõne finis. Ad qđ poſſet dici. q̃ ens ſi moueat appetitũ: nõ mouet niſi inquantũ inducit rõnẽ boni. ſed ex hoc nõ ſequit q̃ ens ſm ſe noiet in rõne finis. ¶ Sed tñ adhuc obijcit. q̃ ens ⁊ qui eſt ſignificãt in oĩmoda abſolutione. ergo ſignificat p̃ter intentionẽ cauſalitatis efficiẽtis vel finalis. Dõ cõcedendũ eſt. ⁊ dicẽdum q̃ qui eſt ſimpl'r eſt primum nomẽ. quo ad nos vo primũ noĩe eſt bonũ. diuinũ eñ eſſe põt cõſiderari ſm ſe vt abſolute: ⁊ ſic conſiderat. vt infinitũ pelagus ſiue abyſſus diuine eſſentialitatis. Et hoc mõ ꝓprie ſignificat noĩe q̃ eſt. Nota tñ ſicut ſupra tactũ eſt q̃ q̃ eſt: vno mõ appropriat filio: alio mõ ſignificat eſſentiã q̃ quidẽ eſt in tribus pſonis nam ſi reſpiciat ſubſtãtia infinita cũ qualitate gñali q̃ deſignat hoc noĩe q̃: ꝓprie hoc nomẽ q̃ eſt noiat eſſentiã vt dictũ eſt. ſi vo reſpiciat vis articuli q̃ poteſt ſubintelligi hoc noĩe q̃ eſt nota diſtinctionis appropriat pſone filij. Itẽ põt conſiderari diuinus eẽ vt cã ⁊ ſm hoc cõſiderat in rõne boni. bonũ cñ dicit cõditionẽ efficiẽtis. vnde dicit aug. quia bonus eſt: ſumus. Itẽ bonũ dicit conditionem finis. vnde boetius dicit in li. de cõſolatione. q̃ omnia bonuz eroptant. quod declaratum eſt ſupra queſtione de bonitate. Bonũ ergo dicit rationẽ ſm quam eſt alpha et o hoc eſt principium et finis. bonitas enim dei quaſi mouit eũ vt faceret creaturas et ad hoc vt eſſent participes ſue bonitatis. ſPrima cõſideratio eſt prior ſimpliciter. Secunda vero eſt prior quo ad nos. damaſcenus ergo intẽdit q̃ eſt prius ſimpliciter. dyo. q̃ eſt prius quo ad nos. In hũc ergo modũ queritur de diuino eſſe ſm q̃ ſignificatur abſolute nominaliter.

Rñſio ſm aliquos.

Boe.

Rñſio.

Quintum.

De ſignificatione pnoiali q̃ deſignat diuinũ eẽ abſolute.

QOnſequenter queritur de ſignificatione pronominali qua deſignatur diuinũ eſſe abſolute. Querunt ergo duo. ſPrimo vtrũ diuina eſſentia habeat ſignificari per pronomen. Secundo vtrum per pronomina maſculini vel feminini generis.

Articulus primus.

An diuina eſſentia habeat ſignari ꝑ pnomẽ Ar. primum.

PRimum ſic. Cuin dicitur. ego ſum qui ſum. cõſtans eſt q̃ hoc pronomen ego: nõ ſignificabat moyſi aliquam perſonam ſed diuinam eſſentiam. in ſe ad ipſum loquentem. ergo

Argu. primus. Secundum. Tertium. Quartum. Contrarium Secundum. Reſponſio.

tem. ergo per pronomẽ ego ſignificabat ⁊ ſuppone bat diuina eẽntia ¶ Itẽ yſa. nõ cognouerũt me Glo. me verũ deũ ducti ꝓprijs rõnibus. ⁊ loquit de gẽtibus qui nõ attẽdebãt niſi eẽntiã: ergo hoc ꝓnomẽ me ſignificat ⁊ ſupponit eẽntiã ¶ Itẽ, pnoia ꝑme pſone ſignificãt ſubſtãtiã de ſe loquẽtẽ. ſcõe pſone ſubſtãtiã ad quã ſit ſermo. ꝓnomẽ tertie pſone ſubſtãtiã de qua fit ſermo. Sz diuina eẽntia pt de ſe loq ⁊ ad ipaz: ⁊ de ipa pt fieri ſermo. ergo pt ſignificari p pnoia ꝑme ⁊ ſcõe ⁊ tertie pſone. ¶ Itẽ in li. de regulis fidei oñe nomẽ datũ a forma dictũ de forma cadit a forma. qđ exponit ibi. Cũ oẽ nomẽ ſm primã inſtitutionẽ datũ ſit a proprietate ſiue a formam de boeci⁹ reb⁹ ex materia ⁊ forma ꝓſtãtib⁹ ſol⁹ humanꝰ aius extitit: q̃ ꝓt voluit noĩa reb⁹ ipeſſit. ad ſignificãdũ diuinã formã translatũ cadit a forma ex qua eſt datũ ⁊ ita quodãmõ fit infoꝛme. ⁊ p nominat ipm nomẽ cũ ſignat diuinã vſiam. merã eñ ſignat ſubſtantiã. Ex hoc videt q̃ diuina eẽntia ꝓprius deſignet ꝓnoialiter q̃ nominaliter. ¶ Cõtra ꝓprijũ ẽ ꝓnominis pro ꝓprio noĩe ponit certas ſignificare pſonas ergo ꝓnomẽ ſemꝑ dz accipi p pſona: nõ ꝑ eẽntia. ergo diuiaeẽntia nõ ſignificatur nec ſupponit per ꝓnomẽ ¶ Itẽ ſicut dr i li. de regulis fidei. oñe ꝓnomẽ demõſtratiuũ cadit a ſua demõſtratiõe i diuinis: Sed ꝓnomẽ cũ cadit a demõſtratiõe ⁊ relatiõe caſſũ ẽ ⁊ vanũ ergo oñe ꝓnomẽ demõſtratiuũ caſſum erit ſignificãdo diuinã eẽntiã. ¶ Itẽ ad hoc ẽ rõ. qz deus nec ſenſu nec intellectu demõſtrabilis ẽ. qz nec ītel ectu nec ſenſu capipt. oĩs aũt demõſtratio fit ad ſenſuz vel ad itellectũ ¶ Rñſio dicũt q̃ ꝓnoia i maſculino ⁊ in femio, genere ſubſtãtiã nõ poſſunt ſupponere eẽntiã. i neutro vo genere ſignificãt ⁊ ſupponũt eẽntiã. Notandũ tñ ſicut dr in li. de regulis fidei. q̃ cũ ſint ꝓnoia demõſtratiua ⁊ relatiua ⁊ poſſeſſiua. pronoia demõſtratiua magis improprie ꝙuenĩũt deo q̃ relatiua Et rõ eſt qz q̃uis introducãt diuiã eſſentia loquẽs de ſe: non hz ibi ꝓprijz locũ demonſtratio q̃ fit ad oculũ. qz ipa non ẽ ſenſibilis: nec hz locũ ibi demonſtratio ad veri noĩs intellectuz. Et ratio ẽ qz i telle ctus veri noĩs ſurgit ex forme perceptiõe: qua res i telligit eẽ ad vel qualis vl quãta Cũ ergo i deo nulla forma ſit qua itelligamus de eo q̃d ſit vel qualis ꝓprie non erit demonſtrabilis apud intellectũ. ſed magis per remotionẽ itelligimus q̃d non ẽ Uñ nota q̃ cũ introducit deꝰ loquẽs de ſe. vt Exo. iij. Ego ſum q̃ ſum dupl'r intelligit pſopopeya. Uñ vna q̃ dr antropoſpatas. i. humana paſſio. Alia que dicitur ideotheos. i. diuina ꝓprietas. In hoc eñ antropoſpatas eſt. qz verba creature. i. angeli qui loquebat i perſona dei: quaſi recitãdo que legerat in mẽte diuina attribuunt creatori. In hoc vero attendit ideotheos q̃ creature attribuit quod creatoris eſt quia verba que ab angelo' pferunt. de ſolo deo vera eſſe intelligunt. Hinc patet q̃ pronomina demonſtratiua improprie dicunt in diuinis. ¶ Ad illud ergo quod primo obijcitur dicendũ q̃ hoc pronomẽ ego poteſt dicere ſubſtantiã de ſe loquentẽ: ⁊ hoc modo poteſt ſtare pro diuina eſſentia. quia cum quelibet perſona de ſe loquatur quicquid autem conuenit tribus perſonis eſt eſſentiale ideo ſtabit pro qualibet perſona eſſentialiter. Item poteſt dicere ſubſtãtiam de ſe loquentem cum diſcretione et hoc modo accipitur perſonaliter. et aliqñ pro pſona patris vt yſa. penl. ſPũquid ego qui alios parere facio ipe ſterilis ero. aliqñ pro perſona filij. yſa. lxiij. Ecce ego ad gentes. Glo. filiꝰ loquit. aliquãdo pro perſona ſpũſſ. vt malach. iij. Ecce ego mitto angelum meum dicit ſpũſſ. de Iohanne. ¶ Ad illud vo qđ obijcit ſcõ

Solu. ad argumẽtum. j.

Eſa. lxvj. Ad ſecundum

Sol. ad obie.

Ad aliã obi.

Jurta hoc que

ſ. j.

ritur de pronoĩbus poſſeſſiuis vtrũ poſſunt accipi ad ſignationẽ diuine eſſentie. Ad qđ ſic Eſa. j. Solẽnitates veſtras odiuit aia mea. ⁊ conſtans eſt q̃ aia mea non dicit aliud ibi niſi eſſentiam diuinã. ergo nomẽ poſſeſſiuum deſignat diuinã eſſentiã. Idem in aliꝭ locis pluribus faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtrã. Geñ. j. ¶ Contra poſſeſſiuum notat dñiam poſſidentis ad poſſeſſum ſm eſſentiã. ſed in diuinis nullo eſt accipere dñias ſm eſſentiã. ergo nullo mõ eſt accipere poſſeſſiuum. ¶ Rñſi. ſm q̃ dr in lib. de regulis fidei. pronomina poſſeſſiua per maximam improprietatez dicunt in diuinis: tñ ſm gradus improprietatis. maxime eñ improprie dicunt de eſſentia reſpectu ſui. vt. j. Eſa. Solẽnitates veſtras odiuit anĩa mea. improprijſſime ponit mea. nulla eñ eſt dñia inter aiam dei ⁊ deũ. aia eñ dei eſt ipſa voluntas q̃ eſt ipſe deus. Alia vo improprie dicunt. cũ dicunt de pſona reſpectu pſone. inter quas non eſt differentia ſubſtãtialitatis q̃uis perſonalitatis. vt cum dr Mat. iij. hic eſt filius meus dilectus ⁊ q̃ dico meus. inſinuat diuine gñationis proprietatẽ. Alia vo improprie dicunt cũ dr de eſſentia ſine pſona reſpectu creature. qđ contingit duobus modis. aliqñ vt notet auctoritas gubernationis vel creationis. vt in Jo. oĩa mea tua ſunt. mea eſt terra ꝛc. Aliqñ vt notet gratia recreationis. vt in lu. xj. filij mei mecum ſunt in cubili.

Rñſio.

Articulus ſecundus.

Utrũ diuina eſſentia poſſit ſignari ꝑ pronoĩa maſculini ⁊ feminini gñis.

QOnſequẽter q̃rit vtrũ diuina eẽntia poſſit ſignari per pronoĩa maſculini gñis ⁊ feminini ſubſtãtiuata ⁊ probat q̃ nõ. qz ſi poſſet: hec eſſet vera. illic q̃ eſt pr. eſt filius qđ eſſet hereticuz dicere. Sed q̃ poſſit videt. qz ſup illud ps. cõplacebat tibi dñe. Glo. tibi vni deo. ſed iſte terminus vnꝰ deo ſupponit pro eſſentia: ergo hoc pronomẽ tibi ſupponit pro eẽntia. ¶ Itẽ ſuper idẽ gl. tibi trinitati. ergo hoc pronomẽ tibi ſupponit pro trinitate ⁊ ita iſte due glo. contradicunt

Utrũ pnoia poſſeſſiua pſit accipi ad ſignationem diuiñ eẽntie.

Ar. primum.

Secundum. ¶Item.iij.Exo. Qui est misit me ad vos. vbi dicit Hiero. merito dñs qui vere est nomen essentie tenuit. ꝛ ita iste termin⁹ qui est supponit p essentia. ¶Itē exo.iij. Ego sum qui sum. aut supponitur essentia aut ꝓsona. qz qua ratione vna: eadez rōne alia. ergo essentia. ¶Item Moy. per hanc vocem Ego sum qui sum nō intelligebat aliquā ꝓsonam: ergo solū itelligebat essentiā. ergo hoc ꝓnomē ego

Tertium. supponit ibi p essentia. ¶Itē vere dicitur deus est alle ꝛ alle est eternitas. ꝯstat q hoc relatiuum iste supponit p essentia. eadē rōne hoc ꝓnomē iste sup

Quartum. ponit p essentia. ¶Itē sit salus illi decus atq; virtus qui supra celi residet cacumē totius mūdi machinā gubernās trinus ꝛ vnus. non pōt dici q hoc ꝓnomē illi: ꝛ hoc ꝓnomē qui: supponit pro ꝓsona. qz nulla ꝓsona ē eterna ꝛ vna. nec pōt dici quod supponat pro tribus ꝓsonis simul: qz ſm hoc hec esset vera aliquis est trinitas. ergo relinquitur q

Quintum. supponit solū p essentia. ¶Itē ꝓnomē masculini generis ꝛ pronomē neutri nō differūt nisi in consignificatiōe sexus. sed in diuinis nō est sexus ergo in diuis equipolent. Sed pronomē neutri gnis potest supponere p essentia: ergo ꝛ pronomē masculini. ¶Rñdendū q propter distinctionem quā importāt pronoīa in masculino ꝛ femenino substātiuato nō habēt designare essentiā vel supponere sz solum in neutro. ¶Ad primū ergo dicūt q hoc ꝓnomē tibi tenet pro trinitate ꝛ tenet adiectiue. vñ subintelligitur trinitati. ad trinitatē em̄ fit sermo qđ notatur per ꝓpositionē huius verbi cōplaceat q̄ exigit pluralitatem. ꝛ ſm hoc nullꝰ ꝓprie dr tibi vni deo. qz hec dictio vni nō hz ibi nisi vnitatē formc: cū ibi sit pluralitas suppositor. ¶Ad scām dicendū q iste terminus q̄ est: supponit pro persona nec aliter dr nomē essentie nisi propter hoc verbuz est. qđ essentiā significat. sed eā non significat vt in essentia sed in persona. Similiter cū dr ego sum q̄ sum hoc pronomen ego supponit pro persona. s. p

Esa.lxv. filio dei. sicut dicit gl. super illud Esa. Ecce ego ad gentes. glo. filius loquit. qui dixit moysi ego sum q̄ sum. magis aūt supponit pro filio dei q̄ pro alia ꝓsona: qz ibi agit de liberatiōe humani generis que facta est autoritate ꝛ ministerio filij dei. ꝛ moyses magis intellexit de filio dei q̄ de alia ꝓsona. qz ibi dictuz est ꝛ descēdi liberare eos. sicut in danielebr dr filius hois veniebat ꝛ vsq; ad antiquū dieruz pe-

Ad tertium. nenit intelligit q̄ antiqꝰ dierū est pr̄ per hoc q̄ dr dedit ei potestatē honorē ꝛc. ¶Ad tercio obiectuz dicendū. q nō ē similis de relatiuo ꝓnominis ꝛ de mōstratiō. qz relatiuū trahit suā suppositionem a suo ańcedente. Vñ si ańcedēs pro essentia. ꝛ relatiuum pro eēntia. Sed pronomē demōstratiuuz substantiuū importat distinctionē ꝛ rōnabilitatē: non ei substātiuat vt dicūt grāmatici nisi ad rōnabilia et propter distinctionē quā importat nō pt suppone

Ad quartum re pro eēntia ¶Ad quartū dicēdū q cū dr sit salus illi ꝛc. hoc ꝓnomē illi: tenet adiectiue ꝛ subintelligitur hoc nomē deo. ꝛsic fit suppositio pro eēntia. Bene em̄ dr ego deus. tu deus: ego deus: ille deus

Ad quintum ¶Advltimo obiectū dicimus q neutrū genus nō differt tm̄ a masculino in sexu in ꝙsignificatiōe rōnalitatis ꝛ distinctiois q̄ importat per masculinū nō per neutrū. In significatiōe aūt distinctiōis ꝛ rōnalitatis ꝙsistit personalitas. ꝛ ꝓpter hoc cū dr iste

Obj. est supponit tm̄ persona. ¶Sed objcit. ꝙstat q dr una eēntia est rōnalis ꝛ distīguibilis re ꝛ intellectu eius em̄ discretio ꝓhibet illā p̄dicari de ꝓbus essentijs. ergo est distincta ab alia eēntia. ergo nec distinctio nec rōnabilitas nec illa sumpta insimul impediūt quin possit diuina essentia demōstrari pe-

Rñsio. hoc ꝓnomē iste. ¶Ad hoc pōt dici q diuina eēntia discreta est vt forma. sed non vt ypostasis. ſz hoc ꝓnomē iste importat distinctionē substātie: ꝛ ꝓpter hoc nō pōt demonstrare essentiā diuinam. vel planius pōt dici q hoc ꝓnomē iste duplicem dr stinctionē exigit. s. distinctionē singularitatis. vel stinctionē incōicabilitatis. primā nō hz diuina eēntia sed scām. Est em̄ cōicabilis a tribus personis ꝛ ꝓpter hoc non potest demonstrari per hoc pronomen iste.

Questio.l. de noīe operationis videlz hoc noīe deus.

Aquisito de nominibus signantibus ꝓpm eē absolute. sequētes ordinē loh. dama. inquirendū est de noīe operationis qđ est hoc nomē deus. ꝛ in hunc modū. Primo de eius significatione. Secundo de eius consignificatione. Tertio de eius suppositione.

Membrum primum.

De significatione huius noīs deus.

QUantū ad primū notandum ſm sctōs q hoc nomē deus accipit tripl̄r. Naturalr cū accipit pro esse naturaliter deo. vt in principio creauit deus celū ꝛ terrā. Adoptiue cū accipit pro sctis eo q̄ sunt ī participatiōe diuinitatis. ꝛ hoc vel in participatione potētie ꝓpter qđ dr Moy. cōstitui te deū pharaonis. Exo. vij. ꝛ xxij. dijs non detrahes. vel in participatione sapie vt in ps. ego dixi dij estis. qđ exponit dñs Jo. x. vel in participatione bonitatis. vñ deus deorum dñs locutus est. Nūcupatiue vt cū hoc nomē attribuitur his qui non sunt dij participatione diuinitatis vt ydolis vel demonijs. in ps. oēs dij gentium demonia. ¶Querunt igit duo. primo vtrum hoc nomen deus dicatur equiuoce vel vniuoce ꝛ accipitur naturaliter adoptiue nuncupatiue. Secundo vtrum hoc nomē deus ſm q̄ accipitur naturaliter sit nomen operationis.

Articulus primus.

Utr̄ hoc nomē deꝰ dicat vniuoce vel equoce. put accipit naturalr. adoptiue ꝛ nūcupatiue.

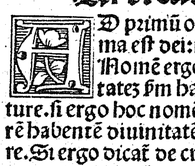

D primū obr̄ sic. cōstās est q deitas forma est dei: nullo mō cōicabilis creature. Nomē ergo significans habentē diuinitatez ſm hanc rōnē erit incōicabile creature. si ergo hoc nomē deus est tale. vel significans rē habentē diuinitatē. ergo est incōicabile creature. Si ergo dicat de creatura dicet equocc. ¶Itez cuz deus accipit naturaliter. significat increatam substātiaz inquātū huiusmodi cū acipitur adoptiue: significat creatā substantiā particip̄ diuinitatez. cū dicit nūcupatiue: significat ydolū qđ est conficticio falsę opinionis. sed de his nō accipit oīno rō vna. imo penit⁹ diuersa: ergo equiuocc. ¶Cōtra bonū cū accipit eēntialiter de deo ꝛ cū accipit p ptiçpation̄ de creatura nō dicet equiuoce sed ſm analogiā. ergo hoc nomē deꝰ cū accipiat naturaliter ꝛ cū accipiet p ptiçpatiōez. nō dicet equiuoce ¶Itē hoc nomē beatitudo dr ſm veritatē de eterna glia. ſm errorē hoc nomē attribuit̄ est delectabilib⁹ que sunt in voluptate ab epycuris: vel opulētie q̄ ē i dutijs ꝛ hmōi. nec tamē nomē beatitudis equocatū est cū acceptū ē p bitudie vera et cū acceptū ē pro bitudie nūcupatiua. ergo silr hoc nom̄ deus nō accipit equoce cū accipit p deo vero: ꝛ cū accipiet nūcupatiue p ydolo. ¶Itē. Rō vni⁹ intētionis beatitudinis

Utr̄ hoc nomē deus sit nomen operationis.

In contrariū

dinis que est status oīm bonoꝝ congregatione ꝓfectus. cū accipit vere p eterna glia. ꝛ cū accipit nuncupatiue p voluptate. facit q nomē bitudinis nō dr equoce de glia ꝛ voluptate. ergo silr rō intentionis vna huius nois deus q̄ est res ops. q̄ accipit a fideli cū cōitet deū verū: ꝛ ab ydolatra cū ꝓfitetur deū ydolū. vterq; em̄ accipit rē oipotentē siue fidelis de deo vero siue ydolatra de ydolo. ergo hec intentio vna. s. res ops facit. q nō dicet equoce hoc nomē deus. ꝛ cū accipit naturalr ꝛ cū accipit nūcupatiue. ¶Itē idē est oīno res ops qđ deus. sed gētilis credit ydolū eē rē oipotētē: ergo credit ydolū esse deū verū. ¶Itē infidelis dicit ydolū est deus. fidelis negat ydolū esse deum ꝛ tradicūt sic dicēdo ydolatra ꝛ fidelis. ita q vnus affirmat alius negat sed nō esset cōtradictio vera nisi hoc nomen deus vtrobiq; acciperet in eadē significatiōe. nō em̄ eēt ꝛtradictio nisi acciperet ī eadē significatiōe. i eadē ergo significatione affirmat infidelis in qua negat fidelis. sed ille accipit ꝓ deo vero. s. fidelis. ergo ꝛ in fidelis affirmat ydolū esse verū deū. nō ergo equoce. ¶Itē cū dicit ydolatra ydolū est deus. aut dicit verū: aut falsum. si dicat verū: ergo non errat a deo ydolū esse deū si falsum: sed si hoc nomē deus accipit nūcupatiue nō est falsum ydolū est deus. ergo in eadē significatione accipit ab ydolatra ꝛ fideli. ergo nō equoce.

Querit prio. ¶Itē q̄rit virū ꝑdicta diuisio q̄ sumit de ꝓma de cop. viij. Mā ꝛ si sunt q̄ dicant dij multi, siue in. celo siue i terra. ꝛ siquidē dij multi nobis aūt vnus est deus. ibi glo. deus dr tribus modis substātiue deꝰ trinitas. adoptiue scti. q̄ ꝓ graz adoptionis dij sunt. nūcupatiue demones. ꝛ ydola q̄ nō a tenus tm̄ dij sunt: nō natura vel participatione. Querit ergo vtrū hec diuisio sit vocis ī significationes ad qđ disputatū. ¶Itē q̄rit circa singulas acceptiones ſm q̄ hic deus accipitur naturalr vel substātiue vtrū sit cōe vel ꝓpriū. Et cū hoc nomē deus nō sit multiplicabile. immo sicut dr deut. vj. Audi israel mādata vite. deus tuus deus vnus est. erit hoc nomē deus nomē ꝓpriū. ¶Cōtra. Job. dama. deus cōe nature significat ꝛ in vnāquāq; ꝓsonā. i. ypostasim ordinat quēadmodū hō. ¶Item q̄rit de hoc noīe deus ſm q̄ sumit adoptiue. vtruz angeli vocandi sunt dij sicut hoies scti. Ad qđ est illud qđ dr. j. cop. viij. sup illud. nobis vnus est deus. vbi mouet hec q̄stio ꝛ determinat sic. si nusq̄ in diuinis eloquijs reperit q̄ angeli dicant dij. ea mihi potissimū cā occurrit: ne ab oībus putarent colēdi ne hoies ad hoc inclinarent vt seruitiū religionis q̄ grece latria dr angelis exhiberēt. Mō ergo dr deus deoꝝ: ꝛ ret magnus sup oēs deos. nō nisi de sanctis accipit. Cū ergo nihil de diuis fas sit dicere ꝑter id qđ inuenimus in eloquijs diuinis expressuz: ergo āgeli nō debēt dici dij. ¶Cōtra. angeli magis sunt in participatione diuinitatis q̄ hoies. Vñ oībus sctis maximū ꝑmiū promittit equalitas angelor. si ergo dij dicunt scti rōne participationis diuinitatis. ergo angeli magis debēt dici dij q̄ scti.

Quarto. Nūcupatiue ¶Itē. iij. damek. sup illud spēs quarti ꝛc. gl. q̄m angeli sunt dij ꝛ filij dij. ¶Itē querit de hoc noīe deꝰ ſm q̄ dr nūcupatiue. Mā cū dicit ydolatra ydolu est deus. hoc nomē deus hz aliquā significationez aut ergo eandē significationē quā hz cū dicit trinitas est deus: aut aliā: sed ſm illā significationem conuenit ydolo: ergo hec erit vera ydolum est deus si eandē: sed in hac trinitas est deus; accipit hoc nomē deus naturaliter ꝛ substātiue. non ergo nūcupatiue.

Quinto q̄rit qđ ponat ibi ydolū nihil ē in mūdo. ¶Item queritur quid subsit huic intentioni ydolum. Nam dicit apls. j. cop. viij. ydolum nihil est in mūdo. ꝛ q̄ nullus est nisi vnꝰ ergo videtur q̄ nihil subsit huic noī qđ est ydoluz. Si vō exponatur sicut exponitur in glo. nihil est ydolum in mundo. i. inter creaturas mundi. qđ tñ intelligitur formaliter non materialiter. Unde ibi dr. naturā deus formauit. sed stultitia hoīm formā dedit. Quecūq; enim facta sunt naturaliter. quecūq; sunt in creaturis facta: facta sunt per verbum. ſz forma hois in ydolo nō est facta per verbū. ¶Cōtra. quicquid est inquantū est: a deo est: sed forma hois. in ydolo que imprimitur ipsi materie per figurationem aliquid est: ergo est a deo ꝛ ꝓ verbuz

Rñsio. aliquid igitur est ydolum. ¶Rñ. notandum q̄ q̄dam circa hoc diuersa dixerunt. prepositiuus dixit q̄ hoc nomen deus. penitus idem significet cuz accipitur uaturaliter: cum accipit adoptiue: ꝛ cū accipitur nūcupatiue. semper cñ significatur diuina natura: cum hoc nomen deus dicitur de trinitate. vel de viro sancto: vel de ydolo. sed tñ differenter ē attributio. naim cū dicitur trinitas est deus. hic significatur diuina natura attributa ei qđ ipsa est. cum vero dicitur de viro sancto deus vel dij: attribuitur diuina natura nō ei qđ est. sed ei cui per gratiam inest siue per participationē. Cū vero dr ab ydolatra ydolū est deꝰ significat etiā diuina natura sed attributa rei cui significatio sua nō cōuenit nec per ydentitatem nec per ꝑticipationē. et ideo simpliciter falsa est propositio. ¶Et si obj̄ciatur q̄ ydolatra nihil nouit de diuina natura nec de deo vero. ꝛ nō signat nisi quod intelligit nec etiam signare intendit. ergo cū dicit ydolū est deus: nō signat deum verū. Ad hoc respōdet ꝓpositiuus distinguēdo inter intelligentē ꝛ ignorantē. Intelligens em̄ rei signationē semper quod intendit signare. Ignorans vero duplex est: est enim ignorans qui credit se ignorare. ꝛ est ignorans qui credit se ignorare distinguitur. Infert enim vtrū intēdat dicere qđ locutio signat q̄ vis nō intelligat. sicut mulier cantās psalteriū: vel vtrū intēdat tantū verba ꝓferre vt puer qui nihil aliud intendit nisi vt ꝓferat verba. In primo casu ignorās enūciat. In secūdo vero nihil dicit. et hoc nisi spūsanctus eo vtatur tāq̄ organo vt in asina balaam. Item in ignorāte qui credit se intelligere distinguitur. Mā refert vtrū intellectū ad aliquid spāliter referat vel non. Si spūaliter ad aliqđ referat: illud dicit: sed tñ locutio illius nō significat. verbi gratia si iste putet q̄ hoc vocabulū sor. idē significet qđ hoc nomē sacerdos. ꝛ dicat iste est sacerdos. Dico q̄ dicit istū esse sor. nō tamē ꝓpositio illud significat: si vero non retorqueat intellectuz spāliter ad aliquid: tūc dicit qđ locutio significat hz nō credat se illud enūciare. ſm hoc de ydolatra. respōdet q̄ cum dicit ydolū est deus. ꝛ putat q̄ hoc nomen deus significat ydolū. si retorqueat intellectuz suū ad ipsam rem que est ydolum. dicit vel enūciat hoc esse ydolum. propositio tamen illud non significat si vero non retorqueat ad aliquid: tunc enūciat qđ locutio significat. ſz ydolum esse deum. licet nō credat se illud enunciare. Secundum hoc ergo ydolatra putat se verum dicere: non tamē intelligit qđ est quod significat hoc nomē deus Utrum autem verum dicat infra declarabitur.

Rñsio alteri⁹ ¶Aliter respōdet ad illud. altisiodorē. distinguit enim sic. quidā sūt qui per creaturas cognouerunt deum sed quia nō sicut deum glorificauerunt aut gratias egerūt iō obscuratum est insipiens cor illorum et stulti facti sunt ita vt seruirēt potius creature q̄ creatori. De istis verum est quoniam isti credebant de ydolo ipsum esse deum. qui bene poterant cogitare de vero deo quem pauꝰ cognouerunt sicut multi sunt su-

spicati mel esse fel. fuerunt autem alij qui nunq̃ cognouerunt deū q̃ ydola sua credūt esse oīpotētia ⁊ posse iuuare in oī articulo. talis gētilis non credit ydolū esse deū. qz nihil cogitat de deo. Scōm ergo hoc dōm q̃ hec argumētatio nō valet. iste gentilis credit ydolū rem esse oīpotētē: ergo credit ydolum esse deū. Iz eñ naturaliter idē sit res op̃s q̃ deus: tñ hec vox rep op̃s pōt trahi ad supponēdū pro aliquo: ad qđ supponendū nō pōt trahi hec dictio deus. sicut etiā vox ista rōnale aīal pōt trahi ad supponendū pro aliquo ad qđ supponēdū nō pōt trahi hec dictio deus. sicut etiā vox ista rōnale aīal potest trahi ad supponēdum pro aliquo ad qđ supponendū non pōt trahi hec dictio hō. vt si aliquid cogitet rōnalitatē in brunello: constat q̃ ipse cogitat de asino rōnali. nō tñ cogitat de hoīe. ⁊ ita non valet gentilis credit ydolū esse rē oīpotētem: ergo credit ydolū esse deū. ⁊ est ibi fallacia p̃sequētis a superiori ad inferius. sicut enim hec vox aīal rōnale cuz verbo cogitādi superior est ad hāc dictionē hō: ita hec vox res op̃s cum verbo credēdi superior est ad hanc terminum deus. Eodē mō ꝺr q̃ hec argumētatio nō valet. gentilis credit ydolum habere diuinitatē: ergo credit ydolum esse deū. ¶ Aliter dōm tenētes viam mediā. Mā cū hoc nomē deus accipitur naturaliter adoptiue nuncupatiue: nō penit⁹ idem significat nec penitus in alia rōne. ſm eñ p̃ priam rōnē huius noīs deus q̃ est in vno simplici ⁊ solo q̃ est oībus principijs ⁊ cā accipit in alia rōne. Mam vnum simpler principium ⁊ cā oīm quenit vni soli increate nature, Scōm vero cōem rōnē q̃ accipitur a notione mētis nostre impressa videlz q̃ est aliqua res supra hoīem veneranda: ꝺr p prij ⁊ per posterius hoc nomē deus. Mā res veneranda super hoīem aut est veneranda ſm veritatez aut ſm falsam opinionē. si ſm falsam opinionē sic accipit nuncupatiue. ⁊ non subest veritas in re vt cū dicit ydolum deus. Si vero est veneranda res ſm veritatē aut ergo est veneranda veneratione latrie siue veneranda ex se ⁊ propter se velut principium ⁊ causa oīm: ⁊ hoc mō hoc nomē deus accipitur naturaliter ⁊ substātiue vt cū ꝺr trinitas deus. Uel est res veneranda veneratione dulie vel ex alio ⁊ propter aliud ſm quē modū accipit adoptiue. vt cum ꝺr de sctis q̃ sunt dij, ꝑpter ꝓfirmationē ad ꝺcum q̃ gratiam. ¶ Ad primū ergo ꝑz rñsio. qm̃ ſm hoc q̃ hoc nomē deus accipitur in rōne propria: significat formā incōicabilē creature. ſm ꝺo rōnē cōem ꝺr prius ⁊ posterius siue ſm simpliciter ⁊ ſm quid. et similis est rñsio ad scōm. ¶ Ad ea vero que in parte opposita obijciunt. concedendū ſm distinctionem predictā. ¶ Ad illud vero qđ queritur. vtrum sit diuisio vocis in significationes dōm q̃ est in ea q̃ se habēt ſm prius ⁊ posterius: ⁊ simpliciter ⁊ ſm qđ. ſm prius ⁊ simpliciter ꝺr substātiue ſm posterius dicit adoptiue. ſm id qđ est ſm q̃ nūcupatiue. ¶ Ad illud vero qđ qrit cū deus hoc nomē accipitur substantiue. vtrū sit cōe aut proprīū. dōm q̃ loquendo proprie nec est cōe nec proprīū. quēadmodū nec illud qđ subest. s. diuina natura. nec est cōe nec proprium. sicut ꝑz ex p̃edētibus. nihilominus aliqd ꝺz de vno aliquid de altero. Mā si respiciamus ad signatū qđ est vnū soluz quasi proprium est. si vero respiciamus ad suppositā q̃ sunt diuine p̃sone quasi cōe est. ¶ Ad aliud qđ qrit cū hoc nomē deus accipit adoptiue vtrū ꝓueniat angelis. dōm q̃ nō negāt in p̃dicta autoritate q̃ angeli nō debeāt vocari dij. sed quasi in dubio ponit vtrū inueniatur i scriptura. ⁊ sub hac cōditione si in scriptura nō inueniretur redditur rō q̃ dicta est. Motādū tñ q̃ alia rō-

Alia rñ. media.

ne dicerentur angeli dij. alia rōne hoies. nā hoies adoptantur vt sint in cōformitate nature cum deo rōne humane nature assumpte a x̃po. ⁊ ideo in hac rōne nō cōuenit angelis. ¶ Ad aliud qđ obijcit cū hoc nomē deus accipit nūcupatiue. vt cū ꝺr ydolū est deus. ꝑz rñsio. Mam hoc nomē deus nō accipitur pro deo vero in rōne ꝓpria ab ydolatra: accipitur tñ in rōne cōi pro re super hominē venerāda. et tñ quocūq̃ mō acciperet falsa esset locutio: qz nec ydolū est deus sub rōne propria nec ydolum est res sup hominē venerāda. ¶ Ad vltimū ꝺo qđ queritur. quid ponatur per intētionem huius nominis ydolū cum dicatur ydolum nihil est in mūdo. dicē dum q̃ exponit̄ triplicit̄ in glo. Uno mō ydolū nihil est in mūdo. i. inter creaturas mūdi. ⁊ hoc ꝺz intelligi nō materialiter qz materiam ydoli deus creauit. nec formaliter q̃tuz ad formā q̃ impressa ē materie que a deo est ⁊ aliquid est: sed de forma impressa in mēte ydolatrie. que est dignitas quedam existimata in ydolo. ⁊ hec est forma ydoli inquantū ydolum. ⁊ hoc nihil est. hinc dicitur Esay. xlj. Ecce vos estis ex nihilo ⁊ opus vestrum ex eo q̃ nō est. Alio mō ydolū nihil est in mundo. i. illud qđ existimabitur ab ydolatris ydolū esse: nihil est. existimabant enim ypolū esse ꝑsonā cōpositā ex simulacro subsistente ⁊ spiritu ꝓsidente. Cōtra quod dicitur in ꝑs. Simulacra gentiū ⁊c. sequitur. neq; enim est spiritus in ore ipsorū. Tertio mō ydolū nihil est. i. in mūdo. i. nullius rei que sit in mūdo similitudo. ſm q̃ fit differentia in lege in Exo. xx. ⁊ Deut. v. inter ydolū. ⁊ similitudinē. qz similitudo accipiebatur p re cōfigurata ad imitationē alicuius rei mūdane: vt hominis vel arietis ydolum res configurata ad imitationē solū huma ne cōfictionis: sicut si aliqs cōfiguraret chimeram ex capite leonis ⁊ medio capre ⁊ cauda serpētis. Quarto mō posset dici ydolū nihil est in mundo quod possit obesse vel prodesse Esay. xl. bene quoq; aut male si potestis facite.

Quarto. Nūcupatiue

ydolū nihil in mūdo exponit̄ q̃drupliciter

Articulus secundus.

Utrū hoc nomē deus ſm q̃ accipit̄ naturaliter sit nomē operationis.

In oppositū. Ar. primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Rñsio.

QDnsequenter queritur de hoc noīe deus ſm q̃ accipitur substantiue vel naturaliter vtrū sit nomē operationis. qđ expresse dicit Jo. damas. Uñ dicit q̃ scōm nomen dei est theos. i. deus. quod dicitur vel ab eo quod ē theein qđ ē currere ⁊ fouere vniuersa: vel ab ethim id est ardens. deus enim ignis cōsumēs est omnez maliciam. vel a theaste. i. a cōsiderando omnia. nulla enim eum latent. ⁊ postmodum subdit q̃ est nomen operationis. ¶ Contra Ambro. deus nomen est nature ⁊ dñs nomen est potestatis. cum ergo sit nomen nature non est ergo nomen operationis. ¶ Item si hoc nomen deus est nomē operatiōis. ergo dicitur per habitudinē ad creaturā sicut hoc nomen creator. ergo non decet poni in alia differētia nominationis nomē operationis ⁊ nomē habitudinis. ¶ Item si hoc nomen deus dicitur ab eo q̃ est currere siue fouere. qz discurrit per omnia et fouet ad omnia. vel ab eo q̃ videt omnia. vel ab eo q̃ cōsumit malum. sed he operationes dicuntur in habitudine ad creaturā: relinquitur igitur q̃ non est nomē habitudinis. ¶ Itē cum fouere sit actus bonitatis, videre actus sapiētie ꝓsumcre ꝺo actus potestatis. bonitas aūt appropriatur spiritui sanc. sapientia filio, potestas patri: videtur hoc nomen deus ratione vnius proprietatis appropriatū patri. ratione alterius appropriatū filio: ratione tertie appropriatum spiritui sancto. ¶ Responsio nomen operationis dicitur duobus modis. vno modo nomē impositū ab operatione. Alio modo nomen signā-

men signās operationē. ꝑmo mō dicit dama. q̃ hoc nomē deus est nomē opationis: qz impositū ē ⁊ sumptū ab opatione fouēdi vidēdi vel ꝓsumēdi. p quas opationes a creatura mūdi cognoscit sempiterna virtus eius ⁊ diuinitas. Secūdo mō nō est nomē operatiōis. immo significat ipam diuinā naturā inquantū hmōi. ⁊ ad illā significādā imponit̄ est. Quātū ergo ad illud a quo imponit̄ ꝺr a dama sceno nomē operatiōis. q̃tuz ad illud cui imponit̄ dicit ambro. q̃ est nomē nature: ⁊ per hoc soluitur ꝓmū. Set etiā scōm. Mā hoc nomen creator imponit̄ ab operatiōe creatiōis ⁊ significat creationem vt in causa creāte. ⁊ ideo nomē est habitudis. ¶ Ad tertiū dicendū. q̃ operatio dei pōt ꝓsiderari dupliciter. ſm potentiam siue habitum et actum. scōm potentiam et habitum debet intelligi operatio siue fouendi siue videndi siue ꝓsumēdi: ſm q̃ ab opatione hoc nomē deus ꝑponit̄. ſm actū vero itelligit̄ operatio a qua ꝑponit̄ hoc nomē creator. ⁊ hō istud nomē est habitudis ad creaturā nō autem hoc nomē deus. Preterea est operatio dei qua agit: et est opatio qua efficit quēadmodū in sole lucere ē operatio qua agit et semp est in sole: ⁊ illuminare ē operatio quā efficit i ꝑspicuo susceptibili. Nomē ergo operatiōis vt qua ꝺo agit est hoc nomē ꝺo. nec huiusmodi opatio ꝺr in bitudine ad effectum. vñ hoc mō debēt itelligi illi opatiōes a qua hoc nomē deus ꝑponit̄ velut lucere qđ nō ꝺr in apparatiōe ad aliquid illustratū vel illuminatū. Nomē vero operatiōis quā agens efficit necessario ponit bitudinez ad effectū sicut si diceret sol lucēs ⁊ illuminator. lucēs ꝺr respectu actiōis absolute ⁊ qua agit. illuminator vero ab operatiōe quā efficit. lucēs absolute illuminator in bitudine. ita hoc nomē ꝺo siue interpretet fouēs ⁊c. dicit absolute: sed creator ꝺr i habitudine. hec aūt debēt intelligi inquantuz dicunt habitudinē in causa ⁊ nō actū in effectu. ¶ Ad vltimū qđ querit vtrū sit appropriatū. dico q̃ nō sed appropriabile. non enim significat has operatiōes sed ab his operatiōib⁹ imponit̄ ipsi nature.

Ad primum

Cōcedit ꝑs cōtrarium. Rñsio ad id q̃ qrit primo.

Scdo Deus sic accipit naturaliter.

Tertio. Adoptiue.

Ad quartum

Membrum secundum

de ꝓsignificatiōe huius nominis deus. Deus in q̃tū natura

Utrū vere dicipossit plures dij. arg. j.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Querit scdo arg. j.

QDnsequēter querit de ꝓsignificatiōe huius nominis deus et hoc q̃tuz ad numerum singularem et pluralem. Quantuz ad significationem pluralē queritur: an hoc nomen deus inquantū dicitur substātiue possit dici pluraliter. Queritur ergo primo vtrum vere dici possit plures dij. Ad quod sic. Idem est deus quod habens diuinam naturam. sed plures sunt habentes diuinam naturam scilicet tres persone. ¶ Itē. j. geñ. vbi nos habem⁹ in principio creauit deus ⁊c. hebreus habet beloym quod interpretatur dij vel iudices sicut habetur. ij. dis. j. li. sententiarum. ergo veritas hebraica predicat plurales de os. ¶ Item deus est nomen operationis vt dictuz est: sed operatio dei designatur pluraliter Gen. ij. faciamus hominem ad imaginem ⁊c. Actio enim numeratur ſm personas: ergo similiter poterim⁹ dicere plures deos. ¶ Item forma huius termini deus que respicit esse diuinum potest significari pluraliter per hoc nomen diuine cum dicit tres sunt persone diuine. ¶ Item supposituz huius termini deus potest significari pluraliter quia supponit personas. ergo cum ratione forme cum ratione suppositi poterit significari plr̃ ergo vere poterit dici plres dij. ¶ Cōtra symbolū athanasij nō tres dij sed vn⁹ est deus. Itē querit vtrū possit in plurali designari ꝓgrue. ad qđ sic. idē significat hoc nomē ꝺo qđ dīna ēētia. nisi qz i maiori abstractiōe significat hoc nomē essentia. si ergo hoc nomē essentia qđ ſm aug. proprie ꝺr de deo ꝺr cōgrue pluraliter. ergo ⁊ hoc nomē deus. ¶ Itez hoc nomē principium creaturarū hz plurale. qz ꝛe ꝺr q̃ manichei credūt plura principia creaturarū. sed equipollent̄ principiū creaturarū ⁊ deus. ergo hoc nomē deus hz plurale. ¶ Itē ad gal. seruiebatis his qui nō sunt dij. glo. nō sunt dij natura sed opinione hoīm. ꝓgrue ergo ibi negat hoc nomē dij plurale ſm q̃ significat naturaliter deū: ergo hoc nomē deus, put accipit naturaliter ponitur ꝓgrue in plurali. ¶ Itē ad idem est: itaq; nō tres dij. ¶ Cōtra. j. cor. viij. Et si sunt dij multi. glo. adoptiue vel nuncupatiue: nobis tñ vnus est deus. q̃ est deus naturaliter. ergo i cōgrue dicet plures dij quantū ad naturalē significationē Itē ibidē ꝺr nō ē deus nisi vnus. ergo hoc nomē deus est ꝓprij dei. ergo nō hz plurale. ¶ Itē qrit̄ de consignificatione singularis vtrū hoc nomē deus ſm q̃ accipit̄ adoptiue. habeat singulare. Mā i plurali loquuntur scripture. ego dixi dij estis. ⁊ ad hoc facit predicta autoritas. j. ad cor. viij. qua ꝺr si sunt dij multi adoptiue nūcupatiue: nobis tñ vn⁹ est deus. Ex quo relinq̃tur q̃ pluraliter ꝺz dici dij adoptiue non singulariter. sīl⁹ ⁊ nuncupatiue.

Secundum.

Querit. ij.

¶ Contra. ero. vij. Cōstituit te deū pharaonis constans ē q̃ ibi deus ꝺr adoptiue. ⁊ tñ in singulari.

Tertium

Querit. iij.

¶ Itē sicut bonū ꝺr dupliciter. q̃ essentiā de creatore: q̃ participationē de creatura. sic hoc nomen deus. si ergo hoc nomē bonū acceptū q̃ participationē conuenit creature in singulari: ⁊ hoc nomē deus cōuenit viro sctō in singulari. ¶ Itē cum hec possit esse vera aliquo modo petrus est ꝺo. ⁊ hoc ꝓpter cōmunē rationē. nunqd poterit, hec esse vera: ydolum est deus ꝓpter rōnē que est ſm opinionē ydolatre. ¶ Rñ. ad primū dōm. q̃ hoc nomen deus nec vere nec ꝓprie ꝺr in plurali: ſm q̃ accipitur naturaliter. ⁊ rō est ex illa regula. non hz locū distinctio vbi nō ē ex diuersis vnio. Uñ qz est vna deitas i tribus personis nō multiplicata sed vna eadē: necesse ē tres ꝑsonas vnū esse deū nō plures sed vn⁹ ꝺo

Quartum

Rñ. ad primū q̃sitū.

¶ Ad primū ergo dōm q̃ quēadmodū in alijs cuz dico humanitatē: dico q̃ hō est. cū dico hoīem, dico q̃ ē. cū dico petrū. dico quis est. Scōm hoc dici pōt in diuinis. cū dico trinitatē: dico q̃ deus ē. cuz dico deū: dico q̃ ē. cū dico patrē: dico quis ē. Cū ergo obijcit tres sunt habētes diuinitatē. distinguēdum qz habēs diuinitatez ꝺr dupliciter, vt q̃ ē vel quis ē. vt qđ ē. sic ꝺr ꝑ hoc nomē deus. vt quis ē: per hoc nomē pr̃. Tres ergo sunt habētes diuinitatem vt quis est. non sunt autem tres habētes diuinitatem vt quod est: sed sunt tres persone. i. tres habentes diuinitatē vt quis est. Secundum hoc ergo dicendum. q̃ cum dicitur deus dixit idem quod hīs diuinā naturā. participiū ꝺz resolui ꝑ q̃ nō ꝑ q̃. vt sit, sensus deus dicit q̃ est hīs diuinā naturā: ⁊ sic hīs diuinā naturam est vnū solū. Cum vero dicitur persona de patre aut de alia persona est habēs diuinam naturam. participium debet resolui per qui ē. non per q̃ ē vt sit sensus. pater et filius sunt habētes diuinam naturā. i. qui habent. non tamen sequitur ergo sunt dij, commutatur enim quis ē in quod est siue ratio dicendi personaliter in rationē dicendi substātialiter. ¶ Ad secundum respondet q̃ sicut in greco alia proprietas sermonis est q̃ in latino similiter in hebreo. Unde grecis dicentibus tres ypostases ſm proprietatem suī ydeomatis. nō tamen nos dicimus tres substantias: cum tamen ypostasis idem sit quod substantia. ex hac ratione. hoc nomē substātia in latina lingua indifferenter se hz ad designationem essentie ⁊ suppositoꝝ essen-

Sol. ad primū arg.

tie.in greco ℞o ypostasis est nomē suppositi essentic.iō qō in greco sine ambiguitate ōr tres ypostases pro tribus suppositis psonis: ambigue diceret latina lingua tres substātie.sermo aūt catholicus ꝺz esse certus nō ambiguus. Sīū mō iurta ꝓprietatē hebraici sermonis cōuenienter ōr heloym.appropriatū em ē suppositis essentie.r iō conuenienter pluraliter ponit rōne suppositarū psonaruz. apud latinos ℞o hoc nomen deus pluraliter designaret nō solū pluralitatē in suppositis.immo pluralitatē essentie in suppositis. ¶ Ad tertiū ꝺm ꝙ quis hoc nomē deus sit nomē operationis.ꝓter hoc habet intellectū substātie pfecte r per se stātis.operatio aūt diuina significat̄ dupl'r.adiectiue siue verbaliter.qr verba significāt in adiacentia.r iō ꝓpter pluralitatē psonarū pluralr significatur cum ōr.faciamus hoīem ad imaginē. Aliqñ ℞o substātiue r noīaliter nō p modū adiacētis.q̄ quidē opatio ē eadem qō diuina substātia r iō nō recipiet pluralitatem. ¶ Ad quartū ꝺm ꝙ forma huī termini deus pōt pluraliter significari respectu plurium suppositoz. sicut qñ significat̄ in adiacētia per hoc nomen diuine.vt cū ōr psone diuine.sed nō pōt pluraliter significari ad hoc vt in se recipiat pluralitatez vel distinctionē. ¶ Ad hoc aūt ꝙ hoc nomē deꝰ haberet plurale exigeret ꝙ haberet distinctionē r multiplicarel in suppositis. ¶ Ad illud qō scꝺo q̄ritur vtrū hoc nomē deus possit pluralr ꝓgrue designari. ꝺm ꝙ nō.qr cū sit absolutissimū r nomē simplicis nature importat oēs ꝺditiones q̄ faciunt ipm ꝓpriuz absolute r simplicis nature.qō prohibet vt nō possit pluraliter designari quēadmodū nec pronium. ¶ Ad illud qō obȳcit de essentia ꝑz rñsio ex predictis,nā si hoc nomē essentia intelligatur i sua ǥialitate.ꝑdicare pōt de oībus essentijs.vñ pōt habere plurale.sed si intelligeret cū precisione eētia seipsa ens r nō alia. ꝓpriuz ē diuine essentie nec recipit pluralitatē.talis enim ē vna sola. r iō nō pōt intelligi nec designari pluralr. ¶ Ad scꝺm ꝙ duo sunt gña eoꝝ q̄ ꝑdicātur de pluribus sed nō de vno solo.vnū ē cuius imaginatio nō ꝓhibet ipm ꝑdicari de pluribus.sed ipsa res.sicut sol r luna. Aliud ē cuius imaginatio ꝓhibet ipsam ꝑdicari de pluribus r ipsa res.vt sor.r talis ꝺria ponit iter hoc nomē deus r primū principiū creaturarum.qr hoc nomen deus ꝺm rem nō cōuenit pluribus naturis et eius imaginatio istud ꝓhibet. Iste ℞o terminꝰ ꝓncipiū creaturarū ꝺm rē nō cōuenit pluribus naturis.sed tñ eius imaginatio istud non ꝓhibet q̄uis tñ istud ꝓhibeat verus intellectus.r iō q̄uis primū principiū creaturaruz possit dici pluraliter.nō tñ hoc nomē deus. ¶ Ad aliud ℞o dicendū.qō qñ ꝙ ꝙ vocē nō simpliciter significatiuā in coordinatione instructionis melius designatur intētio dicētis q̄ ꝙ significatiuā.vñ r apud poetas solēt dicere,duo vates in coordinatione cōstructionis:ita r in expressione veritatis fidei p vocē nō significatiuā melius exprimitur intētio vt in symbolo.non plures ꝺij rc.i.nō sunt plures nature quarū q̄libet sit deitas.r ad gal'. Seruiebatis his q̄ nō sunt ꝺij. ¶ Ad illud qō ꝙsequēter q̄ritur vtrū deus habeat singulare ꝺm ꝙ sumitur adoptiue.ꝺm ꝙ nō prohiberet ꝓgruitas quin hz singulare:sed ipsa ꝓprietas dicēdi prohibet vt in enūciatione nō dicat̄ sine determinatione. Vñ scriptura non dicit de moyse cōstituī te deū sed deū pharaonis hoc ē potentem sup pharaonē diuinitus. ¶ Ad illud ℞o qō q̄ritur an aliquo mō sit vera ista.ydolus est deus, ꝺm ꝙ nō:nisi cū determinatione trahente extra rōnē. vt ydolū ē deus illi.simplr ergo istud nomē deus pue nit deo vero.ꝺm quid cum determinatione vt huī vel illius conuenit viro sctō.Scōm quid ℞o cū determinatione vt illi pōt conuenire ydolo. Vñ ydolum est deus ydolatre.

Ad tertium.

Sol.ad pmū

Ad secundum

Ad tertium.

Ad quartum

Ad id qō secūdo q̄ritur.

Ad id qō tertio q̄ritur.

Ad id qō.iiij

Quembz̄ tertium.

De suppositione huius nois deus. Opinio.j.

Opinio alia

Replica.

Secundum.

Tertium

QOnsequēter querit̄ de suppositione huī nois deus.circa qō fuerūt due principales opiniones. Quoꝝdaz opinio fuit. ꝙ hoc nomē deus sic erat essentiale vt supponeret pro essentia proprie tñ ex adiūcto vt determinatione psonali trahit extra ꝓprietatē rōnē ad supponēdū pro psona.vñ cū ōr deus est:nullo mō supponitur pro persona.cū ōr deus generat ex adiūcto trahitur ad supponendum pro persona. Alior vero opinio est ꝙ hoc nomē deus significet naturā. sed ex mō sue significationis q̄ est significās naturam vt ꝙ est.ꝙ ē autem cōuenit r nature et rei nature. iō hoc nomen deus supponit quandoq̄ naturā vt cum ōr deus est tres persone:quādoq̄ vero supponit psonam:et hoc differenter.qñq̄ pro vna tm:vt deus generat.qñq̄ p duabus:vt deus spirat.qñq̄ p tribus vt mundū soli deo rc.j.tbi.vlt.

Articulus primus.

De prima opinione. ꝑs.lxvj.

QOntra primā opinionē obȳciunt.i ꝑs.ōr Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus:r metuant eū rc.r dicit ambro. ꝙ trina confessio trinitatem exprimit psonarū.sed ibi non ponit determinatio aliqua psonalis cū dicit benedicat nos deus rc.hoc ergo nomen deus ꝓprie supponit personam. Item hoc nomen nō ꝓprie supponit p omni eo cui inest hūanitas r hoc nomen a fin' p omni eo cui inest a finitas r in similibus sit̄r ergo hoc nomen deus ꝓprie supponit pro omni eo cui inest diuinitas.ergo supponit p patre r filio r spūsctō. ¶ Item hoc nomen deus impositum ē a diuinitate.aut ergo precise ꝺm positū ad illuminādū essentiā:aut ad insinuandā eētiā r personā. Si ꝑcise ad insinuādā essentiā:ergo idē ꝺicetur penitus cū ōr essentia r deus. ꝛz hec simplr est falsa.essentia diuina genuit essentiā: ergo r hec deus genuit deū.qō est cōtra sctōs. Si aūt ad insinuādā essentiā r psonā:ergo hz supponere ꝑsonā. ¶ Itē posito ꝙ iste ꝺicat deus filius est. aliꝰ ꝺicat deus pater est.obr sic.vterq̄ loquitur de deo q̄ritur quō accipiatur hoc nomē deus.nā essentiā nō supponit:qr neuter loquitur de essentia:ergo ꝑsonam supponit.Cōtra.hec obiecta sibȳ ꝑsis repliceāt hoc mō,primo qr cū ōr bēdicat nos deus rc.et metuant eū:trina ꝓfessio trinitatē exprimit psonarū,vnitatē ℞o essentie cū singulariter subditur eū. Si ergo hoc pronomē eū exprimit vnitatē essentie ergo refert vnitatē essentie.sed nō refert nisi illud qō supponebat hoc nomē deus:ergo supponebat vnitatē essentie q̄uis ex iteratione huius noīs deus sumetur pluralitas psonarū. ¶ Itē si nomē supponit pro oī eo cui attribuit.sed hoc nomē essentia attribuitur psone.r verū est ꝙ pater est essentia: filius est essentia.ergo hoc nomē essentia supponit pro persona proprie.ergo verū erit essentia generat essentia generat.qō nō recipitur catholice. Si ergo hoc nomē essentia nō ꝓprie supponit pro omni eo cui attribuit vt pro personis.ergo nec hoc nomē deus supponet pro personis q̄uis attribuatur personis. ¶ Item pone predicta data iurta hoc qō dicit.vterq̄ istoz loquitur de deo.si hoc nomē deꝰ supponit personā:cū nō sit persona. psona de qua vterq̄ loquatur.ergo hec erit falsa:vterq̄ istoz loquitur

quitur de deo.si ergo vera est:r non est vera pro psona:est ergo vera pro essentia.ergo hoc nomē deꝰ ibi supponit essentiā. ¶ Item deus est de quo iste loquitur.deus est de quo ille loquitur.r non est nisi vnus deus:ergo vnus deus est de quo iste loquitur.Quero ergo aut hoc qō dico vnus deus supponit personam aut essentiam.nō personam:qr non ē vna persona de qua iste loquuntur.ergo hoc nomē deus supponit essentiam. ¶ Rñ.tenentes scōam opinionem ꝙ hoc nomen deus ex modo sue significationis que imposita est ad significandum ꝙ deꝰ est.qō est aūt deus habet ponere naturam.r rē nature hz supponere personam r naturam.non sic autem est de hoc noīe deitas vel de hoc noīe essentia diuina.Nam hoc nomen deus significatio ímposita est ad significandum quo deus est.r ideo non habēt supponere nisi naturam.Quo est enim non ponit rez nature siue personaz.Et si obȳceretur ꝙ in deo nō differt qō est.r quo est:ergo cui attribuitur qō est r supponet:attribuetur quo est r supponet:ergo si hoc nomen deus attribuitur ꝑsonis r supponit personas.r hoc nomen essentia.ꝺm ꝙ q̄uis i deo ꝺm rem non differant qō est r quo est:tñ refert i ratione dicendi que est ꝺm nos. Nam humana consideratio considerans diuinam essentiam in se r in quadam abstractione:significat ipsam vt quo est.ꝙ hoc nomen diuinitas.considerans ℞o diuinā eētiam vt in habente illam:significat eam vt ꝙ est. ꝙ hoc nomen deus.qr igitur habens diuinam essentiam est diuina persona.vt pater r filius:ideo persona supponet per hoc nomen deus qō est nomen significans ꝙ est.non aūt per hoc nomē deitas qō est nomen significans quo est. ¶ Ad illud ergo qō primo replicant ꝺm ꝙ cum ōr benedicat nos deus rc.hoc nomen deus significat diuinam essentiā r supponit pro tribus personis.r hoc pronomē eius relatum ad illud:significat diuinam essentiam in tribus personis,gratia ergo relationis essentie ponitur in singulari non gratia suppositionis. ¶ Ad scōm iam ꝑz responsio.nam aliter se hz hoc nomen essentia siue diuinitas cum attribuitur personis: aliter hoc nomē deus. Nam hoc nomē deus attribuitur personis vt ꝙ est siue vt habens diuinaz naturam:r ideo hz supponere personam sicut dictum est.hoc vero nomē essentia attribuitur personis vt quo est:non tñ vt quo persona est ꝑsona:sed vt quo persona est. Et in ꝺiuinis propter simplicitatem ꝺiuini esse de quo qui est.i.de persona:ōr vere per idē ꝺitatem quo est.non tñ habebit supponere personam:qr non significat essentiam vt in habente illā. ¶ Ad tertium ꝺm ꝙ cum ōr vterq̄ istoz loquitur de deo.supponit personam indeterminate:vel potius supponit pro ꝺuabus personis.s.patre r filio. Simili modo ꝺm ad illud qō obȳcitur vltimo. deus est de quo vterq̄ loquitur . qr hoc nomen deus supponit pro ꝺuabus personis habentibus vnam ꝺeitatem.

Querit.iij.

Rñ.leoꝝ qui scōam; tenēt opinionē.

Ad replicā.

Ad secundū.

Ad tertium

Ad quartum

Articulus secundus.

De opi.scōa.

QIrca scōam opinionē quam tenem⁹ obȳcitur multipliciter.primo an sequat deus genuit deum:ergo se vel alium. Scꝺo an hec sit vera deus genuit alium deū. Tertio vtrum hec sit concedēda,deus genuit se. Quarto,an sequatur deus genuit deum:ergo genuit deū qui est pater vel deum qui nō est pater. Quinto an hec sit concedenda deus genuit r ille non generatur Sexto an hec sit vera deus generat.r ille non ē trinitas. Septimo an sicut hec ē vera trinitas est deꝰ conuersa sit vera,deus est trinitas quam negauit

An sequatur deus genuit deū:ergo se vel aliū.

Rñsio.

An hec sit vera deꝰ genuit aliū deum Argumētuz.

Rñsio.

Obr.

Rñsio.

Ad arg.

Quantū ad primū. ¶.j.

arguit.si sequitur deus genuit deū.ergo se vel aliū ad alterā partē si alium:ergo nō est tm vnus deus si seipm deū:ergo idez generat seipm.quoꝝ vtrūq̄ falsum est.aut igitur prima erit falsa: deus genuit deū:aut non sequitur deus genuit deuz:ergo se vel aliuz. ¶ Contra.bñ sequitur hō gñat hoīem: ergo se vel alium hoīem.ergo eadem rōne dicetur deus genuit deū:ergo se vel aliū deū. ¶ Preterea idez r ꝺiuersum ꝺuidunt ens immediate.ergo si deꝰ genuit deū:genuit idē vel ꝺiuersum deū. ¶ Rñ. quedam noīa diuina significant essentiā. quedam relationē. Itē quedā essentialia significant per modum abstractionis vt deitas.essentia.substantia. Quedā per modū concretionis vt deus qō significat diuinā essentiā vt in habēte illā vñ hz significare diuinā naturā r supponere personā. Cū ergo dico deus genuit deum:hec est vera.qr pater qui habet deitatē genuit filium qui hz deitatem.r non sequitur.ergo se deū vel alium deū:qr eīm alia est persona genēratus alia genitī:non pōt habere locū relationis identitatis:nec ꝓpter identitatez naturę relatiuum ꝺiuersitatis.qr ergo cū ōr deus genuit deū:in parte significat̄ idem rōne nature quā significat hoc nomē deus:r in parte ꝺiuersum rōne psone quā supponit hoc nomē deus.nō pōt inferri simplr idem nec simplr ꝺiuersum.immo est ibi fallacia ꝺm quid r simplr. ¶ Sō aūt obȳcit ꝙ idē r ꝺiuersum conduidūt ens.ꝺm ꝙ verū est ꝙ res eedē sunt vel ꝺiuerse.sed nos possimus significare in parte idem r in parte ꝺiuersum.vt pz in parte et in toto.

Secundo queritur ¶.ij.

an hec sit vera.deus genuit aliū deū.qō videt.videl em sequi pater genuit aliū q̄ est deus:ergo genuit aluz deū. ¶ Preterea.iste terminus aliū persona le est r nō essentiale.sed hoc verbū genuit personale est:ergo per ipm trahit terminus essentialis ad supponēdū p personis cū ōr:deus genuit deū.nota tak ibi distinctio psonalis quare sit̄r ꝺz trahi p istū terminū aliū.r ita hec erit vera deus genuit aliū deū. ¶ Rñ.ad primū ꝺm hāc regulā.nō hz locū ꝺistinctio vbi non est ex ꝺiuersis cāis vnio.verbigra. humanitas est in sorte r platone ex ꝺiuersis causis Uñ possum ꝺicere ꝙ sortes est aliꝰ hō a platone: qr alia est rō qua sortes est hō:r alia qua plato ē hō qr alia humanitas sortis alia humanitas platōis. In ꝺiuinis aūt nō sic.qr pr est deus r filius est deꝰ eadē ꝺiuinitate. Una ergo est cā r rō qua pr est deus.r filius est deus.vnio ergo in hoc noīe deus non est ex ꝺiuersis cāis.immo ex vna.r iō nō hz ibi locū ꝺistinctio. Nñ ergo obr alius a pre est genitus r ille est deus:ergo alius deus a patre ē genitus a patre.nō sequit̄.qr in prima solū ōr ꝺiuersitas psonalis.in cōclusione ℞o ponit ꝺiuersitas personalis r essentialis.r est cōmutatio ꝑdicamēti a ꝑdicamento relationis in ꝑdicamētū substātie.immo ad hoc ꝙ valeat ita opz inferre.alius a patre est genitus.r ille est deus,alia ꝺiuinitate qua pr:ergo alius deꝰ a patre est genitus.sed media falsa est. ¶ Ad aliud ꝺm ꝙ cū aliqō cōe trahit ad personā:ꝺz trahi per aliqd qō sit ꝑsonale r ꝓpriū nomē p aliqō ꝑsonale infinite.hoc ergo verbū ǥignere cū determinet pro prietatē qua vna persona ꝺistinguitur ab alia. pōt trahere terminum essentialē ad certam personam qō non pōt iste terminus alius:qr non terminat p prietatem personalem finite.

Utrūz hec ſit ꝓcedēda pr̄ genuit ſe. Primum. Secundum. Tertium

Tertio queritur ſ.iij.

Utrū hec ſit ꝓcedēda. pr̄ genuit ſe. qđ videt dicere aug. in quadā omel. ſup Jo. Dō pr̄ mittēs filiū ſe alterū miſit. quare miſit ſe. ¶ Itē aug. ad maximinū genuit de ſe alterū ſe. ergo genuit ſe. ¶ Itē anſel. in ꝓſologion. cū dr deus de deo filius de patre: nō intelligimus aliū deū ſed eundē deuz de ſeipſo. ergo deus eundē deū genuit: quare deus genuit ſe.

Aug.

¶ Itē aug. xv. de tri. tanq̄ ſeipm dicēs pr̄ verbū genuit ſibi ꝙ oīa cocquale. nō eīm ſe integre ꝓfecteq; diciſſet: ſi amplius vel minus eſſet in verbo q̄ in ſe ipſo. ſed dicere deū gignere eſt. vñ in ps. ſemel locutus eſt deus. ¶ Glo. loq̄ dei eſt eternaliter verbum generare. ¶ Rñ. hoc verbū dicere nō ſumit ibi notionaliter ſed eſſentialiter. Vñ ſenſus eſt. nō ſe ꝓfecte diciſſet. i. manifeſtaſſet. qr nō ſufficiēter declaratur potētia patris in creatione creaturarū nec oſtēditur vſq; ad ſummū: ſed totā oīdit qñ totā potentiā cōicat. hoc eſt qñ gñat talē qualis eſt. q̄tus eſt. ꝙ gñationē ergo declaratur ſummitas potētie patris. Eſa. lvj. nunq̄d qui alios parere facio ſteriles ero? ¶ Ad primū ad duo obiecta poſſet dici ꝙ hoc relatiuū ſe: nō ſignificat terminū huius verbi genuit. ſed potius terminū alteritatis ſignificate ꝑ hoc nomē alterū. Vel aliter pōt dici ꝙ ſicut cōe ꝑ additionē coartat: ita qđ perſonale eſt: ꝑ aliqđ addituz pōt fieri cōe. vt cū dr. oīs ariſtomenes itelligibilis: oīs muſcalus muſicus. Sīr hoc relatiuū ſe qđ reciprocū eſt. q̄ perſonā diſcretā iterat. per hūc terminum alterū ſibi adiunctū fit eēntiale. q̄ cōe: q̄ extrahitur a rōne perſonalitatis. q̄ ideo non ſequitur: genuit ſe alterū: ergo genuit ſe. ſed eſt ibi fallacia ſm quid. q̄ ſimplr. ¶ Ad aliud anſel. dōm ꝙ hec eſt vera. pater de ſeipſo genuit eundem deū. ſed hoc relatiuuz ſe qđ eſt ꝓſonale: nō eſt ex parte rei gemte ſed ex parte generātis. ſed iſte terminus eūdem adiunctus termino eſſentiali nō ſumit ꝓſonaliter. ſicut nec iſte terminus alius cū adiungitur termino eſſentiali. vnde non iterabitur perſona patris. nec valet hoc argumentum. de ſeipſo genuit eundē deuz. ergo ſe deum.

Ad obiecta.

Ad tertium

An ſequatur deꝰ genuit deum. ergo genuit deuz q̄ ē pr̄ vel deuz q̄ nō eſt pater.

Rñſio.

Quarto queritur ſ.iiij.

de hac. deus genuit deum: ergo genuit deū qui eſt pater: vel deuz q̄ nō eſt pater. ſi genuit deū qui nō eſt deus pater. ergo deus eſt qui nō eſt deus pater nō ergo tm̄ vnus deus eſt. Si genuit deū qui eſt deus pater: ergo pater genuit ſe. ¶ Rñ. ſm magiſtrum ſen. negat eīm hāc. deus genuit deū qui eſt deus pr̄ q̄ diſtinguit hāc. genuit deū qui nō eſt deus pater. ſicut cū dr nō eſt hō. albus. hoc pōt eſſe: vel q̄ nō ē hō: vel q̄ nō eſt albus. Sīr deus genuit deū q̄ non eſt deus pr̄. hoc pōt dici. vel q̄ nō eſt deus: q̄ ſic falſum. vel q̄ nō eſt pater: q̄ ſic verū. Tñ ſm ꝓpoſitiuū hec non eſt concedenda. deus genuit deum qui nō eſt pater: q̄ aliter ſit relatio in affirmatiuis: aliter in negatiuis. in affirmatiuis refertur ſuppoſitum tm̄: in negatiuis ſuppoſitum q̄ ſignificatum. vnde exigeretur ad veritatem huius deus genuit deum qui non eſt pater: q̄ alia eſſet perſona patris: alia filij: q̄ alia diuinitatis propter relatiuum qui: qđ refert ſuppoſitum q̄ ſignificatum huius nois deus.

Rñ. alia.

¶ Aliter pōt dici q̄ concedi iſta deus genuit deuz qui non eſt deus pater. ſed non ſequitur. ergo ē deus qui non eſt deus pater. qm̄ in prima iſte terminus deum propter proprietatem ſignificatam per hoc verbum genuit diſtinguentem perſonas: tenebatur perſonaliter. q̄ ideo relatiuum refert ſimiliter. Sed in concluſione in hac. ſ. ergo deus eſt qui non eſt deus pater. iſte terminus deus tenetur eēntialiter. q̄ ideo relatiuum ſimiliter.

Alia rñ.

¶ Aliter pōt dici ꝙ hec eſt dupler: deus genuit deum qui eſt deus pater vel qui non eſt deus pater. qr hoc ꝙ dico de deo pater: pōt teneri dictionaliter vt ſit circunlocutio vnius perſone. ſicut hoc ꝙ dico ſpūſcūs cum tenetur dictionaliter circūlocutio eſt vnius perſone. q̄ hoc mō affirmatiua falſa: negatiua vera. Vel poteſt eſſe oratio: ſed hoc dupliciter. qr iſte terminus pater pōt eſſe predicamentum. q̄ iſte terminus deꝰ appoſitio vel econuerſo. ſi primo modo: affirmatiue dictum non pōt vere attribui: negatiue poteſt. Si ſcōo modo: adhuc dupliciter. qr iſti duo termini deus pater: vel poſſunt referri ad ſubiectum: et ſic affirmatiue dictū non conuenit: negatiue cōuenit. vel iſte terminus deus tm̄ pōt referri ad ſubiectum. q̄ iſte terminus pater ad hunc terminū deū. vt ſit ſenſus. deus genuit deum qui eſt deus pater ideſt qui eſt pater. q̄ hoc mō affirmatiue dictū conuenit: negatiue non conuenit: qr relatiuum tenet eſſentialiter: eo ꝙ refertur ad hūc terminū deus q̄ in ꝑdicato poſito tenet eſſentialiter.

Scōm alios

Ad obiectuz Secundum.

Quinto queritur ſ.v.

an hec ſit concedenda: deus generat q̄ ille non generatur. qđ videtur. qr non eſt idem deus qui gñat q̄ generatur. ergo deus generat q̄ ipſe non eſt filius. ergo deus eſt q̄ ipſe nō eſt filius. eadem rōne deus non eſt pater. deus non eſt ſpūſctūs. q̄ eadem rōne deus non eſt tres perſone. ¶ Itez queritur de hac propoſitione cuius quātitatis ſit: deus ſpirat. q̄ de illa ſimiliter: deus generat vel generatur. videtur ꝙ ſit indefinita: qr hoc nomē deus nō ſupponit ibi magis ꝑ patre q̄ pro filio. Ecō tra videtur ꝙ ſit ſingularis: qr vna q̄ ſingularis eſt ſignatio huius nominis deus. ſ. deitas. ¶ Rñ. ſm prepoſitiuū dicētem ꝙ relatiua dicto in negatiuis refert ſignatuz q̄ ſuppoſitum. q̄ niſi predicatum remoueatur a ſuppoſito q̄ ſignat o: falſa eſt ꝓpoſitio. ſi aūt remoueat vera. vnde hec ꝓpoſitio vera conceditur: deus generat q̄ ipſe non generatur. qr hoc relatiuuz ipſe refert perſonam patris q̄ diuinam naturam. ſed nec perſona patris nec diuina natura generat. hec aūt eſt falſa: deus generat q̄ ipſe nō eſt filius: qr hoc relatiuum ipſe non tm̄ refert perſonam patris ſz deitatem. deitas aūt eſt filius. ad hoc aūt ꝙ hec eēt vera oporteret ꝙ hec eſſet vera: diuina natura nō eſt filius. Unde in argumentatione eſt mutatio predicamenti ab abnegatione notionis qz deſignatur cum dicitur: non generat. ad abnegationem perſone que deſignatur cum dicitur: non eſt filius. ſicut ſi diceretur: diuina eſſentia nō generatur. ergo nō eſt filius. ¶ Ad ſecundum dicimus ꝙ hec propoſitio: deus genecrat vel generatur: nec eſt ſingularis nec indefinita. qr hoc nomē deꝰ nec eſt propriū nec appellatiuz. ſed aliquid habet proprij: aliquid appellatiui. habet enim ſignificationez proprij. q̄ ſuppoſitionem appellatiui. q̄ ita illa ꝓpoſitio partim eſt ſingularis: q̄ partim indefinita.

An hec ſit cōcedēda deus gñat q̄ ille nō gñatur.

¶ Primum. ¶ Scōm.

Ad ſecundū.

Sexto queritur ſ.vj.

de hac: deus eſt q̄ ille non eſt trinitas. qr pater eſt: q̄ ille non eſt trinitas: q̄ pater eſt deus. ergo deus ē q̄ ille non eſt trinitas. ¶ Contra. deus eſt q̄ ille nō eſt trinitas. ergo deus non eſt trinitas. ¶ Itē obr. ſequit: ſortes nō eſt plato. ergo hō nō eſt plato. ergo ſili rōne pr̄ non eſt filius; q̄ pater eſt deus. ergo deus

An hec ſit vera deꝰ genera. q̄ ille nō eſt trinitas.

¶ Primum.

Secundum.

deus non eſt filius. ¶ Itez videt ſequi. qr hoc nomen deus ſupponit perſonā. ſed de alia perſona eſt verū qñ non eſt filius vt de patre. ergo erit verum deus nō eſt filius: q̄ pari rōne deus non eſt pater q̄ deus non eſt ſpūſanctus. ergo deus non eſt trinitas. ¶ Reſponſio ſm prepoſitiuū hec eſt falſa. deꝰ eſt q̄ iſte non eſt trinitas. qr relatiuū refert ſuppoſitum q̄ ſignificatū. vnde adveritatē requrit ꝙ nec q̄ eſt deus eſſet trinitas. vt ſuppoſita perſona: nec qđ eſt deus eſſet trinitas: quod eſt falſum pro hac parte: nō ꝙ eſt deus eſt trinitas. Si autem arguat pater eſt: q̄ ille non eſt trinitas. ergo deus non eſt trinitas. mutatio eſt predicamenti a rōne dicendi. q̄ eſt. ideſt perſonali. ad rōnem dicendi qđ eſt. i. ſubſtantialē. ¶ Scōm alios conceditur iſta: deus eſt q̄ iſte non eſt trinitas: qr propter naturā pronominis cuius proprium eſt pro proprio noīe poni: q̄ certas ſignificare perſonas: qđ dico ille pro vnica certa perſona tenet. cū dicitur: deus eſt ille nō eſt trinitas. hec autem falſa deus non eſt trinitas. Sed cum arguit. ergo deus non eſt trinitas: non ſequitur qr hic fit abnegatio pro qualibet perſona q̄ etiā pro diuina eſſentia. ¶ Ad illud quod obiicit ſecundo. dicendū ꝙ ly nomen deus ſupponit pro ꝗlibet trium perſonarū. tñ qr ſupponit pro eis indiſcrete: niſi addatur determinatio perſonalis: vt generās genitus vel ꝓcedēs: q̄ pro vna ſingulari deitate. negatiua particula addita remouet ꝑ quolibet ſuppoſito. tanq̄ ſi negatio preponeret. vnde equipolent iſte: deus non eſt pater: q̄ non deus eſt pr̄. ptz igitur ꝙ eſt mutatio predicamenti in predictis argumentationib⁹ a perſonali rōne dicēdi ad eēntialē

Ad obiectuz Secundum.

An hec ſit vera deus ē trinitas.

Septimo queritur ſ.vij.

an hec ſit vera deus eſt trinitas quā negauit Portretanus. Et videt benedicere qr pater non eſt trinitas: nec filius: nec ſpūſanctus. quare neq; deus. ſequitur enim iſte hō non currit nec ille: ergo hō nō currit. ¶ Itē hec eſt falſa. hō eſt oīs hō. qr iſte terminus hō poſitus in ſubiecto ſupponit perſonaliter cū dicitur deus eſt trinitas: iſte terminus deus poſitus in ſubiecto ſupponit ꝓſonaliter. q̄ hoc ſm ꝙ dictū eſt ꝙ ſignificat eſſentiā ꝓſonaliter. ſz hoc modo falſa eſt hec deꝰ eſt trinitas. ¶ Itē dicit boe. in lib. de trini. q̄ aug. ſimiliter. qm̄ quicquid de deo predicatur: predicatur ſm ſubſtantiā. vel ad aliqđ ſed hoc nomen trinitas non dicit ad aliquid. dicit ergo ſm eſſentiā: ſed ſm boe. q̄ aug. in eodē. quicqđ predicatur de deo ſm eſſentiā: predicat de qualibet perſona. cū ergo hoc nomē trinitas de nulla perſona vere dicatur hec eſt falſa deus eſt trinitas.

Tertium. Boetius.

Reſponſio.

In contrariū Auguſtinus.

¶ Contra aug. in. j. lib. de trini. Recte ipſe deꝰ trinitas intelligit ecce ꝙ expreſſe dr deū eſſe trinitatē

¶ Itē aug. in verbis illis apoſtoli. j. thimo. vt beatus q̄ ſolus potens. i. vnus q̄ ſolus verus deus. q̄ eſt ipſa trinitas. ¶ Itē aug. in ſermōe de fide. credim⁹ vnū deū: vnā eſſe diuinā noīs trinitatē. ex quib⁹ auctoritatibus relinquitur ꝙ deus eſt trinitas: q̄ deꝰ eſt tres perſone ſicut econuerſo. quod concedendū eſt. Dicendū ergo ꝙ per hunc terminū deus qñq; ſupponit eſſentia. qñq; perſona. Non eīm ſimiliter ſe hz eſſentia ſignificata ꝑ hoc nomen deus ad ꝓſonas: ſicut ſe hz eſſentia ſignificata ꝑ hoc nomē hō ad individua. eſſentia eīm ſignificata ꝑ hoc nomē hō multiplicatur in diuiduis. eſſentia vero ſignificata per hoc nomen deus induiſa remanet in perſonis. dico ergo ꝙ ſi eſſentia ſignificata ꝑ hoc nomen homo eſſet induiſa in individuis hec eēt vera hō eſt oīs homo. ideo hec eſt vera deus eſt trinitas: vnde differenter eſt in hoc termino deus q̄ in hoc termino homo: qr homo per ſe ſupponit perſonaliter. ex aduncto eſſentialiter. vt cū dicitur homo eſt dignīſſima creaturarū. iſte terminus deus econuerſo ex ſe ſupponit eſſentiā: ex aduncto ꝓſonam: q̄ in hoc fallebatur portretanus credens ꝙ tm̄ ſupponeret eēntiā qñ predicatur: vt hoc non ex ſe haberet: ſed ex rōne predicati. ¶ Ad vltimū dicendū ꝙ aliud eſt eſſe ad aliquid ſm rē: aliud ſm nomen q̄ dictionē. dicendū ergo ꝙ nomē trinitas nō eſt ad aliquid ſm nomen q̄ dictionem: res tñ que ſignificatur ad aliquid eſt. vnde hoc nomē trinitas ſignificat per modum ſubſtātie. ſicut ergo accidit in aliquibus relationis alijs ꝙ terminant intra q̄ non extra. ita eſt in hoc nomīe trinitas. in intellectu eīm eiꝰ claudit. non ſoluz qđ dicitur ad aliquid ſed illud ad quod dicitur: q̄ in hunc modum terminatur queſtio de noīe operationis.

Ad tertium.

Queſtio.lj. de nominibus

privatiuis ſm affirmationem q̄ negationem.

Inquiſito de noībus

ſignificantibus diuinum eſſe abſolute: q̄ de noīe operationis. conſequenter tertio loco ſm ordinē dama. inquirendū eſt de nominibus privatiuis. ſicut ſunt increatus. immenſus eternꝰ. Et qr oppoſita iuxta ſe poſita magis apparent. ideo primo inquirendum eſt de his que dicūtur ſm affirmationem de deo. conſequenter de his que dicuntur ſm negationem.

Membrum primum.

De noībꝰ affirmatiuis.

Primo queritur de his nominibus q̄ dicuntur ſcōm affirmationem hoc modo Primo vtrum dicantur de deo q̄ creatura vniuoce vel equiuoce. Secūdo vtrum dicantur vere. Tertio an ea que dicuntur ſm privationem dicunt in diuinis veriſſime q̄ propriſſime

Articulus primus

Utrū hec nomina dicant ō deo q̄ de creaturis vniuoce aut equiuoce.

Ad primū quo ꝙritur vtrū nomēvnū ivna ſignificatiōe cōueniat deo q̄ creature ſm affirmationez. ¶ Ad quod obiicitur. ex multis autoritatibus. primo ex autoritate Auguſtini de doctrina chriſtiana. Rerum quedam ſunt quibus fruendum. quedam quibus vtendum. quedam que fruuntur q̄ vtuntur. in hac diuiſione comprehenditur quelibet res creata q̄ increata. Si ergo diuiſio conueniens eſt nomen diuiſum quod eſt hoc nomen res: in eadem ſignificatione conuenit rebus diuidentibus. ergo q̄ deo q̄ creature. ¶ Item Ihieronymus: omne qđ eſt: aut eſt ingenitum aut genitum. aut factum: et accipitur hoc vocabulum ingenitum. ideſt non genitum ſm qđ cōuenit patri q̄ ſpiritui. genitū vero dicit filium factum creaturā: ſed in hac generalitate oē qđ eſt cōprehendit creator q̄ creatura. ſi ergo cōueniens eſt diuiſio in eadē ſignificatiōe accipit qđ dr eſt.

Itē aug. oē bonū vel deus eſt vel ab ipſo in hac generalitate oē bonū cōprehendit deus. ¶ Itē i his q̄ non dicunt ſm vniuocationē eſt incōgrua cōparatio. ſz ſm cōparationē magnitudinis nō dicim⁹ deū maiorē oīb⁹ reb⁹: ſm cōparationez bonitatis nō dicim⁹ deū meliorē creaturis. relinquit ergo ꝙ magnū: bonū nō dicunt eḋuoce de creatore q̄ creatura. ¶ Itē in math. Nemo bonꝰ niſi ſolus deus. Glo. ex ſe. ergo aliqđ preter deū eſt bonū ſ̄ius nō ex ſe. ergo illud q̄ deus ſunt bona vel bonū. ¶ Itez j. cor. xv. cū dicit oīa ſubiecit ſub pedibus eius: intelligendum eſt preter deū qui ſubiecit ſibi oīa hec

dictio preter sumitur exceptiue.ergo deus est ō numero oim.ergo intentio eius q̄ dicitur oīs res vel oīa nō equiuoce cōuenit creatori ⁊ creature. ¶Itē arguitur cū dicitur oīs substantia est aut i hac generalitate cōprehenditur ꝙ: aut nō.si sic habetur ꝓpositū q̄ hoc nomē substātia nō cōuenit eq̄uoce creatori ⁊ creature: si nō: ⁊ cōstat q̄ hec est vera oīs substantia est.arguitur ergo oīs substātia est: ꝛa rū nulla est ꝙ. ergo nulla substātia est ꝙ q̄ō ē manifeste falsum: ⁊ siti mō pōt argui in alijs noim intentiōibus. ¶Cōtra hec intētio res vel ens dicta de deo accipitur ꝓ re ⁊ ente infinito. ſz de creatura accipitur ꝓ re ⁊ ente finito. ſz finitū ⁊ infinitū nūq̄ pōt intellect⁹ reducere in ynā aliquā rōnē. ergo nō pōt vniuoca significatio ſz eq̄uoca accipi cū dr res vel ens de creatore ⁊ creatura. ¶Itē bōitas dicta de deo ⁊ creatura nō cōueniūt gñe nec spē nec ī differētia: nec ꝓprio: nec accidēte. ergo in nullo cōueniunt eq̄uoce. ergo dr bonitas de creatore ⁊ creatura. ¶Itē iusticia dicta de creatura est spēs q̄litatis ⁊ accidēs. iusticia dicta de creatore est ipsa eētia ⁊ diuina substātia. ergo equiuoce. ¶Itez cōparatio q̄ est ſz magis. ꝛc.

Comparatio que est ſz magis. ꝛc.

¶Rñsio aliquorum

¶Itē iusticia dicta de creatura est spēs q̄litatis ⁊ accidēs. iusticia dicta de creatore est ipsa eētia ⁊ diuina substātia. ergo equiuoce. ¶Itez cōparatio q̄ est ſm magis est ſm participationē alicuius forme ſm plus vel minus sicut participatiōe albedinis ſm plus dr nix esse albior pariete: ⁊ petrus iustior lino. si ergo nō est accipe ynā aliquā formaz q̄ ſm plus ⁊ minus participetur a creatore ⁊ creatura: nō erit dicere cōparationē: nec ſm magnitudinem: nec ſm bonitatē: nec ſm iusticiā creatoris et creature. ¶Rñsio notandū circa hoc diuerse fuerunt sñie magistroz. nā q̄dā direrūt ꝙ i alia significatiōe accipitur nomē dictū ſm affirmationez de creatore ⁊ creatura. ¶Ad illas ergo autoritates augu. ⁊ Ihiero. respōdent ꝙ: balbutiēdo excelsa vel resonamus. ideo sancti patres ſz vocabula ī alia et alia significatione conuenant deo ⁊ creaturis: vſi sunt his noibus ad significandū creatorē ⁊ creaturas: ⁊ hoc ꝓpter indigētiā hūane locutiōis: ⁊ exigētie theologice facultatis q̄ exigit sicut ipsi dicūt: vt vocabulū semel positū eq̄uoce sumatur. ⁊ bigratia hoc vocabulū natiuitas in alia significatiōe accipit de natiuitate eterna ⁊ tpali: ⁊ tñ dicim⁹ duas natiuitates: ita etiā dicim⁹ de creatore ⁊ creatura ꝙ sunt due substātie: due res: duo bona: ⁊ quasi in duabus significatiōib⁹ ponitur ibi terminus vt semel positus bis itelligatur. id est: hoc est substātia illud est substātia hoc est bonū: illud est bonū: ⁊ per hūc modū soluūt illas p̄dictas autoritates. ¶Ad illud q̄ō obijcitur de exceptiuis ⁊ exclusis. rñdēt ꝙ hec vocabula ꝓter: sol⁹: aliq̄ ponūt ad exclusionē cōtenti sub suppositiōe termini. vt oīs hō ꝓter sortē: q̄ñq̄ vero ad solā equiuocatiōis confusionez removendā. vt si dicatur oīs canis ꝓter celestē ē a ial q̄ius em hoc vocabulū canis ſm ꝙ ibi ponit non possit cōuenire celesti: q̄ p predicatū determinata est equocatio: tñ adiicitur hoc exclusiuū pōt vt magis removeatur cōfusio. Simili mō volūt intellige re: nemo bonus nisi solus deus: ⁊ oīa subiecta esse ꝓter eum qui subiecit. simili modo consimilia exponunt. ¶Ad alia vero cū dicitur oīs substantia ⁊c. Dicendū ꝙ signa vniuersalia addunt vocabulo accepto in alia ⁊ in alia significatiōe ꝓter indigentiam humane locutionis: q̄ aliter non est possibile eloqui diuina. Addunt etiā de adiectiuis q̄ q̄ñq̄ ponuntur ad restrictionem ⁊ determinationem q̄ñq̄ ad removendam confusionem equiuocationis. Ad determinationē ⁊ restrictionē noim ponūtur que accipiuntur vniuoce. vt cuz dicitur aial risibile ad differentiam illius quod non est risibile. vnde inconuenienter dicitur homo risibilis: q̄ in homine intelligitur risibile. Ad cōfusionē equiuocationis removendā. vt cum dicitur canis latrabilis: q̄uis enim canis ⁊ latrabile ſm ꝙ accipit vniuoce poria supponant: sicut hō ⁊ risibile. tñ inconuenienter dicitur hō risibilis: ⁊ conuenienter dicit canis latrabilis: q̄ hic tollitur confusio. abi non. ꝓ hunc modū intelligūt esse dictuz res fruende: res eterne ⁊ huiusmodi. per hunc modum soluunt oīa

Alia respōsio ſm aliū

¶Secundū prepositiuū dicitur in contrariuz q̄ō vocabula affirmatiua dicta de deo ſm essentiaz: ⁊ dicta de creaturis vniuoce dicantur ⁊ eandem eētiam significent. sed aliter ⁊ aliter. vt cum dico deus est iustus ibi predicatur diuina iusticia ita ꝙ deus est illa iusticia. cū vero dicitur hō est iustus predicatur diuina iusticia: sed homo non est illa ſz particeps. nihilominus tñ hic dicitur inesse quedā iusticia cuius causa est diuina iusticia. Similiter cū dico deus est substantia. homo est substantia: vtro biq̄ diuina substātia predicatur: ſz dissimiliter. nā deus est substantia seipso. homo vero dicitur substantia q̄ diuina substantia est causa existendi ei. Scōm hoc ergo dicit ꝙ vocabulū in eadem significatione dicitur de creatore ⁊ creatura. sed ⁊ deo per essentiam: de creatura vero per participationē ¶Sed contra bonitas diuina non est bonitas ꝓ participationem: sed est bonitas per essentiā. similiter ⁊ iusticia: ⁊ huiusmodi. sed bonitas ⁊ iusticia dicta de creatura est bonitas per participationez: sicut dicit aug. in lib. de trini. relinquitur igitur ꝙ non eadem bonitas predicatur cum dicitur deus bonus. creatura bona. ¶Item cum dicitur homo iustus: hic predicatur iusticia que est accidens. ſz cuz dicitur deus iustus predicatur iusticia que est ipsa essentia nullomodo accidens. relinquitur ergo ꝙ non eadem iusticia: nec vniuoce accepta predicatur. ¶Item cum dicitur iustus: ꝑ hoc ꝙ dicitur iustus significatur diuina essentia: vt retribuens vnicuiq̄ quod suum est. cum dicitur homo iustus significatur inesse habitus homini ex quo tribuit vnicuiq̄ quod suum est. ⁊ tribuit ergo cū dicitur deus iustus ⁊ homo iustus designatur cōparatio iusticie ad consimilem actum. ergo non est pe nitus ratio diuersa. ergo non equiuoce. ¶Itez ad istud habes supra rationes in questione de bonitate. ⁊ iterum supra questio. de hoc nomine essentia. ¶Ꝓpterea sicut supra dictum est. dicenduz ꝙ nomina que non accipiuntur symbolice hoc est ſm proprietatem forme corporalis: sed accipiuntur mistice hoc est ſm proprietatem forme spiritualis. vt iustus bonus ⁊ huiusmodi non dicuntur eq̄uoce nec vniuoce: q̄ non penitus ſm aliam rationez. nec tamen ſm eandem. sed dicuntur analogice ſm prius ⁊ posterius. que quidez analogia attendit ex vna aliqua comparatione siue proportione alicui⁹ effectus iusticie vel bonitatis quia comparat creatura ad creatorem. vt reddere vnicuiq̄ quod suum est: comparatur iusticie creatoris ⁊ iusticie create. consimili modo ⁊ ab hac vnitate comparatiōis accipitur vna ratio ſm analogiam que quidez ratio non ponit conuenientiam vel in genere vel in specie ⁊c. sed in vna comparatione. ¶Ad illud q̄ō obijcitur de comparatione ſm magis. Dicendum ꝙ duobus modis fit cōparatio ſm magis. Uno modo ſm comparationem forme ſm plus vel minus. vt ipse obijciebat que non est in diuinis. Alio modo ſm gradū perfectionis excellētioris. siue ſm esse siue ſm magnitudinem. siue ſm bonitatem. ⁊ huiusmodi: quomodo dicimus ꝙ deus magis est ens ceteris: ⁊ maior omnibus ⁊ melior omnibus. et sic conuenit comparatio creatori ⁊ creature.

Rñsio.

Ad obiectum

Articulus

Utrum affirmatiōes sint vere.

Obiectum.

Articulus secundus

¶Consequēter querit vtrū affirmationes sint vere. ¶Ad q̄ō beatus dio. affirmatiōes dicte de deo sunt incōpacte. negationes vere simpliciter. ergo noīa positiua non vere enunciantur de deo. ¶Itē diony. dicit oīm negationes veras de deo in lib. de mistica theologia hoc mō: neq̄ aia est neq̄ intellectus. neq̄ fantasiā aut opinionē: aut intellectū aut intelligentiā h̄z: neq̄ rō est: neq̄ intelligētia: neq̄ dicitur neq̄ intelligitur: ⁊ sequit: neq̄ h̄z virtutē: neq̄ virtus est: neq̄ lux: neq̄ vita: ⁊ sequitur neq̄ lux: neq̄ sapiētia: neq̄ deitas aut bonitas: neq̄ spūs: neq̄ filiatio: neq̄ paternitas. ex hoc videtur ꝙ oēs affirmatiōes que maxie attribuūt deo sunt simpliciter false

In contrariū

¶Contra beatus diony. de mistica theologia. dicamus igitur ꝙ oīm cā ⁊ sup oīa existens neq̄ sine substātia est: neq̄ sine vita: neq̄ sine rōne. ¶Item idem in eodē. diximus in li. qui est de diui. no. q̄ō optimus noiatur. q̄ō ens. q̄ō vita ⁊ sapiētia. vt ritus: ⁊ quecūq̄ alia intelligibilis sunt ꝺiuine noiationis. vere igitur est ista de ipso affirmare.

Responsio.

¶Responsio ſm diony. de mistica theol. in ipsa opz oēs existentiū ponere ⁊ affirmare positiones velut oīm cā: ⁊ oēs ipsas ꝓprie negare sicut supra oīa existēte ⁊ nō opinari negationes oppositas esse affirmationibus: ex hoc accipitur ꝙ sunt vere affirmationes ⁊ negationes oīm in diuinis: nec opponuntur affirmationes negationib⁹. nā affirmationes aut accipiūtur symbolice: aut mistice. si symbolice accipiūtur ꝓ translationē: vt lapis: pś. lapidē quē reprobauerūt: ⁊ aer in. xij. li. reg. in fibulo aure tenuis ibi dicimus. Negationes vero nō lapis: nō aer accipiunt proprie. Sed mistice accipiūtur ꝓ supercellentiā ⁊ pfectionē que est supra nos. vt vita bōitas ⁊ hmōi: vnde diony. in eodē. an non magis deus est vita et bonitas q̄ aer ⁊ lapis? Negatiōes vero accipiunt ſm nos ⁊ nostrā cōprehensionē: ⁊ ideo nō opponūtur affirmationibus. Uñ dio. Neq̄ spūs est: sicut noscimus: neq̄ filiatio: neq̄ paternitas: neq̄ aliq̄ cognitū a nobis: neq̄ est aliq̄d non existentiū: neq̄ existentia eū cognoscūt. ¶Ad primo obiectū dōm ꝙ quadruplex est cōpositio. s. cōpositio partiū ſm ꝙ corpus dicitur cōpositū ⁊ cōpositio ꝓprietatis ad subiectū: ⁊ ſm hoc aia dicitur cōposita. materia etiā dicitur cōposita q̄ cōponitur forme. ¶Quarto mō forma dr cōposita q̄ cōponitur materie.

Sol. ad obiectum

¶Itē ꝓ contrariū q̄druplex est simplicitas. solus aūt deus ꝓprie dicitur simpler: q̄ caret oī gñe cōpositionis. ¶Itē notandū ꝙ vocabula quedam significant proprietates in adiacentia vel inherētia. quedā in subsistentia. vt hoc nomē albus significat albedinē in adiacentia: q̄ ostēdit eam alij inesse: ſz hoc vocabulū albedo significat albedinē in subsistentia: q̄ supponit eā. silr hoc nomē hō significat humanitatē in adiacentia siue inherentia: q̄ ostēdit eā inesse subiecto: ſz hoc vocabulū humanitas significat humanitatē in subsistentia. Ut vero ꝺ oī genere simplicitatis simplex est nō ostendit aliqua cōpositio simplicitatis circa eū. vñ cū dico ꝺ est bon⁹ non ostendit bonitas inesse deo q̄ ipse nō sit. quod attēdens diony. dixit affirmatiōes de deo sunt incōpacte: q̄ nullā cōpositionē ꝓprietatis ad subiectū ostendunt. de negationibus vero dixit ꝙ sunt vere: q̄ q̄dam veri innuunt. s. ꝙ ibi non est cōpositio proprietatis ad subiectum. ¶Ad secunduz iam patet responsio ex dictis.

Rñsio.

Dembrum secundum

Utrū ea q̄ dicuntur ſm ꝓnationē dicūtur in diuinis verissime ⁊ ꝓprissime.

Damascen⁹

Rñsio.

Consequenter querit de noibus privatiuis vel negatiuis an proprius dicantur in deo: noibus misticis positivis vt eternus: incorruptibilis: increatus. ¶Ad q̄ō sic Diony. de mistica theologia. oportet ablatiōes in contrariū positionibus laudare. Etenim illas: scilicet positiōes a prestantissimis inchoantes ⁊ ꝓ media ad nouissima descendentes apponim⁹. hic vero a nouissimis ad principalissimas ascensiōes facientes oīa auferimus. Et dicit cōmentator: positiones sunt quecunq̄ ꝓprie in deo dicuntur. q̄ est eis vita ⁊ lux ⁊ similia. ablationes vero quecūq̄ vt aliena a deo asserūtur. vt puta q̄m non corp⁹ dr nō aia: nec quicq̄ eoz que cognoscuntur aut intelligētie subiacent. Ex quo relinq̄tur ꝙ positiōes dicantur ꝛe eo ꝓprius q̄ ꝓnationes. ¶Itē diony. in eodē. ex ꝓstantissimo ponim⁹ positiōes: a nouissimis vero in cohaim⁹ diuinā ablationē: q̄ ponētes positiōes incohaim⁹ a cognitione: auferētes ꝛo a magis distātib⁹ ipsi diuine eētie supple. Et dicit cōmentator ꝙ positiōes ſm affirmatione dicūtur: q̄ vita potiꝰ dr q̄ aer. Negatio ꝛo privatio est q̄m non inebriat non irascitur in positiōibus magis cōgenerate siue propinquius. vñ diony. an non magis vita ⁊ bonitas q̄ aer: Cōmentator familiarius siue magis ꝓprie est deo vita ⁊ bonitas q̄ aer ⁊ lapis. In privatiōibus a magis distātib⁹ incipimus. vñ dio. an nō magis crapule ⁊ mane. i. furores supple removent a deo q̄ nō dicivel intelligi. q̄ si dicat magis ꝓprie est deo nō crapulari: nō irasci q̄ nō dici: nō intelligi. vñ cōmēta. an nō potiꝰ dr nō irasci deo q̄ nō itelligi. Ex hoc relinq̄tur cū affirmatiōes a familiariori ponam⁹ i deo: negatiōes a remotiori ꝙ ꝓprius dicent in deo positiōes q̄ negatiōes: ⁊ noīa affirmativa q̄ privativa. ¶Ad oppositū est ꝓdicta autoritas dio. affirmatiōes in diuinis icōpacte. negatiōes ꝛo vere. ¶Itē da. icorporeū icorpabile nō q̄d est deo significat ſz q̄d nō ē. opz aūt alicui⁹ substātiā dicere q̄d ē: enūciare ſi q̄d ſi ē: i deo aūt q̄d ē: dicere ipossibile ē. familiari⁹ aūt ex oī ablatiōe facere sermonez. ergo negativa sunt magis ꝓpria affirmatiōib⁹? q̄ affirmativa insinuāt q̄d ē: negativa ꝛo q̄d ſi ē. ¶Rñsio affirmatiōes et negatiōes mistice i diuinis pñt accipi dupliciter: ſz ꝓprietatē dicēdi vel ſm vitatē eēndi. si ſm ꝓprietatē dicēdi q̄ affirmatiōes significāt ꝙ insinuatiōes alicuius cōcretiōis verius cōuenīt negatiōes q̄ remouēt modū cōcretiōis. Et ſm hoc ipropie accipiunt affirmatiōes. vñ beatus dion. ad ꝓprietatez dicēdi. respiciēs dicit ꝙ affirmatiōes icōpacte: negatiōes ꝛo vere nō ad vitatē eēndi. vñ dam. cū dixit familiari⁹ ex oī ablatiōe facere sermonē: subdit neq̄ eīm coz q̄ sunt: neq̄ vt nō ens: ſz vt sup oīa ens ⁊ sup ipm ee ens. Si eīm coz q̄ sunt cognitiōes nre sunt ꝙ sup cognitiōem est oīno: ⁊ sup substātiā erit supple ipe deꝰ. Si ꝛo respiciam⁹ vitatē eēndi magis ꝓprie cōuenīt affirmatiōes mistice q̄ dicūt ꝓfectionē. vt vita bōitas pñtas ⁊c. vñ da. Sciēdū est ꝙ nō ex nobis trāslatū est ad brām deitatē pñtatis ⁊ filiatiōis ⁊ pcessiōis nomē. Ecōtrario autē ide nobis traditū est vt ait diu⁹ ap̄ls. ꝓpterea flecto genua ad patrem: ex quo oīs paternitas ī celo ⁊ in terra noiatur: ⁊ sic ptz solutio ad obiecta.

Questio.lij. de nomnibus

consequentibus naturam.

Consequens est quere re ſz ordinē da. ō noib⁹ pñtibus⁹ naturā Sciendum ꝙ hmōi noim quedam con-

notãt effectũ in creatura. vt iust⁹ et misericors. quedam vero non ꝺnotant. vt bonus sapiens Item tuz horũ tum illorũ quedã significãt per modũ abstractionis: vt iusticia bonitas. quedã per modũ cõcretionis: vt iustus bonus Primo ergo queritur. an significent diuinã substãtiam Secũdo: an eodẽ mõ de deo dicantur iustum et bonum. Tertio an iusticia et huiusmodi connotent effectuz. Quarto vtrũ eodem modo dicantur iustus et iusticia.

Membrum primum.

Ad primũ sic boe. in li. de tri. Cũ dicit deꝰ est iustus vel bonꝰ: ꝓdicatur iusticia vel bonitas q̃ est dei substãtia: ergo significãt substãtiaz ¶ Itẽ iustũ et bonũ conueniunt tribus ꝓsonis ꝛ in summa singulariter ergo dicunt essentialiter ſm regulã aug. ¶ Cõtra ꝺam. iustum ꝛ bonũ ꝛ sanctũ sequunt naturã: non ipam substãtiam oñdunt. ¶ Itez queritꝫ de hoc qõ dicit dama. iij. ca. j. li. quecũqꝫ in deo affirmatiue dicuntur: nõ naturã sed ea que sunt cõtra naturã eiꝰ oñdunt. vt si bonũ si iustũ si sapiẽs si quodcũqꝫ dixeris. nõ naturã dicis dei: sed ea que sunt cõtra naturam ¶ Respõſio est ꝓsiderare dupliciter nomẽ dei aut q̃tum ad significatũ: aut q̃tuz ad modũ significandi. Cõsideratio significatũ: omnia hmõi noia siue operatiõis: siue ꝓsequẽtia naturã: siue habitudinis: oñdunt naturã Cõsideratio vero modũ significãdi qui est sicut in creatura: dicit dam. q̃ nõ significãt naturã sed ꝓsequentia naturã. qz ad similitudinẽ dicunt eorũ q̃ sequunt naturam in creaturis et nõ significant substãtiã sed ꝓprietatẽ substantie Significãt eñ diuinã naturã vt qualitatẽ siue vt habitum. ¶ Ad secundũ quod queritꝫ q̃ quecũqꝫ dicuntur affirmatiue de deo nõ naturã sed ea q̃ essentiã oñdunt: dom ſm illã regulã fidei oñe ſimplex alia est alio dicitur esse. qz sua ꝓpria essentia est: nominatur autẽ suo effectu. qz ergo nomẽ positiuũ in diuinis acceptũ est ab affectu. ideo dicit q̃tũ ad modũ significandi non significare naturã. ꝛ istud itelligit de nominibus positiuis significãtibus deum aliqua forma determinata. vt bonꝰ iustꝰ sapiẽs ꝛc. nam istud non intelligitur de significãtibus absolute et in determinate. vt ens et qui est.

Ad id qõ queritꝫ ſcõo.

Membrum secundum

Consequẽter queritur. an eodẽ modo dicãtur iustũ et bonũ de deo. quod videtur qz vtrũqꝫ ẽ nomẽ ꝓsequẽs naturã in rõne que dicta est. eodẽ ergo mõ dicunt ¶ Cõtra nomẽ boni deriuat ad omnes creaturas. vnde boe. omnia bona qz a bono: iustũ autẽ nõ. nõ enim omnia iusta qz a iusto. ¶ Rñſio dicta est. ſ. q. de bonitate. nã bonũ est ꝺditio generalis ipſius cãe que est deus. quia enim bonus: ideo facit creaturam. vnde augu. quia bonus est summus. ꝛ ideo bonum respicit omnez creaturã cuius est causa. iustũ vero est ꝺditio ſpãlis ꝛ respicit ſpãlem actum. ſ. reddere vnicuiqꝫ qõ suũ est. qõ ptinet ad rõnalẽ creaturã: ꝛ ideo iustum nõ descendit ad omnia sicut dicit boe. de ebdoma.

An eodẽ mõ dicantur de deo bonuz ꝛ iustum

Responsi

Membrum tertiũ.

Etinde queritꝫ an iustũ cõnotet effectũ in creatura Boe. deꝰ est substãtia sup oẽm substantiã ꝛ iusticia sup oẽm iusticiam: sed cũ dr hõ est iustꝰ nihil ꝑdicat siue ꝺnotatur nisi iusticia hominis. ergo cũ dicit deus iustꝰ nihil ꝑdicat vel ꝺnotat nisi iusticia dei. ¶ Itẽ sicut prima veritas influit super effectus suos: sic ſm̃a bonitas vel summũ eius: sed cũ dicitur deus est bonus. deus est ens: nullus effectus predicat vel compredicatur vel connotatur. ergo nec cũ dicitur deꝰ iustus. ¶ Item si connotatur effectus cũ dicit deꝰ est iustus. ergo hoc nomen iustus dicit respectum ad creaturã. nam effectus est in creatura: ſz oẽ nomen designans respectum est nomen habitudinis que est quinta differentia nominũ essentialiũ ſcõz damñ. vt creator ꝛ dñs. non ergo esset ī opposita differentia. ¶ Contra siue dicat deus iustus siue hõ iustus semp ponit redditio vnicuiqꝫ qõ suum est. Effectus igit iste aut significat cũ dicit deus iustꝰ aut connotatur cũ principali significato: sed nõ significatur. nã significatũ est diuina iusticia que est diuina essentia. vt dicit boe. ergo cõnotatur. ¶ Responſio cũ diuinũ esse significetur multis modis. vt substantia cuz dicitur deus: vt ꝺtitas cũ dr magnus. vt qualitas cũ dicitur sapiens iustus: ꝛ sic de ceteris generibus. vt supra declaratũ est. attendendum est regulariter vtrũ nomen diuinuz significet differentiã alicuius generis absolutã. ꝛ tũc cõnotatur effectus. sed solũ significat diuina essentia sicut cũ dicitur magnus. Si vero ſm differentiã gñis cõparatã considerandũ an cõparatio sit determinata ad actũ tpalem vel ad actũ eternũ: liceat sic loq: vt sapere generare cõicare que significant diuina ꝑ modũ actus. si significent ſm differentiã gñis cõparatã ad actũ tpalem: connotat effectus in creatura. verbigratia iustus vel iusticia misericors vel misericordia significant. diuinã essentiã per modũ habit⁹. habitꝰ aũt cõparationẽ hz ad actum. hmõi aũt cõparationẽ habẽt ad actũ retribuẽdi: ad actũ miserendi: ꝛ ideo cũ dr misericors iustus ꝓdicat diuina eẽntia: ꝛ connotat vel cõpredicat actus retributionis. Si vero significẽt ſm differentiã gñis cõparatã. sed nõ determinate ad actũ tpalez. imo differenter ad actũ tpalem ꝛ eternũ non cõnotatur effectus tpalis. verbigratia cũ dicit sapiens potens vel bonus de deo significat diuina eẽntia ꝑ modũz habit⁹: ꝛ ideo in cõparatiõe. ſz cõparatio hmõi nõ determinat ad actũ tpalẽ. sapiẽs eñ vel sapientia dr ī cõparatiõe ad sapere q̃ nõ determinat ad tpale: cũ dr deꝰ sapere se. sic⁹ potẽs vel potẽtia nõ determinatur ad tpale: qz dr posse gñare: posse cognoscere sic⁹ bonꝰ vel bõitas q̃ dicunt ad hunc actũ cõicare vel de se diffundere. qz cõicatio est eterna ī ꝓsonis diuinis. ¶ Ad illo qõ obijcit cũ dr hõ iustꝰ nihil cõnotat. dico q̃ ꝑdicat habitꝰ q̃ est virtꝰ iusticie et ꝑ cõsequẽs cõnotat effectꝰ q̃ est reddere vnicuiqꝫ ꝛc. qz habitꝰ dicit cõparationẽ ad actũ. ¶ Ad ſcõz iaz pz rñſio qm̃ nõ ẽ sile de hoc noie ens vel ō hoc nomine bonꝰ: ꝛ de hoc noie iustꝰ. ¶ Ad tertiũ dõz q̃ nomẽ designãs cõparationẽ est duobꝰ modis. aut eñ designat cõparatio ī actu aut ī habitu. si ī actu tũc dr tale nomẽ habitudinis sicut miserator creator: si vero in habitu nõ dr nomẽ habitudinis nisi ꝑncipal⁹ significaret ipa cõparatio sicut hoc nomẽ deus. Inde est q̃ hoc nomẽ misericors qz significat diuinã essentiã ꝛ cõnotat habitudinẽ ad miserẽdũ nõ est nomẽ habitudinis. sic⁹ nec hoc noie iustus qõ significat diuinã essentiã ꝛ cõnotat aptitudiem retributõis. vñ ꝛ dr misericors et iustus ab eterno miserator vero ꝛ retributor ex tempore.

Tertium.

Responſio.

Ad obiecta

Ad secundus

Ad tertium

Membrum quartum.

Consequenter queritur an eodem modo dicantur huiusmodi nomina concreta ꝛ abstracta. Queritur ergo vtrum eodem modo dicantur bonus vel bonitas. iustus vel iusticia. ¶ Ad quod sic. si eodem modo dicantur

Utrum eodẽ modo dicant iustus ꝛ iusticia.

dicantur iustus ꝛ iusticia. bonus ꝛ bonitas. ſz deus dicitur valde bonus. ergo dicitur valde bonitas. si ergo dicit valde bonitas non eodẽ modo dicũtur de deo bonus ꝛ bonitas. ¶ Contra cũ dicitur deꝰ bonus predicatur vocabula que significãt in subsistentia magis succedũt ad simplicitatẽ. vt cũ dico deus est bonitas: qz nec etiã ex modo locutiõis videtur innui proprietas inesse deo. illevero in q̃bus predicantur vocabula que significãt in adiacentia: quodãmodo accedũt ad cõpositionẽ qz cõpositionem ꝓprietatis ad subiectũ innuere videnť. vt iustus bonus ꝛ hmõi. ꝛ cũ idẽ significet hoc vocabulum bonus q̃ bonitas. qz tñ hoc nomẽ bonus ſm vsitatã intelligentiã magis accedit ad compositionem: idcirco recipit aduerbiũ ꝑ se vt dicat deꝰ est valde bonus ꝛ non valde bonitas. etiã incongrua esset locutio ſm regulã artis grãmatice si diceret valde bõitas. ¶ Itẽ queritꝫ an sicut deꝰ dr iustus ꝛ misericors ꝓsit dici iusticia ꝛ misericordia: quia in multis locis sacre scripture inuenit. vñ dnicis ꝛ rectus dñs: ꝛ iterũ patiẽs ꝛ multũ misericors. sed si est vera hoc nõ est ꝓpter principale significatuz illorũ adiectiuorz. Illud emꝫnũ est. sed ꝓpter cõnotata que sunt diuersa: sed si hoc eadẽ rõne hec est vera deus est iusticia ꝛ misericordia ꝓpter cadẽ cõnotata. ¶ Itẽ talis locutio inuenitur in scriptura. vñ ps. misericordia ꝛ veritas tua ꝛc. ꝛ. j. cor̃. j. factꝰ est nobis iusticia ꝛ sapiẽtia ꝛ significatio ꝛ redẽptio. Sed cõtra esse iusticiã est esse quid. esse misericordiã est esse quid. ꝛ ita si deus est misericordia ꝛ iusticia deꝰ est qd rãd: ꝛ ita plura. ¶ Solutio dictio copulatiua copulat adiectiua. coniungit connotata ꝑ adiectiua illa: ꝛ qz cũ dr deus est iustus ꝛ misericors: copulanť diuersa cõnotata ꝑ illa adiectiua hz copulatiua cõiunctio illud qõ exigit. vñ illa locutio est vera. Sed cũ copulat inter substãtiua vult copulare supposita. ꝛ qz cũ dr deus est iusticia ꝛ misericordia nõ sunt ibi diuersa supposita nõ inuenit ibi hec dictio diuersitatẽ quam exigit. vñ ꝓprie loquẽdo falsa est. Recipitur tñ ſz ipropꝛie propter diuersa cõnotata q̃ ibi sunt: qz q̃ꝫ ꝑ ipropꝛias locutiões magis exꝓmitur veritas fidei q̃ ꝑ ꝓpꝛias.

Solutio.

Questio quinquagesimatertia de noibus essentialibus cõnotantibus respectũ creatoris ad creaturas.

Restat opitulante diuina gratia inquirere de noibus eẽntialibus q̃ sunt noia habitudinis siue respectiua q̃ est quinta differẽtia ſm damñ. horũ oim est differẽtia. nam quedã sunt q̃ dicũt siue cõnotant respectũ ꝓsone ad ꝓsonã. vt eqlitas similitudo. quedam vero respectũ ad creaturã vt dñs creator. Item connotãtium respectũ ad creaturã: quedã cõnotãt respectũ tm̃ vt dñs: quedã respectũ ꝛ effectũ: vt creator ꝛ misericors. Querit circa hec noia. ꝓprio vtrũ significẽt essentiã ꝛ cõueniãt deo ab eterno. Secũdo vtrũ deus oim rerum sit dominus ex tempore. Tertio vtrum dominium ꝛ huiusmodi respectus sint creata vel increatum. Quarto vtrum respectus connotatus sit in creatore vel creatura.

Membrum primum

Primũ sic augu. cũ queritur cuius rei ab eterno fuit dñs si creatura nõ fuit ab eterno. nõ audeo ꝑcipitare sñiam: naz ꝛ meipsum intueor ꝛ recolo scriptum esse. Quis põt scire consiliũ dñi. aut q̃s põt cogitare q̃d velit dñs. ergo ipse ab eterno fuit dñs alicuius rei. ergo ex parte nõ cõuenit ei. ¶ Itẽ dñs est illi nomẽ essentiale. ergo ipm significat essentiã. ¶ Itẽ Ambro. dicit q̃ deus est nomẽ nature: dñs nomẽ ptãtis. sed ptãs nihil aliud est q̃ essentia. ergo hoc nomẽ dñs non cõuenit deo ex tpe. ¶ Cõtra augu. dicit q̃ hec relatiua appellatio dña est deo ex tpe. ergo cõuenit ei ex tpe. ¶ Itẽ si quis cogitet ꝛ dicat q̃ deus nõ fuerit dñs ex tpe qz non fuerit ꝓius tempus q̃ esset dñs. ꝛ certe ipse cepit esse dñs tẽporis. dicerte vt meus esset dñs vel tuus ex tpe incepit esse. ergo hoc nomẽ dñs non cõuenit ab eterno.

Utrum noia essentialia cõnotãtia respectum significent essentiã ꝛ conueniant deo ab eterno Ambrosius

¶ Rñſio hoc nomẽ dñs qñqꝫ absolute ponitur: et tunc notat essentiã tantũ: ꝛ ab eterno cõuenit deo qñqꝫ respective ꝛ tunc essentialiter essentiã significat ꝛ secundario relationẽ: ꝛ est sensus deus est dominus. i. deus est deus cui creatura subiecta est. Similiter hec vocabula creator ꝛ similia principaliter essentiã significant: ꝛ secundario correlationẽ que inest creature. Est enim sensus deus est creator. deus est deus a quo incipit esse creatura. Sz si inferatur hoc ergo vocabulũ creator ab eterno cõuenit deo nõ sequit. nã destruere facilius est q̃ cõstruere oino vt dicit Aristo. Ad hoc enim vt sim homo albus: necessaria sunt duo. ſ. vt sim homo: et vt sim albus: tad hocvt non sim homo albus sufficit vt non sim albus. A simili dico q̃ ad hoc vt deꝰ sit creator duo sunt necessaria. ſ. vt sit deus vt ab ipo incipiat eẽ creatura. sed ad hoc vt nõ sit creator sufficit vt ab eo non sit creatura. ¶ Instantia deꝰ nõ semper erit prescius huius rei: ergo hoc nomen ꝓscius non significat diuinam naturam. sicut enim ad hoc vt vocabulum significet diuinã naturã non exigitur vt semper conueniat vt ī futuro: ꝛ hoc ꝓsignatione faciente. ita tñ exigitur vt semper conueniat signatione faciente. Sed quod dicit aug. q̃ nõ audet precipitare sñiam: dicimus q̃ tunc nõ audebat: sed post fecit. hec est sñia ꝓpositui. Sz qui debit alicui q̃ hoc nomẽ dñs nunq̃ significet absolute sed semper respective. vnde aug. v. de trinitate Creator relative dicitur ad creaturaz sicut dñs ad seruũ non videbit conuenire deo ab eterno. vñ augu. in eodẽ. dñs nõ dicitur nisi cũ habere incipit seruum. vnde ista appellatio relatiua ex tpe est deo.

Instantia.

Responſio.

¶ Responſio dicendũ q̃ hoc nomen dñs semp accipitur respective. sed hoc duobus modis. naz põt notari respectus in habitu vel in actu. si in habitu sic conuenit deo ab eterno. q̃ est dñs. i. dñabilis siue potens coercere. subditos: ꝛ est sensus deꝰ est dominus. i. deus est deus cui subiicibilis est. creatura siue sit siue non sit. si in actu cõuenit ex tempore: et idem est dominus qõ dominator: ꝛ est sensus deus est dñs. i. deus est deus cui subiecta est creatura.

Responſio.

Membrum secundum

Secõo queritꝫ vtrũ dñs oim rerũ sit ex tẽpore. ¶ Ad qõ sic obijciet aliq̃s qz nõ tũ est dñs rerũ que ex tpe ceperũt: ſz etiã illius rei que non cepit ex tẽpore. i. ipius temporis quod non incepit in tpe qz non erat tempus ante q̃ inciperet: ꝛ ideo non cepit esse dominꝰ ex tpe. ¶ Rñdet magister in senten. j. li. di. xxx. q̃ ſz non ceperit ex tpe esse dñs tpis: cepit tñ esse dñs tẽporis qz nõ semper fuit tps ꝛ ipsius hois ex tempore cepit esse dñs. vnde aug. v. de tri. q̃ cepit tẽpus

Utrum deus omnuz reruz sit dominus ex tempore.

Responſio magistri.

deus cepit eſſe dñs.nec añ tps fuit dñs.ſz cũ tpe ſi
ex tpe vl i tpe q; nõ añ fuit tps ꝯ ipe dñs ſz ſimul.
¶ Sed obijcit q; ſm Iſido.q̃tuor ſunt coeua. tps.
celũ empireũ:pria materia:z ãgeli.ergo ſi eſt dñs
illoz triũ ex tpe:erit dñs tpis ex tpe.ergo nec alioꝝ.
ſi enim rõ eſt ꝙ nõ cepit eẽ dñs tpis ex tpe q; ſi crat
tps añ tps:eadẽ rõne nõ fuit dñs illoz triũ ex tpe.
q; tps nõ fuit añ illa. ¶ Itẽ ſuppoſito ꝙ oia ſunt ſi
mul creata ſcõz opt.aug.ſcõz illõ eccleſiaſticũ.xviij.
Qui vivit in eternũ creauit oia ſimul:z hoc eſt vel i
gñe vel i ſpẽ.ergo cũ oĩs creatura ſit coeua tpis:vi
deꝫ ꝙ nõ ſit dñs creaturarũ ex tẽpore vl i tẽpore:ſi
cut nec dñs tẽporis. ¶ Itẽ cũ deus ceperit eẽ dñs
tẽpoꝝ cũ tẽpore ſicut dicit aug.vtrũ ſilr poſſit dici
ecõuerſo ꝙ tps ceperit eẽ cũ dño. ¶ Rñſio ꝙ de⁹
cepit eẽ ex tẽpore rez coequenaz tẽpori ſm ꝙ dñs
õr i actu. Et rõ huius ẽ q; nõ pt itelligi creatura q̃n
itelligaꝫ ens ỗ nihilo:z ſic intelligiꝫ mutabilitas q̃
nõ pt itelligi ſine tẽpore.vñ nõ pt itelligi creatura
q̃n itelligaꝫ tps. ppter hoc opz dicere ꝙ cepit eſſe
dñs tẽporis cũ tẽpore. Sz q; tps poſſumus intelli
gere nõ itelligẽdo creaturã hãc vel illã: ppter hoc
poſſumus dicere de alijs creaturis ꝙ cepit eẽ dñs
illaz ex tẽpore:q; põt itelligi tps añ creaturam. Ce
pit ergo eẽ dñs tẽporis cũ tẽpore aliaz rez ex tẽpo
re ¶ Ad hoc q̃ obijcit dõm ꝙ icipere eẽ nõ cõue
nit dño ſcõz ſe ſz per illõ ad q̃ refert cui ſcõm ſe cõ
uenit icipere eẽ.z ideo ppriꝫ õr de dño q; cepit eſſe
dñs cũ tẽpore ſz nõ ecõuerſo:q; tũc nõ diceret ſoluz
de dño ꝙ cepit eẽ ppter relationẽ:ſz etiã ppt ſub
ſtantiã. Aliꝫ põt dici ꝙ hec ꝓpoſitio cũ dicit aſſo
ciationẽ ſiue ſimultatẽ:ſz q̃ñz cũ paritate.vt cũ di
citur tecũ principiũ:q̃ñz nõ cũ paritate:z hoc du
plicit:q; q̃ñz notaꝫ auctoritas i ablatiuo:z ſubau
toritas in noiatiuo.vt cũ õr miles eſt cũ rege.q̃ñz
ecõuerſo.vt.j.cor.xv. nõ ego ſz gra dei mecuz.q̃ñ.er
go notaꝫ aſſociatio cũ paritate non poteſt fieri conuerſio
q̃ñ vero notaꝫ nõ cũ paritate nõ ꝓt fieri conuerſio.
vñ nõ ſequit miles eſt cũ rege:ergo rex eſt cũ mili
te:q; ergo cũ dicit deus cepit eẽ dñs cũ tẽpore nota
tur aſſociatio non cũ paritate non poteſt fieri cõ
uerſio vt dicatur tempus cepit eſſe cum domino.

Utrum tẽpꝰ ceperit eẽ cuꝫ domino.

Utrum dñiũ z huiuſmodi reſpectꝰ ſint creata vel increatum.

Queritur vtrũ dñium ſit creatũ vel increatũ. dõm ꝙ dñium dei eſt increatũ rõne principalis ſignificati. rõne vero connotati dicitur de deo ex tẽpore. vñ non ſequit dñium eſt increatũ:ergo dñium eſt ab eterno. q; cũ dicit de⁹ eſt dñs duo dicunt. divina eſſentia z reſpectus connotatus, q̃uis aũt divina eẽntia fuerit ab eterno. nõ tñ ab eterno ei ſubiecta eſt creatura. q̃ notaꝫ cum divina eẽntia p hoc ꝙ dico dñiũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ reſpectus creature ad creatorẽ eſt creatura: nec eſt ponere alium reſpectum. vnde in creatura eſt ille reſpectus z creatura eſt. nec eſt currere in infinitum q; ſeipſo infertur ad creatorem.

Membrum tertium.

TErtio querit vtrũ dñium z hmõi reſpectus ſint creata vel increata. ¶ Ad quod ſic dñium aut eſt creatũ vel increatũ. ſi i creatũ. ergo eternũ:z õr de deo. ergo aliquid creatũ õr de deo. ¶ Itẽ cũ dico deus eſt dñs. ſi pdico increatũ non õr ex tẽpore:q̃ nõ eſt verũ. predicaꝫ ergo creatũ z i rectitudine. ergo pdicatur creatũ de increato. ergo hec eſt falſa deus ẽ dñs. ¶ Silr querit de reſpectu creature ad creatorem. aut eſt creatũ aut increatũ. ſi creatũ: ergo hz reſpectũ ad creatorẽ. vocet eũ a ille reſpectus. Querit ergo aut a. eſt creatum aut increatũ. ſi creatuz cuz habeat reſpectũ ad creatorẽ: queritur de illo et ſic i infinitũ: vel erit ponere reſpectũ i creatũ creature ad creatorẽ. ¶ Rñſio dixerũt ponentes ꝙ hoc nomẽ dñs ſignificat q̃ndaz relationẽ que eſt dñiũ: q̃ dñs eſt dñs:z illa relatio nõ eſt divina eẽntia: ſz aſſiſtit ei z incipit eꝫ aſſiſtere ex tempore. i. q̃ñ cepit hz ſeruũ: eodẽ mõ hoc nomẽ creator ſignificat q̃n dã relationẽ que incipit aſſiſtere q̃ñ creature incipiũt eſſe ab eo. ¶ Cõtra boe. de tri. dñuz eſt ptãs coercẽdi q̃ i deo eſt divina eẽntia. Itẽ amb. de⁹ tm minus noiaꝫ ſunt nature: noĩa ſunt ptãtis. ¶ Item ſicut albedine fit aliqs albus. ita dñio fit dñs. ſi ergo dñium eſt creatura q̃ deus. ſic dñs hz a creatura. q̃ eſt hereticũ. ¶ Itẽ creatio q̃ deus creat ſi eſt creatura. aut ergo ſe creatione vel alia: ſi alia erit querere de alia: aut eſt creator aut nõ:z erit ꝓcedere in infinitũ: aut erit aliq̃ creatio que ſeipſa creata eſt. ergo idẽ eſt prius z posteriꝰ ſe. ergo nec creatio q̃ creat ſiue q̃ creator eſt: nec dñiuz quo eſt dñs eſt creatura. ¶ Itẽ amb. nõ eſt creatura p quã facta ẽ oĩs creatura. hz per creationẽ facta eſt oĩs creatura. ergo creatio nõ eſt creatura. ꝓpter hoc dixerũt alij ꝙ hmõi relationes ſunt creature z pdicanꝫ de deo nõ p idẽtitatẽ hz p cãz. vt cũ õr de medicina ſana: hz tñ hoc nõ videt. cũ enim õr medicina ſana / aliquid eſt in medicina q̃ eſt effectiva ſanitatis. ergo ſilr cũ õr deus creator ſignificat aliq̃d in deo quo ipſe eſt cã creature. preterea iſta noĩa creator. dñs non ſignificant plura / equivoce ſub vno noĩe ſicut hoc nomen ſanũ. ¶ Rñſio. cũ õr deus creator z dominus pdicat divina eẽntia z connotat reſpectus in creatura. ſed q̃ñz notaꝫ reſpectus ſolũ. vt cũ dicitur deus creator eſt. i. deus eſt divina eſſentia a qua creatura eſt. Similiter deus eſt dñs. i. de⁹ eſt divina eſſentia cui ſubiecta eſt creatura. vñ predicatur divina eſſentia in rectitudine z reſpectus in obliquitate. vñ predicaꝫ de deo divina eſſentia cuz dicit deus dñs vel creator: z comtelligit aliud quo refertur ad eſſentiam: non ſicut cui inſit: ſed a qua ſit vel cui ſubſit: non tñ attribuit deo ſed creature ſm rem. deo vero ſm nomen vt fiat differẽtia iter ſubiectũ locutiõis z ſubiectũ rei ſine attributiõis cũ enim dicitur albũ fit in ſcuto paſſio ſignificata per hoc verbũ fieri nõ attribuit albo ſz ſcuto. vñ albũ hz ſit ſubiectũ locutionis: tñ non eſt ſubiectum rei vel attributionis. Similiter cũ dicit hõ generatur generatio non ineſt homini ſicut ſubiecto. ſed materie hois. Cũ ergo querit vtrũ dñium ſit creatũ vel increatũ. dõm ꝙ dñium dei eſt increatũ rõne principalis ſignificati. rõne vero connotati dicitur de deo ex tẽpore. vñ non ſequit dñium eſt increatũ: ergo dñium eſt ab eterno. q; cũ dicit de⁹ eſt dñs duo dicunt. divina eſſentia z reſpectus connotatus, q̃uis aũt divina eẽntia fuerit ab eterno. nõ tñ ab eterno ei ſubiecta eſt creatura. q̃ notaꝫ cum divina eẽntia p hoc ꝙ dico dñiũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ reſpectus creature ad creatorẽ eſt creatura: nec eſt ponere alium reſpectum. vnde in creatura eſt ille reſpectus z creatura eſt. nec eſt currere in infinitum q; ſeipſo infertur ad creatorem.

Ad obiectionem.

Reſponſio.

Rñſio deus eſt dominus

Reſponſio. Dñium dei creatum.

Reſponſio reſpectuꝫ.

Membrum quartum.

QUarto queritur vtrum reſpectus cõnotatus ſit i creatore vel creatura: z ad maiorem evidentiam queruntur tria. Primo vtrum divina eẽntia referaꝫ ad creaturam. Secundo vtrũ ille reſpectus qui connotaꝫ in domino vel in creatore ſit in creatura vel in deo Tertio an ſimilis ſit ratio in reſpectu huius nominis dominus z huius nominis creator.

Utrum reſpectus cõnotatus ſit i creatore vel creatura.

Articulus primꝰ

ID primum ſic. In cauſali z cauſato non recipimus reciprocationem ſicut dicit Dionyſius. cauſatum enim refertur ad cauſam: ſed non ecõuerſo quia cauſa nõ dependet. ergo cum divina eſſentia cauſa ſit creatura cauſatum non refertur divina eẽntia ad creaturam. ¶ Preterea ſi refertur ille reſpectus in ipa eſt. Sed tunc querit ille reſpectꝰ aut eſt eternꝰ aut tpal. ſi eternꝰ ergo creatura eſt eterna. reſpectꝰ eñ ad creatu

Utrum divina eſſentia referatur ad creaturam.

ad creaturã actualis ponit creaturã. ſi tpalis ergo ex tpe eſt in deo z añ non fuit. ergo alio mõ ſe habuit deus ꝙ prius: ergo mutatꝰ eſt qõ eñ alio mõ ſe hz ꝙ pri⁹ mutaꝫ: ſed vtrũq; falſum eſt. ſ. ꝙ creatura eterna: z ꝙ deus mutat⁹ ſit. ergo nõ eſt reſpectꝰ i deo. ergo nõ referꝫ ad creaturã. ¶ Cõtra relationis eſſe eſt ad aliud ſe hre: hz dñs z creator relatiũ eſt. ergo ſe hz ad aliud. ergo dico relationẽ de deo: et ita eſſe ad aliud ergo refert. ¶ Itẽ cũ dico dñs aut creator: aut dico i relatiõe. aut in habitudine. conſtat ꝙ in habitudine: ergo ſe hz ad creaturaz. ergo refert ad creaturã. ¶ Itẽ aug. de⁹ dr dñs / ſicut nũmus dr preciũ. hz nũmus p hoc qõd dr vel fit, ꝑcium refert vel dr i relatiõe ad aliud: ergo z de⁹ ꝙ hoc ꝙ dñs in relatiõe ad aliud. ¶ Rñſio notãdũ ꝙ relatio ſeu habitudo relativoꝝ aliq̃ fundaꝫ ſup̃ duplicẽ reſpectũ. vt cũ dr iſti ſunt amici. aliq̃ ſup̃ vnicũ. In prio caſu vtrũq; relativoꝝ refert z dr relative. i ſcõ vnũ tm̃ refert: tñ vtrũq; õr relative: z hoc ꝑ nit er duplici collatiõe intellectꝰ. ſicut enim itelligim⁹ ſic ſignificam⁹. hmõi relativa ſunt cã z cauſarũ. cã dico ꝑfectã q̃ ꝓficit ſuũ cauſatũ z nõ ꝓficitur ab ipſa: q̃lis eſt pria cã. Dicendũ ergo breviter qõ divina eẽntia nõ refert ad creaturã: hz econverſo q; nõ dependet a creatura: hz creatura ab ea. vñ habitudo hmõi fundaꝫ i vnico reſpectu q̃ eſt i creatura. tñ divina eẽntia pnont ſignificat p hec noĩa dominus creator z hmõi. relative. õr ppter collationem intellectꝰ. tñ nõ referꝫ. q; nõ dependet. ¶ Mõ obijcit q; relativoꝝ eſſe ꝛc. dõm ꝙ hoc verũ eſt de relatiuis que relativa ſunt in eẽndo: ſed cũ õr deus dñs vel creator relativa ſunt in dicendo: hz nõ in eſſendo. ¶ Ad aliud dõm ꝙ verũ eſt ꝙ de⁹ õr in habitudine: nõ tñ eo ꝙ ſe habeat ad creaturã hz ecõuerſo.

Oppoſitum ſecundum.

Reſponſio.

Ad oppoſitũ.

Ad ſecundum

Quartum.

Reſponſio.

Articulus ſecundus.

Utrum reſpectus ille connotatus ſit i deo vel i creatura.

Argumentum primum.

QUonſequenter queritur vtrũ reſpectꝰ cõnotatus ſit i deo vel i creatura. ¶ Ad quod ſic cũ õr de⁹ eſt creator. de⁹ eſt dñs. iſta noĩa ſignificãt habitudinẽ dei ad creaturas: cũ ergo relatio creationis oppoſite ſunt habitudines: nõ potuerũt ſimul eſſe in eodẽ: ſed relatio creature ad deũ eſt in creatura. ergo ſua correlatio erit i creatore. erit ergo in deo: cũ ergo vtraq; ſit accidẽs erit accidẽs in deo. ¶ Si aũt dicaꝫ ꝙ ꝑdicaꝫ divina eſſentia de deo, z cõpredicaꝫ relatio õ creatura: tũc queritur illa relatio aut eſt in deo aut i creatura. ſi in deo. ergo falſa eſt ꝓpoſitio q̃ dicit, ꝙ deus eſt dñs q; ꝑdicaꝫ creatura de deo. ſi in creatura: ergo nihil ꝑdicaꝫ ibi de deo niſi divina eẽntia. ¶ Preterea illa relatio ſignificat i rectitudine q̃ reiõ attribui ſubſtãtie ſignificate in rectitudine: eadẽ queſtio eſt de actiõe ſignificata p hoc verbuz creat cũ õr deus creat. ¶ Preterea actio et paſſio oppoſita adinuicẽ dicũtur. huic ergo actiõi reſpõdet paſſio. Querit ergo in quo eſt paſſio oppoſita huic actioni. Subiectũ eñ paſſionis non factum eſt. ſed materia ei⁹. cũ ergo creatura nõ fiat ex materia nõ põt eſſe i creatura paſſio: q̃re neq; actio.

Ad primum.

Secundum.

Tertium.

¶ Itẽ aug. ſicut nũmus ꝑciũ õr: ſic de⁹, dñs. hz relatio qua nũmus õr preciũ eſt in nũmo: ergo relatio qua deus õr dñs eſt in dño. ¶ Itẽ nũmus dicitur ꝑciũ p relationem q̃ ei accidit. ergo z dñs p relationẽ q̃ ei accidit. ergo deo aliq̃d accidit. ꝓbatio ꝙ nũmus ꝑciũ õr p relationẽ ſm accidẽs. ſunt enim due quedã relationes q̃ antecedũt ordinẽ ſubſtantiarũ z accidẽtiũ: ſicut relationes materie z forme. z hc naturales ſunt. z nõ accidẽtales: z ſunt relationes alie q̃ conſequũtur ordinẽ ſubſtantiarũ z accidentiũ ſm ſuperi⁹ z inferi⁹: cõuenientia z differẽtia z hc accidẽtales ſunt vel ſm accidẽs: vt dextrũ z ſiniſtrũ ſine ſiniſtro nõ põt eſſe dextrũ: q̃uis ipſum dextrũ vel ſiniſtrũ non muteꝫ. Silr ꝑciũ nõ põt eſſe, nũmus ſi nõ eſſet vſus vel aliq̃d tale in nũmo. ſi ergo nũmus õr ꝑciũ relatiõe q̃ eſt ſm accidẽs. ergo z deus dñs. ¶ Itẽ cũ dico dñs dico relationẽ q̃ eſt ſuppoſitio: ſed hec nõ eſt i creatura: ergo eſt i creatore. ſicut eñ ſeruitus eſt i creatura: ſic ſuppoſitio i creatura. ¶ Rñſio notandũ vt dictũ eſt ꝙ noĩa relativa dicta de deo ad creaturã ſunt relativa noĩa hz nõ ſignificãt relationẽ. vt creator z dñs. Noĩa vero creaturaꝝ relative dicta ad deũ: relative ſunt hz nomẽ z relationẽ ſignificãt. vñ inter deũ z creaturã non ſunt relationes due hz vna tm̃. non enim neceſſe eſt vt vni relatiõi rñdeat altera ſm rẽ hz ſoluz ſm dictionẽ vel ſm intellectũ. Et ſi ꝓratur vnde eſt hoc: dõm ꝙ hoc eſt a virtute intellectꝰ conferẽtis vnũ extremũ ad aliud z ecõuerſo. q; ergo referendo vtrũq; reſpicit vtrũq;: ponit q̃ſi reſpectũ ex vtraq; ꝑte. ſic aũt intelligim⁹ ſic ſignificamus: q; ergo duplex eſt reſpectꝰ in intellectu: duplex eſt in dictiõe: nõ enim põt intellectꝰ noſter finiri ſup̃ aliquã relationẽ niſi intelligat alterã ei correſpõdẽtez. dictio enim nomẽ non ſolũ cauſatur a re ſed ab itellectu. iõ nõ opz ꝙ relativa ſm nomẽ rñdeat relativis ſm rẽ Quod aũt vni relatiõi non ſit neceſſe ſemp̃ rñdere alterã: ꝑtz in actiõe z paſſiõe que dicũtur ſilr relative: hz nõ neceſſe eſt ſemp̃ actiõi rñdere paſſionem hz neceſſe ſit ſemp̃ ei nomen paſſiue ſignificãs. q̃ ꝑtz cũ õr deus creat aiam. hoc eñ verbũ creat ſignificat vere actionẽ: qm̃ de⁹ õr vere agere ſm auguſ. i lib. de tri. huic actiõi rñdet paſſio ſm nomẽ nõ ſm rẽ. cũ õr aia creatur. hoc eñ nõ bũ creatur paſſiue õr nõ tñ paſſionẽ ſignificat. paſſio eñ nõ eſt i factovt i ſubiecto. hz i materia facti. vñ cũ creatio ſit ex nihilo: z nõ ex materia ꝑexiſtẽti: i creatiõe rerum eſt actio ſine paſſiõe. vñ nõ eſt ibi niſi vna relatio ſm rẽ vel vn⁹ reſpectꝰ. pz ergo ꝙ nõ neceſſe eſt cuilibz relatiõi correſpõdere alterã ſm rẽ hz ſolũ ſm nomẽ Dicendũ ergo ꝙ in deo eſt reſpectꝰ ſolũ i creatura q̃tum eſt in re. ſed in dicendo eſt duplex reſpectus non eñ eſt dependentia dei ad creaturã. ſed econverſo. z p hoc ſoluũtur duo pria obiecta. ¶ Si aute obijcitur aliqs reſpectꝰ cõuenit deo q̃ nõ conuenit ei ab eterno. ergo z aliq̃ forma. dõm ꝙ non eſt ſile de relatiõe z forma: q; non õr ei cõuenire relatio q; aliq̃d ſit i eo mutatũ. hz ſi dicerẽtur de forma itelligeret mutatio. Dicendũ ergo breviter ꝙ ꝑdicatur divina eẽntia z cõnotatur reſpectus ſiue effectus i creatura q̃ non ꝑdicatur vt ſit in divina eſſentia: hz in creatura. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝓprie loquẽdo eſt eſſe qõ ꝓtinet ad ſubſtãtiã: z eſt eſſe vl in eſſe qõ pertinet ad accidẽs. z eſt eſſe vel adeſſe qõ ẽ habitudinis. tale eſſe repitur i ſubſtãtijs z accidentibus ſubſtantie referũtur z accidẽtia. eſt eñ habitudo ſubſtãtie ad ſubſtãtiã: z accidẽtis ad accidẽs. eſſe habitudinis ſubſtãtie ad ſubſtãtiã nõ eſt accidẽs. vt ſm idẽtitatẽ i ſpẽ habitudo ſingulariũ eſſe hitudinis accũtis ad accidẽs accidẽs eſt. Dõm ergo ꝙ nõ ſequit hoc õr. ad aliq̃d. ergo i eſt ei aliquid hz ſequit ergo aliq̃d adeſt illi vlr ad illũ. cuz eñ õr de⁹ dñs relatio dñiũ i creatura eſt z eſt ad creatorẽ, z adeſt creatori. Et nota ꝙ duplex eſt reſpectꝰ i dicẽdo. hz vnicꝰ ẽ i eẽndo. ¶ Ad illõ qõ obijcit ꝙ ſeruitꝰ ẽ i creatura ꝛc. dõm ꝙ dñium dicit duo. ptãtẽ coercẽdi creaturã z cõparationẽ vel ſuppoſitionez ptãtis. ipſa ptãs de⁹ ẽ. ꝙpatio ſuppoſitio ptãtis nihil eſſe eſt hz adeſt deo. vñ dñiũ eſt ptãs ſuppoſita ſup

Patet ſol. ad primũ z ſcõm

Ad tertium:

Ad quartum

positio nulli ineſt ſed deo adeſt. vnde non dicit aliquid in deo ſm eſſe: ſz ſm modum dicendi: nec in creatura. illud tñ propter quod dicit eſt in creatura vnde aug. dicit q deus dr dñs: nõ ppter accidẽs quod ſit in deo ſed ppter accidẽs quod eſt in creatura: r per hoc patet ſolutio ad alia.

An ſimi'is rõ ſit i reſpectu huius nominis dñs r huius nominis creator.

Articulus tertius.

QOnſequenter querit vtrũ conſimilis rõ predicandi ſit in hoc noie dñs: r in hoc noie creator. quod vt dek. vtrũq; eñ ſignificat diuinã eſſentiã principaliter cõnotãdo aliq̃d in creatura. cũ eñ dr deus eſt dñs creature: neceſſario ſequit aliq̃d eſſe in creatura reſpectu cuius dr dñium in deo. vñ aug. dicit q deꝰ dicitur dñs ppter accidẽs quod eſt in creatura. ſimiliter cũ dr deus eſt creator huius creature. vñ non põt dici creator niſi ſit creatura. ¶ Contra vt vult aug. ſicut nũmus dr precũ: ſic dñs deus: ſz p hoc q nũmus dr preciũ nihil eſt additũ ſm rẽ ipſi nũmo. Sz cũ dr deus creator huiꝰ creature ſignificat ex hoc eſſe datũ ipſi rei create. igit nõ eſt ſi'is modus connotatiõis hic r ibi: q; ꝑter ꝯgialem modus relationis in hoc deus eſt dñs: cõpredicat aliquid de deo vt dici poſſit cã vel autor creature. ¶ Rñſio ſunt qui dicũt q hoc nomẽ dñs ſignificat diuinã eſſentiã. vt dñium. dñium aũt eſt ptãs coercendi ſubditos: vt dicit boe. deus aũt p ſeipm põt coercere ſubditos: vñ ipſa diuina eſſentia eſt dñium. quod dñium dñat ſuis ſubditis: ex hoc ergo mõ ſignificandi quo diuina eſſentia ſignificat vt dñiuz r vt relatio innuit r coaſſerit ſeruitus de creatura vñ deus dñs ab eterno non fuit. Eodem mõ videt aliquis q; ſic eſſet dõm in iſta. deus creat hãc aiam ſcz q ex mõ ſignificãdi quo deꝰ ſignificat vt actio: coaſſerit effectus de creatura: r q iſte effectus nõ ꝑdicet nec cõpredicat aliq̃d de deo ſicut in hac deꝰ eſt dñs. Alij dicũt cũ dr deus creat hãc aiam ille effectus oſtendit pertinere ad deũ tanq̃ ad cãm: nõ bene cõpredicat aliquid de deo. ſed cuz dr deus eſt dñs creaturarũ. ſicut pure oſtendit q̃uo ſe habeat deus ad rẽ ſubiectam ſibi r econuerſo. nec oſtendit ſic aliquid pertinere ad deũ tanq̃ effectus ad cãm vñ in hac deus eſt creator oĩm aliquid cõpredicat de deo. in hac deus eſt dñs nihil ſed ſolũmodo connotatur reſpectus. Aliter videt dõm. põt igitur dici q in huiuſmodi enunciationibus deus eſt dñs deus eſt creator r conſimilibus predicat diuina eſſentia connotando aliquid extra. vñ notat quidaz reſpectus inter deũ r creaturas: huiuſmodi aũt reſpectus q̃ſq; notat in habitu. vt cũ dr deus eſt exẽplar rerũ fiendarũ. q̃ſq; in actu. vt cuz dr deus eſt creator vel dñs ſm q dñs dicit dñium in actu.

Reſponſio.

Rñſio alia.

¶ Preterea in huiuſmodi enunciabilibus quandoq; predicat diuina eſſentia ſignificata vt actio ſine vt res que eſt in agere. vt cũ dicit deus eſt dator q̃ſq; vt res ens in quiete. vt cũ dicit deus eſt dñs. ibi enim predicat diuina eſſentia vt ptãs coercendi ſubditos. dicit eñ boe. q dñium eſt ptãs coercẽdi ſubditos. Preterea ſicut dictũ eſt preter diuinaz eſſentiã predicatio connotat aliquid ex parte creature. ſed illud connotatũ q̃ſq; eſt pure reſpectus. vt cũ dr deus eſt dñs. hic eñ notat ſubiectio ex parte creature que nihil addit eſſe creature i re niſi ſolũ reſpectũ ad dñm. Mñſq; connotat aliq̃d in creatura preter huiuſmodi reſpectũ. vt cũ dr deꝰ eſt iuſtificator. Mñſq; connotat ipſum eſſe creature ſiue creatura eſſe de nihilo. vt cũ dr deus eſt creator: q; ſenſus eſt deus eſt a quo creatura eſt ex nihilo.

¶ Ad illud ergo quod querit ſi conſimilis eſt modus predicandi cũ dicit deus eſt dñs: r deꝰ eſt creator. iam ptz reſponſio q̃tũ ad principale ſignificatũ quod eſt diuina eſſentia idẽ eſt predicatũ r modus predicandi. q̃tũ aũt ad cõpredicata: hoc eſt q̃tũ ad hoc q diuina eſſentia ꝑdicat in vna vt actio vt q̃ſ dr deus eſt creator r in alia vt qualitas. vt cũ dr deus eſt dñs q; ibi predicat deus vt ptãs coercendi ſubditos eſt diuerſitas quedã. q̃tũ autez eſt ex parte connotati extra eſt diuerſitas: q; in vna ſcz hac deus eſt dñs connotat reſpectus tñ. in alia. ſ. deus eſt creator cõnotatur effectus qui eſt eſſe rei. create de nihilo. q̃tũ igit ad modũ quendã genera lẽ conſimilis eſt modus predicandi vt excludit prima rõ. q̃tũ aũt ad cõpredicatũ ex parte dei ſiue q̃tũ ad modũ quo ſignificat diuina eſſentia que predicat eſt qualiſcunq; differẽtia. q̃tũ aũt eſt ex parte connotati extra: eſt differentia ſimpl'r. q; in vna non eſt connotatũ aliud q̃ reſpectus purus. i alia eſt connotatũ ipſa res ſiue eſſentia rei. ¶ Si obiciatur q cũ dr deus eſt dñs non connotat tñ reſpectus in creatura: ſed effectus aliquis ſiue res ſupquã fundat reſpectus q; ſicut ex pte dei cõpredicat ptãs dominandi ſiue coercendi ſubditos. ſimil'r ex pte creature cõnotat ſubiectio ſiue debitũ ſubijciẽdi. ¶ Rñſio q illud debitũ ſiue ſubiectio non ponit aliquid ſiue addit ipſi creature i q̃tum cõparatur ad deũ i q̃tũ eſt dñs. immo: ſolũmodo eſt ſpecificatio ipſius reſpectus: vt ſpecialius dicat diuine eſſentie ſignate vt dñio reſpondeat in creatura ſubiectio: que q; nihil addit rei dicendus eſt ſimpler: ſiue purus reſpectus. tñ notandum cuz aliqs q cũ dicit deus incipit eſſe creator inceptio notatur nõ circa rem principaliter predicatam. ſed circa rẽ cõ predicatam.

Queſtio.liiij.de nomini

bus deſignantibus reſpectum perſone ad perſonaz.

QOnſequenter querit nõ noibꝰ eẽntialibꝰ deſignãtibꝰ reſpectũ perſone ad perſonam. hec autez deſignãtur dupliciter. relative logice. vt equalis r equalitas. ſimilis r ſimilitudo. r relative grammatice: vt talis qualis.

Queritur de noibus relatiuis logice

Membrum primum

QIrca primum queritur primo vtrũ equalis r ſimilis ſeu ſimilitudo vel equalitas dicantur ſm ſubſtantiam aut relative.

Secundo vtrum pater debeat dici equalis vel ſimilis filio ſicut dicitur econuerſo.

Tertio vtrũ pater ſit coequalis filio ſiue cq̃lis imagini. Quarto vtrum chriſtus ſm q homo ſit ſimilis ſibi deo.

Articulus primus

Vtrum equalis et ſimilis. ſeu ſimilitudo vel equalitas dicantur ſm ſubſtantiaz aut relatiue.

AD primum ſic obiicitur magiſter in primo ſententiarum. trigeſima diſtinctione diffinit ſimilitudinem dicendo. Similitudo eſt indifferẽs eſſentia. ergo cq̃lis r ſimilis eſſentiam ſignificant quia ſm Hylarium equalitas idem eſt q ſimilitudo.

¶ Item idem in eodem vigeſimaprima diſtinctione dicitur q equalitas patris r filij non eſt relatio vel notio ſed vnitas nature r identitas.

¶ Item nihil quod dicitur relatiue dicit de qualibet perſona. ſed equalis de qualibet predicatur. ergo non dicitur relatiue.

¶ Item ſicut ſapiens ſecundum ſapientiam eſt ſapiens

Quartum'

In cõtrariũ. alia pars.

ſapiẽs: ſic equale ſm equalitatẽ equale. Cũ ergo pr et filius ſm ſubſtãtiã ſint equales: ergo eq̃litas eſt eẽntia. ergo eq̃lis ſignificat ſubſtãtiã. ergo nõ dicitur relatiue. Contra hoc obijcitur autoritate hylarij de tri. nihil eſt ibi ſi'le vl eq̃le: r ita eq̃lis ſi'lis connotat pl'itatẽ. ſz nihil dictũ ſm ſubſtãtiã plura litatẽ ſignificat. ergo dicunr relative. ¶ Itẽ diffinitio relatiuoꝝ conuenit eq̃li r ſi'li. ¶ Preterea. pñt plurales re ſignificari. cũ ergo in diuinis nõ ſit pluralitas ſubſtãtie, ſz relatiuoꝝ tñ, neceſſe e iſta relatiue dici. ¶ Itẽ boe. in li. de hebdomadibꝰ. In pre vnitas in filio equalitas in ſpũſctoꝝ vtriuſq; cõnexio. ergo equalitas dr pſonaliter. ¶ Itẽ aug. qõ ſm ſubſtantiã dr ad ſe dr. ſed equalitas dr ad aliud vl ad aliũ. ergo equalita dr ſm relationẽ. ergo nõ dicit ſubſtãtiã. ¶ Itẽ aug. qõ relatiue dr nõ idicat ſubſtãtiã. ergo hoc nomẽ equalis nõ ſignificat ſubſtãtiã. ¶ Itẽ ſi hoc nomẽ equalis ſignificat ſubſtãtiã r eſt relatiuũ ergo ſubſtãtia relatiue dr. ergo ipſa p relationẽ ab aliquo diſtinguit. ¶ Ad hoc nota triplicẽ opi. Quidã eñ dicũt q hec noia equal'ſi'lis tñ, remotie accipiũt. vt cũ dr pr r filius ſint cq̃les. i. nõ ſunt inequales. r ſunt ſi'les. i. nõ ſunt diſſimiles. in qua ſnia videt fuiſſe lõbardus. In prima eñ editiõe ſniarũ dixit. ſi'litudo eſt indifferẽs ſubſtãtia. r in ſcõa quaſi corrigẽs dixit ſi'litudo ẽ indifferẽtia. q. d pr r filius dicunr ſi'les q; nõ ſunt differentes. Sed cõtra hoc ſic obijcit. catholicus dicit pr r filius ſunt equales. Arrius hereticus dicit: pr r filius nõ ſunt equales. inde ſic qõ catholicus affirmat hereticus negat. r hereticꝰ aliq̃d remouet: dicẽdo pr r filius nõ ſunt eqles: ergo catholicꝰ aliquid ponit cũ dicit pr r filiꝰ ſunt equales r non tñ remouet. ¶ Itẽ dicit autoritas in pſonis ppietas et in eẽntia vnitas et in maieſtate adoret eq̃litas. ergo equalitas triũ eſt adorãda. ſed nõ alia adoratione q̃ latria. ergo equalitas triũ eſt diuina eſſentia. ergo hoc nomẽ equal ponit aliq̃d. ¶ Itẽ facia-mus hoiez ad imaginẽ r ſi'litudinẽ nr̃am. ibi eñ dicit autoritas hyla. q p imaginẽ r ſi'litudinẽ intelligatur vnitas eẽntie. ergo ſi'litudo eſt diuina eẽntia ſed hoc nomẽ ſi'lis ſignificat ſi'litudinẽ. ergo ſignificat diuinã eẽntiã. Si eñ ſi'litudo aliq̃d ẽ: q; rõ eſt q bonꝰ bonitatẽ r magnꝰ magnitudinẽ: r ſi'lis nõ ſignificat ſimilitudinẽ. ¶ Alioꝝ opimo eſt. q ſunt relationes eẽntiales r pſonales. eẽntiales: vt ſi'lis equalis. pſonales: vt pr r filius. r dicunt q relatio eẽntialis nõ eſt eẽntia. Sed cõtra equalis aut ſi'lis aut dicit ſubſtantiã: aut relationẽ. ſi eẽntiã ergo eẽntia dr relatiue. ſi pſonã: ergo nõ cõuenit tribus. Si aũt nõ ſignificat nec eẽntiã nec perſonã: ergo non eſt aliq̃d diuinũ. ergo ẽ creatũ. ¶ Itẽ filius ẽ equalis pri ſm ſubſtãtiã. ergo hoc nomẽ equalis ꝑdicat ſubſtãtiã. ¶ Ad hoc dicũt. q dici ſm ſubſtantiam duobꝰ modis dr: q; dici ſm ſubſtantiã hoc ẽ ſignificare ſubſtantiã vel q ſubſtantia ſit cã dicti: vt cũ dicitur petrꝰ eſt ſi'lis andree albedie: hic eſt ſenſus albedo eſt cã ſi'litudinis. Ita dicũt cũ dico filiꝰ eſt equalis pri ſm equalitatẽ. hic notat q equalis ſignificat equalitatẽ. ſed cũ dico filꝰ eſt equalis pri ſm ſubſtãtiã: notat q ſubſtãtia ſit cã equalitatis. ¶ Sed ad hoc ſic. diuina ſubſtantia eſt cã equalitatis triũ pſonarũ: r nõ eſt illa neq; illa. ergo naturaliter eſt prior illa r filius eſt equalis patri. illa ergo natura patris eſt prior equalitate filij: ergo filiꝰ illa equalitate nõ p̃oia eſt equalis patri. ¶ Rñſio notandũ q diuina eẽntia ſignat q̃ſq; vt ſubſtãtia q̃ſq; vt quãtitas. q̃ſq; vt relatio. eſt eñ eam ſignificare abſolute: r ſic ſignificat vt ſubſtantia vt quãtitas vt qualitas. r eſt eã ſignificare vt eſt in tribꝰ perſonis cois eis: r ſic põt ſignificari vt relatio. vt cũ dr ſimilitudo equalitas. hec oĩa noia principaliter ſignificãt diuinã eẽntiã ſed cõnotãt diſtinctionẽ perſonarũ. Dicẽdũ ergo q vnitas equalitas ſz ſe ſignificãt diuinã eẽntiaz. ſz tñ vnitas ꝓpriat patri: q; vnitas eſt primũ principiũ numeri. ſi'r pr eſt primũ pincipiũ a quo oĩs natura r oĩs eſſentia Equalitas vo appropriat filio: q; ordie nature intelligitur ad ſpm̃. equalitas pr̃is r filij. ¶ Preterea. filius eſt a pre p generationẽ. in ꝓtecta aũt generatione eſt equalitas generãtis r geniti. quare aũt cõnexio appropriet ſpũſ. hẽbit infra. rñſio. ſz eñ vnitas r equalitas appropriationis attribuanr determinate aliq̃bꝰ pſonis: nihil omnus oĩbꝰ indifferenter cõuenit. Intelligendũ eſt igit. q equalitas in diuinis eſt aliquoꝝ diſtinctoꝝ in vno cõi eẽntia li cõuenientia indifferẽs vt pſonarũ in vna eẽntia ſiue ſubſtãtia. vñ equalitas ꝓpriter ſignificat diuinã eẽntiaz. ſz cõſignificat diſtinctionẽ rõne cuius attẽdit plitas pſonarũ q̃ ſibi nnicẽ ſũt equales. rõne ergo principalis ſignificati dicit eẽntiam ſiue ſubſtãtiã: rõne ſignificate diſtinctionis ꝓportat relationẽ. ¶ Et ex his patz rñſio ad obiecta. ex vtraq; parte rõnes eñ, cõcludẽtes q ſignificat ſubſtantiã: ſumit ex parte principalis ſi'gti. ſ. eẽntie ſine ſubſtãtie. cõcludẽtes correlationẽ: ſumit ex parte cõſi'gte diſtinctiõis. ¶ Ad illud ergo qõ obijcit q ſi'litudo eſt indifferẽs eẽntia. ſi'r ad illud q eq̃litas non eſt relatio ſed vnitas nature r identitas. ſi'r ad illud q equalitas dr de qualibet pſona. Si'r ad illud pr r filius ſm ſubſtantiã ſunt eq̃les. Dicẽdũ q oĩa iſta media ſumunr ex pte principalis ſi'gti ei' qõ eſt equalitas. vt ex ipſis mediis ptz. ¶ Ad ea q ex alia parte. vt cũ dr nihil eſt ſibi equale r ita eq̃lis ſignificat pluralitatẽ. Dicẽdũ q mediũ ſumit hic ex pte cõſignificate diſtinctionis ſiue multitudis Si'r cũ dicit rõ relativoꝝ cõuenit eq̃li. hoc verũ eſt nõ rõne eẽntie principalis ſignificate: ſz rõne pluralitatis ſi'gte ſiue cõportate. Si'r dõm ad alia q̃ inducunr ꝑ parte iſta. ¶ Ad euidẽtiã aũt maioꝝ notandũ. q hec noia eq̃lis ſimilis ſimilitudo eq̃litas. nec ſũt pure eẽntialia. nec pure relatiua. quod ptz ꝑ hyla. in li. de tri. exponẽte illud geñ. faciam⁹ hoiez ad imaginẽ r ſimilitudinẽ ꝛc. ibi eñ dicit q imago ſola nõ eſt: nec ſimilitudo ſibi eſt: nec diuerſitatẽ duobꝰ admiſceri alterius ad alterã ſimilitudo pnuttit. ex quo ptz q ſimilitudo ꝓportat diſtinctionẽ pſonarũ r vnitatẽ eẽntie. r eq̃litas ſimiliter vñ noia predicta nec ſunt pure eẽntialia nec pure relatiua: ſz differenter ſignificãt hec noia equalis et ſimilis r equalitas r ſimilitudo. q̃m eq̃lis r ſimilis in intellectu ſuo claudũt relationẽ recte eẽntiã obliq̃. eq̃litas r ſimilitudo eco̅uerſo. ſi eñ q̃rit qui ſunt ſimiles vel equales: dicetur q̃plures bñtes indifferẽtẽ eſſentiã. eq̃litas aũt ſi'litudo dr indifferẽs eſſentia pluriũ. vnũ cũ diffinitur ſi'litudo p indifferentẽ eſſentiaz: nõ dr totũ eſſe ſi'litudinis. niſi addatur aliq̃ dictio importãs diſtinctionẽ. vñ ptz q eq̃lis r ſi'lis plus dicũtur relatiue: q; relationem importãt in recto. eq̃litas vo r ſi'litudo plus dicũt eẽntiã vtraq; tñ ptim eẽntialẽ pti relatiue dicũtur.

Solutio ad ad pmũ r ſecũdũ r tertiũ et ad quartũ. Ad cõtrariaz partem.

Notãdum.

¶ Itez nota cũ ꝑdictis. q diffinitio ſi'litudinis vl eq̃litat' ꝑ indifferentẽ eſſentiã nõ eſt data p eſſentiã. q̃ꝑz. diffinitur. n. ſic in creaturis ſimilitudo r eq̃litas. Si'litudo eſt pluriũ ſubiectoꝝ vna eq̃litas cauſat. n. ſimilitudo ab vnitate qualitatis: r equalitas ab vna quãtitate. vñ he diffinitiones nõ dant per eſſentiã ſed p cauſam. vñ non valet ſimilitudo eſt multoꝝ. uz vna q̃litas. nulla qualitas eſt relatio. ergo ſi'litudo non eſt relatio: ſed ſimpl'r in diuinis

ſimilitudo ⁊ equalitas ſm rationē intelligētie ſunt ab indifferentia eſſent ie ſi cut a cā: ſm rationē intelligentie dico: nō ſm rē: qz in diuinis idē eſt magnitudo ⁊ equalitas qđ eſſentia. vñ cū diffinitur ſimilitudo ꝓ indifferentē eſſentiā: diffinitur nō per eētiā: ſed quaſi p cām. vñ ex hoc nō ſequit ꝙ ſimilitudo vel equalitas nō ſint relationes vel relatiue dicta.

Utruz pater debeat dici equalis vel ſimilis filio. Augu.

Articulus ſecundus.

SEcūdo queritur. vtruz pater debeat dici equalis vel ſimilis filio: ſicut ꝛ ecōuerſo. Ad qđ ſic Aug. vj. de trini. recitās verba hyla. eternitas in patre ſpēs in imagine: vſus in munere. dicit eñ imago ſi perfecte implet illud cuius ē imago ipſa coequat ⁊ non illud imagini ſue. Ex quo videt ꝙ filius equalis ſit pri: ſed nō ecōuerſo. ¶ Ad idē dyoni. in li. de di. no. hic igitur dicendū deo ſimilia ſm imaginem ⁊ ſimilitudinem. nō enim ipſis deū ſimilē: quia nec homo propie imaginis ſue ſimilis eſt. Jn equipotentib⁹ eñ vel equipollētib⁹ eſt ſimilia hec adinuicē eſſe: inter ſe cōuerti in alterutrū. ⁊ eſſe ambo ſibijnuicem ſimilia ſm ꝓcedentem ſimilis ſpēm. in cauſalib⁹ et cauſatis nō recipim⁹ reciprocationem. et ita videtur cum in trinitate ſit ordo ſm cauſaz cauſe: quoniā pater eſt cauſa filij. nec eſt ibi reciprocatio ſm equalitatem aut ſimilitudinem. ſed iſta auctoritas dyoni. nō multū cogit: qz poteſt dici ꝙ loqtur de cauſis ⁊ cauſatis indifferentibus ſm eſſentiam ⁊ naturā. Uel aliter pōt dici ꝙ equalis ⁊ ſimilis multipliciter dicunt. qñq; enim dicunt vnitatē nature cū differentia perſonarū ſolum. ⁊ hoc modo dicuntur de qualibet trū perſonarum reſpectu alteriꝰ. ⁊ ſic perſone in trinitate dicuntur ſibijnuicē equales vl conſimiles conuerſim. Alio modo equalis ⁊ ſimilis vltra vnitatem nature ⁊ multitudinem perſonarum importāt rationem aliquā ad aliquid prius ſm rationē intelligēdi. ꝓut dicitur ꝙ filius dicitur eſſe ſimilitudo patris ⁊ imago. et ſm hoc dr ſimilis a ſimilitudine: equalis ab imagi natione. ⁊ ſic conuenit dicere de filio ꝙ eſt ſimilis patri: quia eſt patris ſimilitudo. ⁊ equalis patri: qz eſt patris imago. ⁊ ſm hoc nō cōuertit vt dicat de patre qm̄ eſt ſimilis filio vel equalis. ſm eñ hunc modū equalis vel ſimilis dicūt eſſe ab alio qđ non cōuenit patri. Tū nō quorūlibet eſt hmōi acceptio ideo cōcedat conuerſio ſm primū ſenſum: ⁊ exponantur autoritates ſm aliū ſenſum. ¶ Item obiciet aliquis filius eſt ſimilis patri. aut hoc ꝙ dico ſimilis patri dicitur de filio ſm eſſentiā: aut ſm relationē. ſi ſm relationē: ergo hoc nomē ſimilis nō eſt eſſentiale. ſi ſm ſubſtantiā: ergo cōuenit patri. Quicqđ eñ ſm ſubſtātiam dr cōuenit trib⁹. ergo pater ſimilis eſt patri. ¶ Riſio ſicut dictū ē. filius parti eſt eētiale ptī ꝓſonale indeterminatū. Cuz aūt ſine aliqua determinatiōe accipit vocabuluz: pōt addi ad quālibz ꝓſonā. vñ pater filius filij⁹ filiſtz cū relatio determiāt vt cū dr filius patri: coartat ad determiātā ꝓſonā. nō rōne ſignificate eētie ſz rōne determinate ꝓſone. ¶ Dicēdū ergo ꝙ ptī accipit ſm ſubſtātiā ptiſz relationē: ⁊ hoc ſignificat cū dr filij⁹ filius patri. ꝙ differēs vel diſtinct⁹ filij⁹ a patre hz cōformē naturā ſiue formā cū patre.

Utruz pater debeat dici equalis. filio vel imagini hylarius

Articulus tertius.

TErtio querit. vtrū pater debeat dici eqal filio ſiue eqlis imagim. ¶ Ad qđ ſic hyl. in li. de tri. Jmago ſi pfecte implet illud cuiꝰ eſt imago: ipa coeqt illi: nō illō ima

Reſpōſio.

Queritur

Reſpōſio

Utrū xp̄s ſz ꝙ hō ſit ſimilis ſibi dō

Reſpōſio

gini ſue. Querit ergo cū filiꝰ pri et pr filio coeqlis dicit: quare filius coequat patri nō aūt econuerſo. ¶ Reſpōſio. cū dicit coequalis: notat vnitas ſubſtātie ⁊ filij ⁊ patris. ⁊ nō cointelligit auctoritas ſue ordo. nature. cū aūt dicit filius coequat pri. ſenſus eſt. filiꝰ eſt vnū cū pre in potētia. ⁊ hoc hz a pre qđ nō eſt dicere de ipſo pre. ⁊ ideo nō ꝙuertitur ſermo cum hoc ꝙ hoc coequat. ¶ Sed adhuc querit. ſi imago pris ē coequalis patri vtrū ꝙuertat: vt dicat pater eſt equalis imagini. ꝓterea ſi ꝙuertit: filiꝰ eſt equalis pri. pater filio. quare nō ꝙuertit imago eſt equalis patri. pr eſt equalis imagini. ¶ Reſpō ſio. cū dr imago: notat reſpect⁹ ad prem ſed nō mutuus: ſicut cū dr pr ⁊ filij⁹. ⁊ ꝓpter hoc nō ꝙuertitur cū hac dictiōe imago ſicut cū hac dictiōe filius ꝓterea. qz imago dicit reſpectū ad prēm: nō aūt conuertit equalis aūt dicit indifferētia potētie nō cōuertit vt pr dicat equalis imagini. in prima eñi ē ſenſus. filius eſt vnum cum patre: ⁊ a patre expreſſa ſimilitudine. quaultimum nō eſt dicere de patre reſpectu imaginis.

Reſponſio.

Queritur

Reſponſio

Articulus. iiij.

QUarto querit vtrū xp̄us ſm ꝙ homo ſit ſimilis ſibi deo. Ad quod ſic prima Joh. quarto Scimus quonīā cū apparuerit ſimiles ei erimus. Que aūt maior ſimilitudo in creatura xp̄i hominis ad ſe deuz: nulla vt videt ¶ Cōtra. cū dr filius dei ē homo. vna ſupponitur perſona. ⁊ ita idē ſed idē non eſt ſibi ſimile. ¶ Rñdeo ⁊ dico. ꝙ verū ē ꝙ filius dei non ē ſilis ſibi in qꝰ tū ē deus: ſed hec ſimilitudo q̄ eſt filij hominis ad filiū dei non eſt ſm ſubſtātiam: ſed eſt ſimilitudo glorie perfecte: cum creatura vnitur creatori in perſona. cum aūt dicitur filius eſt ſimilis patri. ſimilitudo illa eſt ſm ſuſtantiā. et de illa loquit hic. cū aūt dr nihil eſt ſimile ſibi: intelligit ꝙ nō eſt vere ſilitudo niſi vbi eſt vera differētia vt in creaturis. in diuis aūt nō niſi vbi fuerit diſtinctio vel diſcretio ꝓſone cū aūt dr filiꝰ dei eſt homo ſilis ſibi deo. hic ē vnitas perſone ſm ꝙ ſic dicitur: et nature differentia: et ratione differentie naturarum et vnitatis perſone dicitur ſimilitudo.

Membrum ſecundum.

De nōib⁹ relatiuis gramatice.

DEinſequēter q̄ritur de noib⁹ relatis grāmatice. videlz talis qualis. hec aūt aliqñ accipiūtur i reſpectu creature ad creatura aliqñ in reſpectu ꝓſone ad ꝓſonā. ꝙtū ad primuz modū obijcit ſic. querit vtrū hec ſit ꝑce dēda qualis eſt deus talis eſt petrus. Mō ſic. ꝓbat ⁊ deus ē iuſt⁹ ⁊ petrus eſt iuſtus: ergo deꝰ ⁊ petrus ſunt iuſti. ergo qualis eſt deus talis eſt petrus: ergo deus ē aliqualis. ¶ Solutio. ſm ꝓpoſitiū hec propoſitio eſt vera qualis eſt deus talis eſt petrus quia equipollet hunc petrus eſt ſimilis deo: quia particeps eſt bonitatis eius et iuſticie. niſi enim eſſet particeps bonitatis eius petrus: non eſſet ſimilis ei. Jnſtantia vltimi petrus eſt ſimilis deo: ⁊ petrꝰ eſt qualitate affectus. ergo deus qualitate eſt affectus. ¶ Sed queritur quid ſignificet talis et qualis cum dicitur qualis eſt deus: talis eſt petrus. videtur enim ꝙ ſignificet qualitatem circa petrum. et talis ibi refertur ad qualis ergo qualis ſimiliter qualitatē ſignificat. Ad quod reſpondet ꝓpoſitus dicens ꝙ qualis ibi diuinā naturā ſignificat et talis. ſed ſimiliter. Nam qualis diuinam naturam ſignificat

Alia rñſio.

gnificat ſm ꝙ ipa eſt deꝰ. talis eādē ſignificat ſm ꝙ petrus particeps eſt eius. Sed dicēduz aliter. ꝙ qualis ſignificat diuinā naturā vt qualitatē exemplarē. videlz iuſticiā ſapientiā ꝛc. talis vo ſignificat formā exēplatā in petro q̄ eſt qualitas: vt iuſticia ſapiētia. Mō ergo arguit ꝙ qualis qualitatē ſignificat nō ſeqtur ſz per modū qualitatis. ¶ Quātū ad ſcām modū obijcit. cū dr qualis eſt pater: talis eſt filius: talis eſt ſpūſſctūs. Querit vtrū talis ⁊ qualis ſignificēt ibi diuinā naturā. Ad qđ ſic. demōſtrato filio dico talis eſt pater. hoc nomē talis ibi demōſtrat filiū: ergo ſignificat filiū. ergo ſuppōnit ꝓ filio. ergo ꝓpoſitio eſt falſa: qz tunc intellect⁹ eſt. talis eſt filius demōſtrato filio. Dicūt quidaz ꝙ ſignificat effectus diuinoꝝ operū circa creaturas. i. qualis eſt effectus pris: talis eſt effect⁹ filij. qđ nō videt. qz in ſymbolo vbi dr qualis pr: ſubintelligitur immēſus pr ꝛc. Jn quibus exēplis nō fit ſermo de effectu diuinoꝝ operū erga creaturas. ¶ Itē ſi de effectu. ergo añq̄ creatura eſſet nō erat verū de patre ⁊ filio. qđ mō dr. qualis pat talis filij⁹ ꝛc. qz nōdū erat aliquis effectus diuinoꝝ operū erga creaturas. ¶ Itē cū dr: pater eſt iuſtus ⁊ filius eſt talis. idē ſignificatur per hoc relatiuuz talis qđ ꝓ hoc antecedēs iuſtus: ſed per hoc nomē iuſtus ſignificat diuina eētia. ergo per hoc nomen talis. ¶ Itē hac locutione qualis eſt pater: fit interrogatio de eſſentia. ſed tā hoc nomē deꝰ ꝙ. hoc nomen bonus ſignificat diuinā eētiā. ergo ſicut ad ꝓdictā interrogationē cōgrue rñdet pater eſt bonus: ita pater eſt deus. ¶ Itē pater eſt pater: ⁊ filius eſt talis. ergo cū talis nō ſignificat eētiam ſm ꝓſonā: filius eſt pater. ¶ Ad primū. Dicendū. ꝙ ſicut in ſalis facultatib⁹ dr: noſales demōſtratiōes aliō demonſtrāt ⁊ aliud appellāt. ⁊ ita hoc nomē talis demonſtrat filiū ⁊ appellat patrē. diuinā tñ naturā ſignificat. nō eſt igit verū ꝙ ſuponat ꝓ filio: ſed ꝓ ꝑe. ¶ Ad ſcām. Dicēdū. ꝙ iſ vocabula eētialia diuinā naturā ſignificēt. tñ diſſimiliter ſignificant. Quedā eñ ſignificāt diuinā naturā ad modū ſubſtātie. vt oīa ſubſtātialia vocabula eētiam ſignificātia. vt deus bonitas ⁊ ſiſtia. ⁊ illa oīa reſpōdēt ad interrogationē factā per quid eſt. Quedam ſignificāt diuinā naturā ad modū qualitatis vt ad iectiua que in aliꝭ facultatib⁹ quantitatem ſignificant. vt bonus iuſtus ſapiens. et illa reſpondent ad interrogationem factam per qualis. Quedam ad modū relationis. vt equalis ſimilis coeternus. et illa reſpōdent ꝓ interrogationē factam per qūo ſe habet vt ſi dicat: qūo ſe habet pater ad filiū: ſimlis eſt ei: equalis eſt ei. ⁊ ita de reliquis ꝓ ordinem predicamētoꝝ intelligatur. ¶ Ad tertiū. dicēduz. ꝙ dū dr pater eſt pater. predico nō quid nec quale nec qualiter: ſed qūo ſe hñs. i. ad aliquid. ⁊ iō cū addit talis incōgrua eſt adiūctio. ſed deberet addi qūo ſe hñs. vt diceret pater eſt pater: ⁊ filiꝰ eſt qūo ſe hñs vel alio mō ſe hñs. nec ſequitur incōuentēs qz pater ⁊ filius ſicut dicit dam̄. dicūt exhtie modū non quid vel quale.

Secundum.

Ad tertium.

Queſtio.lv.de nominibus ſymbolicis.

EXpedito per dei gratiam de nominibus diuinis eſſentialibus miſtis: reſtat dicendum de nominibus ſymbolicis. Notandum ergo ꝙ plura ſm dam̄. in deo coꝓoraliter in diuina ſcriptura ſymbolice dicta inuenmuntur. ſcire oportet vt homines exiſtentes nos groſſam hanc carnem indutos: di

uinas ⁊ excelſas ⁊ immateriales deitatis cōparationes intelligere ⁊ dicere impoſſibile eſt: niſi imaginib⁹ ⁊ formis ⁊ notis que ſunt ſup nos vſi fuerimus. Quecūqz igitur de deo dicūtur coꝓoraliter: ſymbolice dicta ſunt. hñt enim quādam excellentiorē intelligētiā. Simplex eſt eñ deus ⁊ infigurabilis. Oculos igit dei ⁊ palpebras ⁊ viſionē quidez vniuerſoꝝ cōſideratiuā eius virtutē: ⁊ ꝙ nihil cognitionem eius lateat intelligimus. ex eo ꝙ apud nos per hūc ſenſum pfectio: ⁊ cognitio ⁊ certitudo innaſcitur. Aures aūt et auditum et ꝓpiciationem ⁊ noſtre ſuſceptionem deprecationis. etenim his qui deprecationē faciunt ꝓ hunc ſenſum mites ſumus: familiarius eis aures inclinantes. Os aūt et loquelam demōſtrationem voluntatis. qz apud nos et ꝓ os ⁊ loquelā ſignificātur. que in coꝛde ſunt cogitationes. Ctbū vero ⁊ potum noſtrum ad eius volūtatē concurſum. etenim ꝓ ſenſum guſtum nature replem⁹ neceſſarium appetitū. Ddoratum vero eius acceptationē que ad ipſuz noſtre intelligentie. ⁊ beniuolentie. qz apud nos per hūc ſenſum boni odoris acceptatio innaſcit. Facie ro eam que per operationes et demonſtrationem et manifeſtationē: qz noſtra manifeſtatio per factem fit. Manꝰ aūt pfectionē operis eius etenim nos et vtilia ⁊ maxime precioſiora dirigim⁹ manibus. Dexterā aūt ē qđ in proſperis eius auxiliū: qz et nos magis in potioribꝫ ⁊ plurima indigentib⁹ virtute dextra vtimur. Palpationē vero certioꝛe eius et valde ſubtiliꝭ et occultoꝝ dinotionem ⁊ exquiſitionem. qz apud nos nō poſſunt hi qui palpātur in ſeipſis quid occultare. Pedes aūt et inceſſum auxiliū indigentium vel inimicoꝝ vltionē vel aliū quendam actum et greſſum et pteſentiam. et eo ꝙ apud nos ꝓ pedum vſus acceſſus perficitur. Juramētum autem immutabilitatē conſilij voluntatis eius. et eo ꝙ apud nos per iuramentū hec q̄ adinuicem ſunt certificātur conuentiones. Jra aūt et furoꝛem eamq; ad malitiam ⁊ inimicitiā ⁊ auerſionem. etenim nos contraria mentis noſtre odio habētes: iraſcimur ⁊ auertim⁹. Oblitionē aūt et ſomnū ⁊ dormitionē: dilatationē eiꝰ q̄ ad inimicos vltionis et conſueti ad familiares auxilij retardationē. Et ſimpliciter dicendū. oīa que coꝓoraliter dicūtur in deo: occultā habent quādam intelligētiaz ex his que ſunt apud nos ea q̄ ſunt ſupra nos edocentē: niſi qđ coꝓali verbi dei aduētu dictū eſt. Ipſe eñ vniuerſum hoiem ꝓpter noſtram ſalutem ſuſcepit. animam intellectualem et coꝛpꝰ ket humane nature ꝓprietates et naturales. et non detractibiles paſſiones. Dubitabilia circa partes iſtam determinant ſupra. q. de doctrina theologie q. vltima. ⁊ ſupra. q. de noibus diuinis in generali.

Queſtio.lvj.de nomini bus perſonalibus.

COnſequenter querēdum eſt de nominibus ꝓſonalibus. horum autem quedā ſunt abſoluta: vt ꝓſona hypoſtaſis. quedam reſpectiua: vt pater et filiꝰ. quedam diſtinctiua: vt vnus aliquis. quedam collectiua: vt trinitas et trinus. Uel aliter. Nominū perſonalium quedam ſunt collectiua: quedaz diſiunctiua: quedam nec ſic nec ſic. et horum quedaz ſunt communia: vt perſona ſubſiſtētia hypoſtaſis. quedam ꝓpria: vt pater filius ſpiritus. Secundum ergo hunc modum querendum eſt primo de nominibus perſonalibus communibus et abſolutis. Secūdo. de ꝓpriis et relatiuis. Tertio. de no-

minibus distinctiuis.Quarto de nominib⁹ collectiuis.Itē noīa coīa absoluta psonalia ponūt tria. persona.subsistētia.hypostasis.¶Primo ergo querē dū est de nomine qđ est psona.Scđo de subsistētia Tertio de hypostasi.Quātū ad primū notādū circa nomē psone ista esse querenda. ¶Primo.vñ sumptū sit illud nomē persona.Scđo.vtrū dicat ꝟz substantiā vel ſm relationē.Tertio. de diffinitione p sone.Quarto.de coitate huj⁹ noīs psona.Quinto de suppositione.Sexto.de cōsignificatiōe.Septimo.de cōparatione q̄ est ad intētionē essentie.

Vñ sumptuz sit illō nomē persona

¶Dembum primum

Ad primū nota differentes sentētias.Mā ſm quosdā hoc nomē psona originē sumpsit a prima grāmatica q̄ est substantia. de qua q̄s loquit a substantia nosci bilis idest bñs notionē.vñ hypostasis est substantia significata p pronomē. substantia em̄ vt est distigui bilis dicit hypostasis.vñ persona prima in grāmatica dicit loquens de se.t scđa dr ad quā loquit prima.t tertia de qua fit sermo inter primā t secūdaz. vñ prima psona ab alia nosci bilis.scđa a prima nosci bilis.tertia ab vtraq; notionem trahit.vnde dicit priscianus.q̄ tertia dr de qua q̄s loquit per priuationē prime t scđe.Aliter dicit boe.in lib. de duabus naturis t vna persona xp̄i. q̄m personis induti bus histriones induuiduos hoīes quos erat tragedia representabant:vt simonē t chremetē.Idcirco ceteros quos certa p sui forma erat cognitio t latini personā t greci ꝓsopon nūcupauerūt.vnde p sona a personando in cōcauitate larue ante faciem posite ꝓsopon.eo ꝙ ponebat ante faciē a prothos qđ est in t sopos qđ est facies. vnde psona de prima instituti ōc fuit ad designandū certū hoīez.

Boe.

¶Dembum secundum

Queritur igit vtrū psona diuina dicatur p substātiā vel ſm relationē.q̄ ſm substantiā:videt p illud qđ dicit Aug.q̄ oia noīa que ſm substātiā dicunt de deo: dicūtur singulariter de oīb⁹ in summa:preter q̄ hoc nomē persona significat substātiā. ¶Itē aug.vij. ō trini. nō est aliud deo esse:aliud psonā esse:sed oīno idē ¶Itē idē in eodē.in hac trinitate cū dicimus psonam patris nō aliud dicim⁹ q̄ substantiā patris. ¶Itē aug.pater ad se ꝙpe dr persona:nō ad filiū vel spūm̄.sicut ad se dr de⁹ magn⁹ t bonus t iustus et hmōi t quēadmodū hoc illi est eē q̄ deū:q̄ magnū:q̄ bonū.ita hoc illi est eē q̄ psonā esse. ¶Itez Aug.vj.li.de tri.Cū querit qđ tres magna prorsus inopia humanū laborat eloquiū: dictū est tñ tres persone.sed qđ q̄rit substātiā. ergo hoc nomē psona significat substātiā. ¶Itē Augu. certe q̄ pater est psona t filius est psona.t.s.l. est psona. ideo dicunt tres psone:q̄ cōe est eis id qđ psona est.sed nihil est cis cōe nisi eētia.ergo ꝛc. ¶Contra boe.in lib.dē trinī.oē nomē dictū ſm substantiā dr insi⁹ t singulariter de tribus.sed psona non dr insi⁹ t singulariter de trib⁹.ergo nō dicitur ſm substātiam. ¶Itē cū dicitur idē est deo esse:t esse personā. aut intelligit ex parte suppositi:vel ex parte appositi si suppositi:ergo nihil est ad id qđ intendit ꝓbare. q̄uis em̄ idem in supponendo: nō tñ idem significant. Si aūt ex parte appositi vtrūq;.vt sensus sit: idē esse deū et esse personā nā sic intelligim⁹ idem ſm rationē.sed hoc falsum est p illā consideratiōnem quātulācūq; differentiā assignātes oīdentes erūnus qm̄ nō idē qm̄ nō ſm omnē modū rationis quicqđ vni attribuit t alij. ¶Itē Aug.vij.li. de tri.

Utrū: psona dicat ſm substātiā vel relationē.

Argumen. j.

Scōm

Tertiuz

Quartū

Sextum.

Quintum

In oppositū.

Argumen .j.

Boe.

Tertium

dicit.q̄ nō significat hoc nomē persona idē qđ substantia.vt em̄ substantia patris ipse pater est.non quo pater est:sed quo est.ita psona patris nō aliud est q̄ ipse pater.ergo psona i significādo nō est idē qđ essentia. ¶Preterea.si est idē persona qđ eētia:quare nō dicamus tres eētias sicut dicimus tres psonas.aut quare nō dicimus solā personam sicut dicimus vnā solā eētiā. ¶Preterea. persona distinguit:eētia nō ergo nō sunt idē in significādo:dicimus em̄ q̄ persona est gignēs genita vel procedēs.qđ nō dicimus de eētia. ¶Itē boe.i li. de trin.ex his intelligimus patrē ac filiū ac spūm̄. non de ipsa deitate substantialiter dici. Si em̄ substātialiter p̄dicaret:t de singulis t de oībus singulariter diceretur.cū igit psona de oībus non predicetur singulariter.ꝑz q̄ nō substantialiter p̄dicatur. ¶Preterea.boe.in eodē.si psone diuise sunt substantia ꝙ indiuisa:necesse est vocabulum qđ ex personis trahit originē id ad substātiam nō pertinere ¶Itē cū in diuinis non sint nisi duo predicamenta:substantia t adaliquid.necesse est omne qđ predicatur in diuinis:predicari aut ſm substantiam:aut ꝟz adaliquid.igitur persona aliquo istoz modoz predicatur.Cum igit in diuinis sit vnitas essentie.relationū ꝙ solūmō pluralitas:hoc nomen persona predicabit ſm relationē non ſm substantiā. ¶Item persona se habet in diuinis sicut induiduū in creaturis. sed hoc nomen induiduū de pluribus induiduis nō predicatur ſm essentiā non enim est illis cōe essentiale. ergo nec hoc nomē persona predicabitur de patre t de aliis psonis ſm essentiā. ¶Itē eoz que sunt eadez simpliciter si vnū est numerale:t reliquuz.si ergo omnino idez est patrē deum esse:t patrē esse personā: cū ipsa essentia nō sit numerabilis nec persona.et si essentia est vna:persona ē vna.vl si persone plures:t eētie plures.qđ est falsum. ¶Item persona est substantia rationalis nature induidua. ergo omnis persona est substātia incoīcabilis. sed si idem est persona qđ eētia persona coīcabilis est. t ita coīcabile est incoīcabile. ¶Itē si persona idē est qđ essentia cum alia sit persona patris alia filij.ergo t essentia alia. ¶Rñsio.persona ſm quosdā q̄ñq; dicit essentiam:vt cū dicitur absolute psona est persona.q̄ñq; ꝙ hypostasis:vt cū dicitur aliqua persona vel pater est alia persona a filio:q̄ñq; notionem.vt cuz ꝺr pater in persona distinguitur a filio. ¶Sed cōtra pater est persona. hoc dicit absolute. ergo significat essentiam.ergo si fiat relatio.refert essentiam. ergo sicut hec est vera pater est essentia que ē filius ita t hec pater est persona que est filius.sed hoc falsum. ¶Propter hoc dixerunt alij.q̄ essentia significatur tripliciter:aliquando em̄ significatur essentia vt essentia gratia sui nō ratione suppositorum aliq̄n gratia suppositoz non gratia sui.aliq̄n ꙙo vtroq; modo. ¶Primo modo per hec nomina diuinitas deitas substātia.Scđo modo per hoc nomē persona per quod significat essentiā ꝓut est in suppositis.ideo possunt ei attribui que attribuuntur personis.Utroq; ꙙo modo significatur per hoc nomen deus.vnde t personaliter potest sumi vt deus genuit deum.et ꝓo essentia.vt cum dicitur vnus est deus.ſm hoc volunt dicere q̄ hoc nomen essentia aliomodo significat essentiam q̄ hoc nomen persona vel hoc nomen deus. quia ratione suppositorum siue ꝓout est i suppositis significatur per hoc nomen persona.t per hoc nomen deus absolute ꝓ hoc nomen essentia. ¶Sed contra persona est rationalis nature substantia idiuidua.ſz essentia nō dicit substantiam induiduaz. immo substantiam commu

Quartum

Quintum

Boe.

Rñsio ſm quosdā.

Aliozrño.

Rñsio alioz

Rñsio alioz

Respōsio ꝟz nch.

Sol. ad primū argumētum in oppositum.

communem vt vsyam.persona ergo nō dicit essentiam. ¶Propter hoc dixerunt alij q̄ hoc nomen persona principaliter dicit essentiaz:sed secūdario distinctionem persone enim dicit vnū ens per se: quod dico vnū dico substantiam quod dico per se: noto distinctionē.ratione cuius distinctiōis dicit alia persona patris alia filij.ratione vnitatis dicit q̄ non est aliud esse substantiam aliud esse personam. Unde sensus est. pater est persona.idest: est vnuz t per se indistinctus.pater t filius t spiritus sanctus sunt persone.i.sunt vnuz t per se distincti. ¶Contra hoc opponitur sic.essentia est persona. ergo est vna per se et distincta.sed hoc falsum.non ergo importatur per hoc nomē persona distinctio tunc em̄ nō esset essentia persona.q; si eēt persona: esset distincta. ¶Propter hoc.dixerūt alij.q̄ ante questionem hereticoz qua quesierunt qđ tres signabat persona:essentiā.post illā ꙙo questionem trāslatum est nomen persone ad significādum hypostasim. Unde autoritates que dicūt. q̄ hoc nomen persona dicit substantiam.intelligunt pro tē pore ante questionē illam.que ꙙo dicit q̄ hypostasim intelligende sunt ſm moderna significationem. ¶Sed ꝓtra Boe.in li.de trini.dicit q̄ persona de prima institutione fit ad designandū certuz hominem.ergo nō significat essentiā. sed certū hominez.i.substantiā singularē. ¶Rñsio ſm Rich. in lib.de trini.persona ſm substātiam ꝺr.t substātiam significare videtur.multū tñ interest inter significationē vnius t significationē alterius.nūq̄ dicitur persona nisi de rationali substātia.t tamē cū nominamus personā:nunq̄ intelligimus nisi vnam substantiā.t singularez. Als subintelligitur ꝓprietas generalis:als ꝓprietas specialis.ad nomen aūt persone proprietas induidualis singularis t incōmunicabilis nomine substātie. nō tamē quis q̄ quid significatur. ecōuerso aūt noīe psone non tā quid q̄ quis designat. Ad interrogationem per quid respondetur nomen generale diffinitio vel aliquid tale. Ad interrogationē quis:nomē ꝓprium respondere solet vel aliquid qđ equipollet Ad interrogationē autem que est ista persona vel quis est iste:solemus respōdere nomen proprium.s. vel equipollens.quia ſm boe.persona est substantia rationalis nature indiuidua. ¶Ad primū ergo obiectū.dicendum.q̄ apud boe. sumitur substantia ſm essentiaz,sed ꝟz augu.t a magistro in sent. sumitur cōmuniter ad substantiaz t hypostasim. ¶Ad aliud.dicēdum.q̄ vtrūq; intelligitur ex parte suppositi:t intelligitur idem ſm rationē rei:nō aūt idē ſm rationē dicendi.Est enim triplex ratio rei.ratio dicendi.t ratio medij siue attribuē di idem dictum.ſm rationem rei est: quādo de aliquibus est dicere boc est hoc.nō per causalitatem sed ſm substātiam.hoc autem dico propter huiusmodi dies est sol.Item ſm rationem dicēdi vel intelligendi est:q̄ñ nō alterū sed idem dictione significatur:alterū ꙙo cum alterū dictione significat. sicut cum dicitur deus est magnus:de⁹ est iustus. ſz vtrobiq; supponatur substantia divina. alia tñ sunt connotata a quibus nomina imponunt.connotatum ꙙo dico cōmuniter:q̄ñ cōnotatur ꝑm rez vel ſm intellectum.q̄ñ ergo alia fuerunt cōnotata tunc dicitur alterum dictione. sicut conceditur in nominibus diuinis ſm essentiam.vt essentia. sapientia.magnitudo.t in diuinis ſm substantiam.sicut deus.sapiens.magnus.Ratio ꙙo attribuēdi vel medij altera est:cum attribuitur vni quod non alteri.sicut huic nomini ꝓsona attribuitur distinguit:huic nomini essentia non attribuitur.Cū ergo dicitur q̄ esse deus t esse personā sunt idē omnino intelligitur ſm rationem rei:non dicendi vel attribuendi. aliquid enim attribuitur vni qđ non alteri.Alterum enim qđ cointelligitur cū dicitur ꝓsona:alterum cū dicitur essentia cū enim dicitur essentia nihil cointelligitur preter essentiam. cū autem dicitur ꝓsona:intelligitur habēs sub ꝓprietate incōicabili.attribuitur ergo aliquid essentie qđ nō persone.sic ergo debet intelligi auctoritas aug. non est aliud deo esse: aliud personam esse. ¶Ad tertium dicendū.q̄ cum dicit aug.q̄ cū dico ꝓsonā pris nō aliud dico q̄ substātiā pris.substātiā accipit pro substantia q̄ est hypostasis. hec est substantia incōmunicabilis admodum singularis,cuzem̄ dico personam patris: dico substātia sub proprietate incōmunicabili. ¶Ad quartum iam patet responsio.q; pater dicitur persona,ad se.quia hoc nomen persona non significat per modum relationis sed per modum substātie. que quidem est substātia hypostasis:non vsia. q̄uis distinctio relationis siue proprietas cointelligitur. persona enim dicit habentem rationalem naturā sub proprietate incommunicabili. ¶Ad aliud dicendum.q̄ aliquid dicitur commune personis duobus modis.ſm eē: et ſm habitudinē. Cōe ſm esse: vt cum dico sortes est hō:plato est hō. Cōe ſm habitudinē: vt cū dico sortes est suppositū hois plato est suppositū hominis.homo enim commune est eis ſm esse: suppositum vero ſm habitudinem Secundum hunc modum dicendum in diuinis.q̄ essentia communis est ſm esse:hypostasis vero dicit commune ſm habitudinē.Idē.n.ē hypostasis qđ suppositū.Cuz dicit q̄ nihil ē cōe nisi essentia: verū est de coitate ſm esse:nō de ea q̄ est ſm habitudinē. ¶Ad sextaz qđ obiicit.q̄ ꝓsona rñdet ad questionē factā p qđ vt cū quesitū est qđ tres :t dicēdum q̄ ſtio fuit nō de eētia ſz de dictiōe .i. qđ in dicēdo deberet addi ꝓsona.ergo significat substantiā:sed singulare vel induiduā siue hypostasis. ¶Nota tñ hic sentētiā q̄si mediā inter p̄dictas. dicūt em̄ q̄ in diuis hoc nomē ꝓsona mediū ē inter ea q̄ p̄dicant ſm substātiā.significat em̄ eētiā diuinā cū distinctiōe supposituz de quib⁹ p̄dicat eētia: nō cū distinctione eētia em̄ nec distinguit nec distinguit.vñ sicut in hoc termino homo i diuinis est duplex communitas respectu particularium hominuz similiter in hoc termino ꝓsona respectu pris t filij t spūssancti hō em̄ induiduus rōne hominis ꝺr ſm substātiam de vno quoq; hoie:rōne induidui nō induiduuz. em̄ distinctionē significat pticularis hoīs. similiter hoc nomē ꝓsona rōne eētie p̄dicat substātialiter de pre t filio t spūsancto rōne vero distinctiōis q̄ similiter cōis est ullis nō p̄dicat ſm substātiam. Sed eētia aliter cōis:aliter relatio.eētia enim cōis est:co ꝙ ipsa manet vna t eadē nūero non diuisa i illis.vñ coitas sua nō ē vlis coitas. distinctio vero siue i coicabilitas cōis ē magis p modū vlis. nō em̄ distinctio eadē in pre t filio t spūsancto:ſz alia patris alia filij.hoc enim cōe multiplicatur t nūeratur:reliqua nō sic ergo ꝓsona mediū est inter ea que dicūtur relative t que dicunt essentialiter. t rōne vnius extremi ꝺr singularis:rōne alterius recipit multiplicationē. Mō ergo ꝓsona dicit p̄dicari ſm substātiā.t q̄ ꝺr idem eē ꝓsonā t eētiam t q̄ ꝺr cōis: hoc dicit rōne p̄ie coitatis. Mō autē ꝺr individua nūerabilis et ꝟsimilia. hoc videt rōne coitatis scōe .s. rōne distinctiōis . Et q̄tum ad hoc nō p̄dicat ſm substātiā ſz ſm relationē.ſz ꝓsona ſm nomē suū nō dicat ad aliquid. sicut em̄ hoc nomē calor q̄litatē significat ſz p modū substātie:

ita hoc nomẽ ꝓsona relatione significat ꝫ ꝓ modũ substãtie. Uñ ꝫ ꝑm nomẽ nõ dicaꝫ ꝑm relationem: ꝑm rẽtiõ dicit. ¶ Itẽ notandũ q cũ ōr nõ est aliud ꝓsona ꝑs aliud eẽntia. hoc põt intelligi rõne prime cõitatis. sicut dictũ est. vel eo ꝙ pater aut filius aut ſpũſſctũs sunt oĩno idẽ qõ essentia ꝯtũ ad rõnẽ rei: ꝫ ꝯtũ ad rõnẽ intelligẽdi siue attributiõis non sint oĩno idez. qñ aliquid põt attribui vni qõ nõ alteri. sed hoc melius infra declarabitur ꝛc.

Quid sit persona.

Membrum tertium

Dnsequẽter q̃rit q̃d sit ꝓsona. cõstat aũt ꝙ ꝓsona nõ est accñs: ergo est ens p se. ergo substãtia. ꝫ nõ genus vel spẽs: ergo est substãtia idiuidua nõ q̃cũq; ꝫ q̃ est rõnalis nake q̃ possit p se sonare. ꝓsona ergo est ꝑm boe. substãtia rõnalis nake idiuidua. ¶ Cõtra ꝓsona ẽ substãtia idiuidua ꝛc. ergo cũ tres ꝓsone: tres erũt substãtie indiuidue. ¶ Itẽ ꝑm hoc vidẽ. ꝙ aĩa sit ꝓsona q̃ ẽ substãtia rõnalis nake idiuidua. ¶ Itẽ Rich. in li. de tri. substantia diuĩa ẽ rõnalis natura ꝛ indiuidua. q̃ nõ est diuidua. ¶ Si dicaꝫ ꝙ substãtia accipit ibi ꝑ hypostasi. ergo ibi tenet ꝑ substãtia subiecta q̃ substat ꝓprietatib⁹. Cõtra. inhereñtia ꝓprietatis nõ facit subsistere ꝫ existere. Itez hũana natura xꝑi ẽ rõnalis nature indiuidua substãtia. ergo est ꝓsona. siñ ex pte deitatis ẽ ꝓsona. ergo in xꝑo erũt due ꝓsone ꝫ hoc. qõ ẽ falsũ. ¶ Itẽ aĩa nra est sepabilis a corpe. ergo si sepet: videt ꝙ remancat indiuidua. i. incõicabilis et ita persona. ¶ Itẽ sicut i angelo ẽ simpler eẽntia ꝛ ꝓsonalis discretio: ꝛ ita ꝓsona. ¶ Itẽ deitas ẽ coĩcabilis. ergo ꝫ deitatẽ nõ ẽ ꝓsona i xꝑo. ¶ Itẽ diuĩa eẽntia est ꝓsona. ergo ꝑm diuinã eẽntiã est ꝓsona. ergo ꝑm diuinã eẽntiã est incõicabilis. sed cũ ipa diuina essentia sit coĩcabilis: qualiter ꝑm eã dicẽt incõicabilis. ¶ Itẽ boe. dicit. ꝙ q̃tuor sunt significatiões huius nois natura. dicit eñ natura vt est in omnibus que sic diffinit. natura ẽ earũ rerũ que cũ sint quo quo modo intellectu capi põt. Dicit etiã natura de solis substãtijs: ꝛ diffinit sic. natura est vel ꝙ facere vel ꝙ pati possit. Dicit etiã natura de solis corporibus: ꝛ sic dicitur natura principiũ motus non p accidens. Dicitur etiã natura vnãquãq; rem informãs specifica differentia. ꝛ isto mõ dicit natura in rõne ꝓsone vt dicit boeci⁹: sed q̃liter specifica differentia reperit in diuina natura. vñ cõmentator. altera dicit dei natura ꝛ hois. qñ que est hois specifica differẽtia: nõ est dei. ꝛ que est dei nõ specifica: nõ est hois. vñ tota ratio conuenit nature dei ꝓter specificã. ¶ Itẽ querit de differẽti assignatione diffinitionũ ꝓsone. Mã rich. ponit duas. prima est hec ꝓsona est intellectualis nature incõicabilis existẽtie. Secũda est hec. ꝓsona est existens p se solũ iuxta quẽdam rõnalis existentie modum. Magr̃i ñ ponũt tertiã talem. ꝓsona est ypostasis distincta ꝓprietate ad dignitatẽ ptinente. Boeci⁹ vero ponit quartã. ꝓsona est rõnalis nature individua substãtia. Queritur ergo de differentia assignationis. ¶ Sol. notãdum ꝙ rich. in li. de trini. corrigit diffinitionem boecij sic. ꝓsona est rõnalis nature incõicabilis existentie. et dicit incõicabile ꝓpter aĩam que est indiuiduum cuius coĩcabilis vt pars. Itẽ ad excludendũ naturã diuinã que est cõmunis tribus personis: existentiam dicit nõ substantiã. quia in diuinis non dicitur ꝓprie substare vel subsistere. vel aliter ꝑm eundem rich. Cũ accipiatur substãtia dupliciter. ꝓ usia: et ꝑ ypostasi. In diffinitione ꝓsone accipit ꝑ ypostasi a boecio. Uñ ꝑm intentionẽ boecij qui vtebatur substãtia ꝑ ypostasi: tres substãtie sicut tres ꝓsone. Et ꝑm hoc substantia distinctionẽ aliquã significat. Item ꝑm rich. indiuiduũ accipit ꝑ incoĩcabili. ꝛ ꝑ hoc excludit aĩa: q̃ non est indiuidua sed coĩcabilis vt pars ꝛ diuina essentia: q̃ nõ cõuenit vni soli. sic ergo accepta substantia ꝓ ypostasi indiuidua ꝓ incõmunicabili: stat diffinitio boecij de ꝓsona. ꝓsona est rationalis nature substantia indiuidua. ex hoc patet solutio ad duo prima. ¶ Ad tertiũ. dicendũ. ꝙ indiuiduũ in ratione persone ōr incõmunicabile. Uñ persona ꝑm rationẽ nois ōr per se primoyn⁹ vel sonans. ꝛ q̃ per se. ideo aĩa rationalis persona esse nõ potest: cum sit pars in vnõe homis. Et q̃ primo. ideo humana natura in xꝑo non est persona. dicit eñ boecius ꝙ persona semper trahit ad dignitatẽ ꝛ ad principalius. Et qñ vnus: ideo diuina essentia nõ potest eẽ persona nec res irratiõabilis vnus eñ prout hic accipit importat distinctiones vel excellentiã proprietatis. Sciendũ etiã ꝙ diuĩa essentia coĩcabilis est ꝙ modũ predicationis: ꝛ aĩa per modũ cõpositionis: ꝛ humana natura ꝙ modũ assumptionis. vnde indiuiduũ in ratione persone excludit oñe qõ est in aliquo sed tribus modis est quid in aliquo. vt pars ĩ toto. sicut aĩa in hõie. aut vt predicat in eo de quo predicat vt essentia diuina aut vt assumptũ in illo qui assumit. ꝛ sic humana natura. ¶ Ad aliud. dicẽdus. ꝙ aĩa nostra persona nõ posset esse. qñ nõ ōr persona quia non coĩcatur sed quia coĩcabilis. ꝛ sic nõ ẽ anima petri: qñ semper habet respectũ ad corpus cũ quo vnitur post resurrectionẽ. ¶ Ad quintũ. dicendũ. ꝙ aliud est discretio ꝓsonalis: aliud discretio personaruꝫ. Discretio eñ personalis est tã in angelis ꝙ in aĩab⁹ sed discretio personarũ in angelis ita ꝙ nõ in aĩabus. ꝛ dico discretionẽ personalẽ que cõuenit persone discretionẽ personarq; facit personã. ¶ Ad sextum. dicendũ. ꝙ nõ sed diuinã essentiam est persona: sed ꝑm ypostasim vel personalitatẽ est persona. ¶ Ad septimũ. dicendum. ꝙ cum dicaꝫ ꝑm diuinam essentiã xꝑs est persona. ꝑm notat cõditiones persone non rationẽ persone. Cum ꝺo dicitur ꝑm ypostasim vel personalitatẽ est persona: notat ibi ratio. qua est persona. ꝛ ideo non sequitur. ergo ꝑm essentiã est incõmunicabilis.. ¶ Ad octauũ. dicendum. ꝙ sicut dicit Aug. in. iij. lib. ſenten. ca. j. ꝙ sanctoꝝ natura ōr forma. Uñ forme nomine designat natura. Uñ forma dei ꝛ forma fui ōr. i. natura dei ꝛ natura serui. ¶ Ad vltimũ. dicendum. ꝙ diffinitio boecij ꝛ illa richardi persona est intellectualis natura ꝛc. dicunt de persona quid est ꝑm rẽ. qõ patet: q̃ boeci⁹ colligit hmõi diffinitionẽ ex diuisiõe entis in substãtiã ꝛ accidens ꝛ ex diuisione substãtie vsq; in vltimas differentias rationale ꝛ irrationale. Illa ꝺo diffinitio que est rich. ꝓsona ẽ subsistẽs per se dicit de persona quid est iuxta naturam nominis prout dicit ysidorus. q̃ persona est res per se vna. Quarta ꝺo que est magistralis dicit de persona quid est ꝑm vsum nominis. sic enim naturaꝫ hoc nomine persona vt dicamus personas differẽtes ꝑm differentias dignitatum. Item de persona quid est scõm esse in creatura dicit diffinitio boecij illa ꝺo richardi persona est intellectualis nature ꝛc. dicit de persona quid est secũdus esse in diuinis q̃ in deo non est propriẽ substantia sed in creatis. sed existenta propriẽ est in deo. nec in deo propriẽ indiuiduum sed incommunicabile. nec rationalis natura sed intellectualis: intellect⁹ eñ proprium est dei sicut dicit boecius.

Dppositum Argumen. j.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Patet sol. ad scõm argumentum.

ad tertium

ad quartum

ad quintum

ad sextum

ad septimuꝫ

ad octauum

ad nonum

Membrum quartum

cõsequenter

Signifícationes huius nominis natura.

Rñsio rich.

de cõitate hꝰ nois ꝓsona

Utrũ hoc nomẽ ꝓsona dicatur vniuoce:

Dnsequẽter querit de cõmunitate huius nominis ꝓsona. Et queruntur duo. Primo vtruꝫ dicat ir vniuoce. Secũdo que sit cõmunitas persone in diuinis.

Articulus primus.

D primũ sic. hoc nomẽ persona dicitur multipliciter. dicitur enim hoc nomen persona essentialiter. vt cuꝫ dicit pater est persona filius ẽ persona. Alio modo dicitur personaliter. vt cũ dicitur. alia est persona patris alia filij ꝛc. Alio modo dicitur significare ꝑ prie. vt cũ dicitur pater in persona differre a persona filij. ergo persona nõ dicitur vniuoce. ¶ Itez differentia personarũ in creaturis est rerũ differẽtiuꝫ in diuinis aũt est indifferẽtiũ. ergo nõ est vna ratio. ¶ Preterea ꝓsone in creaturis determinantur per proprietates accidẽtales. in diuinis per relationes. ¶ Preterea hec est diffinitio ꝓsone create. rationalis nature substãtia indiuidua. ꝛ remouetur a diuinis: tũ quia ratiõalis: tũ q̃ ratio indiuidua: tum q̃ substantia. Nam in diuinis. nõ tres sunt substãtie. nec indiuidua ōr. aut si dicitur: eadẽ videtur esse ratio indiuidui ꝛ persone. Diffinitio aũt diuine persone est hec. nature diuine incoĩcabilis existentia. ficut dicit rich. ergo cũ alia ct alia sit hec diffinitio persone: nõ dicit persona vniuoce. ¶ Rñ. cõceditur a magistro in sent. ꝙ nomẽ ꝓsone diuersam facit intelligentiã. aliqñ intelligentiam essentie. aliquando ypostasis. aliqñ ꝓprietatis. Intelligentiã essentie cũ dicit pater est ꝓsona. hypostasis vt cuꝫ dicitur. alia persona patris: alia filij. proꝑietatis cũ dicitur pater differre persona ideſt personali proꝑietate. ꝛ pcederet ex hoc ꝙ eã noce diceret hoc nomen ꝓsona in diuinis. ¶ Sed cõtra. nõ eq̃noce dicitur hõ cum ōr. alius homo est petrus alius paulus. ꝛ cum ōr petrus est hõ. paulus est hõ. ꝛ cũ ōr petr⁹ differt a paulo i sua hũanitate ergo nec ex alia pte. Et dicẽdũ ẽ ad primũ ꝙ talis diuersitas nõ facit diuersaꝫ significationẽ: ꝫ potius diuersuꝫ modũ pdicãdi. Uñ talia sunt pdicata qualia ponũntur subiecta. ꝛ ita alio mõ sumit cũ hoc verbo ẽ. ꝛ cũ hoc ñbo differt. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ ꝓsona nõ ōr. coĩter de ꝓsona creata ꝛ increata: ꝫ ꝑ prius et posterius. tñ aliquo mõ ẽ vna positio q̃ est ꝓsona et existẽtia incoĩcabilis. intellectualis nature vt existẽs ꝑ se solus ꝑm quẽdã modũ existẽdi. Illa tñ rõ coĩs ōr ꝑm prius ꝙ posterius de deo ꝛ creaturis. Si ñ o q̃ritur vtrũ ꝫ prius dicaꝫ de diuinis ꝛ rõnabilius: dicẽdũ ꝙ principaliꝰ ōr de diuinis. ꝫ ꝑm vsuꝫ nois ōr de creaturis. ¶ Nota hic ꝫ quodã. ꝙ multiplex est vniuocatio. Est eñ vniuocatio qdã ꝑ cõformitatẽ. sicut hoc nomẽ hõ est vniuocũ ad oẽs hoies: et albũ ad oĩa alba. Secũa vniuocatio est ꝑm generalẽ naturã intellectus. est eñ intellect⁹ imago dei q̃ habet similitudinẽ cũ qualibet re. et ꝓpter hoc intellectus est imago cuiuslibet rei. vñ ꝛvtik seipo sicut imagie cũ intelligit oĩa. ꝛ hoc modo est vniuocũ hoc nomẽ res ad ꝓsonas creatas ꝛ increatas. in illa diuisione rerũ quedam quibus fruendum quedam quibꝰ vtendum. tertia vniuocatio est per denominationẽ forme que est ex pte aĩe vt intelligibile opinabile ꝛ fictia. ꝛ hoc modo vniuocũ est hoc nomen notio ad ꝓprietates ꝓsonales. Quarta vniuocatio est scõm cõuentiã effectuũ sicut dictũ ẽ superiꝰ de hoc nomine iustus: ꝛ hoc modo hoc nomen ꝓsona vniuocuꝫ est ad ꝓsonas creatas ꝛ increatas q̃ rõnalitas creata ꝛ rõnalitas increata conueniunt in effectu.

Responsio.

Uniuocatio multiplex.

Articulus secundus

Que sit cõitas persone i diuinis

Einde querit q̃ sit cõitas ꝓsone i diuinis vt ptractat magister m. j. di. xxiij. Ad qõ sic. nihil est ꝓmũe tribꝰ nisi diuis eẽntia ꝑm rem. sed significatũ per nomẽ ꝓsone est cõmune tribꝰ: ergo significat idem qõ essentia. ¶ Cõtra vna est essentia in tribꝰ nõ vna ꝓsona vñ quidã dixerũt duplex ꝓmune. ꝑm rem: ꝛ ꝑm intellectuꝫ scõm remvt signat per hoc nomẽ essentia. ꝑm intellectum vero: vt signat per hoc nomẽ persona ¶ Cõtra intellectꝰ cassus est ꝛvanꝰ nisi habeat rẽ sibi rñdentẽ: ergo cõitas intellectꝰ est a coĩtate rei. ¶ Itẽ si significatũ huiꝰ nois persona ōr de tribus ita ꝙ in illis multiplicaꝫ q̃ alia est persona vnius ꝛ alteriꝰ. oẽ aũt qõ est in multis multiplicatũ: ẽ aptum natũ ꝑdicari de illis. ꝛ oñe tale est vñe: ergo ꝑ sona est vñe. ¶ Cõtra. boeciꝰ in li. de trini. In omni simplici nõ differt quo est ꝙ qõ est. si ergo vnaquæq; persona est simplex: nõ differt quo est ꝛ qõ est. ergo nec vñe nec ꝑticulare. ꝛ hoc idẽ dicit boeciꝰ ꝙ in diuinis nec vniuersale nec ꝑticulare. ¶ Itẽ si ꝓsona dicit de tribꝰ. aut ergo sicut ens rõne triũ: aut non si primo modo: ꝛ nõ adequatur alicui illarum ergo erit aut sicut genus aut sicut species aut sicut differẽtia. nõ sicut differentia: hec enim est quo alteruꝫ ab altero differt sed intẽtiõe personalitatis nõ differt pater a filio. Quod autẽ nõ sicut genus: patet per aug. xxj. di. j. li. ſentẽ. si nõ de ratione. ergo ꝓsona nõ dicit ꝑm substãtiã de illis. cuꝰ ꝑtrariũ supra habitũ est. ¶ Rñ. cum dicitur petrus est homo et paulus homo est cõmunis essentia cuius supposita sunt illi duo. Unde hec intentio suppositũ dicitur de illis. vnde qz cõmunicant idẽ ꝑm rem. consequitur ꝙ vnã habent comunẽ habitudinẽ vñ vnũ est cõmune ꝑm rem alterũ cõmune. ꝑm rationẽ Si militer pater est deus filius est deꝰ spiritussanctus est deus. tres habitudines hñt in vnũ in hoc ꝙ pater est suppositũ diuine essentie vt filius ꝛ ſpũſſanctus. ꝛ idem designat per ypostasim ꝛ suppositum. ypostas eñ dicit idẽ quod stans sub. Uñ qz idez est cõmune ꝑm rem vna rõ est cois que designat ꝙ ypostasim sed idẽ designatur per hoc nomẽ persona. quod per hoc ꝙ dico ypostasim distinctã proprietatẽ Cũ ergo ista duo similẽ hñt modũ cõitatis hoc nomẽ ypostas est ꝓmune ꝑm rõnem. i. ꝑm ꝓsimilez modũ habendi tria advnũ. erit significatũ per hoc nomẽ persona ꝓmune ꝑm rationẽ ab eadẽ habitudine. sed hec habitudo nõ est cõmunis nisi ex cõsequenti. qz enim est habitudo ad vnũ, cõmune: ideo est cois habitudo: qz vero illa habitudo est triũ habitudo ideo pluraliter ōr hoc nomẽ persona ꝛ ypostas. sed sic nõ est de hoc noie essentia vel substãtia. qz ibi est habitudo simplex. Cũ ergo querit vtrũ hoc nomen persona sit ꝓmune ꝑm rem: dicendũ ꝙ ita ex consequẽti. Si aũt q̃rat cũ ōr ꝓsona est ꝓmune: essentia est commune. vtruꝫ ibi duplex sit cõmune: dico ꝙ nõ immo idẽ: sed aliter ꝛ aliter. Mã vt ẽ in hoc noie essentia est ꝓmune ꝑm se. in ypostasi vero ẽ ꝓmune in habitudine ad illud. hec aũt habitudo nõ est in intellectu causatũ sed designat cũ dicitur tres sunt vnꝰ deus. Cũ eñ dicit deus dicit vna eẽntia. Cũ vero dicit sunt: dicit essentia eadẽ sed nõ sub ratione essentie: sed habitudinis triũ ad vnum. Si vero queritur cuiusmodi est signatum per hoc nomẽ ꝓsona. dicendum est. ꝙ commune proportione dicitur commune habitudine tale autem cõmune dicit duplr. qñq; ex habitudine duoꝝ advnũ qñq; ex habitudine alteriꝰ ad alterꝝ: duoꝝ ad vnũ: sicut ōr rector in naui et in scolis: alterius ad alterum: vt cum ōr

corpꝰ ē ſanū ꝛ vrina ē ſana.oia ei hec refferūt ad ſanitatē hūani corpis. Cū ergo ꝺr deꝰ ē bonꝰ creata eſt bōa cōe ꝺr ꝓportiōe.Cūa ūt ꝺr diuīe pſone ſunt pſone create.pſone ſunt pſone: ꝺr ibi cōe ſm cōem habitudinē alterius ad alterū. quēadmodum cuz ꝺr pater eſt pſona:filius ē perſona:ꝺr ſm habitudinem ad idē.ſed qz nō ſm eiuſdem habitudinē ideo pſona ꝺr pliter:eēntia vero nō. ¶Si ꝙo obijcitur ſm hoc ꝙ erit vle. dicēdū ꝙ nō.qz vle ꝺr vbi ē cois natura:nō vbi eſt coitas habitudinis.Si aūt queritur vtrum cōtingat abſtrahere hmōi cōe ab illis quibus eſt cōe:dico ꝙ nō. ſicut em cū ꝺr eēntia diuina eſt cois:nō aliud ꝺr coitas ꝙ ipſa eēntia. Sz cū ꝺr pr̄ eſt diuina eēntia ꝛ pr̄ ē ſuppoſitū eēntie diuine:nō aliud ſz rē eſt pr̄ ꝛ ſuppoſitū.Mō aūt obijcitur vtrū pſona ꝺr de pr̄e et filio ꝛc. vt ens de rōne ꝛc.Rñ.ꝙ ꝺr ens ipſum ꝛ nō ſicut eēntiale aut accidentale.Uñ licet ꝙ modū dicendi hoc nomen pſona ſit cōe tribꝰ ſm rez:tamen nihil aliud eſt: pr̄ eſt pſona:ꝙ pr̄ eſt pater,ꝛ ſic de alijs. Unde hoc nomē pſona ſm ſubſtantiam idem eſt qđ ypoſtaſis.

De ſuppoſitione huius noīs pſona. Argumen. ſ.

Membrum quintum

Onſequēter querit de ſuppoſitione huius noīs pſona. Querit ergo vtrū ſuppoſita pſona ſupponat eēntia. Ad qđ ſic in rebꝰ creatis cū vnū vere alteri attribuit ꝛ nō ſm accidēs:vno ſuppoſito alterū ſupponit.ſz vere ꝺr nō ſm accidēs pſona diuina eſt eēntia:ergo ſuppoſita pſona ſupponit eſſentia. ¶Preterea in quibꝰ eſt oīmoda indifferētia: vno ſuppoſito ſupponat alterū:ergo ꝛc. ¶Itē abſtrahāt̄ ꝓ intellectū ꝓprietates nō erūt tria: qz ſcm hoc viderētur tres eēntie abſolute:ſicut abſtractis ꝓprietatibus due ſunt ſubſtātie petrꝰ ꝛ paulus ꝛ ita eſſet hereſis ā ponebat tres ſubſtātias. Si ꝙo remanet eſſentia illud qđ ſubſiſtebat ꝓprietatibꝰ:ergo pſona erit eſſentia diſtincta ꝓprietate.ergo ſuppoſita pſona ſupponet eēntia. ¶Cōtra ꝓportionaliꝝ dicāt̄ perſona ꝛ eēntia in ꝺiuinis ꝛ humanis:quo ad modus ſignificādi ꝛ ſupponēdi:ſz in creatura ſuppoſita perſona nō ſupponit eēntia:ergo nec in ꝺiuinis

Scām Tertium

Reſponſio

¶Itē pſona diſtinguit.eēntia nō ergo ꝛc. ¶Rñ. in ꝺiuinis verū eſt ꝙ idē eſt eēntia qđ pſona ꝛ ecōuerſo ꝓpter ſubtilitatē ꝺiuini eſſe: tñ modus qui nō detrahit ſimplicitati eſt perſona q̄ nō eſt eēntie hic aūt modus eſt differētia habitudinis ꝛ ꝓprietatis originis qua ꝺr pr̄eſt ſed nō ab alio.filiꝰ eſt a pr̄e p generationē:ſpūſſanctus ab vtroq; per ꝓceſſionē.ſm iſtius exiſtētie modū differūt perſone non eēntia.Cū ergo ꝛſequatur ſuppoſitio iſm modū: ꝑz qm̄ ſuppoſita pſona nō ſupponet eēntia. ¶Ad illud ergo qđ obijcit primo ꝑz ſol. ꝙ em vnū attribuat alteri hoc eſt rōne ſimplicitatis rei.ꝙ ꝙo nō idē ſupponit:hoc facit differētia ſignificationis.

Sol. ad primum.

Ad ſcām

¶Ad ſcām dicēdū.ꝙ oīmoda eſt differentia perſone ad eſſentiā.qz nō differūt aliqua differentia. modus tñ eſt perſone q̄ non eſt eſſentie.ideo nō ſequit ꝙ ſuppoſito hoc ſupponit illud qēadmodū eūdem ſit diffinitio ꝛ diffinitū:eſt modus diffinitōis q̄ nō cōuenit diffinito. ¶Ad tertiū. dicēdū. ꝙ abſtractis ꝓprietatib9.ſ.pſonalib9 adhuc erunt tres:nec tñ tres erunt ſubſtātie.hoc infra planius determinabitur. ¶Nota tñ ad euidētiā predictorū.ꝙ perſona nō ꝺr ꝓ additionem ad eēntiam.ſed eſſentia eſt in intellectu perſone oblique ſm rōnē intelligētie.ꝺr em perſona ꝺiuina ypoſtaſis ꝺiuīe nature.Illud em ꝺr ſupponit altero ſuppoſito qđ ē in intentione eius.In rectitudine vt ſuppoſito homine ſupponitur aīal:ꝛ ſuppoſito petro ſupponit hō eſſentia aūt in rōne pſone nō eſt ſm rectitudinem ſed oblique. Similiter ſuppoſita notione nō ſupponitur pſona.vel ſi coarteť intentio ſuppoſiti illud ꝺr ſupponit altero ſuppoſito quando qđ attribuit vni attribuit alteri.ideo ꝺixerūt antiqui. ꝙ ſz pſona eēntia eſſet:qz tñ pſona generat eēntia non: ſuppoſita pſona nō ſupponat eēntia.ergo nō ſequitur perſona gignit: eſſentia nō: ergo pſona nō eſt eſſentia.ſed ꝙ altera ratio intelligentie in hoc nomine perſona et in hoc nomine eſſentia.

De cōſignificatione huius noīs pſona

Membrum ſextum

Onſequēter querit de cōſignificatiōe huius noīs pſona q̄rit ergo vtrū idē ſignificet noīe pſone in plurali et in ſingulari. Si enim ꝺicat ꝙ idem:in ſingulari ſignificat eſſentiā:ergo cū ſi ꝓtigat ꝺicere pr̄es eēntias ꝺiuīas.nec ꝺicent̄ pr̄es pſone.ſz ꝙ idē ſignificet vnꝺeť.qz nūerꝰ pr̄ar̄ñ pōt ſignificari niſi circa aliq̄d cōcabile ſz i pſonis nihil ē cōe niſi eēntia: ergo neceſſe ē illud nomē in pl̄i ſignificare eēntiā. ¶Rñ. ſm quoſdā hoc nomē perſona ſine determinatiōe ꝛ in ſingulari ſignificat eēntiā.ſz in plurali ſignificat ypoſtaſim.ſed ꝙ iſtud nō poſſit eē:oſtenſum ē prius. ꝓpter hoc ꝺicendū eſt ſm rich. in li. de trini. et boeciuz ꝙ in ſingulari et in plurali hoc nomē perſona ſignificat ſubſtātiā que eſt ypoſtaſis. hoc eſt per modū ſubſtātie ſingularis. Uñ Rich. cū ꝺicit perſona:intelligit vnus aliquis qui ſit: tñ rōnalis ſubſtantie.cum ꝺicitur perſone tres intelliguntur tres aliqui qui tamen ſint rationalis nature.

Reſpōnſio

De cōparatione pſone ad intentionē eēntie

Membrum ſeptimum

Onſequēter q̄rit de comparatione perſone ad intentionem eſſentie. Circa qđ queritur in hunc modū. Primo an perſona ſit eſſentia. Secundo vtrum perſona ꝺifferat ab eſſentia et econuerſo. Tercio vtrum cōuenientius ꝺicatur perſona eſſe eſſentie in obliquitate. ꝙ eſſe eſſentia in rectitudine.

An perſona ſit eēntia

Articulus primus

D primum ſic.boecius in li. de ebdomadibus nature ſimplici idem eſt quod eſt et quo eſt. et deus ſimpliciſſimus: ergo idem eſt in ipſo ꝙ eſt et quo eſt. ergo deus eſt deitas. ergo cum pater ſit ſimpliciſſimus: idem eſt pater et quo eſt. ſed quo eſt eſt eſſentia vel deitas: ergo pater eſt eſſentia. ergo perſona eſt eſſentia. ¶Item augu. ꝺicit ꝙ pater eſt quicquid ipſe habet: excepto ꝙ filium habet.et ipſe nō eſt filius. ergo cum habet eſſentiam: pater eſt eſſentia: et ita perſona eſt eſſentia. ¶Contra ꝺicit Ariſtote. quantulamcunq; differentiam oſtendentes fuerimus: monſtrabimus quoniam non idem ſed perſona generat et generatur. eſſentia nec generat nec generatur: ergo perſona et eſſentia non ſunt idem. ¶Item in numeris bene tenet. ꝙ ſi hec res eſt illa.ſuppoſita hac re: ſupponitur illa.et hoc eſt propter eſſentialem identitatem quā ſignat hoc verbū eſt.ergo ſi hec eſt vera:perſona eſt eſſentia:ꝓpter cōſimilem identitatē quā ſignat hoc verbum eſt: ſuppoſita perſona ſupponitur eſſentia.qđ eſt contra ꝓdicta. ¶Item eſſe in pluribus non eſſe in pluribus ſunt oppoſita. ergo non ſunt in eodem. ſed ſunt in perſona et in eſſentia ſed qz nulla perſona in pluribus eſt:ꝛ eēntia eſt in pluribꝰ:ergo perſona ꝛ eēntia nō ſunt idē. ¶Itē hyla.

Oppoſitum Argumen. ſ.

Secundum.

Tertium.

hylarius:vij.de trini.non idē eſt ens natura qđ res nature:ſicut non idem eſt hō ꝛ qđ hois eſt. nec idē eſt ignis et ꝙ ipſius ignis eſt. ꝛ ſm hoc non idem eſt deꝰ ꝛ qđ dei.ſ.pſona ꝛ eſſentia. ¶Itē ꝺicit boetꝰ in li de duabꝰ naturis ꝛ vna pſona xp̄i.ꝙ neſtorius ꝺicebat in xp̄o duas pſonas ſicut duas naturas.eutyches vero vnicā naturā ꝛ vnicā pſonā.diſtinguēda ergo ſunt ꝛ ſeparāda ꝓprijs diffinitionibus natura ꝛ pſona.qz ꝺiuerſas hñt ſignificatiōes ſiue diffinitiones quas ibidē ponit boeciꝰ. Eſt enī natura prout ibi accipit vniuſcuuſq; rei ſpecificata differentia.ꝛ perſona ē rōnalis nature ꝺiuiꝺua ſubſtātia.ſed quorū diffinitiōes ſunt ꝺiuerſe ipſa ſunt ꝺiuerſa:ergo pſona ꝛ natura ſiue eēntia ꝺiuerſa ſunt. ¶Itē ꝺama. ꝺe ypoſtaſi nō eſt deitatē ꝺicere. deitatem em eſſe ſolū patrē aut ſolū filiū aut ſolū ſpiritumſcm̄ nūq̄ audiuimꝰ. deitas em̄ naturā manifeſtat:pr̄ ypoſtaſim:ſicut humanitas naturā hois: petrus ypoſtaſ ꝺeꝰ enī res ꝺiuīa eſt:ꝛ in vnaquaq; ypoſtaſeon.i.pſonarū ꝺe noīatiōe ꝺr ergo ſm hoc.ſi ꝺe ypoſtaſi nō ē deitatē ꝺicere: perſona nō eſt deitas. ¶Itē eſſe in qualibet pſona ꝺr ꝺe ꝺiuīa eſſentia:ergo vel ſm ſubſtātiā:vel ſm relationē.ſi ſz ſubſtantiā:ergo ꝺr de qualibet pſona p ſe.ꝛ hoc falſuz: ſi ſm relationē ergo ꝛ eſſentia ſm iſtā relationem diſtinguit a qualibet pſona.ergo ſicut pr̄ nō eſt filius a quo diſtinguit ꝑ paternitatē:ſic eſſentia nō ē perſona. ¶Itē eſſe ab alio nō eſſe ab alio ſunt in pſona ꝛ eēntia reꝺꝺēꝺo ſingula ſingulis.ꝛ nō ſz idē: cū ſint oppoſita:ergo ſm ꝺiuerſa.ergo perſona ꝛ eſſentia ſunt ꝺiuerſa. ¶Itē intellectꝰ diſtinguit perſonā ab eſſentia. Uñ boeciꝰ.ſeparāda ſunt eſſentia ꝛ perſona ꝓprijs diffinitionibꝰ.illi diſtinctioni aut rñdet aliq̄d in re:aut nihil. Si nihil:ergo cum in re vnica ſit eſſentia ꝺiuina:in re nō eſt niſi vnica perſona,ꝺiuīa. Si ꝙo aliq̄d rñdet in re:ergo ſm rē ꝺifferūt pſona ꝛ eſſentia.ergo perſona nō eſt eſſentia.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintum

Ad ſextum.

Septimum.

Octauū.

Nonum.

Rñſio.

¶Ad ſolutionē huiꝰ nota qđ ꝺicit. Prepoſitiuus. qz in ꝺiuīs diſtinguim9 tripliciter.ſcz voce. intellectu. ꝓprietate. Uocc:vt duos filios ꝺiuerſis noibus ſignificem9. Intellectu:vt cū oīno idem ſit eſſentia quod perſona. diſtinguim9 intellectu inter eēntiaz et perſonā:loquētes de eſſentia ita ꝙ nō ꝺe perſona. Et ꝓprietate:vt inter patrē ꝛ filiū. Ubi aūt fit diſtinctio ſola voce nulla eſt diſtinctio. vt hoc nomē eſſentia vī eſſe nomē generalis ſubſtātie:ꝛ ꝺiuinitas nomē ſpecialis ſubſtātie.ſz non oīno idē: ita ꝙ nō poſſum9 loqui ꝺe eſſentia quin loquamur ꝺe ꝺiuinitate ꝛ ecōuerſo.vñ nulla ē diſtinctio inter generalē ꝛ ſpecialē. Sc̄z alios nota.ꝙ ꝓncipia ſunt ſi deꝰ.quoꝝ vnū eſt:ꝙ deꝰ eſt ſimpliciſſim9.ex quo ſe q̄t ꝙ pſona eſt eſſentia:ꝛ deꝰ ꝺeitas.aliō eſt:ꝙ aliq̄d cōuenit eſſentie qđ nulli perſone:ꝛ ex hoc ſequit ꝙ ſuppoſita perſona nō ſupponit eſſentia. ¶Ad primum obiectū ꝺicam9 ꝙ generare vel generari non eſt ꝺifferēta perſone ad eſſentiā:ſz perſone ad perſonā. Ex hoc em̄ ꝙ pr̄ generat:ſequit ꝙ nō ſit ille qđ generat.ſz nō ſequit ꝙ nō ſit eſſentia.vñ non ſeq̄tur vt aſſignet per hoc ꝺifferentia inter ꝑpoſita eo mō quo aſſignationē ꝺifferētie deſtruit per huiꝰ aſſignationē eiuſdē. ¶Ad ſecundū obiectū ꝺicim9. ꝙ non eſt ſile ꝺe naturalibus ꝛ theologicis ꝓpter duas cauſas ſimul ſumptas. prīa eſt.qz in naturalibus eſſentia ꝓmetit ſe perſonc.qz vnica eſſentia eſt vniꝰ perſone ꝛ pluriū perſonarū plures eſſentie.ſed in theologicis vnica eſt eſſentia numero ꝛ plures perſone. Sc̄a cauſa eſt.qz in naturis quecūq; ꝓpꝛtas eſt perſone eſt ꝛ eſſentie.ſz nō eſt ita in theologicis:qz ꝓprietas patris eſt paternitas q̄ nō eſt ꝓprietas eſſentie.vñ in theologicis ſuppoſita perſo-

Ad ſecundū.

negationē ꝙ rīe oppoſita.ſed ꝓp̄ relatiuā oppoſi
tionē hec eſt vera pr̄ nō eſt filius ergo ꝓpter oppoſi
tionē affirmatiōis ⁊ negatiōis hec ē vera:ꝑſona ſi
eſt eſſentia. Soluēdū aūt eſt per intercēptionē ꝑſo
ne.relatiua enī oppoſitio magis exigit mutuā diſ
ferētiaꝫ ſed oppoſitiōi ſm affirmationē ⁊ negatio
nē ſufficit differētia ex altera ꝑte. ¶ Ad vltimū di
cendū ꝙ intellect⁹ facit differētiā aliq̄ per ſuā abſ
tractionē: aliq̄ per rei ꝓprietatē.⁊ tm̄ per ſuā abſ
tractionē nō oportet aliquid reſpōdere.ſicut cū in
tellect⁹ abſtrahit albedinē a ſubiecto:nō optet illā
abſtractā eſſe re.nec ideo eſſe mēdaciū i illa abſtra
ctiōe:qz hmōi abſtrahere nihil aliud eſt ꝙ intellige
re albedinē nō intelligēdo ſubiectū.q̄ aūt facit di
ſtinctionē p rei ꝓprietatē:tūc illi diſtinctiōi aliq̄d
rīdet in re. Vbi diſtractiōi quā facit inter ꝑſonā et
eſſentiā aliquid rīdet in re.ſed hec diſtinguēda eſt
intellect⁹ diſtinguit ꝑſonā ab eſſentia.ſi em̄ intelli
gatur.intellectus ponit perſonā nō eſſe eſſentiā fal
ſa eſt:ſi autem ſic intellectus ponit aliquid ineſſe
perſone quod non eſſentie: vera eſt. Quod autem
predictorū ſolutio vera ſit.patet per augu.vij.li.de
tri.ꝙ nephas eſt dicere deum ſubiacere bonitati ſue
⁊ non eſſe ſuam bonitatem.

Utrū ꝑſona differat ab eſſentia⁊ ecōuerſo.

Argu.j.

Articulus ſecundus

QOnſequēter q̄rit vtrū ꝑſona differat ab eſſentia ⁊ ecōuerſo.ad q̄ ſic.aliquis mo
dus exiſtētie ſm rem eſt eſſentie qui non eſt ꝑſone vt genit⁹: generās. ꝓcedēs.qui
ſunt ſicut dicit d̄ama.differētes exiſtētie modi er
go ſm rem differt ꝑſona ab eſſentia. ¶ Itē ꝓprie
tas diſtinguēs:addit ꝑſone nō eſſentie: habundat
igit in aliqua differētia perſona ab eſſentia. ¶ Itē
ſi dicatur ſicut quidā voluerūt dicere.ꝙ differt ab
eſſentia ſed nō ecōuerſo eēntia a ꝑſona ⁊ hoc qz ali
qua eſt ꝓprietas ꝑſone q̄ nō eſt eēntie. Cōtra. ſicut
ꝓprīū eſt ꝑſone diſtinguere:ita ꝓprius eſt ꝓprietas eſt
differentē eſſe ⁊ indiſtinctā:ergo ſicut ꝓprietas eſt
ꝑſone diſtictio.⁊ ex hoc differt ab eſſentia:ita ꝓ
prīū erit eēntie indifferentia ⁊ indiſtinctio qua diſ
fert cēntia a ꝑſona ¶ Itē ſi dicat qō indifferētia ⁊
indiſtinctio nihil ponit ſm affirmationē.ſz ſolū re
mouet:⁊ ideo nō eſt ꝓprietas qua differt eēntia a p
ſona. Obijcit. ꝓprīū eſt eēntie ſm affirmationē eē
communē tribꝰ ꝑſonis ⁊ coīcabile m:ſicut ꝓprīū eſt p
ſone eē quaſi ſingulare ⁊ incōicabile:ergo ꝓprietas
eſſentie eſt cōitas ſiue incoicabilitas qua differt a
ꝑſona ſicut ꝓprietas ē perſone quaſi ſingularitas
⁊ incōicabilitas qua differt ab eſſentia.differt igit
eſſentia a ꝑſona. ¶ Cōtra vbicūq; ponit differētia
nō eſt omnimoda idētitas. ¶ Si ergo eſt differen
tia ꝑſone ab eēntia vel ecōuerſo nō eſt omnimoda
identitas.Si ergo eſt differentia ꝑſone ab eſſentia
vel ecōuerſo nō eſt omnimoda idētitas ꝑſone⁊eſſen
tie .Ex quo relinquit.ꝙ nō erit ſimpliciter perſona
eſſentia qō manifeſte eſt ꝓtra ſanctos. ¶ Itē ſi diſ
fert ꝑſona ab eſſentia.aut genere differētia nature
aut relationis quia conſtat ꝙ nō eſt ibi differen
tia accidentis.non differunt differentia nature qz
ſic ſequeretur eſſe in deo multiplicitas nature nec
dr̄ia relatōis:qz ꝑſona nō referꝫ ad eſſentiā nec econ
uerſo.ergo nō differrēt re;ꝑſona⁊ eēntia ¶ Itē Ber.
ad eugeniū.ipas diuinas ꝑſonas nō aliud ꝙ ipſuz
deū vnū diuinā ſubſtātā naturā maieſtatē confite
mur. Idem eſt igitur in deo perſona eſſentia.ſubſtā
tia natura maieſtas. ¶ Item aug.vij.de trini. tres
perſonas non dicimus ex eadem eſſentia quaſi ali
ud ſit eſſentia aliud ſit perſona. ¶ Rſi.dicendus ꝙ

Secundum.

Tertium.

Aug.

Reſpōſio.

eſt diffrentia ſm rem:et eſt differentia ſm intelli
gentie rōes.differētia ſm rem nō differt ꝑſona ab
eſſentia nec ecōuerſo.vñ aug.vij.li.de tri. Non eſt
aliud deo,eſſe ⁊ ꝑſonā eſſe:ſz nō idē. Et iterū ibꝺ
dē.quēadmodū hoc eſt illi eſſe qō deū eſſe:ita hoc
eſt illi eſſe qō ꝑſonā eſſe. Differētia ꝙ ſm intelli
gentie rationē differt ꝑſona ab eſſentia.qz alia eſt
ratio intelligētie ꝑſone:alia eſſentie. Cū enī intelli
gitur eſſentia:intelligit vnū q̄d indiſtinctū in tri
bus.cum vero dr̄ ꝑſona:intelligit vnuſquiſq; diſti
ctus a ceteris ꝓprietate q̄ius nō eſſentia ⁊ hac ra
tione dicit dama.iij.li.ꝙ aliꝰ ē ſubſtātia aliꝰ ꝓpoſtaſ.i.intelligētie rōe. ¶ Ad illō ergo qō prīo obij
citur ꝙ aliq̄s eſt modꝰ exiſtētie ꝑſone ſm rē: q̄ nō
eſt ēntie.ꝓcedēdū eſt:ſz ex hoc nō ſequit.ergo ꝑſo
na differt ab eſſentia.⁊ rō huiꝰ eſt.qz ille exiſtentie
modus facit differētiā ꝑſone ad ꝑſonā:non ꝑſone
ad eſſentiā. Vbi generās dicit diſtinctionē patris
a filio:nō patris a deitate. Relatiua enī differētia
eſt relatiui reſpectu ſui correlatiui.nō eſt aūt correlatiua eſſentia ꝑſone. ¶ Ad ſcōz qō dicit.ꝙ ꝓprie
tas addit ꝑſone q̄ nō eſt eſſentie.diſtinguēdū quia
aut loquit de additiōe q̄ ē ſm intelligētie rationē:
et hoc mō verū ē.qz rōe intelligētie ꝓprietas addi
tur ꝑſone.non tm̄ ex hoc ſequit ꝙ ſit ibi differētia
niſi intelligētia ratiōis. Aut loquit de additiōe q̄ ē
ſm rē:⁊ hoc mō falſuz eſt.ꝓprietas enī relatiua ſic
eſt relatiui ſicut oīdit boetꝰ d̄ trinitate:ꝙ nec ad
dit nec mutat nec minuit.vt ptz cū aliquo acciden
te indifferēti ſitu ꝓtra me.ego nūc ſum dexter ad il
lum nūc aūt ſiniſter ſiue alicuiꝰ forme additiōe ſi
ue aliqua mutatiōe.ꝓprietas ꝙ in diuis q̄ eſt ip
ſius ꝑſone eſt ꝓprietas relatiua:⁊ iō nō ponit ad
ditionē vel creationē alicuiꝰ ad ꝑſonā:ſz ſolū po
nit differentē exiſtētie modū.⁊ hoc ſcōm rationem
ordinis nature ſiue originis qō ſufficit ad veritatez
et alietatē ꝑſone a ꝑſona.ſicut declaratū eſt ſupra
queſtionibꝰ de ꝑitate ꝑſonaꝝ:⁊ queſtionibꝰ de nu
mero ꝑſonarū. ¶ Ad aliꝰ ꝙ iā ptz ſolutio.hoc ad
iuncto:ꝙ aliter dicit in diuis ꝓprietas eſſentie:a
liter ꝓprietas ꝑſone.ꝓprietas em̄ ꝑſone noīat i di
uinis duobꝰ modis.vno mō noīe ꝓme intētionis:
ſicut generās.gentꝰ.ꝓcedēs.alio mō noīe ſcōe in
tentiōis:vt cū dr̄ differēs diſtinctꝰ.ꝓria nominatio
eſt ab intellectu cōſiderāte modū eſſendi:ſcōa vero
nominatio eſt ab intellectu cōſiderāte,modū intel
ligētie rei.ex hoc enī ꝙ intellectꝰ cōſiderat patrē vt
ꝑſona a qua ꝓducit cōformis in ſubſtātia:noīat ge
nerātē ꝙſequēter ꝙ ex hoc ꝙ cōſiderat actū mētis
diſcernētis generātē a genito:noīat diſtinctiue.vt
generās ſit nomē ꝓrie intētiōis ſicut hō ⁊ ſor. diſti
ctus ꝙ nomē ſcōe intētionis ſicut ſpēs ⁊ indiui
duū. ꝓprietas vero eſſentie q̄ quidē nō ꝙuenit per
ſone:noīat noīe ſcōe intētiōis vt cōmūe indiſtinctū
et hmōi:hec enī noīa ſunt ſumpta a mōꝺ ſideratio
nis.ex hoc enī ꝙ eſt vna eſſentia tribꝰ ꝑſonis: no
minat cōmunis q̄ſi ſcōa intētiōe:noīa vero oīa que
nominat intētionē eſſentie ꝓria intētiōe.ſicut eter
nitas incōmutabilitas.⁊ hmōi vlr ꝙuenit ꝑſone
nō ſequit ergo q̄ius coitas ſit ꝓprietas eēntie icō
municabilitas ꝑſone: ꝙ differat ꝑſona ⁊ eēntia ſm
rē:ſz ſolū ſm intelligētie rationem.

Ad ſecundū.

Sol.ad argumētuz ꝓmū.

Ad tertium.

Articulus tertius.

Utrū conueniēti⁹ dicat ꝑſona eē eēntie in obliq̄ta te q̄ eē eſſentie,in rectitudine.

QOnſequēter querit vtrū cōueniēti⁹ dicat ſm rationē intelligētie ꝑſona eſſe eſſen
tie in obliq̄tate:q̄ ꝑſona eē eſſentie i rectitudine.⁊ cū diffinitione ꝑſone cadat natura

natura in obliq̄tate: qz dr̄ ꝑſona rōnaliter nature
indiuidua.ſubſtātia ergo cōueniēti⁹ dicet i obliq̄
tate ꝑſona eſſe nature vel eſſentie: q̄ natura vl eſ
ſentia. ¶ Itē ꝑſona eſt res nature:eſſentia vero ip
ſa natura.reſpiciēdo ergo ad ꝓprietatē ratiōis itel
ligētie.intellect⁹ nature eſt in obliquitate in rōne
perſone.ergo ⁊ intellectus eſſentie.Cōueniēti⁹ er
go dicetur eſſe perſona eſſentie q̄ ꝑſona eſſentia.

Oppoſitum Argumentū Auguſtinus

¶ Cōtra.aug.vij.de tri.nō dicūtur tres ꝑſone ex ea
dem eſſentia.ne putet aliꝰ eſſentia.aliꝰ ꝑſona. er
go nō ꝙuenienter dicentur tres ꝑſone vnius eſſentie.
ꝓbatio.nā ſicut dicit priſcianꝰ obliqui oēs trāſitiui
ſunt.oīs aūt trāſitio notat diuerſitatē ſiue alie
tatē.ſi ergo dicanꝫ tres ꝑſone vnius eſſentie:notabit
ꝙ aliꝰ eſt eſſentia aliꝰ ꝑſona.ergo nō eſt dicenduz
tres ꝑſonas vnius eſſentie:ſicut nec dicendū eſt tres
perſonas eſſe ex eade eſſentia ſm aug. ¶ Itē nō cō
uenienter dr̄ tres ꝑſonas eſſe vnius deꝰ ſz ꝑſonas eſſe
vnū deū.ergo nō ꝙuenienter dicet tres ꝑſonas vnius
eſſe eſſentie ſz tres ꝑſonas eē vnā eſſentiā. ¶ Item
pōt ne dici vnꝰ deus triū ꝑſonaꝝ ſicut vna eſſentia
triū perſonaꝝ. ſi ergo nō ꝙuenienter dr̄ vnus deus
triū ꝑſonaꝝ ſz tres ꝑſone in rectitudie ergo nō cō
uenienter dr̄ vna eſſentia triū ꝑſonarū. ſz vna eēntia
eſt tres ꝑſone:nō dr̄ ergo perſona de eſſentia i obli
quitate ſz in rectitudie. ¶ Itē ſicut dicit aug.vij.de
trinitate.cū q̄ſitū eſt de patre filio ⁊ ſpūſcto q̄ tres:
dictū eſt tres perſone.ſz quo q̄d q̄rit de eo qō ē eēn
tia:nō de eo qō eſſentie in obliq̄tate.ſi ergo recte re
ſponſuz eſt:ꝑſona in rectitudie dicit eſſentiā nō in
obliq̄tate.ꝙuenienti⁹ igit in rectitudie dr̄ ꝑſona eēn
tia q̄ eēntie. ¶ Ad hoc fuerūt q̄ dixerūt. q̄ hoc no
mē perſona dicit eſſentiā in rectitudie:⁊ diſtinctio
nē in obliq̄tate.principaliter em̄ ſignificat eēntiā:
ſed ſecūdario diſtinctionē tā in ſingulari q̄ in plu
rali.⁊ hoc eſt clarū. Cū dr̄ pr̄ eſt perſona.ſenſus ē.i.
vnū ens per ſe vnū.i.vna eſſentia.per ſe i d eſt diſti
ctus ab alia.vt hoc ꝓnomē ſe ſit maſculini gene
ris ⁊ ſingularis numeri. Cū ergo dr̄ pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpiri
tuſſctus ſunt tres perſone.ſenſus ē.i.ſunt vnum et
per ſe.i.ad ſe iuicē diſtincti.vt hoc ꝓnomē ſe ſit ma
ſculini generis ⁊ pluralis numeri. Cōfirmationez
aūt ſue opiniōis trahūt ex ethymologia nominis.
Dicit em̄ perſona q̄ſi per ſe vna.⁊ hoc nomen vna
deſignat vnitatē eſſentie:q̄ dico per ſe:diſtinctio
nem. Sed q̄ hec opinio ſit falſa ⁊ ꝓpinqua errori
ptz ſic.cū dr̄ hec perſona ē pr̄.cū per hoc nomē per
ſona nō ſupponat niſi eſſentia ſicut ipſi dicūt: er
go cū dr̄ hec perſona demōſtrat eſſentia.ſi⁊ cū di
cit hec perſona eſt filius demōſtrat eadē eſſentia: ſe
quitur ergo q̄ perſona q̄ eſt pr̄ ē filius:reſpicit ēdo ad
ſuppoſitū perſone qō eſt eſſentia nō ad cōnotatuz
qō eſt diſtinctio. Si vero dicat ꝙ cū dr̄ hec perſona
ibi eſt demonſtratio reſpectiua reſpectu diſtinctio
nis q̄ deſignatur per hoc ꝙ dico per ſe. q̄rat circa
quid notet diſtinctio cū dr̄ perſona vnū per ſe. ſi di
cant ꝙ circa illō ꝙ ē in rectitudie.ſz illud eſt eſſen
tia:ergo eſſentia eſt diſtincta qō eſt falſum nec poſ
ſunt aliū inuenire. ¶ Itē ſi perſona dicit vnū ens
per ſe diſtinctū. ergo eſſentia nō eſt perſona:cū ipa
non ſit vna ens per ſe.hoc eſt diſticta. ¶ Propter
ea dicendum.ꝙ reſpiciendo ad ſimplicitatem rei.
conuenientiꝰ dicitur perſona eſſe eſſentia q̄ per
ſona eſſentie.reſpiciendo vero ad rationem intelli
gentie:conuenientius dicit perſona eſſe eſſentiev⁹
nature q̄ perſona eſſe eſſentia vel natura. perſona
enim ſm rationem intelligētie dicit rē nature rō
nalis ſiue ypoſtaſ.⁊ ideo dicit in diuis qs eſt: ſicut
eſſentia vel natura dicunt quo eſt.⁊ ideo obliq̄ erit

Reſpōſio Hopi. alioꝝ.

Reſpōſio ad queſtio.

intellect⁹ nature vel eſſentie in intellectu perſone.

Sol.ad ꝓmū

¶ Ad illud ergo qō obijcit ꝓtio de trāſitione q̄ eſt
in obliquis.diſtinguēdū.ꝙ trāſitio duplex eſt.ali
quando em̄ notat diuerſitatē rei:aliquādo vero di
uerſitatē rōnis.diuerſitatē rei notat in habitudie
ablatiui:maxime cū ꝓpoſitōe. Vbi cū dr̄ tres perſo
nas eſſe ex eadez eſſentia.vt ex:dicat habitudinem
cauſe materialis ad effectū vel partiū ad totū.que
quidē habitudo eſt diuerſoꝝ ſm ſubſtātiā. ſi dice
retur hoc:notaret ꝙ aliud eſſet eēntia aliud perſo
na.trāſitio vero ſm rationē notatur in habitudine
genitiui.vnde ſufficit ad translationē genitiui di
uerſitas ſola ſm rationem:q̄ius ſit identitas ſm
rem.vnde conuenienter dicit bonitas dei.q̄ius ide
ſit bonitas quod deus ſecundum rem. ꝓpter diffe
rentem intelligentie rationē. Similiter ꝙuenienter
dicentur tres perſone vnius eſſente.

Ad ſecundū.

Ad ſecundum dicendum ꝙ non ſimilis eſt ratio dicendi cum di
citur deus:⁊ cum dicitur eēntia.Eſſenta em̄ dicit
quo eſt: ſiue deitas.deꝰ vero dicit qō eſt:qō ē autē
ſupponit perſonam:non quo eſt.vnde ⁊ deꝰ ſuppo
nit perſonam non eſſentiā.intellectus autē ſuppo
nentis intelligitur in ſuppoſito in rectitudine: nō
in obliquitate.vt in ſorte homo.ita ⁊ in diuina per
ſona deus.ideo conuenienter dicitur tres perſone
vnus deus:non vnius dei. Cum vero eſſentia non
ſupponat perſonam ꝙ vero non ſupponit:intelli
gitur in ſuppoſito in obliquitate.vt natura in re na
ture conuenientius dicetur ſm rationem intelli

Ad tertium.

gentie q̄ tres perſonas eſſentiam. ¶ Ad tertium
dicendum ſimili modo.ꝙ hoc nomen eſſentia di
cit diuinam eſſentiam ſicut formam:forma autem
ſemper eſt alicuius ⁊ dicitur eſſe alicuius.⁊ iō con
uenienter dicitur eſſentia trium perſonarum: hoc
vero nomen deus dicit diuinam eſſentiam vt in ha
bente illam:vel habentem,diuinam eſſentiam: et
ideo non dicit diuinitatem vt eſt alicuius: ſed vt
eſt aliquid.⁊ ideo non conuenienter dicitur deus
trium perſonarum:ſed deus eſt tres perſone.

Ad quartuz

¶ Ad vltimum dicendum.ꝙ illa interrogatio qua
queſitum eſt qui tres: ſicut ſupra dictum eſt. erat
quaſi de nomine.cum enim querebatur de patre fi
lio ſpirituſancto qui tres:queſtio erat quod ſubſtā
tiuum poſſet iungi huic nomini,tres. et reſponſuz
eſt tres perſone.vnde queſtio illa non fuit queſtio
de eſſentia. Vel ſi dicatur ꝙ erat queſtio de re:dicē
dum ꝙ hoc nomen quid.querit quandoq; eſſentiā
quandoq; vero partem ſubiectiuam.quandoq; que
rit eſſentiam:querit partem diffinitiuam vt differe
rentiam vel genus vel ſpeciem.vt cum querit quid
eſt homo: reſpondetur animal rationale.Cum ve
ro querit partem ſubiectiuam:querit quod eſt in
ferius.vt cum queritur quid eſt in mari:conuenie
ter reſpondetur piſcis. Similiter in diuinis quid
poteſt querere quandoq; eſſentiam quandoq; per
ſonam.

Queſtio.lvij.de hoc nomine ſubſiſtentia.

Boecius.

QOnſequenter querit tur de hoc nomine ſubſiſtentia dicit au
tem boecius in libro de duabus naturis
et vna perſona chriſti.ꝙ non verborum inops gre
cia eſt. ſed eſſentiā ſubſiſtentiam.ſubſtantiam.per
ſonam.totidem nominibus:eſſentiam vſiam.ſub
ſiſtētiā vſioſim.ſubſtātiā ypoſtaſim.ꝑſonā ꝓſopō
appellabāt.iō aūt greci ypoſtaſes idiuiduas ſub-

ſtantias vocauerũt:qm̃ ceteris ſubſunt:ꝛ q̃ſi q̀buſ
dam accidẽtib⁹ ſubiecte ſunt. vult ergo dicere. q̃
hec quattuoꝛ noia eſſentia.ſubſiſtẽtia.ſubſtãtia p̃
ſona.hũt q̃ttuoꝛ eq̃pollẽtia in greco:vſiã videlz.vſi
oſym.ypoſtaſim.pſopon. ¶ Circa hoc igit̃ q̃runt
hec. ¶Prio an hec quattuoꝛ noia ſint ponẽda in di
uinis. Sc̃o qualiter diſtinguuntur. Tertio vtruz
nomẽ ſubſiſtẽtie ſit pſonale vel eſſentiale.

¶ Membrum primum.

An hec quattuoꝛ nomia videlz eſſentia ſubſiſtentia pſona ſubſtantia ſint i diui. ponẽda Argumentũ primum. Secundum,

Tertium,

Quartum. In cõtrariũ.

Quintum. Auguſtinus

Sextum. Dama.

Septimum.

Queritur,

Octauum.

Reſponſio.

Auguſtinus

Ad hoc primum obiicit aug. vj. de tri. Subſiſte
re vel ſubſtare ðr de reb⁹ in q̀b⁹ ſunt ea q̃
ſunt in ſubiecto. Si ergo in re ſimplici q̃
eſt de⁹ nihil eſt ſicut in ſubiecto. qꝛ ſicut
dicit boeci⁹ in li. de tri. de⁹ nulli eſt ſubiectũ: ergo i
deo nõ ðr ſubſiſtere vel ſubſtare. ſz vbi nõ eſt vel ðr
ſubſiſtere vel ſubſtare:nõ põt dici ſubſiſtẽtia vl ſub
ſtantia. ergo in deo nõ dicẽt ſubſiſtẽtia vel ſubſtã
tia. i. vſioſis vel ypoſtaſ. ¶ Itẽ vbi ðr ſub:notaꝛ re
ſpectus ad aliq̃d q̃ eſt ſupra. Cuꝛ ergo in diuinis
non ſit ſupra ꝛ ſub:nõ poterit ibi dici ſubſiſtentia
vl ſubſtãtia. Mð aũt ita ſit dicit hiero. in expoſitio
ne fidei catholice ad allipiũ ꝛ aug. nõ eſt p̃ſius ali
quis in trinitate gradꝰ nihil q̃ inferꝰ ſuperiuſq̃
dici poſſit. ¶ Itẽ. xx. exo. nõ aſcẽdes ad altare meũ
per gradũ. ꝛ exponit altare fides trinitatis in qua
trinitate nõ ſunt faciẽdi gradꝰ. ſz q̃ dicit ſub:reſpec
tu alicuiꝰ ſupra:dicit gradũ. ergo nõ eſt dicere ſub
in trinitate. ergo nec ſubſtãtiam nec ſubſiſtẽtiam.
¶ Contra. aug. xj. confeſſionũ. p̃ ꝛ filiꝰ nõ differunt
in ſubſtãtia ſed cã ꝛ gradu. differẽtia igit eſt patꝛ
et filij ſm gradũ: nõ ergo abſurde ðr gradꝰ in diuis
¶ Itẽ aug. cõtra maximinũ. cũ ðr filiꝰ a patre ge
nitus: nõ oſtẽdit inequalitas ſubſtãtie ſed ordo na
ture. ſed vbi ordo vnꝰ ab alio ibi videt differentia
gradꝰ. erit igit gradꝰ in diuinis. ¶ Itẽ pſona ſub
ſtat eſſentie. qꝛ eſt ſuppoſitũ eſſentie. Vñ dama. dei
tas naturã manifeſtat p̃ ypoſtaſim. ſz ypoſtaſ idẽ
eſt q̃ ſuppoſitũ. ergo in diuinis eſt ſub ꝛ ſubſtãtia
et ſubſiſtẽtia. ¶ Itẽ vbicũq; ðr ꝓmune reſpectu mi
nus coĩs ðr inferiꝰ ꝛ ſupiꝰ. ſz in diuinis ðr eſſentia
ſicut magis cõe: diuinitas ſicut minꝰ commune.
¶ Itẽ q̃reret aliquis. cũ hec nõ inueniantur ex ſcri
ptura qua autoritate p̃ſt poni ad ſignificãda diuina:
¶ Mã ſicut dicit doctoꝛ in li. de di. no. vl⁹ non au
dendũ dicere vel intelligere quid deſup eſſentiali ꝛ
occulta diuinitate: p̃ter diuinitꝰ nobis ex ſacris e
loquijs expreſſa. ¶ Itẽ hyl. in li. de trin. ipſi ðr de ſe
credenduꝫ eſt ꝛ his q̃ cognitiõi noſtre de ſe tri
buit obſequẽdũ nõ põt alter de eo q̃ vt ipſe de ſe te
ſtaꝰ eſt intelligi. ¶ Itẽ cũ maioꝛ ſit ſimplicitas i
cõparabiliter in diuis q̃ in creaturis: in creaturis
aut nõ ſunt niſi duo genera nominũ: nomẽ vl⁹ et
nomẽ ꝓticularis. q̀bus in diuinis rñdent nomẽ eſ
ſentie q̃ ẽ cõis: ꝛ nomẽ pſone q̃ ẽ incõicabilis. ergo
ſolũ in diuis noia generalia debent eſſe nomẽ eſ
ſentie nomẽ pſone. ſupfluũt igit nomẽ ſubſiſtẽtie
nomẽ ſubſtãtie. ¶ Rñ. dicẽdũ q̃ ſicut ſubſiſtere vl⁹
ſubſtare ðr duob⁹ modis: ita ꝛ ſubſiſtẽtia vel ſub
ſtantia. vno modo ſubſiſtere ðr q̃ ſtat in ſe: ꝛ ſub
ſtantia ðr ſz hoc q̃ ẽ ens p̃ ſe nõ indigẽs alio vt ſit.
ſm q̃ dicit hylariꝰ in li. de ſynodis. p̃ie eſſentia
idcirco dicta eſt: q̃ ſp eſt. idcirco etiã ſubſtãtia ẽ qꝛ
res q̃ eſt: neceſſe ẽ ſubſiſtat in ſeſe. Alio mõ ſubſiſte
re dicit a ſtãdo ſub. Vñ aug. vij. de tri. ſi ſubſiſtitꝰ
vt p̃ꝓia ſubſtãtia dici poſſit ineſt in eo aliq̃d tãq̃
in ſubiecto: ꝛ nõ eſt ſimpleꝛ. nec bas aũt ẽ dicere vt
ſubſiſtat deꝰ bonitati ſue: atq; illa bonitas non ſit
eſſentia. manifeſtũ ẽ igit docũ abuſiue ſubſtãtiã nũ
cupari. ptz igit q̃ vno mõ in diuis ꝓnenit̃er ðr ſub

Sol. ad p̃mũ

ſtantia ꝛ ſubſiſtẽtia: alio mõ nõ. ¶ Ad illd tñ quod
p̃ſio obiicit. notãdũ q̃ reſpiciẽtes ad rationez ſub
ſtandi ꝛ ſubſiſtẽdi. minꝰ p̃prie ðr in deo ſubſtãtia
q̃ ſubſiſtẽtia. qꝛ ſicut dicit boeciꝰ in li. de duabꝰ na
turis ꝛ vna pſona x̃pi. differt ſubſiſtere ꝛ ſubſtare.
Jp̃m aũt ſubſiſtit: qđ accidẽtibꝰ vt poſſit eſſe nõ in
diget. Subſtat aũt qđ accidẽtibꝰ ſubiectũ vt quod
dam eſſe valeãt ſubminiſtrat. Sub illis enĩ ſtat duz
ſubiectũ ẽ accidẽtibꝰ. ꝛ taq; genera ꝛ ſpẽs ſubſiſtũt
tm̃. neq; eĩ accidẽtia generibꝰ ſpẽbuſue ꝓtingunt.
indiuidua ðo nõ tm̃ mõ ſubſiſtũt ſz ſubſtãt. Ex hoc
ergo relinquit. cũ ſubſtãtia dicaꝫ a ſubſtare: ſubſi
ſtentia a ſubſiſtere. rõ aũt eiꝰ q̃ ẽ ſubſiſtere: magis
cõuenit diuinis. qꝛ negat accidẽs ꝛ ꝓmt eſſe p̃ ſe.

Ad ſecundũ.

¶ Ad ſcõm dicẽdũ. q̃ in diuis nõ ðr ſub reſpectu
eiꝰ q̃ ẽ ſupra ſm rẽ: ſz ſolũ ſm intelligẽtie rationẽ.
nã eĩm intellectꝰ ꝑpter ſui ꝓpoſitionẽ nõ põt itel
ligere vel eloqui illã ſimplicitatẽ q̃ ẽ diuie eſſentie
Notaũ q̃ duobꝰ modis in diuis ſm rationẽ itel
ligẽtie ðr ſub vno mõ ðr ſub reſpectu eſſentie cõis:
alio mõ ðr ſub reſpectu p̃prietatis. Vñ ſm rationẽ
intelligentie ſubſtans vel ſubſiſtens eſſentie dici
tur vel ſubſtans vel ſubſiſtens p̃prietati. Scõm
hoc variaꝫ intẽtio eiꝰ q̃ eſt ſubſtãtia vel ſubſiſten
tia. ſicut tã patebit. ¶ Ad illd ðo qđ obiicit de gra
du. dicẽdũ q̃ in trinitate nõ eſt gradus ſz ordo na
ture ſolũ. differũt aũt ordo ꝛ gradꝰ ſicut vnitas et
puncꝰ. puncꝰ eĩm eſt vnitas hñs poſitionẽ. vnitas
ðo nõ hñs poſitionez. qꝛ ergo poſitio ꝛ ſitus ſunt
ſolũ in rebꝰ materialibꝰ: ideo ꝛ p̃ũctꝰ ſolũ in illis
eſt. vnitas ðo q̃ abſtrahit a poſitiõe ꝛ ſitu: ẽ in ſpi
ritualibus. Sikr dicendũ de gradu ꝛ ordine. qꝛ gra
dus dicit poſitionẽ ꝛ ſitũ. ꝛ ideo nõ debet poni i di
uinis. ordo ðo nõ: ꝛ ideo ordo ponit in diuinis nõ
gradus.

Ad quartũ.

¶ Ad illd ðo qđ obiicit ex autoritate Au
guſti. q̃ differũt gradu p̃ ꝛ filiꝰ. volũt q̃dã diſtin
guere qꝛ aliq̃ dicunt differre gradu duplꝰ vno mõ
q̃ñ vtriq; ꝓticipat differentẽ gradũ. vt q̃ñ iſte ma
ior: ille minoꝛ. ꝛ hoc mõ nõ ẽ verũ q̃ p̃ differat a fi
lio gradu. Alio mõ dicunt differre gradu q̃ñ in al
tero tm̃ ponit gradꝰ. i. p̃prietas dignitatis q̃ non
in altero. ꝛ hoc mõ dicit hylariꝰ in li. de trin. pater ẽ
maioꝛ filio generatiõe nõ genere: nõ tñ filiꝰ minoꝛ
eſt ſed equalis. ꝛ hoc mõ dicit pater a filio differre
gradu. ſz ille gradꝰ non dicit exceſſum in patre re
ſpectu filij ſed ſolũ autoritate. Tamẽ poſſit dici q̃
loquit aug. de gradu ꝓtum ad actum intelligẽdi:
non q̃tũ ad inequalitatẽ exiſtẽdi. qꝛ pater ſub pro
prietate innaſcibilitatis p̃ij intelligitur q̃ filius.
quia innaſcibilitas non ponit per intellectũ gene
rationẽ.

Ad quintum Ad ſextum.

Ad autoritatẽ aug. contra maximinũ iam
ptz reſpõſio. Ad illud qđ dicit. q̃ pſona ſubſtat eẽn
tie: ergo ibi eſt ſupra ꝛ ſub. dicẽdũ q̃ nõ ſequit. Mã
hec noia p̃prie dicuntur ybi vnũ eſt materiale al
terum formale. Jn diuinis autem tranſſumuntur
et ſm rationẽ intelligendi deum: ꝛ ſm modũ no
ſtri intellectus iuxta ſimilitudinẽ creaturarũ. qꝛ a
liter non poteſt capere illam ſummam ſimplicita
tem: ponit iſta nomina in diuinis.

Ad octauũ.

¶ Ad illud ðo
quod obiicitur q̃ in diuinis eſt magis commune ꝛ
minus ꝛc. dicendum. q̃ hoc eſt ſolũ q̃tum ad mo
dum ſignificandi in creaturis. nam in diuinis nõ
eſt vnum magis commune altero. Non enĩm diſ
ferentia generalis ꝛ ſpecialis nominis niſi ſolauo
ce vt ſupra dictum eſt queſtione de perſona.

Ad illud qđ queritur.

¶ Ad illud vero quod querit cum hec nomina non ſunt
expreſſa in ſacris eloquijs quomodo dicẽtur in di
uinis? ¶ Rñ. q̃ quedã noia exprimũt ſm vocẽ: q̃dã
ſm fidei rationẽ. dicẽdũ ergo q̃ q̃dã iſta noia nõ
exprimãt vocem: exprimãtur tñ in ſcripturis fidei ra
tione.

tiõe. ¶Preterea ſunt aſſumpta ꝑpter hereticos ad
explicandum fidei veritatẽ ſicut dicit aug. de hoc
nomine perſona cũ queſitũ eſt quod tres: dictũ eſt
tres perſone. nõ vt illud diceretur: ſz ne taceretur.
¶ Ad vltimũ dicendum q̃ in creaturis inuenitur iſta quattuoꝛ noia ſm differentiã vlis ꝛ ꝓticu
lar. ¶Mã quo eſt: ðr vſia. qđ eſt: dicitur vſioſis. ꝛ hec
duo ſunt ex parte vlis vt humanitas dicit quo eſt:
homo qđ eſt. Ex parte particularis ðr qui eſt vt iſte
ꝓnominaliter ſubſtantia ðr ſiue ypoſtaſis. ꝛ quis
eſt: vt ſor. dicitur noialiter perſona vel proſopon.

Querit quomodo hec q̃tuoꝛ nomia diſtinguunt Argumentũ Primum. Secundum.

¶ Membrum ſecundum.

Tertium.

Onſequẽter querit de diſtinctione horũ
nominũ. ¶Maz cũ deo nõ differat qđ eſt ꝛ
quo eſt. non videbitur differre vſioſis et
vſia. ¶Item cũ in deo nihil ſit in poten
tia qđ non ſit in actu: qꝛ nihil imperfectuz nihil in
forme. differũt autem ypoſtaſis ꝛ pſona. qꝛ ypoſta
ſis dicit rem diſtinguibilez i. entẽ in potẽtia ad di
ſtinctionem: perſona vero dicit rem actu diſtinctã
ergo non differret ypoſtaſis ꝛ proſopon. vana ẽ igi
tur iſta nominũ multiplicatio in diuinis. ¶ Itẽ ſi
dicatur ſicut dixit prepoſitiuus ignoraſ rationem
iſtorum nominũ. q̃ hoc vocabulũ ſubſtãtia equi
uocum ẽ ſicut in alijs facultatibus ad ſubſtãtiam
ſubiectã: ꝛ ad ſubſtãtiam ſubiecti. Subſtãtia ſubie
cta ẽ ipſum ſubiectũ vt ſor. ſubſtãtia ſubiecti ẽ ſub
ſtãtialis eius ꝑprietas. ꝛ hec eſt triplex. gn̄alis ſpe
cialis. ꝛ idiuidualis. generãs: vt ꝑprietas qua ſor.
eſt ſubſtãtia. ſpãlis: vt ꝑprietas qua ſor. eſt homo.
indiuidualis: vt ꝑprietas qua ſor. eſt ſor. que ficto
noie dicit ſocracitas. Et ad hec quattuoꝛ deſignã
da grecus hz vocabula quattuoꝛ appꝛopriata. vſia.
vſioſis. ypoſtaſis. proſopon. vſia: quaſi gn̄alis ſub
ſtantia ſubiecti. vſioſis. quaſi ſpecialis. proſopon.
quaſi indiuidualis. ypoſtaſis: quaſi ſubſtãtia ſub
iecta. ¶ Contra. in diuinis ſicut ſupra ꝓbatum eſt
nõ eſt forma nec generalis nec ſpecialis nec indiui
dualis: ergo vana eſt poſitio iſtorum: cum idem ſit
ſignificatuz nominis generalis et ſpecialis. ¶ Itẽ
ſi dicatur ſicut dixerũt alij iuxta intentionẽ boecij.
q̃ eſſentia ſiue vſia eſt forma inq̃tum facit ſimpli
citer eſſe. et ꝓpter hoc eſſentialiter vſia ſolum ſi
gnificat naturã nec nunq̃ trãſſumitur ad ſignifi
cãdum pſonas. Subſiſtẽtia ſiue vſioſis eſt forma
generalis ſpecialis inq̃tum facit eſſe. vt aialitas q̃
facit eſſe animal: humanitas que facit eſſe homi
nem ſubſiſtẽtia ſiue vſioſis dicitur eſſe ipſum ſub
iectũ ꝓout ſua ſubſtãtialis forma eſt quid nõ indi
gens accidentibus vt ſit: ideo hoc nomẽ ſubſiſten
tia quãdoq; per ſimilitudinẽ translatũ eſt ad ſigni
ficãdum ipſas perſonas. vt dicatur pater et filiꝰ et
ſpiritusſanctus ſunt tres ſubſiſtẽtie: id eſt tres qui
vere ſunt nõ indigẽtes aliqua alia re vt ſint. Sub
ſtantia ſiue ypoſtaſis dicitur indiuiduũ primi pre
dicati ſiue ſubſtantia prima que dicitur ypoſtaſis.
que ſubſtat accidentibus eam indiuiduantibꝰ ſiue
diſcernentibus hoc modo ſumit ariſto. hoc nomẽ
ſubſtantia in principio predicamentoꝛuz vbi dicit.
ſubſtãtia que ꝓprie ꝛ principaliter ꝛ maxime ðr.
ideo hoc nomen ypoſtaſis apud grecos p̃ ſimilitu
dinem traſlatum eſt ad patrem et filiũ ꝛ ſpiritum
ſanctum. ꝛ hoc nomen ſubſtãtia apud nos. qꝛ ſicut
indiuiduum primi predicamenti diſtinctum eſt ſu
is accidentibꝰ: ita pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctꝰ di
ſtincti ſunt ſuis notionibꝰ. ꝛ ideo dixerũt patrẽ et
filiũ ꝛ ſpiritumſanctũ tres ypoſtaſes. i. tres diſtin
ctas. ꝛ latini dixerũt patrẽ ꝛ filium ꝛ ſpiritumſan
ctuz tres eſſe ſubſtãtias in eadẽ ſignificatiõe ꝓꝛ
ſus q̃ greci accipiũt hoc nomẽ ypoſtaſis. ſz hec ſig
nificatio nõ ẽ vſitata mõ. ¶Perſona vero ſiue ꝑſo
pon. ꝑprie dictꝰ. ẽ hõ laruatꝰ. q̃ repſentabat certos
hoies vt chremetẽ ꝛ ſymonẽ. ðr cĩm̃ proſopon a. p. qđ
eſt in: ꝛ ſopos qđ eſt facies: qꝛ in facie habebãt larꝫ
uam. ꝛ ex hoc inoleuit ꝙ ſuetudo dicere: vt certi ho
mines dicerent pſone. ꝛ ex hac ſignificatiõe tranſ
lata ſunt noia ꝑ ſimilitudinẽ ad patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃
ſanctũ. qꝛ ſicut hoies diſtincti ſunt ſuis ꝑꝛijs qua
litatibus: ita pr̃ filiꝰ ꝛ ſpuſſctus ſuis notionibus
ſm hanc tranſlatiuã ſignificationẽ pſona idem eſt
quod ypoſtaſ ideſt res diſtincta rõnalis. Sed con
tra hoc obiicit. nã cũ ypoſtaſ ſit idẽ qđ ſubſtantia:
ſi cõuenienter diceret tres ypoſtaſes ꝛ ꝓuenienter
dicerẽt tres ſubſtantie. Ad qđ videt facere hylariꝰ
quarto de trinitate tres ſubſtãtie ſunt pr̃ ꝛ filius ꝛ
ſpuſſanct⁹. Jtem ad idẽ eſt autoꝛitas anſel. in mo
nologion. ſubſtantia maxime ðr de indiuiduis que
in pluralitate ꝙſiſtunt. indiuidua aũt maxime ſub
ſtant accidentibus. Unde manifeſtũ eſt ſummam
eſſentiã nõ ſumi ꝑ ſubſtãtia. ꝛ ideo dicimus tres
perſonas ſiue ſubſtãtias. Sed cõtra auguſt. vij. de
tri. tã ſubſtãtia q̃ eſſentia vtrũq; ad ſe ðr nõ relati
ue. vñ hoc eſt deo eſſe qđ ſubſiſtere. ſicut vna eſſen
tia catholice ðr nõ tres: ita ſubſtãtia dicẽt nõ tres
ſubſtãtie. ¶ Ad hoc dixerũt quidã q̃ eſſentia ſigni
ficat ens: nõ ex ſe vel ex alio diſtinctũ vel diſtiguibile. Subſtãtia ens ex ſe. nec diſtinctũ nec diſtin
guibile ſz ex alio diſtinguibile. Subſiſtentia ðo ſiue ypoſtaſ ens ex ſe diſtinguibile: ſed nõ diſtinctũ.
¶Perſona vero ſignificat ens ex ſe diſtinguibile: et
diſtinctũ. Vñ ſm hoc ypoſtaſ ꝛ ſubſiſtẽtia differt a p
ſona aliter q̃ ꝓius dictũ ſit. qꝛ ypoſtaſ ſiue ſubſtã
tia dicit vt eſt potẽs ſubſiſtere ꝑprietati. pſona vt
eſt actu ſubſtãs. qualiter in creaturis differunt de
albabile ꝛ dealbatũ. vñ ibi eſt differẽtia ſm rẽ: h au
tem ſolũ ſm rationẽ intelligẽtie. hinc eſt q̃ nomẽ
eſſentie nõ numerat nec recipit notionalẽ diſtinc
tionẽ: nec dicaꝫ generãs vel genita vel plures eẽn
tie. nomẽ ðo ſubſtãtie nõ numerat: ſz tñ ex adiun
cta determinatiõe ſupponit pſonã vt dicaꝫ deꝰ ge
nerans vel genitꝰ. ſz nũq; tres dij ſz vnꝰ dens nomẽ
vero ypoſtaſ numerat ꝛ recipit pſonalẽ determi
nationẽ. vñ dicunt tres ypoſtaſes ꝛ tres pſone. et
ypoſtaſ generãs ꝛ ypoſtaſ genita. Similiter ꝛ per
ſona tñ iſti vnde ꝓbãt nõ dicunt niſi ex vſu eccl̃ie.

Auguſtinus

Reſponſio.

¶ Propterea dicẽdũ. q̃ diuerſitas iſtoꝛ nominũ
in diuinis ꝙtingit ex diuerſa intelligẽtie ratiõe. cũ
vero ꝙ fideraꝰ. qđ. aut cogitaꝰ diuinã eſſentiã
vt formã: aut ꝙ fideraꝰ vt habentẽ illã. ꝓmo mo
do dicimꝰ vſiam. Sc̃o mõ diſtinguit. qꝛ aut hñs
illã cogitat ſm indifferẽtiã q̃ modũ cois ſiue vlis:
et hoc mõ dicimꝰ vſioſim. aut ſm diſtinctionẽ ꝛ q̃
modũ ſingularis vel incõicabilis: qđ ẽ duobꝰ mo
dis. aut cogitamꝰ diſtinctũ ſz nõ cũ determinata
ꝑprietate: ꝛ hoc mõ dicimꝰ ypoſtaſim. aut eũ deter
minata ꝑprietate ꝛ in rõnali natura: ꝛ hoc mõ dici
mus pſonã. ꝓio mõ ſignificamꝰ quo eſt: vt deitas.
Sc̃o mõ ſignificamꝰ qđ ẽ: vt deꝰ. Tertio mõ q̃ ẽ:
vt iſte demõſtrato pfe. Quarto q̃eſt: vt pr̃ ſz q̃ ac
cipitur ſubſtãtiue.

Sol. ad p̃mũ

¶ Ad primũ dicendũ. q̃ licz in
deo idez ſit qđ eſt ꝛ quo eſt natura ꝛ res nature. a
liq̃d tñ põt attribui vni qđ nõ alteri. generare enĩ
nõ ꝙuenit eſſentie licet ꝙueniat ei qđ eſt. Quod ẽ
enim ſignificat eſſentiã pſonaliter. eſſentia ðo eſ
ſentialiter. ideo q̃ eſt ꝛ quo eſt ſz nõ differãt i deo
ſm rem tamen differũt ſm rationem intelligẽtie.

Ad ſecundũ.

¶ Ad ſecundũ qđ obiicit de hoc noie ypoſtaſ q̃ ſu
perfluit. dicendum q̃ in diuinis licet non differãt
eſſe ꝛ poſſe ſecundum rem: differunt tamen ſcõm

Ad tertium.

vationē intelligētie. Noia aūt nō dant ſolū ꝟz differentiā rei ſz ꝟz differētiā intelligētie. ſicut forma q̄ non pōt eſſe ſine ſubiecto: hz tñ nomē ſignificans illam ſine ſubiecto. ⁊ pōt de ea dari diffinitio ſine ſubiecto: ſz nōl poſſit eſſe ſine ſubiecto. vñ non influit nomē ypoſtaſ. ¶ Ad vltimū notandū. q̄ ſubſtantia ꝺr dupl̄r. vno mō a ꝓprietate ſubſtādi: alio mō q̄ eſt ens p ſe nō indigēs alio vt ſit. Itē a ꝓprietate ſubſtādi ꝺr dupl̄r. vel eo q̄ ſubſtet eſſentie vt homo eſt ſubſtātia q̄ ſubſtat hūanitati q̄ eſt eſſentia qua hō eſt hō. vel eo q̄ ſubſtet eſſentie vt accidēti vt iſte hō ꝺr ſubſtātia q⁹ ſubſtat eſſentie ſiue humanitati. ⁊ etiā q⁹ ſubſtat accidētib⁹ q̄ nō eſt ī alio repīre. Subſtātia ergo cōis ꝺr ſubſtātia: eo q̄ ſubſtat eſſentie ſubſtātia ꝓma: eo q̄ ſubſtat accidentibus. dicēdū ergo q̄ ſm q̄ nos mō vtimur noīe ſubſtantie: nō debet dici tres ſubſtātie. accipīt em̄ nūc ꝓ vſioſi. ꝓ re ſcz q̄ eſt ens p ſe nō indigēs alio vt ſit. et ſic ſolū ꝺz dici vna ſubſtātia. ſz ſm aliū modum quo antiquitus accipiebat poſſet ſz ꝓpter hereticos q̄ ſi dicerenḳ tres ſubſtātie: poſſent credere q̄ diceremus tres eſſentias: nō ꝺr. ſicut in oſee oñdīt. Mō vocabis me vltra baaliz ſz vocabis mevir meꝰ q̄uis idē dicat baalim q⁹ vir meꝰ. ſz q̄ ydolatrevtebantur noīe baalim noluit ſic noīari. ſili⁹ hereticī cum dicebamꝰ tres ſubſtātias: credebāt nos dicere tres eſſentias. vtebant enī noīe ſubſtātie ꝓ eēntia: ideo nō dicim⁹ tres ſubſtātias q̄uis ſanc poſſet dici. ſz ꝓpter hereticos trāſlatū eſt nomen ſubſtantie ad nomē ypoſtaſ. ⁊ ad hoc eſt aut oritas augu. vij. de tri. dicētis. hūana inopia loquēdi timuit dicere tres eſſentias: ne intelligerek in illa ſumma equalitate vlla diuerſitas. Kurſum nō eſſe tria q̄dam nō poterat dicere. pie enim credendū eſt p̄r et filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs. nccꝫ eundē eſſe q̄ pater eſt. necꝫ ſpūſſctm̄ eundē patrē eſſe vel filiū. Queſierūt quid tria diceret. ⁊ dixerūt ſubſtātias ſiue ꝓſonas quib⁹ nominib⁹ nō diuerſitatē intelligi voluit: ſed ſingularitatē voluit. vt nō ſolū ibi vnitas intelligaī ex eo q̄ ꝺr vna eſſentia: ſz trinitas eo q̄ dicunḳ tres ſubſtantie vel ꝓſone. Mā ſi hoc eſt deo eſſe q̄ ſubſiſtere: ita non erunt dicende tres ſubſtantie vt nō dicuntur tres eſſentie.

Membrum tertium.

Vltz nomen ſubſiſtētie ſit eēntiale vel ꝓſonale.

Richar.

ALtimo q̄rit vtrū nomē ſubſiſtētie ſit eēntiale vel ꝓſonale. Ad q̄ ſic. Rich. de trin. Subſiſtentia eſt incōmunicabilis exiſtētia. tot eſſ̄ ſunt incōmunicabiles exiſtentie: quot ꝓprietates. tot aūt ſunt ꝓprietates: quot ꝓſone. ergo tot ſubſiſtētie quot ꝓſone. ſz tres ſunt ꝓſone: ⁊ ergo tres ſubſiſtētie. ergo ſubſiſtentia eſt ꝓſonale. ⁊ nō dicit eſſentiā. nullo em̄ mō ſunt tres eēntie. ¶ Itē Hieronim⁹ in expoſitiōe fidei catholice adalliptū ⁊ aug. tres ꝓſonas vel vt greci exꝑmūt ypoſtaſes. i. ſubſiſtētias ꝓfitemur. ergo ſubſiſtētia idē eſt q̄ ypoſtaſ ergo eſt ꝓſonale. ¶ Contra. boetius in li. de duab⁹ naturis ⁊ vna ꝓſona xp̄i. deus vſia eſt ⁊ eſſentia. Ipſe enī marie eſt a quo oim eſſe ꝓficiſcit. eſt etiā vſioſis. id eſt ſubſiſtentia. ſubſiſtit enim nullo indigēs. Vñ etiā dicim⁹ vnā eſſe vſiam vel vſioſim. id eſt eſſentiā vel ſubſiſtētiā deitatis: ſz tres ypoſtaſes id eſt tres ſubſtātias. relinquīt igit q̄ ſubſiſtētia eſt eſſentiale. ⁊ q̄ incōueniēter dicit tres ſubſiſtentie in diuinis. ¶ Item ſicut ibi dicit boetius. illud ſubſiſtit q̄ accidētib⁹ vt poſſit eſſe non indiget. Vñ ſubſiſtētia ꝺr q̄ nō indiget accidentib⁹ vt ſit. ſi ergo hoc ꝺr de deo ſm eſſentiā: ergo erit vna ſubſiſtentia non tres. ¶ Itē cū ſubſtantia ſm boetū ſit idē q̄ ypoſtaſ. ⁊ cū greci ꝓcedunt tres ypoſtaſes: ſubſiſtātias. ⁊ o idē q̄ vſioſ: grece autem nō ꝓcederek tres vſiones ſed vna tm̄: iccōueniētius ergo latine dicunḳ tres ſubſiſtētie i diuinis q̄ tres ſubſtātie. ¶ Rñ. ſm boetū in li. de duabus naturis: q̄ q̄ad modū intētio ſubſtātie duobus modis exponīk. vna eſt per negationem. vnde boetius. Subſtantia dicitur quoniā in nullo ſubiecto eſt. hoc eſt q̄ eſt per ſe: ad differentiā accidentis cuius eſſe eſt ineſſe hoc eſt eſſe in ſubiecto. Alia ē ꝑs affirmationē. vnde boeti⁹ ſubſtātia eſt q̄m ſubeſt ceteris. i. accidētib⁹. ꝓmo modo intentio ſubſtātie conuenit rei generibus ⁊ ſpeciebus que dicunḳ in loycis ſubſtātie ſcōe. Scōo mō ꝙuenit ſingularibus īdiuiduis que dicūtur ſubſtantie ꝓme. ita ī diuinis intentio ſubſtantie duob⁹ modis dicebat. vno modo eſſentialiter ꝓ eſſentia cōmuni ⁊ ſecundum hoc intentio ſubſtantie cadē eſt que eſt vſioſ. Alio modo perſonaliter ꝓ re ſubſiſtente ꝓprietati: et hoc modo idē eſt ſubſtantia q̄ ypoſtaſ. tamen ꝓpter hereticos non vtimur hac ſignificatiōe ſubſtantie in diuiuis ſicut dictū eſt. remanet ergo apō latinos intentio ſubſtantie ſm q̄ dicit vſioſim nō ypoſtaſ ⁊ ideo vna ſubſtātia non tres. Simili modo dicendum q̄ intentio ſubſiſtentie dicitur duobus modis. vno modo ſubſiſtentia dicitur ſicut dicit boetius quoniam non indiget accidentibus vt ſit: ⁊ hoc modo ſubſiſtentia dicitur eſſentialiter: et vna ſubſiſtentia: ⁊ vna vſioſis. Alio modo ſubſiſtētia dicitur ab actu ſubſiſtendi. ⁊ hoc modo ſubſiſtētia dicitur idem quod ypoſtaſ. vnde boeti⁹ intellectus vniuerſalium rerum ex particularibus ſumptus eſt. Quo circa cum ipſe ſubſtantie in vniuerſalibus quidem ſint: in particularibus vero capiāt ſubſiſtantiam in re: ſubſiſtētias particulariter ſubſtantes appellauerunt. Secundum hoc dicūntur tres ſubſiſtentie. i. tres ypoſtaſes nihil enim aliud dicit ypoſtaſ q̄ res ſubſtans ꝓprietati. Alio ergo modo non vtimur illis quattuor nominib⁹ q̄ tempore boecij. in duobus enim eſt mutatio. quia modo idem ſubſtantia dicitur ⁊ vſioſis. ⁊ ſubſiſtentia et ypoſtaſ. ſed ſicut prius idem modo dicuntur eſſentia ⁊ vſia ſimiliter perſona ⁊ proſopon. ¶ Ad vltimum dicendum. q̄ ſubſtantia quia nomē ē primi predicamenti habet oppoſitionem immediatā cum relatione: ſubſiſtentia vero non ita immediate opponitur. non enim ꝺpponitur niſi quia ſubſtentia eſt: ⁊ ideo plus accedit ad relatiuam predicationem. ⁊ ita in diuinis non dicitur vna ſubſiſtētia ſicut vna ſubſtantia: quia plus accedit ad relatiuam predicationem ſubſiſtentia. ⁊ propter hoc in diuinis non ꝺr vna ſubſiſtētia ſicut vna ſubſtātia.

Ad tertium.

Queſtio.lviij.de hoc nomine ypoſtaſis.

ONſequenter q̄ritur de hoc nomine ypoſtaſis. a manifeſtioribus ad minus nota debet eſſe inquiſitionis ordo magis autem nobis manifeſtuz eſt nomen perſone q̄ ſubſiſtentie: et ſubſiſtentie quod ē latinum q̄ ypoſtaſ quod eſt grecum. Queritur ergo hoc modo. ꝓmo an in diuinis debeat dici nomen ypoſtaſ. Secundo quid dicatur ypoſtaſ. Tertio an vnuoce dicatur. Quarto quomodo comparetur ad eſſentiā q̄tum ad ſignificationem. Quinto qualiter q̄tū ad ſuppoſitionē. Sexto q̄tum ad ſimplicitatem. Septimo queritur de comparatione ypoſtaſ ad ꝓprietatem.

Membrum ꝓmum.

Ad primum

In in diuis debeat dici ꝙ poſtaſis.

Damaſ.

Reſponſio.

Cōtra. damā.

Reſponſio

Reſponſio ⁊ ſolutio.

DIcendū primū ſic hiero. ⁊ damaſuz papā. ab arriano rū ꝑſule ypoſtaſeon nouellū naturā a me hoīe romano erigīk taceamus tres ypoſtaſes ſi placet. hoc nomē enim nō bone ſuſpitiōis eſt. cū in eodē verbo ſenſus diſſentiūt aut ſi rectū putatis tres ypoſtaſes cū interpretatiōibus ſuis debere nos dicere: nō negamus. ſz mihi creditevenenū ſub melle latet. ergo cū noīa ambigua ⁊ ſuſpecta non debēt dici in diuinis: hoc nomē ypoſtaſis nō debeat ibi dici. ¶ Itē dama. in li. ypoſtaſim determinat ſubſtātiā cū accidētibus. ypoſtaſis ergo ē ſubſtātia cū accidēte. ſz in deo nullū eſt accidēs ſicut dicit aug. ergo in deo nō ē ypoſtaſ. ¶ Si dicaḳ q̄ in deo nullū eſt accidens: eſt tñ ibi aliq̄d per modū accidētis. Contra. oñe accidēs aduenīēs ē. ergo ſi nihil ē aduenīēs i deo nec ratio aduenīētis ergo nec ratio accidētis. ergo non ꝺr aliquid ꝓ modū accidētis. ¶ Cōtra. boeci⁹ ypoſtaſis eſt res ſubſiſtēs. ſicut enī eēntia ē qua res ē: ita ypoſtaſis eſt qua res ſubſiſtit. ſz ſubſiſtere ē in deo ergo ypoſtaſ. ē in deo. ¶ Rñ. ſm q̄ dicit magiſter in ſentē. xxvj. di. ꝓmi li. hiero. nō negat eē vtendū rōne ypoſtaſ: ſed hereticos eos ꝓpter vſos oſidit. contra quos cautela opꝰ erat i diſtinctiōe ſignificationis. alioquin ſibi ꝓtradiceret: q⁹ ipe hiero. dicit et amamus ſi q̄s tres ypoſtaſes ⁊ tres ſubſiſtētes ꝓſonas nō confitek: anathema ſit. ſi aūt ypoſtaſim vſiā itelligēs nō in trib⁹ ꝓſonis ypoſtaſim indicit: alien⁹ a xp̄o eſt ꝛc. ¶ Ad aliud dama. dicēdū: q̄ loquīk de ypoſtaſi ꝓprie ſm q̄ eſt i creaturis. ⁊ illa dicitur ꝓprie cū accidētibus ꝓprijs: ⁊ hoc mō non ē in diuinis. imo ypoſtaſ ꝓout ē in diuinis: eſt res ſubſiſtens cū ꝓprietate que nullo modo dicīk accidēs q⁹ non eſt aduenīens ſed eterna et immutabilis.

Membrum ſecundum

Querīk q̄d ſit ypoſtaſis

ONſequenter q̄rīk quid ſit ypoſtaſ. ſm q̄ accipīt in diuinis: ponīk aūt hec rō. ypoſtaſ. eſt ſubſtātia cū ꝓprietate. ergo hoc nomē ſubſtātia aut dicit ibi eſſentiā ſiue quo ē aut q̄ ē. aut dicit idē q̄ ypoſtaſ. Si aūt dicit quo ē vel q̄ ē vt ſi addita ꝓprietate faciat ypoſtaſim obīcīk ſic. Una ē ſubſtātia p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti aduenīat ergo ꝙ itelligētiā paternitas ſubſtātie. ergo ineſſet p̄nitas ſubſtātie vt fiat ypoſtaſ patris ſimiliter filiatio addaī ad hoc vt fiat ypoſtaſ. filij. ergo eadē ſubſtātia ē ſub oppoſitis relatiōib⁹ q̄ē impoſſibile itelligere. Si aūt ſumīk ibi ſubſtātia ꝓ ypoſtaſi. ergo idē notificaī ꝑ ſeipm: ⁊ ſic erit abire in infinitū. ¶ Cōtra. dama. ſubſtātia eſt q̄ ꝓmune ē: ypoſtaſ ꝛo induiduū. ergo ſubſtātia ſm q̄ ponīk in rōne ypoſtaſ dicit ſubſtātiā ꝙmunē q̄ dicit quo eſt vel q̄ ē. ¶ Sol. dicēdū q̄ hec ꝓpoſitio ypoſtaſ eſt ſubſtāna cū ꝓpetate valz tm̄ quātū hec. ypoſtaſ ē res ſubſiſtēs cū ꝓpetate. Vñ ſubſtātia accipīk ibi ꝓ re nature. vñ ypoſtaſ dic⁹ res nature ſubſiſtēs. Vñ ypoſtaſ ſub ꝓprietate nō dico ſubſtās q⁹ ſubſtare ꝓprie nō dicitur in diuinis. q⁹ ſicut vult aug. nō eſt ꝓprie ſubſtare niſi vbi eſt ſubiectū: accidēs ſed ſubſiſtere ꝓprie eſt reſpectu ꝓprietatis: hec autem res nature non determinat ipſum quo eſt vel ipſum quod eſt. vnde ſubſtantia nō dicitur ibi ſm q̄ dicitur quo eſt vel quod eſt. immo accipitur ibi ſubſtantia ſm q̄ dicit qui eſt ſz q̄ accipīk in ratione perſone cum dicitur perſona eſt ſubſtantia indiuidua rationalis nature. et per ipſam bene notificatur ypoſtaſ: quoniam in intellectu ypoſtaſ non ſolum debet eadem quid reſpectiuum: immo etiaz quid abſolutum aliter non haberet intellectus ſup quod quieſceret intelligendo ypoſtaſim. ideo opor-

tet ibi ponere quid abſolutuz et hoc eſt res nature hec autem res nature dicīk hec ſubſtantia. ypoſtaſ autem dicit illam rem nature cum ꝓprietate: ⁊ ita cum reſpectu. Et ſi querīk aut res illa eſt ſubſtantia aut ypoſtaſ. dicendū q̄ in re hec oīa ſunt vnū tamen q̄tum ad notificationem non eſt bona q̄ſtio. quia licet idem ſit in re: tamen alio ⁊ alio modo dicitur per iſta. ⁊ ſic pater notificari ypoſtaſ ꝙ illaz rē nature tan q̄ illud q̄ ē in ſuo iuteliectu.

Membrum tertium.

Utrum dicatur ypoſtaſis vnuoce.

Queritur de reſpectu.

Auguſtinus

Reſponſio.

ONſequēter queritk cū dicitur pater ē ypoſtaſ ⁊ filiꝰ ypoſtaſ. vtrū dicatur ypoſtaſ vnuoce. Mā cū nihil ſit cōmune patri et filio niſi eſſentia. cū aūt dicitur pater eſt ypoſtaſ: filius eſt ypoſtaſ: relinquīk q̄ nō predicaī cōmune in ratione eiuſdē ſubſtantie ergo equiuoce. ¶ Itē ſi dicaī ſicut ſupra dictū eſt q̄ſtione de ꝓſona. q̄ cū dicitur pater eſt ypoſtaſ ⁊ filiꝰ eſt ypoſtaſ: q̄ ꝑdicatur ꝓmune reſpectu vel habitudine: quia per hoc ſignificatur q̄ ſunt ſuppoſita eſſentie pater ⁊ filius. ¶ Contra. nullus eſt medius reſpectus patris vel filij ad eſſentiam. quia pater ſe ipſo eſt eſſentia ſimiliter filiꝰ: ergo equiuoce dicek. ¶ Contra. aug. vij. de trini. ideo pater eſt perſona filius eſt perſona: quia cōmune eſt illis ia q̄ eſt ꝓſona. ergo perſona vnuoce dicīk. Si ergo eodē modo dicīk ypoſtaſ ⁊ ꝓſona. ypoſtaſ vnuoce dicek: cū non ſit ibi coitas ſm nomē tantū ſed etiā ſm rem. ¶ Reſpō. ſicut ſupra dictum eſt. in deo eſt duplex coitas. ſ. eſſentialis ⁊ habitudinalis. prima ē ex relatione ſuppoſitoꝝ ad eſſentiam. Secunda ad ypoſtaſim ſiue ad ꝓſonā. dicendū ergo q̄ ypoſtaſ non dicitur vnuoce de perſonis. ſ. vnuocatione q̄ dicitur coitas eſſentie: tamen dicitur vnuoce vnuocatione que dicitur coitas habitudinis. vnde ꝓprie loquendo non dicitur nec vnuoce nec equiuoce. dicitur tamen quodam modo vnuoce. ſ. ſm q̄ vnuocatio dicitur vnuformis coitas habitudinis. ¶ Ad illud ergo quod queritur an ypoſtaſ dicaī vnuoce vel equiuoce. dicendū q̄ non eſt ſufficiens diuiſio. Cū enim dicitur ſubſtantia eſt ens vel quātitas eſt ens. vel ſubſtantia eſt vl̄e vel petrus vel iudiuiduum vl̄ paulus: in nulla iſtarum eſt predicatio vnuoca. q⁹ nec ꝑdicaī vnū natura ⁊ ita non vnuocum. nec diuerſa natura predicanḳ ⁊ ita nec equiuocum. ſed idipſum eſt in ſuppoſito ⁊ appoſito aliter deſignatū. vtrobiq̄ em̄ deſignat quis. ſed cum dicitur pater: deſignatur in reſpectu in alium. cū autem dicitur ypoſtaſ: deſignatur in reſpectu in reſpectu ad ꝓprietatē vel eſſentiā. ſunt em̄ tres ypoſtaſes vnꝰ eſſentie. ¶ Ad ſecundum quod queritur de reſpectu qui eſt in hoc nomine ypoſtaſ. Rñ. q̄ licet ex parte rei non ſit medius reſpectus inter patrem ⁊ diuinam eſſentiam. immo ſeipſo pater ē diuina eſſentia: tamen cum iſta comprehendūtur in intellectu humano. comprehenditur pater ſub quodam reſpectu ad eſſentiam ⁊ eſſentia ſub quodam reſpectu ad patrem. cum dicitur pater eſt ypoſtaſ eſſentie: ⁊ cum dicitur eſſentia communis ē patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto.

Reſpōſio de reſpectu.

Membrum quartum.

Quomō comparetur ad eſſentiam.

Argumentū

Secundum

DNſequenter queritur de comparatiōe ypoſtaſ ad eſſentiā q̄tum ad ſignificationem. vtrum ſignificet eſſentiam aliquo addito. Ad quod ſic dama. ypoſtaſ ē ſubſtātia cū caracteriſticis ydiomatib⁹ ergo noīe ſuo addit ſup itētionē ſubſtātie vel eēntie. ¶ Itē dama. ꝓmum. dicit. q̄ indiuiſis ꝓmūe ē ſubſtātia: ꝑticulare ꝛo

ypostas.Iz pticulare sup cõe addit aliqd. ¶ Itẽ bõe cius.substãtie cũ substãt in pticularib9 ypostases dicũtur. ¶ Itẽ sicut in intellectu psone est intellectus ypostas tñ aliquo addito:sic ponit in intellectu ypostas intellect9 essentie sed nõ pcise.qz sic pcise:tũc idem vtriqz ꝓueniret ergo aliquo addito ergo ypostas addit ad essentiã. ¶ Contra.in diuinis sicut essentia vna est in trib9 psonis:ita z substãtia vna nõ multiplicata.vñ addas ꝓprietates: ipe ꝓprietates nõ multiplicãt substãtiã.si ergo ypostas dicit distinguibile.z etiã distinctũ qz tres sunt ypostases:ergo neutrũ illoꝝ est alterũ cũ additiõe:qz si sic poneret vnũ alterũ in rectitudine:tũc substãtia aduenãte ꝓprietate multiplicaret.z ipsa multiplicata esset ypostas.sicut ptz de hoĩe q̃ addit vltra animal z ponit illud in rectitudine. Vñ multiplicato homine multiplicat aial.qõ cũ sit incõueniẽs: ergo ypostas.nõ est substãtia cũ additiõe ꝑt substãtia idẽ dicit quod essentia:licet dicam9 tres ypostases esse vni9 substãtie vel essentie. ¶ Itẽ boeti9 psona est substãtia ĩdiuidua rõnalis nature.z hec male diceret si ypostas idẽ esset qõ natura:vel si esset natura aliquo addito:tũc em̃ natura õ beret poni in diffinitiõe psone in rectitudine. ¶ Preterea non est ita in creatura.qz ypostas in creatura nõ dicit idẽ qõ essentia aliquo addito.vt iste est hõ: iste dicit ypostasim:hõ essentiã.si quis aũt resoluat signatũ ꝑ hoc nomẽ iste:resoluet in materiã z formã vt in aiaz z corpus.signatũ hois in genus z differẽtiam:dicẽdo hõ est animal rationale.Cum ergo alia sint ꝓncipia hui9 z illi9.manifestuz est. q ypostas nõ dicat essentiam aliquo addito. ¶ Preterea ypostas in natura est pticulare:essentia aũt ꝓmũe. Istud aũt additũ aut est ꝓmũe aut pticulare.si cõmune: sed cõmune cõmuni additũ facit cõmunem non oĩno pticulare.z sic ypostas nõ esset pticulare si vero illud additũ sit pticulare:cũ pticulare dicat ypostasim.aut eandẽ ypostasim:aut nõ.si eiusdem essentie:ergo erit idem in rõne sui.si alterũ: erit in infinitũ abire.eodẽ mõ in diuinis cũ essentia simplex sit z ypostas. ¶ Sol.cũ q̃rit an ypostas addat aliqd ad substãtiã.aut sumit substãtia ꝑ re subsistente:z sic addit ei hoc q̃ dico icõmunicabile.aut accipit substãtia ꝑ essentia z sic oblique venit ira tione ypostas sicut essentia.qz ypostas est res incõmunicabilis subsistẽs diuie essentie.ideo cadit ibi in obliquo.qz si caderet ibi in recto. aut multiplicatiõe ypostas seqret multiplicatio essentie vel substantie.z ita nõ addit aliqd in rectitudie: addit tñ in hoc ꝙ substãtia vel essentia cadit oblique in eiꝰ diffinitiõe. ¶ Ad duo obiecta ptz solutio ꝑ predicta supi9 q̃stione de persona. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ q ypostas nõ supponit essentiã aliquo addito. sed oblique cadit essentia in ratiõe ypostaseos sicut dictũ est.z sicut ptz ex diffinitiõe quã ponit boeti9.et hoc idẽ vocat ibi natura qõ essentie. nec est silẽ de persona respectu ypostaseos z ypostasi respectu essentie.qõ ex eoꝝ diffinitionib9 ptz psona em̃ ẽ ypostas distincta ꝓprietate.ypostas vero ẽ res substãs siue subsistens ꝓprietati.

Tertium.

Inſ cõtrariũ.

Responſio.

Sol. ad arg. Ad tertium.

Membrum quintum.

Qualit̃ ꝓparetur ypostasis ad essentiã q̃tuz ad suppositionẽ.

Onsequẽter q̃rit de ꝓpatiõe ypostas ad essentiã q̃tũ ad suppositionẽ. q̃uis istud posset solui ex q̃stiõe superiori de suppositione psone:tñ ad maiorẽ intelligẽtiam repetẽdo aliqua ꝑdicta addim9 alia. Queritur igitur cũ supposita psona supponat ypostas.an supposita ypostasi supponat essentia. Ad qõ sic. in rebus creatis ita est.q cũ vnũ attribuitur alteri z nõ accidens:supposito vno supponitur reliquũ Iz non dicitur ꝑm accidẽs psona diuina est essentia:ꝓ illã regulam boecij.in simplicitate non differt qõ est et quo est.siue qui est z qõ est.Cũ ergo ypostas dicat qui est:essentia quo ẽ nõ differt ypostas ab eẽntia. ergo supposita psona supponit deus siue essentia. ¶ Preterea in quib9 est oĩmoda indifferentia ꝑm substãtiã.supposito vno supponit alterꝰ.Iz oĩmoda indifferentia est ypostas z essentie:ergo primum. ¶ Cõtra.ypostas distinguit.essentia nõ:ergo supposito vno nõ supponit alterũ. ¶ Itẽ hec dicunt õ creaturis z de creatore.vñ aug.vij.de trin.dicit hec esse noĩa generalia.Iz in creaturis sic est ꝙ supposita ypostasi nõ supponit essentia.est em̃ õ psona humanis dicere ꝙ est animal ratiõale:de essentia nõ. Et de ypostasi hois ꝙ est individuũ:de essentia ꝙ est vsie.sic ergo erit ĩ diuinis. ¶ Itẽ ypostas signit vel gignit vel procedit.essentia nõ: ergo supposita ypostasi nõ supponit essentia. ¶ Ad hoc dicendũ. ꝙ supposita ypostasi nõ supponit essentia.Iz ꝙdam antiquoꝝ ita dicerẽt.hec em̃ fuit heresis reprobata in ꝓsilio laterañ.ꝓpter coactiõm ꝓcessit em̃ ꝙ essentia generat. Ratio aũt hec est.qz aliquid õ supponi altero supposito:quãdo iꝑs est in ratiõe eius ꝑm rectitudinem.vt supposito homine: supponitur animal.et supposito petro supponitur animal z homo. z ideo qz ypostas est ꝑm rectitudinem in psona:ideo supposita psona supponit ypostas.essentia aũt nõ est in ratione ypostaseos vel psone in rectitudine:sed oblique.z ideo ꝙ vnũ nõ supponit alterꝰ. Similiter supposita notione nõ supponit psona.z qualiter hoc sit postea dicetur. Si aũt coartemus oĩno intentionẽ eius qõ est supponi.illud õ supponi supposito altero:quãdo quicqd attribuit vni et alteri.ideo dixerũt quidã antiqui.ꝙ Iz psona siue ypostas essentia esset:qz tamẽ psona generat.essentia non.ideo psona supposita nõ supponit essentia Ista aũt nomina generalia sunt in creatore z creatura.in creatura aũt differt qõ est z quo est.quo est autem est essentia.qõ est substãtia.vbi nõ est homo sua humanitas.eodẽ mõ in creatura differt ꝙs est siue qui est z qõ est.vñ nõ est homo iste sua humanitas.cũ aũt in omni simplici sunt idẽ qõ est z quo est.siue quo est z quis est.z nõ differũt nihilominꝰ tamen modus significãdi est differẽs.z ideo quantum est de se.supposita psona vel ypostasi nõ supponit essentia.sed distinguit quadã ratione intelligentie. Nec sequit̃ si hoc est idẽ illi.ꝙ hoc supposito supponit illõ. Quod em̃ psona est idẽ ꝙ essentia in diuinis.hoc est.qz in diuinis vbi est summa simplicitas.nõ qz psona.nõ qz essentia.tũc em̃ teneret in creaturis in q̃bus z illa reperiunt. Nec si oĩno est indifferentia ꝑm rẽ.sequit̃ ꝙ vno supposito supponat reliquũ sed si est indifferentia ꝑm rationem intelligẽtie.tunc supposito vno supponit alterum. Est aũt differẽs ratio itelligẽtie in hoc nomine persona siue ypostas.z in hoc noĩe essentia.sicut in creaturis est videre.z ideo non sequit̃ psona vel gignit vel gignitur vel ꝓcedit essentia nõ: non ergo est essentia persona:quia altera est ratio intelligentie in hoc nomine persona z hoc noĩe essentia.

Tertium.

Inſ cõtrariũ.

Responſio.

Augustinus

Responſio.

Membrum sextum.

De ꝓpatiõe ypostasis ad essentiã q̃tũ ad simplicitatem.

Onsequenter queritur de comparatiõe ypostas ad essentiam q̃tum ad simplicitatem.Queritur ergo an maioꝝ sit simplicitas essentie q̃ ypostas vel econuerso.Ostenditur autem ꝙ maioꝝ sit simplicitas eẽntie quia in ratione ypostas venit intellectus essentie non econuerso.ergo simplicius videtur dici essentia

essentia q̃ ypostas: ¶ Cõtra essentia est coĩs trib9 ypostasib9 ypostas aũt nõ est coĩs alij ypostasi siue icoĩcabilis ab alia sicut ergo maioꝝ est vnitas individui q̃ vniuersalis:ita videt̃ per simile maioꝝ vnitas ypostasis q̃ essentie ¶ Itẽ vbi est eadẽ entitas ibi est eadẽ vnitas.sed eadẽ est entitas essentie z ypostas.ergo z eadẽ vnitas. ¶ Vñ.cũ eque simplicia dicunt in deo natura z res nature.z sine aliqua addition vni9 ad alteruz in re:tñ intelligẽdo aliter ẽ qz cõpositi9 intelligit intellect9 noster ipam ypostasim q̃ essentiã Et si obiecit ꝙ si hunc intellectui nihil respõdet falsus est:dicendũ ꝙ nihil ei rñdet ĩ re qõ sic magis intelligit ypostasim q̃ essentiã misi sit defect9 su9 Unde non ita intelligit qz ita sit in re Iz quia defectibilis est z compositus nec potest intelligere siue accipere sicut est in re.vnde defectus suus est causa huiusmodi: et non alia differentia vel additio que possit poni ex parte rei intellectus em̃ capit ꝑm suã possibilitatẽ z impectionẽ: z nõ ꝑm possibilitatẽ rei quã capit. Unde ex parte ipsius intellectus apprehẽdẽtis venit istud nõ ex parte rei.z ex hoc qõ dicim9 ꝙ nomẽ ypostasis magis est ꝓpriuz q̃ nomẽ essentie.qz.f.plus intelligẽdo ei attribuim9.nõ tamẽ ipsa est res magis ꝓpria: animo equaliter simpliciter qz oĩno est eadẽ. ¶ Adsecundũ dicendũ ꝙ ꝑm rem vnitas eẽntie z vnitas ypostasis nõ discernunt:qz hec vnitas est illa.nec cõpositioꝝ est hec illa.tñ ꝑm nois rationẽ que puenit ex parte nostri intellect9 discernunt.Si ergo loquamur de vnitate nois q̃tuz ad diffinitionẽ:ampliorꝝ est vnitas in hoc noĩe essentia q̃ in hoc noĩe ypostasis qz ypostasis ponit rem sub subsistẽtẽ in rectitudine: essentia in obliquitate.si vero loquamur de nomis vnitate q̃tum ad ꝓprietatẽ significãdi: ampliorꝝ ẽ vnitas in nomine ypostasis q̃tum ad significandi ꝓprietatẽ ꝙ significat rẽ cũ ꝓprietate incõmuni cabili q̃ in nomine essentie ꝙ significat rẽ in noĩe commum.z sic patet responsio ad obiecta.

Respouſio.

Ad cõtrariaz partem

Membrum septimum

De cõparatiõe ypostas ad ꝓprietatẽ Oppositũ argumentuz. ſ.

Einde queritur de cõparatione ypostas ad proprietatẽ:vtrũ vna ypostasis subest tribus ꝓprietatib9 vel tres ypostases solum:qz tres ꝓprietates. Ad quod sic.maioꝝ est simplicitas in esse diuino q̃ in aliquo eẽ creato. Sed videmus in igne ꝙ ibi est forma ignis z calor et splendor.et licet hec tria sunt ibi:non tamen sunt ibi plures ypostases sed vna sub trib9 ꝓprietatibus.ergo multo magis in diuino esse erit vna ypostasis sub trib9 ꝓprietatib9 z non erit ibi numerus ypostasum. ¶ Itẽ in diuis inuenim9 aliquid quod nec est distinguibile nec distinctũ et hoc est essentia. Itẽ inuenimus distinguibile et distinctũ et huiusmodi est persona Inter aũt hec duo extrema intercidũt ꝑm rationẽ intelligẽtie duo media: scilicet substãtia z ypostas.sicut inter quo est z qs est:intercidũt qõ est z qui est essentia aũt dicit quo est:substãtia qõ est.ypostas qui est.persona quis ẽ ypostas ergo est mediũ illoꝝ q̃tum ad distingui et non distingui.ergo neutrum est illorum de se: ergo non est distincta:sed quod non est distinctũ nõ cadit sub numero.et quod tale est non est numerabile.ergo ypostasis non est numerabilis sicut nec essentia. ¶ Item substantia in diuinis dicitur idem quod essentia.sed essentia non multiplicatur ergo nec substantia: si ergo idem est apud grecos ypostasis q̃ substantia apud nos:ergo non numeratur nec multiplicatur ypostasis sicut nec substãtia. ¶ Item boecius de trinit.substantia continet vnitatem.relatio multiplicat trinitatem: auferat̃ ergo relatio ꝙ intellectũ: nõ remanebit nisi substãtia q̃ cõtinet vnitatẽ. auferẽt ergo multiplicatio. Iz dicit dama.q ypostasis ẽ sub ꝓprietatib9: sic ergo eadẽ est substãtia ĩ trib9.qm̃ vt dicit dama. substãtia est cõe.z tale cõe cui infunt ꝓprietates. ita erit eadẽ ypostasis sub hac ꝓprietate z illa. nõ est ergo nũer9 ypostasum in diuis Iz vna sub distinctis proꝓprietatib9. ¶ Itẽ si eẽnt plures in se abstracti rõnib9:iã relatio nõ multiplicaret trinitatẽ sicut dicit boeci9. ¶ Cõtra.cois animi cõceptio est. ꝙ oppositе relationes nõ ꝓnt simul inesse vni subiecto. Vñ paternitas z filiatio cũ sint oppositе relatiões respiciẽtes se inuicẽ nõ ꝓnt inesse vni z eidẽ rei sub sistẽti Iz differẽtib9. Iz res subsistẽtes illis ꝓprietatib9 vel relationib9 differẽtib9 in diuis:necesse est ibi ponere differẽtes ypostases.z hoc etiam est qõ vult dicere dama.qz in ypostaticis proꝓprietatib9 differũt adinuicem sancte trinitatis ypostases. Et vult ostẽdere.ꝙ nõ est simile de igne z de deo.qm̃ in deo quelibet ypostasis est ꝑfecta ypostasis in se. Vñ filius est ꝑfecta ypostasis q̃ nõ est pr̃.z spũssanct9 simpliciter.Iz in igne nõ sic. nõ em̃ lumẽ Iz ꝓpriã ypostasim ꝓter ignẽ: siue ꝓter illã que ignis ẽ: siue ꝓter formã substantialẽ ignis ideoqz nõ oporꝛtet si in igne hoc nõ distinguat tres ypostases: ꝙ silr in diuis nõ sint tres ypostases. ¶ Nõ cõcedẽdũ est.f. ꝙ proprietates siue relatiões in diuis exigũt differẽtes ypostases. ¶ Ad primũ ergo dicendũ. ꝙ nõ est silẽ de igne.qm̃ sec9 est vbi sunt ꝓprietates incõpossibiles z vbi sunt compossibiles.qm̃ vbi sunt incõpossibiles requirũt diuersas ypostases sicut albũ z nigrũ in creaturis sunt forme incõpossibiles:ideo requirũt diuersa subiecta. qz ergo ꝓprietates vel relatiões in deo sunt distincte incõpossibiles scz paternitas z filiatio et ꝓcessio iõ distinctas hũt ypostases. Iz in igne forme ille q̃ sunt lumẽ calor z splẽdor: cõpossibiles sunt oĩno. vñ ẽt simul sunt.nec vna alij repugnat: z ideo nõ exigũt diuersas ypostases. Ad illud etiã habes manifestã declarationẽ q̃stiõe de nũero psonarũ. Ad illud qõ obijcit̃ de illis duobus mediis que sunt substãtia z ypostasis.dicẽdũ ꝙ verũ est ꝙ hec duo sunt media inter illa duo ꝑm rõnẽ intelligẽtie: licet nõ ꝑm rez. verũtñ ita se hñt. ꝙ vnũ magis tenet se cũ vno extremoꝝ:z reliquũ cũ reliquo. qz substãtia apud nos tenet se magis cũ eẽntia:ypostasis ro tenet se magis cũ persona. vñ nõ sunt media ꝓpter hoc ꝙ differẽter ptic̃pet naturã extremoꝝ: immo substãtia tenet se cũ ipa eẽntia z õz eẽ vna sicut z essentia Sikr cũ dicim9 tres psonas:ita dicimus tres ypostases.differẽter tñ in hoc ꝙ ypostasis dicit distinctũ:sed nõ hz hoc in suo nomine vñ distinguit. sed dicit respectũ ad distinguentẽ. ypostasis em̃ dicit rẽ subsistentẽ respectu ꝓprietatis. nõ habet ergo in suo noĩe ꝓprietatẽ distinguentẽ: sed dicit respectũ ad illã. psona aũt est ypostasis ꝓprietate distincta vñ in hoc addit q̃tũ ad rõnem intelligẽtie nomen psone respectu nois ypostasis. qz persona dicit distinctũ. z iterũ habet in suo intellectu z de suo noĩe ꝓprietatẽ distinguentẽ. nihilominꝰ tñ distinctuz est ypostasis actu sicut psona: sed nõ habet de suo intellectu ꝓprietatẽ distinguentez. Vñ qz ypostasis dicit respectũ ad illã. z etiaz dicit distinctũ: ideo dicit ꝙ magis tenet se ex parte persone. ꝙtũ ergo ad aliquid dicunt esse media substãtia z ypostasis qõ ptz sic.eẽntia ĩ diuis suo noĩe dicit quo est: substãtia vo qõ est.vñ suo noĩe substãtia plus ꝓpinquat ad personam q̃ essentia. tñ sicut est ibi vnuz quo est:ita est ibi vnum qõ est.qõ est enim plus tenet se ex parte quo est q̃tum ad vnitatem vel mul-

Tertium

Quartum.

Secundum

Ad ſcõm

Responſio

Soſo. ad argumentuz. ſ.

tiplicationē: q̄ ex parte q̄ est vel q̄s. Itē ypostasis dicit in diuinis q̄ est. psona aūt dicit q̄s est. In hoc aūt abundat q̄s est q̄ q̄s est dicit habentē actu ꝓprietatē: qui est aūt dicit rē subsistētē habentē respectū ad illā tñ sicut quis est pater nō est psona q̄ est filius: ita q̄ est pater nō est q̄ est filiꝰ. nec ypostasis q̄ est pater est ypostasis q̄ est filiꝰ. sicut ergo q̄ est et qui ē sunt media iter quo ē t q̄s est. ita substātia et ypostasis sunt media inter eēntiā t psonā. et sicut q̄ est magis ꝓpiquat ipsi quo ē t ipi imediatius ñdet q̄ ipi q̄s ē: t qui est magis se tenet ex pte q̄s est: q̄ sine medio intelligēdi q̄ q̄ est: ita substātia plus se tenet ex pte ypostaſ q̄ ex pte psone: nec tñ substātia ita appropinquat ypostasi sicut ypostaſ persone: nec ypostasis ita appropinquat substātie sicut substātia cēntie. Uñ substātia ꝓprie appropi quat vnitati eēntie: ypostaſ distinctioni psone. vñ sicut eēntia nō ē multiplicabilꝫ nec substātia: t sicut persona ē multiplicabilꝫ ita t ypostaſ. Jn hoc tñ differūt. q̄ vnū hz in se ꝓprietatē distiguētē: alterum nō hz hz respectū ad illā. ¶ Ad scōm ptz solutio ex predictis. ¶ Ad vltimū dicēdū. q̄ p illud ꝙbū boeci nō intelligit q̄ in deo nō sit distinctio nisi relationū. imo est ibi distinctio rerū subsistentiū. s. hoc mō q̄ hec res subsistēs non est illa: verūtñ relatio manifestat distictionē in diuinis. t respectu diuersarū ꝓprietatū sunt plures res subsistētes. nō q̄ nō sint plures solū p illas imo etiā seipis hz respectu illarū nō respectu eēntie qz ypostasis dicit respectū ad ꝓprietatē sicut dictū est vñ remota p intellectū ꝓprietate psonali: ē itelligere ypostasiz qz ad hoc ē intelligere rē subsistētē hñtē respectū ad ꝓprietatē i. licet tollat ꝓprietas p intellectuz nō tñ in re pōt tolli. vñ adhuc ē intelligere res distinctas actu: hz nō p ꝓprietates psonales hz seipis. Uñ boeciꝰ. proꝓprietates sunt ipe psone. ipe psone sunt ipa eēntia. nūera ergo si potes. aut sine substātia psonas q̄ ipe sunt: aut sine ꝓprietatibꝰ psonas q̄ ipe sunt. Et ē exēplū. petrꝰ t paulꝰ sunt duo homines. vnꝰ pr̄ aliꝰ filiꝰ. distinguit ergo relatiōe t ypostasi abstracte p intellectū paternitatē t filiationem. nihilominus remanēt due ypostases: imo etiā due substātie in duudue. Uñ nō tñ dicūt due res subsistētes relationibꝰ: hz etiā duo homines. Jn diuinis silr oblatis per intellectū ꝓprietatibꝰ remanēt due ypostases siue due res subsistētes nō tñ due subsistētie sicut i creatura. t i hoc est dissilitudo. t hoc ē. qz i diuinis ꝓpter vnitatē eēntie vna ypostasis ē in altera t econuerso t ita licet sint due ypostases: nō tñ due substātie. i. eēntie. Uñ dama. diuine ypostases i seipis sūt vt nō multitudinē deoꝝ dicam⁹. sm q̄ dr̄ i euāgelio. Ego in patre t pr̄ in me est. in ypostasibꝰ ꝛo hūanis nō sic est. imo differūt plurima differētia. separatiua vñ nō tñ dicūt ypostases: imo etiā diuerse substātie. sic igit vt nō sit vna ypostaſ i diuinis sub tribꝰ relatiōibꝰ vel ꝓprietatibꝰ sicut ponebat māicheꝰ q̄ vna erat psona pr̄is t filij t spūssctī. q̄ vñ volebat erat pr̄: q̄ñ volebat erat spūssctūs: q̄ñ volebat filiꝰ: immo sicut sunt distincte ꝓprietates t differētes: ita sunt plures hñtes illas q̄ dicūt plures res subsistētes. vt habens hāc ꝓprietatē: nō sic habens illā q̄ intelligit sine illis. ¶ Ad hoc sunt rōnes. prima est talis. generatio i diuinis dr̄ p trāslationem sed generatio motꝰ est: motꝰ aūt nō est in adaliq̄d sm q̄ sic est: imo ꝙsequit relatio ad illud q̄ est terminꝰ motꝰ. vñ aliquo facto fit cōsequēter adaliq̄d et corrupto silr desinit eē adaliq̄d. ergo in relatiōe oportet itelligere qui est principiū motꝰ t qui est terminꝰ motꝰ. ergo ꝑ illā relationē qua est pr̄ et qua est filiꝰ: oportet itelligere hūc t hūc. Preterea oīe relatiuū aliquid ē extra hoc qd dr̄ relatiue. vt nūmus t arra. Si ergo pr̄ dr̄ relatiue: ꝑ relationē est aliquid. ergo preter relationē ē aliquis pr̄ t i vno t eodē est paternitas t filiatio t ꝓcessio: ergo erūt ibi tres aliqui exceptis relationibꝰ. ergo tres distincti erūt ꝑ relationes. ¶ Hoc nō est preter mittēdū cū dictū sit q̄ ypostaſ est res nature an cōcedēdū sit tres res eē tritatē;: sicut tres ypostases. et hec q̄stio est de cōparatione ypostaſ ad rē nature. Ad qd̄ aug. in lib de doctrina xp̄iana. res quibꝰ fruendū est: beatos nos faciūt. ¶ Cōtra. dr̄ consequenter q̄m tres psone sunt vna summa res: ergo non sunt tres res. ¶ Itē dama. aliud est cōsiderare re aliud ratione. t dicit q̄ ista ecōtraria se habent in creaturis t diuinis. Jn creaturis em̄ differentia re cōsiderat. differunt em̄ sm rem petrus t paulus cōmunitas ꝙo ratione cōsideratur. in diuinis aūt ecōuerso cōmunitas siue vnitas re cōsideratur: differentia ratione. t ita persone in diuinis nō differt sm rem ergo non sunt tres res. ¶ Itē hylarius in lib. de trinitate. pater t filius t spūssanctus solum nominibus differūt. nō ergo re: ergo non sunt tres res. ¶ Rñ. res dicitur dupliciter. qñq̄ em̄ ē psona le: t sic dicuntur tres psone tres res. qñq̄ sumitur essentialiter: sic tres persone dicuntur vna res non tres. ¶ Ad illud dicendū. q̄ ratio mediuz est inter rem t intellectum. t ratio que vana nō est. nō causatur totaliter a b intellectu sed a re. Cum ergo dicit dama. q̄ in creaturis differentia consideratur re: cōmunitas ratione. non dicitur cōmunitas cōsiderari ratione eo q̄ nō sit aliqua cōmunitas sm rem: sed qz vnitas sm rē est ibi dimunita sed differentia perfecta. vñ sequit. si creature differūt nūero: q̄ differūt simpliciter. sed nō sequit sunt vnum genere vnū specie: ergo sunt vnū. propter hoc ergo dicit q̄ cōmunitas eorū non re cōsideratur. in diuinis aūt est ecōuerso. Sequitur enim si psone sunt vnum in essentia: q̄ sunt vnum simpliciter: sed nō sequitur differunt sm personas: ergo sunt diuerse simpliciter. licet ergo differentia personarū sit sm rem: tamen quia ista differentia non facit diuersitatem nisi sm quid: ideo dicit dama. q̄ differentia ypostasum consideratur ratione non re. non enim in diuinis est diccnda diuersitas ypostasum sed distinctio solum. ¶ Ad tercium dicendum q̄ nomē dicitur dupliciter. est enim nomē sensibile siue audibile: vt quo homines loquūt sibi inuicem. et est nomen intelligibile: vt quo angeli tradunt sibinuicem intelligentias suas et ꝓsilia sicut dicit dama. quorum nominum diuersitas non est sine aliqua rei differentia. vnus enim intellectus non potest esse signum rerum multarum: licet vnum nomen possit signum esse multorum intellectuum. Quod ergo dicit hylarius: intelligitur de nomine intelligibili: non vocali quo ponit rei differentiam.

An cōcedendum sit: tres res eē trinitatem.

Primum

Secundum.

Tertium.

Rñsio t sol. Ad primum. Ad scōm

Ad tertium.

Questio. lix. de hoc nomine pater.

Dicto de nominibus ꝓsonalibus cōmuniter dictis de personis dicendum est de nominibus ꝓpriis ꝓsonarū et relatiuis. vt pater: quod est nomen persone generantis in trinitate filius verbū vimago: que sunt nomina persone genite. spiritussanctus donum que sunt nomina psone procedentis. Querendū est igitur in primis. Primo de nomīe qō est pater. Scō de noīe qō ē filiꝰ. Tertio de noīe qō ē imago. Quarto de noīe qō est verbum. Quinto de noibꝰ spūssctī t donū. ¶ De hoc noīe pr̄ querūtur tria. Prio vtrū rō huius noīs pr̄. prius sit in creaturis q̄ in diuinis. Secundo quō istud nomen predicetur de essentia. Tertio sm quid de ipso notio generationis dicatur.

Utrū rō huius noīs pr̄. prius sit in creaturis q̄ in diuinis.

Membrum primum

Ad primum sic. iij. epb. flecto ge. mea ad pa. ꝛc. Ex quo ois paternitas in celo t in terra noiat. ergo ois pr̄nitas in celo nominationē hz ab alia q̄ pr̄ est pr̄ xp̄i. sed illa est ꝓpietas psonalis pr̄is: ergo ois paternitas t filiatio in creaturis diceret a paternitate t filiatiōe q̄ sunt in diuis. ¶ Itē dama. nomē istud nō ē trāslatū a nobis ad beatā tritatē hz a diuis ad nos ¶ Cōtra dama. ponit exēplū gnationis eterne in creaturis dicēs. q̄ adā innascibilis tenet locū. set b aut p gnationē fuit ab eo. t eua. p ꝓcessionē: ergo a paternitate t filiatiōe in creatura q̄ filitudinē accipiunt in diuis. Si dicat q̄ in diuis pr̄ sumit eēntialiter. cū dr̄ pr̄ noster qui es in celis: t psonaliter cū dr̄ pr̄ xp̄i. qñ ergo dicit aplus. q̄ ois paternitas i celo t in terra noiatur: pr̄ ponit ibi essentialiter qz paternitas in celo est: vt cū dr̄ pr̄ angeloꝝ. paternitas in terra: vt cū dr̄ pr̄ hoīm. Sz illa paternitas a qua ois paternitas in celo t in terra noiat: est adoptione vl creatiōe. dicit em̄ pater angeloꝝ creatiōe. hoīm ꝙo adoptatiōe. hz sic sumit eēntialit: ergo pr̄ stat ibi eēntialiter. ¶ Cōtra dyoni: formalis deitas est pr̄ filiꝰ spūssctūs. s. vt luti flores germinātur diuia paternitas t filiatio q̄ data est nobis et supcelestibꝰ ex p̄riarchia ab oīb⁹ segregata. i. filiarchia. ergo a patriarchia t filiarchia cū sumunt notionaliter: sumit ois paternitas. ergo a patre ꝓsonaliter dico sumit ois paternitas. ¶ Itē quedā est relatio diuinarū ꝓsonarū inter se. quedā creature ad deū. constat q̄ respectꝰ ꝓsonaꝝ priorꝫ est: qz est ab eterno. alter ꝙo nō: qz deus est dñs ex tpe: hz pater filij nō est ex tpe hz ab eterno: ergo respectus patris ad filiū est prꝰ q̄ respectꝰ dei ad creaturas. Sz respectꝰ patris eēntialit dicti est respectꝰ ad creaturas: ergo sumit ois paternitas a paternitate personalit dicta t nō eēntialit. Sed cōtra cōtingit intelligere deū sine trinitate sicut pbi intellexerūt. t cōtingit intelligere creationē absq̄ intellectu trinitatis. Sz hoc intellecto cōtingit intelligere habitudinē creature ad deū: ergo si pater eēntialiter dictꝰ dicit habitudinem ad creaturā: t hoc pōt intelligi etiā nō intellecta ꝓsonalitate t paternitate ꝓsonalit dicta: ergo ab hac potꝰ dr̄ ois paternitas q̄ ab illa sine q̄ pōt intelligi paternitas t filatio in creaturis. ¶ Ad primū dicendū. q̄ prꝰ sumit in diuis rō paternitas q̄ in creaturis. sicut dyo. dicit t aplus dicit em̄ dyo. hūt causata causarū imagines cōtingētes. in se aūt cause a causatis segregank t collocātur sm ꝓprij principij rōnem. ¶ Ad hoc qō querit vtrum aplus sumat eēntialit vl ꝓsonalit. t qō q̄ritur circa hoc. vtrū pater hz q̄ respectiue dr̄ ad creaturā: sit prꝰ sm intelligētiā q̄ sm q̄ dr̄ ad filium. Dicendū q̄ cū dr̄ pater est principiū filij: nō hz ordinē ad aliq̄d prꝰ se. sed cū dr̄ pater est principium spūssancti hz aliū ordinē ante se. ad hāc. s. pater est principiū filij: t hic pater est principiū creaturarū: hz vtriusq̄ ante se. Si quis ergo vult reducere per ordinē nature. in reducēdo ad primū inuenit intētio patris dicti ad filiū in intellectu patris dicti ad creaturas. quia q̄ filius est pater creature et spiritussanctus hoc hz a patre sm q̄ pater. ¶ Ad aliud q̄ opponit. q̄ cōtingit intelligere sicut pbi intellexerūt creationē t nō trinitatē ꝓsonarum. ergo contingit intelligere patrē vt dicit respectū ad creaturā: nō intellecto patre vt dicit ꝓsonaliter. Rñ. aliud est dicere pater est pater creature rōnalis: quā cuz dicitur principiū creature irrationalis. q̄ nō dr̄ pater aliarū creaturarū a rōnali: t tñ bene dicit principiū vñ abundat pater a principio. Uñ. t si sub rōne principij intellexerūt pbi: tamen rōnem eius q̄ habūdat nō intellexerūt. t hec est rō qua abundat pater a principio. q̄ creatura est ad imaginē respectu illius ad cuius imaginem est. Unde in respectu eius q̄ est imago t ad imaginē: est pater. Uñ pater bñ dr̄ principiū spūssctī. nō tñ pater eiꝰ. vterq̄ ergo intellectꝰ importatur ibi. Unde in xp̄o etiam istud q̄ est filius t sm q̄ est homo t sm q̄ est deus respicit patrem: sed sm q̄ deus respicit patrē. sed sm q̄ deus: respicit patrem dictum personaliter. sm ꝙo q̄ hō: respicit patrē dictū eēntialiter ad creaturā.

Opponitur

Rñsio ad primum

Ad oppositū

Membrum secūdum

Desequēter querit quō hoc nomē pater de essentia t ceteris predicatur. Objcit ergo sic. pater est eēntia; ergo eēntia est pater. Querit ergo vtrū hoc nomen pate. predicet sm substātiā vel sm relationē nam nō sunt nisi ista duo predicamēta in diuis. nō em̄ sm substātiā: qz nō dicitur pater ad se sed ad aliū. ergo sm relationem. ¶ Itē boeciꝰ in li. de trin. intelligimus patrē ac filiū ac spiritūsanctū. non de ipsa trinitate substātialiter dici. si em̄ substātialiter predicaretur: t de singulis t de omnibꝰ singulariter dicet. ¶ Itē idē i eodē. hoc ad aliquid dici manifestū est. Illā pater alicui⁹ pater est. t filius: alicuius filiꝰ t spūssanctus. alicuius spūssanctꝰ est. ¶ Cōtra si essentia est pater. ergo cū dicat pater: dicat alicuiꝰ pater. qz relatiuū est. ergo eēntia alicuius est genās q̄ idem est. ¶ Item hec est p se pater generat. cui ergo cōuenit vnū: t alerū. Si ergo eēntia est pater: eēntia generat. sed hoc est falsum. relinquit igit q̄ essentia nō est pater. ergo pater nō dicitur de essentia. ¶ Itē si p identitatē essentia est pater. cū essentia sit quid. si querat quid est essentia: cōuenienter rñdetur pater. ergo predicat in quid. nō in aliquid. ergo sm substātiā. ¶ Item dama. diuinitas naturā manifestat. pater ypostasiz. ergo pater predicat ypostasim. Sed ypostasis dr̄ sm substātiam t nō sm relationē. ergo hoc nomē pater. pdicatur sm substātiā. ¶ Itē hoc nomē pater accipit multis modis. qz dr̄ eēntia est pater. Itē dr̄ ꝓsona genās est pater. Itē dicit aliqua ꝓsona est pater filij. Item dr̄ credo in deū patrē. Itez dr̄ pater noster qui es in celis que hoc differētia. ¶ Ad hoc sunt qui dicūt q̄ hoc nomē pater significat ypostasim diuinā cū ꝓprietate. et ideo cū dr̄ eēntia est pater. sensus est. eēntia est ypostasis genās. t actus gnationis vel ꝓprietas nō copulat eēntie. sed ypostasis. vñ si arguer et ergo est genās mutaret pdicamētū quid i quo siue quomō hoc est pdicamētum substātie in pdicamentū relatiōis. Alij sunt qui non cōcedūt q̄ quo ad vocabulū significet ypostasim cū ꝓprietate. sed sicut in alijs facultatibꝰ dicitur q̄ vocabulū aliud significet aliud appellat: ita hic dicunt. verbi gratia hoc nomen sortes appellat sortē. t significat ꝓpriā ipsius existentiā. ita hoc nomen pater appellat patrē: et significat paternitatē que est eiꝰ ꝓprietas. hi nunq̄ concedunt personam predicari sed tamen suppoīt. vt si dicam pater est pater hic predicatur ꝓprietas qua pater generat. sed si dicā essentia est pater. hic non predicatur nisi terminus. intelligit em̄ hoc nomē pater cū articulo.

Quer. qūo hoc nomē p de eēntia pre dicetur.

Boe.

Dama.

Rñsio. sm quosdā.

Scōm alios

Responsio ꝯfialis ꝛ sol. ad obiecta.

¶ Sed melius ꝛ generalius dicendū ad solutionē omniū obiectoꝝ ꝑm ꝙ dicitur in lib. de regulis fidei. ꝙ hoc nomen pater de deo dictū. aut predicat personā: aut personalē ꝓprietatē: aut relationem patris ad filium: aut relationem ad creaturas ꝑm creationē. aut relationē patris ad hominez ꝑm recreationem. verbigratia cū dicit deitas est pater: hic predicatur persona de vsia vt sit sensus. deitas est pater. i. ille qui generat. ꝛ ꝑm hoc subst̄atiuatur hoc nomē pater sub intellecto articulo. vt sic exponatur gallice diuinitas est pater. i. ly pere. Nec mirandū si in diuinis persona predicatur: cū in naturalibus nō predicetur per ignorātiam nisi rei proprietas. In naturalibus eñ aliquid ꝓdicatur per inherentiā qñ aliquid ostendit alicui inherere vel conuenire tāq̄ rei ꝓprietas. In diuinis ꝝo vbi nihil inheret vel nihil cōcretum nō ostenditur quid de quo vel quid cui inhereat sed quid sit vl̄ quomodo se habeat. vt cum dicitur diuinitas est pater. hic non attenditur quid de diuinitate dicatur vel quid ei inhereat: cuz nihil ei insit: sed potius quid sit diuinitas. Unde ad interrogationē factā de diuinitate quid ipsa sit conuenienter respondet pater. non eñ dicere possumus ibi predicari relationem de diuinitate: cū diuinitas nec generans nec genita nec procedens sit. nec relatiōes personales in diuinitate esse intelliguntur per quas deitas a patre ꝛ filio ꝛ spiritusancto distinguatur. persona lis ꝝo ꝓprietas predicatur cū respōdetur ad hāc interrogationē quis est deus generans: pater. vt simul intelligatur articulus ꝛ nomē substātiuetur In naturalibꝫ autem personalis ꝓprietas: dicit ꝓprius status persone qui attenditur ex cōcursu substantialium ꝛ accidentalium rei. qui signat hoc vocabulo socrates: ꝛ hoc vocabulo plato. quc etiā ꝓpria qualitas a grāmaticis dici solet. In diuinis aūt non ꝓprie sed per similitudinē pōt assignari status personalis. vt personalis ꝓprietas patris dicatur eius singularis status que attenditur ex cōcursu diuinitatis innascibilitatis paternitatis spirationis. nec etiam est veri nominis ꝓprietas personalis sed quasi ꝑsonalis ꝓprietas: nec facit quid vel ad aliquid sed cōmūe. Non sunt autē ꝓpria vocabula in sacra pagina quibus isti personales status designentur: sed quedā circūlocutiones. vt deus pater. deus filius. deus spiritussanctus. que respondētur ad interrogationē factam per quis. Relatio ꝝo patris ad filium cum predicatur respondetur ad interrogationem factam per quomodo vt si queratur quomodo se habet pater conueniēter respondeꝫ pater est pater filij similiter filius est filius patris. Unde hoc nomen pater adiectiue retentum predicat relationem de patre Aliquando hoc nomen pater predicat relatiōem ad creaturas ꝑm creationem. vt credo in deum patrem omnipotentem creatorem. Aliquando relationem ad hominem ꝑm recreationem: vt cum dicitur pater noster. et sic patet solutio ad omnia q̄sita ¶ Item iurta hoc queritur. an concedēdum sit ꝙ essentia paternitate sit pater. quod videtur': q̄ essentia est pater. ergo aliquo est pater vel nullo. sed si aliquo non alio ꝙ paternitate: ergo paternitate est pater. ergo paternitas facit essentiam esse patrem. ergo paternitas est ꝓprietas essentie qđ supra negatum est. ¶ Ad hoc respondent quidam ꝙ essentia nullo modo est pater. eodem modo de ꝓprietate dicunt. de sola vero persona concedūt ꝙ ipsa aliquo est pater. Sed adhuc aliter probatur quia cuim dico essentia est pater: sensus est essentia est ꝑsona generans: sed essentia est persona que generat generatione ergo est persona generans generatione ergo essentia est pater generatione. ergo essentia paternitate est pater. Item alij dicūt. ꝙ cū dico essentia est pater. ibi quasi duo ꝓdicank. s. ꝛ persona de essentia: ꝛ ꝓprietas de ꝑsona. Uñ hec ꝑt concedi. essentia est pater paternitate. i. essentia est persona que generat generatione. vt generatione determinet quasi alterū predicatuz. verbigratia. si dicā iste est nouus miles. hic duo predicank. s. militia de isto: ꝛ nouitas militie. similiter etiā per vnū vocabulū vt si dicā iste est tyro Uñ si dicā iste est tyro nouitate. quasi alterū predicatuz determinat. si autem ꝓponatur vt dicatur. diuina essentia pater nitate est pater: tunc iste ablatiuus paternitate determinabit essentiam et ideo falsa est.

Queritur

Membrum tertium

¶ Onsequēter querit. Cū generare filiū cōueniat patri. vtrū conueniat ei q̄ pater aut ꝑm alterā rōnem. Ad qđ sic. in creaturis pater in ꝯtū pater sequitur generationē qm̄ pater ꝛ filius qm̄ sunt relatiā: simul sunt natura. sed filius in ꝯtū filius naturaliter sequit generationē. ergo in creaturis ꝑ sequit ꝑm naturā ꝯnatio nē. generatio vero sequit illud cuius est generatio ergo cū in diuinis habeat ordinē ꝑm intelligētiā: ꝑ ꝑm rationē itelligētie sequit generationē ꝛ ꝯnatio ꝑm rationem intelligentie illud cuius est generatio ꝑz ꝙ nō q̄ ꝑ generat: ꝛ ita circūscripta paternitate ꝑm rōnez intelligētie a ꝑe adhuc remanet generans: sed circūscripta paternitate non remanet nisi deus: ergo ꝑ generat q̄ deus. ¶ Item ans. in lib. de ꝓcessione ꝓsancti. pater spirat. nō q̄ pater: sed q̄ deus ꝛ filius similiter ergo eadē rōne pater ꝯnat quia deus. ¶ Cōtra si ꝑ generat q̄ deus: sed quelibet persona est deus: ergo quelibet persona generat: ¶ Itē dicit aug. primo de trinitate. ꝙ nihil seipsuz generat ꝛ ita generās distinguitur a genito: sed ꝑ in ꝯtū deus nō distinguit a genito sed solū in ꝯtū pater: ergo ꝑ in ꝯtum ꝑ generat. ¶ Itē cū dr deus generat iste terminus deus tenet ꝑsonaliter: ꝛ ita solus persone est generare: igit ꝑ q̄ pater ꝯnat ¶ Si dicat vt quidā dicūt. ꝙ pater q̄ est deus innascibilis generat. sed innascibilis est ens nō ab alio. sed siue agat siue generet nō tñ q̄ nō ab alio. ¶ Si dicat vt quidā dicūt. ꝙ generat nō q̄ pater: sed q̄ potēs generare: Cōtra. hoc qđ dico potens generare. aut significat idē qđ hoc nomē deus: aut nō. si aliud: quid aliud nisi relationē: ꝛ quā relationē nisi paternitatem: et ita idē est dicere pater q̄ potēs est generare generat. ꝛ ꝑ q̄ ꝑ generat ¶ Ad q̄. quidā dicūt. ꝙ ꝑ nitas relatio est: ꝛ ꝓprietas. ꝓprietas dr ꝙ relationē ad id cuius est relatio: relatio dr in ꝯtū ꝙ ipm refertur ꝑsona patris ad aliū: ꝛ ꝑm hoc nō est distinctiua ꝑsone: sed in ꝯtū ꝓprietas paternitas ergo vt relatio est ꝑm rationē intelligentie sequitur generationem: sed vt est ꝓprietas precedit. ꝑm hoc ergo dicendū. ꝙ generare conuenit patri quia pater sed non notatur paternitas ratio generationis vt est relatio sed vt est ꝓprietas. Similiter filius nō est terminus generationis ꝓout filiatio se habet per modum relationis: sed ꝓout se habet per modum ꝓprietatis ¶ Si obꝯitur ansel. in monolo. non ex relationibus que plures sunt sed ex substantia sua pater et filius spirant spiritūsanctū. ergo a simili pater ex sua relatione non generat filium ꝛ ex sua substantia. Item idem ibidē nullaten ꝑ ꝑ et filij ꝑm ipsas ꝓprietates vt ꝑm paternitatem ꝛ filiationē est potestas vel voluntas: sed posse generare

Queritꝫ q̄d notio genera tionis dicitur de patre.

Argu. j.

Secundum. Anſel. Tertium.

Augu.

Responsio. ꝑm quesituz.

Rñsio alia.

rare: nō ergo generare erit ratione ꝓprietatis: ergo nō generat in ꝯtum pater. ¶ Rñ. cū generatio sit ꝓductio similis in natura. actus generandi ꝓ se ponit naturam generantis et ꝓductionem similis vel conformis. potest ergo attribui ꝑsone generanti per se ratione nature: ꝛ ratione ꝓprietatis ꝓductionis verum ergo est ꝙ pater in ꝯtuz deus generat vt sit attributio ratione nature. ꝛ pater in ꝯtum pater generat: vt sit attributio ratiōe ꝓprietatis ꝓductionis. Si autem coniungas vtrumq; pater in ꝯtum deus pater generat. habes expressam totam rationem per se generationis. vt in hoc ꝙ dico deus exprimatur natura in hoc ꝙ dico pater ꝓprietas ꝓductionis. ¶ Ad illud quod obꝯicit. ꝙ esse patrē cōsequit generare. dicēdū ꝙ verum est in creaturis sed nō in diuinis. Relationes eñ in creaturis sunt rerū comparatarū ad inuicem. ꝛ ideo sunt veniētes. In diuinis sunt reruz. i. ꝑsonarū relatarum in inuicē exñtiū: et ideo insistentes. q̄ sicut dicit Joh. xiij. Ego in patre ꝛ pater in me est. Unde dañ. deitatis ꝓpostales in inuicē sunt. ꝛ q̄ in diuinis relationes sunt insistentes et ideo sunt ꝓprietates ꝛ relatiōes idē. vñ paternitas ꝛ ꝓprietas est ꝛ relatio. in ꝯtū ꝓprietas ꝑm rationē intelligentie precedit generare. in ꝯtū ꝝo relatio simul est. ¶ Ad illud ꝝo ans. patet. rñsio. nam sicut dictū est. generare attribuit deo ꝑ ꝑ: vt tota ratio determinetur. deus eñ genuit deū pater filiū: sed in vno determinat natura gignētis: in altero ꝓprietas generationis. ꝛ sic verū est qđ dicit ansel. ꝙ deus genuit deū tangendo naturā: nō generātis ꝓprietatē. ¶ Ad aliud dicūt. ꝙ nō sequit si generat ꝑm ꝙ deus: ꝙ generare cōueniat toti trinitati. q̄ cū dr deus genuit deū hoc nomē deus ex adiunctione verbi trahitur ad supponendū ꝓ patre similiter cū dicitur deus spirat deū: tradit ad supponendū pro patre vel filio. cū itaq; dr velle vel posse generare duo dicunt: velle ꝛ posse qđ ad deū pertinet: generare qđ ad patrez. ꝛ ideo sic intelligēdū est. suppositū deꝫ pater potuit vel voluit generare.

Ad 1tum

Querit qūo filius ꝓprium nomē ꝑsone diuine.

Responsio

Questio.lx.de hoc noīe filius.

¶ Onsequenter queritur de hoc nomine filius. circa qđ quer untur plura. In primis ergo querendū esset vtrū equiuoce vel vniuoce diceret de filio dei per naturā ꝛ de nobis qui dicimur filij per adoptionem sed istud cuz aliis que ꝙruntur de filiatione ꝓ adoptionē determinat infra tractatu de fide hūanitatis. q. de natiuitate tpali xꝑt. Sed ad ꝑns que runtur ista. Primo qūo sit ꝓprium nomē ꝑsone diuine. Scdo an nos dicamur filij dei per naturā vel per solā gratiā. Tertio vtrū demones vel mali homines dicantur filij dei. Quarto an adaz in statu innocentie dicatur filius dei. Quinto de sanctificatis in vtero.

Ad scām

Membrum primum

¶ D primū mouetur questio. xxvj. di. j. sen. Quomodo sit ꝓpriuz nato deo eē dei filium vel genitū ex deo. cuz homines filij dei vocentur. ꝑm illud ꝑs. Ego dixi dij estis ꝛ fi. ex. omnes. ꝛ deu. vj. Filius meus. primogenitus israel. Et respondetur ꝙ deus natus est dei filius: ꝛ nos: sed differenter: q̄ ille est filius per naturā: nos per adoptionē. ille simul natus et filius: nō prius nati ꝙ filij. alle originis ꝓprietate: nos factura ille filius vere: nos nūcupatione. ille filius solus patris: nos totius trinitatis'. Unde hyla. in. xiij. li. de tri. Dñs dicens pater clarifica filiū ꝛc. Joh. xvij. non solo nomine contestatus est se esse filium: sed etiā ꝓprietate. nos filij dei sumus: iz nō. talis hic filius. hic eñ verus ꝛ ꝓpriꝰ filiꝰ. origine non adoptione. veritate. non nūcupatione natiuitate: non creatione.

An nos dicamur filij dei per naturaz vl̄ p solā gratiam.

Membrum secundum

¶ Ecūdo querit. an dicamur filij ꝓ naturā vel per solā grām. cū eñ sit in nobis duplex esse. s. nature ꝛ gre. aut ergo dicimur filij ꝓpter eē nature: aut ꝓpter esse gre. si ꝓpter esse nature: tunc quelibet creatura pōt dici filiꝰ dei sicut ꝛ rationalis. qm̄ illo mō nō dicit deꝰ pater nisi ꝓ creationē. sed creator est omniū: ergo paternitas q̄ ineſt ei ꝓ creationez: erit respectu cuiuslibet creature. Si aūt dicimur filij solū ꝓpter esse gre: hoc nō videt dicimur eñ filij ꝓpter imaginē dei q̄ est in nobis. sed imago non differt nisi ꝑm magis ꝛ minus in conformatione ad deū. ꝓout dr imago creationis ꝛ recreationis: siue imago nature ꝛ gre: sed magis ꝛ minus nō facit differre filium a nō filio: ergo vtroq; mō dicemur esse filij. ¶ Mō est cōcedendū. Rōnalis eñ creatura co dr filiꝰ dei in ꝯtū capax dei est. hoc aūt est in ꝯtū ad imaginez et similitudinē dei est. ꝛ in ꝯtum capax dei est: pōt participare deū ꝛ in ꝯtū pōt participare deuz: pōt esse deꝰ ꝑ participatione nō natura. ꝛ iō ratione ꝓdicte capacitatis. rationalis creatura filius dei appellatur.

Respōsio.

Membrum tertium

¶ Onsequēter querit an mali homines vel demones ꝑnt dici filij dei? Mō sic videt per predicta cū sint creati ad imaginem. ¶ Preterea factura ip fiꝰ sunt. dicit aūt hyla. ꝙ boies dicunk filij dei ꝓ factura. ¶ Contra. ezech. xvj. Pater tuus amoreꝰ ꝛ mater tua cethea dicitur de malis. ¶ Itē ioh. viij. dyabolus mēdax est ꝛ ꝑ eius. sed ꝙ mendaciū intellegit oē ꝑctm̄. oē eñ mēdaciū peccatū est vt dicit aug. quilibet enim peccator filius est dyaboli: nō ergo dei. Et ioh. Uos ex patre dyabolo estis. ꝛ. j. Joh. iij. In hoc manifesti sunt filij dei ꝛ filij dyaboli. ¶ Itē dyabolus nō habet possibilitatē aliquā ad mutationez in meliorem bonitatis. cū volūtas sua sit vltr cōtraria voluntati dei. ¶ Rñ. creatura rationalis dr imago eo ꝙ dei capax. Ista capacitas siue potētia ꝙ ꝑctm̄ corrupta est in dyabolo. nec est recreabilis dyabolus nec permittētur susceptibilis vt dicit dam. ideo nō est filius dei sed fuit: q̄ nō est imago ideo vt est ad deū participandū: sed fuit a principio creatiōis. sicut dicēdū de dānatis. De aliis malis dicēdū ꝙ simplr sunt filij dyaboli. ꝑm quid aūt filij dei. eo ꝙ in ipis potestas est ad recreationē. ꝛ ita capacitas licet diminuta. ꝛ ita eo modo filij quo capaces.

An demões vel mali homines dicāt filij dei.

Rñsio

Membrum quartum

¶ Einde queritꝰ vtrū adā in statu innocētie dicetur filius dei. Ad qđ sic. j. sñiaruz. di. xxvj. dicitur. ꝙ nos sumus ꝓius nati ꝙ filij. Scdm hoc videtur ꝙ adam i primo statu, nō fuit filiꝰ nec angelus. similiter ꝛ ꝙ postea non potuerunt dici filij adoptiue: q̄ adoptatio est mutatio ab ira in amorē. ¶ Rñ. qđ dicitur ꝙ nasci mur ꝓiuſ ꝙ simꝰ filij intelligēdū est de statu post lapsum. Unde adam fuit simul plasmatus ꝛ filiꝰ. et postea mutari potuit in filiū gratie. vñ magister loquitur de filijs per adoptionē. ꝛ similiter fuit in

Utrū adā in statu innocentie dicatur filius dei.

Rñsio.

adã:qz pri⁹ fuit ꝙ fuit filiꝰ p gratiã gratũfacientẽ Sed in hoc dissimile.ꝙ nos sum⁹ prius filij ire qꝺ ipse nõ fuit¶Notãdũ etiã ꝙ adãr si nõ tpe tñ natura prius fuit ꝙ filij dei siue p grãm innocẽtie:siue per gratiã gratũfacientẽ.sicut prius ẽ ꝓsiderare naturã postea eius innocentiã.¶Ad aliud dicẽdũ.ꝙ cum adoptio sit mutatio in gratiã.duplex dicit adoptio sicut duplex mutatio¶Mutatio em̃ quedã est ꝑm cõtradictionẽ siue negationẽ:quedã ꝑm ꝓtrarietatẽ.sicut cũ anima mutat ab ignorantia in sciam. cũ mutatur ab ignorãtia in sciam ꝑm negationẽ:tunc est mutatio ꝑm ꝓtradictionẽ.cũvero ab ignorãtia ꝑm dispositionẽ mutatio est ꝑm cõtrarietatẽ.Secundũ hoc adoptio potest esse mutatio in gratiã ꝑm negationẽ.cũ scz de non grato fit gratus. vel potest esse mutatio de ingrato ꝑm dispositionẽ primo mõ fuit adoptio in adam.secundo modo in nobis.

Utrũ sanctificati i vtero dicantur filij dei.

Membrum quintum.

Onsequẽter querit an sanctificati in vtero dicãtur filij.nã si nõ sumus prius nati ꝙ filij.ergo cum illi nondũ sunt nati.non erunt filij.¶Cõtra creatio ꝓcedit recreationem ꝛ cõditio sanctificationẽ.sanctificatio vero ponit filiationẽ.Cum ergo iam in vtero sint cõditi et sanctificati ergo filij ¶Rñ.est natiuitas duplex.natiuitas in vtero qua prius fuerunt nati: et natiuitas ex vtero qua non.

Questio.lxj.de nomine

filij quo dicitur imago.

Onsequẽter queritur

de nomine imaginis eo enĩz dicitur imago quo filius vt dicit augn.de quo querũtur hec.¶Primo an imago in diuinis dicatur essentialiter.et quid sit ꝑm ꝙ sic accipitur.Secundo qd imago in diuinis personaliter.Tercio quomõ imago esse conueniat soli filio.

Utrũ imago in diuis dicatur eẽntialiꝝ ꝛ qd sit.ꝛc.

Membrum primum

Id primũ sic imago est cuiꝰ generatio p imitationẽ est sicut dicit pbus.¶Itẽ.hyl. in li.de sinodis:imago est cius rei quam imaginatur species indifferẽs¶Iterũ imago est rei ad rem coequandã imaginaria ꝛ indistincta similitudo.¶Contra primã sic obijcitur.nam ꝑm hoc non erit imago quod nõ erit ens ab alio.cũ imago sit cuius generatio per imitationẽ est. non ergo diuina natura poterit dici imago.nec trinitas personarũ.hoc est contra hylariũ.iij.de trinit.deus ad communẽ sibi cũ deo imaginẽ eandẽqz similitudinem reperitur hominem operari.Itez contra beda.geñ.j.Faciamus hominem ad ꝛc.glo. cum dicit faciamus⁹et nostram.non est vna communis imago dei et angelorum.sed trium personarum intelligitur imago.Queritur ergo ꝑm hoc.quid sit imago.aut essentia solum: aut essentia in personis . et cum imago intelligatur que est communis trium personarum et inꝰtum huiusmodi sicut dicit beda:erit imago ꝑm hãc acceptationẽ essentia in tribus personis.Et hoc est qꝺ dicit au.in sermone de imagine.Est similitudo trinitatis in anima que ẽ ad imaginem sui⁹conditoris. perfecte in patre et filio et.ſ.ſ.cõdita.Et hꝫ illa vniꝰ nature sit: hꝫ tñ i se tres dignitates:intellectũ:volũtatẽ. ꝛ memoriã Et sicut deꝰ pſ deꝰ filiꝰ deꝰ.ſ.ſ.nõ tñ tres diꝫ.ita aia ẽintellectꝰ volũtas ꝛ memoria:nõ tñ tres aie Ex hoc relinquitur ꝙ cũ dicitur imago in diuinis essentialiter:imago est essentia in tribus personis.¶Sed contra si imago dicit essentiam in tribus personis ergo per intellectum abstractis personis non erit dicere imaginẽ.igit nec anima poterit dici ad imaginem qꝺ est cõtra aug.in sermone de imagine vbi dicit ꝙ anima gerit quãdã similitudinẽ trinitatis ꝑm quã est imago omipotentis dei.primo in eo qꝺ sicut deus est viuit ꝛ sapit:ita anima diuina ꝑm suũ modum est viuit ꝛ sapit.Sed viuere ꝛ sapere possumus intelligere in essentia dei circũscripta trinitate personarũ:ergo ꝛ imaginem non ergo imago dicit essentiã in personis.¶Itẽ obijcitur.cum imago semper dicatur ad aliquid.ſ. alicuiꝰ imago aut aliquoꝝ.si essentia diuina est imago:igitur erit alicuius sed cuius? non potest dici ꝙ alicuius creati nec aliquoꝝ:quia nõ posset nisi diuinarũ personarum.sed cum necesse sit diuersitatem esse vel alteritatem imaginis ꝛ illius cuius est imago:nulla est autem diuersitas vel alteritas essentie ad personas:nõ igitur est essentia imago personarum.nullo ergo modo poterit dici imago.¶Responsio.dicendum ꝙ imago dicitur dupliciter.ꝓprie scilicet quod ad imitationẽ alteriꝰ est:et improprie. et hoc dupliciter Uno modo ad cuius imitationẽ alterũ est expressum.Alio modo ꝑm ꝙ in imitatione sunt aliqua.¶Primo modo dicitur quasi passiue.ſ.forma expressa ad imitationem alterius.Secundo modo quasi actiue.ſ.forma ad cuius expressionẽ est alia. Tertio quasi relatiue.ſ.respectus imitationis aliquoꝝ in aliqua forma.ꝑm primũ modũ essentia diuina nõ potest dici imago: sed filius dei ymago patris:ꝛ homo imago dei ꝑm suũ modũ.Secundũ aliũ modũ essentia diuina in personis dicitur imago hominis.quia ad imitationẽ eius expressissime est homo.Secundũ tertiũ moduz dicitur essentia imago personarũ.quia ꝑm ipsam sunt in ommimoda imitatione essentie et virtutis:et tunc significatur essentia diuina vt relatio velut forma respectiua:quem ad modum significatur per hoc nomen similitudo.nec sequitur ex hoc ꝙ sit alternitas vꝫ diuersitas essentie ad personas: sed ꝙ alius modus vel aliter intelligẽdi essentiam ꝛ personas.¶Nota ergo ꝙ cum dicitur essentia imago trium personarum.cõnotatur relatio vel respectus intrinsecꝰ personarum in equalitate essentie. Unde beda super genes.Faciamus hominem ad imaginem ꝛc. In eo ꝙ dicitur faciamus:vna operatio trium personarum exprimitur in co ꝙ ad imaginem:vna et equalis substantia trinitatis.ꝑm ꝫo ꝙ dicit imago ad hominẽ:notatur respectus extrinsecus et cõnotatur respectꝰ creature imitãtis expresse deum. ꝑm ꝙ possibile est.et est exẽplum huius cum dicitur isti sunt similes: notatur intrinseca relatio. et cum dicitur isti sunt similes illi: notatur extrinseca.et per hoc patet solutio ad primum et vltimum obiectum.¶Ad illud vero quod queritur an imago dicta de essentia significet essentiam aut etiam in personis.dicendum ꝙ imago improprie significet essentiam minus tamen ꝓprie significat essentiã in personis.et ratio huius est : quia imago notat pluralitatem.ꝛ dicit respectum qui respectus plurium est qua ex parte essentie inꝰtum huiusmodi nulla pluralitas est nisi consideretur in personis et tunc pluralitas personarum est veritas ꝑm quã significat imitatio ex parte essentie ꝓpter quã imago minus ꝓprie sumpta significat essentiã in ꝓsonis:magis vero improprie posset significare essẽtiam vnde ꝑm quendam modum abstractis personis intelligemus hominem ad imaginem dei ꝑm esse viuere et sapere:nec intelligemus ex parte essẽtie pluritatẽ vel diuersitatez substantie nec distinctionẽ

Patz fol. ad primũ ꝛ scoz.

ctionem ꝓsonarũ ꝑm hũc modũ: ſz multiplicitatẽ virtutis. nõ dico multitudinem:qz multiplicitas virtutis ꝺz respectu effectuũ.Est em̃ regula.quãto aliquid simplicius in eẽntia.tãto multiplicius in virtute sicut ptz.imaginatio simplicioz est i eẽntia sensu exteriori:ꝛ multiplicioz in virtute.rõ imaginatiõe:intellectꝰ rõne:ꝑm hoc ergo diceret ꝙ imago cõnotaret multiplicitatẽ:¶Item querit ꝑm ꝙ imago dicit eẽntiã ad cuiꝰ imitationẽ fit aliud:qd precise sit imago:nunquid erit eẽntia ꝑm rõnẽ exẽplaritatis.Cõtra.si hoc ergo q̃cũqz sunt ad exẽplar erũt ad imaginẽ sed oẽs creature sunt ad exẽplar. ergo oẽs creature sunt ad imaginẽ.ergo ipsis poterit cõuenire istud:faciam⁹ ad imaginem ꝛc. qꝺ negãt oẽs.¶Rñ.imago dicit diuinã eẽntiã in tribꝰ personis vt exẽplar ad imitationẽ expressam.ꝛ hoc est plena ꝛ ꝑcisa rõ imaginis ꝑm ꝙ cõuenit diuine essentie in tribꝰ personis. addit aũt sup rõnẽ exẽplaris respectus imitatiõis exꝑsse qui quidẽ respectꝰ erit in creatura.ſ. in aia rõnali cõparatione dei: et cõnotatꝰ in significatiõe imaginis ꝑm ꝙ designat diuina essentia in tribus personis.

Quid sit imago i diuinis ꝑm ꝙ accipit⁹ personaliter.

Membrum secundum

Einde q̃rit qd sit imago in diuinis ꝑm ꝙ accipit⁹ personaliter.Ad qꝺ nota duas diffinitiões hyl.prima est hec.imago ẽ eiꝰ qꝺ imaginat ſpẽs indifferens.Scõa est imago rei ad rẽ coequãdã imaginata ꝛ indiscreta similitudo.¶Primo ergo q̃rit de partibꝰ prime diffinitionis.Scõo de partibꝰ scõe.Tertio de differẽtia harum diffinitionum.

Imaginis due diuisiones.

Queritur.

Articulus primus.

Queritur de ꝓtibus prime.

Uerit ergo primo de prima diffinitione Nam dicit hyl.cõsequẽter. ꝙ necesse est imaginẽ habere in se speciẽ et essentiã et naturã actoris.quare ergo magis diffinitur imago ꝑ speciẽ q̃ ꝑ naturãvel essentiã.ꝛ quare magis appropriat imago filio q̃ essentia vel natura?¶Itẽ ſpũſctus est species indifferẽs in substãtia cũ patre.ꝛ ipsum representat:ergo est imago ipsi⁹.¶Itẽ ꝙ dicit ibi species.aut enim species dicit essentiã:aut ꝓsonã.nõ essentiã:qz essentia nõ dicitur relatiue.nec ꝓsonã:qz nõ est ꝓsona indifferẽs sed differẽs filius a patre.¶Itẽ q̃rit. si ſpũſctus est species vel imago videt enim ꝙ sic.qz sicut filiꝰ representat patrẽ et cõuenit cũ eo in substãtia ꝛ in notione.qz alius a filio sicut a patre. sicut ſpũſanctus indifferẽs est in substãtia cũ filio etiã in notione.qz sicut filiꝰ a patre est:sic ſpũſctus.¶Rñ. ꝙ imago est species.i.cõformitas exꝑssiua ciꝰ quẽ imaginat.i.representat ꝛ indifferẽs in substãtia cũ illo.qꝺ dicit ad differẽtiã imaginis create. q̃ alterius est substãtie;cũ eo quẽ imaginat.¶Ad illud ergo qꝺ primo q̃ritur.dicenduz ꝙ species referet ad cognitionẽ.cognitio aũt appropriat filio ꝛ ideo imago magis ꝑ spem diffinit.Differũt aũt ſpes.et natura.ꝛ eẽntia. Essentia em̃ est q̃ res est.natura ꝫo mouet vel agit:ſpes quo cognoscit.¶Ad aliꝺ dicẽdũ.ꝙ ſpes hic ꝺz relatiue.dicit em̃ eẽntiã:ſz cõnotat cõformitatẽ plenã quã hꝫ filiꝰ cũ ꝑre in eẽntialibus ꝛ notiõe. ſz em̃ ſpũſctus hꝫ cõformitatez in eẽntialibꝰ:nõ tñ hꝫ cũ ꝑre in aliq̃ notiõe. vñ nõ põt dici species indifferẽs ꝑut sumit species in hac diffinitiõe.dicit eni diuinã essentiã ſz cõnotat notionalẽ cõformitatẽ.¶Ad aliud dicẽdũ.ꝙ species supponit diuinã essentiã.ꝛ supponit ꝓsonã:ꝛ ꝓnotat ꝓformitatẽ vñ est indifferẽtia in ꝓformitate q̃ est notiõis:nõ ꝓsone.Uñ qꝺ ꝺz species indifferẽs. idẽ ac si diceret ꝓsona ꝓformis indifferẽs vt note.

Queritur.j.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Rñsio.

Respõdetur primo.

Respõdetur secundo.

Respõdetur tertio.

Respõdetur quarto.

Articulus secundus.

Queritur de partibꝰ scõe diffinitiõis.

Cõo q̃rit de ptibꝰ scõe diffinitiõis q̃ est. imago est rei ad rẽ coequãdã imaginata et indiscreta similitudo.videt eni hec cõuenire essẽtie ꝛ ſpũſctõ.idẽ eni⁹ est similitudo ꝛ essentia.ergo.q̃ qꝺ q̃uenit vni:ꝛ alij.ſz similitudini q̃uenit ꝙ sit imaginata:ergo et essentie.¶Itẽ sicut in filio ꝛ patre ẽ essẽtia ꝛ i nullo differẽs:ita ꝛ ſpũſctõ.ergo imaginata ꝛ indistincta similitudo.¶Itẽ similitudo aut sumit ibi essẽtialiter:aut ꝓsonaliter.si essẽtialiter: ergo male ꝺz imaginata:qz essẽtia nõ distinguit imaginatũ aũt dicit distinctũ.si ꝓsonaliter:ergo male ꝺz similitudo indiscreta.ꝓsona em̃ discreta est ab alia.¶Rñ. ꝙ ꝺz similitudo nõ q̃uenit essẽtie.ꝙ ꝺz imaginata nõ q̃uenit ſpũſctõ. Similitudo ei dicit duo.distinctionẽ ꝓsonarũ:qz nõ est similitudo eiusdẽ ad se:et vnitatẽ forme in qua assimilãt. Mõ ergo dicit imaginatũ ꝺz ratiõe exꝑsse imitatiõis.ꝙ ꝺz indistincta ratiõe vnitatis essentie.Cũ ergo ꝺz filiꝰ similitudo patris notat ꝙ sit distinct⁹ a patre: ꝛ ꝙ cõueniat cũ eo in aliqua forma.ſ.in essẽtia vñ similitudo ꝑm rẽ siue principale significatũ idẽ est ꝙ essẽtia. Sed essẽtia significat absolute similitudo vero in respectu:est eni similitudo vnitas aliquoꝝ in forma.vñ nõ valet idẽ est similitudo ꝙ essẽtia. ſz similitudo est imaginata:ergo ꝛ essẽtia.ergo distincta. Mã similitudo nõ ꝺz imaginata ratiõe principalis significati:ſz ratiõe imitatiõis exꝑsse ibi ꝓnotate.ſz indistincte ꝺz ratiõe puncipalis significati.ſ.essẽtie.Itẽ ſpũſctus nõ est similitudo exꝑssa.qz nõ cõuenit in notiõe.Cũ ergo ꝺz imago est similitudo indiscreta notat vnitas essentie distinctio pſonaꝝ.Cũvero ad dict imaginata notat exꝑssio similitudinis q̃ cõuenit soli filio.qz filiꝰ est similitudo patris exꝑssa qꝺ nõ ſpũſctus.ret ad rẽ coequãdã ꝺz ad differẽtiam imaginis create q̃ nõ coequat ei cuius est imago. Aliter dicũt qdã ad ꝓdicta ꝛ ad vltio q̃sita.ꝙ imago habet quasi duo de suo ĩtellecto.essẽtiã in qua cõmunicat cũ actore:ꝛ distinctionẽ qua distinguit ab eo.ꝛ hec duo significat hyl. in vtraq̃ diffinitiõe Mõ eni ꝺz in prima ꝙ est species indifferẽs:vnitatẽ significat essentie:ꝑ hoc ꝙ addit quẽ imaginat: notat distinctio. Uñ in hac diffinitiõe ponit essentia recte:distinctio obliq̃. In altera vero distinctio recte:eo ꝙ imago recipit distinctionẽ in sua diffinitiõe sicut primũ diffinies.similitudo aũt dicit distinctionẽ qz similitudo sola nõ est. vñ ista diffinitio ordine ptiũ ꝛ positiõe differt a prima.quẽadmodũ differũt iste due diffinitiões.sim⁹ est nasus curuus:similitas est nasi curuitas.Ex his patet differẽtia ꝑm rationem intelligentie speciei et similitudinis.quia species demõstrat essentiam siue naturã similitudo distinctionem:species enim est quo res cognoscitur.et idem ꝙenit similitudini:sed addit similitudo esse ab alio Unde similitudo est species

ens ab alio. Sed adhuc imago addit supra similitudinē expressionē cōuenientie vnde dicit aug. in lxxxiij.q.q oīs imago est expressa similitudo t additur hoc ad demōstrādā veritatē rei cuius est imago. t ideo in diffinitione imaginis addit imaginata supra similitudinē ad demōstrādū expressionez similitudinis. Ultra vero addit indiscreta: ad demōstrādū veritatē essentie t indifferētiā. Si quis aūt obijciat q oppositio est cū dicitur indiscreta similitudo. q. similitudo dicit distinctionē: indiscreta indifferētiā. dicendū q indifferētia essentie nō opponitur distinctiōi personarū. Notandū aūt est ex his que dicit byl. q necesse est imaginē habere speciem naturā t essentiā actoris patet q species nō est proprietas imaginis sed solum appropriata supponitur enim idē nomine speciei essentie t nature. Item per hoc q dicitur ad rem coequandā in secūda diffinctiōe imaginis demōstratis pfectio siue perfecta rei impletio vnde aug. imago si perfecte implet id cuius est imago coequatur ei: nō illud imagini. per illā secūdā differētiam separatur imago increata a creata. quoniā vero imaginata notat distinctionē que non conuenit essentie: ideo nō ponitur recte sed oblique in prima diffinitione. vt dicerētur: imago est species indifferēs. q. species ibi supponit essentiā. ponit aūt recte in secūda: q. similitudo supponit rē distinguibilem vel distinctam.

Mūo differāt de diffinitiones

Articulus tertius

Rīsio

Einde queritur de differētia harum diffinitionum. q uis iam tacta sit. in vtraq; enim notatur quod est conuenientie et quod est differentie alia enim est conuenientia t alia differentia imaginis ad id cuius est imago. In prima eīm cū dr spēs indifferēs. notatur cōuenientia. in secūda cū dr similitudo indiscreta: notat cōuenientiā. q additur imaginata: notat differētiam. Queritur ergo quo differat. ¶ Rñ. cū filius sit expressa similitudo pris q̄tū ad cognitionē virtutē q̄ ei attribuit: in q̄tū est dei virtus t sapia. prima diffinitio imaginis dat p̄m exp̄ssaz similitudinē q̄tū ad cognitionē. vñ dr spēs indifferēs: ipēi aut ratio pertinet ad cognitionē. Secūda vo diffinitio dat p̄m expressaz similitudinē in virtute. vñ dr imago rei ad rē coequādā imaginata t indiscreta similitudo. equalitas aūt dicit vnitatem in quātitate que i diuinis est virtꝰ. coequalitas vo dicit expressaz imitationē in virtute. ¶ Nota etiā q filiꝰ dr cēntia in q̄tū est et hz esse: natura in q̄tū hz esse p generationē. spēs vo dr in q̄tum est principiū cognoscēdi patrem et sic patet differentia illarum diffinitionum.

Querit quo eē imaginis cōuenit filio.

Dembrum tertium

REstat querēdū quo imaginis nomē proprie cōueniat filio. t querunt duo. Primo vtrū nomē imaginis posset cōuenire rationali creature t filio dei. t si conueniat aliquo mō: vtrū vniuoce vel equiuoce. Secūdo vtrū posset attribui spiritui sancto.

Articulus primus

Utrū nomen imaginis cōuenat rōali creature. Aug.

AD primū sunt auctoritates. Iā dicit aug. in sermone de imagine. q nulli alij creature ab hoie dedit q sit imago. Gen. j. faciamus hominē ad imaginē t similitudinē rc. ¶ Itē aug. in lib. de trin. q. mēs imago dei est capax dei. est. ¶ Nō cōcedenduz est. ¶ Sed ad hoc queritur vtrū equoce dicat de filio dei t hoie Nō vniuoce vī sic. Univoca eīm dicunt quorū nomen cōe est t ratio substātie eadē: sed imagini put filij dr imago: t imagini put hō dr imago cōuenit ratio vna. i. imago est cuius gnatione est p imitationē: ergo vniuoce dr imago de filio dei t hoie. ¶ Cōtra. imago q̄ ē filij. est filitudo exp̄ssa a pre in identitate substātie. imago q̄ est hō i diuersitate substātie: ergo nō vniuoce dr imago. ¶ Itē imago q̄ ē filius ē exp̄ssa a pre. imago q̄ est hō a tota trinitate: ergo nō vniuoce. ¶ Rñ. dom. q ē imago creata et increata: quēadmodū ꝟbū: t q. nihil ēt vniuocū creature t creatori. iō imago nō dr vniuoce de hoie et de filio dei: q. imago ē ens ab alio p imitationē: ez ens ab alio nō dr vniuoce de hoie et filio dei. q. in q̄tum dr de filio dei: hec ꝓpositio ab: nō dicit causalitatē ez nature ordinē i q̄tū de hoie dr: causalitatē notat. silr iste terminꝰ alio. put ens ab alio de filio dei: dr supponit psonaliter nō cēntialr. vñ distinctionem notat vnꝰ ab altero p̄m psonalē. ppietatē: nō p̄m cēntiā. Prout dr de hoie ens ab alio: iste terminus alio supponit essentialiter: t notat diuersitatē p̄m cēntia imagis ad id cuius est imago. vñ imago prout dr de filio: tm ad pres referat. put dr de hoie rotā trinitatē. p̄m eīm memoriā t intelligētiā. t voluntatē q̄ sūt i mēte dr hō ee ad imaginē dei. vñ ē imago trinitatis t vnitatis. t hoc significat p hoc q̄ dr faciamꝰ hoiem ad imaginē rc. filiꝰ ꝟo nō est imago trinitatis t vnitatis: ez solū pris: q. ergo imago dicta de filio respectu pris nō importat distinctionē cēntialē: ez solūmō psonalē: ideo dr de filio q̄n est imago pris. nō ad imaginē vt dicit aug. de hoie ꝟo dr q̄n ē imago t ad imaginē: vt p hanc ꝓpositionem ad: notat diuersitas imaginis et separatorie cuius est imago. t p̄m hoc ptz q̄o imago nō sumatur vniuoce. imago eīm. put dr de filio. sic diffinitur ab byla. in lib. de fino. imago est ei⁹ rei quā imaginatur species indifferens.

Utrū nomē imagis possit attribui spūisancto. Damas.

Articulus secundus.

SEcūdo queritur vtruz nomē imagis possit attribui spūisancto. Iā videt ei cōuenire p̄dicta ratio imaginis. ¶ Itē dam. dicit q spiritussctus est imago filij p quaz ꝓs inuocatas hominē dat q p̄m imaginē eit de⁹. ¶ Preterea. sic filius a pre hns cū patre nature in differētia: ita. s.l. est a pre hns cū pre nature i differētiā. quare videt. s.l. imago pris sicut filij. Nō eīm videt filius dici imago: nisi q. est ab ipso p nature indifferētiā. ¶ Rñ. p̄m aug. in lib. de tri. t. lxxij. q. Dis imago est filitudo: sed nō cōuertit. est eīm imago exp̄ssa similitudo q̄ in creaturis determinat q̄tuz ad figurā quātitatē t materiā. In creaturis eīm filius materia hz a pre. in diuinis aūt determinat q̄tum ad naturā simpliciter t rationē nature. Est enim filius ens a pre. cōicās cū pre in natura t rōe nature: hoc est notione qua sunt vnum principiuz spiritussancti. Spūssanctus vero habet vnitatem cum patre in essentia: ez nō in cōiuncti notiōe qua ab eis producat alia psona. q. ergo ratio imaginis est ens ab alio: indifferens illi in natura t ratione nature: adeo esse imaginem pris cōuenit filio non spiritui sancto. ideo esse imaginē pris cōuenit filio et ratio suprapositā ab hylario. sed nō cōuenit spiritui sancto. Iā nomine speciei intelligit hylarius non solum cōformitatē nature: sed etiā cōmunitatem notionis. hoc est quod dicit Rich. in li. de tri. fides catholica confitetur: qualis pater talis filius talis spiritussanctus. t q̄ vterq; per omnia patri cō similis et coequalis. Si igitur filius recte dictus est imago patris ratione expresse in eo similitudis cur non etiam spiritussanctus imago patris recte dicatur cuz vterq; similis t coequalis inueniatur.

Sed huius

Pars.j.Q.lxij. de nomine filij quo dicitur verbum. Fo. CXLIX

¶ Sed huiꝰ q̄stiōis modū citiꝰ vt credo soluimꝰ: si ad ppietatū cōsiderationē recurrimꝰ. Cōmune est oībus oēm plenitudinē habere p mūe pri t filio non tā habere q̄ dare. ppriū autē spūisctō habere nec alij dare. In hoc igit solus filij exp̄ssa similitudinē patris in se hz t imaginē tenet. q. sicut diuinitatis plenitudo manat de vno: sic t eadē plenitudinis largitio manat d alio. nec minꝰ aliq̄d nec alio mō accipit spūisctus ab vno q̄ ab alio. nulla autem ꝓsona oīno a spū plenitudinē diuinitatis accipit: t ideo imaginē patris in seipso nō exp̄mit. Ecce habes cur imago patris dicat filiꝰ nō spūisctus.

Sol. ad dictū damas.

¶ Ad illō dam. q. spūisctus est imago filij. dicēduz q̄ filiꝰ dr esse imago patris multipliciter. Uno mō quasi effectiue. sicut enī artifex his imaginē hercules in mēte: p illā facit eā in materia: sic p̄ p filium imaginē dr opari imaginē creatā. Unde aug. ad ianuarīū. imago inuisibilis patris saluator nr ē. q̄tum ad patrē ꝟitas ē: q̄ tū ad nos quibꝰ reuelat imago est: ez sicut p̄ p filiū imaginē opat imagines creationis: ita p spūmsctū imaginē recreationis. t ita spiritussctus imago ē sicut filiꝰ scz effectiue. Secundū hoc ergo dicēdū d. s.l. q. nō dr imago simpliciter: sed quasi effectiue scz respectu imaginis recreationis. Uñ imago d spūisctō duo importat. q. est a filio et q. est ab ipso donū. p̄m q. in nobis ē imago recreationis: sed absolute nō est i mano sicut filiꝰ. q. nō est a patre vt his ꝓformitatē in ꝓductiōe psone exse. ¶ Sed adhuc obijcit sic. filius est imago patris quia est ei⁹ exp̄ssa similitudo: ez tūc cū. s.l. sit a filio q̄re non est imago filij: quia est ei⁹ exp̄ssa similitudo. nō ei cōtingit inuenire exp̄ssionē. Preterea ifiliꝰ dr ee imago patris t hre in se exp̄ssaz patris similitudinē. eo q̄ sicut a patre manat plenitudo diuinitatis: sic a filio quare silr cū esse ab alio cōueniat. s.l. erit. s. l. expressa similitudo filij. ¶ Rñ. salno semp meliori iudicio. q. s.l. nō dr esse imago. ppie nec filij nec pris filij nō pōt dici: cū filiꝰ sit imago. si ergo esset imago filij: esset imago imaginis: qđ non quennt dicere. Et est exēplū. cū a re extra nascit silitudo. in mente artificis expressa imago est. Si aūt p illā operatur statuā ad similitudinē herculis: non diceret statua imago silitudinis in mēte ez magis ipsiꝰ herculis. Silr p̄m hāc rationē cū filiꝰ rationē medij habeat non pōt dici q. s.l. sit imago ei⁹: ez potiꝰ patris. nō tñ dr imago patris q̄n nō est exp̄ssiua ipsius. q̄n in filio est exp̄ssio. ¶ Sz ad huc q̄rit. cū. s.l. sit oīno similis patri sicut filiꝰ t in nullo dissimilis. q̄re non pōt dici imago patris: p̄m hāc rationē sicut t filiꝰ. Rñ sio imago dr quasi imitago. q. repūtat illō a quo ē. Dicendū ē igit. q. ppie imago nō dr nisi vniꝰ solius vt imago achillis. non est nisi achillis sed. s.l. a duobus est. vnde neutrum eorum proprie repzesentat. sed filius ab vno solo est: nec repzesentat nisi vnuz tantum a quo est. iō filius tm dr imago. s.l. Et dicit imago siue speculū. q. in eo videt pr quez repūtat. sicut t ꝟbū dr q. ipsum notificat. Uñ sup math. xj. Memo nouit rc. In verbo suo pr se declarat: quia mentis nostre lumen est.

Obijcitur.

Solutio.

Queritur.

Rñsio. Aug.

De intētiōe seu significatione verbi.

Questio.lxij.de nomine filij quo dicitur verbum.

PRimo q̄rit de significatiōe ꝟbi sub qui q; articulis queruntur quinq;. Primo ad cuius verbi creati similitudinem dicatur in diuinis nomen verbi. Secundo vtrum in diuinis prius sit nomen noticie q̄ verbi. Tercio p̄m quā intentionē noticie dicatur verbum eum verbum sit noticia. Quarto an effectus in creatura ꝓnoctur nomine verbi. Quinto vtrū filius possit dici cognitio sicut verbum.

Articulus primus.

Queritur ad cuius ꝟbi creati similitudinem dicat in diuinis nomen verbi.

AD primū sic. verbū dr tripliciter. verbū sensibile vocis. verbū intelligibile vocis: t verbum intelligibile rei. ij. sap. Dixerūt ipij apud se nō recte cogitantes. Cōstat q. illud dicere nō fuit vocis sensibilis: ez fuit dicere interius. Silr in cuāg. math. ix. vt q̄d cogitatis mala i cordibꝰ vestris. t prio dr. Ecce quidā de scribis dixerūt: relinquit ergo q. cogitatiōes dictiones dicūt: ¶ Itē aug. si verba nō sonāt in corde nihilominus dicit q̄ cogitat. ad cuiꝰ ergo similitudinē verbozuz dicit verbū eternū: de quo dr fiat lux t facta est lux. et vī q. ad similitudinē ꝟbi vocis. q. verbū rei nunq̄ assumit formā sensibilē vocis q. illō nō fit vox: sed verbū vocis fit vox. Sz ꝟbū eternū est ad similitudinē illius verbi q̄d accipit formam vocis. q. dr in ꝓia canonica. Ioh. ij. c. sup illō si peccauerimꝰ rc. In gl. sic verbū nostrū fit vox corpis quodāmō assumēdo formā in qua manifestat sensibꝰ: sic verbū dei caro factū est assumēdo eā formam in qua manifestatur sensibus hoim. t sicut verbū nostrū fuit vox nec mutat in carnē: ergo assimilatur verbo vocis.

¶ Contra: verbū rei tolle: nec iā erit verbū intelligibile vocis: nec ꝟbū sensibile vocis. sed tolle vtrū q̄ eoꝝ. t tertiū remanet. ergo ꝓia intētio verbi ē in rōe verbi rei. pbatio. Si enī res ipsa nō sit tibi manifesta aliquo mō. vel per se: vel per suū esse: vel per suum oppositū vel effectū nunq̄ p spēm vocis sensibilis duceris ad cognoscēdū rē ergo ꝓia rō verbi ponit in re. ergo ad similitudinē huius diceturverbum eternum. ¶ Preterea verbū eternū dr exp̄ssa similitudo dicētis. t verbū sensibilis vocis vel intelligentie vocis non dr expressa similitudo rei que significatur. Sed ipsum verbū rei est exp̄ssa silitudo rei ergo verbū increatū magis assimilat huic ꝟbo q̄ alijs. ¶ Rñ. dico q. triplr dr ꝟbū vt dicit anselm. aut loquimur cuz sensibilibus signis. aut eadem signa que foris sensibilia sunt inter nos sensibiliter cogitando: aut nec sensibiliter nec insensibiliter signis vtendo. patet ergo quomodo tripliciter diciturverbum. Concedo autem sicut obiectū est vltimo. q. verbum eternū maximam similitudinem habz ad verbum intelligibile rei. ¶ Ad hoc q. obijcitur. q. verbum intelligibile rei non fit vox: sed verbum vocis fit vox. dico q. verbum intelligibile rei vnit se cum verbo vocis sicut signatum cum signo. t sic verbum vocis est quasi habitus verbi intellectꝰ rei nec ꝓpt hoc desinit ee ꝟbū rei sic ꝟbū eternū vnit carni nec mutatur in carnē: sed remanet verbū: verbum ergo rei vnit se cum verbo vocis. t sic factum est sensibile. non in se: sed in ꝟoce: nec mutatur in vocem licet voci copuletur. Unde illud quod dicitur ab aug. in glo. super. j. canonica. Johan. ij. c. intelligitur de verbo rei. verbuz enim intelligibile vocis fit ipsa: ita q. eadem fit essentia vocis intelligibilis et sensibilis. vnde beclentik in seipsa. sic nō ē de verbo rei. q. ꝟbū intelligibile sentit voce sensibili: nec est ipsa vox. ez nō est alia natura ꝟbi itelligibil vo-

Argumētū t oppositum.

Solutio ad argumentū.

Rñsio.

Augustinus

cis ꝯ verbi sensibilis vocis. Vñ ps ꝙ marie dicitur verbū eternū ad similitudinē verbi intelligibilis rei. ¶ Notandū cū verbū dicat ipsa vox signās exteriozalio mō ipsa imago vocis i anima. tertio mō ipsa spēs intelligibilis q̄ generat ex memoria vl ex ipsa scia rei. ꝛ ad eius similitudinē accipit verbum in diuis. Vñ aug. explicat illō multiplr. xv. de trin. dicēs. Quisquis pōt intelligere verbū. nō solū anteꝯ sonet verbū: verū etiā anteꝯ sonorū ei⁹ imagines cogitatiōe voluant. Hoc est qō ad nullā pertinet linguā. iā pōt videre ꝙ hoc speculū aliquā verbi illius similitudinē. de quo dictū ē. In principio erat verbū ꝛc. Necesse est enī cū verbū loq̄mur. i. qō scimus loq̄mur. ex ipsa scia quā memoria tenem⁹: nascit verbū qō sit hmōi: cuiusmodi scīa de qua nascit formata quippe cogitatio ab ea re quā scim⁹: ꝟbū est qō in corde dicim⁹: qō nulli⁹ lingue est. Jtē i eodem verbū rōnalis animātis qō neq̄ platū ē in sono: neq̄ in cogitatiōe in similitudine soni: qō alicuius lingue nō est. oīa quib⁹ signat figna ꝓcedit: et gignit de sciētia q̄ manet in animo. qñ eadē scia virt⁹ dz sicuti est. filiꝰ enī est visio cogitatiōis visioni scie. ꝛ est in ista similitudīe verbi nostri similitudo verbi dei. qz pōt esse verbū nostrū qō nō sequitur opus: op⁹ aūt esse nō pōt nisi ꝓcedat verbuz. sic verbū deꝰ potuit esse nulla exīte creatura. creatura autē nulla eē pōt nisi ꝙ verbū ꝙ qō facta sunt oīa ꝛc.

Articulus secundus.

Utrū in diuinis prius sit nomen noticie ꝯ verbi. Cōtra Anselꝰ.

Respōsio.

Augustinus

Queritur ps quā intētionē noticie dicat verbū. s. vtrū verbū ꝟm q̄ ē in rōne opatiua maiozē habeat similitudinem ad verbū increatū ꝯ verbū ꝟm q̄ est in rōne cognitia ꝛ vt q̄ verbū ꝟm q̄ ē in rōe opatia exrūj. ecclesiastici. initiū oīs opis verbuz. verbum aūt ꝟm q̄ est in rōe opatiua est initiū opis: ergo ps hoc verbū erit exꝑssissima silitudo verbi increati. verbo enī in cognitiua exīti deest aliq̄d ad hoc ꝙ sit pfici⁹ initiū opis: ps verbo opatiuo nihil. ¶ Jtē ioh. j. Dia sunt in ipso vita. sed bona sunt quecunq̄ viuunt in verbo: mala aūt licet non viuant in ipso tñ mala cognoscunt ab eo. hz eī simplicē noticiā habeat bonoꝝ ꝛ malorū tñ non est nisi ars bonoꝝ tm eodē mō verbū nr̄z cognitiuū respectū hz ad bonū et ad malū. ꝟm aūt q̄ opatiuū est. principiū est bonoꝝ ꝛ sic verbū opatiuū tm̄ hēbit imitationē ꝟbi increati. ¶ Jtē in cognitia est duplex verbū. vnum qō ꝓcedit ex cogitatiōe: alterū qō ex visiōe. qō ergo istoꝝ dz silitudo verbi increati. Videtur ꝙ istud qō ex cogitatiōe ꝓcedit. qz dixit anselꝰ. quid est dicere nisi cogitando intueri: hz ꝟtra. verbū. s. cogitationis possibilitatē hz ad verū ꝛ ad falsum. qz cogitamus qñq̄ verū qñq̄ falsum. hz verbū ꝓcedēs ex visione determinatū est ad verū ergo verbū ex visiōe ꝓcedēs est similitudo verbi increati. ¶ Jtē. iij. amos. nō est verbū qō nō reuelet deus. ꝛc. reuelatio autē est ex ꝑte visiōis. hz verbo increato fit reuelatio vñ Esa. ij. verbū qō vidit Esa. glo. verbū qō venturū erat in carne. Verbū ergo visiōis imaginatie vel intellectualis est similitudo verbi increati.

Respōsio.

¶ Ad. verbū increatū triplicē hz actum: vn⁹ est ꝙ pater q̄ ipsum, oīa opat. v. ioh. pr̄ me⁹ vsq̄ mō operatur ꝛ ego operor. ibidē opa q̄ dedit mihi pr̄ vt perficiā. Alius actus eꝯ pr̄ declarat se ꝑ verbū sicut dicit glo. bede sup mat. xj. Tertius act⁹ ē ꝙ verbo reuelat ꝓphis q̄ futura sunt verbo: ergo ꝟm ꝙ opat pater ipm: assūmat verbū ꝟm qō est in ratione operatiua ꝛ sicut dz. xxxvj. ecclesiastici. Jnitiū omis operis verbū. verbo aūt ꝟm ꝙ reuelat se ꝓphis. s. put ē veritas: assūmat verbuz qō est in rone cognitionis. Est aūt verbū ꝟm ꝙ fit reuelatio diuine bonitatis. et hoc est in cognitiua exterēdēte se ad opus. ꝛ nō dico in cognitiua quo ad cogitatiuā que potest eē vera ꝛ falsi: sed quo ad visionē. ꝛ hoc quo ad visionez intellectualē nō imaginariā siue fantasticā. ꝛ quo ad intellectualē ꝯ tū ad illā partem q̄ pertinet ad imaginē. hmōi aūt verbū mediū est inter illud qō ē pure operatiuum ꝛ pure cognitiuum. ꝛ huic respōdet verbū increatū in ꝯ tū pater declarat se per ipz Est igitur verbum simpliciter operatiuum quod assimilatur verbo increato in ꝯtum per illō operat pater. ꝛ est verbū cognitiuū simplr cognitiuū dico: quod est visiōis: qō assūmat verbo increato in ꝯ tū ꝑ ipsum fit reuelatio ꝓphis. Est etiā verbū medio mō se bns cognitiuū per modū visiōis extendēs se ad op⁹. qō assūmat verbo increato in ꝯ tū pr̄ declarat se per illō. ex his ptz rñsio ad q̄sita. ¶ Ad illō quod opponit per anselꝰ. dico ꝙ loquit ꝟm ꝓprietatē nostrā cū dicit. qd est dicere nisi cogitādo intueri: sed ꝓprie diceret visione simplici intueri: quia cogitatio non est ꝓprie in deo.

Dbjcit per Anselꝰ.

Respōsio

Ad obiectonē per anselꝰ.

Articulus quartus.

¦An effectus i creatura con notet nomē verbi.

Argumentū ex vna parte. ✣ alis aptata

Sol. ad obiectionē magri ex alia parte.

Sol. ad arg. ex vna parte.

Objcit magister ex alia parte.

Deinde q̄rit an noie verbi notet effectus in creatura. Ad qō sic damn. verbuz dei est subsistēs electiuū operatiuū. Sz opatuz de suo intellectu hz opa ꝛ sic verbū dei de suo intellectu hz creaturā. ¶ Jtē. xj. ad heb. fide aperta ✣ sunt scīa verbo ei⁹ gl. sicut exēplū exēplari vult ergo per illō verbū itelligere exēplar. hz exēplar dat cōitelligere exēplū restat ergo ꝙ i verbo sit cōitellect⁹ creature. ¶ Jtē basiliꝰ. filio dei attribuitur sensus. sapia virt⁹ verbū. lumē. Sensus quo cogitā tur oīa: sapia quo disponūtur: virtus qua operant: verbū quo a nunciant: lumē quō clarescūt verbū ergo dicit illō quo enūciat hz enūciata sunt creature: ergo in rōe verbi cōitelligunt creature. ¶ Cōtra. j. sniāz. xxvij. di. capō aperte oñsum dz. ꝙ eo dz verbum siue imago: quo filius. ergo verbum vel imago non habent respectum ad creaturas sicut nec filius. ¶ Jtem Anselmus in monologion. verbum quo

quo creature dicunt nō est verbū creature. dicit em creaturā nō verbo creature: hz suo verbo. qz est eius similitudo. ergo verbū respectū hz ad dicentē: ꝛ ita nō cointelligit noie verbi creatura. ¶ Jtē sol illuminat siue aliquid illuminet siue nō: nō est aliqua variatio ex parte solis vel substātie vel positiōe. multo fortius ergo est hoc repertre in illo fonte spūali in quo ipsa actio est ipsa potentia. ꝛ potētia est ipa essentia: ꝛ ita sicut essentia nō hz respectū ad aliquid nec actio sua ꝟm esse suū. Cū ergo verbū se habeat sicut dicere: ꝛ dicere hz esse suū nō ipoꝛtat respectū ad creaturas: ergo nec verbū. ¶ Jtē dicēs ꝛ verbuz sunt correspectiua sed dicēs nō importat respectuz ad creaturā: ergo neq̄ verbuz. ¶ Jtē verbū sensibile depēdet a verbo mētis: ꝛ nō ecōuerso. si ergo eodē mō se hz verbū sensibile ad verbū insensibile scz verbū eternū. sicut verbū sensibile qō est in platiōe ad verbū mētis: relinquit ꝙ verbū sensibile qō est modus habebit depēdentiā ad verbū eternū ꝛ non ecōuerso ¶ Jtē aug. si verbū trāsiens ē ostēsiuū sui ꝛ eius de quo dz: ergo verbū eternū nō respiciet nisi patrē dicētē ꝛ seipm hz seipm declarat. ¶ Rñ. aliud est dicere pater dicit verbuz: ꝛ pr̄ verbo dicit creaturas. sicut dz. xv. de trinit. Nouit oīa in scipso deꝰ pr̄: nouit in filio: sed hoc est nosse qō dicere. ergo pr̄ dicit se: ꝛ dicēdo se gignit filiū. Vñ dicit aug. pr̄ tanꝯ seipm dicēs genuit verbū equale sibi per oīa. ꝟm hoc ergo ꝙ dz pr̄ dicit verbū nō ponit respectus ad creaturā: imo hoc verbū est dicentis verbuz dicit iterū in verbo hoc pr̄ oīa fecit. sicut dz in gl. super illud. ps. Semel locut⁹ est deus. verbū eternaliter genitū in quo oīa fecit et oīa eternaliter disposuit. ergo rōne illi⁹ ꝙ dz in quo oīa fecit: ꝛ disposuit hz verbū cointellectū creature in itellectu ergo ei⁹ qō est locut⁹ iacet: ꝛ qō notio est. s. genuit ꝛ qō creature est. s. fecit. sed vnuz est ibi principaliter ꝛ vnum est ibi reliquū ꝓnotatū. Similiter in verbo intelligit qō genituz ē eternaliter. ꝛ illud in quo oīa disposita sunt ꝛ facta. ꝛ ꝟm hoc ponit cointellect⁹ creature: sed nō ponit dependētia ad creaturā. vñ i vna depēdētia sunt duo adinuicē dicta. Creatura enim depēdet a verbo: ꝛ dz ad ipm. ecōuerso verbū hz dicatur ad creaturā: nō cñ depēdet ab eadē. ꝛ hoc est qō dicit anselꝰ. verbū quo creaturā dicit. nō est verbum creature qz nō habet depēdentiā ꝟm esse ad creaturam: immo econuerso. verbū enim est expressa similitudo dei patris: creatura autē est aliquātula similitudo nō expressa. Jste a utē respect⁹ in dicēdo est nō in se. ꝛ q̄ respect⁹ mutuꝰ fit in vna depēdētia dicit phs. in quibusdā ita est: ꝙ aliqua dicunt adinuicē ꝛ vtrūq̄ ad alterū ē. in q̄busdā ita est ꝙ duo dicūtur adinuicē. ꝛ vnū tm̄ ē ad alterū ¶ Ad illud qō dicit magister i sentētijs ꝙ eo dz ꝟbū vel imago quo filiꝰ. Rñ. ad hec exponit postmodū dicēs. i. eadē ꝓprietate vel notiōe: eadē ꝓprietas designat in ꝟbo q̄ in filio: hz altera sit rō intelligētie verbi ꝛ filij. sicut de eodē capō. Jste autē respect⁹ q̄ cointelligit iverbo nō est notio vel ꝓprietas Vñ nō sequit. ꝙ si filiꝰ tm̄ dicit respectu patris. ꝙ ꝓpter hoc verbū. nō em̄ possuz dicere ꝙ pr̄ dicit filio creaturas sicut verbo qz filiꝰ nō dicit respectū ad creaturā. Ex his ptz rñsio ad obiecta ꝓ illa. Ad illud qō dicit ex oppositō basiliꝰ. est verbū quo enūciatur. sed hoc ipoꝛtat cointellectū creature: ergo ꝛ verbū ꝓcedo ꝙ ꝟm ꝙ dicitur pater dicit ꝟbo creaturas. sic verbo enūciatur omnia. ꝛ ita importāt respectū ad creaturas. nō autem ꝟm ꝙ dicitur pater dicit verbū. per hoc ptz quōmodo respondendū est ad omnes questiones siue obiectiones factas ad vtrunq̄ partem. ¶ Ad hoc autem quod objcitur per glos. ad heb. xj. sicut exemplū exemplari. dico ꝙ est ibi fallacia accidentis. licet enī verbū sit exēplar: nō oportet ꝙ verbuz dicat ad illō ad qō dicit exēplar. ꝟm enī ꝙ dz ꝟbo dicit creaturas cointelligit creatura sed oblique: hz sic non est de exēplari ꝙ dicitur ratiōe ad exēplum non enim dz verbum creature verbū: sed verbū dz quo fit creatura. qz verbū illud sufficiens est ad positionem operis.

Articulus quintus.

Utrū filiꝰ possit dici cogitatio sicut verbū. Ad qō sic ioh. damasce. verbū dz tripliciter scz intellect⁹ hz quem mouet: intelligit: cogitat. dicit etiam verbum qō in corde enūciat. Dicitur etiam verbū qō est angelus. id est nuncius intelligētie. ꝛ hoc ē verbum vocis. prio enī est cognitio postmodū cogitatio qualiter pronunciet ur. deinde ꝓnunciat. ꝛ sic dicitur verbū tripliciter. nō aūt dicit filius verbuz ad similitudinē ꝟbi quod exteriꝰ ꝓnunciat. nec ad similitudinē verbi quod in corde enūciat. sed ad similitudinē ipsi⁹ motꝰ mētis. Vñ aug. de tri. quisquis pōt intelligere verbū nō solū anteꝯ sonet: verētia anteꝯ sonorū eius imagines mēte voluant: tam pōt videre ꝙ hoc speculū aliquā similitudinē verbi de quo dicit. est in principio erat verbū. si ergo verbū est cogitio mētis: sicut ergo filiꝰ dz verbum: sic dicitur cogitatio. ¶ Rñ. nō debet dici cogitatio. cogitatio enī dicit motū mentis imperfectū. non enī potest intelligi cogitatio nisi accipiat volubilis motus mentis. cogitatio enim dicitur q̄si coagitatio intellect⁹. Vñ augu. verbum: ita dicitur vt dci cogitatio nō dicatur ne aliquid esse volubile deo credatur. ¶ Et si objciatur ex verbo anselmi. in monolo. ꝙ dicere nihil aliud est summo spirituiꝯ cogitando intueri: ergo in diuinis accipit intētio cogitationis sicut intentio ꝟbi. ¦Preterea sicut intentio verbi ꝓ creaturas nominatur in deo primo ioh. verbū erat apd deū: ita ꝛ intētio cogitationis. Unde ꝓphā. Ego cogito cogitationes pacis ergo eque dicet vnū sicut alterū. Dicendū ꝙ verbū cogitationis in nobis semꝑ ponit mutabilitatē. intētio ꝟbo verbi vt ptz ex predictis ꝟm q̄ accipit ꝓ ipa noticia que generat ex mente non ponit mutabilitatē inde est. ꝙ intentio cogitationis per improprietatem transfertur a nobis ad diuina. Vñ ꝛ per Esa. dicitur. lv. sicut exaltantur celi a terra sic exaltate sunt cogitationes mee a cogitatiōib⁹ vestris.

Utrū filiꝰ ꝓ testi dici cogitatio sicut ꝟbū Damas.

Respōsio.

Verbum secundum.

Querit ō ꝓprietate ꝟbi Argumentū Primum.

Deinde q̄rit ō ꝓprietate verbi. Queritur ergo an intētio ꝟbi conueniat soli filio in trinitate. Ad qō sic objcit. Anselꝰ. i monologi. Unusquisq̄ in trinitate seipm et oēs alios dicit. pr̄ igitur dicit se: ꝛ filiꝰ dicit se: ꝛ. s. cum ergo sint tres dicētes ꝛ trea qui dicunt. non erit vnū verbum sed tria: qz verbū nō habet relationem nisi ad dicentē ꝛ ad eū qui dicitur: ergo nō potest habere vnitatē nisi a pte vnⁱ⁹ illoꝝ. Cū ergo sit pluralitas ex vtraq̄ parte: nō possit esse vnum verbum: erunt ergo plura verba sicut plures persone. ¶ Item verbum creatum non est vnum dūmodo sint plures dicentes licet sit vnius rei verbum: ergo cum in diuinis quelibet persona dicat se ꝛ plures res que dicunt: erunt plura verba. ¶ Item verbum in diuinis non dicitur per similitudinem ꝟbi exteriozis: sed verbi qō est ante oēm sonū. añ cogitationē soni ꝙ est visio cogitationis ꝛ de visiōe scītie oritur vt dicit Augustinus. xv. de trinitate. sed verbum istud nihil aliud est ꝯ noticia siue intelli

Tertium. gētia. Cū ergo notícia creata ſine itelligētia ꝓmūis ſit toti trinitati: ergo verbū cōe erit toti trinitati: et nulli ꝑſone ꝓpriū. ¶ Itē cū. ſ. ſ. ſit manifeſtatiu⁹ veritatis ſicut dicit iob. xvj. quare nō ꝺr ℞bū ſicut filius. ¶ Itē cūdicat aug. xv. de tri. nō ꝑfecte ſeipſum diriſſet: ſi aliq̄d magis illud mi⁹ eſſet in ſuo ℞bo q̄ in ſeipo. Cū enī ꝺr pater dicit filiū. intelligit̄ pater dicit verbū. et ſupponit̄ filiu⁹. quare ſimiliter q̄n dicit̄ pater dicit ſe: nō intelligit̄ pater dicit verb. nec ſupponet̄ pater. ¶ Itē. xxvij. di. pmi ſentētiaruꝫ ꝺr. eo ꝺr verbū quo imago: ſed imago ꝺr cōmuniter de trib⁹ perſonis et eſſentialiter cū dicim⁹. Faciamus hominē ad imaginē ꝛc. ergo et verbū dicet cōmuniter in trib⁹ ꝑſonis. ¶ Cōtra. xv. de trinitate aug. in hac trinitate nihil dicit verbū niſi filiu⁹: nec donuꝫ niſi ſpūſſct ūs. ¶ Itē. vj. de trinitate verbū quidē ſolus filius accipit: nō ſimul pater et filiu⁹ tanq̄ ambo ſint vnū verbū ſic enī verbū ꝺr quomodo imago. ¶ Itē anſel. in monologiō. miruꝫ in deo vnūquēq; triū pariter ſe et alios dicere: et vnū ſolū ibi eſſe verbum nullaten⁹ cū verbū ipſuꝫ pōt dici verbū triuꝫ ſed tm̄ vni⁹ eoꝝ cui⁹ eſt filius et imago. ¶ Itē dubitatur de hoc qđ dicit. aug. xv. de trinitate. pater non perfecte ſeipſum diriſſet. Nā dicere patris eſt generare Job. xxxij. Semel loquit̄ de⁹. gl. loq̄ dei eſt generare verbū qđ eſt ſemel. ſi ergo pater ꝑfecte ſe dixit. ergo ꝑfecte ſe generauit. ¶ Si vero dicere q̄ cū ꝺr pater dicit ſeipſum dicere ibi accipit̄ eſſentialiter: contra. in illo codē textu precedit hec ſnīa pr̄ tanq̄ ſeipſum dicēs genuit filiū ſi ergo vult ꝓbare q̄ dicēs genuit. oportet q̄ dicere ꝓportet notionē q̄ ēge neratio. ꝓpterea queritur cū loq̄ ſiue dicere in diuinis inueniatur multipliciter. qꝛ aliq̄n inuenitur q̄ pater loquit̄ ſe et alie ꝑſone: aliq̄n q̄ pr̄ loq̄tur verbum. aliq̄n pr̄ loq̄tur in filio. aliq̄n filiu⁹ loq̄tur aliquādo. ſ. ſ. loq̄tur: nunquid eodē mō accipietur loq̄ et dicere. ¶ R̄ñ. loqui vel dicere accipitur in diuīs multipliciter. aliq̄n dicit eſſentiā nō ꝓnotādo aliquid in creatura. vt cū ꝺr pater dicit ſe. vel loquitur accipitur eſſentialiter ſed tm̄ cointelligitur aliquo mō verbū: qꝛ cointelligitur intelligētia q̄ appropatur filio. iſtō enī dicere nihil aliō eſt q̄ intelligere. ꝙñ anſ. quid eſt dicere ſummo ſpūi niſi videdo ituri. Aliquando ℞o notionaliter. vt cū ꝺr pr̄ loquitur verbū idē eſt patrē verbū dicere q̄ generare in ꝑſ. Semel locut⁹ eſt de⁹. glo. ℞bū eternaliter genuit i quo oīa fecit et diſpoſuit. et. xxxiij. iob: ſemel loq̄tur de⁹. glo. loqui dei eſt filiū generare qđ eſt ſcl: qꝛ preter vnigenitū nō genuit aliquod verbū. Aliquādo vero notionaliter ꝓnotat effectū in creatura. vt cū ꝺr pr̄ loq̄tur in filio nobis. ad heb. j. locutus eſt nobis in filio ꝛc. Aliq̄n ℞o accipitur eſſentialiter et cō notat effectū indiſtincte triū ꝑſonarū ꝑmo iob. locut⁹ eſt ꝺns ad ſathā. Aliq̄n ℞o ꝓnotat effectū appropriatū vt cū ꝺr Math. x. Nō enī vos eſtis qui loquimini ſed ſpūs patris veſtri q̄. loquitur in vobis.

Dubium.

Sol. ad ꝑmū ¶ Ad illō qđ ꝓrio obȝicitur. q̄ tres ſunt dicētes: ergo tria ℞ba. Dicēdū q̄ nō ſeq̄tur nā dicere ibi accipitur ꝑ intelligere. Cū ꝺr q̄libet perſona ſe dicit: hoc eſt intelligit. Ūñ cū ſit vnū intelligere triū: vna erit intelligentia triū et ita ꝑ ꝙñs vnū verbū. qꝛ intelligētia appropriata idē dicit qđ ℞bū ſicut patebit. ꝙñs ergo tres ſint q̄ dicunt et tres q̄ dicāt. nō tamē ſequitur q̄ tripler ſit dicere. quēadmodū nec tripler intelligere ꝙñs tres intelligantur et tres intelligāt. Ad ſcām dicēdū. q̄ nō oīno accipitur ſiḿ dicere in creatore et in creatura. Nā in creatore dicere accipitur multis modis. Nā aliq̄n accipere dicitur de ꝑſona reſpectu ſui. aliq̄n reſpectu alteri⁹ perſone: aliq̄n reſpectu creature. Cū ꝺr de ꝑſona reſpectu ſui. vt cū ꝺr pr̄ dicit ſe vel filiu⁹ dicit ſe vel. ſ. ſ. dicit ſe: dicere idē eſt q̄ intelligere: et vnū eſſe dicere ſicut vnū intelligere et eſſe. Cū ℞o ꝺr de ꝑſona reſpectu alteri⁹ ꝑſone. accipit̄ ſm duos modos. Nā cū dicere, dicat reſpectu dicibilis. dicibile aūt ꝺr ℞bū: et dicibile ꝺr res. Cū ergo dicim⁹ vna ꝑſona aliā dicit: hoc pōt intelligi duob⁹ modis. aut ſicut ℞buꝫ aut ſicut rē. Si ſicut verbū. hoc mō pr̄ ſol⁹ in trinitate dicit filiū. qꝛ ꝑfert ipſum vt verbū. et hoc mō dicere idē eſt q̄ generare. ſi ſicut rē: hoc mō q̄libet ꝑſona in q̄ tū indicat aliā dicit eā. et hoc dicere eſt indicare. Et hoc mō dicit anſel. q̄ tres ꝑſone ſcimuꝫ dicunt. Cū ℞o ꝺr reſpectu creature. ſiḿ ꝺr duob⁹ modis. Uno mō ſm q̄ dicere ꝺr reſpectu ℞bi. ſm q̄ ꝺr deus loq̄. ꝓpter hoc et iſtō dicere idē eſt qđ declarare ſiue reuelare hoc eſt notitiā dare q̄ ꝺr verbū. vñ factū eſt verbū dñi ad Eſaiam. et cū ſit act⁹ tot⁹ trinitatis appropriat̄ filio ſicut ꝺr. xj. math. reuelaſti ea paruulis. ibi beda pater declarat ſe ꝑ verbuꝫ. Alio mō ꝛ q̄ dicere dicit reſpectu dei. et ſm h̄ deū dicere rem idē eſt q̄ deum creare. in ꝑs. dixit et facta ſunt. Et q̄ uis iſtō dicere. ſit effect⁹ tot⁹ trinitatis: appropriat̄ tñ pr̄ in q̄ tū generat filiū. vñ gen. j. dixit deus et factū eſt. i. ℞bū genuit in quo erat vt fieret. anſ. quo creaturas dixit nō eſt verbū creature ꝛ ſimilitudo creatoris. ¶ Ad tertiū dicendū. q̄ q̄uis in intētione verbi intelligat̄ notitia. nō tamē notitia abſolute: ſed notitia q̄ eſt ex alio orta. videlicet ex ſcia memorie vt imago illi⁹. Ūñ in tētio verbi dicit notitiā ortā et imaginē memorie ꝛ q̄ trāſſertur ad diuina. Nō ſequit ergo q̄ q̄uis notitia ſit coīs: q̄ ꝓpter hoc verbū. Nā verbū dicit notitiā nō quocunq; mō: ꝛ q̄ orta eſt ex memoria vt patre. et iō nō cōuenit intētio verbi patri. et etiā orta vt imago ad differentiā ꝓceſſiōis amoris a memoria et a notitia que tñ nō ꝓcedit vt imago q̄uis vt ſimilitudo in quē modū eſt ꝓceſſio. ſ. ſ. gñatio vero filij eſt vt notitie a memoria q̄ eſt imago. i. expreſſa et diſcreta ſimilitudo: ex quo ꝓtz q̄ intentio verbi eſt propria filio.

Ad tertium.

Ad quartum ¶ Ad quartū ergo qđ obȝicit de. ſ. ſ. dicendū ſm Rich. de trī. abſq; dubio vna eadēq; veritas corde ꝛcipitur verbo ꝑfert auditiōe auditur. Uerbū ꝺr eſſe a ſolo corde. auditio ab vtroq; quoniā ergo verbuꝫ de ſolo corde ꝓcedit. et ꝑ ipſum cordis ſagacitas innoteſcit: recte dei filij verbū patris ꝺr. ꝑ quē pater na claritas manifeſtat. In patre oīs veritatis cōceptio. in eius verbo oīs veritatis ꝓlatio. in ſpūſctō oīs veritatis auditio. iuxta hoc qđ in euan. legitur Joh. xvj. quecūq; audiet loquit̄. Nō igit̄ pr̄ pōt dici verbū q̄ nō ab alio: ꝛ nec. ſ. ſ. q̄ nō ab vno ſolo: ꝛ ſol⁹ filius qui eſt ab vno ſolo. a quo emanat omnis veritatis manifeſtatio. ſicut interior locutio in nobis fit ſine humani flatus cooperatione: ſic ſane in illa ſupereminenti natura illa locutio agitur patre ſolo. Naꝫ ſolus pater dicit: ſolus. ſ. audit exterior autem locutio peragitur actore etiam flamine diuino hoc eſt. ſ. ſ.

Ad quintum ¶ Ad quintum iam patet reſponſio. nam cum dicit pater dicit ſe. dicere ibi dicitur reſpectu dicibilis quod eſt res. et iſtud dicere eſt ite lligere. cum vero pater dicit filium. ibi dicitur reſpectu dicibilis quod eſt verbum. et iſtud dicere eſt generare et ideo non accipitur dicere vno modo hinc et inde.

Ad ſextum. ¶ Ad ſextum dicendum q̄ imago in diuinis accipitur duobus modis. Uno modo eſſentialiter et ſm hoc imago dicit diuinam eſſentiam ad cuius imitationem exprimitur alterum. et hoc modo accipitur faciamus hominem ad imaginem et ſimilitudinem noſtram. Alio modo accipitur notionaliter. et ſm hoc ſignificat perſonā filij vt ſimilitudinem expreſſaꝫ ab altero ſiue alteri⁹. et attēdit expreſſio ſimilitudis nō ſolū q̄ tū ad ea q̄ dicunt̄ de pre. eſſentialiter vt potētia ſapia bonitas in quib⁹ꝙ oīa filiꝰ ſilis eſt pr̄i. immo q̄ tū ad dignitatē q̄ ꝺr de pre notionaliter. vt ſicut pr̄ ꝺr ꝑſonā de ſe ꝓcedentē ꝑ ſpirationē: ita filiꝰ ſcꝫ. ſ. ſ. et ſm hoc imago ſolū ꝙuenit filio. et hoc mō dicit aug. q̄ ſic ꝺr verbū quo imago: qꝛ eadē notiõe ꝺr verbū et imago. ſ. notiõe gñationis q̄ eſt a pr̄e.

Ad dubium. Aug. ¶ Ad illud vero qđ vltio q̄rit de hoc q̄ dicit aug. xv. de tri. pr̄ nō ꝑfecte ſeipm diriſſet ꝛc. Dicēdū q̄ cū dicere dicat̄ dupl⁹ et eſſentialiter et notionaliter. et hoc vel ꝓnotādo effectū i creatura vel nō ꝓnotādo. q̄ ſi velis ꝓbare q̄ de⁹ pr̄ dicēs genuit filiū: optet manifeſtari per ēntiale. Si enī q̄rat⁹ ꝓpter quid pr̄ genuit filiū: aptę rñdet vt ſufficiēter declaret potētiā ſuā. In creatiõe enī creature vſq; ad ſummū nō manifeſtat potētia pr̄is. ſ. tūc oñdit vſq; ad ſummū: cū coīcatur in gñatiõe Ūñ aug. xv. de tri. pr̄ tā q̄ ſeipm dicēs genuit filiū. Nō enī ſeipz ꝑfecte diriſſet. i. potētiā ſuā ꝑfecte declaraſſet niſi filius eſſet equalis ei⁹ potētia et ſapia et bonitate. Ūñ dicit aug. ſi aliq̄d min⁹ vel ampl⁹ eēt in filio q̄ in ſe ipſo. nō ſeipm ꝑfecte diriſſet. Ūñ ſummitas potētie declarat̄ ꝙ gñatione. Dicit ergo aug. pr̄ tanq̄ ſeipz dicēs. i. oñdēs ſume ſuā potētiā qꝛ ꝑfecta ei⁹ declaratio nō eſt in creaturis. ꝙſa. lxiij. Ego q̄ alijs gñatione tribuo ꝛc. q. d. exquo do pr̄i carnali potentiaz comunicādi naturalia ſua ꝛc. in me ego coīca bo vel habeo potētiā coīcandi. Declaratio ergo ꝓceſſionis et generationis eſt in generatione creaturaruꝫ. declaratio vero potentie ad ſummū eſt in generatiõe et proceſſione: vnde dicere eſt eſſentiale. Eſt autem dicere eſſentiale ſm rationem intelligētie añ dicere notionale: et dicere notionale ante creaturā.

Membrum tertium

De opatiõe verbi ad duo cognoſcēda

Onſequēter querit de operatiõe verbi ad duo cognoſcēda. Primo q̄ verbuꝫ nō ſit factum Secundo q̄ ad eternitatem verbi non ſequitur eternitas facti.

Articulus primus.

Primo q̄ verbū non ſit factum

D primū ſic obȝicitur Joh. j. In principio erat verbū et deꝰ erat verbū ergo in factuꝫ et eternum. ¶ Item aug. ſuper ioh. j. Si omnia per verbū facta ſunt concedo non factū per quem facta ſunt omnia. ¶ Contra oīa per ipſum facta ſunt. ex hoc videtur q̄ verbū tenet ronē medij inter facientē et factum. Arguit autē auper iſtud q̄ verbum nō ſit creatum. nihil enī q uod fit ante creaturas eſt creatura: ſed verbuꝫ cū conti neat rationē medij eſt ante creaturas: ergo non eſt creatura: ſed cadē ratione cum tenet rationem medij inter facientez et factum non computabitur in natura facientis pluſq̄ in ratione facti: ergo nō eſt creator. ¶ R̄ñ. verbum tenet rationem medij inter patrem et creaturam. non inter facientem et factuꝫ nec inter creatorem et creaturas. quia faciens et creator eſt commune patri et verbo et ſpiritui ſancto. finalis autem cauſa q̄uenit per appropriationē ſpiritui ſancto. Et ſi approprietur bonitas propter quā facta ſunt omnia. hoc autem efficit quodāmodo eo q̄ finis mouet efficientem. efficiens autem conuenit patri: formalis filio per appropriationem. vnde ſumma potētia eſt faciens ſumma ſapientia ſumma bonitas. vnde ratio facientis vtriq; perſone cōuenit verbum ergo non cadit medium ſm rationē intelligentie inter faciens et factum: ſed inter factē tem non ab alio et factum.

Reſponſio.

Articulus ſecundus.

Secundo q̄ ad eternitatē verbi nō ſeq̄t eternitas facti

Reſponſio.

D ſcām obȝicit ſic. Augu. in li. ꝓſeſ. verbo tuo ſempiterno dicis oīa q̄ dicis: ergo neceſſaria eſt hec argumētatio. deꝰ dixit: ergo facta ſunt. ſz añs fuit ab eterno: ergo ꝙñs ab eterno. et dico hoc eſſe ab eterno: eſſe ſine ſitio durationis. q̄ aūt ſit ab eterno: ꝓbatio qꝛ dicere eſt ſua actio. ſed ſi hoc eſt initio durationis: ergo habuit initiū eſſendi. et ita ꝑ aliquā actionem. et ita oporteret abire in infinitū: ergo nā habuit initiū: et ſic neq; initiū durationis. Relinquit ergo q̄ dictio actio ſit ab eterno: et ita ꝙñs neceſſe ē fuiſſe ab eterno: ergo oīa fuerūt ab eterno. ¶ Itē qđ ꝑ ſe eſt opatiuū: ſ. eſt opatiuū. verbū dei ꝑ ſe. eſt opatiuū: ergo ſp opatiuū. ¶ Ad primū dicendū. q̄ bñ ſequit dixit et facta ſunt. ad hoc qđ opponit. q̄ añs eſt ſine initio durationis ergo et ꝙñs. dico q̄ añs ē ſine initio et tñ ꝙñs hz initiū durationis. Ūñ dicit augu. ℞bo tuo ſempiterno fit q̄cqđ fit. nec tñ ſempiterne fit. aliter aūt ē ex pte paſſiue: qꝛ ex illa pte ſp fuit initiū durationis: ꝛ ſi eternitas ponat̄ principiū: nō inuenies mediū et finē. pone aūt factū: et iā eſt ponere initium durationis. Ūñ nō ſeq̄t. añs eſt ſine initio durationis: ergo ꝙñs. hec aūt bñ ſeq̄t: añs ē neceſſariuꝫ ergo ꝙñs. Si enī añs i neſt ſp quo ad totalitatē operis: ergo et ꝙñs codē mō: ꝛ nō ſeq̄t de ſp eternitatis. ex pte enī facti ē ſemp tpis: ex pte aūt dicentis ē ſp eternitatis. ꝑ hoc ptz ſolo ad aliō. Nā cū ꝺr qđ ꝑ ſe eſt opatiuū ſp ē opatiuū. hoc intelligit̄ de ſp eternitatis. cū aūt ꝺr q̄ ſp eſt opatiuū ſemp opat. hoc verū eſt de ſp tpis: nō aūt de ſemper eternitatis.

Queſtio. lxiij. de hoc nomine ſpiritusſanctus.

Oſtea inquirendum de noīb⁹ ꝑſone ſpūſcti. q̄ ꝺr. ſ. ſ. et donum Querit ergo de hoc noīe ſpūs. Prio an ſit: cōe. Scdo qualit̄ appropriet̄ ꝑ hoc q̄ ꝺr ſanctus. Tertio an debeat dici ſpiritus noſter.

Membrum primum.

Utꝛ hoc nomen ſpūs ſit commune ad hyla.

Irca primū querit vtrū hoc nomē ſpiritꝰ ſit cōe tribus ꝑſonis vel ꝓpriū. ſ. ſ. Ad quod ſic. Hyl. vij. de tri. oñdit in ſpū dei aliq̄n ſignificari patrē. vt cū ꝺr ſpūs dei ſuper me. Aliq̄n ſignificari filiū: vt cū dicit in ſpū dei ejcio demonia nature ſue poteſtate ejcere ſe demones demōſtrās. Aliq̄n de. ſ. ſ. vt ibi. Effundā de ſpū meo ſup oēm carnē. Et hoc reliquit q̄ nomē ſpūs dicitur cōmuniter de tribus perſonis et eſſentialiter. ¶ Contra R̄ich. in lib. de trini. Spiritus de homine procedit. ſine ipſo homo oīno non viuit. in eo igit̄. q̄. ſ. ſ. ſpūs dei ꝺr eterna de eo q̄ eter⁹ ē ꝓceſſio demōſtrat. imo et de ipſo q̄ eſt eterna proceſſio in eoipſo inq̄ intelligi datur q̄ deo ꝙſubſtantialis ſit. qꝛ de deo ꝓcedere et eternitatē hꝛe nō pōt q̄ deꝰ non ſit: ergo nomē ſpūs appropriatur ſpūiſancto.

Oppoſitum primum.

¶ Itē obȝicit. ꝓtra autoritatē hyl. videt q̄ cū dicit ſpūs dñi ſup me: hoc nomē ſpūs teneat ꝑ tertia ꝑſona in trinitate. Nam ſuper illud ſpūs dñi ſup me glo. quia maiꝰ. vnde requieſcet ſuper eū ſpūs dñi. ſed conſtat q̄ hoc intelligit de tertia ꝑſona ergo et hic.

Secundum.

¶ Itē. xj. lu. ſuper illud. Si in digito dei ꝛc. gl. digitus dei dicitur. ſ. ſ. ꝓ participatione donorū. ergo ſimiliter cum dicitur in math. ſi in digito ſpū dei ꝛc. hoc nomē ſpūs tenet ꝑ ſpūſancto.

Tertium.

¶ Reſpon. ſpūs dicitur a aſpirādo actiue: eo q̄ ſm q̄ ꝺr ioh. iij. Spiritꝰ vbi vult ſpirat. et hoc mō nomē ſpūs cōe eſt perſonis in trinitate: ſed per appropriatio-

Reſponſio.

Ad primum. nem quenit.s.f. Alio mō ōr aspirādo eo ꝙ spirēt. et hoc mō ꝓprīū est spūsctō q̄ ꝓcedit ꝑ modū spiratiōis.ꝛ hoc mō loquit̄ Richa. ꝛ istō declaratū est q̄stione de ꝓcessiōe.s.f. ¶ Ad illō qō obijcit contra auctoritatē byl. dicendū ꝙ diuersa est expositio eiꝰ ꝙ dicit: spūs dñi sup me ꝛc. Si enī exponat de xpo ꝟ ꝙ est hō: tūc intelligit de tertia ꝑsona.ꝛ hoc ꝑtz qz dixit qz maior est. Iō enī.s.f. maior est filio: sed xpo ſm ꝙ hō. Si vo de illa ꝑsona intelligat tūc de.s.f. q̄ est pater: necesse est intelligere. Solus enī pr̄ mittit filiū.ꝛ sic intelligit byl. ſm reliquū modū.

Ad tertium. ¶ Ad aliud dicendū. ꝙ duplex est ostructio cū ōr spiritꝰ dei. vel intransitiua: vel cū ōr essentia patris. vl trāsitiua: ita ꝙ hoc nomē dei teneat ꝑsonaliter ꝛ supponat coiter pro patre ꝛ filio.ꝛ tunc transitiue tenetur. primo modo intelligit byl. secundo modo glo. super math.

Membrum secundum.

Qualiter appropriatur p hoc. ꝙ dicit sanctus.

Deinde querit qualiter appropriat hoc nomen spūs p additionē sctūs. Ex duobus nominibꝰ coibꝰ non efficit ꝓprīū. si ergo nomē spūs ē cōe: ꝛ nomē sctūs ysa. vj. Sctūs scūs sctūs dñs deꝰ sabaoth: nō erit ꝓprīū ex his. ¶ Itē cōe additū cōi nō coartat cōe vt sit ꝓprīū: ergo nec hoc nomē sctūs additū nomini spūs faciet ipsum ꝓprīū. Cōtra. in li. de regulis fidei. hec circulocutio. f.f. aut ꝑsonā aut ꝑsonalē ꝓprietatē aut relationē ꝑdicat in diuinis. ꝑsonā quidem cū ōr diuinitas ē. f.f. ꝑsonalē ꝓprietatē cū respōdeat ad interrogationē factā ꝑ q̄s vt cū ōr q̄s est tertia in trinitate ꝑsona rñdeo. f.f. relationē cū ōr f.f. est spūs patris. ac si dicat. pr̄ spirat spūsctm. hec enī circulocutio. f.f. nō ꝑpe ōr relatiue ꝟ spāliter iuenta fuit ad circūloquendū ꝑsonalē ꝓprietatē spiritus ꝛ sumit̄ ꝑ maiorē impropriet atē ad ꝑdicandū ꝓcessionē qua. f.f. ꝓcedit a patre ꝛ filio. ꝟ nullo istorum modoꝝ est cōe ergo est ꝓprīū. ¶ Rñ. ſm rich. in li. de tri. Illi quidē dicunt vnuz habere spm̄ vno spū incedere quibꝰ inest vnū ꝙ filiū: idē ꝓpositū. q̄ idē amant. idē affectāt ꝛ pari voto desiderāt. Sed spūs iste spūalis tūc veraciter sctūs est. tūc veraciter sanctus dici potest: quando pietate impellitur et ſm veritatem mouet spiritus eum humanus tūc pculdubio sctūs esse incipit qñ qō pietatis est obligit: ꝛ qō impietatis est detestat ꝛ odit. Ad huiꝰ itaq; spūs similitudinē q̄. ꝓcedit ꝛ spirat de multoruz cordibꝰ: dictꝰ est. f.f. ille q̄ in trinitate ꝑsonarū ꝓcedit ex duobꝰ. ¶ Ad illō qō obijcit. ꝙ vtrūq; est cōe: verū est ſm ꝙ spūs ōr a spiratiōe actiua: ꝟ ſm ꝙ a passiua: nō. Vñ addit sctūs ad significationē spūs mitigandā. spūs enī nomē terroris est. dicitur ergo sanctus: vt intelligat ꝓprietas procedētis amoris ordinatia pluribus sciliet duobus.

Utrū debeat spūssanctus dici spūs nr̄.

Membrum tertium.

Consequēter queritur vtruz debeat spūsctūs dici spūs noster. Ad qō sic: Lu. j. de iohanne ōr ꝙ in spū helie veniret ecce dictū est spūsctūs: spūs quē accepit helias Et moysi ait dñs. Assume. xj. tolla de spū tuo ꝛ dabo eis. id est dabo eis de spūsctō quē tā dedi tibi ecce hic dictus est spūs moysi ptz ergo qñ spūsctus noster ōr spūs. ¶ Itē. xviij. di. primi sententiarū. cū spūsctus in scriptura dicat spūs noster vl spūs tuꝰ vel illiꝰ. vt de moyse ꝛ de helya dictū est. nusq̄ tamē in scriptura decurrit ita dici. spūsctus noster vel tuus vel illiꝰ. qz spūsctus eo ōr quo donū. ꝛ vtrūq; dicit relatiue ad patrē ꝛ ad filiū. ¶ Cōtra queritur. quare spūs sctūs dicat spūs noster. ꝛ non similiter filius dicit noster. si dicat hoc esse eo: ꝙ filiꝰ relatiue ōr ad patrē. Sed similiter spūsctus relatiue dicitur ad patrē ꝛ filiū: ita vteraq; eadē rōne ōr noster. ¶ Itē si ꝓpter collocutionē donoꝝ ōr spūsctus noster. eadē rōe ꝛ filiꝰ debet dici noster: qz filiꝰ danꝝ nobis bona in eius missione spūali: sicut in missione spūali spiritussancti. ¶ Preterea filiꝰ ōr noster redemptor: quare similiter nō ōr noster filiꝰ. Itez pr̄ dicit pater noster: quare nō filiꝰ? cū magis ꝓmunī cemus cū filio ꝙ cū patre. qz filiꝰ est incarnatꝰ non pater. ¶ Itē si rōne effectꝰ ōr redēptor nr̄: quare nō dicit sapiētia nostra cū ꝓnotat effectꝰ in creatura: vñ. j. cozin. j. factꝰ est nobis sapia. ¶ Itē quare nō dicitur. f.f. noster sicut spūs noster. ¶ Itē quare dicit deus nr̄ ꝛ nō essentia nr̄a: cū hoc nomē deꝰ significet essentiā. ¶ Preterea queritꝰ vtrū. f.f. dicat̄ haberi cū habeat eiꝰ donū. ¶ Rñ. nullū nomē essentiale abstracte significās diuinā essentiā vel nomē ꝑsonale qō dicit tm̄ respectū ꝑsone ad ꝑsonam recipit hoc nomē nr̄ supra se, Vñ nō pōt dici sapientia vel deitas nr̄a: sed deꝰ nr̄ refugiū nostrū. Sil r ⁊ in ꝑsonalibꝰ. vñ cū filiꝰ dicat solū respectū ad patrē: non pōt recipere supra se hāc adiectionē nr̄. ꝟ noia q̄ significāt diuinā essentiā nō ꝑsonalia q̄ dicūt respectuz ad creaturas: pñt eā recipe. ¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ nō ōr: spūsctūs nr̄ eo ꝙ spūsctūs rōnez eius ꝙ est ab alio ht̄z ōr spūsctus nr̄. put spūs dicitur a spiratiōe actiua: vel put ōr a spiratiōe passiua increata. ſm qō ōr tota trinitas spirat spūsctm in nobis: vel. f.f. inspirat nobis a tota trinitate. quorum vteraq; est effectus totiꝰ trinitatis. ꝛ hoc modo spūs sumit̄ essentialiter: ꝟ ꝙ appropriationē suppo nat ꝙ tertia persona. igit ꝓpter hūc respectū ad creaturas ōr spūs noster. Iō aūt qz spūsctūs in ꝙtuz supponit tertiā ꝑsonā in trinitate ꝛ rationē eiꝰ ꝙ est a principio ꝛ ꝓcessionē a patre ꝛ filio ōr spūs nr̄ vñ vt sic est dicit habitudinē ad eū a quo ē: ꝛ nō ad aliud qō ē ab ipso sicut ꝛ filiꝰ. vñ nec pōt dici. f.f. nr̄ nec filiꝰ nr̄. ¶ Ad aliō dicēdū. ꝙ ꝟ in missione filij deꝰ nobis filiꝰ sicut. f.f: non tñ ōr filiꝰ filiꝰ nr̄ sicut spūsctūs spūs nr̄: qz filiꝰ nō dicit noīe suo respectū ad creaturas sicut hoc nomē spūs. Vñ spūsctūs ꝓ ut ōr a ꝓcessiōe eterna quasi passiue dicta: nō pōt dici nr̄. qm̄ sic hz respectū ad patrē ꝛ filiū solū a qbꝰ spirat. Si aūt obijciat ad hoc. ꝙ in. f.f. remanet spiritus ergo cū spūs dicat respectū ad creaturas: ꝛ. f.f. quare. f.f. dicet nr̄ sicut ꝛ spūs. Rñ. ꝙ spūs ꝓput additur ei sctūs dicit quasi passiuo mō solūmō spiratione eternā. Vñ in ꝙtū sic est refert ad patrē ꝛ filiū a quibꝰ ꝓcedit ꝛ nō ad creaturā. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ redēptor dicit respectū ad creaturam scz ad redemptū: ꝟ filiꝰ solū ad patrē refert: ideo filiꝰ nō dicit noster licet dicat redēptor nr̄. ¶ Ad quartum dicēdū. ꝙ pr ōr dupl r. ōr eni principiū ꝑ gnationē et sic est solū ꝑsonale nec recipit nr̄. ōr etiā principium ꝑ creationē: ꝛ sic essentiale ꝛ ꝓnotat effectū in creatura: sed filius dicit tm̄ vno modo scilicet relata ad patrem. vnde non dicit nomine suo respectum ad creaturam: ideo non potest dici filius noster licet dicatur pater noster. ¶ Ad illud quo queritur. vtrum possit dici sapiētia nostra sicut redemptor. dicendū ꝙ nō: quia sapiētia dicit diuinā eētiam vt formā. ideo ꝑ modū abstracti. ꝛ ideo nō cōnotatur vt in respectu ad creaturā. nisi loquendo ꝑ essentiā: ꝛ sic posset dici sapientia nostra. quia facit nos sapere. j. cozin. j. factus est ꝓ nobis sapientia. ¶ Ad aliud dicendū. ꝙ deꝰ pōt dici noster. qz deus est nomē operatiōis vnde notat effectus in creatura essentia vero non sic: ideo non potest dici essentia natura. deꝰ enī ōr a checiumqō est ꝙsiderare vt

Secundum.

Tertium.
Quartum.

Querit. vtrū possit dici. sapientia.
Quintum.
Sextum:

Responsio.

Sol. ad ꝑmū

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad ꝙntum

Ad sextum.

ateaste qō est fauere: vnde ratiōe effectus cōnotati dicit deus noster. essentia vo nullū hz hmōi respectū vnde nec ōr nostra. ¶ Ad vltimū dicendum. ꝙ est donū spūs qō nō est cū spūsctō vt timor seruilis. ꝛ qō est cū spūsctō vt caritas ꝛ sunt dona spiritussctō q̄ aliqñ sunt cū spūsctō: aliqñ nō cū spūsctō. vt fides ꝛ ꝓpha: rōe ergo illoꝝ donoꝝ q̄ sunt a spūsctō ꝛ cū spūsctō ōr haberi vel dari.

Questio.kriiij.de hoc nomine donum.

Sequitur querere de hoc nomine donū de quo queritur tria ꝓmo an sit cōe vel ꝓprium spūssancti: Secūdo an cōueniat spūsctō ab eterno. Tertio an donabilitas sit notio spiritussancti.

Membrum primum.

An donū sit ꝓprium vel cōmune spūs ſ sancti.

Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Ad primū sic. tota trinitas dat se: ergo tota trinitas pōt dici donum: vel si dat se tota trinitas: quare magis dicit spiritussanctus donū q̄ pater ꝛ filius. nam dare se est coicare se. coicat autem se tota trinitas: ergo potest dici donum. ¶ Itē summum inter dona de quibus ysa. xj. est sapientia. sed sapientia appropriatur filio: ergo filius debet dici donū. ¶ Itē augustin sententijs. eo dicitur donū q̄ procedit. sed procedere conuenit filio: ergo est donum non ergo spūssanctus solum est donum. ¶ Itē ysa. ix. filiꝰ datus est nobis. ergo est donum. ¶ Itē sicut spiritussanctus est nobis donabilis ab eterno: ita filiꝰ ergo filius debet dici donum sicut spiritussanctus. ¶ Itē spūssanctus dicitur esse donum per spiritualē missionem in mētes hominuz. in qua missione datur nobis amor gratuitus: sed similiter in missiōe spirituali filij datur cognitio menti nostre. ꝛ ita filius debet dici donum sicut spiritussanctꝰ. est enim nobis datꝰ in incarnatione ꝛ datur spiritualiter in sapientie effusione. ¶ Cōtra aug. xv. de tri. in trinitate nō est verbū nisi filiꝰ nec donū nisi spūssanctus. ¶ Itē spūsctūs ſm suā ꝓprietatē amor est a patre et filio. ꝟ amor ꝓprie ꝙ se donū est. qō eni ex amore nō exhibet: nō ꝓprie donū est. igit spūsctus nō ꝓprie donū est. ¶ Rñ. spūs ꝓprie donū est. ¶ Ad illud qō obijcit ꝙ ꝓuenit toti trinitati esse datum: ergo ⁊ esse donū. Rñ. Aug. in li. de anima ꝛ spiritu. ois vsus diuinitatis est nobis ex munere qui est spiritussanctus. Vñ coiopatris ꝛ cōio filij attribuitur spiritui. quia illa coio est ex amore qui attribuitur spiritussancto. ꝛ ideo quia spiritussanctus dicit rationem donationis: ideo ꝓprie dicitur donum.

Responsio. Solutio ad primum, argumentum.

Ad secundū.

Ad tertium.

¶ Ad aliō dicendū est ꝙ est donum simpliciter. et est donum in ratione doni. inter dona simpliciter maxima est sapientia. sed donum in ratione doni ꝛ summum est caritas. quia dicitur in ratione amoris. amor autem dicitur in ratione doni. ¶ Ad aliō dicendum. ꝙ procedere dicitur dupliciter. est enim procedere ſm modum nature: ꝛ est procedere ꝟ modum voluntatis. qz duo sunt principia nature ꝛ voluntas: ꝛ ſm hoc duplex processio. principalis processio ꝑ modum nature est generatio. processio per modum voluntatis est ꝓcessio ꝑ modum amoris. sicut ergo filio ꝓprium est procedere per modū nature et spiritussancto. procedere per modum voluntatis. processio autem per modum voluntatis eo ꝙ processio est: eo est donum. non sic autem est de processione que est per modum nature. ¶ Ad aliō

Ad quartuz.

dicendum. ꝙ. f.f. non habet rationem doni vel donabilis ex habitudine ad creaturas: sed etiaz ex modo sue processionis a patre ꝛ filio. Ratio autez doni tripliciter est in. f.f. Uno modo ſm respectum ad id ꝙ ante est. non tempore sed ex eius principium: procedit enim sicut donum ad ante. Alio modo ꝟ respectum ad ea que sequūtur vel debēt consequi et hoc dupliciter. vel ſm habitum: vel ſm actum. filius autem primo modo non habet rationem doni: quoniā procedit a patre ſm rationem generātis non dantis. Unde augustinus. filius procedit a patre quomodo natus: non quomodo datꝰ. habet autem filius rationem doni ſm potentiam ad creaturas: prout in dono est cōnotatio alicuius effectus in creatura. non habet vero rationem doni ꝓprie ſm habitum licet sit donabilis: quia aliud est potentia aliud aptitudo. Unde spiritussanctus dicit donum. non solum quia dari potest: ꝟ quia ad hoc est vt detur. vnde aptitudinem importat respectu dantis non solum potentiam: sed aliud est habere potētiam: aliud habitudinem. pater enim potest docere filium sed ad hunc actuz non habet aptitudinem in ꝙtum pater: sed in ꝙtum magister. vnde patri in ꝙtum pater accidit docere: sed generare ē ei naturale. patet ergo ꝙ ratio doni ab eterno cōuenit spūsctō quasi habitualiter: filio. q. potentialiter. ideo ꝓprie conuenit vt dicatur. f.f. donum et non filius. Preterea aliud est fieri: aliud est dari. Dari enim conuenit rei exīti. propter hoc primuz esse rei non est donum sed dispositiones ꝓtes que faciunt ad bene esse rei donum dicuntur ꝓprie. quia ergo in filio res fiunt. ſm illud oīnia in sapiētia fecisti. ꝛ ipse dixit ꝛ facta sunt. i. genuit filiuz in quo erat vt omnia fierent. in spiritusancto vero largiuntur rebus factis bonitates ꝛ charismata siue gratie: ideo. f.f. dicitur donum non filius. Item donum in ꝙtum donum voluntarium est. sed cognitio in ꝙtum huiu modi non dicitur esse voluntaria. ideo. f.f. qui amor est conuenit ratio doni non filio qui est sapientia. Preterea. omne donum in ꝙtum donum gratia est. spiritus autem sanctꝰ gratia est non solum effectiue. immo formaliter sicut caritas. ꝛ ideo cum filius non sit gratia. donum siue ratio doni non conuenit filio ſm se.

Augustinus

Membrum secundum

An donū cōueniat spūssancto ab eterno.

Augustinus

Consequenter queritur an esse donuz cōueniat spiritussancto ab eterno. Ad quod sic Augustinus. v. de trinitate. aliter intelligitur cum dicitur donum aliter cuz dicitur donatum. Donatum autem ſi datuz fuerit nullo modo dici potest. sempiterne ergo spiritussanctus donum est. temporaliter vero donatū. ¶ Item ibidem: spiritussanctus non ex tempore ꝟ ab eternitate procedit. sed quia sic procedebat vt esset donabile: iam donum erat anteqū esset cui donaretur. ex quibus aperte colligitur. ꝙ sicut. f.f. ab eterno procedit: ita ab eterno donum est. non quia donaretur a patre filio vel a filio patri: sed quia ab eterno processit donabilis. ¶ Contra Augustinus xv. de trinita. eo est donum quo datur alicui. sed dari alicui est ex tempore: ergo donum est ex tempore. ¶ Item eo est donum quo processit vt donabilis: sed donabile semper dicit respectum ad creaturam: ergo non dicitur donum vel donabilis ab eterno. ¶ Item. v. de tri. eo dicit donū quo datur ꝰ erat sed ex tpe erat datur ꝰ: ergo ex tpe erat donū. ¶ Itē vij. hec est ōra inter donū ꝛ datū ꝙ donum dicitur

Oppositum

Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum

Quintum. ab eterno: datū ex tēpore. ¶Itē ſpūſanct⁹ dat donū ab eterno eo q̄ donabilis ex tēpore quare ſili⁹ nō dicit fili⁹ natus in virgine ab eterno: eo q̄ naſcibilis in tēpore. ¶Rñ. donū tripliciter accipit. qñq̄ enim notat notionē eternā: ⁊ ſic ſolūmodo dicit reſpectu pris ⁊ filij. qñq̄ p̄ter notionē dicit hitudinē ad creaturas. nō tñ ꝓnotat effectū in creatura: ⁊ſic dicit vt donabilis. tercio mō accipit put dicit notionē eterna: ⁊ p̄ter hoc hitudiē ad creaturas ꝓ notādo vltra. effectū i creatura: ⁊ ſic ōr datū ⁊ ōr ex tpe vſi donū accipi p̄t p ipo donabil iyl p ipo dato. ⁊ hoc mō dicit aug. q̄ intantū ōr donū: inq̄tū datus eis quibus datur: donū enim cū ſignificat habitū ſignificare p̄t habitū vt ē ad actū: vel in potētia tm̄ vel in aptitudine vel in effectu. Habitus em̄ ōr multipl̄r. Primo modo eſt donū ab eterno Scō mō ſiſt̄. tercio mō in tēpore. ⁊ hoc mō intantū ōr donū ꝛc. Primo ergo mō ōr. ſ.ſ. amor ꝓcedēs a p̄re ⁊ filio. Scōo amor ꝓcedēs a p̄re ⁊ filio cōmunicabilis creature. Tertio vt tā ꝓmunicat creature: efficiens in ipſa cō ſimlē amore: dicendū ergo q̄ magiſter accipit donū primo modo ⁊ ſcōo: aug. xv. de tri. tertio modo.

Ad ſecundū. ¶Ad aliud dicēdū. Mō donū ſiue donabile dicit reſpectū ad creaturā. ſed notandū. q̄ noia quedā cō notant effectū in creatura. quedā reſpectū ad effectū dupl̄r: in habitu vt miſericōrs: in actu vt miſeratoꝛ. Et reſpectū ſimiliter dupl̄r. in habitu vt dñs. in actu vt dominatoꝛ. Tñ que ꝓnotant effectū vel reſpectū in habitu. poſſunt dici de deo ab eterno. q̄ vero i actu nō niſi ex tēpore. donabile ergo dicit reſpectū in habitu ideo dicitur de deo ab eterno. datum in actu: ideo ex tēpore.

Ad tertium ¶Ad illud aug. de tri. Eo dicitur donū quo datus erat. dicendū q̄ hoc q̄ dico eo ipſo quo datus dicit rationē quare dicitur donum et non causam.

Ad quartum ¶Ad aliud dicendū q̄ donum q̄ nomen eſt: ſignificat rem per modum habitus et vt ſine tempore ideo ſignificat rem vt ē intemporalis. datum vero quia participium eſt: ſignificat rem per modum actus et motus: ⁊ ita ſub tempore. ⁊ inde habet diſtinctio predicta. q̄ donū ab eterno datum ex tempore.

Ad quintuz. ¶Ad aliud dicendū q̄ filius nullū dicit reſpectū niſi ad patrem. ſed donum ſm̄q̄ accipitur in ſignificatiōe. ſecunda dicit reſpectum ad creaturam ideo dicitur. ſ.ſ. donum vt ſit donabilis ex tēpore. non autē filius natus vt ſit naſcibilis in tēpore. quia eterna natiuitas filij nullum dicit reſpectum ad creaturam.

Membrum tertium.

An donabilitas ſit notio ſpirituſſācti. ¶Ertio queritur an donabilitas ſit notio ſpirituſſancti. q̄ ſic videtur q̄: ſignificat ꝓprietatem eternam. ſ.ſ. ꝓprietas aūt eterna notio eſt. ¶Preterea per illā ꝓprietatem diſtinguitur ſpirituſſanctus ab aliis ꝑſonis: ergo eſt notio. ¶Contra. non eſt eadē notio qua filius refertur ad id quod eſt ante ⁊ ad id quod ſequitur. refertur enim ad patrē per generationem ad. ſ.ſ. per ſpirationē. quare ſimiliter. ſ.ſ. cadē notione non refertur ad ante et ad poſterius. Cū igitur ſpirituſſanctus donabilitate refertur ad poſterius. ad creaturas nō illa refertur ad patrem ⁊ filium: et ita non eſt notio.

Reſpouſio Aug. ¶Rñ. ꝓprietates diſtincte ſūt perſonarum ſm̄ ſe circunſcripte omni habitudine ſm̄ actum et ſm̄ potentiam ad creaturas. et ideo donabile ratione habitudinis ad creaturas nō eſt notio. ſ.ſ. ſed preter iſtam habitudinem habet ꝓprietatem qua refertur ad patrem et filium ratione cuius dicitur notio. ſ.ſ. a patre et filio. Unde augu. v. li. de trin. q̄ datum eſt et ad eum qui dedit refertur et ad eos quibus dedit.

Queſtio.lxv.de nominibus diſiunctiuis.

Que nomia diſiunctiua ſunt recipiēda in diuis ⁊ que non. ¶Ojcto de nominibus perſonarū relatiuis cōſequēs inueſtigare de nominib⁹ diſiunctiuis. Prio ergo querit que noia diſiunctiua ſint recipienda in diuinis ⁊ que non. Scōo querit de nominib⁹ partitiuis vnus vna vnum. Tertio de nominibus excluſiuis vt ſolus ſola ſolum.

Membrum primum.

Anſel. ¶D primū queritur an aduerſitas vl diuerſum eſt diuiſio ſiue ſeparatio vel ſingularitas. vel ſolitudo dicēda ſit in diuinis: q̄ nō vł: hyl. in. vij. de tri. ſicut in patre ⁊ filio credere duos deos impiū eſt: ita patrē vel filiū ſingularē deū predicare ſacrilegiū eſt. nihil in his, nouum. nihil diuerſum nihil alienū: nihil ſeparabile ¶Itē aug. in li. qō. ve. ac no. legis vn⁹ eſt de⁹ nō ſingularis ¶Itē amb. in li. de tri. qō vn⁹ eſt ſubſtantie ſeparari nō p̄t. ⁊ ſi non ſit ſingularitatis ſz vnitatis deus cū ōr nequaq̄ trinitatē deitatis excludit: ⁊ ideo nō qō ſingularitatis ſz vnitatis eſt p̄dicatur. ¶Sed obiicitur in contrarium. quare p̄dicta in diuinis nō admittunt. cū ibi recipiat diſtinctio diſcretio ⁊ dr̄a: ⁊ dicunt diſtincte diſcrete ⁊ differentes perſone. ¶Itē anſ. in li. de incarnatione verbi. cū deus naſcit de deo non ꝓcedit de deo. nec ſubſtātia p̄t admittere vnitatē. nec relatio pluralitatē: ideo tria eſt ibi vnū: nō vnū tria: tñ tria de ſe inuicē dicunt. ¶Itē hyl. xiij. li. de tri. Eſt vn⁹ abyſſus neq̄ p̄ter in naſcibilē deū in naſcibilis de⁹ alius: neq̄ p̄ter vnigenitū deū vnigenit⁹ deus alius eſt: vterq̄ vn⁹ ſolus eſt ꝓprietate in vnoquoq̄ innaſcibilitatis ⁊ originis: ergo eſt ibi accipere ſolitudinē.

Hyla. ¶Rñ. ſolitudo dicit negationē multar̄ ꝑſonar̄. ſingularitas indiuiduitatē per accña ſiue plurium excluſionez. ꝓprie discretio ptinet ad viſuz. diſtinctio ad tactū. accipiunt aūt hec p̄ trāſlationē. ⁊ accipit discretio quo ad viſum ſpiritualē quo eſt fidei dicitur ergo diſcretio perſonar̄. quia non eſt neceſſe q̄ fide mouetur in vnam perſonam: q̄ ꝓpter hoc in aliam. diſtinctio vero eſt ipſarū perſonarum inter ſe dr̄a. dr̄a vero cōiter ſe habet ad diſtinctionē ⁊ diuerſitatem gōlptz p diuiſionē philoſophi. prima diuiſio vni⁹ cōparatio ad aliud eſt per conueniens ⁊ differens aūt eſt aut in ſubſtantia aut in qualitate aut in quātitate aut in ſitu. Si in ſitu ōr non ſimilis. ſi in qualitate. dicitur diſſimilitudo. ſi in q̄ntitate: inequalitas. ſi in ſubſtantia: vel ſm̄ ſubſtantiā: vel ſm̄ q̄ dicit perſona: vel ſm̄ q̄ dicitur eſſentia. Si vt dicit eſſentia: tūc dicitur diuerſitas. ſi ſm̄ q̄ perſona: tunc dicit diſtinctio vel diſcretio. Et quo patet. q̄ dr̄a cōiter dicitur ad diuerſitatē ſiue diſcretionē ſiue dr̄am. diuiſio aūt vel ſeparatio ſemp vbi vel quaſi vbi. hic aūt nō eſt ſeparatio ſm̄ eſſe in diuerſis eſſentijs ⁊ quia non ſunt diuerſe eſſentie differentiū perſonarū: ideo nō eſt ſeparatio in diuinis. diuiſio autez eſt multiplicatio eſſentie generalis per ſubſtantias particulares. multiplicatio autem huiuſmodi remouetur a diuinis. ꝓpter q̄ in diuinis non eſt diuerſitas vel diuiſio.

Ad autoztatem anſel. ¶Ad autoritatem anſel. dicendū. q̄ vtitur hoc nomine ſingulare extenſo nomine. quia diuina eſſentia eſt in diuiſa. Quod autem dicit hylla. excluditur ſingularis intelligentia. Ibi ſumitur ſingularitas vt eſt in perſonis ꝓprie. Quod autez anſel. dicit tria id eſt tres: intelligunt ⁊ ſupponuntur ꝓpſtases. i litera dicit

Ad auto. hilarij. tera dicit vnū et ſumit ꝑ eēntia Ad autoritatē hyl. dōm. q̄ ſol⁹ ōr dupl̄r. p̄ tm̄ eſſe ſenſus fili⁹ ē ſol⁹ i. ſolus filius vel ſol⁹ deus. Primo mō eſt vera ſcō mō eſt falſa. ⁊ ſic intelligit hyl. in dicta autoritate.

Membrum ſecundum

De noibus partiuis ¶On ſequenter queſit de noibus ptitiuis. vcz de nūeralibus vn⁹ duo tres ⁊ ceteris partitiuis. Primo quid ſignificēt vtrum eſſentia vel perſona vel notionē Secūdo cuius p̄dicamēti rē ſignificēt Tertio an poſſit dici vn⁹ p̄r ⁊ fili⁹. ſm̄ q̄ eſt dictio numerabilis. Quarto vtrū nomē diſtinctiuū vnus aliquis q̄uemēter addatur nomini eſſentiali Quinto queritur ſp̄aliter de his nominibus differens et diſtinctus.

Articulus primus

Querit q̄d ſignificēt vtrū ſubſtātiā vel notionem Oppo. arg. ſ. Secundum. Tertium Quartum. Quintum ¶Uerik ergo primo de iſtis noibus vn⁹ duo tres plures q̄d ſignificēt: vtrū ſubſtātiā vel notionē: Ad q̄ ſic aug. oīne q̄d ōr de deo. ōr. ꝛz ſubſtātiā: aut ꝛz relationē ſz hec nomen vn⁹ nō ōr adaliq̄d q̄ ꝑz ꝑ diffinitionē ei⁹ q̄ē adaliquid ergo ſm̄ ſubſtātiā. ¶Preterea. nihil dicit ſm̄ relationē ꝑdicat de qualibet ꝑſona ergo nō ōr ſm̄ relationē ſed ſm̄ ſubſtātiā. ¶Itē vnus ⁊ ens maſculine ſumpta quertunt: ſed ens ſignificat ſubſtātiā: ergo ⁊ vn⁹. ¶Itē cū dr̄ pater ⁊ filij ⁊. ſ.ſ. ſunt vnus deus. ꝑſtat q̄ vn⁹ hic nō ſignificat vel nō dicit ꝑſonā ſed dicit eſſentiā. ¶Preterea vnitas ꝑſone nō eſt alia ab vnitate eſſentie. igit cū ōr pr̄ eſt vn⁹ filius eſt vn⁹. ſ.ſ. eſt vn⁹: ſignificabit vnitatē eēntie.

Sextum. ¶Preterea hoc nomē vn⁹ de qualibet ꝑſona ꝑdicat. ergo nō ꝑ ſignificare notionē vel ꝓprietatez qm̄ per notiões ⁊ ꝓprietates diſtinguunt ꝑſone inuicem. et ita nō ſignificat adaliquid: ⁊ itavel eſſentiā ſtel ſubſtātiā.

Contrariuz. ¶Contra omne nomē q̄d ōr ſm̄ ſubſtantiā ōr de oibus ꝑſonis ſingl̄r ⁊ in ſumma excepto hoc noīe perſona: ergo ⁊ hoc nomē vn⁹ nō dicit ſm̄ ſubſtātiā: q̄ nō ōr in ſumma ⁊ ſingl̄r de ſingl̄s vt dicat pr̄ ⁊ filij ⁊. ſ.ſ. ſunt vn⁹. q̄ ſunt tres nō ergo vn⁹. ¶Itē vn⁹ eſt ens ab aliis diuiſus ſed nō p̄t dici diuiſus niſi de perſona. ergo nec vnus poteſt dici de perſona. ¶Item tres non ſignificat niſi ter vnitatem. ſi ergo hoc nomen vnus ſignificat eſſentiam vel vnitatē eſſentie. cū dicit tres. ſignificaret trinitatē eſſentiarū. ¶Preterea cū dicit pater eſt vn⁹ ſenſus eſt. pater eſt indiuiſus ſua ꝓprietate. ſed ſua ꝓprietas dicitur adaliq̄d: ergo hoc nomen vnus adaliq̄d ita videt q̄ nō ſignificet ſubſtātiā.

Rñſio ad op poſitū ꝑtē ꝛz quoſdam. ¶Ad hoc rñdet quidā vt magiſter in ſentētijs ⁊ ſui ſequaces: q̄ hmōi noia dicunt negatiue nō ſm̄ poſitionē vt ſit ſenſus de⁹ ē vn⁹ vel pr̄ eſt vn⁹. hoc ē nō ꝑſes. ⁊ dicūt q̄ ꝑdicta diuiſio. ſ.q̄ omne nomē ōr ſm̄ ſubſtātiā. vel ſm̄ relationē: intelligitur de illis que dicūtur ſm̄ poſitionē. nō de illis que dicunt ſm̄ ꝓpriationē. ¶Sed cōtra vnitas dicit ſm̄ ꝓportionē diuinis vnitati q̄ eſt in creaturis Sed vnitas q̄ eſt in creaturis ōr ſm̄ poſitionē et nō ſolum ſm̄ excluſionem. quare ſimiliter erit in diuinis. cum vertius ſit vnitas in diuinis q̄ in creatura. ¶Item ſi noia predicta dicuntur ſolū ſm̄ priuationē. tunc intelligek vnitas per priuationez pluralitatis pluralitas per priuationē vnitatis. et ita erit circunlocutio in ītelligētia ſiue in rōe illoꝝ ita idē erit notificatio ſui. ¶Et ꝓpter hoc dixerūt alij q̄ hmōdi dictiões ſūt dictiões officiales. ⁊ nihil ſignificāt in re: ſe ſolū in intellectu. ſed hoc nihil videt. q̄ oīs itellect⁹ eſt rei ſimilitudo ⁊ van⁹ eſt ſermo cōi nō rñdet aliquid in re. Item vnitas rerū in natura eſt ꝓprietas diſtinctiua vnius ab alio. q̄ vnū indiſtinctū eſt in ſe ⁊ diuiſum ab aliis. ¶Propter hoc dicūt alij. q̄ vnitas eſt ꝓprietas diſtinctio. ⁊ notio: ſed alia rōne ōr ꝓprietas: alia notio. Sed ōm q̄ alia eſt rō hoꝝ nominū q̄ tenent adiective: alia q̄ tenent ſubſtātiue. ⁊ alia rō q̄ tenent abſolute. Alia rō q̄ dicūtur cū aliis. ōm ergo q̄ in neutro dicit vnū vnitatem eſſentie. ⁊ vnitas ſm̄ q̄ ſignificat hoc noīe vnitas vnū ſignificat eēntiā. vñ hmōi vnitas eſt indiuiſio eē. vnus aūt maſculine ſignificat vnitatē ꝑſone in diuiſionē. vnitas put ſignificat ꝑ hoc nomē vna. in diuiſionē ſignificat notiōis aut ꝓprietatis. vnitas eēntie nō multiplicat nec ōr de multis vnitatibus vnitas ꝑſone multiplicat ⁊ ōr de multis vnitatib⁹ Tertia. ſ. notionalis multiplicat ⁊ dimidit ꝑ quinq̄ dr̄as. vnitas vtiq̄ ꝑſone multiplicata ꝑ tres vnitates ꝑintellecta vnitate eēntie ꝑſtituit trinitatem. ōm ergo q̄ vnitas ſignificata ꝑ hoc nomē vnū ſignificat eēntiā. ſignificata ꝑ hoc nomē vnus ſignificat adaliq̄d: ſed q̄ vnus ſignificat indiuiſionē ꝑſone cōiter nō hāc vel illā: iō dicit ꝑſonā ſed nō ꝑſonal̄r. ſil̄r hoc momēvna q̄ ſignificat notionē cōiter nō hāc vel illā. iō dicit notionē nō notional̄r. ōm vtiq̄ q̄ ꝑ hoc nomē vnus ꝑſona ōr. ⁊ ꝑ hoc vna notio vel ꝓprietas. ſed nō ſm̄ q̄ notio vel ꝓprietas eſt relatio ꝑſone ad ꝑſonā: ſed ſm̄ q̄ ꝓprietas eſt ꝑſone cuius eſt ꝓprietas ⁊ perſona eſt eēntie ꝑſonā. iō hmōi noia nō dicunt ad aliq̄d ſimpl̄r: ſz ſicut quodāmō media inter ea q̄ dicūt ſubſtantiā ſimpl̄r ⁊ q̄ dicūt ad aliq̄d ſimpl̄r ſm̄ hoc idē eſt. vnus quaſi in diuiſus ſua ꝓprietate. ¶Preterea nota q̄ i maſculino ⁊ in feminino nunq̄ dicit eēntiā ſed in neutro Uſi vnus dicit ꝑſonā vnū eēntiā vna notionē. Juncta tñ cēntialib⁹ trahunt ad ſignificationē eēntiale vt cū ōr vn⁹ deus vna eēntia. ſil̄r iūcta ꝑſonalib⁹ trahunt ad ſignificationē ꝑſonalē. vt cū ōr vnus pr̄ vna ꝑſona: ſed ꝑ ſe ſumpta i maſculino ⁊ feminino nūq̄ ſignificāt eēntiā. ſil̄r ōm de partitiuis ⁊ diuiſuis. ¶Mō obī q̄ oē nomē ōr aut ſm̄ ſubſtātiam aut ſm̄ relationē. Dōm q̄ dici ad aliq̄d ōr multipl̄r. vel q̄ ſignificat relatiue: vt pr̄. ſic vnus vel vna nō ſignificāt relationez. vel q̄ō importat in ſe relationē: ſic hoc nomen ꝑſona ⁊ vnus ⁊ vna dicunt ad aliq̄d. ¶Ad aliud dōm q̄ ꝛz dicat de tribus: nō ſequitur q̄ dicat ſm̄ ſubſtātiā. q̄ nō ōr de tribus ſingulariter ⁊ in ſumma. ¶Ad aliud dōm q̄ ꝛz ens ⁊ vn⁹ maſculine quertur: tñ alio mō ſignificat ens. Ens em̄ ſignificat abſolute: vnus in diſtinctiōe. iō ens dicit eſſentiā: vnus relationē. ¶Ad aliud pr̄ſſio q̄ cū ōr vnus deus vnus ibi trahit ad ſignificationē ſubſtātie p adūctum. ¶Ad aliud q̄ō obī. q̄ vnitas ꝑſone nō differt ab vnitate eēntie dōm q̄ ꝛz idē ſit eēntia q̄ō ꝑſona: aliq̄d tñ attribuit vni q̄ō nō alteri. quare ſil̄r aliq̄d pōt attribui vnitati ꝑſone: q̄ō nō vnitati eēntie. Un vnitas eēntie nō multiplicat ꝛz alia multiplicet. vnus em̄ diſtinguit. vnū aūt eſt indiſtinctū. ¶Ad hoc q̄ō obī q̄ hoc nomē vn⁹ nō ſignificat notionē q̄ nō diſtinguit vt notio. ōz q̄ hoc nomē vnus ſignificat notionē cōiter nō hāc vł illā: iō nō notionaliter. propter hoc nō opz q̄ diſtinguat ſicut notio ſignificata ꝑ hoc nomē notio non diſtinguit: ſed q̄ eſt ſignificata per hoc nomen paternitas vel filiatio.

Articulus ſecundus

M. cuius p̄dicamēti rez ſignificent. ¶Ecundo queritur ſuppoſito q̄ hec noia vnus duo tres non ſolū dicantur priuatiue: ſed ponāt aliquid cū ōr pater eſt vn⁹. filius eſt vnus. ſpūſctus eſt vnus. ⁊ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſctus ſunt tres: cuius p̄dicamēti rem ſignificēt. Et neceſſe eſt q̄ ſignificēt ſubſtātiaz aut

Obiectio.

relationē.q; solū ista ꝓdicamēta sunt in diuinis ſm boe.de tri. Alio ꝙo quertūtur in ꝓdicamētū substātie:sed ista dicta de creaturis significāt rem de qua predicamēto quātitatis:ergo in diuinis ꝙrtunt in ꝓdicamētū substātie. ¶ Preterea nō vident dici ꝑs ad aliq̄d:q; nō ꝙuenit eis rō ad aliq̄d.substātiā aūt nō ꝓnt significare:cū in diuinis nec substantia nec essentia ꝓnt significari plurali. ¶ Itez q̄rit sīl de aliis noibus distinctis vt aliquis:q̄dā alius:cuius ꝓdicamēti rē significēt. ¶ Ad primū dōm q̄ significāt rem de gñe adaliq̄d:relationē.sīlz nōt relationē.sic em̄ vnitas eēntie idē est qđ eēntia.sīl vnitas persone idem est qđ persona.vñ hoc nomē vnus dictū de patre eādē rē significat qđ hoc nomē pater. Sīl hoc nomē tres dictū de patre ⁊ filio ⁊ spūsctō idē significat qđ illa noīa.vñ illa noīa significāt rez de gñe ad aliquid. ¶ Ad illud qđ obī q̄ noīa significātia quātitatē:ꝙuertunt in ꝓdicamētis substantie.dōm q̄ hoc est intelligendū quantū ad ꝓncipalē noīm significationē ⁊ nō quātum ad cōsignificationē:sed ista noīa nō attribuunt diuinis nisi cum masculine significant.vñ si i neutro gñe significarent:eēntiā significarent.posset tñ dici q̄ boe.hoc dixit volēs ꝓdicta noīa a sua significatione remouere.vñ per hoc nō intēdebat q̄ in diuinis nō possent significare relationē:sed q̄ ibi nō significabāt qualitatē aut quātitatē. ¶ Ad vltimū dōm ſm q̄ dr in li.de regulis fidei.oē nomē vel ꝓnomē diſūctiuū in masculino vel femínino noī personali adiunctum pertinet ad personā:in neutro ꝙo ad eēntiā.vt pſ est a filio alius.persona patris est alia a persona filij sed nō aliud.pſ nō est ille q̄ filius:sed est illud qđ filius.nec mirū si noīa vel ꝓnoīa disiūctiua in masculino vel femínino pertineāt ad personā:in neutro ad essentiā:cū in naturalibus noīa i masculino ⁊ femínino pertineāt ad rem gñis.in neutro ad genus rei. Adiectiua ꝙo in masculino ⁊ femínino gñe distinctiua sunt rone gñis. Genus em̄ masculinū vel femininū distinctū est.vñ ⁊ ꝑm adiectiuum.q; ex virtute discretionis ad rē gñis ꝓtinet:exigit substātiuū q̄ decet rē gñis vt albꝰ equus alba mulier. Adiectiuum ꝙo in neutro gñe ꝙfuz est. Neutrū em̄ genus nō dr per positionē sed ꝑ ab negationē:ita ⁊ in neutro gñe adiectiuum.q; cōfuz est:pertinet ad genus rei nō ad rē gñis.vñ solet dici q; in adiectiuo neutri gñis intelligit: vel solet intelligi hoc substātiuū res vt substantiue solet teneri.vt cū dr albū currit.sīl per quis in masculino solet intelligi persona.vt cū dr quis currit.per que etiā in femínino.per quid in neutro essentia. Sīl in diuinis rone discretionis noīa distinctiua i masculino ⁊ femínino gñe pertinēt ad personā.in neutro ꝙo rone ꝙfusionis ad essentiā.

Rō ad ꝑmū

Ad obiectio.

Articulus tertius.

Utrū ꝑs ⁊ filius possint dici vnus.

Certio q̄rit vtrū ꝑs ⁊ filius possint dici substātie. Quidā dixerūt q̄ hec dictio vnus significat eēntiā:sed q; est dictio numeralis excludit maiorē numerū. Supposito aūt q̄ dicat eēntiā:nō excludit maiorē numerū per sonarū sed eēntiarū:sed oīa alia adiectiua q̄s substantiuant dicūtur singulr de personis ⁊ nō pluraliter:vt vnus ops nō tres oīpotētes.queritur quare sīl nō dr pater ⁊ filius ⁊ spūsctus vnus:ita q̄ substātiuet. ¶ Rñ.in oī adiectiuo q̄s substātiuat intelligitur articulus ex virtute substātiuationis: sed aliter est in noibus distinctiuis ⁊ partitiuis.aliter in alijs:q; in distinctiuis significatur distinctio ex rone significādi:inde est q̄ substātiuata nō ꝓnt supponere eēntiā.q̄s significāt rē articulatā distinguibilē.⁊ hoc est persona. In alijs ꝙo adiectiuis nō significantibus distinctionē nō est sic.vñ si substātiuentur.nō coartantur ad personam absolute.igitur nō poterit dici pater ⁊ filius.⁊ spūsctus vnus. sed dicit vnus eternus:vnus ops ⁊ hmōi cum determinatione.

Rñsio.

Articulus quartus.

Utruz nomē distinctiuuz vnꝰ aliq̄s cōuenienter adāt noī essentiali.

Deinde queritur ḡaliter de noibus acceptis partitiue vel distinctiue vtruz ꝓnt addi noibus essentialibus in diuinis. Ad qđ sic deut.vj.Audi israel dñs deus tuus vnus est. ¶ Itē.j.cor.viij. Si quidem sunt dij multi nobis tñ deus vnus est.sed vnus est nomen distinctiuum ⁊ additur noī eēntiali:ergo cōuenienter nomē distinctiuū pōt addi noī eēntiali. ¶ Itez boe.in li.de tri.deus a nullo differt:sed nullus est signū distinctiuuz ⁊ additur huic noī deus. ¶ Itē exo.xv. Iste deus meus ⁊ glorificabo eū:sed hoc ꝓnomē iste est distinctiuū ⁊ partitiuū.ergo sīl rone pōt dici quidā vel aliquis deus. ¶ Cōtra.in li.de regulis fidei.dictio partitiua partitur inter appellata qui actu vel natura sunt plura. Unde cōuenienter dr aliq̄s fenix:q̄dā femr.cuius em̄ non sint plures actu:tñ plures possunt ee natura.sed nec actu nec natura plures possumus intelligere deos.⁊ q̄ nis plures persone sint que sunt appellata huius noīs deus:tñ circa hoc nomen nō habet locū partitiua dictio.q; sicut partitur in appellatis ita in appellatoꝝ naturis.nō enim vere diceret pet⁹ us ē alius homo q̄ paulus.nisi alia humanitate e⁹ t homo q̄ paulus. ¶ Solutio.ſm q̄ dr in li.de regulis fidei.nullum nomē vel ꝓnomē partitiuum cōuenienter adiungitur noī essentiali.minus enim cōgrue dr aliquis deus vel quidam deus vel solus deus vel iste deus. ¶ Ad ꝑmum ergo sic dr in li. de regulis fidei.q; hoc nomē vnus cuius aliq̄s partitiue tenetur:tñ q; aliq̄s tenetur exclusiue.admittitur vt dr vnus deus.i.non plures. ¶ Ad scōm dicendum q̄ ⁊ si alicubi inueniatur signū vniuersale vel particulare adiunctum noī eēntiali:intelligatur illa vniuersalitas vel partitio referri ad personę pluralitatez nō eēntie.vt cū dr a boe.in li.de tri. deus a nullo differt.hic est sensus.nulla res que sit deus in eo q̄ deus est:differt a re que deus est. ¶ Ad tertium dōm q̄ hec dictio iste aliq̄s accipit impꝛopꝛie ⁊ demonstratiue.ꝓout dicitur demonstratio fidei.vt supra dictū est:cū actus est de significatione ꝓnominali.⁊ hoc mō accipit cū dr iste deus meus. Aliq̄s ꝙo ꝓpꝛie cū accipit partitiue ⁊ discretiue.⁊ hoc mō sicut inconuenienter dr aliq̄s deus:sic inconuenienter dr iste deus.

Ad primum

Scōm.

Tertium

Cōtraniū.

Membrum tertium.

De noibꝰ exclusiuis.

Onsequenter querendum est de noibus exclusiuis. Queritur ergo de intentione huius noīs solus,ſm q̄ adiūgitur noī ꝑsonali. Scōo ſm q̄ adiungitur noī eēntiali. Tertio queritur. qualiter intelligitur illud: nemo nouit filium nisi pater.

Articulus primus.

De intētiōe huiꝰ noīs solus ſm q̄ iūgitur noī ꝑsonali. Aug.

Ad primum queritur qualiter possit dici solus pater. Rñ.si solus excludit consortium a paternitate.verum est.si dicat exclusionem consortij simpliciter falsum ē. est enim sensus.pater est solitarius. ¶ Item queritur de hac:solus pater est deus.an sit concedenda ¶ Ad qđ obijcitur augu.vj.de tri.qm̄ ostendimus quō possit dici solus pater vel solus filius:considerāda est illa ſnia non esse solū patrē deum verū solum.sed patrem et filiū ⁊ spiritū sanctū. ¶ Cōtra in hymno angelorꝝ dicit de filio:tu solus altissimꝰ ¶ Itē aug.vj.de tri.si de solo patre predicta dicerentur:non tñ excluderet filius. vel.i.s.qz ⁊ hi tres vnū sunt.sicut in apoc.legit q̄ habet nomē scriptū quod nemo scit nisi ipse.nō tñ ide separatur pater vel spiritus sanctus et cum dicitur nemo nouit patrem nisi filius.non inde separatur pater vel spiritus sanctus. quia inseparabiles sunt. ¶ Ad hoc dr cendū.q; si fiat exclusio rone essentie:prima est vera.si rone personalis propꝛietatis:falsa ¶ Ad secū dū dicendū.q; aliq̄n nominat pater ⁊ filius ⁊ tacetur spiritus sanctus.sicut veritas ad patrē loquens ait.vt cognoscant te solum deum ⁊ quem misisti ihesum christū esse vnum verum deum. Cum ergo inquit augu.tacuit de spiritu sancto qz ꝙsequens est. vt ꝙbicūq; nominat vnus sicut pater et filius;tanta pace vni adherens intelligatur;etiā ipsa pax:q̄us non commemoratur.vno nominato etiā reliqui intelligunt:quod in plurib⁹ scripture locis occurrit.

Rñsio.

Responsio.

Articulus secundus.

De intētiōe huius noīs solꝰ ſm q̄ iūgitur noī essentiali. Augustinus.

Deinde queritur vtrū hec sit cōcedenda.pater est solus deus Ad qđ sic augu.contra maximinū. intelligit cū apl'us dicit beatus et solus potens.⁊ ibi.soli sapienti deo et ibi:inuisibili soli deo honoꝝ ⁊c. Non enim de solo patre hec accipienda sunt vt cōtēdebat maximinus ⁊ alij heretici:sed de trinitate. sicut et illud: solus habet immortalitatē. ¶ Itē augu.in eodem cū vnꝰ deus sit trinitas.hec nobis sit solutio questionis vt intelligamus solum deum sapienter:solū potentem patrem et filium et spiritum sanctū quiꝰ et solus deus est. ¶ Sed contra.pater est deus: et non est aliud q̄ deus ergo et solus deus. ¶ Respō sio.distinguendum.quia si fiat exclusio a parte suppositi:falsa est et est sensus. pater est solus deus.i. pater est deus et non alius a patre. Si a parte appositi. vera est.et est sensus. pater est solus deus et non alius deus. Sed potest aliter dici. q; cum ista negatur:pater est solus deus.et hec dictio solus fit a parte predicati et non excludit aliud predicatum ab eadem persona.sed potius idem predicatum remouetur ab alijs personis.sicut cum dicitur iste cōmedit solus.solus non remouet aliud predicatum ab eodem subiecto:sed potius idem predicatum ab aliis subiectis.⁊ sic est falsa. Ad huc aliter potest dici.quia hec dictio solus adūcta termino essentiali predicando non notat remotionem alterius rei essentialis ab eodem subiecto.quia ista remotio haberetur virtute predicamenti ipsius.Sequitur enim homo est animal:ergo non est lapis: vnde ad hoc frustra adderetur dictio exclusiua. vnde cum dicitur homo est solum animal. non est sensus homo est animal et non est alia res q̄ animal Quid enim notatur per hunc terminum solum enim remotio predicati ab aliis substantijs .vel hec dictio solum terminatur totaliter in predicato.et erit sensus homo est animal solū.i.homo est animal quod est solum.et ita per hanc dictionem solus notabitur priuatio communicabilitatis sic cum dicitur pater est solus deus:notabitur remotio predicati ab aliis personis vel solitudo siue priuatio cōmunicabilitatis circa deum.et ideo falsa est.quia dicit byla.in lib. de trini.neq; diuersus neq; solitarius nobis confitendus est deus. ¶ Item queritur an hec sit concedenda:trinitas est solus deus. Ad quod sic aug.vj. de tri. Si quis interroget:pater solus vtrū sit deus quō respondebim⁹ nō esse nisi forte ipsa dicam⁹.esse q̄dem patrē deum:sed non esse solum deum.esse aūt solum deum dicamus patrem ⁊ filium ⁊ spūm sctm. sed ſm ea q̄ dicta sunt videtur q̄ nō sit cōcedenda.

Queritur an trinitas ē solus deus.

¶ Itē byla.in.ix.de tri ꝑm deū verū nescis in fide solius veri dei ad vite eternitatē ꝓfitendum:sed ec clesie fides verū dei patrē ꝓfessa:ꝓfitetur ⁊ ꝑm neq; ꝑm verum deum confitendo. non solum verū deū patrem confitetur.neq; rursum verum deus patrē confessa non confitetur etiam ꝑm.per id enī ꝑm deum verum confessa est:per qđ solum verum deū confessa sit patrem ita q̄ solus pater verus deus ē deum verum esse confirmat ⁊ ꝑm. Non enim vnigenito deo nature diminutionem naturalis natiuitas intulit.nec qui ex subsistenti deo ſm diuine gñationis naturaz deus subsistit:ab illo qui solus deus est separabilis est veritate nature. tenuit em̄ natura veritatis sue ordinē:vt natiuitatis veritatē veritas naturalis inueheret.nec alterius esse gñis deum:deus vnus inferret.atq; ita sacramētum dei nec in solitudine nec in diuersitate consistit.cū nec aliter deus deputetur qui ex deo cum nature sue ꝓpꝛietate subsistit.nec in vnione maneat quā patrez natiuitatis veritas doceat confitendum.ex quib⁹ videtur q̄ hec sit concedenda pater est solus verus deus. ¶ Preterea si cōceditur q̄ trinitas sit solus deus. ¶ Contra.iste terminus solus deus non predicatur ſm adaliquid sed subst̄aliter.⁊ ita videt q̄ debeat predicari de qualibet persona.ergo pater est solus deus:⁊ filius ⁊.ſs. sīl. ¶ Preterea hoc nomen deus per se sumptum predicatur de qualibet ꝑsona.qđ nō non posset esse in suo intellectu multitudinē personarum colligeret.sed hec dictio solꝰ ei addita non addit multitudinē personarum.quare cum hoc nomē pater nō differat ab hoc noīe trinitas nisi ꝓpter multitudinē personarum.manifestum est q̄ quicquid predicabitur de trinitate ꝓdicabitur de patre. nisi qđ in ītellectu suo colligit multitudinē.⁊ ita solus deus ꝓdicabitur de qualibet. ¶ Rñ. ꝑs ex predictis.tñ nota qđ dr in li.de regulis fidei.qz quotiēscūq; dictio exclusiua adiungitur noī eēntiali;notio totus facit in genus rei q̄ in rem generis.nec est ꝓpꝛio quo fiat suppositio:ſz indeterminate sit sermo de aliquo.vt cū dr vnꝰ deꝰ solus deus tñ deus. Sicut em̄ in naturalibus adiuncto termino exclusiuo noī appellatiuo; potius nomen fertur ad genus rei nō ad rē gñis.vt cuz dr tñ hōmo vel solus hō est hic intus.non ꝓ petro vel ꝓ paulo sit suppositio sed ꝓ hoc indeterminate;sic cū dr solus deus vel vnus deus;non ꝑ patre fit suppositio vel ꝓ filio vel ꝓ.ſs.sed ꝑ re huius nature indeterminate.vñ nō ꝓcedimus vnꝰ deus genuit vnum deuz;vel solus vel tñ.nec vnus solus deus genuit vel gignitur;qz ꝓ nulla persona fit suppositio.ex hoc ergo ꝑs.q̄ q̄us determinate concedatur solus deus:nō tñ de aliqua persona determinate.eo q̄ indeterminate dr terminus essentialis cui adiungitur dictio exclusiua.

Rñsio.

Ihyla.

Articulus tertius.

Quaꝛ intelligat.nemo nouit ꝑm nisi filius. Mat.xj.

Onsequenter queritur de hoc qđ dicitur nemo nouit patrem nisi filius.qz iste terminus nemo aut supponit ꝓ creato aut ꝓ increato. Si ꝓ creato sensus est. Nemo.i.nullus homo nisi filius.sed hoc nihil est cum filius non sit pars hois. Si ꝓ increato;sensus est nulla persona nisi filius.sed hec est falsa.si dicatur q̄ istud ens increatum non suppomit personas sed essentiam.sed hoc nihil est:qm̄ cū solū sit ens eternum:non posset aliquid ab eo excipi.in oī aūt oratione exceptiua necesse est ꝓdicatuz alicui attribui

Rũsio.

ꝛ ab aliquo remouerī. vnde sequeretur nullum ens eternum nouit patrem nisi filius. ergo aliq̃ eternum non nouit patrem. ¶ Rñ. iste terminus nemo suppomt cõiter pro ente creato ꝛ increato pro oi substantia intellecta. ꝛ iste terminus filius excipitur rõne essentie in qua cõcant cum patre ꝛ. ſſ. ꝛ ideo istud predicatum non remouetur a patre nec a. ſſ. Si obiciatur nemo nouit patrem nisi filius. ergo solus filius nouit patrez: non ergo pater nec ſſ. dõm q̃ in predicta locutione non additur exclusio ratione proprietatis sed rõne essentie. Ad predicta etiam notandum q̃ regula est. q̃ quotiens cũq̃ dictio exclusiua additur nõi essentiali: nomẽ facit potius in genus q̃ in rem gñis. vt cum ỏr solus hõ currit. nõ seq̃tur nõ ergo sortes: sed nõ ergo asinus similiter non sequitur solus deus. non ergo pater vel filius.

Questio. lxvj. de noĩbus collectiuis.

De hoc noĩe trinitas.

Onsequentia ordinis requirit inquirere de nominib9 collectiuis. vt trinitas ꝛ trinus. Primo ergo queritur de hoc nomine trinitas. Secundo de hoc noĩe trinus

Membrum primum.

Primo circa hoc nomẽ trinitas q̃ritur p̃mo. q̃ vnitas ponitur nomine trinitatis Secundo qualiter intelligatur numerositas trinitatis: q̃uis tactum sit supra. q. de numero personarũ. Tertio. an trinitas dicatur ſm substantiã aut ſm relationẽ. Quarto. an possit dici in diuinis trinitas vel triplicitas.

Articulus primus

Que vnitas põt̃ noĩe trinitatis

Rñ.

D primũ obiicitur sic. Trinitas sicut dicit Jsiõ. est multiplex ꝛ numerabilis. cũ ergo trinitas sit trium vnitas: ꝛ in diuinis nõ est vnitas triũ nisi essentia. ergo essentia eõ trinitas. sed trinitas numerabilis est. ergo ꝛ essentia. q̃ falsum est. ¶ Itẽ cũ ỏr trinitas est trium vnitas. aut ỏr vnitas eẽntie aut persone siue hypostaseos. si eẽntie: sed vnitas eẽntie nõ est numerabilis vel multiplicabilis. ergo non est vnitas eẽntie. Si persone: sed nulla vnitas persone est vnitas triũ. ergo illa vnitas nõ dicet vnitas personalis ¶ Rñ. cũ ỏr trinitas est triũ vnitas. hec vnitas dicit vnitatẽ triũ personarũ distinctarũ. ꝛ distinguẽdũ q̃ vnitas ỏr eẽntie vel persone vel notionis. vñ cũ dicimus trinitas est vnitas trium: dicimus vnitatẽ persone. Sed vnitas persone ỏr multipliciter. vel ſm q̃ est in hac persona tm̃: vel ſm q̃ est in tribus hic ergo ỏr vnitas non ſm q̃ est in hac persona tm̃: ſz ſm q̃ est in tribus istis. ſ. q̃ est cõis ſm rõnẽ intelligentie tribus. ꝛ sic verũ est q̃ vnitas est numerabilis. ꝛ ſz vnitas eẽntie p̃dicet de trinitate: nõ tñ p̃dicatur de ea formaliter. q̃ nõ imponit ab ea hoc nomen trinitas sed ab vnitate persone vel personali multiplicata in personis.

Quali' intelligat numerositas trinitatis. Aug.

Articulus secundus.

D scõm quo queritur qualiter intelligatur numerositas trinitatis. q̃uis tactus sit supra. q. de numero personarũ. ¶ Ad q̃ sic boe. hic vere vnum est in quo nullus numerus est. ergo si in trinitate aliquo mõ numerus est: non est vere vnũ. probatio medie. aug. super illud Jo. 2. Multa habeo vobis dicere. gl. videte si nõ apparet quasi numerus pater ꝛ filius ꝛ. ſſ. Si ỏ q̃ratur quid tres: ſz deest numerus: ꝛ ita deus nec recedit a numero nec capitur a numero. sed vbi aliquo mõ numerus: ibi non est vere vnũ. restat ergo q̃ trinitas nõ est vere vna. ¶ Itẽ vnũ est indiuisibile ſm intellectum: sed nonne magis indiuisibile est ſm intellectũ vbi est intelligibile q̃ vbi hz intelligibile ante se. Sed cũ dico trinitatẽ vel psonaz dico intelligibile q̃ hz intelligibile añ se. q̃ trinitas hz personã ꝛ persona cẽtiã. ergo trinitas vel psona nõ dicet vere indiuisibile ſm intellectũ. ergo nec trinitas nec persona est vere vnum. ¶ Itẽ ỏyo. ois numerus monade participat. non em̃ est multitudo non participãs vno. sed hec q̃dẽ multa partibus vnũ toto. hec q̃dez multa accidentibus: vnũ subiecto. hec q̃dẽ multa spẽbus: vnũ gñe. aut multa virtutibus: vnũ forma. vel multa numero: vnuz specie. aut multa pcessibus: vnũ principio. Queritur ergo quo istoꝝ modoꝝ ỏr multitudo trinitate. cõstat q̃ illo: multa processibus vnũ principio. q̃ iste p̃cedit alios. ergo opz trinitatẽ pcedere ab eẽntia diuina vel ab aliqua psona. q̃ est inconueniens. ꝛ ita relinquitur q̃ nõ possumus dicere multa pcessibus vnũ principio. ꝛ cõstat q̃ nulla aliarũ reperit

Scõm.

Tertium

Querit

¶ Ad primũ rñio ſm q̃ dicit boe. Numera si potes aut fine substãtia psonas q̃ ipse sunt aut fine psonis pprietates q̃ ipse sunt. aut si diuidere quis conatur aut personas a substãtia: aut a personis pprietates: nescio quo diuinitatis cultorem se possit cõfiteri. dico ergo q̃ q̃ ỏr hic ẽ vnũ est ī quo nullus numerus est. hoc intelligendũ est q̃ repetunt vnitates q̃ non hñt eandẽ rem p eẽntia: sed vbi est hoc ꝛ hoc. q̃ ibi nõ est vere vnũ. ꝛ hoc est in oi creatura. vñ notãdũ. q̃ vnũ in quo est numerus: est vnũ creature. vnũ aũt in quo nõ est numerus: est vnum in eẽntia diuina. Mot. aũt q̃ pprius ꝛ posterius rõne ꝛ intelligẽtia ỏr vnitas in eẽntia: psona in trinitate. ¶ Ad hoc q̃ỏt aug. q̃ apparet quasi numer9 dico. q̃ verũ est quasi numerus est ibi: nõ tñ ẽ numerus. q̃ ibi nõ est vere numerus. vbi nõ põt vere rñdere numerabile. ¶ Ad hoc q̃ dicit q̃ trinitas hz intelligibile psonã añ se ꝛ psonã eẽntiã: ꝛ ita diuisibile ſm intellectũ. Rñ. secus est de intellectu ꝛ de eo q̃ intelligit. dico ergo q̃ intellectus essentie plus indiuisibile est p modũ nisi intellectus q̃ ītellectus psone. ꝛ plus intellectus psone q̃ intellect9 trinitatis. tñ ſm q̃ intelligit nõ magis indiuisibile: q̃ vnũ ꝛ idẽ est. ¶ Ad aliud dyo. dõm q̃ vult oĩ dere q̃ numerus in trinitate est excedens oẽm numerũ: appellat aũt multa pcessibus vnũ principio pcessum oĩm rerũ a primo principio. post illũ aũt ẽ vnũ gñe multa spẽbus. añ hec aũt oĩa est vna eẽntia in tribus psonis. vñ vnũ in trib9 q̃ỏ ỏr quasi rõnẽ principij: pcedit oĩa illa q̃ ibi numerant. ꝛ hoc in trinitate reperit. ¶ Ad hoc aũt q̃ỏ obi ois numer9 monade participat. dõm q̃ quo ad hoc q̃ ẽ ibi numerus est ibi monas: sed nõ p participationẽ sed p eẽntiã. In creaturis aũt ỏr p participationẽ.

Solu. ad auto. aug.

Ad secundũ.

Ad tertium

Responsio. Ad primum Boe.

Articulus tertius.

An trinitas dicat ſm substãtiã aut ſm relationẽ. Obi.

Einde querit an trinitas dicat ſm substãtiã vel relationẽ. Ad q̃ỏ sic boe. oẽ vocabulũ q̃ỏ ex psonis originẽ capit ad substantiã nõ ptinet. sed trinitatẽ facit diuersitas personarũ. ergo trinitas nõ pertinet ad substãtiã. quo fit vt substãtia trinitas nõ dicat. ¶ Item si trinitas diceret adaliq̃d: ab aliquo distingueret vt pater ꝛ filius. sed a nullo distinguit: ergo non ỏr ad aliquid. ¶ Contra. aug. dicit q̃ psona substãtiã ỏt rõne. ſ. suppositoꝝ. si ergo trinitas ỏt psonã p quandam aggregationẽ: pstat q̃ substantiã dicet. nõ ergo dicet adaliquid. ¶ Itẽ in nullo sunt vnum tres psone nisi in essentia: sed vnũ sunt in trinitate. ergo trinitas vel est essentia vel designat essentiã.

Contra.

Rũsio.

¶ Rñ. dico q̃ adaliquid ỏr ſm plures modos. vno mõ q̃n alterũ refertur adaliquid extra: vel q̃n hz in se tres vel duos quoꝝ vnus ad alterũ refertur, trinitas ergo nõ ỏr adaliquid eo q̃ adaliquid extra refertur: sed includit in se tres quoꝝ vnũ ad alterũ refertur. ¶ Ad hoc ergo q̃ỏ obr p boe. q̃. ſſ. ad substãtiã nõ pertinet trinitas. dico q̃ verũ est q̃ ad substãtiã. ſ. essentiã nõ pertinet: pertinet tñ ad substãtiaz hypostasim. pater enim vno mõ dicit relationẽ: ingenitus aũt alio mõ. q̃ per priuationẽ. eandẽ enim relationẽ dicit ingenitus quã genitus sed alio mõ; q̃ p priuationẽ. ꝛ adhuc alius est modus relatiõis cum ỏr trinitas: ꝛ cum ỏr distinctus. trinitas enim dicit patrem ꝛ filium ꝛ spñsctũ vñ hypostasim dicit ꝛ relationem in rectitudine. Unde intrinsecus dicit adaliquid: q̃ in se cõplete dicit relationẽ, distinctus ỏ dicit ypostasim in rectitudine ꝛ ppietatem in obliquitate. distinctus enim est pater p̃ter proprietatẽ vñ cõplete intelligit in se relationez ita q̃ nulla extra intelligatur. ¶ Ad aliud dõm q̃ cum dico tres personе sunt vnuz in essentia ꝛ sunt vnum in trinitate: dico modum differentem cum enim dico sunt vnum in trinitate non possum dicere sunt vnum constituendum trinitatẽ. sed sensus est. sunt ipsa trinitas. sed cũ dico sunt vnũ in essentia: sensus est. eẽntia est cõe ſm rem in quo conueniunt tã q̃ in vno predicabili de illis. cum aũt dico vnũ in trinitate ibi est vnũ ad modũ vniuersalis. cum aũt dico vnũ in trinitate ibi accipit vnũ quasi collectiue: nõ tñ collectiue.

Rñ.

Ad obiectuz.

Articulus quartus.

An possit dici in diuinis trinitas vel triplicitas. Oppositum arg.

Ltimo q̃ritur an possit dici ī diuinis trinitas vel triplicitas. Ad q̃ỏ sic obr. tres vnitates faciunt trinarium. sed patris ẽ vna vnitas alia filij: alia spũssancti. ergo tres vnitates sunt in psonis. ergo faciunt trinariũ ¶ Itẽ Jsido. vnitas est simplex ꝛ singularis trinitas multipliciter ꝛ numerabilis. ꝛ ita multiplex dicitur de deo: ꝛ ita triplex dici poterit. ¶ Itẽ spũsctus ỏr multiplex rõne effectuũ. igit multofortius eẽntia dicetur triplex rõne psonarũ. q̃ psone magis coniuncte, sunt ꝛ vnite essentie q̃ effectus spirituisctõ. ¶ Contra. Aug. vj. de tri. Nec q̃m trinitas est deus ỏ tripler putãdus est: alioquin minor est pater solus ꝛ filius solus q̃ simul pater ꝛ filius. ergo deus nõ est tripler. ergo nec in ipso erit trinarius psonarũ. ¶ Itẽ Jsido. vnitas est simplex ꝛ singularis. trinitas multiplex ꝛ numerabilis. ſz a quo cũq̃ remouẽt ois spẽs: ab eodẽ remouetur genus. ois aũt spẽs multiplicitatis remouetur a trinitate q̃ tripler nõ ỏr de deo. de quo magis videt: sicut dicit aug. non q̃ deus trinitas est: nõ tripler putandus est esse. ¶ Rñ. sicut dicit aug. nõ ỏ q̃ deus trinitas est. ỏ tripler putãdus est esse: q̃ ibi nõ est triplicitas. vbi est vnitas ꝛ indifferens equalitas. rir. di. j. sen. ꝛ hec est rõ q̃ cũ ỏr triplex notatur ỏria positionis. q̃ nõ dicit tm̃ ordinẽ sed positionem. ordo aũt in spũalibus est: nõ aũt situs. Un̄ triplex nõ cõceditur sed trinus. ¶ Ad hoc q̃ỏ obiicitur qualiter conceditur multiplex esse. dico q̃ ſm q̃ commune est ad tripler ꝛ quadruplex non conuenit ei. sed ſm q̃ improprie dicitur de trinitate sicut dicit Jsido. non propter aliud nisi q̃ ꝛ vnitas persone multiplicatur. ¶ Ad hoc q̃ỏ obiicitur q̃ ois spẽs remouet. dico q̃ sicut spẽs remouetur: ita ꝛ genus. ſm enim q̃ proprie sumitur non dicitur de trinitate: sed ſm q̃ improprie. Ratio aũt quare potuit transferrige nus ad diuina ꝛ nulla specierũ est. q̃ genus habet de positione q̃ aliqua specierus. ¶ Ad aliud dõm q̃ hz in. ſſ. non sit positio. tamẽ in effectibus est positio: sed neq̃z in personis neq̃z in essentia cõtingit reperire positionem. Unde cum dicitur. ſſ. est multipler retorqueatur improprietas ad effectus vbi positio inuenitur.

Tripler

Rñ.

Membrum secundum

De hoc noĩe trinus.

Onsequenter queriẽ de hoc nomine trinus. circa q̃ỏ queritur primo quid predicet cum dicitur deus est trinus. Secundo an possit dici trinitas trina. Tertio q̃liter intelligatur dictum: trinitas in vnitate ꝛ vnitas in trinitate.

Articulus primus

M. q̃d p̃dicet cũ ỏr deus est trinus. Ar. primum. Scõm. Tertium

D primũ sic. si deus est trinus, ergo' vn9 deus ꝛ alius deus ꝛ tertius. q̃ỏ falsum ẽ. ¶ Itẽ hoc nomẽ deus aut supponit pro essentia: aut pro persona. si pro persona: sed nulla persona est trina ꝛ vna: ergo illa est falsa. ¶ Item dictio numeralis respicit formã. ergo hoc nomen trinus respicit formã huius nois deus. ergo ponit distinctionẽ in illa. ergo illa propositio ẽ falsa. ¶ Si dicatur q̃ supponit pro tribus personis. simul ergo pro trinitate. ergo is est sensus trinitas est trina ꝛ vna. ꝛ hoc est falsum: q̃ trinitas nõ est nisi vna. Si supponat pro essentia. ergo is est sẽsus essentia est trina. ſz hec est falsa. quia hec dictio trina ponit distinctionem in essentia: que nec distinguit nec distinguitur. ¶ Ad hoc dixerunt quidam q̃ hec dictio trinus nullam rem significat sed solũ intellectum. sed hoc nõ põt esse; q̃ intellectus est similitudo rei. ergo si significat intellectum; significat rem. ¶ Preterea si hec dictio trinus nullam rem significat cum dicitur deus est trinus ꝛ vnus; ergo nulla res ibi predicatur de deo. ergo illa vox nõ est propositio. Alij dixerunt q̃ hoc nomẽ deus aliquãdo supponit pro vna persona vt cũ dicitur deus generat: aliq̃n pro duabus: vt cum dicitur deus procedit a patre. aliq̃n pro tribus simul vt cum dicitur deus est trinitas, hoc aũt est: q̃ vnica ꝛ singularis deitas est in vna persona: ī duabus: ꝛ in tribus, vnde aug. in. ij. li. de tri. c. penul. quidam dicunt patrẽ non apparuisse ī subiecta creatura. non attendẽtes propter imbecillitatem intellectus sui q̃ cũ dicitur apoc. immortalis inuisibilis soli deo ꝛc. indistincte fit ibi. sermo de trinitate. q̃ pater aliq̃n appuit distincte; aliq̃n indistincte. distincte vt danieli. vij. dañ. dicit antiquus dierũ apparuisse. a quo legitur filius hominis accepisse regnũ sicut dicit ap. ij. de tri. c. vlti. Unde dañ. vij. dicitur. aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierũ sedit, et paulo post. aspiciebã in visu noctis. et ecce in nubib9 celi filius hominis venit; et datus est ei principatus et honoꝝ ꝛ regnum. ecce apparet q̃ pater aliquãdo distincte apparuit in subiecta creatura. Indistincte autẽ apparuit cum filio ꝛ spũsc. ab ale in illice mãbre. vbi tres vidit et vnũ adorauit. Ita em̃ dicit aug. ij. li. de tri. c. xj. cuz tres visi sint; nec quisq̃ in eis vel forma vel etate vel potestate maior ceteris dictus est: cur non accipiamus hic insinuatam per creaturam inuisibilem trinitatis equalitatem: atq̃s in tribus personis vnã cãdemq̃ substantiam. naz ne quisq̃ putaret sic intimatũ vnum in tribus fuisse maiorem. et eum dominũ dei filium intelligẽdũ duos aũt alios angelos eius. q̃ cum tres visi sunt

If ſi. quoꝝdam.

Alij dicũt.

Aug.

vni dño illic loquitur abrãã.ſctã ſcriptura futuris talibus cogitationibus atq; opinionibus contradicendo non pretermiſit occurrere qñ paulus poſt duos angelos dixit veniſſe ad lotũ in quibus ille vir iuſtus qui de ſodomoꝝ incendio meruit liberari.ad vnũ dñm loquitur.Dñs aũt ad quẽ abrãã loquebatur intelligitur trinitas:ꝛ ita hoc nomen deus vel hoc nomẽ dñs vna ſuppoſitione ſupponere põt pro tribus perſonis.põt ergo dici ꝛ ita videtur ꝑm autoritates ſctõꝝ.q; cum ỏr deus eſt trinus et vnus. hoc nomẽ deus:ſupponit indiſtincte p tribus perſonis.ꝛ hec dictio vnus reſpicit formã tm̃. ꝛ hec dictio trinus:ſignificat trinariũ theologicuz pſonarum prout indiſtincte ſuppponunt̃ p hoc nomen deus.qz determinat illũ trinariũ in pſonis ꝯ q; ſunt vnius nature. ¶ Ad primum ergo dom̃ q; trinus ỏr ab his noĩbus tres ꝛ vnus. ꝛ ita reſpicit ſuppoſitum ꝛ formã ſignificatã.qz per primo ſignificatũ.i.trinarium reſpicit tm̃ ſuppoſitũ quantum ad ſcõo ſignificatũ.i.vnitatẽ reſpicit formam.ꝛ ita ꝑz q; hoc nomẽ trinus non ſequitur regulã aliorũ noĩm numeralium.qz quantum ad trinariuz ſignificatum nõ reſpicit formã ſignificatã ſed tm̃ ſuppoſitionem. Unde ꝑz q; hec argumẽtatio non valet. trinus eſt deus:ergo vnus deus ꝛ alius ꝛ tertius deus eſt.qz hoc adiectiuum trinus in prima ꝓpoſitione reſpicit ſuppoſitum tm̃:quantum ad trinariuz primo ſignatuz. Ad hoc eñ fuit inſtitutũ a theologis vt determinaret indiſtinctã ſuppõnem huius noĩs deus. Indiſtincte aũt noĩa numeralia reſpiciunt formam ꝑm cõem naturã noĩm numeraluz. qz enim hoc nomẽ deus ſupponere põt pro tribus perſonis ſub forma vna ſuppoſitione vna:ideo in uentum fuit hoc adiectiuuz trinus ad determinãdum talẽ ſuppoſitionem ponendo trinarium i ſuppoſitis ꝛ vnitatem in forma.ꝛ ideo non ſequitur regulam aliorũ noĩn numeralium. Eodem mõ dom̃ eſt de hac locutione monadi trine gloriã canam⁹.

Sol. ad ꝓmũ arg.

Ad ſcõm

¶ Ad ſcõm dom̃ q; trinus dicat vnitatem.eẽntie ꝛ trinitatem perſonarum. Unde ſenſus eſt deus eſt trinus.i. deus eſt vna eſſentia in tribus perſonis. Unde in hoc noĩe trinus cadit vnitas eſſentie in rectitudine:diſtinctio perſonalis obliq̃.hoc autez nomẽ deus qũ eſt quaſi medium inter perſonam ꝛ eſſentiã ſignificat eẽntiam ꝓſonaliter.eẽntia enĩz ſignificat quo eſt.pſona ḋs eſt:deꝰ qũ eſt.qũ ẽ aũt medium eſt inter quo eſt ꝛ quis eſt ꝑm rõnẽ intelligentie. Unde hoc nomẽ deus qz ſignificat meduz inter quo eſt ꝛ quis eſt.i.eſſentiã ꝛ perſonã: ſupponit eſſentiã perſonaliter. ¶ Ad tertiũ dom̃ q; non ſequitur deus eſt trinus:ergo trinitas eſt trina.licz hoc nomen deus ſupponit ibi pro tribus perſonis.quia hec dictio trinitas ſignificat diſtinctionem.ꝛ in illa diſtinctione ſupponit tres perſonas. Unde hec dictio trina nõ determinat ſuppoſitionem indiſtinctam ſed diſtinctã. Unde vult diſtinguere ipſam diſtinctionẽ ꝛ triplicare trinitatẽ.vnde ad hoc q; hec eſſet vera trinitas eſt trina:erigeretur q; tres eſſent trinitates. Uel põt dici q; hoc nomen deus ſupponit pro diuina eſſentia:ꝛ hec dictio trinus non reſpicit formam nec ponit diſtinctionẽ in eſſentia ſed in ſuppoſito.

Ad tertium.

Articulus ſecundus.

D.ã dici poſſit trinitas trina. Obſ.a.r.ſ.

Scõm

SEcundo queritur an poſſit dici trinitas trina. Ad qõ ſic. hec dictio trina copulat trinarium theologicũ qui eſt in tribus pſonis:igitur põt addi dictioni ſignificanti illũ trinariũ.ꝛ ita hec erit vera trinitas eſt trina. Per hoc etiã ꝑz q; eſt vera.qz hoc nomen trinitas ſupponit tres pſonas ſub trinario theologico. Uñ hec ꝓpoſitio trinitas eſt trina ſimilis eſt iſti albũ eſt albũ. ¶ Itẽ idẽ ſignificat̃ p ſubiectum ꝛ predicatum.ergo eſt vera. ¶ Si dicat q; hec dictio trina reſpicit formã huius noĩs trinitas.ꝛ ꝓpter hoc illa eſt falſa. ¶ Contra. hec eſt vera deus eſt trinus.ꝛ ſi hec dictio trina triplicaret formã falſa eſſet:reſpicit ergo ſolũ ſuppoſitũ huius noĩs trinitas.ergo ẽ vera. ¶ Cõtra. trinitas eſt vna qz eſt vna ĩdiuidua trinitas.nõ ergo trina.hec argumẽtatio eſt neceſſaria.qz dictio numeralis ſemp excludit aliũ numerum. Uñ bene ſequit̃ iſti ſunt tres:nõ ergo quattuor ſiue duo eadem rõne bene ſequitur trinitas eſt vna.nõ ergo trina. ¶ Solutio.dicũt quidaz q; hec dictio trina nõ ſequitur regulam aliorũ noĩum numeralium.qz noĩa numeralia ſemp habẽt reſpicere formã.oĩs eñ numerus ꝛ diſcretio reſpicit ſuppoſitũ:ſed hoc adiectuũ trinũ inuẽtuz fuit a theologis ad determinandũ ſolũ ſuppoſitũ huius dictionis deus vt predictũ eſt. Unde ꝑz q; iſta argumẽtatio nõ valet trinitas eſt vna:non ergo trina: qz hec dictio vna determinat formã.hec dictio trina ſolum ſuppoſitũ. Si aũt hec dictio trina determiet formã ſicut hec dictio vna:tũc neceſſaria ẽ argumẽtatio.ꝛ hec eſſet falſa.trinitas eſt trina.qz ꝑz hoc exigereꝝ q; tres eſſent trinarij perſonarũ ꝛ.ix.pſone.ſed qz hec dictio trina merẽ ſuppoſituz determinat:nõ hec eſt vera.trinitas eſt trina ꝛ vna ſicut dicunt. Uidet tñ aliter dom̃ ſicut ſupza tactum eſt qz hec dictio trina determinat ſuppoſitionẽ diſtinctam circa hoc qõ dico trinitas: illa diſtinguit. vñ dicit tres eſſe trinitates. ¶ Ad hoc qõ obſ q; copulat ternarium qui eſt in tribus pſonis.dom̃ q; non immo dicit trinitatẽ diſtinctã copulãs trinarium trinitatum. ¶ Ad hoc qõ obſ q; eſt ſimilis modus loquendi ac ſi diceret albũ eſt albũ dom̃ q; nõ ẽ verum.immo ſimile eſt ac ſi diceret albedo eſt alba. ¶ Ad hoc qõ obiçitur q; idem ſignificatur p ſubiectum ꝛ predicatũ.dom̃ q; ſi hoc ſit verũ:tñ qz hec dictio trinitas dicit numerum perſonarum.hec dictio trina ei addita copulat trinarium trinitatũ.ꝛ ideo eſt falſa ſimpliciter. nec oportet q; cum idẽ ſignificatur per predicatum ꝛ ſubiectum dummodo diuerſis modis ſignificetur:vt alterũ ſit principale alterũ denominatiuum q; oratio ſit vera.hec eñ eſt falſa.albedo ẽ alba: ꝛ hec ſimiliter humanitas eſt homo.Scõm prepoſitiuuz hec eſt vera deus eſt trinus ꝛ vnus:ita q; hec dictio trinus ſupponat primo pro tribꝰ perſonis.hec aũt falſa. trinitas eſt triplex. qz hec dictio triplex ſignificat trinariũ eſſentiarum.Et nota q; cũ dicit trinitas eſt vna.hec dictio vna ſignificat vnitatẽ que eſt in trinario perſonarum ſiue trinitatis.non eñ poteſt dici q; ſignificet vnitatem eſſentie: quia non eſt ſenſus trinitas eſt vnius eſſentie et non plurium eſſentiarum ſed iſtis ẽ ſenſus. trinitas eſt vna et nõ plures trinitates.

Tertium

Ri.

Solu. ad ar. Primum.

Ad ſecundũ.

Ad tertium

Articulus tertius.

Quale intelligat dictum trinitas vnitate vnitas in trinitate.

TErtio queritur qualiter intelligatur dictum trinitas in vnitate vnitas in trinitate.quid ſignificet hec ꝓpoſitio in.Reſponſio ſicut põt pateré cum dicitur vnitas eſt in trinitate notat quaſi informationẽ paſſiue circa caſuale prepoſitionis. ſicut in iſtis.deitas ſiue eſſentia eſt i patre ꝛ filio ꝛ ſpũſ. deitas ſiue potentia ſiue ſapiẽtia ſiue bonitas eſt in trinitate. In omnibus talibus hec prepoſitio in notat quaſi informationem.quia deitas eſt quaſi forma patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti vt dictũ eſt. vnitas aũt eſſentie nihil aliud eſt ꝙ eſſentia:ꝛ ideo patet q; hec prepoſitio in notat quaſi informationẽ in hac. vnitas eſt in trinitate.i. in tribus perſonis. ¶ Sed dubiũ eſt quid notet in hac:trinitas in vnitate. non eñ põt notare informationez.non eñ põt dici q; trinitas ſit in trinitate ſicut ſpecies in genere vel genus in ſpecie.nec ſicut contentum in continente.nec ſicut partes in toto nec ſicut totũ in partibus. nec ſicut effectus in cã.nec ſicut cognitio in cognoſcente. et generaliter videtur q; nullus modus quo aliquid in alio ỏr eſſe:poſſit aptari huic modo. ¶ Dicunt aũt quidam q; cum dicitur trinitas eſt in vnitate. hec dictio in notat identitatẽ pure.qz nulla eſt diſtinctio trinitatis ad vnitatẽ eſſentie.ſed cõtra naturam prepoſitionis eſt hoc. qz ſemper prepoſitio vult notare tranſitionem aliquam ſicut dicit prꝰciſcianus. Ideo dicimus q; cum ỏr trinitas eſt in vnitate. hec dictio in notat quaſi ſubiectionem. nõ dico reſpectu ſui caſualis:ſ reſpectu eius qõ ſupponitur per hoc q; dico trinitas. ſic enim vnitas eſt q̃ ſi forma trinitatis:ita trinitas quaſi ſubiectũ vnitatis.ꝛ ſunt plures modi loquendi in naturalibus ſimiles.qz ỏr albedo eſt in albo ꝛ albũ in albedine. Uel põt dici q; trinitas hic accipitur non pro ipſis perſonis ſed pro trinario perſonarum:ꝛ hoc nomẽ vnitas ſumitur ibi anphatice pro deo.ſ. trinitate q̃ eſt vnitas. vt is ſit ſenſus. trinitas eſt in vnitate.i. in deo qui eſt vnitas. vt iſte terminus deus ſupponat pro tribus perſonis. ꝛ ſic patebit q; hec ꝓpõ in notabit quaſi informationẽ ſicut in hac vnitas eſt in oĩbus tribus perſonis.

De appropatione eternitatis ſpẽi et vſus. Aug.

Queſtio.lxvij. de nominibus appropriatis.

Oſtq̃ tractatũ eſt

DE noĩbus proprie ad diſcretionem perſonarũ pertinentibus conſequẽter agendum eſt de his que appropriantur.que tñ ſunt noĩa ſignificantia eſſentiam. Notandum eſt igitur q; quedam appropriantur perſonis ex ratione ſue ſignificationis.quedam vero ratione adiunctionis. ratione ſignificationis appropriauit Hylarius eternitatem patri: ſpeciez filio. vſum ſpũſctõ.in li. de trini. Item aug. vnitatem patri:equalitatem filio: cõcordiam ſpũſctõ. Itẽ in li. de tri. potentiaz patri. ſapiẽtiam filio:bonitatẽ ſpũſctõ. Itẽ ex adiuncto eſt appropriatio ꝛ ex quibuſdam aliis conditionibus ſicut in illo verbo apoſt. ex ipſo ꝛ per ipſum et in ipſo. ad ro.xj. ¶ Queruntur ergo primo de appropriatiõe eternitatis ſpeciei ꝛ vſus. Scõo de appropriatione vnitatis equalitatis pcordie. Tertio de appropriatione potentie ſapie bonitatis. Quarto de appropriatione verboꝝ apli ex ipſo ꝛ per ipm̃ ꝛ in ipſo.

Oppo.arg.j°

Anſel.

Quenk.ij. Richar.

Tertium

Quartum.

Quintum, Rſiſio.

Ad primum oppo.

Ad id qõ.ij.q̃ ritur.

Membrum primum.

QUeritur igitur ad primam appropriationem.quã ponit hyla. eternitas eſt in patre. ſpes in imagine. vſus in munere, cums appropriationis rõnẽ aſſignat augu. vj. de tri. di. primo. quare eternitas patri. qz pr̃ non hz patrem de quo ſit. filius aũt de pr̃e eſt vt ſit. atq; vt illi coeternus ſit. Itez quare ſpes imagini. i. filio dicens. imago ſi perfecte implet illud cui? eſt imago:ipſa coequat ei:nõ illud imagini ſue. i qua imagine ſpem noſtrã nouit credo ꝓpter pulchritudinẽ: vbi eſt tanta cõgruẽtia ꝛ prima equalitas ꝛ prima ſimilitudo in nulla re diſſidẽs. Itẽ quare vſus vni. i. ſpiritui ſctõ appropriet̃ dicit. eſt ineffabilis quidaz cõplexus patris ꝛ imaginis qui nõ eſt ſine perfruitione. i. ſine charitate. illa ergo dilectio ſiue delecta tio vſus ab illo appellata eſt. ꝛ eſt in trinitate. ſſ. nõ genitus:ſed genitoris genitiq; ſuamitas. ¶ Circa aſſignationẽ multipliciter obſ: cum eternitas cõis ſit oĩbus perſonis ſicut habeꝝ in ſimbolo. eternus pater eternus filius eternus. ſſ. ergo nõ erit rõ qua re eternitas appropriet̃ patri plus ꝙ alij pſone.

¶ Itẽ in. j. ſen. di. viij. ỏr eternitas ꝓprietas diuine ẽntie. ergo nõ videt appropriabilis pſonꝰ. ¶ Contra Anſel. in li. de incarnatione verbi. vnus eſt deus pater ꝛ filius ꝛ. ſſ. ꝛ poſt modũ loquẽs de naturitate ꝛ pceſſione dicit q; natiuitas ꝛ pceſſio ſine principio ſunt. aliquin eſſet eternitas nata ꝛ procedẽs qõ falſum eſt. Nequaq̃ deũ habere principiũ aut incepiſſe patrẽ aut filiuz aut. ſſ. ſ. cogitare debem⁹. ex hoc ergo videt relinqui. q; cũ eternitas nõ debeat dici nata vel procedens q; cõuenit ſoli patri.

¶ Itẽ q̃rit de hoc qõ ỏr q. ſſ. eſt in imagine. q̃rit ergo quare imago appropriet̃ filio.ꝛ ſupra poſita ẽ rõ in qõne de imagine ꝑm Ric. in li. de tri. qui mouet qõnẽ. Si filius recte dictus eſt imago pris ꝓ rõne expreſſe ſimilitudinis:cur nõ etiã. ſſ. imago patris recte dicaꝝ. cũ vteraq; ſimilis ꝛ coequalis inueniatur.

¶ Itẽ queritur de hoc qõ dicit aug. q; imago coequatur illi cuius eſt imago nõ illud imagini. ex hoc ei videt q; filius ſit coequalis patri nõ ecõuerſo. cũ tñ ỏrarium ỏr in ſymbolo: tres perſone coeterne ſibi ſunt ꝛ coequales. ¶ Itẽ obſ de hoc qõ dicit q; i ſpecie eſt prima ſimilitudo. nam cum primus nõ dicaꝝ in rõne ſcõi: videt cum in filio ſit prima ſimilitudo q; in. ſſ. ſit ſecũda ſimilitudo. cum tñ dicatur in ſymbolo: in hac trinitate nihil prius aut poſterius.

¶ Item cum totius trinitatis patris ꝛ filij ꝛ. ſſ. ſit vna virtus ꝛ operatio ſicut vna ſubſtantia. que eſt ratio vt vſus appropriet̃. ſſ. ¶ Rñ. dom̃ q; ratio appropriationis predicte. ſ. vt eternitas patri appropꝛietur eſt hec. eternitas enim eſt ens non ab alio eſſentialiter. pater aũt eſt ens non ab alio perſonaliter. qz ergo intellectus eius qõ nõ eſſe ab alio itelligitur in rõne eternitatis. inde eſt q; appropꝛietur patri. Spũs aũt appropꝛiatur filio eo q; ſpes eſt. rõ ꝛ principium cognoſcendi. vnumquodq; enim cognoſcitur per ſuam ſpem. quia ergo generatio filij in patre eſt vt noticia a mente: ratione noticie appropꝛiatur filio ſpes. vſus vero appropꝛiatur ſpiritui ſancto rõne operationis ꝛ vtilitatis cuius principium prorumpit eſt voluntas. proceſſio aũt ſpiritus ſancti eſt ſicut voluntatis a noticia et mente.

¶ Ad illud ergo quod obiçitur primo dicendũ. q; eternitas ꝙuis ſit cõmunis tribus pſonis: appropꝛiatur tamen patri ratione predicta. ¶ Ad illud vero quod dicit anſ. notãdũ q; cum eternitas dicatur per priuationem initij et finis. initiũ autem dicitur duobus modis. in initiũ durationis: in initium originis. ſi determinatur eternitas per priuationem durationis; communis eſt tribus perſonis. ſi vero determinetur per priuationem initij ſiue durationis ſiue originis cedit in proprietatez patris. ꝛ hoc modo intendit anſel. ꝛ hyla. accipere nomẽ eternitatis. ¶ Ad ſcõm quare imago reſpondet filio ꝛ nõ ſpũſctõ. Riſidet Richar. in li. de tri. tangens duplicem rationem. in hoc ſolus filius expreſſam patris imaginem ꝛ ſimilitudinem tenet q; ſicut diuinitatis plenitudo manat de vno: ſic ꝛ eadem plenitudinis largitio manat ꝛ de alio. nec alio modo accipit ſpũſ. ab vno ꝙ ab altero. ergo propter vniformitatem. quam habet filius ad patrem in producendo ex ſe perſonam aliaz: dicitur imago. Alia rõ eſt quã ponit. qz imago iuxta conſuetudinem humanam magis ſolet dici propter vniformitatem ex trinſecã ꝙ intrinſecam. qz intrinſecus vnicuiq; eſt quod eſt apud ſemetipz quaſi intrinſecus eſt habitudo quã

habet ad alium.eandem aũt habitudinem quã habet pater ad.ſſ.eandem inquã conſtat habere ⁊ filium. ¶ Ad aliud vero qõ obijcit dicendum.q̃ pater eſt eq̃lis filio et coequalis:ſed nõ coequat filio. hoc eĩm verbũ coequat eo q̃ ſignificat rẽ ſuã paſſiue denotat q̃ illud cui attribuitur hz eſſe ab alio ⁊ hz illi eſſe equalis.⁊ ideo q̃us cõcedatur pater eſt equalis vel coequalis filio noſaliter:in quo ſignificatur q̃ ſit eadẽ virtus patris et filij.nõ tamen ſequit q̃ coequatur pr̃ imagini.tamen habes reſpõſionẽ de hoc ſupra de queſtiõe de his noibus ſimlis et equalis. ¶ Ad illud qõ obijcit qualiter dicit in ſpecie q̃ eſt filius pria ſimilitudo. dicendũ q̃ per hãc dictionẽ pria non notatur prioritas ſm durationem vel ſm eſſentiã:ſed notatur prius.i. amplius cõueniens.vt ſit ſenſus. filius eſt prima ſimilitudo.i.filius conuenit in oibus cũ patre ⁊ nullus ita cõuenit.ſpũs eĩm ſanct⁹ in hoc nõ cõuenit q̃ ſpiret ſeipſum.nec eſt cõcedendũ q̃ ſit ſcda eq̃litas in ſpũſ.q̃ primũ nõ õz p ordinẽ ad poſteri⁹ :ſed p negationẽ prioris.ſicut i math.j.peperit filiũ ſuũ primogenitũ nõ q̃ poſt ipſum nat⁹ ſit alius:ſed q̃ aĩ ipm nullus. ¶ Ad vltimũ q̃ querit quare vſus appropriet ſpũſ.dicẽdũ ſm aug.in li. de aĩa et ſpũ. Capabilis eſt de⁹ oĩb⁹. q̃ naturali ſuo munere ab oĩbus ꝓcipiaĸ q̃tũ ad eſſentiã qua ſunt.⁊ ſm illaz ad idoneã ſpẽm qua ab alijs differũt. et ſm vtrũq; ad illõ cõgruũ quo ꝓficiũt. tria hec oĩa reꝑti in ſunt quaſi veſtigia ſumme trinitatis eẽntie imaginis: muneris.eternitas quippe vel eſſentie in pr̃e.ſpecies in imagine. vſus in munere.nobis autem diuinitatis oĩnis vſus in munere eſt: quia ſpũſ.eſt ex quo patet q̃ vſus refertur ad operationem ⁊ pr̃ſecutũ.operatio aũt ⁊ pr̃ſectus ad donũ. donũ aũt ad ſpiritumſcm̃ inde eſt q̃ ſpũſ. appropriatur vſus.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad quintum Aug.

Membrum ſecundum.

De appropatione vnitatis equalitatis ⁊ pcordie. Aug.

Dpp ar.j.

Scõm Aug.

Tertium

Quartum.

Quintum.

QOnſequenter q̃ritur de appropriatione vnitatis equalitatis et concordie. Nam dicit auguſti.de doctrina xp̃ia. In patre eſt vnitas.in filio eq̃litas. in ſpirituſcto vnitatis equalitatiſq; cõcordia. ⁊ tria hec vnũ omnia ꝓpter patrẽ:equalia ꝓpter filiũ: cõnexa oĩa ꝓpter ſpm̃ſanctũ. ¶ Circa qõ obijcitur multipl̃r. ꝓio cũ vnus ⁊ens cõuertanť:ergo vnitas cõuertit cũ eſſentia ſz cẽntia eſt eoĩs tribus ꝑſonis et nullo modo appropriata.ergo ⁊ vnitas nõ appropriatur patri. ¶ Item aug⁹.vj.de tri.ſiue ſpũſ.ſiue vnitas amboꝝ ſiue ſanctitas ſiue caritas.manifeſtũ eſt q̃ nõ eſt alter duorũ quo vterq; cõiungitur.ex quo relinquitur q̃ vnitas appropriaĸ magis ſpirituſancto q̃ patri. ¶ Itẽ cũ in trinitate idẽ ſit magnitudo qõ eſſentia . equalitas aũt dicit vnitatẽ in magnitudine.equalitas igit in diuinis ꝑſonis non eſt niſi vnitas illorũ in eẽntia. ſi ergo patri appropriatur vnitas.ergo ⁊ equalitas. ¶ Item cuz de filio dicatur q̃ ipſe eſt par qui facit vtraq; vnum.quare filio nõ attribuitur cõcordia ſicut ⁊ ſpiritui ſancto ¶ Item obijcitur de hoc q̃ dicitur omnia vnum ꝓpter patrem:equalia ꝓpter filium:connexa ꝓpter ſpiritumſanctum.ſed omnia dicuntur vnum eſſe ꝓpter patrem:q̃ habent vnitatem a patre ſiue ſint diuine perſone ſiue creature.ergo oĩa erunt equalia ꝓpter filium ſiue ſint diuine perſone ſiue creature.ergo pater per filiuz erit equalis'.ergo habet equalitatem a filio.qõ eſt falſum. ¶ Item ſimili modo obijcitur.ſi omnia connexa ꝓpter.ſſ. ergo filius ⁊ pater connexi ſunt per.ſſ.ergo a ſpũſ. habent aliquid.qõ eſt falſum.ſimiliter videtur ſeq̃ q̃.ſſ.ſit connexus ꝓpter ſeipm̃. ¶ Rñ. vnitas appropriatur patri duplici ratione. prima.q̃ ſicut pater non eſt ab alio.ita vnitas non eſt ab alio:ſz principium aliorũ z. Alia ratio eſt.q̃ ſicut dicitur pater genuit filium vnum deum:ita vnitas per ſe multiplicata non generat niſi vnum. ¶ Ad hoc Hug.ad beatum ber.ſubſiſtentia que ab alia non eſt ſubſtãtialiter vel perſonaliter:nullam pluralitatem ingerit nullam pluralitatem concludit.nam in eo q̃ gignit nihil ſibi ſed alio confert vt ſit.genita autẽ ſubſtãtia que ab alio accepit qõ habet.ſicut nec eẽ per ſeipſum:ita nec intelligi valet. Si igitur pluralitatem ingerit ſubſiſtentia filij:tantomagis que a duobus eſt ſubſiſtẽtia ſpirituſſan. Recte ergo vnitas patri attribuitur ꝓpter ea cuz pater habeat vnitatem ⁊ filius ab eo ⁊ ſpiritusſanctus ſm principalitatem attribuitur patri. Equalitas vero non attribuitur patri.quia non intelligitur equalitas niſi intelligatur pluralitas.intellecto autez patre ſm q̃ eſt innaſcibilis:non intelligitur pluralitas. ergo non recte appropietur patri equalitas.ſed poſito filio cuz ſit deus:neceſſario ponitur equalitas ꝓpter quod dicit aug.imago coequatur patri nõ pater imagini.vnde recte attribuitur equalitas filio.⁊ quia ſpirituſſanctus habet a filio equalitatẽ. non attribuitur ſpiritui ſancto.ideo filius dicitur recte equalitas. Concordia vero ſpirituſancto attribuitur. ſicut enim nulla equalitas eſt ſine conſiſtentium pluralitate:ita nec ponitur concordia ſine conſiſtentium trinitate.in patre ergo vnitatis in filio inchoatio pluralitatis.in ſpiritui ſancto cõpletio trinitatis. Pretereꝛ alia ẽ habitudo patris ad filium:alia ad ſpiritumſanctum. Sed filij ſimiliter alia eſt habitudo ad patrem:alia eſt ad ſpiritumſanctum. vniformiter autem ſe habent tam pater q̃ filius ad ſpiritumſanctum. Recte ergo dicitur cõcordia:in quo beatitudinis vniformitas omnino inuenitur. ꝓtereꝛ cum in patre ſit vnitas et hanc habeant filius ⁊ ſpirituſſanctus a patre : recte dicuntur vnum ꝓpter patrem. ¶ Item ſi ſola ingenita perſona eſſet:non eſſet equalitas. ſimiliter ſi perſona ſpirituſſanc.non eſſet: nihilominus eſſet equalitas.recte ergo ꝓpter filium ſunt equalia.non q̃ pater habeat equalitatem a filio: ſed q̃ eo poſito ponitur equalitas in patre:⁊ ſimiliter eo remoto remouetur. ſimiliter tolle ſpiritumſanctum non erit in deitate qui ſit plurium connexio ſed cum ille ſit amoꝝ patris ⁊ filij:ipſo poſito,ponitur connexio.

Rñsio.

Hug.

Sol.ad p̃mũ arg.oppoſit

¶ Ad hoc quod obijcitur q̃ vnitas non debet appropriari patri:quia vnum ⁊ens conuertuntur. dicendum q̃ alia eſt ratio dicendi vnitatem. alia eſt ratio dicendi eſſentiam.nam cum dico eſſentiam: dico abſolute.cum dico vnitatem: dico rationem primi principij.vnitas enim eſt primum principiũ: quia ergo vnitas addit rationez primi principij ſupra eſſentiam:ideo appropriaĸ patri qui ens a nullo eſt principium perſonarum omnium ⁊ eſſentiarum.non ſic autem filius vel ſpirituſſanctus.

Ad ſecundũ.

¶ Ad ſcõm q̃ obijcitur de auctoritate aug.dõm q̃ duplex eſt vnitas.eẽntialis ſiue nature que appropriatur patri:⁊ eſt vnitas relatiua ſiue vnitas conſenſionis ſiue voluntatis que appropriatur.ſſ.de q̃ in euang.Jo.xvij.vt ſint vnum ſicut ⁊ nos vnum ſumus.⁊ hoc mõ õz ſſ.vnitas amboꝝ.ſ.patris ⁊ filij.

Ad tertium

¶ Ad tertium dicendum q̃ equalitas appropriaĸ filio ꝓpter tres rõnes. Prima.q̃ cuz equalitas ſit vnitas virtutis:non põt intelligi niſi intelligãtur aliqui duo in illa vnitate.filius aũt eſt q̃ primo itel ligitur poſt patrẽ in vnitate virtutis ordine nature ideo filio attribuitur equalitas. Secunda eſt.quia omnis inequalitas per equalitate reducitur advnitatẽ. Equalitas enim eſt principiũ in ꝓportionib⁹ ſicut vnitas in numeris. q̃ ergo creatura rõnalis recõciliaĸ patri p filiũ patri aũt attribuitur vnitas inequalitas vero culpe rõnali creature ꝓpter hoc filio attribuitur equalitas velut mod⁹ reductiõis creature ad patrẽ Tertia eſt.q̃ primo in filio intelligitur equalitas et ipſe primo accipit equalitatẽ et dat eã:ſed ſpũſ.nec primo accipit nec dat eã:ideo filio attribuiť equalitas nõ ſpũſ. ¶ Ad illud vero qõ obijcitur dicendũ. q̃ equalitas nõ ſolũ dicit vnitatẽ in magnitudine.ſed ponit pluralitatẽ ⁊ diſtinctionẽ ex conſequenti qõ nõ ponit eſſentia. ¶ Ad illõ vero qõ querit quare concordia ſpũſ.attribuiť:dõm q̃ quatuoꝝ rõnibus. Prima eſt.q̃ ſignũ oppoſitionis pr̃is et filij. Secũda:q̃ ipſe vn⁹ a pr̃e ⁊ filio:⁊ pr̃ ⁊ filius conueniũt in vno eo:ideo vniuntť in eo in q̃tum ipſe eſt vnus ab eis. Tertia q̃ procedit ab eis ſm vnũ ⁊ ſm vnã notionẽ que eſt eoĩs ſpiratio. Quarta per rõnem cauſe.q̃ ei attribuiť cõſeruatio totiꝰ eſſeẽtias aũt eſt principiũ cõſeruatiõis rerũ in eẽ ¶ Nõ vero õz de filio q̃ ſit par.iſtud referť ad aſſumptionẽ hũanitatis:nõ ad itellectũ ꝓprietatis filij ¶ Ad aliud dicendũ q̃ cũ õz oĩa hec tria vnũ ꝓpter pr̃em pater eĩm a ſe hz q̃ ſit vnũ:filius ⁊ ſpũſ.a pr̃e. Cum aũt õz omnia equalia ꝓpter filiũ: notaĸ per hec rõoſtẽſiua oſtẽdit eĩm filius equalitatẽ ꝑſonarũ trinitatẽ aũt õz oppoſita ꝓpter ſpm̃ſ.notaĸ quaſi rõ formalis in eo q̃ eſt ſpũſ.ſcz in eo q̃ eſt amor:quo pater et filius diligunt ſe.amor enim ad amãtẽ quaſi rõ formalis.nõ q̃ formalis inq̃tũ ſunt: vel inq̃tũ ſunt. Mõ enĩ ſequiť pr̃ ⁊ filij diligũt ſpm̃ſ.ergo ſunt ſpũſ. Alij vero dicũt q̃ hoc q̃ dico ꝓpter:dicit rõnẽ ſignifiue cauſe cognoſcẽdi.ſpiritus enim ſanct⁹ eſt cauſa cognoſcẽdi nobis q̃ pater ⁊ filius ſunt vnũ principiũ.ſ.ſ.et in hoc cõnexi.nec dicit ſpũſſa.oppoſitus patri aut filio ſed oppoſitus patris ⁊ filij ꝓpter ſeipſum

Ad quartum

Ad quintum

Membrum tertium.

De appropatiõe potẽtie. ſapiẽtie ⁊ bonitatis.

Querit ſe cundo. Auguſtinus.

Querik que ſit rõ huiꝰ appropriatiõis Obijcik ar.j.

Secundum.

QDonſequẽter querik de appropriatis que ſunt:potẽtia pr̃i:ſapia filio volũtas ſpũ. Circa qõ querik primo.que ſit rõ appropriatiõis horũ triũ gñaliter. Deinde que rẽdũ eſſet de potẽtia ſm q̃ appropriaĸ pr̃i ſm q̃ õz potẽtia gñandi.ſz iſtud determinatũ eſt.ſ.in.q. de gñatione eterna. Scõo q̃rendũ eſt de ſapia q̃ appropriaĸ filio. Tertio de volũtate q̃ appropriaĸ ſpũſa.

Articulus primus.

DE primũ obijcik ſic in li.ſa.xiij. ſubeſt tibi poſſe cũ volueris.ex quo accipit anſ. q̃ potẽtia ſequitur voluntatẽ potẽtia igitur nõ dicit rõnẽ primi principij.nec etiã principiũ rõne volũtatis.ergo nõ debz appropriari patri ¶ Itẽ Hug.de.ſancto.vic.in ſentẽtijs.voluntas mouet:ſapia diſponit:potẽtia operaĸ.ergo intẽtio volũtatis dicit rõnem principij:ſcia vero rõnẽ quaſi medij.potẽtia vero rõnẽ principij ab illis.volũtas igitur appropriãda patri ⁊ potẽtia ſpũſ. ¶ Itẽ j.coun.ij.xp̃m dei virtutẽ ⁊ dei ſapiam. virtus igitur appropriatur filio:ſed eadẽ intentio virtutis ⁊ potẽtia:appropriatur filio. ¶ Itẽ ſcia cõprehendit omnem reſpectũ potẽtie:⁊ potẽtia oĩm reſpectum voluntatis:et non conuertitur quicquid enim poteſt deus ſcit.ſed non conuertitur.quicquid ſcit poteſt quia ſcit mala:non poteſt facere illa. Similiter ꝺcquid vult poteſt:non tamen quicquid poteſt vult. multa eĩm põt facere que nõ vult facere. Si ergo ſz ꝓpietatẽ ꝑſonaꝝ ſit appropriatio iſtoꝝ appropriatur ſcia patri cũ cõuenit ꝓducere ſiue generando ſiue ſpirando ſiue creãdo:ſz non cõuertiť q̃ pater ꝓducit generãdo qõ nõ filiꝰ. Similiter filio cõuenit potẽtia ⁊ ſpũſ.volũtas.q̃ ꝺcꝺ ꝓducit ſpũſſan. ꝓducit filiꝰ:ſz nõ cõuertiť.q̃ ſpũſſanc. ꝓducit creãdo ſz nõ ſpirãdo.filiꝰ vero ſpirãdo ⁊ creando.

¶ Itẽ de volũtate dubitaĸ.nã dicit aug.ix.de trin. q̃ partũ mẽtis p̃cedit appetitꝰ:partus aũt mentis ſit noticia appetitꝰ.volũtas principiũ.igiť noticie volũtas eſt:ſz qõ eſt principiũ noticie õz appariꝑatri cũ noticia appropriet filio.ergo volũtas appropriaĸ patri. ¶ Itẽ i antipho.de tri.caritas patẽ gr̃a xp̃s.cõcatio ſpũſſan.ſi vero caritas vt dicit bernar.nõ eſt niſi cõis boni volũtas.ergo volũtas appropriaĸ patri. ¶ Itẽ Col.j.tranſtulit nos i regnũ filij caritatis ſue:⁊ conſtãs eſt q̃ nõ põt ibi ſtare,caritas ꝓ ſpũſan.q̃ ſic diceret filiꝰ ſpũſſan. Erponiť ergo rab aug.duobꝰ modis.filij caritatis.i.filij quez diligit.ergo ſm hoc caritas appropriabiť filio. ¶ Itẽ cũ principiũ ſciẽdi ⁊ itelligendi ſit ſapientia.cũ ſpũſanc.attribuiť principiũ ſciẽdi ⁊ intelligendi.j.Coꝛ.ij .nobis reuelauit deꝰ ꝑ ſpm̃ſan.⁊ iterũ accepimꝰ ſpm̃ q̃ ex deo eſt:vt ſciamus.⁊.xvj.Jo.cũ venerit ſpũs veritatis docebit vos oĩm veritatẽ. videť q̃ ſpũſ.appropriet ſapientia vel ſciẽtia. ¶ Rñſio rõ appriatiõis potẽtie patris ſapiẽtie filio volũtatis ſpũſan. ſiue benignitatis facta eſt duplici rõne. Primo rõne remotionis erroꝝ.vt dicit augu.in lib.de tri.q̃ in creaturis ex antiquitate in patre defectus:ex poſteriozitate in filio ꝑfectio ſenſus ſolet notari.ideo occurrit ſcriptura dicens pr̃em oĩpotentẽ ne videak prior filio: ⁊ ideo minus potẽs ⁊ filiũ ſapientẽ nevideak poſterior patre.⁊ ideo minus ſapiens. Iteruz q̃ nomen ſpũs videbak quaſi nomen inflatiõis ⁊ tumoris.ne cũ dr̃ ſpm̃ habere deus crudelis putaret ſcriptura tẽperauit ſermonẽ ſpm̃ bonũ noſans. Rõne vero oſtendẽde veritatis Richar.de.ſan.vict.potẽtia poteſt eſſe vbi nulla eſt ſapientia.vel eſſe põt vt i plãtis potentia eſt nutriendi ⁊ generandi.⁊ aialibus audiendi ⁊ videndi.non aũt ſapiẽtia.ſed vbi ſapiẽtia neceſſario eſt potẽtia ſm quã eſt ſape:⁊ ſi nõ eſt potentia nõ eſt ſapiẽtia.naz poſſe ſapere eſt aliq̃d poſſe.dat ergo poſſe eſſe nõ ſapiẽtia potẽtie.ſed potentia ſapiẽtie. Itẽ lucifer q̃ mane oriebak multam habuit potentiã ⁊ multam cognitionẽ.ſed non habuit bonã,voluntatẽ.quid aũt eſt bonitas niſi bona voluntas.vt ergo poſſis bonã volũtatẽ hr̃e opz vt valeas ⁊ ſcias bonũ eligere.in hac ergo trinitate ſola potẽtia nõ eſt de re aliqua.alia ſapiẽtia vero eſt de ſola potẽtia.bonitas vo ſm actũ ⁊ de potentia ⁊ ſapientia. Expreſſe ergo ſunt ꝓpietates ſumme trinitatis ibi eſt ꝓpietas ingeniti q̃ eſt ab ingenito ſolo.ꝑſona ſpũſſan.q̃ tã ab ingenito q̃ a genito.qm̃ ergo in potentia exprimiť ꝓpietas ingeniti attribuiť patri.in ſapientia vero propietas geniti.⁊ ideo attribuiť filio.in bonitate ꝓprietas ſpũſſan.⁊ ideo ſpecialiť ei appropriaĸ. ¶ Ad ea vo q̃ ꝓio obijciunť de potẽtia.dicendũ q̃ potẽtia vno mõ determinaĸ p actus tpales.vt cuz dr̃ deus põt creare.alio mõ determinaĸ p actus eternos vel q̃ſi eternos.vt eũ dr̃ deus põt ſcire.deus põt velle.primo mõ q̃us in deo ſit idẽ potentia ⁊ ſcientia ⁊ volũtas.tñ ſm rõnem intelligẽdi q̃ accipiť ſm nos. voluntas mouet.ſcia diſponit.potẽtia opaĸ.prior eſt voluntas.deinde ſcia.tertio potentia.ſed ihac via non eſt aſſignata predicta appropriatio. Secundo

Sol.ad argumentũ p̃mũ.

modo ſm q potentia extendit vt determinet per actus eternos. priꝰ eſt potentia ſcientia ⁊ voluntate. ſicut poſſe ſcire ⁊ poſſe velle prius q̄ ſcire ⁊ velle. ⁊ in hac via aſſignata eſt appropriatio potentie patri. ſapientie filio. volūtas ſpūſan. ſicut patuit p̄ Richar. ¶ Ad illud vero quod obijcit qꝫ filio appropriat virtus ⁊ q̄ eadē eſt intentio potentie virtutis non dicit rōnem primi principij. immo virtꝰ dicit potentie velut habitus ſiue habilitas. ⁊ ideo dicit intentionem principij ab alio ⁊ ad aliud. in modum principij: qui ab alio eſt et ad aliud. ⁊ideo conuenienter appropriatur filio qui eſt perſona: q̄ ab alia: ⁊ a qua alia. potentia vero dicit rōnē primi principij. ⁊ ideo appropriat patri qui eſt non ab alio. ⁊ p hoc patet ſolutio ad oīa obiecta de appropriatione potentie. ¶ Ad alia vero que queruntur de appropriatione ſcie: ⁊ de appropriatione voluntatis patet ſolutio ex ſuperioribus inquiſitiōe ⁊ potentia. queſtione de cōparatione intentiōis potentie ad intentionē ſcie ⁊ voluntatis: ⁊ iterū inquiſitione de proceſſione ſpīritusſancti queſtiōe an ſpiritusſan. p̄cedat per modū amoris aut ſapientie.

Ad ſecundū

Ad ſecūdo q̄ſita.

Articulus ſecundus

De ſapiētia

QOnſequenter querit ſp̄aliter de appropato qđ eſt ſapientia. nā de potentia alꝫ inquiſitū eſt. Circa qđ querunt plura. ¶Primo vtrū nomen ſapiētie dicat equoce vl vniuoce ſm q̄ perſonaliter ⁊ eſſentialiter. Sc̄o vtrū dicat p̄prie perſonaliter. Tertio vtrū pater ſit ſapiēs ſapientia genita. Quarto vtrum filius ſit ſapiens ſapientia ingenita. Quinto vtrum ſapiētia dicat cām. Sexto vtrū dicat deus ſapere p creaturas Septimo querit de infuſiōe ſiue p̄ceptiōe ſapiētie. Octauo vtrū ſapiētia percipiat a rōnalibus creaturis. ¶Nono vtrū ſapiētia innata ſit aīe vel addita ⁊ ſe habent he queſtiōes ſub paragrapho ſicut patebit.

Utrum ſapientia dicatur vniuoce vel equiuoce.

Ad primum ſic obiſci ⁊ſ.i⁊

tur. filius dī ſapientia patris: pater etiā ⁊ filiꝰ ⁊ ſpiritusſan. dicunt ſapiētia. videt q̄ equoce: qꝫ nihil ē ſm rē cōe pſone ⁊ eēntie. ergo equoce dr ſm qđ dicitur pſonaliter ⁊ ſm q̄ dr eſſentialiter. diuerſoꝝ eīm generū ſunt pſona ⁊ eſſentia. ¶Nā ea que dicuntur eſſentialiter ſunt in gñe ſubſtātie. que pſonalit in gñe relatiōis. nihil aūt vniuocū ad hec duo generā ſm ſubſtantiā ⁊ relationē. ¶Contra hoc nomē deus dr eſſentialiter cū dicit. deus creat. pſonaliter cū dicit deus generat. non tñ dicit equoce: ⁊ ita dicitur ſapiētia de ſapientia ſicut deus de deo ⁊ ſicut vnus deus ita vna ſapiētia. ſicut dicit aug. in li. de tri. ergo ſimiliter non dicit equoce hoc nomē ſapiētia ſicut nec hoc nomē deus. ¶ Rñ. quedā nomina ſunt que nō ſunt appropriabilia pſonis: vt hoc nomē eſſentia deitas ⁊ huiuſmodi. ⁊ hec non p̄nt tradi ad ſupponendū p̄ perſona. Alia aūt ſunt appropriabilia nō tñ appropriant. vt illa que ſignificant. vt qđ eſt: nō vt quo eſt. vt deus. deus eīm ſignificat. vt quod eſt: deitas vt quo eſt. ipoſitū enim eſt hoc nomen deus vt habēti deitatē. ⁊ qꝫ habēs deitatē eſt pſona. vñ appropriabilia perſonis ſunt huiuſmodi noīa: non iñ appropriata q̄tū eſt de ſe niſi p adiuncta. Alia aūt ſunt noīa appropriata pſonis. vt ſapiētia que appropriat filio ⁊ caritas ſpūſ. Sunt etiā noīa p̄pria. vt pater filius ſpūſan. ⁊ hec impoſſibile eſt ſupponere eēntiā. noīa aūt appropabilia poſſunt ſupponere eēntiam ⁊ pſonā ⁊ etiā appropriata. Cū ergo querit vtrū dicat ſapientia vniuoce vel equiuoce. dicendū q̄ vniuoce q̄uis eīm ſignificet eſſentiā. tñ ſupponit pſonaz. ſicut hoc nomen deus cū dicit deus gñat deū. ſignificat eſſentiam ⁊ ſupponit pſonā. Eſt ergo diuerſitas cū ſumitur eſſentialiter. ⁊ cū pſonaliter. ſ. in ſuppoſitione non ſignificatione. vtrobiq̄ enim ſignificat eſſentiam.

Resp̄onſio.

Ad ſecundum quo ⁊ſ.ij⁊

querit vtrū dicat ſapiētia p̄prie perſonaliter q̄nō appropriate. ¶Ad qđ aug. xv. de tri. ſicut p̄prie ꝺ̄bū dei ſapiētia dicit̄ cū pater ⁊ ſpūſan. ſint vna ſapientia. ſic caritas p̄prie ſpūſan. dī. cū pater ⁊ filius ⁊ ſpūſan. ſint vna caritas. ¶Itē aug. in eodē ſicut vnicū dei verbū p̄prie vocamus noīe ſapiētie cum tñ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſan. ſint ſapiētia. ſic caritas p̄prie ſpūſan. dī. cū tñ cōiter de tribus dicat. ergo ſicut amor p̄prie nō appropriate dī de ſpūſan. ſimiliter ſapientia de filio. ¶ Cōtra ſi hoc nō erit rō q̄re hec negef. p̄ eſt ſapiens ſapiētia quā genuit ab augu. ⁊ hec concedit p̄ diligit amore ab ipo. p̄cedēte. ſimilis videt rō cū idē ſit diligere q̄ eē: ſicut idez ſapere q̄ eſſe. ¶Itē diligere dr eſſentialiter ⁊ notionaliter vt dictū eſt: quare ſimiliter nō ſape eēntiale ⁊ notionale. ¶Atē querek vñ eſt hoc q̄ ſapiētia appropriabilis eſt filio: ſed nō eſt ei⁹ p̄prium: ⁊ amor eſt appropriabilis ſpūſan: ⁊ eſt eius p̄prium ¶Rñ. q̄ p̄ tū ad ſuppoſitionē loquit aug. de hoc noīe ſapiētia qđ accipit p̄prie pro filio. ſaliqñ ſicut hoc nomē caritas pro ſpūſ. ſz nō p̄tū ad ſignificationē. nā ſignatio ſapiētie non pōt fieri p̄pria ipſius filij quēad modū ſignatio amoris p̄pria ſpūſ. vt iaz patebit. ¶ Dicendū ergo ad primū q̄ diligere ⁊ ſapere ſunt motus aīe. ſape eſt motus intellectus. dr ligere motus affectus. motus intellectus eſt ad ſe. motus affectus a ſe. Cū ergo dr intellectꝰ ſapit aliquo. cū ſapere dicat motū ad aīam. neceſſe eſt q̄ illud qđ quo dr ſape ſit cā alicuius in illo qui dicitur ſapere ipſo. Cum ergo filius non ſit aliquo modo cā alicuius in patre non pōt dici pater vl ſapere vel eſſe ſapiens filio. Sed aliter eſt in motu q̄ eſt ab aīa. ſicut eīm cū dr pater opari a filio ſiue p filiū. non notak filius principiū reſpectu patris ſed reſpectu operatiōis. ſimiliter cū dr diligo amore: nō p hoc notak q̄ amor ſit principiū mei: ſed econuerſo q̄ ego ſim principiū dilectionis. ſimiliter ſi pat dicitur diligere amore qui eſt ſpūſan. non dicitur ſpūſan. vt principiū reſpectu patris. ſed potiꝰ econuerſo. ¶Ad aliud dicendū q̄ ſapiētia dicit vt habitū: ⁊ ita vt qualitatē. ⁊ ita diuinā eſſentiā. ſed dicit in cōparatione ad actū. ⁊ ideo eſt appropriabilis. ſed quia non erat a qualitate ſiue nō mutat genus. ideo ſemp dicitur eſſentialiter. ſed non eſt ſimile de amore. ideo quia amor poteſt intelligi vt q̄litas quedam. ſcilicet vt volūtas ſiue affectus boni. ſic dictus amor dicit eſſentiam. Alio modo poteſt dici amor ſimilitudo ⁊ vnitas voluntatum. ſicut ergo diceretur quod ſimilitudo dicit ad aliq̄d. ſic amor ⁊ ſic dicit notionem.

¶Ad vltimum dicendum quod amor poteſt intelligi velut forma quedam qua informatur anima et ſic cadit in genere qualitatis. poteſt etiam intelligi velut relatio quedam ſiue relatiuum prout dicit ſimilitudinem quandam: et ſic cadit in genere relationis. poteſt etiam intelligi amor velut motus quidam. ſimiliter in diuinis. ſic autem non eſt de ſapientia.

Reſponſio.

Opponitur primo.

Secundo. Tertio.

Reſponſio.

Ad ſecundus

Ad tertium

Ad tertium

Tertio queritur ⁊ſ.iij⁊

vtrū p̄ ſit ſapiens ſapiētia gēita. Ad qđ ſic oīs artifex ē ſapiēs p artē ſuā. ſz filius eſt ars p̄ris. vt dicit auguſt.

Utrum ſapiētia genita dicat̄ p̄ſonaliter. Auguſtinus.

Utrū pater ſit ſapiēs ſapiētia genita Arg. oppoſiti primum.

Secundum Auguſtinus.

cit aug. xv. diſt. j. lib. ſenten. ergo eſt ſapiens per filium ſapientia genita. ¶Itē aug. in li. retractationum. dixi de patre q̄ ea ipſe ſapiēs eſt quā genuit ſapientia. ſed melius hanc queſtionē in lib. de trinitate tractaui. ergo bene in lib. lxxxiij. queſtionum

Tertium.

Sed ibi dixit q̄ pater eſt ſapiens ſapientia quā genuit. ergo hoc eſt bene dictum. ¶Item aug. xv. de trini. pater nouit oīa in ſeipſo. nouit in filio: in ſeipſo tanq̄ ſeipſum. in filio tanq̄ verbū ſuum. ergo pater noſcit oīa in filio. ¶Si dicatur q̄ cum dicit pater nouit oīa in filio. ly oīa ſolum diſtribuit pro creaturis quarum filius eſt principium. quod hec prepoſitio in notat.

In contrariū

¶Contra ſimiliter accipit cuz dicitur noſcit oīa in ſeipſo. ⁊ cum dicitur noſcit oīa in filio. ſed non ſolum fit diſtributio pro creaturis cuz dicitur noſcit oīa in ſeipſo: qz in ſeipſo noſcit ſe patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum. ergo nec ſimiliter cum dicitur noſcit omnia in filio fit ſolum diſtributio pro creaturis. ¶Cōtra ſi pater eſt ſapiēs p filium: ⁊ idem eſt ſapere q̄ eſſe: ergo hz eſſe p filiū ad quod inconuenientes deducit Aug. in lib. de tri.

Reſponſio.

¶Rñſio hec nullo modo eſt concedenda pater ſapit p filiū. refert eīm cū hec prepoſitio p adiūgit verbo tranſitiuo: ⁊ cū adiungit abſoluto. cum adiungitur tranſitiuo notat ſubautoritatē. vt cū dicitur rex regit p prepoſitum. cum adiungitur verbo abſoluto notat autoritas. vt cum dicitur regnat p ꝓpoſitum. Similiter cum dicitur pater operat per filium: notatur ſubautoritas in filio reſpectu patris ſed cum dicitur pater ſapit vel eſt ſapiens p filium notatur autoritas i filio reſpectu patris. ⁊ hec nullo modo eſt concedēda.

Sol. ad argumentū primū

¶Quod ergo obijcitur qđ oīs artifex eſt ſapiens per ſuam artē. filius eſt ars patris ꝛc. Rñdet ars alicuius dicitur duplicit. vel vt informans. ⁊ ſic dicit ars hoīs. vel vt ab aliquo ⁊ ſic dicitur filius ars patris qz eſt a patre: nō q̄ſi formet patrem. vnde bene dicitur q̄ homo ſapit q̄ artem ſuam. non tamen hoc dicitur de illo qñ non eſt ars informans patrem. ſed vt a patre. Si autez diceret ſapere pater per filium non notaretur filiꝰ eſſe a patre. ſed potius pater ab ipſo.

Ad ſecundus

¶Ad illō qđ dicit aug. q̄ melius in libro de trini. tractauit. Reſponſio hec ꝓpoſitio duplex eſt pater eſt ſapiēs ſapientia quam ipſe genuit qz poteſt eſſe ſenſus pat genuit filium qui eſt ſapientia qua ſapientia dicit ſapiens pater qui genuit. hoc autem relatiuū qua poteſt facere relationē perſonalem vel ſimplicem. ſi perſonalem falſa eſt: ⁊ eſt ſenſus pater genuit filium qui eſt ſapientia qua ſapiētia. ideſt quo filio pater ſapiens eſt. ſi ſimplicem vera eſt: ⁊ eſt ſenſus pater genuit filium qui eſt ſapientia: que ſapiētia eſt eſſentia qua pater eſt ſapiens. ⁊ iſte fuit intellectus aug. in lib. lxxxiij. queſtio. ⁊ ꝓpter hoc dixit augu. q̄ melius dixerat in lib. de tri. nō tñ dixit q̄ male in lib. lxxxiij. queſtio.

Ad tertium

¶Ad illud pater oīa nouit in filio. dicendum q̄ hec prepoſitio in poteſt dicere beatitudinem principij ad illud quod eſt de principio. ⁊ ſm hoc oīa non diſtribuit niſi pro creaturis vnde ſenſus eſt pater nouit creaturas in filio ſiue p filium. ſed hoc dupliciter qz hec determinatio in filio ſiue p filium poteſt determinare hoc verbum noſcere in comparatione ad nominatuuz vel ſuppoſitū: ⁊ ſic falſa. ⁊ eſt ſenſus pater in filio vel per filium noſcit oīa. ideſt pater noſcit creaturas: ⁊ hoc hz a filio. vel in comparatione ad accuſatiuuz: ⁊ ſic verum eſt: ⁊ eſt ſenſus pater noſcit creaturas eſſe p filium.

Ad contrariū

¶Ad aliud quod obijcitur in contrarium. dicendū q̄ non ſimiliter accipit hec dictio oīa cuz dicitur pater noſcit oīa in ſeipſo: ⁊ pater noſcit oīa in filio. quod patet per illud quod ſequitur in auto ritate illa. in ſeipſo noſcit tanq̄ ſeipſum. in filio tanq̄ verbum ſuum. verbū autem dicitur filius reſpectu creaturarū. vnde reſpiciendum ſi inuenit aliq̄ determinatio cuius poſſit filius dici principium: tunc poteſt concedi q̄ in filio vel per filium. ſz ſi nō ſit aliquid in oratione reſpectu cuius poſſit dici filius principium non eſt recipienda talis ꝓpoſitio vt. cum dicitur pater noſcit per filium ſapit per filium: ſed poteſt recipi noſcit creaturas per filium.

Utruz filius ſit ſapiens ſapientia ingenita.

Quarto queritur ⁊ſ.iiij⁊

Utrū filius ſit ſapiens ſapientia ingenita. ¶Ad qđ ſic arguit magiſter in ſenten. xxiij. diſt. j. lib. ſi non eſt ſapiens ſapientia genita nec ſeipſo ſapiens eſt. Si vero ſapientia genita ſapiens eſt: non videt eſſe ſapiens ſapientia ingenita: ⁊ ita non videt eſſe ſapiens a patre cum a patre habeat oīa. ¶Ad quod reſpondet q̄ filius tantum eſt ſapiens ſapiētia genita ⁊ pater ſapientia ingenita: ⁊ ſapientia genita eſt de ſapientia ingenita vel a ſapientia ingenita. Et cum idem ſit ibi eſſe q̄ ſapientem eſſe: relinquitur vt ſapientia genita ſit de ſapientia ingenita.

Querit ſcō.

¶Sed obijcitur qz ſapientia ingenita idez eſt qđ innaſcibilitas. ſed eſſe ſapientez idem eſt q̄ eſſe. pater autem non eſt ſapiens innaſcibilitate. ¶Preterea eadem ſapientia ſapiens pater formaliter q̄ filius. ſed filius eſt qua ſi formaliter non eſt ſapiēs ſapientia ingenita. ergo nec pater. ¶Reſponſio nō ſunt idem quo ad modum ſignificandi ſapientia ingenita ⁊ innaſcibilitas. ſz idem ſint ſm rem. Sz ſenſus eſt. cum dicitur pater eſt ſapiens ſapientia ingenita: pater ſapiens eſt de ſeipſo ⁊ a ſeipſo. vnde eſt ratio q̄ſi formalis ⁊ excluſio originis. ¶Nā etiam hoc quod dicitur ſapiens ſapientia ingenita p hūc ablatiuum ſapiētia notatur ratio quaſi formalis. per hunc autem ingenita originis excluſio.

Auguſtinus.

¶Item queritur ſi ſpūſanctus ſit ſapientia de ſapiētia vel p̄cedens ſapientia quod non videt qz hoc nomē ſapientia in hoc ſermone non ſtat pro eſſentia. tūc enim eſſet verū de eſſentia q̄ eſſet procedens. ſz perſonaliter videtur appropriari filio. ¶Reſponſio p Aug. xv. de trini. ſpūſanctus qz eſt procedens ſapientia de ſapientia non patrem habet memoriam: aut filium intellectum. aut ſpiritumſanctum dilectionem: neq̄ enim eſſet ſapiētia ſi alius ei meminiſſet vel intelligeret ac tantummodo ſibipſi diligeret. Sed pater habet hec tria que ſunt quod ipſe verumtamen illi eſt vnde procedit. hec eſt. ergo cōcedenda ſpiritusſanctus eſt ſapientia procedēs de ſapientia ne videatur filius tantum ſapere pri aut ſpiritui ſancto. Et licet hoc nomen ſapientia per ſe non appropriet ſpiritui ſancto: appropriatur tamen per adiunctum. Sumitur autem p̄cedere nō quod attribuitur filio. ſed quod diſtinctiuū eſt ſpiritusſancti ab aliis perſonis.

Querit tertio.

¶Item queritur an filius ſit ſapiens ſeipſo vel per ſeipſum. Quidam dicunt bifieri multiplicem intelligentiam: ⁊ideo diſtinguendum fore. ita vt cum dicis filium eſſe ſapientem ſeipſo vel per ſeipſum. ſi ſui natura ⁊ eēntia ſapientem intelligas verus ſit intellectus. ſi vero a ſeipſo vel de ſeipſo ſapientē intelligas eſſe falſitati ſubiectam habes intelligentiam. Alij vero ſimpliciter ⁊ abſq̄ determinatione concedunt huiuſmodi locutiones. filius eſt ſapiens per ſe: ſz non a ſe vel de ſe: confirmantes verbis Hylarij qui filium non a ſe ſed per ſe agere in nono de trinitate ait. Nature inquit cui cōtradicis hereticе hoc vnitas eſt. vt ita per ſe agat filiꝰ ne a ſe agat: et ita non a ſe agat: vt per ſe agat. ¶ Sed queritur

Differunt p se t a se.

que est differentia inter per se t a se. ¶Respon sio per se dicit sufficientiā agentis: a se vero notat originem vel principium a quo est illa sufficientia.

Quinto queritur ꝓ.v.ꝓ

An sapientia dicat causam rerum.

an sapientia dicat cām rerū. Ad quod sic pō. oia in sapientia feciſti. illa em̄ quoꝝ nō est actor dē comprehendunt in scia. non ergo oia fecit in scia: ꝫ dicitur oia in sapiētia feciſti. facere autē dicit cām rep ergo sapiētia est cā rerū. ¶Itē q̄ deus nouit res. sunt res sicut dicit aug. nec intelligitur hoc de sciētia simplicis noticie. er hoc enim sequeret q̄ deus esset cā mali. ergo intelligitur de scia approbationis. vnde dicit magister in senten. q̄ scientia cū approbatione est cā rerū: t hec est sapientia. ergo sapientia est cā rerū. ¶Itē filius est ars sapiētis dei. ergo ars dī ſm rōnem sapientie. sed ars dicit vt cāz rerū. ergo t sapientia dicit vt cām rerū. ¶Contra deus dicit sapere se. similiter pī dicit sapere filiuz. constat autē q̄ pater non est cā filij: nec deus ē cā sui. ergo sapere non iportat causalitatē. ergo nec sapiētia. ¶Itē magister. xxv. disti. ij. lib. senten. sapientia consistit in contēplatione. scia in opatiōe ergo sapiētia est speculationis tm̄: scia vero dz dici opatiōis: t ita potius vt cām. ¶Rſſio scia dicit multiplr. sil'r t sapiētia. Scia em̄ dicitur vno modo dono gratuito. Esa. xj. spiritu scie t pietatis, Alio mō sciētia acquisita ſm q̄ dī scire est causas rei cognoscere. Tertio mō dī scia assimulata tua intellectus ad rē scitaz ſm q̄ dicit scia dei significat essentiā diuinā vt assimulatā. Eodē mō sapientia dicit donū sapientie. Esa. xj. spūs sapientie t intellectus. sic dicit in sentē. q̄ sapientia ptinet ad contēplationē. scia ad actionē: nec sumit ibi contēplatiua p speculatiōe pura: ꝫ pro speculatiōe a q̄ dicitur vita cōtēplatiua q̄ illā regit sapientia t actiua scia. Alio mō dī sapiētia acquisita vt est de cā simpliciter que est cā causarū ſm q̄ dicit pbs q̄ phia prima dz dici sapiētia q̄ est de cā: scia acq̄sita p creaturas ꝫ q̄ dicit. j. ro. Inuisibilia dei t c. Tertio mō dī sapientia itelligētia diuina de se. vt cā t cū sapore. Nam dicit cognitionē dei ſm q̄ se respicit cām scia ſm q̄ respicit effectū in cā. ¶Quod ergo queritur vtrū sapiētia sit cā rerū. Rñdeo q̄ cā pōt cōsiderari tripliciter, quēadmodū em̄ cā materialis dicitur tripliciter. ¶Primo mō possibilis q̄n nulla est dispositio ad formā. t dispositio q̄n hz aliquas dispositiones sed remotas t dicit necessitas q̄n est in prima dispositione ad formā. sicut ergo de potentia passiua est loqui. ita t de potentia actiua dī. potest em̄ cōsiderari vel vt i potētia vel vt i dispositione, vel vt quasi in necessitate siue prima dispositione. Dicendū ergo q̄ scia simplicis noticie nō dicit cām: scia approbationis dicit vt cām in potentia. q̄ sequit scit cuz approbatione. ergo est vel fuit vel erit: sed non q̄ est. sapientia vero dicit cām vt i dispositione: sed ars dicit vt in necessitate vel prima dispositione. necessitas enim non dicitur hic qua cōstringatur cā: sed qua cogitur effectus, propter hoc ergo dicit oia in sapientia fecisti: q̄ in dispositione sua fecit oia: nec dicunt facta in cā q̄ sciētia de se non dicit in cām. ¶Quod obiciē q̄ dicit sapere se. dicendum q̄ cum dicit sapere se absolute vt dī sapit vel sapit se. notat scia cū approbatione t dilectatione. Scientia autē non dicit causaz in rōne cause. sed vt quod est cā dī in sapientia respective. t hoc dupl'r. vel respectu persone ad personā. vl' respectu creatoris ad creaturā ſm q̄ dicit respectu p sone ad personā. sic adhuc non dicit cām. vt cū dicitur pater sapit filium si respectu creature. sic dicit sapientiam cum approbatione t causalitate. vt cum dicitur pater fitit creaturam.

Obijcitur.

Respōsio.

Ad obiectionem.

Utrum deus dicatur sapere per creaturas.

Sexto queritur ꝓ.ſ.vj.ꝓ

vtrū deus dicit sapere creaturas. ¶Ad quod sic opponitur. sapientia dicitur de eternis. ꝫ creature nō sunt eterne. ergo t c. ¶Item. xxv. dist. iij. li. ſm̄ aru. Sapientia non tantū superiora cognoscimus. sed etiaz cognitis delectamur. Sapiētia ergo dicit cognitionē cum delectatione. sed deus non hz delectationem extra se. ergo nec sapit aliquid extra se. ¶Item sapiētia dicitur cognitio de causa. ꝫ cognitio de creatura non est cognitio de causa. ergo non est sapientia de creatura. ¶Contra ansel. creatura in creatore est creatrix essentia. ergo in causa nō differt ipsa causa t effectus i causa. si ergo cognitio cause dicitur sapientia. ergo cognitio effectus in cā similiter debet dici sapientia. ergo sapit creaturas. ¶Item in senten. primo lib. dist. xxv. Sapientia est de temporalibus t eternis. ergo est de temporalibus. ergo t de creaturis. ¶Respōsio est considerare creaturas i sua natura: t est cōsiderare ipas in cā. primo modo non dicitur deus sapere creaturas. secundo modo potest dici sapere creaturas. scz in causa. vt non dicatur sapere creaturas simpliciter, sed cum determinatione. s. sapit creaturas in cā Sapientia enim ſm q̄ proprie dicitur dicit cognitionem cum delectatione. non hz autem deus delectationem in creatura ſm q̄ in ppria natura. ideo non dicitur sape creaturas. dicit tñ scire eas. q̄ cognitio eius transit super res. ¶Ad id quod obijcitur q̄ in deo idem est causa t effectus in cā. dicēdū q̄ verū est t potest recipi q̄ sapit effectū in cā. magis tñ proprie dicitur scire effectum in cā. ¶Ad illud quod obijcit q̄ sapientia est de tēporalibus. dicendū q̄ ſm q̄ tēporalia considerantur in natura propria. sapientia non est de tēporalibus. sed ſm q̄ tēporalia considerant vt in cā vel dispositione diuina. sic dicunt sapientia t scientia eē de tēporalibus t eternis.

Contra.

Aliud.

Responsio.

Ad oppositū

Ad aliud.

Septimo queritur ꝓ.ſ.vij.ꝓ

Utrum sapiētia participet ab irrationabilibus.

Utrum summa sapientia participet ab irrationabilibus. ¶Ad quod sic obijcitur. vij. sapientie. Sapientia attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter. Extēditur igitur sapientia a prima creatura vsq̄ ad extremam. ergo extendit se vsq̄ ad irrationabilem. ¶Item aug. ſm aliam litteram Ecclesiastes. ij. Circuiuit coz meum vt scirem t considerarez t quererem sapientiam t numerum. Et dicit augu. in secundo de lib. arb. Mirantur homines sapientiaz numerosq̄ contemnunt. docti autem t studiosi q̄ tomagis a labe terrena remoti sunt tantomagis t numerū t sapientiā in ipsa veritate cōueniet. hinc relinquit q̄ idē est numerus t sapientia. si ergo numerus participat ab oibus corporalibꝰ creaturis. Unde aug. dedit numeros oibus etiā infirmis et i fine rerū locatis. t corpora oia q̄uis in rebus extremis sint habent numeros suos. ergo t sapientia ab oibus. ¶Contra aug. secūdo de li. arb. sapere pauci possunt: numerare etiā stultis concessum est. Si ergo sapere dicitur a participatione sapientie: paucis datū est percipere sapientiā. ¶Preterea si sapere paucis. numerare stultis nō erit idē numer' t sapiētia. ¶Rñsio ſm augu. ij. de li. ar. de sapientia dī q̄ attingit a fine vsq̄ ad finez fortiter t disponit oia suauiter. ea potentia qua fortiter a fine vsq̄ ad finem attingit: numerus fortasse dicitur. ea vero qua disponit omnia suauiter: sapientia vocatur cum

Contra.

Aliud.

Responsio.

Ad obiectionem.

Utrum sapiētia participetur ab irrationabilibꝰ creaturis.

cum sit vtrunq̄ vnius eiusdemq̄ sapientie: sed numeros dedit omnibus: sapere autē nō dedit nisi rationalibus tanq̄ in eis sedē sibi locauerit de q̄ disponat oia illa etiaz infima quibus numeros dedit: t per hoc patet responsio ad primū. ¶Ad secundū respondet aug. in eodē: quēadmodū in vno igne cō substantiali vt ita dicā sentitur fulgor t calor. nec separari abinuicem possunt. calor tñ ad ea peruenit que prope admouentur. fulgor vero longius latiusq̄ diffunditur. sic intelligentie potētia que sunt sapientie propinquiora feruescunt. vt aīe rōnales. ea vero que remotiora sunt vt corpora non attigit calore sapiendi sed perfundit lumine numerozum.

Utrum participetur a rationalibꝰ creaturis malis.

Octauo queri ꝓ.ſ.viij.ꝓ

tur vtrū sapientia participat a rationalibꝰ creaturis malis. ¶Ad quod sic Ambro. super illud. 1. cor. xij. Nemo potest dicere dñs iesus. oē verum a quocunq̄ dicatur a spūsancto est. Similiter dicit aug. oia sunt vera a veritate prima. sed in deo nihil aliō est sapientia q̄ cognitio veritatis. ergo quicūq̄ est in participatione veritatis est in participatiōe sapientie: sed quicunq̄ scit aliquid est i participatione veritatis. ergo quicūq̄ est in participatiōe scientie est in participatione sapiētie. ¶Itē sapiētia nihil aliud est q̄ cognitio cū sapore. sed sicut summe tristabile necesse est inferre tristiciā: ita summe delectabile necesse est inferre delectationē: sed pria veritas est summe delectabilis intellectui. ergo oīs intellectus percipiens primā veritatē percipit delectationē. ergo t sapientiā. ¶Contra. j. cor. iij. p̄ dicamus sapientiā i misterio absconditā quam nemo principuz huius seculi nouit. i. philosophi vl' dēmones: t tñ habebāt scīam non aut ē sapientiā vt ibi dicitur: t post ait alis homo non percipit ea que dei sunt. ergo nec sapientiā dei: ergo nec quicunq̄ hz scientiam vel percipit scientiā dei percipit sapientiam. ¶Quod concedendū est si fiat vis in verbo sapientie possum enim considerare diuinā veritatem vt veritatē. vel diuinā veritatē vt bonitatez. Idē em̄ verum t bonum: sed differunt in considera tione. verū em̄ percipitur in consideratione eē rei simpliciter. bonum vero in consideratione esse rei cum actu suo siue vtilitate. q̄ verū est in considera tione esse rei simpliciter. bonū vero in cōsideratione esse rei cum actu suo. s. ſm q̄ sic vel sic est. vtilis. dicendū ergo q̄ mala aīa pōt habere noticiā diuine veritatis vt est veritas: sed non noticiā diuine veritatis vt est bonitas. vnde mali sunt in perceptione scientie dei: sed non sapiētie. vt ptz de philosophis primo Rom̄. qui cū cognouissent deū nō sicut deū glorificauerunt t c. ¶Ad id quod obijcit q̄ pria veritas est summe delectabilis. dicendū q̄ verum est sed non sequit q̄ semper delectet. sicut em̄ lux summe delectabilis est visui: tñ oculis egris est odiosa non delectabilis. ita lux prie veritatis q̄tū est ō se summe est delectabilis. non tamen semper delectat quemlibet intellectum. non tñ hoc est ppter defectū qui sit in ipsa: sed propter prauā dispositionē q̄ est in ipso intellectu. dicēdū ergo q̄ est intellectus speculativus t practicus. veritas aūt pria delectat intellectū speculativū maloꝝ ꝫ nō intellectū practicum: delectat ipsos lux prime veritatis. vt lucēs sed odio habent eam in q̄ tum arguens. sicut dicit augu. in libro de trinitate.

Obiectio.

Ad obiectionem.

Respōsio.

Utrum perceptio sapiētie innata sit aie vel addita

Nono queri ꝓ.ſ.ix.ꝓ

Argumentuz oppōsi.

tur vtrū perceptio sapiētie innata sit vel addita. ¶Ad q̄ō aug. ij. de li. ar. sic. anteq̄ boni simus impressa est mētibus nostris notio bonitatis. p hanc eam sine dubitatione dicimus beatos nos esse velle. ita prius q̄ sapientes simus. sapientie notionem in mente habemus expressam per quā vnusquisq̄ nostrū interrogetur an velit esse sapiēs. sine vlla dubitatione se velle respondet. ergo notio sapiētie est nobis innata. ¶Itē quod vnū tale. est apud oēs: est naturale siue innatū. sed sicut dicit aug. si summū bonū oībus vnū est opz etiā veritatem in qua cernitur t tenet t sapientiam oībus esse cōez. ergo sapientia est innata. ¶Cōtra aug. q̄tomagis i via vite quis errat: tantominus sapit. tanto enim magis longe est a veritate qua cernit t tenet summuz q̄tominus sapit. Si ergo contingit errare plures contingit longe esse a sapiētia: sed ab eo quod innatum est non est longe esse: ergo sapientie notio nō est innata. ¶Itē si notio sapientie innata est: ergo quilibet naturaliter sapiens est: sed hoc est falsum q̄ sicut dicit aug. sapientes sunt pauci. ¶Itē sapiētia innata si qua est est respectu summe appetibilis vt vult augu. secundo de lib. ar. sed diuersi diuersa sentientes de summe appetibili: t illud ponentes diuersum variantur q̄tum ad sapientiaz respectu illius: sed si sapientia innata esset vna eēt. ergo nō est innata. ¶Responsio. est notio de re q̄ est: t q̄d est: t quō est. Notio sapientie q̄ est: est nobis ipsa naturaliter: quēadmodū notio beatitudinis et veritatis prime sunt nobis ipse. Notio vero sapientie quod est t quomodo est non est nobis ipsa ſm quod dicitur in lib. de lib. arbi. sicut multa t diuersa sunt que in luce solis homines videt t eligūt ad fruendum. lux tamen in se vna est: ita t etiam si multa bona sunt e quib' eligat quisq̄ q̄ nolet fieri. tamen potest esse, vt lux ipsa sapientie i q̄ hec videri t teneri possunt. omnibus sapientia sit vna cōmunis. ¶Ad primū dicendū q̄ aug. loquitur de sapientia ſm q̄ concomitatur beatitudinem a qua magis distāt qui magis errant. quod ptz p hoc q̄ subdit ibi ab aug. summo bono assecuto t adepto beatus quisq̄ fuerit q̄ oēs sine controuersia volumus. vt ergo cōstat nos beatos: ita nos constat eē velle sapientes. q̄ nemo sine sapientia beatus est. ¶Ad aliud dicēdū q̄ oēs sunt sapientes naturalit notione q̄ est sapiētia vt dictum est. vnde aug. i li. de lib. ar. Sicut anteq̄ beati simus. mētibus tñ nostris impressa est notio bonitatis. ita prius q̄ sapientes simus sapiētie notionē i mēte habem' ipsam

Contrarium

Responsio.

Ad arg. oppositi.

Articulus tertius.

De voluntate aut amore spūsctō appropriato. Augustinus.

Questiō de appropriato spūsctō q̄ ē volūtas vl' amor. Circa q̄ō q̄rit an p' t filius diligāt se spūsctō. Mō sic. p̄bat p augu. vj. de tri. Mō est aliqs duoz quo vter q̄ cōiungit quo genitus a genitore diligat: genitor rēq̄ suū diligat. ergo filius diligit a p̄re spūsancto. t econuerso. ergo diligunt se spūsctō. ¶Itē hiero. spūssanct' est dilectio qua hz p' t filiū t filius i p̄ez. ergo spūssanct' est dilectio p̄ris t filij. Sz diligente se diligūt dilectiōe sua. ergo pater t filius diligūt se spūsctō. ¶Itē spūssanct' ē nexus p̄ris t filij. aut ergo ē nexus q̄ amat p̄ez t filiū. aut q̄ē amor quo p̄' t filius se diligūt. aut q̄ p̄' t filius diligūt ipz. Mō p̄tio mō q̄ nō opz q̄ aliqs diligit alios duos q̄ ipi cōiungant amore. imo forte erūt inimici. Itez nec tertio mō q̄ nō ē necesse q̄ si aliq̄ duo diligāt aliuz tertiū q̄ ipsi diligāt se t coniungant amore. Relinq̄tur igitur q̄ ideo dicet nexus siue vinculū p̄ris t filij spūssanctus, q̄ est amor quo sciuicē diligūt pater t filius. ¶Itē omnes amantes diligunt amore suo si ergo spūssanct' est amor t p̄ris t filij: diligūt se ergo diligūt se spūsancto. ¶Cōtra diligere ꝺ: de

trib⁹ psonis: q̃cq̃d aũt cõiter dr de trib⁹ ẽ eẽntiale sicut dicit au. ergo diligere ẽ esse si ergo diligũt se spiritusancto: sunt spũsancto. ¶ Itẽ diligere aliq̃ ẽ velle ei bonum. Si ergo pr̃ & filius diligũt se spũsctõ volũt sibi bonũ scz spũsancto sed idẽ ẽ deo velle & eẽ quẽadmodũ posse & scire. relinquit igit̃ q̃ sunt spũsancto. si si volũt bonũ spũsancto. ¶ Itẽ cũ dr pr̃ & filius diligũt se spũsancto. diligere aũt dr ſm substãtiã: aut ſz relationẽ. si ſm substãtiã: ergo illa est falsa. si ſm relationẽ: ergo dilectio significat relationẽ. ¶ Cõtra dicit in gñe qualitatis. ꝓterea nõ significat pr̃nitatẽ nec filiationẽ nec ꝓcessionẽ. q̃nus ei amor ꝓcedat nõ tñ significat ꝓcessionẽ. ¶ Itẽ au. dicit hãc esse falsaz pr̃ ẽ sapiẽs sapia quã genuit. q̃ ex hoc sequeret̃ q̃ esset p sapientiã quã genuit. ergo filr nõ est ꝓcedẽdũ pr̃ & filius diligũt se spũsctõ. q̃ ex hoc sequeret̃ q̃ eẽnt spũsancto. cũ idẽ sit diligere et esse: sicut idẽ sapere ẽ esse. ¶ Sz obijcit nõ videre valere argumentũ diligit per spiritum sctm: et diligere est idẽ qđ esse ergo est p spm̃ sctm. Mã pr̃ operat̃ p filiũ. opari vero idẽ ẽ qđ esse: ergo est p filiũ. ¶ Rñsio. verũ ẽ si dicat̃ pr̃ diligit filiũ p spm̃ sctm & diligere idẽ est qđ eẽ: nõ sequit ergo est p spiritũsanctũ. sz refert dicere pr̃ diligit filiũ per spiritũsanctũ et pater diligit per spiritũsanctũ. Mã in hoc cuz dicit pr̃ diligit. hoc ipsuz diligit tenet̃ essentialiter. cũ aut̃ dicatur diligit filiũ: tenet̃ notionaliter. i prion ergo ꝓmutat̃ ad aliquid. Mã diligere filiũ dicit ad aliqđ diligere aũt p se positũ vel cũ dicit̃ pater diligit se. sumit̃ essentialiter. et tũc nõ recipit determinationẽ: sed adhuc manet hec q̃stio principalis si tales sunt cõcedẽde pr̃ diligit filiũ p spiritũsanctũ vel spũsancto. Mõ em̃ expresse hñtur iste ab au. in li. de tri. Sed hec habet̃ pr̃ et filius diligũt se inuicẽ amore qui est spũs. licet aũt idẽ sit amor qđ spũs. nõ ꝓpter hoc sequit̃ si diligũt se amore suo: q̃ diligant se spũsancto. amor enim nominat per modũ vinculi amãtium. Quid enim amor ſm aug. in eodẽ li. nisi copula amantis cũ amato, spiritussanct⁹ vero nominat vt ꝓcedentẽ a patre & filio spirãdo. sic ergo aliter est mod⁹ dicẽdi cũ dicit̃ spũs. et cũ dicit̃ amor pris & filij. ꝓterea & si hec ꝓcederent̃ pater & filius diligũt se inuicẽ spiritusancto: nõ tamẽ hec pater & filius diligũt se inuicẽ per spm̃. Cũ enim dicit̃ per spm̃. notatur aliqua ratio principij per ꝓpositionẽ talẽ respectũ alicuius positi in locutiõe, sed spũs. nõ est principium patris aut filij diligentiũ adinuicẽ. vel dilectionis qua se inuicẽ diligũt. tunc enim esset principium suypsius vel cõmunis notiõis q̃ dr de pr̃e & filio quorũ quodlibet est falsuz. Cũ aut̃ dr pater diligit filiũ spũs. nõ significat̃ rõ alicuius principij. et ꝓpter hoc nõ sequit̃ si pr̃ et filius diligũt se spũsctõ q̃ diligũt se p spm̃. ¶ Magistri aũt ꝓcedũt hãc pr̃ et filius diligũt se spũsancto: ſz dissentiũt i determinatione ablatiui Est enim ablatiuus ostẽsiuus signi ſz quosdã vt sit sensus. spũs. procedẽs de pr̃e et filio: signuz est q̃ se diligũt. Sed contra hoc obr. similis est ratio in hac. duo amici diligunt se amore. et in hac pater et filius diligunt se amore: sed non est, ratio sgm ibi denotata. ergo nec hic q̃ enim dicunt̃ diligere scinuicem spiritus. hoc est ratione amoris qui est spiritus. ¶ Alij vero dicunt q̃ cum dicitur pater et filius diligunt se per spiritum sanctũ. per ꝓpositionẽ notat̃ subauctoritas ſm prepositiuum. Sz contra in spiritusancto non est subauctoritas. nisi respectu creature. sed hic nihil dicitur respectu creature sed respectu filij. et ideo non potest in hoc sermone notari subauctoritas per spiritumsanctum. ¶ Alij dicunt q̃ notatur formalis constructio per ablatiuũ sicut si diceret̃. Jsti duo homines diligũt se amore cõi siue dilectione. Sed cõtra spiritussanctus non est causa formalis vel ratio patris & filij: vel alicuius in patre & filio. tunc enim aliquo modo cederet in rationem principij respectu patris & filij. Item si dicatur q̃ ablatiuus significat spm̃sanctum: vt formã: non tamen vt causam formalem. Objcitur. nam si dicitur forma respectu patris et filij. ergo aliquã ꝓprietatez forme tenebit. forme autem est continere: vnire: perficere. nullũ aũt horum dicitur de spũsancto respectu patris & filij. Nam si dicatur spũs. est vnitas patris & filij: vnitatis sit vnire: non ꝓpter hoc pater & filius vniũtur. illa enim vniuntur que sunt vnum: nihil autez sit vnum in diuinis personis vt dicit Berñ. Si em̃ pater & filius essent vnum cui⁹ esset illud facere. ꝓterea oẽ fieri concomitatur tps. diuine autem persone sunt ante oẽ tps: non ergo earum est vnire similiter nec perficere nec continere . et generaliter oĩs forma dicit semper rõnem principij & causalitatis respectu eius cuius dicitur forma. Si ergo formaliter accipitur ablatiuus cũ dicitur pater & filius diligũt se spũsancto: signif cabitur q̃ spũssanctus est causa vel principium aliquo modo amoris patris & filij. Itẽ ls dicatur in scriptura spũssanct⁹ nexus patris & filij: non tamen inuenitur q̃ spiritussanctus connectat patrem & filium. ¶ Fuerũt qui dixerunt q̃ hoc verbuz diligere accipitur duobus modis. aliquando enim accipitur essentialiter: aliquando notionaliter. essentialiter cum dicitur pater & filius diligunt se essentia sua: notionaliter vt cum dicitur pater & filius diligunt se spiritusancto vnde ipsum diligere notat spirationem: Unde sic exponunt istam pater & filius diligũt se spiritusancto. idest spirant spiritumsanctum a se: & illam: pater diligit filium spiritusancto, idest spirant spiritumsanctũ ad illũ: & filius diligit patrem spũsanc. idest spirat spiritumsanctum a patre: & iste ablatiuus spiritusancto dicit in ratione eius quod est ẽ principio: non in ratione principij. similiter diligunt spiritusancto, i. spirãt spiritumsanctũ ad nos ¶ Scõm istos fuerunt quidam qui dixerũt q̃ diligere in deo est duobus modis: & amor. scilicet naturale & gratuitum. diligere naturale est essentiale. Unde hoc modo accipitur cum dicitur pater et filius diligunt essentia formaliter loquendo: & istõ diligere est esse. Diligere autem gratuitum est notionale. vnde nihil aliud est q̃ spirare amorem . et hoc modo pater & filius diligunt se spiritusancto formaliter etiam loquendo. Sed istorum opinioni detur destrui rationibus predictis: propterea videtur dicendum quod spiritussanctus est amor quo pater & filius diligunt se adinuicem: nec tamen sequitur q̃ diligant spiritusancto vel per spiritusanctum. hoc enim ponit Augustinus. xv. de trinitate nec̃ ponit alterum illorum: sermones autez sacre scripture circa vnitatem diuine essentie et trinitatem personarum non sunt extendendi: maxime cũ altera sit ratio dicendi cum dicitur spiritussanct⁹ & cum dicitur amor patris & filij. Nam spiritussanctus nomen proprium persone, est: amor autem appropriabile est & est appropriatum cum dicit̃ amor patris & filij. bene ergo dicuntur diligere se amore. diligere enim & amor sunt vnius condecensionis. si enim diligere essentialiter et amor: si diligere notionaliter et amor : sed non conuertitur. vt si hec est vera diligit se amore qui est spũssan. non cõuertitur. ergo q̃ amore: p eniz notat rõnẽ principij respectu alicuius positi in sermone. vt pater operaretur per filium. per notat rõnem principij respectu operati: & cũ dicitur filius opatur per patrem: per notat ratã rõnem principij: & respectu operantis & respectu operati. Est enim principiũ filij & creature. hic aũt neutro modo est sumere rõnem principij: non enim spiritussanctus est principiũ patris & filij: nec dilectionis que ei attribuit̃ vel qua se diligit. Si vero queritur cuiusmodi habitudo sit notata in ablatiuo. dicendũ q̃ non causę formalis: sed quasi forme existentis ab his quorũ est quasi formalis inq̃tuz diligunt: vinculũ enim vel nexus vel copula cedit in rõne forme respectu eorũ quorũ est vinculuz aut copula Si vero querit̃ cur diligere scinuicẽ spiritusancto non predicatur ſm substantiã de patre & filio predicabitur ſm relationẽ. Quod autẽ nõ ſm substantiã patet: q̃ non conuenit spũsancto. Si ꝑ dicatur ſm relationẽ predicabit̃ ſm relationem. sicut hoc verbũ referri aut distingui. Erit aũt notio que est spiratio data intelligi ꝑ hoc verbũ intelligere: quare hec erit vera pater & filius spirant spiritusancto: quod falsum est. ꝓterea diligere est habere cõem voluntatẽ: sed pater & filius hoc non habent spiritusancto. qualiter ergo hec erit vera diligunt se spũsancto adinuicem. ¶ Rñsio non sequitur diligunt scinuicem spũsanctõ. ergo spirant se spusancto. spirare eiũ dicit respectũ ad spm̃sanc. vt procedentẽ a patre & filio. diligere aũt dicit respectũ ad ipsum vt est nexus & amor: & ita ls eadem notio designet: non tñ eodẽ modo & est deceptio q̃ si ſm accidens in huiusmodi argumentationibus ¶ Si vero queraꝝ que sunt verba que recipiũt determinationem huius ablatiui. dicendum qõ illa que pertinent ad vnitatem sicut hec coniunguntꝫ copulantur: diligunt & volunt: sed dilectione diligunt: volũt voluntate cõi: copulantur copula: coniungit nexu aut vinculo. Ex dis ꝓz solutio ad questa: que enim dicunt patrẽ & filiũ diligere se spiritusan. exponi habent sic. a. diligũt se dilectione que est spiritussan. sicut eiũ dictũ est: iste locutiones pater & filius diligunt se spũsan. siue per spm̃sanctuz ꝓprie loquendo falsę sunt: nec absolute concedi debent immo exponende vt dictũ est. Jn hmõi vero argumentis pater & filius diligunt se amore q̃ est spũssanctus. igit̃ diligunt se spũsan. est peccatũ ſm accidẽs. ꝓterea amor vno mõ dicit essentiã: alio modo dicit ꝓprietatẽ: amor enim prout est absolute volũtas boni dicit eẽntiã & est eẽntiale. prout autẽ voluntas ꝓcedẽs dicit̃ ꝓprietatẽ & est ꝓprie spũssan. Uñ in hmõi argumẽtis pater & filius diligunt se dilectiõe que est spũssan. ꝛz diligere in diuinis idẽ est q̃ eẽ: igit̃ sunt dilectiõe que est spũssan. vno modo est cõmutatio ꝑdicamẽn s. si dilectio. i prima dicit dilectionẽ eẽntia lẽ: in vltima notionalẽ. ſz si in vtraq̃ essentialẽ vera est cõclusio & concedenda. cũ autem dicitur pater & filius diligũt se dilectione que est spiritussan. quod dico dilectiõe ꝓtest dicere essentiã vel ꝓprietatem vt dictum est.

Responsio.

Queritur.

Expositio pater & filius diligunt se spũsancto.

Membrum quartum.

De appropatione verboꝝ apli. ex ipso & per ipz & in ipo

¶ Consequenter queritꝫ de appropriatione verboꝝ apostoli: ex ipso & ꝑ ipm: & in ipso ¶ Ad quod sic aug. in lib. de trini. ex ipo dicit ꝓpter patrẽ. ꝑ ipm dicit ꝓpter filiũ. in ipso ꝓpter spm̃san. per hoc vero q̃ non ait ex ipsis & ꝑ ipsos: & in ipsis: nec ait ipsis gloria ſz ipsi: insinuauit hanc trinitatẽ vnũ deũ esse. ¶ Contra cadẽ est oĩno causalitas triũ psonarũ respectu creature. Si ergo ex parte in dicunt circũstantias causalitatis cõuenit eque tribus personis. ¶ Item ad idẽ Amb. in lib. de spũsan. hec tria. ex ipso: & ꝑ ipm: & in ipso: sunt oĩa vnũ esse. ſ. dirunus cũ dicit ꝑ ipz esse oĩa: negauit in ipso esse oĩa. Eandẽ vim habẽt oĩa hec. s. in ipso: & cũ ipso: & ꝑ ipz: & vnũ in his atq̃ cõsimile oino nõ cõtrarũ itelligit: ex his habetur q̃ ex eadẽ intelligẽtia scriptura dicit oĩa esse i ipso & ꝑ ipsum: & ex ipso. vel cũ ipo. ¶ Rñsio verũ est ſm ꝓpriã significationẽ ꝓpositionũ eque conueniũt tribus sicut dicit ambro. tñ significatio appropriat hac rõne qua ex est nota primi principij. pr̃ autem est primũ principiũ sine principio: et ideo ex notat patrez & ꝓprie est principium: ꝑ vero est nota principij quo fit operatio: vt instrumẽtuz agẽtis: vt artifex operat ꝑ securim vel ꝑ dolabram: vel est nota principij quo est opatio tã q̃ medij inter agentes et actionẽ: vt artifex opatur ꝑ artẽ vel sapientiã: & sic notat filiũ tan q̃ principiũ de principio ꝑ quẽ oĩa facta sunt. Jn vero notat continentiã: cõtinẽtia vero oĩs boniratis est que attribuit̃ spũsan. & sic notat spm̃san. vñ sensus est: ex ipso patre creata sunt oĩa: ꝑ summã sapientiã: siue ꝑ filiũ. in summa bonitate seu spũsan. Et nota q̃ septez modis in scripturis ostendit̃ distinctio personarũ. significatiõe: suppositione: consignificatiõe. mõ loquẽdi. cõnotatione: numero verboꝝ & ordine. Significatiõe vt pr̃ & filius & spũssan. Suppositione: vt œus generat œũ Consignificatiõe plurali. s. vt heloym. i. diuine persone. Cõnotatiõe vt i his verbis mittere mitti: dare dari. Modo loquendi vt ẽbo dñi &c. Uñ erover bozum: vt sanctus sanctus sanctus. Ordine verborum vt benedicat nos deus deus noster.

Responsio.

Questio. lxviij. de noĩbus notionalibus.

¶ Expedito per dei gratiam de noĩbus essentialibus & psonalibus: consequẽs est querere de noĩb⁹ notionalibus: & prio est inquisitio in generali. secundo in spali. Jn generali autẽ querenda sunt ista: an sit ponere notiones in personis diuinis. Scõo q̃d sint notiones: ꝓprietates & relationes ſm rationẽ intelligentie. Tertio de numero notionũ. Quarto si idem est numerus notionum ꝓprietatum & relationum. Quinto de comparatione proprietatuz & notionum ad personas & essentiam.

Membrum primum.

An sit põere notiones i diuinis psonis

¶ Primo querit̃ de positiõe notionum hoc modo. Primo an sit ponere notionem. Secundo an licitum sit contraria ponere de notionibus.

Articulus primus

An sit ponere notiones. Oppositum. Argu. primum

¶ Ad primũ sic diony. de diui. no. vniuersaliter nõ est dicere aliq̃d de supercelẽti dei tate ꝑterq̃ in diuinis scripturis inuenit expressum: ſz in scripturis nõ inuenit expressum de notionib⁹. ergo nullo mõ est dicere notiones in diuinis. ¶ Itẽ in diuinis nõ differũt qđ est & quo est: deus & deitas: & hoc ꝓpter simplicitatẽ diuine essentie. ergo in diuinis nõ differt quo ẽ & qs ẽ ꝓpter simplicitatẽ diuie psonę. ergo nec pr̃ pr̃nitas: sicut ergo ad eẽntiã ptinet & modũ vocẽdi eẽntialẽ œ & œitas: sic ad psonã & ad modũ dicẽdi psonalẽ ptiebit pr̃ & pr̃nitas. ergo si erit dicere pr̃nitatẽ i alia rõne dicẽdi q̃ pr̃z. ergo nihil erit dicere i diuinis notionalit. vt. s. diuersi⁹ mod⁹ a rõne dicẽdi psonalr. ¶ Itẽ sicut œ seipo ẽ ita seipo distinguit. similit cũ pr̃ seipo sit seipo distinguit a filio. ergo, cũ pr̃nitate distinguat̃ si differt pr̃nitas & pr̃ in ratione intelligentie. ¶ Item prima simplicia seipsis differunt, sed pater filius sunt prima simplicia. ergo se-

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quartum.

Quintum. Boe.

Contra;

Damas.

Quare pater ⁊ filiꝰ sunt vnum ꝓncipiū spiritus.

Responsio ſm ꝓpo.

ipſis differūt.ergo nō eſt ponere ꝙ differāt notionibus vel ꝓprietatibus. ¶ Itē in diuinis ſm aug. de tri.⁊ boe.nō ſunt niſi duo predicamenta:ſm ſubſtantiā ⁊ ſm relationē.vt cū dicitur deus bonus dicitur ſm ſubſtātiā.cū vero dicitur pater ⁊ filius:dr ſm relationē ergo nō erit ponere tertiū ſm notionē vel ꝓprietatē. ¶ Contra aug.propriū eſt patri cōnumerare ⁊ ꝓpriū filio ꝓnumerari:⁊ ꝓpriū ſpūſ. eſt procedere.ergo alia eſt ꝓprietas qua pater generat:et alia qua filius generatur ꝛc. ¶ Item in ꝓfatione.in ꝓſonis ꝓprietas ⁊ in eſſentia vnitas ꝛc. ergo aliqua eſt ꝓprietas in ꝓſonis.nec videt magis cōcedēdū ꝙ vna q̄ plures.ergo plures ſunt ibi ꝓprietates. ¶ Item Hiero.confitemur non trīa noīa ſed rez ꝓprietates ¶ Itē Jo.dama.dicit.ydeomata ſunt ḣaracteriſtica.i.hypoſtaſeos:⁊ nō nature.i.ꝓprietates que ſunt determinatiue ꝓſonarū ⁊ nō nature.ergo aliqe ꝓprietates ſunt quibꝰ determinant perſone. ¶ Idem.ſingula hypoſtaſeos perfecta eſt.⁊ ꝓpriā ꝓprietatē.i. ꝓpriū exiſtie modū poſſidet ſi non ſint notiones. ¶ Item cū dicitur pater generat filiū.hoc verbum generat non ſignificat pure niſi patrem idem prorſus ſignificatur per hoc ꝙ dico generatio et per hoc ꝙ dico pater.eodem modo ſequitur ꝙ cum dico pater ſpirat ſpūſ.hoc verbū ſpirat mere ſignificat patrē ergo iſta duo verba generat ſpirat idem ſignificāt ergo iſte due propoſitiones prorſus idem ſignificāt pater generat filium:pater ſpirat ſpūſ. ¶ Itē queritur quare dicit aug.ꝙ pater et filius ſunt vnū ꝓncipium ſpiritusſancti.oportet enim ꝙ ipſe hoc dicat propter vnam notionē cōmunem patri et filio oportet ergo ꝙ vna ſit notio cōmuns que non ſit paternitas.⁊ ita ea ſuppoſita nō ſupponitur paternitas ſed ſuppoſita paternitate ſupponitur pater ⁊ ecōuerſo.ergo ſuppoſita illa cōmuni notione non ſupponitur pater.erunt igitur differentes notiōes ¶ Item pater generat filiū.ergo pater aliquo modo ſe habet ad filiū.⁊ eſt locus a diffinitione. qr relatiuoꝝ ipſe eſt ad aliud quodam modo ſe habere. Similiter pater ſpirat ſpūſ.eodem modo pater ſe habet ad filiū quo ad ſpūſ.Vel alio modo ſi dicatur ꝙ eodē modo prorſus ⁊ ad filium ſe habet vt pater.ergo ad ſpiritum ſanctū ſe habet vt pater.Si dicatur ꝙ alio modo:ſed ille alius modus non eſt niſi notio aliqua:ergo diuerſe notiones ſine relationes ſunt in patre reſpectu filij ¶ Reſponſio notandum ꝙ predictis rationibus inductus ꝓpoſitus dicit nullas eſſe notiones niſi in modo loquēdi.vnde concedit de paternitate quaſi de patre.et de filiatione quaſi de filio.⁊ probabilitas huius opinionis apparet.qr ſicut deus cum ſit omnimodo ſimpler:ſeipſo cognoſcit:ſeipſo creat.ita pater ſeipſo diſtingnitur:ſeipſo refertur ad filium.et ideo cum dicitur paternitas eſt in patre:vel pater paternitate diſtinguitur a filio: modi loquendi ſunt.et ē ſenſus.paternitas eſt in patre.i. pater eſt pater.ſicut cum dico:rogo dilectionem tuam.i. te dilectum.et in ſimilibus ſimile. ¶ Ad obiecta vero reſpondet per ordinem.Primo ad primum dicens ꝙ auctoritas auguſti.ſic eſt intelligenda.ꝓprium eſt patri generare.i.ſolus pater generat.et ſic in alijs. vnde hyla.ꝓprium eſt patri ꝙ ſemper eſt pater.ꝓprium eſt filio ꝙ ſemper eſt filius.ꝓprium eſt ſpirituſancto ꝙ ſemper eſt ſpiritusſanctus.ergo alia ē ꝓprietas ꝛc. hec autōritas exponatur vt premiſſa ſolus pater eſt pater ꝛc. Similiter ſecūda autoritas eſt exponenda:in perſonis ꝓprietas:in eſſentia vnitas:et in maieſtate equalitas.i. perſone que ſunt diſtincte et ſunt vnum in eſſentia et equales in maieſtate adorentur. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ illa autoritas Hieronymi eſt contra eos qui dicunt ꝙ ꝓprietates non ſunt ꝓſone:⁊ cōtra alios qui ponunt notiones.ſi enim diligenter attēdatur apparebit ꝙ non dixit confitemur ꝓprietates perſonarum ſed nominum:⁊ ꝓprietas nominis dicit ſolet ſignificatio.Eſt ergo ſenſus confitemur nō tantum nomina ſed etiam ꝓprietates nominuꝫ. ideſt perſonas.ideſt ſignationes.Que autem ſint nominum ſignationes exponit cum addit.ideſt ꝓſonas.ſic ergo perſone ſint ſignificata iſtorum:pater: filius:ſpiritusſanctus. ¶ Ad autoritatem damaſceni.dicendum cum dicit ydeomata ſunt ḣaracteriſtica.hoc eſt dictum ꝙ perſone adinuicem diſtinguantur ſed non natura ab aliqua earum:⁊ in hoc intelligimus differentiam ꝙ pater eſt pater, filius eſt filius.⁊ ſpiritusſanctus ab vtroq; procedit. ¶ Ad aliam dicendum ꝙ exponi debet cuz dicit ꝙ quelibet perſona ꝓprium exiſtentie moduꝫ poſſidet.ideſt quelibet perſona.ita eſt vna ſubſtantia ꝙ non eſt alia. Et ſi obijcitur ſic:nulla ꝓprietate pater diſtinguitur a filio:nec filius a patre,et pater eſt idem filio in eſſentia.ergo pater eſt filiꝰ. quod non ſequitur,quia ſeipſis differunt ypoſtaſes ⁊ non ꝓprietatibus.alioquin ratio ꝓcederet in infinitum in ꝓprietatibus:ſeipſis enim differunt ipſe perſone. ¶ Ad aliud quod obijcitur ꝙ pater eodem modo ſe habet ad filium ⁊ ad ſpiritumſanctum:ſed ad filium ſe habet vt pater ꝛc. Dicendum quod licet quantum in ſe eſt:eodem modo ſe habet ad filium ⁊ ad ſpiritumſanctuꝫ ꝓpter ſuaꝫ ſimplicitatem.tamen diuerſo modo ſe habet ad illos quantum quaſi ad plures effectus. Inſtantia deus inquantum in ſe eſt ſe habet ad omnes homines.eodem modo:ſed ad bonos ſe habet vt pater ſpiritualis.ergo ad malos ſe habet eodem modo. Si autem ꝓponat generaliter ſic.prorſus eodem modo ſe habet pater ad filium ⁊ ad ſpiritumſanctū neganda eſt hec:ſicut hec:deus prorſus eodez modo ſe habet ad bonos homines ⁊ ad malos. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ iſta duo verba :generat ſpirat:quantum ad deum patrem idem ſignificāt ſed connotant diuerſa ex modo ſignificandi: ſicut iſta duo nomina creator:dominꝰ:dicta de deo idē ſignificant quantum ad deum:tamen connotāt diuerſa ex modo ſignificandi. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ hec eſt vera pater ⁊ filius ſunt vnum ꝓncipium ſpiritusſanctiꝫ eodem modo loquendi quo ſpiritusſanctus dicitur multipler ꝓpter diuerſos effectus:eodem modo etiam ꝓpter vnuz effectū quem habet pater ⁊ filius qui eſt ſpiritusſan. dicūtur vnum ꝓncipium:quia eodem modo prorſus ꝓcedit ab eis ſpiritusſanctus per modum benignitatis.

Jurta cōmunē magiſtrorum opinionem ponuntur notiones in diuinis ꝓſonis:nec vane:ſed vere.cum enim intelligitur diuinum eſſe vere:vna eſſentia in tribus habentibꝰ illam in ꝓpria habitudine que eſt originis.vt i patre eſſentia eſt non ab alio.in filio eadē eſſentia: ſz per generationem a patre.in ſpiritusancto per ꝓceſſionem ab vtroq; tres rationes intelligentie et dicendi ex hoc erunt:vna qua ſignificabitur eſſentia communis.alia qua ſignificabitur ypoſtaſis ſiue perſona habens eſſentiaz ſub ꝓprietate ſui habitudine incommunicabili:alia qua ſignificabitur ipſa ꝓprietas habitudinis. Tripler enim queſtio circa hoc naſcitur: quid: quis: quomodo. vt querentes de aliqua perſona quid eſt:reſpondebitur

Sol.ad ar.j.

Augu.

Ad ſecunduz

Ad tertium

Ad quartum

Adquintum

bitur nomen ſignificās eſſentiā:vt deus.querentes quiseſt:rñdebitur nomē ſignificās hypoſtaſim:vt patrē vel perſonaz .querēte. quomō ſe hz ꝓſona.rñ debitur ꝓprietas.vel relatio:vt generās vel genitus.q̄uis aliqui dicāt queſtionē de notiōe q̄ſtionē que. Notandū ergo ꝙ hitudo vel ꝓprietas que eſt notio.aliqñ ſignificat in adiacētia vt nominaliter adiectiue vel verbalitervel ꝓticipialiter.vt cū dr innaſcibilis generare generās.aliqñ in ſubſiſtētia vt ſubſtantiue paternitas filiatio innaſcibilitas natiuitas.per que nomīa fit ſermo de hitudinibus ⁊ ꝓprietatibꝰ hinc eſt ꝙ queſtio de notiōe pōt poni differēter.Nā cum querit notio in ſubſiſtētia.reſpondet que.vt que eſt notio patris rñdet paternitas.Cū vero q̄rit in adiacētia:t hoc cū querit vt notio:rñdetur quomō.vt quomō ſe habet pr̄ ad filiuz ⁊ rñdetur vt generās. ¶ Ad primū ergo obiectū dicunt ꝙ b.Dyoni.dicit nō audere dicere .i. asſerere ſiue affirmare.ea aūt que ponūt a magiſtris de notionibꝰ nō dicunt per aſſertionē ſed eſtimationē fidelē.iurta ſenſum fidei orthodoxe ⁊ traditiones ſanctoꝝ. Nomē enim ꝓprietatis ponit ſm ſanctos vnde dama.nō differūt ab inuicem hypoſtaſes ſm ḣaracteriſtica ydeomata.i.determinatas ꝓprietates. Nomē vero relatiōis ab aug.v. de tri.relatiue dicuntur genitor genitꝰ verbū et ymago. Nomē vero notiōis ponitur ab augu.v.li.de tri.ſicut filiꝰ ad patrē:ſic genitus ad genitorē referet.⁊ ſicut pater ad filiū:ſic genitor ad genitorē ideoq; alia eſt notio qua intelligitur genitor alia qua genitus. ¶ Ad ſecundū dicendum. ꝙ q̄uis ſm rem non differant quo eſt:⁊ quod eſt in diuinis:et quo eſt et quis eſt. tñ ſm rationē intelligētie ex parte quis eſt.i.perſone:ponitur exiſtentie ꝓprius modus quo ipſa perſona eſt.ſicut pater paternitate vel generatiōe pater eſt ⁊ in veritate ita in re eſt. ꝙ quelibet perſona ſicut dicit dam.ꝓpriū exiſtētie modū poſſidet.et cū ſit ſignificare illū modū ꝓpriū no ſignificabit vt eſſentia que cōmunis eſt necvt perſona cuiꝰ ipſe modus eſt.ſignificabit igitur vt habitudo vel ꝓprietas.qr ſic intelligitur et eſt. Erit igitur triplex ratio dicendi ſm differentē intelligentie rationez. Ratio dicendi eſſentialiter perſonaliter notionaliter:non tamē ꝓprius modus ponitur ex parte ꝙ eſt.i.ſubſtantie.qui ſcz modus ſit eſſentia quo ſubſtantia ſit vt deus deitate.⁊ ideo q̄uis ex parte qō eſt et quo eſt nō ſit hmōi differentia: eſt tamē ex pte quia eſt ⁊ quo eſt. ¶ Ad tertium dicendū. ꝙ q̄uis pater ſeipſo non diſtinguatur:tamē diſtingui tur ꝓprietate. ꝓprietas enim nō ponit in numerū cū perſona:immo ꝓprietas perſone eſt ipſa ꝓſona vt paternitas pater.⁊ tñ aliquid attribuit vni quod non alteri:ſicut quidā ponūt ꝙ vnitas que ē principiū numeri ꝓprietate ſue ſimplicitatis differt ab alia vnitate.et tamen ſeipſa differt ⁊ ꝓprietas ſimplicitatis ipſa vnitas eſt. ¶ Ad quartū iaz patz rñſio.ꝙ differre ſeipſo nō excludit differre habitudine ſua in ſimplicitatibꝰ.vt punctus medius circuli ꝙ eſt neutrū:differt a quolibet puncto extē to et ſeipſo et ꝓprietate ſue habitudinis que.eſt ꝙ ab ipſo ducte linee ad circūferentiam ſunt equales. Multomagis in diuinis perſonis differre a ſe ipſo in perſona:non excludet differre ꝓprietate ſue habitudinis. ¶ Ad vltimū dicendū. ꝙ in diuinis primā differentiā dicendi facit ſubſtantia ⁊ relatio. ſm vero diuinam ſubſtantia cōmunis ꝓſone ꝓprietas ſiue notio. Subſtantia eſt indiſtincta et abſoluta perſone diſtincta relata notio ⁊ ꝓprietas diſtinguēs ⁊ referēs. Eſt igit in nomine cois eſſentie ſignificata ſubſtantia nō relatio. In noie notionis ſignificata relatio ⁊ non ſubſtantia. In nomīe ꝓſone ſignificatio ſubſtantie ⁊ relationis.perſona enim eſt hypoſtaſis ꝓprietate diſtincta que quidem ꝓprietas eſt relatiua. Notanduz ergo eſt ꝙ relatio tribus modis ſignificatur. Significat enz relatio perſonaliter per noīa fīra concreta.vt pater filius cum accipiuntur ſubſtantiue. ſignificat etiam quaſi eſſentialiter per noīa abſtracta paternitas filiatio: ſignificatur tertio relatiue ꝙ nomīa adiectiua generans genitus:vel pater ⁊ filius cuz accipiuntur adiectiue.

Articulusſecundus

An licitū ſit ponere cōtraria de notiōibus.

Opinio ꝓma

Opinio ſcda

Quidā vero ponunt notiones ſiue ꝓprietates ſiue notiones quaſi infinitas.vt Porretanus. dicētes ꝙ notio non eſt perſona vt paternitas non eſt pater.dicunt enim ꝙ quedā ꝓprietates ſumunt ſm eſſentiam.vt equalitas coeternitas ſimilitudo quedā ſm ypoſtaſim.vt paternitas filiatio.hi etiaz dicunt ꝙ aliud eſt ꝓprietas.aliud diſtinctio. Maz aliter accipitur ablatiuus iſte paternitate cū dico pater pr̄nitate ē pr̄:⁊ aliter cū dico pr̄ pr̄nitate diſtinguitur a filio:qz cū dico pater paternitate eſt pat. hic eſt ſenſus paternitas facit patrem eſſe patrem Cū aūt dico pater diſtinguit a filio:hic eſt ſenſus pater eſt cauſa diſtinctionis:vt ſi dicat Sortes eſt albedine ſimilis platom.eſt ſenſus albedo eſt cā ſimilitudinis. Quidā vero ponūt tñ tres: paternitatem:filationē:proceſſionē. Quidā quinq;:vt cōmunis poſitio modernoꝝ dicūt ꝙ paternitas eſt pater:⁊ notio eſt perſona.tñ poſita notione nō ſupponitur perſona. Magiſtri aūt noſtri dicūt quinq; eſſe ꝓprietates. Due ſunt in patre.ſ.paternitas ⁊ innaſcibilitas. vna eſt in filio.ſ.filiatio. vna in ſpūſcz proceſſio:vna in duobus.ſ.in patre ⁊ in filio que dicitur ſpiratio q̄ pr̄ ⁊ filiꝰ cōiter ſpirat.ſſ. tres iſta rū ſunt perſonales.ſ.paternitas filiatio. proceſſio due tm̄ ſunt ꝓſonarū diſtinctiue ſed non perſonales. Dicitur aūt perſonalis ꝓprietas qr facit hāc perſonā eſſe ꝓſonā:⁊ dicitur ꝓprietas perſone q̄ diſtinguit vnā ꝓſonā ab alia.vñ oīs ꝓſonalis ꝓprietas eſt perſone:ſed non cōuertit. ¶ Obijcitur ergo hoc modo ex ſecunda opiniōe que fuit Gilb. porretani.ſequitur ꝙ paternitas ſit creata qr cum paternitas ſit aliquod bonū ſequit ꝙ ſit deus vra deo:ſed non eſt deus ſm ꝙ dicunt.ergo eſt a deo. ergo eſt ab eſſentia diuina vel de nihilo. ſi dicatur ꝙ ab eſſentia diuina ergo eſt deus vt patet ex ꝓdictis .relinquit ergo ꝙ ſit a nihilo.ergo creata:ita ex ſecunda opiniōe ſequitur ꝙ paternitas ſit creata:⁊ ita ſi ꝓpria opinio eſt vera vltima aſſerit de creatura ꝙ ſit deus ⁊ ſi vltima eſt vera ꝓpria aſſerit de eo quod eſt deus ꝙ ſit creatura.⁊ vtrūq; eſt hereticum.ergo altera opinio hereticа eſt.qz oportet qō altera ſit vera cum ſint contradictorie. ¶ Itē probatur ꝙ iſti vel illi peccāt mortaliter.qr dicit beatus aug.ꝙ nihil fructuoſius inuenit q̄ in trinitate:et nihil periculoſius erratur:ſz vel iſti vel illi errant in trinitate.ergo periculoſiſſime errant; ergo mortaliter peccant:ſed hoc videt eſſe contra beatū ambro.qui dicit ꝙ magiſtri qui dicunt falſuz ⁊ eo ſed non pertinaciter ferunt ſecuz fenū.lignū. ſtipulam:ſed hoc non eſt peccare mortaliter.ergo i hoc non peccant mortaliter. ¶ Item ſi dicatur ꝙ nō lz contraria aſſerere de notionibus.licet tñ opinari

Obiectio pīa ma.

Secunda.

Queritur. ¶Tunc queritur quare non liceat magistris asserere aliquid de notionibus: nec videt esse alia ratio nisi qz hec est cõtra fidẽ. sed si hoc: eadẽ rõne nõ lz magistris aliquid opinari contrarie de notionibus: qz non lz dubitare circa fidẽ. ergo nec opiari.

Quartum ¶Itẽ si pria opinio est vera: probat̃ q scõa est contra fidẽ qz probatũ est ꝑ̃m secundã opinionẽ q paternitas est creata: ⁊ ultima opinio ponit paternitatem esse deũ. ergo ponit creatũ esse deũ: hoc est contra fidẽ. ergo si pria opinio est vera nõ lz scõam sustinere qz si prima est vera: secũda est contra fidẽ

Quintum ¶Itẽ vltima opinio est vera que dicit pater ⁊ paternitas sunt idẽ. sed prima dicit paternitatẽ nõ esse patrẽ. ergo dicit patrẽ non esse patrẽ: ⁊ hoc est cõtra fidẽ. sic ergo sequitur q̃ isti vel illi dicunt cõtra fidem.

Responsio. ¶Ad hec respõdent q nulla illarũ opinionum sit hereticа: cũ enim a sacra scriptura nõ habeamus determinatũ de notionibus. ideo lz magistris opinari: sed non lz eis asserere. si em̃ quis asserat aliquid dicendo q̃ non sit determinatũ i sacra scriptura vel quod non seq̃tur directe ex fide: mortaliter peccat: qz se constituit supra deũ. Judex enim est supra id de quo lz iudicare. qui ergo sua autoritate asserit aliquid de deo: ponit se supra deũ. qz iudicat de deo: ⁊ ita peccat mortaliter. hec est superbia intellectus quã prohibet aplꝰ Ro. xij. nõ plus sapere q̃ opz sape. lz sapere ad sobrietatẽ. magistri autẽ theologie nihil asserunt: sed tm̃ opinantur ii quirentes de talibus ad defensionẽ fidei cõtra hereticos. ⁊ ideo qz nihil asserunt non peccant lz propter aliquas rõnes versetur animus eorũ magis ad vnã partem q̃ ad aliã quod est opinari.

Ad secundũ ¶Ad secundum dicendũ q vbi est opinio non est error. Nam error ponit pertinaciã sententie, cũ falsum ꝓ̃ asseritur esse verũ vel verũ falsum: dicunt ergo q reuera si magister adheret sua opinione sibi ipsi gloriando de ingenio suo contingit q ipse peccat. lz sit ita leuiter gloietur q paratus sit ad correptiones venialiter peccat: ⁊ pro hoc dicit beatus Ambro. q ferunt secum lignum fenum stipulam: sed si ita vehementer gloietur q pertinax sit: sic peccat mortaliter. vel si asserit illud de talib⁹ mortaliter peccat ⁊ ideo dicit beatus Aug. q nusq̃ periculosius erratur: error enim in aliꝭ non est peccatum vel nõ est tantum peccatũ.

Ad tertium ¶Ad aliud dicendũ q nõ licet magistris asserere contrarie de notionibus: nõ qz hoc sit contra fidem. sed qz non est determinatũ in sacra scriptura: nec dz aliquis aliquid asserere de deo sua autoritate: ⁊ ita soluitur obiectio ꝓ interemptionẽ.

Ad quartum ¶Ad aliud dicendũ q̃ quis pria opinio sit vera: non tñ secunda est contra fidem: quia prima opinio non diceret q paternitas esset creatura: nec diceret q esset deus cũ diceret q esset idẽ q deus. ⁊ illa rõ aug. Dñe bonum aut est deꝰ aut est a deo: lz in deo ⁊ creaturis tñ.

Ad quintum ¶Ad vltimum dicendũ q patrem non esse patrem: ⁊ paternitatẽ non esse patrem non sunt idem lz equipolleant: et duorũ equipollentiũ vnum potest esse contra fidẽ reliquum vero non. non est enim determinatus in sacra scriptura an paternitas sit pater. sed determinatum est q pater est pater. nec determinatum est an supposita paternitate supponatur pater: ⁊ propter hoc vnũ illoꝝ est cõtra fidẽ. reliquũ non. Et ꝓ terea aliq̃d vnũ ⁊ idẽ aliquo mõ significatũ est cõtra fidẽ: ⁊ alio modo significatũ nõ contra fidem: sicut dicit Dñs Gen. ij. Vocabis me vir meus ⁊ non vocabis me vltra baalim: ⁊ tñ idem est baalim q vir meus. ⁊ sic patet responsio ad obiecta.

Membrum secundum

Quid sint notiones ꝓprietates ⁊ relationes ꝑz rõnez intelligentie Arg. primum

Dnsequenter queritur quid sint notiones proprietates ⁊ relatiões in diuinis ⁊ cum dicit apostolus Ro. j. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. ergo quelibet creatura potest dici notio creaturis. notio ergo dei ponetur in creatura.

Secundum. ¶Item dicit August. q notio prime veritatis est menti humane impressa: sed qõ est impressum mẽti est creatum. ergo ꝛc.

Tertium. ¶Item boe. notio est insita ⁊ ante percepta cuius est q̃ forme cognitio. cum ergo essentia diuina sit forma. philip. ij. cum i forma dei esset ꝛc. ergo notio est essentie.

Quartum. ¶Itẽ notio est intellectus quidam ⁊ simplex mentis conceptio q̃ ad res pertinet differentes: sed proprietas ꝓsonalis non pertinet ad res differentes. ergo nõ est notio.

Quintum. ¶Item socracitas in socrate non est paternitas: sed socracitas est proprietas: paternitas relatio. ergo non est idem paternitas ⁊ relatio. ergo in diuinis relatio non erit proprietas.

Sextum. ¶Itẽ proprietas est quo res distinguntur ⁊ conuenit vni soli: sed cõis spiratio que est relatio non conuenit vni soli: immo pluribus: ergo relatio non est proprietas.

Septimum. ¶Item innascibilitas conuenit vni soli: scilz patri. ergo est ꝓprietas: sed cũ per innascibilitatem non referatur pater ad aliquid: ergo non erit relatio: non sunt igitur in diuinis idem proprietas relatio ⁊ notio. quid ergo in diuinis dicunt notio ⁊ ꝓprietas ⁊ relatio.

Responsio. ¶Rñ. ꝑ̃m rationem intelligẽtie cõem sciendũ est q̃ proprietas dicit q̃ vni soli cõuenit: hunc ab illo distinguẽs. vt socracitas soli socrati conuenit: ⁊ a platone distinguit. Relatio vero est hunc ad illũ referens: sortem ad platonem. Motio vero dr̃ rem notam faciens: ⁊ hoc dicit multipliciter. Nam cum notio sit illud quo res sit nota: quo autẽ res sit nota dicit multis modis. Uno modo ex parte cognoscibilis forme. vel dispositio rei qua noscibilis est.

Motio multis modis dicit. ¶Alio modo ex parte cognoscentis spẽs rei apud aiam per quam rẽ cognoscit alio modo ex parte medij exterius ꝓ quod res noscitur. vt per effectũ manifestũ causa occulta. trib⁹ ergo modis dr̃ notio rei: ꝑ̃m hoc notio dicitur vno modo creatura in q̃tum eius effectus pereã sicut medio extrinseco cognoscitur. Dion. ipsa apparẽtis mundi operatio est ⁊ inuisibilium dei propositio. Alio modo dicitur spẽs veritatis mẽti ratiõali impressa qua sicut similitudine vel specie cognoscitur. ex his, duobus modis notio dicitur q̃d creatum vel concreatum. Tertio modo dicit ipsa dispositio forme que deus est etiam vera trinitas q̃ cognoscibilis est. ⁊ hoc est notio increata: ⁊ dicit duobus modis. Uno modo dicit dispositio forme qua cognoscitur in vnitate ⁊ indistinctione ⁊ hoc modo notio est ipsa eẽntia in q̃tũ noscibilis est. Alio modo dicitur dispositio qua noscitur in personarũ trinitate siue in distinctione: ⁊ hoc modo accipit i presenti inquisitione notio. ꝑ̃m hoc ergo dicendus ꝑ̃m rationem intelligentie propriam in diuinis q̃ proprietas est quo est distinctio persone a persona

Relatio vero in trinitate est habitudo personarũ in inuicem: sed in creaturis non est relatio ꝓsonarum ad inuicem. Unde Johan. xuij. Ego in patre ⁊ pater in me. pater est in filio ⁊ filius est in patre.

Motio vero est per se prima ⁊ propria ratio distinctionis ⁊ relationis. vt per quod distinguitur persona a persona: vel per quod refertur persona ad ꝓsonam. Sciendum est q̃ dicit proprietas quoniaz vni soli conuenit. vt generare cõuenit soli patri. ꝓprietas est vt hunc ab alio distinguẽs. Relatio habet ad illum referens. vt socracitas distingunt sortem a platone: ⁊ paternitas est referens sortem patrez ad platonem filium eius. Motio est vt hunc distinctum ab illo notum faciens prima ⁊ propria discretio trinitatis est in his tribus. relatio. ꝓprietas: notio. quoniam sicut essentia facit esse ⁊ ꝓprietas facit differre: ⁊ relatio differri: ⁊ notio facit innotescere. ergo sicut essentia est in tribus ⁊ essentia vna. ita ꝓprietas est in tribus ⁊ ꝓprietas vna. relatio in tribus ⁊ relatio vna. notio in tribus ⁊ notio vna. Sed contra hoc obijcitur. Nam ꝓprietas est quo res distinguitur ⁊ cum ꝓprietas sit vna. ergo res non distinguitur. Item relatio est quo res distinguitur ⁊ cum relatio sit vna. ergo res non distinguitur. Item notio est quo res distinguitur ⁊ cum notio sit vna. ergo res non distinguitur. Item essentia est quo res distinguitur ⁊ cum essentia sit vna. ergo res non distinguitur. Item ꝓprietas est quo res distinguitur ⁊ cum ꝓprietas sit vna. ergo res non distinguitur. Item relatio est quo res distinguitur ⁊ cum relatio sit vna. ergo res non distinguitur. Item notio est quo res distinguitur ⁊ cum notio sit vna. ergo res non distinguitur. Item essentia est quo res distinguitur ⁊ cum essentia sit vna. ergo res non distinguitur.

Solutio ad quatuor argumenta ꝑz Ad quintum

trem ad platonem filium eius. Motio est vt hunc distinctum ab illo notum faciens prima ⁊ propria discretio trinitatis est in his tribus. relatio. ꝓprietas: notio. quoniam sicut essentia facit esse ⁊ ꝓprietas facit differre: ⁊ relatio differri: ⁊ notio facit innotescere. ergo sicut essentia est in tribus ⁊ essentia vna. ita ꝓprietas est in tribus ⁊ ꝓprietas vna. relatio in tribus ⁊ relatio vna. notio in tribus ⁊ notio vna. Sed contra hoc obijcitur. Nam ꝓprietas est quo res distinguitur ⁊ cum ꝓprietas sit vna. ergo res non distinguitur. Item relatio est quo res distinguitur ⁊ cum relatio sit vna. ergo res non distinguitur. Item notio est quo res distinguitur ⁊ cum notio sit vna. ergo res non distinguitur. Item essentia est quo res distinguitur ⁊ cum essentia sit vna. ergo res non distinguitur. Item ꝓprietas est quo res distinguitur ⁊ cum ꝓprietas sit vna. ergo res non distinguitur. Item relatio est quo res distinguitur ⁊ cum relatio sit vna. ergo res non distinguitur. Item notio est quo res distinguitur ⁊ cum notio sit vna. ergo res non distinguitur. Item essentia est quo res distinguitur ⁊ cum essentia sit vna. ergo res non distinguitur.

Ad septimuz

Membrum tertium.

De numero notionuz ꝓprietatum et relationum.

Queritur postea de numero notionuz ꝓprietatum ⁊ relationum. dicuntur enim esse quinq̃ notiones. pater enim est persona non ab alio a quo alius per generationem: ⁊ a quo alius per spirationem in hoc quod dicitur persona non ab alio: intelligitur notio innascibilitatis cũ dicitur a quo alius per generatiõez intelligitur notio paternitatis: cum dicitur a quo alius per spirationem intelligitur communis notio scilicet spiratio. Item filius est persona ab alio per generationem: ⁊ a qua alius per spirationẽ. cũ dicitur ab alio per generationem notatur notio filiationis. cum dicitur a quo alius per spirationez intelligitur notio alia. Item spiritussanctus est ꝓsona ab alio per spirationem in quo intelligit notio processionis. Quinq̃ ergo sunt notiones. tres patris: innascibilitas. paternitas spirationis. due sunt ꝓprie ⁊ vna communis patri et filio. Similiter due sunt filij: vna ꝓpria. scilicet filiatio. vna cõmunis patri ⁊ filio. s. cõis spiratio: ⁊ vna ꝓpria spiritui sancto. Quattuor autem sunt relatiões: qz innascibilitas non dicit relationez nisi per priuationem. paternitas vero ⁊ filiatio ⁊ communis spiratio ⁊ processio relationes sunt. Quattuor etiã sunt proprietates. scilicet innascibilitas: paternitas: filiatio: processio. cõis enim spiratio nõ cõuenit vni soli: ideo non dicit proprietas. sic ergo quinq̃ sunt notiones: quattuor relationes tantum: ⁊ quattuor ꝓprietates tantum: ⁊ hec est communis opinio de numero notionum proprietatum ⁊ relationum.

¶Contra hoc obijcitur multipliciter. primo q tãtum sint tres notiones ⁊ similiter tres relationes: tres etiam proprietates. ¶Ad quod sic ois persona est aliqua trium personalium proprietatuz: sed omnis notio communis est ꝓsona: et similiter ois relatio. ergo omnis notio est aliqua trium personalium ꝓprietatuz: ergo paternitas vel filiatio vel processio: ⁊ similiter omnis relatio.

Responsio. ¶Respon. huc sequeretur si vnaquęq; ꝓsona relatione siue habitudine ad aliam referret. sed pater non refertur relatiõe propria ad spũsanctum. similiter nec filius: sed ibi duo referuntur ad spũsanctum. vna cõi relatione: ideo non sunt nisi quattuor relationes: due quibus pater ⁊ filius ad seinuicem referuntur. nam referuntur pater ⁊ filius ad spiritũsan. vna relatione non duabus: ad designandum maiorem concordiam istarum duaruz personarum. sicut enim tres persone eadem relatione referuntur ad ea que sunt ab ipsis. s. creaturas licẽat loqui improprie qz ꝓprie diuine ꝓsone, siue deus non referuntur ad creaturam: sed referri significantur: eo q creatura refertur ⁊ dependet ab ipsis: ⁊ illa relatio qua significantur referri est vna ad signandum vnitatẽ personarum trium: similiter ⁊ multomagis pater ⁊ filius ad illũ qui est ab ipsis vna relatione debent referri: ⁊ ꝓpter hoc dicit aug. in. v. de trin. q pater ⁊ filius sunt vnũ principium creature. sic dicens. fatendum est patrem ⁊ filium esse vnum principium spũsan. nõ duo principia. sed sicut pater ⁊ filius vnus deus ⁊ ad creaturam relatiue vnus creator. sic relatio ad spũsanctum vnũ principium. ad creaturã vero pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus vnum principium sicut vnus creator ⁊ vnus dominus.

Obiectio

Sol. obiecti

Item queritur de numero relationũ. ꝙ.j.

De numero relationum.

videt q plures sunt relationes. Nam relationes multiplicantur ꝑ̃m habitudies extremorũ: sed trium extremorũ adinuicez sex sunt habitudines. trium ergo personarum sex erunt relationes.

Respon. ¶Respon. hoc sequeretur si vnaquęq; ꝓsona relatione siue habitudine ad aliam referret. sed pater non refertur relatiõe propria ad spũsanctum. similiter nec filius: sed ibi duo referuntur ad spũsanctum. vna cõi relatione: ideo non sunt nisi quattuor relationes: due quibus pater ⁊ filius ad seinuicem referuntur. nam referuntur pater ⁊ filius ad spiritũsan. vna relatione non duabus: ad designandum maiorem concordiam istarum duaruz personarum. sicut enim tres persone eadem relatione referuntur ad ea que sunt ab ipsis. s. creaturas licẽat loqui improprie qz ꝓprie diuine ꝓsone, siue deus non referuntur ad creaturam: sed referri significantur: eo q creatura refertur ⁊ dependet ab ipsis: ⁊ illa relatio qua significantur referri est vna ad signandum vnitatẽ personarum trium: similiter ⁊ multomagis pater ⁊ filius ad illũ qui est ab ipsis vna relatione debent referri: ⁊ ꝓpter hoc dicit aug. in. v. de trin. q pater ⁊ filius sunt vnũ principium creature. sic dicens. fatendum est patrem ⁊ filium esse vnum principium spũsan. nõ duo principia. sed sicut pater ⁊ filius vnus deus ⁊ ad creaturam relatiue vnus creator. sic relatio ad spũsanctum vnũ principium. ad creaturã vero pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus vnum principium sicut vnus creator ⁊ vnus dominus.

Augustinus.

Item queritur ꝙ.ij.

De numero ꝓprietatum.

de numero ꝓprietatum personalium. videnꝫ eñ esse numero equales personis quarum sunt ꝓprietates: non ergo erunt nisi tres. ¶ Contra videtur ꝙ quattuor sint ꝓprietates personales. nã ingeneratio siue innascibilitas est ꝓprietas sicut dicit Damasce. nec est aliqua predictarum. ergo nõ sunt tantum tres. ¶ Item distinguitur persone a ꝓprietatibus personalibus. queritur quare innascibilitas non ponitur ꝓprietas personalis. ¶ Itẽ adhuc obijcit iurta auctoritatẽ dama. qꝫ si in omnibus sunt vnũ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus ꝓter ingenerationẽ generationẽ ⁊ ꝓcessionẽ: ergo soluz in his distinguunt: sed distinguunt per paternitatem filiationẽ ⁊ cõem spirationẽ: ergo oẽs ꝓprietates ⁊ notiones sub aliqua predictarũ continent. ergo tantum erunt tres. ¶ Si aũt dicat ꝙ in ꝓcessione intelligit cõis spiratio. Unde cũ dicitur ꝙ in oibus sunt vnũ ⁊c. non excluduntur iste: qꝫ intelligitur in illis. qꝫ per ingenerationez innascibilitas: per generationem paternitas: per processionẽ autem spiratio. ¶ Contra si in oibus sunt vnum, aut contingit cõem spirationem preter ista intelligere aut non. si est intelligere preter ista: ergo cõis spiratio nõ est cõis aliquibus. ¶ Preterea tres sunt psone ⁊ habent ꝓprietates quibus sunt persone scilicet paternitatẽ ⁊ filiationẽ ⁊ ꝓcessionẽ: si ergo in his tribus esse habẽt psone relinquit ꝙ magis est distinctio per paternitatẽ ⁊ filiationẽ ⁊ ꝓcessionem ꝙ per innascibilitatẽ generationẽ ⁊ ꝓcessionem: quare ergo non dixit ꝙ in oibus sunt vnũ ꝓter paternitatẽ ⁊ filiationẽ ⁊c. ¶ Responsio sicut supra dictũ est quinqꝫ sunt notiones: quattuor relationes: tres personales ꝓprietates: ꝓprietas eñ personalis est que vni soli persone conuenit. ⁊ eaz ab oi alia distinguit. ex quo patet ꝙ ꝓprietates ꝑsonales sunt tres: ⁊ persone sunt equales ꝑm nũerum: sicut differentie constitutiue ipsis speciebus Unde personales ꝓprietates sunt tres tm̃. relationes aũt quattuor. cũ enim sit vna relatio ꝑris ad filiũ. alia filij ad patrẽ: iterũ cũ sit relatio cõis ꝑris ⁊ filij ad spm̃sanctũ: ⁊ econuerso sit alia spũssancti ad patrẽ ⁊ filiũ. ideo i vniuerso sunt quattuor relationes tm̃: ꝫ quelibet istarũ notionũ relatio est: ⁊ qꝫ ꝑter istas quattuor est reperire notionẽ quintã: non enim habitudo patris ad filiũ cõuenit tm̃ patri. ꝫ etiã conuenit ei priuatio relationis ad alterũ principiũ. aliter eñ esset in personis abire in infinitus. ideo est quinta notio que patri cõuenit ꝑ priuationem ordinis ad principiũ que dicit innascibilitas ꝓbatur ergo numerus notionũ sic. In diuinis personis est ordo ꝑm rõnẽ originis. ꝓma aũt diuisio entis est: oẽ quod est: aut est ab alio: aut nõ ab alio ⁊ hec est ꝓma rõ distinguendi essentiã ab eẽntia. similiter in diuinis est hec rõ distinctiõis ꝑsonarũ Itẽ esse ab alio. aut est per generationẽ: aut ꝑ spirationẽ. Jam ergo habemus tres ꝓprietates: qꝫ ex hoc ꝙ est esse non ab alio per spirationẽ est ꝓcessio. ¶ Itẽ alia est diuisio ẽtis a quo ali⁹. aut a quo nullus: a quo alius dupliciter. per generationez. ⁊ ex hoc habetur ꝓprietas paternitatis: aut ꝑ spirationẽ: ⁊ ex hoc est cõis notio que est cõis spiratio sic ergo ꝑm has duas diuisiões entis sunt quinqꝫ notiones. ¶ Ad illud quod queritꝫ respondendũ ⁊ concedendũ qõ dicit dama. ꝙ in oibus sunt vnum ꝓter ingenerationẽ ⁊ processionẽ. ¶ Ad hoc aũt quod queritꝫ sunt ne vnũ in cõi spiratiõe ⁊ paternitate. dicendũ ꝙ non. qꝫ in oibus illis que ꝓter ad aliq̃d dicuntur sunt vnũ siue dicãt substantiã: siue qualitatẽ siue q̃titatẽ. Iste aũt ꝓprietates dãt intelligere ꝓprietates ꝙões alias distinguẽtes. ꝓcessio enim qꝫ posterius est per intelligentie rõnẽ determinat tanq̃ ꝓius spirationẽ. ⁊ generatio qꝫ posterius est determinat tanq̃ ꝓius paternitatem. Ingenerationẽ aũt ponit Dam̃. vt in qua primo persona patris distinguit. generationẽ vero vt i q̃ primo persona filij intelligitur. processionẽ autem qua primo persona spũssan. intelligit non enumerat aũt illas. vt per quas psone adinuicẽ referunt vt paternitas filiatio ⁊c. ⁊ hoc qꝫ prius est intelligere distinctas personas q̃ adinuicẽ relatas. ꝓterea alie in his tribus intelliguñt: ⁊ ideo sufficit enumerare illas. ¶ Ad aliud quod queritur quare pẽnes innascibilitatẽ non habeat esse personale.

Damascenus

Ad q̃stionem tertio.

¶ Rñsio modus determinandi personã ꝑm ꝙ persona nõ põt esse nisi ꝑm positionẽ. hoc est ꝑsona est per se sonans. vnde opz ꝙ per se noiationẽ habeat ⁊ ꝑm noiationẽ nõ dependeat ab altero. Sed oĩs negatio ꝑm noiationẽ ab altero dependet: qꝫ ab affirmatione vnũ esse vnũ esse ꝑsonale a tali nõ accipit

Obiectio ꝑm Damascenũ

Queritur secundo.

Responsio.

Queritur tertio.

Membrum quartum.

Plura dubia de illo numero.

Primum.

¶ Circa partẽ istã. ſ. contra numerum dubitatur multipliciter ꝓmo cũ a quo aliq̃ sit conuenit patri ⁊ filio: ⁊ iurta hoc sumitur cõis notio que est cõis spiratio. q̃ vero ab alio sit cõmune filio ⁊ spũsſ. ergo iurta hoc oz sumi cõis notio cõis filio ⁊ spũsſan. ¶ Respõsio dicendũ ꝙ penes hoc quod dico qui est ab alio: cũ sit cõe ⁊ filio ⁊ spiritusſan. nõ assignat cõis notio filio ⁊ spũsſan. qꝫ esse ab alio simpliciter dictũ: nõ dicit dignitatẽ nisi dicatur esse ab alio ꝑ generationem vel spirationẽ. ¶ Itẽ qui est ab alio non dicit vniuoce de filio ⁊ spũsſancto eo ꝙ filius est ab alio ꝑ generationẽ. spũsſan. per spirationẽ. ideo nõ põt ꝑm hoc sumi cõis notio: sed a quo est alius non potest esse cõe vniuocz patri ⁊ filio: qm̃ ab vtroq; est alius per spirationẽ: tm̃ ꝑm ꝙ patri cõueniat a quo alius per generationẽ: ⁊ filio a quo alius ꝑ ꝓcessionem. ꝑm hoc non põt assignari cõis notio patri ⁊ filio: qꝫ sic aquo est alius dicitur equiuoce. ¶ Item queritꝫ cũ qui a nullo sit distinctiuũ patris ⁊ dicat natio innascibilitatis ⁊ prima notio: queritꝫ a quo nullus cum sit distinctiuũ spũsſancti nõ fit notio.

Respondeo.

Secundum.

¶ Responsio a quo nullus dicit negationẽ: nec insinuat aliquam dignitatẽ vel perfectionẽ in q̃ quiescat intellectus. ⁊ ideo non ponetur notio: ꝫ qui a nullo. Iꝫ quãdam negationem dicat. dicit tm̃ quandam ampliationẽ in qua quiescit intellect⁹ ad auctoritatem siue principiũ originis vnde notio est.

Tertium.

¶ Itẽ queritꝫ qui ab alio in sua cõitate nõ dicit notionẽ. tm̃ quia a nullo dicit notionẽ auctoritatis q̃re hoc. ¶ Responsio q̃ ab alio nõ determinat vnã finitã rõnem: sed dicit ꝓgressum virtutis vsq; ad determinationẽ: ⁊ q̃ a nullo dicit principiũ virtutis: ⁊ a quo nullus extremitatẽ terminantẽ. vnde non dicit notionem. ideo necesse est esse quinqꝫ notiones qui a nullo: a quo alius. qui ab alio per generationẽ. qui ab alio per ꝓcessionẽ. a quo alius ꝑ generationẽ: a quo alius ꝑ ꝓcessionẽ: ⁊ hec duo nõ faciebant notionẽ a quo nullus ⁊ qui ab alio i sua cõitate. ¶ Itẽ obijcitur. videt enim ꝙ sicut innascibilitas facit vnã notionẽ: ⁊ inspirabilis faciet vnã qꝫ sicut vnũ distinguunt per negationẽ. itaꝫ reliquũ

Obiectio.

¶ Itẽ in symbolo quidã dicebãt essentiã deitatem de qua essent persone tres. vnde ad hoc intelligendum dicit in symbolo qꝫ pater a nullo est: nec fact⁹ nec creatus nec genitus: sed quare non tollet habitudinẽ spirationis vt dicatur a nullo procedẽs vel spirans ¶ Responsio secus est cũ dico inspirabilis ⁊ innascibilis. qꝫ inspirabilis importatur per innascibilis

Ad obiectionem. Ad q̃stionem secundo.

Quartum

innascibilis. posterioz eñ habitudo est spiratio q̃ natiuitas sicut emanatio nature emanatiõe voluntatis: Unde sola remota natiuitate: auferꝫ spirabilitas. Uñ innascibile negat ꝙ simpliciter fit a nullo: nõ ponit ergo inspirabilitas notio. sed ponit innascibilitas. qꝫ illa prioz ẽ habitudo. ⁊ illa ablata oĩs posterioz removet. ¶ Sed ꝓtra inspirabile cõuenit patri et filio: innascibile tm̃ patri. ¶ Rñsio esse a nullo aliquo mõ dicit statũ ab aliqua dignitate. ſz in spirabilitate nõ ponit ille stat⁹ sub dignitate. vnde sup inspirabile nõ stat intellect⁹. vñ nõ dicit notionẽ. ¶ Itẽ queritur vtrũ qui a nullo a quo null⁹ facit notionẽ. ¶ Rñdetur qui a nullo⁹ null⁹ ab eo nõ facit notionẽ qꝫ nõ dicit habitudinẽ nec ad ꝓposita sim̃ priorem nec ad posteriorẽ. vñ cũ sit ordo: tollit ratio distinctiõis ꝑsonis in trinitate. sed qõ a nullo et nulla persona ab illo: hoc ꝙuenit essentie. ¶ Itẽ obꝫ otingit multiplicare distinctiua ꝙ duodenariũ qꝫ pr̃ est qui a nullo est per generationẽ ⁊ spiratiõez ⁊ quo alius ꝙ generationẽ ⁊ processionẽ. ecce quatuor. Silr quatuor sunt in filio distinctiua. qui ab alio ſcz per generationẽ. ⁊ a quo alius per spirationẽ. qui a nullo per spirationẽ. a quo null⁹ per generationem. ecce quatuor in filio: Similiter in spiritusancto sunt quatuor distinctiua. qui ab alio per processionem. qui. a nullo per generationem, a quo nullus per generationẽ: vel processionẽ ergo erũt vij. notiones. ¶ Si vero dicaꝫ ꝙ reducũtur he distinctiones ad pauciorẽ numerũ adminus tunc videtur ꝙ a quo nullus faciet notionem in spiritusancto sicut innascibile in patre. ¶ Responsio. Nõ distinguendi non facit notionẽ. sed ratio distinguẽdi cũ ratione status dignitatis. sed cum dico a quo nullus per generationẽ vel spirationẽ: nõ dico statuz dignitatis. ergo ꝑm hoc nõ ponetur notio. similiter in filio priuatiões nullã dicũt dignitatẽ. sed eẽ ab alio per generationẽ dicit quandã dignitatẽ vn de nulla negatio in diuinis ꝓter personã patris ẽ significatiua status in dignitate sed omẽs alie sũt ad modum defectus. ¶ Item queritꝫ vtrum innascibilitas ⁊ auctoritas sint due. et videtur ꝙ sic: qꝫ magis appropinquant sibi a quo alius per spirationẽ et a quo alius per generationem: q̃ innascibilitas ⁊ auctoritas. ergo si illa faciunt duas notiones: ⁊ hec duo similiter faciẽt. ¶ Responsio a quo alius: fundatur necessario in hoc qõ est qui a nullo: aliter eẽt processus in infinitum et hec est ratio quare cedit in vnaz notionem auctoritas cum innascibilitate.

Quintum

¶ Item cũ tres persone sint tres res et vna res qꝫ eẽntia vna: quare similiter tres relationes que sũt in persona patris cum sint vna res qꝫ persona vna non dicitur tres res et vna. Item quare nõ dicitur deus quinus ⁊ a quinqꝫ notionibus. sicut dicaꝫ trinus a tribus ꝑsonis: Si dicatur ꝙ dicit trin⁹ a trib⁹ ꝑsonis qꝫ sunt tres in vna eẽntia. sed nõ oꝛ quin⁹ propter notiones: qꝫ notio nõ oꝛ respectu essentie ſz respectu ꝑsone: Adhuc opponit qꝫ cũ sint tres ꝓprietates vel notiões in vna ꝑsona ſcz in ꝑsona ꝑris quare nõ oꝛ illa ꝑsona trina ꝓpter illas. sicut deus est trin⁹ ꝓpter ꝑsonas. ¶ Rñsio est essentia: ⁊ ypostasis. ⁊ notio eẽntia. ꝑm eẽ ⁊ ꝑm modũ cẽndi ẽ res ypostasis ꝑm eẽ ẽ res: ꝑm modũ cẽndi respectũ dicit Notio vero ꝑm eẽ ⁊ ꝑm modũ dicit rõnẽ. Uñ vna oꝛ essentia tm̃. ypostases vero tres dicunt ⁊ vna res. ſz de relationibus nõ dicim⁹ ꝙ sunt tres res sed tres relationes: vñ non possumus dicere qõ in ꝑe sunt tres res: sunt tamen tres relationes ¶ Ad aliud qõ queritur qõ intentio ꝓprietatis nõn dicit rem ꝓprie ꝓut res dicitur res nature sed rationem rei: sicut relatio non dicit rez sed habitudinẽ rei. vnde

Sextum.

Queritur.

Ad id quod queritur.

Membrum quintum

De comparatione ꝓprietatum et notionum.

¶ Onsequenter queritur de cõparatiõe notionũ. cõparantur aũt ad personã et ad essentiã ⁊ ad seinuicẽ. ¶ Itẽ cõparantur ad attributa substantiue ⁊ adiective.

Itẽ ꝑm predicationẽ ⁊ ꝑm determinationẽ. ad quorum declarationẽ querunt ista. ꝓmo an notiões sint personе. Secundo an sint essentia. Tertio an sint in essentia. Quarto an adiectiua essentialia q̃ dicuntur de personis dicantur de notionibus. Quinto de cõparatione in assignatione notionuz differenti.

Articulus primus

An notiones sint persone.

¶ Dꝫ primũ nota opinionẽ gilberti porretani cuius opinio fuit ꝙ ꝓprietates essent persone diuine. nec essentia diuina nec i personis. nec in essentia. ⁊ motus fuit ad hoc ex natura relationũ que non dicũt esse in. ſz eẽ ad. nec consistunt in substantia sicut qualitates et alia accidentia. sed exterius assistunt. Cum eñ q̃s sit dexter vel sinister per huiusmodi relationes nihil ponitur in substantia nec ineſt substantie. sed adest vel est ad. qꝫ ergo sic vidit in relationib⁹ creaturarũ. sic etiã posuit in relationib⁹ diuinarũ ꝑsonarũ. ¶ Itẽ ipse supponebat hanc propositionẽ nihil seipso differt vel distinguit sed ꝑsone ꝓprietatibus distinguunt. ergo ꝓprietates non sunt persone. sed hoc fallit in diuinis ⁊ etiã in creaturis. vl sequerẽt infinitas in differentijs ⁊ in generibus generalissimis. ¶ Sed obijcit ꝙ ꝓprietas sit ꝑsona in simplici non differt esse ⁊ qõ est. hec propositio est ꝑ se nota. ⁊ est regula in lib. de ebdomadibus, si ergo ꝑsona diuina simplex est. ergo non differt quod est ⁊ quo est in persona. sed quod est est ꝑsona. quo est est ꝓprietas persone. persona ergo ⁊ ꝓprietas non differunt sed sunt idez. ¶ Itẽ hoc, aut paternitas est aliquid; aut nihil. si nihil sequitur absurditas q̃ nihilo distinguitur persona a persona, Si aũt aliquid est, aut est maius deo quod est absurdum. aut minus. ⁊ tunc sequit ꝙ a minori hz pr̃ qõ sit pater. paternitate enim est pater. aut est equale ⁊ tũc si non est idem sequitur inconueniens ꝙ ali-

quid est equale deo quod non est deus. sed hec oia sunt falsa. relinquit igitur ꝙ paternitas est idez qđ pater. ¶ Contra distinguere ⁊ distingui sunt correlatiua ⁊ correspectiua. ergo non in sunt vnt ⁊ eidez. sed persone est distingui. proprietatis est distinguere. ergo non sunt idē proprietas ⁊ persona. ¶ Item consideratio est aristotelis. ostendētes ꝙ tulāciꝰ differentiam: ostendentes eramus qm̄ non idē. ꝓprietatis ⁊ persone ostendit aliqua differētia: qz psone est generari ⁊ generare. proprietatis vero non ergo non sunt idem. ¶ Item consideratio est Aristo. de eodem ⁊ diuerso ꝙ si hoc est in plus ꝙ illud vel in pluribus ꝙ non sunt idem: sed constat quod plures sint proprietates et notiones ꝙ persone. qz pauciores sunt persone: proprietates plures: ergo non sunt idem proprietas ⁊ persona. ¶ Itē aug. dicit nulla proprietas est id quod ea ad aliud refert. sed pater paternitate refertur ad filiū: ergo paternitas non est pater. ¶ Responsio dicendū ꝙ proprietas est persona. paternitas enim est pater. filiatio filius. ꝓcessio spūssan. ⁊ hoc est propter naturā simplicis qua sic non differt quod est ⁊ quo est. sic nec differt quis est ⁊ quo quis est. Unde sicut deus est deitas ⁊ econuerso: ita pater est pīnitas ⁊ econuerso. ¶ Quod obijcitur ꝙ correlatiua non sunt vnt ⁊ eidem. dicendū ꝙ distinguere ⁊ distingui in diuinis correlatiua sunt in dicendo ⁊ non in essendo. sicut etiam est in primis generibus ⁊ i his que seipsis distinguunt. ibi enim est idem in re distinguens ⁊ distinctū. nec est ibi correlatio in essendo sed in dicendo solum. in his vero que sunt in genere ⁊ que differentijs differunt est correlatio in re. nec est idem distinguens ⁊ distinctū. sicut ergo est in primis ꝙ seipsis differunt ꝙ idem est distinguēs ⁊ distinctū. sic ⁊ in diuinis personis ratione simplicitatis. Unde cū dicitur ꝙ persona distinguitur a persona hoc est dicere ꝙ hec nō est illa. ¶ Ad aliō dicendū ꝙ generare ⁊ generari non dicunt differē tiam persone ad proprietatē nec persone ad essentiam: sed persone ad personā. Unde sicut non sequitur hō non est genus. aīal est genus. ergo hō nō est animal: sic non valet proprietas non generat: persona generat: ergo proprietas non est persona: sed est fallacia accidentis. ¶ Ad aliud quod obijcitur per auctoritatē aug. dicendū ꝙ non bene intelligit augu. enim assignat differentiā inter proprietates eternas ⁊ proprietates que sunt accidētia. ostēdēs ꝙ si iste proprietates essent accidentia nulla earū esset id quod ea ad aliud refertur: ⁊ ita eadē auctoritas contraria est ei propter quod inducitur. ꝓz etiam ꝙ non sequitur persone proprietatibus differunt. ergo non sunt ipse ꝓprietates. hoc argumētum est contra auctoritatem hiero. Nam persone vt dicit hiero. seipsis ⁊ nominibus differunt. ita hoc argumentū fallit. Est instantia deus sua sapiētia gubernat oia. ergo non est sua sapientia. Itē querit cum persone proprietatibus differant an differāt ꝓprietates a quibus proprietatibus alijs a se. Mō si dicatur oportet tunc dicere ꝙ ille ꝓprietates similiter alijs proprietatibus differunt: ⁊ adhuc ille alijs: ⁊ sic ratio procedit in infinitū. ideo oportet dicere ꝙ ille proprietates seipsis differunt.

Oppositum. Arg. primum.

Secundum.

Tertium.

Responsio.

Ad argumentum primuz.

Ad secunduz

Ad tertium

Articulus secundus

Utrum proprietas sit essentia diuina vel deus.

Secundo querit vtrū proprietas sit essentia diuina vel deus: quod videt in prefatione: ⁊ in personis ꝓprietas: ⁊ in essentia vnitas: ⁊ in maiestate adorat: equalitas. ergo ꝓprietas adorat ñ dulia cū sit creatura. ergo latria. sed illa soli deo debet. ergo ꝓprietas est deꝰ

¶ Itē aug. in vj. de ciuit. dei. Ideo simpler dicit deꝰ qz est hoc quod hz excepto hoc ꝙ quelibet relatio dicitur ad alterā nec est ipsa. et hoc idē habet i sententijs. j. lib. dis. viij. c. vltio. ergo paternitas et alie ꝓprietates sunt deus. ¶ Preterea oē quod est. vel est deus vel a deo. sed ꝓprietas nō est a deo qz non est creatura. ergo est deus. ¶ Preterea arguit bernardus in similibus sic cōtra gilbertū porretanū. ꝓprietas aut nihil est aut deus: aut creatura. ꝯz nō nihil. qz tunc non distingueret ea ꝑsona a persona Si vero aliquid quod non est deus. aut res maior. aut minor. aut equalis. sed nihil maius deo pōt excogitari vt dicit Ansel. Nec minor est ea sit ꝑsona ꝑsona. vt pater paternitate est pater. Nō equalis. tunc enim essent duo bona qō refugit catholicus. ergo ꝓprietas est deus. ¶ Contra arguit multipliciter qz non supponit essentia supposita ꝓprietate sed quod est oīno idē alteri supponit illo supposito vt hoiem aīal rōnale. ergo ꝓprietas non est essentia. ¶ Itē essentia est quo persone sunt vnū. ꝓprietates sunt quibus distinguunt. ergo ꝛc. ¶ Itez dicit aug. vij. de trini. substantia patris ipse pater est non quo pater est: sed quo est ista persona ꝑris non est aliud ꝙ pater. ex quo videt accipi ꝙ quo pat est pater: non est substantia patris. sed paternitate est pater. ergo paternitas est substantia ꝑris. ergo nec substantia diuina aut deus. ¶ Itē deducēdo ad inconuenies arguit sic. filiatio est filius ⁊ non pat. ergo est a patre. ergo per generationē vel alio modo. sed non alio modo. ergo ꝙ generationē. ergo est genita a patre. ergo est in seipsa cū significatū pergenitū sit in eo qui genitus est. ergo filiatio est i filiatione. ¶ Itē filiatio est filius ⁊ filius est i patre ergo filiatio est in patre. ergo pater est filiꝰ. ergo eadem ratione paternitas est in filio: ergo filiꝰ est pater. ¶ Item proprietates sunt quibus ꝑsone differunt. sed persone non differunt ꝙ entia sed sunt vnū essentia: ergo non est idem proprietas qđ essentia. ¶ Respon. dicendū ꝙ paternitas est deus eo modo quo est deū modo abstracto dicere. ¶ Ad ꝑmū ergo dicimus ꝙ non sequitur ꝙ si aliquid est idem alicui ꝙ supposito vno supponatur aliud: qz idē identitas in supponendo magis dependet a modo significandi confimili ꝙ ab idētitate significati. ¶ Ad illud vero qđ dicitur ꝙ est oīno idem ꝛc. dicendus ꝙ hoc intelligitur in his que sunt eadē diffinitiōe non autem est diffinitio ſm nomen suum essentie ⁊ proprietatis. neutrū enim in se diffinitionē habet cum non habeant priora quibus cognoscātur. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ non sequit ex hoc ꝙ non sunt idem ſm rem: sed ꝙ alia sit ratio intelligētie. sicut nō sequitur albedo inhīt tū huiusmodi disgregat: ⁊ color ſm se non disgregat. ergo albedo nō est color. illud tamen non est vsq̄quaq; simile: ſz vt cōtingit sumere in creaturis. ¶ Ad aliud dicendū qđ auctoritas augu. sic est intelligenda. essentia nō est quo pater est. quasi dicat pater non est essentia pater sed est: ⁊ paternitate est pr̄: ⁊ non est sensus illō quo pater est pater non est substātia patris. negat enim ꝙ esse non dicitur de patre ratione paternitatis sed ratione essentie. ¶ Ad aliud dicendus qđ quidam concedunt conclusionē illius argumenti hanc. s. filiatio est a patre. ⁊ est per generationem a patre: non tñ sequitur. ergo est genita a patre. ſz potius est genitus a patre. Sed hic notatur instātia manus mea a patre meo est per generationē. ergo est genita a patre meo. Sed tamen magistri nō cōcedunt hanc filiatio est a patre per generationem sed hanc filiatio est filio a patre per generationem sicut in simili videt. hec ecclesia est isti ab episcopo ¶ Ad aliud

Augustinus

Argumentuz in oppositum. primum.

Secundum

Tertium.

Quartum.

Quintum

Responsio. Solū. ad argumentū primum.

Ad tertium

Ad quartum

¶ Ad aliud dicēdū. ꝙ ibi est sophisma ſm accidēs et esse in patre dissimiliter accipitur in propositione et in conclusione. qz cum dico filius est a patre: sensus est eiusdem essentie cum patre. Sed cum dico filiatio est in patre: sensus est filiatio est proprietas patris: sed hoc falsum est. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ attributio fit ratiōe rei. qñq; vero rōne modi intelligēdi essentia em̄ ⁊ ꝑsona differunt in rōne intelligētie: sed idē sunt in re: sicut aīal rōnale mortale ⁊ homo idem sunt in re: sed differūt in rōne intelligētie. Unde sicut non valet animal rōnale mortale est diffinitio homo nō sed est diffinitū. ergo homo non est animal rationale mortale. ita non valet ex hac parte proprietas distinguit. essentia facit vnū ergo non sunt idē. ex diuersitate enim dicendi concludit diuersitatem vel differentiam essendi.

Ad quintuz.

Articulus tertius.

An sint in essentia notiones seu ꝓprietates.

Tercio querit an sint i essentia notiones seu ꝓprietates qñ si sic: essentia iam substaret ꝓprietatibus. cū nulli subsit vt dicit boecius in li. de tri. ¶ Item ſm hoc vna eēt ypostasis trium personarū. ⁊ ita in sabellianā hereſim esset declinare. ¶ Item ꝙtum ad modū significandi est cōuenientia essentie create ⁊ increate. sed essentia creata ſm se non subest ꝓprietatibus indiuidui aut persone aut illius. ergo nec diuina essentia. cum maior dignitas sit ei attribuenda ꝓprietates ergo non sunt in essentia. ¶ Item nullam rationem denominatiōis hz essentia a ꝓprietate vt albū dicit ab albedine. ergo nō est in ea ¶ Cōtra. vt gen̄ vel species se habēt in creaturis: ad illum modū diuina essentia se habet in deo vt dicit. sicut hoc cōmune essentialiter essentia et relatiōes sunt ad modū differentiarū vel proprietatū indiuiduantiū. cum ergo differentie sint posite in genere ⁊ proprietates indiuiduantes posite in specie vt videtur quare non dicuntur ꝓprietates relative esse in essentia? ¶ Itez xxiij. di. j. li. sententiarū. c. quorū audacie dicit magister ꝙ proprietates sunt in essentia. ¶ Rñ. ad primum ꝙ non est simile de genere et differētijs essentia ⁊ ꝓprietatib9. Nam ideo dicunt differentie posite in genere. qz genus quodāmodo habet naturam materialē siue receptiuā. Preterea. additiōe differentie sit res generis in specie. et tunc actu suscipit differentiā. absit autē dicere diuinā essentiā indiuiduam que nullatenus est receptiua. dicit enim boe. in li. de tri. ꝙ est forma siue materia. nec est forma q̄ sit imago vocans imaginē illam que est in materia vel habet materie ꝓprietatē. s. recipere. Preterea ꝓprietates nō aduenīūt essentie nisi essentia fiat persona nō enim diuina essentia fit persona: sed ꝙ oīmodam simplicitatē persona est essentia ⁊ econuerso. licz cōuenientius dicat ꝑsona est essentia. ¶ Ad hoc ꝙ dicit proprietates esse in essentia ſm naturā. dicendum ꝙ abusiue sumitur hec prepositio in: qz ea vtuntur intransitiue vt sensus. essentia est ꝓprietas. sed hmōdi sermones nō sunt extendendi sed coartādi vel per accīs ōz. qz em̄ personarū eēntia et ꝓprietates in ꝑsona sunt vt determinatiue earū ideo dicit ꝓprietatē in essentia: qz est in persona que est eēntia.

Oppositū. j.

Secundum. Rñ. ⁊ so. ad. j

Ad secundū

Articulus quartus

An adiectiua essentialia dicantur de nominibus.

Uarto querit an adiectiua essentialia dicantur de nominibus. cuz enim nomina essentialiter dicta et substantie eis communicāt. Notio enim est persona. notio est essentia: notio est deus: notio est pater. Querit vtruz similiter conueniāt eis nomina adiectiua essentialia. ꝙ sic: videtur. Nam dicta substantiue eis conueniunt. paternitas enim est immēsitas ⁊ eternitas. ergo est immensa eterna: vel quare nō. ¶ Itē que dicuntur adiective de essentia possunt ne dici adiective de notione: si non: cū notio sit essentia: quare non? si sic. ergo cū essentia est triū ⁊ incarnata et paternitas. Querit etiā si ea que appropriant personis possunt dici de notiōibus vt dicat paternitas potens ⁊ filiatio sapiens. Que rit etiā si ea que dicuntur de personis ⁊ de essentia in respectu ad creaturas vel aliquid connotando possunt dici de notionibus vt dicatur paternitas creās regens ⁊ huiusmodi. Si dicat ꝙ nō: ꝛ hoc ideo qz supposita essentia supponit notio. hoc nihil est: qz suppositata essentia non supponit ꝑsona. tū sicut de essentia dicitur ꝙ est creans. ita ⁊ de ꝑsona. ¶ Rñ. regulariter adiectiua essentialia que ptinēt ad rē essentie solū ita ꝙ non dicunt respectū ad ꝑsonā: nec dicunt modum essentie: nec appropriantur ꝑsonis: nec dicūt effectū in creatura. vt que dicunt ꝙ ab negationem vt eternus: immensus dicuntur de notionib9. Que vero dicunt respectū ad ꝑsonā vel modū eēntie vel ad effectū in creatura vel appropriant ꝑsonis non dicunt de notionibus. ⁊ rō est qz repugnat eorū intentioni ꝓprietatis. Itē que dicunt i respectu ad ꝑsonā vel ad naturā: vt trina incarnata. similiter repugnāt intentioni ꝓprietatis trina: qz dicit pluralitatē vel essentiā. vt est plurū vel in pluribus. s. triū vnius essentie. incarnata qz portat vnitatem. Idem em̄ est dicere essentia est incarnata ꝙ eēntia est carni vnita. solius autē substantie est vniri. Itē que appropriant ꝑsonis repugnant intentioni ꝓprietatis siue notionis rōne ipsius appropriationis. similiter que connotāt effectū in creatura. vt creans regens: qz actus hoīs a substantia egredit. intentio autē ꝓprietatis nihil dicit de substantia

Responsio.

Articulus quintus

Anadiectiua notionalia q̄ dicunt de ꝑsonis dicant de notionibus.

Quinto querit an adiectiua notionalia que dicunt de ꝑsonis dicant de notionibus. vt dicat paternitas generans. filiatio genita. ¶ Ad quod sic, paternitas em̄ ⁊ pater conuertunt ⁊ sunt idē. ⁊ pater bene dicit generans. ergo ⁊ paternitas. ¶ Itē adiectiua essentialia dicunt de notionibus, ⁊ hoc ꝓpter idētitatē notionis ⁊ essentie. sed magis conuenit adiectiua notionalia cū notionibus ꝙ essentialia. cū ergo essentialia eis cōueniant multo fortius notionalia. ¶ Itē in ꝑsonis est reflexio supra se. vñ vnitas dr̄ vna ergo cū generatū sit de primis in hoc ꝙ dicit generatū erit reflexio. ergo sicut dicit vnitas est vna. ita dicet generatio generat ⁊ est genita.

Tertium

¶ Itē adiectiua essentialia dicunt de notionibus quare ergo non dicunt adiectiua notionalia de essentia. Simplis em̄ videt habitudo notionalium ad essentiā: ⁊ essentialiū ad notionē. ¶ Rñ. adiectiua notionalia non dicunt de notione substantiue dicta ⁊ rō est qz adiectiuū notiōale dicit ꝓprietatem eius qui est siue ꝑsone. Uñ sicut deus ⁊ deitas in rōne differūt: qz deꝰ dicit qđ est: deitas quo est: sic ꝑsona ⁊ notio. nā ꝑsona dicit ꝙs est vel q̄ est notio vero quo est. qz ergo notio nihil dicit de substantia ⁊ adiectiua querant substantia cui innitātur ſm modū dicēdi. ideo nō possunt dici de notione: sed de ꝑsona dicunt. Unde non sequit pr̄ ꝓprietas conuertunt. sed generās dr̄ de patre. ergo ⁊ de paternitate. sicut nō sequit cū ꝑsona ⁊ essentia cōuertūtur dicunt. vt quod dr̄ de essentia dicat de ꝑsona. immo est fallacia figure dictionis ex commutatione p̄dicamēti. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ i adiectiuis essentialibus est intellectus absolutus. Unde

Anadiectiua notionalia q̄ dicunt de ꝑsonis dicant de notionib9

Argumentuz primum.

Secundum.

Quartum.

Sol. ad ꝑmū

Ad secundū

non repugnat intentiõi proprietatis q; nihil dicũt vltra essentiam. Unde sicut est dicere propter idẽtitatem ⁊ simplicitatem paternitas est eẽtia; ita est dicere q̃ est eterna. Notionalia vero dicunt habitudinem ipsius ypostasis vel persone in q̃ tũ huiusmodi. inde est q; non possunt attribui ꝓprietatibꝰ q; non habent intellectũ ypostasis. sed solum ꝓprietatum. ¶ Ad aliud dicendum q̃ reflexio inuenitur vbi est conuenientia subiecti ad predicatum cũ ergo generat eo q̃ verbũ habeat de suo intellectu personam non habitudinem persone: sed de sua significatione dicat. vt actum persone solum. generatio vero nullo modo dicit personam sed habitudinem persone non poterit attribui generationi vl paternitati vt dicaẽ generatio generat vel paternitas generat. ¶ Ad aliud dicendum q̃ intellectus pone ponit essentiam ⁊ non econuerso. ponit etiã notionẽ. similiter notio ſm rationẽ intelligẽtie ponit essentiam sed non econuerso. ideo eẽntialia dicuntur de notione sed non econuerso. sicut intellectus hominis ponit animal ⁊ non econuerso. Uñ que per se dicuntur de animali dicuntur de homine ⁊ non econuerso. Sed ea que dicunt modũ animalis. vt genus. sic que sunt essentie ſm q̃ eẽntia dicuntur de notione sed non econuerso.

Ad tertium.

Ad quartum

De comparatione assignationum.

Articulus sextus.

Restat querere de comparatione assignationum de notionibus ⁊ proprietatibꝰ inter se. ⁊ querunt̃ ista. Primo vtrum eadẽ sit assignatio qñ designantur concrete ⁊ abstracte substantiue ⁊ adiective. Secundo vtrum contingat proprietates significari abstracte q; hoc mouit prepositiuũ vt non poneret ꝓprietates nisi modo loquendi. Tertio vtrum opinio gilberti dicenda sit heretica q̃uis tactũ sit supra q; hoc pertinet ad declarationem negocij. Quarto vtrũ eedẽ sint proprietates que sunt eiusdẽ persone. Quinto de communitate huius intentionis proprietas et relatio.

Utrum eadẽ sit assignatio quando designantur concrete ⁊ abstracte ⁊c.

Ad primũ queritur ꝓ ſ ſ

a lombardo in sententijs. j. li. dist. xxiij. sic vtrũ proprietates quas Hyla. assignat q̃ pater semp est pr̃ ⁊ filius semper est filius. sint ille eedem ꝓprietates quas aug. distinguit dicens ꝓpriũ esse prius q̃ genuit filiũ. ⁊ ꝓpriũ filij q̃ genitus est a patre ⁊ spũs. q̃ ab vtroq; procedit. Ac deinde vtrũ iste sint ille q̃ dicunt paternitas. filiatio. ꝓcessio videl q̃ nõ sint eedem ꝓprietates quas ponit hyla. ⁊ aug. si enim eedem sunt. idem ergo est patri esse patrẽ ⁊ genuisse filiũ. quod vtiq; quidã concedunt. si autem hoc est cur ergo conuenit esse pr̃em cõuenit genuisse filiũ. Natura igit̃ diuina si pr̃ est genuit filiũ. si vero non genuit pater non est: sed q̃s audeat dicere aut q̃ ipsa genuit filiũ. aut q̃ ipsa pater non sit. Si autem ipsa pater est nec filiũ genuit. non est ergo idez dicere aliquid esse patrẽ ⁊ gignere filiũ. ⁊ ita nõ videtur vna eadẽq; esse proprietas. ¶ Ad hoc rñdet sine prejudicio aliorũ dicẽs q̃ easdẽ proprietates notant vterq; ly diuersis verbis. Quod enim hyla. ait ita intelligi dz. ꝓpriũ est patris q̃ semper pater est. i. proprietas patris est qua semper pater est. semper vero pater est q; semp genuit filiũ: ita est ꝓpriũ filij q̃ semp filius est. idest proprietas filij q̃ semper filius est. filius vero semp est q; semp genitus est. ergo ꝓpriũ qua pater est: pr̃ est: q; semp genuit. ⁊ hec eadẽ dicit paternitas vel generatio. ⁊ ꝓpriũ qua semp filius est: filius est q; semper ge-

Obiectio.

Responsio.

nitus est a patre. ⁊ hec eadem filiatio vel natiuitas sic ⁊ proprietas qua spũssan. est spũssan. vel donus est. qua ab vtroq; procedit: ⁊ hec eadẽ dr̃ processio. In premissis igit̃ locutionibus eedem signate sunt ꝓprietates. ¶ Ad illud quod obijcit. dicit q̃ nõ videtur oino idem dicere aliq̃d esse patrẽ ⁊ genuisse filiũ: q; patris nomen non tantũ relationẽ notat. sed etiã ypostasim. i. subsistentiã significat. ita ⁊ filius ⁊ spũssan. Relationũ vero vocabula. s. paternitas filiatio ꝓcessio vel gignere gigni procedere. ipsas tm̃ relationes non ypostases significãt. siue habere filiũ ⁊ habere patrẽ. verbigratia. Cum dicimus deus est pater nõe patris ⁊ relationez notamus ⁊ diuinã ypostasim significamus. vt sit intelligentia talis. deus vel diuina essentia est pater. i. ille qui genuit. s. ypostasim que hz filiũ. cũ vero nomina relationũ ponimus in predicatis notiones ipsas tm̃ significamus non ypostases. vt cũ dicitur deus genuit. i. hz filiũ. ⁊ deus genitus est. i. hz pr̃em ⁊ tunc opz intelligi in subiectis ypostases tantũ non essentiam que illis proprietatibus determinantur.

Ad obiectionem.

Secundo queritur ꝓ ſ ij

vtrum contingat signari ꝓprietates in abstractione quod videtur. cum enim intelligo ꝑsonam intelligo habentẽ diuinũ esse ex ꝓprietate incõmunicabili. intelligendo ergo personam tres accipio intellectus. s. suppositi. eẽntie ⁊ ꝓprietatis. cũ ergo vnũ illoꝝ intellectuũ sit accipere preter alios potest notio signari. vt in abstractione a persona. ¶ Cõtra non est abstractio nisi respectu concretiõis. ſ hec est in solis accidentibus in quibus solũ est denoiatiua predicatio. ergo cũ natura diuina sit aliena ab accidentibus nullã ibi cõtinget signari abstractionem. ¶ Itẽ generaliter verũ est q̃ abstractuz simplicius est eo a quo fit abstractio. Si ergo abstractio fit notionis a persona simplicior est notio q̃ persona. sed persona nihil põt esse simplicius cum sit summe simplex. ergo non contingit signare ꝓprietates in abstractiõe. ¶ Quod cõcedimus q̃tũ est de natura rei de qua loquimur. sed q; ratio ex proportione ad res creatas intelligens creatorez non potest eum in sua simplicitate intelligere ex proportione rerum creaturam. loquitur de deo ad infringendam pertinaciam eorum qui de deo disputant ſm rationes creature conuenientes. ideo in primitiua ecclesia non erant huiusmodi nomina. sed pullulantibus hereſibus a catholicis sunt inuenta. ¶ Illud vero quod in prefatione dicitur. scilicet q̃ in personis adoretur proprietas. sic intelligendum est. deus pater cuius est proprietas. deus filius cuius est proprietas: et spiritussanctus cuius est proprietas adoretur.

Utrum contingat ꝓprietates significari abstracte

Contrarium

Responsio.

Ad contrariũ

¶ Ad illud vero quod obijcitur dicendum quod ⁊ si sit ibi multiplex intellectus. tamẽ ex parte rei est summa simplicitas. Unde non est ibi abstractio secundum rem sed solum secundum intelligentiaz

Tertio queritur ꝓ ſ iij

an opinio magistri Gilberti porretani dicenda sit heretica. Nam dicit quod proprietas non est essentia vel deus. ad id vero videtur deducere vt ꝓprietas nihil sit: aut creatura. aut in deum cadat compositio rationis. sed dicere proprietatem nihil eẽ est dicere contrariũ sacre scripture cũ scti multoties nomiñẽt nomẽ ꝓprietatis. dicere aũt q̃ ꝓpetas sit creatura

Utrum opinio Gilberti sit heretica.

Aug.

sit creatura: hereticũ est. Dicit em̃ aug⁹. in lib. de trini. q̃ triplex est genus hominũ de deo male loquentium. sunt em̃ quidã qui ea que de corporib⁹ siue p̃ sensus corporeos experta nouerunt. siue que natura ingenij vel artis viuacitate perceperint. adres incorporeas ⁊ spirituales transferre conantur: vt ex his illa metiri valeant. Alij vero sunt qui ſm animi humani naturã de deo sentiunt. ⁊ ex hoc errore cũ de deo disputãt sermoni suo distortas ⁊ fallaces regũlas fingũt. Est aliud genus horum qui vniuersam creaturã nitũtur transcendere. vt ad incõmutabilẽ substantiã que deus est erigant intentionem: sed mortalitatis onere pregrauati. cũ etiã videri volunt scire quod nesciunt. ⁊ quod volũt scire non possunt: presumptiões suas audacius affirmando intercludunt sibimet intelligẽtie vias. magis eligentes sententiam suam non corrigere peruersam: q̃ immutare defensam. ⁊ hic quidam omniũ morbus est trium generũ que proposui: ⁊ eorũ scilicet qui ſm corpus de deo sapiunt: ⁊ eoꝝ qui ſm spiritualem creaturam ſm̃ est anima et eorũ qui neq; ſm corpus neq; ſm spiritualẽ creaturã conditam de deo falsa existimant non ſm̃ creature similitudinẽ. eo remotiores a vero: q̃ nec in corpore nec in condito spiritu nec in creatore reperiuntur. Ex hac autoritate accipitur. q̃ attribuere deo quod est creature: hereticũ est. ¶ Item dicere q̃ vna cõpositio rationis est in deo est contra fidẽ. tũc em̃ nõ esset deus omnino simplex. Preterea in concilio Remeñ. vt testat Ber. super can. can. dãnata fuit opinio porretani qui posuit assistentiam formarũ hec enim tanq̃ cetera digna reprehensione reperta damnauit proprio ore: sententie episcoporum humiliter acquiescens. Rñdeo. q̃ non est probabile tãtos viros hereſim sensisse. licet verba eoꝝ videãtur aliquibus hereſim sonare. nec sunt inter eos cõtradictio ſm rem vel ad intellectũ. quia sicut dicit Lõbardus in sent. xxxij. di. ca. uij. est ratio intelligentie cũ dicitur essentia: ⁊ cũ dicitur ypostasis vel persona similiter alia est ratio intelligentie multo fortius cum dicitur essentia: ⁊ cum dicitur proprietas. ſm̃ hoc processerunt ponentes assistentiã formarum. maxime cuz dicat boecius in lib. de trini. Jam pz que sit differentia predicationũ q̃ alie quidem quasi rem mõstrãt: alie vo quasi rei circũstantias. q̃z illa quidẽ predicanꝫ vt esse aliquid demõstrant: illa vo nõ vt esse sed potius extrinsecus aliquid affigant. Preterea subiungit in eo. lib. relatio non dr̃ ad id de quo predicatur quasi sit ipsa ſm̃ rez de qua ꝑsona dr̃. q̃ totũ referendũ ad ronẽ intelligentie. Si enim referk ad rõnẽ rei: hereſim saperet ſm̃ hoc sermo ponentiũ formaꝝ assistẽtia potuit dãnari. Est iterũ idẽtitas rei. ſm̃ hoc est dicere q̃ ꝑsona ꝓprietas ⁊ eẽntia sunt vnũ in re. ⁊ sic dicebant contrarie opinantes. Si vo ponentes assistẽtiam formaruz credebant sic esse in deo sicut est in creaturis. in hereſim sunt lapsi. vel si de deo posuerunt qõ nec verum est de ipso nec de creaturis. proprietas enim ꝑsone non est ipsa persona in creaturis nec essentia. non sic aũt est in deo. Licet aũt verum sit qõ dicit boe. quasdã predicationes esse eoꝝ q̃ extrinsecus aliq̃d assignãt: nõ ex hoc sequitur q̃ ꝓprietates sint separate a deo: sed q̃ sint in singulis personis quarũ intellectus p̃ illas diffinik. vt ergo distinctio fieret intelligẽtie iter ea q̃ p̃dicãt substãtiã ⁊ quo p̃dicãt ad aliq̃d posita est huius ratio dñic. ¶ Ad illud vo qõ q̃rit postea in scõa autoritate. põm est q̃ nõ intelligit boe. q̃ relatio nõ sit p̃ sona de qua p̃dicat: sed qõ supposita relatione non supponitur persona.

Rñ.

Boe.

Quarto loco que ꝓ ſ iiij

ritur vtrũ siut eedem proprietates que sunt eiusdẽ persone. Ad quod sic. videtur q̃ paternitas sit idẽ quod innascibilitas. sic esse ingenitũ est esse commune. et esse patrem est esse eundem. cum ergo vna quecq; persona diuina sit simplex: idem est esse ingenitum et esse patrem. ergo idem est paternitas ⁊ innascibilitas. ¶ Item propter simplicitatem persone licet in persona sit intelligere ypostasim et ꝓprietatez est vere dicere q̃ proprietas est ypostasis et econuerso. qõ non erat dicere in creatura in qua non est persona simpler sed composita: ergo a simili propter eandem rationem est dicere q̃ innascibilitas in patre est paternitas in patre et sic idem. ¶ Preterea innascibilis ſm hyl. inq̃tuz huiusmodi est auctor. sed inq̃tuz quis est auctor in diuinis est spirans vel gignens. ergo per locum a coniugatis innascibilitas est idem quod paternitas vel spiratio. ¶ Contra dicit augu. si pater nunq̃ genuisset filium: nihil ominus esset innascibilis: ergo non est eadẽ notio paternitas et innascibilitas. ¶ Rñ. quia ingenitus dicit ypostasim. ⁊ pater similiter eãdem: idem est personaliter esse patrem et esse ingenitum: licet non notionaliter. cum autem dicitur innascibilitas: nihil dicitur nisi notio et ideo non est hec vera innascibilitas est idem quod paternitas. Ad aliud dicendum. q̃ simplicitas essentie nõ tollit quin persona a removeaꝫ a persona. vt iz pr̃ sit deus ⁊ filiꝰ deus nihilominꝰ pater nõ est filius. vel simplicitas ꝑsone nõ tollit quin removeaꝫ notio a notiõe. sed ponit q̃ persona dicit de vraq; notiõe est em̃ vere dicere innascibilitas est pr̃ ꝓprietas est pater: sicut habetur in sentẽtijs. j. li. xxiij. di. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ hec est duplex inq̃tũ e st auctor est spirãs vel pr̃. auctor em̃ dr̃ equiuoce cũ dr̃ idẽ qõ innascibilis: ⁊ iterũ cũ dicit idẽ qõ spirans: ⁊ cũ dr̃ idẽ qõ pater. equoce em̃ accipit hic cũ dicit inq̃tum innascibilis est auctor: ⁊ cũ dicit inq̃tum est auctor. spirans vel pr̃. Nã cũ dicitur idẽ auctor qõ innascibilis solum ꝓuat originem siue esse ab alio. Cũ vo dicit idẽ quod spirans vel pater: ponit auctoritatẽ principij respectu illorum qui sunt ab ipso

Utrũ eedem sunt ꝓprietates que sunt eiusdẽ ꝑsone. Argumẽ. j.

Secundum.

Tertium.

Rñ. ⁊ so. ad. j

Ad secundũ.

Ad tertium.

Quinto loco queri ꝓ ſ v

tur de ꝯmunitate huiꝰ intẽtionis ꝓprietas et relatio: cũ enim nihil sit ꝯmune ꝑsonis tribus nisi substãtia siue essentia. queritur qualiter hoc nomẽ ꝓprietas sit cõmune. nõ enim idẽ significat quod ꝑsona vel essentia que ſm substantiã dicunt. ¶ Preterea si ſm ꝓprietates est distinctio et incõmunitas: qualiter ſm eas erit cõmunicatio. ¶ Contra. ideo q̃ vna persona non est alia. in hoc habẽt cõmune vnam non esse aliã hoc autẽ est distingui in hoc ergo habẽt cõmune distingui. Quid autem ꝓprietas est nisi quo persona a persona distinguit. in hoc ergo ꝓprietas est cõmune in nõ habendo ergo cõmune habent nõ cõmune. ¶ Rñ. dicẽdũ q̃ hoc nomen ꝯmune est ſm negationẽ. ⁊ est predicta ratio peccans ſm quid ⁊ simpliciter. si dicaꝫ q̃ est cõmune ſm negationem: ergo est cõmune. nihil in trinitate dicitur simplex cõmune nisi essentia: sed cum aliqua determinatione que aliquãdo trahit in opinionẽ. sicut si dicaꝫ cõmune ſm negationẽ ¶ Nota de ꝯmunitate huiꝰ intẽtionis relatio et notio. q̃ cõmunitas ſm rõnem intelligentie sicut ⁊ noia secunde intẽtionis. an aliꝫ vt intentio generis et speciei quẽadmodũ dictũ est supra de coitate ꝑsone.

De coitate huius intentiõis ꝓprietas ⁊ relatio.

Rñsio ⁊ sol.

An concrete vna notio possit p̄dicari de alia.

Sexto queritur ꝑ.v.j.

ad maiorem euidentiam predictorum. an concrete vna notio possit predicari de alia. Ad quod sic. vna persona non predicatur de alia. Cuz igitur quinq; sunt notiones differētes sicut tres psone: videtur q̄ nulla notio de altera predicetur: z ita generās non esset innascibilis neq; spirās. ¶ Preterea generās nō est procedēs: neq; genitus est generans neq; p̄cedens: quare videtur q̄ similiter generans nō est innascibilis vel spirans. ¶ Ad. quedā notiones dicunt relationes sibi appositas adinuicē. quedā differētes tm̄ sed nō oppositas. differētes autē dicunt relationes et oppositē q̄ad seinuicē dicunt. z hec nō possunt habere eandē ypostasim vel idē suppositū qz nō p̄t esse in eodē relatio z correlatio. qō patet per diffinitionē relatiuoz̄. z ideo qz genit⁹ z generās z p̄cedēs z spirās relatiue dicunt adinuicē: nō p̄t vnū de altera p̄dicari. Similiter p̄cedēs z nō dicat relatiue ad generantē vel genitū: opponit eis tm̄ negatiue sicut genitū in genito qō patet ex diffinitionib⁹ eoz̄ icz generātis geniti z p̄cedentis: sed innascibilis spirās z generās licet significent differētes relationes. nō tamē adinuicē relatiue dicuntur nec opponit alio genere oppositionis: ideo p̄t vnū de altero predicari. Aliter potest dici q̄ aliud ē proprietas personalis aliud proprietas persone. vñ relationes personales z pprietates personales nō cōmunicāt vnā ypostasim sed plures proprietates persone possunt: sed que cōmunicant in vna ypostasi de seinuicē predicantur: que autē non. nō possunt ideo vna proprietas personalis non predicatur de alia: quia penes ipsas differunt persone sed vna p̄prietas persone potest de alia predicari.

Questio. lxix. de nominib⁹ notionalib⁹ in speciali. Et p̄mo de innascibilitate.

Inquisito de notionibus in generali. inquirēdum est in spāli.

Notandū ergo q̄ notiones distinguunt duplicater. Uno modo non connotādo effectum in creatura et huiusmodi cōueniunt personis ab eterno. vt innascibilis generans ꝛc. Alio modo connotando: et dicuntur de personis ex tēpore: vt datus. missus. ¶ Primo ergo dicendo de notionibus nō cōnotantibus effectum in creatura que dicuntur ab eterno. secundo de notionibus effectum connotantibus que dicuntur ex tēpore. ¶ Item nomina notionum siue proprietatum nō connotantium sunt duobus modis. ¶ Nam sicut dictum est. quedā sunt proprietates personales: vt paternitas: filiatio. spiratio. Quedam non personales sed persone: vt innascibilitas et communis spiratio. De nominibus p̄prietatum siue notionum personalium patet declaratio ex predictis: vbi inquirit̄ de nominibus personalibus propriis et relatiuis pater et filius ꝛ.s.l. vnius enim sunt inquisitionis. Restat inquirere de nomine innascibilitatis siue ingenerationis: et de nomine communis spirationis. que non sunt proprietates personales. ¶ Primo ergo queritur de innascibilitate. deinde de communi spiratione. ¶ Item de innascibilitate queruntur ista. ¶ Primo vtruz dicatur ſm relationem. Secundo vtrum sit notio vel ꝓprietas. Tertio vtrum proprietas patris. Quarto vtrum eadē notio que est paternitas. Quinto vtrū remota notione paternitate intelligi possit persona innascibilis.

Membrum primum.

D primū sic procedit: quecūq; differunt differunt substātialiter vel ſm accidens sed genitus z ingenitus nō differunt ſm accidēs: ergo differunt substātialiter. q̄re nō est eadem substantia geniti z ingeniti. z ita sequitur heresis arriani. ¶ Contra. maior est substātialis differentia q̄ accidentalis. sed in diuinis nō potest esse differentia accidētalis propter summā simplicitatem essentie: ergo nō differentia substātialis. ¶ Preterea in diuinis nō est differentia nisi ſm relationem: ergo ſm substantiam non differrent res diuine. qz que ſm relationem differūt minime differunt. z hoc est qz mutatis relationibus: non necesse est mutari ea quibus relatiōes insunt. ¶ Item quicquid dr̄ de deo: dicitur aut ſm substātiam: aut ſm relationē. ¶ Cōtra. innascibilitas nō dr̄ ſm substātiā aut ſm relationē. ¶ Ire dr̄ in sen. j.li.xxvi.di. Nō non quicquid dr̄ ſm substantiā necesse est dici ſm accidens. ¶ Contra. oē ens aut est substantia aut ſm accidens: ergo oē qō dicitur. ſm substantiā aut ſm accidens dr̄. Quicquid vo non dr̄ ſm substantiam dr̄ ſm accidens. ¶ Item omne qō dr̄ de aliquo aut est in subiecto aut nō. Si in subiecto est dr̄ ſm accidens. si non est in subiecto substātia est: ergo ꝛc. ¶ Ad. dom q̄ iste dr̄e ſm substantiam accidens immediate se habeant in creaturis nō tm̄ in diuinis. vnde aug. in li. de tri. contra arriū dicit. non sequitur ingenitus nō predicatur ſm accidens: ergo predicatur ſm substantiā vel ſm relationē. In creaturis vo predicari ſm relationē continetur sub predicatione accidentali. qm̄ in creaturis relatio sub accidente continetur non sic autem pōt esse in diuinis: qm̄ deo nihil pōt accidere. ſm hoc ergo cum queritur vtrum genitus vel ingenitus differunt ſm substantiam vel ſm accidens. nō sufficienter diuiditur in diuinis: sed deberet addi vel ſm relationem. tm̄ vt dicit amb. in diuinis non est separatio. vnde non est. concedendū in personis esse differentiam nisi cū determinatione ſm diffinitionē. Aliter pō t dici q̄ differre aliqua substantialiter dr̄ dupliciter. vel qz ſm substantiā differūt z sic genitus z ingenitus nō differunt substantialiter. vel qz differunt. i. proprietatibus q̄ sunt ipi qui differunt: z hoc mō p̄dicta differunt substātialiter pater enim z filius cum differant paternitate z filiatione ſm se differunt. qm̄ pater est paternitas: z filius est filiatio. p̄t etiam dici differre substantialiter vt substantia dicatur ypostasis non put sumitur pro eēntia. ¶ Ad illud qō obijcitur. dom q̄ ille diuisiones nō sunt entis vt̄r sed solūmodo entis creati. nō enim in ente increato cadit accidens vel esse in subiecto: ideo precedit alia diuisio. vnde aug. in. v. de tri. respondet arriano sic opponēti. q̄cquid de deo dr̄ vel intelligit: non ſm accidens sed ſm substantiam dr̄. qua propter ingenitum esse patri ſm substātiā est. z genitū esse filio ſm substātiā est. diuersum est aūt ingenitum esse z genitū esse: diuersa est ergo substātia p̄ris z filij. Quibus rñdemus sic. q̄cq̄d de deo dr̄: ſm substātiā dr̄. ergo qō dicitū est ego z p̄r vnū sumus: ſm substātiā dictū est. vna est igit substantia patris z filij. Aut si hoc non ſm substātiā dictū est: dr̄ igitur aliq̄d de deo nō ſm substantiam. z ideo non cogimur ſm substantiam intelligere genitū z ingenitū. z p̄ter oīdit q̄ ingenitus dr̄ ſm relationem dicens. Cum vo ingenit⁹ dr̄ p̄r. nō quid sit: sed quid non sit dr̄. Cū aūt relatiuum negat̄ nō ſm substātiā negat̄. qz ipm relatiuuz non ſm substantiā dr̄. negatiua ergo particula non efficit illud vt qō sine illa relatiue dicatur: eadem ꝓposita

U. innascibilitas dicatur de deo p̄fez relationem.

Obiectio.

Rñsio.

Differre substātialr.

Ad obiectio.

Aug.

ꝓposita substātialiter dicatur: sed illud tm̄ negatur q̄ sine illa agebatur sicut in ceteris predicamētis. velut cum dicimus homo est: substantiam designamus. z qui dicit non homo est non aliud genitus enunciat: sed tm̄ illud negat. sicut ergo ſm substantiam dico homo est sic ſm substantiam cuz dico non homo z sic in ceteris predicamētis. que cuz ita sint: qz relatiue ato cum dico homo est filius: relatiue nego cum dico non filius est. ac si quantum valet qō dicitur filius tantum valet q̄ dicitur genitus. tantum ergo valet q̄ dicitur non genitus: quantum valet q̄ dicitur non filius. relatiue autē negamus dicendo non genitus ingenitus. porro q̄ est nisi non genitus nō ergo receditur a relatiuo p̄dicamēto cum ingenitus dr̄. Nō aūt relatiue predicatur non indicat substantiam ata q̄uis diuersum sit genitus z ingenitus: ad non genitores referatur necesse est.

U. innascibilitas sit notio vel ꝓprietas.

Opinio.j.

Opinio.ij.

Opinio.iij.

Membrum secundum

Onsequenter queritur vtrum innascibilitas sit notio vel proprietas. z videtur q̄ non sit notio. qz ingenitus vel innascibilis non dicit quid sit. sed quid non sit. vnde non est nisi negatio vel priuatio. negatio aūt vel priuatio non facit nisi cognoscere aliquid sim pliciter nec ostendit aliquam dignitatem vel perfectionem. vnde non facit notionem vel proprietatem. sic enim essent infinite proprietates: sicut q̄ nō est filius: q̄ nō est. ¶ Ad hoc notande sunt plurium opiniones. quidam dicunt q̄ innascibilitas est q̄dam proprietas que inest patri. ex eo q̄ ipse a nullo est: z alij sunt ab eo. ¶ Sed contra. q̄ ipse a nullo est hec negatio est. q̄ alij ab ipso sunt affirmatio est. sed ex affirmatione z negatione nihil est: cū negatio nihil sit. ergo innascibilitas non est proprietas ei illus existens. ¶ Item q̄ alij sint a patre hoc in alijs est non in patre. ergo ex hoc non debet esse aliqua proprietas in patre sed in alijs. ¶ Itez si aliqua proprietas inest patri ex eo q̄ ipse est a nullo z alie persone ab ipso sunt: eadem ratione aliqua proprietas inest. ¶ Ex eo q̄ nulla est ab ipso z ipse est ab alijs. Et similiter proprietas aliqua ineſt filio ex eo q̄ ipse est ab aliquo: z alij ab eo. z ita erunt plures q̄ distincte sunt notiones. ¶ Propter hoc exponunt q̄ sic intelligendum est. Innascibilitas est proprietas que ineſt patri ex eo q̄ ipse a nullo est. z ipse est principium alioz̄. vel per generationem vel per spirationem vel per creationem. ergo ſm hec innascibilitas non est aliqua notio alia generatione vel spiratione. ¶ Alij dicunt q̄ innascibilitas est vniuersalis autoritas siue principalitas que ī solo patre est. essentia aūt diuina non habet autoritatē ni si respectu creaturarū. ¶ Sed contra. aut dicitur vniuersalis principalitas. qz pater est oīum. aut qz vniuersaliter intelecta. si primo mō ergo principalitas illa vniuersalis nō est aliud q̄ gñatio vel spiratio vel creatio. Si dicatur vniuersalis principalitas. qz vniuersaliter intelligitur nō ꝓpter hoc erit alia notio q̄ generatio vel spiratio vel creatio. nisi ponatur hō cōis qui nō sit fortes nec plato z sic de aliis: sed hoc nihil est. ¶ Alij dicunt q̄ innascibilitas est fontalis plenitudo que est in patre z nō est adaliquid. sicut grāmatica ly sit alicuius: nō tm̄ est adaliquid. ita fontalis plenitudo ly sit alicuⁿ plenitudo: non tamen est ad aliquid. Sed contra. dicit aug. quicquid dicitur de deo. aut dicitur ſm essentiam aut ſm. elationem. ergo fontalis plenitudo si non dicatur de patre ſm relationem: dicetur de eo ſm essentiaz. ergo fontalis plenitudo dicitur de essentia diuina. ergo z innascibilitas. z hoc falsum. ¶ Item fons inquantum fons habet fluere. ergo est adaliquid. ¶ Alij dicunt q̄ innascibilitas est notio patris per modum priuationis. Est enim innascibilitas priuatio essendi ab alio in eo a quo sunt omnes alij. sed ī patre dignitas est a quo sunt omnes alij nō esse ab alio. sicut dignitas est alicui regi nō habere regnum ab alio. z per hoc distingui tur pater ab alijs personis sicut ouis non signata ab alia oue signata. Hec sequitur passio xp̄i est articulus quidam. ergo passio xp̄i est. z q̄ ita sit videtur per aug. qui dicit q̄ ingenitus non dicit de patre quid sit sed quid non sit. z prepositio illa priuatiua non mutat predicamentum. Aristo. etiam dicit q̄ sicut risibile proprium est hominis: ita nō risibile proprium est non hominis. Ita negatio distinctiua est. Nota ergo primo in quocunq; genere per negationem determinari oportet. q̄ non eo q̄ habeant imperfectionem vel defectum: sed qz nō habent alia priora ante se quibus notificentur. siue qz noster intellectus nō est potens hoc intelligere vel manifestare prout sunt in sua natura. Unde dicit philosophus q̄ sicut oculus noctue ad lucem diei se habet: ita intellectus noster ad nature manifestissima. Ideo dicit dama. q̄ de deo possibile est scire quid non est. quid est autem est impossibile. ſm hoc dicit boe. in li. de duabus naturis q̄ deum cognoscimus priuatione. Similiter philosophus diffiniens substantiam dicit esse ipsum ens nō in alio quomaz si diceretur q̄ est per se. z quereretur quid est ens per se: oporteret per negationes declarare. Ideo entia prima z perfectissima oportet negatione determinare. non q̄ ille negationes ostendant defectum in eis. sed quia nos non possumus intelligere qō subest negationibus q̄ est ens perfectissimum. Innascibilis ergo cum dicitur notio patris non denotat defectum: sed potius perfectionem q̄ signatur cum dicitur pater est a se. sed quia hoc nō possumus intelligere quomodo aliquid est a se: negatione determinamus. Si autem quereretur que esset perfectio ſm rationez intelligentie notio patris innascibilitas aut paternitas. dicendum q̄ innascibilitas quantuz est ex parte rei. paternitas vero quantū est ex parte intelligentie nostre. hoc em̄ est querere. cum deus sit ens perfectissimum. vtruz magis ei debeat attribui pfectio q̄ non est ab alio vel q̄ est principium z causa aliorum. z forte secundum vtrunq; determinatur summa perfectio ī ipso. sed differenter per vnum quantum ad substantiam: per alterum quantum ad virtutem siue potētiam.

Opinio.iij.

Membrum tertium.

Uestio consequens est. vtrum innascibilitas sit proprietas patris q̄ sic videtur. quia sufficienter distinguit personaz patris ab omni alia persona. ergo est ꝓprietas. ¶ Contra. pater dicitur ingenitus: eo q̄ non est ens ab alio per generationem. sed hoc similiter conuenit spiritui sancto. ergo non est proprium patri sed commune patri z spiritui sancto esse ingenitum. ¶ Itez videtur q̄ ingenitus ſm q̄ dicit negatiue conuenit eēntie. qz essentia non est ens ab alio ergo non est propria notio patris. ¶ Item si innascibilitas distinguit patrē: addēderit alia ꝓprietas distinguens. ¶ Item que prius distinguit personam patris, innascibilitas aut paternitas.

U. innascibilitas sit ꝓprietas patris. Oppo. ar. j

Scōm

Tertium

Quintum.

¶Item cum procedere non conueniat patri sicut nec nasci quare assignatur proprietas patri per priuationē natiuitatis.s.innascibilitas:ꝛ non similiter per priuationez processionis vt processibilitas.

Ad scōm

Ad tertium.

Ad quartum

Ad secundū.

¶Respōsio.ingenitus sicut et ignorātia dr dupl'r. negatiue ꝛ quasi cōtrarie.primo modo cōuenit patri.secūdo mō cōuenit spiritui sancto ꝛ ideo ingenitus nō pōt esse cois notio vtrioꝝ.cū dicat de eis multipliciter.nec iterū ingenitus prout dicit quasi contrarie id est habēs proprietatē distinctā ꝛ quasi contrariā generationi est alia notio a processione.spūs em̄ sanctus eo ꝙ procedit ab alio per spirationē:ē igenit⁹ ¶Ad aliō dōm.ꝙ nō ens ab alio dr dupl'r aut qr nullo mō ē ens ab alio nec i se nec i alio aut ens ab alio i se:tm̄ est ab alio i alio.prio mō quenit essentie:et est patris ppietas. Secūdo modo quenit essentie:cū determinatione:ꝛ sic nō est ppietas patris.vt sit sensus essentia est in filio a pre. ¶Ad

Ad tertium

aliud dicendū qr innascibilitas nō dicit habitudinē ad alias psonas,cū sit habitudo patris ad filiū vna,ꝛ ad spiritū sanctuz alia.quare necesse fuerunt duc notōes q̄ dicerēt has habitudines ¶Ad aliud

Ad quartum

dicendū.ꝙ pnus dicit dupliciter ante qō nihil vel quod ꝓmius.per prius ergo distinguit innascibilitas:qr nihil ante.sed paternitas immediatius et proximius. ¶Ad aliud dicendū sicut dictū ē pnus de spiratiōe vel dicendū ꝙ innascibilitas sm̄ intelligētie rationē dicit nō ens ab alio per generatiōez pōt ergo fieri negatio simpl'r vt negeē esse ab alio:ꝛ sic ꝛcludit in se ingnationē ꝛ pcessionē. ꝛ sic est ꝓ

Ad quintum

prietas pris.vel pōt fieri abnegatio hui⁹ toti⁹ cē ab alio per generationē.ꝛ sic nō est ppietas pris.sic enim̄ imprecessionalitas esset patri proprietas. Sz illud solutum ē plenius questione de numero notio num

Membrum quartum.

Utrū innascibilitas sit eadē notio q̄ ē paternitas

Arg.oppo.j.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Rſi.ꝛ so.ad.j

Dostea queritur an innascibilitas sit eadē notio que sit paternitas vel alia? Quod alia probat augustī.qr si pater nun q̄ genuisset filiū nihilomin⁹ eēt ingenitus vel innascibilis:ſz si nō genuisset nō eēt pr̄ ergo nō cēt paternitas.sed innascibilitas esset ergo innascibilitas proprie est alia notio q̄ paternitas. ¶Contra.videtur prima propositio est falsa.quia si pater nun q̄ genuisset:non esset pater.quia non esset paternitas et ita non esset persona. quia paternitas facit hanc personam.et ita si pater nun q̄ genuisset:simpliciter non esset.et ita non esset ingenitus vel nascibilis. ¶Item cum dicitur innascibilis vel ingenitus.et cum dicitur pater:dicitur eadem persona ergo idem est dicere patrem ꝛ ingenitū. ¶Item cum in persona sit omnimoda simplicitas nihil est in patre quod non sit pater.ergo paternitas est pater ergo similiter propter omnimodam simplicitatem paternitas est quicquid est in patre ergo paternitas ē innascibilitas ¶Item simplicitas essentie tanta est ꝙ facit omnia essentialia eadem.ergo simplicitas persone facit omnia notionalia eadem ¶Item in filio nascibilitas et filiatio sunt eadem:ergo similiter in patre innascibilitas et paternitas sunt idem. ¶Item supposito sm̄ hylariū qō innascibilitas dicat idem quod non ens ab alio a quo alius.sic ergo innascibilis est idem qō autor sed pater non est autor nisi per paternitatē aut spirationem ergo innascibilitas erit idem quod paternitas vel cōmunis spirato. ¶Rñsio ad primū qō augustinus non habuit respectū ad naturā eēndi: sed ad naturā intelligendi cōcedimus enim qō si pr̄ nō genuisset:non esset.sed intellecto qō nō genuit: bene pōt intelligi ꝙ sit ingenitus innascibilis.qr intellecta innascibilitate nō intelligitur paternitas adminus distincte. ¶Ad aliud dōm ꝙ alia est ꝓprietas innascibilitas:alia paternitas.hec em̄ dicit proprietatē qua nō est ab alio:illa qua alius ab ipso per gnationē. ¶Nō obijcat ꝙ innascibilitas ꝛ pater sunt idem.dōm ꝙ idez sunt personaliter nō;idē notionaliter.Eadē enim ꝛ vna est persona cui conueniunt he due;proprietates:non tm̄ eadem notio. qr non eadem habitudine et conueniunt. ¶Ad aliud dōm.ꝙ simplicitas cētie non tollit relationē vel habitudinē qr non detrahit eius simplicitati: ita nec simplicitas persone non tollit pluralitatez notionum vel differētē habitudinē persone. Nec est simile ꝙ simplicitas essentie facit eētialia eadem.qr non posset esse differentia in essentialibus cum simplicitate essentie.sed cum simplicitate ꝓsone pōt esse differentia habitudinuz. ¶Ad aliud

Ad quintuz.

qō obſ ꝙ sunt idem in filio nascibilitas ꝛ filiatio. dōm ꝙ idem sunt differentia solum noīe.sed filiatio duo dicit.esse ab alio per gnationem.eē ab alio non est dignitatis:sed ꝙ per gnationem hoc est dignitatis.ꝛ ideo ꝛ notio. Similiter i patre duo sunt ꝙ non ab alio est contra illud ꝙ filiꝰ est ab alio:eē aūt non ab alio dignitatis est:ꝛ iō notio est. Itez ꝙ alius ab eo per generationē dignitatis est. Itez paternitas notio patris est.ideo in patre sunt due notiones.in filio non nisi vna. ¶Ad vltimuz dōm ꝙ

Ad sextum.

auto: dr essentialiter tota trinitas respectu creature.dr etiam notionaliter:ꝛ hoc tripliciter.dicit em̄ qſiꝝ innascibilitatem.vt cum dr pater est autor absolute:hoc est non ab alio.sicut dicitur maior.Mſi qs vero auto: dicit paternitatem.vt cum dr pater ē autor filij:qſiꝝ ꝛ o spirationē vt cuz dicitur autor respectu spūſcti.Ex predictis pz ꝙ deceptus fuit arrius sicut ostendit aug.v.de tri. volens probare ꝙ pater fuit maior filio hac argumētatione.pater est innascibilis vel ingenitus.filius est genitus: ergo pater est maior filio.non valet hec argumentatio propter commutationem predicamenti ,qr innascibilis pertinet ad predicamentum relationis maior pertinet ad predicamētum substantie:cū sit adiectiuum quantitatiuum.Dicunt ergo ꝙ innascibilitas notio est priuatiuum in eo a quo fluit ḋc quid pōt fluere.sed notio est in patre:qr per eam cognoscitur pater ꝛ discernitur.proprietas est:qr ei soli conuenit.si enim essent due ꝓsone in deitate quarum vtraꝝ non esset ab alia:non esset summa germanitas ꝛ summa iocūditas ibi.Sciendum etiaz ꝙ cum dicitur pater est autor filij ꝛ spūſancti hoc nomen autor significat cōiter paternitatem ꝛ spirationē,ꝛ pretcrea innascibilitatem.qr prout autoritas dr esse in solo patre:tm̄ valet autor quantum principium sine principio.

Aug.

Articulus quintus.

U.remota ꝓ intellectū pr̄ nitate intelligi possit ꝓsona innascibilis.

Restat quererevtrum remota per intellectum paternitate :possit intelligi pater in proprietate innascibilitatis.Ad quod obijcitur verbo aug.si pater non genuisset filium.nihilominus esset ingenitus vel innascibilis.Videtur enim ꝙ sit vera simpliciter. qr dicit dñs Jo.viij.est pater meus qui glorificat me quem vos dicitis.qr deus vester est.ergo patrem nouerūt iudei.sed non inquantum pater:qr iudei nō distinguunt personas.ergo inquantum innascibilis . et ita cognoscitur ille qui est pater inquantum innascibilis vel ingentus sine paternitate.

¶Item

¶Item iudei ꝛ gentiles philosophi concedūt istā ille qui est a nullo creauit te.ergo ille qui est innascibilis creauit te.dc patre ꝛo inquantuz est pater nihil sciunt:ergo quantum ad illos non intellecta paternitate vera est hec iste creauit te. demonstrato illo qui est innascibilis.ergo pater ꝛ si non genuisset filium:nihilominus esset ille qui est innascibilis.ergo nihilominus esset persona.qr iste termin⁹ ille qui est:supponere non pōt nisi pro persona.

Obiectio.

¶Item dicunt ꝙ innascibilis est notio eius a quo qui cquid fluit fluere pōt.aut ergo innascibilis dicit principium a quo fluunt oīa vel possunt omnia fluere.si primo modo:ergo innascibilis dicit fluxū filij.ergo paternitatem.ergo pater sm̄ ꝙ pater generat.ꝛ hoc falsum.si innascibilis dicit principiuz a quo possunt fluere oīa:ergo dicit patrem non ꝓ ut est pater:sed prout pōt generare ꝛ si non generet Inde sic iste est innascibilis.ergo iste pōt generare ergo iste est:ꝛ ita verum est simpliciter.ꝙ quis pater non genuisset:nihilominus esset ꝛ esset ingenitus. ¶Item predicta positio non mutat suppositionem terminoꝝ.ergo cum dicitur ille qui est pater pōt gñare.iste terminus qui est.supponit tm̄ pro vna persona.qr in trinitate non est nisi vna persona que possit generare.ergo supponit tantum ꝓ persona illa.ꝛ ita pater ꝛ si non genuisset nihilominus esset hec persona. ¶Contra.si pater nō genuisset non haberet paternitatem.ꝛ ita non haberet esse personale:cum paternitas faciat personaz.nec haberet esse notionale.cum non esset persona.licet ergo esset:esset nisi essentia.i.non haberet esse nisi essentiale:ergo non posset generare qr essentia nō

Rñsio.

potest generare. ¶Itez:si iste demonstrato illo qui est innascibilis.ergo pater ꝛ si non genuisset filium:nihilominus esset ille qui est innascibilis.ergo nihilominus esset persona.qr iste termin⁹ ille qui est:supponere non pōt nisi pro persona.

Ad obiectio.

¶Item dicunt ꝙ innascibilis est notio eius a quo qui cquid fluit fluere pōt.aut ergo innascibilis dicit principium a quo fluunt oīa vel possunt omnia fluere.si primo modo:ergo innascibilis dicit fluxū filij.ergo paternitatem.ergo pater sm̄ ꝙ pater generat.ꝛ hoc falsum.si innascibilis dicit principiuz a quo possunt fluere oīa:ergo dicit patrem non ꝓ ut est pater:sed prout pōt generare ꝛ si non genuisset Inde sic iste est innascibilis.ergo iste pōt generare ergo iste est:ꝛ ita verum est simpliciter.ꝙ quis pater non genuisset:nihilominus esset ꝛ esset ingenitus. ¶Item predicta positio non mutat suppositionem terminoꝝ.ergo cum dicitur ille qui est pater pōt gñare.iste terminus qui est.supponit tm̄ pro vna persona.qr in trinitate non est nisi vna persona que possit generare.ergo supponit tantum ꝓ persona illa.ꝛ ita pater ꝛ si non genuisset nihilominus esset hec persona. ¶Contra.si pater nō genuisset non haberet paternitatem.ꝛ ita non haberet esse personale:cum paternitas faciat personaz.nec haberet esse notionale.cum non esset persona.licet ergo esset:esset nisi essentia.i.non haberet esse nisi essentiale:ergo non posset generare qr essentia nō potest generare. ¶Itez:si iste demonstrato patre quia potest generare est:eadem ratione demōstrato filio.qr potest generari est.ꝛ si hoc.ergo filius est ergo pater est pater.ergo non potest intelligi posse generare quin genuerit. ¶Respon sio sicut dictuz est.si respectus habeatur ad natu. am ꝛ essentiam rei diuine:falsum est qō dicit augu.quia sm̄ naturam rerum diuinarum si pater potest generare generat.cum sciat ꝛ velit. Unde si non generat : non potest generare.ꝛ ita si non genuisset non esset.

Vel potest haberi respectus ad naturaz intellect⁹ fidei vel ad naturaz intellectus humani metaphorici.si ad naturam intellectus fidei:iterum falsum est.ponit enim intellectus fidei ꝙ si potest generare generat. Sed habito respectu ad naturam intellectus humani metaphorici verum est qō dicit augu.loquendo de diuinis sicut loquimur de humanis. Adam enim ꝛ si nullum genuisset:nihilomin⁹ esset ingenitus. Item licet pater nō haberet paternitatem in actu:tamen haberet esse personale ꝛ distingueretur ab ipso paternitate existente in impotentia.per hoc ꝙ dico potens generare.

Ad obiectio.

¶Ad vltimo obiectum dicendum ꝙ nō valet hec argumētatio.pater qr pōt generare est:ergo filius. qr pōt generari est.qr potentia generandi actiue sequitur esse rei vel concomitatur sed potentia generandi passiue precedit esse rei.

Additio.

Hic est questio addenda de verbo hylarij. Dicit enim i libro de synodis. si quis innascibilem ꝛ sine initio dicat filium : ꝙ duo sine principio ꝛ duo innascibilia : et duo innata dicens. duos faciens deos: anathema sit.queritur quare magis qui ponit duos innascibiles ponit duos esse deos ꝙ qui ponit duos esse filios. Responsio qui duos innascibiles ponit, priuat ordinez in diuinis.significat enim ꝙ duo sunt quorum vterqꝫ est deus ꝛ neuter ab alio.qui vero duos filios ponit.vt scilicet spiritussanctus dicatur filiꝰ filij:non removet ordinem:vnde non removet vnitatem substantie.

Questio.lxx.de princi

pio ꝛ notionibus non connotantibus effectum in creatura.

Consequentia ordi

nis requirit vt pretermissa inquisitione de nominibus paternitatis filiationis processionis que patent ex predictis tractatu de nominibus ꝓ prijs personarum. Querendum est de notione cōmuni sm̄ quam pater ꝛ filius spirant spiritum sanctum.ratione cuius pater dicitur principium spiritussan.similiter ꝛ filius. Ad faciliorem vero intelligentiam erit inquisitionis hic modus. ¶Primo de intentione principij dicta in diuinis multipliciter ꝛ Secundo de intentione principij dicta essentialiter. Tertio de intentione principij dicta notionaliter.

De intētiōe pncipij dicta in diuinis multipl'r.

Membrum primum.

Dubiū.

Rñ.

Cui pmo cōueniat rō pn.

Ad primum notandum ꝙ hoc nomen principium in diuinis accipitur tripliciter. Uno modo dicitur pater principium filij per generationem. Alio modo dicitur pater cum filio principium spūſſ.per spirationem. Tertio modo dicitur principium communiter pater cum filio ꝛ spiritu vniuerse creature per creationem. ¶Primo modo nomen principij soli patri conuenit. Secundo modo patri ꝛ filio. Tertio mō vnicuiq; persone. ¶Circa hoc dubitatur multipliciter.ꝛ primo vtrum hoc nomen principium sm̄ tres modos predictos dicatur equinoce. Scōo cum primo conuenit ratio principij. ¶Ad primum sic.pluralitas vel paucitas suppositorum non mutat rationem termini.sed principium prout sic dr nō differt nisi sm̄ paucitatem ꝛ pluralitatem suppositorum.ergo ꝛc. ¶Contra.vnum tm̄ vni opponitur vno genere oppositionis:sed diuersa sunt que relatiue dicuntur ad principium prout sic tripliciter dr ergo principiū dictum ad illa dr multipliciter.

¶Item principium ordinez denotat sed principiū vno mō dicit ordinē tpalē:alio modo dicit ordinez eternum:sed eternum ꝛ temporale nō possunt vni nocari. ¶Rñ. non dr vnuoce sed sm̄ analogiam. ꝛ hoc est sm̄ prius ꝛ posterius sm̄ intelligentie rationem:esse enim principium alicuius idem est qō origo ad illud.origo aūt ad aliud erat de substantia aut non de substantia.si non de substantia : sic dr principium creature ipsa trinitas.si de substantia.aut ergo est origo per modum nature ꝛ per generationē.ꝛ hoc mō pater est principium filij . aut per modū voluntatis.ꝛ spirationē:ꝛ hoc mō pr̄ ꝛ filius sunt principiuz.ſſ. ¶Ad aliud qō obſ dōm ꝙ principiū nō differt solū sm̄ paucioritatē ꝛ pluralitatē suppositor:sed sm̄ rōnē principij.eo ꝙ principiū vno mō est de substātia sua,pducēs alterū:alio mō de nihilo.sed ꝓducere de se ꝛde alio sunt actus differētes ꝛ sm̄ rōnē ꝛ sm̄ diffinitionē.

Iterum queritur

+ſ+ſ+

cui primo cōueniat rō principij. Ad qō pōt dici absolute. ꝙ principiū dr sm̄ prius de principio gnationis ꝙ de principio creationis.tm̄ quo ad humanam

intelligẽtiã ecõuerſo eſt.q; ordinẽ eternoꝝ nõ poſſumus cognoſcere niſi per ordinẽ creaturarũ.

Argumẽtuz in oppoſitũ.

¶Jurta hoc q̃ritur cũ dicaf̃ de pſe|q; eſt principiũ filij ꝛ.ſſ.vtrũ ſiſe poſſit dici q; eſt prius his vel añ.

¶Jtẽ q̃rit vtrũ pncipiũ ꝑut ꝺr eſſentialr prius;ſit ſm rõne intelligẽtie:q; principiũ ſm q; ꝺr notionaliter.q; ſic videt:q; ſm illũ modum tenẽt pncipium eẽntialr.ꝛ ſm alios modos ꝓſonalr vel notionalr. ergo cũ eẽntia ſm rationem intelligentie prius ſit q; ꝓſona vel notio:principiũ ſm illũ modũ dictum erit priuſq; ſm alios modos.

Reſponſio.

¶Jpreterea vltius eſt illo mõ q; pluribus ꝙuenit.

¶Cõtra.hoc mõ pncipium ꝺr ex tpe:ſed principium ſm alios modos ab eterno:eternũ aũt prius eſt tpali.

¶Jtẽ gñare ꝛ ſpirare prius ſunt q; crearc.ꝛitaq; q; pncipiũ dictum eẽntialr posterius ſit ſm rõnẽ intelligẽtie.

¶Rñ. q; nõ ꝺr in diuinis prius vel añ.ſed pncipiũ.q; hoc nomẽ pncipiũ nõ dicit ordinẽ tpis ſed magis nature:ſed hec noĩa prius ꝛ añ ſm ſuã inſtitutionem dicũt ordinẽ tpis.vñ nũq; aliuz ordinẽ ſignificãt niſi trahantur per adiunctũ ad aliũ ordinẽ:vt prius natura vel cã.

¶Ad aliud dõm q; dupliciter eſt ordo intelligẽtie.vnus ſm appꝓhẽſionẽ naturalis rõnis.ꝛ in hac via prius eſt intẽtio pncipij accepti eſſentialiter q; notionalr.Nõ em̃ naturalis prius accipit de eẽntia q; ſit pncipiũ q; intelligat i diuinis perſonã perſone principiũ.Aliuz eſt ſm appꝓhẽſionẽ fidei.ꝛ in hac via prius eſt intẽtio pncipij accepta notionalr.prius em̃ fides dicit perſonã perſone pncipiũ de ſubſtãtia.poſtmodũ dicet perſonas creature eẽvnũ principiũ nõ de ſubſtãtia.Vñ hyla. de ſynodis dicturus vnã catholicus ſubſtãtiã patris ꝛ filij nõ inde incipiat neq; hoc quaſi maximũ teneat tanq; ſine hoc vera fides nulla ſit tuto vnuz ſubſtantiam dicet cum antedixerit pater ingenit⁹ eſt:filius natus eſt.

Membrum ſecundum

De intẽtiõe pncipij dicta eſſentialiter.

¶Onſequenter queritꝝ de intẽtione pncipij dicta eẽntialr.Et q̃runt duo.Primo vtrũ intẽtio pncipij dicaf̃ ab eterno vel ex tpe.Scõo vtrũ pf̃ ꝛ filius ꝛ.ſſ.ſint vnũ pncipiũ creature vel plura.

Articulus primus.

Vtrũ pf̃ ꝛ filius ſint vnũ pncipiũ creature vel plã.

¶D primũ q̃rit vtrũ hoc nomẽ pncipium dictũ eẽntialr dicaf̃ ab eterno.ꝛ ꝺr in.j. ſen.q; nõ.qꝛ nõ ꝺr pncipiũ niſi ad creaturas.vñ cũ creature eſſe ceperũt: ceꝑit eẽ pncipiũ creaturarũ.

¶Cõtra.deus ꝺditor eſt ab eterno.vñ in hymno.eterne rerũ ꝺditor.ergo eſt pncipiũ ab eterno.

¶Jtẽ ab eterno fuerũt creature; i deo:ſed nõ fuerũt in eo niſi ſicut in cã vel pncipio. ergo deus ab eterno fuit pncipiũ ꝛ cã.

¶Rñ.q; nõ ſequitur eſt principiũ eternũ ergo eſt pncipiũ ab eterno.In prima em̃ notaf̃ eternitas reſpectu ſuppoſiti.in ꝙcluſione vo notaf̃ reſpectu effectus ꝓnotati in creatura.

¶Scd ꝓtra.ꝓs ſm aug.ꝺr hõ recẽs ꝛ deus eternus.ergo ꝺr hõ ex tpe:deus ab eterno.ſz ꝓſtat q; rõne ſuppoſiti nõ diceret hõ ex tpe ab eterno:qꝛ ſuppoſitũ eſt perſona eterna : ſed rõne forme humane ꝺr hõ recẽs ſiue ex tpe:ergo ſibi nõ dicetur rõne ſuppoſiti ꝺditor eternus.

¶Rñ.q; hoc nomẽ eternꝰ põt ſumi ſubſtãtiue.ꝛ hoc nomẽ ꝺditor qõ ẽ adiectiuz ſignificatione põt ſumi adiectiue.ꝛ ita hoc adiectiuũ determinabit iſtud ſubſtãtiuũ eternus.ꝛ ſic hec ꝓpoſitio eſt vera.deꝰ eſt eternꝰ conditor.i.eternus q; ꝺdidit.ſi vo ecõuerſo ꝺditor ſumaf̃ ſubſtãtiue eternꝰ adiectiue:falſa eſt.ꝛ eſt ſenſus:eſt eternus ꝺditor.i.eternaliter ꝺdidit.Et ſm hoc verũ ẽ qõ dicit aug.q; ꝓs eſt recẽs hõ.i.recẽter hõ.

¶Sz iterũ ꝓtra.ego ſum alpha ꝛ ꝓncipiũ ꝛ finis.j.apoca.ſed finis eſt in eternũ.ergo principiũ eſt ab eterno.

¶Rñ. Noĩa q; ꝓnotãt aliq̃d i creatura.aut cõnotãt reſpectũ vt dñs dñator:aut effectũ vt miſericors creator ꝛ hmõi. i his ergo q; cõnotãt reſpectũ vel effectũ diſtinguẽdũ eſt.qꝛ aut dicũt in actu:aut in habitu.de illis q; ꝓnotãt in habitu põt dici q; cõueniunt deo ab eterno.notaf̃ em̃ habitudo dñij ad ſeruũ cũ ꝺr dñs ab eterno:ſz nõ põt dici dñator ab eterno:qꝛ non habuit ſeruũ ab eterno.ꝺm ergo ſi deus dicaf̃ principiũ abſolute:põt dici pncipium ab eterno.qꝛ nõ dicit effectũ in actu:ſed in habitu. ſed ſi dicatur cũ determinatione vt dicatur principium creature:non põt dici ab eterno.

Articulus ſecundus.

Utrũ pf̃ ꝛ filius ſint vnũ pncipiũ creature vel plã.

¶Einde q̃rit vtrũ pf̃ ꝛ filij ſint vnũ pncipiũ creature vel plã.Et q; vnũ:ꝑz p aug. dicẽtẽ vnũ pncipiũ ad creaturã cũ pf̃ ꝛ filio ꝛ.ſſ.nõ duo pncipia.Sed vf̃ aplꝰ vel le q; hi tres ſũt tria pncipia.qꝛ copulatio ꝓpoſitionũ nõ ꝑmittit idẽ ſignificari ꝙ illa tria cũ ꝺr ad rõ. ſ.ex ipſo ꝛ ꝑ ipm ꝛ in ipſo ſunt oĩa.

Rñ.

¶Rñ.q; illa tria relatiua referunt ad hũc terminũ deꝰ ꝑut ſupponit ꝙ diuerſis ꝓſonis ꝛ notaf̃ alia ꝛ alia habitudo ꝙ illas ꝓpõnes.prima em̃ ꝓpõ notat originẽ.ſecũda rõnẽ mediã operationis.tertia ꝓſeruationem.ꝛ hec tria tribꝰ ꝓſonis appropriant.vñ ex adiunctis relatiua trahunt ad ꝓſonas.ꝛ rõne illoꝝ diuerſoꝝ cõnotatoꝝ fit copulatio.Exponit aũt hyla.has ꝓpõnes in.iiij.de tri.hoc mõ.nouit vnũ deum ecclia ex quo oĩa.nouit vnũ dñm ieſum ꝛ ꝑ quem oĩa.ab vno vniuerſoꝝ originẽ:ꝙ vnũ cũctoꝝ creationẽ.immo ꝓtẽ nihil differẽtẽ ab actore venerat ꝛ intelligẽ q; hec ẽ ptãs gubernãdi.ex his ptz q; pf̃ ꝛ filij⁹. ꝛ ſſ.ſunt vnũ pncipiũ creature:ſz appropriet ſub qua dã rõne pf̃:ſub quadã filio:ſub quadã.ſſ.

Membrum tertium

De intẽtiõe pncipij ſumpta notionaliter.

¶Onſequẽter q̃rit de intẽtione principij ſumpta notionalr.circa qõ primo q̃rendũ de circunlocutionibus q; ponunt ſm aug.principiũ ſine principio principium de principio.ſcõo an diuina eſſentia ſit principiuz ſſ.tertio an pf̃ ꝛ filius ſint vnũ principiũ.ſſ. quarto vtrũ ſint idẽ principiũ.ſſ.qnto vtrũ pf̃ ꝛ filius ſint vnus ſpirator.ſſ.ſexto de vnitate ſpiratiõis ſm quã pater ꝛ filius ſunt principium.ſſ.

Articulus primus

An diuina eſſentia ſit pncipiũ.ſſ.

De circunlocutionibꝰ q; ponunt pncipiũ ſine pncipio ꝛc.

¶Jrca primuz not.q; ꝺi.xxxix.j.ſen.in fine primi.c.ꝙcludit ſm aug.ſuppoſita multiplicitate huius noĩs principiũ pf̃ eſt pncipiũ ſine pn.filius principiũ de pn.ſſ.pncipiũ de vtroq;.Querit ergo cũ ꝺr pf̃ eſt principiũ ſine pn.vtrũ principiũ dicaf̃ eſſentialr vel notionaliter.Nõ eſſentialiter vt videt:qꝛ eſſentia nõ eſt pncipium filij.nec notionaliter:qꝛ nõ ꝙ innaſcibilitate ſumit:qꝛ innaſcibilitas non ꝺr reſpectiue. principiuz aũt reſpectiue ꝺr.ꝙ paternitate:qꝛ pnitas ꝺr ſolũ reſpectu filij.principiũ vo ꝺr reſpectu filij ꝛ.ſſ. Nec põt dicere notionẽ ſpiratiõis:qꝛ ſpiratio filio ꝙuenit.nõ aũt ꝙuenit ei ẽ principiũ ſine pricipio.

Rñ.

¶Silr q̃rit cũ ꝺr filius principiũ de pn.vtrũ principiũ ſter rõne eẽntie vel rõne notionis.Rõne eẽntie nõ:qꝛ nõ eſt ab alio nec de prin.nec ꝙ notione,q; ſit in filio:qꝛ non pro filiatione.filiatio em̃ ſolũ pertinet ad filiũ.ſed principium de prin.pertinet ad.ſſ. nec pro ſpiratiõe:qꝛ cõis ſpiratio ꝙuenit pf̃i cui nõ conuenit principium de principio.Similiter queritur cum.ſſ.dicitur principium de vtroq; vtruz pncipium ſumitur pro eſſentia vel pro notione.ꝙ eẽntia non:qꝛ eſſentia non eſt de vtroq;.nec pro notione:qꝛ.ſſ.non dicitur principium niſi reſpectu effectus in creatura.quicquid autem dicit effectum in creatura conuenit trinitati:ergo non ſumitur pro notione.

¶Preterea omnis notio eterna eſt.ſed.ſ. non eſt principium ab eterno ſed ex parte vt habetur ſupra.

¶Rñ.proprietates ſiue notiones aliq̃ ſignificant diſtincte:aliquando indiſtincte.Diſtincte:vt cum dicitur paternitas.filiatio proceſſio Indiſtincte:vt cum dicitur principium. Cuz ergo dicitur pater eſt principium ſine principio.circulatio dicit notionem paternitatis ꝛ innaſcibilitatis ſed confuſe. Cum enim dicitur principium ſine principio:dicitur notio innaſcibilitatis qua eſt non ab alio.Cum vero dicitur principium:dicitur a quo,alius.ꝛ dicit notio paternitatis ſed indiſtincte a communi notione que eſt ſpiratio.dicitur ergo pater principium ſine principio ſm notiões.nõ vnam ſed plures:ꝛ confuſe ſiue indiſtincte.Similiter cum dicitur filius principium de principio.dicitur ſm notiones plures ꝛ indiſtincte.cum enim dicitur de principio:dicitur ab alio.ꝛ i hoc dicitur notio filiationis ſed indiſtincte.Cum vero dicitur principium.dicitur ꝙ alius.ꝛ ſic dicitur notio ſpirationis:ſed indiſtincte.dicitur ergo filius principium de principio notionaliter:ſm plures notiones ꝛ indiſtincte.Cum autem dicitur ſpiritusſanctus principium de vtroq;.dicendum q; principiũ dicit eſſentiam.ſed ſupponit pro perſona ſpiritusſancti propter adiunctum qõ eſt de vtroq;.ſicut cũ dicitur deus de deo.Vel dicendum q; cum dicitur principium de vtroq; duplex ordo notatur ꝙ hoc nomen prin cipium.ſm enim nomen ſuuz dicit ordinem ad creaturas.ſed virtute prepoſitionis adiũcte dicit ordinẽ quaſi ad prius.ꝛ hoc mõ notat ordinẽ qui eſt ꝓceſſio:alio mõ non.

Articulus ſecundus.

An diuina eſſentia ſit pncipiũ.ſſ.

Rñ.

¶Onſequenter queritur an eſſentia ſit pncipium ſpiritusſancti.Ad qõ ſic.principium ſpiritusſancti eſt eſſentia:ergo eſſentia eſt pncipium.ſſ.a ſimplici conuerſa

¶Jtem nonne hec eſt vera.eſſentia eſt pater filij. hic enim eſt ſenſus.eſſentia eſt perſona generãs filium.ꝛ hec eſt vera.ergo illa eſſentia eſt principiuz filij.ergo eadem ratione eſſentia eſt principium ſpirituſſ.

¶Ad hoc plures reſpondent q; hec falſa ſit eſſentia eſt principium ſpũſſ.qꝛ iſte terminus principium.ſſ.non predicat niſi relationem:ꝛ eſt ſenſus eſſentia eſt ſpirans ſpiritumſanctum.hanc etiam dicunt eſſe falſam eſſentia eſt pater filij:qꝛ cum dico eſſentia eſt pater.ibi hoc vocabuluz pater intelligitur cum articulo gallice li.pere.ſm hoc eſt vera.ſine articulo falſa eſt.ſi addatur genitiuus:non põt poni niſi ſine articulo.Mobis autem videtur ſicut dictum eſt.q; hec poſſit dari:eſſentia eſt pater filij.qꝛ iſte terminus pater:ſiue ponatur cum genitiuo ſiue ſine genitiuo predicat perſonam cum ꝓprietate.ꝛ tantum valet pater:quantuz perſona generans:ꝛ pater filij quantum perſona generans filium.Similiter hec poteſt dari.eſſentia eſt principium ſpiritusſancti.ꝛ predicatur ibi perſona vel ꝓſone cum ꝓprietate.ꝛ eſt ſenſus.eſſentia eſt principium ſpiritusſancti.i.perſona ſpirans ſpiritumſanctum vel perſone ſpirantes vniformiter ſpiritũ ſanctum.Sed ſi inferant ergo ſpirat.ſſ.inſtantia ꝙ expoſitoꝝ.eſſentia eſt ꝓſona ſpiraſ.ſſ. ergo eſſentia ſpirat ſpiritumſanctum.

Articulus tertius.

An pf̃ ꝛ filius ſint vnũ pncipiũ.ſſ.

¶Onſequenter queritur vtrum pater ꝛ filius ſint vnum pncipium ſpũſſancti. Ad qõ ſic Jſido.in li.de tri.Mõvna res ꝛ duarum conſubſtantialis poterat ab eis procedere ꝛ ſimul inceſſe:niſi vnum fuerit illius a quibus procedit:ergo pater ꝛ filius ſunt vnum principium ſpũſſancti.

Aug.

¶Jtem aug.v.de tri.ſi qõ ꝺatur: vel qõ ꝓcedit principium habet a quo ꝺatur vel ꝓcedit:fatendum eſt patrem ꝛ filium vnum eſſe pncipium ſpũſſancti non duo principia.

¶Jtẽ vna ẽ ꝓprietas qua pater ꝛ filius vnum ſunt principiũ ſpũſſancti.ꝛ illa ꝓprietas eſt in vtroq;:ergo ille due perſone ſunt principium vnum.ſſ.

Boe.

¶Jtẽ boe.in li.de tri.dicit q; ꝑbi ex propijs rationibus argumentantur.ſortes ẽ homo:plato eſt homo: ergo ſortes ꝛ plato ſunt plures homines.Theologi vero ex ꝓprijs rationibus ſic argumentantur.pater eſt deꝰ: filius eſt deus.ſpũſſanctus eſt deus.ergo ſunt vnꝰ deus.Inferunt aũt ꝑbi pluraliter:propter pluralitatem humanitatum que ſunt in pluribus hominibus.theologi vero ſingulariter inferũt propter ſingularitatem diuinitatis . ergo a ſimili ratione erit inferre pater eſt principium ſpiritusſancti.filius eſt principium ſpiritusſancti.ergo pater ꝛ filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti.propter ſingularitatem ſpirationis ratione cuius ſunt principium ſpiritusſancti.Jtem hoc nomen principium ſupponit pro patre.ꝛ ratio huius eſt.qꝛ ſpiratio cõuenit patri.ſimiliter ſupponit pro filio,qꝛ ſpiratio conuenit ꝛ filio.ergo eodem modo ſupponit pro illis duobus inſimul.ergo hec eſt vera pater,ꝛ filius ſunt vnum principium pro duabus perſonis.

Argumẽtuz in oppoſitũ.

¶Contra.principium ſpiritusſancti eſt demõſtrato patre.

¶Similiter principium ſpiritusſancti ẽ demonſtrato filio.ꝛ hoc principium non eſt ſicut illud principium.quia pater non eſt filius:ergo pater ꝛ filius non ſunt vnum principium ſpiritusſancti.

Scõm

¶Jtem pater ꝛ filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti.ergo ſunt vnum principium quod eſt pater:vel quod non eſt pater.ſed non quod non eſt pater:quia tunc idem poneretur ꝛ remoueretur. ſi vero quod eſt pater:tunc queritur vtrum referat ꝙ ſonam vel eſſentiam vel ꝓprietatem. ſed conſtat q;non refert perſonam:quia non ſunt vna perſona.nec eſſentiam:quia eſſentia non eſt principium ſpiritusſancti nec ꝓprietatez:quia ꝓprietas nõ eſt principiuz ſpiritusſancti.ſed magis perſona vel perſone habentes ꝓprietatem.ſi ergo illa relatio non refert niſi pro aliquo iſtorum.ꝛ pro quolibet ẽ falſa:ergo illa locutio eſt falſa.

Tertium.

¶Jtem obijcitur de eius conuerſa.principiuz ſpiritusſancti eſt pater ꝛ filius.quia nec pro perſona ẽ vera nec pro eſſentia nec ꝓprietate vt oſtenſum ẽ ſupra.ergo ipſa eſt falſa.

Quartum.

¶Jtem non eſt ratio quare hec ſit vera pater ꝛ filius ſunt vnum principium.niſi ratione vnius notionis ſiue relationis que eſt ſpiratio:ergo ſimiliter diſtinctio notionum ſiue differentia que dicũt rationem principij in vna perſona facient vnam ꝙſonam eſſe plura principia . verbigratia . pater eſt principium filij per generationem.pater eſt principium ſpiritusſancti per ſpirationem : ergo duo principia quod eſt falſum.Si ergo pluralitas notionũ ſm q; eſt ratio principij nõ facit vnã perſonã eſſe plura principia:ergo vnitas notionis nõ erit ratio quare plures ꝓſone ſunt vnũ principiũ.Ad hoc

dixerūt q̄dā: q̄ hec ē vā pr̄ & filiꝰ ſūt vnū p̄ncipiuz ſ.ſ.ſed cū additur vnū: ip̄ropria eſt. nec dz recipi niſi hec dictio vnū cadat in aduerbiū vel quaſi in ablatiuū vt ſit ſenſus. pr̄ et filius ſunt vnū principiū ſpiritusſancti: pater & filius vniformiter principiū. ſ.ſ. vel vnū. i. vna proprietate. dicūt etiā q̄ hoc vocabulum principiū tenet tantū adiectiue in hac circūlocutione principiū. ſ.ſ. et ideo nō p̄t p̄prie adiungi hec dictio vnum. nec poteſt ad ipſum fieri relatio. ad vocabulū enim adiectiue poſitū non fit relatio Similiter nec ſubijci poteſt: q̄ adiectiuū adiectiue poſitū nō ſubijcit & per hoc ſoluūt obiecta ¶ Cōtra omnis terminꝰ ſupponit naturaliter ſm exigētiaz ſue forme. vt iſte terminꝰ homo pro oīni eo cui ineſt ſua humanitas. ergo iſte terminꝰ principiū ſupponit naturaliter pro oīni eo cui ineſt forma a qua imponit ſed hec eſt cōmunis ſpiratio, cū ergo ipſa inſit patri & filio. ergo ſupponit naturaliter pro patre et filio. ¶ Item. ſ. iob. In principio erat verbū & in nullo erat verbū in quo nō eſſet. ſ.ſ. ergo in principio erat. ſ.ſ. ita q̄ hoc quod dico principio accipiatur pſonaliter: ergo vel in ſuo principio vel in non ſuo: ſed cōſtat q̄ non in nō ſuo: ergo in ſuo. ergo principiū. ſ.ſ. erat: ergo principiū. ſ.ſ. poteſt ſubijci & tenere ſubſtātiue. ¶ Propterea dicūt alij q̄ hec dictio principiū multipliciter ſumit. aliq̄n pro vna pſona vt cū dr principiū filij pro patre. Aliq̄n vero p duabus pſonis ſimul: vt cū dicit principiū. ſ.ſ. rōne cōmunis ſpiratiōis ſm quā ſunt pr̄ & filiꝰ origo. ſ.ſ. vñ hec dictio vnū addita cū dr vnū principiū. ſ.ſ. reſpiciet formā ſolū hoc eſt notionē. vñ ſenſus eſt pr̄ & filius ſunt vnū principiū. ſ.ſ. id eſt vna ſpiratiōe ſpirant. ſ.ſ. aliq̄n vero pro tribꝰ pſonis ſimul: vt cū dr principiū creaturarū pro tota trinitate. ¶ Ad primo vero obiectū rñdent. q̄ cū quis hec poſſit p̄cedi. principiū ſpūſſctūs ē demōſtrato! pre: nō tñ hec cp̄t p̄cedi hoc p̄ncipiū. ſ.ſ. Et rō huiꝰ ē. q̄ cū dico hoc: dico diſtinctionē et diſcretionem. nō autē habet locum diſtinctio vel diſcretio vbi non eſt ex diuerſis cauſis vnio. vnde queadmodum inconuenienter dicitur iſte deus vel aliquis deus pro patre: et alius deus pro filio. et propter hoc vnitatem et ſingularitatem deitatis in patre et filio: eadem ratione inconuenienter dicitur hoc principium ſpiritusſancti pro patre et aliud principium pro filio. & hoc propter vnitatē forme ipſius principij que eſt vna ſpiratio in patre et filio. propterea non ſequitur principiuz ſancti ē pro patre. ergo hoc principiū. ¶ Ad ſecundū vero reſpōdendū q̄ hoc quod dico principium ſpiritusſancti non habet determinatam ſuppoſitionem immo confuſam pro duabus perſonis ſimul. vnde non ſequitur. ſunt vnum princ̄ipium ſpiritusſancti ergo vnum principium quod eſt pater vel quod non eſt pater. immo eſt ibi falſa dia figure dictionis a confuſa ad determinatas. vnde notandum q̄ relatio poſſet fieri ad hoc q̄ dico principiuz ſpiritusſancti in aſcendendo ſed non deſcendendo. vnde in aſcendendo bene concederetur pater. et filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti quod eſt deus. ſed quaſi in deſcendendo non admitteretur relatio vt diceretur pater et filius ſunt vnum principiū quod eſt pater vel quod eſt filius: vt ſi dicam iſte voces albus. alba. bum. ſunt vnum nomen quod eſt adiectiuum hic recipitur. ſed nō recipitur q̄ ſunt vnum nomen quod eſt hec vox albꝰ ¶ Ad illud vero q̄ obijcit de eius converſa. principiū ſpūſſanctꝰ eſt pater et filius. dicūt q̄ hec dictio principiū hz ſuppoſitionē p duabꝰ pſonis ſub vna notione. ſicut quēadmodū cuz dicitur deus eſt pater & filius. hoc nomen deus ſupponit pro duabus perſonis habentibus vnam deitatem. ¶ Ad vltimum dō. q̄ cum dicitur pater eſt principiuz filij & principium ſpiritusſancti. notatur q̄ non tm̄ ſit principium plurium perſonarum: ſed etiam in pluribus modis. & ita non vniuoce dicitur ratio principij. & ideo non dicetur pater plura principia: q: numerus pluralis communitatem exigit vnuocationis Non enim cōuenienter dicitur homo & vrina ſunt ſana. Preterea cum dicit plura principia exigitur diuerſitas ſuppoſitoz: que hic nō inuenitur. non ſic aūt exigitur vnitas ſuppoſitorum cum dicitur ſunt vnum principium ſpūſſcti: q: ſenſus eſt. ſunt vnum in ſpirando.

Reſponſio. ſm quosdaz.

Ad quartum

Solu. ad ſ. argu. oppo.

Ad ſecunduz

Ad tertium.

Utrū pr̄ & filius ſint idez principiū. ſſ. Ar. primum.

Tertium

Secundum.

Rñio. aliozuz

Rñſio.

Articulus quartus.

¶ Onſequenter queritur. vtrum pater & filius ſint idem principium ſpiritusſancti q̄ videt. ſicut hec dictio vnum reſpicit vnam formam in patre & filio. ſ. notionē. cum dico pater & filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti: ita hec dictio idē. ſicut enim eſt vna notio: ita & eadem. ſ. cōis ſpiratio. ergo ſi pater & filius ſunt vnū principium ſpūſſ. ſunt idem principium. ¶ Item hec eſt vera pater & filius ſunt idem in ſpirando propter identitatem ſpirationis. ergo ſimiliter ſunt idem principium: q: principiuz dicit notionem que eſt ſpiratio. ¶ Item idem & diuerſum cōdiuidunt ens. ſi ergo pater & filius non ſunt diuerſum principium ſpūſſ. ergo ſunt idem. ¶ Contra. non ſequitur deus genuit deum: ergo vel eundem vel alium deum. eundem non admittitur propter diuerſitatē ſuppoſiti. alium nō admittitur ꝓpter vnitatem forme. ergo ſimiliter non ſequitur pater & filius ſunt vnum principium ſpūſſ. ergo idem vel diuerſum ſimili ratione. ¶ Mō concedendum eſt. & dicendum ad primum. q̄ non eſt ſimilis rationi vnitatis in hoc q̄ dico vnum: & in hoc q̄ dico idem. nā hoc q̄ dico idem non ſolum exigit vnitatem rationeforme: immo etiam rationem ſuppoſiti. & hoc ē relatiuum identitatis & diſcretiuum. q: ergo nō ē idē titas ſuppoſiti. i. hypoſtaſis vel perſone patris & filij. propter hoc non eſt verus pater & filius ſunt idē principium. ſ.ſ. hoc aūt q̄ dico. vnum non exigit vnitatem ſuppoſiti ſed ſufficit vnitas forme ſicut pz cū dicitur vnus populus. non ab vnitate ſuppoſiti ſz ab vnitate collectionis multoz hominum que eſt ſicut vnitas formalis. ¶ Ad hoc q̄ obijcit q̄ idez & diuerſum diuidunt ens. dicendum q̄ diuiſio non eſt per immediata: immo eſt accipere medium q̄ nec idem ſimpliciter nec ſimpliciter diuerſum. ſed in parte idem & in parte diuerſum. vnde q: hec ratio principium ſpiritusſancti conuenit patri & filio ſm illud in quo non diſtinguuntur. propter hoc nō poteſt dici diuerſum propter vnitatem notionis ī patre & filio a qua ſumitur principium. nec etiā poteſt dici idem: q: idem exigit idem ſuppoſitum ſiue eandem hypoſtaſim. ¶ Ad illud vero iam patet reſponſio. q: cum dicitur ſunt idem in ſpirando idez dicitur ratione ipſius ſpirationis. & ideo non reſpicit hec dictio idem niſi identitatem notionalem. & ideo hec eſt concedenda. ſunt idem in ſpirando. ſed cum dicitur idem principium: non ſolum requirit identitas forme ſiue notionis: immo identitas ſuppoſiti ſiue perſone. & iō hec eſt falſa ſunt idē principiū ſpūſſcti.

Ad ſecundus.

Ad tertium.

Utrū pr̄ & filius debeāt dici vnus ſpiratoz. dicit augu. vj. de tri. q̄ quemadmodum pater et filius & ſ.ſ. per creationem ſunt principiū vnum

Articulus quintus.

¶ Onſequenter queritur. vtrum pater & filius debeant dici vnus ſpiratoz. dicit augu. vj. de tri. q̄ quemadmodum pater et filius & ſ.ſ. per creationem ſunt principiū vnum

Oppo. ar. ſ.

vnū ad creaturā: ita pr̄ & filius ſunt principiū vnuz ad ſpm̄ſ. ſed pr̄ & filiꝰ & ſpūſſ. p creationē ſunt principiū creature. pr̄ vero & filiꝰ ſunt principiū ſpūſſ. per ſpirationē. Cū igit̄ pater & filius & ſ.ſ. ſint vnus creator reſpectu creature. vdet ſilr q̄ pr̄ & filiꝰ ſunt vnus ſpirator reſpectu ſpūſſcti. ¶ Itē aug. dicit. q̄ pater & filiꝰ ſunt vnū principiū. ſ.ſ. ſed hoc eſt rōne ſpirationis vniꝰ in pr̄e & filio. ergo multo fortius et vnus ſpirator. ¶ Cōtra. cē ſpirator em nō cōuenit eēntie q: eēntia nō ſpirat ſed pſona. ſi ergo ſunt vnꝰ ſpirator pater & filius ſunt vna pſona. qō eſt falſuz ¶ Itē eadez ratione dr ſpirator de patre & filio et actor: nā pater eſt actor ſpūſſancti ſicut & ſpirator. ſed dicit hyla. q̄ ſpūſſ. procedit a patre & filio ſicut actoribꝰ. ergo ſunt actores ſpūſſancti. ergo & ſpiratores. Mō ſine pudicio cōcedēdū eſt. ¶ Ad primū dicendū. q̄ nō eſt ſimile in hoc noīe creator & ī hoc noīe ſpirator. nā in hoc noīe creator eſt cēntia. p ſignificato ſiue ſuppoſito. & q: vna eſt eēntia in tribus pſonis: ꝓpter hoc dicāt tres pſone vnꝰ creator ſed ī hoc noīe ſpirator nō ē eēntia ex pte ſubſtātie ſignificate ſiue ſuppoſite ſed ypoſtaſis vñ cū nō ſint vna ypoſtaſis pater & filiꝰ: nō p̄t dici vnꝰ ſpirator

Sol. ad primum.

Ad ſcōm

Anſel.

Reſponſio.

¶ Ad ſcōm dicēdū. q̄ cōueniēter dr pater & filius ſpirāt vt ſpirates ſunt vel ſpiratores ſpūſſancti q: per has dictiones ſignificat ſpiratio verbaliter vel participialiter. verba aūt vel participia diffimūt ſubſtantiā in ſuppoſitis ſibi adiunctis. & q: numerus cōſequit ſubſtantiā: in illis diffinuit numerū & ideo pluraliꝰ vel ſingulariter ſignificādi modum trahūt a ſuppoſitis ſibi adiūctis. ſpirator aūt ſilr ſit nomē q: nomen verbale: diffimt ſubſtātiā in ſuppoſitis ſibi adiūctis. principiū vo q: noialiter & ſubſtātiue ſignificat vnitatē: accipit a qualitate ſua vel ab eo qō eſt p modū qualitatis. Sua enim qualitas eſt diffimtiua ſubſtātie vñ q: hmōi qualitas eſt notio patris & filij q̄ vna eſt in vtroq: & ideo ab illa vnitatē recipit. vñ ſpirans & ſpirator ab ypoſtaſi trahūt vnitatem. principiū vo a notione. ſz p illa noia eadē notio ſignificet: eo q̄ differenter ſignificat. ¶ Ad obiecta vero alteriꝰ ptis notandū pz ꝓpoſitiuū. q̄ iſte terminꝰ ſpirator uobꝰ modis accipit. vt ſignificet eternā ꝓprietatē q̄ pater & filiꝰ ſpirāt ſpūſ. vt in hac pr̄ ē ſpirator ſpiritusſancti. vel dicatur de trinitate ex tpe vt tota trinitas ē vnus ſpirator gre. tñ iſte terminꝰ ſpirator nō multum eſt ī vſu: in autoritate nō inuenit. Iſte aūt terminus actor quattuor modis accipit. nā per ſe poſitus & dictus de patre: p̄dicat innaſcibilitatē. vt pr̄ eſt actor. i. innaſcibilis & in hac pater eſt actor filij: p̄dicat paternitatē. in hac pater eſt actor ſpūſſcti p̄dicat ſpirationez. in hoc pater ē actor creature: equipollet huic nomini creator.

Ad obie. ſol.

Ad yprariuz reſponſio

Deſvnitate illa rōe q̄ pat & filiꝰ dicant vnū p̄ncipiū ſ.ſ.

Obiectio

Articulus ſextus.

¶ Onſequenter querendū eſt de vnitate illa ratione cuius pater & filiꝰ dicant vnū principiuz ſpiritusſancti. Nā ſi illa vnitas eſt vna ꝓprietas que eſt ſpiratio. ¶ Cōtra differūt ypoſtaſes numero ſm dam̄. cuz ergo ꝓprietates in ypoſtaſibꝰ ſint: nō poteſt vna ꝓprietas ineſſe patri & filio. ¶ Itē aut dicuntur vnum principium quia ſunt vnū in eſſentia: et tūc cum ſpūſſ. ſit vnum in eſſentia cū patre. & filio: ſpiraret ſeipſum. aut q̄ idē in perſone ꝓprietate ſiue notione. nō quia idem eſt in perſona: ergo q: idez eſt in notione: ſed non ſunt idem in notiōe niſi in ea que eſt ſpiratio: & ita nihil aliud eſt dicere q̄ pater & filius cōueniunt in hoc quod eſt ſpirare ſpiratur. & ita idem eſſet cauſa ſuipſius. ¶ Preterea eadē queſtio eſſet de ſpiratione. illa enim ſpiratio communiter ineſt patri & filio. & non patri quia pater: nec filio: quia filius. ineſt ergo ſm aliquod cō mune. Queritur quod eſt illud cōmune. & ſic in infinitum. ¶ Reſpōſio. Dicūt quidā q̄ ſpirare non ineſt eis ſm aliquod cōmune: ſed vtriq: ſm ſe. ſicut genus ſm ſe eſt in pluribus ſpeciebus: non ſm aliquod commune aliud a ſe. ¶ Cōtra. Iſido. in li. de tri. non vna res duorum que ſubſtantialis eſt: poterit ab eis procedere & ſimul ineſſe niſi vnum ſicut illi a quibus procedit. Ex quo patet. q̄ pater et filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti. non vt ſunt differentes: ſed vt ſunt vnum. ¶ Item anſ. in li. de proceſſione ſpirituſſ. arguit ſic. ſi plus aut poſt aut maioz aut minoz aut magis aut minus de vno eſſet. q̄ de altero: ex neceſſitate ſequeretur aut q̄. ſ. non eſſet de hoc in quo vnum ſunt pater et filius aut ipſum vnum non eſſet perfecte et ſimpliciter vnum: ſed ibi aliqua diuerſitas ſed dici non poteſt q̄ ſpiritus non ſit de hoc in quo vnum ſunt pater et filius. ergo relinquitur idem quod prius: q̄ pater et filius ſunt vnum principium. ſ.ſ. non vt ſunt differentes ſed vt ſunt vnum. ¶ Reſponſio. q̄ pater et filius ſpirant ſpiritum ſ. ſm aliquod vnū in eis. vt oſtendunt autoritates predicte. Intelligendum eſt ergo. q̄ omnes perſone conueniunt in natura. ſed pater et filius conueniunt ſpecialiter in natura ratione nature. Iurta enim diffinitionē nature in creaturis que eſt: natura eſt vis inſita rebꝰ ſimile ex ſimili procreans poteſt aſſignari ratio in duumis ſiue diffinitio natore ſic. natura eſt virtus ſiue principium producens aliquem in eſſentia in differentem. & ſm huiuſmodi diffinitionem dicitur de filio dei quoniam eſt filius. natura. n. dicitur principium producendi: vt ſumatur productio communiter ad productionem per generationem et ſpirationem. Secūdum hoc ergo poteſt dici q̄ ſpiratio conuenit patri et filio ſm hoc commune quod eſt vnitas nature ſiue ratiōis nature. que nō eſt vnitas nature abſolute vel eſſētialiter dicte: ſed relatiue dicte. et hec vnitas non eſt vnitas que eſt in notione: ſed in principio notionis. quia eſt vnitas nature nō vt eſt eſſentia: ſed vt eſt natura. neq: vt eſſentialiter intellecta: ſed vt relatiue. vt eiñ potentia generādi dicitur adaliquid non aliquid: potentia enim trahitur ad aliud genus per hoc adiūctum generandi ſimiliter natura per hoc q̄ addit vt natura ſiue in ratione nature: quia natura vt natura dicit vt eſt procedēs ſibi indifferenter in eſſentia. Et ſicut potentia generandi ī patre dicitur ꝓ prietas patris. ſimiliter natura vt natura ſiue ī ratione nature. quia natura vt natura dicitur vt eſt producens ſibi indifferentem ī eſſentia. & ſicut potentia generādi in patre dicitur ꝓprietas patris: ſimiliter natura vt natura ſiue in ratione nature eſt ꝓprietas patris & filij. ¶ Ad hoc q̄ obijcitur q̄ non poteſt eſſe. vna ꝓprietas in diuerſis ypoſtatibus. dicendum. q̄ hoc verum eſt de ꝓprietatibus perſonalibus: non autem eſt verum de ꝓprietatibus pſone. Aliter pōt dici. q̄ cū. ſ.ſ. ſit amoz principium eius eſt voluntas. vnde ſunt vnum pater & filius in natura & in voluntate relatiua. non eſſentiali que eſt principium ſpiratiōis. vel poteſt dici. q̄ huiuſmodi vnitas eſt a fine. ſ. a ſpūſa. vnde Iſido. in libro de trinita. Spirituſſantꝰ pignus accepit: vt per eum vno corde fiāt credentes per quē pater & filius vnum ſunt; eſſentialiter. ipſo ſaluatore dicente. vt ſint vnum ſicut & nos vnum ſumus. Ex his pz ſolutio ad obiecta. ſunt enim pater et filius vnum in ſpirando ſpiritum ſanctū ab vnitate

rationis nature siue nature relate vel voluntatis relate non eẽntialiter dicte.q̃ quidẽ vnitas nõ est vnitas notionis sed principij notionis.

Questio.lxxj.de missione coiter dicta

Dicto de nominib' notionalibus que nõ cõnotant aliquem effectum in creatura ⁊ dicuntur de deo ab eterno:cõsequenter dicẽdum est de illis q̃ cõnotãt effectum in creatura ⁊ dicuntur ex tpe sicut mittere ⁊ mitti:dare ⁊ dari ⁊ hmõi. ¶Primo ergo querit de missiõe cõmuniter dicta.Scõo.de missiõe actiue dicta.Tertio.de missiõe passiue dicta. ¶Circa primum querit de missione coiter dicta in hũc modum. ¶Primo an sit ponere missionẽ i diuinis.Secundo.quid sit.vtrum q̃d tẽporale vel eternũ creatũ vl increatũ.Tertio.q̃d significet p hec nomina mittere ⁊ mitti.vtrũ scz essentia vel persona vel notio. Quarto.vtrũ missio dicatur de deo ab eterno vel ex tpe vel vtroq; modo.

Membrum primum

Utrũ missio ponat' i diuinis Oppo. argumen.j.

VEruiturergovtrum sit ponere missionẽ in diuinis.⁊ videtur q̃ nõ. q̃ missio dicit loci mutationẽ.ꝛsi nõ fz circũscripti onẽ tñ fz diffinitionẽ.Qui enim mittit alicubi prius nõ erat ibi.aliter p̃ nihilo mitteret. sed in diuinis nõ potest esse loci mutatio nec sm circũscriptionẽ nec fz diffinitionẽ: cũ deꝰ sit vbiq; ergo in diuinis nõ potest esse missio. ¶Itẽ omne quod mittitur mittitur hmõi separatur a mittente vnde sup illud eze.xvj.Cõcertã restituẽs eos. dicit hiero.Quod coniunctũ est ⁊ in vno corpore copulatum mitti nõ potest:sed quod est extra:sed in diuinis non ẽponere separationẽ vnius persone ab altera:ergo nec missionẽ. ¶Item nihil pertinens ad inferioritatẽ et superioritatẽ dicitur de vna persona respectu alterius.vnde dicit dam.q̃ filiꝰ sm q̃ deus nõ dicitur obediens vel inobediens patri subiectorum eñ est hoc. Cum ergo ille qui mittit in q̃tum hmõi sit inferior q̃ ille qui mittit:⁊ ille q̃ mittit sit superior.nõ dicuntur hmõi nomina mittere ⁊ mitti de vna persona respectu alteriꝰ. ¶Cõtra.gala.iij.Misit deus filiũ suum ⁊c.ergo filius mittitur a patre.Similiter de missione spiritussancti dicitur ibidẽ.Misit deus spm filij sui in corda vestra clamãtem abba pater. ¶Item.xvj.Joh. Cũ venerit paracliꝰ quem ego mittã vobis a patre. ergo est missio in diuinis.Ad hoc etiam sunt auctoritates multe i scripturis ⁊ aug.ij.⁊.iij.⁊.iiij.li.de tri. ⁊ in primo li.sniar.xij.di. ¶Rñsio. dicendum.q̃ in missione materiali tria cõsiderantur.auctoritas in mittente.loci mutatio circa missum:⁊ alicuius effectus productio circa tertium.primum est de p̃fectione mittentis.vltimũ de perfectione missi.medium vo fz loci mutatio de imperfectione missi sine nuncij.quia non potest simul esse cum mittente in termino:quia ergo quod perfectionis est debet transferri ad diuina:quod imperfectionis nõ. ideo q̃uis sit ibi missio:non tamen loci mutatio.

Rñsio.⁊ sol. ad primum.

Secundum.

Tertium.

Cõtrarium

Ad scõm

¶Ad aliud.dicendum. q̃ est missio differentie p essentiam ⁊ hec non ponit separationẽ.vnde aug. super Jo.loquitur cõtra illos qui dicebant filium minorem esse patre quia missus est ab eo. et dicit sic.filius minor ne est quia missus? missionem audio non separationem: fz hoc ergo dico.q̃ in diuinis est missio non tam ẽ separatio.quia missus nõ est distinctus siue diuersus a mittẽte per essentiã. sed solus distinctus scõm personam.Augusti.contra perfidiam arrianorum. nunquid ideo diuersa est natura quia pater mittit et mittitur filius: nisi forte potest homo pater mittere hominem filium vnius eiusdemq; substantie.et non potest deus cũ homo ab homine mittendo separetur quod nõ potest deus.sed ignis mittit splendorem suum.nec potest splendor missus separari ab igne mittente:q̃uis ista creatura visibilis non omnimode sit huic rei comparabilis.nam longius peruenit splendor: quo ignis non peruenit.vt in lucerna. ¶Ad tertiũ dicendum.q̃ missio non ponit aliquem gradum in diuino esse siue maioritatem aut minoritatem alicuius persone:sed ordinem solum nature. vnde non dicit superioritatem sed solum autoritatem. nec est simile de obedientia:quia in obediẽtia non tñ notatur conformitas voluntatis. sed diuersitas et subiectio respectu voluntatis precipientis. vnde filius solum scõm humanam naturam dicit obediẽs:quia solum scõm illam dicitur fuisse subiectus patri. sed missio conuenit ei scõm diuinam naturam quia in missiõe notatur autoritas in mittente solum:et subautoritas in eo qui mittitur sed non subiectio.

Ad tertium

Membrum secundum

Utrũ. missio sit q̃d creatũ vel ĩcreatum tpale vl eternum

SEcundo queritur.vtrum missio sit quid creatum vel increatum. videtur q̃ increatum.quia processio. ſ.ſ. est ipse. ſ.ſ.procedens.⁊ sanctificatio.ſ.ſ.est ipse sanctificans.sed missio.ſ.ſ.est eius processio a patre ⁊ filio ad sanctificandum creaturam. vtrũq; autẽ est q̃d increatum qñd est.ſ.ſ.ergo missio qñ.ſ.ſ. est missus est quid increatum.⁊ eadem ratiõe missio qua filius mittitur ⁊ qua pater mittit.ergo missio in diuinis est quid increatum. ¶Item nihil creatuꝝ p̃dicatur de deo in rectitudine. nihil enim predicatur de ipso quod non sit ipse.sed hec verba mittere et mitti predicantur de deo in rectitudine cum dicitur deus mittit et deus mittit. ergo non dicunt aliquid creatuꝝ.ergo missio significata per illa est quid increatum. ¶Item grego.in moral.eo mittitur filius quo generatur.ergo mittere est generare et mitti generari.sed generare ⁊ generari non sunt aliquid creatum sed increatum :ergo missio est q̃d increatum. ¶Contra. omne increatum est eternum.nullum temporale est eternum .ergo nullus tempoale est increatum. sed missio est temporalis sicut dicitur.xiij.distinctione primo libro sentẽtiarum.ergo non est quid increatum. ¶Item Augusti.iij. de trinitate sicut generari est filio esse a patre.ita filiuꝝ cognosci esse a patre est filium mitti. et sicut spiritussancto donum dei esse est a patre procedere:ita spiritumsanctum cognosci qõ a patre procedat est ipsuꝝ mitti.sed sine filiũ sine spiritumsanctum cognosci qõ a patre procedant est quid creatuꝝ et etiam existẽs in creatura. ergo mitti est quid creatum sine missio. ¶Item missio spiritussancti a patre et filio nihil aliud est q̃ gratia data hominibus. vnde Beda.Cũ gratia datur hominib' mittitur spũſſ.a p̃re mittit ⁊ a filio.sed gra data hoiꝰ est quid creatũ:ergo missio spũſſancti est quid

Oppo. ar.j. Secundum.

Tertium

Responsio

Solo. ad primum.

Ad scõm

Ad tertium.

Quid significat p hec nomia mittere ⁊ mitti. vtrũ eẽntia vel p̃sona vl notio

est quid creatum. ¶Ad hoc. dicendum.q̃ missio siue dicatur actiue de patre respectu filij:siue de patre ⁊ filio respectu.ſ.ſ.siue dicatur passiue de filio siue de spũſ.est quid increatum ⁊ idem quod deus. ¶Ad primum ergo obiectum contrarium.dicendum. q̃ in missione duo sunt.Est enim ibi principale significatum quod est quid increatum: ⁊ est ibi aliquod connotatum scilicet effectus in rationali creatura quod est quid creatum.nã missio est processio alicuius persone manifestata in creatura.vl manifestatio processionis eterne facta rationali creature.ratione ergo q̃notati quod tẽporale est:dicitur missio temporalis:sed illud cõnotatum non p̃dicatur de ipsa nisi oblique non in rectitudine sed illud quod p̃dicatur de ipsa ratione principalis significati quod est quid increatum dicitur in rectitudine.vnde nõ sequitur.si missio est tẽporalis q̃ non sit quid increatum:sed q̃ illud ratione cuius dicit temporalis.ſ.effectꝰ cõnotatus:nõ sit quid increatum.⁊ bene sequitur.est quid increatum: ergo est quid eternũ.sed nõ sequitur.ergo est ab eterno vel est eterna.sicut postea oñditur in tertio ꝓbleumate ¶Ad aliud.dicendũ.q̃ cum dicitur filium a patre mitti ẽ cognosci q̃ a patre ꝓcedit. non datur ista diffinitio per essentiã: sed per effectũ consequentẽ.nã cognitio processionis erit effectꝰ missionis.processio ẽo manifesta in creatura rationali vel manifestatio processionis est illud quod eẽntialiter predicatur de missione effectiue. vt cum dr missio est cognitio facta i creatura vel gratia data creature.sicut cum dicitur deus refugium nostrũ vel patientia nostra vel fortitudo nostra.vnde non sequitur.deꝰ est fortitudo nostra: sed fortitudo est quid creatũ:ergo deus est quid creatum.similiter nec ex parte ista. ¶Et per hoc patet solutio ad tertium quod obicitur per autoritatem Bede.nam si dicatur missio est gratia data rationali creature non est predicatio per essentiam sed per effectum cõsequentẽ.nec etiam hec dicit beda:sed dicat q̃ cũ gratia datur: spiritussanctus mittitur . vnde dicit per concomitantiam.

Membrum tertium.

QEinde queritur.vtrum missio dicatur essentialiter vel notionaliter.hoc est vtrũ mittere ⁊ mitti significent essentiam vel notionem.Beda.in omel.dominice prime post ascensionez.Spiritussancti missio est eiꝰ processio: sed processio dicitur de procedente spũſ. siue de deo notionaliter.ergo missio silr dicet notionaliter. ¶Itẽ essentia nõ dicitur nec mitti nec mittere:q; mittens ⁊ missum distinguitur ab invicem.essentia aũt non distinguit nec distinguitur. ergo mittere ⁊ mitti non dicunt eẽntialiter. ¶Itẽ quicquid dr de deo essentialiter convenit tribus. sed missio siue dicatur actiue vel passiue non cõvenit tribus:quia missio actiue dicta non convenit spũſ.nec missio passiue dicta pri.ergo missio nõ dicitur essentialiter. ¶Item hoc nomen deus significat diuinam essentiam : tamẽ aliqñ trahitur ad personã.sed ad significãdum personam siue distincte pro vna siue distincte pro duabus nunq̃ trahitur per nomen essentiale:sed oportet q̃ adiungatur ei aliqua dictio significans personam vel notionem.vt dictio vel prepositio notionalis.vñ cuz dr deus spirat trahit ad supponendũ p̃ persona p̃ris ⁊ filij indistincte.Cũ dr procedit:trahitur ad significandum pro persona filij et spũſ. indistincte. cum vero dicitur generat deus:generatur deus:et deus spiratur trahitur ad supponendum pro vna distincte.sed cum dicitur deus mittit deum: trahitur ad supponendũ p̃ psona:⁊ p̃ alia psona insubiecto pro alia i p̃dicato.ergo illud per qõ trahit nõ significat essentiam sed personam vel notionem.et non trahitur nisi per hoc q̃ dico mittit.ergo hoc q̃ dico mittit non significat essentiam sed notionem. ¶Contra.omne nomen dictum de deo sm diuinam naturam connotans effectum in creatura est essentiale.et hoc est.quia indiuisa sunt opera trinitatis.sed missio dicitur de deo sm diuinam naturam ⁊ cõnotat effectum in creatura.ergo dicitur de deo essentialiter. ¶Item nulla notio est communis filio et spirituſ.sed missio passiue dicta est communis filio et spirituſ.ergo missio passiue dicta non significat notionem. ¶Item augu.ij. de trini. mitti a patre filius sine spũſa.non potuit:q; pater intelligit eũ misisse cũ fecit eũ ex fcia.qõ nõ fecit sine spũſa. ergo missio filij in carne est cõmunis patri et spũi. sed nihil est eis cõmune nisi essentia.ergo missio filij in carne signat diuinam essentiaz. ¶Ad hoc dicendum.q̃ hec verba mittere et mitti de intellectu suo dicunt et essentiam et notionem.dicunt enim respectum persone ad personam.dicunt etiam respectum persone ad creaturam ratione cuius dicũtur essentialiter vnde significant personam essentialiter Quedam enim sunt nomina que significãt essentiam essentialiter:vt hoc nomen essentia:quedam vero significant essentiam personaliter. sicut hoc nomen deus.et ea que signant essentiã in suppositis.et per additionem nominum personaliuz vel notionalium ad supponendum pro aliqua persona vel pro aliquibus.vt cum dicitur deus generat.deus spirat.Sunt etiam alia que significant p̃ sonam personaliter.vt ista nomina pater filius spiritussanctus.Sunt etiam alia que significant personam essentialiter:vt hoc nomẽ persona:⁊ hoc q̃ dico mittere et mitti.vnde in his verbis attribuit aliquid persone ratione essentie. vnde essentia nec mittit nec mittitur.sed persona ratione essentie sine essentia in persona. ¶Ad aliud quod obicitur q̃ connotat effectum in creatura.dicendum q̃ verum est.sed tamen non soluz connotatur preter essentiam effectus:sed significatur respectus qui est persone ad personam.ratione cuius significãt hec verba mittere et mitti distinctionez siue relationẽ que non convenit essentie:vnde q̃tum ad hoc dãt intelligere personam in personas. ¶Ad hoc quod obicitur.q̃ nulla notio est communis filio ⁊ spũſ. et missio passiue dicta est cõmunis filio et spũſ.⁊c. dicendũ q̃ sunt quedam nomina que significãt in distincte relationẽ siue respectum vnius persone ad aliam.⁊ talia dicuntur de tribus personis licet non in singulari numero sed in plurali.vt hoc nomen persona et hec nomina equalis et similis.vnde dicimus pater et filius ⁊ spũſſ.sunt persone:sunt equales sunt similes.qz enim significant respectuz dicuntur in plurali numero.quia nec indistincte dicunrur de tribus personis.Alia vero sunt que dicunt aliquo modo relationem distincte.aliquo modo indistincte.sicut illa que dicunt relationez duarum personarum ad terciam.vt hoc q̃ dico spirare donum de patre et filio respectu spiritussancti. et hoc q̃ dico procedere dictum de filio ⁊ spũſan.respectu patris.et talia sunt hec nomina mittens et missus:vnde hec dicuntur de duabus personis. nisi determinantur per adiunctum ad significandũ pro vno vt cum dicitur missus in carnẽ vel missus ad sanctificandum creaturam .nunq̃ vero dicunt de tribus personis Aliquando vero significatur respectus vnius persone ad aliã distincte. vt per hec

Opp.arg.j.

Secundum.

Tertium.

Augustinus

Responsio.

Ad opp. arg. Solu.ad.j.

Ad secundus

nomina generans ꝛ genitus. Cum ergo dicitur .ꝙ nulla notio ſiue relatio eſt communis filioꝫ ſpūſ. dicendum eſt ꝙ verum eſt de illis notionibꝰ que dicunt notiones vnius perſone ad alteram diſtincte. ¶Preterea ſi dicatur procedere ab alio de filio et ſpūſ.hoc nō eſt vniuoce. qꝛ aliꝰ ꝛ aliꝰ eſt modus procedendi.vnde qui modus ꝓcedendi diſtinguit notiones in diuinis:ideo non ſequitur ſi eē ab alio ſit cōmune aliquo modo:ꝙ aliqua notio ſit communis.Sed aliqua poteſt eē cōmunis patri ꝛ filio reſpectu ſpūſ.quia vna eſt productio ꝛ eodē modo: dicta de vtroqꝫ.Et ſi obijcitur. ꝙ nihil eſt eis commune niſi eēntia. dicendū ꝙ eſt cōmunitas ſm rē et eſt cōmunitas ſm habitudinē.ſicut dictū eſt ſupra.q.de perſona. qſi queſitum eſt de cōmunitate huius nominis perſona.vnde ſicut diſtinguere et diſtingui cōmune eſt tribꝰ nō ſm rem ſed ſm habitudinē.ita mittere ꝛ mitti pōt eē cōmune duabus perſonis cōuenientibus in aliqua habitudine. et hoc melꝰ declaratū eſt ſupra. ¶Ad illud ꝙ dicit. aug.ꝙ mitti filius ſine ſpūſ.non potuit. dicēdū ꝙ loquitur ibi aug.de filio ſm humanā naturā:et de miſſione illa qua miſſus eſt in mūdo.vnde illa miſſio nihil aliud eſt ꝙ manifeſtatio filij ī carne:q̄ cōuenit toti trinitati.vnde ſubiungit aug.ꝙ pater intelligitur eū miſiſſe:cū fecit eum ex femina.nec propter hoc ſequitur ſi miſſio illa ſit a ſpūſan.ꝙ filius ſit a ſpūſ.vnde ſm hoc bene cōceditur ꝙ tota trinitas miſit filium ſm naturam humanam:ſm ꝙ dicitur in Eſa.xlviij.Et nunc dominus miſit me ꝛ ſpiritus eius.

Ad tertium.

Miſſio aliox

Quid prius hic ſignificet vtꝝ eēntia vl̄ perſona.

Sed adhuc queri ...ſ.

tur.cum in intellectu eius quod eſt mittere ꝛ mitti ſit eſſentia ꝛ perſona:quid perprius ſignificetur ibi vtrum eſſentia vel perſona. et videtur ꝙ eſſentia:qꝛ ſemper in diuinis priꝰ cadit in intellectu eſſentia q̄ perſona. ¶Item hec verba mittere ꝛ mitti ſignificant aliquid quod attribuitur perſone vel perſonis ratione eſſentie.ergo ſi illud quod ſignificant attribuitur perſone ratione eſſentie: perpriꝰ videntur ſignificare eſſentiam q̄ perſonā. ¶Sed contra.prior eſt reſpectus perſone ad perſonam q̄ reſpectus eſſentie ſeu perſone ad creaturam. ergo ſi iſtus verbis mittere ꝛ mitti ſignificetur vterqꝫ reſpectus:ꝛ ratione primi reſpectus ſignificent perſonam vel notionem:ratione ſecundi qui eſt communis toti trinitati ſignificet eſſentiam:perprius videntur ſignificare perſonā vel notionē q̄ eſſentiam. ¶Item prius eſt procedere perſonam a perſona q̄ ipſam proceſſionem manifeſtari in creatura.cum ergo miſſio nihil aliud ſit q̄ proceſſio perſone manifeſtata per aliquem effectum in creatura:videtur ꝙ hec verba mittere ꝛ mitti perprius ſignificēt diſtinctionem perſone a perſona q̄ eſſentiam. ¶Ad hoc dicunt quidam ꝙ hec verba mitti et,mittere primo ſignificant diuinā eſſentiam. ſed conſignificant diſtinctionem perſone a perſona.ꝛ ꝙ ſignificant eſſentiam in rectitudine ꝛ diſtinctionem in obliquitate.vnde dicunt ꝙ miſſio eſt manifeſtatio proceſſionis perſone per aliquem effectuꝫ in creatura.vnde quia manifeſtatio dicitur in rectitudine ꝛ proceſſio in obliquitate: dicunt ꝙ miſſio ſignificat eſſentiam ꝛ conſignificat diſtinctionem.ſicut hec nomina equale et ſimile. et per hoc ſoluunt ad ſecundum obiectum. Nam miſſio nō eſt ꝓceſſio manifeſtata:ſed potius ipſa manifeſtatio proceſſionis.vnde perprius intelligitur manifeſtatio actiue dicta:deinde reſpectus ſiue relatio que eſt in perſona.tertio intelligitur effectus contotus in creatura.ꝛ per hoc etiam patet ſolutio ad primo obiectum. Nam ly reſpectus perſone ad perſonam prius ſit q̄ reſpectus eſſentie ad creaturam:tamen perpuus ſignificat in hoc quod dico mittere vel mitti . vnde ſignificatur actus manifeſtationis vt tranſiens ſuper hoc ꝙ dico procedere. ¶Sed adhuc obijcitur. cōtra iſtos.ſi miſſio eſt ſentialiter ſit manifeſtatio proceſſionis:conuenit toti trinitati.quia tota trinitas manifeſtat creaturę proceſſionem filij ꝛ ſpiritusſancti.ergo miſſio filij .ſ.conuenit toti trinitati. ¶Ad hoc reſpōdet ꝙ non ſequitur.ꝙ ly manifeſtatio illius proceſſionis conueniat toti trinitati:tamen nomine miſſionis deſignatur ꝙ illam manifeſtationeꝫ habeat vna perſona ab alia.quod,nō conuenit toti trinitati.vnde ſicut operari cōmune eſt toti trinitati: tñ operari per filium non cōuenit niſi ſoli patri. nec operari per ſpūſ.niſi patri ꝛ filio.ſimiliter eſt ī his verbis mittere ꝛ mitti. ¶Alijs autē videtur ꝙ hec verba mittere ꝛ mitti de intellectu ſuo primo dicunt perſonam ſiue reſpectū perſone ad perſonaꝫ. qui attribuitur perſone vel perſonis ꝺuabus inductę ꝛ hoc ratione perſone.Scōo ꝺo conſignificant actum qui eſt reſpectu creature qui attribuit perſone vel perſonis ratiōe eſſentie. vnde dicūt ꝙ miſſio paſſiue dicta eſt proceſſio perſone manifeſtata per effectuꝫ in creatura.vnde hec verba mittere ꝛ mitti ſignificāt perſonam eēntialiter. vnde de miſſione predicatur notio in rectitudine.Cum enim idem ſit miſſio q̄ proceſſio tēporalis.proceſſio aūt tēporalis primo ſignificat notionē perſone. ſcōo conſignificat actum qui cōuenit perſone ratione eēntie:ſimiliter ꝛ miſſio. ¶Ad hoc qō obijcitur.ꝙ prius cadit in intellectu eēntie q̄ perſona vel notio. dicendū.ꝙ verum eſt quando eēntia ſignificatur abſolute:ſed quādo eēntia ſignificatur vt,in reſpectu ad creaturam nihil prohibet primo perſonam cadere in intellectu q̄ eſſentiam. ſicut cum dicitur pater verbo loquitur creaturas.preintelligitur exitus filij a patre in hoc ꝙ dico loqui.ꝛ conſignificatur exitꝰ creature qui eſt communis trinitati.vnde primo intelligitur exitus filij a patre:ꝛ deinde actus qui eſt reſpectu creature. ¶Ad aliud.dicendum.ꝙ verum eſt ꝙ verba hec mittere et,mitti ſignificāt aliquid quod attribuit perſone vel perſonis ratione eſſentie. illud tamen non eſt primo ſignificatum in hoc ꝙ dico mitti vel mittere:ſed potius reſpectus perſonalis qui attribuitur perſone.non ratiōe eſſentie ſed ratione ſuppoſiti.

Sol. ad primum.

Ad ſcōm

Quembꝝ quartum

Utrū miſſio dicaꝫ de deo ab eterno vl̄ ex tpe ꝛc.

Argumen. ſ. Scōm

Quarto queritur.vtrum miſſio poſſit conuenire deo ab eterno vel tm̄ conueniat ei ex tempore. Nō ab eterno videtur. nam ſicut ſupra oſtenſum eſt.miſſio eſt quid eternum et quid increatum.ſed quicquid eſt eternum predicatur de deo ab eterno. ergo miſſio predicatur de deo ab eterno. ¶Item grego. in moral. eo mittitur filius quo generatur:ſed generari conuenit ei ab eterno.ergo ꝛ mitti. ¶Item inter illuꝫ qui mittit ꝛ iter illum qui mittitur non oportet ꝙ ſit diuerſitas naturarum:ſed ſolum diſtinctio perſonarum.ſicut dicit auguſti.in libro contra perfidiam arrianoruꝫ.ſicut nec inter procedentem ꝛ illum a quo procedit.ergo nec ſimiliter inter mittētem ꝛ illum cui committitur:vel inter miſſum ꝛ illum ad quem fit miſſio.cum eadem ratio videatur vtrobiq;.immo maioꝛ ex parte iſta. quia inter mittentem et miſſum eſt diſtinctio ratione eius ꝙ eſt ab alio.quod ſignificatur ibi ꝛ ratione autoritatis quorum quoꝝ neutrū ſignificatur ex iſta parte inter,mittentem ſiue miſſum ꝛ illuꝫ cui fit miſſio.ergo ſi.ſ.ſ. ab eterno inq̄tum amoꝛ procedit a patre in filium videtur ſimiliter ꝙ ab eterno poſſit dici miſſus. ¶Item ſicut mitti habet relationem ad mittentem ꝛ ad illum cui fit miſſio: ita donum habet cōparationem ad illum a quo datur et ad illum cui datur.ergo ſi.ſ.ſ.dicitur eſſe donum ab eterno et ex tempore:videtur ſimiliter ꝙ nullum ſit inconueniens ſpiritum ſanctū.mitti ad eterno et ex tempore. ¶Item aug.cōparat miſſionem filij a patre ſplēdoꝛi qui mittitur ab igne.vnde dicit:ꝙ ignis mittit,ſplendoꝛē nec tamen ſplēdoꝛ ſeparatur ab igne per hoc oſtendens ꝙ filius mittitur a patre. nec tamen ſeparatur ab eo. Sed ſi ſplendoꝛ ignis eēt ab igne ab eterno:poſſet dicere ignis mittit ſplendorem ab eterno.ſiue eſſet illuminabile ſiue,non ergo cum miſſio filij a patre ſit proceſſio filij a patre ad illuminandum creaturam:ꝛ loquoꝛ de miſſione inuiſibili cum ſemp filius quātū eſt in ſe illuminet.ſiue ſit illuminabile ſiue non. ſicut dicit Joh.j. Illuminat omnem hominem venientez ꝛc. ly non omnis homo illuminetur.videtur ꝙ miſſio poſſit conuenire deo ab eterno. ¶Item cum.ſ.ſ. dicatur procedere ab eterno et ex tempore:quare nō pōt dici mitti ab eterno ꝛ ex tpe: et donum eſſe ab eterno ꝛ ex tempore. ¶Item.xv.di.j.lib. ſententia. dicitur ꝙ preter generationem filij a patre eſt duplex miſſio filij:ſcilicet inuiſibilis in mentem:ꝛ viſibilis in carnem.ergo ꝛ generatio filij dicitur miſſio.ergo ſi generatio filij eſt ab eterno:dicetur miſſio de ipſo ab eterno. ¶Conta nullum nomen cōnotans effectuꝫ in creatura dicitur de deo ab eterno.ſed miſſio connotat effectuꝫ in creatura.ergo non dicitur de deo ab eterno. ¶Item dupler eſt ꝓceſſio filij ꝛ.ſ.ſ.ſcz eterna ꝛ tēporalis.proceſſio autem eterna dicitur de filio ab eterno ꝛ ſimiliter de ſpirituſancto.ſed proceſſio tēporalis cōuenit,eis ſolum ex tempore.cum ergo idem ſit miſſio paſſiue dicta quod proceſſio tēporalis ſicut dicitur in libro ſententiarum.miſſio paſſiue dicta conuenit filio ꝛ ſpiritui ſancto ſolum ex tempore:ſed miſſio paſſiue dicta dicitur relatiue ad miſſionē actiue dicta.ergo miſſio ſiue actiue dicta ſiue paſſiue conuenit deo ſolum ex tempore. ¶Ad idem etiam ſunt autoritates auguſtini ꝛ autoritates,de quę ponuntur in ſecundo probleumate. ¶Ad hoc.dicendum.ꝙ miſſio dicitur de deo ex tempore ꝛ non ab eterno ¶Ad primum.dicendum.ꝙ de miſſione eſt loqui q̄tum ad principale ſignificatum: ꝛ q̄tū ad connotatum.ratiōe principalis ſignificati eſt quid eternum: ratione connotati eſt ex tempore. cum autem eternum coniungitur tempꝛali in eodem termino.propꝛie loquendo debet iudicare tēporale ſicut quando neceſſarium coniungitur cōtingenti totum iudicatur contingens. Ideo in argumento iſto eſt fallacia accidentis.miſſio eſt deꝰ et deus eſt eternꝰ:ergo miſſio eſt eterna.quia eternitas que eſt in principali ſignificato miſſionis infertur de connotato.hoc enim nomen eternus cū ſit adiectiuum ſderminat ipſum terminum:ꝛ ponit rem ſuam ratione totalis ſignificati. ¶Ad aliud.Dicendum.ꝙ grego. loquitur de generatione tempꝛali que eſt ex matre.et tunc planum eſt ꝙ eo dicitur miſſus quo generatus . quia tunc generatus quando miſſus.vnde Auguſt.ij.de tri.pater intelligit eū miſiſſe cū fecit eū ex femia. Si aūt ponat de gñatione eterna:tūc pōt dici ꝙ ablatiuꝰ notat principium effectiuuꝫ vel quaſi effectiuū vñ cū dicitur eo mittitur quo generatur. non notatur ꝙ generatio ſit miſſio:ſed quia ab eo eſt miſſio a quo eſt generatio.ſ.a patre. ¶Ad tertium dicendum.ꝙ etſi miſſio non dicat loci mutationē vt ille qui mittitur ſit in loco in quo prius non erat:dicitur tamē miſſio propter effectum aliquem.qꝛ.ſ.ille qui mittitur efficit aliquid quod prius nō efficiebat.ꝛ hoc eſt eſſentiale miſſioni tanq̄ illud a quo imponuntur hec verba mittere et mitti.licet principaliter ſignificent aliquid increatum.vnde non ſolum exigitur diſtinctio inter mittentem et miſſum et illuꝫ cui fit miſſio:ſed oportet ꝙ aliquid procedat ab ipſis.ſ.aliquis effectus qui prius non procedebat. nā ratione huius transfertur miſſio ad diuina.qꝛ igitur ſpūſ.ſemper procedit et eius proceſſio nūq̄ incepit.ideo licet dicatur procedere a patre in filium inq̄tum eſt amoꝛ:non tamen dicitur mitti cū miſſio ſit ad faciendū aliquid quod prius non fiebat.Et ſi obijciatur ꝙ nuncius miſſus a rege ad faciendus aliquid:nihilominus mittitur etſi illud non efficiatur.dicendū ꝙ etſi non efficitur illud:tamē efficitur aliud quod prius non efficiebatur. vnde nuncius dicit moueri ad efficiendū qui prius non moebatur ratione cuius dicit miſſus. nō ſic autē eſt de ſpūſ. ¶Ad quartū dicēdū.ꝙ donū ꝺr.ſ.ſ.ab eterno ꝛ ex tempore: non tamen miſſus.ꝛ ratio huiꝰ eſt quia donū aliquādo dicit reſpectū tantū ad creaturam:aliquādo vero reſpectū et effectum.quedā cm̄ ſunt nomina que dicūt reſpectū ad creaturā in habitu.ſicut hoc nomē dñs.quedā reſpectuꝫ in actu: ſicut dominatoꝛ.Illa vero que dicūt reſpectū in habitu:poſſunt ei conuenire ab eterno.ſicut hoc nomen dominus.ꝛ hoc quod dico donū. vnde dicitur donum ſpiritusſanctus nō ſolū qꝛ datus.ſed qꝛ donabilis.ſicut dicit aug.xv.de tri.Unde eſſe donum conuenit ei ab eterno:qꝛ donabilis.ꝛ ex tempore:qꝛ datus.non ſic autē eſt de miſſione:qꝛ ſemper dicūt hec verba mittere et mitti reſpectum in actu. vnde etſi aliquo modo poſſit dici.ſ.miſſibilis ab eterno non poteſt tamē dici mitti vt miſſus ab eterno.nec miſſio conuenire ei ab eterno ſed tantū ex tēpoꝛe: et per hoc patet ſolutio ad illud qō poſtea quereba tur.quare donum dicitur ab eterno et ex tēpoꝛe,et procedens ab eterno et ex tempore.non tamen dicitur poteſt ab eterno et ex tēpoꝛe.non eſt tamen ſimile de hoc ꝙ dico procedere.nam procedere nō dicit reſpectum ad creaturam.ſed ſolum ad id a quo procedit niſi per adiunctum.vt cum dicitur,filius vel ſ.ſ.procedit a patre in creaturam vel tempꝛaliter. nam propter adiunctum datur intelligi reſpectus ſiue effectus tēpoꝛalis ratione cuius dicitur proceſſio tēpalis ꝛ miſſio ſikr. ¶Ad aliud dōmq̄ hec ē falſa.ſi ignis eēt ab eterno ꝙ miſſio ſplēdoꝛis ab eterno,ſiue eēt illuminabile ſiue nō.nā miſſio exigit terminū quo ꝛ terminum ad quem:vñ ſi non eſſet obiecum ad quod dirigereꝫ lux:ignis nō diceret emittere ſplendoꝛez:ſicut nec illuminare.licet diceretur ſplendere et lucere. Similiter nec dicitur illuminare quantum eſt in ſe.niſi cum preſens eſt illuminabile:nec tamē propter hoc ſequitur ſi illuminat aliquo modo quantum in ſe eſt.licet non illuminetur creatura rationalis.qō propter hoc mittat vel mittatur:quia ſicut ſol eſt principium ſufficiens illuminationis licet non ſemper efficiens:quia ponit obſtaculum:ita ꝛ lumen increatum.et ideo dicitur illuminare quantum in ſe eſt.ſed non eſt ſic de miſſione immo ad hoc qō mittatur oportet qō efficiat in actu:quia ſicut dictum eſt miſſio tranſfertur ad diuinas perſonas.non qꝛ ſint in loco,vbi prius non erant.ſed quia in creatura rationali efficiunt aliqd quod prius non faciebant.quod non conuenit ſibi

Quartum.

Quintum

Queritur.

Sextum

Reſponſio.

Solu.ad.ſ.

Ad quintum

Secundum.

Ad ſextum.

niſi ab ipſis ꝓcedat effectus in actu. ¶ Ad hoc qõ obijcit ꝙ miſſio eſt generatio ſicut videt accipi ex verbis magiſtri. dicẽdũ. ꝙ magiſter cũ dicit ꝙ præter generationẽ eternã eſt duplex miſſio. loquitur ſm quoſdã q̃ vocabãt eternã generationẽ miſſionem. vnde ſubdit poſtea. ꝙ ſm iſtã generationem eternã a quibuſdã dicitur miſſus. Sed melius eſt

Queritur.

ſm illã dici genitus q̃ miſſus. ¶ Sed tunc queritꝫ ſi nõ reprehendunt iſti qui dicebãt generationem eternã miſſionẽ: ergo nõ videtur incõueniẽs ꝙ dicatur miſſus ab eterno ſicut genitus. Ad hoc dicẽdum. ꝙ illi qui ſic dicebãt: nõ intendebãt ꝙ ſm illam generationẽ dicatur miſſio ſm cõpletã rõnez miſſionis: ſed quia habetur cõgruitas ex hoc. ꝙ genitus poſſit mitti. quia ex hoc ipo ꝙ ab alio eſt mitti põt. vnde nõ intendebãt ꝙ illa miſſio eẽt ab eterno: ſed potius rõ qua cõgruebat ipſum mitti que dicitur generatio.

Queſtio.lxxij.de miſſione actiue dicta.

¶ Conſequenter queritur de miſſione actiue dicta. de qua querũtur hec. Primo. vtrũ miſſio actiue dicta conueniat toti trinitati reſpectu filij vel ſpiritusſancti. Scõdo. vtrũ cõueniat alicui perſone reſpectu ſui. Tertio. vtrũ ꝙueniat ſpiritusſacto reſpectu chriſti. Quarto. vtrũ darevel mittere ſpm̃ſctm̃ poſſit cõuenire creature rationali ratione miniſterij.

Membrum primum

Utruz miſſio actiue dicta cõueniat toti trinitati reſpectu filij vel ſpiritusſancti. Obiectiones vnius paris.

¶ Arca primũ ſic obijcitur. Aug. in li. cõtra pfidiaz arrianoꝝ. nec pater ſine filio nec filius ſine patre miſit ſpm̃ſ. ſed eum pariter ãbo miſerũt. inſeparabilia quippe ſũt opa trinitat ſ. hec aũt rõ nulla eẽt: niſi mittere ſpm̃ eẽt actꝰ totiꝰ tritatis. ergo miſſio actiue dicta conuẽit toti trinitati. ¶ Itẽ ſicut dictũ ẽ miſſio trãſfertur ad diuinas perſonas. nõ quia aliqua illaruz ſit prius nõ erat. ſed qz per illas aliquid efficit qõ prius non fiebat. miſſio ergo cõuenit perſonis ratione alicuius effectꝰ ꝓcedentis ab ipſis ſicut ꝛ proceſſio temporalis: ſed ille effectꝰ cõmunis eſt toti trinitati ꝛ ille effectus eſt a tota trinitate: ergo et miſſio eſt a tota trinitate. ¶ Itẽ. ſ. ſ. mittitur a pſe et filio. hoc certũ eſt. Itẽ mittitur a ſeipſo ſicut dicitur in. xv. di. j. li. ſenti ſi. ergo. ſ. ſ. mittitur a tota trinitate. ergo tota trinitas mittit ſpm̃ſan. ergo miſſio actiue dicta cõuenit toti trinitati. ¶ Contra. Beda in omel. dominice prime poſt aſcenſionem. miſſio. ſ. ſ. eſt eius proceſſio. ſed. ſ. ſ. non procedit a tota trinitate. ergo hec eſt falſa tota trinitas mittit ſpiritumſanctuz. ¶ Item pater eſt perſona que a nulla ſed a qua alia. filius perſona que ab alia a qua alia. ſpiritusſanctꝰ perſona que ab alia a qua nulla perſona. Sed pater dicitur mittere. quia ab ipſo eſt alia perſona. mitti vero non dicitur. quia nõ eſt ab alia pſona ſicut dicit auguſtiñ. filiꝰ vero dicitur mitti et mittere. quia eſt ab alio a quo alius ergo ſpiritusſanctꝰ dicetur miſſus quia ab alio. ſz non mittens: quia nullus ab ipſo: ergo mittere nõ conuenit toti trinitati ſicut nec mitti. ¶ Itez ſi. tota trinitas ratione effectus cõnotati mitteret ſpiritumſanctum cum ſimiliter connotetur effectus in miſſione filij tota trinitas mitteret filium ꝛ ita ſpiritusſanctus mitteret filiuz. quod nõ inuenitur niſi de filio ſcõm humanam naturaz. ¶ Itez mittere filium eſt aliquid operari per filium in creatura rationali. ſed operari per filium non cõuenit toti trinitati. ergo nec mitter filium conuenit toti trinitati. ergo ſimiliter nec mittere ſpiritumſanctum. ergo miſſio actiue dicta non conuenit trinitati. ¶ Ad hoc dicendum quod ſuper hoc ſunt opiniones. Quam ſunt quidam qui concedunt quod miſſio ſiue filij ſiue ſpiritusſancti actiue dicta conuenit toti trinitati. vnde ſicut concedunt quod tota trinitas dat filium et etiam ſpiritumſanctuz. ita concedunt quod tota trinitas mittit ſpiritumſanctum ꝛ ſimiliter filium. Alij negant vtranqz. Alij autem concedunt iſtã tota trinitas dat filium vel ſpiritumſanctum. ſed negãt iſtã tota trinitas mittit filium vel ſpiritumſanctuz. ¶ Nota ergo quod miſſio actiue dicta poteſt dupliciter determinari. Quam vno modo dicit diuinam eſſentiam et conſignificat diſtinctionem ſiue notionem: ꝛ ſic dicitur miſſio manifeſtatio productionis alicuius pſone per aliquem effectum in creatura. et quia per hoc nomen miſſionis ſignificatur diuina eẽntia principaliter et in rectitudine a q̃ eſt effectus notio vero ſecundario et in obliquitate quia manifeſtatur in illo effectu: ideo concedunt quod miſſio actiue dicta conueniat toti trinitati. vnde ſicutcõ cedunt iſtam tota trinitas manifeſtat proceſſionem filij et ſpiritusſancti ita concedunt quod tota trinitas mittit filium et ſpiritumſanctum. et concedunt rationes primas que ſunt pro parte iſta

Opinio quorũdam.

¶ Ad primum obiectum dicunt. quod cum dicit Beda: ſpiritusſancti miſſio eſt eius ꝓceſſio loquitur de proceſſione temporali qua dicitur ſpiritusſanctus procedere ratione effectus in quo datur vel manifeſtatur dari ſpiritusſanctus vnde ſpiritusſanctus non dicitur procedere niſi ratione effectus procedentis ab ipa trinitate. cum quo effectu ſimul datur ſpiritusſanctus et ſecundum hanc proprietatem concedit magiſter in primo ſententiarum decimaquinta diſtinctione ꝙ ſpiritusſanctus procedit a ſe ꝛ mittitur a ſe ſecundum. hoc etiam conceditur quod ſpiritusſanctus incipit eẽ in rationali creatura quando datur ei gratia.

Ad obiectiones rſident.

¶ Ad aliud quod obijcitur. pater qui a nullo eſt non dicitur miſſus. ergo ſpiritusſanctus a quo nullus nõ dicitur mittens. dicunt quod nõ eſt ſimile quia in his verbis mittere et mitti conſignificatur habitudo principij ad illud quod eſt de principio. eſſe autem ab aliquo ſiue a principio negatur ſiue remouetur vniuerſaliter a patre: ita quod nullo modo poteſt dici eſſe de principio. eſſe autem principiuz non remouetur vniuerſaliter a ſpiritusſancto. ſed ſpiritusſanctus dicitur eſſe principiuz creature ſiue effectus qui fit in creatura: ꝛ ideo ſicut conceditur quod ſpiritusſanctus facit ſe eſſe in creatura ꝓ gratiam et trinitas facit ſpiritumſanctum per gratiam eſſe in creatura rationali. ita poteſt cõcedi ꝙ tota trinitas mittit ſpiritumſanctum. ¶ Ad aliud autem patet ſolutio. nam ſecundum iſtam rationem miſſionis que dicta eſt. ſicut conceditur ꝙ tota trinitas mittit filium: ita etiam conceditur ꝙ ſpiritusſanctus mittit filium: quia facit ipſum cognoſci quod procedit eternaliter a patre per effectuz procedentẽ ab ipſo temporaliter. ¶ Ad aliud autem ſoluunt per interemptionem. Non enim idem eſt operari per filium et mittere filium: ſed potius manifeſtare illam operationem eſſe per filium. vnde cõcedunt iſtã. ſpm̃ſ. mittit filium vt trinitas mittit filium. nõ qz trinitas vel. ſ. ſ. operetur per filium

Opinio alia.

¶ Alio aũt modo poteſt determinari miſſio ſpũſſancti vt primo ꝛ principaliter ſignificet notionez: ſecundario actionem ſiue manifeſtationẽ qua illa notio manifeſtatur per aliquem effectum. vnde hoc modo dicitur miſſio actiue dicta productio alicuiꝰ perſone manifeſtata per aliquẽ effectuz in creatura. vñ duo dicuntur nomine miſſionis ſ. notio principaliter ibi ſignificata ꝛ manifeſtatio illius notionis per effectũ ibi cõſignata. qz igitur illud quod principaliter ſignificatur nomine miſſionis nõ conuenit toti trinitati: non cõcedunt ꝙ miſſio actiue dicta cõueniat toti trinitati. ideo dicũt ꝙ hec eſt falſa ꝓprie loquẽdo tota trinitas mittit filium vel ſpm̃ſa. ſz actio ibi ſecũdario ſignificata a qua ẽ effectus in creatura cõueniat toti trinitati. ¶ Ad hoc quod primo obijcitur per autoritatẽ aug. dicẽdum

Ad obiectiones vniꝰ ꝓtſ.

ꝙ ſicut dictũ eſt in miſſione actiue dicta ſunt duo ſcz productio alicuius pſone ꝛ manifeſtatio illius productionis: ꝛ preterea bic etiã effectus per quez manifeſtatur non vult ergo dicere augu. ꝙ miſſio ſit opus totiꝰ trinitatis niſi accipiatur impropꝛie. ſed illud quod eſt ibi per modũ operationis. ſ. manifeſtatio ꝓductionis ſit opus trinitatis. ꝛ hoc nunt cũ dicit indiuiſa ſunt opera trinitatis. ¶ Ad aliud dicendum. ꝙ ſz miſſio transferatur ad diuina ratione predicta: quia dicitur efficere in creatura quod prius non faciebat. non illud primo ꝛ principaliter ſignificatur in nomine miſſionis: ſed potius reſpectus perſone mittẽtis ad illam que mittitur. qui non eſt cõmunis toti trinitati: ꝛ ideo nec miſſio communis eſt. ¶ Ad tertium ꝛo reſpoſio poſtea habebitur. ſ. in ſequenti ꝓbleumate.

Membrum ſecundum

Utrũ miſſio cõueniat alicui pſone reſpectu ſui. Auto. magiſtri Aug.

¶ Conſequenter queritur. vtruz miſſio actiue dicta conueniat alicui perſone reſpectu ſui. hoc eſt ſi ve poſſit dici pater mittit ſe: vel filius. vel. ſ. ſ. Ad quod ſic magiſter. xv. di. j. li. ſent. concedit ꝙ. ſ. ſ. mittitur a ſe ꝛ ꝓcedit a ſe. ergo. ſ. ſ. mittit ſe. ¶ Item augu. viij. de tri. ſicut generari eſt filium eſſe a patre: ita filium cognoſci eſſe a patre eſt filium mitti. ꝛ ſicut ſpm̃ſ. deus dicitur in ſpm̃ſ. mittitur. ergo mittitur a ſe. ¶ Itẽ beda. cũ gratia hominibus datur: ſpm̃ſ. mittitur. ergo nihil aliud ẽ ſpm̃ſ. mitti q̃ gratiam conferri. cuz qua etiam datur ipſe. ſ. ſ. ergo mittere ſpm̃ſ. eſt ipſum ꝓ gratiã cõferre. ſed hoc cõuenit ſpm̃ſ. ergo mittere ſe conuenit ſpm̃ſ. ergo eadem ratione cõuenit aliis pſonis. ¶ Cõtra. mittere ꝛ mitti dicuntur relatiue ad inuicem: ꝛ mittens et miſſus. ſed nihil relatiue dicitur a ſe. ergo nulla perſona mittit ſe vel mittitur a ſe. ¶ Item Hiero. ſuper Ezech. Conuertam ꝛc. in glo. que ſic incipit. grandis miſericordia dicit: quod cõiunctum eſt in vno corpore mitti non poteſt: ſed quod extra eſt. ergo oportet ꝙ inter mittentẽ ꝛ miſſum ſit aliqua ſeparatio vel diſtinctio ad minus perſonalis etſi nõ eſſentialis: ſed nulla perſona diſtinguitur a ſe: ergo nulli perſone conuenit mittere ſe vel mitti a ſe.

Queritur:

¶ Itẽ mitti dicit ſubautoritatẽ. ſed nihil habet autoritatẽ vl ſubautoritatẽ reſpectu ſui. ergo mittere non cõuenit alicui perſone reſpectu ſui. ¶ Itẽ queritur virũ hec ſit concedẽda ſpũſſanctus dat ſe: vel pater vl filius dat ſe. Ad hoc aũt ꝙ ſit vera adducit magiſter rationes ꝛ autoritates. j. lib. ſenti. diſtin. xv. obijcit enim ſic. Cuz donatio ſpũſſ. ſit operatio dei: ſz indiuiſa ſunt opera trinitat ſ. ergo dare ſpm̃ cõuenit toti trinitati. ergo ſpũſſ. ergo ſpũſſ. dat ſe. ¶ Itẽ Joh. iij. Spiritus vbi vult ſpirat. ſpirare aũt nihil aliud eſt q̃ dare ſpiritũ. ergo. ſ. ſ. dat ſeipſum. ¶ Itẽ ſi pater ꝛ filius poſſunt dare vel dant ſpm̃ſ. et ſpũſſ. non poteſt dare vel nõ dat ſeipſuz aliquid poſſunt vel aliquid operantur pater ꝛ filius qõ nõ põt vl non operatur ſpũſſanctus. ¶ Itẽ ad hoc eſt autoritas aug. quã ponit magiſter ibi. dicit enim xv. de trini. ſicut corpus carnis nihil aliud eſt q̃ caro: ſic donum ſpũſſancti nihil aliud eſt q̃. ſ. ſ. ergo. ſpũſſ. eſt dans ꝛ donũ. ergo cum datur a ſeipſo dat ergo. ſ. ſ. dat ſe. ¶ Itẽ aug. ibidẽ. Ita datur ſicut donum dei: vt etiã ſeipſum det ſicut deus. ergo. ſ. ſ. dat ſeipſum. ergo eadem ratione pater dat ſe ꝛ filiꝰ dat ſe. ¶ Contra. aug. in li. de trini. donum refertur ad illum qui datꝛ ad illum cui datur. ergo. ſi. ſ. ſ. diſtinguitur ab illo cui datur ratiõe relationis. ergo ſiꝛ ab illo a quo datur. ergo. ſ. ſ. nõ põt eſſe dans et datum ſiue donũ. ¶ Itẽ dicit magiſter i ſenti. q̃. ſ. ſ. non potuit dari a creatura. quia ſi daretur a creatura procederet a creatura vl eſſet a creatura. ergo ſimiliter ſi. ſ. ſ. datur a ſe procedit a ſe. ¶ Si dicatur ꝙ ſicut dicit magiſter in ſenten. ꝙ inq̃tum eſt: datus eſt a ſe vel procedit a ſe inq̃tum deus. ergo eadem ratione poteſt dici ꝙ pater dat ſe ꝛ datur a ſe et mittit ſe ꝛ mittitur a ſe. quod tñ nõ cõcedit aug. nec etiã ipſe magiſter. ſicut poſtea videbit. ¶ Item rationes magiſtri ꝓpter quas videt concedere ꝙ ſpũſſ. dat ſe ꝛ datur a ſe: ꝛ mittit ſe ꝛ mittitur a ſe et ꝙ procedit a ſe non videtur valere: naz in omnibꝰ videtur eſſe cõmutatio predicamenti. quia mitti et mittere: dari ꝛ dare ſiue etiam procedere nõ ſignificant quid ſed ad aliquid. quia miſſio. ſ. ſ. a patre et filio eſt proceſſio eius a patre ꝛ filio. ꝛ eſt inſtãtia. pater põt genrare: filius vel. ſ. ſ. non pñt. ergo aliquid põt pater qõ nõ poteſt filius vl. ſ. ſ.

Opinio.

¶ Ad hoc notandũ. ꝙ ſuper veritate predictarũ ꝓpoſitionũ plures fuerunt opiniones. Quidã dicunt iſtas eſſe falſas. ſpũſſ. mittit ſe: ꝛ ſpũſſ. procedit a ſe. ꝛ hoc eſt ratione diſtinctionis ꝛ autoritatis vel ſubautoritatis que ſignificantur in his verbis mittere ꝛ mitti vnde autoritates que hec videntur dicere exponũt hoc modo: ſpũſſ. mittit ſe. i. a ſpũſa. eſt effectus in quo cognoſcit miſſꝰ.

Alia

¶ Alij dicũt ꝙ mittere ꝛ mitti dupliciter dicuntur ſcz ꝓprie ꝛ impropꝛie. ꝓprie qñ dicunt diſtinctionẽ ſiue autoritatẽ ſubautoritatẽ. ꝛ ſic non ſumuntur in predictis locutionibus. Quando qz autẽ mittere eſt idem quod dare ſiue cõmunicare ſe creature rationali: ꝛ tunc ſumit minus proprie. ꝛ in hoc ſenſu concedunt predictas locutiones. ꝛ hoc volũt trahere ex littera. dicit enim magiſter ſic. Spũſſctũs dat ſe et datur a ſe.

Alia

¶ Alij autem dicunt: quod ꝛ verius videtur. ꝙ cum dicit ſpũſſ. mittit ſe vel dat ſe: ſignificatur perſona ſpirituſſancti ſub alia ꝛ alia ratione ſicut cum dicitur intellectus intelligit ſe. vnde cum dicitur ſpiritusſanctus mittit ſe vel dat ſe: tria intelligũtur ibi ſcilicet perſona mittens que eſt ſpiritusſanctus ꝛ actio ſpiritusſancti que eſt idem quod ipſe: ꝛ effectus in creatura cum quo etiam effectui datur ſpũſſ. non quia in creatura ſimpliciter incipiat eſſe. ſ. ſ. ſed qz eſt ibi alio modo q̃ prius. ꝛ attribuitur perſone ſpiritusſancti illud quod per ſe eſt ipſius effectus. vñ ſm hoc dicitur. ſ. ſ. faciens ſe in creatura per gratiã et factus in creatura. ꝛ hoc videtur incipiat dicere aug. cuz dicit natura datur ſicut donum dei vt ſeipſum det

Reſpõſio

inq̃tum deus. ¶Scõm hoc ergo poteſt de facili reſponderi ad omnia illa que obijciuntur. q̃ hec verba mittere ⁊ mitti dicunt relationem vel diſtinctionem ſiue etiam autoritatez et ſubautoritatem. Dicendum enim eſt quod non ſemper dicunt iſtã ſecundum rem ſed ſolum ſecundum rationem. vnde vnum et idem aliquando ſub alia ratione ⁊ alia poteſt ſignificari. ¶Notãdum ergo quod cũ hec verba mittere et mitti ſignificant diſtinctionem ratione relationis et autoritatis: ſignificatur illa diſtinctio diuerſimode. Aliquando enim ſignificatur per illa verba diſtinctio ſecundum eſſentiam. vt cum dicitur tota trinitas mittere chriſtum hominem vel angelos vel prophetas. Aliquando vero ſignificatur diſtinctio ſecundum perſonam ſiue ſecundum originem ſolum: vt cum dicitur pater mittere filium. vel pater et filius mittere ſpiritumſanctum. Aliquando vero ſecundum rationẽ ſolum vt cum dicitur ſpiritusſanct9 mittit ſe. vnũ enim et idem poteſt eſſe ſupra ſe ſecundum rationes diuerſas. prout dicitur quod ratio conſiderata vt ratio: eſt ſupra ſe in q̃tum conſideratur vt quedam natura. et ſummus pontifex eſt ſupra ſe: in q̃tum eſt quedam ſingularis perſona. ſecundum primũ modũ accipit hieronim9 miſſionẽ cuz dicit. q̃ illum quod mittitur ſemper eſt ertra et non conſũctum. ſed ſm ſecundum modum accipit auguſtin9 miſſionem cum dicit ſuper Joh. minoz ne eſt filius quia nuſſus: miſſionem audio non ſeparationem quaſi dicat diſcretio perſonalis exigitur inter mittentem et miſſum non ſeparatio. Tertio modo accipit magiſter in ſentẽtijs cum dicit quod ſpiritusſanctus mittit ſe et dat ſe. Eodem modo poteſt dici de hac ſpirituſſanctus dat ſe et datur a ſe quia ſi dare dicat relationem vel auctoritatem reſpectu dati: non notatur ibi diſtinctio ſecundum rem ſiue autoritas. ſed ſolum ſecundum rationem ſicut dictum eſt. Aliquando tamen accipitur dare pro influere et dari pro inſpirari: et tunc concedunt ſimpliciter ſpirituſſanctus dat ſe et datur a ſe. q̃ tunc non notatur ibi auctoritas neq; etiam relatio miſſ ad illud cui fit datio ſiue inſpiratio. vnde iſte inter alias minus habent impropietatis. iſte vero magis ſpirituſſanctus mittit ſe et mittitur a ſe. iſta vero maxime ſpirituſſanctus procedit a ſe: quia attribuitur ſpirituiſancto quod eſt effectus, tantũ. Adhuc etiã eſt impropria actua q̃ paſſiua. vnde hec eſt minus impropria ſpirituſſanctus dat ſe: q̃ hec ſpirituſſanctus datur a ſe. propter habitudinẽ cauſe ſiue principy que notat in ablatiuo rationẽ prepoſitionis. tamen vtraq; poteſt eſſe vera eodẽ modo quo dictuz eſt. ¶Ad illud quod obijcitur quod in rationibus magiſtri videtur eſſe ꝓmutatio predicamenti. dicendum quod in hoc quod dico mittere et mitti tria intelligũtur ſcilicet notio et actio que eſt diuina eẽntia. que ſignificatur vt relata ad creaturam et etiam effectus cognotatus in creatura. procedũt ergo rationes magiſtri ratiõe actionis que ſignificatur in his verbis mittere et mitti: quaſi tota trinitas efficit aliquid in creatura. et hec ſignificat quid non adaliquid. Nec eſt ſimile de hoc q̃ dico generare vel ſpirare. nam iſta non dicunt effectum in creatura nec eſſentiaz ſed puram notionem. vnde non dicunt quid: ſed adaliquid ſolum. ¶Ad aliud. Dicendũ. quod bene ſeq̃tur ſpirituſſanctus datur a creatura ergo procedit. ſiue ſumatur dari p eo q̃ eſt mittit: ſiue p eo quod eſt infundi ſiue inſpirari. non tñ ſequit ſpũs dat ſe: vel pater dat ſe: ergo ꝓcedit a ſe. ⁊ rõ huiꝰ dicetur. infra quando queretur vtrum mitti vel dari conueniat patri

Ad autorita. magiſtri

Membrum tertium.

Utrũ miſſio cõueniat. ſ. reſpectu xpi.

¶Onſequẽter queritur. vtrũ miſſio actiue dicta cõueniat ſpirituſ. reſpectu xp̃i. Ad quod ſic. eſa. xlviij. et nunc miſit me dñs et ſpiritus eius. loquitur in perſona xp̃i. ergo xp̃s miſſus eſt a ſpũſan. ergo mittere conuenit ſpirituſan. reſpectu xp̃i. ¶Itã ambro. in li. de ſpũſ. quis eſt qui dicit miſit me dominus ⁊ ſpũs eius: niſi: quivenit a pꝛeyt ſaluos faceret peccatores. i. xp̃s ergo et pater eum miſit et ſpiritus. ¶Item in eodẽ datus eſt a patre vt eſa. dicit. ix. puer natus eſt nobis et filius datus eſt nobis. datus eſt audeo dicere et a ſpũſa. quia miſſus eſt ergo ꝛc. ¶Item augu. in. ij. de tri. loquens de filio. mitti a patre ſiue ſpũſ. non potuit. quia pater intelligitur eum miſiſſe cuz fecit eum ex femina: quod vtiq; non fecit ſine ſpũſa. ergo mittere cõuenit patri et ſpirituſ. reſpectu xp̃i ¶Contra aug. de tri. exire a patre et venire in mũdum hoc eſt mitti ergo mittere filium in mundum ſiue in carnẽ conuenit ſolum illi perſone a qua exit filius ſed filius non eſt a ſpirituſa. ergo miſſio filij in mundum ſiue in carnem non eſt a ſpirituſ. ¶Itẽ aug. ibij. de tri. ſicut natum eſſe eſt filio a patre eſſe ita mitti eſt cognoſci quod ab illo ſit. ſed filius non poteſt cognoſci eſſe a ſpirituſancto cum non ſit ab illo. ergo non poteſt mitti a ſpirituſancto. ergo miſſio actiue dicta non conuenit ſpirituiſancto reſpectu chriſti. ¶Si dicatur q̃ conuenit ei ratione humane nature ¶Contra. quicquid conuenit xpo hominꝰ: conuenit perſone filij dei. ergo ſi mitti a ſpirituſancto conuenit chriſto homini: ergo conuenit p̃ ſone filij dei. ergo pſona filij dei mittitur a ſpirituſ. ergo eſt a ſpũſa. quod non conceditur: immo potiꝰ ſpiritumſanctum eſſe a chriſto. ¶Item cum dicit filius mitti in carnem. aut intelligit de filio dei ſm humanam naturam: aut ſm diuinam. non videtur q̃ ſm humanã naturam: quia aliud eſt filium mitti in carnem aliud ipſum exiſtentem in carne mitti in carnem enim mitti non conuenit niſi exiſtentibus preter carnem. ergo non conuenit filio niſi ſm diuinam naturam ſed ſm diuinaz naturã non mittitur xp̃s a ſpirituſancto. ergo miſſio chriſti in carnem non eſt a ſpirituſancto. ſed non conuenit ei niſi miſſio vel in carnem vel in mentem. ergo miſſio actiue dicta non conuenit ſpũſancto reſpectu xp̃i. Ad hoc dicunt quidam q̃ triplex eſt miſſio xp̃i. ſ. in mentem. in carnem. et ad predicandum. Et dicunt q̃ ſpirituſanctus non mittit chriſtum duabꝰ miſſionibus primis. ſed tertia que eſt ad predicandum et ſic intelligitur autoritas eſa. xlviij. et nunc miſit me dominus et ſpiritus eius. et autoritas ambroſij ſimiliter vnde ambroſi. ad hoc confirmandũ adducit illam autoritatem eſai. lxj. Spiritus domini ſuper me: euangelizare pauperibus miſit me Sed licet ſic poſſit reſponderi ab auctoritatem ambroſij: non tamen adhuc reſpondetur ad autoritatem auguſt. que intelligitur de miſſione filij in carnem: ſicut patet per autoritates quas adduxit auguſti. miſit deus filium ſuum in terris. Item alij dicunt q̃ hec eſt duplex ſpirituſanctus miſit filium in carnem: q̃ hoc verbum miſit poteſt cõſtrui cum hoc q̃ dico ſpũſ. ratione cõparationis ad terminũ ad quem. et ſic eſt vera. quia incarnatio filij facta eſt a ſpiritu

Oppo. j

Secundum.

argu. oppo. j.

Ad ſecundũ.

eſt a ſpirituſancto ſicut et a tota trinitate. vel poteſt conſtrui hoc verbũ miſit cum hoc q̃ dico ſpirituſ ſanctus ratione comparatiõis ad perſonã que mittitur. et ſic eſt falſa: quia ſpũſſ. non habet autoritatem reſpectu filij. Utroq; autẽ modo dicitur miſſio filij in carnem reſpectu patriſ. vnde cum dicit aug. mitti et exire a patre et venire in mundũ: loquit de miſſione filij ſm q̃ conuenit patri. vnde mitti a patre in mundũ conuenit filio quia eſt a patre: ⁊ quia aduentus eius in mundũ eſt a patre ſiue incarnatio eius. mitti vero a ſpirituſancto conuenit ei. non quia perſona eius ſit a ſpirituſancto. ſed quia venire ipſum in mundũ ſiue incarnari eſt a ſpirituſan. et per hoc patet ſolutio ad primum obiectũ. ¶Ad aliud dicendum. q̃ filium cognoſci eſſe a patre eſt filium mitti. et quia illa cognitio eſt a ſpũſan. ideo miſſio filij eſt aliquo modo a ſpũſan. ſed hoc non ẽ verum de quocunq; effectu in quo cognoſcitur proceſſio filij: ſed de tali effectu qui ab aliquo modo p̃dicatur de perſona filij dei vt eſt incarnatio. vnde non oportet q̃ ſi ſpũſſ. mittit filium in carnem q̃ p illuz effectum debeat cognoſci filius eſſe a ſpũſan ſed eſſe ab aliquo. ¶Ad aliud patet ſolutio ex predictis. ¶Nam cum queris ſi ſpũſſ. miſit filium in carnem. aut ſm diuinam naturam aut ſm humanam cum queris ſecundũ q̃ illa conſtructio eſt ratione comparatiõis ad perſonã que mittitur: ſm hoc locutio eſt falſa: illa autem miſſio qua ſpirituſanct9 mittere dicitur filum in carnem: nihil aliud eſt q̃ manifeſtatio filij per incarnationem. que manifeſtatio filij naturaliter ſequit ad carnis aſſumptionem. et ideo non oportet q̃ conueniat perſone exiſtenti preter carnem.

Ad ter. nmpt

Secundum.

Membrum quartum.

Utrũ dare vel mittere ſpm̃ſ. poſſit conuenire alicui creature ratione miniſterij Argumentũ primum.

¶Uarto queritur. vtrum dare vel mittere ſpm̃ſ. poſſit conuenire alicui creature ratione miniſterij. Ad quod ſic obijcitur. cõſtat q̃ rationali creature vel ſacerdotibꝰ collatum eſt miniſterium ſacramentoꝝ. vt baptiſmi et aliozum. ſed in ſacramentis ſiue, cuz ſacramentis ſimul datur gratia et confertur ſpũſa. ergo rationali creature datum eſt miniſterium in conferendo gratiam ſine ſpm̃ſ. nam ſicut dicit beda. cum gratia datur mittitur ſp ũſſ. nam miſſio ſiue datio ſpirituſſancti poteſt aliquo modo conuenire creature rationali ratione miniſterij. ¶Item remiſſio peccati non eſt ſine collatione ſpirituſſancti: ſed viris ſanctis non ſolum confertur ſpirituſſan. ad remiſſionem peccatoꝝ in ſeipſis ſed etiam in aliis ſicut apoſtolis. ¶Jo. xx. Accipite ſpiritum ſ. quoꝝz remiſeritis peccata ꝛc. ergo apoſtoli acceperunt ſpiritumſ. non ſolum in ſeipſis ſed etiam. vt conferrẽt aliis. Et hoc etiam videtur in actibus apoſtoloꝝz ſepe dicꝝ. q̃ alij per impoſitionem manuum apoſtoloꝝ accipiebant ſpiritumſan. ergo conueniebat aliquo modo eis dare ſpirituſ. ratione miniſterij ¶Item in corpoꝛalibus videmus. q̃ calor et ſplendoꝛ non ſolum dantur a fonte caloꝛis et ſplendoꝛis vt ſint in eo cui dantur. ſed etiam vt ab eo poſſunt tranſfundi in aliud. vt patet in lucc corpoꝛali. Non enim aer ſolum accipit lumen ſiue ſplendoꝛem ⁊ caloꝛe a ſole vt ſint in ipſo: ſed etiam vt poſſit illa trãſfundere ſi inueniat ſuſceptibile. ergo cum gratia q̃ eſt ſplendoꝛ ſiue lux ſpiritualis qua anima illuminatur q̃tum ad intellectum: et caloꝛ quo accendit q̃tum ad effectuz: multo potentioꝛ ſit q̃ lux corporalis non ſolum a fonte caloꝛis vel lucis ſpiritualis dabitur vt ſit in aliquo: ſed etiam vt ab eo poſſit tranſfundi in alium. ſed ea data datur ſpũſſanctus ergo creatura poterit aliquo mõ dare ſpm̃ſanctuz. ¶Contra. miſſio et datio ſpirituſſancti eſt eiꝰ proceſſio. ſicut dicit beda ⁊ magiſter in. i. li. ſent. diſ. xviij. et xv. Unde concedens q̃. ſ. ſ. datur a ſe: etiam concedit q̃ procedit a ſe. ſed ſpirituſſan. nullo modo ꝓcedit a creatura: ergo nullo modo datur a creatura. ¶Item creatura rationalis q̃tum ad ſuum poſſimum eſſe ſiue q̃tum ad ſuaz perfectionem nõ dependet niſi deo. ſed ſua perfectio conſtat in collatione. ſpirituſſan. et donoꝝ eius non eſt niſi a deo: ergo non conuenit alicui creature dare ſpiritumſan. Ad hoc ſunt autoritates plures aug. q̃ ponuntur. j. li. ſenten. xviij. di. ¶Ad quod dicendũ q̃ creature rõnali ratiõe alicuius miniſterij pꝛopꝛie loquẽdo nõ cõuenit dare ſpm̃ſ. nec gratiã. dicitur tñ aliquãdo rõne miniſterij operari aliquid in ſuſceptione gratie ex parte ſuſcipientium: ſed non in conferendo gratiam vel ſpm̃ſ. vnde cooperari ad ſuſceptionem gratie vel. ſ. ſ. poteſt intelligi dupliciter. Uel coefficiendo ſcz in actione illa qua datur gratia vel. ſ. ſ. ſicut deus aliquãdo dicitur operari mediãte natura vel volũtate et natura. vel voluntas. cooperari et in vna actione operatur deus et materia vel volũtas. et ſic nõ dicitur aliqua creatura operari in ſuſceptione gratie nec per modum miniſterij nec alio modo. Alio modo dicit cooperari pꝛeparãdo ſuſceptibile ad ſuſceptionẽ gratie vel. ſ. ſ. et ſic poteſt aliquo modo creatura cooperari rõne miniſterij. et hoc dupliciter. vel iterius. ſ. p aliquã actionẽ interiozẽ: et hoc modo dicũtur angeli pꝛeparare ſuſceptibile ad ſuſceptionem gratie ſ. inſtruẽdo interius aiam excitãdo vel impedimẽta remouẽdo. vel exterius: et hoc modo dicuntur homines pꝛeparare ſiue cooperari: et hoc tripliciter. ſ. diſponẽdo exterius per ſacramentoꝝz diſpẽſationem: ſicut baptizando et alia ſacramenta miniſtrãdo. Alio modo impetrãdo p oratiõnẽ ſm q̃ dicit vnus alij ꝓpetrare gratiã. act. iij. Cuz oraſſent motus eſt locus in quo cõgregati erant et repleti ſunt omnes ſpũſa. Tertio modo inſtruẽdo et mouendo exterius per pꝛedicationem: ſm qõ dicit ꝛ. rom. fides ex auditu exterioꝝ. et hoc modo exponitur illud gal. iij. de aplo. Duis ergo tribuit nobis ꝛc. ſm qõ dicitur in glo. ⁊ ſm qõ dicit magiſter in ſent. j. lib. xviij. di. ¶Ad primum ergo obiectum dicendum. qõ licet aliquibus detur miniſterium in collatione ſacramentoꝝz: in quibus vel cum quibus da. ſ. ſ. non tamẽ ratione illius miniſterij dicuntur cõferre ſiue dare ſpm̃ſ. Nam in ſuſceptione ſacramẽtoꝝz eſt quedam actio exterioꝛ: ſicut in baptiſmo tinctio ſiue ablutio exterioꝛ. ⁊ hac cooperantur miniſtri per quam dicuntur baptizare Eſt autem alia interioꝛ: ſcilicet ablutio interioꝛ a culpa: ⁊ liberatio a pena: et hoc eſt ſolius dei: quia ergo ratione illius dicitur dari ſpirituſanctus et non ratione alterius. nam ablutio poteſt eſſe exterioꝛis qua non confertur ſpirituſanctus: vt in ficte accedẽte. ideo nõ ſequitur qõ ſi miniſtri cooperaretur in ſacramẽto: ratiõe actus exterioꝛis actionis in qua aliquando datur. ſ. ſ. q̃ cooperentur in datione ſpirituſſancti. nam licet aliquando detur ſimul cum illa exterioꝛi ablutione: non tamen dicitur dari ratione illius: ſed ratiõe interioꝛis in qua operatur ſolus deus et non cooperatur miniſter. ¶Ad aliud dicendum. qõ remiſſio peccati poteſt eſſe tripliciter. Uel quãtum ad deletionem culpe: et hoc conuenit ſoli deo. ⁊ hoc eſt q̃ gratiã gratum faciẽtẽ. ⁊ rõne huiꝰ dꝛ dari. ſ. ſ. Alio modo ẽ remiſ-

Solutio ad primum

Ad ſecundũ.

ſio peccati ꝓtum ad ſolutionem pene:ꝛ hec ẽ collata rꝯo homini.Tertio modo dicitur peccatum remitti ꝓtum ad commutationem penc:ꝛ hec eſt collata miniſtratio.Eſt enim prelatis data poteſtas tarandi penam penitentis:et commutãdi penam purgatoriam in temporalem proportionalẽ ſed ratione huius non dicitur dari vel mitti .ſ.ſ.ſz hic ſequitur ad miſſionem.ſ.ſ. ¶Ad aliud dicendum.ꝙ non eſt ſimile de luce ꝛ calore corporali:ꝛ de luce et calore ſpirituali que eſt gratia et hoc triplici de cauſa.ſPrimo.propter imperfectionem ipſius fontis lucis ꝛ caloris corporalis.nam ex imperfectione eſt ꝙ non poteſt tranſfundere lucẽ ꝛ calorem cuicunq; ſuſceptiuo:ꝛ maxime diſtãti ab eo ſine medio defferente. ſed fons lucis ſpiritualis cum ſit vbiq;:poteſt ſine medio vnicuiq; ſubſepti bili conferre gratiam .vnde non indigetꝙ qui ac cepit eam tranſfundat in alium.Secundo propt ordinem qui eſt in corporibus quorum vnum ab alio recipere.habet.vnde quod ſupra eſt poteſt a gere in inferioribꝰ:ſed non econuerſo.vnde ignis illuminatus illuminat aerem aliquando.aer etiaz aliquando aquam.aqua etiam aliquando terram ſed non econuerſo.Sed anime non ſe habent ſm ordinem ad deum.vnde quelibet immediate recipit influentiam gſe nonvna mediãte altera. ſicut deferente dico non dico ſicut impetrante.Tertio propter continuitatem materie ꝛ propter ſymbolum facilior eſt tranſitus: ſed in animalibus nõ eſt continuitas materie ſm quam vna poſſit agere in aliã: ideo predictis rationibus non eſt ſimile de infuſione gratie ꝛ illuminatiõe corporali.

Ad tertium.

Queſtio.lxxiij.de miſſiõe paſſiue dicta inuiſibili.

ONſequẽter adiuuãte gratia ieſu xp̃i tranſeundũ eſt admiſſionem paſſiue dictam.ꝛ cum duplex ſit miſſio ſcilicet inuiſibilis qua mittitur filius vl̃ ſpiritusſanctus in mentem ad illuminandum vel ſanctificandum creaturam.ꝛ viſibilis qua miſſus eſt filius in carne:ꝛ ſpiritusſanctus ſub aliqua viſibili ſpecie:vt in colũba ſup xp̃m: et in linguis ignei ſuper apoſtolos.que dicitur apparitio.ſPrimo dicendum eſt de miſſiõe qua mittũr filius vel.ſ.ſ. in mentem ſiue corda fidelium.deinde de miſſiõe qua viſibiliter apparuit filius in carne: ꝛ ſpiritus ſanctus in aliqua corporali ſpecie ſcilicet apparitiõe. ¶De miſſione autem inuiſibili queritur in hunc modum.ſPrimo.quid ſit.Secundo cuius ſit Tertio.ad quos ſit.Quarto.ſm quid ſit.

Membrum primum.

Quid ſit miſſio inuiſibilis

AD primuz ſic auguſtinus.iiij.de tri.ſicut natum eſſe eſt filio a patre eſſe:ita mitti eſt cognoſci ꝙ a illo ſit.ꝛ ſicut ſpiritui ſancto.donum dei eſſe eſt a patre procedere: ita mitti eſt cognoſci qõ ab alio procedat ex quo accipitur ꝙ mitti ſm ꝙ eſt commune filio et ſpiritui ſancto.eſt cognoſci ab alio eſſe. Sed cõtra diffinitionem iſtam ſic obijcitur.conſtat ꝙ in miſſione ſiue dicatur actiue ſiue paſſiue eſt aliquid ꝑncipaliter ſignificatum et aliquid cognotatum.illõ autem quod principaliter ſignificatur cadit in intellectu eius in rectitudine.ſcilicet eſſentia vel perſona diuina ſiue notio.illud autem cõnotatuz cadit in intellectu ipius in obliquitate:ergo cũ in ꝑdicta diffinitione ponatur illud quod eſt ex parte

Arguumentũ primum.

creature in rectitudine:male videt aſſignari diffinitio miſſionis. ¶Item omne qõ cognoſcit ꝑ aliquid cognoſcit.ſed plus eſt eſſentiale miſſioni illõ ꝙ qõ cognoſcit filius vel.ſ.ſ. eſſe ab alio:ꝙ ſit ipſa cognitio.Ma cũ.ſ.ſ.mittit vel etiam filius:efficitur aliquid i creatura rõnali ꝙ qõ cognoſcit eẽ ab alio ꝛ rõne illi⁹ effectus õz mitti ꝛ nõ rõne cognitionis cũ ipſa cognitio naturaliter ſequat ad miſſionẽ ergo illud per qõ cognoſcit.ſ.ſ.eẽ ab alio:potius debuit poni in diffinitione miſſionis ꝙ ipm cognoſci. ¶Itẽ.ſ.ſ.põt mitti in mentẽ: ꝛ tñ nõ cognoſci. Job ix.Si venerit ad me nõ videbo eũ.ꝛ hoc patet qz ſicut dicit beda:cũ gra hominiꝰ datur:ſpũſanctꝰ mittit.ſed ꝑ iſtũ effectũ nõ cognoſcit.ſ.ſ. eſſe ab alio.cũ pauci vel nulli ſciant ſe hre gratiam.ꝛ rõne iſtius effectꝰ dicitur mitti.ergo mitti non ſemp eſt cognoſci ab alio ſed potiꝰ hoc accidit miſſioni.ſ.ſ. ¶Item differt miſſio filij et.ſ.ſ. Nam mittit filius cũ illuminat intellectus rõnalis creature ꝑ ſapientiam ſiue cognitionẽ q̃ appropriat filio.mittit vo. ſ.ſ.cũ accendit affectus ꝑ amorẽ qui appropriatur ſpũſa.ergo cũ cognitio ſit ꝓprius effectus miſſionis filij ꝛ nõ.ſ.ſ.ꝑdicta diffinitio qua õz mitti et cognoſci ꝛc.nõ videt cõuenire niſi miſſioi filij. ¶Itẽ ꝑ fidẽ informẽ cognoſcitur filius eſſe a pre:ꝛ.ſ.ſ. ab vtroq;.ergo rõne fidei informis õz mitti filiꝰ ꝛ ſpiritusſ.ſi mitti ẽ cognoſci ꝛc.nõ videt conuenire niſi miſſioni filij. ¶Item ꝑ fidez informẽ cognoſcitur filius eſſe a pre ꝛ.ſ.ſ.ab vtroq;.ergo rõne fidei informis dicet mitti filius ꝛ.ſ.ſ. ſed ſi mitti eſt cognoſci ab alio eſſe.ꝛ fides informis eſt in peccatoribus.ergo miſſio filij ꝛ.ſ.ſ.fiet in mẽtibꝰ pctoꝝ quod non conceditur. ¶Ad hoc dicendũ.ꝙ nõ ſemp datur diffinitio ꝑ priora ſimpliciter: ſed per priora quo ad nos.vnde nõ ſemp dat diffinitio ꝑ genus ꝛ differentiã:ſed aliqñ ꝑ cauſam:aliquãdo ꝑ effectũ cõ ſequẽtẽ.vñ ꝓcedo ꝙ hec diffinitio mitti eſt cognoſci ꝛc.datur ꝑ effectũ vnde cũ efficit aliquid i quo õz cognoſci ꝓceſſio filij vel.ſ.ſ.tunc dicit mitti filiꝰ vel.ſ.ſ.ꝛ intelligo non de quocũq; effectu:ſed de effectu ꝓtinẽte ad.gratiã gratum facientem. ¶Ad primũ ergo dicendũ.ꝙ ꝑdicta diffinitio nõ datur per illud quod principaliter ſignificat in hoc ꝙ dico mitti.non tamẽ ſequit ꝙ ꝓpter hoc male aſſignetur:qz dat ꝓ illud quod eſt priꝰ quo ad nos nõ per illud quod prius ſimplr.vnde qz ꝑ effectũ illũ cognoſci habet proceſſio filij vel.ſ.ſ.ꝛ quia ratione illius effectus dicitur mitti filius vel.ſ.ſ.ideo dat diffinitio miſſionis per effectum. licet in intellectu miſſionis cadat ille effectus oblique.ſed ſi deberet diffiniri per illud quod eſt prius ſimpliciter diceretur miſſio proceſſio manifeſtata vel manifeſtatio proceſſionis alicuius perſone per aliquez effectum in rationali creatura. ¶Ad aliud dicendum.ꝙ cum dicitur mitti eſt cognoſci ꝛc.ibi dicitur cognitio non actus ipſius cognitiue:ſed repreſentatio ipſius proceſſionis in effectu ordinata ad actum cognitiue.vnde illud cognoſci eſt repreſentari in effectu ſiue per effectum aliquid per quod poteſt cognoſci filium vel ſpiritumſanctum eẽ ab alio.et talis eſt modus loquẽdi.ſicut cum dicitur in hoc opere cognoſcitur ſapientia vel bonitas artificis ideſt in hoc opere repreſentatur aliquid ꝑ quod poteſt cognoſci ſapientia vel bonitas artificis.vnde ſm hunc intellectum manifeſtum eſt. ꝙ prius ꝛ principaliter ponitur illud per quod habz cognoſci ꝛ non ipſum cognoſci.Et per hec patz ſolutio ad ſequens obiectuz.Nam etſi nunc̃ cognoſceretur ille effectus.vel per illum effectum ꝓceſſio filij vel ſpiritusſancti nihilominus per illuz effectum

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Reſponſio.

Solutio ad argumentu primum.

Ad ſecundũ.

Ad tertium.

fectum repreſentatur illud per quod poteſt cognoſci.et hoc modo dicitur hic cognoſci.ſcilicet ſigno aliquo ſpũali cognoſcibiliter repũtari. ¶Ad aliud ſiꝛ ſatis põt patere ſolutio ex iã dictis. Ma mitti non õz ex filio vel ſpũſſ. ratione cognitionis actualis:ſed ratione alicuius effectus ꝓpriabilis filio vel ſpirituſan .in quo põt cognoſci filius vel ſpiritusſanctus eſſe ab alio.vnde ſi ille effectus approprietur ꝓſone filij ꝛ per illum effectũ poteſt cognoſci filius eſſe a patre vt bonum cognitionis vl̃ ſapientie:dicitur mitti filius. Si vero appropriet perſone ſpiritusſancti: per illum effectum ſic ei appropriatum poteſt cognoſci ſpũſſ.ab vtroq;.vt donum amoris dicitur mitti ſpũſſ.quia igitur non ratione cognitionis ſed ratione effectus appropriabilis ordinati ad cognitionẽ dicitur eẽ miſſio ſiue mitti:nõ appropriatur illa diffinitio miſſioni filij.

Ad quartum

¶Ad vltimum dicendũ.ꝙ non ratione cuiuſcũq; effectꝰ ſiue doni in quo cognoſcitur filius vel ſpiritusſanctꝰ ſed exigitur ꝙ ille effectus ſiue illud donũ ptinet ad gratiam gratum facientem .quia ſolum ſm illam inhabitant animam.et ſunt in ea modo ſpeciali quo deꝰ dicitur eſſe in iuſtis. ſicut poſtea plenius determinabitur. vnde ratione fidei informis non dicit mitti licet per fidem informẽ poſſit aliquo mõ cognoſci ꝓceſſio filij vl̃ ſpiritusſancti. quia aug⁹. non intelligit de cognitione qualicũq; ſed de cognitione cõiuncta affectioni amoris.que cum eſt in homine:dicitur deus inhabitare. et cũ de nouo eſt:dicitur mitti

Membrum ſecundum

Cuius ſit miſſio iuiſibilis

ONſequenter queritur de miſſione paſſiue dicta cuius ſit hec.hoc eſt cui cõueniat mitti. ſPrimo ergo querendum eẽt vtrum conueniat eſſentie vel perſone: ꝛ cui primo.ſed iſtud ſatis habetur ſuperius:quãdo ſcilicet queritur vtrum hec nomina mittere ꝛ mitti ſignificent eſſentiam vel perſonam vel notionẽ. ſed queritur vtrum mitti conueniat patri vel tantum filio et ſpirituſancto. Secundo.ſuppoſito ꝙ filio et ſpirituſancto.vtrum ſm eandem rationez vtriq; conueniat. Tertio vtrum miſſio filij poſſit eſſe ſine miſſione ſpirituſſacti et econuerſo .Quarto.vtrum pleniꝰ dicatur mitti filiꝰ vel ſpiritusſanctus poſt incarnationem ꝙ ante.

Articulus primus

Utruz miſſio ꝙuẽiat ꝑſ vl̃ tm̃ filio ꝛ ſpirituiſſancto. Obiectio damaſ.

ULtimo ergo queritur. vtrum mitti conueniat patri. Circa qõ primo obijcitur Dam̃.Omnia in diuinis ſunt vnũ preter ingenerationem. generationem .et proceſſionem.et dicitur ibi vnum id eſt commune tribꝰ perſonis.ſed miſſio nec eſt ingeneratio. quia ſi eſſet:haberem tunc propoſitum .ſcilicet ꝙ conueniret patri eſſe miſſum ſicut eſſe ingenitum.Nec eſt generatio: quia tunc non conueniret ſpirituiſancto mitti.Nec etiam proceſſio ꝓut ibi accipitur.ſ.ꝓ notione ſpiritusſancti:quia tunc non cõueniret filio mitti.ergo eſt commune toti trinitati.ergo conuenit patri mitti. ¶Item patri appro-

Secundum.

priatur potentia ſicut filio ſapientia ſpiritui ſancto bonitas. et poteſt innoteſcere pater per effectum bonitatis ergo ſi huiuſmodi innoteſcere per effectum in creatura ponit miſſionem: vel dicit idem qõ miſſio in filio et ſpiritu ſancto cũ ſic poſſit innoteſcere pater: et pater poterit dici mitti.

Auguſtinꝰ.

¶Item auguſtinus quarto de trinitate filius cũ ex tẽpore cuiuſcũ mente percipitur mitti dicitur. ergo cum ſimiliter pater ex tempore mente percipiatur ſicut filius:poteſt dici mitti ſicut filius.

Tertium.

¶Si dicatur ꝙ non.quia mitti ponit eſſe ab alio quod non conuenit patri. Contra.ſpirituſanctus mitti dicitur a ſe. ſicut dicit magiſter in ſententijs ꝛ ſicut ſupra habitum eſt. nec tamen in ſpiritu ſancto ponit eſſe a ſe.ergo ſimiliter pater poteſt mitti a ſe. nec tamen poneretur eſſe a ſe vel ab alio.

Quartum.

¶Item auguſtinus quarto de trinitate loquens de filio dicit.nõ eo ipſo quo de pre natus eſt miſſus dicitur filius:ſed vel eo quo in carne apparuit verbum caro factum: vel eo quo ex tẽpore cuiuſcũ mente percipitur. ergo eſſe a patre nõ pertinet ad rationem miſſionis filij:ſed ſolum apparere viſibiliter vel inuiſibiliter. ergo cum apparere viſibiliter vel inuiſibiliter cõueniat patri:videtur ꝙ mitti conueniat patri.

Aug.

¶Contra auguſtinus ſecundo de trinitate pater ſolus nunq̃ legitur miſſus. ſed non debet aſſeri niſi qõ habetur in ſcriptura. ergo pater non debet dici miſſus.

Querit ſcõo.

¶Item auguſtinus quarto de trinitate cum pater a quoq̃ cognoſcitur:non dicitur miſſus.non enim habet de quo aut ex quo procedat.Item auguſtinus in libro contra perfidiam arrianorum.ſolus pater non legitur miſſus. qui ſolus non habet autorem a quo genitus ſit vel a quo procedat. ꝛ ideo non ꝓpter nature diuerſitatem que in trinitate nulla eſt: ſed ꝓpter autoritatem ſolus pater non dicitur miſſus. Non enim ſplendor aut feruor ignẽ: ſed ignis mittit ſiue ſplendorem ſiue feruorem..Ex his videtur ꝙ pater non debeat dici miſſus. ¶Ad hoc etiam eſt illud quod dicit magiſter in primo ſententiarum.xv.diſ.c. hic queritur cur pater non dicit miſſus. ¶Item queritur.vtrum pater debeat dici dari:quod videtur.quia hec eſt ratio auguſtini in libro de trinitate ꝙ ſpirituſſanctus datur a ſe:quia eſt ſue poteſtatis. ergo cum ſimiliter pater ſit ſue poteſtatis:videtur ꝙ detur a ſe. ¶Cõtra ſicut pater non legitur miſſus:ſimiliter non legitur datꝰ. ergo ſicut non conceditur vna: ita nec debet concedi alia. ¶Item dicit magiſter in ſentẽtijs ꝙ datio ſpiritusſancti eſt eius proceſſio. et ideo non datur a creatura:quia non procedit a creatura. ergo cuz in hoc quõ eſt dari intelligatur procedere: non videtur debere dici pater dari ſicut nec procedere.

Contrariũ.

¶Ad primum dicendum ꝙ miſſio paſſiue dicta ſiue miſſum eſſe:proprie non conuenit patri.et ratio huius eſt.quia mitti in intellectu ſuo importat eſſe ab alio.vnde cum filius vel ſpiritusſanctus dicãtur mitti:intelligitur ipſos aliquid efficere per quod cognoſcantur eſſe ab alio. ſiue filius et ſpiritusſanctus dicantur mitti a patre: ſiue dicantur mitti a ſe.ſicut iam videbitur. et quia hoc non conuenit patri:ideo pater non dicitur mitti.

Ad obiectionem.

¶Ad illud quod obijcitur.ꝙ omnia ſunt vnuz in deo preter ingenerationem et generationem et proceſſionem:quorum nullum eſt miſſio.dicẽduz ꝙ in miſſione paſſiue dicta intelligitur generatio et proceſſio indiſtincte.ita ꝙ in miſſione filij intelligitur generatio:in miſſione ſpiritusſancti intelligitur proceſſio.et qz in iſtis non ſunt vnum omnes perſone:

ideo neq; in missiõe.vnde sicut esse ab alio neq; generationem neq; processionez supponit distincte vtriusq; tamen supponitur indistincte.cũ vero dicit filius est ab alio:ſpũſſ.ab alio:nam distinguit.ita ẽ de hoc q̃ dico mitti:& ideo nõ dicitur cõuenire patri sicut nec esse ab alio. ¶Ad aliud dicendũ. q̃ pr̃ habet effectũ in creatura per quẽ cognoscit sicut filius & spiritusſanct⁹.nõ tñ dicit missus:& hoc est ratione ſubauctoritatis que significat in hoc q̃ dico missus vel mitti:vnde nõ diffinit mitti per hoc.qõ est mẽte percipi esse ab alio sicut dicit au.vnde hoc q̃ dico mente percipi nõ dicit totã rationẽ missionis passiue dicta.sed habere ab alio q̃ efficiat aliquid in creatura.per qõ cognoscatur ab alio esse:et hoc non conuenit patri.et per hec patet ſolutio ad ſequentẽ auctoritatẽ aug.nam mente percipi nõ dicit totam rationẽ missionis sicut dictum est. ¶Ad illud qõ obijcitur. q̃ pr̃ poterit mitti a ſe sicut ſpũſſ. dicendũ q̃ cũ dicitur ſpũſſ.mitti a ſe.rõe ſubauctoritatis significate in hoc q̃ dico mitti: significatur ibi ſpĩſ.esse ab alio.sed nõ oportet q̃ a mittente vn de ibi intelligitur aliquis effectus esse a ſpiritu per quem cognoscatur esse ab alio.ratione ergo effect⁹ procedẽtis a ſpũſ.cum quo etiaz datur.ſ.ſ.dicit mitti a ſe.sed nõ ſolũ ſufficit iſtud:ſed oportet q̃ etiam intelligatur rõne ſubauctoritatis ſignificate q̃ illud quod efficit.ſ.ſ.in creatura:habeat ab alio. & qz hoc nõ conuenit patri ideo pater nõ dicit mitti a ſe ¶Ad aliud dicendũ. q̃ natũ eẽ de patre nõ est tota ratio missionis.ſed manifeſtari viſibiliter in carne vel inuiſibiliter in mẽte q̃ ſit a patre est tota ratio missionis.vnde nõ negat augu.quin esse a patre intelligatur in missione filij.ſed q̃ illud nõ ſit tota rõ ſiue completua missiõis filij:ſed illa que dicta est. ¶Ad illud quod dicitur de veritate iſtius pater datur.Dicendũ q̃ minus habet impropꝛietatis q̃ hec pater mittitur.Unde notandũ q̃ dari põt ſumi pro illabi vel infundere.et ſic conuenit toti trinitati et etiam patri qz cũ filio & ſpũſan. venit in mentẽ.& ſz non inueniatur dat⁹:tamẽ inuenit equipollẽs ſm q̃ dicitur ſic dari.Jo.xv.Ad eum veniemus ꝛc. Alio modo dicit dari prout dicit ſubauctoritatẽ. et dicit relatiue ad dantẽ & illũ cui datur:& ſic dicit idem q̃ mitti & importat in ſuo intellectu esse ab aliquo ſicut ad ante. et hoc modo non conuenit patri. & ſm hanc actionẽ procedit q̃ datur ab eo a quo datur. ¶Ad aliud dicendũ. q̃ in hoc q̃ dico mitti vel dari ſunt duo ſiue intelliguntur duo.ſ.esse ab alio:& effectus in creatura in quo manifeſtatur filꝰ vel.ſ.ſ. esse ab alio.rõne autẽ effectus dicit.ſ.ſ.mitti ſiue dari a ſe:qz ab ipſo est effectus cum quo effectu datur ipſe.cum ergo dicit augu.q̃.ſ.ſ.dicitur a ſe qz est ſue poteſtatis non concludit q̃.ſ.ſ.detur:ſed q̃ ſi datur ab aliquo cum illo effectu in quo manifeſtatur: q̃ etiam a ſe detur cum operetur illum eundem effectum.vnde non ſequitur ſi pater est ſue poteſtatis q̃ dicitur a ſe.ſed q̃ ſi detur q̃ datur a ſe. ¶Ad illõ quod obijcitur ex alia parte:dicendum q̃ ſi dari ſumatur pro infundi:q̃ non ſequitur .ſ. ſ. datur ergo procedit.quia infundi non importat ſubauctoritatem nec etiam diſtinctionem.ſed hoc qõ dico procedere dicit diſtinctionẽ et etiam habitudinem principij ad id quod est de principio.ſed bene ſequit datur a creatura.ergo procedit a creatura.nam inter creatorem et creaturam est diſtinctio:non ſolũ originis ſed etiam eſſentie.vbi autem est diſtinctio ſiue ſm originez ſiue ſm eſſentiam bene ſequitur ad dari ſiue ſumitur pro infundi ſiue pro mitti esse ab alio a quo datur.ſed vbi notatur ſolum differentia ſm rationem non ſequitur.vnde non ſequitur .ſ.ſ. dat̃ ſiue infundit a ſe:ergo procedit a ſe.nec de patre ſimiliter

Ad secundum

Ad tertium.

ad id qõ ſcõo querit̃.

Ad ꝓtrariuz.

Articulus ſecundus.

Utrũ miſſio conueniat filio et ſpũſſ.

Tertium.

Contrariuz.

ORdinẽ querit̃.ſuppoſito q̃ mitti tantum conueniat filio & ſpũſſa. vtruz conueniat vtriq; ſm eandẽ rationem:vel ſm aliã & aliã rationẽ.Ad quod ſic obijcitur.Beda in omel.dñice pume post aſcẽſionem. Spiritusſancti miſſio est eius proceſſio.ſed proceſſio non dicitur ſm eandez rationẽ de filio & de ſpiritusſancto.ergo nec miſſio. ¶Item gregoꝛ⁹ in morali.eo mittitur filius quo generatur.ſed hoc non poteſt dici de ſpiritusſancto.ergo alia et alia ratio est miſſionis filij.& ſpiritusſcti. ¶Item duplex est miſſio filij & ſpiritusſancti:ſcilicet viſibilis & inuiſibilis & vtraq; est ad manifeſtationem filij & ſpiritusſancti.Sed miſſio viſibilis non dicitur ſm eãdem rationem de filio & ſpiritusſancto. quia alius & alius est modus manifeſtationis quo manifeſtatur filius in carne aſſumpta: & quo manifeſtatur ſpiritusſanctus in columba.ergo cum ſimiliter in inuiſibili miſſione per alium & alium effectuz manifeſtatur ſpiritusſanctus:non videtur miſſio dici ſm eandem rationem de filio & ſpiritusſancto.

¶Contra. mitti est cognoſci ab alio ſz q̃ dicit auguſtinus.ſed hec ratio conuenit filio et ſpiritusſancto.ergo ſm eandem rationem conuenit mitti filio et ſpiritusſancto. ¶Item non est alia ratio miſſionis actiue dicta cum dicitur pater mittit filium & ſpiritumſanctũ:ſicut nec est alia ratio operationis cum dicitur operari per filium & per ſpiritumſanctum.dictione enim ſemel poſita non cõtingit vti equiuoce.ergo ſi miſſio paſſiue dicta relatiue dicitur ad miſſionem actiue dictam:nõ erit alia ratio miſſionis paſſiue dicte ſm q̃ conuenit filio et ſpiritusſancto. ¶Si dicatur q̃ poteſt eſſe vna ratio:tamen differens ſm prius & posterius ſm rationem intelligentie.hoc non videtur verũ. quia ſicut patri et filio communiter conuenit mittere ſpiritum.ita filio et ſpiritusſancto. conuenit mitti a patre.quia vterq; procedit ab ipo .Sed alio et alio modo est commune ſpirare patri & filio: et alio modo procedere. Nam licet ſpirare per prius videatur conuenire patri q̃ filio ſm rationem intelligentie:tamen idem est modus ſpirandi in patre & filio: propter quod est vna ratio ſpirandi.vnde non differunt niſi ſm prius et posterius ſm rationem intelligentie.quia intellectus primam auctoritatez ſpirandi ponit in patre a quo habet filꝰ ſed non est ſic in proceſſione .nam non differt ſolũ modo proceſſio in filio & ſpiritusſancto ſm prius & posterius in ratione intelligendi:ſed quia est alꝰ et alius modus procedendi et ideo alia et alia ratio proceſſionis.et dicitur quaſi equiuoce proceſſio: non ſolum analogice.ergo cum ratione eius quod est procedere cõueniat mitti filio et ſpiritusſancto.non ſolum dicetur per prius et posterius de ipſis:ſed etiam equiuoce.

Item queritur.ſi ſit. ſ.ſ.

Querit̃ ſcõo. Cui potiꝰ cõueniat miſſio filio vel.ſſ.

aliquo modo eadem ratio.cui magis cõueniat mitti: filio vel ſpiritusſancto.et videtur quod filio. qz ſi mitti est cognoſci eſſe ab alio.et hoc magis proprie conuenit filio cui appropriat cognitio:magis proprie vꝫ conuenire filio mitti q̃ ſpiritusſancto.

¶Itẽ

Secundum. Pars cõtraria.

Secundum.

Reſpõſio ad primũ q̃ſitũ.

Ad tertium.

Ad ꝓtrariuz.

Ad ſecundũ.

Ad ſecundũ.

Ad ꝓtrariuz partem.

Ad ſecundũ.

Ad ſecund o queſitum.

Sol.ad pmũ

¶Itẽ hoc apparet in miſſione viſibili.qz prius manifeſtat filꝰ in carne aſſumpta q̃ ſpũſſctũs in columba vel alia ſpecie aſſumpta. ¶Cõtra. proceſſio ſpũſſcti diuidit proceſſionẽ tpalem & eternã.ſz nõ ſic diuidit proceſſio filij.ſz miſſio idẽ est qõ proceſſio tpalis.ergo miſſio magis vꝫ cõuenire ſpũſ. ¶Itẽ magis proprie conuenit esse datuz ex tempore cui conuenit eſſe donum ab eterno: ſed hoc est ſpiritui.non filio.ergo cũ mitti nihil aliõ ſit q̃ dari ex parte:magis proprie conuenit mitti ſpũſ.q̃ filio.vnde aug.xv.de tri.Filio est verbũ niſi filij: nec donũ niſi ſpũſſctũs. ¶Ad primũ dicendũ. q̃ miſſio paſſiue dicta dꝫ ſm eandẽ rationẽ de filio & ſpũſanc. ¶Ad hoc qõ obijcit in ꝓtrariũ.dicẽdũ q̃ in miſſione duo ſunt.ſ.principale ſignificatũ:& notatũ.ſz ergo principaliter ſignificet ibi notio ſiue etiã eſſentia. non tamen ab illa imponit:ſed ab eo qõ est ꝓnotatum in creatura.& ab illo ꝓnotato accipit miſſio rationem ſuã plenã.ſicut creare principaliter ſignificat diuinã eſſentiã:nõ tamẽ ab illa accipit rationẽ ſuã ſed ab eo quod efficitur in creatura.vnde licet proceſſio principaliter ſignificetur in miſſione ſiue in rectitudine.& predicetur de ipſa miſſione:nõ oportet q̃ ſi alio & alio mõ dicat proceſſio:q̃ alio & alio modo dicatur miſſio.qz miſſio non imponit a proceſſione:ſed ab effectu in quo repreſentatur ipſa proceſſio. a quo etiam accipit rationem & ipſe effectus. ſiue potius ipſa repreſentatio per effectũ: non dicit alio & alio modo de miſſione filij & ſpũſſancti. & tõ non oportet q̃ ſit alia & alia ratio miſſiõis vtrobiq; ¶Ad illud dicendũ q̃ cũ dicit eo mittit filꝰ quo generatur.ſiue intelligitur de generatiõe eterna ſiue de tẽporali nõ notat ratio miſſiõis:ſz notat ratio habitudinis ſignificate in miſſione filij int̃ mittentẽ & miſſum.q̃ alia & alia est in miſſione filij & ſpiritusſcti.ſed nõ ꝓpter hoc est alia & alia rõ miſſiõis: quia nõ ab illa habitudine ſumit ratio miſſionis: ſed ab eo a quo imponit miſſio ad ſignificãdum ſicut dictum est. ¶Ad aliõ dicendũ. q̃ alius & alius modus apparitionis nõ facit aliã & aliaz rationem miſſionis. Nã aliũde dicit miſſio & aliũde apparitio.vnde nõ oportet q̃ ſi filius apparuit in creatura vnita ſibi: ſpũſſctũs in colũba ſiue in creatura non ſibi vnita:q̃ ꝓpter hoc miſſio alio modo dicatur. Similiter non oportet q̃ ſi alius & alius ſit effectus in quo repreſentatur.filius & ſpũſſ.q̃ ꝓpter hoc non ſit ratio eadẽ miſſionis.ſed ſolum ſequit: q̃ hec miſſio paſſiue dicta non ſit illa.qõ bene põt concedi. ¶Ad aliud quod obijcitur contra reſponſionem.dicendum ſuppoſitio q̃ proceſſio dicatur equiuoce de proceſſione filij & .ſ.ſ.quia de hoc ad pſens non est diſputatio.non propter hoc ſequit q̃ miſſio dicatur equiuoce vel alia ratione.quia licet miſſio ſit proceſſio. vel ad minus in intellectu eius quod est mitti claudatur procedere: non tamen accipit rationem ſuam complete ab eo quod est procedere:ſed ab effectu in quo manifeſtatur proceſſio ſiue ab ipſa repreſentatione proceſſionis in effectu. Est autez eadem ratio manifeſtationis ſiue repreſentationis filij & in effectu ſibi appropriatio. & ſpiritusſancti ſimiliter in effectu ſibi appropriatio ¶Ad illud quod queritur de quo perprius dicat. dicendum q̃ in miſſione duo notãtur.ſ.proceſſio ſiue emanatio:& manifeſtatio.ratione emanationis perprius dicitur de filio: quia illa prior est ſm rationem intelligendi.ratione vero manifeſtationis diſtinguendum.quia est manifeſtatio viſibilis:& inuiſibilis.Manifeſtatio viſibilis perprius cõuenit filio : quia expreſſius manifeſtatur propter vnionẽ ratione manifeſtationis.Inuiſibilis magis cõuenit ſpiritusſanctuo quia expreſſior est in cognitione & dilectione q̃ in cognitione. ¶Ad illud quod primo obijcitur.q̃ magis proprie cõuenit filio cui appropriatur cognitio. dicendum q̃ cum dicitur mitti est cognoſci ſicut dictum est prius.hoc q̃ dico cognoſci non ſupponit ibi pro actu cognitiue: ſed pro aliquo effectu ordinato ad actuz cognitiue per quod poteſt aliquo modo cognoſci vel filius eſſe ab alio vel ſpiritusſanctus. Iſte autem effect⁹ in iſta generali ratione nõ magis appropriatur filio q̃ ſpiritusſancto.nec econuerſo: niſi addatur aliquid per quod appropꝛietur.vt effectus ſapientie vel gratie. ¶Ad aliud dicendum.q̃ licet magis proprie conueniat filio ratione miſſionis viſibilis:non tamen oportet q̃ propter hoc et magis proprie conueniat ratio miſſionis. Diſſio enim viſibilis est apparitio in aliqua coꝛporali creatura.apparere autem in aliqua creatura ſiue vnita ſiue nõ vnita accidit miſſioni.vnde licet miſſio viſibilis q̃ est apparitio magis proprie conueniat filio. nõ ratione eius quod est mitti:ſed ratione eius quod est viſibiliter mitti.non tamẽ oportet q̃ mitti magis proprie conueniat filio. Nam illa non pertinet ad rationem miſſionis:ſed ad modum qui ei ſcilicet miſſiõi accidit.ſed ita proprie mittitur perſona ſpiritusſancti. ad efficiendum illud quod efficit in creatura rationali in ſua miſſione:ſiue fit in columba ſiue in alia ſpecie.ſicut filius ad efficiendum illud quod efficit in carne.licet ratio perueniendi in cognitione magis conueniat iſti ſpeciei q̃ illi.

¶Ad aliud dicendum.q̃ ſicut est proceſſio ſpiritusſancti eterna & tempoꝛalis ſimiliter est proceſſio filij eterna & tempoꝛalis.diſtinguitur tamen illa duplex proceſſio in tractatu de proceſſione ſpiritusſancti : & non in tractatu de proceſſione filij quia ſpiritusſanctus retinuit in proprietate ſua nomen proceſſionis.non quia procedere generaliter dictum magis ei conueniat q̃ filio: ſed alia ratione que ſuperius aſſignata est in tractatu de proceſſione ſpiritusſancti propter quod etiam attribuitur proceſſioni ſpiritusſancti diſſinctio illa proceſſionis in tempoꝛalem et eternam. ¶Ad aliud dicendum.q̃ dari dicitur tripliciter.Uno modo dicitur idem dari quod communicari alicui. et hoc modo conuenit toti trinitati & etiam eſſe donum ideſt communicabile alij.Alio modo dicitur dari communicari ab alio.ſicut donuz communicatur ab eo a quo datur ei cui datur.& ſic dicitur idem qõ mitti.& hoc modo conuenit filio et ſpiritusſancto. nec magis appropꝛiatur filio q̃ ſpiritusſancto.Tertio modo dicitur dari aliquod donum cognoſci ab alio eſſe ſiue procedere in ratione doni.et ſic ſoluz conuenit dari et donum ſpiritusſancto. & hoc modo hoc quod dico dari ex tempoꝛe:addit ad hoc q̃ dico mitti procedere in ratione doni quod ſoluz cõuenit perſone ſpiritusſancti:& hoc modo intelligit quod dicit Auguſtinus. quod donum eſſe conuenit ſolum perſone ſpiritus.quia ſolus ſpiritusſanctus procedit in ratione doni.

Articulus tercius.

Utrũ miſſio ſ.ſ.poſſit eẽ ſine miſſiõe filij & econuerſo ꝛc.

Argumentũ primum. Auguſtinus

DEinde queritur. vtrum miſſio ſpiritusſancti.poſſit esſe ſine miſſiõe filij & econuerſo vel non.Circa quod ſic obijcitur. ſicut miſſio actiue dicta cõmunis est filio et patri:ita miſſio paſſiue dicta communis est filio et ſpiritusſancto ſed pater ſine filio non poteſt mittere ſpiritumſanctum. vnde dicit auguſtinus.contra perfidiam arrianoꝝ. nec pater ſine filio:nec filius ſine patre miſit ſpũſ.ergo ſimili

Secundum.

Tertium.

In contrariū

Rñsio.

Soln.ad.j.

ratione nec filiꝰ poterit mitti sine spūsa.nec.s.s.sine filio. ¶ Itē pr̄ dr̄ mittere filiū cū aliq̄d operat ꝓpꝫ in rōnali creatura per qđ pōt cognosci ipsum esse a pr̄e.sed nullū effectū operat̄ per filiū quē nō operet per spūm̄.ergo nūq̄ pōt mitti filius sine spiritusancto nec econuerso. ¶ Item dr̄ filius mitti cū infunditur alicui sapiētia.ergo cū sapiētia sit donū.s.s.t summū. sicut vult aug.math.v.t spūss.detur cū donis suis: maxime dicat mitti cū dat sapia illa.ergo quotiens cunq̄ mittit filius:mittit.s.s. ¶ Cōtra.missio filij t spūss.sunt differētes missiōes quarū nulla depēdet ab alia.ergo vna pōt esse sine alia. Mō aūt vna dependet ab alia pz.quia dicit mitti filius ratiōe effectus sibi appropriati.in quib⁹ effectibus manifestātur processiones eorū.sed vnus effectus pōt esse sine alio:ergo t vna missio sine alia. ¶ Itē nō mittitur filius in quocūq̄ effectu siue ratiōe cuiuscūq̄ effectus.sed oportet ꝙ ille effectus.sit ei appropriatus.vnde qz manifestatur in eo dicitur mitti.sed si in illo eodē effectu mitti diceret spūss.oporteret ꝙ in illo manifestaretur.ergo iam nō esset appropriatus filio.ergo nō quādocūq̄ mittitur filius mittit. s.s. ¶ Item in missione visibili filij nō dr̄ spūss.mitti.nāilla ē missio qua missus est i carnē sicut dicit augu.que nō ꝙuenit spūss.ergo aliq̄n mittit filius. qñ non mittit.s.s. ¶ Quod sine preiudicio concedē dum est.et ss.enim.contingat eos aliq̄n simul dari vel mitti:nō tñ semp necesse est. ¶ Ad ꝓmū ergo dicendū.ꝙ non est simile de missione actiue t passiue dicta.nam siue dicatur passio actiue dicta producti⁹ alicuius persone manifestata in creatura:siue manifestatio ꝓductiōis in effectu.nō significatur in missiōe sic dicta aliquid quod nō sit cōmune patri et filio. Nam t ipsa ꝓductio spūssancti:t ipa operatio siue manifestatio actiue dicta cōmunis ē patri t filio. Non sic autē est in missione passiua respectu filij t spiritussancti. Nā cum missio passiue dicta sit processio manifestata in effectu appropriato persone vel manifestatio processionis.cum processio filij non sit ꝓcessio spūssancti:nec idē effectus in quo manifestatur veraciꝫ ꝓcessio rōe cuius dicitur mitti filius vel spiritussanctus.immo vnus effectus possit esse sine alio:t manifestatio vnius ꝓcessionis sine manifestatiōe alterius.ideo pōt esse vna missio sine alia. Non sic autem est de missione actiue dicta:ratiōe iam dicta.t ideo non sequitur si pater nō potest mittere spiritum sanctū sine filio quin filius possit mitti sine spiritussancto vel econuerso. ¶ Ad aliud dicendum.ꝙ licet quotiens operatur pater per filium operetur etiam illum eūdem effectuꝫ per spiritum:non tñ quotienscunq̄ mittit filiuꝫ:mittit spiritum sanctum.et hoc quia ille effectus non est appropriatus vtriꝫ sed alteri persone vnde solum illa persona dicitur mitti cui appropriatur ille effectus.nec ratiōe operationis dicitur mitti ꝑsona:ꝫ rōne repsentatiōis in effectu sibi appropriato. ¶ Ad tertium potest dici.ꝙ sapientia potest dici dupliciter:Uno mō illuminatio.ad cognitionem eternorum.et sic sapientia mittitur cum filius mittitur.Alio modo dicitur sapientia ꝑm nomen suum.s.cognitio cum sapore.t sic est donū.s.s. vel potest dici ꝙ sapientia dupliciter potest considerari:vel in ꝙtum comparat̄ ad actum qui est cognoscere:et sic est appropriata filio et manifestat eius processionem:vel in ꝙtum comparat̄ ad finez s.in ꝙtum per ipsam est mereri premium eternum siue in ꝙtum per ipsam ordinatur anima in deum: et sic est donum spūss.et manifestat eius processionem que est per modum bonitatis siue amoris.

Ad secundum.

Ad tertium.

Articulus quartus.

Utrū pleni⁹ missus fuerit filius vel.spūss.post incarnationē ꝙ ass.

Oarto querit.vtrū pleni⁹ missus fuerit filius vel.spūss.post incarnationē ꝙ ass. etvꝫ ꝙ sic qz plenior est gratia noui testamenti ꝙ veteris:qz fuit plenitudo gr̄e in r̄p̄o a qua recipim⁹ oēs.Cum igit missio sit ꝓpter graz:videtur plen⁹ mitti filiꝰ vel.s.s.in nouo ꝙ in veteri. ¶ Itē pleni⁹ cognoscit post incarnationem ꝙ ante.cū ergo mitti sit cognosci ꝛc.ergo plenius mittit post incarnationē ꝙ ante. ¶ Itē aug.iij.de tri.exponens illō Jo.Spūs nondum erat datus:qz iesus nondū erat glorificat⁹.dicit:quo illō intelligitur nisi ꝙ illa spūs datio vel missio futura erat: qlis nunq̄ antea fuerat.neq; n.antea nulla erat:sed talis non erat.ex quo videt ꝙ pleni⁹ post incarnationē missus fuerit.s.s. ¶ Cōtra.missio spūssti est eius ꝓcessio ad sanctificādā creaturā.ita vult augu.xv.de tri.t magister.xviij.di.j.li.sent. t similiter missio filij ei⁹ ꝓcessio ad illuminandā rationalem creaturā.sed eque ꝓcessit.s.s.a patre t filio ad sanctificandā creaturā ante incarnationē t post. t similiter filius a patre ad illuminādā creaturā et⁹ si creatura min⁹ illuminet ꝑs ꝙ ass. sicut sol eque lucet sup̄ istā domū t illā:licet ista dom⁹ min⁹ illuminet.ergo nō plen⁹ dr̄ mitti ante incarnationem ꝙ post:ꝫ plenior sit effect⁹ missionis post ꝙ ante. Et dicit aug.in li.de bono ꝑuigali.ꝙ nō ꝑfert ecclibatus iobānis ꝓuigio abrahe.t hoc est.qz equaliter poterit mereri abrahā in ꝓuigio sicut iobānes in virginitate.ergo nō ꝓferebātur patres veteris testamenti t noui q̄stū ad caritatē:ergo nec similiter ꝙtū ad alia dona.sed si plenius dr̄ mitti filius vel spūssctūs:hoc est ratione donoꝝ.t nō plenius dabant̄ dona gratie gratū faciētis rōe quor̄ū dicit dari spūss.ergo nec plenius dabatur.s.s.tūc ꝙ nūc.

Responsio.

¶ Ad hoc dicēdū.ꝙ ꝫ filiꝰ possit dicedi ꝙ filiꝰ vel spūss.plen⁹ mittunt̄ post incarnationē ꝙ ante:potest tñ distingui.ꝙ cū missio sit ꝓcessio alicui⁹ ab aliquo t in aliquid:pōt determinari missio ꝑ ꝓpationē ad illū a quo est:vel a quib⁹ est:vel ad illum cuius est.t his duob⁹ modis eque mittit spūss.nūc et tunc. Sed tertio modo.s.ꝑ ꝓpationē ad illos in quo fit missio siue ad quos:plenius dr̄ mitti modo ꝙ tūc.qz meli⁹ mō sunt dispositi hoies ad recipiēdum.rōe ergo effect⁹ in creatura dr̄ mō pleni⁹ mitti ꝙ tūc:t qz sicut dictū est missio accepit rationē suam ab ipso effectu in quo repūtat ꝓcessio filij vel spūss.satis pōt ꝓcedi ꝙ plenius missus est filiꝰ vel spūss.post incarnationē ꝙ ass. ¶ Ad primum ergo obiectū satis ptz soko.nā nō seqtur si missio ē ꝓcessio ad sanctificandā creaturā vel illuminādā si eq̄liter ꝓcedit ꝙ equaliter mittat qz mitti nō dr̄ rōne processiōis:sed rōe effect⁹ in quo manifestat ipa ꝓcessio.qz plenior est modo ꝙ tunc. Nec est simile ō hoc ꝙ dico lucere:qz quantū est de se:lucere nō dicit effectum in creatura.si aūt diceret effectum in creatura sicut illuminare:non equaliter diceretur lucere super domum que plus illuminatur t que minus.vnde sicut sol non dicitur vtranq̄ domum eque illuminare:licet eque luceat sup̄ vtranq̄.licz.s. s.eque procedat nunc t tunc:t eque potens sit sanctificare t filius illuminare:tamen mō pleni⁹ dicitur mitti vel sanctificare.cum hoc ꝙ dico.mitti dicat effectum in suscipiente.

Sol.ad ꝓmū

Ad secundū.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ augu.non cōparat meritū ad meritū nec gratiaz ad gratiam:sed statum cōtugij in ve.testa.statui cōtugij in nouo. Sz magnitudo gr̄e nō de necessitate concomitat status equalitatem vel ꝛmparitatē:io non sequit ꝙ equaliter mitteret tunc vt nunc.

¶ Dembrū

¶ Dembrum tertium.

Ad quos fit missio mnsibilis.

Dnsequēter querit de missiōe passiue dicta ꝓpationē eor̄ ad quos dr̄ fieri missio. Primo ergo querit.vtrū dicat mitti filiꝰ vel spūss.ad irrationalē creaturā vel tm̄ ad rationalē. Scdo.si ad rationalē tm̄:vtrū ad angelos. Tertio.vtrum ad r̄p̄m hominem.

Articulus ꝓmus.

Utrum dicat mitti filiꝰ vl ss. ad irrationalē creaturā vel ad rationalē tm̄.

Argumentū primum.

Secundum.

Tertium.

Contrariuz.

Aug ustinus

Respōsio et sol.ad ꝓmū

Ad secundū.

D primū sic obijcit:missio spūssti ē eius ꝓcessio ad sanctificandaz creaturā sed spūssctūs non solū venit ad sanctificandam creaturā rationalē sed etiā irrationalē.sicut aquā baptismi:t illa in quib⁹ cōficiunt alia sacramēta.vñ in bñdictiōe fontiū dr̄ descēdat in hāc plenitudinē fontis aque vtus spūssti.ergo spūss.nō tm̄ mittit ad rationalē creaturā sed etiaz ad irrationalē. ¶ Itē missio trāsfert ad diuina.nō quia aliqua ꝑsona sit vbi non erat ꝓ:sed qz efficit aliq̄d in creatura.ꝙ qđ dr̄ ibi esse alio mō ꝙ ꝓ Sed deus dr̄ esse alio mō in sacramētis ꝙ in alijs creaturis t familiari modo.qz cōfertur virt⁹ aque ad emūdationē aīe.ergo rōe hui⁹ virtutis dicetur mitti filius vel spūssctūs. ¶ Itē mittit filiꝰ qñ cognoscit aliquo effectu sibi appropriato ei⁹ ꝓcessio sicut oñsum est:t similiter spūss.ꝫ effectus appropriati filio t spūssctō nō solū apparēt in creatura rationali:ꝫ etiā in creatura irrationali.ergo mitti dicetur non solū ad creaturā rationalē sed etiā irrationalē. ¶ Cōtra.nō dicit filiꝰ vel spūssctūs mitti nisi ad illā creaturā quā dicit inhabitare.ꝫ solam creaturā rationalē inhabitat q̄ capax ei⁹ est ꝓ cogitationē t amorē.ergo ad solā rationalē creaturam dicit mitti. ¶ Itē aug.iij.de tri.tūc vnicuiq̄ mittit cum a quo ꝙ cognoscit atq; ꝓcipit quātū cognosci et ꝓcipi pōt ꝓ captu vel ꝓficietis in deū vel ꝓfecte in deo aie rationalis.ergo ad solā rōnalē creaturā dicit mitti. ¶ Itē missio tā visibilis ꝙ invisibilis ē ad reuocationē ab istis sensibilibus t ad ꝓceptionem eternoꝝ.ſm ꝙ innuit aug.in li.de tri.vnde loquēs de missiōe dicit.ſm ꝙ aliq̄d eternū mēte capimus in hoc mundo sum⁹.sola aūt creatura rōnalis est q̄ sic revocatur.ergo ad solā creaturā rōnalē est missio. ¶ Mō concedēdū est. ¶ Ad ꝓmū ergo obiectū dicendū.ꝙ illa sctificatio q̄ est in aqua baptismi t in alijs sacramētis:ordinat ad sctificationem aie rōnalis.qz mot⁹ sctificatiōis nō terminatur nisi in subsistātia.sacramētū aūt est velut adminiculū siue via ad hoc vt anima sanctificationē recipiat. quia ergo missio respicit terminum vie t nō viam in illa sanctificatione qua sanctificatur aqua potius dicitur mitti ad rationalem creaturam ad quam vltius ordinatur illa sanctificatio:ꝙ ad ipsam aquam.cum sanctificatio que est in aqua sit sicut via:illa vero sanctificatio que est in rationali creatura sicut terminus. ¶ Ad aliud dicendum.ꝙ licet deus familiari modo dicatur esse in sacramētis ꝙ in alijs creaturis:non tamen dicitur mitti. quia mitti non dicitur nisi ad illas creaturas in quibus dicitur inhabitare.t hoc est solum in illis que possunt ipsum capere per cognitionem t amorem.Joban.xiij.ad cum veniemus t mansionem ꝛc.licet autem dicatur aliquo alio modo esse in sacramentis ꝙ in alijs creatis:non tamē dicitur ibi inhabitare.quia sunt sicut via ad hoc vt deus sit in rationali creatura per gratiam. vnde etsi dicatur esse in sacramentis per gratiam:non tamen p gratiam inhabitantem sed solum in rationali creatura.et ideo ad illam solaz dicitur mitti. ¶ Ad aliud dicendum.ꝙ non propter quencunq; effectum appropriatum filio vel spiritussancto dicitur mitti. filius vel spiritussanctus sed propter illos in quib⁹ expresse habet cognosci filius.vel spiritussanctus non solum per modum vestigij:sed per modū imaginis.et tales effectus sūt cognitio et amor:vel dona pertinentia ad cognitionem et amorem. in quibus relucet processio filij et spiritussancti per modum imaginis.et quia talium effectuum est capax sola rationalis creatura:ideo ratione alicui⁹ effectus appropriati non dicitur mitti ad aliam creaturam:quia in alijs creaturis non dicitur cognosci i effectu nisi per modum vestigij. Si autem querat que sit ratio huius.dicendum ꝙ hec est quia mitti de ratione sua dicit aliquid effici in creatura.ꝙ qđ dicitur alio modo esse in creatura ꝙ prius:licet nō sit vbi non esse prius.hoc autem non cōuenit nisi rationali creature in quo est familiarior t specialior modo post infusionem gratie ꝙ ante:t ideo ad illum solum dicitur mitti.

Ad tertium.

Articulus secundus.

Utrum missio fiat etiaz ad angelos.

Eunde querit suppositio ꝙ missio fiat solum ad rationalem creaturam vtruz fiat ad angelos.et videtur ꝙ sic. Nam in primo libr.senten.distin.xv.c.Ecce distincti sunt duo modi:dicit magister.ꝙ in missione invisibili mittitur quotidie ad sanctos.et missus est ante incarnationem ad sanctos qui ante fuerunt et missus est ad angelos.ex quo habetur plane:ꝙ missio.s.s.fit ad angelos. ¶ Item.augustinus.iij.de tri nita.loquens de filio dicit.aliter mittitur sapiētia vt sit cum homine:aliter vt sit homo. In aīas enim sanctas se.transfert et amicos dei t prophetas cōstituit.sic etiam implet angelos sanctos:ergo missio filij qua mittitur invisibiliter:se extendit ad angelos. ¶ Item sicut homo est capax cognitionis t dilectionis dei ita t angelus sed ratione cognitionis vel dilectionis cum infunditur dicitur mitti filius vel spiritussanctus ergo non solum ad homines sed etiam ad angelos dicentur mitti filius et spiritussanctus. ¶ Contra.missio est alicuius ab aliquo et in aliquem. et ille in quem est missio se habet in ratione extremi non in ratione medij.cuz ergo angeli se habeant in ratione medij et non in ratione extremi:quia eorum officium est mitti et sunt nuncij dei ad eos.ad hebr. j. omnes sunt ad ministratorij spiritus:ad angelos non videtur esse miss.o ¶ Item quod imperfectum est habet reduci ad perfectum in eodem genere: ergo in genere missionis imperfecta missio habet reduci ad perfectam. sed perfectissima missio est missio filij in carnem:ergo ad ipsam habent reduci alie. ergo in quem non habet fieri missio illa vel circa quem: nec alie.sed illa non fit ad angelos sed solum ad homines qui significantur per dragmam t ouem luc.xv.ergo nec alie. ¶ Item missio sicut innuit Augustinus in libro de trinitate non fit nisi ad reuocationem eius quod aberrauit vel ab errare potest:sed angelus bonus nunq̄ aberrauit nec aberrare potest:ergo ad ipsos non fit missio. Nec ad malos constat quod illi non possunt revocari:ergo ad angelos non dicitur fie-

Augustinus

Oppositum primum.

Secundum.

Tertium. Augustinus

Responsio.

eri missio. ¶ Ad hoc dicendū. q̄ missio aliquo mō fit ad angelos etiā q̄tum ad aliquos effectus: licet non q̄tū ad illos oēs q̄ sunt in hominib⁹: siue rōne quox dicit mitti ad hoīes. ¶ Ad primū ergo obiectū in cōtrariū dicendū. q̄ lz angeli sint in rōe medij in annūciatiōe q̄ fit p̄ eos ad nos: tñ hoc rōe dicā tur ipsi mitti: tñ in missione q̄ fit ad eos nō se hñt i rōe medij sed extremi. Unde nil phibet eandē psonā esse missam z ad quā fit missio: sed nō in eadē mis

Sol. ad p̄m

sione numero. ¶ Ad aliō dicēdū. q̄ missio in carnē dicā pfectissima. q̄ ibi est summa gratia quāta po test esse in creatura. Jtē q̄ est ibi natura summe no bilitata: sed nō ōr pfectissima q̄ ad ipsaz reduci ha beant oēs alie missiōes. q̄ sine illa eē possent. si enī non fuisset incarnatio: adhuc fuisset missio. z erat etiā ante incarnationē. Unde z hi oēs missiōes visibi les forsitā ordinabūtur ad fidē incarnatiōis sicut videt inuere. Aug. in li. de tri. nō tm̄ oēs missiones

Ad secundū.

inuisibiles. in quib⁹ mittit filij vel. s. s. in mētes ho minū z angelox. z ideo non oportet q̄ circa q̄ illa non habet esse nec alie. Si em̄ dicat q̄ nō hz cē pfe ctum vel impfectū in eodē genere. hoc nō est veruz nisi de pfecto q̄ dat esse impfecto: z a quo depen det illō q̄ est impfectū q̄tū ad suā pfectionē nec p

Ad tertium

ficitur sine illo. ¶ Ad tertiū dicēdū. q̄ plures sunt effectus missionis spūsct. z licet nō mittat ad an gelos q̄tū ad hūc effectū q̄ est reuocare aberrantē: sicut mittit ad hominē q̄ aberrauit: mittit tñ q̄tū ad alios effect⁹. Unde nō sequit si mitti in homin⁹ est reuocari: q̄ ad angelos nō fit missio. q̄ q̄tuz ad alium effectū dicitur mitti sicut nō sequit si gratia hominib⁹ dat ad iustificationē a culpa. z iustifica tio a culpa nō est in angelis. quin gratia sit in ange lis: vel potest dici q̄ missio spūsancti fit ad āgelos ad reuocationem aliquo mō. nō q̄ aberrassent: sed ne aberrarēt vel aberrare possent. Hā natura nisi per gratiā retineat semp̄ est labilis in peccatū. Unde gra confirmatiōis data ē angelis ne de cetero possent errare per peccatum z q̄tuz ad hoc cōis est aliquo modo ratio missionis.

Articulus tertius.

Utz spūsct⁹ missus fuit ad cristū hominem. Argumentū primum.

TErtio querit vtrū spūsctus missus fue rit ad xp̄m. gō vī. q̄ spūsctm̄ mitti: nihil aliō est q̄ ipm̄ dari q̄tū ad aliquē effe ctū in quo cognoscit ipsuz eē ab alio. Sz spūsctus datus est xp̄o nō solū q̄tū ad aliquos ef fect⁹: lz q̄tū ad oēs. Joh. dat⁹ est ei spūs nō ad mē suram ergo ad xp̄m maxime dicet mitti spūsctus: et non solū ad alias rōnales creaturas. ¶ Jtē luc. iij. descendit spūsctus. corpali specie sicut colūba i ipsum. z Joh. j. vidi spm̄sctm̄ descēdētē sicut colūbam z manentē sup eū. Sed spm̄sctm̄ descēdere et manere sup aliquē: nihil aliō est q̄ spm̄sctm̄ mitti ad ipsum: ergo spūsctus missus est ad xp̄m. ¶ Si dicat q̄ ille descēsus fuit missio corpalis siue exte rior tm̄. Cōtra. missio corpalis siue exterior ordinat ad interiorē siue spūalē inuisibilē z est signū illius sicut patet in illa missione qua missus est spūs sup apostolos in igne z linguis. beceni erant ad mani festationē missionis interioris in quo dabat eis do num linguarum z feruoris caritatis: ergo similiter missio corpalis erat signum missionis spūalis siue interioris ad xp̄m. ergo non solum fuit i cri sto missio corpalis siue exterior: sed etiaz spūalis siue interior. ¶ Contra. missio spūsancti est ei⁹ pcessio ad sanctificandū creaturā: lz xp̄s nunq̄ fuit san ctificat⁹ lz semp̄ fuit⁹ z nūq̄ nō sctūs: ergo nō prop̄ae dicit mitti spūsctus ad xp̄m. ¶ Jtē missio. s. s.

Contrarium

Secundum.

ponit aliūmodū essendi in creatura q̄ p̄i⁹. Unde piritussanctus dicitur mitti. nō q̄ sit modo vbi nō erat prius sed quia est ibi alio modo q̄ prius: siue q̄tum ad aliud effectū q̄ prius q̄ nō poterat i aliquē actū in quē non poterat p̄i⁹. ergo p̄prie nō di citur mitti. s. s. ad xp̄m. ¶ Ad hoc dicēdū. q̄ est mis sio exterior siue corpalis: z est missio interior siue spi ritualis: prima est manifestatio facta exterius i ali qua specie corporali. secunda est manifestatio interius facta in aliquo effectu spūali loquēdo ergo de prima missione dicendum q̄. s. s. missus est ad xp̄m. quādo in specie colūbe descendit sup ipm̄. Luc. iij. et hec missio fiebat nō p̄pter se: sed p̄pter alios vtz in notesceret alijs ipm̄ plenissime habuisse. s. s. loquēdo aūt de sctā missione nō dr mitti ad ipm̄: q̄ nullus effectus fiebat in ipso qui p̄i⁹ nō esset. nec a lio mō inhabitabat spūsctus in eo q̄ prius. ¶ Ad primū ergo obiectū dicendū. q̄ nō sequit si dat⁹ es set ei. s. s. q̄tū ad oēm effectū. q̄ p̄pter hoc dicatur mitti ad ipsum. nam aliq̄d importat in hoc q̄ dico mitti qō nō importat in hoc q̄ dico dari. Hā hoc q̄ dico mitti ponit aliū modū existēdi. s. s. in xp̄o q̄ esset prius. vel q̄tum ad aliud effectū q̄ prius qō non ponit hoc qō dico dari. nā dari nō ponit aliq̄d coīcari alicui vñ non ponit nouū modū existendi nec nouū effectū. Hā de re tā data possum⁹ dicere q̄ semp̄ est in rōne doni. vnde z si spūs q̄tinentue sit in hoie in rōne doni: nō tñ est in rone missi. z hoc è quia mitti dicit actum p̄ut est in fieri: dari vo p̄ ut est in facto esse. z ideo nō sequit q̄ si datur q̄tuz ad aliquē effectum: q̄ p̄pter hoc mittat. ¶ Ad a liud dicendū. q̄ missio corpalis nō semper ordina tur ad missionem spiritualem. nam semp̄ est signū illius. sed bene verum est q̄ est signum inhabita tiōis spiritussancti per gratiam. Unde in illa missio ne qua descendit ipiritussanctus super xp̄m signa batur inhabitatio. s. s. qua scilicet inhabitabat in xp̄o q̄tum ad plenitudinem gratie. a qua plenitu dine descēdebat virtus in qua ad regenerationem animaruz. Uel potest dici q̄ illa missio corporalis signum fuit missionis spiritualis. non quc nūc fie ret ad xp̄m: sed que debebat fieri ad animas sanctificatas per baptismum. z sic potest vniuersaliter concedi q̄ missio corporalis est signum missionis spiritualis. Alio mō sine preiudicio possit dici. q̄ vtroq̄ modo missus est. s. s. ad xp̄m. sed non simul z semel. sed primo modo missus est spiritualiter siue inuisibiliter. quando in primo instanti cōceptio nis sue datus est ei spiritus non ad mensuram. cū scilicet primo inhabitauit ipsum spiritussanctus singulariter q̄tum ad gratie plenitudinem. deinde vero ipso baptizato missus est ad eum visibiliter z in corporali specie: ad significandam priorem missionem vel ipsam inhabitationem que fuit ef fectus huius missionis: vel ipsam missionem que fit in sacramento baptismatis sicut dictum est.

Responsio.

Sol. ad p̄m

Ad secundū.

In cōceptiōe xp̄i tria itelligimus in anima xp̄i scilicet creationem: vnionē. et gratie collationem. z licet ista tria simul fuerunt tempore: tamen ibi est quidam ordo f̄m rationem intelligentie vt primo f̄m rationem intelligentie sit creatio ipsius anime. deinde vnio ipsius z diui ne nature. Tertio collatio plenitudinis gratie. f̄m hoc ergo dicitur diuina natura in christo esse triplici modo existēdi. scilicet modo communi quo etiā dicitur in alijs creaturis per essentiam presentiaz potentiam. Alodo speciali scilicet quo dicitur eē in sanctis per gratiam. modo singulari quo dicit fuisse singulariter in christo per vnionem. ratione ergo creationis non determinatur missio: quia effectus

Motandum ergo q̄ in conceptione xp̄i tria itelligimus in anima xp̄i scilicet creationem: vnionē. et gratie collationem. z licet ista tria simul fuerunt tempore: tamen ibi est quidam ordo f̄m rationem intelligentie vt primo f̄m rationem intelligentie sit creatio ipsius anime. deinde vnio ipsius z diui ne nature. Tertio collatio plenitudinis gratie. f̄m hoc ergo dicitur diuina natura in christo esse triplici modo existēdi. scilicet modo communi quo etiā dicitur in alijs creaturis per essentiam presentiaz potentiam. Alodo speciali scilicet quo dicitur eē in sanctis per gratiam. modo singulari quo dicit fuisse singulariter in christo per vnionem. ratione ergo creationis non determinatur missio: quia effectus

fect⁹ creationis est ipsa natura ad quā proprie ter minatur missio. Unde oportet intelligere prius natu ra vel tēpore illud ad quod fit missio: q̄ ipsum ef fectū ratiōe cuius fieri dicitur missio. ita q̄ missio filij in carnē: determinatur penes ipsam vnionem in q̄tum ipse filius dei dicitur inhabitare ipsam animam xp̄i. z per cōsequēs ipsam carnē mō singu lari. s. per vnionē talē. in quo habitat omnis pleni tudo corporaliter. Missio vo spiritussancti deter minatur penes gratie collationem. que data est ei nō ad mēsurā. z sicut nō oportet q̄ humana natu ra xp̄i siue q̄tum ad corpus siue q̄tum ad animaz precedat missionem filij i carnē tēpore sed solū na tura sicut nec vnionē: ita nō oportet q̄ missiones spiritussancti in animā xp̄i siue in xp̄m hominē p̄ cedat humanam naturā f̄m tempus sed solus f̄m naturam. ¶ Ad hoc q̄ obiicitur. q̄ xp̄us non fuit sanctificatus quia nunq̄ fuit non sanct⁹. et cū san ctificatū sit de nō sctō fieri sctm: pōt dici q̄ nō san ctūpōt duob⁹ modis. vel negatiue: vel priuatiue. si negatiue: potest concedi q̄ christus de nō sancto factus est sanctus. quia primo factus est sanctus cum prius non esset. Si vero priuatiue: non potest dici christus sub hoc sensu sanctificatus. quia tunc sequeretur q̄ prius esset non sanctus et postea fa ctus esset sanctus. Alio modo potest dici q̄ sancti ficari non semper dicitur quia primo sit non san ctum et postmodum sanctum: sed quia illud quod de se non est sanctū: altero ei aduenient dicit fieri sanctum licet illud quod sanctificatur et per quod sanctificatur simul sunt tēpore. sicut materia i sua prima creatione dicitur perfici z cōsummari. non quia primo crearetur imperfecta siue informis et postea fieret perfecta siue formata: sed quia ipa de se cōsiderata absq̄ forma intelligitur vt informis et imperfecta: z q̄ sic sub esse perfecto hoc habet a forma. Unde materia que prius est origine q̄ forma non tempore sicut dicit Aug. prius intelligitur vt informis z postmodum aduenient forma intel ligitur subesse formato cum scilicet aduenit ei forma: et q̄tum ad hoc dicitur formari. Similiter po test dici in xp̄o. q̄ natura xp̄i que est quasi materia lis respectu gratie. intellecta in suo primo esse: in telligitur quasi informis z imperfecta de se: sed q̄ perficiatur et sanctificetur hoc habet a gratia. Unde si intelligatur quidā ordo inter esse nature in xp̄o quod est esse primū: z esse gratie quod est esse secun dū. siue inter creationē anime xp̄i z gratie infusio nem: potest intelligi sanctificatio quedam. vt illud quod ex primo suo esse non habet sanctitatez: lz in primo eē suo habeat siue in primo istāti sui ee aduenient gratia siue vnionis siue alia recipiat san ctificationem z sic potest dici christus sanctifica tus: quia qui prius idest f̄m esse primum non ha bebat sanctitatem: ex secundo esse scilicet gratie ha buit sanctitatem. et sic ex non facto q̄tum est de natura per se cōsiderata: factus est sanctus aduenī ente gratia. et hoc etiam modo dicunt illi qui po nunt angelos in creatione sua habuisse gratuita. primo creatos informes z postea formatos sicut z naturam f̄m Aug. nō tempore sed natura sine ori gine. ¶ Ad aliud dicendum. q̄ sicut dictum est. q̄ spiritussanctus dicitur esse in xp̄o sicut dictum est non solum communi modo scilicet per essentiam z presentiam z potentiam: sed etiam speciali modo per gratiam. Unde sicut intelligitur ordo inter primum esse quod est esse nature: z scōm esse quod est esse gratie: ita intelligitur ordo quidam inter primum modum essendi spiritūsanctum in xp̄o: et se cūdum: Unde si intelligatur prius z posterius nō

Ad rōnez in contrarium.

Ad scōm rōnē i cōtra.

Dembum quartum.

De missione filij z spūsancti f̄m quid

QOnsequēter queritur de missione filij z s. s. f̄m quid sit: hoc est f̄m quid dicatur mitti filius vel. s. s. Primo ergo queritur vtrū dicat mitti vel filij vel. s. s. q̄ detur ipse filius vel spiritussanctus vel ad aliqō donum gratie appropriatum filio vel spūsancto vel vtrū q̄. Secundo vtrum dicantur mitti ratione collationis gratie gratisdate vel gratumfacientis. Ter tio vtrum rōne augmēti gratie dicantur mitti.

Articulus primus.

Utrum dicat mitti vel filij vel. s. s. vel ad aliquod donum gratie appropriatū filio vel. s. s. vt vtrūq̄.

QIrca primū obiicitur Aug. xv. de trini. sicut corpus carnis nihil aliud est q̄ ca ro: sic donum spūssancti nihil aliud est q̄. s. s. ergo si. s. s. dicitur mitti cuz tempo rali datur crature: hoc non erit rōne alicuius effe ctus creati: sed ratione ipsius psone. s. s. ergo cadez rōne nec filius dicitur mitti rōne alicuius effect⁹ creati: sed solum rōne ipsius qui deus est. ¶ Item nūcius dicitur mitti a rege ad aliquid efficienduz etiam si nihil efficiatur. vnde sine effectu aliquo completur in ipso tota ratio missionis. ergo si filij et. s. s. dicātur mitti a patre sine effectu aliquo: com plebitur in ipsis ratio missionis: ergo nō quia de tur aliquod donum creatum dicētur mitti filius vel. s. s. sed rōne ipsorum.

Argu. tertiuz

Tertium

¶ Jtem. s. s. z etiam filius possunt: quicquid possunt dona eius z multo am plius: ergo possunt moderare animam z inhabita re ipsam sine aliquo dono creato: sed cum. s. s. inha bitat animam ab ipso mundatam: dicitur mitti et dari ipsi anime ergo missio. s. s. non dicitur ratione alicuius doni creati: ergo si dicitur mitti: hoc est rōne psone ipsius. s. s.

Contrarium primum.

Conf. q̄ solū dicatur mit ti. s. s. rōne alicuius effectus siue doni creati vide tur. Nam omnis actio temporalis sz que conue nit deo solum ex tempore: terminatur semper ad creatum et nunq̄ terminatur ad increatum. sicut patet in omnibus. creare enim quod est actio diui na terminatur ad aliquid creatuz z sic de alijs. vel si transit super aliquid increatum: hoc est tm̄ ra tione effectus cōsequentis sicut incarnari filium vel huiusmodi. ergo si missio actiue dicta de patre est actio temporalis. i. conueniens ei ex tempore: ergo terminatur ad aliquid creatum. vel si transit supra aliquid increatum: hoc est ratione effectus creati solum: et non ratione eius quod est in crea tura: ergo si pater dicitur mittere filium vel. s. s. vel filius vel. s. s. dicantur mitti vel dari: hoc non erit ratione sui: sed ratione alicuius effectus con notati: ergo si dicantur mitti hoc non erit q̄ aliqs eorum detur in persona sua: sed ratione alicuius doni creati vel alicuius effect⁹ in creatura. ¶ Jtē beda cum gratia hominibus datur mittitur. s. s. lz gratia non est. s. s. sed eius effectus nec econuerso:

Secundum.

ergo nec collatio gre ē collatio.s.s.nec ecōuerso.ergo
pt eē collatio gre sine collatiōe.s.s.sz i collatiōe mit
ti.s.s. vt dicit beda.ergo pōt esse missio.s.s.sine col
latione.s.s.ergo.s.s.non dicitur mitti quia conferat
ipsa persona eius.sed solummodo donum eius.

Tertium. ¶Item dicitur spiritussanctus mitti.nō qz sit vbi
non erat prius cuz sit vbiqz:sed quia est ibi alio mō
q̄ prius qz.qui prius erat ibi p potentiā presentiā z
essentiaz:modo primo est ibi alio modo scz per gra
tiam:z similiter dicit dari:qz alio modo habetur q̄
prius.sed iste alius z alius modꝰ essendi vel inhabi
tandi nō dicit de psona spiritussancti rōne sui sed
ratiōe alicuius effectus vel doni:qz tunc diceretur
spiritussanctus mutari.ergo ipsa missio non dicet
de spiritusancto rōne sui qz scz in illa detur ipsa per
sona spūssancti:sed solum donū aliquod qō prius
non habebatur.z hoc etiā confirmatur per hoc q in
missione sua.s.s.magis habetur q̄ prius:sed psona
spūssan.non recipit magis et minus in se sed soluz
in suo effectu.ergo non datur in missione sua in se
sed solum in effectu.Quod autē in missione non de
tur donum spiritussancti nec solum persona spūs
sancti sed vtrunqz videtur.ij.Corin.j.de dit pignus
spiritus in cordibus nostris glo.i.dona que sunt pi
gnus quo spiritussanctus est in nobis.sed nihil est
pignus sui.ergo in missione.s.s.non solū datur spūs
sanctus nec solū dona eius: sed ꝺm vtrūqz quorum
vnum est pignꝰ alterius. ¶Item.Ro.v.caritas dei
diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctuz
qui datus est nobis ergo non solum infunditur in
nobis spiritussanctus nec solum caritas:sed etiam
vtrunqz ergo si mittitur cum infunditur.in missio
ne spiritussancti datur spiritussanctus et etiam do
na eius:ergo et similiter in missione filij Sap. viij.
venerunt mihi omnia bona pariter cum illa ¶Itē
hoc idem ostēditur ratione sic.in eo a quo tolliꝰ
omnis imperfectio primū donum amor est: in illo
omnia alia dona donātur.Nam dare ex timore ser
uitutis est.dare vero vt aliquid detur est cupiditatis
sz dare ex amore liberalitatis est:ergo amor erit in
huiusmodi datione.sed dare ex amore liberalitatis
est:ergo amor erit donum primum quo omnia alia
dātur.sed amor quo deus diligit nos est.s.s. ¶Ra
tione predictorū quaritur suppositō q̄ in missione
s.s.conferat vtrunqz scz.s.s.et dona eius. qō istorum
dicitur proprius esse in anima siue in creatura ra
tionali ad quam mittitur.s.s.vel ipse vel donū eius
et loquitur de prioritate nature que est ꝺm rationē
intelligentie nō tēporis:quia constat q simul sunt
tempore et videtur q spiritussan.quia spiritussanc
tus est donum quo omnia alia dona dātur sicut
dicit augustꝰ.ergo sive trunqz dicitur dari perprius di
citur spiritus esse in anima q̄ gratia vel aliquod ali
ud donum creatum. ¶Item ad hoc etiam videt fa
cere illud quod dicitur.v.Ro.caritas dei diffusa ē
in cordibus nostris per spiritum sanctū qui datus
est nobis.ergo prius ordine intelligentie datur spi
ritussanctus q̄ caritas infundatur.ex quo per spūs
sanctum datum infunditur ¶Cōtra.si aliqua duo
dicuntur esse in aliquo:quorum vnum est sicut dis
positio respectu alterius:prius dicitur inesse illud
quod est sicut dispositio q̄ illud ad quod illa dispo
sitio ordinatur.Sed gratia dicitur esse sicut dispo
sitio in anima ad hoc vt ipsam inhabitet spiritus
sanctus.et cum mittitur spiritussanctus dicitur in
habitare ipsam animam per gratiam.ergo in miſ
sione spiritussan.prius ordine nature est in anima
gratia creata qua ipsa efficitur templum spiritus
sancti: q̄ spiritussanctus inhabitans illam sicut tē
plum suum. ¶Item ad hoc est illud quod dicitur.
ij.Corin.j.dedit pignus spiritus in cordibꝰ nostris
glo.i.dona que sunt pignus quo spiritussanctus est
in nobis:ergo dona spiritussancti que sunt sicut pi
gnus ad habendum spiritum sanctum perprius sūt
in nobis q̄ sit ipse spiritussanctus cuius sunt si
cut pignus.

Solutio dicendum q̄ in missione spiritussancti non solum
datur spiritussanctus nec soluz dona eius: sed etiā
vtrunqz. Unde datur spiritussanctus in se et in do
mus suis.et ratio huius est.quia spiritussanctus est
in istis ratione fructus:quia eo fruuntur iusti.do
na autem spiritussancti in iniustis sunt non sicut
fructus:sed sicut dispositiones mentis vel libe.arbi.
ad fruendum.anima enim de se non habet virtu
tem fruendi bono increato:sed per gratiam et vir
tutes. Sol.ad.ar.ij ¶Ad primum ergo obiectum dicendum q
augu.intendit ostendere q̄ spiritussa.dat se nec ta
men distinguitur a se.nec intendit augus. dicere q
aliud donū a spiritusancto creatū nō detur cuz spi
ritusancto:sed cum dicitur donū.s.s.de ipso spūsa.
in nomine et in constructione nihil aliud significa
tur q̄ spiritussanctus. Cum enim dicitur donum.
s.s.propter transitionem obliqui possit aliquis cre
dere q̄ diuersitas esset inter obliquum et rectum.
vnde vult augu.dicere q obliquus cuz recto intrā
fitiuam habet constructionem sicut cum dicit cor
pus carnis ꝛc. Ad secundum ¶Ad aliud dicendum.q̄ sicut dictū
est q̄ in missione nunciū potest esse ratio missionis
licet non efficiatur illud propter quod mittitur:nō
tamē sine omni effectu completur ratio missionis
Nam et si dicatur missus.etiam si nō efficiat illud
propter quod mittebatur:nō tamen potest dici mis
sus nisi moueatur ad illud efficiendum:sed.s.s.non
potest dici moueri ad aliquid efficiendū rōne sui sz
si dicitur mobilis.vij.sapien.hoc est rōne effectus z
non ratione sui.z ideo cuz attribuitur ei missio qui
significat quasi motum: oportet q̄ hoc sit ratione
effectus et ratione talis effectus propter quem dici
tur esse alio modo in creatura q̄ prius.et ideo opor
tet q̄ in missione spiritussancti efficiatur illud pro
pter quod dicitur mitti:licet non oporteat illud ex
parte nuncij qui potest moueri ad efficiendum licz
nihil efficiatur.quod nō potest intelligi vel dici de
spiritusancto. Ad tertium ¶Ad tertium dicendum.q̄ licet. s.s.
posset efficere in anima quicquid potest gratia et
multoamplius:ad hoc tamen vt inhabitet spiritus
sanctus ipsam animam sicut templuz:et q̄ ipse spi
rituscanctꝰ detur ei.exigitur ex parte anime aliqua
dispositio media per quem ipsa efficitur sicut tem
plum.que prius non erat templuz vel de se nō erat
sicut templum.et hoc pater mittendo siue filium
siue spiritumsanctum siue dando non requirat in
sua operatione medium quod sit differens ab ipso
per essentiam.anima tamen propter nature sue im
perfectionem in recipiendo spiritumsanctum ei da
tum requirit medium differens ab ipso per essen
tiam.per quod medium ipsa coniungitur spiritui
sancto vel etiam ipsi deo efficitur digna vt inhabi
tetur ab ipso que de natura sua nō erat digna ¶Ad
illud autez quod primo obijcitur pro alia parte sci
licet q̄ spiritussanctus non detur in se.sed solum in
suo effectu vel dono: quia missio cum sit tempo
ralis ad temporale terminatur et nunq̄ ad eter
num.Dicendum quod verum est.sed tamen ad ef
fectum dupliciter dictum terminatur missio siue
datio spiritussancti. ad hoc quod est habere gra
tiam:z hoc quod est habere spiritūsanctuz alio mō
q̄ prius z vnus effectus ordinatur ad aliuz. Unde
in missione

in missione siue in collatione spiritussancti nō effi
citur.s.s. sed efficitur in isto. Notandum tamen q̄
in missione siue datione spiritussancti notatur du
plex respectus scz respectus persone ad personā: et
respectus essentie siue persone ad creaturā. ratiōe
primi respectus trāsit missio super quid increatuz
quia in missiōe filij vel.s.s. intelligit̄ ꝓductio vel ꝓ
cessio filij vel.s.s.ratiōe scōi respectus trāsit sup ali
quid qō est habere gratiā.et p̄cōsequēs .s.s. Uñ nō
sequit si transit super quid creatuz q̄ propter hoc
cōferat aie solū quid creatum: quia cōferre.s.s.nō
terminatur ad.s.s.sed ad hoc qō est hre.s.s.inhabitāte
tāq̄ templum suum. ¶Ad aliud.dicendū. q̄ licet
gratia non sit.s.s.per essentiam.nō tamen sequit q̄
vnum possit haberi sine alio:qz vnuz est dispositio
ad aliud. Unde sicut nō sequitur.forma substantia
lis non est dispositio:ergo potest imprimi sine sua
dispositione.sic nec in proposito.Et cuz dicit beda
q̄ cum gratia hominibus datur mittitur.s.s. non
vult dicere q̄ nihil aliud deꝰ in missione.s.s. q̄ gra
tia:sed q̄ vnū cōcomitatur aliud: nec vnū habet si
ne alio. Ad tertium. ¶Ad aliud.dicendū. q̄.s.s.in missiōe alio
modo est i creatura q̄ prꝰ.quia prius habebatur
in q̄tum spūs:sed nō in q̄tum sanctus. nec p mo
dum fructus.verū est etiamq̄ ille alius modus at
tribuit̄.s.s.non ratione sui sed ratione effectus siue
doni:nō tñ sequitur quin aliud sit illud quod hoc
modo haberi dicitur:z illud ratione cuius inhabi
tat spiritussanctꝰ.vel hoc modo est in anima tāq̄
medium ex parte anime disponēs ipsam ad fruen
dum ipso:quin aliud sit gratia exīs in anima z spi
rituscanctus exīs in ipsa.vel q̄ in seipso nō habea
tur ab anima. Ad secundum ¶Ad aliud quo queritur cū vtrūqz
cōferat anime.s.spūssanctus z gratia.quid perprꝰ
dicitur conferri anime? Dicendū q̄ donuz habet
cōparationez et ad illud a quo datur z ad illuz cui
datur. Unde sicut in missione siue datione filij di
citur deus operari per filium: z in missione spiri
tussancti per spiritumsanctū: quod quidez meditū
non est differens per essentiā sed solum ꝺm originē
vel etiam aliquando ꝺm rationē sicut supra deter
minatum est:ita ex parte anime in recipiendo spi
ritum sanctum vel filium est medium.quod quidē
medium differt ab anima per essentiam.cum ergo
queritur cuiusmodi donum intelligatur perprius
dari anime scz.s.s.vel gratia.dicendum.q̄ ꝺm com
parationem doni ad illud a quo datur:prius intel
ligitur dari spiritussanctus.quia prius procedit a
patre spiritussanctus ad animā:deinde effectꝰ in
formās ipsam animā.z ꝺm hoc primo ꝓcedit pri
ma ratio z auctoritas.Scōm vo cōparationem do
ni ad illud cui datur:primo itelligitur gratia sicut
disponens animam et deinde spiritussanctus in
habitans.Unde illud quod prius erat ordine intel
ligentie ex parte dei in conferendo posterius est ex
parte anime in recipiendo.z ꝺm hunc vltimū mo
dū procedit ratio z auctoritas ad hoc adducta.

Ad secundus

Ad scdo q̄sti.

Utrū filius z s.s. dicantur mitti rōe col latio.gre gra tisdate vl gra tū faciētis.

Articulus secundus

QUonsequenter queritur vtruz missio filij vel spiritussancti determineꝰ penes effe ctum gratie gratisdate:vel solum penes effectū gratie gratūfacientis.z est prima questio de missione filij:deinde de missione.s.s.Nō autem nō sit missio filij sine gratia gratūfaciente videtur.Nam in primo li.sentē.xv.dis.ca.ad quod dicimus dicit magister.q̄ duobus modis mitti di citur filius.s.cum visibiliter mundo apparuit car ne indutus:vel cū in aias pias se trāsfert vt ab eis percipiatur z cognoscat: ergo filius non mittitur inuisibiliter nisi ad pias animas:sz anima pia nō dicitur nisi per gratiam gratumfacientem: ergo missio filij nō est nisi ratiōe huius gratie. Unde in sequenti capitulo dicit assumens auctoritatē Aug. de trini.ꝺm alteruz modū mittitur vt sit homo qō semel tm factū est:ꝺm alterū vt sit cum homine p gratiā qūo quotidie mittitur ad sanctos: sed mitti ad hoc q̄ sit per gratiā cuz sanctis est effectus gra tie gratūfacientis:ergo si dicitur mitti filius rōne alicuiꝰ effectus gratie:hoc est ratione gratie gratū facientis. ¶Itē sap.vij.dicitur de sapientia in ani mas sanctas se trāffert amicos dei z prophetas cō stituit.quod exponit aug.iij.de trini.de missiōe fi lij que est sapientia increata:sed amicus dei nō po test aliquis cōstitui nisi per gratiā gratūfacientez quia gratia gratisdata cōmunis est iustis et pctōri bus:ergo in missiōe filij datur gratia gratūfaciēs. ¶Itē.j.sap.in malivolā animā non intrabit sapi entia:nec habitabit in corpore subdito peccatis:sz intrare sapietiam in animā est filium mitti.z effe ctus huiusmodi missionis est inhabitatio:ergo cū vtrūqz repugnet aie maliuole z subdite peccatis:z nihil repugnat ei nisi ratione gratie gratūfaciētis ergo si dicitur filius mitti in animam vel inhabi tare ipsam:hoc est ratione gratie gratūfacientis z non solum ratione gratie gratisdate. ¶Item deꝰ non dicitur esse in rebus nisi tripliciter. scz cōmu ni modo quo est in omnibus rebus per presentiaz essentiam z potentiā.specialꝰ modo quo est in san ctis per gratiā gratūfaciētem:singulari modo di citur esse in christo per vnionez. Sed cum dicitur mitti:hoc non potest esse.quia sit vbi nō erat prꝰ sed quia est alio modo q̄ prius:sed iste aliꝰ modus non potest esse nisi per gratiā qua dicitur esse i san ctis:vel per illā qua dicitur eē in ꝓpo quārū vtraq̄ est gratūfaciēs:ergo quocūqz modo dicatur mitti filius: hoc non erit solum ratione gratie gratisda te sed soluz ratiōe gratie gratūfacientis. ¶Itē de spi rituscancto ostenditur illud idem. Nam dicit augu. in.xv.de trinita.q̄ temporalis ꝓcessio spiritussan cti est ad sanctificandum creaturam. sed eius tem poralis processio est missio:ergo missio ē ad aliud sanctificandum creaturam: sed non sanctificatur nisi per gratiam gratūfacientem.ergo missio spiri tussancti est ratione gratie gratūfacientis. ¶Itez augu.in eodem libro cum dat spiritussanctus attē dit mentem in dilectione dei z proximi.sed hoc nō potest esse sine gratia gratūfaciēte: ergo missio spi ritussancti non est sine gratia gratūfaciēte. ¶Itē sicut dicit magister in.xviij.distin.j.li.sentē.q̄ spi rituscanctus in q̄tum datus dicitur noster:sed no ster nō est nisi per gratiā gratūfacientem:ergo no bis non datur nisi per gratiam gratūfacientem: sz in missione datur: ergo in missione spiritussancti datur gratia gratūfaciens. ¶Item.j.sapien.spiri tussanctꝰ discipline effugiet fictū z auferet se ꝛc. ergo spiritussanctus non dicitur esse siue habita re i reprobis:ergo nec mitti ad ipsos. qz mittit ad inhabitandum:sed gratia gratisdata est in bonis et in malis:ergo si mittitur. hoc est ratione gratū facientis. ¶Contra.mitti est cognosci ab alio esse sicut dicit Augusti.iij.de trinita.sed non solum in effectu gratie gratumfacientis potest cognosci fi lius esse a patre et spiritussanctꝰ ab vtroqz: sed etiā in effectu gratie gratisdate. ergo non solum de terminatur missio filij et spiritussancti q̄tum ad effectum gratie gratūfacientis sed etiam gratisda te. ¶Itē mittit filius ad illuminanduz intellectū sicut.s.s. ad accēdēdū affectum:sed illuminatio in tellectus potest esse ex gratia gratisdata sine gra tia gratum faciente:ergo missio filij potest esse sine

Augusti.

Argumen.j.

Secundum.

Tertium

gratia gratūfaciente: ergo ratione illius gratie nō dicetur mitti filius: sed solū ratione gratie gratisdate. ¶Itē si missio spiritussancti ē ad sanctificādum creaturā per gratūfacientē. & gratia gratūfaciens est propius effectus missionis spiritussancti: ſm q̄ dicit beda ergo cū gratia homib⁹ datur mittitur spūssanctus. & ad idē nō pſit duo mitti q̄ dicuntur due q̄ ad aliud est missio filij & ad aliud missio spiritussancti. vel est dicere q̄ quotienscūq; mittitur filius: necessario mittitur spiritussanct⁹: cui⁹ cōtrariū supra ostensum est. ¶Itez non dicit mitti filius vt spiritussanctus ratione cuiuscūq; effectus appropriati. vnde missio filij determinat penes effectum sibi appropriatum. missio spiritus sancti similiter penes effectum ei appropriatum. Sed gratia gratūfaciens appropriatur spiritui sancto & nō filio: ergo ratione illius dicet mitti spiritussanctus. ¶Item circa missionez spiritussancti obijcitur. Nam nō videtur semper in illa dari gra gratūfaciens. Nam scz non solum dona gratūfacientia sed etiam gratisdata sunt dona spiritussancti. vnde dicit Aug. q̄ timor seruilis est donū spiritussancti. non in q̄tum seruilis: sed in q̄tuz timor. sed spiritussanctus datur cum doms suis: ergo ratione gratie gratisdate datur spiritussanctus: sed cum dicitur. j. dicit mitti: ergo ratione gratie gratisdate dicitur mitti spiritussanctus & non tm̄ ratione gratūfacientis. ¶Item dicit rabanus. q̄ ter datus est spiritussanctus. & primo ad gratiam sanitatis corporum & gratiā doctrine cū efficacia signoruz. & hoc etiā habetur. j. sentē. xvj. di. sed huiusmodi dona sunt gratisdata & nō gratūfacientia: ergo non solum ratione gratie gratūfacientis dicitur mitti spiritussanctus. ¶Item. j. reg. xix. dicitur factus est spūs domini in saule et prophetauit. & tūc non habuit gratiā gratūfacientem: ergo non semper ratione gratie gratūfacientis dicitur mitti spiritussanctus. ¶Ad hoc videtur mihi sine preiudicio respondedum. q̄ loquendo proprie de missiōe. non dicitur mitti filius vel. j. nisi ratione alicui⁹ effectus pertinentis ad gratiā gratūfacientez. nec dari similiter. Nam in missionibus eorū non solū dātur dona eoz sed etiam ipsi. et inhabitāt aiam: & sunt ibi specialiori mō q̄ prius. Unde solum dicit missio ratione illorum donorum ratione quorum dicuntur inhabitare animam: et esse ibi ſm alium modum q̄ prius. vt in missione eorum nō solū dona eorum sicut nostra: sed etiā ipsi quod est solum per gratiā gratūfaciētē: ſm quā ipsi sunt in anima in ratione fructus. extenso tamen nomine missionis potest aliquādo dici miti per dona gratisdata sicut videtur dicere Rabanus. ¶Ad primū ergo. dicendum. q̄ illa diffinitio augusti. mitti est cognosci ab alio esse sicut dictum est: datur per effectum consequentē in quo potest manifestari eoz processio: sicut in processione temporali processio eterna dicendū. ergo q̄ in illo effectu in quo manifestat processio filij vel spiritussancti. non solum manifestatur filiū vel spiritūsanctum: esse a patre: sed preter hoc ponitur ipsos esse a patre i animā ſm aliū modum q̄ prius. siue ipsos dari animę ad inhabitandum: et hoc ponit hoc q̄ dicit tēporaliter procedere quod est mitti. licet ergo per effectum gratie gratisdate possit cognosci filius a patre procedere: & similiter spiritussanctus ab vtroq; tamen p solum effectum gratie gratūfaciētis potest cognosci filium & spiritumsanctum procedere in animaz ad inhabitandum ipsam. cum per illam solam fit inhabitatio. Unde si illa diffinitio integre completatur rationem missionis: oportet q̄ i illo effectu

Secundum.

Tertium.

Responsio.

Solo. ad argumentuz. j.

habet cognosci processio filij et spiritussancti et q̄tum ad terminum a quo: & q̄tum ad terminum ad quē. & tūc illud cognosci nō habet esse nisi in effectu gre gratūfacientis. ¶Ad aliud. dicenduz. q̄ licet illuminatio possit esse ex gratia gratisdata siue gratūfaciente. nūq̄ tm̄ ratione illius illuminationis dicetur mitti filius vel dari: quia non dicit mitti nisi ratione illius doni ratione cui⁹ dicitur inhabitare vel esse in anima sicut donū et fructus eius. qđ non cōtingit nisi ratione gratie gratūfacientis. ¶Ad aliud. dicēdum. q̄ licet sit vna gratia gratūfaciens: tm̄ plures sunt effectus gratie gratū facientis. Dicēduz ergo. q̄ nō distinguunt missiones filij & spiritussancti penes ipsam gratiā: sed penes eius effectus sed sicut in missione sua cōeuenunt in fine. s. in hoc q̄ est inhabitare aiam vel esse in aia ſm rationē fructus: ita cōueniūt in eo ratiōe cuius dicuntur inhabitare aiam vel esse in anima ſm hāc rationē differunt: tm̄ penes diuersos act⁹ gratie gratūfacientis ſm q̄ illi actus appropriantur filio vel spiritui sancto. Unde si dat gratia gratum faciens ad sanctificādam aiam vel gratificādam vel accendendā ad amorem cum hmōi actus sint appropriati spiritui sancto & in illis habeat cognosci dicitur mitti. s. Si dr̄ detur gratia ad illuminandā aiam vel instruendam vel ad aliquos pertinentes ad sapientiā que appropriat filio: cū ihu iusmodi effectib⁹ habeat cognosci filij: dicit mitti filius. & sicut vnus filij⁹ pōt ee sine alio ita vna missio pōt ee sine alia sicut supra dictū est. Et licet non possit dari aliquis effect⁹ gratūfaciens siue aliq̄ donum quin gratificet et sanctificet aīa non tamē datur principaliter ad hoc: sed solū gratia in se datur principaliter ad hoc. nō in hoc effectu vel illo. et ideo nō dicitur mitti nisi filius cū dicitur actus pertinens ad cognitionem: licz sit actus gratie gratūfacientis. Et si daretur aliquod donū eque principaliter ad vtrūq; actum appropriatū filio & spiritui sancto diceret mitti siue dari filius. & s. et ideo donum sapientie & donum intellectus dicunt dona. s. non ratione actus proprij: sed cōis: siue rōne finis qui est vnire aiam deo. et similiter alia dona. vt fides. ꝓphia et hmōi. q̄ per hoc vnitur & cōmunicat aīa ꝙ̄po & corpori eius mistico qđ est ecclesia quia illa dona dantur ad vtilitatē corporis mistici vt vnum membrū cōmunicet alij sicut ibi ostendit apostolus. j. corin. xij. Ubi enumerat illa dona. q̄ cōmunicatio appropriatur spiritui sancto et ideo dicuntur dari ab ipso. ¶Ad aliud patet solutio ex predictis. Nā licet gratia gratūfaciens appropriet spiritui sancto: non tamen quilibet act⁹ gratie gratūfacientis: sed quedam appropriātur filio quedā spiritui sancto ratione quorū dicitur aliq̄ mitti filius aliquādo. s. ¶Ad illud qđ primo obijcit circa missionem spiritussancti. respōderi potest p predicta. quia licet timor seruilis & alia dona gratisdata sint dona. s. non tamen illis vel cum illis datur spiritussanctus. similiter nec filius ratione cognitionis informis. et hoc: quia per illa dona non efficitur anima templum siue habitaculum filij vel spiritussancti sicut dictum est supra. nec etiam dona illa faciunt filium vel spiritum esse nostrum disponendo ipsam ad hoc vt sint in ea ratione fructus. ¶Ad aliud. dicendum. q̄ licet sanitas corporuz et doctrina & miracula possunt esse sine gratia gratum faciēte: tamē in illis ad quos mittitur. s. non sunt sine gratia gratum faciente. Unde cū apostolis dabatur. s. dabatur eis gratia gratum faciens q̄tum ad huiusmodi dona. & hoc ad vtilitatez aliorum. si autem alicui darentur dona huiusmodi sine gra

Ad scōm

Ad tertium

Ad quartum

Ad obiectiones circa missionem. s.

Ad secundū

Ad tertium.

sine gra gratūfaciente: proprie nō diceretur mitti. ¶Ad aliud q̄ obijcitur de saule. dicendū. q̄ nō dicitur ibi q̄. s. mitteretur ad eum vel inhabitaret in eo: sed q̄ factus est sup eū. Unde etiā si dicatur i eo esse spiritus non dr̄ esse in eo sicut habitans: nec hz illū modū ſm quē dicitur esse in scīs cuz mittitur ad ipsos vel datur ipsis. Unī in eo erat. s. in q̄tum non in q̄tum sanctus. hoc est in q̄tum spūs non in q̄tum sanctificans siue inhabitans.

Utrum rōne augmēti gre dicātur mitti filius vel. s.

Articulus tertius

Onsequenter querit vtrū ratiōe augmēti gre dicantur mitti. s. vel filius. Circa qđ sic obijcitur. cū augeat gratia: plus est de gratia in aia q̄ prius. & cōstat q̄ illud plus datur a deo. q̄ ab alio nō posset dari nec alio modo haberi. sed cū gratia datur. s. mittitur sicut dicit beda: ergo in augmento gratie mittit. s. rōe ipsius augmēti. ¶Itē missus est. s. ad apostolos in die penthecostes. & cōstat q̄ ipsa iam habebant gratiā sed nondū confirmati erant. ergo si missus est ad illos. s. nō solū exterius in corporali specie sed interius in mente ad corroborandū et confirmanduz eos in priori gratia scz in fide & charitate ergo rōne augmēti gratie dicetur mitti. s. ¶Itez

Augusti.

aug. iij. de trin. tunc vnicuq; mittit cum a quo q̄ cognoscitur atq; percipit q̄tum cognoscit⁹ percipi potest p captu vel proficientis in deū vel perfecte iam in deo anime rationalis. ergo missio nō tm̄ dicitur ratione gratie incipientis esse in anima: sed etiam ratione gre perficientis vl tā pfecte. sed non proficit vel perficitur nisi per augmentū: ergo ratione augmenti gratie dicitur esse missio. ¶Item in decretali de sacra vnctione dicat Inno. q̄ in sacramento cōfirmationis datur. s. ad augmentuz gratie & robur. ¶Contra. sicut frequenter dictum

Obiectio. j.

est mitti dicitur filius vel spūssanctus non quia sit vbi non erat prius: sed quia alio modo q̄ prius sed in augmento gratie nō dicitur. s. esse i anima alio mō q̄ prius: cum prius esset per gratiaz: et non sit alius modus essendi in creatura pura nisi per cētiam presentiā et potētiā & per gratiam. ergo ratione augmenti gratie nō dicitur mitti spiritussctūs.

Secunda. Augusti.

¶Itē sicut dicit magister in sentētijs & aug. xv. de trini. processio tēporalis spiritussancti est. qua procedit a patre & filio ad sanctificandā creaturā. sed tempoalis processio spiritussancti est eius missio sicut ibidē dicitur. ergo missio spiritussancti est ad sanctificādam creaturā: sed tempoalis in auginē to gratie non dicitur sanctificari creatura cū prius esset sancta: nec de nō sancta fieret sancta ergo ratione augmenti gratie non dicitur mitti spiritussanctus. ¶Rñ. q̄ augmentum potest esse dupliciter. aut per profectuz gratie preexistentis cuiusmodi est in proficientibus de virtute in virtutem: aut per profectum & collationem noui doni vel effect⁹ sicut est in sacramento cōfirmationis et fuit spiritussancti missione in die penthecostes. propter primum modum augmenti nō dicitur mitti spiritussanctus: sed solum propter secundum. & q̄tum ad hunc modum scōm procedūt ratiōes ad primā partem. ¶Et patet responsio ad rationes ad partem. secūdam quod enim obijcitur q̄ nō mittitur in augmento quia non est alio modo q̄ prius. Dicenduz q̄ q̄uis nō sit omnino alio modo propter augmentum & planiori modo & propter nouum effectum et quodāmodo nouo modo: & ideo recte dicitur mitti. ¶Quod obijcitur secundo q̄ missio spiritussancti est ad sanctificandum &c. Dicenduz q̄ sanctificare dicitur dupliciter. vl de non sancto

Obiectio.

Ad secundaz

facere sanctum: & sic fit in prima gratie collatione. vel de sancto facere magis sanctū: & hoc fit in augmento gratie. & quia sanctificatio est vtroq; modo licet magis proprie primo modo: ideo spiritussanctus mitti dicitur in augmēto licet magis proprie in gratia prima donatione.

Questio. lxxiij. de missione visibili passiue dicta.

Determinato de missione inuisibili qua mittitur filius vel spiritussanctus in mentem ad sanctificādam creaturam rationalem vel illuminādam: cōsequenter ad consummationem eorum que pertinent ad inquisitionem sacratissime deitatis addēdum est de missione visibili ſm quaz dicitur filij⁹ mitti in carnem: et spiritussanctus in aliqua visibili specie vt in columba super christuz: & in linguis igneis super apostolos que dr̄ apparitio. ¶Queritur ergo in primis de missione visibili quid sit. Secundo ad quid sit. Tertio cuius sit. i. cui conueniat missio visibilis. Quarto per quos administrata sit. Quinto q̄liter & q̄bus modis manifestata sit.

Membrum primum

Quid sit missio visibilis ſm rem

Circa primum queritur quid sit missio visibilis ſm rem. Nā ex precedentibus satis patet quid sit ſm distinctionem vbi disputatum est de diffinitione missionis ſm q̄ est cōmunis missioni visibili et inuisibili tā filij q̄ spiritussancti. Queritur ergo vtrum missio visibilis omnino sit idez qđ apparitio vel aliquid additum ad illā. Nō omnino sit idem videtur primo per autoritatem aug. ij. lib. de trini. dicit em: si missus est filius in q̄tum apparuit foris in creatura corporali qui intus in natura spirituali oculis mortalium semper occultus est: iam in promptu est intelligentie & de spiritussancto cur missus & ipe dicatur. facta est enim creature quedaz spēs ex tpe in qua visibiliter ostēderetur. s. Ex his verbis plane habet. q̄ visibilis missio filij vel. s. nihil aliud est q̄ ostensio ipsorū facta in aliqua corporali creatura vnde subiungit ibidem aug. hec oblatio visibiliter expressa et oculis mortalium oblata missio spiritussancti dicta est: ſz apparitio nihil aliud est q̄ ostentio huius facta in aliqua specie corporali: ergo missio visibilis omnino idem est quod apparitio. ¶Item filius & spiritussanctus dicūtur mitti cum visibiliter venīt ad nos: sed nihil aliud est apparere q̄ venire in aliqua visibili specie. vt patz in aduentu spiritussancti in specie columbe super christum: vel in specie ignis super apostolos: ergo omnino videtur idem missio quod apparitio.

Utrū missio visibilis idez sit q̄ apparitio. Argumen. j.

¶Itē dupliciter. s. dr̄ mitti. s. visibiliter & inuisibiliter: ſz mitti visibiliter nihil aliud est q̄ perfectuz inuisibilem inuisibiliter manifestari sed hoc nihil addit ad apparitionē: ergo &c. ¶Itē angelus quotienscūq; visibiliter apparet dicitur visibiliter mitti. et econuerso quotienscūq; visibiliter mittitur visibiliter apparet. ergo eadem ratione filius et spiritussanctus scilicet quotienscūq; visibiliter mittuntur visibiliter apparent et econuerso: ergo missio visibilis nihil addit ad apparitionem nec econuerso: ergo sunt omnino idem. ¶Item si non sunt omnino idem. queritur quid vnum addit ad aliud si dicatur q̄ missio addit ad apparitionem hoc qđ

Tertium

Querit quid addat missio visibil' vltra apparition

eſt eſſe ab alio. Unde cum filius mittitur a patre: intelligitur eſſe ab illo per generationez. ſimiliter cum mittitur ſpūſſanctus a patre ⁊ filio: intelligit eſſe ab vtroq; per ſpirationem. hoc autem non intelligitur in ratione apparitionis: ⁊ ideo non ſunt idem omnino. ¶ Contra. Augu. iij. de trinita. nō eoipſo quo de patre natus eſt dicitur filiꝰ miſſus: ſed vel eo q̄ apparuit hunc mundo verbum caro factum vel eo q̄ ex tempore cuiuſcūq; mente percipit ergo eſſe a patre non pertinet ad rationem miſſionis ſed ſolum temporaliter ſiue viſibiliter percipi ergo miſſio viſibilis non addit illud ad apparitionem. ¶ Si dicatur q̄ miſſio addit ad apparitionem rationem effectus. Nam apparitio eſt ad manifeſtandum. et non ad efficiendum quātuz eſt de ratione ſua. miſſio vero eſt ad aliquid efficiendum. Unde cum mittitur filius vel ſpiritusſanctus efficitur aliquid in creatura per quod dicuntur inhabitare creaturam. Unde in miſſione viſibili illud quod manifeſtatur exterius: efficitur interius in eo ad quem eſt miſſio. hoc autem non neceſſe eſt eſſe in apparitione: et ideo miſſio addit ad apparitionē rationē efficiendi. ¶ Contra. ſm Aug. in. ij. ⁊ iiij. de trinita. ſpiritusſanctus miſſus eſt in ſpecie colūbe quando apparuit ſuper chriſtum in baptiſmo: ſed in ipſa miſſione nihil efficiebatur in chriſto ſed ſolum demōſtrabatur. Nam ab inſtanti cōceptionis ſue fuit plenus gratia et veritate. et ab eodem inſtanti plene inhabitauit in ipſo ſpiritus ſanctꝰ ergo miſſio de ratione ſua non dicit effectū nec eſt ad efficiendum ſed ad demonſtrandum: ergo cuz ad hoc idem ſit apparitio: nihil addit quod neceſſario ſit de ratione ſua vltra apparitionem. ¶ Item angelus quotienſcūq; apparet viſibiliter. et ſi nihil efficiat in creatura rationali: dicit mitti propter ſolam manifeſtationem: ergo efficere aliquid in creatura vel inhabitare creaturam non eſt de ratione vel eſſentia miſſionis: ergo per hoc q̄ non differt eſſentialiter ab apparitione. Ex his videtur q̄ nihil aliud ſit viſibilis miſſio q̄ apparitio ¶ Contra. Auguſti. ij. de trinita. Temerarium eſt dicere nūq; deum patrem per aliquas formas viſibilibus patribus aut prophetis apparuiſſe. et hoc oſtendit per ſcripturas: ſed pater non legit miſſus nec concedit Auguſti. patrem eſſe miſſum: ergo nō ſunt idem miſſio viſibilis ⁊ apparitio. ¶ Item filius et ſpiritusſanctus in veteri teſtamento multotiens apparuerunt: ⁊ tamen neuter eorum dicitur miſſus ſicut dicit augu. Unde videtur dicere. q̄ apparitiones veteris teſtamenti non dicuntur proprie miſſiones: ergo non omnino eſt idem viſibilis miſſio ⁊ apparitio. ¶ Item ꝙ qui mittitur ab alio mittitur ad alium. ergo miſſio habet eſſentialem comparationem ad illud a quo ⁊ ad illud ad quod: ſed apparitio non dicit eſſentialem comparationem ad illud a quo: ergo apparitio nō eſt miſſio. ¶ Ratione huius queritur cum apparitiones ille que fuerunt in nouo teſtamento ſcilicet filij ⁊ ſpūſſancti dicantur miſſiones. quare non ſimiliter ille in quibus filius ⁊ ſpiritusſanctus apparuerunt in veteri teſtamento antiquis patribus ⁊ miſſi ſunt ad ipſos. ¶ Ad hoc dicendum. q̄ apparitio eſt manifeſtatio eſſentie viſibilis in aliqua ſpecie viſibili. ⁊ hoc ſumitur ex verbis augu. in li. de trini. in pluribus locis. ita q̄ apparitio claudit in intellectu ſuo illud qō manifeſtatur tā q̄ viſibile. Similiter miſſio viſibilis eſt manifeſtatio miſſionis inuiſibilis facta in creatura viſibili. et hoc per aliquē actū creature corporalis. vt in creatura corporali ſignificetur perſona miſſi. in deſcenſu vero creature et manſione ſuper illuz ad quem dirigitur ſignificet miſſio ſiue inhabitatio ſpiritusſancti. vt i deſcēſu et manſione columbe ſuper chriſtum ⁊ in aduentu ignis et ſeſſione ſuper apoſtolos. Unde quando in creatura ſignatur filius vel ſpiritusſanctus vt inhabitans: tunc proprie dicitur mitti. Ex hoc patet q̄ miſſio viſibilis in intellectu ſuo claudit miſſionem inuiſibilem. ⁊ ſuperaddit manifeſtationem illius miſſionis per aliquod ſignum viſibile. In intellectu autem miſſionis inuiſibilis ſignificate in miſſione viſibili: clauditur perſona mittentis ⁊ perſona eius qui mittitur ⁊ perſona eius ad quem fit miſſio: ⁊ effectus ſiue ratio miſſionis qui eſt inhabitatio creature rationalis per aliquem effectum gratie gratum facientis. Eſt enim miſſio ad inhabitandum. Quando ergo ſignificatur perſona miſſi in aliquo ſigno ſenſibili vt ab alio exiens vel emanans ⁊ vt in alio inhabitans: tunc proprie dicitur viſibiliter mitti. ⁊ hoc non inuenitur in qualibet apparitione. ex hoc apparet q̄ omnis viſibilis miſſio eſt apparitio: ſed non econuerſo. ⁊ q̄ addit miſſio ad apparitionem ſcilicet manifeſtationem perſone vt emanātis ab alio et vt inhabitātis in alio. Ubi autem ſignificatur aliqua perſona vel manifeſtatur in viſibili creatura non ſub iſtis rationibꝰ dicitur apparitio ſed non econuerſo. ⁊ q̄ addit miſſio ad apparitionem ſcilicet manifeſtationem perſone miſſe vt emanantis ab alio ⁊ vt inhabitātis in alio. Ubi autem ſignificatur aliqua perſona vel manifeſtatur in viſibili creatura nō ſub iſtis rationibus dicitur apparitio ſed non miſſio vt in apparitionibus veteris teſtamenti. per iam dicta patet quare non dicitur pater miſſus ſed ſolum mittēs: quia miſſio importat emanationem ab alio. mittere enim dicit autoritatez reſpectu miſſi ſicut ſupra oſtenſum eſt. Similiter patet quare apparitiones ille ſiue filij ſiue ſpiritusſancti que fuerunt in veteri teſtamento non dicuntur miſſiones: quia non oſtendebant perſonam filij vel ſpiritusſancti vt inhabitantem. nec oſtendebatur aliquis actus in illis apparitionibus in quibus ſignificaretur perſona ſpiritusſancti vt inhabitans vt in nouo teſtamento oſtendebatur in manſione ſuper chriſtum. Joh. j. ſuper quem videris ſpiritum. deſcendētem et manentem ſuper eum ꝛc. et in ſeſſiōe ſuper apoſtolos act. ij. Sedit q̄; ſupra ſingulos eorū ꝛc. Iz em̄ fortaſſe Danieli oſtenderetur filius dei vt accipiēs regnum a patre: ⁊ pater vt dans regnum qui oſtēſus eſt ei in veteri dierū. vij. dañ. ſicut oſtēdit aug. ij. de trinita. ⁊ ita appareret ibi filius vt exiſtens a patre: non tamen ſignificabatur p aliquem actum vt inhabitans in Daniele. nec ad hoc oſtendenduz erat illa apparitio ſed ſolum ad oſtendēdum emanationem filij a patre ⁊ equalitatem cum patre: et ad prefigurandam futuram inhabitationē diuinitatis in chriſto homine in quo habitauit omnis plenitudo diuinitatis etiam corporaliter. ¶ Ad illud ergo quod obiicitur ex autoritate aug. Dicendum q̄ augu. non ponit ibi totam rationez miſſionis inuiſibilis: ſed ſolum rationem eius quod eſt viſibile. q̄ em̄ illa miſſio ſit viſibilis: tota ratio eſt ex parte creature viſibilis ſicut proceſſiōis tpalis. ſed eſt tota ratio quare illa ꝓceſſio dicat tpalis. ſimiliter apparitio in ſpecie corporali nō eſt tota rō miſſionis viſibilis ſed eſt rō quare illa miſſio dicat viſibilis. ¶ Ad aliud ſoluendū per interēptionem q̄ ſemp̄ dicunt filius ⁊ ſpiritusſanctꝰ mitti: quia tēporaliter veniunt ad nos: quia etiam pater cum filio et ſpirituſancto dicitur venire ad inhabitandum creaturam. Joh. xiiij. ad eum veniemus ⁊ mā

ſionem

Cōtrarium obiicitur.

Utrū miſſio ſūp apparitionem addat rōnem efficiendi.

Obiicitur.

Querit apparitiones veteri te. ꝛc.

Reſponſio.

Quare apparitiones veteri teſtamē to nō dicunt miſſiones.

Ad ſecundū.

ſionem apud eum faciemus: ſed cū ſignificat vt veniens a pte ad inhabitandū creaturā rationalē vel ad ſignificandū precedentē inhabitationē: tunc dicitur mitti. Uel in nouo teſtamēto nomine. ſ. ſ. intelligit proprietas qua ipſe eſt a patre p̄ proceſſionem: nomine ſeſſionis vel mānionis ſup̄ p̄m ſignificetur inhabitatio ſpiritualis qua ipe inhabitauit p̄m. et hec eſt tota rō miſſionis inuiſibilis. nō eſt manifeſtatio pſone ſed manifeſtatio pſone vt emanantis ab alio ⁊ inhabitantis in alio. Unde dicit aug. iiij. de trinita. ſicut natum eſſe eſt filio a patre eſſe. ita mitti eſt cognoſci q̄ ab illo ſit. et ſicut. ſ. ſ. donū dei eſſe eſt a patre ꝓcedere: ita mitti eſt cognoſci et q̄ ab illo procedat. hoc aūt eſt in aliquo effectu gr̄e gratūfacientis appropriate perſone: qz ſm illā ſolū dicit inhabitare: ſimiliter in miſſione viſibili hoc habēt exprimi in aliquo actu creature corpalis: ita q̄ in ſpecie corporali exprimat pſona: in actu ꝛō alio vt in deſcenſu vel manſione ipſa inhabitatio. ¶ Ad aliud qō obiicitur de angelis. dicendū q̄ angelus eſt medius inter nos et deū ⁊ eſt miniſter vel nūcius dei reſpectu noſtri ⁊ ideo quicquid efficit vel nūciat nobis vel quādocūq; viſibiliter apparet nobis: autoritate dei facit: ⁊ tō in oīōpe ſuo ſaluatur rō miſſionis. qz oīes ſunt miniſtri ⁊ in miniſterū miſſi. qz in deo ſunt ⁊ dei autoritate venīt ad nos. ſed nō ſic eſt in pſonis diuinis. qz aliqua eſt q̄ nō eſt ab alia nec autoritate alterius operat vel apparet: ⁊ ideo in ipſa poteſt eſſe apparitio: nō tamē miſſio paſſiue dicta. ⁊ ſaluari ratio apparitiōis ſed nō miſſionis. plus tamē exigitur ad miſſionē ſm q̄ dicitur de perſonis q̄ ſm q̄ dicitur de angelis: qz alia et alia eſt ratio miſſionis ſicut iam videbitur. ¶ Ad aliud quod queritur. quid addit miſſio viſibilis vltra apparitionē iam patet reſponſio: qz addit manifeſtationē perſone in q̄tum exiſtentis ab alio tanq̄ inhabitantis vel poſſeſſio ab illo quia i miſſione efficitur vt perſona miſſa ad nos: habeat a nobis ⁊ inhabitet in nobis: et hoc eſt alio modo eſſe q̄ in aliis creaturis ſicut oſtenſum eſt ſupra. ¶ Ad illud quod obiicitur in contrarium per autoritatē auguſti Dicendū q̄ non vult dicere aug. q̄ eſſe natū nō ſit de ratione miſſionis viſibilis: ſz apparere in carne tanq̄ verbum caro factū. Unde per vtrunq; diffinit. Auguſt. miſſionē cū dicat. ij. de trinitate. exire a patre ⁊ venire in mundū hoc eſt viſibiliter mitti. ⁊ qz vtrūq; cōplectitur miſſio et non alterū tantū: apparitio aut̄ implectitur alterū tm̄ ſcilicet manifeſtationem perſone vel eſſentie diuine non in creatura ſenſibili nō ſunt omnino idem ¶ Ad illud quod queriꝰ vtrū addat ſuper apparitionem rationē efficiendi. dicendū q̄ miſſio viſibilis addit ad apparitionē demonſtrationē alicuius effectus exiſtentis in creatura: ſm quē dicatur inhabitare filius vel ſpiritusſanctus: vel etiam poſſideri vel haberi in ratione fructus: ſed non oportet q̄ in miſſione viſibili primo efficiat. ſed ſufficit q̄ primo effectus viſibiliter demonſtretur vnde ſufficit q̄ in miſſione viſibili demōſtretur perſona miſſi filij vel ſpiritusſancti in rōne inhabitātis vel habiti a creatura cui facta eſt miſſio viſibilis: ſicut fuit in xp̄o. Unde patet illud qō obiciebatur de xp̄o. qz non oportet q̄ ſpiritusſanctus in illa miſſione tūc primo haberetur vel primo inhabitaret: ſed ſufficit q̄ inhabitatio vel datio ſpūſſancti ſibi prius inuiſibiliſacta viſibiliter poſtea demōſtraretur: qōnon oportet in apparitiōe. ¶ Ad illud qō obiicitur. q̄ in miſſione angeli non exigitur q̄ inhabitet creatura: vel efficiatur aliquid quod habeatur a creatura dicendum q̄ alia eſt ratio miſſionis in angelis ⁊ in perſonis. angelus enim mittitur vt miniſter vel nūcius ad aliquid nunciandum vel efficiendū. Unde et ſi nihil efficiatur: nihilominus: tamen dicitur angelus mitti. et hec eſt quia miſſio eius qui mittitur vt miniſter: nō ſumit rationem ex parte eius ad quem: ſed ſufficit q̄ ſolum moueatur ad efficiēdum. ⁊ hoc autoritate alterius: ſed ſi filius ⁊ ſpiritusſanctus non mittuntur ſicut miniſtri ſed ſicut donum mittitur alicui. quādo autem aliquid mittitur in ratione doni: donum illud nō habet completam rationem miſſionis donec habeatur ⁊ poſſideatur ab eo cui mittitur. Unde non eſt cōpleta ratio miſſionis in perſonis diuinis: donec per aliquem effectum habeatur ⁊ inhabitet creaturaz ad quā mittitur. nec vere manifeſtatur vt miſſus: niſi habeatur ⁊ poſſideatur. ꝓterea in miſſiōe oportet q̄ miſſus vel ſit ibi non erat prius: vel ſit ibi alio modo q̄ prius. In miſſione autem angeli qui non eſt vbiq;. ſaluatur ratio miſſionis ſine autoritate mittentis vbi non erat prius: ſed perſone diuine cum non poſſunt eſſe vbi non erant prius cuz ſint vbiq;: oportet q̄ ſint vbi erant prius: alio modo tñ q̄ prius. ita q̄ ille alius modus dicat mutationez ex parte creature non ex parte miſſi. Unde oportet q̄ ratione mutatiōis creature ſaluetur in ipſis ratio miſſionis: cum non poſſit ſaluari totaliter ex parte miſſi. hoc autem non eſt neceſſe in miſſione angeli vbi totaliter poteſt ſaluari ex pte miſſi: qz mutatio ſm locum pōt cōuenire ei.

Augustinus

Ad aliud qō queritur.

Ad id quod i contrarium.

Ad aliud q̄ ſitum.

Ad tertium.

Ad id qō obiicitur.

Membrum ſecundum

Ad q̄dſit miſſio viſibilis

Utrū creatura viſibil' ſit neceſſaria ad miſſionez inuiſibilem. Argumen. j.

Scōm

Tertium.

Quartum.

Secundo queritur ad quid ſit miſſio viſibilis. ⁊ cum dictum ſit ſupra q̄ ſicut apparitio eſt manifeſtatio diuine eſſentie vel perſone in aliqua ſpecie viſibili: ita miſſio viſibilis eſt manifeſtatio miſſionis inuiſibilis facta in creatura viſibili. Queritur vtrū creatura viſibilis ſit vtilis vel neceſſaria ad manifeſtationem miſſionis inuiſibilis: ⁊ videtur q̄ nō. Nā q̄cūq; appareat creatura viſibilis. nō oſtendit per illam niſi creatura corporalis: niſi aſſit reuelatio per quam ducatur intellectus ad cognoſcēduz aliquid ſpirituale inuiſibile per illam ſignificari: ſed illa reuelatio eſt cognitio verioz et certioz q̄ ſit illa que eſt a ſenſu: que etiam eſt ſufficiens ſine omni creatura corporali. ſi ergo habens cognitionez certam ⁊ perfectam non indiget occupari circa cognitionem imperfectam: ergo videtur q̄ illa facta in corporali creatura nō ſit vtilis vel neceſſaria ad manifeſtationem rei inuiſibilis. ¶ Item ſicut oſtēſum eſt ſupra in miſſione inuiſibili cum datur aliquis effectus appropriatur perſone miſſi per quē poteſt cognoſci perſona miſſi. ⁊ hoc patet per diffinitionem miſſionis ſupra poſitam. ergo cum ille effectus ſpiritualis ſm quem perſona non ſolum habet cognoſci ſed inhabitare: ſit magis expreſſius perſone que mittitur et etiam ipſius inhabitationis q̄ creatura aliqua corporalis. videtur q̄ vltra illum effectuz ſuperfluat ſpiritus corporalis ¶ Item affectus circa viſibilia occupatus minus ſurgit ad inuiſibilia: ergo ⁊ ſimiliter intellectus vt videtur: ergo ſi debet ad perceptionem inuiſibiliū eleuari: non debet ei fieri oſtenſio viſibilium. q̄ ſi fiat: videtur potius q̄ nuari. ¶ Item in miſſione ſpiritusſancti venit ſpiritusſanctus ad inhabitandum. ⁊ hoc non per effectum quēcūq; ſed per effectum gratie gratum facientis. ſed iſte euentus occultiſſimus eſt. Job. ix. Si venerit ad me non videbo eum. neceſſe expediens homini vt ei manifeſtet ſe habere gratiam vel ſpiritum ſanctum: ſed ſicut

dicitur.Eccles.ix.nemo ſit vtrũ odio vel amore dignus ſit.ergo apparitio illa qua dicitur.ſ.ſ.mitti viſibiliter vel apparere in ſpecie colũbe vel alterius creature ordinẽt ad oſtẽſionẽ inhabitationis.ſ.ſ. in homine ꝓ aliquem effectum gratie.ꝛ hoc nõ ſit homini viatori vtile nõ videtur vtilis ſpecies;etiã viſibilis creature. ¶Itẽ ſi manifeſtatio miſſionis viſibilis neceſſaria eſt ꝛ hoc ꝓ ſpeciem creature: ergo cum ſolum ad chriſtum vel ad apoſtolos miſſus ſit:ſi iſta miſſio viſſibilis habet aliquam vtilitatẽ videtur ꝙ adhuc debeat remanere. cum etiam ad homines mittatur quotidie ſicut dicit augu. ergo deberet in aliquo ſigno viſibili adhuc manifeſtari Item in veteri teſtamento magis ꝓ viſibilia erat manuductio ad viſibilia q̃ in nouo.ſed in veteri teſtamento mittebatur inuiſibiliter.ſ.ſ. ad patres veteris teſtamenti:ergo illa miſſio deberet in aliquo ſigno miſſibili ⁊ manifeſtari. vel ſi tunc non erat neceſſaria huiuſmodi manifeſtatio:videtur ꝙ nec modo:ſed tunc non fuit ſicut oſtenſum prius:ergo nec modo debuit eſſe. ¶Contra. cognitio noſtra incipit a ſenſu:ergo ſi debeamus eleuari ad cognitionem inuiſibilium.neceſſaria videtur ꝛ vtilis aliqua excitatio in ſenſu ꝓ aliquod ſenſibile ſignum. Vnde fides dicitur eſſe ex auditu:non tm̃ interior ſed etiam exterior:ergo ad cognoſcendũ miſſionẽ inuiſibilem nõ eſt ſupflua ſpecies corpalis. ¶Itẽ familiarius offert ſuã preſentiam qui ſe offert ſm̃ ſenſum ꝛ intellectum q̃ qui ſm̃ alterum:ſed in miſſione inuiſibili eſt ſolũ oſtenſio facta intellectui et non ſenſui:ergo cum in miſſione viſibili ſit effectꝰ obiectus viſui ꝛ nõ tm̃ intellectui:non videtur eſſe ſupflua. ¶Itẽ in miſſione inuiſibili.ſ.ſ. non tm̃ datꝰ donũ gratie creatum:ſed etiam donum increatum vnde etiaꝫ datur gratia ꝛ ipſa ꝑſona.ſ.ſ.ſed ꝓ ſigna ſenſibilia exteriora oſtenditur donuꝫ creatum qõ eſt gratia vt patet in ſacramẽtis:ergo in ſignis ſenſibilibus debet etiam oſtendi ꝑſona.ſ.ſ.ergo ad oſtẽſionem miſſionis inuiſibilis vtilis eſt ſpecies corporalis. ¶Itez ſigna ſenſibilia ſunt vtilia ad oſtẽſionem potentie ꝛ virtutis diuine vt patet in miraculis:ergo ſigna ſenſibilia erunt vtilia ad oſtenſionem preſentie diuine:ſed familiariſſime eſt pſis.ſ.ſ. vbi inhabitat ꝓ gratiam:ergo illa inhabitatio debet oſtendi ꝓ ſigna ſenſibilia:ergo nõ ſupfluit miſſio viſibilis. ¶Ad hoc.dicendum.ꝙ miſſio viſibilis vt dictuꝫ eſt:eſt ad demonſtrationem ꝑſone vt inhabitantis per gratiam:ſed non eſt ad demonſtrationem cuiuſcũq; inhabitationis:ſed illius inhabitationis que eſt ꝓ plenitudinem gratie i alios redundantis.qualis fuit i chriſto:et aliquo modo in apoſtolis ſicut iam videbitur. Item non quibuſcunq; fienda erat manifeſtatio ſed ſenſibilibus ſiue rudibus;nondum adhuc per doctrinam ꝛ miracula prouectis. Nam quidam querunt ſigna vt ſenſibiles.quibus primo innoteſcit fides. quidam vero intelligentiam ſicut illi qui iam confirmati ſunt per doctrinam ꝛ miracula querentes ſigna.ꝓ hec manuducuntur ad intelligibilia ꝛ propter tales eſt vtilis miſſio viſibilis.miſſio ergo viſibilis eſt ad manifeſtationem plenitudinis redundantis.et hoc perſonis manuducendis per ſenſum.

¶Notandum autem ꝙ in chriſto fuit influentia plenitudinis dupliciter. ſcilicet per modum cauſe:ꝛ per modum doctrine.per modum cauſe efficientis quo ad diuinam naturam:ꝛ per modum cauſe meritorie q̃tum ad humanam.ꝛ his duobꝰ modis eſt influẽtia gratie in ſacramentis per que regenerantur homines vt in baptiſmo.confirmatiõe et aliis. Influentia per modum doctrine fuit in predicatione eius in qua accepimus de plenitudine eius veritatem.et fuit plenus gratia et veritatis. Joh. j. Plenitudo ergo gratie fuit redundans in ſacramentis.plenitudo veritatis in verbo predicationis:quia gratia ꝛ veritas per ieſum chriſtum facta eſt. Adueniente ergo plenitudine temporis reuelanda erat plenitudo inhabitationis: quando illa plenitudo redundare cepit;ꝛ hoc ſenſibilibus ꝛ nõdum adhuc in fide proiectis.hoc autem fuit quando chriſtus baptizatus fuit ꝛ predicare cepit plenitudo gratie ipſius per modum influẽtie: qz data eſt tunc vis regeneratiua aq̃ baptiſmi.ꝛ plenitudo veritatis eius per modum doctrine: qz tũc predicare cepit et veritatẽ fidei influere:et ideo qz plenitudo eius cepit influere in alios:debuit per ſigna ſenſibilia manifeſtari vt doctrine eius citius crederetur.In apoſtolis autem fuit plenitudo gratie deſcendens a plenitudine chriſti et etiam quodam modo plenitudo influentie chriſti ſcz per modũ doctrine et per modum miniſterij. Nam de plenitudine veritatis chriſti accepimus ex doctrina apoſtolorum.de plenitudine gratie per miniſterium ipſorum in diſpenſatione ſacramentorum: ꝛ ideo quãdo apoſtolis data eſt autoritas docendi ꝛ baptizãdi Math. vlti. Itẽ docete omnes baptizãtes eos ꝛc. datus eſt eis viſibiliter ſpiritusſanctus primo inflatu quando dictum eſt accipite ſpiritumſanctum quorum remiſeritis ꝛc.ad oſtendendam inhabitationem ſpiritusſancti q̃tum ad effectum gratie redundantis per modum miniſterij. deinde in linguis igneis ad oſtendendam inhabitationem ſpiritusſancti q̃tum ad effectum plenitudinis veritatis redundãtis in alios per modum doctrine. Vnde ſicut dicitur Joh. xvi. Cum venerit ſpiritus veritatis ille docebit vos omnem veritatem. et iſta redundãtia etiam apparebit in dono linguarum. ſic ergo patet qualiter ꝛ quo tempore manifeſtanda erat inhabitatio ſpiritusſancti in miſſione viſibili tam in capite q̃ in membris vt primo manifeſtaretur in illo de cuius plenitudine accepimus eo tempore quo cepit illa plenitudo redundare.et deinde in illis quorum miniſterio de plenitudine eius accepimus eo tempore quo per ipſos diſpenſanda erat.ꝛ hoc fuit poſt reſurrectionem et aſcenſionem. ¶Per predicta patet.quare non fuit miſſio viſibilis tempore legis ſcripte. quia non erat inhabitatio in plenitudine in alios redundante quouſq; venit plenitudo temporis.quando apparuit ille qui erat plenus gratie et veritatis. de cuius plenitudine accepimus omnes. Similiter ptz quare non modo datur ſiue mittitur viſibiliter et iam manuducti ſumus ad fidem. ſicut non ita frequenter fiunt miracula ſicut fiebãt ante q̃ fides eſſet declarata et predicata:patet etiam ad quid ſit vtilis miſſio viſibilis. ¶Ad illud quod obijcitur.quod neceſſaria eſt aliqua reuelatio. et illa ſufficit ad manifeſtationem inhabitationis. dicendum quod verum eſt. nec tamen ſuperfluit apparitio:quia excitat intellectum aut inquiſitionem et ſic excitando preparat ad reuelationez ſicut eſt in fide. licet enim gratia interius illuminãs intellectum requiratur et illa poſſit ſufficere: tamen excitatur intellectus in predicatione et miraculorum operatione et maxime in ſenſibilibus neq; illa propter hoc ſuperfluunt. ¶Ad aliud quod obijcitur.ꝙ magis declaratur miſſio inuiſibilis per effectum ſpiritualem q̃ per ſignũ ſenſibile.dicẽdũ ꝙ verũ eſt:qñ percipitur illud ſignum inuiſibile ſiue effectꝰ:ſed non ſemꝑ percipit homo ſe habere illum effectum ſi aliquando percipiat:non tamẽ alij percipiunt propter quos principaliter eſt miſſio viſibilis ſiue apparitio vt acquieſcant doctrine et ſubijciãt ſe doctrine miniſterio eorũ ad quos mittitur viſibiliter ſpiritusſanctus. ¶Ad illud qõ obijcitur.qõ viſibilia impediunt intellectum ſicut affectum.dicendum qõ viſibilia poſſunt dupliciter conſiderari.vel vt res abſolute:vel vt ſigna ducentia in aliud.primo modo ſi cõſiderentur ꝛ amẽ tur retardant intellectum et effectum ſecundo modo iuuant.ꝛ ſic eſt in apparitione ſiue miſſione viſibili.quia ibi conſideratur creatura vt ſignum faciens ad intellectum venire. ¶Ad aliud dicendũ ꝙ aduentus ſpiritusſancti in hominem eſt occultus.nec expedit vt omnibus manifeſtetur.ne forte ſumatur occaſio preſumptionis vel elationis.illis tamen qui ita ſunt confirmati per gratiam vt non poſſunt per hec moueri ad elationem: ſed potius ad deuotionem ꝛ amorem: expedit reuelatio ſiue noticia iſtius aduentus ſicut fuit chriſtus qui nõ poterat peccare: ꝛ apoſtoli qui fuerunt confirmati in aduentu ſpiritusſancti.et etiam de quibus noluerat dominus qõ inde non ſuperbirent ſed potiꝰ ex manifeſtatione ipſa tam ipſi q̃ alij per ipſos ꝓficerent.qui ſcilicet per ipſos crediturꝰ erãt. ¶Ad alia duo ſcilicet quare modo non eſt vtilis miſſio viſibilis:ꝛ quare non fuit in veteri teſtamento:patet ſolutio ex predictis.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad quintum

Quintum.

Alꝰ viſibili.

Contrariuꝫ

Riſio.

Soło. ad primum.

Ad ſecundũ.

Verbum tertium.

Cui cõueniat miſſio viſibilis ꝛc.

Augustinus.

Argumentũ in oppoſituꝫ primum.

Certio queritur cui cõueniat miſſio viſibilis. vtrum ſcilicet patri vel tm̃ filio et ſpirituſancto. et cum diſputatum ſit ſupra.vtrum miſſio conueniat patri. et miſſio viſibilis addat ad miſſionez manifeſtationem in aliqua ſpecie corpali.vtrum apparere in aliqua ſpecie ſenſibili ſiue corpali conueniat patri. qõ autem pater apparuerit in aliqua ſpecie corpali oſtenditur.Dicit enim Aug.in.iij.de trini. temerarium eſt dicere deum patrem nunq̃ patribus aut ꝓphis per aliquas viſibiles formas apparuiſſe. ¶Item in eodem.nemo ſani capitis affirmare debet nunq̃ perſonam patris per aliquam ſpeciem corpalem vigilantium oculis demonſtratam. ¶Item in eodem natura vel ſubſtantia vel eſſentia vel quolibet alio nomine appellanduꝫ eſt idipſum qõ deus eſt.quicquid illud eſt corporaliter videri non poteſt.per ſubiectam vero creaturam non ſolum filium vel ſpiritũſanctum ſed etiã patrem corpali ſpecie ſiue ſimilitudine mortalibus ſenſibus ſignificationem ſui dare potuiſſe credendum eſt. ¶Item ſicut neceſſaria eſt ad ſalutẽ fides de filio ꝛ ſpirituſancto:ita et de patre. ſed apparitio ordinatur ad manifeſtationem perſone et illa manifeſtatio ad fidẽ:ergo ſicut filius apparuit vel ſpiritusſanctus.ita debuit et pater apparere. ¶Item non ſolum filius vel ſpiritusſanctus veniunt ad inhabitandum creaturam ſed etiam pater. Vnde ioh.xiij.ad eum venientes ꝛ manſionẽ apud eum faciemus.ergo ſicut filij preſentia manifeſtata eſt in carne:ꝛ preſentia .ſ.ſ.in columba ꝛ igne:ita ꝛ preſentia patris debuit manifeſtari in aliqua corpali ſpecie:ergo ꝛ apparere. ¶Contra Augu.iij.de trini.et habetur in.j.libro ſen.xv.diſt. vlti.c.non ideo pater dicitur miſſiſſe, filium vel ſpiritumſanctum qõ ille eſſet maior et illi minores: ſed maxime ꝓter autoritatem principij commendandam:et quia inuiſibili creatura non ſicut illi apparuit ergo.pater non apparuit in aliqua viſibili creatura ſicut filius vel ſpiritusſanctus. ¶Itẽ Matth.xj. Nemo nouit patrem niſi filius ꝛ cui voluerit filius reuelare.et dicit ibi in glo.ꝙ pater verbo ſuo ſe declarat:ergo manifeſtat pater in manifeſtatione filij ſm̃ illud.xviij.Ioh. Qui videt me videt ꝛ patrem.ſi ergo apparitio ordinatur ad manifeſtationem perſone.et ſufficiẽter manifeſtatur pater in manifeſtatione filij:ad manifeſtationem patris ſufficit apparitio filij:ergo ſupflua eſſet apparitio patris:ergo non fuit neceſſe vel conueniens vt pater appareret in aliqua viſibili ſpecie. ¶Itẽ veritas magis manifeſtata eſt in nouo q̃ in veteri teſtamento.ſed in nulla viſibili ſpecie legitur pater apparuiſſe in nouo teſtamento:ergo multo fortius nec debuit apparere in veteri. ¶Si dicatur ꝙ perſona patris manifeſtata eſt in aliquo ſigno ſenſibili ſicut in voce cum dictũ eſt.hic eſt filius meꝰ ꝛc.hoc non videtur ſoluere.quia principaliter queritur de manifeſtatione que fuit in aliqua viſibili ſpecie.Nam id quod manifeſtatur per vocem non videtur proprie dici apparere:ſed ſolum illud qõ oculis apparet in aliqua corporali ſpecie. ¶Item apparitiones que fuerunt in veteri teſtamento nõ fuerunt ſolum in voce.vnde ex textu ſacre ſcripture oſtendit augu.qõ non ſolum in voce oſtendit ſe dominus ade:ſed etiam in aliqua corporali ſpecie qñ dixit ei adam vbi es.ꝛ hoc oſtẽdit per hoc quod dicitur ibi.dum deambularet dominus in paradiſo ꝛc.ergo ſi ſolum apparuerit pater in voce in nouo teſtamento.in veteri teſtamento non ſolum in voce ſed etiam in aliqua viſibili ſpecie in qua ꝛ loquebatur patribus:ergo ꝛ perfectiores vt videtur erãt apparitiones in veteri ꝙ in nouo teſtamẽto. ¶Itẽ ſi non apparuit pater in no.te. niſi in voce ꝛ non in aliqua viſibili ſpecie.queritur vnde hoc: cum filiꝰ ꝛ ſpiritusſanctus apparuerunt in viſibili ſpecie et etiam cum pater in ve.te. apparuerit in viſibili ſpecie ſicut oſtũt autoritates ſupraꝓpoſite. ¶Itẽ ſi pater apparuerit quando auditus eſt in voce.queritur de numero apparitionum. Nam primo audita eſt vox patris in baptiſmo.filij Matth.iij. Secundo,in tranſfiguratione.Matth.xvij.Tertio imminente paſſione quãdo dictum eſt Joh.xij.ꝛ clarificaui ꝛ iterum clarificabo.queritur ergo quare totiens demonſtratus eſt pater in voce. ¶Itẽ qñ vox patris audita eſt in baptiſmo et dictum eſt:hic eſt filius meus ꝛc.additum non eſt ipſum audite. in tranſfiguratione autem vbi verba eadem replicantur dictum eſt ipſum audite.queritur vnde eſt hoc. ¶Item cum tam filius q̃ ſpiritusſanctus apparuerũt poſt reſurrectionem,queritur quare pater nec in voce nec alio modo apparuit. ¶Ad hoc dicendum. ꝙ pater apparuit ꝛ in no.ꝛ in ve.teſta. in aliqua ſpẽ ſenſibili.ſed magis diſtincte in nouo q̃ in ve.teſta.vnde magis fuerunt expreſſa ſigna in nouo q̃ in ve.teſta.In veteri teſtamento in lege nature fuit oſtenſio numeri perſonarum.vt i tribus viris qui apparuerunt abrae. Gen.xviij.ſed non exprimebatur ibi origo vel ꝓprietas perſonarum:vt in aliquo illoꝝ innoteſceret que eſſet perſona patris vel filij vel ſpiritusſancti.Similiter nec i alijs apparitionibus oſtendebatur que eſſet illa ꝑſona patris que apparebat.vnde indiſtincte ꝛ quaſi confuſe apparebant ꝑſone.ſed in lege ſcripta magis diſtincte apparebant.qz non ſolum oſtendebatur numerus perſonaruꝫ:ſed origo ſcilicet ꝙ vna ab alia vt in viſione Danielis in qua apparuit filius hominis et etiam antiquus dierum a quo ille acci-

Secundum.

Tertium

Quartum. Quintum.

Queritꝫ ſcõo

Queritur tertio

Queritur qrto.

Queritur quinto. Reſponſio

plebat regnum Dañ.vij. In quo ſicut dicit auguſti. intelligitur ordo vnius perſone ad aliam. vt pater dans: et filius accipiens regnum. Unde intelligebatur vnus habere auctoritatem reſpectu alterius et ita quidam ordo inſinuabatur: ſed non oſtendebatur pater ſub illa proprietate qua eſt pater. In nouo autem teſtamẽto non ſolum manifeſtatus ẽ numer⁹ ſiue diſtinctio perſonarũ in apparitiõe patris et filij ⁊ ſpiritusſancti: ſed etiã ordo ⁊ pprietas patris ⁊ filij. hic verbis. hic eſt filius meus dilectus nec in aliquo ſigno viſibili potuit ita manifeſtari perſona patris ſub proprietate qua eſt pater ſicut in voce ſiue in ſono audibili. magis enim exprimũt verba q̃ facta. et hoc pater in ſacramento pfeſſiõis prius em̃ fuit expreſſio peccatorũ per ſigna ſenſibilia vt per oblatiões ⁊ ſacrificia. Nam pro tali peccato inſtituebat talis oblatio: ſicut patet in leuitico: ſed q̃ iſta ſigna viſibilia aliquantulum erant cõfuſa: ideo ſacramenta ſucceſſerũt expreſſiora tẽpore gratie reuelãte ⁊ fit pfeſſio per verba q̃ ſunt magis expreſſiua q̃ ſigna viſibilia. et in omnibus etiã ſacramentis conſtituta eſt forma in verbis. ſimiliter aduemente tẽpore gratie reuelante perſona patris que prius oſtenſa erat per ſigna viſibilia quaſi confuſe et indiſtincte: poſtea diſtincte et ſub ſua ꝓprietate expreſſa eſt per verba: que ſunt ſigna magis expreſſa ad oſtendendũ quoniã ꝑs eſt filius dei ⁊ ideo chriſtus non tantum habuit teſtimonium humanũ vt teſtimonium iohannis: ſed etiam teſtimonium diuinum. et hic in verbo. vt teſtimonium patris. et in facto: vt teſtimonium ſpiritusſancti deſcendentis ⁊ manentis ſuper eũ in ſpecie colũbe. ex hoc ptz quare pater apparuit in voce tanq̃ ſcz in ſigno magis expreſſiuo perſone ſue ⁊ perſone filij. ¶ Ad hoc ergo quod obijcit per auctoritatẽ auguſti. dicendum q̃ non negat aug. patrem apparuiſſe ſicut illi inuiſibili ſpecie. ⁊ loquitur de apparitionibus que fuerunt in nouo teſtamẽto ſicut patet manifeſte ex auctoritate. vult enim oſtẽdere q̃ filius nõ dicitur minor. quia miſſus: et pater mittens: Unde loquitur de illis apparitionibus que dicũtur fuiſſe in nouo teſtamẽto. q̃ ille ſole dicuntur miſſiones. et vult dicere q̃ filius ⁊ ſpiritusſanctus alio modo apparuerunt quia vt miſſi: pater autem non apparuit ſicut miſſus. ¶ Preterea licet pater apparuerit in veteri teſtamẽto in viſibili ſpecie ſicut dicit auctoritas auguſ. ſupra poſita: non tamen in nouo teſtamento apparuit in ſpecie viſibili ſed ſolum audibili: et ideo dicit auguſti. q̃ non apparuit in aliqua ſpecie viſibili ſicut illi cuius ratio dicta eſt. et poſtea magis manifeſtabitur quare magis pater apparuit in tali ſpecie. q̃ alie perſone. ¶ Ad illud quod obijcitur. q̃ ſufficienter manifeſtatur pater habita cognitione de filio. dicendum q̃ verum eſt: ſed non habetur manifeſta cognitio de filio q̃ filius in oſtenſione ſpecie viſibilis ſed habetur in expreſſione vocis Unde fuit ibi expreſſio in voce. nõ tantum humana q̃ erat in teſtimonio iohannis. ſed etiam diuina que habebatur vt non ſolum ex teſtimonio proprio ſed etiam alterius perſone. ſ. patris cuius eſt filius. Unde in ps. dominus dicit ad me filius meus es tu.

Solu. ad primũ ar. oppo.

Ad ſecundum

Ad tertium.

¶ Ad aliud dicendum. q̃ licet pater non apparuerit in aliqua viſibili ſpecie in no. te. non oportet tamen quin apparuerit in veteri. quia in ſigno magis expreſſiuo proprietatis patris et filij apparuit in nouo: in veteri autem ſigno indiſtincte et quaſi confuſe exprimente perſonam patris vel filij: et hoc congrue bat illi tempori quia nondum ad huc plene manifeſtanda erat noticia veritatis. ſed aduemente plenitudine temporis reuelata fuit et cucurrerunt ſigna ſin q̃ currebãt tempora. ¶ Ad aliud q̃ obijcitur. q̃ manifeſtatio per voccm non dicitur apparitio: ſed ſolum illud quod oſtenditur oculis corporeis. dicendum q̃ falſum eſt. Nam apparitio aliquãdo dicitur manifeſtatio facta in aliquo effectu intelligibili oblato intellectui. Sap. j. apparet autem his qui fidem habent in illum. Aliquando vero dicitur manifeſtatio in aliqua ſimilitudine corporali oblata imaginationi: ⁊ hoc modo dicitur angelus apparere in ſomnis Matth. i. et etiam ipſe dominus daniel. Dañ. vij. aſpiciebam in viſione noctis. ⁊ ſalomoni. iij. Reg. ij. Tertio modo dicitur apparitio manifeſtatio in aliquo ſigno ſenſibili oblato ſenſui ſiue illud ſignum ſit viſibile ſiue audibile. ⁊ hoc modo apparuit pater in nouo teſta. Matth. iij. ⁊ xvij. et Joh. xij. Quarto modo dicitur apparitio manifeſtatio facta in aliqua ſimilitudine corporali ſenſibili oblata viſui: et ſic viſtatio modo dicitur apparitio. Et hoc patet q̃ nõ ſolum manifeſtatio in ſigno viſibili ſed etiam in audibili dicitur apparitio. ¶ Ad illud quod obijcitur. q̃ perfectiores fuerunt apparitiones in veteri teſtamento vbi pater manifeſtatus eſt vtroq; modo ſcilicet in ſigno audibili ⁊ viſibili: q̃ in nouo vbi altero tm̃ modo apparuit. Dicendum q̃ hoc ſequeretur ſi illa ſigna vel aliquod illorum ſignor eſſet ita expreſſiuum perſone patris ſicut fuit illud in quo manifeſtatus eſt in nouo teſtamẽto. ſed in nullo illor ſignor in quib⁹ pater apparebat in veteri teſtamento exprimebatur perſona patris ſiue proprietas qua pater ẽ pater. ſicut in voce illa qua dictum eſt hic eſt filius meus: ⁊ in illa qua dictum eſt. et clarificaui ⁊ iterum clarificabo. Nam premiſſum erat pater clarifica filium tuum ⁊c. Joh. xij. Unde non ſequitur ſi in vtroq; ſigno ſcz viſibili et audibili apparuit: q̃ ꝓpter hoc perfectior eſſet apparitio: quia nulla illarum fuit ita expreſſiua ſicut iſta. ¶ Ad hoc quod quaritur quare pater non apparuit in aliqua viſibili ſpecie ſicut in veteri teſtamẽto. patet reſponſio ex predictis: quia in nulla viſibili ſpecie poſſet exprimi proprietas qua pater eſt pater: vel qua filius eſt filius: ſicut in voce. ¶ Si aũt quaratur quare ſiliter nõ apparuit ſpiritusſanctus in aliqua voce ſiue ſigno audibili vel etiam filius. dicendum q̃ congruitas fuit. vt ſicut erat diſtinctio in perſonis ita eſſet diſtinctio in ſignis exprimẽtibus perſonas. Unde filius apparuit in rationali creatura ſibi vnita in vnitate perſone. ſ. ſ. in irrationali creatura viſibili non vnita vnitate perſone. pater vero in voce tanq̃ ſigno diſtincto ab vtroq; ſimiliter in tranſfiguratione pater in voce: filius in propria ſpecie ſcilicet in humanitate: ſpiritusſanctus in nube. ſed quando. ſ. ſ. ſolus apparuit: tunc apparuit vtroq; modo ſcilicet in ſono tã q̃ in ſigno audibili: et in linguis igneis tanq̃ in ſigno viſibili. non autem congruebat: vt filius appareret niſi in creatura aſſumpta hoc eſt in humana natura. ¶ Preterea dabatur in voce patris teſtimonium filio. vnde tam pater q̃ ſpiritusſanct⁹ apparuerunt ad teſtimonium ferendum filio incarnato. Unde de teſtimonio patris dicitur Joh. v. hoc eſt teſtimonium dei quod maius eſt quia teſtificat⁹ eſt nobis de filio ſuo ⁊c. de teſtimonio ſpiritusſancti dicitur ibidez. ſpiritus eſt qui teſtificatur quia ieſus eſt veritas. vnde teſtimonium patri fuit in ſigno maxime expreſſiuo perſone filij ſcilicz in voce: ſed ne crederetur q̃ vox illa dirigeret ad iohannem vel ad aliam perſonam: apparuit ſpiritusſanctus in ſpecie viſibili ſuper chriſtum vt inſinuaretur q̃ ad chriſtum dirigebatur vox illa. Unſi

Ad quartum

Ad quintum

Ad ſecundo queſitum

j.iob. ſuper quem videritis ſpiritum deſcendentez ¶ Preterea proprietas ſpiritusſancti eſt procedere per modum ſpirationis et per modum neruus ſiue amoris qui eſt copula amantis ⁊ amati. ⁊ iſta ꝓprietas p oteſt exprimi in ſigno viſibili. vnde Joh. xx. oſtenſa eſt proprietas qua procedit per modum ſpirationis quando inſufflauit in eos dicens. Accipite ſpiritum ſanctum ⁊c. Deinde proprietas qua procedit per modum amoris quo pater ⁊ filius diligunt ſe ⁊ nos: quando deſcendit in ſpecie ignis ſuper apoſtolos Actum. ij. Sed proprietas generationis non ita poterat exprimi in ſpecie viſibili ſolum in ſigno audibili per quod ſignum non ſolũ manifeſtabatur perſona patris ſed etiam filij ſub proprietate filiationis. ¶ Ad aliud dicendum q̃ perſona patris apparuit ad perhibendum teſtimonium de filio incarnato: vt crederetur illius predicationi. et ideo apparuit in principio predicatiõis quãdo ſcilicet debuit predicare Matth. iij. ⁊ mar. j. et Luc. iij. Deinde vero in progreſſu predicationis ſcilicet in trãſfiguratione Matth. xvij. et mar. ix. ⁊ Luce. ix. Tertio vero in fine ſue predicationis inſtante hora paſſionis Joh. xij. ¶ Preterea duo que predicata ſunt a chriſto erant valde difficilia ad credendum ſcilicet fides incarnationis: ⁊ fides reſurrectionis. Nam fides paſſionis poterit defacili perſuaderi. quia ille qui debebat pati erat in carne paſſibili et mortali. Ideo poſtq̃ predicauerat tob es fidem incarnationis: approbata eſt eius predicatio per teſtimonium patris in voce illa: hic eſt filius meus dilectus. Deinde vero predicata eſt fides reſurrectionis primo coram diſcipulis ſecreto: deinde coram turbis Joh. xij. quando petijt chriſtus claritatem ſui: et quia etiam in cordibus diſcipulorum non poterat fides eadem reſurrectionis immo non intelligebant quod chriſtus diceret eis pluries q̃ filius hominis poſtq̃ occiſus fuiſſet tertia die reſurgeret. ideo oſtẽdit aliquib⁹ diſcipulis claritatem reſurrectionis. ⁊ tunc affuit vox patris perhibens teſtimonium filio vt crederetur quantum ad articulum reſurrectionis. Unde tunc additum eſt ipſum audite. Deinde vero coram turbis et diſcipulis omnibus quando dictum eſt ⁊ clarificaui et iterum clarificabo. Et ideo dicitur apparuiſſe pater in voce primo ad aſtruẽdam fidem incarnationis ſiue diuinitatis apparentis in carne predicatam a Johanne. Deinde ad aſtruendam fidem reſurrectionis predicatam a chriſto. primo coram diſcipulis paucis: deinde coram omnibus diſcipulis et turbis. ¶ Ad aliud dicendum. q̃ chriſtus quando baptizatus fuit nondum habebat diſcipulos ſiue auditores predicationis ſue. nec manifeſtatus erat per miracula. Unde non erant qui diſcrederent ei. ſed in progreſſu ſue predicationis aſſumptis iam diſcipulis et inſtructis in fide diuinitatis quam confeſſus eſt petrus: et in eo alij diſcipuli. Matth. xvj. inſtruxit eos de fide paſſionis et reſurrectionis. et quia quantum ad illam fuerũt diſcipuli increduli. nec intelligebant miniſterium glorificationis chriſti poſt paſſionem: ideo teſtimonio reſurrectionis quam debebat iterum chriſtus replicare coram turbis: additum eſt ipſum audite. quia per predicationem iohannis ⁊ teſtimonium patris inſtructi erant de incarnatione. in ꝓncipio autem adhuc nullus inceperat diſcredere ei ſiue predicationi eius: quia nondum predicauerat Alio modo poteſt dici. q̃ predicante iohanne chriſtus non predicauit nec operatus eſt miracula niſi occulte. quia nolebat dominus vt predicante iohãne alij qui audiebant Johannes adhererẽt chriſto predicatio enim iohannis ſuo tempore debuit currere: ſed poſtq̃ miſſus eſt iohannes in carcerem: tunc cepit chriſtus publice predicare ſicut habetur Marci. j. ideo in primo teſtimonio patris non eſt dictum ipſum audite: quia noluit predicationem iohannis adhuc ceſſare ſed ſolum poſt predicationem ⁊ miſſionem eius in carcerem voluit illos chriſto adherere. et ideo tunc dictum eſt ipſum audite ſcilicet in tranſfiguratione. tamen addit eccleſia illud quod non addunt euãgeliſte. vnde in quadam antiphona que cantatur in octaua epiphanie additur ipſum audite. ¶ Ad aliud dicendum. q̃ apparitio patris in voce fuit ad perhibendum teſtimonium de filio et quantum ad eius incarnationem: ⁊ quantum ad eius reſurrectionem futuram. apparitio autem filij poſt reſurrectionem fuit ad oſtendendam reſurrectionem iam factam. ⁊ ad hoc maxime neceſſaria fuit oſtenſio preſentie filij. vt oſtenderetur q̃ ille idem qui paſſus fuerat: viuebat poſt mortem. Unde addebat ad oſtenſionez factam in tranſfiguratione: quia illa oſtendebat gloriam chriſti futuram poſt mortem. apparitio poſt reſurrectionem oſtendebat ipſam reſurrectionem iam factam nullum erat ita certum ſicut de viſu: et ideo non neceſſarius fuit patris teſtimonium: vbi euidens erat ſignum. Apparitio autem ſpiritusſancti non ſolum erat ad teſtimonium chriſti ſed etiã illorum per quos ſpiritus debebat innotescere. Unde ſicut apparuit ſuper chriſtum quando debuit baptizari et predicare ad oſtendendum redundantiam plenitudinis gratie per modum cauſe ⁊ plenitudinis veritatis per modum doctrine: ita apparuit ſuper apoſtolos eo tempore quo iſta plenitudo cepit redundare per modum doctrine et per modum miniſterij apoſtolorum. et ideo vt teſtibus chriſti crederetur: neceſſaria fuit apparitio ſpiritus ſancti. vt inhabitantis per redundantiam plenitudinis deſcendentis a chriſto. ſed teſtimonium patris quod ordinabatur ad oſtendendam preſentiã filij fuit in carne: ceſſauit poſtq̃ mortuus eſt. quia ad aſtrueudam mortem eius non erat neceſſarius teſtimonium. quia viſu poterat fides haberi. nec etiam ad faciendam fidem de reſurrectione: quia ad hoc ſufficiebat apparitio filij in eadem carne p quam poterat ſufficienter certificari.

Ad tertio q̃ ſitum.

Ad quarto queſitũ

Membrum quartum.

Queritur p quos adminiſtrata fit miſſio viſibilis.

QUarto queritur per quos adminiſtrata fit miſſio viſibilis. vtruz ille ſpecies ſiue voces in quibus apparuit pater vel filius vel ſpiritusſanct⁹. adminiſtrate ſint p angelos: ita vt angeli formarent ſpecies illas ⁊ voces vel perſone viſibiliter apparentes aſſumerẽt illas ſpecies in quibus apparebant ⁊ formarent eas: q̃ autem huiuſmodi oſtenſiones per angelos adminiſtrate ſint: videtur Auguſtinus oſtendere multis auctoritatibus ⁊ rationibus in libro de trinitate Unde dicit in. iij. libro de trinitate. omnia que de patribus viſa ſunt: cum deus illis per ſuam diſpenſationem tempori bus congruam preſentaretur p creaturam factus eſt manifeſtus ⁊ ſi nos latet. quomodo ea miniſtris angelis fecerit per angelos cum facta ex noſtro ſenſu dicimus ne cui q̃ videamur plus ſapere q̃ oportet ſapere. Extant enim auctoritates ſcripturarum ex quibus mens noſtra de uiare non debet. ¶ Item in eodem ſcilicet in fine

tertij.antiquis patribus noſtris ante icarnationē ſaluatoris cum deus illis apparere dicebatur:voces ille ac ſpēs in quibus apparuit dominus in vete.teſta.p angelos adminiſtrate ſunt et de illis loquitur Augu.ſicut patet:ſed ille ſpecies in quibus apparuit vl viſibiliter miſſus eſt filius in no.te.vel ſpiritusſanctus non per angelos ſed per ipſum dominum facte ſunt.Unde filius per ſe non per angelum aſſumpſit carnem in qua viſibiliter apparuit et.ſ.ſ.columbam:ꝛ pater per ſe non per angelum formauit vocez in qua auditus eſt.Unde et p hoc videtur aug:aſſignare differentiam inter apparitiones ve.ꝛ no.teſta. ¶Contra aug.iij.de trini.vl ti.ca.ſi queritur poſt incarnationem verbi quomodo facta ſit vel vox patris vel ſpecies corporalis in qua.ſ.ſ.demonſtratus eſt .per creaturam quidam facta iſta non dubito:e ſequitur paulopoſt quomodo tamen iſta ſine rationali vel intellectuali creatura potuerit fieri non video: ergo voces ille in quibus pater apparuit in no.te. vel ſpecies ille in quibus viſibiliter demōſtratus eſt ſpiritusſanctus quando miſſus eſt:per angelos adminiſtrate ſunt. ¶Item greg.in moralibus.verbis per angelum dominus loquitur:cum per imaginem nihil oſtenditur:ſed ſuperne verba locutionis audiūtur.ſicut dicente domino pater clarifica filiū tuū ꝛc. ¶Protinus reſpondetur ꝛ clarificaui ꝛc.ꝛ ſequitur.Numquid de celeſtibus loquens verba ſua q̄ audiri ab hominibus voluit:rationali adminiſtrāte creatura formauit:ergo oſtentiones ille que facte ſunt in no.teſta.non ſoluz ille que in veteri adminiſtrate ſunt per angelos. ¶Item ſicut nobilior eſt creatura rationalis q̄ irrationalis:ita nobiliores ſunt ille operationes que habent fieri in creatura rationali q̄ irrationali. Sed operationes interiores que ſunt in anima vt reuelationes et excitationes et huiuſmodi:nō fiunt ſemper immediate a deo:ſed fiunt mediante creatura angelica.vnde eorum officium eſt purgare illuminare et perficere:ergo multo fortius oſtentiones exteriores ꝛ operationes que fiunt in creatura irrationali non faciebāt immediate a deo ſed diſpenſabātur per miniſterium angelorum: ergo videtur qō voces et ſpecies corporales in quibus oſtēſus eſt dominus in no.te.adminiſtrate ſunt per angelos ¶Item ad nobilitatem diuine eſſentie pertinet operari per miniſterium ea que poſſunt fieri per ipſum.Unde etiam ſicut dicit aug.in operibus miraculoſis ſunt miniſtri angeli q̄ tum ad ea q̄ poſſunt.vt eſt preparare materiam ꝛ huiuſmodi.Nazz non omnia ſubiecta ſunt potentie angelice.Unde etiam in opere incarnationis fuerunt angeli nuncij:et in operibus iuſtificatiōis ſunt mediū in his que poſſunt:vt eſt excitare intellectū et extinguere affectum.ꝛ etiam in generali reſurrectione incollectione puluerūz.ergo ꝛ in his miſſionibus viſibilibus et apparitionibus erunt mediū in his q̄ poſunt per ipſas adminiſtrari:ſed huiuſmodi ſpecies vel voces per ſe poſſunt formare:ergo videtur qō in formatione earum angeli ſunt miniſtri. Ex his ergo videtur qō in miſſione corporali vel etiā apparitionis ſiue no.ſiue ve.teſta.quo ad iſta exteriora angeli ſunt miniſtri. ¶Contra.Aug.iij de tri.exponit illud apoſtoli ad hebꝛ.ſi enim qui dictus per āgelos ſermo factus eſt firmus:ꝛ omnis prēuaricatio et inobedientia iuſtam accepit retributionem:quomodo nos effugiemus ſi tātam negleximus ſalutem? Dicit enim ibi.vt oſtenderet de no.teſt.id dicere.i.ſermone qui non per angelos ſed per ipſum dominum factus eſt ergo in no

Oppoſitum. Argu. primū Auguſtinus.

uo.loquebatur dominus per ſe non per angelum ergo et eadem ratione formabat ſpecies in quib⁹ apparebat.ergo miſſio viſibilis vel ſpiritusſancti vel filij non eſt adminiſtrata per angelum. ¶Itē quādo introducit aug.ſpecies ꝛ voces in ve.teſta. formatas per angelos.vult per hoc aſſignare differentiam inter apparitiones ve.ꝛ no.teſta.ſicut patet ibidem.et ad hoc oſtendēdū adducit autoritates:ergo ſi per hoc aſſignatur differentia:ergo videtur qō adminus apparitiones que fuerunt i no uo teſtamento non ſunt adminiſtrate per angelos. ¶Item apparuit viſibiliter filius in carne.qñ miſſus eſt in mundū.ꝛ.ſ.in colūba quādo miſſus ad chriſtū.ſed carnem in qua apparuit filius non formauit angelus:ſed immediate ipe deus ſiue.ſ.ſ. ¶Item ſi illas ſpecies ꝛ voces formauit et mouit angelus ꝛ vniebatur illis ſicut motor. ergo in illis ſpeciebus non poterat vere dici mitti vel apparere.ſ.ſ.ſed potius angelus.vel adminus vterq̄ miſſus eſt:et apparuit in illis ſpeciebus:ſed hoc eſt falſum.immo.ſ.ſ.dicitur apparuiſſe et miſſus fuiſſe ergo non per angelum fuerunt huiuſmodi ſpecies formate vel adminiſtrate. ¶Item que ratio erat vt in nouo ſeu in ve.te.apparitiōes iſte adminiſtrarentur per angelos.ſiue melius erat vt ipſe dominus aſſumeret creaturam in qua appareret.vt per hoc diſtingueretur apparitio domini ab apparitione angeli.quia aliquādo apparebat dominus:aliquando angelus ergo ꝛc. ¶Ad hoc dicunt quidā qō aliter eſt de apparitionib⁹ ve.teſta.et no.teſta. quia ſicut dictum eſt.in vete.teſta.ſpecies ille in q̄ bus apparuit dominus et voces :mediantibus angelis ſunt formate ꝛ adminiſtrate.Unde in eadez apparitione in vete.teſta.aliquando loquitur ſcriptura in perſona angeli:aliquando in ꝑſona domini.vt in eodem facto modo dicatur loqui angelus modo dominus:ſed in no.teſta.ſpecies ille in quibus apparuit dominus:non per angelum ſed per ipſum dominum immediate ſunt aſſumpte.vnde et illis nō dicitur angelus:ſed ſolus dominus apparuiſſe.ꝛ hoc videtur dicere augu.aſſignās p hoc differentiam inter apparitiones no.et ve.teſta.et hanc dicunt eſſe rōnem quare apparitiones vete. teſta.non dicuntur miſſiones ſed ſolum apparitiones:non dicuntur miſſiones.Sed cōtra hec ſunt autoritates ſupapoſite que ſunt ſatis expreſſe. ¶Propter quod dicendum.qō omnes ille apparitiones excepta illa apparitione qua filius apparuit in carne per angelos ſunt adminiſtrate.Unde ſpecies ꝛ voces per angelos formate ſunt.ſiue in nouo ſiue in vete.teſta.et concedo autoritates ꝛ rationes que adducebant p illa parte. ¶Ad illud autem quod primo obiicitur in contrarium per autoritatem aug.que dicit.qō in no.teſt. loquebatur dominus per ſe non per angelum.dicendum q⁹ ip ſe non loquitur de quacūq̄ locutione: ſed de illa qua loquebatur filius apparens in carne que nō eſt facta per angelum ſed per ipſum dominum.de qua.j.ad hebꝛ.nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio ꝛc.ſicut manifeſte patet ex precedētibus et ſequentibus in originali. ¶Per hoc patet ſolutio ad aliud.Nam Augu. non intendit aſſignare differentiam inter apparitiones vete.ꝛ no. teſt.generaliter:ſed inter apparitiones illas quibus apparuit filius in vete.teſta.et in no.Nam in vete.ſpecies ille formate ſunt per angelos:ſed humanitas aſſumpta a filio non eſt aſſumpta vel formata ab angelo ſed formata a deo et aſſumpta a dei filio.non tamen illud oportet de alijs apparitionib⁹ i quib⁹ apparuit pater vel ſpiritusſanct⁹ ¶Ad illud

Secundum .

Tertium

Quartum.

Quintum.

Reſponſio quorūdam

Reſpon . ad queſti.

Sol. ad primū argu. op.

Ad ſecūdum

Ad tertium. ¶Ad illud quod obiicitur.qō ſicut carnem non formauit angelus in qua viſibiliter apparuit.ſ.ſ. quando⁹ miſſus eſt ad chriſtum .dicēdum qō non eſt ſile .q caro illa fuit aſſumpta in vnitate ꝑſone: Unde xp̄s vniebatur illi carni nobiliſſima vnione nec in illa vnione congruebat vt eſſet principium alia natura q̄ diuina cui vniebat:ſed ab eo moueretur et formaretur cui vniebatur . Angelus etiā in his que ordinabantur immediate ad reconciliationem humani generis non debuit eſſe medius ſed ſoluz ille cui competebat eſſe mediator. qui ſcz erat deus ꝛ homo.ꝛ ideo in formatione corpis xp̄i. vel in adminiſtratiōe eorum que in ꝑſona xp̄i agebantur non debuit eſſe angelus adminiſtrator:ſed ſolus ille qui erat mediator. Ille autem ſpecies in quibus apparuit pater vel .ſ.ſ. non fuerunt vnite ei ita vt ex illis ꝛ ſpirituſancto fieret vnum in ꝑſona.nec ordinabātur niſi ad oſtendendam p̄ſtiam ipſius dei ꝛ patris vel ſpiritusſancti. Unde mediante alia creatura nobiliori potuit mouere hmōi creaturam ſumptam ad oſtendēdaz ſuam p̄ſtiam ſcz mediāte creatura angelica:ꝛ hoc congruebat ſicut videbitur. ¶Ad illud quod obiicitur.qō potiꝰ deberet dici in illa apparitione apparere vel mitti angelus q̄ ſpiritusſanctus. Reſpōdet auguſtinus.iij.de tri.aſſignās rōnem quare potius dicatur dixit dñs ad moyſen:q̄ dixit angelus. cum verba illa formaret angelus dicens ſic.Cum verba iudicis preco nunciat.non ſcribitur in geſtis preco dixit ſed iudex dixit.ſic etiam loquente ꝓpheta ſancto ꝛ ſi dicamus ꝓpheta dixit.nihil aliud q̄ dñm dixiſſe nouimus:et ſi dicamus dñs dixit: ꝓphetā non ſubtrahimus:ſed quis per eum predixit admouemus . licet ergo eſſet angelus qui formaret voces illas ꝛ ſpecies:qz tamē non in ꝑſona ſua ſed in ꝑſona dñi loquebatur:nec preſentiam ſuam ſed p̄ſentiam dñi demonſtrabat:ideo dicitur non angelus ſed ſpiritusſanctus vel pater loqui vel apparere vel etiam viſibiliter mitti:qz omnia hec ſunt ad indicādam p̄ſtiam dñi ꝛ nō angeli. ¶Ad illud qō queritur.quare ſpūsſanctus nō formauit illam columbam vel patrem vocem immediate.dicendum q⁹ hoc pertinet ad excellentiam diuinam:ꝛ etiam ad excellentiam rationalis creature.ad excellentiam enim diuinam ꝑtinet operari p miniſtrum in his in quibus poteſt miniſter.ad excellentiam etiā miniſtri ꝑtinet miniſtrare creatori in his i quib⁹ pōt. Unde cum angeli ſuperiorem habent deum. inferiores corpales creaturas:pares rōnales : competit ꝛ ſibi ꝛ creatori vt ſint mediꝰ in adminiſtratiōe creaturarum corporalium ꝛ irrationabilium.congruit ergo ſuperiori operari p miniſtrum : competit etiam miniſtro habere autoritatem reſpectu eorum que infra ipſum ſunt . Unde cum aſſumitur corpalis creatura irrationalis ad oſtendendā preſentiam diuinam.competit vt adminiſtretur p angelicam tanq̄ mediam inter ipſam ꝛ ſuum creatorem.ꝛ ideo hmōi miſſiones viſibiles per angelos adminiſtrantur.natura autem corpalis in xp̄o nō fuit alicui nature niſi beate anime ſue.

Ad quartum

Ad quintum

Sembzum quintum.

Queritur q̄liter et q⁹ib⁹ modis manifeſtata ſit miſſio p creaturas ſenſibiles.

QOnſequenter queritur quibus modis manifeſtata ſit miſſio per creaturas ſenſibiles.Nam miſſio filij.ſicut dicit augu. manifeſtata eſt in carne:et miſſio ſpiritusſancti in columba et igne.Queritur ergo qualiter ꝑſona apparēs vel miſſa dicatur eſſe i illis ſenſibilibus creaturis in quibus apparet vel mittitur Et cum deus dicatur eſſe in creaturis. ſ. cōmuniter ſicut eſt in omni creatura per eſſentiam preſentiā potētiā: ꝛ ſpecialiter ſicut eſt i ſanctis p gratiā et ſingulariter ſicut eſt in xp̄o per vnionez. Queritꝰ quo iſtorum modorū dicatur ſpiritusſanctus fuiſſe in columba in qua apparuit vel in igne.Non ſecūdo vel tertio modo:qz creatura irrationalis nō eſt capax preſentie diuine ſm illos modos: ergo ſoluz ſm primuz modum:ſed ille modus eſſendi in creatura cōmunis eſt cuilibet creature:ergo in qualibet creatura dicitur mitti vel apparere. ¶Item in illa ſenſibili creatura dicebatur mitti ſpiritusſanctus:nō pater aut filius:ergo in illa creatura erat alio modo q̄ pater vel filius.queritur ergo quis ſit ille alius modus. Si dicatur qō erat ibi ſicut in ſigno:tunc queritur aut illud ſignum fuit a natura vel ex inſtitutione. Si a natura:ergo pari ratione omnis alia columba.ſi ab inſtitutione queritur q̄s inſtituit. ¶Item ſi ex inſtitutione ſignat rem ſacram:conſtat qō vere ſacramentum ſcz ſpiritusſanctus ihabitationē.vel.ſ.ſ.vt ihabitātē :ergo habuit rationē ſacramēti. ¶Itē cū triplex ſit i nobis vis cognitiua ſcz intellectus.imaginatio:et ſenſus:ꝛ ſm hāc triplicē vim determinet triplex gen⁹ viſionis: ſcilicet corpalis imaginaria et intellectualis:videtur qō ſimiliter debeat eſſe triplex genus miſſiōis ergo ſicut determinatur vnum genus miſſionis penes effectum intelligentie qui ſe offert intellectui que dicitur miſſio inuiſibilis:et aliud penes ſignum aliquod ſenſibile quod ſe offert ſenſui q̄ dicitur miſſio viſibilis:ita debet determinari aliud genus miſſionis penes aliquam ſimilitudinem ſiue ſingulariter qō ſe offerat imagini.queritur ergo quare non apparuit dñs in aliqua ſimilitudine imaginaria ſicut in ſimilitudine corruptibili.cum in ve.te.vtroq̄ modo apparuerit in ſpecie corpali abrae.Geſi xviij.et in ſimilitudine oblata imagini ſicut i ſomnis Danieli.Daniel.vij.ꝛ Salomoni. iij.iij.Reg.ij. ¶Item de differētia manifeſtationis filij et ſpūſancti.Nam cū eque nobilis perſona ſit ſpiritusſancti:vt filij⁹ ergo ineque nobili creatura debuit manifeſtari ſicut filius.queritur ergo quare miſſio filij manifeſtata eſt in rōnali creatura tm̄ miſſio vero ſpiritusſancti in irrationali tm̄. ¶Itē filius apparuit vno modo tantum ꝛ in vna ſola creatura.queritur ergo quare ſimiliter ſpiritusſanctus non apparuit vno modo et in vna creatura. ¶Item queritur ſpecialiter de miſſione ſpiritusſancti viſibili cum fuerit manifeſtata in columba et flatu ꝛ igne:queritur ergo quare tot modis apparuit:et quare in alia ſpecie in capite q̄ in membris. ¶Ad primum dicendum: qō miſſio filij manifeſtata eſt in carne:miſſio vero .ſ.ſ.in columba ꝛ flatu et igne:ſed alio modo dicitur eſſe filius in creatura aſſumpta ad manifeſtationez ſui:alio modo.ſ.ſ.Unde notandum qō ſicut tangebatur.Alio modo dicitur eſſe deus in irrationabilibus creaturis.Alio modo in rationabilibus:alio modo in chriſto.in rebus autem irrationabilibus dicitur eſſe dupliciter.vel ſicut cauſa in effectu:vel ſicut ſignatum in ſigno.ſicut cauſa in effectu dicitur eſſe generaliter:in omnibus creaturis eſſentialiter principaliter et potentialiter.quia ipſe habet eſſe in eis ſicut tenēs ineſſe regens eas.quia quelibet creatura quātum ad hoc recipit influentiaz a deo aliter cederet in nihilum.Sicut autem ſignatum in ſigno dicitur eſſe dupliciter.nam eſt quoddam ſignum quod eſt in creatura irrationali a na-

Querit ſcdo

Obiicitur.

Aliud.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Reſpōſio ad primum que ſitum.

tura quoddam ex inſtitutione. Ex natura dicitur creatura omnis etiam irrationalis eſſe ſignum totius trinitatis ꝑtum ad cõditiões penes quas determinatur veſtigium trinitatis que ſunt in omnibus.ſicut eſt vnitas:ꝑitas.bonitas: naturalis modus:ſpẽs et ordo.ꝛ hmõi penes que deuenitur in cognitionem trinitatis quo ad ea que ſunt appropriata perſonis:et hoc modo ſicut in veſtigio vel ſigno naturali impreſſo a creatione dicitur eſſe tota trinitas in omnibus creaturis.Ex inſtitutione etiam dicitur aliquãdo creatura eſſe ſignum preſentie creatoris.et hoc modo non dicitur eſſe in oĩbus irrationabilibus creaturis ſed in aliquibus. ℟ eſt quoddã ſignum inſtitutum ad ſignificandũ preſentiam diuinam quo ad aliquẽ effectuz:ꝛ hoc ſimpliciter:et non ad tempus:ſicut eſt in ſacramẽtis que inſtituta ſunt ad ſignificandam ꝓtiam diuinam ſiue.ſ.ſ.quo ad aliquẽ effectum gratie. Unde quotiẽſcũq; trãſeunt verba ſuper elementuz ad hoc inſtitutum:eodem modo quo inſtitutum eſt habet rõnem ſacramenti. Unde ſacramentum baptiſmi inſtitutuz eſt in aqua:vt ſemper habeat fieri in aqua et non in aliquo elemento:ꝛ ſic de aliis. et hoc modo dicitur eſſe in ſacramentis alio modo ꝙ in creaturis aliis irrationabilibus.Unde ꝑter illum modum quo eſt ibi ſicut cauſa in effectu ſpecialiter:eſt ibi ſicut ſignatum in ſigno ad hoc ſpecialiter ꝛ ad ſemper inſtituto.eſt aũt in aliud ſignũ inſtitutum ad ſignificãdum ꝓtiam diuinam:ſed non ꝙtum ad omne tempus:ꝛ hoc modo dicitur fuiſſe in colũba ꝛ igne qñ apparuit ſup chriſtum ꝛ ſuper apoſtolos.non enim colũba aſſumpta erat ſignum vniuerſale:ſed inſtitutum a deo ſiue a.ſ.ſ. ad ſignificãdum preſentiam ſuam:ꝛ non ſemper: ſed ad tempus ſcilicet ꝙdiu mãſit ſup chriſtum.ꝛ ipſa aſſumptio ad hoc demonſtrandum erat eius inſtitutio.ꝛ ꝙdiu fuit aſſumptio:tãdiu fuit ſignũ et hoc etiam modo patet qõ deus potuit eſſe in omnibus creaturis ſed in illis quas vult aſſumere ad ſuam preſentiam demonſtrãdam. Cum ergo queritur qualiter.ſ.ſ.erat in colũba.dicẽdum ꝙ ſicut ſignatum in ſigno inſtituto ſiue aſſumpto ad tempus:ad eius ꝓtiam demonſtrandam.In ꝛpo aũt fuit non ſolum ſicut in ſigno ſed ſicut vnitus carni vnitate perſonali.ꝛ hoc non ad tempus ſed ad ſemp.ꝛ hic eſt modus ſingularis qui non reperit in alia creatura:ꝛ per hoc patet ſolutio ad primũ.

Ad ſecundo queſitum:

℣ Ad ſecũdum ſimiliter iam patet reſponſio quia ſpirituſſanctus erat in colũba alio modo ꝙ pater ſcz tã ꝙ in ſigno aſſumpto vel formato ad ſuam ꝓſentiam demonſtrãdam.ꝛ ipſa formatio vel aſſumptio ꝓpter talem finez fuit inſtitutio.

Ad obiectionem.

℣ Ad illud quod obiicitur.qõ cum ſignificaret rem ſacram habeat rationem ſacramenti.Dicẽdum ꝙ ſingulare non tantum eſt de ratione ſacramenti noue legis ſed etiam efficere quod non erat in illo ſigno. ℙreterea non erat inſtitutum ad ſemper ſed ad tempꝰ nec in remedium ſed ſolum in teſtimonium ꝛpi:ꝙ ſcz inhabitabat ipſum ſpiritum ſanctum ꝙtuz ad plenitudinem gratie et veritatis.

Ad aliud.

℣ Ad aliud dicẽdum.qõ non eſt niſi duplex genus miſſionis ſcilicet viſibilis ꝛ inuiſibilis:quia non mittitur ſpirituſſanctus niſi vel ad inhabitionem creature rationalis vel ad inhabitionem illam demonſtrandam aliis: primum eſt in effectu inuiſibili gratie gratũfacientis:ſecundum in aliqua ſpecie viſibili creature corporalis.miſſio autem viſibilis non eſt ꝓpter illos ad quos mittitur viſibiliter ſpũſanctꝰ ſed ꝓpter alios qui crediturí erant ꝙ doctrinã eorꝝ Similitudo autem oblata imagini nec eſt ad inhabitionem nec eſt etiam ad demonſtrationem aliis faciendam ſed illi ſoli cui offertur illa ſpecies:ſed ſpecies corporalis plurium ſenſibus poterat offerri:ꝛ ideo illam voluit ſpirituſſanctus ad demonſtrationem ſui aſſumere.non autem imaginariaz que non habet offerri niſi vni:nec etiam ita excitat intellectum nec mouet intellectum ſicut corporalis:vnde nec ita ꝓparat ad reuelationem illius viſionis.Apparitiones autem ille que non ſunt miſſiones.que non determinantur ſiue ordinant nec ad inhabitionem faciendam nec ad illam demonſtrandam:nec etiam ordinãtur ad aliquid innoteſcendum niſi illis perſonis quibus fiunt apparitiones que fuerunt in veteri teſtamento.ꝛ aliquę etiam in nouo que non erant ad demõſtrationem perſonarum ſed alicuius alterius. Unde illa viſio quam vidit ꝓtrus de diſco pleno diuerſis generibus animalium fuit imaginaria ſicut dicitur ꝓ.actu.ℙreterea in viſione imaginaria eſt ſimilitudo rei:ſed in viſione corporali eſt res ꝛ non ſolum rei ſimilitudo.Apparitio autẽ in ſimilitudine aliqua ſiue alicuius rei competebat illi tẽpori in quo nondum adhuc erat veritas reuelata:ſed per ſimilitudines rerum demonſtranda.Apparitio autem in ipſis rebus in quibus eſt veritas rei ꝛ non ſimilitudo tm̃ congruebat illi tempori in quo iam reuelata erat veritas.Unde competebat vt apparitiones fierent in creaturis que vere eſſent creature et nõ tm̃ creaturarum ſimilitudines:ita qõ in illis vere eſſet ſpirituſſanctus:et ſignum demonſtrans non eſſet tm̃ ſimilitudo rei demonſtrantis: ſed vera res.Unde colũba aſſumpta a ſpirituſancto vera res fuit:ꝛ vera erat in illa.et atteſtabatur veritati iam exhibite.Unde veritas illa faciebat ſimilitudinem ſuam in ſenſu ꝛ poſtea in imagine.ꝛ erat gratia reuelãs intellectum quid per illam ſignificabatur.ideo noluit dominus apparere in illo tempore i aliqua ſimilitudine oblata imagini ſicut in veteri:quia magis illud conuenebat illi tempori ꝙm iſti.

Ad tertio q̃ſitum.

℣ Ad aliud dicendum. ꝙ aſſumptio carnis non ordinabatur ſolum ad oſtendendam preſentiam filij in carne ſed ad ſatiſſaciendum pro humano genere:ꝛ ad recõciliãdũ humanũ genꝰ deo :oportuit autem ꝙ ille q̃ ſatiſſaceret eſſet deus ꝛ homo:ꝛ iõ filius apparuit vt vnitus illi nature pro qua debebat ſatiſſaccre:ſed aſſumptio columbe ſiue alterius creature non ordinabatur niſi ad oſtendẽdam preſentiã ſpiritus ſancti ad teſtimonium ꝛpi ſiue inhabitationis que ihabitabat ꝛpm vel apoſtolos ꝛpi vnde erat in illa creatura vt ſignatum in ſigno nõ in vnione perſone. Quia ergo nihil eſt ꝓfecte deo vnibile niſi beatificabile ꝛ homo ſolum eſt ſubſtãtia rationalis per quam debebat fieri redemptio ꝛ reconciliatio:ideo filius apparuit ſolum in creatura rationali.et non quacũq;: ſed repabili:ſed ſignificationi ſiue demonſtrationi pure magis conuenit creatura irrationalis ꝙm rationalis: ne forte crederetur vnita vnitate perſonali ſicut filius:et ideo ſpirituſſanctus apparuit in creatura irrationali tm̃. ℙreterea congruebat vt ſicut erat diſtinctio perſonarum:ita eſſet diſtinctio ſignorum.Unde quãdo filius apparebat in natura humana:nõ debuit ſpirituſſantus apparere in illa:nec in angelica:qz illa non eſt viſibilis vnde congruebat qõ ipſe appareret in creatura irrationali.

Ad quartum q̃ſitum.

℣ Ad aliud dicendum.qõ vnio illa qua filius erat vnitus carni in qua apparuit:erat inſeparabilis :et quia manente illa vnione nõ congruebat vt filius appareret in alia forma ꝙm in illa quã aſſumpſerat in vnitate ꝓſone:ideo nõ apparuit niſi i vnica creatura et vnico

Ad.v.queſi.

tura ꝛ vnico modo.ſed ſpũſſctũs apparuit in creatura ſibi vnita ad tps.ꝛ qz non põt ita ꝓfecte ſpũſanctus ſignificari in vnico ſigno ſicut in pluribꝰ ideo plura ſigna neceſſaria fuerũt ad demõſtrationem ipſius.ideo nõ in vnica creatura apparuit ſicut filij. ℣ Ad aliud. dicẽdũ.ꝙ apparitio ſpũſſcti fuit ad oſtenſionẽ plenitudinis gratie et veritatis que fuit redũdans in ꝛpo per modũ cauſe ꝛ per modũ doctrine.vt referant ſingula ſingulis.ꝛ in apoſtolis ꝙ modũ miniſterij in diſpenſatione ſacramẽtorũ ꝛ ꝙ modũ doctrine in predicatiõe eorꝝ.et ideo bis apparuit ſuper ꝛpm:ꝛ bis etiã apoſtolis oſtenſus eſt:ad ſignificãdũ plenitudinẽ redũdantem in ſacramentis per modũ cauſe efficientis ꝙtum ad diuinã naturã:ꝛ meritorie ꝙtũ ad humanã apparuit in baptiſmo eius in quo data eſt vis regenerãtiua aquis.et hoc in ſpecie colũbe ꝓpter fecũditatem q̃ attendit in colũba.in qua ſignificat fecunditas gratie in ꝛpo ad regenerationẽ per ſacramẽto rum ſanctificationẽ. ad ſignificãdũ plenitudinem veritatis redũdãtis per modũ doctrine apparuit in nube ſicut ꝺr in glo.Aug.ꝛ Be.ꝛ Mar.ir. Nam plenitudo veritatis in chriſto fuit qua ſi nubes ex aqua generata eſt pluuia doctrine.vocitur nubes illa fuit lucida:quia de plenitudine veritatis eius accipimus lumen fidei et doctrine. itẽ etiam dictũ eſt tunc ipſum audite. Similiter ex parte illoꝝ per quos ſiue quoꝝ miniſterio debebat plenitudo gr̃e et veritatis redundare:fuit duplex apparitio. ℙrimo quando datus eſt apoſtolis in flatu:ad oſtendendam rẽdundãtiam plenitudinis gratie chriſti per miniſterium apoſtolorum in diſpenſatione ſacramentorum ad regenerationem aliorum:bene dictum eſt tunc quorum remiſeritis peccata ꝛc. Secundo in linguis igneis ad oſtendendam redundãtiam plenitudinis veritatis per doctrinam ipſorũ ad accenſionem ꝛ illuminationem aliorum. Unde ad oſtendendum huiuſmodi redundantiam datum eſt eis donum omnium linguarum:et ita patet numerus miſſionum viſibilium ſiue apparitionum ſpirituſſancti. Si autem queratur quare in ſpecie columbe apparuit ſuper chriſtum et non ſuper apoſtolos.dicendum quod ſpecialiter ad ſignificandam gratiam redemptionis que fuit in ipſo et non in alio. Nam columba offerebatur a pauperibus in redẽptionem primogenitorũ. ſicut oſtẽditur Luce.ij.in oblatione parentum chriſti ꝓ eo. Sic ergo ad laudem ꝛ gloriam ſaluatoris terminata eſt inquiſitio de his que pertinent ad inquiſitionem ſacratiſſime diuinitatis:id eſt diuine vnitatis vel trinitatis:cui eſt honor et imperium per infinita ſecula ſeculorum Amen.

℣ Explicit prima pars ſumme Alexãdri de Ales doct.irrefragabilis theologorum monarche diligenter emendate impenſis atq; induſtria Antonij Koburger Lugduni impſſa et finita Anno ſalutis ꝛpiane.M.cccccv.die.xv.menſis Januarij.

Regiſtrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v ꝛ ꝓ ꝯ oẽs q̃ terni

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA